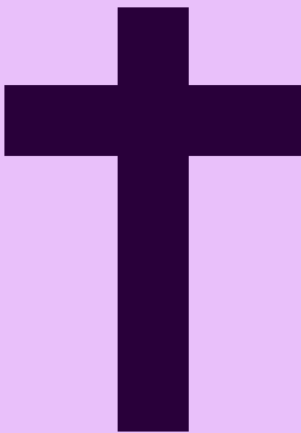

Dios Cũ Cauetibəjə
Cũřică Tuti

New Testament in Carapana (CO:cbc:Carapana)

Dios Cã Cauetibujũ Cũĩcã Tuti

New Testament in Carapana (CO:cbc:Carapana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Carapana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Carapana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
69a83a35-f961-5e00-b9bd-ee04b851efbd

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	79
SAN LUCAS	126
SAN JUAN	209
LOS HECHOS	269
ROMANOS	337
1 CORINTIOS	371
2 CORINTIOS	404
GÁLATAS	425
EFESIOS	438
FILIPENSES	449
COLOSENSES	457
1 TESALONICENSES	464
2 TESALONICENSES	471
1 TIMOTEO	475
2 TIMOTEO	486
TITO	493
FILEMÓN	497
HEBREOS	499
SANTIAGO	522
1 SAN PEDRO	530
2 SAN PEDRO	540
1 SAN JUAN	546
2 SAN JUAN	554
3 SAN JUAN	555
SAN JUDAS	557
EL APOCALIPSIS	560

El Santo Evangelio Según SAN MATEO

Los antepasados de Jesucristo (Lc 3.23-38)

¹ Jesucristo ati yeparu cū caatiānajērē ati tutipru marī tūgoroa. Mai, caānijūgoro cū űicūjāā ānana wāmerīrē mujāā quetibujūgu yu ātiya. Jesucristo ruame David, bairi Abraham ānacū pārāmi majū caānacū āmi. Atore bairo āñupā:

² Abraham macūcūsupi Isaac sawātesucūre.

Isaac ruame cabero macūcūsupi Jacob sawātesucūre.

Jacob ruame cabero macūcūsupi Judā sawātesucūre, cū bairā mena.

³ Judā ruame cabero pūnaacūsupi Fares, bairi Zara sawātesucū mena. Na paco, Tamar wātesucūsupo.

Tunu bairoa Fares ruame cabero macūcūsupi Esrom sawātesucūre.

Esrom ruame cabero macūcūsupi Aram sawātesucūre.

⁴ Aram ruame cabero macūcūsupi Aminadab sawātesucūre.

Aminadab ruame cabero macūcūsupi Naasón sawātesucūre.

Naasón ruame cabero macūcūsupi Salmón sawātesucūre.

⁵ Salmón ruame cabero macūcūsupi Booz sawātesucūre. Cū paco, Rahab wātesucūsupo.

Tunu bairoa Booz ruame cabero macūcūsupi Obed sawātesucūre. Cū paco, Rut wātesucūsupo.

Tunu bairoa Obed ruame cabero macūcūsupi Isai sawātesucūre.

⁶ Isai ruame cabero macūcūsupi David, Israel yepa macāāna quetiupru rey caānipru.

Bairo David cūā cabero macūcūsupi Salomón sawātesucūre. Cū paco ānacō ruame Urías ānacū űuto āñupō.

⁷ Tunu bairoa Salomón ruame cabero macūcūsupi Roboam sawātesucūre.

Roboam ruame cabero macūcūsupi Abías sawātesucūre.

Abías ruame cabero macūcūsupi Asa sawātesucūre.

⁸ Asa ruame cabero macūcūsupi Josafat sawātesucūre.

Josafat ruame cabero macūcūsupi Joram sawātesucūre.

Joram ruame cabero macūcūsupi Uzías sawātesucūre.

⁹ Uzías ruame cabero macūcūsupi Jotam sawātesucūre.

Jotam ruame cabero macūcūsupi Acaz sawātesucūre.

Acaz ruame cabero macūcūsupi Ezequías sawātesucūre.

¹⁰ Ezequías ruame cabero macūcūsupi Manasés sawātesucūre.

Manasés ruame cabero macūcūsupi Amon sawātesucūre.

Amon ruame cabero macūcūsupi Josías sawātesucūre.

¹¹ Josías ruame cabero macūcūsupi Jeconías, cū bairā menarē. Ti yuteare marī űicūjāā Israel yepa macāānarē na űejoypa aperopru Babilonia yeparu.

¹² Bairi yua, Jeconías ruame na cawiyoro bero tunu etaupru, macūcūsupi tunu Salatiel sawātesucūre.

Salatiel ruame cabero macūcūsupi Zorobabel sawātesucūre.

¹³ Zorobabel ruame cabero macūcūsupi Abiud sawātesucūre.

Abiud ruame cabero macūcūsupi Eliaquim sawātesucūre.

Eliaquim ruame cabero macũcsupri Azor sawãmesucure.

¹⁴ Azor ruame cabero macũcsupri Sadoc sawãmesucure.

Sadoc ruame cabero macũcsupri Aquim sawãmesucure.

Aquim ruame cabero macũcsupri Eliud sawãmesucure.

¹⁵ Eliud ruame cabero macũcsupri Eleazar sawãmesucure.

Eleazar ruame cabero macũcsupri Matán sawãmesucure.

Matán ruame cabero macũcsupri Jacob sawãmesucure.

¹⁶ Jacob ruame cabero macũcsupri yua José sawãmesucure.

José ruame María manaru añupĩ. Bairi yua, María ruame Jesús paco cañnacõ amo.

Dios cã cajoricu Mesías marĩ caĩ, Jesús paco majũ acõ baiwõ María.

¹⁷ Bairi bairo cõñaata, Abraham ãnacũ berore ruãa wãmo peti ruãore bapariãnacã pẽnirõ cãnacã tutiri bero macããcũ añupĩ David. Tunu bairoa David ãnacũ berore ruãa wãmo peti ruãore bapariãnacã pẽnirõ cãnacã tutiri bero caátõ majũ israelita majãrẽ na ñejoyupa Babiloniaru. To Babiloniaru israelita majãrẽ na cañejorico berore tunu ruãa wãmo peti ruãore bapariãnacã pẽnirõ cãnacã tutiri capetiro bero macããcũ majũ añupĩ yua Jesús.

Nacimiento de Jesucristo

(Lc 2.1-7)

¹⁸ ãmerẽ, majããrẽ yu quetibujũ Jesucristo cã cabuiriãque quetire. Bairo baiyupa: Jesús paco María ruame José mena sawãmojiyapao añupõ. Mai, cã mena cõ caãniparo jũgoyepua, merẽ bairirupau añupõ. Mai, Espiritu Santo, Dios Yeri majũ cã camasĩrjẽ jũgori bairo baiyupo María. ¹⁹ José ruame masĩesupu Espiritu Santo bairo cã caátiatajere. “Roro átiatacomo,” ĩ tũgoñañupũ cã yeripũ. Baiãna, nipetiro camasã na cañajoro cõ tutigaesupu. Cariape caãcũ ãnirĩ caroaro tũgoñañupũ. “Cõ yarã jetore, ‘Cõrẽ yu boetiya,’ ñigu yasioroa,” ĩ tũgoñañupũ.

²⁰ Bairo cã caĩtũgoñarõ bero caãnimiatacũãrẽ, ñami caãno qũẽguericoaru Dios cã cajou, ángel majũ buiaetayupu. Cã ruame bairo qũĩñupũ: “José, David ãnacũ pãrãmi, tũgoñarĩqũẽ paeticõãña María menarẽ. Roriãe áperiyamo. Cõ macũ caãniparu Espiritu Santo cã camasĩrjẽ jũgori cabuiparu niãami. Torecu, ‘Cõrẽ cõ yu boetiya,’ ĩ tũgoñaeticõãña. ²¹ Tunu bairoa cõ macũ cã cabuiparo, ‘Jesús’ cã mu wãmetigu. Tore bairo wãmecũtigumi, cabero butiãcũ cã yarã na carorije wapare canetõõpau ãnirĩ. Bairi ‘Jesús’ cã mu wãmetigu,” qũĩñupũ ángel Josere, qũẽguerica tutipũ yua.

²² Profeta majõcu jũgori Dios cã caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiyupa. Mai, atore bairo ĩ quetibujũyupi Dios profeta majõcure tirãmũpũre:

²³ “Jicãõ carõmio, caãmũ mena caãmeo nimiocã, macũcũtigomo.

Yu camasĩrjẽ jũgori macũcũtigomo.

Cã, cõ macũ ruame ‘Emanuel’ wãmecũtigumi,” ĩ quetibujũyupi profetare.

(Emanuel ĩgaro ñña: “Dios marĩ mena ãnicõãñami.”)

²⁴ Cabero José ruame cãniwãcãrĩ bero, ángel cãrẽ cã caãtiroirore bairo ásupu.

María mena wãmo jiyayupu. ²⁵ Bairo wãmoyijamicã, cõ mena ãmeñupũ, cõ macũ, Jesús sawãmecũtiparu cã cabuiparo jũgoye mai.

2

La visita de los sabios del Oriente

¹ Bairo cabairo bero yua, Jesús buiaiyupi Belén sawãmecũti macãru, Judea yeparu. Rey Herodes sawãmecũcu majũ quetiuparu cã caãni yũteare buiaiyupi.

Bairo cū cabuiaro bero, cabutoa camasīrā ñocōārē caññacōñamasīrī majā ti yeparu etayuparā. Muipru cū cawāmuatōpru caatiatana etayuparā. ² Bairo eta yua, atore bairo na ī jēniñañuparā:

—¿Noo cū añiñati mujāā, judío majā, quetiupru rey cañnipru cabuiatacu? Cū yañ ñocōrē jāā iñajoaru. Ñocō ruame muipru cū cawāmuatōpru buiatuetaami. Bairi cūācārē qũiroagarā jāā atiaru —na ī quetibujuyuparā cabutoa camasīrā.

³ Bairo na cañquetibujuro tũgo, quetiupru rey Herodes ruame tũgo acuoasupru. To Jerusalén macāāna cūā nipetirā tũgo acuoasuparā. ⁴ Bairo Herodes ruame tũgoacuari yua, na piijoyupru sacerdote majā quetiuparārē, bairi Moisés ānacū cū caroticũrĩqũerē cajũgobueri majā cūārē. Bairo na caneñaetaro iña yua, atore bairo na ī jēniñañupru:

—¿Dope bairo na ī quetibujuyupari marī ñicājāā, Mesías cawāmecacu cū cabuiapeere? ¿Cū ruame noopru cū buiagayupari? —na ī jēniñañupru Herodes cū capiioatanarē.

⁵ Bairo cū caĩrō tũgo yua, na ruame qũĩñuparā:

—Belén na caĩrī macāpru Judea yeparu buiagayupru Mesías. Dios yaye quetire woaturica tutipru atore bairo ī woatuyupi profeta Dios cūrē cū cañquetibujurijere:

⁶ ‘Mujāā, Judea yepa, Belén na caĩrī macā macāāna useanirī āña.

Capairī macā macāāna mee nimirācūā, cañni macā majũ macāāna mujāā āniña.

Mujāā mena macāācū jĩcāñ quetibujru masĩgumi.

Yru yarā, Israel yepa macāānarē na quetibujru masĩgumi,’

ī woatuyupi profeta Dios cūrē cū cañquetibujurijere —qũĩ quetibujuyuparā Herodere cū capiioatana ruame.

⁷ Cabero yua, Herodes ruame yasioro na piijoyupru cabutoa camasīrā muipru cū cawāmuatōpru caatiatanarē. Bairo yasioro na piijori yua, cū ñocō cabuiatíatacu na caññajũgoatajere na jēniñañupru. ⁸ Bairo tiere cūrē na cañquetibujuyaparoro, Herodes ruame Belēpru na joyupru. Ato bairo na ī joyupru:

—Тору ánaja. Cū, cawĩmauacarē mujāā macāwā. Bairo cū mujāā cabocaata, yru mujāā quetibujujowa. Yru cūā, cū ñiroau āgu —na itomiñupru Herodes cabutoa camasīrī majārē.

⁹ Bairo cū caĩrō tũgo, “Jau” qũĩñuparā. Bairi Belēpru acoásuparā cabutoa camasīrā ruame. Bairo na caátó, ñocō na caññajoatacu ruame tunu buiatuayupru. Na riape baujũgoyecusupru. Cawĩmauaca cū cañni wii buipru baue-tayupru. ¹⁰ Bairo ñocō cū cabairo iña, cabutoa camasīrā butioro useaniñuparā yua. ¹¹ Bairo ti wii Jesús cū cañni wiipure etarā yua, jāāñuparā. Bairo jāāetarā, Jesure cū paco María mena qũĩñañuparā. Bairo Jesure qũĩña yua, ruropaturi mena etanumurī qũĩroayuparā. Bairo áti yaparo, na rocapataarire pāāñuparā. Na yaye apeyere cū nuniñuparā. Bairi orore, werea ũnierē, bairi caroaro cajutiñurijē ũnie cūārē cū nuniñuparā. ¹² Cabero qũēguerica tutipru na quetibujuyupru Dios Herodes roro cū caátigarijere. Bairi cabutoa camasīrā ruame apewāpru tunucoásuparā, na ya macā tunu áná yua.

La huida a Egipto

¹³ Bairo cabutoa camasīrā na catunuatóo bero, marī Quetiupru cū cajon ángel buiaetayupru tunu. José cū cacānirō qũēguerica tutipru cūtu buiaetayupru. Ato bairo qũĩñupru ángel Josére:

—José, wācāña. Herodes, cawīmauacaré cū pajīārocacōāgu, mujjāārē macāñ átiyami. Bairi cawīmau, cū paco mena cū jūgorutiácija Egipto yeparu. Topu mujjāā ānicōāwā. Cabero mujjāā yu quetibujugu tunu —qūīñupū ángel Josére.

¹⁴ Bairo ángel cū caīrō tūgo, cū caīrōrē bairo baiyupu José. Ti ñamia Jesuaca, bairi cū paco mena cū neásupu Egipto yeparu. ¹⁵ Topure eta, yoaro ānicōāñuparā. Herodes cū cariatato beropu tunucoásuparā na ya yeparu tunu. Profetare marī Quetiuparu cū caījūgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo. Atore bairo mai ī quetibujuyupi Dios profetare tirūmuru: “Yu macū Egiptoru cañniatacure cū yu piitunuojogu,” ī quetibujuyuyupi Dios profetare.

Herodes manda matar a los niños

¹⁶ Mai, Herodes ruame cabutoa camasīrā cū cabairotirore bairo na cabaieto tūgon yua, butiuro asiajāñuñupū. Bairi cū ūmāārē na joyupu Belén macāru, nipetiro cawīmarā caūmua ruaga cūma cacūgorā, na bairā cūārē na capajīārepeyoparore bairo ī. Belén macātu macāña cūārē tore bairo na pajīārepeyocōārotiyupu. Cabutoa camasīrā na caquetibujuriquei jūgori, “Ruaga cūma cacūgon ācūmī cūācā,” ī tūgoñarī bairo na átirotiyupu. ¹⁷ Profeta Jeremías cawāmecucu cū caīwoatuyaricarore bairo baiyuparo:

¹⁸ “Ramá cawāmecuti yeparure otiawajarique ocajogaro butiuro majū. Raquel nigomo roro yapapuarique mena caotio, cō pūnaa na cariapetiro ñnarī yua. Bairi, ‘Roro otiecoa. Roro mu cabairije netōcoagaru,’ cō na caīrjērē tūgogaetigomo.

Oticōā ninucūgomo,” ī quetibuju woatuyuyupi Jeremías ānacū cabaipeere.

¹⁹ Cabero Herodes ruame riacoásupu. Bairo cū cariaro ñña, ángel ruame Josére cū buiaetayupu tunu. Egipto yeparu José qūēguerica tutipu cū caño, cū buiaetayupu. Bairo buiaeta yua, atore bairo qūīñupū Josére:

²⁰ —Wācāña José. Cawīmauacaré capajīāgamirīcārā merē riapeticoama. Bairi cū, cawīmau, cū paco mena cū neácūja tunu mujjāā ya yepa, Israel yeparu —qūīñupū ángel Josére.

²¹ Bairi ángel cū caīrōrē bairo ásupu José. Jesús, bairi cū paco mena cū neásupu Israel yeparu tunu. ²² Mai, topu ācū, quetire tūgoypu José. “Herodes ānacū macū, Arquelao cawāmecucu Judea yepa macāña quetiuparu merē jāūpū,” īrīqūē quetire tūgoypu. Bairo tūgo yua, uwi, ti yepare tunuāgetimiñupū. Bairo qūēguerica tutipu Dios cū caquetibujuatacu ānirī, Galilea yeparu roque na jūgoásupu José. ²³ Bairo Galilea yeparure etau, na jūgoānicōāñupū Nazaret cawāmecuti macāru. Profeta majā Jesure na caīwoatūjūgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo: “Jesús, Nazaret macācū na caī nigūmi,” ī woatuyupa mai profeta majā.

3

Juan el Bautista en el desierto (Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Bairo cayoato bero, ti yutea caño, Juan ānacū, camasārē oco mena cabautizaparu ruame etayupu. Desierto cayucmanopu Judea yepare etari Dios yaye quetire camasārē na quetibujugu etayupu. ² Atore bairo na ī quetibujuyupu: “Dios cū carotimasīraru merē etaro baiya. Bairi tūgoña qūēnorī caroaro ñña Dios mena, mujjāā yasire,” na ī quetibujuyupu cūtu catūgorā etarārē.

³ Mai, Juan p̄ame profeta Isaías ānacū cū cawoatujuḡoyec̄utacu āñup̄. Atore bairo ī woatu quetibujayuyupi Juan cū cabaipere:

“Bairo īḡami jīcāū desierto cayuc̄manop̄ cañnicōāniatacū:

‘Marī Quetiup̄a yoarō mee etaḡumi.

Torena, caroaro cariap̄e ānicoteya.

Camasā na quetiup̄a cū caetaparo juḡoye cū caatīpawārē na caq̄ēnoyurorea bairo cū q̄ūēnoyuya mujāā cūā,’”

ī woatu quetibujayuyupi Isaías ānacū Juan cū caīquetibujapeere.

⁴ Juan p̄ame waib̄uc̄u camello cawāmec̄uc̄u asero mena jutiuro q̄ūēnorī jāñañup̄. Tunu bairo waib̄uc̄u aserowē mena cū jutiurore ñujāā tūḡābiyori jutī jāñañup̄. Bairi tunu ḡarique c̄sup̄ Juan yeseroare bairā cañnarē. Beroa oco cūārē etinuc̄ñup̄. ⁵ Bairo cū cabaiāno, Juan t̄p̄u asúparā camasā capāār. Jerusalén macā macāna, bairi Judea yepa macāna cūā, Rio Jordán na caīrya t̄ni macāna nipetiro camasā Juan t̄p̄u asúparā. Juan yaye quetibujariquere tūḡogarā c̄tu asúparā. ⁶ Bairo cū caīquetibujaro tūgorā, roro na caátajere tūgoña yapapuari Dios mena bus̄netōñup̄arā. Bairo na caáto īña, oco mena na bautizayup̄. Catūḡosarārē Rio Jordāp̄u na bautizayup̄u Juan.

⁷ Mai, aperā capāārā fariseo majā, bairi saduceo majā mena Juarē cū bautiza rotiranā etayup̄arā na cūā. Bairo na caboro īñarī, atore bairo na īñup̄ Juan: “¡Mujāā caītopairā, āña p̄naarē bairo caāna mujāā caānoi, mujāā yu bautizaecu! Atore bairo mujāā ī tūḡoñarā: ‘Dios camasārē cū caīñabeseri r̄m̄arē popiye marī cabaibujioatajere oco mena marī cosenetōbujioami,’ mujāā ī tūḡoñarā. ¿Nam̄u mujāā cū quetibujayati, ‘Tie mena jāā netōgarā,’ mujāā caīrjērē? ⁸ Bairo p̄ame mujāā caātianierē boya: Rorije mujāā caātiere yapapuari caroaro ānajē p̄ame átijūgoya. Bairo mujāā caáto, camasā nipetiro īñarā, ‘Torena, na yerire merē wasoa yaparoupa,’ ī masīgarāma. ⁹ Tunu bairoa, ‘Marīā, Abraham ānacū p̄ārāmerā marī caānoi, marī netōḡumi Dios,’ ī tūḡoñaticōāña. Bairo mujāā caītūḡoñamiatacūārē, dope bairo átinētomasīā maniña. Dope bairo Dios bōu, atie ūtā rupaa mena Abraham p̄ārāmerārē bairo na átiquēno jēñomasīñami. ¹⁰ Bairi caroaro mujāā caápericōāta, jīcāū yuc̄u, carīca maniērē quetjocerocōārcārōrē bairo mujāā átiēcōāḡumi Dios mujāā cūārē. Petoaca r̄saya mujāārē Dios cū caīñabesepa r̄m̄u.

¹¹ “Bairop̄a, yu paarique niña mujāārē oco mena yu cabautizarije. Roro mujāā caátajere yapapua tūḡoñarī tiere mujāā cajānarō īñarī, tore bairo mujāārē yu átiya. Yu paarique to cañumiatacūārē, yu bero caetau cū capaarije p̄ame ñunetōḡaro. Cū roque Esp̄ritu Santore jōmasīḡumi camasāp̄are. Tunu bairoa camasā roro na catūḡoñarjērē na wasoa joroque na átiḡumi. Cū roque yu netōrō cañimajūū niḡumi. Bairi yu p̄ame jīcārō t̄ni yu átiḡomasīētīña. ¹² Yu bero caetap̄u p̄ame marī īñabeseḡumi. Bairo carorārē na besereḡumi. Trigo aseri carorijere joerocacōārcārōrē bairo camasā carorārē na besereḡumi. Caūpetietī peerop̄u na joereḡumi. Caroarā roquere caroaro na q̄ūēnoḡumi. Trigo caroa majūrē caroaro na caq̄ūēnocūrōrē bairo caroaro na q̄ūēnoḡumi caetap̄u cū yarā majūrē,” na ī quetibujayup̄u Juan catūḡorā etarārē Jesús cū caatīpere.

Jesús es bautizado

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Cabero Jesús Galilea yepa cañniatacū Juan t̄re etayup̄u Rio Jordán cawāmec̄utiya t̄niup̄. “Juan yu cū bautizáto,” ī etayup̄u. ¹⁴ Cajūgoye mai Juan p̄ame cū bautizagaetimīñup̄ Jesure. Bairi atore bairo q̄ūimīñup̄ Juan:

—¿Nopēī m̄ p̄ame ȳre m̄ bautiza rotiatiatī? Ȳre m̄ cabautizaro roque ñubujioatato —q̄iñup̄.

¹⁵ Bairo Juan cū caĩrō t̄go, bairo q̄iñup̄ Jesús:

—Bair̄a, ȳ caborore bairo m̄ ápa. Bairo m̄ caápara, caroaro cariape Dios marĩrē cū carotirore bairo marĩ átigarā —q̄iñup̄ Jesús Juarē.

Marĩ cū caĩrō bero, Juan p̄ame “Jau” ĩ, Jesús cū caborore bairo oco mena cū bautizayup̄ yua. ¹⁶ Bairo Jesure cū cabautizaro bero, Jesús p̄ame petap̄ maan̄cāñup̄. Bairo maan̄cā yua, j̄obui ̄m̄arec̄ōp̄ ĩñam̄ḡojoyup̄. Bairo cū caĩñajoro, jicoquei ̄m̄arec̄ō p̄ame p̄āñnc̄ācoasuparo. Bairo cabairo, Esp̄ritu Santo Dios Yeri majū bauruiasúp̄. Bua cū caruiat̄ore bairo baurui-etayup̄ Jesús t̄p̄are. ¹⁷ Bairo cū caruietaro, j̄obuīp̄ atore bairo b̄s̄arique ocajoyuparo: “Áni, ȳ mac̄, ȳ camai majū ñĩami. Cū caátĩanierē ñĩñajesoja b̄tioḡo,” ĩ b̄s̄nocajoyuparo b̄s̄arique.

4

Jesús es puesto a prueba

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Cabero Esp̄ritu Santo p̄ame Jesure cū neásúp̄ desierto cayuc̄manop̄, w̄tĩ c̄arē cū átĩñato ĩ. “Cariapea cū átinuc̄ñati,” Jesure q̄iñ j̄eniñaḡn̄ ásup̄ w̄tĩ.

² Bairo Jesús top̄ ác̄, ñe ūnie ̄ḡaesup̄. Cuarenta r̄m̄urĩ, bairi cuarenta ñamirĩ majū āan̄c̄c̄oñup̄. Cabero yua, queyarique t̄goñañup̄ Jesús.

³ Bairo cū cabairo, w̄tĩ p̄ame Jesut̄ etayup̄, roro cū áparo, ĩ. Bairo c̄ut̄ etari, atore bairo q̄iñup̄:

—M̄, Dios mac̄ m̄ añiña. Bairo cariapea Dios mac̄ caāc̄ añirĩ, atĩ ūt̄a rupare pan q̄ñenorĩ ̄ḡaya —q̄iñup̄ w̄tĩ Jesure.

⁴ Bairo cū caĩrō t̄go, atore bairo p̄ame q̄iñc̄oñup̄ Jesús:

—M̄ caĩr̄orē bairo ȳ áperiḡn. Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄ ricaati ȳ átirotietiya. Bairo ĩña ti tuti: ‘Ūḡarique marĩ cauḡanuc̄r̄o jeto boetiyami Dios. Nipetirije cū yaye quetib̄j̄arique marĩ cat̄agoñañj̄ē c̄ārē boyami,’ ĩ quetib̄j̄aya Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄ —q̄iñup̄ Jesús w̄tĩrē.

⁵ Bairo cū caĩrō bero, w̄tĩ p̄ame Jesure cū neásúp̄ caroa mac̄ Jerusalén mac̄p̄. Top̄ etari yua, Dios ya wii templo wii buip̄ cū neásúp̄. ⁶ Bairo top̄ cū j̄ugoetari, q̄iñup̄ w̄tĩ Jesure:

—M̄, Dios mac̄ m̄ añiña. Bairo cariapea Dios mac̄ caāc̄ añirĩ, m̄ majū patĩnarui ác̄uja j̄o yerap̄. M̄ riac̄n. Tore bairo ĩ quetib̄j̄aya Dios yaye queti: ‘Dios p̄ame cū yarā ángelea majārē m̄ coterotiḡami.

Na, ángelea majā, m̄ bocañegarāma ūt̄a rupaare m̄ cañarocapeaetiparore bairo ĩrā,’

ĩ quetib̄j̄aya Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄ —q̄iñup̄ w̄tĩ Jesure.

⁷ Bairo cū caĩrō t̄go, bairo q̄iñup̄ Jesús:

—Bairo m̄ caĩquetib̄j̄urore bairo caĩmiatac̄ārē, m̄ caátirotiore bairo ȳ áperiḡn. Bairo ȳ caáto boetiyami Dios. Ape w̄ame ape p̄r̄op̄ atore bairo ĩ quetib̄j̄aya: ‘Marĩ Quetiup̄ Diore cū camas̄ĩr̄j̄ērē átiepec̄ārĩ cū j̄enetic̄oñña,’ ĩ quetib̄j̄aya Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄ —q̄iñup̄ Jesús w̄tĩrē.

⁸ Bairo cū caĩrō bero, w̄tĩ p̄ame Jesure ūt̄ā cām̄nar̄ic̄u buip̄ cū neásúp̄. Top̄ etari yua, q̄iñojoyup̄ atĩ yep̄a mac̄āna toc̄an̄c̄ap̄a mac̄āna quetiuparā na carotimas̄ĩr̄p̄arire. Caroa mac̄arĩ majūrē q̄iñojoyup̄. ⁹ Bairo q̄iñojoyua, atore bairo q̄iñup̄ w̄tĩ:

—Atie marē yu caññojorijere mu yu nunigu. Yutu rapopaturi mena etanumuri yu mu cañroata, mu yu nunigu nipetirijere. “Jau,” miwā —qũĩñupū wātĩ Jesure.

¹⁰ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qũĩñupū Jesús:

—Ácúja wātĩ. Mu cañrotirore bairo yu áperigu. Dios yaye woaturica tutipū rícaati yu átirotietiya. Bairo ñña ti tuti: ‘Jĩcāññā ññāmi marĩ cañroau, Dios jeto. Cū cañrĩjē jetro tūgoya,’ ĩ quetibujaya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipū —qũĩñupū Jesús wātĩrē. Cū yuesupū.

¹¹ Bairo Jesús cū cañrĩjē tūgo, acoásupū wātĩ pñame yua. Bairo cū caátó bero, jĩcāññā ángelea majā Jesure cū juátirā etayupará yua.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Cabero Jesús pñame queti tūgoypū, “Juan preso jorica wiipū niupū,” ĩrĩqũē quetire. Bairo tiere tūgo yua, Galilea yeparū acoásupū. ¹³ Bai pñaa, Nazaret macārē tuaesupū. Ti macārē netōácú, Capernaum cawāmecuti macāpū etayupū. Ti macā Galilea utabucura tñipū ñña. Marĩ ñicũjāññā Zabulón, bairĩ Neftalĩ cawāmecuna ānana na cañna yeparū ñña ti macā.

¹⁴ Profeta Isaías ānacū Zabulón, Neftalĩ macāñnarē cū cañwoatujūgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo. Atope bairo ĩ quetibujū woatucũñañupĩ Isaías:

¹⁵ “To Zabulón yepa macāñna, bairĩ aperā Neftalĩ yepa macāñna, bairĩ aperā Rio Jordán ape nũgōā, mar tñni macāñna, bairĩ aperā Galilea yepa macāñna cūā Diore camasēna ññāma.

¹⁶ Na, canaññārōpū cañesēārārē bairo cañna ññāma.

Bairo cañna nimirācūā, caroaro cabusurore ññarārē bairo nigarāma.

Dios cū cajou cū caquetibujarijere tūgorā, caroaro cabusurore ññarārē bairo nigarāma.

Diore masĩcoagarāma yua,” ĩ woatuyupi profeta Isaías ānacū.

¹⁷ Ti watoare na quetibujū jūgoypū Jesús cū yaye quetire camasārē. Atope bairo na ĩ quetibujayupū: “Dios cū carotimasĩrĩpū merē etaro baiya. Bairĩ tūgoña qũēñorĩ caroaro āña Dios mena,” na ĩ quetibujayupū Jesús camasārē.

Jesús llama a cuatro pescadores

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Cabero, Galilea na cañrĩ utabucura tñipū ásupū Jesús. Bairo ácú yua, Simón, apeĩ cū bai Andrés, jĩcāññā pñnaa cañna pñgarārē na ññajoyupū. Ape wāme “Pedro” qũĩñupará Simorē. Bairo Jesús narē cū caññajoro, na pñgarāpñna utabucurapū bapĩ mena wai wasarā ásuparā na, pñgarāpñna. Na capaarije, waiwe wapatarique añuparō. ¹⁹ Bairo na ñña, atore bairo na ññupū Jesús:

—Jito, yu bapacusa. Caroaro waire cawāsāmasĩrā mñjāā āñiapū, wai na rutieticoáto, ĩrā. Āmerē yua, caroaro camasārē caquetibujarā mñjāā ānio joroque mñjāā yu átigu, na yasieticoáto, ĩrā —na ññupū Jesús.

²⁰ Bairo cū cañrō tūgo, tocārōā jicoqueĩ pñgarāpñna na bapĩ yucure cūrĩ, acoásuparā Jesús mena.

²¹ Bairo cajūgoye jañurĩ na cañnemorō, utabucura tñipū Jesús pñame na ññajoyupū aperā pñgarārē tunu. Santiago, bairĩ cū bai Juan cawāmecucua Zebedeo pñnaarē na ññajoyupū Jesús. Mai, Santiago, cū bai Juan mena cūmua capairicarū añuparā. Bapĩ yucu caopēcūtierre jiyajārā ásuparā. Bairo narē na ñña, na piijoyupū Jesús: “Jito. Yu bapacusa. Marĩ quetibujato camasārē Dios yaye caroa quetire,” na ññupū. ²² Bairo cū cañrō tūgo, tocārōā, jicoqueĩ na

cũã acoásúparã Jesús mena. Na bapí yucare cūrī, na pacu cūmuapu caãcūrē cū aweyocoásúpu Santiago, cū bai Juan mena.

Jesús enseña a mucha gente
(Lc 6.17-19)

²³ Cabero añesēñupū Jesús Galilea yepapu. Topu añesēñ yua, tocānacã macã macãana na cañubueri wiiripū sinagogas na cañi wiiripure buenucūñupū to macãānarē. Dios cū carotimasīripau caetatore na buenucūñupū, caroa queti majūrē. Bairo topu bueñesēñ, nipetiri wāme cariyecunārē na catioyupū Jesús. ²⁴ Bairo tiere ñnarã, camasã tocānacãupua ãmeo quetibujunetōñuparã na majū. Bairi Siria yepa macãana tãgopeticoasuparã Jesús cū caátimasīrjērē. Bairo tiere tũgo, na yarã cariarārē cūtu na jeasúparã. Nipetirije riaye cacãgorārē, bairi na rupauri cawũgārārē, bairi wátĩã yeri pūna cacãgorārē, bairi camecārārē, bairi ñicããrī cabuarārē cūtu na jeasúparã. Jesús puame bairo na cajeanārē na boca catioyupū.

²⁵ Bairo cū caátimasīrjērē ñnarã, camasã capããrã cū berore usayuparã. Na, Galilea yepa macãana, bairi Decápolis yepa macãã macãana, bairi Jerusalén macã macãana, bairi Judea yepa macãana, bairi Rio Jordán cawāmecatiya jinũgõã macãana nipetirã Jesús berore usayuparã.

5

El sermón del monte

¹ Bairo capããrã camasã na caetaro ñnarī yua, Jesús puame jicãũ ãtãũ buirpu acoásúpu. Topu cū caruiro, cū cabuerã cūtu etayuparã. ² Bairo na caetaro ñña, atore bairo na ï quetibujuyuru:

La verdadera dicha del hombre
(Lc 6.20-23)

³ “Useanirī niñama Diore caroaro masītēimircãũ, cū mena catũgoñatutuanemogarã puame. Bairo caãna añirī Dios cū carotimasīripau macãana nigarãma yua.

⁴ “Tunu bairoa useanirī niñama yapapuari cañimiatana cūã. Dios puame useanirõ añitũgoñarīqũērē na jogumi.

⁵ “Tunu bairoa useanirī niñama rorije caãmeoáperã. Ati yepa uparã na ãnio joroque na átigumi Dios cū cañrĩcãrõrēã bairo.

⁶ “Tunu bairoa useanirī niñama Dios cū caborore bairo butiõro caáticõã ãnigarã. Dios puame na juátinmogumi, cū caborore bairo na caátimasīparore bairo ï.

⁷ “Tunu bairoa useanirī niñama cabopacarārē caññamairã. Na cũãrē na ññamairī na juátigumi Dios.

⁸ “Tunu bairoa useanirī niñama ñe ñnie na yeripū carorije mána caãna. Na roque Diore qũññagarãma.

⁹ “Tunu bairoa useanirī niñama jicãrõ tãni ãnajērē cajũgoatiãna. ‘Narē Dios pūnaa caãna,’ na ïgarãma.

¹⁰ “Tunu bairoa useanirī niñama Dios cū caborore bairo na caátie jũgori caññate ecorã. Aperã roro popiye na baio joroque na caátimiatacũãrē, Dios cū carotimasīripau macãana majū nigarãma bairãpua.

¹¹ “Tunu bairoa useanirī mujãã ãnigarã, camasã roro mujããrē na cañmiatacũãrē. Tunu yure mujãã catũgousarije jũgori capee ñtorique mena popiye mujãã baio joroque na caátimiatacũãrē, useanirī mujãã ãnigarã.

¹² Bairo jeto ásupa camasã, profeta majã mujãã jũgoyepu caquetibujunetõrī majã ãnana cũãrē. Tore bairo ãmerē roro mujãã cabaimiatacũãrē, Dios

mujãärê caroare cū cajopee pajjãñurõ nigaro. Jõbuipũ mujãã caetaro, paio nigaro mujãärê caroa cū cajopee pũame. Tiera tãgoñarĩ useanirĩqũê mena bairoa ãnicõã ninucũña.

Saly luz del mundo
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

13 “Mujãã, yũ yarã ati yeparũre moarê bairo mujãã ãniña camasãrê. Moa caocaetie caãmata, ñerê átimasĩetĩña camasãrê. Bairi moa caocarije capeticõã usapata, ñe ùnie pũamerê ñuêtĩña. Rerique ñiña. Bairi macã yeparũ reyama camasã tie ùnie carorijere. Bairo na carero, na ya wii macã yepa canetõánã pũame na careatajere peaborecõãgarãma.

14 “Tunu bairoa ati yeparũre cabusurijere bairo mujãã ãniña camasãrê. Jĩcã macã ãtãũ buipũ na caqũenoricã macã caãmata, yasiogopũ ãmerĩña. Nipetiro camasã caroaro ti macãrê iñajomasĩñama. 15 Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ jĩñaworiquere ñugacũecũmi carupapata rocapu. Jõbuipũ cũnucũñami, cũ ya wiire to ãbusuwoáto, ĩ. 16 Bairi mujãã pũame torea bairo mujãã átigarã mujãã cãã. Caroaro mujãã átĩaninucũgarã camasã na caĩñajoro, marĩ Pacũ Dios, ãmũrecõo macããcũrê cũ na cabasapeoparore bairo irã,” na ĩ quetibũjuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre la ley

17 ĩ quetibũju yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “ ‘Moisés ãnacũ, bairi profeta majã ãnana cãã na caquetibũjucũrĩqũêrê jãnarotiacũ, tiera bueyami,’ ĩ tãgoñaeticõãña yũ capaarique cãtiere. Bairo mee átiacũ yũ baiya ati yeparũre. Dios yarã ãnana na caĩquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrê bairo jĩcãrõ tãni to baipeticõãto ĩ, ati yeparũre yũ apũ. 18 Cariape mujããrê yũ quetibũjuya: Ati ãmũrecõo capetiparo jũgoye Moisés ãnacũ cũ caãtiroticũrĩqũê jĩcã wãmeacã ùnorê noa ùna átiyasiomasĩetĩñama. Cũ caĩrĩcãrõrêã bairo baiçoagaro. 19 Bairi ni jĩcãũ ùcũ Moisés cũ caãtiroticũrĩqũê jĩcã wãmeacã ùnorê cũ cajãnarotiata, o camasãrê ricaati na cũ caĩquetibũjuata, Dios cũ carotimasĩrĩpau macããna nipe-tiro netõrõ cabũgoro macããcũ nigumi. Apei pũame tie cũ caãtiroticũrĩqũêrê cũ catũgomasõãmata, bairi tunu camasãrê cariape na cũ caĩquetibũjuata, Dios cũ carotimasĩrĩpau macããna mena carotimasĩ majũ nigumi. 20 Cariape mujããrê ñiña: Moisés ãnacũ cũ caãtiroticũrĩqũêrê cajũgobueri majã, bairi fariseo majã na caãtiãnie netõjãñurõ Dios cũ caborore bairo caroaro mujãã caãpericõãta, Dios cũ carotimasĩrĩpaure mujãã etaetigarã.”

Jesús enseña sobre el enojo
(Lc 12.57-59)

21 Apeyera, “Marĩ ñicũjãärê na caquetibũjucũrĩqũêrê mujãã tũgoyupa: ‘Camasãrê na pajjãreeticõãña. Ni jĩcãũ ùcũ apeire cũ capajjãrocaata, roro cũ caãtiere iñacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ ãtirotigarãma cabũtoa camasĩrã,’ na caĩrĩqũêrê mujãã tũgoyupa. 22 Bairo na caĩquetibũjucũmiatacããrê, yũ pũame atore bairo mujããrê yũ quetibũju cũnemoña: Ni jĩcãũ ùcũ cũ yau mena cũ caasiata, Dios pũame roro cũ caãtiere iñacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ átigumi. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ cũ yaure roro cũ caĩtutiata, Junta Suprema macããna roro cũ caãtiere iñacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ átigarãma. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ cũ yaure, ‘Catũgomasĩecũ mu ãniña,’ ĩrĩ, bũtioro yaparua tũgoñarĩ cũ ãnio joroque cũ cũ caãpata, caũpetietopũ caãcũre bairo nigumi.

23-24 “Bairi ni mujãã mena macããcũ roro cũ caãtaje wapare yasiogu, altar mesapu waibũcare cũ neátĩ, bairi, ‘Yũ mena asiajãñuñami mai yũ yau,’ cũ

caĩtũgoñabócaata, ti altapure cū canunigamirĩjērē cū cacũrō ñuña mai. Cariape cū yaũtu cū caátó boya. Cū mena cū cabũsqũēnorō boya. Bairo tiere áti yaparori bero roque, Diore cū caĩũbuero ñuña.

²⁵ “Tunu bairoa ni apei ũcū, ‘Yũ mujãã wapamoña,’ ĩrĩ, mujããrē juez caĩñabesei tũpũ cū caneápáro jũgoye, tãmurĩ cū mena busũqũēnojũgoya. Mujããrē juez tũpũ cū caneápériparore bairo ĩrã, cū mena busũqũēnojũgoya. Mujãã cabũsqũēnojũgoeticōãta, juez pũame preso jorica wii macããna cacoterãrē mujããrē ñerotigumi. Bairo áti yaparo, na pũame preso jorica wiĩpũ mujããrē cũrecōãgarãma. ²⁶ Cariape mujããrē ñiña: Dinero mujãã cawapamorĩjērē mujãã cawapatipeyoparo jũgoye, torpũ mujãã ãnicōãgarã. Mujãã witimasĩetigarã,” na ĩ quetibũjũyũpũ Jesũs.

Jesús enseña sobre el adulterio

²⁷ ĩ quetibũjũ yaparo, na ĩ nemoñũpũ tunu: “ ‘Apeo mũ ñũmo mee caãcōrē eperico cãgoeticōãña,’ na caĩquetibũjũcũrĩqũērē mujãã tãgoyũpũ. ²⁸ Bairo na caĩquetibũjũcũmiatacũãrē, yũ pũame atore bairo mujããrē yũ quetibũjũ cũnemoña tunu: Ni jĩcãũ ũcũ cũ ñũmo mee caãcōrē roro cō cũ caãtigatũgoñata, merē cũ yeripare cō mena caãcũrē bairo ãnicōãbũjũomĩ.

²⁹ “Bairi ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ cũ caapea cariape ñũgōã macããcã mena carorije macããjē jetore ĩñanucũãmĩ. Bairo tia cũ caapea jũgori carorije macããjērē caĩñapai cũ caãmata, apeire tia cũ caapeare weeroticoãrĩ caãcũrē bairo cũ caãno, ñũbujoro. Bairo cũ rupãũ macããtō jĩcãrōrē cũgoeticimicũã, Dios tũpũ cũ caetaata, ñuña. Bairo cũ rupãũ macããjē roro cũrē caãtiecorotirije nipetiro mena peeropũ roro cũ tãmũo joroque Dios cũ caápata roque, ñuetimajũcōãña. ³⁰ Tunu bairoa ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ cũ wãmo jũgori rorije jetore átinucũãmĩ. Bairo cũ wãmo jũgori carorijere caãtieconucũũ cũ caãmata, apeire cũ wãmorē yisetaroticoãrĩ caãcũrē bairo cũ caãno, ñũbujoro. Bairo cũ rupãũ macããtō jĩcãrōrē cũgoeticimicũã, Dios tũpũ cũ caetaata, ñuña. Bairo cũ rupãũ macããjē roro cãrē caãtiecorotirije nipetiro mena peeropũ roro cũ tãmũo joroque Dios cũ caápata roque, ñuetimajũcōãña. Bairi roro mujãã caãtinucũrĩjērē jãnacōãña,” na ĩ quetibũjũyũpũ Jesũs.

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñũpũ tunu: “Ni jĩcãũ ũcũ cũ ñũmorē cũ carocagaata, atore bairo ĩrĩcã pũrōrē cō cũ cajoro, ñũrō: ‘Bairo mũ cabairoi, mũrē teei, mũrē yũ rocaya yua,’ na caĩquetibũjũcũrĩqũērē mujãã tãgoyũpũ. ³² Bairo na caĩquetibũjũcũmiatacũãrē, yũ pũame atore bairo mujããrē yũ quetibũjũ cũnemoña tunu: Ni jĩcãũ ũcũ cũ ñũmo, apeĩ mena roro caepesco cō caãnimiatãcũãrē, cōrē cũ carocaata, roro cō baio joroque cō átiyami. Apeĩ mena roro caepericore bairo caãcō cō ãnio joroque cō átiyami, bairo cō cũ caápata. Tunu bairoa apeĩ pũame capitiecoricore cũ cawãmojiyaata, apeo mena roro caepericare bairo caãcũ ãnibũjũomĩ cũ cũã,” na ĩ quetibũjũyũpũ Jesũs.

Jesús enseña sobre los juramentos

³³ ĩ quetibũjũ yaparo, ape wãme atore bairo na ĩnemoñũpũ tunu: “ ‘Dios mena ñiña, mujãã caĩatato bero caãmata, mujãã caĩrōrēã bairo ása. ĩtoeticōãña,’ marĩ ñicũjãã na caĩquetibũjũcũrĩqũērē mujãã tãgoyũpũ. ³⁴⁻³⁵ Bairo na caĩquetibũjũcũmiatacũãrē, yũ pũame atore bairo mujããrē yũ quetibũjũ cũnemoña tunu: Atore bairi wãme ĩeticoãña: ‘Jō ãmũrecóo mena

ñiña,' o 'Ati yepa mena ñiña,' o 'Jerusalén na caĩri macã mena majũ ñiña,' ìtĩcõãña. Bairo mujãã caĩata, Diore caĩroaenarẽ bairo caãna mujãã añibujiorã. Ùmurecõo pũame Dios cũ caãnipau ñiña. Ati yepa pũame cũ carotiripau ñiña. Jerusalén cãã cũ carotimasĩrĩpau ñiña. ³⁶ Tunu bairoa, 'Yũ ruoã mena ñiña,' ìtĩcõãña. Ni jĩcãũ ùcũ cũ poawẽ jĩcãwẽ caĩriwẽãcãrẽ cabotiriwẽ majũ átiwasoamasĩtĩñami. O cabotiriwẽãcã camata, caĩfirwẽ majũ átiwasoã masĩtĩñami.

³⁷ "Bairi atore bairo ìrĩqũẽ jeto ñiña: 'Bairo yũ átigu,' o 'Bairo yũ áperigu,' cariapea ìrĩqũẽ jeto ñiña. Tie netõjãñurõ mujãã caĩata, wãti cũ caĩbũsujãrĩjẽrẽ catõgõsarãrẽ bairo caãna mujãã añibujiorã," na ì quetibũyupũ Jesũs.

Jesús enseña sobre la venganza

(Lc 6.29-30)

³⁸ Ì quetibũyũ yaparo, atore bairo na ìnemoñupũ tunu: " 'Jĩcãũ apei mena ãmeo qũẽrĩ cũ caapeere cũ caroyetuata, cũ cãã cãrẽã bairo cũ caapeere cũ caãmerõ ñurõ. O cũ opire cũ capapeata, cũ cãã cãrẽã bairo cũ opire cũ capapeero ñurõ,' na caĩquetibũjũcũrĩqũẽrẽ mujãã tãgoyupa. ³⁹ Bairo na caĩquetibũjũcũmiatacũãrẽ, yũ pũame atore bairo mujããrẽ yũ quetibũyũ cũnemoña tunu: Aperã roro mujããrẽ na caátimiatacũãrẽ na ãmeeticõãña. Bairi ni jĩcãũ ùcũ mujãã wasopanarẽ cũ capaata, ape nuõõã cããrẽ cũ eñõtaeticõãña. ⁴⁰ Tunu bairoa apei mujãã pesu pũame mujãã jutiuro cabui macããtõrẽ quetiupau juezre cũ caẽmarotiata, mujãã camisa cããrẽ cũ nunicõãña mujãã pesure. ⁴¹ Tunu bairoa ape yepa macããcũ soldau ùcũ, 'Pũga kilómetro majũ yũ yayere pũsabojaya tãmurĩ wapa mano,' mujãã cũ caĩata, baparicãnacã kilómetro majũ buipearo cũ mujãã pũsabojagarã. ⁴² Tunu bairoa apei cũ cajẽniata, cũ cabopacarijere cũ nuniña. Tunu apei, 'Yũre wasoya,' mujãã cũ caĩata, 'Mũ yũ wasoecu,' qũĩtĩcõãña. Cũ nunicõãña," na ì quetibũyupũ Jesũs.

El amor a los enemigos

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ì quetibũyũ yaparo, atore bairo na ìnemoñupũ tunu: " 'Marĩ yarãrẽ marĩ camairõ ñiña. Tunu marĩ pesua pũamerẽ marĩ cateero ñiña,' na caĩquetibũjũcũrĩqũẽrẽ mujãã tãgoyupa. ⁴⁴ Bairo na caĩquetibũjũcũmiatacũãrẽ, yũ pũame atore bairo mujããrẽ yũ quetibũyũ cũnemoña tunu: Mujãã pesua cããrẽ na maiña. Rorije na ápericõãña. Caroa roquere na ása. Dios yarã mujãã caãnoi, roro mujãã baio joroque caãnarẽ na jẽnibojaya Diopure. ⁴⁵ Bairo mujãã caãpata, Dios ãmurecõo caãcũ pũnaarẽ bairo caãna mujãã ãnigarã. Dios pũame nipetirore caĩñamai ñiñami. Carorijere caãna, caroare caãna cããrẽ muipũ asĩbatopeyocõãnucũñami. Tunu bairoa oco caocarijere na jonucũñami Dios carorijẽ wapare cacũgorãrẽ bairo cũ caĩñarãrẽ, carorijẽ wapa cacũgoenarẽ bairo cũ caĩñarã cããrẽ. Bairi mujãã cãã Dios caroaro cũ caãtorea bairo caroaro na ása, roro mujããrẽ caãna cããrẽ. ⁴⁶ Mujããrẽ camairã jettore mujãã camaiata, Dios mujãã cawapatapee mujããrẽ cũ cajorije manigarõ. Tore bairo átinucũñama Roma macããnarẽ camasã yaye dinerore jejobojari majã. Narẽ camairã jettore na mainucũñama. ⁴⁷ Tunu bairoa mujãã yarã jettore, 'Caroare cũ joáto Dios mujããrẽ,' na mujãã caĩata, ¿ñe ùnierẽ aperã netõrõ caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Diore camasĩena cãã. ⁴⁸ Marĩ Расũ, ãmurecõo macããcũ pũame roque caroaro cariape cũ caãtie petietiya. Bairi mujãã Dios yarã ãnirĩ roro mujããrẽ caãna cããrẽ caroaro na ása. Bairi Dios cũ caãtinucũrĩjẽrẽ bairo mujãã cãã caroaro cariape átinucũña," na ì quetibũyupũ Jesũs.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

¹ Ī quetibujy yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “Ñubueráná caroaro tūgoñaña. ‘Capāārā camasā na caneñarō jetore marī ñubuegarā, caroaro marī caátiere na cañaparore bairo ĩrā,’ ĩ tūgoñaeticōāña. Bairo mujāā caītūgoñaata, marī Pacu Dios amurecōo macāācū mujāā cawapatapee mujāārē cū cajopeere mujāā joetigumi.

² “Bairi camasā na cabopacarijere mujāā cajoata, nipetiro camasārē, bairo mujāā caátiere na quetibujy masiōētīcōāña. Tore bairo átinucūñama caītopairā cūā ñubuerica wii, sinagogare āna, o maapu añēsēārā, nipetiro camasā narē na caīroaparore bairo ĩrā. Cariape mujāārē ñiña: Na ũna camasā aperā narē na caīroanucūrījē netōrō cūgonemoetigarāma. Dios pñame na ĩroaetiri caroare na joetigumi roro na catūgoñarījē jūgori. ³ Bairi mujāā pñame camasā na cabopacarijere mujāā cajoata, ni ũcū mujāā yañ cañnimajūūrē cū quetibujyeticōāña. ⁴ Capāārā na caññaeorpu, cabopacarārē na juátinemoña. Tore bairo mujāā caápata, marī Pacu Dios yasioropu mujāā caátimiatacūārē, caññau ānirī mujāā jogumi mujāā cawapatapeere.

*Jesús enseña a orar**(Lc 11.2-4)*

⁵ “Tunu bairoa Diore jēnirā, caītopairā na cajēnirōrē bairo jēnieticōāña. Na pñame ñubuerica wiipñ āna, nucūri Diore cū jēniuseanucūñama. O plaza tūnipñ capāārā camasā na cañnopu āna, bairo átiuseanucūñama, nipetiro camasā caroaro na cañbuerijere na caññaparorore bairo ĩrā. Cariape mujāārē ñiña: Na ũna camasā aperā narē na caīroanucūrījē netōrō cūgonemoetigarāma. Dios na ĩroaetiri, caroare na joetigumi, roro na catūgoñarījē jūgori. ⁶ Bairi mujāā pñame Diore cū mujāā cajēniata, atore bairo mujāā caāto ñiña: Mujāā ya arua jopere biajāátī, aperā na caññaeorpu Diore cū jēninucūña. Tore bairo mujāā caápata, marī Pacu Dios jeto caññau, mujāā mena caācū ānirī caroare mujāā jogumi.

⁷ “Tunu bairoa Diore cū jēnirā, nairō jīcā wāmea cabūgoro macāājērē ĩ busujēnieticōāña. Torea bairo jeto ĩ jēninucūñama Diore camasīēna. ‘Nairō jīcā wāmea cū marī caāta, caroaro tūgoñmi Dios,’ ĩ tūgoñañama, masīēna.

⁸ Marī Pacu Dios pñame cū mujāā cajēniparo jūgoyepña merē mujāā cajēnipeere masīcōāñami. Bairi narē bairo cū jēnieticōāña Diore. ⁹ Atore bairo mujāā caījēnirō boya:

‘Jāā Pacu, jōbui macāācū, nipetiro camasā mu wāmerē na ĩroáto.

¹⁰ Tunu bairoa mu carotimasīrīpau ati yeparu to apáro.

Jōbupñ mu carotirorea bairo to baiáto ati yeparu cūārē.

¹¹ Tunu āme jāā caugapee, jāā caborije, jāārē carūsarije ũnie cūārē jāā joya.

¹² Tunu bairoa roro jāā caátaje cūārē jāā masiriyobojaya.

Camasā roro jāārē na caátajere jāā camasiritirorea bairo roro jāā caátaje cūārē jāā masiriyobojaya mu cūā.

¹³ Tunu wātī roro jāārē cū caátigarijere jāā ēñotaya. Jāā netōōña.

Mu jeto carotimasī mu āniña.

Mu jeto catutuanetōū mu āniña.

Mu jeto camasā na caīroapau mu āniña tocānacā rāmua. Bairo to baiáto, bairo Diore cū mujāā caījēnipee ñiña,” na ĩ quetibujyupñ Jesús.

¹⁴ Ī quetibujy yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “Camasā roro mujāārē na caátajere na mujāā cabusūqūēnoata, marī Pacu Dios amurecōopñ

caācū cūā roro mujāā caātajere masiriyobojaḡami. ¹⁵ Bairo roro mujāārē na caātajere na mujāā cabusūqūēnoeticōāta roque, marī Pacu Dios cūā roro mujāā caātajere masiriyobojaeticḡami.

Jesús enseña sobre el ayuno

¹⁶ “Tunu bairoa ape rūmu ḡgarique betiri Diore űubueāna, tūgoñarīqūē pairā yapapuarique cunarē bairā na cabauore bairo baieticōāna. Tore bairo jeto ātiyama caītopairā, nipetiro camasā ḡgarique betiri Diore na cañubueo na camasīpareo bairo ĩrā. Cariape mujāārē űiña: Camasā na cañroarije netōrō cūgoetigarāma. Dios na ĩroaetiri caroare na joeticḡami, roro na catūgoñarījē jūgori. ¹⁷ Bairi mujāā pūame ḡgarique betiri Diore mujāā cañubueata, atore bairo mujāā caāto űiña: Mujāā riapere wacoseya. Mujāā poa cūārē caroaro wḡgapeoya. ¹⁸ Bairo āsa, ni jīcāū űcū ḡgarique betiri mujāā cañubuerijere cū camasīētīparore bairo ĩrā. Atorea bairo mujāā caāpata, marī Pacu Dios cañnau jeto mujāā mena caācū ānirī caroare mujāā joḡami.

Riquezas en el cielo

(Lc 12.33-34)

¹⁹ “Tunu bairoa ati yepa macāājē paio cawapacutiere jeeneñorī caroare bairo jecūcūgonetōētīcōāna. Ati yeparu marī caāno, moena ḡgareyama ti űnierē. O tie āpōā űnie caāmata cūārē, űta witiiri boacoaya. O aperā tiere jerutirecōāna. ²⁰ Caroaro āsa, jōbuiḡ roquere mujāā yaye wapa cañnipeere mujāā cacūgonetōparore bairo. Topu noa űna moena caḡgarerā mánama. Caḡawitiboarije űnie cūā mano. Caḡerutiri majā cūā mánama űmḡrecōopre. Bairi topu mujāā cacūgoepe yasietigaro. ²¹ Ati yeparu macāājē jetore mujāā camaitūgoñaata, tie jetore mujāā bootūgoñagarā. Jōbuiḡ mujāā cacūgoepeere mujāā camaitūgoñaata roque, ati yepa macāājērē butioro mujāā bootūgoñaeticḡarā.

La lámpara del cuerpo

(Lc 11.34-36)

²²⁻²³ “Tunu bairoa mujāā caapee pūame cajīñaworicare bairo űiña mujāā rapaḡre. Mujāā caapee caroaro to cañamasāta, caroaro mujāā ĩñamasāna. Caroyetuata, caroaro mujāā ĩñamasāētīna. Tore bairo mujāā, cayeriñurā ānirī cariape mujāā catūgoñaata, caroaro mujāā átimasīgarā. Cayeriñuena mujāā caāmata roque, caroaro mujāā átimasīētībujiorā. Dios mujāārē cū camasīōrījērē mujāā catūḡousajānacōāta, jroro majū āna mujāā átībujiorā!

Dios y el dinero

(Lc 16.13)

²⁴ “Tunu bairoa ni jīcāū űcū, pūgarāpna cū quetiuparā na caīrōrē bairo átimasīētīnami, jīcārōrēā bairo na carotimasīētīcōāta. Bairo na cabaiata, jīcāūrē qūiroabujioḡmi. Apeire qūiroaetibujioḡmi. Jīcāū mena yeri űḡḡami. Apeire qūiñategḡmi. Torea bairo mujāā cūā dinerore mujāā cabotūgoñaata, Dios yaye mujāārē cū caātirotirijere mujāā ĩñatebujiorā,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

Dios cuida de sus hijos

(Lc 12.22-31)

²⁵⁻²⁶ ĩ quetibujḡ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “Mujāā yeri pūna pūame, mujāā caḡapee, bairi mujāā cajāñapee netōjāñurō caānimajūrījē űiña. Bairi mujāārē űiña: Ati yepa macāājērē butioro bootūgoñaeticōāna. Mujāā caḡapeere, mujāā caetipeere, bairi mujāā cajāñapee cūārē butioro

tūgoña macāētīcōāña. Minia na caátīānierē mujāā masīña. Na caugapeere oteetiayama. Tunu na caugapeere cabutiro ĩña, jeetiayama. Na caugapeere jeri wiipũ qūēnocūētīnucūñama. Bairo na caáperimiatacūārē, na caugapeere jonucūñami Dios. ¡Mujāā roquere minia netōrō mujāā maiñami Dios! Bairi āme mujāā caānierē tūgoña macāētīcōāña. ²⁷ Ni ũcū mujāā mena macāācū, cū catūgoñamacāñījē jūgori, ‘Yũ butinemogu ĩcā metro recomacā majũ, ũmũau ānigu,’ ĩ masīētīñami. Mujāā catūgoñamacāñījē jūgori mujāā átimasīētīña.

²⁸ “Bairi, ¿nopēĩrā mujāā cajāñapeere mujāā tūgoñarīqūē paiyati? Oó, tataboaro macāājē cabairije cūārē mujāā masīña. Oó pũame paaetīnucūña. Eetīnucūña. ²⁹ Bairo áperimīrōcūā, caroa bauya. Quetiupau rey Salomón ānacū caroa majũ cū cajutīi jāñarīqūē netōjāñurō caroa bauya oó pũame. ³⁰ Bairo tie taa ũnie Dios cū caqūēnorīqūē ĩcā rũmũ caroa cabaumiatacūārē, ape rāmu peeropũ joeyama camasā, peero riorā. Mujāārē taa ũnie netōjāñurō mujāā maiñami Dios. Bairi mujāā cajāñapeere mujāā jogumi yua. ¡Mujāā, Dios mena catūgoñatutuaenarē bairo majũ mujāārē ñiñaña! ³¹ Bairi mujāā cabopacarijere tūgoña macāētīcōāña. ‘¿Ñerē marī ugarāati?’ o ‘¿Ñerē marī etirāati?’ o ‘¿Ñerē marī jāñarāati?’ ĩ tūgoña macāētīcōāña. ³² Diore caĩroaena pũame na caugapeere, bairi na caetīpee cūārē tūgoña macānucūñama. Mujāā roque narē bairo baietīcōāña. Marī Pacũ Dios ũmũrecóo macāācū marī cabopacarijere masīpeyocōāñami. Bairi tūgoña macāētīcōāña. ³³ Dios cū carotīmasīrīpau roquere tūgoñaña. Dios cū carotīrore bairo ása. Bairo mujāā caápata, ati yepa macāājē nipetirije mujāā cabopacarije cūārē mujāā jogumi Dios. ³⁴ Tocānacā rāmu ricaati capee wāme baicōā ñiña. Bairi ñamīrōcā mujāā caátīpeere tūgoña macāētīcōāña. Ñamīrōcā caetaro roque mujāā caátīpee ũnierē mujāā masīgarā,” na ĩ quetībujayupũ Jesús.

7

No juzgar a otros (Lc 6.37-38, 41-42)

¹ ĩ quetībujũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Aperā noo na caátīere roro bũspāietīcōāña, mujāārē Dios cūā mujāā caátīere, ‘Roro átiyama,’ cū caīetīparore bairo ĩrā. ² Dios pũame aperā na caátīānierē roro mujāā cabũspāiro cārō, mujāā ĩroaetīgumi. Tunu bairoa aperārē na mujāā catūtīcōñarō cārō ĩcārō tũni mujāā cūārē mujāā tutīgumi. ³⁻⁴ Tunu bairoa ĩcāũ caũmu cū baire, ‘Mũ caapearu pũrōācā jāñaña. Yũ nerocapa,’ qūñupũ. Bairo qūñicūā, cū pũame tutu majũ cūgocōāñami cū caapearu. Tore bairo baiyami ĩcāũ ũcū paio roro caátacu, cū cūā petoaca roro caátacure, ‘Roro mũ baiya,’ cū cū caĩbũspāiata. ⁵ ¡Caĩtopairā mujāā āniña! Torena, mujāā pũame roque rejūgoya mujāā carorijere. Bairo átiri bero roque, mujāā quetībujũ masīgarā aperā rorije na caátīere.

⁶ “Tuno bairoa caroa majūrē marī joetiya wii yaiare. Tunu perlas caroa cabotīri rupaaca cūārē yeseapũre marī wējoetiya. Bairo marī caápata, tiere peabotī recoagarāma. Torena bairo Dios yaye bũsurique caroa majũ to caānimīatacūārē, wii yaia, bairi yeseare bairo caānarē bairo catūgogaenarē na quetībujũetīcōāña, caroa quetīere roro na bũsetīcōāto, ĩrā,” na ĩ quetībujayupũ Jesús.

Pedir, buscar y llamar a la puerta (Lc 11.9-13; 6.31)

7-8 Ī quetibujm yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Noa ũna na cajĕniata, na cajĕnirĭjĕrĕ bȃcamasĭgarāma. Tunu bairoa apeye ũnierĕ na camacāata, na camacārĭjĕrĕ bȃcamasĭgarāma. Tunu joperm na capiata, ti wii upam p̃name ti jopere pāāgm̃i. Bairi tore bairo Diore mujāā cajĕniata, mujāā caānimasĭpeere jogumi. Bairi Diore mujāā cajĕnirȃ ñña.

9 “Mujāā, capũnaacuna mujāā pũnaa pan rupare na cajĕniata, žūtā rupare na mujāā jobujiocuti? Bairo mujāā áperā. 10 Tunu bairoa waire na cajĕniata, žāña ũcūrĕ na mujāā jobujiocuti? Bairo mujāā áperā. 11 Mujāā, carorā nimirācūā, mujāā pũnaarĕ caroa wāmerĕ mujāā jomasĭnucũña. Marĭ Pacu Dios umurecȃ macācācũ roque carou majũ ññami. Camasā netȃro carou ññami. ĩBairi noa ũna cūrĕ cajĕnirārĕ na jogumi caroa ũnie majūrĕ!

12 “Bairi aperā mujāā na caátore mujāā caborore bairo na cūārĕ na nycūbugoya. Tore bairo marĭ ĩ quetibujm cũñañupā Moisés ānacū bairi profeta majā cūā,” na ĩ quetibujmupm Jesús.

La puerta angosta (Lc 13.24)

13-14 Ī quetibujm yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Ati yeparu mujāā caāno, p̃ga jopere bairo ñña. ĩCā jope, pairi jope ñña. Ti jope jāāetaricarō esari wāā baucōaya. Bairo caroa wāā baumirȃcūā, ti wāā yaparu camasā na cayasiparam ñña. Bairo cabaimiatacūārĕ, camasā capāārā ti jopere pāājāārĭ ti wāārĕ ānucũñama. Ape jope cūā ñña Ńcā jopeaca. Ti jope jāāetaricarō esaeti wāā baucōaya. Bairo cabairi wāā nimirȃcūā, ti wāā yaparu camasārĕ tocānacā rūmna caroaro na canetȃparam ñña. Bairo cabaimiatacūārĕ, camasā petoaca ti jopere pāājāārĭ ti wāārĕ áyama. Mujāā p̃name roque na mena mujāā caátȃ ym boya,” na ĩ quetibujmupm Jesús.

El árbol se conoce por su fruto (Lc 6.43-44)

15 Ī quetibujm yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “ ‘Dios yaye b̃s̃uriquere mujāārĕ jāā quetibujmgarā,’ ĩcāārā mujāārĕ na caĩmiatacūārĕ, bairo mujāārĕ ĩto garā baiyama. Na tȃgousaeticȃña. Ovejare bairo nurĭcārā baumirācūā, macāncū yaia, cauwarā majūrĕ bairo caāna ññama. 16 Marĭ caugarije use cūārĕ marĭ jeetiya pota yuc̃pm. Tunu bairoa ugarique, higuera na caĩrĭjĕ cūārĕ marĭ jeetiya pota wopm. Torea bairo caĩtopairā rĭcaati na caātiānierĕ ĩñarĭ, ‘Naana, caĩtopairā ññama,’ mujāā ĩ masĭgarā. 17 Tunu tocānacāũp̃na yuc̃m carou p̃name caroare rĭcacutiya. Apei yuc̃m caroricu roque carorijere rĭcacutiya. 18 Yuc̃m carou p̃name carorijere rĭca c̃periya. Tunu bairoa apei yuc̃m caroricu caroa rĭca c̃periya. 19 Bairi camasā tocānacāũ caroaro na caápericȃta, ĩcāũ yuc̃m, carĭca maniirĕ quetiȃeroacȃōrĭcārȃrĕ bairo na átirecȃōgm̃i Dios na cūārĕ. Petoaca r̃s̃aya Dios camasārĕ cū caĩñabesepa rūm̃. 20 Tore bairo camasā na caātiānierĕ ĩñamasĭrĭ tore bairo caātiānarĕ na mujāā ĩ masĭgarā,” na ĩ quetibujmupm Jesús.

No todos entrarán en el reino de Dios (Lc 13.25-27)

21 Ī quetibujm yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Tocānacāũp̃na, ‘Jāā Quetiupau’ yure caĩrā nimirācūā, ĩcāārā na mena macāña áperĭgarāma Dios cū carotimasĭr̃paũre. Noa ũna, ym Pacu umurecȃ macācācũ cū carotirore bairo caáticȃña roque ágarāma. 22 Ti rūm̃ camasārĕ Dios na cū caĩñabesepa rūm̃ caetaro ĩña, atore bairo ñigarāma capāārā camasā yure: ‘Jāā Quetiupau, jāā cūā m̃ yaye b̃s̃uriquere jāā quetibujmnetȃwũ camasārĕ. Tunu bairoa m̃

wāme mena ĩrĭ, wātĭ yeri pūnarē na jāā acuwiyojowu. Capee jāā átĭjēñowū mŭ camasĭrĭjē mena. Jāārē mŭ masĭ, ĩnimigarāma ti rāmŭ caetaro. ²³ Bairo na caĭmiatacāārē, atore bairo ñigu: 'Mujāā yŭ masĭētĭña. Bairi ānāja. ¡Mujāā carorije cacāgorā ānirĭ yŭ mena mujāā āmerĭgarā yua!' na ñigu caĭtori majārē," na ĩ quetibujuyurŭ Jesús.

Las dos bases

(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴ ĩ quetibujŭ yaparo, ape wāmerē ĩcōñarĭ na ĩnemoñupū tunu Jesús: "Ni ũcū yŭ yaye quetire tǎgori, cabero yŭ caĭrōrē bairo caácŭ atore bairo niñami: Tutuari wiire caqūēnoarē bairo camasĭ niñami. Camasĭ ruame cū ya wiire ũtā bui qūēnoñupū. ²⁵ Bairi cabero oco paio caocaro, ria puta, wiipŭ etayuparo yua. Wĭno cūā bŭtioro papuyuparo. Bairo cabaimiatacāārē, ti wii ruame toa nicōāñuparō. Wii botare cayera usurorŭ ñucōrĭ cū caqūēnorĭcā wĭi ānirĭ toa nicōāñuparō. ²⁶ Tunu bairoa apeĭ cūā yŭ yaye quetire tǎgogaetiri, yŭ caĭrōrē bairo caápei atore bairo niñami: Tutuaeti wiire caqūēnoarē bairo caácŭ niñami. Catǎgoñamasĭēcū ānirĭ ũtā bui mee, paputĭrorŭ cū wiire qūēnoñupū. ²⁷ Bairi cabero oco paio caocaro, ria puta, wiipŭ etayuparo. Wĭno cūā bŭtioro papuyuparo. Bairo cabairoi yua, ti wii ruame pecoasuparo. Wii botare cayera usuetorŭ ñucōrĭ cū caqūēnorĭcā wĭi ānirĭ, ĩñe mano ñapeticoasuparo!" na ĩ quetibujuyurŭ Jesús.

²⁸ Bairo camasārē na ĩ quetibujŭ yaparo yua, nipetirā cū yaye quetire catǎgorā etarā ruame cū tǎgocōā maniásuparā. ²⁹ Jesús ruame Moisés ānacŭ cū caroticūrĭqūērē cajǎgobueri majārē bairo camasārē na quetibujuesurŭ. Carotimasĭ cū caquetibujarore bairo na quetibujuyurŭ. Bairi cū yaye quetire tǎgori, cū tǎgocōā maniásuparā nipetiro camasā.

8

Jesús sana a un leproso

(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

¹ Bairo Jesús ũtāurŭ caāniatacŭ tunu ruiasurŭ. Bairo cū caruiatō, capāārā camasā cū bero usayuparā. ² Bairo cabairo, ĩcāñ carurŭ boan ruame Jesutŭ cū rŭporaturĭ menā etanumurĭ qūĭroan etayurŭ. Bairo eta, atore bairo qūĭ jēniñupū:

—Yŭ Quetiurŭ, mŭ cabooata, yŭ mŭ netōōgŭ yŭ caboariaye cŭtiere.

³ Bairo cū caĭjēnirō tǎgo, Jesús ruame cū wāmo mena cū pāñañupū. Bairo átĭcōā, atore bairo qūĭñupū Jesús:

—Mŭ cacatiro yŭ boya. ¡Bairi mŭ yŭ netōōña! —qūĭñupū cariañe.

Bairo Jesús cū caĭrō, jicoqueĭ caticoasurŭ carurŭ boamiatacŭ. ⁴ Bairo qūĭnemoñupū tunu Jesús:

—Tǎgoya. Aperārē na quetibujneticōāña mŭrē yŭ canetōatajere. Cariape acoácŭja sacerdote tŭrŭ. Qūĭñoña mŭ rurŭ, mŭ cacatiatajere. Bairo tunu Diore cū nuniña mŭ cacatirije wapare. Tore bairo marĭ átĭrotiyupi Moisés ānacŭ. Bairo mŭ caátĭatato bero, nipetiro camasā masĭgarāma mŭ cacatiatajere yua —qūĭñupū Jesús carurŭ boamiatacŭ.

Jesús sana al criado de un capitán romano

(Lc 7.1-10)

⁵ Cabero Capernaum na caĭrĭ macārŭ etayurŭ Jesús. Bairo cū caetaro tǎgo, ĩcāñ, romano soldaua quetiurŭ capitán majū cātŭ etayurŭ, cū jēniñagu.

⁶ Atoe bairo qūĭñupū:

—Yn Quetiupau, yn paabojari majõcu jicãũ riajãñuñami. Ámasiẽtĩñami. Cũ ñicããrĩ bũñjãñuñami. Cũ rupan cããrẽ butiõro wisiojãñuñami —qũĩñupũ.

7 Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Mũ mena, mũ ya wiipũ yn águ. Mũ paabojari majõcure yn catiobojauágũ —qũĩñupũ.

8 Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ soldaua quetiupau capitán Jesure:

—Yn Quetiupau, yn mena mũ ápéi. Mũ, caãnimajũũ mũ ãniña. Yn pũame roque mũrẽ bairo yn baietiya. Bairi yn ya wiire mũ cajããrõ ñuetõ. Atopũã ácũ, “Cũ catiáto,” mũ caĩjoro jeto ñurõ. Bairo mũ caĩrõ, caticoagumi yn yaũ.

9 Yn netõjãñurõ carotirã na carotiricu yn ãniña. Tunu bairoa yn cãã quetiupau ãnirĩ yn ãmũarẽ na yn rotimasĩnucũña. Bairi “Tiaya,” yn caĩrõ, jicoquei atĩnucũñama. Tunu “Ánãja,” yn caĩrõ, jicoquei ánucũñama. Tunu “Bairo ása,” yn paabojari majãrẽ yn caĩrõ, jicoquei yn caĩrõrẽ bairo átinucũñama —qũĩñupũ quetiupau capitán Jesure.

10 Bairo cũ caĩrõ tũgo, Jesús pũame tũgoacũacoasupũ. Bairi cũrẽ caũsarãrẽ na ãmejore ñnarĩ, atore bairo na ññupũ:

—Mũjããrẽ cariape ñiña: Ato Israel yepa macããna jicãũ ãcũ ãnirẽ bairo yn mena catũgoñatutuãre yn bõcaetañaẽtĩña. Cũ pũame tũgoñatutuajãñuñami Dios cũ carotimasĩrĩjẽrẽ. 11 Tunu cariape ñinemoña: Ape rũmũ capããrã camasã romano majõcu ãna muipũ cũ cawãmuatõpũ caatiatana, bairi muipũ cũ cañajããtopũ caatiatana cũã nipetiropũ caatiatana etari, marĩ ñicũjãã, Abraham, Isaac, Jacob mena mesapũ ruigarãma. Judío majã caãmerã na caãnimiatacũãrẽ, na mena uga bapacũtigarãma Dios cũ carotimasĩrĩpũ cae-taro. 12 Bairo caroaro na mena na caũga bapacũtimiatacũãrẽ, aperã capããrã judío majã Dios cũ carotimasĩrĩpũ caetabuioatana pũamerẽ canaitĩãrõpũ na joregumi Dios, cũ mena na catũgoñatutuãtie wapa. Bairi capããrã topũ otigarãma. Na opire bacarũpotugarãma, butiõro yapapuarã yua —na ññupũ Jesús cũ bero caũsarãrẽ.

13 Ñ quetibũju yaparo, atore bairo qũĩnemoñupũ tunu soldaua quetiupau capitãrẽ:

—Tunu ácũja mũ ya wiipũ. Tore bairo yn mena mũ catũgoñatutuarore bairo to baiáto. Mũ paabojari majõcu caticoagumi —qũĩñupũ.

Tocãrõã bairo cũ caĩrõ, jicoquei caticoasupũ capitãn paabojari majõcu yua.

Jesús sana a la suegra de Pedro

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

14 Cabero acoásupũ Jesús, Pedro cawãmecũcu ya wiipũ. Bairo ti wii jããetari Pedro mañicõrẽ cũ ññañupũ. Cõ pũame riao baiyupo. Butiõro bũgoyupo.

15 Bairo cõ cabairo ñña, cõ wãmorẽ pãñañupũ. Bairo cũ caátoa, jicoquei yua jãnacuasuparo bũgoye pũame. Tocãrõã caticoasupõ. Bairo catiáco yua, tocãrõã ugariquere na quẽnonuñupõ Jesujããrẽ.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

16 Cabero canaioatĩpũ Pedro ya wiipũre etayuparã nipetiro ti macã macããna. Wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgorãrẽ na jeasuparã Jesús tũpũ. Bairo Jesús na caetaro ñña, wãtĩ yeri pũnarẽ na acurewiyooyupũ. Jicãnia cũ caĩrõ witi-coásuparã. Tunu bairoa nipetiro cariayecãnarẽ na catioyupũ Jesús. 17 Bairo profeta Isaías ãnacũ cũ caĩquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiyuparo. Ato bairo ñ quetibũju woatucũñañupĩ Isaías: “Marĩ riayere, popiye

marĩ cabairije nipetirijere marĩ netõbojagumi,” ĩ quetibujũ woatucũñañupĩ
Isaías ãnacũ Jesũs cũ caátipeere.

Los que querían seguir a Jesús
(Lc 9.57-62)

¹⁸ Cabero camasã capããrã majũ Jesũs tũpũre ĩñanucũ ãmejoreyuparã. Bairo
na cabairo ĩñarĩ, Jesũs pũame, “Ŭtabũcũra ape nũgõãpũ marĩ pẽña átõca,”
na ĩñupũ cũ cabuerãrẽ. ¹⁹ Bairo na caápáro jũgoye, ĩcãũ Moisés ãnacũ cũ
caroticũrĩqũerẽ cajũgobuei pũame Jesure qũĩñupũ:

—Cabuei, yũ cũã mũ cabuei yũ ãnigaya. Bairi noo mũ cañesẽãrõpũ yũ águ yũ
cũã —qũĩñupũ.

²⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesũs:

—Macãñũcũ macããna waibũtoa na caãniparũri cũgoyama. Minia cũã na
riabatiri na caãniparũire cũgoyama. Bairo na cacũgomiatacũãrẽ, yũa, Camasã
Jũgocũ, yũ caãniparũ ũno yũ cũgoetiya —qũĩñupũ Jesũs caũmũrẽ.

²¹ Bairi apei Jesũs berore caũsaũ pũame atore bairo qũĩñupũ:

—Yũ Quetiuparũ, mai mũ mena yũ baracũperĩgu. Yũ pacũre cũ cotei ácu yũ
baiya. Cũ cariacõato bero roque, mũ mena yũ ábujõũ —qũĩñupũ Jesure.

²² Bairo cũ caĩmiatacũãrẽ, Jesũs pũame bairo qũĩñupũ:

—Ãmerẽ yũ mena mũ cabapacũto yũ boya. Camasã cariacõatanarẽ
bairo caãna pũame na qũẽnoáto cabaiyasirãrẽ —qũĩñupũ Jesũs ĩcãũ cũrẽ
caũsagamirẽ.

Jesús calma el viento y las olas
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Bairo cũ caĩrõ bero, Jesũs pũame cũmua capairicaru ájããñupũ. Bairo cũ
caájããrõ ĩñarã, cũ cabuerã cũã ájããñuparã. ²⁴ Bairo ájãã yua, ti ũtabũcũrapũ
pẽñacoásũparã. Bairo na caátõ yua, wĩno paio papu atĩjũgoyuparo. Bairo
capapuro ocoturi paio atĩjabejããñuparõ, cũmua ruagari tũnĩpũ yua. Mai,
Jesũs pũame na caátõ beroaca cãnijããcoasupũ. ²⁵ Bairo cũ cabairoi, cũ cabuerã
pũame cũ wãcõñuparã. Cũ wãcõrĩ atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—jããrẽ cabuei, jãã netõõña! jRuarã marĩ baiya! —qũĩñuparã.

²⁶ Bairo na caĩwãcõrõ tũgo, bairo na ĩñupũ:

—¿Nopẽĩrã butiõro mujãã uwiyati? jDios mena mujãã
tũgoñatutuaetimajũcõãña! —na ĩñupũ.

Ĩ yaparo, wãmunũcãrĩ yua, wĩnorẽ jãnarotiyupũ. Tunu bairoa oco turi cũãrẽ
jãnarotiyupũ. Bairo cũ caátõ, jicoquei jãnapeticoasuparo yua. ²⁷ Bairo cũ caátõ
ĩña, cũ cabuerã pũame qũĩñacõã maniãti, atore bairo ãmeo ĩñuparã na majũ:

—jAgo tame! ¿Ñamũ ũcũ cũ ãniñati Jesũs? Wĩno, ocoturi cũã cũ tãgocõãña.

Los endemoniados de Gadara
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Cabero ti ũtabũcũra ape nũgõãpũ pẽñaetayuparã Jesujãã, Gadara na
caĩrĩ yerapũ. Bairo eta yua, maanũcãñupũ Jesũs. Bairo cũ camaanũcãrõ,
pũgarã caũmũna wãtĩ yerĩ pũna cacũgorã pũame cũtũ etayuparã. Camasãrẽ
na carerica ũtã wiĩripũ caãniatana cũtũ etayuparã. Mai, na pũame cauwiorã
majũ ãñuparã. Bairi camasã pũame tipaure netõãmasĩtĩnucũñuparã. ²⁹ Bairi
yua, na, caũmũna pũame Jesũs cũ camaanũcãrõ ĩña, bairo qũĩ awajayuparã:

—¿Mũ, Dios macũ, ñerẽ acũ mũ atĩati jãã tũre? ¿Dios popiye jããrẽ cũ caãtipa
rũmũ jũgoye, mũ pũame popiye jãã baio joroque átigu mũ atĩati? —qũĩñuparã
butiõro.

³⁰ Mai, to jūgoye cayojāññurīpauru capāārā yesea nurīcārā ūga āñņuparā.
³¹ Bairo na caugaāno, wātī yeri pūna pūame atore bairo bwtioro qūñņuparā Jesure:

—Jāārē mū caacurewiyojomajūgaata, yesea tūpu jāā árotiya. Napure jāā jāāgarā —bwtioro qūñņuparā.

³² Bairo na caīrō tūgo, “¡Jañ, topu ánāja toroque!” na iñņupū Jesús, na ároti yua. Bairo cū caīrō, wātī yeri pūna pūame cañmuarē na witipecticoásúparā. Yeseapure jāārásúparā. Bairo yeseare na cajāārīpau yua, yesea ūtāñ bui cañnimiatana pūame mecūrā utabucurapu ature ñañuacoásúparā. Bairi yua, ruapeticoásuparā yesea pūame.

³³ Bairo na cabairo iña, yeseare cacotemiatana pūame acuari acoásúparā. Bairo macāpu etarā, na quetibūjuyuparā nipetiro yesea na cabaiatajere. Tunu bairoa nipetiro wātī yeri pūna cacūgomiata na cabaiataje cūārē na quetibūjuyuparā. ³⁴ Bairo tiere tūgori, camasā pūame iññarásúparā cabaiatajere. Bairo topu etarā, Jesure qūñña yua, bwtioro aperopu cū árotiyuparā. Na ya yepare cū caāno boesuparā.

9

Jesús sana a un paralítico (Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ Bairo na caīrō tūgo, Jesús cūmuarē ájāñņupū tunu. Bairo ájāñ yua, ti utabucura ape ñugōāpu pēñacoásúpu cū cabuerā mena. Pēñaaátī yua, cū ya macā majūpu etayupu. ² Bairo cū caetaro iña, ti macā macāāna jīcāārā Jesutu, ñicārī cabūñricure cū neasúparā, na canerī coro mena. Bairo na caató iña, Jesús pūame masīcōāñņupū cū mena na catūgoñatutuarijere. Torecu, atore bairo qūñņupū Jesús ñicārī cabūñricure:

—Yñ yañ, caroaro useanirō ānitūgoñaña. Merē mū carorije wapare yu netōcōāña —qūñņupū Jesús.

³ Bairo cū caīrō tūgo, cūtu macāāna Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā pūame bairo ī tūgoñañuparā na yeripu: “Diore cū netōñcāñ ātiyami bairo cū caīrjē mena. ‘Merē mū carorije wapare yu recōāña,’ cū ūcū ī masīā maa.” ⁴ Masīcōāñņupū Jesús cū yeripu na caāmeobusurijere. Bairi atore bairo na iñņupū:

—¿Norēñrā yñ mena roro mujāā tūgoñañati? ⁵⁻⁶ “Mū carorije wapare yu netōñña,” ānirē yñ caīlata, “Bairo ĩcōāñ iñami,” mujāā ĩbujiorā. Bairāpua, “Wāmññcāña,” cūrē yñ caīlata, to bero cū cawāmññcátō iñnarā roque, “Bairo ĩcōāñ mee iñami Jesús,” mujāā ĩbujiorā. Yñ, Camasā Jūgocu, ati yeparu yu carotimasīrjērē mujāā camasīparore bairo, tiere ñigu —na iñņupū Jesús Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majārē.

Ī yaparo, cū caīrōrē bairo qūñnemoñupū Jesús ñicārī cabūñricure:

—Wāmññcāña. Mū cacūññarī corore nepusari mū ya wiipu tunu ácūja. Merē mū riayere yñ netōñña —qūñņupū.

⁷ Bairo cū caīrō tūgo, tocārōñ jicoquei wāmññcā yua, cū ya wiipu acoásúpu cabūñmiatacu pūame. ⁸ Bairo cū caató iña, to macāāna, capāārā camasā cū tūgoñacōā maníasuparā. Bairi Diore cū basapeoyuparā. Dios cū camasīrjērē camasārē na cū cajorijere tūgoña useaniñuparā yua.

Jesús llama a Mateo (Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Cabero topu cañniatacu acoásupu Jesús. Bairo netóácú, yu, ati tutire cawoatuu Mateo cawámecucure ñiñajowí. Mai, yu pñame Roma gobiernorê camasã yaye dinero impuestos na cañrjêrê jejobojarí majõcu yu ãmu. Bairi yu capaari aruapu yu caãno, ñiñajowí Jesús. Bairo ñiñajori bero, yutu etari atore bairo ñiwí yua:

—Jito. Yu bapacusa.

Bairo cū cañrõ tũgo, tocãrõã jicoquei yu pñame Jesús mena yu bapacuti acoãápú yua.

¹⁰ Cabero Jesús, bairi jãã, cū cabuerã mena mesapu jãã caruiro, camasã capããrã ruirã etawã, yure bairo capaarique cūgorã, bairi aperã camasã roro na cabusupairã cūã. ¹¹ Bairo jãã caugabapacutore ñnarã yua, fariseo majã pñame bairo jãã i tutiwã:

—¿Nopẽi dinero jejori majã mena, bairi roro caãna mena mujããrê cabuei cū etiuga bapacutiyati? Roro ácu átiyami —jãã i tutiwã fariseo majã, jãã, Jesús cū cabuerãrê.

¹² Bairo na cañtutiro tũgo, bairo na ñwí Jesús:

—Ucotiri majõcure bairo yu ãniña ati wiire. Ucotiri majõcu áperiyami cacatirã na caãni wiiripure. Cariarã na caãni wiiri jetore etanucũñami, na ucoti etañ. Bairi ãnoa mena yu ãniña. Na carorije, riayere bairo cañnierê netõõu ácu yu átiapu. ¹³ Mujãã, ati wãmerê Dios cū caquetibujucũrĩqũerê bueri mujãã camasĩrõ boya: “Mujãã, waibũto riire mujãã cajoemugõrĩjê mee, cabopacarãrê na mujãã caññamairjê roquere yu boya,” i quetibujuyupi Dios cū ya tutipu. Toredcũna, yu apú ati yeparure. “Caroarã marĩ ãniña,” cañtorãrê na yu macãetĩña. Aperã, “Carorije wapa marĩ buicũtiya,” cañtũgõñayaparuarãrê na macãũ acú yu apú, na yeri wasoãto, i —na ñwí Jesús fariseo majãrê.

La cuestión del ayuno

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Cabero Juan cū cabuerã Jesús tãpu etawã. Eta yua, bairo Jesure qũĩ jẽniñawã:

—Jãã, bairi fariseo majã cūã ugarique betiri Diore jãã ñubuenucũña. Mu cabuerã pñame bairo áperiyama. ¿Nopẽirã na ugarique betietinucũñati? —qũĩ jẽniñawã Juan cū cabuerã Jesure.

¹⁵ Bairo na cañjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ñwí Jesús:

—Caroaro yu caãtiere mujãã tũgomasiẽtĩña. Caũmu cawãmojiyapure bairo yu ãniña. Cū yarãrê bairo niñama yu cabuerã. Caũmu cū cawãmojiyari rũmurê cū yarã nipetirã ugayama paio, cū mena useaniãna. Ti rũmurê aatãtũmoetiyama. Caũmu cū cawãmojiyari rũmu bero roquere, cū yarã caborã ugarique betiri Diore cū tũgoña jẽniñubuebujiorãma tunu. Narê bairo jãã ãniña. Bairi yu mena ãna, yu cabuerã aatãtũmoetigarãma. Yu camano roquere aatãtũmoebujiorãma —na i quetibujuwí Jesús, Juan cū cabuerãrê.

¹⁶ I yaparo, “Yu yaye cawãma quetire cabucu macããjê mena tũgõusa masĩã maniña,” ñgu, atore bairi wãme na ñcõña quetibujunemowí Jesús tunu:

—Cabucuro jutirore cawori opere seretuetiyama camasã camasĩã jutiro cawãma asero carugaeti asero mena. Bairo na caápata, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rũgagaro. Rũgari tũgãwonemogaro paijãñurõ cawãma asero pñame cabucuro jutirore. ¹⁷ Tunu bairoa use oco cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãẽtĩnucũñama camasã cabucu poa waibucu asero poapure. Bairo na caápata, ti poa wocoagaro, tie oco capãmurõĩ. Ti poa macããjê yasigaro. Bairi use ocore cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãnucũñama

camasã cawãma poa mena. Bairo na caápata, ti poa tie oco cãã nicõãña. Yasetiya —na ï quetibujawĩ Jesús to macããnarẽ.

*La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)*

¹⁸ Bairo narẽ cã caquetibujãño, cãtu etawĩ judío majã quetiupãu jicãũ. Bairo cãtu etari yua, rapopaturi mena etanumurĩ Jesure qũĩrowã. Atore bairo qũĩwĩ:

—Jesús, yu macõ meru riacoámó. Bairo cariacoataco cõ caãnimiatacũãrẽ, mu wãmo mena cõ rupanĩ ãnajẽrẽ mu capãñaata, caticoagomo tunu. Bairi yu mena mu apá tãmurĩ —quĩwĩ quetiupãu.

¹⁹ Bairo cã caĩrõ tũgo, wãmũncã yua, cã mena acoámí. Jesús cariacoataco cõ caãnopũ ácu. Cã cabuerã cãã cã mena jãã ápũ. ²⁰ Bairo jãã caátó, Jesús bero ruame asũpo jicãõ carõmio ruãa wãmo peti rapore ruãa pẽnirõ cãnacã cãmarĩ majũ carijãnaecõ. Bairo cãtu eta yua, aperã na caãñaeto, cã jutiro cayoaro yapaacarẽ pãñañupõ. ²¹ Mai, cõ ruame cariape tũgoñañupõ Jesús cã cariape netõmasĩrjẽrẽ. Bairo cariape tũgoñarĩ yua, “Cã jutiro cayoaro yapaacarẽ yu capãñaata, yu caticoago,” ï tũgoñañupõ. Bairo tiere ï tũgoñarĩ, Jesús bero ruame atĩri, tore bairo ásupo. ²² Jesús ruame cõ caátie masicõãñupĩ. Bairo camasĩ ãnirĩ yua, ãmejorenãcãrĩ, atore bairo cõ ïwĩ:

—Yu yao, caroaro useanirõ ãnitũgoñaña. Yu mena mu catũgoñatuturoi, mu riayere yu netõcõãña —cõ ïwĩ.

Bairo cã caĩrõã, jicoquei caticoago yua.

²³ Cabero jicãũ judío majã quetiupãu ya wiipu Jesús cã caetaro, ti wii macããna ruame oti awajarã baiwã, cabaiyasiatacore ïñarĩ. ²⁴ Bairo na cabairo ïña, atore bairo na ïwĩ Jesús:

—Witiánãja. Atio cawĩmao baiyasio mee baiyamo. Cãnio baiyamo —na ïwĩ Jesús.

Bairo cã caĩrõ tũgo, roro cã bõcaboyeticõãwã, “Merẽ yasicõãmo,” ïrã. ²⁵ Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Jesús ruame ti wiire na wiyocõãjowĩ. Áti yaparo, cariacoataco ãnacõ cõ caãni arũaru jãátĩ yua, cõ ãnacõ wãmõrĩrẽ ñewĩ. Bairo cã caátó, cõ ruame catitunurĩ wãmũncãcoãmo yua. ²⁶ To bero camasã nipetiro ti yepa tãni macããna cãũ queti tũgopeticoasuparã Jesús cã caátiajere.

Jesús sana a dos ciegos

²⁷ Cabero topu caãniatacu acoámí Jesús tunu. Bairo cã caátó, ruãarã caũmua cacaapee ïñaena cã berore usawã. Bairo usa yua, busũrique tutuaro mena atore bairo qũĩwã:

—Jesús, David ãnacũ pããmi, bopacooro jãã ïñaña! —quĩwã.

²⁸ Bairi Jesús wiire cã cajããetaro, cacaapee ïñaena ruame cãtu etawã. Bairo na caetaro ïña yua, atore bairo na ïwĩ Jesús:

—¿Yu canetõrjẽrẽ cariape mujãã tũgoñañati?

Bairo cã caĩjẽniñarõ tũgo, bairo qũĩwã ruãarãruãa:

—Jããrẽ mu canetõõpeere cariape jãã tũgoñaña.

²⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, na caapeere pãñawĩ Jesús. Pãña yua, bairo na ïwĩ:

—Bairi yu mena mujãã catũgoñatuturijerea bairo to baiáto mujããrẽ —na ïwĩ.

³⁰ Bairo cã caĩrõã, jicoquei ïñamasicõãma yua. Bairo na cacatiro ïña, Jesús ruame bairo na ïnemowĩ tunu batiro:

—Aperãrẽ na quetibujeticõãña mujããrẽ yu cacatiorijere.

³¹ Bairo cã caĩrõ tũgomirãcãã, cabero nipetiropu camasãrẽ na quetibuju batocõãñupã Jesús narẽ cã cacatioatajere.

Jesús sana a un mudo

³² Bairo na caátó, camasã aperã Jesús tuꝑu cū neamá tunu apei wātī yeri pūna cacūgoure. Cū ꝑuame wātī yeri pūna jūgori busumasīemi. ³³ Bairi Jesús wātī yeri pūnarē cū cawiyojoro bero, caꝑmu ꝑuame catiácu busumasīcōámi tunu. Bairo cū cabairo iña, to macããna qũĩñacōã maniáma. Bairo ãmeo iwã na majū:

—iDiwatoa ũno ãni cū cacatiorore bairo marī iñaꝑeũ ato Israel yepapure! —ãmeo iwã na majū.

³⁴ Bairo na caãmeoĩmiatacũãrē, fariseo majã ꝑuame bairo iwã:

—Beelzebú, wātīã quetiꝑau majū cū camasīōrījē jūgori wātīã yeri pūna, camasãrē cajãñarãrē na acurewiyoyo masīñami —qũĩ busꝑaiwã fariseo majã Jesure.

Jesús tiene compasión de la gente

³⁵ Cabero ãñesēãwī Jesús tocãnacã macããꝑu. Bairi capairi macã, o õcã macããcã cũãrē etaꝑ, to macããna na cañubueñarī wiꝑure na quetibũjuwī caroa queti, Dios cū carotimasīrĩꝑau caetarijere. Tunu bairoa nipetiri wãme cariyacũnarē na catiowī. ³⁶ Bairo capããrã camasãrē na iñarī yua, bopacooro na iñawī. Dope caátimasīēna tũgoñarīqũē pairique caãna na caãnoi, bopacooro na iñawī Jesús. Nurĩcãrã oveja narē cacotei camãnarē bairo baiwã Jesure.

³⁷ Bairo na cabairoi, atore bairo jãã iwī Jesús, jãã, cū cabuerãrē:

—Oterique camasã na cajeꝑee paio caãnimiatacũãrē, tie uparãrē cajũꝑeparã ꝑuame capããrã mee niñama. Torea bairo Dios yaye quetire catũgousaparã capããrã na caãnimiatacũãrē, marĩrē cajũquetibũꝑarã ꝑuame capããrã mee niñama. ³⁸ Bairo na cabairoi, marī Paꝑu Diore mujãã cajëñirō boya. Cū ꝑuame oterique Uꝑaꝑe bairo cū yaye busũrique cajũquetibũju batoparãrē na jomasĩgumi.

10

Jesús escoge a los doce apóstoles

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

¹ Cabero Jesús, ꝑuga wãmo peti rꝑore ꝑuga pëñirō cãnacãũ majū cū caquetibũjurotĩjoparãrē jãã besewī. Bairo jãã bese yua, jãã jowī masĩrĩqũērē. Wātīã yeri pūnarē wiyomasĩrĩqũērē, bairi tocãnacã wãꝑeꝑrea riaye netõmasĩrĩqũē cũãrē jãã jowī.

² Bairi ꝑuga wãmo peti rꝑore ꝑuga pëñirō cãnacãũ majū jãã ãmu Jesús cū caquetibũjurotĩjoparã. Cajũgoye ãmi Simón. Simorēã qũĩwī Jesús tunu “Pedro”. Tunu cabero ãmi Pedro bai, Andrés cawãmecucu. Cū bero ãma Zebedeo pūna, Santiago, bairi cū bai Juan mena. ³ Tunu cabero ãma Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo. Yu, Mateo ꝑuame Roma macããnarē, camasã yaye dinerore jejobojari majõcu caãnimirĩcũ yu ãmu. Tunu cabero ãmi Alfeo macũ Santiago cawãmecucu. Tunu cabero ãmi Tadeo. ⁴ Tunu cabero ãmi Simón. Cū ꝑuame ãmi jĩcãũ celotea mena macããcã. Cabero ãmi Judas Iscariote. Cū ꝑuame ãmi Jesure cañerotĩꝑau. Tocãnacãũã jãã ãmu Jesús cū caquetibũjurotĩjoparã, cū cabeseatana yua.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Bairo, Jesús ꝑuga wãmo peti rꝑore ꝑuga pëñirō cãnacãũ majū, jãã, cū cabuerãrē jãã bese yaparo, camasãrē jãã quetibũju rotijowī. Bairo jãã quetibũju rotijori yua, cariaꝑe atore bairo jãã iwī: “Judío majã caãmerã na caãꝑoꝑu mujãã cañesēãrō yu boetiya. Tunu bairoa Samaria yepa macããna na

caāni macāārīpu cūārē mujāā cañesēārō yu boetiya. ⁶ Ati yepa Israel macāāna oveja nurīcārā cayasīricarārē bairo caāna niñama. Na caāno puamerē mujāā caāñesēārō yu boya. ⁷ Bairo na mena āna, atore bairo na i quetibujaya: ‘Dios cū carotimasīrīpaḡ merē etaro baiya.’ ⁸ Tunu bairoa cariyecunārē na catiyoa. Bairi cariacoatana cūārē tunu na cationemoña. Bairi na rupaḡ caboarā cūārē na catiyoa. Tunu bairoa wātī yeri pūna camasā rupaḡpu caānarē na acurewiyojoa. Yu camasīrījērē wapa mano mujāārē yu joa. Bairi wapa mano cabopacarārē na juātīnemoña mujāā cūā.

⁹ “Tunu bairoa oro, plata, cobre moneda tiirire jeápéricōāña. ¹⁰ Tunu bairoa wasopoa, apeye ūnierē mujāā cajāārī poa cūārē jeápéricōāña. Tunu jutiro, mujāā cawasoaparo cūārē jeápéricōāña. Rupo jutii, mujāā cawasoapee, bairi tuericu cūārē mujāā cajeátó yu boetiya. Mujāā, paari majā ānirī mujāā ugamasīña noo mujāā caátópu na canurījērē.

¹¹ “Bairi noo cabori macā, o peeti macāācā camasā na caānopu etarā, ‘¿Ni caroá cū āniñati?’ ti macā macāānarē na i jēniñajūgoa. Bairo cū ūcārē masī yua, cū ya wiipu mujāā ānicōāwā. Capee wiiripu patowācō ñesēāeticōāña. ¹² Bairi ti wii jāāetarā yua, ‘Dios caroa yericutaje cū joátó ati wii macāānarē,’ na mujāā ĩgarā ti wii macāānarē. ¹³ Bairo mujāā caījēnirō, na puame cūā caroaro mena mujāārē na cajēniata, Diore na mujāā cajēnibojari wāmerē bairoa caroa yericutajere na jogumi Dios. Bairo mujāā caījēnimiatacūārē, caroaro mena mujāārē na cajēnieticōāta, Diore na mujāā cajēnibojari wāmerē bairo caroa yericutajere na joetigumi Dios. ¹⁴ Bairo ti wii upaḡ cū mena mujāā cabapacuto cū caboeticōāta, o mujāā yaye quetire cū catūgogaeticōāta, cū mena āmerīcōāña. Bairi yua, cū ya wiire witiarā, o cū ya macārē witiánā, cū macā ñerī mujāā rupo jutii macāājērē mujāā paregarā, ‘Roro jāārē mu ātiaru,’ ĩrā. ¹⁵ Cariape mujāārē ñiña: To macāāna mujāārē na catūgogaetic wapa Dios puame roro na átigumi. Camasārē cū caññabeseri rāmu caāno Sodoma, Gomorra macāā macāāna netōjāñurō popiye na baio joroque na átigumi yua,” jāā i quetibujawī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Persecuciones

¹⁶ I quetibujū yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu: “Tūgoa, āmerē mujāārē caroa quetire yu quetibujū rotijoya. Ovejas nurīcārā, macāñucū macāāna lobos cauwiōrā watoa na caānorē bairo watoare mujāā yu joa. Bairi āña cū camasīrōrē bairo tūgoñamasīña mujāā cūā. Bairo baimirācūā, bua ñerē caāpei cū cabairore bairo mujāā caāno yu boya. ¹⁷ Diore caīroaena na caātīānierē tūgoñamasacatiya. Na puame mujāārē ñerī, na quetiuparā tūpu mujāārē jeágarāma. Aperā cūā na cañubueri wiiripu mujāā bapegarāma. ¹⁸ Bairi yu yarā mujāā caāno jūgori na puame mujāārē roro na catuti-parore bairo ĩrā, quetiuparā gobernadores, bairi quetiuparā reyes tūpu cūārē mujāārē jeágarāma. Bairo na caātīmiatacūārē, na ūnarē, bairi judío majā caāmerā cūārē yu yaye quetire nemojāñurō mujāā quetibujū masīgarā bairāpu. ¹⁹ Bairo mujāārē na cañerō, uwirā, ‘¿Dope bairo na marī ĩrāti?’ i tūgoña macāēticōāña. Tipaḡ caetaro ĩña, Dios puame mujāā caīmasīpeere mujāā jogumi. ²⁰ Mujāā catūgoñamasīrījē mena mujāā quetibujētigarā. Marī Pacu Dios mena macāācū, Espiritu Santo cū camasīrōrījē jūgori roque mujāā quetibujugarā camasārē.

²¹ “Tipaḡ caāno, jīcāḡ pūnaa caāna nimirācūā, āmeo busujābuitirecōāgarāma. Bairo āna, gobiernorē na ñerotiri pajīārerotigarāma. Tunu apei cūā cū macārē torea bairo cū ātirotigumi. Tunu jīcāḡ pūnaa na pacuare boetiri, na pajīārerotigarāma. ²² Bairi yua, ati ūmārecóo macāāna nipetiro mujāārē

ĩnategarāma, yu yarā mujāã cañnoi. Bairo mujāãrē na caĩñatemiatacūārē, ni ũcū mujāã mena macāãcū yu yaye quetire jīcā wāmeacā ũno cū cajānaeticōāmata, cū netōgumi Dios. ²³ Baiři jīcā macā macāāna yu yaye busuriquere tūgogaena, roro mujāãrē na caāpata, ape macāpū ruti ánāja. Cariape mujāãrē fiña: Israel yera macāārī tocānacā macāārpe mujāã caquetibujureyoparo jūgoyperna, merē yu, Camasā Jūgocu nemo yu tunuatīgū atī yerapure.

²⁴ “Tunu bairoa ni jīcāū ũcū bueri majōcu, cūrē cabuei netōrō masīētīñami. Tunu ni jīcāū ũcū paabojari majōcu cū quetiupau netōrō rotimasīētīñami. ²⁵ Baiři ni jīcāū ũcū bueri majōcu, cūrē cabueire bairo popiye cū cabaigaeticōāta, ñuetō. Torea bairo ni jīcāū ũcū paabojari majōcu, cū quetiupare bairo popiye cū cabaigaeticōāta, ñuetō. Baiři jīcā wii upare, ‘Wātī quetiupau, Beelzebū cawāmeccu mu ācū,’ cū na cañata, netōjāñurō na ĩnategarāma caibuspairā ti wii upau yarārē,” jāã ĩ quetibujwī Jesús.

A quién se debe tener miedo (Lc 12.2-7)

²⁶ ĩ quetibujū yaparo, atore bairo jāã ĩnemowī tunu: “Baiři yu yarā, mujāãrē caĩñaterārē na uwieticōāña. Nipetiro āme caña na catūgoñarijē nipetirijere masīōpeyocōāgumi Dios. Baujaro nigaro mujāã yeripū mujāã catūgoñarijē nipetirije. ²⁷ Bairo baiři yasioro mujāãrē yu caĩrīqūē cūrē nipetiro camasārē na quetibujūya busurique tutuaro mena. ²⁸ Baiři yu yarā, mujāãrē capajīāreyasiogarā ũnarē na uwieticōāña. Bairo pajīāremasīmirācūā, dope bairo átimasīētīñama mujāã yeri pūna cañipeere. Dios pūame camasā na cayasiparo, cañpetietopū na yeri pūnarē jomasīñami. Baiři Dios pūame roquere cū uwiri jīcārō tūni caroaro āsa.

²⁹ “Tunu pūgarā minia, jīcā moneda tiaca wapacūtīyama. Baiři petoaca wapacūtīmirācūā, ni jīcāū minī ũcū Dios cū caĩñarīcāñegōēcū maami. Baiři marī Pacu Dios, ‘Bairo cū baiáto,’ cūrē cū caĩētīcōāta, ni jīcāū minī ũcū riayasi-etīgumi. ³⁰ Mujāã cūā mujāã cabaipee nipetirijere ĩñausagumi Dios. Mujāã poawērī cūrē nipetiro cōñapeyo masīcōāñami. ³¹ Baiři, ‘Marī cabairijere masīēcūmi Dios,’ ĩ tūgoñaticōāña. Minia netōjāñurō mujāã maiñami Dios. Baiři uwieticōāña,” jāã ĩ quetibujwī Jesús, jāã, cū cabuerārē.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres (Lc 12.8-9)

³² ĩ quetibujū yaparo, atore bairo jāã ĩnemowī tunu: “Ni jīcāū ũcū, ‘Jesús yu ũñña,’ aperā camasā na catūgoro caĩquetibujure, yu yu cū cañnierē yu cūā yu Pacu, ũñnrecōo macāãcūrē cū yu quetibujūgū. ³³ Baiři tunu ape, ‘Jesure yu masīētīña,’ caĩ pūamerē yu cūā, ‘Cū yu masīētīña cūrā,’ ñi quetibujūgū yu Pacu ũñnrecōo macāãcūrē,” jāã ĩ quetibujwī Jesús, jāã, cū cabuerārē.

Jesús es causa de división (Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ ĩ quetibujū yaparo, jāã ĩ quetibujūñnemowī tunu: “Camasā watoa yu cañnierē cariapere masīña. ‘Dios cū cajou cū caetaro bero jūgori nipetiro camasā caroaro āmeo átīānigarāma,’ ĩ tūgoñaticōāña. Yu caetaro jūgori camasā jīcārō tūni tūgoñaticōāgarāma. Caāmeoqūērā na catūgoñarijērē bairo tūgoñagarāma. ³⁵ Baiři camasā yu yaye busuriquere jīcā yerire bairoa catūgousaena ānirī jīcāū cū pacure cū pesucūtīgumi. Torea bairo apeo cūā cō pacore cō pesucūtīgomo. Apeo cūā cō mañicōrē cō pesucūtīgomo. ³⁶ Baiři jīcāū cañmū pesua pūame jīcā wii macāāna majū nimirācūā, tore bairo baigarāma.

³⁷ “Bairi tunu ni jĩcãũ ùcũ, cũ pacure, o cũ pacore yu netõrõ na cũ camaiata, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩñami. Tunu bairoa apei ùcũ cũ macũrẽ, o cũ macõrẽ yu netõrõ na cũ camaiata, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩñami. ³⁸ Tunu ni jĩcãũ ùcũ yu mena ágamicũã, yure bairo popiye cũ cabaigaeticõãta, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩñami. ³⁹ Tunu ni jĩcãũ ùcũ cũ caãnie puamerẽ mairĩ, yu yaye quetire cajãnaũ puame yasicoağumi yua. Baiřua, ni jĩcãũ ùcũ yu yaye quetire cajãnaecũ roque netõcõãğumi. Cũrẽ na capajĩarocacõãmiatacũãrẽ, caticõã ãninucũğumi tocãnacã rũmua,” jãã i quetibũjwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrẽ.

*Premios
(Mr 9.41)*

⁴⁰ I quetibũju yaparo, atore bairo jãã ãnemowĩ tunu: “Ni jĩcãũ ùcũ mũjããrẽ cũ canucũbũgoata, yure canucũbũgoare bairo cũ ñiñagu. Tunu bairoa yure canucũbũgoũ caãcũ cũ caãnoi, Dios yure cajou puame cũrẽ canucũbũgoare bairo qũĩñagumi. ⁴¹ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ puame profetare cũ cũ canucũbũgoata, caroare cũ jogumi Dios. Dios yaye busuriquere cũ caquetibũjrotijoricũ cũ caãnoi, caroaro cũ cũ caápata, profeta caroaro cũ caãtie wapare bairo cũ cũãrẽ cũ jogumi Dios. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ puame carorije wapa cacũgoecũre cũ cũ canucũbũgoata, caroare cũ jogumi Dios caũmũrẽ. Cariape Dios yu cũ caãnoi caroaro cũ cũ caápata, carorije wapa cacũgoecũ caroaro cũ caãtie wapare bairo cũ cũãrẽ cũ jogumi Dios. ⁴² Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ puame yu cabueire cũ cũ canucũbũgoata, caroare cũ jogumi Dios cũ cũãrẽ. Yu cabuei, cabũgoro macããcũ majũ cũ caãnimiatacũãrẽ, caroaro cũ cũ caápata, cũrẽ caroaro cũ caãtie wapa nigaro. Dise ùnieacãre oco cũ caetipee cũãrẽ yu cabueire cũ cajoata, cũrẽ caroaro cũ caãtie wapa nigaro,” jãã i quetibũjwĩ Jesũs.

11

*Los enviados de Juan el Bautista
(Lc 7.18-35)*

¹ Bairo puğa wãmo peti ruřore puğa pẽnirõ cãnacãũ majũ, jãã, cũ cabuerãrẽ jãã quetibũju yaparo yua, tořu caãniatacũ ti yepa macããjẽ ape macããrĩřu ãñesẽãnemowĩ Jesũs, caroa quetire camasãrẽ na quetibũju ácã.

² Mai, Juan camasãrẽ cabautizamiatacũ puame preso jorica wiĩřu ãñũřu ti rãmũrĩrẽ. Bairo tořu ácã, queti tũgoyupu Jesũs cũ caãtĩãnierẽ. Bairo tũgori, atore bairo na i jẽniñarotijoyupi cũ cabuerãrẽ: ³ “¿Cariape Mesías, Dios cũ cajou majũ, mũ ãniñati? Cũ mee mũ caãmata, ¿apei puamerẽ jãã coterãati?” na i jẽniñarotijoyupi Juan cũ cabuerãrẽ, Jesure.

⁴ Bairo cabero Juan cũ cabuerã torea bairo na caĩjẽniñarõ, atore bairo na i wĩ Jesũs: “Tunu ánája Juan tũřu. Cũ quetibũjũrãjã mũjãã caĩñaatajere, bairi mũjãã catũgoataje cũãrẽ. ⁵ Yu camasĩrĩjẽ jũgori caĩñamasĩetãna merẽ ãñamasĩñama. Tunu caãmasĩetãna cũã merẽ ámasĩñama. Carupaũ boaatana cũã merẽ cati-coayama. Tunu catũgoetana cũã merẽ tũgomasiñama. Cabaiyasiatana cũã merẽ cati-coayama. Tunu cabopacarã cũã caroa queti tũgoyama, Dios narẽ cũ canetõrĩjẽrẽ. Tiere cũ quetibũjũrãjã. ⁶ Tunu bairoa mũjããrẽ ñiña: ¡řseanirĩ ñiñama camasã yu mena catũgoñatutuajãnaena puame!” na i jowĩ Jesũs, Juan cũ cabuerãrẽ.

⁷ Bairo Juan cũ cajoatãna na caátõ ñna, to macããna capããrã camasãrẽ na quetibũju jũgowĩ Jesũs, Juan cũ cabairiquere. Atore bairo na i wĩ: “¿Nopẽĩrã desierto cayucũmanopũ mũjãã ásupari? ¿Jĩcãũ yucũacã wĩnoi cayuguiricũacarẽ ãñagarã, tořu mũjãã ásupari? ⁸ ¿O caãmũ, caroa cajutii

jãñaurê qũĩñagarã, topũ mujãã ásúpari? Mujãã baiesupa. Camasã caroa jutii cajãnarã pũame caroa wiiripũ, quetiuparã ya wiiripũ ãniñama. Desierto cayucũmanopũ etaetiyama na ùna. ⁹ ¿O profetare qũĩñagarã, topũ mujãã ásúpari? Bairoa mujãã baiyupa. Cariape mujããrê ñiña: Mujãã pũame, 'Profeta ãcũmi Juan,' mujãã caĩtũgoñamiatacũãrê, Juan profeta netõõjãñurõ caãnimajũũ niñami. ¹⁰ Cũ niñami Dios yaye quetibujarica tutipũ na sawoatujũgoyecutacũ majũ. Atore bairo ti tutipũ ì quetibujayayupi Dios, cã macãrê, Juan cã cabaipere:

'Mũ, yũ cajopũ, ti yeparũ mũ cabuiaparo jũgoye, apeare cã yũ qũẽnoroti jojũgogũ.

Camasã mũ yaye quetire na tũgõusaáto Ì, apeare yũ qũẽnoroti jojũgogũ,' ì quetibujayayupi Dios Juan cã cabaipere.

¹¹ Cariape mujããrê ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ ati yeparũ cabuiaricũ, Juan, camasãrê cabautizamiatacũ netõrõ caquetibujunetõõmasi maami. Baiũa, Dios cã carotimasĩrĩpaũ macããcũ pũame nipetirã netõrõ cabũgoro macããcũ ãnemicũã, ape rũmũrũ roquere Juan netõrõ masĩcõãgũmi.

¹² "Juan cabautizamiatacũ cã cabauetaropũ nijũgoaná, ãme caãnapũ tocãnacã rũmũa nituetayama Dios cã carotimasĩrĩpaũ capããrã beropũ bũtioro cajããgarã. Na pũame ãmeo qũẽrĩ majã jĩcã macãrê ãmagarã bũtioro na caátore bairo popiye bairi jããrã átiyama. ¹³ Tunu Juan ati yeparũ cã caquetibujũparo jũgoye profeta majã nipetirã, bairi Moisés ãnacũ cãã quetibujũ jũgoatijayupa Dios cã carotimasĩrĩpaũ caetapere. ¹⁴ Tunu mujãã camasãgaata, atore bairo mujããrê ñi quetibujũnemoña: 'Elĩare bairo caãcũ ape rũmũrũ buiaetagũmi,' na caĩwoatucũjũgoyecutacũ majũ niñami Juan. ¹⁵ Mujãã, caãmoocũna mujãã ãniña. Bairi ãmerê yua, mujããrê yũ caquetibujũatajere tũgoãmewiyoya mujãã yeripũ.

¹⁶ "¿Dope bairo mujãã, ati yũtea macããna mujãã ùnarê ñicuti? ¿Noa ùnarê bairo mujãã ãnicuti? Cawĩmarãrê bairo mujãã ãniña. Cawĩmarã pũame camasã na caneñaporipañ ùno plazapũ eperã, awajari atore bairo ì joyama na baparãrê: ¹⁷ 'Jãã catõrõã putiro, mujãã basaetiapũ. Tunu bairoa jãã caotiro cããrê, jãã mujãã otinemoetiapũ,' ì joyama cawĩmarã na baparãrê. Narê bairo mujãã ãniña, cayũgaena majũ. ¹⁸ Tũgopeoya mai. Yũ jũgoye etayupũ Juan. Cũ pũame pan ãgaesupũ. Tunu ùse oco cããrê etetinucũñupũ. Bairo cã cabairijere ñnarã, mujãã pũame, 'Wãtĩ yeri pũna cacãgõũ ãcũmi. Cũ marĩ tũgoetiroa,' mujãã ñũpã Juarê. ¹⁹ Bairi Juan bero yũ, Camasã Jũgocũ, yũ etawũ. Yũ pũame camasã mena yũ ãganucũña. Na mena yũ etinucũña. Bairo yũ cabairijere ñnarã, mujãã pũame, 'Ugaracajãñũñami. Use oco cããrê etipacajãñũñami. Carorã mena bapacũtiyami. Tunu bairoa Roma macããcũ gobiernorê camasã yaye dinerore cajejobojari majã mena bapacũtiyami. Bairi carõũ ãcũmi. Cũ marĩ tũgoetiroa cã cããrê,' yũ mujãã ñnucũña. Baiũa, Dios pũame cã camasĩrĩjêrê camasãrê na áti ññoñami cã mena catũgoñatutuarã caroaro na caátie jũgori," na ì quetibujũwĩ Jesús cãtũ catũgorã etarãrê.

Los pueblos desobedientes (Lc 10.13-15)

²⁰ Ì quetibujũ yaparo, atore bairo na ñnemowĩ tunu Jesús to macããnarê, ape macãã macããna roro na cabairiquere. Mai, na macããrê ãcũ, capee caroa átijêñõ ññoĩqũẽrê na áti ññoĩ Jesús. Bairo narê caroaro cã caãtmiatacũãrê, na pũame roro na caátajere tũgoña yapapuari tũgoña wasoaema na yerire. Bairi atore bairo na ñwĩ Jesús na cabaipere: ²¹ "¡Roro majũ baigarãma to Corazĩn macã macããna! ¡Roro majũ baigarãma Betsaida macã macããna

cũã! Dios cũ caátijẽñomasĩrĩjẽ capeere ññawã. Bairo caĩñarã nimirãcũã, roro na caátajere jãnagaema. Tĩrũmũpũ macããna Tiro, Sidón macããna ãnana, Corazín, Betsaida macããna na caĩñarĩcãrõrẽã bairo na cũã na caĩñaata, roro na caátajere jã nabujioricarãma Tiro, Sidón macããna pũame. Butiuro yapapuarã na cajãñarĩjẽ jutĩ ùnierẽ jã nabujioricarãma. Peero õwã cũãrẽ na rũpõapũ mapeobujioricarãma, butiuro yapapuari yua. ²² Cariape mũjããrẽ ñña: Camasãrẽ Dios cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, Corazín, bairi Betsaida macããna pũame, Tiro, Sidón macããna netõjãñurõ popiye baigarãma. ²³ Torea bairo Capernaum macã macããna cũã baigarãma. 'Jõbuipe marĩ ágarã,' caĩtũgoñarã na caãnimiatacũãrẽ, jcaũcũãrĩ õpepe roquere na regumi Dios! Cũ caátijẽñõrĩjẽ capeere ññawã Capernaum macããna. Tĩrũmũpũ macããna, Sodoma macããna ãnana, Capernaum macããna na caĩñarĩcãrõrẽ bairo na cũã na caĩñaata, roro na caátajere jãnarĩ, yasietibujioricarãma. Na ya macã pũame ati rũmurẽ nicõãbujioro mai. ²⁴ Cariape mũjããrẽ ñña: To macããna na catũgoetie wapa, Dios pũame roro na átigumi. Camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, Capernaum macããna, Sodoma macããna netõjãñurõ popiye baigarãma," na ï quetibũjũwĩ Jesús, camasã cũtu catũgorã etarãrẽ.

Vengan a mí y descansen

(Lc 10.21-22)

²⁵ Bairo ti watoa caãno atore bairo Diore qũĩ jẽniwĩ Jesús: "Caacu, mũ, ati mũnrecõo nipetiro upau, mũ ñujãñuña yũ yarã mena. Naa, cabũgoro macããnarẽ bairo caãna na caãnimiatacũãrẽ, masĩrĩqũerẽ na mũ joyupa. Aperã, ati yepa macããna, 'Marĩ roque marĩ masĩnetõña,' caĩrã pũamerẽ na mũ joesupa. ²⁶ Caacu, tore bairo mũ ásupa mũ cabõjũgoyetiricarorea bairo caãno jũgora," qũĩ jẽniwĩ Jesús cũ pacure.

²⁷ Bairo qũĩ jẽni yaparo, atore bairo na ñwĩ Jesús cũtu catũgorã etarãrẽ: "Yũ Pacu pũame nipetirije masĩrĩqũerẽ yũ jowĩ. Tunu yũ caátĩãnie cũãrẽ yũ Pacu jeto masĩñami. Tunu cũ caátĩãnierẽ yũ cũã yũ masĩpeyocõãña. Bairi yũ cũã yũ jeto na yũ masĩõmasĩña camasã yũ cabeserãrẽ yũ Pacu cũ caátĩãnierẽ. ²⁸ Tunu mũjãã nipetirã cajũgobueri majã na caquetibũjũcũrĩqũerẽ caátipeyogamirã yũ mena tũgoñatutuarasã. Caroa yericutajere mũjããrẽ yũ jogu, 'Jau,' mũjãã caĩata. ²⁹ Wecua pũgarã jiyaricãrã jĩcãrõ mena na caraarorea bairo cũã jĩcãrõ mena marĩ paarõa. Tunu bairoa yũ yaye bũsũrĩque cũãrẽ tũgorajẽusaya. Yũa, tutuarõ caroti mee yũ ãniña. Caroa yeri pũna mena caquetibũjũ yũ ãniña. Bairi yũ mena mũjãã caãmata, caroa yericutaje majũ mũjãã yeripũre etagaro. ³⁰ Mũjãã caátipee yũ caborije pũame tũgoña yapapuaõ joroque mũjããrẽ áperigarõ. Tunu yũ caborore bairo mũjãã caátipee masiriyõetiya," na ï quetibũjũwĩ Jesús cũtu catũgorã etarãrẽ.

12

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Tĩ rũmũrĩrẽ jãã, judío majã jãã cayerijãrĩ rũmũ caãno, jãã netõápũ wẽseripe. Bairo netõãná, jãã, Jesús cũ cabuerã pũame queyarĩ, trigo apeacarẽ jeri cacatirijerea jãã ugajũgõu. ² Bairo jãã caátore ññarĩ, fariseo majã atore bairo qũĩ tutiwã Jesure:

—jNa ññañijate! ¿Mũ cabuerã roro na caátiere miñaetiyati? Ati rũmũ ùnorẽ paariquere bairo átiyama mũ cabuerã, bairo trigo apeacarẽ jẽugarã. Ati rũmũ ùnorẽ caãpericõãpee ñña na caátie ùnierẽ —qũĩ tutiwã fariseo majã Jesure.

³ Bairo na cañtutiro tãgo, atore bairo na ïwĩ Jesús:

—David ãnacũ queyamiácũ, ¿cũ caátajere na caquetibujucũrĩqũerẽ mujãã ññaetinuçũñati Dios ya tutipũ? Mujãã ññanucũrã. ⁴ Bairo baiyuparo: David pũame jããetayupũ Dios ya wiire cũ ãmũa mena. Ugariquere macãã jããetayuparã. Bairi pan añuparõ, caroa Dios yaye majũ na caicũrĩqũã jeto. Tie pããrẽ sacerdote majã jeto na ugarotiyupũ Moisés ãnacũ. Bairo sacerdote majã jeto na caugarije caãnimiatacũãrẽ, tie pããrẽ ugari bero, cũ ãmũarẽ na batonuñupũ David. ⁵ Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũã ape pũrõ ape wẽẽpũ sacerdote majã ati rũmũ ãnorẽ na caátipeere, ¿mujãã ññaetinuçũñati? Mujãã ññarĩcãrã. Ati rũmũ ãnorẽ templo wiire paariquere bairo camasãrẽ na cajũgoñubuerdo átirotiyupũ Moisés. Bairo na pũame ati rũmũ ãnorẽ na capaamiatacũãrẽ, tie jũgorĩ carorije wapa cacũgorãrẽ bairo na ññaetinuçũñami Dios. ⁶ Cariape mujããrẽ ñña: ãme ati yeparũ mujãã mena macããcũ jĩcãũ templo wii netõjãñurõ caãnimajũũ ññaami. ⁷ Dios yaye cũ caquetibujucũrĩqũã, “Waibũtoa rii joemũgõrĩ yũ mujãã cañubuerdo mee, camasãrẽ bopacooro mujãã caññamairõ roquere yũ boya,” cũ caĩquetibujucũrĩqũãerẽ mujãã tũgomasiẽtĩña. Bairo tie mujãã catũgomasiãta, yũ cabuerã, carorije wapa cacũgoenarẽ na mujãã tutietibujiorã. ⁸ Yũ, Camasã Jãgocũ ãnirĩ, yũ átirotimasĩña yerijãrĩcã rũmũ cũãrẽ camasã caroare na caátĩãnipeere —na ï quetibujuwĩ Jesús fariseo majãrẽ.

El hombre de la mano tullida
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Cabero topũ cañniatacũ jãã jũgoacoãmĩ tunu Jesús. Á yua, ti yepa macãã wii na cañubueri wiire jããmi. ¹⁰ Mai, topũ ãmi jĩcãũ caricãburicũ. Bairi to macããna qũĩ jẽññawã Jesure:

—Marĩ cayerijãrĩcã rãmũrẽã cariayecũnarẽ marĩ cacatioro, ¿to ñucõãcũti? O paariquere bairo caãnoi, ati rũmũ ãnorẽ tore bairo caápericõãpee, ¿to ãnicũti? —qũĩ jẽññawã Jesure, cũ caĩrjẽrẽ na quetiuparãrẽ busujãgarã.

¹¹ Bairo na caĩrõ tãgo, atore bairo na ïwĩ Jesús:

—¿Ni ãcũ mujãã mena macããcũ, oveja jĩcãũãcã cacũgonũ ãcũ cũ caãmata, cũ yau opepũ ati rũmũ ãnorẽ cũ cañarocajããpata, jicoquei cũ cũ nemũgõmasĩẽtĩcũti? Nipetirã mujãã tore bairo mujãã átibujiorã, marĩ cayerijãrĩ rũmũ ãno cũãrẽ. ¹² ¡Camasã pũamerẽ oveja netõjãñurõ na maiñami Dios! Bairi cañurjẽ marĩ caátie ñña Dios cũ caññajoro marĩ cayerijãrĩ rũmũ ãno cũãrẽ —na ïwĩ Jesús ti wii macããnarẽ.

¹³ Bairo na ï yaparo, atore bairo qũĩwĩ Jesús caricãburicure:

—Mu ricãre ñupoya.

Bairo cũ caĩrõ, caricãburicũ pũame cũ ricãre ñupoowĩ. Tocãrõã cũ ricã ñucõãpũ ape ñugõã macã ricãre bairo yua. ¹⁴ Bairo cũ caátõ ññarã, fariseo majã pũame ti wiire witi yua, “¿Dope bairo marĩ ãnaati, Jesure pajjãgarã?” ãmeo ï busũpaijũgoyuparã na majũ.

Una profecía acerca de Jesús

¹⁵ Jesús pũame masĩcõãwĩ fariseo majã na caĩtũgoñarjẽrẽ. Bairo masĩrĩ yua, topũ cañniatacũ aperopũ acõãmĩ. Bairo cũ caátõ ññarã, capããrã camasã cũ bero usawã. Na mena macããna cariayecũna nipetirãrẽ na catiowĩ Jesús. ¹⁶ Bairo na catio yaparo, narẽ cũ caátibojarijere aperãrẽ na quetibujũ rotiemĩ. ¹⁷ Dios busũrica tutipũ profeta Isaías ãnacũ cũ caĩquetibujũ jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiwũ. Ato bairo ï quetibujũ woatucũñãñupĩ Isaías ãnacũ Dios cũ caĩrjẽrẽ:

18 “Āni, yu cabesericu, yu caroti niñami. Cū yu majjāñña. Cū caatiñierē ññauseaniña. Bairi yu yerire cū mena yu bapacutirogum. Cū puame judío majā caāmerā cūārē cariape quetire na quetibujugumi.

19 Tunu bairoa camasārē roro na busunetōētigumi.

Caroa yeri mena roque na quetibujugumi.

Bairi noo macā maapu ācū, di rāmu ūno awajatutiri na quetibujuetigumi.

20 Bairi camasā catūgoñatutuenaerē caroaro mena na beyogumi.

Cū carotimasirīpau caetaparo jūgoye tūgoñatutuarique roquere na jogumi.

21 Bairi judío majā caāmerā cūā nipetirā, ‘Cū cairōrē bairo caroaro marī juātibojagumi,’

ī tūgoñagarāma,” ī quetibujū woatucūñañupī Isaías ānacū Jesús cū caātipeere.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

22 Ape rāmu Jesutu cū neamā camasā jīcāū wātī yeri pūna cacūgoare. Mai, wātī yeri pūna cū cajāñarō jūgori cū puame iñamasīemi. Bairi tunu busumasīemi. Jesús puame cū catiowī cū cūārē. Bairo cū cacatiro, caūmu puame busumasīwī. Tunu bairoa iñamasīwī. 23 Bairo cū cacatiro iña, nipetiro camasā tūgoñacōā maniāma. Atore bairo īwā: “¿Āni, Jesús, marī ñicū David ānacū pārāmi mee cū ānicuti? ¿Dios cū cajou Mesías mee cū ānicuti?” īwā nipetiro camasā.

24 Bairo na cairō tūgo, fariseo majā puame atore bairo īwā: “Dios jūgori mee, Beelzebú, wātīā quetiupau majū cū camasīōrījē jūgori wātī yeri pūna, camasārē caānarē na acurewiyoyo masīmi Jesús,” īwā fariseo majā.

25 Jesús puame masīcōāwī na catūgoñarījērē. Bairo masīri yua, atore bairo na īwā: “Quetiupau rey cū carotimasirīpau macāāna na caāmeoboeticōāta, jīcārō ānimasīētīñama. Tunu bairoa jīcā macā, o jīcā wii macāāna na caāmeoboeticōāta, na cūā caroaro ānimasīētīñama. 26 Tore bairo Satanás, wātīā quetiupau, cū yarārē na cū caboeticōāta, ¿dope bairo to āninetōrōati cū carotimasirīpau? Āninetōmasīeto. Yasipeticoagaro cū yarārē, na cū caboeticōāta. 27 Tunu bairoa Beelzebú jūgori wātī yeri pūnarē na yu caacurewiyojomasīata, ¿ñamu cū camasīrījē jūgori mujāā yarā cūā yure bairo na ātimasīcuti? Bairo mujāā cairō tūgorā, mujāā yarā puame, ‘Cariape mee mujāā tūgoñaña,’ mujāārē ībujiorāma. 28 Yu puame, Dios Yeri Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori wātī yeri pūnarē yu caacurewiyojomasīata, nipetiro camasā yu caātiere iñarā, ‘Merē Dios cū carotimasirīpau marirē etaya,’ ī masībujiorāma,” na ī quetibujawī Jesús fariseo majārē.

29 Bairo ī quetibujū yaparo, cajerutiri majōcure icōñarī atore bairo na ī quetibujūnemowī tunu: “Jīcāū wii upau, catutuañ majū, cū ya wii macāājērē caroaro cū caññacoteata, ni ūcū cajerutiri majōcu cū yayerē jerutimasīēcūmi. Jerutimasīmi baipua, ti wii upaure cū cajiyaājūgoata. Bairo cū jiyājūgori bero roque, ti wii macāājē nipetirijere jerutipeyo masīcōāūmi.

30 “Yu mena caññigaecu, yure caññateire bairo caācū niñami. Tunu bairoa yu mena caquetibujūnetōōgaecu, camasārē caquetibujūmawijioare bairo caācū niñami.

31 “Bairi cariape mujāārē ñiña: Cabusupairā dope bairo roro na cañrījē tocānacā wāmerē masiriyogumi Dios, cūrē na cajēniata. Bairo masiriyobojamicāā, Espiritu Santore roro na cabusupaiata roquere, na masiriyuetigumi.

32 Baipua, noa ūna yu, Camasā jūgoare roro na cañrījērē masiriyogumi Dios, cūrē na cajēniata. Tore bairo ātomicāā, Espiritu Santore roro na caīata roque, na masiriyobojetigumi. Ati yutea caāno cūā, bairi ati yepa cū cawasoaro

bero cañnipa yutea cūārē na masiriyoetigumi, Dios Espiritu Santore roro na cañata,” na ĩ quetibujuwĩ Jesús fariseo majārē.

*El árbol se conoce por su fruto
(Lc 6.43-45)*

³³ ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩnemowĩ tunu: “Tũgoñañijate. Jĩcãũ yucũ carou carorijere rĩcacũperiya. Tunu bairoa apeĩ yucũ caroricũ caroare rĩcacũperiya. Tocãnacã yucũ carĩcacutĩ yucũ rĩcare ugarã, tiire marĩ masĩña. ‘Yucũ carou niña,’ o ‘Yucũ caroricũ niña,’ marĩ ĩ masĩña. ³⁴ ĩ Mujãã, ãña ũna moena majũ mujãã ãniña! Bairo rorije caaticõãna ãnirĩ dope bairo pũame caroaro cariape macããjẽrē mujãã quetibujũ masĩña. Marĩ yeri marĩ catũgoñamasĩrĩjẽpũ caãnoi, marĩ busũnucũña. ³⁵ Bairo marĩ yeripũ caroa caãmata, caroa wãme tũgoñarĩqũerē marĩ busũnucũña. Tunu bairoa carorijere marĩ cabusũnucũata cūārē, marĩ yeri pũnaapũ carorije caãno jũgori carorije jeto busũrique niña. ³⁶ Cariape mujããrē ñiña: Dios camasãrē na cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, roro na caĩrĩqũē tocãnacã wãmerē ĩñabesegumi Dios. ³⁷ Mujãã ya risero jũgori mujãã masĩgumi Dios mujãã caatĩãnierē. Caroaro caĩrcũ cũ caãmata, carorije wapa cacũgoeure bairo quĩñagumi Dios. Roro caĩrcũ cũ caãmata roque, carorije wapa cacũgoũre bairo quĩñagumi,” na ĩ quetibujuwĩ Jesús.

*La gente mala pide una señal milagrosa
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)*

³⁸ Cabero jĩcããrã Moĩsẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũerē cajũgobueri majã, bairo fariseo majã mena Jesutũ etawã tunu. Atoe bairo quĩwã:

–Cabueĩ, jĩcã wãme ũno átijẽño ĩñorĩqũerē jããrē mũ átĩ ĩñowã.

³⁹ Bairo na caĩrõ tũgomicũã, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

–Ati yepa macããna, ãme caãna, caroaro Dios mena ãnimasĩetĩñama. Jĩcã rũmũ cũ boo, ape rũmũ cũ boetiyama. Átijẽño ĩñorĩqũē jettore boyama. Bairo na cabomiatacũãrē, tiere na átĩ ĩñoetigumi Dios. Merē na quetibujũ cũñupĩ Jonás ãnacũ cũ cabairiquere. ⁴⁰ Jonás pũame itia rũmũ, itia ñami majũ wai capai paaro pupeapũ ãñupĩ. Torea bairo yũ, Camasã jũgocũ cũã itia rũmũ, itia ñami majũ ati yepa pupeapũ yũ ãnigu. ⁴¹ Tirũmũpũre Jonás cũ caĩrĩjẽrē tũgorã, Nĩnive macã macããna pũame roro na caátajere jãnacõãñupã. “Cariapea Dios cũ caquetibujunetõrotiricũ majũ niñami Jonás,” ĩ tũgoñamasĩñupã. Bairo Jonarē na caĩtũgoñamiatacũãrē, mujãã, ãme caãna pũame Jonás netõjãñũrõ caãnimajũũ cũ caĩrĩjẽrē mujãã tũgousagaetiya. Bairo Dios cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, Nĩnive macã macããna pũame catitunurĩ, “Roro majũ mujãã tũgousaesupa,” mujãã ĩgarãma. ⁴² Tunu bairoa ti rũmũ caetaro, jĩcãõ catitunurĩ, mujãã, ãme caãnarē, “Cariapea mujãã tũgousaepũ,” mujããrē ĩregomo cõ cũã. Ape nũgõã waru jopepũ macããcõ quetiupao ãnacõ cũã bairo mujããrē ĩgomo. Cõ pũame noo cayoaropũ asũpo, Salomõn ãnacũ cũ camasĩrĩjẽrē tũgogo. Bairo catũgogarico cõ caãnimiatacũãrē, mujãã, ãme caãna yũ camasĩrĩjẽrē mujãã tũgogaetiya. Bairo Salomõn netõrõ camasĩ yũ caãnimiatacũãrē, yũ caĩrĩjẽrē mujãã tũgogaetiya.

*El espíritu impuro que regresa
(Lc 11.24-26)*

⁴³ ĩ quetibujũ yaparo, ape wãme ĩcõñarĩ atore bairo na ĩnemowĩ Jesús tunu: “Wãtĩ yeri pũna caãmũrē cũ cawitiátato bero, noo caoco manipũaripũ ãñesẽãũmi. ãñesẽã yua, cũ caãniparore cũ cabocaeticõãta, atore bairo ĩ

tūgoñauḡmi: ⁴⁴ ‘Yḡ cañnimitatopḡa yḡ tunuáḡu tunu,’ ĩ tūgoñauḡmi. Bairo ĩ tūgoña yua, tunuá, caḡmḡrē qũñḡauḡmi tunu. Caḡmḡ yeri ḡḡame caroaro na caowa qũñopoyeatato wiire bairo bauḡmi. ⁴⁵ Bairo cabairo ĩña yua, ácoasḡmi tunu wātĭ, aperā ĩcā wāmo peti ḡḡa ḡñerō cānacāũ majũ cũ netōrō cañuenarē na piñeñoḡ ácũ. Bairo na boca, ‘jito!’ na ĩ, caḡmḡrē cũ jāārāma tunu nipetirā. Baiři cũ yeripḡ ānicōārāma tunu. Bairo na caāno, jōḡḡame roro baibuḡioḡmi tunu caḡmḡ ḡḡame yua. Torea bairo baigarāma atĭ yḡtea macāāna carorā, Dios narē cũ canetōatato bero cũ Yeri majũrē na yeripḡ caboena ḡḡame,” na ĩ quetibḡḡwĭ Jesús fariseo majārē.

La madre y los hermanos de Jesús
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Bairo narē cũ caquetibḡḡaño, Jesús paco, baiři cũ bairā cūā topḡ etayupa. Eta yua, cũ caāni wĭ macāḡḡ cũ cotenucũñupā, cũ mena buḡḡarā. ⁴⁷ Bairo macāḡḡ na caotenucũrō, Jesutḡ macāācũ ĩcāũ atore bairo qũwĭ Jesure:

—Mḡ paco, mḡ bairā mḡ macāũparā. Macāḡḡa mḡrē coterā átiuparā —qũwĭ ĩcāũ Jesure.

⁴⁸ Bairo cũ caĩrō tūgo, atore bairo qũwĭ Jesús cūrē caquetibḡḡere:

—Naa, yḡ paco, yḡ bairā cūā, yḡ yarā majũ na cañnimitacāũrē, aperā, yḡ yarārē bairo caāna niñama na cūā.

⁴⁹ ĩ quetibḡḡu yaparō, cũ wāmorē, jāā, cũ cabuerā tare ñupuajori atore bairo qũñemowĭ tunu:

—Ānoa niñama yḡ pacore bairo caāna, baiři yḡ bairārē bairo caāna. ⁵⁰ Noa ũna yḡ Pacḡ ḡḡḡecōo macāācũ cũ carotirore bairo caāna ḡḡame yḡ bairārē bairo caāna, baiři yḡ bairā rōmirĭrē bairo caāna, baiři yḡ pacore bairo caāna niñama.

13

La parábola del sembrador
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Tĭ rāḡḡa ti wĭ cañniatacu witiátĭ yua, ḡḡabḡcḡra tāñipḡ ruĭetawĭ Jesús. ² Bairo cũ caruiro, camasā capāārā cātḡ neñaetawā. Bairo capāārā majũ na caānoi, Jesús ḡḡame cūḡḡa turorica capairicapḡ ájāāwĭ. Cātḡ catāgorā etarā ḡḡame peta raputiropḡ nucūwā. ³ Bairo na cabairo, capee wāme ĩcōñarĭ na quetibḡḡwĭ Jesús.

Atore bairo na ĩ quetibḡḡwĭ: “ĩcā rāḡḡa ásupḡ ĩcāũ caḡmḡ cũ wesepḡ, oterique otei ácũ. ⁴ Topḡ eta, cũ oteriquere wēbato otejāgoyupḡ. Bairo caroaro cũ caotemiatacāũrē, oterique ĩcā rupaa ñañuparō maarpḡ. Bairo maarpḡ ti rupaa cañarō ĩñarā, minia ḡḡame wḡruĭatĭ, ḡḡarecōañuparā. ⁵ Cabero cũ cawēbatoro, ape rupaa ũtā yerapḡ cayera esemenirōḡḡ ñañuparō. Tie ḡḡame yoaro mee putimĩñuparō, cayera esemenirō caānoi yua. ⁶ Bairo tie oterique ḡḡame pũtiatĩmi yua, yoaro mee riacoásuparo muipḡ cũ caasijārōĭ, dope bairo nucōōrĭ jōmasĭtĩrĭ yua. ⁷ Cabero cũ cawēbatoro, ape rupaa pota yucḡ watoarpḡ ñañuparō. Cabero pota yucḡ ḡḡame cabutinetōrō, tie oterique ḡḡame caroaro pũtimasĭsuparo. Pota yucḡ ḡḡame otere butibiacōañuparō. ⁸ Cabero ape rupaa ḡḡame caroa yerapḡ ñañuparō. Cabero puti, buticoasuparo. Bairo butiátō, ĩcā jatĭ cien rupaa majũ rĭcacsuparo. Ape jatĭ sesenta rupaa majũ rĭcacsuparo. Ape jatĭ treinta majũ rĭcacsuparo. ⁹ Mḡjāā, caāmoosḡna mḡjāā āniña. Baiři āmerē yua, mḡjāārē yḡ caquetibḡḡuatajere tūgoāmewiyoya mḡjāā yeripḡ,” na ĩwĭ Jesús cātḡ catāgorā etarārē.

El porqué de las parábolas
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Cabero jáã, Jesús cū cabuerã cūtu jáã etawu. Cūtu eta yua, atore bairo cū jáã ī jēniñawū: “Camasã, mutu catūgorã etarārē, ¿nopēi capee īcōñarī na mu quetibujunucūñati?” cū jáã iwā. ¹¹ Bairo jáã caĩrō tūgo, atore bairo jáã ī quetibujuwī Jesús: “Dios cū carotimasīrīpau macãājērē tirāmupū macãāna na catūgoetajere mujãã roquere mujãã masīōñami. Aperã tiere na camasīrōrē boetiayami. Torecu, ape wāme īcōñarī na quetibujū rotiyami Dios. ¹² Bairi ni jīcāũ ūcū yu caquetibujurijere cū catūgousaata, Dios pūame cū masīōnemogūmi tunu. Bairo átomicūã, petoaca catūgousau cū caāmata, cabero cū camasīmatajere cū masiriycōāgūmi. ¹³ Bairi ape wāme īcōñarī na yu quetibujunucūñā camasã yutu catūgorã etarārē. Bairi na pūame cacaapee cūgorã nimirācūã, Dios cū caātiere īñamasīētīñama. Tunu bairoa cū yaye quetire tūgomirācūã, tiere tūgomasiētīñama. ¹⁴ Dios busurica tutipū Isaiás ānacū cū caiquetibujū jūgoyeticūrīcārōrē bairo baietaro baiya narē: ‘Ati yepa macãāna yu yaye quetire tūgomirācūã, di rūmu ūno tiere tūgomasiētīñama.

Tunu bairoa cacaapee cūgorã nimirācūã, di rūmu ūno yu caātiere īñamasīētīñama.

¹⁵ Ati macã macãāna, na yeripū catūgoñamasīgaetoi cacaapee cūgorã nimirācūã, yu caātiere īñamasīētīñama.

Tunu bairoa caāmoo cūgorã nimirācūã, yu yaye quetire tūgomasiētīñama.

Na yeripūre tūgoña masīētīñama na yu caquetibujugamirījērē.

Bairi, “Jãã mu netōdōwã,” ñietinucūñama, ī quetibujū cūñañupī Isaiás ānacū,” ī quetibujuwī Jesús.

¹⁶⁻¹⁷ Bairo ī quetibujū yaparo, atore bairo jáã īñemowī tunu Jesús: “Tirāmupū macãāna profeta majã capāārã majū mujãã cañnarījē ūnierē īñagamiñupã. Na ūna aperã carorije wapa cacūgoenarē bairo caāna cūã tiere īñagamiñupã. Mujãã catūgorije ūnie cūārē tūgogamiñupã. Bairi mujãã, yu cabuerã pūame capee īña, tūgo, caāna ānirī, useanirī āña,” jáã iwī Jesús, jáã, cū cabuerārē.

Jesús explica la parábola del sembrador
(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ Bairo ī quetibujū yaparo, atore bairo jáã ī quetibujū masīōwī caoteire īcōñarī cū caquetibujūatajere: “Tūgoya yu cabuerã. Mujãārē yu quetibujūgaro caroaro, īcōñarī caotei quetire camasārē yu caquetibujūatajere: ¹⁹ Camasã jīcāārã Dios yaye quetire tūgoyama. Bairo tūgomirācūã, tūgomasiētīñama. Dios busuriquere na catūgoatato beroaca, wātī pūame uwaro eta, jecōñami na camasībujioatajere. Minia na cawūje ugaricarore bairo etanecōñami wātī, na camasībujioatajere. Na pūame caotei cū caoterique maapū cañarīcã rupaare bairo niñama. ²⁰⁻²¹ Bairo tunu aperã camasã Dios yaye quetire useanirō tūgo, jicoquei, ‘Jau,’ īñama. Bairo bomirācūã, bairāpua na yeripū caroaro cū ūnetiyama. Capūtirije canucōmanajērē bairo niñama. Bairi roro na cabairo caāno, o Dios yaye quetire na catūgousaro jūgori aperã narē na cañnatero īñarã, yoaro mee jānañama Dios yaye quetire yua. Dios mena yoaro āmerīñama. Naa, caotei cū caoterique ape rupaa ūtã buipū cañarīcã rupaare bairo niñama. ²² Bairo tunu aperã camasã Dios yaye quetire, ‘Jau,’ na caĩrō bero, apeye ūnie pūamerē butiōro tūgoña macãñama. Ati yepa macãājē wapatarique ūnierē, bairi caroaro na caānigarije cūārē tūgoñañama butiōro. Bairi Dios busuriquere tūgoña masiriticōāñama. Caroaro caānarē bairo na caāperoi, carīca butimasīētīērē bairo niñama. Bairi naa, caotei cū caoterique ape rupaa

pota watoapu cañaricã rupaare bairo niñama. ²³ Bairãpua, aperã roque Dios yaye quetire useaniri tũgoyama. Na yeri pũnapu cariapẽ tũgopeori, tiere tũgousayama. Caotei cã caoterique ape rupaa, caroa yepapu cañaricã rupaare bairo niñama. Bairi jicã jatĩ cien rupaa majũ ricacũsuparo. Ape jatĩ sesenta rupaa majũ ricacũsuparo. Ape jatĩ treinta majũ ricacũsuparo. Torea bairo niñama Dios yayere catãgousanucũrã pũame,” jãã i quetibũjũwĩ Jesũs.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

²⁴ Jãã i quetibũju yaparo, ape wãme icõñarĩ atore bairo na ñemowĩ Jesũs tunu cãtu catãgorã etarãrẽ: “Dios cã carotiripau atore bairo niña: Oteriquere caotei cã oterique caroa majũrẽ cã wesepure oteyupu. ²⁵ Cabero cã, bairi aperã cã yarã cãã nipetiro na cacãnitoye cã pesu pũame yasioro cã wesepu etayupu. Eta yua, oterique moetie majũrẽ trigo cã caoteataje watoapure otenemocõãñupũ. Bairo roro átĩ yaparo, acoásupu. ²⁶ Cabero cã caotemirĩqũẽ pũame puti, butiyaparoyparo. Moetie cãã puti, butiyaparoyparo caroa oterique watoare. ²⁷ Bairo cabairo ñña, ti wese upau ãmua pũame cãtu etayuparã. Eta yua, atore bairo qũĩ jẽniñuparã: ‘Jãã quetiupau, oterique caroa majũrẽ mu oterotiricu. Bairo mu caãtirotimiatacũãrẽ, ¿dopẽirõ caroa watoare carorije to putiyupari?’ qũĩñuparã cã ãmua pũame. ²⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ: ‘Yu pesu jicãũ roro yu átibojaatacamĩ.’ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ jẽniñuparã: ‘Bairi, ¿ñerẽ jãã caãtie mu boyati? ¿Moetiere jãã cawããrero mu boyati?’ qũĩñuparã cã ãmua ti wese upaure. ²⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ: ‘Bairo yu boetiya. Bairo mujãã caãpata, trigo caroa apeye moetie mena mujãã wããrecõãbujiorã. ³⁰ Bairi trigo carorije mena to buticõãto mai. Cabero trigo jericapau caetaro ñña, atore bairo ñigu trigore cajebolari majãrẽ: “Trigore mujãã cajeparo jũgoye carorijere ricaati jee yaparo, carupaa rotori jiyari joerecõãña. Bairo átĩ yaparo, trigo pũamerẽ mujãã cajero yu boya. Jee yaparo, yu ya wii ugarique cũricã wiipũ mujãã cacũrõ yu boya,” ñigu trigore cajebolari majãrẽ,’ na ññupũ ti wese upau,” na icõña quetibũjũwĩ Jesũs cãtu catãgorã etarãrẽ.

La parábola de la semilla de mostaza (Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ I quetibũju yaparo, ape wãme icõñarĩ atore bairo na ñemowĩ Jesũs tunu cãtu catãgorã etarãrẽ: “Tunu mostaza na caĩrĩ apeacarẽ jicãũ cã wesepu cã caotericaacarẽ bairo niña Dios cã carotimasirĩpau. ³² Tia apeacã pũame õcããcã majũ nimirõcãã, marĩ caotero bero butiatõ, pairicu majũ áya, nipe-tirije wesepu oterique netõrõ. Bairi minia cãã tii yucu rapurĩpũre na ria batiirire quẽnorĩ nicõãmasĩñama. Torea bairo niña Dios cã carotimasirĩpau cãã,” na icõña quetibũjũwĩ Jesũs.

La parábola de la levadura (Lc 13.20-21)

³³ I quetibũju yaparo, ape wãme icõñarĩ atore bairo na ñemowĩ Jesũs tunu cãtu catãgorã etarãrẽ: “Levadurare bairo niña Dios cã carotimasirĩpau. Jicãõ trigo wããrĩqũẽ wetare, itiarũ majũ oco mena weyo yaparo, levadurare petoaca jããñamo. Bairo petoaca cõ cajããmiatãcũãrẽ, tie pũame jesapeticoaya yua. Torea bairo niña Dios cã carotimasirĩpau cãã,” na icõña quetibũjũwĩ Jesũs.

El uso que Jesús hacía de las parábolas (Mr 4.33-34)

34 Torea bairo jeto na ĩcõña quetibũjũnucũwĩ Jesũs nipetiro camasã cõtũ catũgorã etarãrẽ. Dise ũnie quetibũjuriquere ĩcõñaetiri na quetibũjuemi. 35 Bairo Dios bũsarica tutirũ profeta cã caĩwoatuquetibũju jũgoyeticũricãrõrẽ bairo baietaro baiwũ. Atore bairo ĩ woatuayupi profeta, Jesũs cã caĩpeere: “Capee wãme ĩcõñarĩ yũ quetibũjũgũ camasãrẽ. Atĩ ũmũrecõo Dios cã caqũẽnõparõ jũgoye camasã na catũgoetajere na yũ quetibũjũgũ,” ĩ woatu quetibũju jũgoyeticũñañũpĩ profeta.

Jesũs explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

36 Cabero Jesũs camasã cõtũ catũgorã etarãrẽ, “Yũ áya,” na ĩrĩ bero, jĩcã wiire jããetawĩ. Bairo cã cajããetaro bero, jãã, cã cabuerã pũame cõtũ jãã etawũ. Atore bairo cã jãã ĩ jẽniñawũ: “¿Dõpe bairo ĩgaro to ĩnati carorije trigo watoarũ na caotemirĩqũẽrẽ ĩcõñarĩ mũ caquetibũjuataje? Jãã tũgomasiẽtĩãpũ. Bairi jãã mũ caquetibũjuero jãã boya,” cã jãã ĩwũ. 37 Bairo jãã caĩrõ tũgo, atore bairo jãã ĩwĩ: “Oterique caroare caotei pũame, yũ, Camasã jũgocare bairo caãcũ niñami. 38 Caotei ya wese pũame atĩ ũmũrecõo macãã yepare bairo niña. Tĩ wese caputibũtirique carõa macããjẽ pũame Dios cã carotimasĩrĩpaurũ macããnarẽ bairo niña. Tĩ wese caputibũtirique oterique carorije pũame wãtĩ yarãrẽ bairo niña. 39 Tĩ wese upaurũ pesu pũame wãtĩrẽ bairo caãcũ niñami. Tunu bairoa ti wese caputibũtirique jericapaurũ caetaro atĩ ũmũrecõo capetiri rũmurẽ bairo niña. Bairi ti wese caputibũtiriquere jebojari majã pũame ángelea majãrẽ bairo niñama. 40 Bairi jebojari majã moetiere na cajoericarore bairo baigarõ atĩ ũmũrecõo capetiri rũmũ caetaro yua. 41 Yũ, Camasã jũgocũ, yũ carotirã ángelea majãrẽ na yũ jogũ yũ carotimasĩrĩpaurũ. Yũ yarã na catũgoñarĩjẽrẽ royetuo joroque caãnarẽ, bairi rorije caaticõãna cũãrẽ na yũ jeneñorotigu. 42 Ángelea, bairo na cajeeneñõpoyorõ ĩña yua, caũpetietorũ na yũ rerotigu. Torũ bũtiorõ otigarãma. Na opire bacarũpotugarãma, bũtiorõ yapapuarã yua. 43 Bairo na caãto bero, yũ yarã, carorije cacũgoenarẽ bairo Dios cã caĩñarĩcãrã pũame muirũ ũmũrecõo macããcũ cã caasiyarijere bairo baupeticoagarãma yũ Pacũ cã carotimasĩrĩpaurẽ. Mũjãã, caãmoocũna mũjãã ãniña. Bairi ãmerẽ yua, mũjããrẽ yũ caquetibũjuatajere tũgoãmewiyõya mũjãã yeripũ,” ĩwĩ Jesũs.

La parábola del tesoro escondido

44 ĩ quetibũju yaparõ, ape wãme ĩcõñarĩ atore bairo ĩnemoĩ Jesũs tunu: “Dios cã carotimasĩrĩpaurũ atore bairo niña: Pairo cawapacũtie capee moneda tiĩrire wesepũ aperã na cayacũyasioricarore bairo niña. Bairi caũmũ jĩcãũ tiere ĩña acũari yua, jicoquei tiere yanemoñũpũ tunu. Bairo átĩ yaparõ, ũseanirĩqũẽ mena cã yaye apeye ũnie nipetirijere aperãrẽ nuni, tie wapa jeyurũ, ti wesere wapatigu. Bairo cã cawapatinunirõ, cã yaye cã cabocaataje cã yaye majũ nicõãñũparõ yua.

La parábola de la perla de mucho valor

45 “Dios cã carotimasĩrĩpaurũ tunu atore bairo niña: Jĩcãũ, cã yayere canunireri majõcũ perla caroaro cabotiri rupaacarẽ macãã ácũ baiyurũ. 46 Bairo cã caãtõ, jĩcã, tocãnacã rupaa netõrõ carõa botirica majũrẽ bõcacõãñũpũ. Bairo bõcari, cã yaye apeye ũnie nipetirijere aperãrẽ nuni, tie wapa jeyurũ, tiare wapatigu. Bairo cã cawapatiro, tia cã ya majũ nicõãñũparõ yua.

La parábola de la red

47 “Dios cū carotimasīrīpau tunu atore bairo niña: Ria capairiyapu wai wasarā aperā na bapire na carocañuajorore bairo niña. Bairo camasā na caáto, wai capāārā tocānacā wāme majū ti bapire jāāñuparā. 48 Bairo na cajāārō iña, wemoñuparā ti bapire paputiropu. Wemo yaparo yua, waire na beseruiyuparā. Wai caroarā jetore boyuparā. Carorā puamerē na recōāñuparā.

49-50 “Torea bairo baigaro ati umurecōo capetiparo jūgoye. Ángelea majā puame ati yepapu etarā, camasā carorārē na ricawori caupetietopure na regarāma. Topu butiuro otigarāma. Na opire bacarupotugarāma, butiuro yapapuarā yua,” i quetibujawī Jesús.

Tesoros nuevos y viejos

51 I quetibujū yaparo, atore bairo jāā i jēniñawī Jesús:

—¿Mujāārē yu caquetibujūatajere mujāā tūgomasiati?

Bairo cū cajjēniñarō, “Jāā tūgomasiña,” cū jāā iwū.

52 Bairo jāā cairō tūgo, atore bairo jāā inemowī tunu:

—Ni jīcāū, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuei ūcū Dios cū carotimasīrīpau macāājērē cū cajūgobueata, jīcāū wīi upaure bairo nigūmi. Ti wīi upau puame cū ya wīi macāājē cū caqūēnocūrīqūē puaga wāme mena átimasīñami cawāma apeye ūnie mena cūārē, bairi cabucu apeye ūnie mena cūārē. Cūrēā bairo nigūmi, cajūgobuei cawāma macāājē yu cabuerije, bairi tunu Moisés ānacū cū cacūrīqūērē cabucu macāājērē cariape cū catūgoñaata —jāā iwī Jesús.

Jesús en Nazaret

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

53 Bairo atie capee wāme ĩcōña quetibujū yaparori bero, ti macāpu witi acoámī. 54 Bairo witi acoátī yua, cū ya yepa majūpu etawī. Eta, ti yepa macāāna na cañubueri wiire jāāetawī, na quetibujūgu. Bairo cū caquetibujero tūgo, to macāāna puame tūgocōā maníama. Atoe bairo iwā:

—Ānia, caroaro jīcārō tūni quetibujūyami. ¿Noopu atie caroaro cū caquetibujūmasīrījērē cū masīñuparī? ¿Dope bairo átijēñorīqūē cūārē cū átimasīñuparī? 55 ¿Āni, yucupāirī mena rocapata ūnierē caqūēnoū macū mee cū āniñati? ¿Marī mena macāācō, María macū mee cū āniñati? Bairi, ¿Santiago, José, Simón, Judas jūgocu mee cū āniñati? 56 Cū marī masīñāñuñā. Bairi, ¿marī mena macāāna rōmirī jūgocu mee cū āniñati? Bairi, ¿noopu atie nipetirije cū camasiñjērē cū masīñuparī? —āmeo i jēniñawā na majū.

57 Bairo Jesure qūīroagaetiri, cū ya macā macāāna puame cū caquetibujurijere tūgogaema. Bairo na catūgogaeto iña, atore bairo na iwī Jesús:

—Profeta majā tocānacāūpūrea na ĩroanucūñama camasā nipetiro na cañesēārōpu. Na ya macā macāāna, bairi na ya wīi macāāna majū roque na boetinucūñama. Na yarā jeto na ĩroaetinuñama —na iwī Jesús.

58 Bairi cū ya macā macāāna cū caquetibujurijere cariape na catūgogaetoi, capee caroa cū caátijēñomasīrījērē topure átī iñoemi Jesús yua.

14

La muerte de Juan el Bautista

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

1 Ti rāmārī majūā Herodes, Galilea yepa macāāna quetiupau puame queti tūgoyupu Jesús cū caátimasīrījērē. 2 Bairo tiere tūgo, atore bairo na iñupū cū

carotirārē: “Jesús na caí, cãã ãcãmi Juan el Bautista cabaiyasiricũ ãnacũ tunu cacati majũ. Bairo cabai ãnirĩ capee átijẽñomasĩmi,” na ññupũ Herodes.

³⁻⁴ Mai, cajũgoyepũ Herodes ñame Juarẽ ñerotiyupũ. Bairo cũ ñerotiri bero, ãpõãwẽ mena cũ jiyari, preso jorica wiipũ cũ cũrocaroti joyupũ. Juan cũ caquetibũjarijere boesupũ Herodes. Mai, “Mũ bai Felipe ñumo Herodías na caĩõ mena mũ caãnie ñuẽtĩña. Carorije ñiña mũ caátie,” cãrẽ cũ caĩquetibũjarijere boesupũ. Bairo boetiri preso jorica wiipũ cũ cũrocaroti joyupũ Herodes ñame Juarẽ.

⁵ Tunu nipetiro camasã Juarẽ, “Dios cũ caquetibũjarijere ãcãmi,” ñrã, cũ maijãñũñuparã. Bairi Herodes ñame jicoquei Juarẽ cũ pajĩãroca rotigamicũã, bairo átiroti masĩesupũ, camasã yũ tutirema, ñ. ⁶ Bairo jĩcã rũmũ yua, Herodes cũ cabuiarica rũmũ caetaro, bose rũmũ qũẽnoñupũ. Bairo cũ caqũẽnorõ, Felipe ñumo caãnimiricõ Herodías cawãmecũco macõ ñame basa ññõñupõ, Herodes cũ capiijoatana cõ na caĩñaparore bairo ñõ. Herodes cũã cõ cabasarijere ññajesomajũcõãñupũ. ⁷ Bairi nipetirã na catãgoro, atore bairo cõ ññupũ Herodías macõrẽ Herodes ñame: “Noo, yũre mũ cajẽnigari wãmerẽ yũ jẽniña. Mũ yũ jomajũcõãgnũ. Ñitoricaro mano Dios mena ñiña,” cõ ññupũ. ⁸ Bairo cawãmao ñame tiere tãgori, cõ pacore jẽniñaõ ásũpo. Cabero yua, cõ paco cõrẽ cõ caĩrotirore bairo qũĩñupõ Herodere:

—Bairo yũ boya: Ñamecã Juan el Bautista ñupoare patanerĩ jotũ bapapũ jããrĩ, yũ mũ jowa —qũĩñupõ.

⁹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, tũgoña yapapuacõasupũ Herodes ñame. Bairo tũgoña yapapuamicũã, “¡Dios mena ñiña!” cõrẽ yũ caĩatjere yũ tũgoama yũ capiijoatana,” ñ yua, cõrẽ cũ caĩatatore bairo átirotiyupũ. ¹⁰ Bairi cũ ãmũarẽ Juan preso jorica wiipũ caãcãrẽ cũ ñupo patarotijoyupũ. ¹¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ caĩrõrẽ bairo cũ ásuparã Juarẽ. Bairo cũ pajĩã yaparori bero, cũ ãnacũ ñupoare jotũ bapa buipũ nejããrĩ, Herodías macõrẽ cõ nuniñuparã. Cõ ñame cõ pacore cũ ñupo ãnatõrẽ cõ neásũpo, cũ cayasiro cõ masĩãto, ñõ.

¹² Cabero Juan cũ cabuemirĩcãrã ñame bairo cãrẽ na capajĩãrocarijere queti tãgori, preso jorica wiipũ etarã, cũ ãnacũ rupaure neásũparã, masã orepũ cũ yarocagarã. Bairo áti yaparori bero, Jesutũ etawã, tie quetire cũ quetibũjarã etarã.

*Jesús da de comer a cinco mil hombres
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)*

¹³ Bairo Jesús na caĩquetibũjuro tũgo, topũ caãniatacu cũmũarẽ ájããrĩ camasã manopũ jãã jũgoacoãmĩ. Bairo jãã caátiere masĩrĩ yua, ti macãã macããna camasã ñame maapũ utabũcura tũni ásũpa, jãã eñõta ãnã. Bairo ãnã, jãã jũgoye etayupa. ¹⁴ Bairi Jesús utabũcura ape ñugõãpũ rẽñaeta yua, maanũcãwĩ. Maanũcãrĩ yua, camasã capããrãrẽ na ññawĩ. Bairo na cabairo, bopacooro na ññawĩ. Bairi na mena macããna cariyecũna na caneatiatanarẽ na catiowĩ. ¹⁵ Bairo na cũ caáticõãno, ññamicããcã nicoa ápũ. Bairi jãã, cũ cabuerã ñame Jesutũ etari, atore bairo cũ jãã ñwũ:

—Merẽ ññamicã majũ ñiña. Atopũre wiiri maniña. Dope camasã capããrãrẽ na marĩ áperã. Bairi ãnoarẽ na mũ árotiwa macããpũ, na majũ na caũgapeere na wapatirãpãro —jãã ñwũ Jesure.

¹⁶ Bairo jãã caĩrõ tũgomicũã, atore bairo jãã ñwũ:

—Aperopũ na caũgapeere na wapatira rotieticõãña. Mũjãã majũ na ugarique nuña —jãã ñwũ.

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo cũ jãã ñwũ:

—Jāā, jīcā wāmo cārō pan jororiaca, wai, pugarāācā tocārōā jāā cūgoya —cū jāā iwū.

¹⁸ Bairo jāā caīrō: “Ato pūame jeasá,” jāā iwī.

¹⁹ Ī yaparo, camasā capāārā to caānarē taa yeparu na ruirotiwī. Bairo na caruīro iña, pan rupaa jīcā wāmo cānacā rupaacarē, wai pugarā mena nee, jōbuire iñamūgōjori, “Jāā mena mu ñujāñuña,” Diore qūī jēniwī. Bairo qūī jēni yaparo, pan rupaare carecomacā peeri, jāā, cū cabuerārē, jāā nuniwī, camasārē jāā cabatoparore bairo ī. ²⁰ Bairo jāā cabatoro bero yua, nipetiro camasā caroaro ūgayapicoāma, ūgariquere narē jāā cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jāā jejāāwū piiripu na caugarugarijere. Puga wāmo peti rupore puga pēnirō cānacā piiri majū jāā jejāājirowu. ²¹ To caāna caugaatana jīcā wāmo cānacā mil majū camasā āma, carōmia, bairi cawīmarā cūā cōñaña manoa.

Jesús camina sobre el agua
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Tipau bero, jāā, cū cabuerārē cūmuaru jāā ájāārotiwī Jesús tunu. Camasārē na cū caññatūasajotoye, ti utabucara jīnugōāru cū jūgoye jāā capēñaató bowī. ²³ Bairi camasārē na iññatūasajo yaparo, ūtāū buipu wāmūcoásūpi Jesús, Diore cū jēniácū. Bairi muipu cū cajāārō canaioatīpaū, jīcāūā āñupī Jesús ti ūtāū buipu. ²⁴ Jāā pūame merē cūmua mena tira recomacā majūpu jāā āmu. Bairo jāā caāno, oco turi pūame butioro jabewu. Wīno cūā butioro jāā riape jāā paputunuo pocōāwū. ²⁵ Bairo roro jāā cabairo, cabusuparo jūgoyeaca oco bui peari jāātū amī Jesús. ²⁶ Bairo oco buipu cū caatō iña yua, “Apei ūcū ācūmi,” ĩrā, jāā, cū cabuerā uwiri bairo jāā awajawu:

—ĪĀni, camasocu ānacū wātī marītu atīyami! —jāā iwū.

Butioro cauwirā ānirī bairo jāā awajawu yua.

²⁷ Bairo jāā cabairo, Jesús pūame jāā ĩ jowī:

—ĪTūgoñatutuaya yu yarā, Jesua yu āniña, yu uwieticōāña! —jāā iwī.

²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīwī Pedro Jesure:

—Mu, jāā Quetiupau cariape mu caāmata, mutū oco buipu yu árotiya.

²⁹ Bairo cū caīrō tūgo, “Jaū, yutū asá,” qūīwī Jesús Pedrore.

Bairo cū caīrō tūgo, Pedro, jāā cūmuaru cajāñaatacu pūame cūmuarē ruiiri oco buipu Jesutu āmiwī. ³⁰ Bairo āmasīmicūā, wīno butioro cū caññarō capapunemorō, tūgoña uwirique Pedrore etawu. Eta yua, ruacōā ruinutuami. Bairi atore bairo qūī awajawī Pedro Jesure:

—ĪYu Quetiupau, yure ñei asá! ĩRua ácū yu baiya!

³¹ Bairo cū caīrō tūgo, jicoquei Jesús cū wāmo ñujori Pedrore cū ñewī. Ñerī yua, atore bairo qūīwī:

—Yu yau, ĩjīrīcā majū yu mena mu tūgoñatutuaya! ĩNopēī, “Yu āmasīcū,” mi tūgoñaati? —qūīwī Jesús Pedrore.

³² Bairo cūmuaru na caājāārō, wīno pūame papujānacopu yua. ³³ Bairo cabairo iña, jāā, cūmuaru caāna pūame Jesutu rupopaturi mena etanumurī cū jāā ĩrowu:

—ĪCariape Dios macū majū mu āniña! —cū jāā iwū Jesure.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret
(Mr 6.53-56)

³⁴ Bairo pēñaánā, utabucara ape nūgōāru jāā etawu, Genesaret cawāmecuti yeparu. ³⁵ Bairo jāā caetaro iña, to macāāna pūame Jesure qūīñamasīwā. Bairi cū caetarije quetire ti yepa nipetiporu quetibūju batoyupa, cariayecūnarē na

caneatiparore bairo İrã. ³⁶ Bairo na ruame, Jesutu eta, atore bairo tũgoñañupã: “Cũ jutiro yapa ũno cũarẽ marĩ capãñaata, marĩ caticoagarã,” ĩ tũgoñañupã. Bairo pãñariqũerẽ butiuro cũ jẽniwã. Bairo cariyecuna tocãnacãũ cũ jutiro yapare capãñarã caticoama.

15

Lo que hace impuro al hombre (Mr 7.1-23)

¹ Cabero etawã fariseo majã, bairi Moısıs ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ cajũgobueri majã mena. Na ruame Jerusalén macãpu caatlatana ãma. Atore bairo qũiwã Jesure:

² —İNopẽirã mu cabuerã marĩ ñicũjãã ãnana na caroticũriqũerẽ bairo na áperiyati? Coseetiayama na wãmorĩrẽ na caugaparo jũgoye —qũiwã Jesure.

³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩ jẽniñawĩ Jesús:

—İNopẽirã mujãã cũã mujãã caátinucũrijẽrẽ butiuro borã, Dios marĩrẽ cũ caroticũriqũẽ ruamerẽ mujãã áperinucũñati? ⁴ Dios ruame atore bairo marĩ rotiyupi: “Mujãã pacuare mujãã caĩroaro yu boya. Ni ũcũ cũ pacure, o cũ pacore roro cũ caĩata, cũ mujãã pajĩarocacõagarã,” ĩ quetibũju cũñupĩ Dios. ⁵ Bairo cũ caĩcũmiatacũãrẽ, mujãã ruame ricaati mujãã quetibũjũya camasãrẽ. Atore bairo mujãã ñña: “Ni ĩcãũ ũcũ cũ pacure, o cũ pacore, ‘Yu yaye nipetirijere merẽ Diore cũ yu nuniarũ. Bairi mujãã cabopacarijere yu nunimasĩetĩña,’ cũ caĩata, ñurõ. ⁶ Bairi ni ĩcãũ ũcũ tore bairo caĩ ãnirĩ, cũ pacure, o cũ pacore cũ cajuátinemorõ átirotietiya,” mujãã ĩ quetibũjũya. Bairo ĩ quetibũjurã, Dios marĩrẽ cũ caroticũriqũerẽ cajãnarotirãrẽ bairo mujãã baiya. Bairo caquetibũjurã ãnirĩ netõjãñurõ mujãã boya mujãã caátinucũrijẽ mujãã ya wãme ruamerẽ. ⁷ ĩCaĩtopairã majũ mujãã ãniña! Dios ruame Isaías ãnacũ cũ cawoaturica pũrõpu mujãã ũnarẽ cũ caĩquetibũjũnetõjũgoyeticũricãrõrẽ bairo mujãã baimajũcõãña. Atore bairo ĩñupĩ Dios mujããrẽ:

⁸ ‘Ati poa macããna na busurique mena yure caĩroarãrẽ bairo baiyama. Bairo baimirãcãã, na yeri na catũgoñarĩjẽpu ricaati baicõãñama.

⁹ Na ruame, “Camasã na carotiriqũe ruamerẽ Dios cũ caquetibũjũroticũriqũẽ netõjãñurõ caãnimajũrijẽ ñiña,” caĩrãrẽ bairo buencũñama.

Bairo cabuerã na caãnoi, yure na cañubuegarije dope bairo átimasã maa,’ ĩñupĩ Dios mujãã cabaipere —na ĩ quetibũjũwĩ Jesús fariseo majãrẽ.

¹⁰ ĩ quetibũju yaparo, camasãrẽ na piineñori, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Tũgoreoya yu yaye quetibũjũriquere. Tiere tũgomasĩña: ¹¹ Camasã na caugarije wapa jũgori mee carorã ñiñama. Na majũã rorije na yeripu na catũgoñanucũrijẽ jũgori roque carorã ñiñama —na ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

¹² Bairo cũ caĩrõ tũgo, jãã, cũ cabuerã ruame cũtu etari, atore bairo cũ jãã ĩwũ:

—Bairo mu caĩrõ, fariseo majãrẽ tũgoasio joroque na mu áticũpu —cũ jãã ĩwũ.

¹³ Bairo jãã caĩrõ tũgo, atore bairo jãã ĩwĩ:

—Wesepũ moetie camasã na caoteetiere, to majũ caputirijere wãrocanucũñama. Torea bairo yu Pacũ umurecõo macããcũ camasã tocãnacãũ cũ yarã caãmerãrẽ na beseregũmi. ¹⁴ Bairi fariseo majã na caĩrijẽrẽ tũgoreoeticõãña. Na ruame cacaapee mãna, aperã na bapa cacaapee mãna cũãrẽ, “Mujããrẽ jãã jũgogarã,” caĩrãrẽ bairo ñiñama. Ni ĩcãũ ũcũ cacaapee mãcũ ruame, apei cũ bapa cacaapee mãcũrẽ, “Mu yu jũgogu,” cũ caĩata, na ruagarãpu operũ rocajãcõãbujiorãma —jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ.

15 Bairo cū caĩrō tūgomicūā, tūgomasīēmī Pedro. Bairi atore bairo qūĩwī Jesure:

—Ape wāme ĩcōñarī jāārē mū caquetibūjuriye, ¿dope bairo ĩgaro to ĩñati?

16 Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūĩwī Jesús Pedrose:

—¿Mujāā cūā yū yaye quetire mujāā tūgomasīētīñati? 17-18 Nipetiro camasā na caugarije tocānacā wāme pñame na paaropu yuaya. Yuari yua, cabero netōcoaya. Na caugarije mee na yeri pūna to royetuo joroque na átiya. Roro na catūgoñarījē jūgori roque carorije caānarē bairo na ĩñañami Dios. 19 Camasā na yeripū roro na catūgoñarījē jūgori aperārē na pajīāreyama. Aperā na nūmoa mee, o na manapūā mena mee roro āniñama. Cawāmarā cawāmojiyaena cūā bairoa roro ānajē cūtiyama. Tunu bairoa aperā jerutiya. Aperā mūnana ĩñama. Aperā busupaiyama. 20 Bairo camasā na yeripū roro na catūgoñarījē jūgori roro átiyama. Bairo na wāmorī coseena na caugarije wapa mee, roro na caátie jūgori carorije caānarē bairo na ĩñañami Dios —jāā ĩ quetibūjwī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Una extranjera que creyó en Jesús

(Mr 7.24-30)

21 ĩ quetibūjū yaparo, topū caāniatacū Tiro, Sidón cawāmeçutorū ámī. 22 Topū cū caetaro, ape yepa macāācō, Canaán na caĩrī yepa macāācō pñame Jesutu etawō. Bairo etari, busūrique tutuaro mena bairo qūĩwō Jesure:

—¡Yū Quetiupā, David ānacū pārāmi, bopacooro ñiñāñā! ¡Yū macō wātī yeri pūnarē cūgoyamo! —qūĩwō Jesure.

23 Jesús pñame cō yuemi. Bairo cū cayūeto ĩña, jāā, cū cabuerā pñame cātu etari, atore bairo cū jāā ĩwī:

—Aperopū cō árotiya. Awajari jāā berore usayamo. Awaja jānaētīñamo —cū jāā ĩwū Jesure.

24 Bairo jāā caĩrō tūgo, atore bairo jāā ĩwī:

—Ape poa macāānarē yū juátinemo rotiemī Dios. Yū yarā, israelita majā jeto, oveja nurīcārā cayasiricarārē bairo caānarē yū juátinemorotiwī Dios —jāā ĩwī Jesús.

25 Bairo cū caĩmiatacūārē, carōmio pñame rūpopaturi mena etanumurī atore bairo qūĩwō Jesure:

—¡Yū Quetiupā, yū juátinemobojaya! —qūĩwō.

26 Bairo cō caĩrō tūgo, bairo cō ĩwī:

—Mña, israelita yao mee mū āniñā. Bairi mū yū cajuápata, jīcā, cū pūnaa na caugarije pan rupaare ēmarī cū wii yaiare canureire bairo yū átibujioū —cō ĩwī.

27 Bairo cū caĩrō tūgo, bairo qūĩwō.

—Bairoa mū átibujioū baiřna. Bairo mū caĩmiatacūārē, bairāřna cawīmarā na caugawerije yeparū cañarījēācārē ũganucūñama wii yaiā cūā. Bairi na caugaricarocarē bairo yū mū juátigu petoaca —qūĩwō carōmio Jesure.

28 Bairo cō caĩrō tūgo, bairo cō ĩwī:

—Mña, yū mena mū tūgoñatutua netōmajūcōāñā. ¡Bairi yū mū cajēñirōrē bairo to baiáto! —cō ĩwī.

Bairo cū caĩrō, jicoquei caticoamo, cananea yao macō, wātī yeri pūna cacūgomiataco pñame yua.

Jesús sana a muchos enfermos

29 Bairo topū caāniatacū Jesús acoámī Galilea utabūçara tūřū tunu. Topū eta, tira tūñī ũtāūrē wāmūcoámī. Bairi topū tuanumuetawī. 30 Bairo topū cū caruiro, camasā capāārā na yarā cariyecūnarē cātu na ne etawā. Na

mena macãaña jĩcããrã caãmasĩlena ãma. Aperã cacaapee iñãmasĩlena ãma. Aperã carupayuriri ãma. Aperã cabusũena ãma. Aperã capee riayecuna ãma. Bairi na yarã pũame Jesũs rupori tuaca na cũrã etawã. Bairo na caãto iña, Jesũs pũame na catiowĩ. ³¹ Bairo na cacatiro iñarã, to macãaña pũame iña acũacoama. Cabusũmasĩtĩmatana merẽ busũmasiãwã. Tunu bairoa carupayuriri cañnimitana merẽ catipeticoama. Caãmasĩtĩmatana merẽ ámasiãwã. Tunu bairoa cañnimasĩtĩmatana cãã merẽ caroaro iñãmasiãcoãma. Bairo na cacatiro iñarĩ cã basapeojugowã to macãaña, jãã, Israel macãaña jãã caĩrou Diore.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres
(Mr 8.1-10)

³² Cabero Jesũs pũame, jãã, cã cabuerãrẽ piijowĩ. Bairo jãã caetaro iña, atore bairo jãã iãwĩ:

—Ánoa camasã merẽ itia rũmu majũ yũ mena nicõãñama. Ñe ñnie majũ ugarique cãgoetiyama. Bairi bopacooro na ñiñaña. Jicoquei na yũ tunuo jogaetiya mai. Caugarique ugaenarẽ na yũ catunuojoata, áwẽpũtĩbujiorãma, na ya wiiripure ána. Bairi na marĩ ugarique nuto —jãã iãwĩ.

³³ Bairo cã caĩrõ tãgo, atore bairo cã jãã iãwĩ:

—Ánoa camasã capããrã niñama. Tunu atopũ wiiri maniña. Bairi, ¿noorpũ marĩ bocarãti ugarique, paio narẽ marĩ canũpeere? —cũ jãã i jẽniñawũ.

³⁴ Bairo jãã caĩrõ, Jesũs pũame jãã inemowĩ tunu:

—Pan rupaa, ¿nocãnacã rupaa majũ mujãã cãgoyati?

Bairo cã caĩrõ, atore bairo cã jãã iãwũ:

—Jãã, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãrõ pan rupaaca, wai jĩcãrãcã jeto tocãrõã jãã cãgoya —cũ jãã iãwũ Jesure.

³⁵ Bairo jãã caĩrõ tãgo, camasãrẽ yepapũ na ruirotiwĩ. ³⁶ Bairo na caruiro iña, tie pan jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ caãni rupaare, wai mena nerĩ, Diore, “Jãã mena mu ñujãñuña,” quĩ jẽniwĩ. Bairo quĩ jẽni yaparori bero, tie pan, bairi wai cããrẽ carecomacã peeri bero, jãã, cã cabuerãrẽ jãã nuniwĩ, camasãrẽ jãã batoroti. ³⁷ Bairo jãã caãto yua, nipetiro camasã caroaro ugayapicoãma, ugarique jãã cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jãã jejããwũ piiripũ na caugarugarijere. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã piiri majũ jãã jejããjirowũ yua. ³⁸ To caãna caugaricarã pũame bapariãnacã mil majũ camasã ãma, carõmia, bairi cawĩmarã cãã cõõña manoa. ³⁹ Cabero Jesũs pũame camasãrẽ, “Yũ áya,” na i yaparo, cũmuarẽ ájããwĩ. Bairo cã caátãje uwiro bero yua, Magadãn cawãmecuti yepapũ jãã acoãpũ yua.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa
(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Bairi Magadãn yepapũ cã caãno, Jesũs cã caãtiere iñarĩ busujãgamirã, cãtu etawã fariseo, bairi saduceo majã mena. Bairo etarã, dise ñnie átijẽñorĩquẽ amũrecóo macããjẽrẽ Jesure cã áti iñorotimiãwã. “¿Cariape Dios cã carotijoricũ majũ cã ánicuti?” Irã, bairo cã átirotimiãwã.

² Jesũs pũame na yeripũ roro na catãgoñarĩjẽrẽ masiãcõãwĩ. Bairi atore bairo na iãwĩ: “Umũrecóo cajũãrocãjããto iñarã, ‘Ñamirõcã caroa rũmu ãnigaro,’ mujãã i masiña. ³ Tunu bairoa cabusuripũ caãno, oco buseri cañirõ iñarã, ‘Oco rũmu ãnigaro,’ mujãã i masiña. Bairo caoco ocapeere, bairi caasipee cããrẽ bairo cañnimasĩrã nimirãcãã, ¿nopẽĩrã Dios atĩ yuteare cã caãtiãnie pũamerẽ mujãã masiãtĩñati? ⁴ Ati yepa macãaña, áme caãna, caroaro Dios

mena ānimasīētīñama. Jīcā rāmū cū boo, ape rāmū cū boetiyama. Átjēño ñnorīqūē jetore boyama. Bairo na cabomiatacūārē, tiere na áti ñnoetigumi Dios. Merē na quetibujū cūñupī Jonás ānacū cū cabairiquere,” na ī quetibujūwī Jesús.

Ī quetibujū yaparo, acoámí.

La levadura de los fariseos

(Mr 8.14-21)

⁵ Cabero Jesús, jāā, cū cabuerā utabucara ape ñugōāpu jāā ápu tunu. Mai, jāā caugapee, pan rupaare masiriticōārī jāā jeápewu. ⁶ Bairo jāā cabairo, Jesús puame bairo jāā īwī:

—Tūgoya mujāā. Fariseo, saduceo majā yaye levadura, pan pairica na cawauorijere boeticōāña —jāā īwī.

⁷ Bairo cū caīrō tūgo, jāā, cū cabuerā, atore bairo jāā āmeo īwū jāā majū:

—¡Pan rupaa marī cajeatíbujoatajere marī masiriticūpā! Bairi bairo marī ĩmi —jāā āmeo īwū.

⁸ Jesús puame masīcōāwī jāā caāmeoīrījērē. Bairi atore bairo jāā ĩnemowī tunu:

—¿Nopēirā, “ ‘Pan rupaa na cajeatíbujoatajere na masiritiupari,’ ĩgu ĩcūmi Jesús,” mujāā āmeo ĩñati? Bairo mee ĩgu ĩña. ¡Yu mena mujāā tūgoña tutuaetimajūcōāña! ⁹ ¿Mujāā tūgoña masīētīñati mai? ¿Yoaro mee mujāā masiriticoayati yu caátijēñorīqūērē? Pan rupaa, jīcā wāmo cānacā rupaa jetore cūgomicūā, caūmua jīcā wāmo cānacā mil majū na ũga yapicoao joroque na yu ápu. Tiere mujāā ĩñawū. Bairo caññarīcārā ānirī cabero piiripu na caugarugariquere, ¿nocānacā piiri majū mujāā jejāājirori? ¿Tiere mujāā masiriticoayati? ¹⁰ Tunu bairoa ape rāmū pan rupaa, jīcā wāmo peti puğa pēnirō cānacā rupaa jetore cūgomicūā, caūmua baparićānacā mil majū na ũga yapicoao joroque na yu ápu. Tie cūārē mujāā ĩñawū. Bairo caññarīcārā ānirī cabero piiripu na caugarugariquere, ¿nocānacā piiri majū mujāā jejāājirori? ¿Tiere mujāā masiriticoayati? ¹¹ Mujāā masiritiena. Bairi, ¿nopēirā, “ ‘Pan rupaa na cajeatíbujoatajere na masiritiupari,’ ĩgu ĩcūmi Jesús,” caīrārē bairo mujāā āmeo ĩñati? —jāā īwī.

¹² Bairo cū caīrō tūgo, jāā tūgoñamasīwū cū caīgarijere: “ ‘Fariseo, saduceo majā mena levadura, pan pairica na cawauorijere mujāā boepa,’ ĩrīcārō ũnorēā, ‘Ricaati na caquetibujurijere mujāā boepa,’ marī ĩgu ĩcūmi Jesús,” jāā ĩ tūgoñamasīwū, jāā, Jesús cū cabuerā yua.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Cabero Cesarea de Filipo na caīrī yepapu Jesús etari bero, atore bairo, jāā, cū cabuerārē jāā īwī:

—¿Noa ācūmi Camasā Jūgocure, yu na ĩnucūñati? —jāā ĩ jēñīñawī.

¹⁴ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo cū jāā īwū:

—Jīcāārā ĩñama: “Juan el Bautista ācūmi.” Aperā ĩnucūñama: “Elías ānacū tunu catiri ācūmi,” miñama. Aperā ĩnucūñama: “Jeremías, o apei profeta ānacū tunu catiri ācūmi Jesús,” minucūñama —cū jāā ĩ quetibujūwū Jesure.

¹⁵ Bairo cū jāā caquetibujuro bero, atore bairo jāā ĩ jēñīñanemowī tunu:

—¿Mujāā ate? ¿Noa ācūmi yu mujāā ĩnucūñati? —jāā īwī.

¹⁶ Bairo cū caīrō tūgo, Simón Pedro puame bairo qūwī Jesure:

—Mua, Mesías, Dios macū, tocānacā rāmū caānicōāñinucūā macū majū mu āñña —qūwī.

17 Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qũĩwĩ Jesús Pedrore:

—Cũã yu añiña. Camasã pũame yu cañnierē mũ masĩōētĩñama. Yu Pacu, umũrecóo macããcũ roque mũ masĩōñupĩ tiere. Bairi useanirĩ ãña mũ, Simón, Jonás macũ. 18 Tunu atore bairo mũrē ñiña: Ámea, “Pedro” mũ yu wãmetiya. Mũ wãme cawãma wãme pũame Pedro “ũtã” ĩgaro ĩña. Bairi noa ũna mũrē bairo catũgoñatutuarã ũna, yu ya poa macããna na ãnio joroque na yu átigu. Bairo caãna ãnirĩ yasietigarãma. Yu mena ãnicõãnucũgarãma tocãnacã rũmua. 19 Tunu Dios cũ carotiripau macããnarē caátijũgou majũ mũ yu cũgu. Bairo caãcũ ãnirĩ ati yepa ãcũ, “Dios umũrecóo macããcũ marĩrē cũ caátirotirije ñiña,” o “Cũ caátirotietie ñiña,” mi quetibũju besemasĩgu Dios yarãrē —qũĩwĩ Jesús Pedrore.

20 Cabero, jãã, nipetiro Jesús cũ cabuerãrē atore bairo jãã ĩwĩ: “Mesías yu ãniña. Bairãpua, cũ, yu cañnierē na quetibũjueticõãña aperã camasãrē mai,” jãã ĩwĩ.

Jesús anuncia su muerte
(Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

21 Tipau bero, jãã, cũ cabuerãrē Jerusalẽpũ cũ caápere jãã quetibũju jũgonutuãmĩ. Jãã quetiuparã cabũtoa camasĩrã, bairi Dios cũ caroticũrĩqũerē cajũgobueri majã, bairi sacerdote majã quetiuparã cãã, popiye cũ baio joroque na caátipeere jãã quetibũju jũgonutuãmĩ, cũrē na capajĩarotipee majũrē. “Bairo yu na caátimiatacũãrē, itia rũmũ bero yu caticoaũ tunu,” jãã ĩwĩ. 22 Bairo cũ caĩrō tūgo, Pedro pũame jõjãñurõ Jesure cũ neámĩ. Topũ eta, bairo qũĩ jũgoyupũ Jesure:

—¡Yu Quetiupau, mũ caĩrõrē bairo boecũmi Dios! ¡Mũ caĩrõrē bairo to baieticõãto! —qũĩñupũ.

23 Bairo cũ caĩrō tūgo, Jesús pũame Pedrore cũ ãmejore ĩñarĩ, atore bairo qũĩñupũ:

—¡Ácũja wãtĩ Satanás! ¡Bairo mũ caĩrõ roro yu cabaĩpeere cabusũjãnemourē bairo mĩña! Dios cũ catũgoñarõrē bairo mee, camasã na catũgoñarõrē bairo mũ tũgoñaña, bairo yu mũ caĩta —qũĩñupũ Jesús Pedrore.

24 Cabero Jesús, jãã, cũ buerãrē atore bairo jãã ĩwĩ:

—Ni cabou, yu cabuei cañnigau, cũ majũ cũ caátigamirĩjẽrē piticõãgũmi. Yu carotirore bairo jeto roque átigũmi tocãnacã rũmua. Popiye baimicũã, yu yaye quetire jãnaetigũmi yu cabuei cañnigau pũame. 25 Bairo tunu caũmũ apei cũ cañnie pũamerē mairĩ, yu yaye quetire jãnacõãgũmi. Bairo cabai ãnirĩ yasicoagũmi yua. Apei, yu yaye quetire cajãnaecu roque netõcoagũmi. Cũrē na capajĩarocacõãmiatacũãrē, caticõã ãninucũgũmi tocãnacã rũmua. 26 Tunu caũmũ apei ati yepa macããjẽ nipetirije merē cũgoyami, cũ caborije caãno cãrõ. Bairo cũgomicũã, Diore cũ tũgoñaētĩñami. Bairo catũgoñaecũ ãnirĩ cũ cariaatato bero, Dios mena ãmerĩgũmi. Bairi dope baieto paio cũ cacãgorije pũame. Wapa maa tie ati umũrecóo macããjẽ, Diore cũ camasĩētĩcõãta. 27 Yu, Camasã jũgocu, ati yeparu yu Pacu cũ camasĩrĩjẽ mena nemo yu tunuetagu. Ángelea majã, yu Pacutũ macããna mena nemo yu tunuetagu. Ti rũmũ pũamerē ati yepa macããna tocãnacãũpũrea na caátatorea bairo na cũãrē na yu átigu. 28 Cariape mujããrē yu quetibũjuya: Mujãã ĩcããrã, ato caãna, mujãã caria-
paro jũgoye yu, Camasã jũgocu, quetiupau reyre bairo yu caetorore mujãã ĩnamajũcõãgarã.

17

La transfiguración de Jesús
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹ Cabero jicā wāmo peti jicā pēnirō cānacā rūmārī bero Pedrore, Santiagore, bairi cū bai Juarē na piāmí Jesús ütāu caūmārīcū buirū. ² Bairo topū na caño, Jesús pūame cū cabaurije wasoacoasuparo. Cū riape pūame asiyarō baucōasuparo, muirū umireco macācū cū caasiyarore bairo. Baicōā, cū jutiro cāā botiro baicoasuparo. ³ Bairo cū cabaiāno, Moisés ānacū, Elías ānacū mena buiaetayuparā. Bairo buiaetarā yua, Jesús mena busupēni nucūñuparā. ⁴ Bairo na cañāno, Pedro pūame atore bairo qūñupū Jesure:

—Yū Quetiupā, jatopū marī caño ñumajūcōāña! Bairi, “Jaū,” mū cañata, itia wiipāñīcā majū mujāārē jāā qūēnobojarā. Jicā wii mū ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mujāārē jāā qūēnobojarā —qūñupū Pedro Jesure.

⁵ Bairo cū cañāno, buseriwo caasiyabatori poa atí, na pauma tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojāā pūame cayūsurōpū āñuparā. Bairo āna, buserique buseriwo watoapū cabūmōcajorijere tūgoyparā. Atope bairo ññuparō: “Āni, yū macū, yū camai majū niñami. Cū caātiānierē ññajesoya bātioro. Cū yaye buserique tūgōnsaya,” ĩ ocajōyuparo jōbuirū.

⁶ Bairo cañō tūgo, Jesús cū cabuerā pūame yerapū mubia cūmucōasuparā. Tūgocōā maniásuparā yua. ⁷ Bairo na cabairoi, Jesús pūame natū atí, na pñā, atore bairo na ññupū:

—Yū yarā, wāmūncāña, uwieticōāña —na ññupū.

⁸ Bairo cū cañō tūgo, ññajoyuparā. Elías, Moisés cūā mañuparā yua. Jesús jeto nucūñupū.

⁹ Cabero ütāārē na caruiatō, atore bairo na ññupū Jesús Pedrojāārē:

—Āme mujāā cañāatajere aperārē na mujāā quetibūjetigarā mai. Cabero yū, Camasā Jūgocū, cariacōatācū nimicūā, yū cacatiro bero roque na mujāā quetibūjgarā —na ññupū.

¹⁰ Bairi cabero atore bairo qūñ jēñiñañuparā Pedrojāā Jesure:

—Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā bairo ññama: “Dios cū cajōpā atí yerapū cū caetaparo jūgoye Elías ānacū catiri etanemogūmi tunu,” ññama. ¿Nopēñrā bairo na ĩ quetibūjyati camasārē?

¹¹ Bairo na caññiñarō, atore bairo na ĩ quetibūjyupū Jesús:

—Na cañrōrē bairo atījūgogūmi jicāū Elías ānacūrē bairo caācū. Cū pūame nipetirijere qūēnojūgogūmi. ¹² Cariape mujāārē ññā: Elías ānacūrē bairo caācū merē etawī. Bairo cū caetamiatācūārē, “Cūā niñami Elías ānacūrē bairo caācū,” qūñ masīema camasā pūame. Bairi ricaati noo na caborore bairo cū āma. Torea bairo yū, Camasā Jūgocūre popiye yū baio joroque yū átigarāma —ĩ quetibūjyupū Jesús Pedrojāārē.

¹³ Bairo cū cañō tūgo, Jesús cū cabuerā masīcoasuparā. “Juan el Bautistare ĩñ icūmi Jesús, Elías ānacūrē bairo caācū caetamirīcū majū cū cañata,” ĩ tūgoña masīcoasuparā.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Bairo cabero camasātū na caetaro, jicāū caūmū rāporaturi mena Jesutū etanumūrī qūñroawī. Bairo qūñroari atore bairo qūñwī caūmū Jesure:

¹⁵ —ĩYū Quetiupā, yū macārē cū bopaca ññāña! Ññama riaye mena riamecū baiyami. Bairo bairi, bātioro popiye baiyami. Capee majū wātī peerōpū

cū jūgorocajoe ánućũñami. Ape rŭmŕā riapŭ cū jūgorocañua mecũnucũñami.
 16 Bairi mŭ cabuerā tŕpŭ cū yŭ neatímiapŭ. Na pŕame cū netōđomasĩetĩñama —
 qũĩwĩ capacŭ Jesure.

17 Bairi cū caĩrō tŕgo, bairo na ĩwĩ Jesús to macãānarē:

—ĩMujãā, ati yepa caāna Dios cū camasĩĩjērē cariape mujãā
 tŕgoetimajũcōāñā! Bairi mujãā cabairoi, yŭ tŕgoña yaparupajũñũña. ¿Nocārō
 yoaro mujãā mena yŭ ānibujiocutĩ? Jaŭ, toroque cawāmaŕē ato pŕame cū
 neasá —na ĩwĩ Jesús.

18 Bairi wātĩ yeri pũna cawāmaŕē caroyetuoricŕe cū acuwiyojowĩ. Bairi
 cū caátó, cawāmaŭ pŕame jicoquei caticoami yua.

19 Cabero aperā na camano, jãā jeto āna, atore bairo Jesure cū jãā ĩjēniñawũ:

—¿Nopēĩrā wātĩ yeri pũnarē jãā acurocawiyoyo masĩĩcutĩ? —cū jãā ĩwũ, jãā,
 Jesús cū cabuerā pŕame.

20 Bairi jãā caĩrō tŕgo, atore bairo jãā ĩwĩ:

—Dios mena mujãā tŕgoña tutuaetimajũcōāñā. Cariape mujãārē ñiña:
 Mostaza cawāmecũtĩi apeacā, ōcā apeacā majũ ñiña. Tiacarē bairo petoaca
 Dios mena mujãā catŕgoñatutuata, ũtāũrē etari, “Wāati, aperopŭ etanũcārōjā,”
 mujãā caĩata, mujãā caĩrōrēā bairo baibujioro ti ũtāũ pŕame. Aperopŭ ágaro.
 Bairi dise mujãā caátimasĩetĩē manigaro, Dios mena mujãā catŕgoñatutuata.

21 Wātĩā, jō caāniatacure bairo caānarē na mujãā caárotigata, cajŕgoye
 ũgarique betiri mujãā jēniñubegarā Diore —jãā ĩ quetibujuwĩ Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

22 Ape rŭmŭ Galilea yeparŭ Jesús mena jãā caāñesēārō, atore bairo jãā ĩ
 quetibujuwĩ tunu:

—Yŭ, Camasā Jŕgocŭ, yŭ ñerotiecogŭ camasārē. 23 Bairi yŭ pajĩarotiecogŭ.
 Bairi yŭ na capajĩarocacōāmiatacũārē, itia rŭmŭ bero yŭ caticoagŭ tunu —jãā
 ĩwĩ.

Bairi cū caĩrō tŕgo, jãā pŕame batioro jãā tŕgoña yaparupawŭ.

El pago del impuesto para el templo

24 Bairi Capernaum na caĩrōpŭ Jesús mena jãā caetaro, templo wii macãāna
 camasā yaye dinerore jejobojari majā pŕame Pedrore quĩñarā etayuparā.
 Bairi etarā, atore bairo quĩñuparā:

—¿Mujãārē cabuei, Dios ya wii macãājē caānipeere cū wapa joeticutĩ? —quĩ
 jēniñañuparā Pedrore.

25 Bairi na caĩrō tŕgo, bairo na ĩñupŭ Pedro:

—Wapa jomŭi.

Ĩ yaparopŭ, wiire jãāñupŭ. Bairi Jesure cū caĩbusuparo jŕgoyea, Jesús pŕame
 quĩñupŭ Pedrore:

—¿Dope bairo mŭ tŕgoñañati, Simón? Ati yepa macãāna quetiuparā, ¿noa
 ũnarē dinero, impuestore na jēninucũñati? ¿Na ya yepa macãānarē, o ape yepa
 macãāna pŕamerē na jēninucũñati?

26 Bairi cū caĩrō, Pedro pŕame quĩñupŭ:

—Ape yepa macãāna pŕamerē jēninucũñama.

Bairi cū caĩrō tŕgo, atore bairo quĩ quetibujŭ nemoñupŭ tunu Jesús Pe-
 drore:

—Bairoa átinucũñama. Na ya yepa macãāna pŕamerē wapati rotiet-
 inucũñama. 27 Bairi marĩ pŕame cawapatietibujoparā caāna nimirãcũā,
 marĩ wapatigarā bairŕpŭa, roro marĩrē na catŕgoñatiparore bairo ĩrā. Bairi

utabucurapu waiweiya. Mu capajĩjũgoure cū riserore tũgāpā átiri, jĩcā moneda tiire mu bócagu. Ti tii mena mu wapatigu marĩ puğarā yaye wapare cajēnirārē —ĩñupũ Jesũs Pedrore.

18

¿Quién es el más importante?
(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Tipau caāno jāa, Jesũs cū cabuerā cūtu etarā, atore bairo jāa ĩ jēniñawũ:
—¿Ni majũ cū ānicuti jĩcāu Dios cū carotimasĩrĩpu macāācũ, caānimajũrē bairo caācũ? —jāa ĩ jēniñawũ Jesure.

² Jesũs puame bairo jāa caijēniñarō tũgo, jĩcāu cawĩmaurē cū piijowĩ. Cū piijo yua, jāa watoapu cawĩmaurē cū nucōwĩ. ³ Bairo átiri, atore bairo jāa ĩwĩ:
—Cariape mujāārē ñiña: Mujāa, yu cabuerā, apei cū cawĩmaurē bairo tũgoñarĩqũe cūtiri mujāa yerire mujāa cawasoeticōāta, Dios cū carotimasĩrĩpaure mujāa jāāetigarā. ⁴ Āni, cawĩmau puame cū pacu mena tũgoñatutuamajũcōāñami. Cūrē bairo Dios mena mujāa cabairo yu boya. Bairi ni jĩcāu ũcũ Dios mena cū catũgoñatutuanemoata, Dios puame cū carotimasĩrĩpaure caānimajũũ cū ānio joroque cū átigumi. ⁵ Tunu bairoa ni jĩcāu ũcũ, yu yaye quetire tũgoñsari, āni cawĩmaurē bairo caācūrē cū camaiata, yure camairē bairo cū ñiñagu.

El peligro de caer en pecado
(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ “Ni jĩcāu ũcũ apei yu mena catũgoñatutuajũgoure, cū tũgomawijiao joroque cū caápara, roro majũ baigumi Dios cū caiñabesepa rũmu caetaro. Jĩcāu, ũtāa capairica mena cū wāmaurē jiyaturi, ria capairiyapu na caruocaricure bairo netōjāñurō popiye baigumi cū ũcũ ti rũmurē. ⁷ ¡Ati yepapu mujāa catũgoñarĩjē mujāārē caroyeturiye capee niña! Bairoa nicōāgaro tocānacā rũmu ati yepapu mujāa caāno. ¡Bairo cabairo jũgori bopacooro netōrō na baio joroque na átigumi Dios ati yepapure camasārē roro cajũgoátiri majā roquere!

⁸ “Bairi mujāārē ñinemoña tunu: Ni mujāa mena macāācũ cū wāmorĩ mena jũgori carorije jetore átinucũami. O cū rũpori mena jũgori caroropu ánuucũami. Bairo cū wāmorĩ mena jũgori roro caátipai, o cū rũpo mena jũgori carorije caāna na caānopu caápai cū caāmata, apei cū wāmorĩrē, o cū rũporire capajurere ecoricure bairo cū caāno, ñiña. Cū rupau macāājē cũgoeticimicāa, rupa tutua Diotu cū caátó, ñujāñiña. Peeropu roro cū caábujorijere cū netōđgumi Dios, tore bairo roro cū cabairijere cū caátijānata yua. Cū wāmorĩ, o cū rũpori roro cū átio joroque caátie mena cũgori roro peeropu cū capopiye tāmnoata roque, ñuetibujoro, yura. ⁹ Tunu bairoa ni jĩcāu ũcũ mujāa mena macāācũ cū caapee mena jũgori carorije macāājē jetore ĩñanucũami. Bairo cū caapee mena jũgori carorije macāājērē caiñapai cū caāmata, apei cū caapeere cawerocaecoricure bairo cū caāno, ñiña. Bairo jĩcā ũno caapea cũgoeticimicāa, Diotu cū caátó ñujāñiña. Peeropu roro cū caábujorijere cū netōđgumi Dios, tore bairo carorije macāājērē cū caiñajānaata yua. Cū caapee roro cū átio joroque caátie mena cũgori roro peeropu cū capopiye tāmnoata roque, ñuetibujoro, yura. Bairi roro mujāa caátinucũrĩjērē jānacōāña.

La parábola de la oveja perdida
(Lc 15.3-7)

¹⁰ “Tunu bairoa mujāārē ñiña: Cawĩmarārē, cabũgoro macāānarē bairo na ĩñaticōāña. Na cūrē na mujāa canucũbugoro boya. Cariape mujāārē

ñiña: Narē cañnarīcāñugōrī majā ángelea pñame na cabairijere yñ pacñ Dios ñmurecōo macāācūrē cū quetibujñucūñama. ¹¹ Torecñ, yñ, Camasā Jāgocñ, yñ arū, camasā cayasibujiorārē na netōñ acā.

¹² “Tāgopeoya mai. Jīcāñ, cien ovejare cacotei jīcāñ na mena macāācū oveja cū camawijīayasicoápara, ¿jicoquei cū macāñ áperibujioñcuti? Jicoquei cū macāñ ácoabujioñmi. Noventa y nueve cañnarē ēñotaricarorñ cūcōā, apei cayasiatacñre cū macāñ ábujioñmi. ¹³ Bairi oveja cayasiatacñre cū cabocaata, caroaro ñseanibujioñmi. Aperā camawijīaetiatararē na cū cañseanirō netōrō cū ñseanibujioñmi, cayasiatacñre cū cabocaata. ¹⁴ Torea bairo ānoa cawīmarā mena macāācū jīcāñ ūcū cū cayasiro boetiayami yñ Pacñ ñmurecōo caācñ pñame,” jāā ī quetibujñwī Jesús.

Cómo se debe perdonar al hermano (Lc 17.3)

¹⁵ Ī quetibujñ yaparo, atore bairo jāā ī nemowī tunu: “Ni jīcāñ ūcū mujāā yañ, roro mujāārē cū caápata, cūñ átiri cū quetibujñya, aperā na catūgoetorñ. Bairi cū pñame mujāā cañrījērē cū catūgoñsaata, jīcā yerire bairo cacāgorā mujāā tuagarā yua. ¹⁶ Bairo mujāā cañrījērē cū catūgogaeticōāta roque, apei mujāā yañ, jīcāñ, o pñgarārē na piya. Bairo na caetaro ñña, na mena átiri, roro mujāārē caātiatacñre mujāā quetibujñ nemogarā tunu, cū mujāā cañrījērē aperā pñgarā, o itiarā na catūgoparore bairo ĩrā. ¹⁷ Bairo mujāā caquetibujñqūēnogamiatacñārē, cū pñame jīcā ñugōā cū catūgogaeticōāta, ñubueri majārē na quetibujñya. Torea bairo tunu na caquetibujñrijere cū catūgogaeticōāta, Diore camasīēcūrē bairo qūññacōāña yua. O romano majārē camasā yaye dinerore cajejobojari majārē bairo qūññacōāña.

¹⁸ “Cariape mujāārē ñiña: Dios cū carotimasīrñrañ macāānarē caátijūgorā mujāārē yñ cūña. Bairo caña ānirī ati yepa āna, ‘Dios ñmurecōo macāācñ marīrē cū caātirotirije ñiña,’ o ‘Dios cū caātirotietie ñiña,’ mujāā ī masīgarā Dios yarārē.

¹⁹ “Apeyera tunu mujāārē ñinemoña: Noa ũna mujāā mena macāāna pñgarārñna jīcā yericñnarē bairo dise ũnie mujāā caborijere Diore mujāā cajēniata, mujāā cañrōrēā bairo mujāā átibojagumi yñ Pacñ Dios, ñmurecōo macāācñ. ²⁰ Yñ yarā yñ yaye busñriquere na cañubeneñarōrñ caāno cārō na mena yñ ānigu. Pñgarā, o itiarā jeto na caāmata cūārē, na mena yñ ānigu,” jāā ĩ quetibujñwī Jesús.

²¹ Bairo jāārē cū cañquetibujñyapararo, Pedro pñame Jesutñ atí, atore bairo qūñ jēñiñawī:

—Jāā Quetiurañ, yñ yañ roro yñ cū caápata, ¿nocānacāni majū cū mena yñ busñqūēnocuti? ¿Jīcā wāmo peti pñga pñnirō cānacāni majū bairo yñ áticuti? —qūñ jēñiñawī Pedro Jesure.

²² Bairo cū cajēñiñarō tāgo, atore bairo qūñwī Jesús Pedrore:

—Bairña, tore bairo mee mujāā yñ átirotiya. Siete por setenta cānacāni majū cū mujāā busñqūēnogarā, ñiña —qūñwī.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

²³ Ī quetibujñ yaparo, ape wāmerē ĩcōñarī bairo jāā ĩ quetibujñwī tunu: “Dios cū carotimasīrñrañ atore bairo ñiña: Jīcāñ quetiurañ rey cū ũmna cūrē cawapamorā dinerore na catunorō boyurñ. ²⁴ Bairo boñ, cūñ na piñjoneñojūgoyurñ, na mena qūēnogu. Bairi jīcāñ cū carijjōjūgoñ boñ capee millones majū cū wapamoñurñ. ²⁵ Cū pñame dope bairo cū átīwapatimasīēsupñ tie cū cawapamorījērē cū quetiurañre. Bairo, ‘Yñ cāgoetiya,’ cū cañrō tāgo,

quetiupau rey ruame cū sawapamouarē, cū numorē, cū pūnaarē, bairi cū yaye nipetirije cū cacāgorije ūnie cūārē aperārē na nunirerotiyupū, cū sawapamorijērē na cajeparore bairo ī. ²⁶ Sawapamou ruame bairo rey cū carotiro tūgori, ruropaturi mena cūtu etanumurī atore bairo bātioro qūīñupū: ‘Yū quetiupau, jicoquei roro yū mū āpewa. Dinero mū yū sawapamorijērē tocānacā tiirire cabero mū yū tunuogu baiṛna,’ qūīñupū. ²⁷ Bairo cū caīrō tūgo, bopacooro qūīñāñupū quetiupau rey cū ūmurē. Bairi, ‘Ñugaro. Caroaro mū tuagu. Yū mū sawapamorijērē mū yū masiriyogu’ qūīñupū. Bairo īrī, caroaro tuao joroque cū āti, cū ārotiyupū.

²⁸ “Bairo caroaro cū caātimitacūārē, sawapamomiatacū ruame cabero apeī cū yaū petoaca cārē sawapamouarē bocāetari cū tutiyupū. Bairo cū tuti yua, roro cū wāmatutupare ñerī atore bairo qūīñupū: ‘jYū mū sawapamorijērē jicoquei yū mū tunuogu!’ qūīñupū. ²⁹ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīñupū cū bapa cū sawapamouarē: ‘Yū yaū, jicoquei roro yū mū āpewa. Dinero mū yū sawapamorijē tocānacā tiirire cabero mū yū tunuogu baiṛna,’ qūīñupū. ³⁰ Bairo cū caīrō, cū yuesupū. Preso jorica wiipū cū cūrocarotiyupū, yū cū sawapamorijērē cū joroyoāto, ī. ³¹ Bairo cū caāto īña, aperā cū mena macāāna paabojari majā tūgoñarīqūē paiyuparā. Bairo cabairā ānirī na quetiupau cū quetibujarásuparā. ³² Bairo na caīquetibujaro tūgo, quetiupau rey ruame cū piijorotiyupū tunu cārē sawapamomiatacure. Bairo cū caetaro īña, atore bairo qūīñupū: ‘Mū, yū paabojari majōcū, jroro majū mū tūgoñaña! Bopacooro yū mū cajēnirōi, pairo yū mū sawapamomiatajere yū masiriyobojaarū. ³³ Bairo yū caātimitacūārē, jnorēi bopacooro murē yū caīñaatatorea bairo, apeī, mū bapare bopacooro cū miñaetiati? Roro majū mū tūgoñaña,’ qūīñupū. ³⁴ Bairo qūīrī, netōjāñurō cū mena asiari, preso jorica wiipū cū ārotiyupū. Topū nicōāñupū dinero cū sawapamorijē cū catunuopeyoparo jūgoye,” ĩcōñarī jāā ĩ quetibujawī Jesús.

³⁵ Bairo ĩ quetibujū yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu:

—Yū Pacū ūmurecōo macāācū ruame torea bairo ātigumī mujāā tocānacāārē, mujāā yeripū mujāā yarā roro mujāārē na caātiere na mujāā camasirioepata —jāā ĩwī.

19

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

¹ Bairo atiere cū caīquetibujaro bero, Jesús Galilea yerapū cañniatacū, Judea yerapū acoámī. Rio Jordán muipū cū sawāmatī pugōā ruamerū acoámī. ² Bairo cū caátó, capāārā camasā cū ūsawā. Bairi topū cariyecunarē na netōwī.

³ Bairo cū caāto, qūī jēniñarā etawā jīcāārā fariseo majā. “Carorije buei átiyami Jesús,” qūī busujāgamirā, atore bairo cū jēniñamiwā:

—Marī judío majā mena macāācū ni jīcāū ūcū cū majū cū catūgoñarō jūgori cū numorē rocagu, jcō cū rocamasīcutī? —qūī jēniñawā.

⁴ Bairo na caījēniñarō tūgo, atore bairo na ĩwī Jesús:

—Dios yaye quetibujarīquere cajūgobuerā nimirācūā, jati wāmerē mujāā ĩñaētīñati Dios ya tutipure? Merē mujāā masīrā. Cañijūgoripau camasārē ātijūgon, caāmū, carōmio cūā na qūēnojūgoyupī Dios. ⁵ Na āti yaparo, atore bairo marī ĩcūñupū: “Jīcāū caāmū carōmio mena cū sawāmojiyaata, cū pacua ture witigumī. Ape wiipū ānigumī cū numo mena. Bairo na cabairo, jīcāārē bairo na ñiñagu. Jīcā ruṛaure bairo nigarāma,” marī ĩcūñupū Dios. ⁶ Bairi

jĩcãurê bairo Dios narê cû cacũrĩcãrã na caãnoi, ni jĩcãũ ùcũ na ricawa masĩecũmi. Na majũ cũã ãmeo pitimasĩetĩĩnama —na ĩ quetibũjũwĩ Jesũs fariseo majãrê.

⁷ Bairo cũ caĩquetibũjuro tũgo, atore bairo qũĩ jẽniĩnanemowã tunu:

—Bairopua, ħnopẽĩ marĩ ñicũ Moĩsẽs ãnacũ cũ yaye quetibũjũcũrĩqũẽrê ape wẽẽpũ, “Nĩ jĩcãũ ùcũ cũ ñumore cũ carocagaata, atore bairo ĩricã pũrõrê cõ cũ cajoro, ñurõ: ‘Bairo mũ cabairoi, mũ teei, mũrê yũ pitiya,’ ” qũĩ cũĩũparĩ? —qũĩwã fariseo majã Jesure.

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩwĩ Jesũs:

—Mũjãã ñicũjãã, mũjããrê bairo ãmeo mairĩqũẽrê camasĩena na caãnoi, na mena macããcũ jĩcãũ ùcũ cũ ñumore carocagaure roro cũ caãtiere eñnotaesupi Moĩsẽs. Baipua, bairo boesupi Dios caãnijũgoripaurũ. ⁹ Cariape mũjããrê ñiña: Nĩ jĩcãũ ùcũ cũ ñumo, apeĩ mena roro caepeeco cõ caãnimiatacũãrê, cõrê rocari bero tunu apeo mena cũ cawãmojijaata, roro majũ ácu átiyami. Dios cũ caroticũrĩqũẽrê caápei majũ niñami. “Apeo mũ ñumo mee caãcõ mena ãmericõãña,” cũ caĩrĩqũẽrê cabalbotiõũ majũ niñami —na ĩ quetibũjũwĩ Jesũs fariseo majãrê.

¹⁰ Bairo na cũ caĩquetibũjũyaparoro, jãã, cũ cabuerã pũame atore bairo jãã ĩwũ Jesure:

—Mũ caĩrõrê bairo camasã na ñumoarê na capitimasĩetĩcõãta, na ñumoa caãniparãrê na camacãetĩcõãta, ñubujioricarõ —jãã ĩwũ.

¹¹ Bairo jãã caĩrõ tũgo, bairo jãã ĩwĩ:

—Tocãnacãũpua nipetiro camasã masĩetĩĩnama atie yũ caĩquetibũjũrĩjere. Masĩõrĩqũẽrê Dios cũ cajorã jeto masĩĩnama. ¹² Cawãmarã jĩcããrã rorã cabuaricarã ãnirĩ ñumo cõtumasĩetĩĩnama. Tunu aperã, na ñumo cõtumasĩetĩio joroque na átiyama. Aperã na majũã Dios yaye rotiriquere netõjãñurõ átigarã, carõmiorê na negaetiayama. Bairo bairã, canũmo cõtumasĩenarê bairo nicõãñama. Bairi yũ caĩquetibũjũcũrĩjẽrê bairo camasĩtũgoñarã torea bairo na áparo —jãã ĩwĩ Jesũs.

Jesús bendice a los niños

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Cabero tunu aperã na pũnaa cawĩmarãrê na jeamá Jesũs tũpũ, na pãñarĩ Diore na cũ jẽnibõjaato, ĩrã. Bairo na pũnaarê na cajeatõ ĩñarĩ jãã, cũ cabuerã pũame, “Na jeapericõãña mũjãã pũnaarê,” na jãã ĩwũ capacuare. ¹⁴ Bairo jãã caĩrõ tũgo, atore bairo jãã ĩwĩ Jesũs:

—Yũtũ pũame cawĩmarãrê na atĩrotiya. Na eñnotaeticõãña. Dios cũ carotimasĩĩpau macããnarê bairo caãna niñama cawĩmarã. Narê bairo cayeriñurã jeto ãnimasĩĩnama Dios cũ carotimasĩĩpaurẽ —jãã ĩwĩ Jesũs.

¹⁵ ĩ yaparo, cawĩmarãrê na pãñarĩ Diore na jẽnibõjawĩ. Áticõã yua, acoámĩ tĩpau caãnimiatacu Jesũs.

Un joven rico habla con Jesús

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Bairo cũ caátõ, jĩcãũ cawãmaũ Jesutũ atĩri, atore bairo qũĩ jẽniĩnawĩ:

—Jããrê cabuei, ħdope bairo yũ átibujiocuti, caroa yeri capetietiere bõcagu?

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo pũame qũĩwĩ Jesũs:

—ħnopẽĩ, “Dise yũ caãtipee caroa wãme majũrê yũre quetibũjũya,” yũ mi jẽniĩñaĩati? Cañuu, jĩcãũã niñami, Dios jeto. Caroa yeri capetietiere bõcagu, Dios camasãrê cũ caroticũrĩqũẽrê mũ tũgõusagu —qũĩwĩ Jesũs cawãmaurê.

18 Bairo cū caĩrõ tãgo, “¿Dise p̄amerẽ cū caroticũrĩqũẽrẽ yu ácuati?” qũĩ jẽniñawĩ cawãmau.

Bairo cū caĩrõ tãgo, bairo qũĩ quetibujawĩ Jesús cawãmaurẽ:

—Pajĩãeticõãña camasãrẽ. Carõmio mena roro átiepeeticõãña. Aperã yayere jeerutieticõãña. Aperã cabugoroa na ìbuitieticõãña. 19 M̄u pacu, m̄u paco cũãrẽ nucũbugoya. M̄u mena macããna cũãrẽ m̄u rupaure m̄u camairõrẽã bairo na maiña, —qũĩ quetibujawĩ Jesús.

20 Bairo cū caĩquetibujuro tãgo, atore bairo qũĩwĩ cawãmau Jesure:

—Tie nipetirijere merẽ yu átipeyocõãnucũña. Bairi, ¿ñe to rusacuti mai yu caátipee? —qũĩ jẽniñawĩ.

21 Bairo cū caĩjẽniñarõ tãgo, atore bairo qũĩ quetibujunemowĩ Jesús tunu cawãmaurẽ:

—Caroú majũ, ñe ùnie carusaecu ãnigu, m̄u cacũgorije nipetirijere m̄u nunirepeyocõãgu. Tie wapare jeeri, cabopacarãrẽ na m̄u ricawogu. Bairo m̄u caápata, jõbuip̄u pairo nigaro m̄u cawapatapee. Bairo yu caĩrõrẽ bairo áti yaparori, yu mena bapacusa —qũĩwĩ Jesús.

22 Tiera tãgo, cawãmau p̄ame tãgoñarĩqũẽ pairi acoámí. Capee apeye ùnierẽ cacũgou ãnirĩ Jesús cū caĩrõrẽ bairo átigaemi yua.

23 Bairo cū caátõ ñña, atore bairo, jãã, cū cabuerãrẽ jãã ìwĩ:

—Cariape mujããrẽ ñña: Camasã apeye ùnierẽ capee cacũgori majã Dios cū carotimasĩr̄p̄aure na caetapee masiriyojãñuña. 24 Tunu bairoa ñña: Waiũcu capai, camello, ãpõã pota opeacapu cū cajã ãmewitiata, masiriyojãñuña. Tore bairo cabaimiatacũãrẽ, netõjãñurõ masiriyoro ñña caũm̄u capee apereye cacũgou Dios cū carotimasĩr̄p̄aure cū caetapee p̄ame roque —jãã ìwĩ.

25 Bairo cū caĩrõ tãgo, jãã, cū cabuerã p̄ame, jãã tãgoacucacapu. Atore bairo jãã ìwũ:

—Bairi toroque, ¿ni ùcũ cū netõmasĩcuti?

26 Jesús p̄ame jãã ñnarĩ, atore bairo jãã ìwĩ:

—Dise ùnie camasã na caátimasĩtĩẽ nipetirije Dios cū caátimasĩr̄jẽ jeto ñña —jãã ìwĩ.

27 Bairo cū caĩrõ tãgo, Pedro p̄ame bairo qũĩwĩ Jesure:

—Jãã Quetiupau, jãã roque merẽ nipetirije jãã cacũgorijere cũrĩ, murẽ jãã bapacuti usajũgowa. Bairo jãã caátie wapa, ¿ñerẽ jãã cū jowati Dios? —qũĩ jẽniñawĩ Pedro Jesure.

28 Bairo cū caĩjẽniñarõ tãgo, bairo qũĩwĩ Jesús:

—Cariape mujããrẽ ñña: Dios ati umurecõo nipetiro cawãmarõ cū cawa-soaripau quetiupau yu caãnopu, mujãã, yu baparã, yu rocajãñurõ mujãã rotigarã mujãã cãã. Quetiuparã na caruuro ùno, tronopu mujãã ruigarã. Israelita p̄uga wãmo peti r̄upore p̄uga p̄enirõ cãnacã poari macããnarẽ na caátajere ñnacõñarĩ na mujãã ñnabesegarã. 29 Ni jĩcãũ ùcũ yu mena bapacutigu, cū ya wiire, o cū bairãrẽ, cū bairã rõmirĩrẽ, cū pacuare, cū pũnaarẽ, o cū ya yepa cũãrẽ cū caawayocoápata, narẽ cū cacũgoro netõjãñurõ bócanemogumi tunu cū yaye ùnierẽ, bairi cū yarã ùna cũãrẽ. Bairi jĩcãũrẽ cū caawayocoápata, cū netõrõ cien bui peoro cãrõ majũ bócanemogumi. Tunu bairoa caroa yeri capetietiere cū jogumi Dios yu mena bapacutiácure. 30 Apeyera tunu ati rãmurĩrẽ camasã jĩcããrã rotimasĩmirãcũã, caberopu na mena macããnarẽ na rotimasĩtĩgarãma. Tunu bairoa ati rãmurĩrẽ camasã jĩcããrã rotimasĩtĩmirãcũã, caberopu na mena macããna capããrãrẽ carotimasĩrã majũ nigarãma.

20

La parábola de los trabajadores

1 Ī quetibujm yaparo, paabojari majārē ĩcōñarī, atore bairo jāā ĩ quetibujm nemowī tunu: “Dios cū carotimasīrīpam p̄ame jīcāu use wese upam, cabusurīpam caāno cū ya wese p̄m capaabojarārē camacāātacure bairo niña. 2 Cū p̄ame jīcāārā caām̄arē na bōcari yua, useanirī, ‘Jīcā rūm̄ paarique waparē tocārō majū m̄jāārē ym wapatigū, ym yaye use m̄jāā cajebojaata,’ na ĩñupū. Bairo ‘Jam,’ na caīrō tūgo, cū ya wese p̄m paarotijoyupm. 3 Cabero muipm cū caasitutuatīpam caāno macāp̄m ásūp̄m tunu. Topm eta yua, ñe ũnie áperā plaza caānarē na ĩñañupū. 4 Atoe bairo na ĩñupū na cūārē: ‘M̄jāā cūā ym ya wese p̄m paarājā. Bairo m̄jāā caparāápata, carīape m̄jāārē ym wapatigū,’ na ĩñupū. Bairo na caīrō tūgo, na paarotiyupm cū ya wese p̄m. 5 Cabero pasaribota caāno macāp̄m ásūp̄m tunu. Cabero tres de la tarde caāno ásūp̄m tunu, aperā cūrē capaabojarārē na macāu ácú. Bairo na bōcaetari yua, ‘Cariape m̄jāā cūārē ym wapatigū,’ na ĩñupū. Bairo cū caīrō, na cūā, ‘Jam,’ ĩñuparā. Bairo na caīrō tūgo, na paarotiyupm cū ya wese p̄m. 6 Cabero cinco de la tarde caāno macāp̄m átsayupm tunu. Topm eta, aperā caām̄ua ñe ũnie caāperārē na ĩña, atore bairo na ĩñupū: ‘¿Nop̄ērā bairoa m̄jāā ĩñacōānucū naioañati paari mee?’ na ĩñupū. 7 Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūñuparā: ‘Ñamū ũcū, “Marī paáto,” jāā ĩētīñami. Bairo jāā paaetiya,’ qūñuparā. Bairo na caīrō tūgo: ‘M̄jāā cūā paabojaasá ym ya wese p̄m,’ na ĩñupū ti wese upam p̄ame.

8 “Cabero canaiorīpam caetaro ti wese upam cū ũm̄ua quetiupam mayordomorē cū árotiyupm cū wese p̄m. Atoe bairo qūñupū: ‘Tocārōā ym paabojari majārē na piijori na wapatiya. Ym ya wese capaam̄ etatusaatacupm na wapatijūgoacá, capaam̄ etajūgoatacupm cū wapatituya,’ qūñupū. 9 Bairo cū caīrō, cinco de la tarde caāno capaabojarā etaátana majū wapa jegarā, quetiupam mayordomotm etayuparā. Bairo caberopm capaarā etaátana nimirācūā, jīcā rūm̄ paarique wapa jīcārō tūni ñeñuparā. 10 Cabero capaabojarā etajūgoatana p̄ame etarā yua, ‘Na netōjāñurō marīrē wapatigūmi,’ ĩ tūgoñañuparā. Bairo na caītūgoñamiatacūārē, jīcārō tūnia jīcā rūm̄ paarique wapa cārō na joyupm na cūārē. 11 Bairo jīcārō tūnia na cū sawapatiro ĩñarā yua, ‘¡Tame, ñuētīñal!’ āmeo ĩ busupaiyuparā na majū ti wese upam bairo cū caātirotirijere. 12 Atoe bairo qūñuparā: ‘Ánoa caberopm capaabojarā etaátana p̄ame jīcā horaaca jeto paarā etaama. Jāā p̄ame roque, ati rūmurē jāā paanaioacōapm caasiro watoare. Bairo, ¿nop̄ē ĩ na netōjāñurō jāārē m̄ wapa joetiya?’ qūñuparā. 13 Bairo na caīrō tūgo, jīcāu na mena macāācūrē atore bairo qūñupū ti wese upam p̄ame: ‘Ym yam, murē rīcaati roro ym áperiya. Murē ym caīrōrēā bairo m̄ ym wapatiya, jīcā rūm̄ wapa majūrē. 14 Bairo m̄ sawapatarijere jecoácúja. Caberopm capaabojarā etaátanarē jīcārō tūni na ym sawapatiata, ñujāñuñā. 15 Ym majūā ym yaye dinerore ym caborore bairo ym átimasīñā. Bairo dop̄ērā, ¿Cabopacarārē na ym caññamairījērē roro m̄jāā ĩñatuyati?’ qūñupū ti wese upam cajūgoye capaabojaam̄ etaátacure,” ĩcōñarī jāā ĩ quetibujawī Jesús.

16 Ī yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu: “Torea bairo āmerē camasā caānimajūrā nimirācūā, caberopm cabūgoro macāāna nigarāma. Tunu bairoa āmerē camasā cabūgoro macāāna nimirācūā, caberopm caānimajūrā nigarāma,” jāā ĩwī.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

17 Bairo cabero Jesús Jerusalén caatíwāpū ácú, jáā, cū cabuerā pūga wāmo peti rēpore pūga jēnirō cānacāū majū camasā watoa caānarē, jáā piīwūjori, atore bairo jáā íwī:

18 —Jerusalēpū marī caátiere merē mujāā masīña. Topū ti macā macāāna pūame yū, Camasā jūgocare, yū ñerī, yū jogarāma sacerdote majā quetiuparārē, bairi Moisés ānacū cū caquetibūcūrīqūērē cajūgobueri majārē. Bairo na caato, sacerdote majā quetiuparājāā pūame yū pajīāroca rotigarāma. 19 Bairo átirotiri yua, ape yepa macāānarē yū nunirocacōāgarāma. Roro ñiepegarāma. Roro yū bape epegarāma. Bairo átieperi, yucapāīpū yū papuatu rocagarāma. Bairo yūre na caátimiatacūārē, itia rūmū bero caāno yū pūame yū caticoagu tunu —jáā íwī.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

(Mr 10.35-45)

20 Cabero Zebedeo nūmo cō pūnaa mena Jesutū etari, cō rēpopaturi mena etanumuñupō, qūī jēniñago. 21 Bairo cō caato íña, “¿Ñerē mū yū caato mū boyati?” cō í jēniñañupā.

Cō pūame bairo qūīñupō:

—Ati yepare mū carotimasīrīpū caetaro, yū pūnaa mutū na mū caruirotiro yū boya. Jīcāū cariape nūgōā, ape caācō nūgōā na mū caruirotiro yū boya. “Jaū,” miwā —qūīñupō Juan, Santiago paco pūame Jesure.

22 Bairo cō caīrō tūgo, atore bairo na íñupū Jesús cō pūnaarē:

—Mujāā cabaipeere masētīmirācūā, yūre mujāā jēniña. Būtiore popiye bairicarore mujāā jēnimiña. Yū pūame popiye yū baigu. Yūre bairo mujāā cūā popiye mujāā cabaiata, ¿mujāā nūcāmasīrāti? —na íñupū Jesús Juarē, bairi Santiago cūārē.

Bairo cū caīrō tūgo:

—Mūrē bairo jáā nūcāmasīña —qūīñuparā.

23 Bairi Jesús pūame atore bairo na íñupū:

—Mujāā caīrōrē bairo popiye mujāā baigarā. Bairna, yū majū yūre cajūrotiparā, yūtu cariape nūgōā, bairi caācō nūgōā caruiparārē na yū besemasētīña. Yū Pacū pūame roque bairo caāniparārē na besemasīñami —na íñupū Jesús, Juarē bairi Santiago cūārē.

24 Cabero jáā, Jesús cū cabuerā pūga wāmo cānacāū majū caāna Santiago, Juan mena Jesure na caījēniñaatajere catūgoatana ānirī na mena jáā asiacoarū. 25 Jesús pūame tiere íña, nipetirā jāārē cūtu piijori atore bairo jáā íwī:

—Merē mujāā masīña ati ūmurecōo macāāna na caatīānierē. Ati yepa macāāna Diore caīroaena quetiuparā reyre bairo caāna tutuaro mena rotiepeyama na roca macāānarē. Popiye na baio joroque na rotiepeyama.

26 Mujāā pūame roquere tore bairo baietirotiya. Bairo pūame bairotiya mujāārē: Mujāā mena macāācū, caānimajūārē bairo caānigan, mujāā roca netōjāñurō carotimasīrē bairo ānirotiya. 27 Tunu bairoa mujāā mena macāācū, caroti majūārē bairo caānigan, mujāā ūmūrē bairo cū caāno, ñiña.

28 Bairi yū, Camasā jūgocū quetiuparū majūrē bairo yūre caraabojarparārē na macāū acū mee yū arū ati yepare. Camasārē na juātinemoū acū yū arū ati yepapūre. Tunu bairoa yū cariarije jūgori camasā capāārārē na carorije wapare netōū acū yū arū —jáā íwī.

Jesús sana a dos ciegos

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Cabero jáã, Jesús mena Jericó na caĩrĩ macãpu cañniatana jáã cawitiro, capããrã camasã Jesús berore usawã. ³⁰ Bairo jáã caátó, cacaapee ññaena pũgarã, maa tũpu ruiyupa. Bairi cacaapee ññaena pũame, Jesús cũ canetóátóre tũgorã, busurique tutuaro mena atore bairo qũĩ awajajowã Jesure:

—jãã Quetiupau, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro jáã ññaña! —qũĩwã.

³¹ Bairo na caĩrõ, camasã pũame na tutiwã, na awajaeticõãto, ñrã. Bairo narẽ na caĩmiatacũãrẽ, jĩrĩã jáñurĩ awajanemowã tunu:

—jãã Quetiupau, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro jáã ññaña!

³² Jesús pũame bairo na caĩawajarijere tũgori, tuanucãwĩ. Tuanucãrĩ yua, cãtu na piijowĩ. Atoe bairo na ñwĩ:

—¿Ñerẽ mujãã yũ caáto mujãã boyati?

³³ Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, bairo qũĩwã cacaapee ññaena Jesure:

—jãã Quetiupau, caĩñamasĩena ãnirĩ jáã ññamasĩgaya tunu —qũĩwã.

³⁴ Jesús pũame bopacooro na ññarĩ, na caapeere pãñawĩ. Bairo cũ caáto, jicoquei ññamasĩcõãma yua. Ññamasĩ, Jesús berore usawã yua.

21

Jesús entra en Jerusalén

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Bairo Jerusalén macã tũpu cõñaañá yua, Betfagé na caĩrĩ macãrẽ, Olivo buro tũre jáã etawũ. ² Bairo etarã, jáã mena macããna, Jesús cũ cabuerã, pũgarãrẽ atore bairo na ñjowĩ:

—Ánãja ato riape caãni macããcãpu. Topũ etarã, jicoquei burra jiyancõrĩcõrẽ cõ macũ mena mujãã bõcagarã. Bairo na bóca yua, na õwãrĩ, na mujãã jeapã yũ tũpu. ³ Bairo mujãã caõwãrõ, jĩcãũ ñcũ mujããrẽ, “¿Nopẽĩrã na mujãã õwãñati?” cũ caĩata, atore bairo cũ mujãã ñwã: “Marĩ Quetiupau na boamĩ. Yoaro mee mujãã tunuogũmi tunu mujãã burrore,” cũ mujãã ñwã —na ñjowĩ Jesús.

⁴ Tie pũame profeta ãnacũ cũ caĩwoatuquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiwu. Atoe bairo ñ woatuyayupĩ profeta Jesús cũ cabaipeere mai:

⁵ “Atoe bairo Sión cawãmecũti macã macããnarẽ na ñ quetibũjuya:

‘Mujãã quetiupau rey pũame mujããtũ etaacũ baiyami.

Capajãrĩcãrẽ bairo mee, caroaro mena burro macũ bui pesari mujããtũ etaacũ baiyami.’

na ñ quetibũjuya,” ñ quetibũju jũgoyeticũññañurĩ profeta ãnacũ pũame.

⁶ Bairo Jesús cũ caĩrõ tũgo, cũ cabuerã pũame cũ caĩrotirorea bairo átiracoámã.

⁷ Bairi burra, cõ macũ cããrẽ bóca yaparori, na jeámã Jesús tũpu.

Bairo na caje etaro yua, jáã jutii, cabui macããjẽrẽ, burro buire jáã peowũ.

Bairo jáã caáto, Jesús pũame burro buipũ wãmũpeawĩ. Bairo cũ bui pesari

yua, ánutuami Jesús Jerusalẽpu. ⁸ Bairi camasã capããrã ãma. Jĩcããrã na mena macããna na jutii cabui macããjẽrẽ esocũwã maa cũ caátĩwãrẽ. Aperã pepũũ

queerĩ ñnierẽ patanerĩ Jesús jũgoyere pitiçũjũgowã, Jesure qũĩroari, ñseanirã.

⁹ Bairo bairã, nipetiro Jesús jũgoye macããna, cũ bero macããna cũã busurique

tutuaro mena atore bairo qũĩ basapeojãgowã:

—ñNumajũcõãña! ñNipetiro cũ marĩ basapeoroa Quetiupau Rey David marĩ

ñicũ ãnacũ pãrãmire! ñJesús, Dios cũ cajõũ marĩ Quetiupau majũ cũ caãnoi,

cãrẽ marĩ cabasapeoro ññaña! ñNipetiro cũ marĩ basapeoroa Dios ñmãrecóo

macããcãrẽ! —qũĩ basapeowã camasã.

¹⁰ Bairo Jesús Jerusalẽrẽ cũ cajãáto, ti macã macããna nipetirã qũĩñarã etawã:

—Āni, ¿ñamū cū āniñati? —ī jēniñawā Jesure causarārē.

¹¹ Bairo na cañjēniñarō tūgo, atore bairo na īwā:

—Āni Jesús, profeta, Nazaret Galilea yepa macāācū niñami —na īwā.

Jesús purifica el templo

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Bairo Jesús pñame etari, templo capairi wii ñubuerica wiire jāāmi. Ti wiire jāāetari, to macāāna nunirī cawapatari majārē, bairi wapatiri majā cūārē na acurewiyojo jūgowī nipetirorē. Tunu moneda tiirire cawasoari majā ya mesarire, bairi buare cawapatiri majā ya mesari cūārē tujerecū peyocōāwī. ¹³ Bairo ātiri, bairo na īwī:

—Dios cū caquetibujari tutipū bairo īña: “Yū ya wii ñubuerica wii majū nigaro,” īña. Bairo cañquetibujumiatacūārē, mujāā pñame apeye aruare bairo mujāā ātiya. Camasārē jerutinunirī majārē bairo caāna ānirī jerutiri majā na caāni wii, ūtā wiire bairo mujāā ātiya ati wii, Dios ya wiire —na īwī Jesús.

¹⁴ Cabero Jesús templopū cū caāno mai, cacapee īñamasīēna pñame, bairi ñicārī caroyetuarā cūā cūta etawā. Jesús pñame na catiowī. ¹⁵ Bairo sacerdote majā quetiuparā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā cūā caroaro cū caātiere īñamirācūā, tunu cawīmarā templopū, “Nipetiro cū marī basapeoto David ānacū pārāmirē,” na cañrō tūgori, Jesure qūññatejāñuwā.

¹⁶ Bairo atore bairo qūñwā:

—Cawīmarā, ¿bairo na cañrō, mū tūgoetiyati? “¡Tocārōā jānaña!” na īña — qūñwā sacerdote majā quetiuparā Jesure.

Bairo na cañrō tūgo, atore bairo na īwī Jesús:

—Yū tūgomajūcōāña. ¿Mujāā pñame ānoa cawīmarā Diore na cabasapeori-jere mujāā īñaetinucūñati Dios ya tutipū? Mujāā masīrā. Bairo īña:

‘Dios, cawīmarārē, cañpūrācā cūārē murē na cañseanipeere mū na basapeo joroque na mū ātiya,’

ī quetibujaya ti tutipū —na īwī Jesús fariseo quetiuparājāārē.

¹⁷ Bairo ī yaparo, na aweyori ti macā Jerusalērē witicoāmī, Betania macāpū ácú. Topū jāā cāniwū.

Jesús maldice la higuera sin fruto

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Cabusuri rāmū caāno tunucoāmī Jesús Jerusalērū. Bairo ti macāpū ácú, queya tūgoññupī. ¹⁹ Bairo queyari, jicāñ yucu higuera cawāmecūti, maa tūniacā caāniirē īñajowī. Bairo īñajori yua, carīcare īñamū ámī. Bairo carīcare cū camacāmiatacūārē, capūū jeto āñupā. Ríca mañupā. Bairo cabairoi, atore bairo īwī yua Jesús higerare:

—¡Atii, tocārōā ríca manigaro yua!

Bairo cū cañrō, jicoquei ti yucu pñame jñicoaárū.

²⁰ Bairo cabairo īña, jāā, Jesús cū cabuerā pñame jāā īña acñacoarū. Atore bairo jāā īwū Jesure:

—¿Ñē jūgori yoaro mee to jñicoayati ti yucu? —cū jāā ī jēniñawū.

²¹ Bairo jāā cañjēniñarō tūgo, atore bairo jāā īwī Jesús:

—Cariape mujāārē ñiña: Dios mena tūgoññatuari pūgani cārō tūgoññarī mee, “Yū cañrōē bairo baicoagaro,” cariape mujāā cañtūgoññatutucōāta, atii higuera yucure yū caātiatore bairo netōjāñurō mujāā átimasīgarā. Bairi ati ūtāūrē etari, “Wāāti ria capairiyarū etanacārōjā,” mujāā cañata, mujāā cañrōrēā bairo baibujioro tii ūtāū pñame. ²² “Yū cajēñirōrēā bairo jogūmi

Dios,” cariape mujãã caĩtũgoñatutuacõãta, nipetiri wãme cũ mujãã cajëniñjërë mujãã jomajũcõãgumi Dios —jãã ìwĩ Jesús.

La autoridad de Jesús
(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Bairo cabero templo wiipũ jãami Jesús. Bairo topũ camasãrë cã cabueñitoye, sacerdote majã quetiuparã, aperã judío majã, cabũtoa camasĩrã cãã, cãtu etari, atore bairo qũĩ jëniñawã:

—¿Noa ùna na carotiro mena bairo mu átiati ñamicã mũ caátiatajere?

²⁴⁻²⁵ Bairo na caĩjëniñarõ tũgo, atore bairo na ìwĩ Jesús:

—Yũ cãã mujããrë jĩcã wãme yũ jëniñagu. Cariape yũ mujãã yũwa: ¿Ni ùcũ camasãrë cũ bautiza rotijoyupari Juan ãnacũrë? ¿Dios, o camasã ñame cũ na bautiza rotijoyupari? Tiere cariape yũ mujãã caĩquetibũjũata, yũ cãã cariape mujããrë yũ quetibũjũgu, “Noa ùna na carotiro mena bairo yũ átiya,” mujãã ñigu —na ìwĩ Jesús.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, yasioroaca ãmeo bũsũwã na majũ cãrë na caĩyũpeere: “¿Nopë bairo cũ marĩ yũrãati? ‘Dios ñame cũ bautiza rotijoricũmi Juarë,’ marĩ caĩata, ‘Toroque, ¿nopëĩrã Juan ãnacũ cũ caĩquetibũjũrijere cariape mujãã tũgoeti?’ marĩ ìbũjũomi. ²⁶ Tunu bairoa, ‘Camasã ñame cũ bautiza rotijoricãrã Juarë,’ marĩ ì masĩtĩña, marĩrë tutirema, ìrã. Merë camasã nipetiro, ‘Juan ãnacũ Dios cũ caĩquetibũjũrotijoricũ ãmi,’ ì tũgoñacõãñama,” yasioroaca ãmeo ì bũsũwã. ²⁷ Bairi, ‘Jãã masĩtĩña Juarë cabautiza rotijoricãre,” qũĩwã fariseo quetiuparãjãã Jesure.

Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús ñame bairo na ìwĩ:

—Cariape yũ mujãã yũetiya. Bairi yũ cãã, “Noa ùna na carotiro mena tore bairo yũ átimasĩña,” mujããrë ñi quetibũjũetigu —na ìwĩ.

La parábola de los dos hijos

²⁸ Ì yaparo, ape wãme ìcõñarĩ bairo na ì quetibũjũwĩ Jesús:

—¿Dope bairo mujãã ì tũgoñañati atie quetire? Jĩcãũ ñugarã capũnaacũcũ ãñũpũ. Bairi jĩcããrë, “Macũ, ati rũmurë yũ use wesepũ mũ caraãuato yũ boya,” qũĩñũpũ. ²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ macũ ñame, “¡Yũ áperigu, yũ ágaetiyal!” qũĩñũpũ. Cabero cũ pacũre cũ caĩnetõñucãrĩjërë ape wãme tũgoña wasoari, paãũ acoásũpũ. ³⁰ Cabero tunu cũ macũ apeire torea bairo cũ paarotiyupũ na pacũ tunu. Cũ ñame, “Jan, ãmeacã yũ paãũ águ,” qũĩñũpũ. Bairo caĩ ñimicãã, paãũ ápéyupũ. ³¹ Bairi na pacũ cũ caborijere caátacũ, ¿ni ñame cũ ãñũparĩ? —na ì jëniñawĩ Jesús, to caãna fariseo majãrë.

Bairo cũ caĩjëniñarõ tũgo:

—Cũ macũ cũ carotijũgoatacũ ñame ñĩnami na pacũ cũ caĩrĩjërë catũgõũsau majũ —qũĩwã.

Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ìnemowĩ tunu Jesús to caãna fariseo majãrë:

—Cariape mujããrë ñĩña: Torea bairo Roma macã macããnarë camasã yaye dinerore jejobojari majã, bairi carõmia caũmũna mena caepewapatarã rõmirĩ cãã, mujãã jũgoye Dios mena cabũsqũënorã ãnirĩ, Dios cũ carõtimasĩrĩpaũre mujãã jũgoye jããgarãma. ³² Juan ãnacũ ñame carõã ãnajë cutajere mujããrë quetibũjũyuri. Bairo cũ caĩquetibũjũmiatacããrë, cariape cũ mujãã tũgoesupa. Bairo cũ caĩquetibũjũriquere cariape mujãã catũgoetimatacããrë, dinerore jejobojari majã, bairi carõmia caũmũna mena caepewapatarã rõmirĩ cãã cũ tũgõũsayupa. Bairo na caáto ìñamirãcãã, roro mujãã caátajere tũgoña yapapuarĩ mujãã tũgoña wasoasupa mujãã yerire —na ì quetibũjũwĩ Jesús.

La parábola de los labradores malvados

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

33 Í quetibujm yaparo, atore bairo camasārē na ī quetibujm nemowī tunu: “Tunu ape wāme icōñarī, mujāārē ym quetibujpa: Āñurp jīcāū wese upau. Cū pñame use wesere qūēñoñupā. Bairo ti wesere ote yaparo, cū wesere jāñia ēñotayupm ūtā rupaa mena. Āti yaparo, use ocore na canumuparo cūārē qūēñoñupā. Āti yaparo, na caññacotepa wii cañmuarī wii, torre cūārē qūēñoñupā. Bairo qūēño yaparori bero, acoásurp cayoaropm. Mai, āgm jūgoye, cū wesere waso cūñurpā aperā paari majārē, wapatagm. 34 Cabero yua, use cabutiri yntea caetaro masīrī, cū ūmuarē na joyupm cū ya wesere cū cawasoricarā tūpū. Cūrē na cawasorique wapare boñ, na joyupm, tiere na jeatūbojaato, ī. 35 Bairo cū ūmua na caetaro ñña, ti wese paari majā pñame cū ūmua cū cajomiatana jīcāārē na qūēñuparā. Aperārē na pajīārecōāñuparā. Aperārē ūtā rupaa mena wēērī na cāmitu tunuojoyuparā. 36 Cabero ti wese upau pñame cū ūmua cū cajojūgoricarā netōjāñurō na jonemoñupū tunu cū wesepm. Tunu torea bairo na ásuparā ti wesere capaari majā pñame.

37 “Cabero ti wese upau cū macū majūrē cū joyupm, atore bairo ī tūgoñarī: ‘Ym macū roquere cū nūcūbūgobujiorāma, ym macū majū cū cañnoi.’ 38 Bairo cū cañtūgoñamiatacūārē, wese paari majā pñame ti wese upau macū cū caatōre ññarī, āmeo ññuparā: ‘Atiyami ati wese upau macū. Cūā ññami cū pañu cū cariaro bero ati wesere cacūgousapau. Bairo cū marī pajīārocacōāto. Bairo marī caápata, ati wese uparārē bairo marī tuagarā,’ āmeo ññuparā na majū. 39 Bairo cañrā āñirī na cañrōrēā bairo ásuparā. Ti wese tūñipm cū ñeowaatī, cū pajīārocacōāñuparā,” na ī quetibujm wī Jesús.

40 Bairo ī quetibujm yaparo, atore bairo na ī jēñiñawī cū caññjērē catūgori majārē: “¿Dope bairo ácmi mujāā ī tūgoññati cū macūrē na capaññarocarō bero ti wese upau pñame ti wesere etaupm?”

41 Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūñwā:

—Bairo átigumi: Bopacooro na ññaecū, ti wese paari majārē na pajīārecōāgm. Bairo na átireri bero, aperārē cū wesere coteroticūgm. Na pñame roque cū jogarāma cūrē na cawasorique wapare, ti yntea caetaro — qūñwā Jesure cū caññjērē catūgori majā.

42 Í quetibujm yaparo, atore bairo na ññemowī tunu:

—¿Atie quetibujm cūrīqūērē mujāā ññætinucūññati Dios yaye bñsarica tutipm? Mujāā masīrā. Bairo ñña: ‘Ūtā mena cawī qūēñorī majā jīcā ūtāārē na caboetimiatacūārē, tia pñame cañni majūrīcā nigaro.

Tia camanicōāta, wii manibujioricarō. Dios pñame bairoa ásupi.

Bairo cū caatōre ññarā, marī tūgoññaseañña,’ ī quetibujm yua Dios yaye bñsarica tutipm — na ī quetibujm wī Jesús.

43 Í quetibujm yaparo, atore bairo na ī nemowī tunu:

—Bairi mujāārē ññña: Mujāā, Dios cū carotimasīrīpaure cajāābujioatana topm mujāā jāætigarā. Aperā pñame roque jāāgarāma. Dios cū carotirore bairo caátimajā jāāgarāma. 44 Tunu ni jīcāū ūcū tia ūtāā mena cū caññarocapeata, rocapedoabujioam. Tunu bairoa tia, jīcāū buipm to caññarocapeata, cū rocaboo rocacōābujioro — na ī quetibujm wī Jesús, tia ūtāārē bairo cū cabairijere na quetibujm yua.

45 Bairo cū caññetibujuro tūgo, sacerdote majā quetiuparā bairi fariseo majā cūā masīcōāwā Jesús cū caññjērē. “Marī pñame tia ūtāārē carocari

majārē bairo marī āniña. Bairi marīrēā Īgu Īcūmi Jesús,” ĩ tūgoñawā. ⁴⁶ Tie jūgori Jesure cū ñegamirācūā, cū ñemasīēma, camasārē na uwirā. “‘Jesús profeta ācūmi,’ ĩ tūgoñarī marī qūērema camasā, cū marī cañerotiata,” Īrā, cū ñemasīēma.

22

La parábola de la fiesta de bodas (Lc 14.15-24)

¹ Tunu ape wāme camasārē Īcōñarī na quetibujnemowī:

² “Dios cū carotimasīrīpañ atore bairo niña: Īcāñ quetiupañ rey cū macū cū cawāmojiyaparo bose rūmūrē qūēnobojayurū. ³ Bairo qūēnorī yua, cū capiiatana-rē cū ūmūrē na pirotijoyurū. Bairo cū caīrōrēā bairo cū ūmua narē na caquetibujnetōmiatacūārē, cū capiiatana pñame atīgaesuparā. ⁴ Bairi cabero aperā cū ūmūrē tunu na pirotijonemoñurū: ‘Bairo mujāā Īgarā yñ capiiatana-rē: “Merē marī caugaparo etaya. Yñ wecñare, aperā waibutoa caroaro cariicuna cūārē na pajīārī, na riire yñ āsūñaioyaparo. Ñe ūnie rusaetiya. Bairi tāmūrī mujāā apá,” na ĩ quetibujnetōrājá;’ na ĩ joyurū quetiupañ rey cū ūmūrē. ⁵ Cū capiiimiatana pñame cū yueticōñuparā. Īcāñ na mena macāācū cū wesepñ acoásúrū. Apei cū caapeye nunirōpñ acoásúrū. ⁶ Aperā pñame quetiupañ rey ūmūrē ñerī, roro na ásuparā. Īcāārē na pajīareyuparā. ⁷ Bairo quetiupañ rey pñame roro na caato tūgo yua, asiajāñuñurū. Cū ūmua soldaua pajīārī majā pñamerē natñ joyurū, na pajīarerotijon. Na ya macā cūārē joerocacōā rotiyurū. ⁸ Bairo átirotiri bero, atore bairo cū ūmua aperārē na ĩñurū: ‘Yñ macā cū cawāmojiyaparo bose rūmūrē ñe ūnie merē rusaetiya. Yñ capiijomiatana pñame roro na caátie jūgori na yñ boetiya. ⁹ Bairi maarīpñ mujāā caato yñ boya tunu. Maarñ caāna tocāñacūpñrea mujāā cabocaetarārē, “Ugarasá quetiupañ rey macū bose rūmūrē,”’ na mujāā ĩwā. ¹⁰ Bairo cū caīrō tūgo, cū ūmua cū caīrōrēā bairo maarīpñ ásuparā. Á yua, ñipetiro na cabocaetarārē na neñoñuparā, camasā na caīroarā, na caīroaena cūārē. Bairo na caátol, quetiupañ rey bose rūmū cū caqūēnorī arñare camasā jeto jiracoasuparā yua.

¹¹ “Bairo quetiupañ rey pñame cū capiijoatanarē na jēñign, ti arñarñ etayurū. Eta yua, Īcāñ na mena macāācūrē qūññabocayurū. Cū pñame jutii, wāmo jiyarica bose rūmū macāājē mee jutii jāñañurū. ¹² Bairo tie mee cū cajāñarō ĩnarī quetiupañ rey atore bairo qūññurū: ‘Yñ yañ, wāmo jiyarica bose rūmū macāājērē mñ jutii jāñaññiña. Bairi, ¿noa na carotiro mena yñ ya wiire mñ jāññi?’ qūññurū. Cañmñ pñame quetiupañre dore bairo qūñ masīesurū. ¹³ Bairi quetiupañ rey pñame cū mesarire caññarīcāñgōrī majārē atore bairo na ĩñurū: ‘Āñirē cū ñeña. Cū wāmorī, cū rñporire jiyari, jō macā canaitiārōpñ cū rocawiyocōā joya,’ na ĩñurū. To canaitiārōpñ camasā capāārā otigarāma. Na opire bacarñpotugarāma, buñtiro yapapuarā. ¹⁴ Capāārā niñama Dios cū capiijorā. Bairo na caññimiatācūārē, na mena macāāna Īcāārā jeto cū yñyama, cū cabeserā pñame,” na ĩ quetibujñwī Jesús.

El asunto de los impuestos (Mr 12.13-17; Lc 20-26)

¹⁵ Cabero fariseo majā Īcārōrē bairo āmeo busupēñirā neñañuparā. “¿Dope bairo rorije cū busuo joroque marī ánaati? Bairo roro Jesús cū cabusnata, cū marī busujāmasīgarā,” Īrā neñañuparā. ¹⁶ Bairo busupēñi yaparo, na cabuerā, bairi Herodes yarā cūārē Jesutñ na joyupa, atore bairo qūñ jēñiñagarā:

—Cabuei, jãã masĩna merẽ m̄ caatiãnierẽ. M̄na, caroaro cariape m̄ quetibujunucũna. Tunu bairoa cariapea Dios marĩrẽ cũ caãnirotiricarorea bairo m̄ bueya. Aperã roro na cabaurije, aperã caroaro na cabaurije jũgori mee na miñabeseya. ¹⁷ Bairo cabai ãnirĩ, ¿dope bairo mi tũgoñañati romano majã marĩrẽ na carotirijere? ¿To ñuñati quetiupaẽ emperadore camasã yaye dinerore jeri, jãã cajoata, o to ñuẽtiñati? —qũĩ jẽniñawã.

¹⁸ Jesũs puame roro na caĩtũgoñarĩjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ãwĩ:

—Mujãã, caĩtopairã, ¿nopẽrã, “Roro quĩãto,” caĩrãrẽ bairo yũ mujãã ã jẽniñañati? ¹⁹ Jau, yare joñijate moneda tiire, emperadore mujãã cajonucũrĩ tii ñnorẽ —na ãwĩ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, moneda tiire cũ nuniwã. ²⁰ Bairo na canunirõ, atore bairo na ãwĩ:

—¿Noa riape to tusayati ti tii moneda tiicapure? Tunu bairoa, ¿noa wãme woaturique to tusayati? —na ã jẽniñawĩ Jesũs.

²¹ Bairo cũ caĩrõ, na puame bairo quĩwã:

—Emperador, quetiupaẽ ya wãme, bairo tunu cũ riape tusaya ti tii moneda tiicapure —quĩwã.

Bairo na caĩquetibujuro, atore bairo na ãwĩ yua Jesũs:

—Toroque emperador quetiupaẽ cũ yaye caãnierẽ, cãrẽ cũ tunujoya. Tunu bairoa Dios yaye caãnierẽ Diore cũ jonucũna —na ã quetibujuwĩ Jesũs fairiseo majãrẽ.

²² Bairo cũ caĩrõ tũgorã, cũ caĩquetibujurijere tũgo acuaacoama. Bairo bairã, cũ witiweyocoamá.

La pregunta sobre la resurrección (Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Ti rãm̄na caãno jĩcããrã saduceo majã na caĩrã quĩñarãmã Jesure. Mai, saduceo majã puame atore bairo caĩtũgoñarĩ majã niñama: “Camasã caria-coatana, nopẽ bairo catitunu masĩenama,” caĩtũgoñarã ãma. Bairi atore bairo quĩwã Jesure:

²⁴ —Cabuei, Moisés ãnacũ atore bairo marĩrẽ ã woacũñañupĩ tirãm̄pũre: “Ni jĩcãũ ãcũ cawãmojiyaricu cũ numo mena pũnaa mácũã cũ cariacoopata, cũ ãnacũ bai puame cũ buiacore cõ cũ wãmojiyaãto. Bairo cũ caãto, cũ pũnaa caãniparã puame cũ ãnacũ pũnaarẽ bairo ãnibujiorãma,” ãcũñupĩ. Tiera m̄ masĩ. Bairi jĩcã wãme ãcõñarĩ jãã quetibujura mai: ²⁵ ãñuparã jĩcãni, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ jĩcãũ pũnaa. Bairi cajũgocu puame wãmojiya jũgoyupũ. Cabero pũnaa mácũã riacoásũpu. Bairi cũ ãnacũ bai puame cũ buiacore wãmojiyayupũ tunu. Cabero pũnaa mácũã riacoásũpu cũ cãã. ²⁶ Bairi torea bairo cũ bai cabero macããcũ cãã cõ wãmojiyamii, riacoásũpu. Bairo jetoa aperã cũ bairã cãã na buiacore numocãtimiĩ, pũnaa mãna jeto riapeticoásũparã. ²⁷ Cabero na ãnana numo caãnimirĩcõ cãã riacoásũpo. ²⁸ Bairo ati yeparũ nipetirã numo caãnacõ ãnirĩ yua, cariaricarã tunu na cacatiropũ na caãno, ¿ni majũ jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ mena macããcũ numo cõ ãnicũ? —quĩ jẽniñawã saduceo majã Jesure.

²⁹ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ã quetibujuwĩ Jesũs:

—Mujãã, saduceo majã, Dios yaye cũ caquetibujucũrĩquẽ, bairi cũ catu-tuarije cããrẽ mujãã tũgoña mawijiaocoaya, bairo ãrã. ³⁰ Ape amũrecõore caũm̄na, carõmia cãã catiri caetaparã puame numo manigarãma. ãngele tunu majã, umũrecõo macããna na caãnorẽ bairo nigarãma. ³¹ Apeyera tunu mujããrẽ yũ quetibujugu: ¿Cariacoatana nimirãcũã tunu na cacatirore Dios cũ caquetibujucũrĩcã tutipũ mujãã ãnaetinuñati atiwẽrẽ? Mujãã masĩrã: ³² Yna,

y_u ãniña Abraham, cū macū Isaac, bairi cū macū Jacob quetiupau cañnacū,' ñupī. Bairo cū caĩrōi, marī masiña: Dios p_uame cayasirā ãnana ũna quetiupau mee niñami. ¡Cacatirā majū quetiupau roque niñami! —na ñ quetibujawī Jesús saduceo majārē.

³³ Bairo camasā p_uame cū caĩquetibujero tūgo, tūgocōā maniáma caroaro Jesús cū caĩquetibujurijere yua.

El mandamiento más importante

(Mr 12.28-34)

³⁴ Bairo Jesús caroaro cū caĩquetibujero jūgori, p_ugani cū jēniñanemo masiēma saduceo majā p_uame yua. Bairo tiere tūgorā, fariseo majā p_uame na majū ãmeo busapēnigarā neñañuparā. ³⁵ Bairo busapēni yaparo yua, jicāū na mena macāācū, Moisés ãnacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueire Jesutu cū joyupa. Bairi cū p_uame Jesús roro cū busuáto ĩrā na cajoatac_u, atore bairo qūī jēniñawī:

³⁶ —Cabuei, Moisés ãnacū cū caroticūrīqūē mena macāājē, ¿dise p_uame cañimajūrījē cū caroticūrīqūē to ãniñati? —qūī jēniñawī.

³⁷ Bairo cū caĩjēniñarō tūgo, atore bairo qūīwī Jesús caūmurē:

—Mujāā, Israel macāāna, mujāā caatiānie nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujāā yerip_u, mujāā catūgoñarījē nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujāā catutuarije nipetirije mena cū maiña.' ³⁸ Atie Moisés cū caroticūrīqūē tocānacā wāme netōrō cañimajūrījē niña. ³⁹ Atie rocajāñurī cū caroticūrīqūē torea bairo jāñurī niña tie cūā. Bairo ĩña: 'Mujāāt_u macāāna cūārē mujāā rup_uare mujāā camairōrēā bairo na maiña.' ⁴⁰ Tie p_uga wāme cū caroticūrīqūē cañimajūrījē niña. Moisés ãnacū ape wāme cū caroticūrīqūē bairi profeta majā na caroticūrīqūē tocānacā wāme netōrō cañimajūrījē niña. Tie camanicōāta, ape wāme carotirije manibujioro —qūī quetibujawī Jesús cajūgobueire.

¿De quién descende el Mesías?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹⁻⁴² Bairo fariseo majā aperā na caneñarō, atore bairo na ĩwī Jesús cūtu cañnarē:

—¿Dope bairo mujāā ĩ tūgoñañati Mesías, “Dios cū cajou,” na caĩrē? ¿Noa macū cū ãnicuti? —na ĩ jēniñawī.

Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūīwā:

—David ãnacū pārāmi niñami.

⁴³ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩ jēniñanemowī tunu:

—Bairo cū cañniamatācūārē, ¿nopēī David ãnacū p_uame Espiritu Santo cārē cū camasōrījē jūgori, “Y_u Quetiupau,” cū qūīñañuparī Mesiare? Atore bairo ñupī David:

⁴⁴ “Dios p_uame y_u Quetiup_uare atore bairo qūīwī:

“Ato ruiya cariape p_ugōā p_uame mai.

M_u pesua cañnanarē na y_u canetōnacārō bero, m_u p_uame na m_u rotimasig_u,” ’ ĩ woatuyupi David ãnacū, Dios cū caĩrīqūērē.

⁴⁵ Bairo Mesiare, “Y_u Quetiupau,” cū cañniamatācūārē, ¿dope bairo cū pārāmi majū cū ãnibujocuti? —na ĩ jēniñawī Jesús cūtu cañnarē.

⁴⁶ Bairo cū caĩjēniñarō tūgo, ni jicāū ũcū cū y_umasiēmi jicā wāmeacā ũno. Bairi yua p_ugani cū jēniñanemo masiēma.

23

*Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley**(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)*

1 Cabero camasā cātu caānarē, bairi jāā, cū cabuerā cūārē atore bairo jāā iwī. ² “Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cajūgobueri majā, bairi fariseo majā cūā, ‘Bairo ĩgaro ĩña Moisés ānacū marīrē cū caroticūrīqūē,’ mujāārē ĩ quetibujunucūñama. ³ Bairi mujāārē na caĩquetibujurijere bairo āsa. Na tūgousaya. Bairo na tūgousamirācūā, bairāpua na caātiānierē bairo ápericōāña. Caĩtopairā ānirī cariape rotimirācūā, na majū pūame na caātirotirore bairo áperiyama. ⁴ Caūmu ĩcāū, cū paabojari majōcure cū ĩpūsaetiyami. ĩcā wāme ũnoacā cūārē cū ĩuáperiyami. Tore bairo Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi fariseo majā cūā átiyama camasārē. ‘ĩcā wāmeacā rusaeto āsa,’ camasārē caĩrā nimirācūā, na pūame tore bairo áperimajūcōāñama. ⁵ Tunu bairoa caroa wāme nipetirije na caátie camasā na caĩñajoropu átinucūñama, nipetiro camasā nēcūbūgorique mena na catūgoñaparore bairo ĩrā. Tunu bairoa Dios yaye būsarique, na cawoaturī pūrīācārē ĩyanucūñama na riapé buipū, na wāmorīpū cūārē. Tunu bairoa jutī cayowerijere jāñajesoyama. ⁶ Tunu bose rāmū caāno narē na capiata, caroapauripure ruirī ũgaganucūñama. Tunu bairoa ĩubuerica wiipū na caápáta, quetiupau cū caruirije ũnierū jeto ruiganucūñama. ⁷ Tunu bairoa maapu na caāñesēāta, nipetiro camasā nēcūbūgorique mena na cajēnirō bonucūñama. ‘ĩjāārē Cabuerā!’ camasā narē na caĩjēnirō bonucūñama.

⁸ “Bairo na cabomiatacūārē, bairo na caborore bairo mujāā caĩñacōrō yu boetiya. Mujāā cabuei ĩcāūā niñami. Tunu mujāā pūame ĩcāū pūnaa ĩcārōrē bairo cabairā mujāā āñiña. Bairi, ‘ĩjāārē Cabuerā!’ camasā mujāārē na caĩroaro boeticōāña. ⁹ Tunu bairoa ni ĩcāū ũcū ati yepa macāācūrē, ‘Marī pacū ũcū niñami,’ qūĩroaticōāña. ĩcāūā niñami marī Pacū, ũmūrecōo macāācū majū. ¹⁰ Tunu bairoa, ‘ĩMarī Quetiuparā!’ aperā mujāārē na caĩroarore boeticōāña. Yu, Cristo jeto camasā quetiupau yu āñiña. ¹¹ Bairi ni ĩcāū ũcū caānimajūārē bairo caānigau, cabopacarārē caroaro na cū cajuáto ĩñiña. ¹² Ni ĩcāū ũcū cū majūā, ‘Caānimajūū yu āñiña,’ caĩ pūamerē, cabūgoro macāācūrē bairo cū ānio joroque cū átigūmi Dios. Apei, ‘Caānimajūū mee yu āñiña,’ caĩ pūame roquere, cabero cabūgoro macāācūrē bairo mee cū ānio joroque cū átigūmi Dios.

¹³ “ĩMujāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi mujāā fariseo majā cūā, caĩtopairā, roro majū mujāā netōgarā, ricaati mujāā caātiānie jūgori! Dios cū carotimasĩrīpauere mujāā jāāmaslētīgarā. Tunu camasārē ricaati buerā, Dios cū carotimasĩrīpauere cajāāgarā pūamerē caēñotarārē bairo na mujāā átinucūñama.

¹⁴ “ĩMujāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi mujāā fariseo majā cūā, caĩtopairā, roro majū mujāā netōgarā, ricaati mujāā caātiānie jūgori! Cawapearā rōmirī ya wiirire mujāā ēmanucūñama. Tunu yoaro Diore cū mujāā jēniñubuetonucūñama. Bairi aperā netōjāñurō roro mujāā netōgarā.

¹⁵ “ĩMujāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi mujāā fariseo majā cūā, caĩtopairā, roro majū mujāā netōgarā, ricaati mujāā caātiānie jūgori! Cayoaropu, ria capariyare pēña átī, o ape yepapure ánetō átī, mujāā quetibujū nēsēānucūñama, mujāā yaye quetire, camasā na catūgousaparore bairo ĩrā. Bairo ĩcāū catūgousaure cū bōcarā, ricaati cū mujāā caquetibujurije tūgori tūgoñamawĩjiao joroque cū mujāā átīya. Mujāā netōjāñurō carōure bairo

caácu cū ānio joroque cū mujāā átiya. Bairo mujāā caátie jūgori caūpetieti peeropu roro majū baigumi.

¹⁶ “¡Mujāā, roro majū mujāā netōgarā! Jīcāu cacaapee mácū cū yarārē, ‘Mujāā yu jūgogu,’ caī ūcārē bairo mujāā baiya. Ricaati camasārē na mujāā bueya. Atore bairo na mujāā ī quetibujuya: ‘Ni jīcāu ūcū, ‘Caānorē bairo űña,’ Īgu, ‘¡Dios ya wii mena űña!’” cū caīata, cabero cū caīrōrēā bairo cū caāpericōāta, űbujioro. Bairo ĩmicūā, “¡Dios ya wii macāājē oro majū mena űña!” cū caīata, cabero cū caīrōrēā bairo cū caāpericōāta roque, űñētīña,’ cariape mee mujāā ī quetibujuya camasārē. ¹⁷ ¡Bairo caīquetibujurā ānirī cacaapee mánarē bairo mujāā baiya! Catūgomasiēnarē bairo mujāā tuaya. Dios ya wii macāājē oro puame, ti wii netōjāñurō caānimajūrījē mee űña. Ti wii puame, ti wii macāājē oro to űno joroque átiya. ¹⁸ Tunu atore bairo camasārē na mujāā quetibujunemoña: ‘Ni jīcāu ūcū, ‘Caānorē bairo űña,’ Īgu, ‘¡Altar mena űña!’” cū caīata, cabero cū caīrōrēā bairo cū caāpericōāta, űbujioro. Bairo ĩmicūā, “¡Waibucu riire na cajoemugōjorije mena űña!” cū caīata, cabero cū caīrōrēā bairo cū caāpericōāta roque, űñētīña,’ mujāā ĩto quetibujuya camasārē. ¹⁹ ¡Cacaapee mánarē bairo mujāā baiya! Waibucu riire na cajoemugōjorije puame altar netōjāñurō caānimajūrījē mee űña. Ti altar puame waibucu riire űno joroque átiya. ²⁰ Bairi ni jīcāu ūcū, ‘Caānorē bairo űña,’ Īgu, ‘¡Altar mena űña!’” cū caīata, ‘¡Altar, bairi nipetirije altar bui macāājē mena űña!’ caīrē bairo ĩñami. ²¹ Tunu bairoa ni jīcāu ūcū, ‘¡Templo mena űña!’” cū caīata, ‘¡Templo wiire, bairi ti wii macāācū Dios mena cūā űña!’” caīrē bairo ĩñami. ²² Tunu bairoa ni jīcāu ūcū, ‘¡Umurecōo mena űña!’” cū caīata, ‘¡Dios ya trono, bairi to ruiricarō macāācū mena cūā űña!’” caīrē bairo ĩñami.

²³ “¡Mujāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi mujāā fariseo majā cūā, caītopairā, roro majū mujāā netōgarā, ricaati mujāā caātiānie jūgori! Mujāā cūā puā wāmo cārō moneda tiiriacarē mujāā cacūgoata, jīcā tiāca mujāā jonucūña Diore. O űgarique asurique jīcā wāme űno puā wāmo cārō mujāā cacūgoata, jīcārōācā mujāā jonucūña Diore. Bairo cariape tie űnierē átimasīmirācūā, ape wāme pajāñurō Dios cū carotirique puamerē mujāā tūgoñaetimajūcōāña. Caroaro āmeo átaje cūārē marī rotiyami Dios. Camasārē hopacooro na marī caīñarījē, bairi caroaro āmeo mairīqūērē cūārē marī rotiyami. Tie puamerē mujāā tūgoñaētīña. ²⁴ ¡Mujāā, jīcāu cacaapee ĩñacū cū yarārē, ‘Mujāā yu jūgogu,’ caī ūcārē bairo mujāā baiya! Tunu, ‘Becoaca cū manicōāto,’ ĩrā, oco mujāā caetipeere mujāā weyōrotinucūña. Bairo weyōrotimirācūā, waibucu capai, camellore rupana caugayujorārē bairo mujāā baiya. Cabūgoro macāājē puamerē caānimajūrījērē bairo mujāā átiya. Tunu bairoa caānimajūrījē puamerē cabūgoro macāājērē bairo mujāā ĩñacōāña.

²⁵ “¡Mujāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi mujāā fariseo majā cūā, caītopairā, roro majū mujāā netōgarā, ricaati mujāā caātiānie jūgori! Jotu bapaarire dope bairo űgueri mano mujāā coserotinucūña. Bairo rotimirācūā, mujāā yeripu roro mujāā catūgoñarījē puamerē mujāā coseroti-etiya Diore. Bairi mujāā cayajapairije nicōāña mujāā yeripu. Tunu bairoa mujāā caborije jetore mujāā tūgoñanucūña. ²⁶ ¡Mua, fariseo, cacaapee ĩñacū ūcū tūgopeoya mu yu caīrījērē! Jīcāu, cū jotu bapa pupeapure cacosejūgoricare bairo, mu cūā cajūgope yu yeripure cacosejūgorapu mu āñiña. Bairo mu caáto, carou majū mu ānicōāgu mu yeripu.

²⁷ “¡Mujāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi mujāā fariseo majā cūā, caītopairā, roro majū mujāā netōgarā, ricaati mujāā caātiānie jūgori! Camasā ānana na cacūrocarica ūtā ope buire bairo mujāā baiya. Ti

opeaca buipɯ cabotirije mena caroaro warerique bauya. Bairo baimirōcūā, capupea pɯame caboaricārā ōwā ānajē, bairi capūnirījē cūā nicōāñā. ²⁸ Torea bairo mujāā baiya. Camasā mujāārē na caīñarō, caroarā majū mujāā bauya. Bairo baumirācūā, mujāā yeri pupeapɯ mujāā rojāñuñā. Caītorije tūgoñarīqūē, bairi apeye roro tūgoñarīqūē cūā mujāā yeri pupeapɯ jiracōāñā.

²⁹ “¡Mujāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi mujāā fariseo majā cūā, caītopairā, roro majū mujāā netōgarā, ricaati mujāā caátianie jūgori! Profeta majā, bairi aperā tirūmɯpɯ macāāna caroarā cūā, na rupaari ānajē masā ope buire mujāā qūēnonucūñā caroa ūtā wiiriacārē. Bairo áti yaparo, ti wiiriacārē mujāā īñacotenucūñā, camasā, profeta ānanarē na īroáto, īrā. ³⁰ Cabero atore bairo mujāā īñā: ‘Marī pɯame marī ñicūjāā na caāni yutea macāāna marī caāmata, narē bairo profeta majārē roro na marī áperibujoricārā,’ mujāā īñā. ³¹ Bairo mujāā caīrījē jūgori, ‘Profeta majārē capajīārericārā pūnaa majū marī āniñā,’ īrārē bairo mujāā īñā. ³² Torena, ¡mujāā ñicūjāā roro na caátijūgoriquere átipecocōāñā!

³³ “¡Āñā ūna, moena majū mujāā āniñā! Dios camasārē cū caīñabeseri rūmɯ mujāārē peeropɯ popiye mujāā baio joroque cū caáto, ¿dope bairo mujāā rutimasīrāati? Mujāā rutimasīētigarā. ³⁴ Torecɯ, mujāātu yɯ jonemogu tunu yɯ yarā profeta majārē, camasārī majā cūārē, bairi cajūgobueri majā cūārē. Bairo na yɯ cajomiatacūārē, cañuena ānirī na mujāā boetigarā. Jīcāārā na mena macāānarē na mujāā pajīāregarā. Aperārē yucpāīpɯ na mujāā papuaturotigarā. Tunu aperā yɯ yarārē sinagoga ñubuerica wīipɯ na mujāā baperotigarā. Tunu aperārē roro popiye na baio joroque na mujāā átigarā noo na caānopɯ. Bairi ape macāpɯ na caápata, topɯ cūārē na ūsaati, bairo jeto na mujāā átigarā roro majū. ³⁵ Bairo mujāā caáto jūgori, popiye mujāā baio joroque mujāā átigumi Dios. Tocānacāu caroarā, caāniñarīcārārē na carīí reyarique wapa popiye mujāā baio joroque mujāā átigumi. Na carīí rejūgoricɯ caroú Abel cawāmecɯcɯpɯ nijūgo aná, Zacarías, Berequías macū, altar, santuario watoa mujāā capajīārīcūpɯ nituyama camasā na carīí rejūgoatana capāārā beropɯ. ³⁶ Cariape mujāārē ñiñā: Na ānana wapa roro popiye mujāā baio joroque mujāā átigumi Dios, mujāā āme caānarē,” na īwī Jesús fariseo majārē.

Jesús llora por Jerusalén (Lc 13.34-35)

³⁷ Cabero atore bairo ĩnemowī Jesús tunu: “¡Jerusalén, Jerusalén macā macāāna mujāārē ñiñā: Dios yarā profeta majārē mujāā pajīārenucūwū! Dios mujāārē cū caquetibujerotijomirīcārā cūārē ūtā mena wēerī na mujāā pajīārenucūwū. Bairo roro majū na mujāā caátimiatacūārē, ¡nairō mujāārē yɯ juátinemogamiwū! Āboco cō pūnaarē na asipogo, narē cō caneñorōrē bairo mujāā yɯ juátinemogamiwū. Bairo yɯ caátimiatacūārē, jīcā nūgōā yɯ mujāā boerpɯ. ³⁸ Bairo mujāā caboetoi, tocārōā yua, mujāā caānipaɯ yasioagaro. Tore camasā aweyorocacōāgarāma. ³⁹ Caānorē bairo mujāārē ñiñā: ‘¡Ūseanirī atíyami Dios cū cajou majū!’ mujāā caīparo jūgoye, yɯ mujāā īñāetigarā mai,” ĩwī Jesús, ti macārē īñarī.

24

*Jesús anuncia que el templo será destruido
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)*

1 Cabero templo, Dios ya wii cañniatacu ti wiire witicoámí Jesús. Bairo cū caátó, jáā, cū cabuerā puame cūtu etari, atore bairo cūrē jáā iwā: “¡Jā, iñañijate! Caroa wii majū niña templo wii.” 2 Bairo jáā cañrō tūgo, Jesús puame bairo jáā iwī:

—Ati wii paca ūtāpāirī ūnie nipetirijere mujāā iñaña. Tie cabaipeere cariape mujāārē ñiña: Jīcā rūmu, ati wiire roro na caāti rūmu caetaro, jīcā ūtāā ūno bui tuticūti pesaricaro manopu átiyasio rocacōāgarāma ati wiire —jáā iwī.

Señales antes del fin

(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

3 Cabero Olivo buropu jáā acoápū. Bairo topu etarā, Jesús cū caruiro iñarī, jáā, cū cabuerā puame Jesutu atí, atore bairo cū jáā I jēñiñawū:

—Jāārē mu caquetibujuro jáā boya: ¿Nocārōpu tu bairoati atie mu cañrījē? ¿Dope bairo merē, “Ati yepa nemo yu tunuetagu,” bairi tunu, “Ati umurecōo peticoagaro,” mu cañataje fo bairoati? —cū jáā I jēñiñawū.

4 Bairo jáā cajēñiñarō tūgo, atore bairo jáā iwī Jesús:

—Caroaro majū mujāā tūgoñamasīgarā, jáāpu, jáā itoecore, írā. 5 Capāārā atīgarāma itoñesēārī majā. Atoze bairo ígarāma: “Yua, Mesías yu āniña, Dios cū cajou,” ígarāma. Bairo na írī, camasā capāārārē na itogarāma. 6 Tunu bairoa mujāā queti tūgogarā: “Camasā aperopu cūārē āmeo pajīārā átiuparā.” Bairo na caátie quietire tūgori, tūgoacuaeticōāña. Ati umurecōo capetiparo jūgoye bairoa cabaijūgoyecūtipee niña bairopu. Bairi tūgoacuaeticōāña. 7 Ti yutea caāno jīcā yepa macāāna, ape yepa macāāna mena āmeo pajīāgarāma. Tunu bairoa jīcā macā macāāna ape macā macāāna mena āmeo pajīāgarāma. Tunu apeye auariarique atīgaro. Tunu tutuaro mena ati yepa cūa yuguiguro nipetirōpu. 8 Jīcāo carōmia bairirupau caācō cō macū cū cabuiari rūmu capūñirō tūgoñarī cō cawisiojūgoriquere bairo niña atie umurecōo cabaipee mujāārē yu caquetibujurije.

9 “Mai, atie cabaiparo jūgoye mujāārē roro átijūgogarāma. Mujāārē ñerī, aperārē mujāā jōgarāma popiye mujāā baio joroque na caátiparore bairo írā. Bairo átīcōā, roro majū mujāārē atīgarāma. Bairi yua, ati umurecōo macāāna nipetirā mujāārē iñategarāma, yu yarā mujāā caānoi. 10 Bairi ti yutea caāno capāārā camasā yu yaye busuriquere piticōāgarāma. Jīcāārā āmeo busujābuitiregarāma na majū. Bairo bairā, āmeo tejāñugarāma na majū.

11 Tunu bairoa, ‘Jāā, profeta majā, jáā āniña,’ cañtori majā capāārā etagarāma. Bairo camasārē na í quetibujuri, na itogarāma. Ricaati tūgojūgogarāma camasā puame. 12 Camasā rorije na caátie butiōro majū nigaro. Bairi camasā capāārā na caāmeomairījērē jānacōāgarāma. 13 Bairo na caátimiatacūārē, noa ūna yu yaye busurique jīcā wāmeacā ūnorē na cajānaeticōāta, yasietigarāma. 14 Atie caroa queti cūa ati umurecōo capetiparo jūgoye nipetirōpu cajesapeticoa jūgoyecūtipee niña bairopu.

15 “Bairi mujāā puame profeta Daniel ānacū cū cañquetibujū jūgoyeticūrīcārōrē bairo cabaietarijere iñarā, atore bairo mujāā í tūgoñamasīgarā: ‘Merē ati macā yasigaro baiya.’ Dios ya wiire nocārō caroapanre moecū carōn majū topu cū caāñierē iñarā, tore bairo mujāā í tūgoñamasīgarā yua. (Mujāā, ati tuti yu ya tutire caññabuerā puame tūgopeoya yu yaye, yu caquetibujurijere.) 16 Bairo cabairo, Judea yepa macāāna ūtā yuscūpa na ruti ápáro. 17 Tunu bairoa jīcāū ūcū cū wii, cabuimacā aruapu cū caāmata, ruiatírī, cū apeyere, ape aruapu caāñierē cū jei ápéricōāto. Cariape cū ácoa ápáro. 18 Tunu bairoa cū, wesepu caācū cū jutii ūñierē bomicūā, cū jetunuu apéricōāto cū ya wiipu. 19 ¡Ti rūmu caāno carōmia bairirupau

caña popiye netōrō baigarāma! ¡Tunu bairoa, caũpũrããcãrẽ, capũnaacuna cãa popiye netōrō baigarāma ti rãmurẽ! ²⁰ Bairi Diore cã jẽniña, mujãã carutiripau camasiryoeti rãmũ to caãniparore bairo ìrã. Cawãma pue yutea caãno, o marĩ judío majã, marĩ cayerijãrĩ rãmũ ùnorẽ to cabaietiparore bairo ìrã, Diore cã jẽniña. ²¹ Ti rãmurẽ roro ati yeparure bairique nigaro. Dios ati yeparẽ cã caátijũgori rãmũ bero tocãnacã rãmurẽ netōrō popiye bairica yutea nigaro ti rãmũ caetaro. ²² Bairi Dios pũame ti rãmũ roro cabairijere cã cajãnaroteticõãta, camasã nipetiro riapeticoabujiorãma. Bairũna, mujãã, cã cabeserãrẽ mairĩ, peti yutea ùnoa popiye mujãã cabaipa rãmurẽ ati eñotabojagumi.

²³ “Bairi ni jĩcãũ ùcũ, ‘Mesías, Dios cã cajou pũame ati macãpũ etaupũ,’ o ‘Jĩ macãpũ etaupũ,’ cã caĩata, cariape cã mujãã tãgoetigarã. ²⁴ Caĩtopairã capããrã atĩgarãma. ‘Yua, Mesías yũ ãniña,’ o ‘Yua, profeta yũ ãniña,’ caĩrã atĩgarãma. Capee átijẽñoagarãma, camasã ricaati na catũgousaparore bairo ìrã. Mujãã ùna, Dios cã cabesericarã cããrẽ ìtomigarãma. ²⁵ Merẽ mujãã, yũ cabuerã, tiere mujããrẽ yũ quetibũju jũgoyetiya. ²⁶ Bairi mujããrẽ ñiña: Noa ùna, ‘Mesías, desierto cayucũmanopũ buiaetaupũ,’ na caĩata, cariape na tãgoeticõãña. Camasã manopũ yũ macãrã ápericõãña. Tunu bairoa aperã, ‘Mesías, ato marĩ caĩñaetopũ ãcũmi,’ na caĩata, cariape na tãgoeticõãña. Bairo mee yũ tunuetagu ati yeparẽ. ²⁷ Bũpo pũame yabei, muipũ cã cawãmuatopũ yabejũgo acũ, jõ muipũ cã caruĩropũ yabetuetayami. Torea bairo yũ, Camasã Jũgocũ nemo ati yeparure yũ catunuati rãmurẽ yũ baigũ. Yoaro mee yũ bauetagu tunu. ²⁸ Tunu bairoa noo rupauri ãnajẽ cacũñarõ yucaã cãã topũa neñaetagarãma,” jãã ì quetibũjuwĩ Jesús.

El regreso del Hijo del hombre

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ Ì quetibũju yaparo, atore bairo jãã ì nemowĩ tunu: “Camasã roro majũ na cabairi yutea capetiro bero, muipũ ùmurecõo macããcũ naitĩãcoagumi. Ñami macããcũ cãã bauetigumi. Ñocõã, ùmurecõore caãnimiatana cãã ñacoagarãma. Bairo bairã, ùmurecõo macããna nipetirã yugui ñacoagarãma. ³⁰ Bairo cabairo bero, apeye ùnie átijẽñoĩquẽ ùmurecõo macããjẽ Dios cã caãti ñnorĩjẽ buiaetagarõ. Bairi ati yepa tocãnacã poa macããna tiere ñnarã, ‘Merẽ etamajũcoagumi Camasã Jũgocũ,’ ì masĩgarãma. Bairo na pũame yũ uwirã otigarãma. Tocãrõã yũ, Camasã Jũgocũ, buseriwo watoapũ nocãrõ yũ catutuarije mena, bairi yũ caasiyabatorije mena yũ caatõre ññajogarãma. ³¹ Bairo trompeta, pũtricarõ cabũsũocajoro yua, yũ ãmua, ángelea majãrẽ nipetiropũ na yũ árotigu. Bairi ati ùmurecõo macããna nipetiropũ caãnarẽ na neñoagarãma yũ cabesericarã pũamerẽ.

³² “Mai, higuera yucure mujãã masiña. Ti yucũ cawãma pũũ cawasoaro ñnarã, ‘Merẽ cãma cõnarõ baiya,’ mujãã ì masiña. ³³ Torea bairo mujããrẽ yũ caquetibũjurijere bairo cabaietaro ñnarã, ‘Merẽ Jesús ati yeparũ nemo cã catunuetaiparo cõñarõ baiya,’ mujãã ì masĩgarã. ³⁴ Cariape mujããrẽ ñiña: Mujããrẽ yũ caquetibũjurije baipeticoagaro ti yutea macããna na cariaparo jũgoye. ³⁵ Tunu bairoa ati ùmurecõo, ati yepa cãã yasipeticoagaro. Yũ yaye quetibũjurique roque petietigaro. Yũ caĩrõrẽã bairo baimajũcõãgaro.

³⁶ “Bairõpũna ti rãmũ, ti hora majũ mujãã yũ caquetibũjurije caetaparore ni jĩcãũ ùcũ masiẽtĩñami. Ùmurecõo macããna ángelea majã cãã masiẽtĩñama. Yũ, cã macã cãã yũ masiẽtĩña. Marĩ Pacũ Dios jeto masiñami ti rãmũ caetaparore.

³⁷ “Noé ānacū cū caāniyuteare cabaiyaricarorea bairo baigaro nemo Camasā Jūgocū ati yeparare yu catunuatī rūmurē. ³⁸ Atore bairo baiyayuparā camasā mai Noé ānacū cū caāni yuteapare, ati yepa caruaparo jūgoye: Camasā caroaro āñuparā. Eti, ūga, bairi tunu wāmo jiya átīñuparā, ñe ūno jīcā wāmeacā cabaiānipeere tūgoñarī mee. Noé, cūmua capairicare cū caájāārī rūmurū baijānañuparā. ³⁹ Bairo useanirō cabaiānimiatana ruame na cayasipeere masīesuparā. Ati yepa oco mena narē to cajūgoneruaparo jūgoye masīesuparā. Torea bairo yu, Camasā Jūgocū, nemo yu catunuataro dope caīmasīā mani rūmu yu etagu. ⁴⁰ Ti rūmu caāno puḡarā caīmua wesepu nigarāma. Bairo puḡarā nimirācūā, jīcā cū mena macāācū jeto neāecogūmi. Apei cū bapa ruame neāecoetigūmi. ⁴¹ Tunu bairoa puḡarā rōmia rupa bari trigo wāīñigarāma. Bairo puḡarā rōmia nimirācūā, jīcāōā, cō mena macāācō jeto neāecogomo. Apeo ruame neāecoetigomo. Mujāā ruame ti rūmu yu caetaparore dope bairo mujāā ī masīētīgarā.

⁴² “Bairi yu, mujāā Quetiupau, yu caetaparore mujāā masīētīgarā. Bairi masacatiya yu yarā. Cacānirārē bairo baieticōāña. Caroaro ānicoteya. ⁴³ Tunu ati wāme mujāārē īcōñarī yu caquetibujurijere tūgopeoya: Apei wii upau, cū ya wii macāājērē cayajauacāre ñami caāno ti hora majū cū caetarore cū camasīata, cānetibujioūmi. Cū caetarore īñaricanuḡōbujioūmi, jāāremi, ī. ⁴⁴ Torea bairo yu, Camasā Jūgocū, tunu yu caetari rūmurē jīcā cayajari majōcure bairo yu etagu ati yeparare. ‘Ti rūmu majū etagūmi,’ caīā mani rūmu yu etagu. Bairi caroaro āña. Nemo yu catunuataro jūgoye caroaro mujāā ānicotegarā,” jāā ī quetibujawī Jesús.

El criado fiel y el criado infiel (Lc 12.41-48)

⁴⁵⁻⁴⁶ Ī quetibujū yaparo, ape wāme īcōñarī atore bairo jāā īnemowī tunu: “Jīcā quetiupau cū caápāro jūgoye, ‘Yu ūmua aperārē na mu qūēnowā. Ūgariquere na mu batowa,’ quī cūñupā cū ūmu, cū rocajāñurī macāācūrē. Bairi cabero tunuetau, cū ūmu cū caīrotiricarorea bairo cū caápata, caroare cū jogūmi. Bairi useanirī niḡūmi cū ūmu. ⁴⁷ Cariare mujāārē ñiña: Quetiupau ruame atore bairo īḡūmi cū ūmārē: ‘Nipetirije yu cacūgorijere carotibojau mu ānigu.’ ⁴⁸ Bairo átato ūnorēā, cū cacūátacu ruame carōn cū caāmata, ‘Yu quetiupau tāmūrī tunu etaecūmi,’ Īrī aperā cū baparārē roro na átibujioūmi. ⁴⁹ Aperā cūrē bairo paabojari majārē roro na átibujioūmi. Tunu bairoa aperā caetipairā mena ūga, eticūmu baibujioūmi. ⁵⁰ Bairi cabero cū quetiupau cañesēāātácu ruame, ‘Ti rūmu etagūmi,’ cū caīmasīētī rūmurē etabujioūmi. Bairo etau yua, cū caroticūátacu roro cū caátiere īñabujioūmi. ⁵¹ Bairo ĩña yua, ropiye cū baio joroque cū átibujioūmi. Cū piticōābujioūmi, aperā caitorā mena cū āmarō, ī. Topu bwtioro otigarāma camasā. Na opire bacarapotugarāma, bwtioro yapapuarā yua,” jāā ī quetibujawī Jesús.

25

La parábola de las diez muchachas

¹ Ī quetibujū yaparo, ape wāme īcōñarī atore bairo jāā īnemowī tunu: “Dios cū carotimasīrīpau ruame cawāmarā rōmirī puḡa wāmo cānacāō cawāmojiyaenarē bairo ñiña. Bairi na yau cū cawāmojiyari rūmu caāno cū bose rūmurē ĩñagarā, cū pacu ya wiipu ásúparā, topu cū, cū nūmo caānipao mena na caetarore coterā. Bairi ñami caānoi, na cajīñabusuri rupaare tocānacāōpua jeásúparā. ² Bairo na mena macāāna

jĩcã wãmo cãnacã rõmirĩ catũgoñajũgoyecũperã ãñuparã. Aperã na mena macããna catũgoñajũgoyecũna ãñuparã. ³ Catũgoñajũgoyecũperã pũame na cajĩñawonemopee use ape botella mena jeãpeyuparã. ⁴ Na bapa pũame camasĩrã ãnirĩ, ape botella usere jeãnemoñuparã. ⁵ Bairo cũ ñumo caãnipaore caneiatãcu pũame tãmurĩ etaesupũ. Bairi cawãmarã rõmirĩ narẽ wũgoa caetero, cãnicoasuparã tie jãã ĩrĩ mee. ⁶ Bairo ñami recomacã cacõñarõ majũ jĩcãũ awajarique mena, 'jãã, ĩñañijate! ¡Atiyami cawãmaũ, cũ ñumo caãnipao mena! ¡Cũ marĩ jẽnirãpáro!' ĩñupã. ⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cawãmarã rõmirĩ nipetirã wãcãrĩ, na cajĩñaworica rupaare qũenojũgoyuparã tunu. ⁸ Bairo na caqũenorõ, catũgoñajũgoyecũperã pũame atore bairo na ĩ jẽniñuparã na baparã rõmirĩrẽ: 'jãã jĩñaworica rupaa use petiro baiya! Jĩña wotutuaetiya. Bairi mujãã yaye use petoaca jãã joya,' na ĩñuparã. ⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, 'Mujããrẽ jãã jomasĩtĩña. Mujããrẽ jãã cajoata, jãã yaye etaetibujoro,' na ĩñuparã. 'Bairi wapatirãjã usere mujããrẽ carusarijere,' na ĩñuparã catũgoñajũgoyecũna, na baparã rõmirĩrẽ. ¹⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, 'Jau' ĩ, acoásuparã usere wapatirãná yua. Bairo na caató bero, cawãmojiyapau pũame etayupũ. Etari yua, catũgoñajũgoyecũna pajĩãñurõ caũsejeatana rõmirĩ pũame cũ, cũ ñumo mena cũ pacũ ya wiipũ jããcoasuparã, ugarique ju ugarãná bose rũmu na caqũẽnoatajere. Bairo na cajããrõ bero, ti wii jope pũamerẽ biacõãñuparã yua. ¹¹ Cabero usere cawapatirãtana rõmirĩ jopetũ etarã, atore bairo ĩ piyuparã: 'jãã Quetiupau, jãã jope pããña!' qũĩmiñuparã. ¹² Bairo na caĩmiatacããrẽ, cawãmojiyaatacu pũame ti jopere pããnemoesupũ. 'Cariapea mujããrẽ ñiña: Mujããrẽ yũ masĩtĩña,' na ĩñupã yua," ĩcõñarĩ jãã ĩ quetibujuwĩ Jesũs.

¹³ Bairo ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ: "Mujãã, ti rũmu ti hora majũ yũ catunuetaparore mujãã masĩtĩgarã. Bairi caroaro masacatiri ãnicoteya. Cacãnirãrẽ bairo baieticõãña," jãã ĩwĩ.

La parábola del dinero

(Lc 19.11-27)

¹⁴ Ape wãme ĩcõñarĩ tunu atore bairo jãã ĩ quetibujũnemowĩ Jesũs: "Dios cũ carotĩmasĩrĩpau pũame jĩcãũ quetiupau cũ cabairiquere bairo ñiña. Cũ pũame ape yera sayoaronũ ágũ jũgoye, cũ paabojari majãrẽ na piijori, na nuniñupũ tocãnacããrẽã cũ yaye dinerore, tiere na caqũẽnobojarore bairo ĩ. ¹⁵ Bairi na mena macããcãrẽ jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũ cũ nuniñupũ. Apei pũamerẽ pũga mil moneda tiiri majũ cũ nuniñupũ. Apei pũamerẽ jĩcã mil moneda tiiri majũ cũ nuniñupũ. Na capaarique na cawapatamasĩrõ cãrõ na joyupũ quetiupau cũ ñmuã tocãnacããrẽã. Bairo na nuni yaparo, acoásupũ na quetiupau yua. ¹⁶ Bairo cũ caató bero, cũ ñmuã jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũ cũ cajoatacu pũame, ãmeo nuni wapatari yoaro mee apeye jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũrẽ wapatanemoñupũ. ¹⁷ Toreã bairo pũga mil majũ moneda tiiri cũ cajoatacu cãã apeye pũga mil moneda tiiri majũrẽ wapatanemoñupũ. ¹⁸ Bairo caroaro na cawapatanemomiatacããrẽ, jĩcã mil moneda tiiri majũ cũ cajoatacu pũame wapatanemoesupũ. Cũ quetiupau dinerore cũ canunirõ bero, acoásupũ. Á yua, yera pũepau ope yesea, cũ quetiupau dinerore torũ yacũcõãñupũ.

¹⁹ "Bairo cayoato bero, paabojari majã quetiupau pũame tunuetayupũ tunu cũ ya yerapũ. Bairo tunuetari bero, cũ paabojari majãrẽ na piijoyupũ, dinerore cũ canunicũrĩcããrẽ. '¿Nocãrõ majũ na wapataupari tocãnacããrẽ?' ĩ, na piijoyupũ. ²⁰ Bairi cũ paabojari majõcu jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũ cũ cajoricũ pũame cãtũ etajũgoyupũ. Eta yua, atore bairo qũĩñupã:

'Yn quetiupay, m̄ dinerore ȳ m̄ cacũrĩqũē mena ȳ wapatanemoay. M̄ p̄ame jĩcā wāmo cānacā mil moneda tiiri majũrē ȳ m̄ cacũmiatacũārē, tunu jĩcā wāmo cānacā mil moneda tiirire m̄ ȳ tunuo buipeogu, qũĩñupũ. ²¹ Bairo cū caĩrō, cū quetiupay p̄ame atore bairo qũĩ ȳyurũ: 'Numajũcōãña. Cañũ m̄ ãniña m̄a paabojari majõcũ. Bairi caroaro tũgoñarĩqũē yeri p̄na mena apeye petoaca cañie ñierē m̄ caññarĩcãñũgõmasĩrõ jũgori, pajãñurõ cañie ñierē caññarĩcãñũgõp̄ay m̄urē ȳ cũña. Bairi ȳ ya wiipũ jããũ asá. Ȳ mena ɥseanirĩ ãña,' qũĩñupũ. ²² Cabero cū paabojari majõcũ apei p̄ga mil moneda tiiri majũrē cū cajoricũ cūã etari, atore bairo qũĩñupũ: 'Ȳn quetiupay, m̄ dinerore ȳ m̄ cacũrĩqũē mena ȳ wapatanemoay. M̄ p̄ame p̄ga mil moneda tiiri majũrē ȳ m̄ cacũmiatacũārē, tunu p̄ga mil moneda tiirire m̄ ȳ tunuo buipeogu,' qũĩñupũ. ²³ Bairo cū caĩrō, cū quetiupay p̄ame atore bairo qũĩ ȳyurũ: 'Numajũcōãña. Cañũ m̄ ãniña m̄a paabojari majõcũ. Bairi caroaro tũgoñarĩqũē yeri p̄na mena apeye petoaca cañie ñierē m̄ caññarĩcãñũgõmasĩrõ jũgori, pajãñurõ cañie ñierē caññarĩcãñũgõp̄ay m̄urē ȳ cũña. Bairi ȳ ya wiipũ jããũ asá m̄ cūã. Ȳ mena ɥseanirĩ ãña,' qũĩñupũ.

²⁴ "Bairo na caatimiatacũārē, apei cū paabojari majõcũ jĩcā mil moneda tiiri majũrē cū cajoricũ p̄ame yua cũtũ etari, atore bairo qũĩñupũ: 'Ȳn quetiupay, m̄a, tutuaro mena caroti m̄ ãniña. Caoteecũ nimicũã, aperã na caoteriquerũre m̄ jenucũña. Tunu bairoa aperã yayere na m̄ emanucũña. ²⁵ Bairo caãcũ m̄ cañnierē uwiri caroaro ȳn qũñocũwũ m̄ dinerore. Yeparũ yeseari ȳn yacũwũ tiere, yasire, ĩ. ãmerē yua, m̄ ȳ tunuogu tie m̄ dinero, ȳ m̄ canunimirĩqũērē: ²⁶ Bairo cū caĩrō tũgo, cū quetiupay p̄ame qũĩñupũ: 'M̄a, paabojari majõcũ, cañuecũ cateeyepai majũ m̄ ãniña. ¿Atore bairo ȳre mi tũgoñanucũñati: "Caoteecũ nimicũã, aperã na caoteriquerũre jenucũñami. Tunu bairoa aperã yayere na emanucũñami," ȳre mi tũgoñanucũñati? ²⁷ Bairo ȳre caĩtũgoñan nimicũã, ¿nopẽĩ ȳ dinerore bancopũ m̄ cũẽtĩ? Bairo cũrĩ, tie dinerore m̄ cawasoriye wapa m̄ wapatanemobujioricũ. Tie mena ȳ m̄ tunuobujoatacũ, ȳn ya wĩ ȳn catunuetaro,' qũĩ tutiyurũ quetiupay cū ãm̄urē. ²⁸ Bairo qũĩ yaparori, atore bairo na ñupũ aperã cũtũ cañnarē: 'Dinero, cū cacũgorijere ãmarĩ, apei p̄ga wāmo cānacā mil majũ moneda tiirire cacũgoure cū joya.' ²⁹ Torea bairo jeto ȳn átirotigũ camasãrē. Noa ñna caroaro tũgoñarĩqũē yeri p̄na mena ȳn cajorijere na caññasaata, pajãñurõ na ȳ jonemogu tunu. Aperã caroaro tũgoñarĩqũē yeri p̄na mena ȳn cajorijere na caññasaeticõãta, na cacũgomirĩjē cũārē ȳn ãm̄apeyocõãgu. ³⁰ Bairi ãni, ȳre caraabojamasĩcũrē macãp̄n cū rocawiyojoya canaññarõp̄n. Top̄re camasã otigarãma. Na opire bacarũpotugarãma, bũtioro yaparuarã yua,' ĩcõñarĩ jãã quetibũwĩ Jesũs.

El juicio de las naciones

³¹ ĩ yaparo, atore bairo jãã ñnemowĩ Jesũs tunu: "Camasã Jũgocũ, ati yeparũ nemo ȳn catunuetari rũm̄rē caasiyarije mena ȳn atĩgu. Tunu bairoa ȳn yarã ángelea majã mena ȳn atĩgu. Bairo atĩ yua, trono quetiupay cū caruiro caroaro majũp̄n ȳn ruĩgu. ³² Bairo ȳn caruiro, ati ɥm̄arecõo macãña, tocãnacã poa macãña ȳn riape neñaetagarãma. Bairo na caneñaetaro ñña, na ñiñabesequ. Jĩcãũ ovejare cacotei cū yarã nurĩcãrã oveja, bairi cabras na caĩrã cũārē ricaati jeto cū cabesecriõrē bairo camasã nipetirore na ñiñabesequ. ³³ Bairi ȳn yarã, ovejare bairo caña p̄amerē ȳn cariare p̄ũgõãrē na ȳn nucũrotigu. Aperã ȳn camasĩēna, cabrare bairo caña roquere ȳn caãcõ p̄ũgõãrē na ȳn nucũrotigu.

³⁴ “Bairo áticõã, ун, Quetiupau Rey, bairo ñigu ун caruiro cariape ñugõã cañnarê: ‘Ун yarã, ун Рачу caroaro useanirĩqũerê cũ cajoricarã añirĩ, tiaya. Dios cũ carotimasirĩpare jããrã asã, ati ñmrecóo cañiparo jũgoye mujãã cañnipeere cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrêã bairo. ³⁵ Ун рuame ун caqueyaro, ун mujãã ñgarotiwã. Tunu bairoa ун cañemejipiro, ун mujãã etirique nuniwã. Tunu bairoa canucũñesêãrĩ majõcure bairo ун cabainucũñesêãrõ, “Jããtu ãña,” ун mujãã ãwã. ³⁶ Tunu bairoa ун cajutii cũgoeto, ун mujãã jutii nuniwã. Tunu ун cariario, mujãã рuame утu etari caroaro ун mujãã juátinemowã. Torea bairo ун mujãã ápu preso jorica wii ун caãno cããrê, na ñigu nipetirã ун caruiro cariape ñugõã cañnarê. ³⁷ Bairo ун caĩrõ tũgo, atore bairo ñi jëniñagarãma na, carorije wapa cacũgoena ун cañnarã рuame: ‘Jãã Quetiupau, ¿dipau ñno mũ caqueyaro, mure jãã ñgarotiri? Tunu, ¿dipau ñno mũ cañemejipiro, mure etirique jãã nuniri? ³⁸ Tunu, ¿dipau ñno canucũñesêãrĩ majõcure bairo mũ cabainucũñesêãrõ, “Jããtu ãña,” mure jãã ãrĩ? Tunu, ¿dipau ñno mũ cajutii cũgoeto, mure jutii jãã nuniri? ³⁹ Tunu, ¿dipau ñno majũ mũ cariario, o preso jorica wii mũ caãno, mũtu etari mure jãã juátinemoñparĩ?’ ñi jëniñagarãma утu cariape ñugõãrê caãna рuame. ⁴⁰ Bairo na caĩjëniñarõ tũgo, atore bairo ñigu ун, Quetiupau Rey: ‘Cariape mujããrê ñiña: Ун yarã cabũgoro macããna cããrê caroaro na mujãã cajuatinemorõĩ, учpure juátinemorã mujãã ápu,’ ñigu утu cariape ñugõã cañnarê.

⁴¹ “Íyaparo, ун, Quetiupau Rey, ñinemogu tunu caãcõ ñugõã рuame cañnarê: ‘Mujãã, popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi Dios cũ caĩquetibuju jũgoyeticũrĩcãrõrêã bairo. Bairi ánãja mujãã caũpetietopu. Wãtĩ, cũ yarã ángelea cañuena mena Dios narê cũ cacũjũgoricaropu ánãja. ⁴² Ун рuame ун caqueyaro ун mujãã ñgarotieru. Tunu bairoa ун cañemejipiro, ун mujãã etirique nunieru. ⁴³ Tunu bairoa canucũñesêãrĩ majõcure bairo ун cabainucũñesêãrõ, “Jããtu ãña,” ун mujãã ãerũ. Tunu bairoa ун cajutii cũgoeto, ун mujãã jutii nunieru. Tunu ун cariario, bairi preso jorica wiipũ ун caãno cããrê, утu etari caroaro ун mujãã juátinemoeru,’ ñigu утu caãcõ ñugõã cañnarê. ⁴⁴ Bairo ун caĩrõ tũgo, atore bairo ñi jëniñagarãma: ‘Jãã Quetiupau, ¿dipau ñno mũ caqueyaro, o mũ cañemejipiro, o jãã ун macãrũ mũ caetaro, o mũ cariario, o preso jorica wiipũ mũ caãno jãã juátinemoesuparĩ? Bairo mũ cabairo jãã ãnerũ,’ ñigarãma. ⁴⁵ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ñigu, ун, Quetiupau Rey: ‘Cariape mujããrê ñiña: Ун yarã cabũgoro macããna cããrê na mujãã cajuatinemoeoi, учpure juátinemoena mujãã ápu,’ na ñigu утu caãcõ ñugõã cañnarê. ⁴⁶ Bairi na рuame popiye bairique capetietopu ágarãma yua. Carorije cacũgoenarê bairo ун cañnarã рuame ун mena useanirĩ ãnicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua,” jãã ã quetibujuwĩ Jesús.

26

Conspiración para arrestar a Jesús (Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Bairo nipetirije ã quetibuju yaparori, atore bairo cũ cabuerãrê jãã ãnemowĩ tunu:

² —Merê mujãã masiña. Pascua bose rũmũ etagaro baiya. Рuãa rũmua rũsaya. Tocãrõã ун, Camasã jũgocure, ун nunirocagarãma, учсpãrũ aperã ун na carapaturocaparore bairo ãrã —jãã ãwĩ Jesús.

³ Tipau caãno, sacerdote majã quetiuparã, bairi cabũtoa camasãrã cãã Caifãs sawãmesu ya wiire neñañuparã. Caifãs рuame sacerdote majã

quetiupau, sumo sacerdote majū āmi. ⁴ Bairo neñarā, atore bairo āmeo iñuparā na majū: “¿Dope bairo camasā na caññaeto Jesure gobierno cū ñerotio joroque marī áticutí?” āmeo iñuparā itorique mena, Jesús cū cariarore borā.

⁵—Bairāpua, Pascua caāno cū marī ñerotimasīēna, camasā roro awajari marī tutirema, ĩrā —ĩ tūgoñañuparā.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Jesús pñame tipau caāno Betania macāpu āmi, carupau boamirīcū Simón cawāmesucū ya wiipū. ⁷ Bairo ti wii cū caāno, jīcāō carōmio cūtu etawō. Cō pñame caroarūacapu jiraro cajutiñurījē paio cawapacūtiere neamó. Bairo Jesús mesapu cū caruīro, carōmio pñame tie caroa cajutiñurījērē cū rupoapu piopeowō, Jesure butiuro nūcābugoo. ⁸ Jāā, cū cabuerā pñame bairo cō caāto iñarā, cō mena jāā asiajāñuwū.

—¿Nopēīō paio cawapacūtiere bairo cō átiyeyati? ⁹ Apei, tiere caboure cō canuniata, tie wapa paio dinerore jeri, aperā cabopacarārē na juátinemo masībujio. Ámerē tie yasicoaya cō cawapatabujioataje yua —jāā āmeo ĩwī jāā majū.

¹⁰ Jesús pñame tūgowī jāā caāmeoĩrījērē. Bairi atore bairo jāā ĩwī:

—¿Nopēīrā patowācōrō cōrē mujāā busupaiyati? Atio carōmio bairo yure cō caátie ñujāñuñā. ¹¹ Cabopacarā nicōānucūgarāma mujāā watoare. Yū pñame roque yoarō yū āmerīgu ati yeparare. ¹² Bairo cajutiñurījērē yū rupoare cō capiopeoro jūgori yū rupaure caroaro qūēnoñamo, yū rupaure ānajērē na carocarapo jūgoye. ¹³ Cariape mujāārē ñiñā: Ati umurecōo nipetiropu, atie yū yaye queti, camasārē Díos cū canetōōrījērē na caquetibujarōpu atio carōmio bairo yure cō caátie cūārē quetibujarāma. Bairi cō caátie masīcōā ninucūgarāma camasā tocānacā rūmua —jāā ĩwī Jesús.

Judas traiciona a Jesús
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Bairi yua, jāā, Jesús cū cabuerā puga wāmo peti rupoare puga pēnirō mena macācū jīcāū Judas Iscariote cawāmesucū na iñau ásúpi quetiuparā sacerdote majārē. ¹⁵ Na tūpu etari bairo na iñupā:

—Jesure, mujāā yū ñerotigu, cū mujāā capajīāmasīparore bairo. Bairi, ¿tie wapa nocānacā moneda tiirire yure mujāā nunibujiocti tie wapa? —na ĩñupā.

Bairo cū caīrō tūgo, treinta plata moneda tiiri majū cōñarī, Judare cū nuniñuparā. ¹⁶ Tipau bero Judas pñame dipau ũno dope bairo camasā mano macājūgoypū, Jesure cū ñerotigu.

La Cena del Señor
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Bairi yua, Pascua bōse rāmū, caānijūgori rāmū, levadura pan cawauarije caasuanierē judío majā na caugari rāmū etawū. Bairo ti rāmū caetaro iñā, jāā, Jesús cū cabuerā pñame, cūtu etari, atore bairo cārē jāā ĩ jēniñawū:

—¿Noopu marī caugapeere jāā caqūēnoyuro mū boyati?

¹⁸ Bairo jāā cañjēniñarō, atore bairo jāā ĩwī:

—Ánaja mujāā Jerusalēpu. Bairo ti macārē etarā, mujāā bócaetagarā jīcāū, wii upaure. Bairo cārē bócaeta yua, atore bairo cū mujāā ĩgarā: “Cabuei bairo iñami: ‘Yū Pacu yure cū cacūrīcārō merē etaro baiya. Bairi mū ya wiipū yū atīgu, yū cabuerā mena Pascua bōse rāmūrē netōgu,’ iñami marīrē cabuei,” cū mujāā ĩgarā —jāā ĩwī Jesús.

¹⁹ Bairo cū caĩrō tūgo, jāā, Jesús cū cabuerā, cū caĩrōrēā bairo jāā ápu. Bairi ti wiipu jāā qũenoyuwu Pascua rāmu jāā caugapeere.

²⁰ Cabero canaioĩraũ caetaro, Jesús pũame ti wii jāāetari mesapu ruiwĩ jāā, pũga wāmo peti rupore pũga pẽnirō cānacāũ majũ cū cabuerā mena. ²¹ Bairo jāā caugaruĩrapu, atore bairo jāā ĩwĩ Jesús:

—Cariape mujāārē ñiña: Mujāā mena macāācũ jĩcāũ roro yũre ĩ busujābuitirocagumi.

²² Bairo cū caĩrō tūgo, butiuro jāā tūgoña yapapuawu. Bairo bairā, apei, apei, Jesure bairo jāā ĩ jẽniñajũgowũ:

—¿Yu mee, yũ ānicōāētĩmicuti mũrē caĩbusujābuitiri majõcu? —jāā, tocānacāũpũa jāā ĩ jẽniñawũ.

²³ Bairo jāā caĩrō, bairo jāā ĩwĩ Jesús:

—Āni, āmerē yũ mena atirũre cū pāārē cayosene ugaũ pũame niñami yũre roro caĩbusujābuitirocapu. ²⁴ Torecũna, yũ, Camasā Jũgocu, profeta majā yũ cabaĩpeere na caquetibũcũrĩcārōrēā bairo yũ baigu. Cabaimiatacũārē, jũre caĩbusujābuitirocapure cū carorije wapa paio nigaro! Bairi cū cabuiaeticōāta roque, ñubujioricarō —jāā ĩwĩ Jesús.

²⁵ Bairo cū caĩrō tūgo, Judas, Jesure caĩbusujā buitirocaricu ānacũ pũame atore bairo qũĩwĩ Jesure:

—Yũre cabueĩ, ¿yu mee yũ ānicuti mũrē caĩbusujābuitirocapu?

Bairo cū caĩrō:

—Mũ, caĩrōrēā bairo mu baiya —qũĩwĩ Jesús Judare.

²⁶ Bairo cū caĩrō bero, jāā caugatoye, Jesús pũame cū wāmo mena pāārē nerĩ, “Dios mu ñujāñiña jāā mena,” ĩ yaparo, carecomacā peenerĩ, jāā, cū cabuerārē atore bairo ĩrĩ jāā batowĩ:

—Atie pan, yũ rupuñiña. Tere ugaaya —jāā ĩwĩ.

²⁷ Bairo ĩ yaparo, cū wāmo mena copa etiricarũre nerĩ, “Dios, mu ñujāñiña jāā mena,” qũĩ yaparo, atore bairo ĩrĩ ti copare jāā nuniwĩ:

—Mujāā tocānacāũ nipetiro atiru macāājẽ use ocore etiya. ²⁸ Atie use oco pũame yũ rii ñiña. Camasā capāārārē na netōõgu, yũ riacoagu. Bairo yũ carĩápee jũgori cawāma wāme camasārē Dios cū caátibojacũrĩqũē etacoaya.

²⁹ Cariape mujāārē ñiña: Āmea mujāā mena use ocore pũgani yũ etinemoetigu yũ Pacu cū carotimasĩrĩrapu tunu caetaro marĩ caetinemoparo jũgoye —jāā ĩwĩ Jesús.

*Jesús anuncia que Pedro lo negará
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

³⁰ ĩ yaparo, salmos basarique mena Diore jāā basapeowu. Basapeo yaparo yua, jāā acoápu Olivo cawāmecuti buropu. ³¹ Bairo jāā caátó, atore bairo jāā ĩwĩ Jesús:

—Āme ñami mujāā nipetiro aperārē uwirā, yũ mujāā aweyocoagarā. Mujāā cabaĩpeere ĩ quetibũju jũgoyeticũñañupā profeta majā Dios yaye woaturica tutipu: ‘Ovejare cacoteire camasā na capajĩārō yũ eñotaetigu. Bairo cūrē na capajĩārō bero cū yarā oveja pũame ábatapeticoagarāma,’ ĩ quetibũju jũgoyeticũñañupā. ³² Tunu bairoa apreyera, yũ pũame cariacoaatacu nimicũā, yũ caticoagu tunu. Bairo cati yua, mujāā jũgoye Galilea yepapu yũ águ —jāā ĩwĩ Jesús.

³³ Bairo cū caĩrō bero, Pedro pũame bairo qũĩwĩ:

—Ānoa yũ mena macāāna nipetiro mũrē na caaweyocoamiatacũārē, yũ pũame roque di rāmu ũno mu yũ aweyoetigu.

34 Bairo cã caĩrõ, bairo qũĩwĩ Jesús:

—Pedro, cariape merẽ ñiña: Áme ñami ãbocu cã capiiparo jãgoye itiani, “Cũ yu masiẽtĩña Jesure,” yu mitogu —qũĩwĩ Jesús Pedrore.

35 Pedro ruame bairo qũĩwĩ:

—Mu mena yure na capajĩarocagamiatacũãrẽ, “Cũ yu masiẽtĩña Jesure,” ñitoetimajũcõãgu —qũĩwĩ Pedro Jesure.

Bairo cã caĩrõ tũgo, jãã, Jesús cã cabuerã cãã nipetiro, bairo jeto cã jãã iwã.

Jesús ora en Getsemaní

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

36 Bairi Jesús mena jãã etawu Getsemaní cawãmecutoru. Bairo jãã caetaro, bairo jãã iwĩ Jesús:

—Ato ruicoteya mai. Jõ jãñurõru Diore cã jëniyu yu átiya.

37 I yaparo, Pedro, bairi ruãgarã Zebedeo pũnaa mena jõjãñurõru na neámĩ Jesús. Bairo ácú, butiuro tũgoña yapapuayuru Jesús. 38 Bairi atore bairo na iñupũ Pedrojããrẽ:

—Riaure bairo yu tũgoña yapapuaya. Mujãã ruame cãniena, atoa yu mujãã cotewa.

39 I yaparo, na jũgoye jãñurõru ánemoñupũ Jesús. Ánemo yua, cã ruropaturĩ mena etanumuri yeparu cã riapere mucũmuátĩ bairo Diore qũĩ jëniñupũ: “Caacu, mu cabooata, atie roro yu canetõpeere yu mu netõõbojagu. Bairopua, yu caborore bairo to baieticõato. Mu caborore bairo roque to baiáto,” i jëniñupũ.

40 Cabero tunu ásupu Jesús, Pedrojãã na caãnoru. Bairo cacãñirãpãrẽ na etayuru. Bairi qũĩñupũ Jesús Pedrore:

—¿Jĩcã hora ñnoacã cãniena, yu mujãã cotemasĩtĩñati? 41 Cãniena, wãmũñucãrĩ Diore cã jëniña, wãtĩ mujããrẽ cã caĩtoetiparore bairo írã. Bairo yu mujãã caaweyocogaetimiatacũãrẽ, mujãã ruãru ruame tutuaetiya —na iñupũ.

42 I yaparo, ásupu tunu Jesús, Diore cã jëñinemoñupũ ácú. Á yua, bairo qũĩ jëñinemoñupũ tunu: “Caacu, roro yu cabaĩpeere mu caẽnotagaeticõata, bairoa to baiáto. Yu caborore bairo to baieticõato. Mu caborore bairo roque to baiáto,” i jëniñupũ.

43 I jëni yaparo, tunucoásupu Jesús Pedrojãã tuãru. Bairo cacãñirãpãrẽ na etayuru tunu. Na ruame wũgoa cutiri iñapãã masiẽsuparã. 44 Bairo na cabairo iña yua, ásupu Jesús tunu Diore cã jëniácu, cãrẽ cã cajëniatore bairo. 45 Bairo jëni yaparo, tunucoásupu Jesús Pedrojãã na caãnoru. Bairo natu eta, atore bairo na iñupũ:

—¿Nopẽĩrã mai cacãñirãrẽ bairo mujãã nicõãñucũñati? Yu, Camasã Jũgocure, carorã carorije cawapa cũgorãrẽ yu na canunirocaripau etaya merẽ. 46 Bairi, wãmũñucãña. ¡Jito! Yure caĩbũsujãbuitirocari majõcu ruame marĩtu atiyami merẽ —na iñupũ Jesús Pedrojããrẽ.

Arrestan a Jesús

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

47 Bairo cã caĩãno, Judas, jãã, Jesús cã cabuerã mena macããcũ jĩcãũ caãñinucũmiatacu ruame etawĩ. Cũ mena capããrã camasã cãã etawã. Na ruame jãericapãĩrĩ, bairi yucu rucaari cããrẽ cũgori etawã. Sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã judío majã cabũtoa camasĩrã na cajoatana ãma.

48 Mai, na caetaparo jũgoye, Judas ruame atore bairo na iñupũ Jesure cañeranãrẽ: “Cũ wasopananrẽ ñpũrĩ yu cajënipau ruame Jesús nigumi. Bairo

mujãã p̄ame cū yu caáto ñnarã, cūrē mujãã ñegarã,” na ññupū. ⁴⁹ Bairo Judas Jesutu etari, atore bairo qũĩ jēniwĩ:

—¡Cabuei, m̄ ãnimiñati!

Bairo caroaro mena qũĩtori cū ũpũwĩ. ⁵⁰ Bairo cū caáto, Jesús p̄ame atore bairo qũĩwĩ:

—Judas, yu bapa caãnimiatacu, m̄ caátigarijere jicoquei ása.

Bairo cū caĩrō, Judas mena caetari majã p̄ame Jesure etari, cū ñecoámá.

⁵¹ Mai, bairo Jesure na caáto ñnarĩ, jicãũ jãã mena macããcũ p̄ame sacerdote majã quetiupau ãmurē cū ãmorōrē patañocōã jowĩ. ⁵² Bairo cū caáto ñña, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Bairo ápericōãña. Noa ũna nipetirã jarericapãĩrĩ mena caãmeoqũēnucũrã, aperã ya jarericapãĩrĩ mena pajĩãecori riacoagarãma. ⁵³ ¿Dios yure cū cajuátinemobujiopeere m̄ tũgoñãētiññati? Yu Pacure cū yu cajēniata, ángelea majã p̄uga wãmo peti r̄upore p̄uga p̄enirō cãnacã poa ejerícito poa majũrē yu jobujioami. ⁵⁴ Bai p̄ua, bairo cū caáto, yu boetiya. Cū cajoata, nipe-tiro bai petietibujoro Dios busarica tutip̄u profeta majã na caĩquetibuju jũgoyeticũrĩcãrōrē bairo —qũĩwĩ Jesús caãmurē cacãmii tumiatacure.

⁵⁵ Í yaparo, bairo ñnemowĩ Jesús cūrē cañerĩ majãrē:

—¿Nopẽĩã cajerutiri majõcu yu caãnorē bairo jarericapãĩrĩ mena, bairi yucu r̄ucaari mena yu mujãã ñerã atĩati? Tocãnacã r̄umua mujãã watoa yu ãninucũãpũ templo wiipure. Bairo yu caãnimiatacũãrē, ni jicãũ ũcũ mujãã mena macããcũ yu ñeemi. ⁵⁶ Bairopua, nipetiro yu mujãã caátie Dios busarica tutip̄u profeta majã na caĩquetibuju jũgoyeticũrĩqũērē bairo baietaro baiya —na ñwĩ.

Tipau caãno yua, jãã, Jesús cū cabuerã uwirã, Jesure jãã rutiweyo peti-coápũ.

Jesús ante la Junta Suprema

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Bairi Jesure cañerĩ majã p̄ame Caifás, sacerdote majã quetiupau majũ ya wiip̄u cū neásuparã. Mai, ti wiire merē ãñuparã Moisés ãnacã cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, bairi aperã judio majã cabũtoa camasĩrã cũã, ti ñamirē caneñaetaatana. ⁵⁸ Bairi Jesure ti wiip̄u na caneátó, Pedro p̄ame yoajãñurõp̄ua na ññausayup̄u. Bairo ti wiire na cajããetaro bero, Pedro cũã etayup̄u ti wii macã yepa majũp̄u. Bairi ti yepa ññotari-carore jããetari, templo coteri majã guardia mena ruiyup̄u, “¿Dope bairo Jesure cū na áti yaparo jorãati?” ñgu.

⁵⁹ Bairi ti wii pupeap̄u sacerdote majã quetiuparã, bairi nipetiro Junta Suprema macããna mena Jesús cū cayasiro boyuparã. Bairi, “¿di wãme carorije cū ásupari?” ãmeo ñmacãñuparã na majũ. “¿Dope bairo cū caátaje wapa cū marĩ pajĩãrotiyati?” ⁶⁰ Bairo ãmeo ñmacãmirãcũã, dope bairo cū caátaje wapa cū na capajĩãrotimasĩpeere bócaesuparã. Camasã capããrã Jesús cū caĩrĩqũērē na caĩtonetomiatacũãrē, dope bairo cū caĩrĩqũē wapa cū na capajĩãrotimasĩpeere bócaesuparã. Cabero aperã caĩtorã p̄ugarã atore bairo na ññuparã:

⁶¹ —Ñni Jesús, cū caĩrĩqũērē jãã tãgowu. Bairo ñwĩ: “Dios ya wii templore yu rocasõãgu. Bairo áti yaparori, itia r̄umũ bero yu p̄ame yu wasoanucõgu tunu ape wii yu camasĩrjē mena,” ñwĩ Jesús —qũĩ busajãñuparã.

⁶² Bairo na caĩquetibujuro tũgo, sumo sacerdote p̄ame wãmunucãrĩ atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—¿Mena mee murē na ññati? Roro murē na caĩbusumiatacũãrē, ¿nopẽĩ narē m̄ yuetiyati? —qũĩ jēniññupũ Jesure.

⁶³ Jesús p̄ame cū ȳeticōāñup̄. Bairo cū cayeto ñña, atore bairo q̄iñemoñup̄ tunu sumo sacerdote Jesure:

—Dios, tocānacā r̄m̄ cañicōāñinucūñ, cū carotiro mena m̄ ȳ quetibuj̄u rotiya jāārē: ¿Cariapea, Mesías, Dios macū majū m̄ añiñati?

⁶⁴ Bairo cū caĩrō, atore bairo q̄iñup̄ Jesús:

—M̄ caĩrōrēã bairo cūã ȳ añiña. Tunu bairoa ãme beroaca Nipetiro Carotimasĩ t̄p̄ cariape nugōārē ȳ caruiro mujāã ñnamugōjogarã. Bairi tunu oco poa buseri watoap̄u ati yepare acá ȳ caruiatō cūārē mujāã ñnamugōjogarã —q̄iñup̄ Jesús sumo sacerdotere.

⁶⁵ Bairo cū caĩrō t̄go, sumo sacerdote p̄ame cū yaro jutirore t̄gāworocacōã joyup̄u. Bairo átiri:

—¡Roro majū ĩcōāñami Diore, bairo cū caĩata! Roro cū caĩr̄q̄uērē marĩrē caquetibuj̄unemoparārē na marĩ macāñemoetigarã. Merē marĩ maj̄up̄na marĩ t̄go yaparoya roro cū caĩr̄jērē —ñup̄.

⁶⁶ Baiñi, “¿Dope bairo cū marĩ anaati?” na ññup̄ sumo sacerdote cū ya wiire caneñaatiatanarē. Bairo cū caĩrō, to macāña p̄ame bairo ññup̄a:

—Roro cū caĩr̄jē wapa cū marĩ paj̄ã rocarotigarã.

⁶⁷ ĩ yaparo, Jesús riarép̄m̄ cū uco eyotuyuparã. Bairi tunu cū bapeyuparã. Aperã tunu cū caapeere jutii asero mena jiyabiatori, cū riarépe cū payuparã.

⁶⁸ Bairo átiri, q̄iñiñiñuparã:

—M̄, Dios cū cajou añiri m̄ camasĩr̄jē j̄gori jāã quetibuj̄uya: ¿Noa ãmerē murē na paayati? —q̄iñ epeyuparã to macāña Jesure.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Bairo na cabaiãno, Pedro p̄ame ti wii macã yepa maj̄urē ruiyup̄. Bairo cū caruiro, j̄icãō paabojari majōco p̄ame c̄t̄u etari bairo q̄iñup̄o:

—M̄ cūã, Jesús, Galilea yepa macããcū mena m̄ añesēãwã. Cūã m̄ ãcū.

⁷⁰ Pedro p̄ame it̄ocu, nipetiro to macãña na cat̄ugoro cō ññup̄:

—Ȳ masiēt̄iña. ¿Ñe ũnierē ȳ m̄ j̄eniñañati? Cū ȳ masiēt̄iña Jesure.

⁷¹ Bairo cō ĩ yaparo yua, ti yepa ñnotarica jope t̄p̄u ás̄up̄ Pedro. Top̄ cū caetan̄cārō, apeo carōmio Pedroro q̄iñar̄i atore bairo na ññup̄o cōt̄u cañanarē:

—Ñni cūã Jesús, Nazaret macããcū mena cabapac̄tinuc̄uatac̄u ãcūmi.

⁷² Pedro p̄ame cō ññup̄:

—¡Dios mena ñiña! ¡Cū ȳ masiēt̄imaj̄ucōãña Jesure!

⁷³ Cabero tunu to macãña Pedrot̄u etari bairo q̄iñuparã:

—Bairo ĩcūñ miña, m̄na, Jesús mena macããcū majū m̄ añiña. M̄ cabus̄urijep̄u cūã Galilea macãña na cabus̄urore bairo m̄ bus̄uya. Bairi na mena macããcū m̄ añiña.

⁷⁴ Bairo na caĩrō t̄go, Pedro p̄ame na ññup̄:

—¡Tame, cariape Dios mena mujāārē ñiña! Netōjāñurō merē mujāārē, “Cū ȳ masiēt̄iña,” mujāã ñimiñajã —na ññup̄.

Bairo Pedro cū caĩtoañirapa, j̄icãñ ābocu piiyup̄. ⁷⁵ Bairo cū capiiro, Pedro p̄ame t̄goña bocayup̄ Jesús cū cū caĩatajere. “Pedro, ãmeacã ābocu cū capiiparo j̄ugoye itiani, ‘Cū ȳ masiēt̄iña Jesure,’ ȳ mitoḡu,” cū caĩatajere t̄goña bocayup̄. Bairo t̄goña bocari yua, witicoás̄up̄ macãp̄. Top̄ yua, t̄goña yaparuari bat̄ioro ot̄iyup̄ Pedro.

27

Jesús es entregado a Pilato

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Bairo ti ñami cabusuetaro, nipetirã sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã judío majã cabutoa camasirã cãã jicãrõ mena tũgoñari Roma macããna Jesure cã na capajĩãrotipeere ãmeo i busuyuparã na majũ. ² Bairo ihusu yaparo yua, Jesús wãmorirẽ jiyarotiyuparã. Áti yaparo, cã neásuparã Pilato cawãmecucu turu. Pilato ruame Roma macããna, Israel yepare caẽmaricãrã ti yepare na caroticũricã gobernador majũ ãñupũ.

La muerte de Judas

³ Mai, Judas, Jesure caibusujãbuitirocaatacu ruame Jesure na capajĩãguro ñnarĩ, tũgoña yapapuayuru roro cã caátiajere. Bairo tũgoña yaparuari treinta moneda plata tiirire na tunuojoyuru fariseo majã quetiuparã, bairi judío majã cabutoa camasirãrẽ. ⁴ Atore bairo na ññupã:

—Ñe ùnie cabuicupeire qũĩ busujãbuitirocau, roro majũ Dios mena yu átiaru, bairo ácu —na ññupũ Judas.

Bairo cã caĩmiatacããrẽ, fariseo quetiuparãjãã ruame cã yuesuparã:

—Jããrã, ñe wapa maa. ¡Mũ majũã mũ baitũgoñaña ti wãmerẽ! —qũĩñuparã.

⁵ Judas ruame na caĩrõ tũgo, tie moneda tiirire ti wii templo wiipure wecũrecõãñupũ. Bairo áti yaparo, acoásupu, cã majũã pajĩãyasiácũ. Bairi yua, cã majũã cã wãmarẽ jiyatubiyori pajĩãyasicoaupu.

⁶ Sacerdote majã quetiuparã ruame Judas moneda tiiri cã cawẽcũrerijere jeri, bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—Atie moneda tiiri caũmurẽ marĩ capajĩãrocarotiataje wapa niña. Bairo cabairoi, ati wii templo macãã pata Dios rocapatare marĩ jããnemomasĩena —ãmeo ññuparã na majũ.

⁷ Bairo ãmeo ñrĩ, jicãrõ mena tũgoñañuparã. Jicã yepa Campo del Alfarero cawãmecuti yepare wapatirotiyuparã tie dinero mena, ape yeparu caatiatana, marĩ ya macãpu cariyasirã na rupaari ãnajẽrẽ topu na cayareparore bairo ñrã. ⁸ Bairi camasã nipetiro bairo na caátajere tũgori, ti yepare Rii Yepa wãmeticõã ninucũñama, ãme rũmarĩ cããrẽ. ⁹ Bairo profeta Jeremias ãnacã Dios busurica tutipu cã caĩquetibuju jũgoyeticũricãrõrẽ bairo baitayuparo. Bairo i quetibuju jũgoyeticũñañupĩ Jeremias: “Bairi tie moneda, treinta tiiri majũrẽ, israelita majã ‘Tocãrõã wapa borotiya,’ na caĩrjẽrẽ neãgarãma. ¹⁰ Bairo tiere jeátĩ yua, ‘Alfarero’ na caĩrĩ yepare wapatigarãma, tie dinero mena marĩ Quetiuparu cã caĩquetibujũcũricãrõrẽ bairo,” ññupĩ.

Jesús ante Pilato

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Bairi Jesure cã neásuparã fariseo majã Pilato gobernador turu. Cã ruame na caibusupairijere tũgoũ, bairo qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—¿Mũ, judío majã Quetiuparu Rey mũ ãniñati?

Bairo cã caĩrõ, Jesús ruame qũĩñupã:

—Mũ caĩrõrẽã bairo yu baiya.

¹² Bairo fariseo majã quetiuparã, bairi cabutoa camasirã mena Jesure nemojãñurõ cã na cabusujã nemomiatacããrẽ, Jesús ruame na yuesupu.

¹³ Bairi narẽ cã cayũeto ñña yua, Pilato ruame atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—¿Capee murẽ roro na caĩrjẽrẽ mũ tũgoetiyati?

¹⁴ Jesús ruame bairo cã caĩrõ tũgomicaã, jicã wãmeacã ùno cã yuesupu. Bairo cã cayũeto ñña, butioro Pilato gobernador quetiuparu ruame tũgocõã maniásupu.

Jesús es sentenciado a muerte
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

¹⁵ Mai, tocánacã Pascua bose rãmũ caãno, Pilato ruame wiyonucũñupũ jĩcãũ preso jorica wii macããcũrẽ, judío majã na caboure. ¹⁶ Bairi tipaũ caãno romano majã preso na cajoricũ añupũ jĩcãũ, Jesús Barrabás cawãmecũcũ, judío majã nipetirã na camasĩ ruame. ¹⁷ Bairi Pilato ruame to macããna na caneñaporo ñnaũ, atore bairo na ï jëniñañupũ:

—¿Ni ruamerẽ yũ cawiyoro mujãã boyati? ¿Jesús Barrabás, o Jesús, “Mesías” mujãã cañwãmetinucũrẽ? —na ï jëniñañupũ.

¹⁸ Masĩcõãmiñupũ Pilato Jesure qũññatutiri cũ cayasiro na cabotũgoñarĩjẽrẽ.

¹⁹ Apeyera tunu Pilato ññabesei cũ caruiropũ cũ caruiro, cũ nũmo ruame atore bairo qũĩ joyupo: “Cũ, dise rorije caãpeire roro cũ átirotiaticõãña. Æme ñami yũ caqũëgueropũ poriyẽ yũ tũgoñaarpũ roro cũrẽ na caãtipecere,” qũĩ joyupo.

²⁰ Bairi Pilato Jesure cũ cawiyogamiatacũãrẽ, sacerdote majã quetiuparã, bairi cabutoa camasĩrã cũã bairo boesuparã. Na ruame yasioroaca camasã natũ caãnarẽ atore bairo na ï rotiyuparã: “Barrabãre, Pilato cũ cawiyoro jãã boya. Jesús ruamerẽ cũ pajĩãrotiya,” na ñbũũ awajarotiyuparã. ²¹ Bairi gobernador Pilato ruame atore bairo na ï jëniñanemoñupũ tunu:

—¿Ni ruamerẽ yũ cawiyoro mujãã boyati?

Bairo cũ cañjënñarõ, bairo qũññuparã:

—¿Barrabás roquere cũ mũ cawiyoro jãã boya!

²² Bairo na caĩrõ, Pilato ruame bairo na ï jëniñanemoñupũ tunu:

—Bairi Jesús, Mesias cawãmecũcũre, ¿dope yũ caãto mujãã boyati?

Bairo cũ cañjënñarõ, bairo qũññuparã:

—¿Yucũpãĩrũ cũ papuaturotiya!

²³ Tunu na ñnemoñupũ Pilato:

—¿Nopẽĩrã yucũpãĩrũ cũ yũ capuaturotiro mujãã boyati? ¿Dise ñnie carorije cũ ásupari?

Bairo cũ cañjënñamiatacũãrẽ:

—¿Yucũpãĩrũ cũ papuaturotiya! —jĩrã bũtioro jãñurĩ ï awajanemoñuparã.

²⁴ Bairo roro na caãtigarije ñnarĩ, “Dope bairo na yũ quetibujñetõmasĩcũ,” ï tũgoñañupũ Pilato. Bairo ï tũgoñarĩ cũ paabojari majõcũre ocorũ cũ neati rotiyupũ, camasã yũ cawãmõ coserijere na ññaãto ï. Bairo áti yaparo yua, atore bairo na ññupũ Pilato nipetiro camasãrẽ:

—Bairo yũ wãmõrĩrẽ yũ cacoserije jũgori mujããrẽ ñiñoña, yũ, ñe yũ buicũperiya ñni cũ cariarije. Mujãã yaye wapa rotie roque ñña.

²⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ yũyuparã to macããna:

—¿Ñugaro, jãã, jãã pũnaa cũã yaye wapa rotie jeto jũgori cũ mũ pajĩãrotigu! —qũññuparã.

²⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, Pilato Barrabãre cũ wiyorotiyupũ. Bairo áti yaparo, Jesure wecũ asero wẽẽri mena cũ baperotiyupũ. Bairo cũ na caãti yaparoro, na nuniñupũ, Jesure yucũpãĩrũ cũ na capuaturaparore bairo ï yua.

²⁷ Gobernador cũ carotirã soldaua ruame Jesure cũ neásuparã pretorio cawãmecũti wii macã yepa recomacãrũ. Topũ etarã, na baparãrẽ na pi-ineñoñuparã, Jesure roro cũ átiepegarã. ²⁸ Bairo neña yaparo, cũ jutirore weri, apero cajũãrõ, quetiuparũ rey cũ cajãñarõ ñnorẽ cũ jããñuparã. ²⁹ Áti yaparo, quetiuparũ rey corona cũ capesari beto ñnorẽ cũ pesãto ñrã, pota wẽẽri mena juarica betore cũ rũporũ peoyuparã. Tunu bairoa, quetiuparũ rey wãmocũtacũ ñnorẽ cũ ñeãto ï eperã, yucũacarẽ cũ wãmõ cariarẽ ñũgõãrũ

cū cāgorotiyparā. Bairo áticōā yua, cārē quetiupaure jēnirārē bairo na r̄ropaturi mena cāt̄ etanumurī bairo qūī boyeti epeyuparā:

—¡Cū ānicōā ninucūát̄o āni judío majā Quetiupā Rey tocānacā rām̄a! —qūī boyeti epeyuparā soldaua Jesure.

³⁰ Bairo áticōā, cū ucoo eyotuepeyuparā. Tunu bairoa cū yuc̄nacarē nerī, cū r̄p̄oare payuparā. ³¹ Bairo Jesure roro cū átiepe yaparo yua, cārē na cajāatajere cū tuweneñuparā. Cū jutii majū p̄amerē cū jāñ̄uparā tunu. Bairo áti yaparo, cū neásúparā, yuc̄p̄ā̄r̄p̄ cū papuaturáná.

Jesús es crucificado

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Bairo áná, bócaetayuparā j̄icā̄ cām̄a, Simón cawāmec̄sc̄a, Cirene yepa macāācūrē. Bairo Simorē bócaetari cū p̄sarotiyparā, Jesús yuc̄p̄ā̄r̄ē.

³³ Bairo áti yua, Gólgota burop̄a etayuparā. (Gólgota ĩgaro, “La Calavera” o “R̄p̄oa coro buro” ĩgaro ĩña.) ³⁴ Bairo etarā, use ocore, mirra b̄ur̄ije cabairije ũnie mena asuyariquere Jesure cū t̄iāmiñuparā. Jesús p̄ame tiere etiñar̄i etīgaesup̄a.

³⁵ Bairi soldaua yuc̄p̄ā̄r̄p̄ Jesure cū papuatu n̄cōr̄i bero, número tiirire āmeo wēnuniñuparā. Bairo átiri, na majū masiñuparā Jesús jutii ānajērē canep̄aure. ³⁶ Bairo áti yaparo, top̄a ruii, Jesure qūīña coteyuparā. ³⁷ Tunu bairoa Jesús r̄p̄oa buire yuc̄p̄ā̄ woaturicapā̄r̄ē papuatuyparā, Jesure na cū capaj̄ārotirique wapare nipetiro camasā na ĩñao joroque ĩrā. Tip̄ā̄r̄ē atore bairo ĩ woaturique tusayuparo: ĀNI, JUDÍO MAJĀ QUETIUPĀ REY NIÑAMI, ĩr̄iq̄ē tusayuparo.

³⁸ Bairi Jesús mena yuc̄p̄ā̄r̄p̄ papuatureyuparā p̄garā cām̄a jerutiri majārē. J̄icā̄ cariape n̄gōārē, apei cācō n̄gōārē na papuatuyparā.

³⁹ Bairo yuc̄p̄ā̄r̄p̄ papuaturic̄a Jesús cū cāno yua, camasā canetōánucūrā p̄ame Jesure qūīroaena, na r̄p̄oare yureyuparā. ⁴⁰ Roro majū atore bairo qūñ̄uparā:

—¡M̄a, templo wiire roca yaparori, itia rām̄a bero ape wii cawāma wiire caq̄ūēnomasīgau ānirī, m̄a majūā netōña! ¡Dios Mac̄a majū m̄a cāmata, yuc̄p̄ā̄r̄p̄ ānimicūā, atop̄a ruiasá! —qūī epeyuparā to macāāna cañ̄anetōánucūrā p̄ame.

⁴¹ Torea bairo qūī epeyuparā sacerdote majā quetiuparā, bairi Moisés ānacū cū caroticūr̄iq̄ērē caj̄ugobueri majā, bairi cabtoa camasirā cūā. Atore bairo qūñ̄uparā:

⁴² —Aperārē na netō̄p̄i. Bairo na netōmicūā, āmerē cū majūā netōmasiēt̄iñami. Israel yepare quetiupā rey majū cariapea cū cāmata, ¡cū majūā cū camasir̄jē mena atore ruiatibujioami! Bairo cū caruiapáta, cariape marī t̄ūgogarā. ⁴³ Dios mena t̄ūgoñatutuaric̄ami. Bairi Dios p̄ame cariapea cūrē cū camaiata, cūrē cū netō̄ḡami. “Dios mac̄a yu āniña,” marī ĩwī —qūī epeyuparā sacerdote quetiuparā̄jāā Jesure.

⁴⁴ Bairi jerutiri majā, Jesús mena na capuatuatana cūā tore bairo roro qūñ̄uparā.

Muerte de Jesús

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Merē yua, pasaribota cāno, cāno tusaroa nait̄iā̄coar̄p̄ at̄i yepa nipe-tirop̄a. Yoaro nait̄iāwū. Ñamicā, tres de la tarde cāno majū tunu busuw̄a.

⁴⁶ Tip̄ā cāno, Jesús p̄ame b̄sar̄ique tutuaro mena atore bairo ĩñup̄: “Elí,

Elí, ¿lema sabactani?" (Ti wãme p̄ame írã, "Үм Рачи Dios, ym Рачи Dios, ¿nopēĩ ym m̄ aweyocoátí?" Ĩgaro ĩña.)

⁴⁷ Bairo cū caĩrō tãgo, to macããna p̄ame bairo ãmeo ĩñuparã na majũ:

—jã, tũgoñijate! Ñni Jesús, profeta Elías ãnacũrē cū pii ĩñami.

⁴⁸ Ĩcõã yua, na mena macããcũ jicãũ carupajitia mena use oco, cajũgũẽatajere yosene ásũpũ. Bairo átĩcõã, yuca yaparũ ti jitiare jiyaturi, tiere cū ñumagõ joyupũ, cū etiãto, ĩ. ⁴⁹ Bairo cū caãto ĩña, aperiã cũtu macããna p̄ame bairo qũĩñuparã:

—Bairo ápericõãña mai. Cū caĩrĩjērē tũgori, ¿Elías ãnacũ cū cū netõũ acũati? Marĩ ĩñacoteroa mai —qũĩñuparã.

⁵⁰ Jesús p̄ame busurique tutuaro mena ĩ wisiotusa, riacoásũpũ yua.

⁵¹ Tiparũ caãno, templo wii arũare ĩnotaricarõ juti asero carecomacã woocõã ruiásũparo. Yera cãã ßutiorõ yuguĩwũ. ĩtã rupa cãã waticoãpũ tie majũã.

⁵² Camasã cariaricarã na cayarica opee cũã to majũã pããcoásũparo. Bairo pããcoa yua, cariaricarã, Dios yarã p̄ame tunu catitunucõãma. ⁵³ Bairo bairã, witicõãmã, Jesús cariacõamiatacũ tunu cū cacatinemorõ bero. Tocãrõã Jerusalén carõa macãrē etari jããwã yua. Bairo capããrã camasã cũã ti macãrē na caãnorē ĩñawã.

⁵⁴ Bairi soldaua quetiuparũ capitãn, bairi cū ãmũa Jesure caĩñacoterã cũã yera cayuguirijere, bairi nipetĩro tie cabairijere ĩñarã, ßutiorõ uwiri atore bairo ãmeo ĩñuparã:

—¡Cariapea ãni, Jesús, Dios Macũ majũ nimiupĩ!

⁵⁵ Bairi Jesure cajuátinemorĩcãrã carõmia capããrã, Galileapũ Jesure cabapacũtiãtiãtana p̄ame jõpũã tuari qũĩñacõã nucũñuparã. ⁵⁶ Jicãõ na mena macããcõ ãñupõ Marĩa Magdalena cawãmecũco. Apeo, Marĩa, Santiago bairi Josẽ paco ãñupõ. Apeo Zebedeo pũnaa paco ãñupõ.

Jesús es sepultado

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Bairo ti rãmũ canaioatĩparũ caãno Josẽ cawãmecũcũ, Arimatea macã macããcũ etayupũ. Cū p̄ame paio apeyere cacãgon ãmi. Tunu bairoa Jesús yaye busuriquere catũgõusã ãmi. ⁵⁸ Bairi yua, Pilato tũpũ átĩ, Jesús rupauri ãnajērē yarocagũ, cū jẽniásũpũ. Pilato p̄ame bairo cū caĩjẽnirõ tãgo, "Jau" ĩ, Jesús rupauri ãnajērē cū ãmũarē Josere ruio rotiyupũ. ⁵⁹ Bairo cū caĩrõ bero, Josẽ p̄ame Jesús rupauri ãnajērē lino jutii asero, caũguerĩ manĩ asero mena cū ãmañupũ. ⁶⁰ Bairo átiri bero, cawãma ãtã ope, na cayesearica opepũ Jesús rupauri ãnajērē cũñupũ. Áti yaparo, ãtãpãĩ mena ti opere tubiatoyupũ. Bairo tubiato yaparo, acoásũpũ Josẽ. ⁶¹ Bairo Josẽ cū caãmĩatacũãrē, Marĩa Magdalena bairi apeo Marĩa cawãmecũco cũã topũ tuari Jesure cū carocatato riape ruicõãñuparã.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

⁶² Bairo ti rãmũ bero, yerijãrĩcã rãmũ p̄amerē sacerdote majã quetiuparã, bairi fariseo majã mena jicãrõ tãni ásũparã Pilato tũpũ. ⁶³ Bairo cũtu eta, atore bairo qũĩñuparã:

—Jãã Quetiuparũ, jãã tũgoñabocapũ Jesús, caĩtopai ãnacũ cū caĩrĩqũērē. "Cariacoatacũ nimicũã, itia rãmũ bero yũ catĩgũ tunu," jãã ĩtowĩ. ⁶⁴ Bairi atore bairo m̄ caãto ñuña: Mũ ãmũarē cū ãnacũ rupauri na cacũrocaatapũre itia rãmũ majũ na coterotiya, Jesús cū cabuerã ñamipũ yasiori cū ruparũ ãnajērē na canerutietiparore bairo írã. Bairo cū cabuerã bairo na caãpata, cabero

camasārē, “Merē catiupi,” na itobujiorāma. Bairo na caītoata, jōrume roro baibujoro cū caītojugorique netōjāñurō ati yeparure —qūññuparā sacerdote quetiuparājāā Pilatore.

⁶⁵ Pilato pume bairo na ññupū:

—Ānoa soldauare na neánája. Cū ānacūrē na carocaatapurē caroaro mājāā carotiro cārō na coteáto —na ññupū.

⁶⁶ Bairo cū caīrō tūgo, sacerdote quetiuparājāā acoásuparā Jesús rupañri ānajērē na cacūrocaatapurū. Topu etarā, ūtā, capairi tii na catubiatori tii buire caroaro jugobiacoāññuparā, “Aperā na capāata, marī ññamasibujiorā,” ĩrā. Bairo átiri, soldauare na cūñuparā.

28

La resurrección de Jesús

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Cabero yerijārīcā rūmū bero macā rūmū, cabusuripauaca caāno, ape semana caāni jūgori rūmū majū, María Magdalena, bairi apeo María cawāmesuco mena Jesús rupañri ānajērē na cacūrocaatapurū ññarásuparā. ² Bairo na caátó, jīcāū ángel, Diota caatíatacū pume ruietayupū. Bairo cū caruietaro yua, yepa bñtioro majū yuguiyuparo. Bairo cabairo, ángel pume Jesús rupañri ānajērē na cacūrocaatapurē etanucāññupū. Bairo etanucā yua, ti opere na cabiaatatiire tunerocacōññupū. Bairo áti yaparo, ti ūtā tii buire ruiyupū. ³ Ángel pume asiyajāññupū, bñpo cū cayaberijere bairo. Cū jutii cūā cabotirije nieve cabauore bairo bauyuparo. ⁴ Bairo soldaua, bairo cū cabairo ñña yua, nanarī bñtioro cū uwiyuparā. Cariacoatanarē bairo baicūmucoasuparā. ⁵ Bairo na cabaiāno, ángel pume carōmia topu caññarā etarārē atore bairo na ññupū:

—Mājāā, uwieticōāña. Yū masiña mājāā caátigarijere. Jesús yucpāñri na capapuatiurocamiatacure qūññagarā mājāā baiya. ⁶ Atope maniñami. Merē caticoami tunu, mājāārē cū caīquetibujū jūgoyeticūrīcārōrē bairo. Atope asá mai. Ññañijate cūrē na cacūmiatatore. Catiri, atore maniñami. ⁷ Bairo ñña yaparori bero, tunu ánája macāpū. Cū cabuerārē atore bairo na quetibujurájá: “Merē caticuupi Jesús. Bairi mājāā jūgoye Galilea yeparū águmí. Topu mājāā cotegumí,” na ĩ quetibujurájá. Bairo na camasīpeere yū quetibujū atíaru —na ĩ quetibujuyupū ángel María Magdalenaññārē.

⁸ Bairo cū caīquetibujuro tūgo, carōmia pume yoaro mee acoásuparā. Uwirā, bairi tunu tie quetire tūgouseanirī atucoásupa, jāā, Jesús cū cabuerārē quetibujuráná. ⁹ Bairo na caátó, Jesús pume na jūgoye buiaetayupū. Bairo buiaetari yua, caroaro mena na jēñiñupū. Bairo cū caīrō tūgo, carōmia pume cātū na rñporaturi mena etanumurī cū rñporire pāññarī ūpūñuparā, bñtioro qūññorā. ¹⁰ Bairo na caátó, atore bairo na ññupū Jesús:

—Yū uwieticōāña. Yū bairārē bairo cañnarē atore bairo na ĩ quetibujurájá: “Galilea yeparū ánája. Topu Jesure cū mājāā ññagarā,” na ĩ quetibujurájá —na ññupū Jesús.

Lo que contaron los soldados

¹¹ Bairo carōmia na caátoye, Jesús rupañri ānajērē cacotemiatana jīcāārā na mena macāña macāpū etayuparā. Etarā yua, sacerdote majā quetiuparārē na quetibujuyuparā nipetiro narē cabaiatajere. ¹² Bairo na caquetibujuro tūgorā, sacerdote majā pume ásúparā cabūtoa camasīrā tñpū jīcārōrē bairo

na catūgoñaparore bairo írã. Bairo na mena busu yaparo yua, soldauare pairo dinerore na nuniñuparã. ¹³ Bairo na nuni yua, atore bairo na iñuparã:

—Atore bairo mujãã cabaiaatajere camasãrê na mujãã i quetibujugarã: “Jãã cãnicoaupã. Bairo jãã cacãnitoye, Jesús cū cabuerã pñame atí, cū ãnacū rupaarire yajacūpã,” mujãã ïgarã. ¹⁴ Tunu bairoa quetiupau gobernador bairo mujãã cacãniatajere cū catūgoata, jãã pñame popiye baio joroque mujããrê cū caátipeere jãã ãñotabojagarã —na i quetibujuyuparã sacerdote majã quetiuparãjãã soldauare.

¹⁵ Bairo na caĩrõ tūgo, soldaua pñame, “Jan” i, dinerore jeyuparã. Bairi sacerdotea quetiuparã narê na caĩrotirorea bairo quetibujũ batoyuparã camasãrê. Bairi ati rãmũĩ cããrê torea bairo jeto ãmeo quetibujucõã ninucũñama judío majã.

El encargo de Jesús a los discípulos

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Bairi yua, jãã, Jesús cū cabuerã, pũga wãmo peti rapore jĩcã pẽnirõ cãnacãũ majũ caãna jãã ápú Galilea yeparũ. Topũ etarã, ãtãũ, Jesús jããrê cū caiquetibujuricu majũ cū jãã bocaetawũ. ¹⁷ Bairo quĩña yua, jãã rãropaturi mena etanumurĩ cãrê jãã ïroawũ. Mai, jĩcããrã jãã mena macããna, “Jesús catiri niñami,” i masĩema. ¹⁸ Bairo jãã cabairo, Jesús pñame jããtu etari, atore bairo jãã iwi:

—Marĩ Pacũ Dios yũ joyami tocãnacã wãme rotimasĩrĩqũẽrê. ãmũrecóo, bairi ati yepã cãã rotimasĩrĩqũẽrê yũ joyami. ¹⁹ Bairi camasã tocãnacã poari macããnarê noo na caãnopũ yũ yaye quetire na quetibujũ ñesẽãrãjã, na cãã yũ yaye quetire na catūgousaparore bairo írã. Bairo na catūgousaro, na mujãã bautizagarã. Marĩ Pacũ Dios ya wãme mena, yũ, cū macũ ya wãme mena, bairi tunu Espĩritu Santo ya wãme ïrĩ mena na mujãã bautizagarã. ²⁰ Tunu bairoa mujããrê yũ caãtiroticũrĩqũẽ nipetirijere na quetibujũnetõõña, na cãã tiere na catūgousaparore bairo írã. Yũna, mujããrê yũ aweyoetigũ. Mujãã mena yũ ãnicõã ninucũgũ tocãnacã rãmũ, ati ãmũrecóo capetiropu —jãã ïcũwĩ Jesús, jãã, cū cabuerãrê.

Tocãrõã ñiña.

El Santo Evangelio Según SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Cañijūgoripaupna Jesucristo, Dios macū ati yepapu cū caátianajērē marī tūgoroa mai. Caroa queti niña. ² Atore bairo ī woatu quetibujū cūñāñupī profeta Isaías ānacū Dios cū macārē cū caīrīqūērē:

“Mn, yu cajopau, ti yepapu mn cabuiaparo jūgoye, apeire cū yu qūēnoroti jojūgogu.

Camasā mn yaye quetire na tūgousaāto ī, apeire yu qūēnoroti jojūgogu.

³ Bairo īgumi jīcāñ desierto, cayucmanopu caānicōāniatacu:

‘Marī Quetiupau yoaro mee etagumi.

Torena, caroaro cariape ānicoteya.

Camasā na quetiupau cū caetaparo jūgoye cū caatīpawārē na caqūēnoyurore bairo cū qūēnoyuya mājā cūā,’ ”

ī woatu quetibujuyayupi Isaías ānacū Juan cū caīquetibujūpeere.

⁴ Bairo cayoato bero Juan ānacū, camasārē oco mena cabautizaricu pñame etayupu desierto cayucmanopu. To macāāna cū yaye quetire catūgorā etarārē atore bairo na ī quetibujuyupu: “Tūgoña qūēnoña roro mājā caátianierē. Tie mājā cabairijere cū tūgoña jēniña mājā majū Diore. Tunu bairoa cabautizarotiparā mājā āniña. Bairo mājā caāto, mājā netōgumi Dios,” na īñupū Juan to macāānarē. ⁵ Bairo cū cabaiāno, Jūātupu asūparā camasā capāārā. Judea yepa macāāna, bairi Jerusalén macā macāāna cūā, nipetiro camasā Jūātupu asūparā. Juan yaye quetibujūquere tūgogarā cātu asūparā. Bairo cū caīquetibujūro tūgorā, roro na caātajere tūgoña yaparuari Dios mena busnetōñuparā. Bairo na caāto īña, oco mena na bautizayupu. Catūgousarārē ria Jordán sawāmesatīyapu na bautizanicūñupū Juan.

⁶ Juan pñame waibucū camello sawāmesucū asero mena jutiuro qūēnorī jāñāñupū. Tunu bairo waibucū aserowē mena cū jutiurore ñujā tūgābiyori jutī jāñāñupū. Bairi tunu ūgarīque cūsupu Juan yesoaro bairā caānarē. Beroa oco cūārē etinucūñupū. ⁷⁻⁸ Bairo ī quetibujuyupu Juan nipetiro camasā catūgorā etarārē: “Yu paarīque niña mājāārē oco mena yu cabautizarije. Yu paarīque to cañumiatacūārē, yu bero caetau cū capaarije pñame ñunetōgaro. Cū roque Espiritu Santore jōmasīgumi camasāpūre. Tunu bairoa camasā roro na catūgoñarījērē na wasoao joroque na ātigumi. Cū roque yu netōrō caānimajūñ nīgumi. Bairi yu pñame jīcārō tāni yu ātipeyo masīētīña,” na ī quetibujuyupu Juan catūgorā etarārē.

Jesús es bautizado

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Cabero Jesús Nazaret de Galilea macāācū ti macā caāniatacu Juan ture etayupu. Bairo cū caetaro, Jesús cūārē cū bautizayupu Juan, Rio Jordán sawāmesatīyapu. ¹⁰ Bairo Jesure cū cabautizaro bero, Jesús pñame petapu maanāñupū. Bairo maanācā yua, jōbuiṛpū īñamūgōjoypu. Bairo cū caññajoro, jicoquei mñarecō pñame pāñnācācoasuparo. Bairo cabairo, Espiritu Santo, Dios Yeri majū, bauruiasūpu. Bua cū caruiatōre bairo bauruietayupu Jesús tūpūre. ¹¹ Bairo cū caruietaro, atore bairo jōbuiṛpū busarīque ocajoyparo:

“Mũ, yũ macũ, yũ camai majũ mũ ãniña. Mũ caátĩnierẽ ñiñajesoya bũtioro,” ĩ bũsuocajoyuparo bũsurique.

Jesús es puesto a prueba
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² To bero jicoquei Espiritu Santo pũame Jesure bũtioro cũ árotiyupũ desierto cayucũmanopũ. ¹³ Topũre cuarenta rãmũrĩ majũ ãñupũ Jesús waibũtoa cauwiiorã na caãnopũ. Bairo topũ cũ caño yua, Satanás pũame rorije cũ átirotimiñupũ Jesure, “Cariapea cũ átinucũñati,” ĩ. Bairo Satanás cũ caátó bero, jĩcããrã ángelea majã Jesure cũ juátirã etayuparã yua.

Jesús comienza su trabajo en Galilea
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Cabero Juan camasãrẽ cabautizamirĩcãrẽ preso jorica wiipũ cũ na cacũrocaatato bero, Jesús pũame Galilea yeparũ acoásúpũ. Topũ etari, Dios yaye caroa quetire na quetibũju jũgoyupũ Jesús camasãrẽ. ¹⁵ Atore bairo na ĩ quetibũjuyupũ: “Dios cũ carotimasĩrĩraũ merẽ etaro baiya. Bairi tũgoña quẽnorĩ caroaro ãña Dios mena. Dios yaye caroa quetire cariape tũgoya,” na ĩñupũ Jesús camasãrẽ.

Jesús llama a cuatro pescadores
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Cabero Galilea na caĩrĩ utablecũra tũnipũ ásúpũ Jesús. Bairo ácu yua, Simón, apei cũ bai Andrés, jĩcãũ pũnaa caãna pũgarãrẽ na ĩñajoyupũ. Bairo Jesús narẽ cũ caĩñajoro, na pũgarãpũ utablecũrapũ bapĩ mena wai wasarã ásuparã. Na capaarije, waiwe wapatarique ãñuparõ. ¹⁷ Bairo na ĩña, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Jito, yũ bapacũsa. Caroaro waire cawãsãmasĩrã mũjãã ãniapũ, wai na rutieticoáto, ĩrã. Ámerẽ yua, caroaro camasãrẽ caquetibũjurã mũjãã ãnio joroque mũjãã yũ átigu, na yasieticoáto, ĩrã —na ĩñupũ Jesús.

¹⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei pũgarãpũ na bapĩ yucũre cũrĩ, acoásúparã Jesús mena.

¹⁹ Bairo cajũgoye jãñurĩ na caãnemorõ utablecũra tũnipũ Jesús pũame na ĩñajoyupũ aperã pũgarãrẽ tunu. Santiago, bairi cũ bai Juan cawãmecũcu Zebedeo pũnaarẽ na ĩñajoyupũ Jesús. Bairi Santiago, cũ bai Juan mena cũmua capairicapũ ãñuparã. Bapĩ yucũ caopercutiere jiyajãrã ásuparã. ²⁰ Bairo narẽ na ĩña, jicoquei na piijoyupũ Jesús: “Jito, yũ bapacũsa. Marĩ quetibũjuto camasãrẽ Dios yaye caroa quetire,” na ĩñupũ. Bairo cũ caĩrõ tũgo yua, na pacũ, cũ mũna mena cũmuapũ na cũcõã, tocãrõã jicoquei Jesús mena acoásúparã

Un hombre que tenía un espíritu impuro
(Lc 4.31-37)

²¹ Cabero Capernaum cawãmecũti macãpũ etayupũ. Topũ eta, yerijãrĩcã rãmũ caño ti macã macããna na cañubueri wiipũre, sinagoga na caĩrĩ wiipũre jããñupũ. Bairo jããrĩ, na buejũgoyupũ to macããnarẽ. ²² Moisés ãnacũ cũ caroticiũrĩquẽrẽ cajũgobueri majãrẽ bairo camasãrẽ na quetibũjuesupũ. Carotimasĩ cũ caĩquetibũjurore bairo na quetibũjuyupũ. Bairi cũ yaye quetire tũgori, to macããna pũame tũgocõã maniásuparã. ²³ Mai, ti wii sinagoga ñubuerica wiipũ ãñupũ jĩcãũ wãtĩ yeri pũna cacũgon. Bairo Jesús cũ cabueãno, wãtĩ yeri pũna cacũgon pũame atore bairo bũtioro quĩ awajayupũ:

²⁴ —Mũ, Jesús Nazaret macããcũ, ¿nopẽĩ mũ atiatĩ jãã ture? ¿Jããrẽ rei acũ mũ baiyati? Mũrẽ yũ masĩjãñuña. Mũ, Dios macũ, cañũ, mũ ãniña —quĩ awajayupũ wãtĩ yeri pũna cacũgon pũame.

25 Bairo cū caĩrō tūgo, qũĩñupū Jesús:

—¡Bũsueticōãña! ¡Āni caũmu rupauere witi ácuja! —qũĩñupū Jesús wātĩrē.

26 Bairo cū caĩrō tūgo, wātĩ yeri pũame caũmurē cū yugui, butiuro awajari cū witicoásupũ. 27 Bairo caũmurē cū caátiere ñnarā, nipetiro camasā qũĩña acũacoasuparā.

—¿Ñe to ãniñati cawāma Jesús cū carotirije? ¡Nocārō caroaro majũ cū masiñati! ¡Wātĩ yeri pũna cūã cū yncōãñama! —ãmeo ññuparā na majũ Jesure.

28 To bero cū tũgoyuparā camasā nipetiro ti yepa tũni macããna, Jesús cū caátiere, cū camasĩrĩjērē yua.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Bairo na quetibũju yaparo, na ñubuerica wiire witicoásupũ Jesús. Ti wiire witiá, Santiago, bairi Juan mena acoásupũ Jesús, Simón, bairi cū bai Andrés ya wiipũ. 30 Mai, Simón mañicō pũame riajãñũñupō. Butiuro bũgoyupo. Bairi cū cajããrō, cū quetibũjuyparā cabũcũo cō cariarijere. 31 Bairo na caĩquetibũjuro tūgo, cōtu eta, cō wāmo mena ñerĩ cō tũgãwãmuñupũ. Bairo cū caáto, jicoquei jãnacuasuparo bũgoye pũame. Tocārōã caticoasupũ yua. Bairo catiáco, tocārōã ugarique na qũẽnonuñupō Jesujããrē.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32-33 Cabero muipũ cū cajããrĩpũ, canaio atĩpũ caãno Simón ya wiipũre etayuparā nipetiro ti macã macããna. Nipetirije cariyecũnarē na jeasuparā Jesús tũpũ. 34 Bairo Jesús pũame na caetaro ñña, capããrã cariarãrē na catiopyũ. Nipetirije riaye cacãgorãrē na catiopyũ. Tunu bairoa wātĩ yeri pũnarē na acurewiyojoyupũ Jesús. Bairo na cawitiro, Jesús pũame na bũsrotiesupũ. “Yũ, Mesías, Dios cū cajou yũ caãnierē na quetibũjueticōãto,” ĩ, bairo na bũsrotiesupũ.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

(Lc 4.42-44)

35 Ape rãmu cabusuatĩpũ Jesús wãcã, ti macãrē witicoásupũ. Bairo ácu yua, etayupũ Jesús camasā na camanipũpũ. Topũ Diore cū jẽniñupũ. 36 Bairo topũ cū caãno, Simojãã cū macãrásuparā. 37 Bairo cū macãrĩ, cū etacoasuparā. Atore bairo qũĩñuparā:

—Nipetirã murē macãrã átiyama.

38 Bairo na caĩrō tũgomicãã, bairo na ññupũ Jesús:

—Ape macãã macããna cũãrē na yũ quetibũjuũ. Caroa quetire, Dios cū carotimasĩrĩpũ caetarore na yũ quetibũju masiõgn. Torecũna, yũ jowĩ Dios ati yepapũre —na ññupũ Jesús Simojããrē.

39 Cabero ãñesẽãñupũ Jesús Galilea yepapũ. Topũ ãñesẽã yua, tocãnacã macã macããna na cañubueri wiipũ, sinagogas na caĩri wiiripũre buenucũñupũ to macããnarē. Tunu bairoa wātĩ yeri pũnarē na acurewiyojoyupũ Jesús.

Jesús sana a un leproso

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

40 Bairo cabero caũmu jĩcãũ carupũ boan pũame Jesutũ cū rapopaturi mena etanumurĩ qũĩroan etayupũ. Bairo eta, atore bairo qũĩ jẽniñupũ:

—Yũ Quetiupũ, mũ cabooata, yũ mũ netõõgn yũ caboariaye cutiere.

41 Bairo cū caĩjẽnirō tūgo, cū maitũgoñãñupũ Jesús cū rupũ caboauere. Bairi cū wāmo mena cū pãñañupũ. Bairo áticoã, bairo qũĩñupũ:

—Mu cacatiro yu boya. ¡Bairi mu yu netōōña! —quĩñupũ Jesús cariaure.

⁴²⁻⁴³ Bairo Jesús cū caĩrō, jicoquei caticoasupu carupau boamiatacu. Bairo cū cabairo ñña, Jesús ruame tutuaro mena cū quetibũju rotiesupu aperārē cū cabaiatajere. Bairo quĩñupũ:

⁴⁴ —Cariape acoácũja sacerdote tũpu. Quĩñoña mu rupaure, mu cacatiatajere. Bairo tunu Diore cū nuniña mu cacatirije wapare. Tore bairo marĩ átirotiyupi Moisés ñnacũ. Bairo mu caátiatato bero, nipetiro camasã masĩgarãma mu cacatiatajere yua —quĩñupũ Jesús carupau boamiatacure.

⁴⁵ Bairo cū caĩmiatacũārē, cū, carupau boamiatacu ruame Jesús cū carotiata wãmerē bairo ápeyupu. Nipetirã na quetibũju reyocōñũpũ cū cabaiatajere. Bairi Jesús ruame jããmasĩesupu tocãnacã macãārē. Bairi macãã tũnĩpu camasã na caĩesãetopũ ásupũ. Bairo cū cabaimiatacũārē, cū macãrã, cū bocaocōñũparã ti macãã macããna Jesure yua.

2

Jesús sana a un paralítico

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Nocãnacã gãmu bero mea tunucoásupu Jesús Capernaum macãpu. Topũ cū caãno, aperã, “Ti wiipũ ácũmi,” ĩrĩquē queti tũgoyuparã. ² Capããrã camasã neña etayuparã. Bairo na cabairo, Jesús na bueyupu. Ti wiire jira netōcoasuparã. Jope tũpu jira etayuparã. ³ Bairo cū cabueño, ti macã macããna cawãmarã baparcãnacãũ Jesutu ñicãrĩ cabũricure cū neasuparã. ⁴ Bairo cū ne etamirãcãũ, ti wii pupeapu na yauere cū nejãã masĩesuparã, camasã capããrã na cajiraro jũgori. Bairi wii buipũ wãmucoásuparã ñicãrĩ cabũricu mena. Ti wii buipũ etarã, ope quẽnorĩ cū piti ruio joyuparã pũũ rypowẽrĩ mena Jesús tũpu ñicãrĩ cabũricure. ⁵ Bairo na caãto ñña, Jesús ruame tũgoña masĩñupũ na catũgoñarĩjẽrē. “Yu camasĩrĩjẽrē cariape tũgoñatutuayama,” na ĩ tũgoñañupũ. Torecu, atore bairo quĩñupũ Jesús ñicãrĩ cabũricure:

—Yu yau, merē mu carorije wapare yu netōocōña.

⁶ Bairo cū caĩrō tũgo, ti wii macããna caruirã Moisés ñnacũ cū caroticũrĩquẽrē cajũgobueri majã ruame bairo ĩ tũgoñañuparã na yerĩpu: ⁷ “¿Ñamu ũcũ majũ caĩmu cū ñniñati, ‘Merē mu carorije wapare yu netōña,’ caĩã? Dios jeto netōomasĩñami marĩ carorije wapare. Ñni, Jesús, Diore cū netōncãũ átiyami, bairo cū caĩrĩjẽ mena,” ãmeo ĩ bũsuyuparã na majũ. ⁸ Jicoquei masĩcōñũpũ Jesús cū yerĩpu na caãmeobũsuriere. Bairi atore bairo na ĩñupũ:

—¿Nopẽrã yu caĩatajere tũgori mujãã tũgoñarĩquẽ paiyati? ⁹⁻¹⁰ “Mu carorije wapare yu netōña,” ñnirē yu caĩata, “Bairo ĩcōãũ ĩñami,” mujãã ĩbujiorã. Bairãru, “Wãmunãcãña. Mu cacũñarĩ coro nepũsari mu ya wiipũ tunu ácũja,” cũrē yu caĩata, to bero cū cawãmũnucáto ĩñarã roque, “Bairo ĩcōãũ mee ĩñami Jesús,” mujãã ĩbujiorã. Yu, Camasã jũgocu ati yerapu yu carotimasĩrĩjẽrē mujãã camasĩparore bairo, tiere ñĩgu —na ĩñupũ Jesús fariseojãārē.

Ī yaparo, cū caĩrōrē bairo quĩñemoñupũ Jesús ñicãrĩ cabũricure:

¹¹ —Murē ñiña: ¡Wãmunãcãña! Mu cacũñarĩ coro nepũsari mu ya wiipũ tunu ácũja. Merē mu riayere yu netōña —quĩñupũ.

¹² Bairo cū caĩrō tũgo, tocãrõã jicoquei wãmunãcã yua, cū cacũñarĩ corore nepũsa, ti wiire wĩtucóásupu cū ñicãrĩ cabũmiatacu ruame nipetirã na caĩñarõ. Bairo cū caátõ ĩñarã, nipetiro camasã tũgoñacõã maniásuparã. Bairi Diore atore bairo quĩ basapeoyuparã:

—¿Diwatoa ũno tore bairo caroa majūrē marī ĩñarī? Marī ĩñaepũ. ¡Camasĩ niñami Dios! —qũĩ basapeoyuparā nipetirā.

Jesús llama a Leví
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Cabero ásũpũ tunu Jesús ʘtabʘcũra tũnipũ. Topũ camasā neñañuparā. Bairo na caneñarõ, na bueyupũ Jesús. ¹⁴ Bairo netõácú, Leví cawãmesũcũ, Alfeo macārē qũĩñajoyupũ. Mai, Leví pũame Roma gobiernorē camasā yaye dinero impuesto na caĩrĩjērē jejobojari majõcũ añupũ. Bairi cũ caraari aɣapũ cũ caãno, qũĩñajoyupũ Jesús Levĩre. Bairo qũĩñajori bero, cãtu etaátĩ, atore bairo qũĩñupũ yua:

—Jito, yũ bapacusa.

Bairo cũ caĩrõ tãgo, tocãrõã jicoquei Leví pũame cũ yaye paarique nipe-titore cũcõã, Jesús mena bapacũti ácu acoásũpũ yua.

¹⁵ Cabero Jesús, bairi cũ cabuerā mena Leví ya mesapũ na caruiro, camasā capããrā ruirā etayuparā. Na mena macããna jĩcããrā Leví ũna, gobiernorē camasā yaye dinerore cajejobojari majã añuparā. Aperā camasā roro na cabũspairā cãã añuparā. Jesujãã mena ʘgabapacũsuparā. Mai, capããrā añuparā Jesure catũgõusari majã. ¹⁶ Bairo cũ caɣgabapacũtore ĩñarā yua, fariseo majã pũame na ĩ tutiyuparā Jesús cũ cabuerārē. Na yarã, Moĩsēs cũ caroticũrĩqũērē cajãgobueri majã mena atore bairo na ĩ tutiyuparā:

—¿Nopẽĩ dinero jejori majã mena, bairi aperā roro caãna mena mũjããrē cabuei cũ etiɣa bapacũtiyati? Roro ácu átiyami —na ĩ tutiyuparā fariseojãã Jesús cũ cabuerārē.

¹⁷ Bairo na catutiro tãgo, bairo na ĩñupũ Jesús:

—ʘcotiri majõcũre bairo yũ añiña ati wiire. ʘcotiri majõcũ ápériyami cacatirã na caãni wiiripũre. Cariarã na caãni wiiri jetore etanucũñami, na ʘcoti etaɣ. Bairi ãnoa mena yũ añiña. Na carorije, riayer bairo caãnierē netõõũ ácu yũ atĩapũ. Torecũna, yũ apũ ati yepapũre. “Caroarã marĩ añiña,” caĩtorārē na yũ macãetĩña. Aperã, “Carorije wapa marĩ buicũtiya,” caĩtãgoña yapapuarã roquere na macãñacũ yũ apũ, na yeri wasoaáto, ĩ —na ĩ quetibũjuyupũ Jesús fariseojããrē.

La cuestión del ayuno
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Tiwatoa caãnopũre Juan cũ cabuerā, bairi fariseo majã na cabuerā cãã ʘgarique betiri Dios jetore cũ jẽniñuparā. Bairo na cabairo ĩña, jĩcããrã Jesutu etari atore bairo qũĩ jẽniñañuparā:

—ʘgarique betiri Dios jetore cũ jẽninucũñama Juan cũ cabuerā. Fariseo majã na cabuerā cãã tore bairo átiyama na cãã. Mũ cabuerā pũame áperiyama. ¿Nopẽĩrã na ʘgarique betietinucũñati? —qũĩ jẽniñañuparā to macããna Jesure.

¹⁹⁻²⁰ Bairo na caĩjẽniñarõ tãgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Caroaro yũ caátiere mũjãã tãgomasiẽtĩña. Caũmũ cawãmojiyapũre bairo yũ añiña. Cũ yarārē bairo niñama yũ cabuerā. Caũmũ cũ cawãmojiyari rũmũrē cũ yarã nipetirã ʘgayama paio, cũ mena ʘseaniãna. Tĩ rũmũrē auatãmũoetiyama. Caũmũ cũ cawãmojiyaro bero roquere, cũ yarã caborã ʘgarique betiri Diore cũ tãgoña jẽniñubuebujiorãna tunu. Narē bairo jãã añiña. Bairi yũ mena ãna, yũ cabuerā auatãmũoetigarãma. Yũ camano roquere auatãmũobujiorãma —na ĩ quetibũjuyupũ Jesús fariseo majãrē.

²¹ ĩ yaparo, “Yũ yaye cawãma quetire cabũcũ macããjẽ mena tãgõusa masĩã maniña,” ĩɣũ, atore bairi wãme na ĩcõña quetibũjũnemõñupũ Jesús tunu:

—Cabucaro jutirore cawori opere seretuetiyama camasã camasĩrã jutiro cawãma asero carugaeti asero mena. Bairo na caápara, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rugagaro. Rugari tũgãwonemogaro pajãñurõ cawãma asero puame cabucaro jutirore. ²² Tunu bairoa use oco cawãma qũñoyaparoriquere piojãetĩnucũñama camasã cabucu poa waibucu asero poapũre. Bairo na caápara, ti poa wocoagaro, tie oco capãmũrõ. Ti poa macããjẽ yasigaro. Bairi use ocore cawãma qũñoyaparoriquere piojãnucũñama camasã cawãma poa mena —na ñ quetibũjuyupu Jesús fariseo majãrẽ.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Cabero judío majã na cayerijãrĩ rãmũ caãno Jesujãã netõásuparã wereripu. Bairo netõánã, Jesús cã cabuerã puame queyari trigo apeacarẽ jeri cacatirijerea ugajugoyuparã. ²⁴ Bairo na caáto ñnarĩ, fariseo majã atore bairo qũ tutiuparã Jesure:

—¡Na ññañijate! ¿Mũ cabuerã roro na caátiere miñaetiyati? Ati rãmũ ñnorẽ paariquere bairo átiyama mũ cabuerã, bairo trigo apeacarẽ jeugarã. Ati rãmũ ñnorẽ caápericõãpee niña na caátie ñnierẽ —qũ tutiuparã fariseo majã Jesure.

²⁵ Bairo na caĩtutiro tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—David ñnacũ queyamiácũ, ¿cũ caátajere na caquetibũjucũrĩqũerẽ jĩcãni ñno mũjãã ññaetĩnucũñati Dios ya tutipu? Mũjãã ññanucũrã. ²⁶ Bairo baiyuparo: Abiatar cawãmecucu ñnacũ, sacerdote majã quetiupau cã caãno, David puame jããetayupu Dios ya wiire cã ñmua mena. Ugariquere macããrã, jããetayuparã. Bairi pan ññuparõ, caroa Dios yaye majũ na caĩcũrĩqũẽ jeto. Tie pããrẽ sacerdote majã jete na ugartiyupu Moisés ñnacũ. Bairo sacerdote majũ jeto na caugarije caãnimiatacũãrẽ, tie pããrẽ ugari bero, cã ñmua cũãrẽ na batonuñupũ David.

²⁷⁻²⁸ Tunu na ñnemoñupũ Jesús fariseo majãrẽ:

—Caroaro marĩ caãnipeere yerijãrĩcã rãmũrẽ cũñupĩ Dios. Yerijãrĩcã rãmũ puame marĩrẽ to rotiato ñ mee cũñupĩ Dios yerijãrĩcã rãmũrẽ. Yu, Camasã jũgocu ñnirĩ ya átirotimasĩña yerijãrĩcã rãmũ cũãrẽ camasã caõare na caátĩnipeere —na ñ quetibũjuyupu Jesús fariseo majãrẽ.

3

El hombre de la mano tullida

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Ape rãmũ caãno tunu jããetayupu Jesús ñbuerica wiipu. Mai, topu ññupũ jĩcãũ caricáburicu. ² Bairi to macããna puame Jesús cã caátigarijere caroaro qũñã usayuparã, na quetiuparãrẽ busujãgarã. “¿Yerijãrĩcã rãmũrẽã cã catioñãti caricábũre?” ñ tũgoñãñuparã. ³ Ato bairo qũñupũ caricábũre Jesús:

—Tiaya. Ato yu tũpu asã.

⁴ Bairo ñ yaparou, atore bairo na ñ jẽniñañupũ tunu Jesús to macããnarẽ:

—¿Ñerẽ marĩ ñnaati ati rãmũrĩ ñnorẽ, camasã na cayerijãrĩ rãmũrĩrẽ? ¿Cañurĩjẽrẽ marĩ ñnaati, o carorije puamerẽ marĩ ñnaati? —na ñ jẽniñañupũ.

Bairo na cã cajẽniñamiatacũãrẽ, cã yuesoparã. ⁵ Bairi Jesús puame na asiayupu, na yeri na catũgoñãrĩjẽ na cawasoagaetie wapa jũgori. Bairo bai, atore bairo qũñupũ Jesús caricábũricure:

—Mũ ricãre ñpoyã.

Bairo cū caĩrõ, caricáburicu p̄ame cū ricáre ñupooásupu. Tocãrõã cū ricá ñucoasuparo yua. ⁶ Bairo cū caáto ñnarã, fariseo majã p̄ame ti wiire witi yua, neñañuparã quetiupau Herode majã mena. Bairo neñarã, “¿Dope bairo mariãnaati, Jesure pajĩãgarã?” ãmeo ï busupaijũgoyuparã na majũ.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Cabero ásupu Jesús cū cabuerã mena utabucara tãnipu. Na bero usayuparã capããrã Galilea yepa macããna. ⁸ Judea macããna, Jerusalén macããna, Idumea macããna, Rio Jordán ape nũgõã macããna, Tiro bairi Sidón macã tãni macããna, capããrã Jesús bero usayuparã. Ti yepa macããna capããrã cū caátijẽñorijẽ quetire tãgorã, Jesure qũñagayuparã. ⁹ Bairo na caãmeotuworijere ñña, na jũgoye utabucrapu na árotiyupu Jesús cū cabuerãrẽ, cũmuarẽ na caqũenoyuparore bairo ï. ¹⁰ Mai, capããrã camasãrẽ na catioyupu Jesús. Bairi aperã cariyecuna cãã ãmeo tuwori utabijaro majũ cū neñañuparã, Jesure cū pãñagarã.

¹¹ Bairo bairo camasã wãti yeri pũna cacãgorã Jesure na caĩnarõ cãnacãni, cãtu r̄popaturi mena etanumuri atore bairo qũñ awajayuparã:

—¡Mu, Dios macũ mu ãniña!

¹² Jesús p̄ame bairo na caĩrõ, mai camasã cãrẽ na camasĩrõ boetiri, tutuaro mena tiere na busrotiesupu.

Jesús escoge a los doce apóstoles (Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Cabero Jesús utãupu etari cū cabueparã cū caĩñajesorãrẽ na piineñojoyupu. Bairo cū capiineñojoro tãgo, cū tũpu etayuparã. ¹⁴ Bairo na caetaro ñña, na beseyupu p̄ga wãmo peti r̄pore p̄ga pẽnirõ cãnacãũ majũ, cū mena na cabapacãtiparore bairo ï, tunu bairo na cajucuetibũjuparore bairo ï. Bairo na bese yaparo yua, “Mujãã yu caquetibũjurotijoparã mujãã ãnigarã,” na ññupũ Jesús. ¹⁵ Bairo ï yaparo yua, wãti yeri pũnarẽ wiyomasĩrĩqũerẽ na joyupu. ¹⁶ Bairi p̄ga wãmo peti r̄pore p̄ga pẽnirõ cãnacãũ majũ ãñuparã Jesús cū caquetibũjurotijoparã. Cajũgoye ãñupũ Simón. Simorẽã qũññupũ tunu “Pedro”. ¹⁷ Tunu cabero ãñuparã Santiago, bairi cū bai Juan cawãmecucu. Naa, Zebedeo pũnaa ãñuparã. Bairi Santiagore bairi Juarẽã qũññupũ Jesús tunu “Boanerges”. Mai, Boanerges, “Bupo Pũnaa” ïgaro ñña. ¹⁸ Tunu cabero ãñuparã Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, apei Santiago. Cũ, Santiago, Alfeo macũ ãñupũ. Tunu cabero ãñupũ apei Simón. Cũ p̄ame celotea mena macããcũ ãñupũ. ¹⁹ Tunu cabero ãñupũ Judas Iscariote. Cũ p̄ame ãñupũ Jesure cañerotipau. Tocãrõã niñama Jesús cū caquetibũjurotijoparã, cū cabesericarã yua.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio (Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Cabero wiipu jãásupu Jesús tunu. Topu capããrã camasã neña etayuparã. Torecu, Jesús cū cabuerã mena ugamasiẽsupu. ²¹ Bairo, “Mecũcoayami Jesús,” camasã na caĩrĩjẽ quetire tãgori, cū yarã p̄ame cū piirásuparã.

²² Bairo Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũerẽ cabueri majã p̄ame Jerusalén macã caatiatana, atore bairo ññuparã: “Dios jũgori mee, Beelzebú, wãtiã quetiupau majũ cū camasĩõrĩjẽ jũgori wãti yeri pũna, camasãrẽ caãnarẽ na acurewiyoyo masĩmi Jesús. Beelzebú cū jããrĩcãmi Jesure,” ññuparã.

²³ Jesús p̄ame masĩcõãñupũ na catãgoñarĩjẽrẽ. Bairi cãtu na piijoyupu. Bairo piijo yaparo, ape wãme ïcõñarĩ atore bairo na ññupũ: “¿Dope bairo wãti cū majũã cū acurocawiyoyo masĩcãti?” ²⁴ Quetiupau rey cū carotimasĩrĩpau macããna na caãmeoboeticõãta, jĩcãrõ ãnimasĩetĩñama. ²⁵ Tunu bairoa jĩcã

wii macããna na caãmeoboeticõãta, na cãã caroaro ãnimasĩetĩĩnama. ²⁶ Tore bairo Satanás, wãtĩã quetiupau, cã yarãrê na cã caboeticõãta, ¿dope bairo cã ãninetõũati? ãninetõmasĩecũmi. Yasicoacũmi.

²⁷ Bairo ĩ quetibũju yaparo, cajerutiri majõcure ĩcõñarĩ atore bairo na ĩ quetibũjunemoũupũ tunu: “Jĩcãũ wii upau, catutuaũ majũ, cã ya wii macããjẽrê caroaro cã caĩñacoteata, ni ũcũ cajerutiri majõcũ cã yayere jerutimasĩecũmi. Jerutimasĩĩmi bairũna, ti wii upaure cã cajiyaũgoata. Bairo cã jiyajũgori bero roque, ti wii macããjẽ nipetirijere jerutipeyo masĩcõãũmi,” na ĩ quetibũjuyupũ Jesũs.

²⁸ “Bairĩ cariape maãããrê ñĩña: Cabũsupairã dope bairo roro na caĩrĩjẽ tocãnacã wãmerẽ masiriyogũmi Dios, cãrê na cajẽniata. ²⁹ Bairo masiriyobojamicãã, Espĩritu Santore roro na cabũsupaiata roquere, na masiriyobojatigũmi. Roro na cabũsupairije wapa na cabuicãtie nicõã ninucũgaro tocãnacã rũmua. Petietigarõ.”

³⁰ Mai, na pũame qũĩ jũgoyuparã: “Wãtĩ, cã jããrĩcũmi Jesure.” Bairi tore bairo na ĩũupũ Jesũs.

La madre y los hermanos de Jesús

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Bairo cã caquetibũjuro bero, Jesũs paco, bairi cã bairã cãã topũ etayuparã. Eta yua, cã caãni wii macãpũna cã cõtenucũũuparã. Bairo cotenucũrã, cã piĩrotiyuparã, cã mena bũsũgarã. ³² Bairo macãpũ na cacotenucũrõ, Jesutũ macããna carupa beto caruĩãmejorerã pũame atore bairo qũĩũũuparã Jesure:

—Mũ paco, mũ bairã mũ macãũparã. Macãpũ maãrê coterã átiuparã — qũĩũũuparã Jesure.

³³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩũupũ Jesũs cãrê caquetibũjurãrê:

—Naa, yũ paco, yũ bairã cãã, yũ yarã majũ na caãnimiatacããrê, aperã cãã, yũ yarãrê bairo caãna ñĩñama.

³⁴ ĩ quetibũju yaparo, cãtũ macããna caruirãrê na ĩñarĩ, atore bairo na ĩnemoũupũ tunu:

—Ãnoa ñĩñama yũ pacore bairo caãna, bairi yũ bairãrê bairo caãna. ³⁵ Noa ũna yũ Pacũ cã carotirore bairo caãna pũame yũ bairãrê bairo caãna, bairi yũ bairã rõmirĩrê bairo caãna, bairi yũ pacore bairo caãna ñĩñama.

4

La parábola del sembrador

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Cabero acõásũpũ Jesũs utabũcũra tũnipũ. Topũ eta, camasãrê na quetibũju jũgoyupũ tunu. Mai, camasã capããrã majũ na caãnoi, Jesũs pũame cũmua turõrica capairicaru ájããũupũ. Cũtũ catũgorã etarã pũame peta paputiropũ nucũũuparã. ² Bairo na cabairo, capee wãme ĩcõñarĩ na quetibũjuyupũ Jesũs.

Atore bairo na ĩ quetibũjuyupũ: ³ “Yũ caquetibũjurijere caroaro tũgopeoya. Jĩcã rũmũ ásupũ jĩcãũ caũmũ cã wesepũ, oteriquere otei ácã. ⁴ Topũ eta, cã oteriquere wẽbato otejũgoyupũ. Bairo caroaro cã caotemiatacããrê, oterique jĩcã rupaa ñãũuparõ maarpũ. Bairo maarpũ ti rupaa cañarõ ĩñarã, minia pũame wũruiatĩ, ugarecõãũuparã. ⁵ Cabero cã cawẽbatoro, ape rupaa ũtã yeraru cayera esemenĩrõpũ ñãũuparõ. Tie pũame yoaro mee putimũũuparõ, cayera esemenĩrõ caãnoi. ⁶ Bairo tie oterique pũame pũtiatĩmĩ yua, yoaro mee rĩacoásũpuro muĩpũ cã caasijĩãrõĩ, dope bairo nũcõõrĩ jomasĩetĩrĩ yua.

⁷ Cabero cã cawẽbatoro, ape rupaa pota yucũ watoaru ñãũuparõ. Cabero pota yucũ pũame cabũtinetõrõ, tie oterique pũame caroaro pũtimasĩẽsuparo. Pota

yucɔ ɣame otere ɓutɓiabiɔɔãñuparɔ̄. Bairi rícamani yucɔ ásuparo. ⁸ Cabero ape rupaa ɣame caroa yerapɔ ñañuparɔ̄. Cabero puti, ɓuticoasuparo. Bairo ɓutiátó, jícã jatí treinta rupaa majú rícacɔsuparo. Ape jatí sesenta rupaa majú rícacɔsuparo. Ape jatí cien majú rícacɔsuparo,” na ĩ quetibɔjuyupɔ Jesús.

⁹ ĩ quetibɔjɔ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupɔ tunu: “Mujãã caãmoocɔna mujãã ñniña. Bairi ámerè yua, mujããrè yɔ caquetibɔjɔatajere tũgoãmewiyoya mujãã yeripɔ,” na ĩñupɔ Jesús cãtu catũgorã etarãrè.

El porqué de las parábolas
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ Cabero Jesús jícãũã cũ caãno, cãtu macããna bairi cũ cabuerã cãã cãtu eta yua, atore bairo quĩ jëniñañuparã: “¿Dope ĩgaro to ĩñati caotei queti?”

¹¹ Bairo na caĩrɔ tũgo, atore bairo na ĩ quetibɔjuyupɔ Jesús: “Dios cũ carotimasĩrɔpɔ macããjërè tirãmɔpɔ macããna na catũgoetajere mujãã roquere mujãã masĩõñami. Aperã tiere na camasĩrõrè ɓotiyami. Torecɔ, ape wãme ĩcõñarĩ na quetibɔjɔ rotiyami Dios. ¹² Na ɣame cacaapee cãgorã nimirãcãã, Dios cũ caãtiere ĩnamasĩetĩñama. Tunu bairoa cũ yaye quetire tũgomirãcãã, tiere tũgomasĩetĩñama. Bairi Diore, ‘Jãã mɔnetõõwã,’ quĩetĩnucũñama. Torena, carorije wapa cacũgorã tuayama Dios cũ caĩñajoro yua,” na ĩ quetibɔjuyupɔ Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Bairo ĩ quetibɔjɔ yaparo, atore bairo na ĩ quetibɔjuyupɔ tunu: “¿Caotei cũ caãtajere ĩ cõñarĩ mujããrè yɔ caquetibɔjɔatajere mujãã tũgomasĩetĩati? Tiere mujãã camasĩetĩcõãta, ¿Dope bairo rita ape wãmerè mujãã masĩcuti? Mujãã masĩena. ¹⁴⁻¹⁵ Ámerè yua, mujããrè yɔ quetibɔjɔgɔ caroaro ĩcõñarĩ caotei quetire camasãrè yɔ caquetibɔjɔatajere: Camasã jícããrã Dios yaye quetire tũgoyama. Bairo tũgomirãcãã, tũgomasĩetĩñama. Dios ɓɔsɔriquere na catũgoatato beroaca, wãtĩ ɣame uwaro eta, jecõãñami na camasĩɓujioatajere. Minia na cawɔje ɣgaricarore bairo etanecõãñami wãtĩ, na camasĩɓujioatajere. Na ɣame caotei cũ caoterique maapɔ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ¹⁶⁻¹⁷ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire ɔseanirõ tũgo, jicoquei, ‘Jau,’ ĩñama. Bairo bomirãcãã, bairãpɔna na yeripɔ caroaro cũ ɔetiyama. Capũtirije canucõmanajërè bairo niñama. Bairi roro na cabairo caãno, o Dios yaye quetire na catũgoɔsaro jãgori aperã narè na caĩñatero ĩñarã, yoaro mee jãnañama Dios yaye quetire yua. Dios mena yoaro ámerĩñama. Naa, caotei cũ caoterique ape rupaa ùtã buipɔ cañarĩcã rupare bairo niñama. ¹⁸⁻¹⁹ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire, ‘Jau,’ na caĩrɔ bero, apeye ùnie ɣamerè ɓutioro tũgoña macãñama. Ati yepa macããjè wapatarique ùnierè, bairi caroaro na caãñigarije cããrè tũgoñañama ɓutioro. Bairi Dios ɓɔsɔriquere tũgoña masiriticõãñama. Caroaro caãnarè bairo na caãperoi, carĩca ɓutĩmasĩetĩerè bairo niñama. Bairi naa, caotei cũ caoterique ape rupaa pota watoapɔ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ²⁰ Bairãpɔna, aperã roque Dios yaye quetire ɔseanirõ tũgoyama. Na yeri pũnarɔ carĩape tũgopeori, tiere tũgoɔsayama. Caotei cũ caoterique ape rupaa, caroa yerapɔ cañarĩcã rupaare bairo niñama. Jícã jatí treinta rupaa majú rícacɔsuparo. Ape jatí sesenta rupaa majú rícacɔsuparo. Ape jatí cien majú rícacɔsuparo. Torena bairo niñama Dios yayere catũgoɔsanucũrã ɣame,” na ĩ quetibɔjuyupɔ Jesús.

La parábola de la lámpara
(Lc 8.16-18)

21 Ī yaparo, atore bairo na ĩ quetibuj̄nemoñurp̄ Jesús tunu: “¿Camasã carupapata rocaru, o cama rocaru j̄ñaworiquere na cūñati? Tore bairo cūñtinucūñama. J̄obuiru roque cūñucūñama camasã, nipetiro cajãetarã na cañnamasīparore bairo ĩrã. 22 Na cajñaworipau nipetiro baugaro cañnamaniataje. Torea bairo ape r̄muru camasã nipetiro âme camasã manierẽ masīpeticoagarãma. 23 Mujãã caãmoocna mujãã ãniña. Bairi âmerẽ yua, mujããrẽ yu caquetibuj̄natajere tũgoãmewiyoya mujãã yeripũ.”

24-25 Tunu atore bairo na ĩnemoñurp̄ Jesús: “Yu caquetibuj̄arijere mujãã catũgopeoata, Dios ruame mujããrẽ masīõnemogumi tunu yu caquetibuj̄arijere. Bairo tũgomirãcũã, petoaca mujãã catũgopeoata roque, cabero mujãã camasīmiatajere mujãã masiriticõãgarã. Bairi caroaro cariape tũgopeoya,” na ĩ quetibuj̄uyuru Jesús.

La parábola de la semilla que crece

26 Ī yaparo atore bairo na ĩ quetibuj̄nemoñurp̄ tunu: “Dios yaye macããj̄erẽ quetibuj̄arique, j̄icãũ camasocu yeparu otere cũ caoterijere bairo niña: 27 Ote yaparori bero, tie otere ĩnapeocãã âmeimi. Bairi tocãnacã ñamia cãni, tocãnacã r̄mua ãnicõã, cũ cabaitoye, cũ caoterique ruame puticoato. Bairi cũ ruame dope bairo bairi caputirore masīecãmi. 28 Putiro, yoaro mee pũũ witiro. Pũũ witi yaparo, carupa jati jeñarõ. Carupa jati jeña yaparo, carica wiyoro, tie b̄uti carupa rupaa jeñarõ. 29 Ti rupaa cabutiro ña, jeimi tiere caoterica, ‘Tocãrõã b̄uti yaparoya,’ ĩ. Torea bairo Dios yaye macããj̄erẽ quetibuj̄arique cãã niña,” na ĩ quetibuj̄uyuru Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza (Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

30 Ī quetibuj̄u yaparo, atore bairo na ĩnemoñurp̄ Jesús tunu cãtu catũgorã etarãrẽ: “¿Dope bairo mujããrẽ yu masīõñati Dios cũ carotimasĩrĩpaure? ¿Di wãme ñonorẽ ĩcõñarĩ mujããrẽ yu quetibuj̄uyati? 31-32 Mostaza na cairĩ apeacarẽ j̄icãũ cũ weseru cũ caotericaacarẽ bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpau. Tia apeacã ruame õcããcã majũ nimirõcũã, cabero puti b̄utiátõ, pairicu majũ áya, nipetirije weseru oterique netõrõ. Paca majũ r̄urari cãtiya. Bairi minia cãã tĩ yucu r̄uriripure na ria batiirire qũenorĩ nicõãmasīñama. Torea bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpau cãã,” na ĩcõña quetibuj̄uyuru Jesús.

El uso que Jesús hacía de las parábolas (Mt 13.34-35)

33 Torea bairo jeto capee wãme ĩcõñarĩ na quetibuj̄nucūñurp̄ Jesús nipe-tiro camasã cãtu catũgorã etarãrẽ. Na camasīj̄ãtiparo cãrõ caroaro na quetibuj̄uyuru. 34 Dise ñnie quetibuj̄ariquere ĩcõñaetiri na quetibuj̄uesuru. Bairna, aperiã na camano na catũgoetoru cũ cabuerã ruamerã nipetiro caroaro tũgoj̄ãtipetricaro na quetibuj̄nucūñurp̄.

Jesús calma el viento y las olas (Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

35 Cabero ti r̄muru muirpu cã cajããtõ, Jesús ruame atore bairo na ĩñurp̄ cũ cabuerãrẽ:

—Jito, ati utabucara ape nuğõãru marĩ peña átõca.

36 Bairo cũ cairõ bero, cũ cabuerã ájããñuparã cũmua cũ cajãatacaru, ape nuğõãru peñagarã. Bairo na caátõ, aperiã cãã na cũmu rupaa mena Jesujãã bero usa asũparã. 37 Bairo na caátõ yua, wĩno pairo papu atj̄ũgoyuparo. Bairo capapuro ocoturi pairo atj̄abejããñuparõ, cũmua ruagari tãnipu yua. 38 Mai, Jesús ruame na caátõ beroaca, cũmua cawaturo ruame jutipoti buirpu

cānijāācoasupū. Bairo cū cabairoi, cū cabuerā p̄ame cū wācōñuparā. Cū wācōrī atore bairo q̄ññuparā Jesure:

—jJāārē cabuei, ruarā marī baiya! ¿M̄ t̄goñaētīñati jāārē? —q̄ññuparā.

³⁹ Bairo na caīrō t̄gowācā, wām̄nucāñupū Jesús. Wām̄nucā, wīnorē jānarotiyupū. Tunu bairoa oco turi cūārē:

—jJāna átoja! —ññupū.

Bairo cū caīrō, jicoquei jānapeticoasuparo yua. ⁴⁰ Cabero atore bairo na ññupū Jesús cū cabuerārē:

—¿Nopēīrā butioro majāā uwiyati? ¿Dios mena majāā t̄goña tutuaetiyati mai? —na ññupū.

⁴¹ Cū cabuerā p̄ame cū caáto ññaac̄acoasuparā. Atore bairo āmeo ññuparā na majū:

—jAgo tame! ¡Nocārō majū cū masīñati Jesús! Wīno, ocoturi cūā cū t̄gocōāña.

5

El endemoniado de Gerasa

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Cabero ti ūtabuc̄ara ape n̄gōāp̄ p̄ña etayuparā Jesujāā, Gerasa na caīrī yerap̄. Bairo eta yua, maa n̄cāñupū Jesús. ² Bairo cū camaa n̄cārō, cañm̄ jicāñ, wātī yeri p̄na cac̄ogou p̄ame c̄t̄u etayup̄. Camasārē na carerica ūtā wiirip̄ cañniatac̄u c̄t̄u etayup̄. ³⁻⁴ Mai, cū p̄ame ūtā wiirip̄ ninuc̄ñupū. Cauwion majū āñupū. Bairi camasā p̄ame cū ñesēārotietimiñuparā. Cū wāmorīrē, bairi cū rapori cūārē āpōā wēērī mena nairō cū jiyancūmiñuparā. Bairo na caátimiatac̄uārē, cū p̄ame āpōā wēērīrē t̄gājure recoanuc̄ñupū. Bairi ni ūcū cū átinētōnucā masīsupū. ⁵ Bairi ūm̄rec̄o caāno cārō, ñami cūārē bairo roro ñesēācōñuc̄ñupū ūtā yuc̄u buirip̄. Camasārē na carericarop̄ awaja ñesēānuc̄ñupū. Bairi ūtā ruparire ñosē ñesēānuc̄ñupū. ⁶ Bairo Jesure cayogop̄ ññajouna, c̄t̄u at̄eta, rapopaturī mena etanum̄ñupū. ⁷⁻⁸ Jesús p̄ame atore bairo q̄ññupū wātī yeri p̄narē:

—jWātī, jicoquei cū witi ácúja! —q̄ññupū.

Bairo cū caīrōā, wātī yeri p̄na cac̄ogou p̄ame awajarique mena atore bairo q̄ññ awajayup̄:

—jM̄, Dios jōbui macāāc̄u macū m̄ ñniña! ¿Ñerē ácu m̄ atíyati ȳt̄ure? jPopiye ȳ cabaipeere ápericōāña! —butioro q̄ññupū.

⁹⁻¹⁰ Bairo cū caīrō t̄go, q̄ññiññupū Jesús wātī yeri p̄narē:

—¿Ñam̄ m̄ wāmecutiyati?

Bairo cū caīrō t̄go, q̄ññupū wātī yeri p̄na Jesure:

—Jāā, capāārā jāā niña. Bairi ȳ wāme, Legión ȳ ñniña. jJāārē ape macāp̄ jāā m̄ joepa! —butioro q̄ññupū wātī yeri p̄na Jesure.

¹¹ Mai, tot̄u ūtāup̄ capāārā yesea nurīcārā ugarā ásuparā. ¹² Bairo na caugaāno, wātī yeri p̄na p̄ame atore bairo butioro q̄ññuparā Jesure:

—jYeseap̄re jāārē jāārotiya! Nap̄re jāā jāāgarā —butioro q̄ññuparā.

¹³ Bairo na caīrō t̄go, “jJau! Top̄ ánāja toroque,” na ññupū Jesús, na ároti yua. Bairo cū caīrō, wātī yeri p̄na p̄ame cañm̄rē cū witipeticoásuparā. Yeseap̄re jāārásuparā. Bairo yeseare na cajāārīp̄an yua, yesea ūtāñ bui cañnimiatana p̄ame mecārā ūtabuc̄rap̄ ature ññuacoásuparā. Bairi yua, ruapeticoasuparā yesea p̄ame.

14 Bairo na cabairo ñña, yeseare cacotemiatana pñame acuari acoásuparã. Macãpu etacoasuparã. Topu na quetibujuyuparã nipetiro yesea na caba-iatajere. Macã ññi macãña cãârê na quetibujuyuparã. 15 Bairo tiere tũgori, camasã pñame ññarásuparã cabaiatajere. Bairo topu etarã, qũĩña acñacoasuparã capããrã wãtĩ yeri pũnarê cacũgomiatacne. Cũ pñame ju-tiĩ jãñarĩ, caroaro tũgoñarĩqũe mena ruiyupu. Bairi dope bairo cũ caba-iatajere masiẽna, uwijãñuñuparã. 16 Bairo baicõã, caññaatana pñame, na quetibujuyuparã caetarãrê. Wãtĩ yeri pũnarê cacũgomiatacũ cũ cabaiataje, bairi yesea na cabaiataje cãârê na quetibujuyuparã. 17 Bairo na caque-tibujuro, bũtiro Jesure cũ uwiri, atore bairo bũtiro qũĩñuparã: “ĩTunu ácũja mũ caatiatorũ!” qũĩñuparã Jesure to macãña, Gerasa yepa macãña.

18 Bairo na caĩrõĩ, Jesús pñame cũmuarê ájãñupũ tunu cũ cabuerã mena. Bairo cũ caájãrõ, wãtĩ yeri pũnarê cacũgomiatacũ pñame bũtiro qũĩñupũ Jesure: “Jesús, mũ mena yũ ágaya bũtiro!” qũĩñupũ. 19 Bairo cũ caĩrõ, Jesús qũĩñupũ tunu:

—ĩYũ yaũ, tuaya! ĩMũ ya macã pñame tunu ácũja! Topu etaũ, mũ yarã to macãñarê na quetibujuya marĩ Quetiupau Dios mũrê mairĩ caroaro mũ cũ caatiatajere —qũĩñupũ.

20 Bairo cũ caĩrõ tũgo, tunucoásupũ cũ ya macãpu. Topu etaũ, nipetirã Decápolis na caĩrĩ macãã macãñarê na quetibujuyupu Jesús cũ caatiatajere. Tiere tũgori nipetiro camasã tũgo acñacoasuparã.

*La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)*

21 Bairo cabero Jesús ti utabucurare cũ capẽñaetaro, capããrã camasã cũ coteyuparã. Bairo cũ caetaro ñña, cũ cacoteatana pñame capããrã cũtu neñaroyuparã. 22 Bairo Jesús cũ camaa ñucãrõ, cũtu etayupu caũmu jĩcãũ, Jairo cawãmecũcũ. Jairo pñame camasã na cañbueri wii sinagoga quetiupau ãñupũ. Torecũ cũtu eta, rũpopaturi mena eta numurĩ Jesure qũĩroayupu. 23 Atope bairo qũĩñupũ:

—ĩJesús, yũ macõ riácõpu baiamo! Mũ wãmo mena cõrê ñigã peõñau asã, cõ cacaticoparore bairo ĩ.

24 Bairo cũ caĩrõ tũgo, Jairo mena acoásupũ Jesús. Bairo cũ caátõ, camasã pñame utabijaro majũ cũ usayuparã Jesure. 25 Mai, na mena macããcõ jĩcãõ carijãnaecõ ãñupõ. Yoaro, pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã cũmarĩ majũ tiere riayupo. 26 Capããrã caucotiri majã cõ ucotimiñuparã. Na caucotimiatacũãrê, cõ tũgoesuparo. Bairo na caátimiatacũãrê, jĩrĩã netõrõ roro majũ baiyupo. Tunu bairo cõ cacũgorijeacarê na nunire peyocõãñupõ uco wapa. 27 Bairo baicõã yua, tũgoñañupõ cõ pñame Jesús cũ camasĩrĩjêrê, cũ cariaye netõrĩjêrê. Bairo tiere tũgoñarĩ, Jesús bero pñame asũpo. Bairo cũ bero atĩ yua, cũ jutirore tuañañupõ. 28 Mai, cõ pñame cariape tũgoñañupõ Jesús cũ cariaye netõmasĩrĩjêrê. Bairo cariape tũgoñarĩ yua, “Cũ jutiro cayoaro yapaacarê yũ capãñaata, yũ caticoago,” ĩ tũgoñañupõ. Bairo tiere ĩ tũgoñarĩ, Jesús bero pñame atĩri, tore bairo asũpo. 29 Bairo cõ caátõ, tocãrõã jicoqueĩ caticoasũpo. Cõ carĩpetiriye riaye jãnacõasuparo. Bairi cõ pñame tocãrõã masĩcõãñupõ cõ riaye canetõrĩjêrê yua. 30 Jesús pñame, “Yũ camasĩrĩjê jũgori jĩcãõ cõ cariaye cañtiere yũ netõãpũ,” ĩ masĩñupũ. Bairo masĩrĩ, atore bairo na ĩñupũ Jesús cũtu caãna camasãrê:

—ĩNoa na tuañaati yũ jutirore? —na ĩ jẽniñañupũ.

31 Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ cabuerã pñame atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—Jãa cabuei, rita ãnoa camasã capããrã niñama. Bairi ma tunerocayama noo na caboro. Nana na caátiere mi bauya —qũĩñuparã.

³² Bairo na caĩrõ tũgomicũã, cõ ñnamacãñupũ, cãrẽ capãñaatacore masĩgm.

³³ Bairo ñnamacã cũ cabaiãno, cariamiataco pũame, cõ cacatiatajere masĩrĩ, tunu bairi uwitũgoñarĩ, Jesutu etayupo. Rũropaturi mena Jesús rũpori tũpũ etanumuñupõ. Bairo etanumurĩ, nipetirije cõ cabaiatajere Jesure cũ quetibũjuyupo. ³⁴ Bairo cõ caĩquetibũjuro bero, cõ ññupũ Jesús:

—Yu yao, yũ camasĩrĩjẽrẽ cariape ma tũgoñaupa. Bairi ma riayere yũ netõõcõãña. Tunu ácõja useanirĩqũẽ mena —cõ ññupũ Jesús.

³⁵ Bairo cũ caĩãnitoyea, jĩcããrã etayuparã, Jairo ya wii macããna pũame. Jairore qũĩ quetibũjurã etayuparã:

—Mũ macõ merẽ baiyasioaamo. Bairi tocãrõã cũ patowãcõña marĩrẽ cabueire —qũĩ quetibũjuyuparã Jairore.

³⁶ Bairi Jesús cãã cũ caĩrĩjẽrẽ tũgoyupũ. Bairo tũgori, atore bairo qũĩñupũ Jairore:

—Jairo, tũgo acuaeticõãña. Dios cũ camasĩrĩjẽ jetore tũgoñatutuaya — qũĩñupũ Jesús Jairore.

³⁷ Bairo ĩcõã, Pedro, Santiago, cũ bai Juan ásúparã Jesús mena. Aperãrẽ na árotiesupũ Jesús. ³⁸ Bairo Jairo ya wiipũ na caetaro, ti wii macããna pũame oti awaja ãñuparã. Cabaiyasiatacore bopacooro cõ cabairijere cõ ñña otiyuparã.

³⁹ Bairo na cabairo ñnarĩ, ti wiire jããrĩ bero, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Awaja otieticõãña majãã. Atio cawĩmao baiyasietiyamo. Cãnio baiyamo —na ññupũ Jesús.

⁴⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, nipetirã to macããna pũame roro cũ bócaboyeticõãñuparã, “Merẽ yasioaamo,” ĩrã. Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Jesús pũame ti wiire na wiyocõã joyupũ. Áti yaparo, cariaacoataco ãnacõ cõ caãnopũre jããcoasupũ cõ ãnacõ pacua mena. ⁴¹ Bairo jããeta yua, cõ ãnacõ wãmorĩrẽ ñerĩ, atore bairo cõ ññupũ:

—¡Talita cum! (Bairo ĩgaro ñña: “Cawĩmao wãmũnucãña.”)

⁴² Bairo cũ caĩrõ, cõ pũame jicoquei catitunurĩ wãmũnucã ñesẽãcoasupo yua. Mai, pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã cũmarĩ majũ cũgoyupo. Bairo cõ cacatitunurõ ñnarĩ, camasã pũame bũtioro tũgoñacõã maniásuparã. ⁴³ Bairo na catũgoñamianiatacũãrẽ, Jesús pũame na ñnemoñupũ tunu atore bairo: “Aperãrẽ na quetibũjeticõãña cawĩmao cõ cacatiatajere,” na ññupũ. ĩ yaparo, ugariquere cõrẽ na nurotiyupũ yua.

6

Jesús en Nazaret

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Cabero, ti macãpũ witi acoásúpũ Jesús. Cũ cabuerã pũame cũ mena ásúparã. Bairo witi acoátĩ yua, cũ ya yepa majũpũ etayuparã. ² Eta, yerijãrĩcã rãmũ caãno ti yepa macããna na cañubueri wiire jããñupũ, na quetibũjũgm. Bairo cũ caquetibũjuro tũgo, camasã capããrã tũgocõã maniásuparã. Atore bairo ññuparã:

—Ãnia, caroaro jĩcãrõ tũni quetibũjuyami. ¿Noorpũ atie caroaro cũ ca-quetibũjumasĩrĩjẽrẽ cũ masĩñuparĩ? ¿Dope bairo átijẽñorĩqũẽ cũãrẽ cũ átimasĩñuparĩ? ³ ¿Ãni, yucũpãrĩ mena rocapata ñnierẽ caqũẽnoũ macũ mee cũ ãniñati? ¿Marĩ mena macããcõ, María macũ mee cũ ãniñati? Bairi, ¿Santiago, José, Judas, Simón jũgocũ mee cũ ãniñati? Cũ marĩ masĩjãñũña. Bairi, ¿marĩ mena macããna rõmirĩ jũgocũ mee cũ ãniñati? —ãmeo ĩ jẽniñañuparã na majũ.

Bairi Jesure qũĩroagaetiri, cũ ya macã macããna puame cũ caquetibujurijere tũgogaesuparã. ⁴ Bairo na catũgogaeto ñña, atore bairo na ññupũ Jesũs:

–Profeta majã tocãnacãũpurea na ñroanucũñnama camasã nipetiro na cañesẽãrõpu. Na ya macã macããna, bairi na ya wii macããna majũ roque na boetinucũñnama. Na yarã jeto na ñroatinucũñnama –na ññupũ Jesũs.

⁵ Bairo cũ ya macã macããna cũ caquetibujurijere cariape na catũgogaetoi, capee caroa cũ caátijẽñomasĩrĩjẽrẽ topure átĩ ñnoesupu Jesũs. Jicããrã cariarã jetore cũ wãmo mena na pãñarĩ na catioyupu. ⁶ “Cãrẽ cariapea ññami,” to macããna camasã na caĩtũgõusaetie jũgori, tũgoñarĩqũe pairi tũgoñacõã maniásupu Jesũs.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

Bairo na cabairo ññarĩ, Jesũs puame totuaca caãni macãrĩpu, na quetibuju ñesẽãũ ásupu. ⁷ Bairo jicã rũmu na neñoñupũ Jesũs cũ caquetibujurotijoparã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ majũ caãnarẽ. Bairo na bese yaparo yua, tocãnacã macãã, pũgarã jeto na árotiyupu. Mai, na caápáro jũgoye na joyupu masĩrĩqũerẽ, wãtĩ yeri pũnarẽ wiyomasĩrĩqũe majũrẽ. ⁸ Tunu apeye na cacũgorije ñnierẽ na jeárotiesupu. Bairi wasopoa, apeye ñnierẽ na cajããrĩ poa, pan, dinero cããrẽ na jeárotiesupu. Na tuericu jetore na neárotiyupu. ⁹ Tunu rupo jutii na cacũgorije, na jutii na cajããnarĩjẽ jeto mena na árotiyupu. ¹⁰ Bairo na ároti yaparo, atore bairo na ññupũ:

–Noo mujãã cañesẽãrõpu jicã wii ñnorẽ etarã, toa tuacõãña, ti macãpu mujãã caãni rũmũrĩ cãrõ. Capee wiiripu patowãcõ ñesẽãtĩcõãña. ¹¹ Bairi di macã macããna ñna mujãã cabapacũto na caboeticõãta, o mujãã yaye quetire na catũgogaeticõãta, na mena ãmerĩcõãña. Bairi na ya macãrẽ witiãná, na macã ñerĩrẽ mujãã rupo jutii macããjẽrẽ mujãã paregarã, “Roro jããrẽ mujãã átiaru,” ñrã –na ñ joyupu Jesũs.

¹² Bairo cũ cãrõ bero acoásuparã yua. Bairo áná yua, camasãrẽ, “Roro mujãã caátinucũrĩjẽrẽ tũgoña yapapuari tũgoña wasoaya. Dios yaye busurique puamerẽ tũgõusajũgoya,” na ñ quetibuju ñesẽãñuparã. ¹³ Tunu bairoa camasã capããrã wãtĩ yeri cacũgorãrẽ na acurewiyojoyuparã Dios cũ catutuarije jũgori. Capããrã cariayecuna cããrẽ na rupoare use aceituna mena na piopeori na catioyuparã.

La muerte de Juan el Bautista

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ti yutea caãno camasã nipetiro Jesũs cariarãrẽ cũ canetõmasĩrĩjẽrẽ tũgoyuparã. Bairi quetiupu rey Herodes cãã queti tũgoyupu Jesũs cũ caátimasĩrĩjẽrẽ. Bairo tiere tũgo, atore bairo na ññupũ cũ carotirãrẽ:

–Jesũs na caĩ, cãã ãcãmi Juan el Bautista cabaiyasiricu ãnacũ tunu cacati majũ. Bairo cabai ãnirĩ capee átijẽño masĩmi –na ññupũ Herodes.

¹⁵ Aperã qũĩñuparã:

–Dios camasãrẽ cũ caquetibujurotijoricu ãnacũ, Elías cawãmecucu ãnacũ catiri buiaetaupu –quĩñuparã aperã.

Bairo aperã qũĩñuparã:

–Tirũmupu cããnana profeta majã mena macããcũ jicãũ catiri buiaetaupu –quĩñuparã.

¹⁶ Bairo Herodes na caĩquetibujurijere tũgomicãã, atore bairo ññupũ:

–Juan, tirũmupu cũ rupoare yu capatarocarotiricu ãcãmi Jesũs. Merẽ caticoatacãmi tunu –ññupũ.

17-18 Mai, cajügoyeru Herodes ruame Juarê ñerotiyuru. Bairo cü ñerotiri bero, âpõawê mena cü jiyari, preso jorica wiiru cü cüroca rotijoyuru. Juan cü caquetibujirijere boesuru Herodes. Mai, “Mu bai Felipe namo Herodías na caïo mena mu cañie ñuêtiña. Carorije niña mu caatie,” cürê cü caïquetibujirijere boesuru. Bairo boetiri preso jorica wiiru cü cüroca rotijoyuru Herodes ruame Juarê.

19 Herodías ruame Juarê qüññatejãñuñupõ. Bairo qüññateeri yua, cü pajã rotigamiñupõ. Bairo átirotigamiocãã, átiroti masiêsupo, quetiuraru rey Herodes Juarê cü camairijê jügori. 20 Herodes ruame Juarê, “Caroá, Dios cü caquetibujerotijõ âcümü,” i tũgoña uwijãñuñupõ. Bairi Juarê cü qüênoñupõ. Apeyera Juan cürê cü caïquetibujirijere dope bairo átimasietimicãã, caroaro mena cü caïrjêrê tũgoganucüñupõ Herodes. 21 Mai, merê etayuparo Herodías Juarê cõ capajãrotimasirã rãmu majü. Bairi jicã rãmu, Herodes ruame cü cabuiarica rãmu caetaro, bose rãmu qüênoñupõ. Áticõã, cü mena macããna cü rocajãñurã carotimasirã, cü comandante carotirã, Galilea yepa macããna carotimasirã cãã cü capiioatana etayuparã. 22 Bairo na caugaãno, Felipe namo cañimiricõ Herodías cawãmecuco macõ ruame basao ásupo, Herodes cõ cü cañaparore bairo iõ. Herodes cü capiioatana cãã cõ cabasarijere ññajesomajücõãñuparã. Bairi nipetirã na catũgoro, atore bairo cõ ññupõ Herodías macõrê Herodes ruame:

—Noo, yure mu cajënicari wãmerê yu jëniña. Mu yu jomajücõãgu —cõ ññupõ.

23 Pũgani cãrõ, “Ítoricarõ mano Dios mena ñiña. Mu yu jomajücõãgu dise ñnie yure mu cajënicarjêrê. Yu ya yepa yu caquetiuraru cuti yepa carecomacã ñno cããrê mu yu jomasigũ, mu cabooata,” cõ ññupõ. 24 Bairo cawãmao ruame tiere tũgori, cõ pacore jëniñaõ ásupo. Atope bairo cõ ññupõ:

—Caaco, ¿ñe ñnie ruamerê cü yu jënioati?

Cõ paco ruame ññupõ:

—Juan el Bautista ruapoare cü jëniojã.

25 Bairo cõ caïrõ tũgo, tãmurã cõ masõricũ turu átã, atore bairo qüññupõ:

—Bairo yu boya: Ameacã Juan el Bautista ruapoare patanerã jotu bararu jããrã, yu mu jowa —qüññupõ.

26-27 Bairo cõ caïrõ tũgo, tũgoña yapapuacoásuru Herodes ruame. Bairo tũgoña yapapuamicãã, “¡Dios mena ñiña!” cõrê yu cañatajere yu tũgoama yu capiioatana,” i yua, cõrê cü cañatatore bairo átirotiyuru. Bairi cü ñmu jicãũ soldaure Juan preso jorica wiiru caãcürê cü ruoãa pataroti joyuru. 28 Bairo cü caïrõ tũgo, cü caïrõrê bairo cü ásupu Juarê. Bairo cü pajã yaparori bero, cü ñnacũ ruapoare jotu bapa buiru nejããrã, Herodías macõrê cõ nunuñupõ. Cõ ruame cõ pacore cü ruoãa ñnatõrê cõ neásupo, cü cayasiro cõ masiãto iõ.

29 Cabero Juan cü cabuemiricãrã ruame bairo cürê na capajãrocarijere queti tũgori preso jorica wiiru etarã, cü ñnacũ ruapure neásuparã, masã operu cü yarocagarã.

Jesús da de comer a cinco mil hombres
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Cabero Jesús cü caquetibujerotijoricarã tunu etayuparã. Bairo eta yua, Jesure cü quetibujuyuparã na caatiñesëãtaje, bairi na cañbueñesëãtaje cããrê.

31 Bairo na caïquetibujero bero, atore bairo na ññupõ Jesús:

—Jito aperoru. Toru eta, uga, marã yerijãgarã mai —na ññupõ.

Mai, camasã capããrã na turure nairõ majü na caetaro, dope bairo átiuga masiêsuparã Jesujãã. 32 Bairi toru cañniatacu cümüarê ájããrã camasã manoru

acoásupu Jesús cū cabuerā mena. ³³ Bairo Jesujāā na caátiere masĩrĩ yua, nipetiro macāā macāāna Jesujāā na caátõpu, utabucura tũni maapu atu ásũparā. Bairo áná, na jũgoye na capẽñaetaparopure ānicote yuyuparā. ³⁴ Bairi Jesús utabucura ape nugõõapu pẽñaeta yua, maa nucãñupũ. Maa nucãrĩ yua, camasã capãārãre na ññañupũ. Bairo bai, bopacooro na ññañupũ, nuricãrã oveja narẽ cacotei camãnarẽ bairo na cabairo jũgori. Bairi capee bueriquere na bueyupu. ³⁵ Bairo na cū cabueãno, ñamicããcã nicoasuparo. Bairo cū cabuerã puame Jesutu etari, atore bairo qũĩñuparā:

—Merẽ ñamicã majũ ñña. Atopure wiiri maniña. ³⁶ Dope camasã capãārãre na marĩ áperã. Bairi ãnoarẽ na mũ árotiwa macããpu, na majũ na caugapeere na wapatirápáro —qũĩñuparā Jesure.

³⁷ Bairo na caĩrõ tũgomicũā, atore bairo na ññupũ:

—Mujãā majũ na ugarique nuña —na ññupũ.

Bairo cū caĩrõ tũgo, bairo qũĩñuparā:

—¿Jãā cawapatirátõ mũ boyati? ¿Dos cientos denario moneda tiiri cãrõ mena pan rupare jãā wapatiracuti, narẽ nugarã?

³⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Pan rupaa, ¿nocãnacã rupaa majũ mujãā cũgoyati? Ññarájá.

Bairo cū caĩrõrẽ bairo áti yaparori bero, atore bairo qũĩ quetibũyuparā:

—Jãā, jĩcã wãmo cãrõ pan jororiaca, wai, pugarããcã tocãrõã jãā cũgoya.

³⁹ Bairo cū na caĩquetibũyũ yaparo bero, camasã capãārã to caãnarẽ taa yerapu rupa poari na ruirotiyupu. ⁴⁰ Bairo jĩcã poa macãāna, ape poa macãāna cien majũ camasã ruiyuparā. Ape poa macãāna, ape poa macãāna, cincuenta majũ camasã ruiyuparā. ⁴¹ Bairo na caruiro ñña, pan rupaa jĩcã wãmo cãnacã rupaacarẽ, wai pugarã mena nerĩ, jõbuire ññamugõjori, “Jãā Pacu, jãā mena mũ ññujãñuña,” qũĩ jẽniñupũ Jesús Diore. Bairo qũĩ jẽni yaparo, pan rupaare carecomacã peeri, cū cabuerãrẽ na nuniñupũ, camasãrẽ na cabatoparore bairo i. Wai cũarẽ carecomacã peeri, cū cabuerãrẽ na nuniñupũ, camasã nipetirore na cabatoparore bairo i. ⁴² Bairo na cabatoro bero yua, nipetiro camasã caroaro ugaripicoasuparã, ugarique na cabatoatajere. ⁴³ Bairo na cauga tuaro bero, jejãñuparã piiripu na caugarugarijere. Puga wãmo peti rupore puga pẽniro cãnacã piiri majũ jejãā jiroyuparã. ⁴⁴ To caãna caugaatana jĩcã wãmo cãnacã mil majũ camasã ãñuparã.

Jesús camina sobre el agua
(Mt 14.22-27; Lc 6.16-21)

⁴⁵ Tipau bero cū cabuerãrẽ cũmuapu na ájããrotiyupu Jesús tunu. Camasãrẽ na cū caĩññatusajotoye, ti utabucura jĩnugõõapu Betsaida macãpu cū jũgoye na capẽñaátõ boyupu. ⁴⁶ Bairi camasãrẽ na ññatusajo yaparo, ãtãũ buipu wãmucõsũpu Jesús, Diore cū jẽniácú. ⁴⁷ Bairi muipu cū cajãrõ canaioatipau Jesús cū cabuerã cũmua mena merẽ tira recomacã majũpu na ññajoyupu Jesús. Cū puame jĩcãũã ãñupũ ti ãtãũ buipu. ⁴⁸ Topu ãcũ, cū cabuerã popiye mena na capẽñaátõre ññajoyupu. Mai, wĩno puame butioro na riapere papu tunoñuparõ. Bairo roro na cabairo, cabusuparo jũgoyeaca oco bui peari natu asũpu Jesús. Cū puame na netõãgure bairo baimiñupũ. ⁴⁹ Bairo oco buipu cū caatõ ñña yua, cū cabuerã uwiri bairo awajayuparã: “¿Ñni, camasocũ ãnacũ wãtĩ marĩtu atiyami!” Ññuparã. ⁵⁰ Cū cabuerã nipetirã qũĩññañuparã Jesure. Bairo butioro cauwirã ãniri bairo i awajayuparã yua. Bairo na cabairo, jicoquei Jesús puame na ñjoyupu:

—¿Tũgoñatutuaya yũ yarã, Jesua yũ ãniña, yũ uwieticõãña! —na ññupũ.

⁵¹ Bairo cūmuarū cū caájããrõ, wĩno pũame papu jãnacuasuparo yua. Bairo cabairo ñña, cū cabuerã pũame bũtorio ñña acũacoasupará. ⁵² Cajũgoye Jesús pan rupare cū caátijẽñorĩqũerẽ caĩñarĩcãrã nimirãcãã, cū caátimasĩnetõrĩjẽrẽ tũgoña masĩesupará. Na yeri mena tũgoña masĩesupará.

*Jesús sana a los enfermos en Genesaret
(Mt 14.34-36)*

⁵³ Bairo pẽnaánã, utabucũra ape nũgõãrũ etayupará, Genesaret cawãmecuti yerarũ. Topũ etarã, na cūmuarẽ jiyaturoo yaparo, maa nũcãñupará. ⁵⁴ Bairo na caetaro ñña, jicoquei to macããna pũame Jesure qũĩña masĩñupará. ⁵⁵ Bairo cū caetaro ññarĩ, ti yepa macããna nipetiropũre ataátĩ, na quetibũju batoyupará. Cariayecũnarẽ na canerĩ coro mena na jeatĩ rotiyupará, “Tĩraũrũ niñami Jesús,” na caĩrõrũ. ⁵⁶ Bairo na pũame Jesús noo cū caboropũ cū caãñesẽãrõ, o peeti macããcã, o capairi macã, o macã tãni macãã macããrĩpũ cū caátõ cããrẽ na jeásũparã camasã cariarãrẽ. Jesús cū caátĩ wããrĩpũ cariarãrẽ na cũñupará, bũtorio, “Mũ jutiro yapaacarẽ jãã pãñarotiya,” cũrẽ na caĩmasĩpare bairo ñrã. Bairo cariayecũna tocãnacãũrũna cū jutiro yapare capãñarã caticoasupará yua.

7

*Lo que hace impuro al hombre
(Mt 15.1-20)*

¹ Cabero etayupará fariseo majã, bairi Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã mena. Na pũame Jerusalẽn macãrũ caátĩatana ãñupará. ² Jesús cū cabuerã jĩcããrã wãmo coseena na caũgaro na ññañupará fariseo majã. “Ugagarã jũgoye marĩrẽ bairo wãmo coseetiya Jesús cū cabuerã,” ĩ bũũpaiyupará. Bairi, “Carorã ãnama,” na ĩ ññañupará, fariseo majã Jesús cū cabuerãrẽ. ³ Mai, fariseo majã, judío majã nipetirã na ñicũjãã na caátijũgoatatorea bairo ána ásupará. Bairi caroaro na wãmorĩrẽ tocãnacãnia coseri bero jeto uganucũñupará. ⁴ Ugarique cawapatiratana tunu etarã cũã na wãmorĩrẽ cosenucũñupará, ugagarã jũgoye. Na ñicũjãã na caátinucũrĩqũẽ wãme cãrõ átinucũñupará. Tunu bairoa etirique na capiojãrĩ ruri cããrẽ, na joturi cããrẽ cosenucũñupará. Bairo marĩ caápericõãta, Dios, “‘Carorã niñama,’ marĩ ĩ ññabujiõmi,” ĩrã bairo átinucũñupará. ⁵ Bairi atore bairo qũĩ jẽniññañupará fariseo majã, bairi Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã mena Jesure:

—¿Nopẽĩrã mũ cabuerã marĩ ñicũjãã ãnana na caroticũrĩqũerẽ bairo na áperiyati? Coseetiya na wãmorĩrẽ na caũgaparo jũgoye —qũĩ jẽniññañupará Jesure.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—¡Caĩtopairã majũ mũjãã ãniña! Dios pũame Isaías ãnacũ cū cawoaturica pũrõpũ mũjããrẽ cū caĩquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo mũjãã baimajũcõãña. Atore bairo ññupĩ Dios mũjããrẽ:

‘Ati poa macããna na bũũrique mena yũre caĩroarãrẽ bairo baĩbauyama. Bairo baimirãcũã, na yeri na catũgoñarĩjẽpũ ricaati baicõãñama.

⁷ Na pũame, “Camasã na carotirique pũamerẽ Dios cū caquetibũjuroticũrĩqũẽ netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ ñña,” caĩrãrẽ bairo buenucũñama.

Bairo cabuerã na caãnoi, yũre na cañubuegarije dope bairo átimasã maa, ’ññupĩ Dios mũjãã cabaĩpeere.

8 Mujãã p̄ame mujãã caátinucũrĩjêrê b̄utoro borã, Dios marĩrê cũ caroticũrĩqũê p̄amerê mujãã áperinucũña —na ï quetibũjuyupũ Jesús fariseo majãrê.

9 Ì quetibũjũ yaparo, atore bairo na ïnemoñupũ:

—Mujãã caátinucũrĩjêrê b̄utoro borã, Dios marĩrê cũ caroticũrĩqũêrê cabai-botorãrê bairo mujãã baiya. 10 Moisés ãnacũ p̄ame atore bairo marĩrê ï woatucũñupũ: “Mujãã pacuare mujãã caĩroaro boya. Ni ùcũ cũ pacure, o cũ pacore roro cũ caĩata, cũ mujãã pajĩã rocacõãgarã,” ï woatuyupi Moisés. 11 Bairo cũ caĩcũmiatacũãrê, mujãã p̄ame ricaati mujãã quetibũjũya. Ato bairo mujãã ïña: “Ni ïcãũ ùcũ cũ pacure, o cũ pacore, ‘Yũ yaye nipetirijere merê Diore cũ yũ nuniapũ. Corbãn na caĩrĩjê ñiña. Bairi mujãã cabopacarijere yũ nunimasĩetĩña,’ cũ caĩata, ñurõ. 12 Bairi ni ïcãũ ùcũ tore bairo caĩ ãnirĩ, cũ pacure, o cũ pacore cũ cajuãtinemorõ boetiya,” mujãã ï quetibũjũya. 13 Bairo ï quetibũjurã, Dios marĩrê cũ caroticũrĩqũêrê cajãnarotirãrê bairo mujãã baiya. Bairo caquetibũjurã ãnirĩ netõjãñurõ mujãã boya mujãã caátinucũrĩjê mujãã ya wãme p̄amerê. Tore bairo jeto capee wãme majũ mujãã átinucũña.

14 Ì quetibũjũ yaparo, camasãrê na piineñorĩ, atore bairo na ïñupũ Jesús:

—Mujãã nipetiro camasã tũgopeoya yũ yaye quetibũjũriquere. Tiere tũgomasiña: 15 Camasã na caugarije wapa jũgori mee carorã ñiñama. Na majũã rorije na yeripũ na catũgoñanucũrĩjê jũgori roque carorã ñiñama. 16 Mujãã, caãmoocuna mujãã ãniña. Bairi ãmerê yua, mujããrê yũ caquetibũjuatajere tũgoãmewiyoya mujãã yeripũ —na ï quetibũjuyupũ Jesús.

17 Bairo ï yaparo, camasã capããrã watoapũ caãniatacũ na aweyocoásupũ. Á yua, cũ cabuerã mena wiipũ jããcoásupũ. Bairo ti wiipũ jããeta, cũ cabuerã p̄ame atore bairo qũĩ jeniñañuparã: “Ape wãme ïcõñarĩ camasãrê mũ caquetibũjũrije, ¿dope bairo ïgaro to ïñati?” 18-19 Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo na ïñupũ Jesús cũ cabuerãrê:

—¿Mujãã cũã mujãã tũgomasiẽtĩñati yũ yaye quetire? Nipetiro camasã na caugarije tocãnacã wãme p̄ame na paaropũ yuaya. Yuari yua, cabero netõcoaya. Na caugarije mee na yeri pũnarê to royetuo joroque na átiya.

Bairo ï, “Tocãnacã wãme ugarique caroa jeto ñiña,” ïgu ïñupũ Jesús. 20 Tunu atore bairo ïnemoñupũ:

—Na yeripũ roro na catũgoñarĩjê roque na yeri pũnarê tũgoña asurotiya. Bairi roro na catũgoñarĩjê jũgori carorije caãnarê bairo na ïñañami Dios. 21 Camasã na yeripũ roro na catũgoñarĩjê jũgori tocãnacã wãme carorijere átinucũñama. Ato cãnacã wãme majũ na caátinucũrĩjê ñiña: átiepericarã cutaje, jerutirique, aperãrê pajĩãrerique, 22 camasã na ñumoã mee, o na manapũã mena mee ãnajê, tunu apeye ùnierê bonetõrĩqũê, roro tũgoñarĩqũê, ïtorique, cawãmarã jeto ãna ãmeo roro ãnajê cutaje, roro ïñaugorique, busupairique, botiorique ãnajê cutaje, tũgomasiẽtãjê ãnajê cutaje. 23 Bairo camasã na yeripũ roro na catũgoñarĩjê jũgori roro átiyama. Bairo na wãmorĩ coseena na caugarije wapa mee, roro na caãtie jũgori carorije caãnarê bairo na ïñañami Dios —ï quetibũjuyupũ Jesús cũ cabuerãrê.

Una extranjera que creyó en Jesús

(Mt 15.21-28)

24 Ì quetibũjũ yaparo, topũ caãniatacũ Tiro cawãmecuti macãpũ ásupũ. Topũ eta, topũ cũ caetarijere camasã na camasĩrõ boesupũ Jesús, capããrã yũ tũpũ na neñarema, ï. Bairi ïcã wiipũ jããcoasupũ. Bairo jããmicũã, dope bairo bairuti masĩesupũ camasãrê. 25 Topũ cũ caetaro beroaca, ïcãõ carõmio cawãti

yeri pūna jāāecorico paco pūame Jesús tūpū rəpəpaturi mena etanumuo etayupo. ²⁶ Mai, cō pūame ape yepa macāācō sirofenicia na caīrō macāācō āñupō. Bairo etari, busurique tutuaro mena cō macōpū wātī caācūrē cū acure rocawiyoyo rotiyupo. ²⁷ Bairo cō caīmiatacūārē, atore bairo cō īñupū Jesús:

—Мна, israelita yao mee mū āniña. Bairi mū yū cajuápata, jīcāū cū pūnaa na caugarije pan rupaare ēmarī cū wīi yaiare canureire bairo yū átibujion —cō īñupū.

²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, bairo qūīñupō.

—Bairoa mū átibujion bairna. Bairo mū caīmiatacūārē, bairārna cawīmarā na caugawerije yeparū cañarījēācārē uganucūñama wii yaia cūā. Bairi na caugaricaroacārē bairo yū mū juátigu petoaca —qūīñupō carōmio Jesure.

²⁹ Bairo cō caīrō tūgo, bairo cō īñupū:

—Cariapea miña. Caroaro yū mena mū catūgoñatutuario jūgori, wātī mū macōpūre caānimiatacure merē yū witirotiya. Tunu ácōja mū ya wiipū —cō īñupū Jesús.

³⁰ Bairo cō ya wiipūre tunueta ácō, cō macō, wātī yeri pūna cacūgomiataco cacatiopūre cō etayupo yua.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Bairo Tiro macāpū caāniatacū Jesús acoásupū. Bairo netōáná, Decápolis cawāmecutī macāā etari, netōáná, Galilea utabucara tūpū etayupū tunu.

³² Bairo topū cū caetaro, jīcāū tūgomasīētī, bairi caroaro busumasīētī cabaire cū neásuparā Jesús tūpū, cū wāmo mena cū ñigāpeonetōáto írā. ³³ Bairo cūtu na cane etaro iña, Jesús pūame aperopū camasā na camanopū cū neásupū. Topū cū neá, cū wāmojūārī mena cū āmoō operipū ñujōrī bero, cū wāmojūārē ucoo wareri, cū ñemerōrē pñāñupū. ³⁴ Cabero umurecōopure īñamugōjori yeri jīñijāñupū. Cabero qūīñupū cabusumasīēcū catūgomasīēcārē: “¡Efata!” Efata ígaro iña: “¡Pñāñ!” Cū āmoō to tusuáto ī, bairo īñupū.

³⁵ Bairo Jesús cū caīrō tūgomasī, bairi tunu busumasī baicoasupū yua.

³⁶ “Aperārē na mñjāā quetibujuepa,” na īmiñupū Jesús. Bairo, “Mñjāā quetibujuepa,” cū caīmiatacūārē, aperārē na quetibujubatoō peyocōāñuparā.

³⁷ Bairo cū caātiere iña acūacoatī, bairo qūīñuparā: “Nipetiri wāmerī caroaro átiyami Jesús. Cabusumasīēna cūārē na busumasīō joroque na átiyami. Tunu bairoa catūgomasīēna cūārē na tūgomasīō joroque na átiyami,” īñuparā.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

(Mt 15.32-39)

¹ Tī yutea caānorē camasā capāārā Jesús tūpū tunu na caneñaporo, cū cabuerārē na piijoyupū. Bairo na caetaro iña, atore bairo na īñupū:

² —Ānoa camasā merē itia rēmū majū yū mena nicoayama. Ñe ūnie majū ugarique cūgoetiya. Bairi bopacooro na ñiñaña. Jicoquei na yū tunuo jogaetiya mai. ³ Caugarique ugaenarē na yū catunuojoata, áwēpūētībujiorāma, na ya wiiripūre áná. Jīcāārā na mena macāāna cayoaropū caatiātana niñama. Bairi na marī ugarique nuto —na īñupū.

⁴ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīñuparā:

—Ānoa camasā capāārā niñama. Tunu atopū wiiri maniña. Bairi, ζnoopū marī bocarāti ugarique, paio narē marī canupeere? —qūī jēñiñāñuparā.

⁵ Bairo na caīrō, Jesús pūame na īnemoñupū tunu:

—Pan rupaa, ζnocānacā rupaa majū mñjāā cūgoyati?

Bairo cū caĩrō, atore bairo qũĩñuparā:

—Jāā, jĩcā wāmo peti puga pēnirō cārō pan rupaaca tocārōā jāā cūgoya — qũĩñuparā Jesure.

⁶ Bairo na caĩrō tūgo, camasārē yeparu na ruirotiyuru. Bairo na caruiro ĩña, tie pan jĩcā wāmo peti puga pēnirō caāni rupaare nerī, Diore, “Jāā mena mu ñujāñuña,” qũĩ jēniñupū. Bairo qũĩ jēni yaparori bero, tie pāārē carecomacā peeri bero, cū cabuerārē na nuniñupū, camasārē na batoroti.

⁷ Wai cūārē petoaca cūgoyuparā. Narē nerī, Diore, “Jāā mena mu ñujāñuña,” qũĩ jēniñupū. Bairo qũĩ jēni yaparo, na cūārē na batorotiyuru camasārē.

⁸ Bairo na caāto yua, nipetiro camasā caroaro ugayapicoasuparā, ugarique Jesús cū cabuerā na cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jejāñuparā cū cabuerā piiripu na caugarugarijere. Jĩcā wāmo peti puga pēnirō cānacā piiri majū jejāñjiroyuparā yua. ⁹⁻¹⁰ To caāna caugaricarā puame baparićānacā mil majū camasā ãñuparā. Cabero Jesús puame camasārē, “Yū áya,” na ĩ yaparo, cūmuarē ájāñupū. Dalmanuta cawāmecuti yeparu ásúpu yua.

Los fariseos piden una señal milagrosa

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Bairi Dalmanuta yeparu cū caāno, Jesús cū caátiere ĩñarī bũsujāgamirā, cūtu etayuparā fariseo majā. Bairo etarā, dise ũnie átijēñorĩqũē umarecío macāñjērē Jesure cū áti ĩñorotimiñuparā. “¿Cariape Dios cū cajoricu majū cū ānicuti?” ĩrā, bairo cū átirotimiñuparā. ¹² Jesús puame yeri jĩniñārī, atore bairo na ĩñupū:

—¿Nopēĩrā ati yepa macāāna, āme caāna átijēño ĩñorĩqũē jetore na boyati? Bairo na cabomiatacāārē, tieie áti ĩñoetigumi Dios —na ĩ quetibujuyuru Jesús.

¹³ ĩ quetibujuy yaparo, na cūmuarē etajāā, utabucara ape pugōāpu pēñacoásúpu Jesús cū cabuerā mena.

La levadura de los fariseos

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Mai, cū cabuerā na caugapee, pan rupaare masiriticōārī jeápéyuparā. Jĩcāñcā cūgoyuparā ti cūmuapure. ¹⁵ Bairo na cabairo, Jesús puame bairo na ĩñupū:

—Tūgoya mujāā. Fariseo, Herodes majā yaye levadura, pan pairica na cawauorijere mujāā boeticōāña —na ĩñupū.

¹⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, cū cabuerā puame atore bairo āmeo ĩñuparā na majū: “¿Pan rupaa marī cajeatibujioatajere marī masiriticũpā! Bairi bairo marī ĩmi,” āmeo ĩñuparā na majū.

¹⁷ Jesús puame masĩcōāñupū na caāmeoĩrjērē. Bairi atore bairo na ĩnemoñupū tunu:

—¿Nopēĩrā, “ ‘Pan rupaa na cajeatibujioatajere na masiritiupari,’ ĩgu ĩcāmi Jesús,” mujāā āmeo ĩñati? Bairo mee ĩgu ĩña. ¿Mujāā tūgoña masĩtēĩñati mai?

¹⁸ Cayericūna nimirācūā, ¿mujāā tūgoña masĩtēĩñati? Tunu cacapee cūgorā nimirācūā, ¿mujāā ĩnamasĩtēĩñati? Tunu caāmoocna nimirācūā, ¿mujāā tūgoñiyati? ¿Yoaro mee mujāā masiriticoayati yu caátijēñorĩqũērē? ¹⁹ Pan rupaa, jĩcā wāmo cānacā rupaa jetore cūgomĩcūā, caūmua jĩcā wāmo cānacā mil majū na ũga yapicoao joroque na yu āpu. Tieie mujāā ĩñawū. Bairo caĩnarĩcārā ānirī cabero piiripu na caugarugariquere, ¿nocānacā piiri majū mujāā jejāñjirori?

Atore bairo qũĩñuparā cū cabuerā puame:

—Puga wāmo peti rupore puga pēnirō cānacā piiri cārō jāā jejāñjirowu.

²⁰ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩñupū tunu Jesús:

—Tunu bairoa ape rãmu pan rupaa, jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ cãnacã rupaa jetore cõgomicũã, caũma baparicãnacã mil majũ na uga yapicoao joroque na yũ ápu. Tie cũãrẽ mujãã ñawũ. Bairo caĩnarĩcãrã ãnirĩ cabero piirĩpu na caũgarũgariquere, ¿nocãnacã piiri majũ mujãã jejjããjirori? ¿Tiere mujãã masiriticoayati?

Cũ cabuerã pũame atore bairo qũĩĩnuparã:

—Jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ cãrõ jãã jejjããjirowũ —qũĩĩnuparã Jesure.

²¹ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ñnupũ:

—Bairo majũã baiwu. ¿Bairi mujãã tũgoña masĩetĩĩnati mai?

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Jesús cã cabuerã mena etayupu Betsaida cawãmecuti macãpu. Ti macãpu na caetaro, jĩcãũ cacaapee ñĩnamasĩecũrẽ cũ ne etayuparã. Jesús tũpu cũ ne etari, atore bairo bũtioro qũĩĩnuparã, “Ãnirẽ cũ pãnarĩ cũ netõña.” ²³ Bairi Jesús cacaapee ñĩnaecũrẽ cũ wãmo mena cũ tãgã ásupũ macã tãnĩpu. Topũ cũ ne eta, Jesús cũ ucoo mena cũ wareyupu cũ capeere. Bairo áti yaparo cũ wãmoorĩ mena cũ capeere ñĩgã peoyupu. Bairo átiri bero qũĩ jẽniñaĩnupũ, “¿Merẽ apeye ñnierẽ miñañati?” ²⁴ Bairo cũ caĩrõ, caĩñacũ pũame ñnapãmasĩrĩ yua, atore bairo qũĩĩnupũ:

—Ñiñaña camasãrẽ. Bairũa, yucũre bairo cabaurã ãñesẽãñama —qũĩĩnupũ.

²⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Jesús cũ wãmorĩ mena ñĩgã peonemoĩnupũ tunu. Bairo cũ caátorũa, caroaro majũ ñĩnamasĩĩnupũ yua. Tocãnacã wãmea caroaro ñĩnamasĩĩnupũ. ²⁶ Bairo cũ cabairo ñña, atore bairo qũĩĩnupũ Jesús:

—Tunu ácũja mũ ya wiĩpu. Bairũa, macãpũre mũ tunu apérĩgu —qũĩĩnupũ Jesús cacaapee ñĩnamasĩetĩmiatacũre.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Cabero Cesarea de Filipo na caĩrĩ yepapu Jesús, cũ cabuerã mena maapu ácũ, atore bairo na ñnupũ:

—“¿Noa ácũmi?” yũ na ñnucũñati camasã —na ñ jẽniñaĩnupũ.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩĩnuparã Jesure cũ cabuerã pũame:

—Jĩcããrã ññama: “Juan el Bautista ácũmi.” Aperã ñnucũñama: “Elías ãnacũ catiri ácũmi,” miñama. Aperã ñnucũñama: “Tirũmũpu caãnana profeta majã mena macããcũ jĩcãũ catiri caatácũ ácũmi Jesús,” minucũñama —qũĩ quetibũyuparã cũ cabuerã Jesure.

²⁹ Bairo cũ na caquetibũjuro bero, atore bairo na ñ jẽniñanemoĩnupũ tunu:

—¿Mujãã ate? “¿Noa ácũmi?” yũ mujãã ñnucũñati —na ñnupũ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, Simón Pedro pũame qũĩĩnupũ:

—Mũa, Mesías, Dios cũ cajon majũ mũ ãniña —qũĩĩnupũ.

³⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩĩnupũ Jesús Pedroro: “Cũã, yũ ãniña. Bairãpũa, cũ, yũ cañnierẽ na quetibũjeticõãña aperã camasãrẽ mai,” na ñnupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Jesús anuncia su muerte

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Tipũ bero cũ cabuerãrẽ Jerusalẽpu roro popiye cũ cabaipeere na quetibũju jũgonutuásupu. Quetiuparã cabũtoa camasãrã, bairi Dios cũ caroticũrĩquẽrẽ cajũgobueri majã, bairi sacerdote majã quetiuparã cãũ, popiye cũ baio joroque na caátĩpeere na quetibũju nutuásupu, cũrẽ na capa-ñĩãrotĩpee majũrẽ. “Bairo yũ, Camasã Jũgocũ, yũ na caátĩmiatacũãrẽ, itia rãmu bero yũ caticoagu tunu,” na ñnupũ. ³² Cũ, na caátĩpeere caroaro cariape na

quetibujayura. Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro ruame jōjāñurō Jesure cū neásuru. Topu eta, bairo qũĩ jūgoyuru Pedro Jesure: “¡Yh Quetiurau, mu caĩrōrē bairo to baieticōāto!” qũĩñupū. ³³ Bairo cū caĩrō tūgo, Jesús ruame cū cabuerārē na āmejore ñnarĩ, atore bairo qũĩñupū Pedrose:

—¡Acúja Satanás! Bairo mu caĩrō roro yu cabaipeere cabusujānemourē bairo miña. Dios cū catūgoñarōrē bairo mee, camasā na catūgoñarōrē bairo mu tūgoñaña, bairo yu mu caĩta —qũĩ tutiyuru Jesús Pedrose.

³⁴ Cabero Jesús cū buerā, aperā camasā cūārē na piineñojori, atore bairo na ññupū:

—Ni cabou, yu cabuei caānigau, cū caátigamirĩjērē pitigumi. Yu carotirore bairo jeto roque átigumi tocānacā rūmu. Popiye baimicūā, yu yaye quetire jānaetigumi yu cabuei caānigau ruame. ³⁵ Bairo tunu caūmu apei cū caānie ruamerē mairĩ, yu yaye quetire jānacogumi. Bairo cabai ānirĩ yasicogumi yua. Apei, yu yaye quetire cajānaecu roque netōcōāgumi. Cūrē na capajĩā rocacōāmiatacūārē, caticōā āninucūgumi tocānacā rūmu. ³⁶ Tunu caūmu apei ati yepa macāājē nipetirije merē cūgoyami, cū caborije caāno cārō. Bairo cūgomicūā, Diore cū tūgoñaētĩñami. Bairo catūgoñaecu ānirĩ cū cariaatato bero Dios mena āmerĩgumi. ³⁷ Bairi dope baieto paio cū cacūgorije ruame. Wapa maa tie ati umyrecōo macāājē, Diore cū camasētĩcōāta. ³⁸ Bairi ni jĩcāũ ũcū yure tūgoñabobori, “Jesús yau yu āniña,” ati yute macāāna carorā ricaati caānarē na cū caĩquetibujagaeticōāta, yu cūā, “Āni, yu yau niñami,” cū ñi masĩtĩgu. Yu, Camasā Jūgocu, ati yeparu yu Pacu cū camasĩrĩjē mena nemo yu catunuetaro, “Āni, yu yau niñami,” cū ñi masĩtĩgu. Ángelea majā jōbui macāāna, cañurā mena, tunu yu catunuetaro, bairo cū ñimasĩtĩgu ni jĩcāūrē tūgoñabobori, “Jesús yau yu āniña,” cū caĩquetibujagaeticōāta.

9

¹ Bairo Jesús camasārē na cū caquetibujuro bero, atore bairo na ñnemoñupū cū cabuerā ruamerē:

—Cariape mujāārē yu quetibujaya: Mujāā jĩcāārā, ato caāna, mujāā cariaparo jūgoye mujāā ññagarā. Dios cū carotimasĩrĩrau tutuaro mena caetarore —na ĩ quetibujayuru Jesús cū cabuerārē.

La transfiguración de Jesús (Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Cabero, jĩcā wāmo peti jĩcā pēnirō cānacā rūmurĩ bero Pedrose, Santiagore, Juarē na piiásuru Jesús ũtāũ caūmurĩcu buirpu. Bairo topu na caāno, Jesús ruame cū cabaurije wasoacoasuru. ³ Cū jutiro ruame botiro baicoasuparo. Camasā coserique mena jutii botirije majū na cacosero netōrō botiyuparo. Asiyau baicoasuru Jesús yua. ⁴ Bairo cū cabaiāno, Elías ānacū, Moisés ānacū mena buiaetayuparā. Bairo buiaetarā yua, Jesús mena busurēninucūñuparā. ⁵ Bairo na caĩāno, Pedro ruame atore bairo qũĩñupū Jesure:

—Jāārē cabuei, jatopu marĩ caāno ñumajūcōāña! Bairi itia wiipāĩrĩcā majū mujāārē jāā qũēnobjagarā. Jĩcā wii mu ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mujāārē jāā qũēnobjagarā —qũĩñupū Pedro Jesure.

⁶ Mai, Jesús cū cabuerā ruame ñña acuanetōcoasuparā. Bairi Pedro ruame dope bairo ĩ masĩtĩrĩ, tore bairo ññupū. ⁷ Bairo cū caĩāno, buseriwo atĩ, na pauma tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojāā ruame sayusogoru āñuparā. Bairo āna, busurique buseriwo watoapu cabusocajorijere tūgoyuparā. Ato bairo ññuparō: “Āni, yu macū, yu camai majū niñami. Cū yaye busuriquere

tăgousaya,” ĩ ocajoyuparo jôbuipũ. ⁸ Bairo to caĩrô tăgo, tunu âmejore ĩñajoyuparâ. ĩTame! Elías, Moisés cŕã mañuparâ yua. Jesũs jeto nucũñupũ.

⁹ Cabero ũtããrê na caruiatô, atore bairo na ĩñupũ Jesũs Pedrojããrê: “Âme mujãã caĩñaatajere aperãrê na mujãã quetibũjetigarã mai. Cabero, yũ, Camasã Jũgocũ, cariacooatacũ nimicũã, yũ cacatiro bero roque na mujãã quetibũjugarã,” na ĩñupũ. ¹⁰ Bairo cũ caĩrôrê bairo aperãrê quetibũjetimirãcũã, na jetoa na yeripũ tiere tăgoñañuparâ. Bairo tăgoñarĩ, atore bairo âmeo ĩ jêniñañuparâ, “¿Dope bairo ĩgu quĩñati, ‘Cariacoatacũ nimicũã, yũ catigũ,’ Jesũs cũ cabaipeere cũ całata?” âmeo ĩ jêniñañuparâ na majũ. ¹¹ Bairi cabero atore bairo quĩ jêniñañuparâ Pedrojãã Jesure:

—Moisés ânacũ cũ caroticũrĩquêrê cajũgobueri majã bairo ĩñama: “Dios cũ cajopau ati yeparũ cũ caetaparo jũgoye Elías ânacũ catiri etanemogumi tunu,” ĩñama. ¿Nopêĩrã bairo na ĩ quetibũjuyati camasãrê?

¹² Bairo na caĩjêniñarô, atore bairo na ĩ quetibũjuyupũ Jesũs:

—Na caĩrôrê bairo atijũgogumi jĩcãũ Elías ânacũrê bairo caãcũ. Cũ ruame nipetirijere quẽnojũgogumi. Tunu bairoa, ¿nopêĩrã Dios yaye busurica tutipũ cawoatucarã ruame, “Camasã Jũgocũre popiye cũ bairo joroque átigarãma. Roro majũ quĩñategarãma,” na ĩ woatu quetibũjucũñuparĩ? ¹³ Cariape mujããrê ñiña: Elías ânacũrê bairo caãcũ merê etawĩ. Bairo cũ caetamiatacũãrê, “Cũã niñami Elías ânacũrê bairo caãcũ,” quĩ masĩema camasã ruame. Bairi ricaati, noo na caborore bairo cũ âma, profeta majã na caquetibũju jũgoyeticũricãrôrê bairo —na ĩ quetibũjuyupũ Jesũs Pedrojããrê.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ ũtããrupũ caetaatana na mena macããna na caãnopũ rui etayuparâ. Capããrã camasãrê na ĩñañuparâ. Apera Moisés ânacũ cũ caroticũrĩquêrê cajũgobuerã Jesũs cũ cabuerã mena butioro âmeo busuyuparâ, busunetôgarã. ¹⁵ Bairo na ruame Jesũs natũ cũ caruietaro ĩña acũacoasuparâ. Bairi yua, cũtu atu ásuparâ, cũ jêniñaná. ¹⁶ Bairo na caatuatô:

—¿Ñe ũnierê âmeo busurã mujãã átiati na mena? —na ĩñupũ Jesũs.

¹⁷ Bairo cũ caĩjêniñarô tăgo, camasã capããrã watoapũ caãniatacũ jĩcãũ bairo quĩ yuyupũ:

—Cabuei, yũ macũ jĩcãũã caãcũrê mutũ cũ yũ ne atĩapũ. Yũ macũ wãtĩ yeri pũna jũgori busumasĩetĩñami. ¹⁸ Bairo wãtĩ yeri pũna ruame yũ macũrê cũ cajããrôĩ, cũ jũgoñaõ joroque átiyami. Bairo cũ caáto, yũ macũ ruame cũ risero jopo witinucũñami. Cũ opi mena bacarapotu nucũñami. Tutuau cũ buo joroque cũ átinucũñami. Bairi mũ cabuerãrê butioro na yũ wiyoro-timĩapũ wãtĩ yeri pũnarê. Mũ cabuerã ruame cũ wiyoyo masĩetĩñama —quĩ quetibũjuyupũ wãtĩ yeri pũna cacũgõũ pacũ Jesure.

¹⁹ Bairo cũ caĩquetibũjuro tăgo, atore bairo na ĩñupũ Jesũs:

—ĩTame, mujãã, ati yepa caãna Dios cũ camasĩrĩjêrê cariapẽ mujãã tăgoetimajũcõãña! Bairo mujãã cabairoi, yũ tăgoña yapapuajãñũña. ¿Nocãrô yoro mujãã mena yũ ânibujocũtĩ? Jau, toroque cawãmaurê ato ruame cũ neasã —na ĩñupũ Jesũs.

²⁰ Bairo cũ caĩrô tăgo, cawãmaurê Jesutũ cũ ne etayuparâ. Bairo wãtĩ yeri pũna ruame Jesure quĩñarĩ, caãmũrê cũ jũgoñañupũ yeparũ cũ risero jopo witrĩnũcũpũ. Bairo cũ jũgoñaũ, riañarĩquêrê bairo cũ ásupũ tunu. ²¹ Bairo cũ cabairo ĩña, atore bairo quĩ jêniñañupũ Jesũs cacũre:

—¿Nocarõpũ tore bairo cũ baijũgori?

Cawãmaũ pacũ ruame atore bairo quĩ yuyupũ:

—Cawĩmauaca ãcũpĩna bairo baijũgowĩ. ²² Capree majũ wãtĩ peerorũ cũ jũgorocajoe áncũñami. Ape rãmurã riapũ cũ jũgorocañua mecãnucũñami, cũ caria yasiparore bairo í. Mũ catutuarije mena cūrẽ mũ canetõõmasĩata, jãã bopaca ñnarĩ jãã juátinemoña.

²³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Yũre mũ canucũbugoata, yũ netõbojamasĩña. Yũ mena catũgoñatutuarã nipetirore nipetiri wãmerĩrẽ yũ netõbojamasĩña.

²⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñupũ cariaũ pacũ Jesure tutuaro mena:

—Mũ mena yũ tũgoñatutuaya. Bairi nemojãñurõ mũ mena yũ tũgoñatutuo joroque yũ átinemoña.

²⁵ Bairo Jesús camasã capããrã cũ tũpũ na caatuató ññaũ, cũ jãnaoñupũ wãtĩ roro caácure. Atope bairo qũĩñupũ Jesús:

—Wãtĩ yeri, camasãrẽ cabũsena catũgoenarẽ bairo caácũ, tũgoya. Mũrẽ ñiña. Ñni, cawãmaũ rupaare cũ witi ácũja. Pugani cũpũre jããnemoeticõãña — qũĩñupũ Jesús wãtĩ yerire.

²⁶ Bairo cũ caĩrõ, wãtĩ yeri pũna pũame tocãrõã jicoquei cawãmaurẽ bũtioro cũ yuguĩ, cũ awajao joroque áti, cũ wicoásupũ yua. Bairo cũ caátõ, cawãmaũ wãtĩ yeri pũna cacũgomiatacũ pũame acũẽsupũ. Cariacoatacure bairo baiyupũ. Bairo cũ cabairõ ñnarĩ, capããrã ññuparã: “Merẽ riacuupi yua.”

²⁷ Jesús pũame cũ wãmorũ ñerĩ, cũ tũgãwãmũo nucõñupũ. Bairo cũ caátõ, cawãmaũ pũame wãmũnucãcoasupũ yua.

²⁸ Cabero Jesús wiipũ cũ cajããrõ, aperã na camano, na jeto ãna, cũ cabuerã atore bairo Jesure qũĩ jẽniñañuparã:

—¿Nopẽĩrã wãtĩ yeri pũnarẽ jãã acurocawioyo masĩetĩcuti? —qũĩ jẽniñañuparã.

²⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ:

—Wãtĩã, jõ caãniatacure bairo caãnarẽ na mujãã caárotigata, cajũgoye ugarique betiri mujãã jẽniñubuegarã Diore —na í quetibũjuyupũ Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰⁻³¹ To bero áná, Galilea macãtu netõásuparã Jesujãã. Jesús pũame to cũ caátĩere camasã na camasĩrõ boesupũ, cũ cabuerãrẽ caquetibũjuñesẽãũ ãnirĩ. Atope bairo na í quetibũjuyupũ tunu:

—Yũ, Camasã jũgocũ, yũ ñerotiecogũ camasãrẽ. Bairi yũ pajĩãrotiecogũ. Bairo yũ na capajĩãmiatacũãrẽ, itia rãmũ bero yũ caticoagũ tunu —na í quetibũjuyupũ.

³² Na pũame tie cũ caĩrĩjẽrẽ tũgomajũcõãmirãcũã, tiere tũgomasiẽsuparã. Tunu bairoa Jesure cũ jẽniña uwijãñuñuparã tiere.

¿Quién es el más importante?

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Cabero Jesús cũ cabuerã mena Capernaum cawãmecuti macãpũ etayuparã. Bairo ti macã eta, na caãni wiipũ na cajããrõ bero, atore bairo na í jẽniñañupũ Jesús cũ cabuerãrẽ:

—Maapũ áná, ¿ñerẽ mujãã ãmeo busupẽniatiati?

³⁴ Mai, maapũ áná, “¿Ni cũ ãnicuti marĩ menarẽ caãnimajũrẽ bairo caãcũ?” ãmeo í busupẽni ásuparã. Bairo caãmeo ñana ãnirĩ boboorĩ cũ yuesuparã.

³⁵ Bairo na caynetõ ñña, Jesús pũame cũmurõpũ rui yaparori bero, “Tiaya mai,” na ññupũ Jesús cũ cabuerã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacũũ caãnarẽ. Atope bairo na í quetibũjuyupũ:

—Aperã netõrõ carotimasĩrã mujãã caãnigaata, nipetirã bero macããnarẽ bairo mujãã caãnajẽ cutiere boya. Narẽ capaacoterãrẽ bairo caãniparã mujãã ãniña —na ñupũ.

³⁶ Bairo ñ yaparo, jĩcãũ cawĩmaurẽ na watoaru cũ nucõñupũ. Bairo cũ nucõ, cũ nemũgõrĩ, atore bairo na ñupũ Jesũ cũ cabuerãrẽ:

³⁷ —Ni jĩcãũ ùcũ, yu yaye quetire tũgõusari, ãni cawĩmaurẽ bairo caãcũrẽ cũ camaiata, yure camairẽ bairo cũ ñiñagu. Tunu bairoa yure camai cũ caãnoi, yu jeto mee Dios yure cajoricũ cũã cũrẽ camairẽ bairo quĩñagumi —na ñ quetibũyupũ Jesũ.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Juan puame atore bairo quĩñupũ Jesure:

—Jããrẽ cabuei, apei caãmurẽ jãã ññawũ. Cũ puame mũ wãme mena ñrĩ rotimasĩwĩ. Bairo rotimasĩrĩ yua, cũ acurewiyojowĩ wãtĩ yeri pũnarẽ, caãmurẽ cajãñamiatacure. Bairo cũ caáto ñña, jãã puame cũ caátiere cũ jãã átirotierũ, marĩ mena macããcũ cũ caãmerõĩ —quĩñupũ Juan Jesure.

³⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo quĩñupũ Jesũ Juarẽ:

—¿Nopẽrã cũrẽ, “Apeina,” mujãã ñrĩ? Bairo ñetĩcõãña. Ni ùcũ yu wãme mena Diore jẽnirĩ apeye ùnierẽ átijẽnorĩ bero, roro yure ñ masiẽtĩgumi. ⁴⁰ Jĩcãũ ùcũ caãmũ marĩrẽ cũ catutieticõãta, marĩrẽ cajuãcure bairo caãcũ ñiñami. ⁴¹ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ puame mujãã yu cabuerã mujãã caãno jũgori mujããrẽ cũ canucũbũgoata, caroare cũ jogumi Dios caãmurẽ. Dise ùnieacãrẽ oco mujãã caetipee cããrẽ mujãã cũ cajoata, cũ caátie wapa nigaro —na ñupũ Jesũ cũ cabuerãrẽ.

El peligro de caer en pecado

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Ñ quetibũyũ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Ni jĩcãũ ùcũ apei yu mena catũgõñatutujũgoure, cũ tũgomawijiao joroque cũ caápara, roro majũ baigumi Dios cũ caĩñabesepa rãmũ caetaro. Jĩcãũ ãtãã capairica mena cũ wãmũarẽ jiyaturĩ, ña capairiyaru na carurocaricare bairo netõjãñurõ popiye baigumi cũ ùcũ ti rãmurẽ yua. ⁴³ Bairi mujããrẽ ñinemoña tunu: Ni mujãã mena macããcũ cũ wãmõrĩ mena jũgori carorije jetore átinucũũmi. Bairo cũ wãmõrĩ mena jũgori roro caátipai cũ caãmata, apei cũ wãmõrĩrẽ cayiseta rocaecoricure bairo cũ caãno, ñuña. Cũ rupau macããjẽ wãmõrĩ cacũgoecure bairo baimicãũ, rupa tutua Diotu cũ caátõ, ñujãñuña. Peeropũ roro cũ caábujorijere cũ netõõgumi Dios, tore bairo roro cũ caátiere cũ camasiritiata yua. Cũ wãmõrĩ roro cũ átio joroque caátie mena cãgori roro peeropũ cũ capopiye tãmuoata roque, ñuetibujoro, yura. ⁴⁴ Topure peero cũã di rãmũ ùno caũjãnaeti peero, cayatieti peero majũ nigaro. Becoa cũã cariaena majũ nigarãma topure. ⁴⁵ Tunu bairoa ni mujãã mena macããcũ cũ rãpori mena jũgori carorije caãna na caãnopũ ánuucũũmi. Bairo cũ rãpori mena roro caápai cũ caãmata, apei cũ rãporire cayisetarocaecoricure bairo cũ caãno, ñuña. Cũ rupau macããjẽ rãpori cacũgoecure bairo baimicãũ, rupa tutua Diotu cũ caátõ, ñujãñuña. Peeropũ roro cũ caábujorijere cũ netõõgumi Dios, tore bairo roro cũ cabainucũrĩjẽrẽ cũ cajãnaata yua. Cũ rãpori roro cũ baio joroque caátie mena cãgori roro peeropũ cũ capopiye tãmuoata roque, ñuetibujoro, yura. ⁴⁶ Topure peero cũã di rãmũ ùno caũjãnaeti peero, cayatieti peero majũ nigaro. Becoa cũã cariaena majũ nigarãma topure. ⁴⁷ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ cũ caapee mena jũgori carorije macããjẽ jetore ññanucũũmi. Bairo cũ caapee mena jũgori carorije macããjẽrẽ caĩñapai

cū caāmata, apei cū caapeere cawerocaecoricare bairo cū caāno, űuűa. Cū rupa macāājē cacaapee cūgoecare bairo baimicūā, cacaapee macū Diotu cū caátó, űujāűuűa. Peeropu roro cū caábujiorijere cū netōđgumi Dios, tore bairo carorije macāājērē cū caűűājanaata yua. Cū caapee roro cū átio joroque caátie mena cūgori roro peeropu cū caporiye tāmwoata roque, űuetibujoro, yura. ⁴⁸Topure peero cūā di rūmu űno caājānaeti peero, cayatieti peero majū nigaró. Becoa cūā cariaena majū nigarāma topure. Bairo ro mujāā caátinucūűjērē jānacōāűa.

⁴⁹“Ati yerapu āna, popiye mujāā baigarā. Peeropu marī caūrō capūnirōrēā bairo roro popiye netōrō mujāā baigarā. ⁵⁰Moa caocarije űujāűuűa. Moa caocae tie roque űerē átí masīētīűa camasārē. Bairo moa caocarije capeti-coasapata, űe űnie pamerē űuētīűa. Mujāā, yu cabuerā moa caocarijere bairo ānajēcusa. Āmeo juátinemoűa. Tunu bairoa jīcā yericunarē bairo ānajēcusa,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

10

Jesús enseña sobre el divorcio (Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹Bairo atiere cū caűquetibujero bero, Jesús to Capernaum caāniatacu, Judea yerapu acoásupu. Rio Jordán muipu cū cawāmuatī nūgōā pameru acoásupu. Bairo cū caátó, capāārā camasā cū usayuparā. Bairo cū caátinucūrōrē bairo Dios yaye cū caquetibujunucūűjērē na quetibujuyupu. ²Bairo cū caquetibujero, qūī jēniűarā etayuparā jīcāārā fariseo majā. “Carorije buei átiyami Jesús,” qūī busajāgamirā, atore bairo cū jēniűamiűuparā: “Marī judío majā mena macāācū ni jīcāū űcū cū majū cū catūgoűarō jūgori cū űumorē rocagu, ĳcō cū roca masīcūti?” qūī jēniűaűuparā. ³Bairo na caűjēniűarō tūgo, atore bairo na ĩűupū Jesús:

—ĳDope bairo Moisés ānacū cū roticūűuparī camasārē? —na ĩűupū.

⁴Bairo cū caūrō, atore bairo qūīűuparā:

—Moisés ānacū atore bairo ĩ quetibuju cūűaűupī: “Ni jīcāū űcū cū űumorē cū carocagaata, atore bairo ĩricā pūrōrē cō cū cajoata, űurō: ‘Bairo mu cabairoi, murē teei, murē yu pitiya,’ ” ĩ quetibuju cūűupī Moisés —qūīűuparā fariseo majā Jesure.

⁵Bairo na caūrō tūgo, atore bairo na ĩűupū Jesús:

—Mujāā űicūjāā, mujāārē bairo āmeo mairīqūērē camasīēna na caānoi, na mena macāācū jīcāū űcū cū űumorē carocagaure roro cū caátie eűnotaesupi Moisés. ⁶Baipua, bairo boesupi Dios caāniűūgoripaure. Ati űmurecōore atījūgoupa camasārē átījūgu, caūmu carōmio cūā na qūēnoűūgoyupi Dios. ⁷Bairi jīcāū caūmu carōmio mena cū cawāmojiyaata, cū pacua tare witigumi. Ape wiipu āniıumi cū űamo mena. ⁸Bairo na cabairo, jīcāūrē bairo na ĩűaűami Dios. Jīcā rupaure bairo nigarāma. ⁹Bairi Dios jīcāūrē bairo cū cacūrīcārā na caānoi, ni jīcāū űcū na ricawa masīēcūmi. Na majū cūā āmeo piti masīētīűama —na ĩ quetibujuyupu Jesús fariseo majārē.

¹⁰Cabero wiipu āna, Jesús cū cabuerā cū caűquetibujuatajere cū jēniűanemoűuparā tunu, masīgarā. ¹¹Bairo na caűjēniűarō, atore bairo na ĩűupū Jesús:

—Ni jīcāū űcū cū űumorē cō rocarī bero, tunu apeo mena cū cawāmojiyaata, roro majū caāniűūgorico mena ácu átiyami. Dios cū caroticūrīqūērē caāpei majū niűami. “Apeo mu űumo mee caācō mena āmericōāűa,” cū caicūrīqūērē

cabaibotioᵐ majũ niñami. ¹² Tunu bairoa jĩcãõ ùcõ cõ manapure cã rocarì bero, tunu apeì mena cõ cawãmojiyaata, roro majũ áco átiyamo. “Apei mᵐ manapᵐ mee caãcũ mena ãmerĩcõãña,” cã caĩcũrĩqũerẽ cabaibotio majũ niñamo —na ï quetibũjuyupᵐ Jesús cã cabuerãrẽ.

Jesús bendice a los niños
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Cabero tunu aperã na pũnaa cawĩmarãrẽ na jeasúparã Jesús tᵐpᵐ, na pãñarĩ, Diore na cũ jẽnibojaáto, ïrã. Bairo na pũnaarẽ na cajeatõ ïñarĩ, cũ cabuerã rᵐame, “Na jeapericõãña mujãã pũnaarẽ,” na ïñuparã capacuare.

¹⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, asiari atore bairo na ïñupũ Jesús:

—Yutu rᵐame cawĩmarãrẽ na atĩrotiya. Na eññotaeticõãña. Dios cã carotimasĩrĩpaᵐ macããnarẽ bairo caãna niñama cawĩmarã. Narẽ bairo cayerĩñurã jeto ãnimasĩñama Dios cã carotimasĩrĩpaᵐpᵐ. ¹⁵ Mujããrẽ cariape ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ cawĩmaᵐ cũ catũgoñarõrẽ bairo Dios mena cã catũgoñatutuaeticõãta, Dios cã carotimasĩrĩpaᵐre etamasĩtĩgᵐmĩ —na ï quetibũjuyupᵐ Jesús.

¹⁶ ï yaparõ, cawĩmarãrẽ na nemũgõ, cã wãmorĩ mena na bui ñigãpeori, Diore na jẽnibojayupᵐ.

Un hombre rico habla con Jesús
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Cabero Jesús aperopᵐ cũ caápáro jũgoye jĩcãũ cawãmaᵐ cãtu atuetari, cũ rᵐropaturi mena etanumurĩ quĩroaᵐ etayupᵐ. Atore bairo quĩ jẽnĩñañupũ cawãmaᵐ Jesure:

—Cañᵐ majũ cabuei, ¿dope bairo yᵐ átibujiocuti, caroa yeri capetietiere bócaᵐ?

¹⁸ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo quĩñupũ Jesús:

—¿Nopẽĩ “Cañᵐ” yᵐ mi piiyati? Cañᵐ, jĩcãũã niñami, Dios jeto. ¹⁹ Merẽ mᵐ masĩ Dios camasãrẽ cã caátiroticũrĩqũerẽ: Pajĩãtĩcõãña camasãrẽ. Carõmio mena roro átiepeeticõãña. Aperã yayere jee rutieticõãña. Aperãrẽ cabũgoroa na ïbuitieticõãña. Tunu ïtoeticõãña. Mᵐ pacᵐ, mᵐ paco cũãrẽ ñcũbũgoyõ —quĩ quetibũjuyupᵐ Jesús.

²⁰ Bairo cã caĩquetibũjuro tũgo, atore bairo quĩñupũ cawãmaᵐ Jesure:

—Cabuei, tie nipetirijere cawĩmaᵐ ãcũpũna, yᵐ átipeyocõã jũgowᵐ —quĩñupũ.

²¹ Bairo cã caĩrõ tũgo, cũ maitũgoñarĩ atore bairo quĩ quetibũjũnemoñupũ Jesús tunu cawãmaurẽ:

—Mai, jĩcã wãme mᵐ rᵐsacõãña. Mᵐ cacũgorije nipetirijere nunirepeyocõãña. Tie wapare jeri, cabopacarãrẽ na ricawoyã. Bairo mᵐ caápata, jõbupᵐ paio nigaro mᵐ cawapatapee. Bairo yᵐ caĩrõrẽ bairo áti yaparori, yᵐ mena bapacusa —quĩñupũ Jesús.

²² Tere tũgo, cawãmaᵐ rᵐame tũgoñarĩqũẽ pairi acoásupᵐ. Capee apeye ùnierẽ cacũgõᵐ ãnirĩ, Jesús cã caĩrõrẽ bairo átigaesupᵐ.

²³ Bairo cã caátõ ïña, atore bairo na ïñupũ Jesús cã cabuerãrẽ:

—¡Camasã apeye ùnierẽ capee cacũgori majã Dios cã carotimasĩrĩpaᵐre na caetapee masĩriyojãñuña! —na ïñupũ Jesús.

²⁴ Bairo cã caĩrõ tũgo, tũgo acũacoasuparã cã cabuerã. Bairi atore bairo na ïnemoñupũ Jesús:

—Yᵐ yarã, tũgopeoyã: Camasã apeye ùnierẽ capee cacũgori majã Dios cã carotimasĩrĩpaᵐre na caetapee masĩriyojãñuña. ²⁵ Waibᵐcᵐ capai, camello, ãpõã pota opeacᵐ cũ cajã ãmewitiata, masĩriyojãñuña. Bairo cã

caāmewitimasĩmiatacũārē, netōjãñurō masiriyoro niña caũmu capee apeyere cacãgou Dios cã carotimasĩrĩpaure cã caetapee pũame roque —na ñũupã Jesús.

²⁶ Bairo cã caĩrō tũgo, cã cabuerã pũame nemojãñurō tũgo acũacoasupará. Atore bairo ãmeo ñũuparã na majũ:

—Bairi toroque, ¿ní ũcũ cã netōmasĩcati?

²⁷ Jesús pũame na ññarĩ, atore bairo na ñũupã:

—Dise ũnie camasã na caátimasĩtĩtĩ nipetirije Dios cã caátimasĩrĩjē jeto niña —na ñũupã.

²⁸ Bairo cã caĩrō tũgo, Pedro pũame bairo qũñũupã Jesure:

—Jãã Quetiupau, jãã roque merē nipetirije jãã cacãgorijere cũrĩ, mũrē jãã bapacatĩ usajãgowũ —qũñũupã Pedro Jesure.

²⁹⁻³⁰ Bairo cã caĩrō tũgo, bairo qũñũupã Jesús:

—Ni jĩcãũ ũcũ yũ mena bapacatĩgu yũ yaye caroa quetibũjũriquere jũquetibũjũgu, cã ya wiire, o cã bairãrē, cã bairã rōmirĩrē, cã pacũare, cã pũnaarē, o cã ya yepa cũārē cã caaweyocoápata, narē cã cacãgoro netōjãñurō bōcanemogumi tunu ati yepapũre ãcũ cã yaye ũnierē, bairi cã yarã ũna cũārē. Bairi jĩcãũrē cã caaweyocoápata, cã netōrō cien bui peoro cãrō majũ bōcanemogumi. Yũ yau cũ caãnie jũgori aperĩ popiye cã baio roque cã na caátimiatacũārē, bairo jeto bōcanemogumi cã ya wiirire, o cã bairãrē, cã bairã rōmirĩrē, cã pacũare, cã pũnaarē, o cã ya yepaa cũārē. Tunu ape amũrecóo caetaro, cãgonemogumi yeri capetietiere. ³¹ Apeyera tunu ati rũmũrĩrē camasã jĩcãārã rotimasĩmirãcũã, caberopũ na mena macããnarē na rotimasĩtĩgarãma. Tunu bairoa ati rũmũrĩrē camasã jĩcãārã rotimasĩtĩmirãcũã, caberopũ na mena macããna capããrãrē carotimasĩrã majũ nigarãma.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Cabero Jesujãã Jerusalẽpũ caãniatĩ wããpũ ásũparã. Jesús pũame cã cabuerã jũgoyere ásũpũ. Bairo cã cabairo ñña, cã cabuerã tãgocõã maniásupará. Tunu bairoa nipetirã cã bero causarã uwitũgoñañũparã. Bairo na cabairo ñña, Jesús pũame cã cabuerã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirō cãnacãũ majũ camasã watoa caãnarē na piijori, atore bairo na ñũupã cã cabaipere: ³³ “Jerusalẽpũ marĩ caátĩere merē mũjãã masĩña. Topũ ti macã macããna pũame yũ, Camasã jũgocũre, yũ ñerĩ, yũ jogarãma sacerdotẽ majã quetiuparãrē, bairi Moisés ãnacũ cã caquetibũjũcũrĩqũerē cajũgobueri majãrē. Bairo na caato, sacerdotẽ majã quetiuparãjãã pũame yũ pajĩãroca rotigarãma. Bairo átirotiri yua, judío majã caãmerãrē yũ nuni rocacõãgarãma. ³⁴ Roro ñiepegarãma. Na uco mena yũ eyotu epegarãma. Bairo átiri, roro majũ yũ bape epegarãma. Bairo yũ átieperi, yũ pajĩã rocacõãgarãma. Bairo yũre na caátimiatacũārē, itia rũmu bero caãno yũ pũame yũ caticoaqu tunu,” na ñ quetibũjũyupũ Jesús.

Santiago y Juan piden un favor

(Mt 20.20-28)

³⁵ Cabero Santiago, Juan Zebedeo pũnaa Jesús tũpũ atĩ, atore bairo qũñũuparã:

—Jããrē cabuei, mũrē jãã cajẽnirĩ wãme jããrē mũ caátibojaro jãã boya — qũñũuparã.

³⁶ Bairo na caĩrō tũgo:

—¿Ñerē mũjãã yũ caáto mũjãã boyati? —na ñ jẽniñañũpũ.

³⁷ Na pũame bairo qũñũuparã:

—Ati yepare mu carotimasĩrĩpau caetaro, mutũ jãã mu caruirotiro jãã boya. Jĩcãũ cariape nũgõã, apeĩ caãcõ nũgõã jãã mu caruirotiro jãã boya. “Jan,” miwã —quĩñuparã Juan, Santiago mena Jesure.

³⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ñũpũ Jesús:

—Mujãã caijẽniĩjẽ cabaĩpeere caroaro mujãã masĩetĩña. Bũtioro popiye bairicare mujãã jẽnimiña. Yu ruame popiye yũ baigu. Yũre bairo popiye mujãã cabaiata, ¿mujãã nũcãmasĩrãti? —na ñũpũ Jesús Juarẽ, bairi Santiago cũãrẽ.

³⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo:

—Murẽã bairo jãã nũcãmasĩña —quĩñuparã.

Bairi Jesús ruame atore bairo na ñemofũpũ:

—Yu cabaĩpare bairo popiye mujãã baigarã mujãã cũã. ⁴⁰ Bairũa, yũ majũ yũre cajurotiparã, yũtu cariape nũgõã, bairi caãcõ nũgõã caruiparãrẽ na yũ besemasĩetĩña. Yu Pacũ ruame roque bairo caãniparãrẽ na besemasĩñami —na ñũpũ Jesús Juarẽ, bairi Santiago cũãrẽ.

⁴¹ Cabero Jesús cũ cabuerã ruãga wãmo cãnacũ caãna majũ, Santiago, Juan mena Jesure na caijẽniĩñaatajere catũgoatana ãnirĩ, na mena asiajãñũñuparã.

⁴² Jesús ruame tiere ñña, cũtu na piijori atore bairo na ñ quetibũyũyũ:

—Merẽ mujãã masĩña ati mũmurecõ macããna na caãtiãnierẽ. Ati yepa macããna Diore caĩroaena quetiuparã reyre bairo caãna tutuaro mena rotiepeyama na roca macããnarẽ. Popiye na baio joroque na rotiepeyama.

⁴³ Mujãã ruame roquere tore bairo baietirotiya. Bairo ruame bairotiya mujããrẽ: Mujãã mena macããcũ, caãnimajũũrẽ bairo caãnigau, mujãã roca netõjãñũrõ carotimasĩrẽ bairo ãnirotiya. ⁴⁴ Tunu bairoa mujãã mena macããcũ, carotimajũũrẽ bairo caãnigau, mujãã mũmurẽ bairo cũ caãmata, ñũrõ.

⁴⁵ Yu, Camasã Jũgocũ, quetiupau majũrẽ bairo yũre caraabojarãrẽ macãã acũ mee yũ arũ ati yerapũre. Camasãrẽ na juãtinemoũ acũ yũ arũ ati yerapũre. Tunu bairoa yũ cariarĩje jũgori camasã na carorĩje wapare netõũ acũ yũ arũ —na ñ quetibũyũyũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Cabero Jericó na caĩrĩ macãru etayuparã. Bairo ti macãru caãniatana ti macãrẽ na cawitiro, cũ cabuerã Jesús berore usayuparã. Capããrã camasã cũã cũ bero usayuparã. Bairo na caátõ, jĩcãũ cacaapee ññacũ Bartimeo caũwãmesũcũ, Timeo macũ maa tũru dinerore jẽni ruiyũru. ⁴⁷ Cũ, cacaapee ññacũ ruame, “Jesús Nazaret macã macããcũ netõácũ baiyami,” na caĩrõ tũgori, bũsũriique tutuaro mena atore bairo quĩ joyũru Jesure:

—¡Jesús, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro ññãña!

⁴⁸ Bairo cũ caĩrõ, capããrã camasã ruame cũ tutiyuparã, cũ awajaeticõãto, ñrã. Bairo cũrẽ na caĩmiatacũãrẽ, bũtioro jãñũrĩ awajanemoñũpũ tunu:

—¡David ãnacũ pãrãmi, bopacooro ññãña!

⁴⁹ Jesús ruame bairo cũ caĩawajarijere tũgori tuanũcãñũpũ. Tuanũcãrĩ yua, “Cũ piijoyã,” na ñũpũ Jesús cũtu caãnarẽ.

Bairo cũ capirotiro tũgo, bairo quĩñuparã to macããna cacaapee ññacũrẽ:

—Tũgoñarĩquẽ paieticõãña. Wãmũnũcãrĩ asã Jesutu. Murẽ pii átiyami.

⁵⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, cacaapee ññacũ ruame jicoqueĩ cũ jutiro cabuimacããtõrẽ wẽrocacũrĩ, patĩ wãmũnũcã acoásũru Jesús tũru. ⁵¹ Bairo cũ caetaro ñña, Jesús ruame:

—¿Ñerẽ mu yũ caátõ mu boyati? —quĩ jẽniñãñũpũ.

Bairo cũ caijẽniñarõ tũgo, bairo quĩñũpũ cacaapee ññacũ Jesure:

—Yn Quetiupau, caññamasĩcũ ãnirĩ ñiñamasĩgaya tunu —qũĩñupũ.

⁵² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús Bartimeorẽ:

—Tunu ácũja mu ya wiiꝑn. Yn mena mu catãgoñatutuarije jũgori mu caapee ññamasĩo joroque mu yn átiya.

Bairo cũ caĩrõ, jicoquei ñña masĩcoasupn yua. Bairo ñña masĩrĩ bero, maapn Jesús berore usa ásupn Bartimeo cãa yua.

11

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Bairo Jerusalén tꝑn cõñaaná yua, Betfagé, Betania na caĩrĩ macããrẽ, Olivo buro tũre etayuparã Jesujãã. Bairo etarã, Jesús pũame cũ cabuerã pũgarãrẽ macãpn na ájũgorotiyupn. ² Atoꝑe bairo na i joyupn:

—Ánája ato riape caãni macããcãpn. Topn etarã, jicoquei burro jiyancõrĩcũrẽ cũ mujãã bóccagãrã. Cũ, burro pũame mai camasã na capesañaecũ nigumi. Cũrẽ cũ õwãrĩ, cũ mujãã neapã yn tꝑn. ³ Bairi tunu aperã mujããrẽ, “¿Nopẽĩrã cũ mujãã õwãñati?” na caĩata, atore bairo na mujãã ñwã: “Marĩ Quetiupau cũ boami. Yoaro mee mujãã tunuogumi tunu mujãã burrore,” na mujãã ñwã —na i joyupn Jesús.

⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo cũ cabuerã pũgarã pũame acoásuparã. Bairo ánã yua, burrore cũ bóccayuparã. Wii jopetn maa tũni na cajiyancõãtacũre cũ bóccayuparã. Cũ bóccatari yua, cũ õwãñuparã.

⁵ Bairi burrore na caõwãrõ ññarĩ, to macããna jĩcããrã atore bairo na ññuparã:

—¿Ñerẽ mujãã átiyati? ¿Nopẽĩrã cũ mujãã õwãñati?

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús cũ cabuerã pũame Jesús na cũ caĩrotiatatore bairo na i ynuyuparã to macããnarẽ. Bairo na caĩyoro, burro uparã pũame, “Toroque cũ neánãja,” na ññuparã. ⁷ Bairo Jesutn burrore na cane etaro yua, na jutii, cabui macããjẽrẽ, burro buire peoyuparã. Bairo na caáto, Jesús pũame burro buiꝑn wãmu peayupn. Bairo cũ buiꝑn pesari yua, ásupn Jesús Jerusalẽpn.

⁸ Bairo cũ caátó, to macããna capããrã camasã na jutii cabui macããjẽrẽ esocũñuparã maa cũ caátĩ wããrẽ. Aperã maatn macããjẽ pepũũ queeri ññierẽ patanerĩ Jesús jũgoyere piticũ jũgoyuparã, Jesure qũĩroari useanirã. ⁹ Bairo bairã, nipetiro Jesús jũgoye macããna, cũ bero macããna cãã bũsãrique tutuaro mena atore bairo qũĩ basapeo jũgoyuparã:

—¡Ñumajũcõãña! ¡Jesús, Dios cũ cajon marĩ Quetiupau majũ cũ caãnoi, cũrẽ marĩ cabasapeoro ññuñã! ¹⁰ ¡Quetiupau rey David marĩ ñicũ ãnacũ cũ caãnatõrẽ bairo cararo to baicõã ãmarõ! ¡Nipetiro cũ marĩ basapeoroa Dios umũrecóo macããcũrẽ! —qũĩ basapeoyuparã to macããna.

¹¹ Bairo na cabasa ãno ñno, etayupn Jesús Jerusalẽpn. Topn eta, jããñupũ Jesús Dios ya wii, templo wiire. Bairo ti wiire jããñucã, nipetiropn ññapeyocõãñupũ Jesús. Ññapeyo yaparo, tocãrõã acoásupn Betania macãpn cũ cabuerã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ caãnacãu mena, merẽ ññamicã caãnoi yua.

Jesús maldice la higuera sin fruto

(Mt 21.18-19)

¹² Cabusuri gãmũ caãno tunucoásupn Jesús Jerusalẽpn tunu. Bairo ti macãpn ácũ, queya tãgoñañupũ. ¹³ Bairo queyari, jĩcãũ yucn higuera cawãmecutiire yoajãñurõpna ácũ ññajoyupn. Bairo ññajo yua, carĩcare ññan ásupn. Bairo carĩcare cũ camacãmiatacũãrẽ, capũũ jeto nicõãñuparõ. Rĩca

mañuparõ. Caríacuti yutea mee ãñuparõ mai. ¹⁴ Bairo tii otei carícamanoi, atore bairo ññupã Jesús ti oteire:

—¡Atii tocãrõã rica manigaro yua! Ni ñcũ ati rícare ñgaetigami yua.

Bairo cã caĩrjẽrẽ cã cabuerã pũame tũgoyuparã.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Cabero Jerusalẽpu na caetaro bero, Jesús pũame jãññupã templo capairi wii, ñubuerica wiire. Ti wiire jãñetari, to macãana nuniri cawapatari majãrẽ, bairi wapatari majã cããrẽ na acurewiyojo jũgoyupũ. Tunu moneda tiirire cawasoari majã mesarire, bairi buare cawapatiri majã ya mesari cããrẽ tujerecũ peyocoásupu. ¹⁶ Bairo átiri yua, aperãrẽ apeye ñnierẽ cãgori, o pũsari, templo wii recomacãpu caánucũrãrẽ na netõãrotiesupu Jesús. ¹⁷ Bairo áti yaparo, atore bairo na i quetibũyupũ to macããnarẽ:

—Dios cã caquetibũjuri tutipũ bairo ñña: “Yũ ya wii ati ñmãrecõo nipe-tiro camasã na cañubueri wii, ñubuerica wii majũ nigaro,” ñña. Bairo cañquetibũjamiatacããrẽ, mujãã pũame apeye arũare bairo mujãã átiya. Camasãrẽ jeruti nuniri majãrẽ bairo caãna ñniri jerutiri majã na caãni wii, ãtã wiire bairo mujãã átiya ati wii, Dios ya wiire —na i quetibũyupũ Jesús.

¹⁸ Bairo cã cañquetibũjuri jere tũgorã, sacerdote majã quetiuparã, bairi Moisés ñnacũ cã caroticũrĩquẽrẽ cajũgobueri majã cãã, “¿Dope bairo átiri cã marĩ pajĩãrãati?” ñmeo i busũpẽni jũgoyuparã na majũ. Mai, cã uwiyuparã Jesure, nipetiro camasã Jesús yaye cã quetibũjuri jere caroaro cã na catũgõusacõã maniátie jũgori. ¹⁹ Cabero canaioatĩpũ caãno ñña yua, Jesús cã cabuerã mena ti macã Jerusalẽrẽ witicoásuparã.

La higuera sin fruto se seca

(Mt 21.20-22)

²⁰ Cabusuri rãmu caãno higuera yucũtu netõãsũparã. Bairo ánã, higuera yucũre canucõrĩpũ cañĩni yasiatacũre ññajoyuparã. ²¹ Bairo na caññajoro, Pedro pũame Jesús cã caĩrĩquẽrẽ tũgoñabocari, atore bairo quĩññupũ Jesure:

—Yũ Quetiupũ, ññajoya. Jĩcu, “Tocãrõã rica manigaro,” mũ caññaatacu merẽ jĩnicuupa —quĩññupũ.

²² Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupã Jesús cã cabuerãrẽ:

—Dios mena tũgoñatutuaya. ²³ Cariape mujããrẽ ñña: Ni jĩcãũ ñcũ atii ãtããrẽ etari, “Wããti ria capairiyapũ etanucãrõjã,” cã caĩata, cã caĩrõrẽã bairo baibujoro tii ãtãũ pũame. “Yũ caĩrõrẽ bairo baicoagaro,” pũgani cãrõ tũgoñari mee, cariape cã caĩtũgoñatutuacõãta, cã caĩrõrẽã bairo baigaro yua. ²⁴ “Yũ cajẽnirõrẽã bairo jogumi Dios,” cariape i tũgoñatutuacõãña. Bairo mujãã caĩtũgoñatutuacõãta, nipetiri wãme cã mujãã cajẽnirjẽrẽ mujãã jomajũcõãgumi. ²⁵ Tunu bairoa Diore mujãã cajẽniparo jũgoye, aperã camasã mena roro mujãã caátaje caãmata, na mena mujãã cabũsuquẽenorõ ñña, marĩ Pacũ Dios ñmãrecõõpu caãcũ cãã roro mujãã caátajere mujãã cã camasiriyobojaparore bairo ñrã. ²⁶ Bairo roro mujããrẽ na caátajere na mujãã cabũsuquẽnoeticõãta roque, marĩ Pacũ Dios cãã roro mujãã caátajere mujãã masiriyobojajetigumi.

La autoridad de Jesús

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Tipũ bero etayuparã tunu Jesujãã Jerusalẽpu. Bairo etarã, templo wiipu jãññuparã. Bairo Jesús pũame topũ cã cañesẽã ñnitoye, sacerdote majã quetiuparã, aperã Moisés ñnacũ cã caroticũrĩquẽrẽ cajũgobueri majã, aperã

judío majã cabũtoa camasĩrĩ majã cũã cũtũ etayuparã. ²⁸ Bairo cũtũ etari, atore bairo qũĩ jẽniñaĩuparã Jesure:

—¿Noa ùna na carotiro mena bairo mũ ãtiati ñamicã mũ caátiatajere?

²⁹⁻³⁰ Bairo na caĩjẽniñaĩarõ tũgo, atore bairo na ñũpũ Jesús fariseojããrẽ:

—Yũ cũã mujããrẽ jĩcã wãme yũ jẽniñaũ. Cariape yũ mujãã yũwa: ¿Ni ùcũ camasãrẽ cũ bautiza rotijoyupari Juan ãnacũrẽ? ¿Dios, o camasã ñame cũ na bautiza rotijoyupari? Tere cariape yũ mujãã caĩquetibũjuata, yũ cũã cariape mujããrẽ yũ quetibũjuũ, “Noa ùna na carotiro mena bairo yũ átiya,” mujãã ñĩgu —na ñũpũ Jesús.

³¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, yasioeroaca ãmeo bũsũyuparã na majũ cãrẽ na caĩyũpeere: “¿Nopẽ bairo cũ marĩ yũrãati? ‘Dios ñame cũ bautiza rotijoricũmi Juarẽ,’ marĩ caĩata, ‘Toroque, ¿nopẽĩrã Juan ãnacũ cũ caquetibũjuriquere cariape mujãã tũgoeti?’ marĩ ñũjuioũmi. ³² Tunu bairoa, ‘Camasã ñame cũ bautiza rotijoricarãma Juarẽ,’ marĩ ñ masĩtĩña, marĩrẽ tutirema ñrã,” yasioeroaca ãmeo ñ bũsũyuparã. Mai, camasãrẽ na tũgoña uwiyuparã. Na, nipetiro camasã ñame, “Juan, Dios cũ caquetibũjurotijoricũ ãmi,” ñ tũgoñarãma. ³³ Bairi, “Jãã masĩtĩña Juarẽ cabautiza rotijoricã,” qũĩñũparã fariseo quetiuparãjãã Jesure.

Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús ñame bairo na ñũpũ:

—Cariape yũ mujãã yũetiya. Bairi yũ cũã, “Noa ùna na carotiro mena tore bairo yũ átimasĩña,” mujããrẽ ñi quetibũjuetigu —na ñũpũ.

12

La parábola de los labradores malvados (Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Ñ quetibũju yaparo, ati wãme ñcõñarĩ na quetibũju jũgoyupũ Jesús. Atoe bairo na ñũpũ: “Áñũpũ jĩcãũ wese upaũ. Cũ ñame use wesere qũẽnoñũpũ. Bairo ti wesere ote yaparo, cũ wesere jãnia ñnotayupũ ãtã rupaa mena. Áti yaparo, use ocore na canumuparo cũãrẽ qũẽnoñũpũ. Áti yaparo, na cacoteri wii caũmarĩ wii, torre cũãrẽ qũẽnoñũpũ. Bairo qũẽno yaparori bero, acoásũpũ cayoaropũ. Mai, águ jũgoye, cũ wesere wasocũñũpũ aperã paari majãrẽ, wapatagu. ² Cabero yua, use cabũtiri yutea caetaro masĩrĩ, cũ ãmũ jĩcããrẽ cũ joyupũ cũ ya wesere cũ cawasoricarã tũpũ. Cũrẽ na cawasorique wapare bon, cũ joyupũ, tie wapare cũ jeatĩbojaáto, ñ. ³ Bairo cũ ãmarẽ cũ cajomiatacũãrẽ, wese paari majã ñame, cũ caetaro cũ qũẽñũparã. Bairo cũ qũẽrĩ, ñe ùnie macũ cũ átitunuo joyuparã. ⁴ Tunu ti wese upaũ ñame apeĩ cũ ãmarẽ cũ joyupũ. Cũ cũãrẽ torea bairo cũ ásuparã. Roro cũ átiẽperi, cũ rũpoare riĩ witiõ joroque cũ payuparã. ⁵ Cabero ti wese upaũ apeĩ cũ ãmarẽ cũ joyupũ tunu. Bairo topx cũ caetaro, cũ pajĩã rocacõãñũparã ti wese cacoteri majã yua. Cabero capããrã na jonemomĩñũpũ tunu. Bairo topx na caetaro, ti wesere cacoteri majã ñame jĩcããrẽ na qũẽñũparã. Aperãrẽ na pajĩã recõãñũparã.

⁶ “Bairo na caáto bero, jĩcããũ rãsayupũ yua, cũ macũ bũtioro cũ camai majũũ jeto. Bairo bairi ti wesepũ cũ joyupũ, atore bairo ñ tũgoñarĩ: ‘Cũ roquere cũ ñũcũbũgobujiorãma, yũ macũ cũ caãnoi.’ ⁷ Bairo cũ caĩtũgoñãmĩatacũãrẽ, wese paari majã ñame ti wese upaũ macũ cũ caatóre ññarĩ, ãmeo ñũparã: ‘Átiyami ati wese upaũ macũ. Cũã ñĩnami cũ pacũ cũ cariaro bero ati wesere cacãgõũsapaũ. Bairi cũ marĩ pajĩãrocacõãto. Bairo marĩ caápaata, ati wese uparãrẽ bairo marĩ tuagarã,’ ãmeo ñũparã na majũ. ⁸ Bairo caĩrã ãnirĩ na caĩrõrẽã bairo ásuparã. Ti wese tũnĩpũ cũ ñeowa áti, cũ pajĩã rocacõãñũparã,” na ñ quetibũjuypũ Jesús.

⁹ Bairo ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩ jēniñañupũ cũ caĩrĩjērē catũgori majārē: “¿Dope bairo ácumĩ mujãã ĩ tũgoñañati cũ macūrē na carajĩarocarero bero ti wese upaũ pũame? Bairo átigumi: Topũ á, ti wese paari majārē na pajĩã recõãgumi. Bairo na átireri bero, aperārē cũ wesere coterotĩcũgumi,” na ĩñupũ Jesũs cũ caĩrĩjērē catũgori majārē.

¹⁰ ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “¿Atie quetibujũcũrĩqũērē mujãã ĩñætinucũñati Dios yaye bũsarica tutipũ? Mujãã masĩrã. Bairo ĩña:

‘Ŭtã mena cawii qũenorĩ majã ĩcã ũtãārē na caboetimiatacãārē, tia pũame cañnimajũrĩcã nigaro.

Tia camanicõãta, wii manibujoricaro.

¹¹ Dios pũame bairoa ásupi. Bairo cũ caátore ĩñarã, marĩ tũgoña ũseaniña,’ ĩ quetibujũya Dios yaye bũsarica tutipũ,” na ĩ quetibujũyupũ Jesũs tia ũtãārē bairo cũ cabairijere.

¹² Bairo cũ caĩquetibujũro tũgo, to macããna pũame masĩcõãñuparã Jesũs cũ caĩrĩjērē. “Marĩ pũame tia ũtãārē carocarĩ majārē bairo marĩ ãniña. Bairi marĩrēã ĩgu ĩcũmi Jesũs,” ĩ tũgoñañuparã. Bairo ĩ tũgoñamasĩrĩ jicoquei Jesure cũ ñegamiñuparã. Bairo cũ ñegamĩrãcãã, cũ ñemasĩšuparã, camasārē na uwirã. Bairi tocãrõã jãnarĩ acoásuparã.

*El asunto de los impuestos
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)*

¹³ Cabero tunu fariseo majã ĩcããrã bairi Herodes yarã cãārē Jesutũ na joyuparã, “¿Dope bairo rorije cũ bũsũo joroque marĩ ãnaati? Bairo roro Jesũs cũ cabũsũata, cũ marĩ bũsũã masĩgarã,” ĩrã. ¹⁴ Bairi na cajoatana Jesũs tũpũ etarã, atore bairo qũĩ jēniñañuparã:

—Cabuei, jãã masĩña merē mũ caátĩãnierē. Mũa, caroaro cariape minucũña. Aperã roro na cabaurije, aperã caroaro na cabaurije jũgori mee na miñabeseya. Mũa, cariapea Dios marĩrē cũ cañnirotiricarorea bairo mũ bueya. Bairo cabai ãnirĩ, ¿dope bairo mi tũgoñañati romano majã marĩrē na carotirijere? ¿To ñũñati quetiupũ emperadore camasã yaye dinerore jeri, jãã cajoata, o to ñueticuti? —qũĩ jēniñañuparã.

¹⁵ Jesũs pũame roro na caĩtũgoñañjērē masĩcõãrĩ, atore bairo na ĩñupũ:

—¿Nopēĩrã, “Roro qũĩáto,” caĩrãrē bairo yũ mujãã ĩ jēniñañati? Jau, yũre joñijate moneda tiire, caroaro marĩ caĩñararore bairo ĩrã —na ĩñupũ.

¹⁶ Bairo na canunirõ, atore bairo na ĩñupũ:

—¿Noa riapé to tusayati, ti moneda tiiacapũre? Tunu bairoa, ¿noa wãme woaturique to tusayati? —na ĩ jēniñañupũ Jesũs.

Bairo cũ caĩrõ, na pũame ĩñuparã:

—Emperador quetiupũ ya wãme, bairi tunu, cũ riape tusaya ti tii moneda tiiacapũre —qũĩñuparã.

¹⁷ Bairo na caĩquetibujũro, atore bairo na ĩnemoñupũ Jesũs tunu:

—Toroque emperador quetiupũre cũ yaye cañnierē cãrē cũ tunuojoya. Tunu bairoa Dios yaye cañnierē Diore cũ jonucũña —na ĩ quetibujũyupũ Jesũs fariseojãrē.

Bairo cũ caĩrõ tũgorã, cũ caĩquetibujũrijere tũgo acũacoasuparã.

*La pregunta sobre la resurrección
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)*

18 Cabero jĩcããrã saduceo majã na caĩrã qũĩñarásúparã Jesure. Mai, saduceo majã pũame atore bairo caĩtũgoñarĩ majã ãñuparã: “Camasã cariacoatana, nopẽ bairo catitunu masĩenama,” ĩ tũgoñañuparã. Bairo atore bairo qũĩñuparã Jesure:

19 —Cabuei, Moisés ãnacũ atore bairo marĩrẽ ĩ woacũñañupĩ tirũmũpũre: “Ni jĩcãũ ũcũ cawãmojiyaricu cũ nũmo mena pũnaa mácũã cũ cariacoapata, cũ ãnacũ bai pũame cũ buiacore cõ cũ wãmojiyaáto. Bairo cũ caáto, cũ pũnaa caãniparã pũame cũ ãnacũ pũnaarẽ bairo ãnibujiorãma,” ĩcũñupĩ. 20 Tiera mũ masĩ. Bairo ape wãmerẽ ĩcõñarĩ jãã quetibũjupa mai: ãñuparã jĩcãni, jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ caãnacũã majũ jĩcãũ pũnaa. Bairo cajũgocũ pũame wãmojiya jũgoyupũ. Cabero pũnaa mácũã riacoásúpũ. 21 Bairo cũ ãnacũ bai pũame cũ buiacore wãmojiyayupũ tunu. Cabero pũnaa mácũã riacoásúpũ cũ cãã. Tunu bairoa cũ ãnacũ bai apei pũame cũ buiacore wãmojiyayupũ tunu. Cabero cũ cãã riacoásúpũ pũnaa mácũã. 22 Bairo bairo jeto baiyuparã nipetiro na ãnana bairã, aperã cãã. Bairo nipetiro cõ mena nũmocutimirãcãã, cõ mena pũnaa mána jeto riapeticoasuparã. Cabero na ãnana nũmo caãnimĩrĩcõ cãã riacoásúpũ. 23 Bairo ati yerapũ nipetirã nũmo caãnacõ ãnĩrĩ yua, cariaricarã tunu na cacatĩropũ na caãno, ¿ni nũmo majũ cõ ãnicati? —qũĩ jẽniñañuparã saduceo majã Jesure.

24 Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ĩ quetibũjuyupũ Jesús:

—Mũjãã, saduceo majã, Dios yaye cũ caquetibũjucũrĩqũẽ, bairo cũ tutuarije cããrẽ mũjãã tũgoña mawijicoaya, bairo ĩrã. 25 Ape mũmũrecõore caũmũa, carõmia cãã catiri caetaparã pũame nũmo manigarãma. Ángelea majã, mũmũrecõo macããna na caãnorẽ bairo nĩgarãma. 26 Apeyera tunu mũjããrẽ yũ quetibũjugu: Cariacoatana nimirãcãã tunu na cacatĩrore Moisés ãnacũ cũ caquetibũjwoacũrĩcã tutipũ mũjãã ĩñaetinucũñati ati wẽẽrẽ. Ti tutipũ yucũ mũmirõcãã caũpetietĩire cũ caquetibũjũricapayupũ atore bairo ĩ woatuyupũ Moisés: “Yũa, yũ ãniña Abraham, cũ macũ Isaac, bairo cũ macũ Jacob quetiupã caãnacũ,” ĩñupĩ. 27 Bairo cũ caĩrõ, marĩ masĩña: ¿Dios pũame cayasĩrã ãnana ũna quetiupã mee niñami! Cacatirã majũ quetiupã roque niñami. Tiera mũjãã tũgoña mawijicoaya —na ĩ quetibũjuyupũ Jesús saduceo majãrẽ.

El mandamiento más importante

(Mt 22.34-40)

28 Bairo na caãmeo busupẽnĩrĩjẽrẽ catũgoatacũ jĩcãũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobuei pũame bairo Jesús caroaro cũ caĩquetibũjũro tũgori, Jesutũ etayupũ. Bairo cãtũ eta, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—Cabuei, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ mena macããjẽ, ¿dise pũame caãnimajũrĩjẽ cũ caroticũrĩqũẽ to ãniñati? —qũĩ jẽniñañupũ.

29 Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús caũmũrẽ:

—Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩjẽ mena macããjẽ cabuijãñurõ netõrõ carotĩrije atore bairo niña: “Tũgoya mũjãã Israel macããna. Dios marĩ Pacũ jĩcãũ niñami. Apei maniñami. 30 Bairo mũjãã caátĩãnie nipetĩrije mena cũ maiña. Tunu bairoa mũjãã yeripũ, mũjãã catũgoñarĩjẽ nipetĩrije mena cũ maiña. Tunu bairoa mũjãã catutuarije nipetĩrije mena cũ maiña.” 31 Atie rocajãñurĩ cũ caroticũrĩqũẽ torea bairo jãñurĩ niña tie cãã. Bairo ĩña: “Mũjããtũ macããna cããrẽ mũjãã rupare mũjãã camairõrẽã bairo na maiña.” Tie Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ tocãnacã netõrõ caãnimajũrĩjẽ niña. Ape wãme tie netõrõ caãnie maa —qũĩ quetibũjuyupũ Jesús cajũgobueire.

32 Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñupũ Jesure:

—Cabuei, cariape miña. M̄ caĩquetibujurijere bairo baiya: Dios marĩ Pacu jĩcãũ niñami. Apei maniñami. ³³ Marĩ caátĩanie nipetirije mena cū marĩ maigarã. Tunu bairoa marĩ yerip̄, marĩ catũgoñarijẽ nipetirije mena cū marĩ maigarã. Tunu bairoa marĩ catutuarije nipetirije mena cū marĩ maigarã. Marĩ macããna cũãrẽ marĩ rupaure marĩ camairõrẽã bairo na marĩ maigarã. Tie p̄ame marĩ catũgopeoro, waibutoa rii altap̄ marĩ cajoemugõ jonucũrijẽ tocãnacã wãme netõrõ caãnimajũrijẽ niña —quĩñupã.

³⁴ Jesũs p̄ame caroaro cū cayuro tũgo, atore bairo quĩñupã:

—Petoaca rusaya Dios cū carotimasĩrip̄ap̄ m̄ caetapee.

Bairo cū caĩrõ bero yua, cū jẽniña uwiri, ni jĩcãũ ùcũ cū jẽniñanemoesup̄.

¿De quién descende el Mesías?

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Bairo Jesũs Dios ya wii templo wiip̄ camasãrẽ na bueãcũ, atore bairo na iñupũ cãtu caãnarẽ:

—¿Dopẽirã Moisés ãnacũ cū caroticũriqũerẽ cajũgobueri majã p̄ame, “Mesías, ‘Dios cū cajon,’ na caĩrẽ David ãnacũ pãrãmi ãnigumi” na i quetibujunucũñati? ³⁶ David ãnacũ p̄ame Espĩritu Santo cũrẽ cū camasĩõrijẽ jũgori, atore bairo i woatuyupi:

“Dios p̄ame yũ Quetiupaure atore bairo quĩwĩ:

“Ato ruiya cariape nũgõã p̄ame mai.

M̄ pesua caãnanarẽ na yũ canetõncãrõ bero, m̄ p̄ame na m̄ rotimasĩgu,” i iñupĩ David ãnacũ, Dios cū caĩriqũerẽ.

³⁷ Bairo Mesĩare, “Yũ Quetiupa,” cū caĩmiatacũãrẽ, ¿dope bairo cū pãrãmi majũ cū ãnibujocuti? —na i jẽniñañupũ Jesũs cãtu caãnarẽ.

Na p̄ame capããrã ãñuparã cū yaye quetibujuriquere useanirĩqũẽ mena catũgousarã.

Jesús acusa a los maestros de la ley

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Bairo Jesũs camasãrẽ na quetibujũãcũ, atore bairo na iñupũ: “Moisés ãnacũ cū caroticũriqũerẽ cajũgobueri majã na caátĩanierẽ tũgoñamasĩña: Na p̄ame jutii cayowerijere jãñajesoyama. Bairo cajãñarã ãnirĩ plazap̄ na caãñesẽãta, nipetiro camasã nũcũbũgoricaro mena na cajẽnirõrẽ bonucũñama. ³⁹ Tunu bairoa ñubuerica wiirip̄ na caápãta, caroapauri jetore ruiganucũñama. Tunu bõse rãm̄ caãno narẽ na capiata, caroapauri ruiiri mugaganucũñama. ⁴⁰ Tunu bairoa cawapearã rõmiri ya wiirire emanucũñama. Tunu yoaro Diore cū jẽniñubue tonucũñama. Na p̄ame roque aperã netõjãñurõ popiye tãmũogarãma.”

La ofrenda de la viuda pobre

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Jĩcã rãm̄ templo wiip̄ ãcũ, camasã na yaye dinerore na cajããnucũri patatũ ruiyup̄ Jesũs. Bairo totũ ruiãcũ, ti patap̄ na dinerore jori majãrẽ na iñajoyup̄. Capããrã ãñuparã paio cadinerocũna. Na p̄ame dinero jããricã patarip̄ na yaye dinerore jããrã ásuparã. ⁴² Na bero cawapeao cabopacao cũã jããñupõ p̄ga moneda, cobre tiiriacarẽ, cacũgoeco majũ nimiocũã. ⁴³⁻⁴⁴ Bairo cõ caãto iña, atore bairo na iñupũ Jesũs cū cabuerãrẽ:

—Ãnoa cadinero cũgonetõõrã ãnirĩ narẽ catuarijere, dinerore na cajããnucũri patap̄ jããñama. Atio cawapeao p̄ame cabopacanetõõ ãnirĩ, cõ cacũgomirijẽ nipetirijere jããcõãñamo. Baiiri cariape m̄jããrẽ ñiña: Dios cū caĩñajoro atio p̄ame cadinero cũgorã netõõjãñurõ jããñamo —na iñupũ Jesũs.

13

*Jesús anuncia que el templo será destruido**(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)*

¹ Cabero templo Dios ya wii cañiataca ti wiire witicoásupu Jesús. Bairo cū caátō, jicāu Jesús cū cabuei atore bairo qũĩñupū:

—¡Cabuei, nocārō caroa wii majū tō āniñati ati wii! Paca ūtāpāiri niña. Ati wii, caroa wiuro majū nicōāña —qũĩñupū Jesure jicāu cū cabuei, templo wiire ĩñari.

² Bairo cū caĩrō tūgori, atore bairo qũĩñupū Jesús cūrē:

—Ati wii paca ūtāpāiri ūnie nipetirijere miñaña. Cariape miña: Jicā rūmu, ati wiire roro na caátipa rūmu caetaro, jicā ūtāā ūno bui tuticuti pesaricaro manopū átiyasio nocacōāgarāma ati wiire —qũĩñupū Jesús cū cabuei jicāūrē.

*Señales antes del fin**(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)*

³ Cabero Olivo buropū acoásuparā Jesujāā. Mai, Olivo buro Dios ya wii templo jīāme añuparō. Bairo ti buropū na caetaro, topū ruiyupū Jesús. Bairo cū caruiro, aperā na camano, cū cabuerā Pedro, Santiago, Juan, Andrejāā pūame atore bairo qũĩ jēniñañuparā Jesure: ⁴ “Cabuei, ¿nocārōpū to bairoati atie mū caĩrījē? ¿Dope bairo merē, ‘Jesús cū caĩrīquē etaro baiya,’ jāā ĩ masĩrāti?”

⁵ Bairo na caĩjēniñarō tūgori, atore bairo na ĩñupū Jesús: “Caroaro majū mujāā tūgoñamasĩgarā, jāāpū jāā ĩtoecore, ĩrā. ⁶ Capāārā atigarāma ĩtoñesēārī majā. Atoze bairo ĩgarāma: ‘Yua, Mesías yu āniña Dios cū cajoy, ĩgarāma. Bairo na ĩrā, camasā capāārā na ĩtoagarāma.

⁷ “Tunu bairoa mujāā queti tūgogarā: ‘Camasā aperopū cūrē āmeo pajīārā átiuparā.’ Bairo na caátie quetire tūgori, tūgo acuaeticōāña. Ati ūmurecōo capetiparo jūgoye bairoa cabajūgoyecatipee niña bairopūa. Bairi tūgo acuaeticōāña. ⁸ Ti yutea caāno jicā yepa macāāna, ape yepa macāāna mena āmeo pajīāgarāma. Tunu bairoa jicā macā macāāna, ape macā macāāna mena āmeo pajīāgarāma. Tunu tutuaro mena ati yepa cūa yuguigaro nipe-tiropū. Apeye aua riarique atigaro. Jicāo carōmio bairirupūa caācō cō macū cū cabuiari rūmu capūnirō tūgoñarī cō cawisiojūgoriquere bairo niña ati ūmurecōo cabaípee mujāārē yu caquetibujarije.

⁹ “Diore caĩroaena na caátianierē tūgoñamasacatiya. Mujāārē roro atigarāma. Mujāārē ñerī, popiye mujāā maio joroque mujāā atigarāma. Quetiuparā tūpū mujāārē neágarāma, to macāāna mujāārē na caĩñabeseparore bairo ĩrā. Aperā cūa sinagogas, na cañubueri wiiripū mujāā bape epegarāma. Tunu yu yarā mujāā caāno jūgori na pūame mujāārē roro na catutiparore bairo ĩrā, quetiuparā gobernadores, bairi quetiuparā reyes tūpū cūrē mujāā neágarāma. Bairo na caátimiatacūrē, na ūnarē yu yaye quetire nemojāñurō mujāā quetibujū masĩgarā bairāpūa. ¹⁰ Atie caroa queti cūa ati ūmurecōo capetiparo jūgoye nipetiropū cajepeticoa jūgoyecatipee niña bairopūa.

¹¹ Bairi quetiuparā tūpū roro mujāārē na caneátō, ‘¿Dope bairo na marī ĩrāti?’ ĩ tūgoña macāeticōāña. Tipūa caetaro ĩña, Dios pūame mujāā caĩmasĩpeere mujāā jogami. Mujāā catūgoñamasĩrījē mena mujāā quetibujuetigarā. Marī Pacu Dios mena macācū, Espiritu Santo cū camasĩōrījē jūgori roque mujāā quetibujugarā camasārē. ¹² Tipūa caāno, jicāu pūna caāna nimirācūa, āmeo busujābuitirecōāgarāma. Bairo āna, gobiernorē na ñerotiri na pajīārerotigarāma. Tunu apei cūa cū macūrē torea bairo cū átirotigumi. Tunu jicāu pūnaa na pacuare boetiri, na pajīārerotigarāma. ¹³ Bairi yua, ati ūmurecōo macāāna

nipetiro mujãärê ñnategarãma, yu yarã mujãã caãnoi. Baiũa, ni ùcũ mujãã mena macããcũ yu yaye jĩcã wãmeacã ùnorê cũ cajãnaeticõãta, cũ netõgumi Dios.

¹⁴ “Bairi mujãã ruame Dios ya wiire nocãrõ caroapaure moecũ carõu majũ toru cũ caãnierê ñnarã, atore bairo mujãã ï tũgoñamasĩgarã: ‘Merê ati macã yasigarõ baiya.’ (Mujãã, atie yu ya pũrõrê caññabuerã ruame tũgoreoya yu yaye, yu caquetibujurijere.) Bairo cabairo, Judea yepa macããna ùtã yucuru na ruti ápáro. ¹⁵ Tunu bairoa jĩcã ùcũ cũ wii, cabuĩmacã aruaru cũ caãmata, ruiatĩri cũ apereye, ape aruaru caãnierê cũ jei ápéricõãto. Cariape cũ ácoa ápáro. ¹⁶ Tunu bairoa cũ, weseru caãcũ cũ jutii ùnierê bomicãã, cũ jetunuu apéricõãto cũ ya wiiru. ¹⁷ ¡Carõmia bairirupaũ caãna popiye netõõrõ baigarãma! ¡Tunu bairoa, caũpũrããcãrê, capũnaacuna cãã popiye netõõrõ baigarãma ti rãmurê! ¹⁸ Bairi Diore cũ jẽniña, mujãã carutiripaũ camasiriyoeiti rãmũ to caãniparore bairo ñrã. Cawãma pue yutea caãno to cabaietiparore bairo ñrã, Diore cũ jẽniña. ¹⁹ Ti rãmurê roro ati yepaure bairique nigaro. Dios cũ caátijũgori rãmũ bero tocãnacã rãmurê netõõrõ popiye bairicapau nigaro ti rãmũ caetaro. ²⁰ Bairi Dios ruame ti rãmũ roro cabairijere cũ cajãnaroteticõãta, camasã nipetiro riapeticoabujiorãma. Bairo na cariapeticoamiatacããrê, mujãã, cũ cabeserãrê mairi roque, peeti yutea ùno popiye mujãã cabaipa rãmurê áti ñnotabojagumi.

²¹ “Bairi ni jĩcã ùcũ, ‘Mesías, Dios cũ cajou ruame ati macãru etaupu,’ o ‘¡i macãru etaupu,’ cũ caĩta, cariape cũ mujãã tũgoetigarã. ²² Caĩtopairã capããrã átigarãma. ‘Yna, Mesías yu ãniña,’ o ‘Yna, profeta yu ãniña,’ caĩrã átigarãma. Capree átijẽñogarãma, camasã ricaati na catũgousaparore bairo ñrã. Mujãã ùna, Dios cũ cabesericarã cããrê ñtomigarãma. ²³ ¡Bairi masacatiya yu yarã! Merê mujãã tiere mujããrê yu quetibuju jũgoyetiya,” na ï quetibujuyuru Jesús.

*El regreso del Hijo del Hombre
(Mt 24.29-35, 42, 44; Lc 21.25-36)*

²⁴ ¡quetibuju yaparo, atore bairo na ï nemoñupũ tunu: “Camasã roro majũ na cabairi yutea capetiro bero, muiru umurecõo macããcũ naitũãcoagumi. Ñami macããcũ cãã bauetigumi. ²⁵ Ñocõã, umurecõore caãnimiatana cãã ñacoagarãma. Bairo bairã, umurecõo macããna nipetirã yugui ñacoagarãma. ²⁶ Tocãrõã yu, Camasã Jũgocu, buseriwo watoaru nocãrõ yu catutuarije mena, bairi yu caasiyabatorije mena yu caatõre ñajogarãma. ²⁷ Bairo yu caatõre na caññajoro yua, yu ãmua, ángelea majãrê nipetiroru na yu árotigu. Bairi ati umurecõo macããna nipetiroru caãnarê na neñogarãma yu cabesericarã ruamerê,” na ï quetibujuyuru Jesús.

²⁸ ¡quetibuju yaparo, ati wãmerê ïcõñarĩ na ñnemoñupũ tunu: “Mai, higuera yucure mujãã masiña. Ti yucu cawãma pũũ cawasoaro ñnarã, ‘Merê cãma cõñarõ baiya,’ mujãã ï masiña. ²⁹ Torea bairo mujããrê yu caquetibujurijere bairo cabaietaro ñnarã, ‘Merê Jesús ati yeparu nemo cũ catunuetaparo cõñarõ baiya,’ mujãã ï masĩgarã. ³⁰ Cariape mujããrê ñiña: Mujããrê yu caquetibujurije baiPETICOAGARO ti yutea macããna na cariaparo jũgoye. ³¹ Tunu bairoa ati umurecõo, ati yepa cãã yasipeticoagaro. Yu yaye quetibujurique roque petietigaro. Yu caĩrõrẽã bairo baiCOAGARO.

³² “Bairõna di rãmũ, di hora majũ mujãã yu caquetibujurije caetaparore ni jĩcã ùcũ masĩtĩñami. Umurecõo macããna ángelea majã cãã masĩtĩñama. Marĩ Pacu Dios macã, yu cãã yu masĩtĩñã. Marĩ Pacu Dios jeto masĩñami ti rãmũ caetaparore.

33 “Bairi ti rām̄ yu caetapa rām̄urē mujāā masīētīña. Bairi masacatiya yu yarā. Cacānirārē bairo baieticōāña. Caroaro coteya. 34 Ti rām̄ caetaparo, jīcāu quetiupau cū cabairiquere bairo ñña. Cū ruame ape yeparu cayoaropu águ jūgoye, cū raabojari majārē na piijori, na cūñupū tocānacāūpura cū ya wii macāājē coteriquere caroaro na caqūēnobojarore bairo ī. Ti wii jope cacotei cūārē, ‘Masacatiya, cajerutiri majā jāārema,’ qūū quetibuj̄u cūñupū. 35 Cū caátó bero caroaro na caāniyurea bairo baiya mujāā cūā. Na cūā, ‘Tocārō majū tunu etagumi marī quetiupau,’ ī masīēnama. ‘Canaiorīpau caāno, ñami recomacā caāno, o ābocu cū capiirīpau, o cabusurīpau bero tunu etabujiomī,’ ī masīēnama. Mujāā cūā narē bairo masīētīmirācūā, yure cotecōā ninucūña. 36 Masīā mano yu caatīpauge cacānirārē bairo mujāā ānibujiorā, tocānacā rām̄na caroaro tūgoñamasīrī yure mujāā cacoteeticōāta. 37 Bairo mujāārē yu caīrījērē yu yarā nipetirā cūārē atore bairo mujāā ñña: ¡Caroaro coteya tocānacā rām̄na!’ na ī quetibuj̄uyuru Jesús.

14

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 Merē yua, ruğa rām̄ ruayapurō bose rām̄, Pascua na caīrī rām̄, pāārē cawauarije caasua manierē judío majā na caugapa bose rām̄ majū. Quetiuparā sacerdote majā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā ruame, “¿Dope bairo camasā na caññaeto Jesure gobierno cū cañerotio joroque marī átirocticūti?” āmeo īñuparā na majū itorique mena, Jesús cū cariarore borā. 2 Bairo āmeo īrī cūrē na capajīāgamiatacūārē, jīcāārā na mena macāana atore bairo īñuparā:

—Bairārua, Pascua caāno cū marī ñerotimasīēna, “Camasā roro awajari marī tutirema,” Irā, īñuparā.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

3 Jesús ruame tīpau caāno Betania macār̄n āñupū, carupau boamirīcū Simón cawāmesucu ya wīp̄u. Bairo ti wii cū caāno, jīcāō carōmio cāt̄u etayupo. Cō ruame caroarūacaru jiraro cajūtīñurījē paio cawapacūtiere neasúpo. Bairo Jesús mesaru cū caruīro, carōmio caroa ruame tie cajūtīñurījērē cū ruoraru piopeoyupo, Jesure butioro nūcūbūgoo. 4 Jīcāārā to caāna ruame bairo cō caáto īñarā, cō mena asiajāñuñuparā. Atore bairo īñuparā:

—Tame, ¿norēō paio cawapacūtiere bairo cō átireyati? 5 Apei, tiere caboure cō canuniata, paio, trescientos denario moneda tiiri majū wapa nerī, aperiā cabopacarārē na juátinemo masībujiomō. Āmerē tie yasicoaya cō cawapatabujioataje yua —āmeo īñuparā.

Tore bairo āmeo ī busuyuparā na majū carōmio cō caátiere īñarī.

6 Jesús ruame tūgoyuru cō na catutirijere. Bairi atore bairo na īñupū:

—¿Norēīrā patowācōrō cōrē mujāā busupaiyati? Atio carōmio bairo yure cō caátie ñujāñuñña. 7 Cabopacarā nīcōānucūgarāma mujāā watoare. Yu ruame roque yoaro yu āmerīgu ati yeparure. 8 Bairo cajūtīñurījērē yu ruorare cō capioreoro jūgori yu ruaruere caroaro qūēnoñamo, yu ruaruiri ānajērē na cayacūparo jūgoye. 9 Cariare mujāārē ñña: Ati unurecōo nipetiropu, atie yu yaye queti, camasārē Dios cū canetōōrījērē na caquetibuj̄uyuru atio carōmio bairo yure cō caátie cūārē quetibuj̄ugarāma. Bairi cō caátiere masīcōā ninucūgarāma camasā tocānacā rām̄na —na īñupū Jesús.

Judas traiciona a Jesús

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Bairo yua, jicãu Jesús cū cabuerã puga wãmo peti rupore puga pëñirõ mena macãacũ, Judas Iscariote sawãмесѣсу на iñna ásũpu quetiuparã sacerdote majãrẽ. Na tũpu etari, Jesure busujã buitirocacõãñupũ, cū na capa-jĩãmasĩparore bairo i. ¹¹ Bairo cū caĩrõ tũgo, useanicoasuparã sacerdote majã quetiuparã. Bairo useanirĩ, “Dinero murẽ jãã jogarã tie wapa,” quĩñuparã. Tĩpaũ bero, Judas pũame dipaũ ñno dope bairo camasã mano macãjũgoyupũ, Jesure na ñerotigu.

La Cena del Señor

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Bairo yua, etayuparo Pascua bose rũmu, caãnijũgori rũmu, levadura pan cawauorije caasua manierẽ judio majã na caugari rũmu. Tunu bairoa oveja nurĩcũ macũ cordero na caĩrẽ pajĩarĩ na caugari bose rũmu etayuparo. Bairo ti rũmu caetaro iñna, Jesús cū cabuerã pũame, cũtu etari, atore bairo quĩ jëñiñañuparã:

—¿Noopũ marĩ caugapeere jãã caquẽnoyuro mu boyati?

¹³ Bairo na caijëñiñarõ, na árotiyupũ Jesús pugarã cū cabuerãrẽ:

—Ánája mujãã Jerusalẽpu. Bairo ti macãrẽ etarã, mujãã bócaetagarã jicãu caũmurẽ, ocorũ pũsari caácũre. Cũrẽ cū bócaetari, cū bero mujãã usaápã.

¹⁴ Cū usaa yua, cū wĩpu cū cajããrõ ti wii upaũre atore bairo cū mujãã Igarã: “Cabuei bairo i jëñiñajoyami: ‘¿Noopũ to añiñati Pascua bose rũmu caãno yu cabuerã mena yu caugapa arua?’ i jëñiñajoyami,” cū mujãã Igarã. ¹⁵ Bairo mujãã caijëñiñarõ, mujãã iñogumi jõbuiũ caroaro quẽnoweyorica aruare. Topũ marĩ caugapeere mujãã quẽnoyuwa —na iñupũ Jesús cū cabuerã pugarãrẽ.

¹⁶ Bairo cū caĩrõ tũgo, acoásuparã Jerusalén macãpu. Topũ na caetaro, nĩpetiro Jesús na cū caĩatatorea bairo baipticõãñuparõ. Bairo topũ quẽnoyuyuparã Pascua bose rũmu na caugapeere yua.

¹⁷ Cabero canaioĩrũpa caetaro, Jesús pũame ti wii jããetari mesapũ ruiyupũ puga wãmo peti rupore puga pëñirõ caãna cū cabuerã mena. ¹⁸ Bairo na caugaruĩrũpa, atore bairo na iñupũ Jesús:

—Cariape mujããrẽ ñiña: Mujãã mena macãacũ jicãu roro yũre i busujã buitirocagumi.

¹⁹ Bairo cū caĩrõ tũgo, batioro tũgoña yapapuayuparã cū cabuerã. Bairo bairã, apei, apei, Jesure bairo i jëñiña jũgoyuparã:

—¿Yu mee, yu añicõãëtĩmicũti murẽ caĩbusujãbuitiri majõcu? —I jëñiñañuparã tocãnacãũpu.

²⁰ Bairo na caĩrõ, bairo na iñupũ Jesús:

—Áni niñami yũre roro caĩbusujãbuitirocapan, ãmerẽ ati bapare yu mena cū pan cayoseũgan pũame. ²¹ Torecũna, yu, Camasã jũgocu, profeta majã yu cabaipeere na caquetibũcũrĩcãrõrẽã bairo yu baigu. Cabaimiatacũãrẽ, jũre caĩbusujãbuitirocapanre cū carorije wapa paio nigaro! Bairo cū cabuiaet-icõãta, ñubujoricaro —na iñupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

²² Bairo na iñi bero, na caugatoye, Jesús pũame cū wãmo mena pããrẽ nerĩ, “Dios, mu ñujãñũña jãã mena,” i yaparori, carecomacã peenerĩ, cū cabuerãrẽ, atore bairo iñi na batoyupũ:

—Atie pan, yu rupũ ñiña. Tere ugaya —na iñupũ Jesús.

²³ Bairo i yaparo, cū wãmo mena copa etirica bapare nerĩ, “Dios, mu ñujãñũña jãã mena,” quĩ yaparori, ti copare na nuniñupũ. Bairo cū caato,

cū cabuerā nipetiro use oco ti copa macāñjērē etipeticōñuparā. ²⁴ Bairo na caetiro, atore bairo na ñupū:

—Atie use oco pñame yñ ríñ ñña. Camasā capāārārē na netōōgn, yñ riacoagn. Bairo yñ cariarēe jūgori cawāma wāme camasārē Dios cū caátibojacūrīqūē etacoaya. ²⁵ Cariarē mujāārē ñña: Āmea mujāā mena use ocore pñgani yñ etinemoetign yñ Pacñ cū carotimasārīpñ tunu caetaro marī caetinemoparo jūgoye —na ñupū Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Ī yaparo, salmos basarique mena Diore basapeoyuparā. Basapeo yaparo yua, acoásuparā Olivo cawāmecuti buropñ. ²⁷ Bairo na caátó, atore bairo na ñupū Jesús:

—Yñ cabuerā, mujāā nipetirā aperārē uwirā, yñ mujāā aweyocoagarā. Mujāā cabaipere ĩ quetibujñ jūgoyeticūññupā profeta majā Dios yaye woaturica tutipñ: “Ovejare cacoteire camasā na capajārō yñ ěñotaetign. Bairo cārē na capajārō bero, cū oveja pñame bata peticōāgarāma,” ĩ quetibujñ jūgoyeticūññupā. ²⁸ Tunu apeyera cariacoatacñ nimicūā, yñ caticoagn tunu. Bairo cati yua, mujāā jūgoye Galilea yerapñ yñ āgn —na ñupū Jesús.

²⁹ Bairo cū cairō bero, Pedro pñame bairo qūññupū Jesure:

—Ānoa yñ mena macāāna nipetirā mūrē na caawayocoamiatacūārē, yñ pñame roque di rāmñ ũno mñ yñ aweyoetign.

³⁰ Bairo cū cairō, bairo qūññupū Jesús:

—Pedro, cariarē mūrē ñña: Āme ñami ābocu pñgani cū capiiparo jūgoye itiani, “Cū yñ masīētīña Jesure,” yñ mitogn —qūññupū Jesús Pedrorē.

³¹ Pedro pñame bñtioro tutuaro mena bairo qūññemoñupū:

—Mñ mena yure na capajāā rocgamiatacūārē, “Cū yñ masīētīña Jesure,” ññtoetimajūcōāgn —qūññupū Pedro Jesure.

Bairo cū cairō tūgo, Jesús cū cabuerā cūā nipetiro, bairo jeto qūññuparā.

Jesús ora en Getsemaní
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Bairi Jesujāā ásúparā Getsemaní cawāmecutorñ. Topñ etari, bairo na ñupū Jesús cū cabuerārē:

—Ato ruicoteya mai. Jō jāñurōpñ Diore cū jēnign yñ átiya.

³³ Ī yaparo, Pedro, Santiago, bairi Juarē jōjāñurōpñ na jūgoásupñ Jesús. Bairo ácu, bñtioro tūgoña yapapuayupñ Jesús. ³⁴ Bairi atore bairo na ñupū Pedrojāārē:

—Riaure bairo yñ tūgoña yapapuaya. Mujāā pñame cāniēna, atoa yñ mujāā cotewa.

³⁵ Ī yaparo, na jūgoye jāñurōpñ ánemoñupū Jesús. Ánemo yua, cū ģropaturi mena etanumurī yerapñ cū riarēre mucūmuāti, Diore qūñ jēññupū, roro cū cabaipere Dios cū canetōōbojaparore bairo ĩ. ³⁶ Ato bairo qūñ jēññupū Diore: “Caacñ, mñ cabooata, atie roro yñ canetōpēere yñ mñ netōōbojagn. Bairopñ, yñ caborore bairo to baieticōāto. Mñ caborore bairo roque to bai áto,” ĩ jēññupū.

³⁷ Cabero tunu ásupñ Jesús, Pedrojāā na cañopñ. Bairo cacāñirāpūrē na etayupñ. Bairi qūññupū Jesús Pedrorē:

—Jicā hora ũnoacā cāniēna, ĩyñ mujāā cotemasīētīñati? ³⁸ Cāniēna, wāmpñcārī Diore cū jēññā, wātī mujāārē cū canetōōētīparore bairo ĩrā. Bairo mujāā cabomiatacūārē, mujāā ģupñ pñame tutuaetiya —na ñupū.

³⁹ Ī yaparo, ásúpu tunu Jesús Diore cū jēninemou ácú. Á yua, cūrē cū cajjēnijūgoatatorea bairo qūī jēninemoñupū tunu. ⁴⁰ Ī jēni yaparo, tunucoásúpu Jesús Pedrojāā tūpu. Bairo cacānirāpūrē na etayupu tunu. Na pñame wūgoa cūtiri ĩñapāā masiēsuparā. Bairi dope bairo qūī yu masiēsuparā. ⁴¹ Bairo na cabairo ĩña yua, ásúpu Jesús tunu Diore cū jēniácú. Bairo jēni yaparo, tunucoásúpu Jesús Pedrojāā na caānopu. Merē itiani majū nature etayupu. Bairo natu eta, atore bairo na ĩñupū:

—¿Nopēīrā mai cacānirārē bairo mujāā nicōānucūñati? Tocārōā cāniña. Carorijē cacūgorārē Camasā Jūgocure, yu na canunirocaripau etaya merē.

⁴² Bairi wāmāncāña. Jito, yure caĩbusujābuitirocari majōcu pñame marītu atiyami merē —na ĩñupū Jesús Pedrojāārē.

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Bairo cū caĩño, Judas, Jesús cū cabuerā mena macāācū jīcāū caāninucūmiatacu pñame etayupu. Cū mena capāārā camasā cūā etayuparā. Na pñame jarericapāīri, bairi yucu rñcaari cūrē cūgori etayuparā. Sacerdote majā quetiuparā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cajjōgobueri majā, bairi aperā judío majā cabūtoa camasīrā na cajoatana āñuparā. ⁴⁴ Mai, na caetaparo jūgoye, Judas pñame atore bairo na ĩñupū Jesure cañeranárē: “Cū wasopananrē ūpūrī yu cajjēnipau pñame, Jesús nigūmi. Bairo mujāā pñame cū yu caáto ĩñarā, cūrē mujāā ñegarā. Cū ñe, caroaro cū jiya, cūrē mujāā neágarā,” na ĩñupū. ⁴⁵ Bairo Judas Jesutu etari, atore bairo qūī jēniñupū:

—¡Cabuei, mu ānimiñati!

Bairo caroaro mena qūītori cū ūpūñupū. ⁴⁶ Bairo cū caáto, Judas mena caetari majā pñame Jesutu etari, cū ñecoásúparā yua.

⁴⁷ Mai, bairo Jesure na caáto ĩñarī, jīcāū Jesús mena macāācū pñame sacerdote majā quetiupau āmārē cū āmorōrē cū patañocōā joyupu. ⁴⁸ Bairo cū caáto bero, atore bairo ĩñupū Jesús cūrē cañerī majārē:

—¿Nopēīrā cajerutiri majōcu yu caānorē bairo jarericapāīri mena, bairi yucu rñcaari mena yu mujāā ñerā atīati? ⁴⁹ Tocānacā rñmua mujāā watoa yu āninucūāpū templo wiipure. Bairo yu caānimitacūrē, ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū yu ñeemi. Bairopña, nipetiro yu mujāā caátie Dios busurica tutipū profeta majā na caĩquetibujū jūgoyeticūrīqūērē bairo baietaro baiya —na ĩñupū.

⁵⁰ Tīpan caāno yua, Jesús cū cabuerā pñame uwirā, Jesure rutiweyo peticoa-suparā. ⁵¹ Bairo cūrē na cañeáto, jīcāū cawāmau pñame cū cāniri jutiro mena dñuaturī ūsa ásúpu. ⁵² Bairo cū cabairo, cū cūrē cū ñegamiñuparā. Cūrē na cañemiatacūrē, cū cacāniri jutirore tuwe rocacū, jutii macūā atu ruticoásúpu.

Jesús ante la Junta Suprema

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Bairi Jesure cañerī majā pñame sacerdote majā quetiupau majū ya wiipū cū neásúparā. Mai, ti wiire merē āñuparā sacerdote majā quetiuparā, bairi aperā judío majā cabūtoa camasīrā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajjōgobueri majā cūā ti ñamirē caneñaetaatana. ⁵⁴ Bairi Jesure ti wiipū na caneáto, Pedro pñame yojājñurōpna na ĩña ūsayupu. Bairo ti wiire na cajjāetaro bero, Pedro cūā etayupu ti wii macā yepapu. Bairi ti yepa ēñotaricarore jāētari, templo coteri majā guardia mena ruiyupu. Na perōtu jūma ruiyupu Pedro cūā.

⁵⁵ Bairo ti wii pupeapɯ sacerdotē majã quetiuparã, bairo nipetiro Junta Suprema macããna mena Jesús cū cayasiro boyuparã. Bairo, “¿di wãme carorije cū ásupari?” ãmeo ĩ macãñuparã na majũ. “¿Dope bairo cū caátaje wapa cū marĩ pajĩãrotiyati?” Bairo ãmeo ĩmacãmirãcũã, dope bairo cū caátaje wapa cū na capajĩãrotimasĩpeere bócaesuparã. ⁵⁶ Camasã capããrã Jesús cū caĩrĩqũērē na caĩtonetõmiatãcũãrē, dope bairo jĩcã riseroa ĩ busuesuparã. ⁵⁷ Bairo jĩcããrã na mena macããna wãmunncãrĩ atore bairo ĩtoyuparã munana:

⁵⁸ —Ñni Jesús, cū caĩrĩqũērē jãã tãgowɯ. Bairo ĩwĩ: “Ati wii templo camasã na caqũēnorĩ wiire yɯ rocacõãɯ. Bairo áti yaparori, itia rãmɯ bero yɯ pɯame yɯ wasoanɯcõɯ tunu ape wii camasã mee na caqũēnorĩcã wii majũ yua,” ĩwĩ Jesús —qũĩ busujãñuparã.

⁵⁹ Bairo ĩ busumirãcũã, na caĩrĩjē cũãrē jĩcãrõrē bairo tãgoñarĩ busumasĩesuparã.

⁶⁰ Bairo na caĩquetibujuro tãgo, sumo sacerdotē pɯame wãmunncãrĩ atore bairo qũĩñupã Jesure:

—¿Muna mee mɯrē na ĩñati? Roro mɯrē na caĩbusumiatãcũãrē, ¿nopẽĩ narē mɯ yuetiyati? —qũĩ jēniñañupã Jesure.

⁶¹ Jesús pɯame cū yueticõãñupã. Bairo cū cayueto ĩña, atore bairo qũĩnemoñupã tunu sumo sacerdotē Jesure:

—Jããrē cariape quetibujuya: ¿Mɯ, Mesías, Dios nocãrõ Cañuɯ macũ mɯ ãniñati?

⁶² Bairo cū caĩrõ, atore bairo qũĩñupã Jesús:

—Cũã yɯ ãniña. Tunu bairoa ãme beroaca Nipetiro Carotimasĩ tɯpɯ cariape nũgõãrē yɯ caruiparore mujãã ĩñamũgõjogarã. Bairo tunu oco poa buseri watoapɯ ati yepare acũ yɯ caruiatõ cũãrē mujãã ĩñamũgõjogarã —qũĩñupã Jesús sumo sacerdotē.

⁶³ Bairo cū caĩrõ tãgo, sumo sacerdotē pɯame cū yaro jutirore tũgãworocacõã joyupɯ. Bairo átiri, atore bairo ĩñupã:

—¿Roro majũ ĩcõãñami Diore, bairo cū caĩata! Bairo roro cū caĩrĩqũērē marĩrē caquetibujunemoparãrē na marĩ macãnemoetigarã. ⁶⁴ Merē marĩ majũã marĩ tãgo yaparoya roro cū caĩrĩjērē. Bairo, dope bairo cū marĩ ánaati —na ĩñupã sumo sacerdotē cū ya wiire caneñaatátanarē.

Bairo cū caĩrõ, to macããna nipetirã pɯame bairo ĩñuparã: “Roro cū caĩrĩjē wapa cū marĩ pajĩã rocarotigarã,” jĩcãrõ ãmeo ĩ busuyuparã.

⁶⁵ Bairo ĩ yaparo, jĩcããrã Jesure cū riapérɯ ɯco eyotu epeyuparã. Bairo tunu cū bapeyuparã. Aperã tunu cū caapeere jutĩ asero mena jiyabiatorĩ, cū riapére cū payuparã. Bairo átiri, qũĩ jēniñañuparã:

—¿Mɯ camasĩrĩjē jũgori jãã quetibujuya! ¿Noa ãmerē mɯrē na paayati? —qũĩ epeyuparã to macããna Jesure.

Templo wii coteri majã guardia majã cũã Jesure cū riapére paepeyuparã.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

⁶⁶⁻⁶⁷ Bairo na cabaiãno, Pedro pɯame ti wii macã yepa majũrē ruiyupɯ. Bairo cū caruiro, jĩcãõ sacerdotē majã quetiuparɯ paabojari majõco pɯame qũĩñacõã maniãti, atore bairo qũĩñupõ:

—Mɯ cũã, Jesús, Nazaret macã macããcũ mena mɯ ãñesẽãwã. Cũã mɯ ãcã.

⁶⁸ Pedro pɯame ĩtori atore bairo cõ ĩñupã:

—Yɯ masĩetĩña. ¿Ñe ùnierē yɯ mɯ jēniñañati? Cū yɯ masĩetĩña Jesure.

Bairo cõ ï yaparo yua, ti yepa ãñotarica jope tupu ásúpu Pedro. Bairo topu cõ caetanucãrõ, ãbocu puame piiyupu. ⁶⁹ Cabero tunu carõmio Pedrore qũĩnarĩ atore bairo na ïñupõ tunu cõtã caãnarẽ:

—Ñni cãã, Jesús, Nazaret macããcũ mena cabapacuti nuczataca ãcãmi.

⁷⁰ Pedro puame cõ ïtonemoñupũ tunu:

—¡Cariape Dios mena mu ñiña! Cũ yu masĩetĩmajucõãña Jesure.

Cabero tunu to macããna Pedrotu etari bairo qũĩñuparã:

—Bairo ïcũũ miña. Mu, Jesús mena macããcũ majũ mu ãniña. Mu cabusurije cãã Galilea macããna na cabusurore bairo mu busuya. Bairi na mena macããcũ mu ãniña.

⁷¹ Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro puame na ïtonemoñupũ tunu:

—¡Tame, cariape Dios mena ñiña! Netõjãñurõ merẽ mujããrẽ, “¡Cũ yu masĩetĩña!” mujãã ñimifajã —na ïñupũ.

⁷² Bairo Pedro cũ caĩto ãnipana, ãbocu puame piinemoñupũ tunu. Bairo cũ capiuro, Pedro puame tũgoña bocayupu Jesús cũ cũ caĩatajere. “Pedro, ãmeacã ãbocu pugani cũ capiiparo jũgoye itiani, ‘Cũ yu masĩetĩña Jesure,’ yu mitogu,” cũ caĩatajere tũgoña bocayupu. Bairo tũgoña bocari yua, bũtiro otiyupu Pedro.

15

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Bairo ti ñami cabusuetaro, sacerdote majã quetiuparã, aperã judío majã cabũtoa camasĩrã, bairi aperã Moisés ãnacũ cã caroticũĩquẽrẽ cajãgobueri majã, nipetirã Junta Suprema macããna cãã neñañuparã. Bairo neña, ïbusu yaparo yua, Jesús wãmorĩrẽ jiyarotiyuparã. Áti yaparo, cũ neásuparã Pilato sawãmecucu tupu. ² Pilato puame na caĩbusupairijere tũgori, bairo qũĩ jẽñañupũ Jesure:

—¿Mu, judío majã Quetiupau Rey mu ãniñati?

Bairo cũ caĩrõ, Jesús puame qũĩñupũ:

—Mu caĩrõrẽã bairo yu baiya.

³ Bairi sacerdote majã quetiuparã Jesure nemojãñurõ cũ busujãñuparã.

⁴ Bairi Pilato puame atore bairo qũĩ jẽñañupũ Jesure:

—Nocãrõ capee majũ roro murẽ ñnama. ¿Bairo na caĩmiatacũãrẽ, na mu yuãetiyati?

⁵ Jesús puame bairo cũ caĩrõ tũgomicũã, jĩcã wãmeacã ñno cũ yuesupu. Bairo cũ cayueto ñña, Pilato puame tũgocõã maniasupu.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Mai, tocãnacã Pascua bose rãmu caãno, Pilato puame wiyonucũñupũ jĩcãũ preso jorica wii macããcũrẽ, judío majã na caboure. ⁷ Bairi tipau caãno romano majã preso na cajoricu ãñupũ jĩcãũ, Barrabás sawãmecucu. Na quetiupau gobiernorẽ roagarã camasãrẽ capajĩãrĩcãrã mena macããcũ jĩcãũ ãñupũ Barrabás. ⁸ Bairo tipau caãno, camasã puame Pilato tupu ásuparã. Bairo cãtu eta, “Bose rãmu caãno mu caãtinucũrõrẽ bairo ása tunu,” qũĩñuparã.

⁹ Bairo na caĩrõ tũgori, atore bairo na ï jẽñañupũ Pilato:

—¿Jesús, “Judío majã Quetiupau Rey” mujãã caĩwãmetinucũrẽ yu cawiyorotiro mujãã boyati? —na ï jẽñañupũ.

¹⁰ Masĩcõãmiñupũ Pilato Jesure qũĩñatutiri sacerdote majã quetiuparã cũ cayasiro na cabotũgoñarjẽrẽ. ¹¹ Bairi Pilato Jesure cũ cawiyogamiatacũãrẽ,

sacerdote majā quetiuparā ɸame bairo boesuparā. Na ɸame yasioroaca camasā natu caānarē atore bairo na ī rotiyuparā: “Barrabāre Pilato cū cawiyoro boya. Jesús ɸamerē cū pajīarotiya,” na ī quetibujuyuparā. ¹² Bairi Pilato ɸame atore bairo na ī jēniña nemoñañupū tunu:

—Bairi Jesús “Judío majā Quetiuparē Rey” mājā cañwāmetinucūārē, ¿dope yu caāto mājā boyati?

¹³ Bairo cū cajjēniñarō, bairo ī awajajūgoyuparā:

—¡Yucɸāīɸ cū papuatu rotiya!

¹⁴ Tunu na ĩnemoñupū Pilato:

—¿Nopēīrā yucɸāīɸ cū yu capapuaturotiro mājā boyati? ¿Dise ũnie carorije cū ásupari?

Bairo cū cajjēniñamiatacūārē, “¡Yucɸāīɸ cū papua turotiya!” ɸutioro jāñurī ĩ awajanemoñuparā.

¹⁵ Bairo roro na cañawajarijere tūgou, Pilato ɸame, camasā caroaro yure na ĩato ĩ, Barrabāre wiyorotiyupu. Bairo áti yaparo, Jesure wecɸ asero wēēī mena cū baperotiyupu. Bairo cūrē na caātiyaparoro, na nuniñupū, Jesure yucɸāīɸ na capapuatuparore bairo ĩ yua.

¹⁶ Pilato cū carotirā soldaua Jesure cū neásuparā pretorio cawāmecuti wii macā yepa recomacāɸ. Topu etarā, na baparārē na piineñoñuparā, Jesure roro cū átiepegarā. ¹⁷ Bairo neña yaparo, cū jutirore weri, apero cajjāārō, quetiuparē rey cū cajjāñarō ũnorē Jesure cū jāññuparā. Áti yaparo, “Quetiuparē rey corona cū capesari beto ũnorē cū pesa áto,” ĩrā, pota wēēī mena juarica betore cū ɸapoarɸ peoyuparā. ¹⁸ Bairo áticōā yua, cūrē quetiuparē jēnirārē bairo qūī boyeti epeyuparā:

—¡Cū ānicōāninucūáto āni judío majā Quetiuparē Rey tocānacā rāmua! —qūī boyetiepeyuparā soldaua Jesure.

¹⁹ Bairo áticōā, yucɸ mena cū ɸpoare payuparā. Tunu bairoa cū ɸcoo eyotuepeyuparā. Bairo áticōā, cūrē quetiuparē jēnirārē bairo na ɸropaturi mena cātɸ etanumurī cū boyeti epeyuparā. ²⁰ Bairo Jesure roro cū átiepe yaparori yua, cūrē na cajāatajere cū tuweneñuparā. Cū jutii majū ɸamerē cū jāññuparā tunu. Bairo áti yaparo, cū neásuparā, yucɸāīɸ cū rapuaturáná yua.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Bairo áná, bócaetayuparā jicā cañmɸ, Simón cawāmecɸ, Cirene yepa macācūrē. Simón ɸame Alejandro, Rufo cawāmecɸna pasɸ añupū. Bairo Simorē bócarī cū pasarotiyuparā, Jesús yucɸāīɸ.

²² Bairo áti yua, Gólgota burorɸ etayuparā. “Gólgota” ĩrā, “La Calavera” o “Rɸpoa coru buro” ĩgaro ĩña. ²³ Bairo etarā, use ocore mirra ɸurije cabairije ũnie mena asuriquere Jesure cū tīamiñuparā. Jesús ɸame tiere etigaesupu.

²⁴ Bairi soldaua yucɸāīɸ Jesure cū papuatunucōrī bero, número tiirire āmeo wēnuniñuparā. Bairo átiri, na majū masiñuparā Jesús jutii ānajērē canepare.

²⁵ Bairi soldaua muiɸ cū caasituatirɸ caāno yucɸāīɸ cū papuatu rocayuparā Jesure. ²⁶ Tunu bairoa Jesús ɸpoa buire yucɸāī woaturicapāīrē papuatuyuparā, Jesure na cū capajīarotirique wapare nipetiro camasā na ĩñao joroque ĩrā. Tipāīrē atore bairo ĩ woaturique tusayuparo: ĀNI, JUDÍO MAJĀ QUETIUPARĒ REY NIÑAMI. ²⁷ Bairi Jesús mena yucɸāīɸ na papuatuyuparā ɸugarā cañmɸa jerutiri majārē. Jicā cariape ɸgōārē, apeī caācō ɸgōārē na papuatuyuparā. ²⁸ Bairo na caātie ɸame Dios yaye quetibujerica tutirɸ

na cawoatujögoyeticürĩcãrõrẽ bairo cariape baietaro baiyuparo: “Cũ cãã carorã mena macããcũ niñami, ĩ tãgoñagarãma.”

²⁹ Bairo yucupãĩpũ papuaturicũ Jesũs cũ caãno yua, camasã canetõãnucũrã ãame Jesure qũĩroaena na ãapoare yureyuparã. Roro majũ tore bairo qũĩñuparã:

—ĩMũ, templo wiire roca yaparori, itia rãmũ bero ape wii cawãma wiire caqũẽnomasĩgaũ ãcũ ãnirĩ, mũ majũã netõña! ³⁰ ĩYucupãĩpũ papuaturicũ caãcũ nimicũã, mũ camasĩrĩjẽ jũgori yucupãĩpũre ruiasã! —qũĩ epeyuparã to macããna caĩñanetõãnucũrã ãame.

³¹ Torea bairo qũĩ epeyuparã sacerdote majã quetiuparã, bairi Moissẽ ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã cũã. Atore bairo qũĩñuparã:

—Aperãrẽ na netõũpũ. Bairo na netõmicũã, ãmerẽ cũ majũã netõmasĩetĩñami.

³² ĩsrael yepa macããcũ Mesĩas, Quetiupãũ Rey majũ cariape cũ caãmata, cũ majũã cũ camasĩrĩjẽ mena atopũ ruiatĩbujioĩmi! Bairo cũ caruiapãta, tiere ĩñarĩ bero cariape marĩ tũgobujiorã.

Bairi jerutiri majã, Jesũs mena na capapuatana cũã tore bairo roro qũĩñuparã.

Muerte de Jesũs

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Merẽ yua pasaribota caãno, caãno tũsaroa naitĩãcoãsũparo ati yepa nipetiropũ. Yoaro naitĩãñuparõ. Ñamicã, tres de la tarde caãno majũ tunu busuyuparo. ³⁴ Tipãũ caãno, Jesũs ãame bũsũrique tutuaro mena atore bairo ĩñupã:

—Eloi, Eloi, ¿lema sabactani? Ti wãme ãame ĩrã, “Yũ Paçũ Dios, yũ Paçũ Dios, ¿nopẽĩ yũ mũ aweyocoãtĩ?” ĩgaro ĩña.

³⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, to macããna ãame bairo ãmeo ĩñuparã na majũ:

—jã, tũgoñijate! Profeta Elĩas ãnacũrẽ cũ pii ĩñami Jesũs.

³⁶ ĩcõã yua, na mena macããcũ ĩcãũ carupajitia mena use oco, cajũgũẽatajere yosene ásũpũ. Bairo átĩcõã, yucũ yaparũ ti jitiare jiyaturi, Jesutũ ásũpũ. Cũtu eta yua, tiere cũ ñumũgõ joyupũ, cũ etiãto, ĩ. Bairo átĩ yaparo, bairo na ĩñupã:

—Marĩ ĩñacoteroa mai. Cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, ¿Elĩas ãnacũ yucupãĩpũ cũ caãno cũ cũ ruioũ acũati? —ĩñuparã.

³⁷ Jesũs ãame bũsũrique tutuaro mena ĩ wisiotusa, riacoãsũpũ yua.

³⁸ Tipãũ caãno, templo wii aruare ãñotaricarõ jutii asero carecomacã woocõã ruiásũparo. ³⁹ Bairi soldaua quetiupãũ capitãn Jesũs cũ cariyasicoato ĩñarĩ, atore bairo ĩñupã:

—Cariapea ãni, Jesũs, Dios macũ majũ nimiupĩ.

⁴⁰ Bairi Jesure cajuãtinemorĩcãrã ĩcããrã carõmia jõpũã tuari qũĩñacõã nucũñuparã. ĩcãõ na mena macããcõ ãñupõ Maria Magdalena cawãmecũco. Apeo, Marĩa, Santiago cabai, bairi Josẽ paco ãñupõ. Apeo Salomẽ ãñupõ. ⁴¹ Na rõmirĩ ãame Jesũs Galileapũ cũ caãno cũrẽ cajuãtinemorĩcãrã rõmirĩ ãñuparã. Aperã capããrã rõmirĩ Jerusalẽpũ Jesũs mena caetaatana cũã ãñuparã.

Jesũs es sepultado

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Bairo ti rãmũ ãñuparõ judĩo majã na cayerĩãrĩ rãmũ jũgoye macã rãmũ. Ti rãmũ ñamicã merẽ judĩo majã qũẽno weoyeoyegarã baiyuparã, na cayerĩãrĩ rãmũ caetaparo jũgoye. Bairi ti rãmũ canaioĩrĩpũ jũgoyeaca Josẽ cawãmecũcu, Arimatea macã macããcũ Pilatotũ etayupũ. Mai, Josẽ cũã, quetiuparã, Junta Suprema majã mena macããcũ ĩcãũ caãnimajũũ ãñupũ.

Tunu bairoa Dios cū carotimasĩrĩpaũ caetarore cacotei jĩcãũ añũpũ. Bairi yua, tũgoñatutuarique mena Pilato tupũ átĩ, Jesús rupauri añajērē yarocagu, cū jēni ásupũ. ⁴⁴ Pilato pũame bairo cū caĩjēnirō tũgo, “¿Merē cū riacoabaupari?” ĩ masĩũ, cū ũmũ capitárē cū piijori cū jēniñaũpũ: “¿Merē cū baiyasicoaati?” ⁴⁵ “Merē baiyasicoaami,” capitãn cū caĩquetibũjuro tũgo, Jesús rupauri añajērē cū ũmũ capitárē Joséré ruio rotiyupũ. ⁴⁶ Bairo cū caĩrō bero, José pũame lino jutii aserore wapati yaparo, Jesús rupauri añajērē ti asero mena cū ũmañupũ. Bairo átiri bero, cawãma ũtã ope, na cayesearica operũ Jesús rupauri añajērē cũñupũ. Áti yaparo, ũtãpãĩ mena ti opere tubiatoyupũ. ⁴⁷ Mai, María Magdalena bairi apeo María cawãmecũco José pacojãã cũã torũ etari Jesure cū na cacũrocaripaure iñañuparã.

16

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Cabero yerijãrĩcã rũmũ bero macã rũmũ caãno María Magdalena, bairi apeo María Santiago paco, bairi apeo Salomé, cajũtiñurĩjērē wapatiyuparã. Jesús rupauri añajērē pioturagarã baimiñuparã. ² Bairo ti rũmũ, cabũsurĩpanaca muĩpũ cū cawãmũatĩpan caãno, ape semana caãni jũgori rãmũrē Jesús rupauri añajērē na cacũrocaatapũpũre ásuparã.

³ Bairo torũ ánã, atore bairo ãmeo ĩ ásuparã na majũ:

—¿Noa marĩrē ti ope na cabiaatatiire na tupãbojarãati?

⁴ Bairo ti masã opere etarã yua, iñajoyuparã. Ti opere na cabiaatati, capairi ũtã tii pũame tupãworĩcaropũ bauyuparo. ⁵ Bairo cabairoi, ti operũ jããñuparã. Bairo jããetari, jĩcãũ cawãmaũ cariape nũgõã pũame jutii caroaro cabotiri wũre cajãñaruire quĩñañuparã. Bairo quĩñarã yua, acũacoasuparã. ⁶ Bairo na cabairo, atore bairo na iñupũ caũmũ pũame:

—Mũjãã, uwieticõãña. Yũ masĩña. Jesús, Nazaret macã macããcũ, yucũpãĩpũ na capapuaturocamiatacũre cū macãrã mũjãã baiya. Iñañjate cũrē na cacũmĩatatore. Merē catitunucoami. Bairi atore manĩñami. ⁷ Bairo iña yaparori bero, tunu ánãja macãpũ. Cũ cabuerã, bairi Pedro cũãrē na quetibũjũrãjã. Atope bairo na mũjãã ĩwã: “Merē caticuupi Jesús. Bairi mũjãã jũgoye Galilea yepapũ ágũmi. Torũ mũjãã cotegũmi,” na ĩ quetibũjũrãjã. Bairo cū cabaipeere mũjãã cū caquetibũjũcũrĩcãrõrēã bairo torũ cū mũjãã bocagarã yua —na ĩ quetibũjũyupũ ángel María Magdalenajããrē.

⁸ Bairo cū caĩquetibũjuro tũgo, carõmia pũame yoaro mee acoásuparã. Nanauwirã, bairi tunu tie cabairijere tũgoacũari atucoásuparã. Bairi aperãrē na caĩñaatajere na quetibũjũesuparã, bũtioro uwirã yua.

Jesús se aparece a María Magdalena

(Jn 20.11-18)

⁹ Bairo judío majã na cayerijãrĩ rũmũ busuri rũmũ cabusuro bero Jesús cacatitunuatacu cõ buiaetajũgoyupũ María Magdalenarē. Mai, María pũame cajũgoyepũre jibõ wãmo peti pũga pēnirō cãrō majũ wãti yeri pũnaarē Jesús cū caawiyogobõjarico añũpũ. ¹⁰ Bairo Jesús Mariãre cũ cabuiaetaro bero, cū mena caquetibũjũñesẽãncũrĩcãrãrē na quetibũjũo ácõ ásupo. Mai, na pũame bũtioro yapapuari otirã baiñañuparã. ¹¹ Bairo, “Jesús merē tunu catiupi. Mepũ cū ñiñaarpũ,” cõ caĩrō tũgomĩrãcãã, cariape cõ tũgoesuparã.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

(Lc 24.13-35)

¹² Tipau bero aperã cū cabuerã pugarã caañesẽãrãrẽ apeire bairo tunu na buiaetayupu Jesús. ¹³ Bairo na cū cabuiaetaro bero, na cūã tunucoásúparã Jerusalẽpu cū cabuerãrẽ na quetibujuráná. Na cūãrẽ cariape na tãgoesuparã cū cabuerã puame.

El encargo de Jesús a los apóstoles

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Cabero tunu cū cabuerã puãgã wãmo peti ruapore jĩcãã pẽnirõ caãnacãũ majũ na caugaruiripaã buiaetayupu. Bairo nãtũ buiaetari, “Tunu caticuupi,” na yarã na caĩrĩjẽrẽ cariape na catũgoetoi jũgori, “¿Nopẽĩrã, ‘Tunu caticuupi,’ na caĩrĩjẽrẽ cariape mũjãã tũgoetiyati?” na ĩ tuti etayupu Jesús. ¹⁵ Bairo ĩ yaparo, atore bairo na ĩ quetibujunemoũpu: “Camasã tocãnacã poari macããnarẽ noo na caãnopũ, yũ yaye caroa quetire na quetibuju ñesẽãrãjá, na cūã yũ yaye quetire na catũgousaparore bairo ĩrã. ¹⁶ Bairo noa ũna yũ yaye quetire tũgousari, cabautiza rotirã ũna caroaro netõcõãgarãma. Aperã catũgousaena puame roro popiye baigarãma. ¹⁷ Bairi tunu yũre catũgousarãrẽ cū camasĩrĩjẽrẽ na jogũmi Dios. Tiere narẽ cū cajoro capee wãmerĩ átimasĩgarãma. Yũ catutuarije mena wãtĩã camasãrẽ cajããnarẽ na acurewiyoyo masĩgarãma. Bairi tunu aperã yayere na cabũsumasĩetajere bũsumasĩgarãma. ¹⁸ Añarẽ ñerã cūã, bairi capũnirĩjẽrẽ etirã cūã, dope bairo baietigarãma. Apeyera tunu cariarãrẽ na wãmorĩ mena na cañigãpeoroa, na cariayecatie netõcoagaro,” na ĩñupũ Jesús.

Jesús sube al cielo

(Lc 24.50-53)

¹⁹ Bairo Jesús cū cabuerãrẽ na ĩ quetibuju yaparori bero, na wũweyori, mũnrecóo puamerẽ wãmũcoásúpu. Cū pacũ Dios tũpũre etau, cariape puãgõã puame etari ruiyupu yua. ²⁰ Bairo mũnrecóorpũ cū cawãmũatato bero, cū cabuerã tocãnacãũpuã nipetiorpu Jesús yaye quetire quetibuju ñesẽãũparã. Na caquetibujuñesẽãrõ, marĩ Quetiupaũ puame masĩrĩqũerẽ na joyupu. Capee wãmerĩ átijẽño masĩrĩqũerẽ na joyupi, camasã, “Na caquetibujurijere cariapea niña,” na ĩ masĩato ĩ yua.

Tocãrõã ñiña.

El Santo Evangelio Según SAN LUCAS

Prólogo

1-3 M̄, Teófilo, nocārō majū caānimajūūrē, ati carta mena m̄ ȳ quetibuj̄u woatujopa mai, Jesucristo cū caātiānajērē caroaro cōñaricārōrē bairo. Mai, capāārā camasā tiere, Jesús cū caātiānajērē merē quetibuj̄u woajomiñupā. Bairo na caátimiatacūārē, ȳ cūā tiere ȳ quetibuj̄u woajogu. Mai, Jesús cū caātiānajērē cañnaricārā p̄ame na caquetibuj̄unetōriq̄uērē jāā cūārē jāā quetibuj̄uwā. Caānijūgoripau Jesús cū caātiānajērē na cañnaricārōrē jāā cūārē jāā quetibuj̄uwā. Bairo tiere tūgori yua, caroaro cōñaricārōrē bairo m̄ ȳ quetibuj̄u woatujopa ati carta mena. 4 Teófilo, merē Jesús cū caātiānajē jīcā wāme ūnorē m̄ tūgoyupa. Bairo cū caātiānajē nipetirije caroaro cariape cū masīnemoáto ī, m̄ ȳ quetibuj̄u woajopa ati carta mena.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

5 Bairo baiyupa: Herodes sawāmes̄cs̄c̄u ānacū Judea yepa macāānarē quetiupau rey cū caāni yuteare jīcāū sacerdote añupū. Abías ya poa macāācū jīcāū añupū. Cū p̄ame Zacarías wāmes̄cs̄supu. Cū n̄mo Isabel wāmes̄cs̄supo. Cō p̄ame Aarōn ānacū pāārmeo majū añupō. 6 Bairi na, p̄ugar̄p̄ua Dios cū caroticūriq̄uē nipetirijere tūgousayuparā. Bairo bairā, carorije wapa mānarē bairo baiyuparā, Dios cū caññajoro. Tunu bairoa nii ūcū, “Roro āsuparā na,” ī masīesuparā narē. 7 Na p̄ame tiwatoare capūna māna añuparā. Isabel p̄ame pūnaa bomiocūā, yoaro pūnacati masīesupō. Tunu bairoa cabutoa añiri na capūna catigamiricāpau merē netōcoāsúparo.

8 Bairo na cabairipau jīcā r̄m̄u Zacarías templo wiip̄u paau āsūp̄u, cū ya poa macāāna mena cū cajupaari r̄m̄u caetaro īñarī. 9 Bairo top̄u eta, j̄p̄aa yua, jīcā r̄m̄u cū yarā p̄ame cū beseyuparā. “Templo wii pupearu werea cajutiñurijērē cū joeáto,” q̄ūñuparā cū yarā Zacariare. 10 Bairo Zacarías, “Jañ,” ī, ti wii pupea ape aruap̄u jāásūp̄u. Ti hora Zacarías cajutiñurijērē cū cajoeri hora majū Diore cū jēnirā baiyuparā camasā p̄ame. 11 Bairo Zacarías tiere cū cajoeāno yua, cū tup̄u ángel p̄ame buiaetayup̄u. Altar, cajutiñurijērē cū cajomegōrī mesa cariape n̄gōā p̄ame buiaetanucāñupū. 12 Bairo ángel cū cabairo, Zacarías p̄ame q̄ūñā ac̄uacoasup̄u. Q̄ūñā uwijāñup̄u. 13 Bairo cū cabairo īña, ángel p̄ame q̄ūñupū Zacariare:

—Ȳ uwieticōāña Zacarías. Caroa quetire m̄ quetibuj̄u ac̄u ȳ atīaru. Dios, m̄ cajēnirijērē tūgoyami. Bairo bairi m̄ caborore bairo m̄ n̄mo, macū cutimasīgomo. Bairi m̄ macū caānipau cū cabuiaro yua, “Juan” cū m̄ wāmetign. 14 Ti r̄m̄u, cū cabuairi r̄m̄urē m̄ useanign butioro. M̄ mena macāāna cūā capāārā useanigarāma, cū cabuiaro īñarī yua. 15 Tunu bairoa m̄ macū caānipau p̄ame Dios yaye quetire catūgomasī añiri caānimajūū nigumi Dios cū caññajorore. Bairi tunu use oco cacūmuorijērē cū etieticōáto. Bairi tunu Espíritu Santo, Dios Yeri cū camasīōrījē carusaecu majū ānicōāgumi. Cū cabuiaparo jūgoyep̄ua merē cū mena ānicōāgumi. 16 Bairo m̄ macū caānipau butiácū yua, Israel yepa macāāna capāārā cū caquetibuj̄urijere tūgousagarāma. Bairo bairā, marī Quetiupau Diore cū bogarāma tunu, na cū caquetibuj̄urije jūgori yua. 17 Tunu bairoa marī Quetiupau ati yeparu cū caetaparo jūgoye camasārē na quetibuj̄ugumi m̄ macū caānipau p̄ame. Elías

cawāmecucu ānacū Espiritu Santo jūgori caroaro cū caquetibujumasīrīcārō cārō cū cūā Dios Yeri jūgori camasārē caroaro na quetibuju masīgumi. Bairo cū caquetibujuro, capūnacuna p̄ame na pūnaa mena na asiajānao joroque na átigumi. Tunu bairoa Dios yaye quetire catūgogaena cūā cariape tūgowsagarāma tunu, m̄ macū caānirau caroaro cū caquetibujurije jūgori yua. Bairo bairi m̄ yarā Israel yera macāāna marī Quetiupau cū caetaparore caroaro yugarāma m̄ macū caānirau caroaro na cū caquetibujurije jūgori yua —qūī quetibujuyuru āngel Zacariare.

¹⁸ Bairo cū caīmiatacūārē, Zacarías p̄ame cariape cū tūgoesupu:

—¿Ñe jūgori, “Cariape m̄ bus̄uya,” ñi masīcūti? Merē cab̄toa majū jāā āniña yu, yu n̄mo cūā. Torena, jāā pūnacūti masīētīña —qūīñupū Zacarías āngel p̄amerē.

¹⁹ Bairo cū caīrō tūgo, āngel p̄ame Zacariare qūīñupū tunu:

—Yuu, Gabriel, Diotu macāācū yu āniña. Cū majūā yu joāmi m̄ t̄pu, caroa quetire cū masīáto, í. ²⁰ Baip̄ua, cab̄usmasīēcū m̄ tuagu āmerē. Yu caīrj̄erē cariape m̄ catūgoetie wapa bairo m̄ tuagu. Cabero m̄ macū caānirau cū cabuiaropu roque tunu m̄ bus̄umasīgu. Yu yaye quetire m̄ caīroaetimatacūārē, tore bairo nipetirije baipeticoagaro ti ȳtea caetaro —qūī quetibujuyuru āngel Zacariare.

²¹ Bairo āngel mena Zacarías cū cab̄usūnitoye yua, to macāāna cañubueri majā p̄ame Zacarías ti arua cū cawitietoi, yoaro coteyuparā. Na p̄ame: “¿Nop̄ēi yoaro cū baiyati?” āmeo í jēniñañuparā na majū. ²² Cabero Zacarías witietau, na quetibuju masīēsupu. Cū wāmo mena jeto na quetibujumiñupū. Bairo cū cabairo ñna, atore bairo āmeo ññuparā: “Qūēguericarore bairo apeye ūnierē ñnaatacumi Zacarías,” āmeo í bus̄uyuparā cañubueri majā macāpu coterē p̄ame. Bairo bus̄umasīēcūā, ānicdāñupū yua.

²³ Bairo Zacarías nocānacā r̄m̄u bero tempo wii coterique cū capaari r̄m̄urī capetiro ñna, tunucoásupu cū ya wiipu. ²⁴ Bairo top̄u eta, āni yua, tocārōā cū n̄mo Isabel p̄ame bairirupau āñupō merē. Bairi wii pupearu ānicdā ninucūñupō. Jicā wāmo cānacāū muip̄ua, aperā t̄pu átáto mano ānicdānucūñupō cō ya wiipu. ²⁵ Cō p̄ame bairo í tūgoñañupō: “Āmerē yu átinemoñami Dios, camasā p̄ame, ‘Capūna mácō niñamo Isabel,’ yure na caib̄us̄upaetiparore bairo í. Bairi, ñujāñuñami Dios yu mena,” ūseanirī í tūgoñanucūñupō Isabel.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Cabero Isabel jicā wāmo peti jicā p̄enirō cānacāū muip̄ua majū bairirupau cō caāno, āngel Gabriel cawāmecucure cū joyuru Dios tunu. Galilea na caīrj̄ yeraru, Nazaret cawāmecūti macāpu cū joyuru. ²⁷ “María cawāmecucore m̄ quetibujuará,” í, cū joyuru. Mai, María p̄ame samanaru mácō āñupō. Caūm̄u mena āmeñupō. José cawāmecucu n̄mo caānirao ānirī apei mena āmeñupō. José p̄ame David ānacū p̄arāmi āñupū. ²⁸ Bairo bairi Gabriel p̄ame Mariare cō buiaetayuru. Bairo cōtu buiaetarī yua, cō ññupū:

—¡María, Dios cū caīroao majū, m̄ ānimiñati! Marī Quetiupau m̄ mena āniñami. Tocānacāo camasā rōmirī netōrō caroaro m̄ átinemoñami —cō í quetibuju etayuru āngel Mariare.

²⁹ Bairo cū caīrō tūgo yua, cō p̄ame tūgo ac̄uacoasupo: “¿Dope bairo ígu qūīñati, yure bairo cū cañj̄eniata?” í tūgoñañupō. ³⁰ Bairo cō caītūgoñarō yua, āngel p̄ame cō ññupū tunu:

—Yn uwieticōãña María. Caroa quetire murē quetibujm acú yn atíapn. Caroarō m̄ caátianierē iñajesoyami marī Quetiupau Dios. Bairi m̄ beseami. ³¹ Bairi bairirupau m̄ ãnigo. Cawĩmauaca m̄ cūgogo. Bairi m̄ macū caãnipau cū cabuiaro yua, “Jesús” cū m̄ wãmetigo. ³² Tunu bairoa m̄ macū caãnipau p̄ame caátiritomasĩ nigumi. Bairi nipetiro camasã, “Dios jōbui macããcū macū macū niñami,” qũĩgarãma camasã cãrē. Cū, marī Quetiupau Dios p̄ame m̄ macū caãnipau quetiupau bairo cū cūgumi. Cū ñicū ãnacū David ãnacũrē bairo cū cūgumi m̄ macū caãnipau. ³³ Bairo cū cacũrō yua, m̄ macū caãnipau p̄ame rotimasĩgumi. Israel yera macããnarē tocãnacã gãmua na rotimasĩ ãnigumi yua. Cū carotiãnie petietigaro —cō ĩ quetibujm yurp̄ ãngel Mariare.

³⁴ Bairo cū caĩrō tãgo, María p̄ame atore bairo qũĩ jēniñãñupō:

—Yn p̄ame, ¿dope bairo yn baioati? Caãm̄ mena yn ãmerĩnucũña —qũĩñupō María ãngel p̄amerē.

³⁵ Bairo cō caĩrō, cū p̄ame cō ññupã:

—Espĩritu Santo, Dios Yeri majũ buseriwo ruiatí, catorore bairo baiñajãetagumi m̄p̄are. Bairo Dios, nipetiro netōrō caátimasĩ, cū camasĩrjē jũgori cawĩmauaca m̄ cūgogo. Bairo bairi nipetiro camasã, “Caroú caũu, Dios macū majũ niñami,” qũĩgarãma camasã cãrē, murē cabuiapau p̄amerē.

³⁶ Apeyera tunu m̄ yao Isabel cawãmecuco cūã cabucuo ãnimiocũã, ãmerē bairirupau ãniñamo cō cūã. Jicã wãmo peti jicã p̄enirō cãnacãũ mui p̄na merē cūgoyamo capũna mácō na caĩmirĩcō p̄ame. ³⁷ Dise ũnie Dios cū caátimasĩtēñe maniña. Nipetiro cū caátimasĩrjē jeto niña —cō ĩ quetibujm yaparoyup̄ ãngel Mariare.

³⁸ Bairo cū caĩrō tãgo, María p̄ame qũĩñupō:

—M̄ caĩrōrē bairo to baiáto toroque. Dios cū carotio yn ãniña. Bairi cū caborore bairo yn cū áparo —qũĩñupō María.

Bairo cō caĩyaparoro, ãngel p̄ame acoásúp̄ yua.

María visita a Isabel

³⁹ Cabero nocãnacã gãm̄ bero caãno, María p̄ame Judea caũtãyuc̄ paĩri yerap̄, cariap̄ acoásúp̄o. ⁴⁰ Top̄ eta, Zacarías, bairi Isabel ya wiip̄ jãññupō. Bairo jããrĩ yua, Isabere cō ĩ jēniñupō: “¡M̄ ãnimiñati!” ⁴¹ Bairo María cō caĩrō, Isabel macããcã p̄ame cō parop̄ yuguiyup̄. Bairo cū cabairo, Espĩritu Santo Isabel yerire jãññupã. ⁴² Bairo cū cajããrō, Isabel p̄ame Mariare useanirĩqũe mena atore bairo cō ññupō:

—Yn yao, camasã rōmirĩ tocãnacã netōrō caroare m̄ joyami marī Pacu Dios! M̄ macū caãnipau cũãrē caroare cū joyami. ⁴³ Cabũgoro macããcō yn ãniña. Bairo cabaio yn caãnimitacũãrē, m̄, yn Quetiupau paco, yn m̄ nucũũgoya, bairo yure ññao acó. ¡Yn mena m̄ ñujãñũña! ⁴⁴ Tũgoya. Yure m̄ cajẽnirō, yn macū caãnipau p̄ame yn parop̄ yuguiami. ⁴⁵ ¡Yn yao useanirĩ ãña! Murē marī Quetiupau cū caĩrĩqũerē cariap̄ m̄ tũgoyupa. Bairi caroare m̄ joup̄i Dios —cō ññupō Isabel Mariare.

⁴⁶ Bairo cō caĩrō, María p̄ame cō ññupō Isabere:

“Yn yeri ñujãñũña. Ñe ũnie yn gãsaetiya.

Yn mena ñumajũcōãñami marī Pacu Dios.

⁴⁷ Dios, yure canetōõũ, caroarō cū caátiere tãgoñarĩ yn useaninetõña yn yerip̄.

⁴⁸ Yn, cū carotio cabũgoro macããcō yn ãniña.

Bairo cabaio yn caãnimitacũãrē, yn beseami.

Cū sajõn paco yn ãnigo cū camasĩrjē jũgori.

Bairo bairi nipetiro camasã ñiroagarãma.

‘Camasã rōmirĩ tocānacāō netōrō ʉseaniñamo María,’ ñigarãma.

⁴⁹ Marĩ Pacu Dios nipetiro caátimasĩ ānirĩ caroare yu joami.

Cũ caátimasĩrĩjê ñujãñuña yure.

¡Caroá cañu majũ ñiñami!

⁵⁰ Tunu bairoa noa ũna cūrē canucūbugorārē na ññamaiñami Dios.

Ape tuti, ape tuti macāñarē bairo jeto na ññamaiñami.

⁵¹ Tunu cūrē canucūbugorārē cũ caátimasĩrĩjêrē na ññoñami Dios.

‘Cabugoro macāña mee marĩ ñniña,’ caĩtũgoñarã roquere na caátigamirĩjêrē na ññotayami.

⁵² Quetiuparã cūrē na rotijãñoñami.

Aperã cabugoro macāña roquere cañimajũrã na ñnio joroque na átiyami.

⁵³ Tunu bairoa caqueyarārē ʉgariquere pairo na joyami.

Aperã capee apeye ũnierē cacũgorã roquere ñe ũnie mánarē bairo na átiyami.

⁵⁴⁻⁵⁵ Marĩ ñicũjãã, Abrahãjããrē cũ caĩrcārōrē bairo átiyami Dios. Tiere masiritietiyami.

Bairi marĩ, Israel yepa macāñarē marĩ jũátiyami āmerē caroaro,”

cō ññupō ʉseanirĩ María Isabere.

⁵⁶ Bairo ĩ yaparo yua, Isabejãã mena āninucũñupō María. Itiarã muipua bero caño, cō ya wiipũ tunucoásũpo tunu.

Nacimiento de Juan el Bautista

⁵⁷ Cabero Isabel puame cō macũ cũ cabuiari rãmu etayuparo. Bairo caetari rãmu cō macũ buiaetayupu yua. ⁵⁸ Bairo cũ cabuiaro, Isabejãã yarã, bairi natũ macāña cũã cō macũ cũ cabuiaro tũgorĩ ʉseaniñuparã. “Bairi cō ññamaiñami Dios,” ʉseanirĩ āmeo ññuparã na yarã, bairi natũ macāña cũã.

⁵⁹ Bairo jĩcã wãmo peti itia pēnirō cānacã rãmũrĩ cō macũ cũ cabuiaro bero etayuparã na yarã puame. Cũãcã rupũ macããtōrē yisetarã etayuparã. Bairo áti yaparo yua, cũ pacũ wãmerē bairo, Zacarías cũ wãmetigamiñuparã cũãcã cũãrē. ⁶⁰ Bairo na cabomiatacũãrē, cũ paco puame atore bairo ññupō:

—Bairo jãã boetiya. “Juan” roque jãã boya. Bairo marĩ wãmetiroa yu macããcãrē —na ññupō.

⁶¹ Bairo cō caĩrō tũgo, cō ññuparã:

—¿Nopēĩō “Juarē” mũ boyati? ¿Ni ũcũ mujãã yau Juan sawãmesũcũ cũ ññuparĩ? Jĩcãũ ũcũ mácũmi —cō ññuparã.

⁶² Bairo cō ĩ yaparo, Zacarías cabũsumasĩcũrē na wãmorĩ mena qũĩ jēniñañuparã, “¿dise wãme puame cũ boyati?” ĩrã. ⁶³ Bairo na caĩjēniñarō, Zacarías puame cũ wãmorĩ mena “Woaturicapãĩ, yucũpãĩrē neasã,” na ññupũ.

Bairo na canenunirō bero, Zacarías, “Juan wãmesũtigũmi cũãcã,” ĩ woatuyupu tipãĩpũre yua. Bairo cũ caĩwoaturo, to macāña caetari majã puame ñña acũacoasuparã, “¿Nopēĩ bairo cũ boyati?” ĩrã yua. ⁶⁴ Tocãrōã Zacarías cabũsumasĩetĩmiatacũ jicoqueĩ busũmasĩcoasupu tunu. Bairo busũmasĩcōã yua, Diore qũĩ basapeoyupu.

⁶⁵ Bairo bairi natũ macāña tũgo acũayuparã nipetirã. Tunu bairoa Judea yepa macāña saũmũarĩ yepa macāña nipe-tirãrũ āmeo quetibũjuyparã Zacaríajãã na cabairiquere. ⁶⁶ Bairo āmeo quetibũjarã yua, na yeripu tũgoñañuparã nipetirã butioro. “¿Dore cabaipau cũ ānicũtĩ āni sawĩmaũ?” āmeo ññuparã. “Cariape Dios cũ maitũgoñañupĩ,” āmeo ññuparã.

El canto de Zacarías

67 Zacarías p̄ame cū macū cū caátipeere quetib̄juyup̄. Espírítu Santo cū camasĩorĩjē j̄gori atore bairo ĩñup̄:

68 “¡Marĩ Pac̄u Dios caroū majū niñami, marĩ, Israel yepa macãana, marĩ caĩroaui!

Bairi marĩtu atiyami. Marĩ netõõũ acú atiyami, cū yarã majū marĩ caãnoi.

69 Marĩrē jou atiyami catutuaũ majū, marĩrē canetõõp̄are.

Cū carotiricu David ãnacū p̄ãrãmerã poa watoai marĩrē jou atiyami marĩrē canetõõp̄au majūrē.

70 Tirũmp̄are profeta majãrē cū caquetib̄ju j̄goyeticũrĩcãrõrē bairo baietaro baiya.

71 Bairo boyupi Dios: Marĩ wapana roro marĩrē caátigarãrē marĩ canetõõrõ boyupi.

Tunu bairoa marĩ pesua roro marĩrē caátigarãrē marĩ canetõõrõ boyupi.

72 Bairo bairi marĩrē jou atiyami marĩrē canetõõp̄are.

Marĩ ñicũjããrē cū caĩrĩcãrõrē bairo ácu, marĩrē ĩñamairĩ, marĩ jou atiyami cãrē. Cū caĩj̄goyeticũrĩcãrõrē bairo tiere masiritietiyami Dios.

73 Marĩ ñicũ Abraham ãnacãrē cū caĩcũrĩcãrõrē bairo tiere masiritietiyami.

74 Bairi marĩ wapana rē cū canetõrõ, marĩ p̄ame uwiricaro mano cū yaye quetire marĩ tãgousagarã.

75 Tunu bairoa carorije caãperã, cariape caãna majū marĩ ãnigarã Dios cū caĩñajoro tocãnacã rũmũ marĩ cacatiri rũmũ cãrõ,” ĩ quetib̄juyup̄ Zacarías.

76 ĩ quetib̄ju yaparo, qũĩñup̄ tunu cū macũãcãrē:

“Macũ, atore bairo migarãma:

‘Dios j̄obui macũãcũ yaũ niñami Juan.

Cũ yaye quetire caquetib̄juj̄goyecũcu niñami,’ migarãma.

Marĩ Quetiupaũ camasãrē cū caquetib̄jup̄aro j̄goye mũ quetib̄ju j̄goyecũtigu.

Marĩ Quetiupaũ yaye quetire caroaro na tãgoáto ĩ, cū j̄goye mũ quetib̄ju j̄goyecũtigu.

77 Bairo mũ caquetib̄juro, Israel ya poa macãana atore bairo ĩ masĩgarãma:

‘Roro marĩ caátiere masiriyogũmi marĩ Pac̄u Dios.

Marĩ netõõgũmi,’ ĩ masĩgarãma yua.

78 Marĩ Pac̄u Dios p̄ame cū camairĩjē mena marĩ netõõñami.

Tĩ rũmũ marĩrē cū canetõõrĩ rũmũ merē etaya.

Jĩcã rũmũ cabusuetarore bairo merē etaya.

79 Bairi camasãrē caroaro na masĩõgũmi Dios cū cajopã.

Camasã p̄ame canaitĩãrõp̄ ruirãrē bairo caãna niñama.

Bairo caãna nimirãcũã, caroaro cabusurore ĩñarãrē bairo nigarãma, cū caquetib̄jurijere tãgorã.

Jĩcãrõ tãnia ãnimasĩgarãma,” qũĩñup̄ Zacarías cū macũãcãrē.

80 Bairo cabero Zacarías cū caĩrõrē bairo baiyup̄. Cũ macũ yerĩ ñũ bũtiãsrũ. Bairo bũtiãcũ, desierto cayucũmanop̄ũ ãninucũñup̄ Juan. Israel ya poa macããnarē Dios yaye quetire cū caquetib̄jup̄aro j̄goye topũ ãninucũñup̄ Zacarías macũ p̄ame.

2

Nacimiento de Jesús

(Mt 1.18-25)

1 Mai, tiwatoap̄are quetiupaũ emperador Augusto cawãmecũcu ti yepa nipetiro caroti ãñup̄. Bairo ãcũ, na cõñarotiyup̄ nipetiro camasãrē. Na

wāmerĩrē woatu rotiyupu. ² Mai, tiere, Siria cawāmecuti yepa macāānarē, Cirenio cawāmecucu na quetiupau cū caānipau camasārē na cōñajūgo rotiyupu. ³ Torena, nipetiro camasā na ñicūjāā na caāni macārĩpu ásúparā, na wāmerĩrē woatu rotiránā.

⁴ José cūā Galilea cawāmecuti yepa, Nazaret macā macāācū caāniatacu ásúpu. Quetiupau rey David ānacū pārāmi ānirĩ, David cū cabuiaricaropu ásúpu, Belén cawāmecuti macā Judea yepapu. ⁵ María cū ñumo caānipao mena ásúpu José, na wāmerĩrē woaturoti ácu. María puame merē macū jāñañupō cō parore. ⁶ Bairi Belén macārē na caetaro bero, cō macūācā cū cabuiari rūmu etayuparo. ⁷ Mai, ti macāpu camasā cañesēārĩ majā na cacānirĩ wii jiranetōcoasuparo merē. Torecu, ti wii upau wecua cū canurā na cacānirĩ wiiip yosarotiyupu Mariājāārē. Bairi topna macūcūsupo, cō macū caānijūgoare. Bairo macūcuti, jutii aseri mena cū ũmañupō. Cū ũmarĩ yua, wecua, na caugari coropu cū cūñupō, topu cū cāniáto, iō.

Los ángeles y los pastores

⁸ Bairo ti ñamirē waibutoa nurĩcārā oveja cawāmecunarē cacoteri majā añuparā. Topu Belén macātare na coteyuparā. ⁹ Bairo na cacoteāno caānoa yua, ángel Dios mena macāācū natu buiaetayupu. Bairo cū cabuiaetaro, na tpu butiuro asiwoyuparo Dios yaye mena cū caasiyarije. Bairi ovejare cacoteri majā puame butiuro uwitūgoñañuparā, bairo cabairoi. ¹⁰ Bairo na cauwitūgoñarō iña, ángel puame atore bairo na iñupā: “Mujāā, ovejare cacoteri majā yu uwieticōāña. Caroa quietire mujāārē quietibujy acū yu atĩaru. Nipetiro camasā tiere tūgorā butiuro useanigarāma. ¹¹ Bairo baiya quieti: Āme ñami David ānacū cū caāna macāpue buiāmi mujāārē canetōōpau. Mujāā Quetiupau, Mesías, Dios cū cajou majū merē buiāmi,” na iñupā ángel oveja cacoteri majārē. ¹² Bairo na i yaparo, atore bairo inemofupū: “Wecua wiiip na caugarique nurĩcā coro buipū pesayami. Jutii aseri mena ũmarĩcū topu pesayami. Bairo mujāā cūācārē bócarā yua, ‘Cūā niñami,’ mujāā i masĩgarā,” na i quietibujyupū ángel ovejare cacoterārē.

¹³ Bairo cū caāno, ángelea majā capāārā buiaetayuparā jōbui macāāna. Diore cū basapeorā etayuparā. Atore bairo i basayuparā:

¹⁴ “¡Dios jōbui macāācū cañunetōñ niñami!

¡Bairi jĩcārō tani tūgoñarĩqūērē cū joáto narē cū mena caroaro caānarē!”

¡basapeoyuparā ángelea majā.

¹⁵ Bairo i basapeo yaparori bero, tunucoásúparā jōbuiipū tunu. Bairo na caató bero, ovejare cacoterā puame āmeo iñuparā:

—Jito, marĩ átoca Belēpu. Marĩ Quetiupau āme ñami cū caquietibujyarije bairo cabaiatajere marĩ iñaróa —āmeo iñuparā na majū.

¹⁶ Bairo i yaparo, tāmuri ásúparā Belēpu. Topu eta, Mariare, bairi Josére na bócauparā. Cawĩmauacarē, wecua nurĩcā coro buipū capesauare cū bócauparā cū cūārē. ¹⁷ Bairo qūñarĩ, bairo ángel narē cū caĩatajere na quietibujy netōñuparā Mariājāārē. “‘Mujāā Quetiupau buiāmi,’ jāā iāmi ángel,” na iñuparā. ¹⁸ Bairi nipetiro camasā ovejare cacoteri majā na caĩquietibujynetōñjēērē tūgorā, butiuro tūgoñañuparā na yeripu. ¹⁹ María puame cape majū tūgoñanucūñupō cō yeripū ovejare cacoteri majā na caĩjēērē. ²⁰ Cabero ovejare cacoteri majā puame useanirĩqūē mena tunucoásúparā. Bairo áná, Diore qūi basapeoyuparā: “Jāā Pacu Dios, mu roque carou mu āniña,” qūi basapeoyuparā. Nipetirije na caĩnaatajere, bairi

na catũgoataje cũarẽ tũgoñarĩ bairo qũĩ basapeoyuparã. “Ángel marĩrẽ cũ caquetibũjuaatore bairo baiapu,” ñũparã oveja cacoteri majã, tunu ánã yua.

El niño Jesús es presentado en el templo

²¹ Bairo na caátó bero, jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rãmurĩ canetõrõ, cũacãrẽ cũ rupaũ macããtõrẽ yiseta rotiyuparã cũ pacua pũame. Bairo áti yaparorã, “Jesús” cũ wãmetiyuparã. María bairirupaũ cõ caãnparo jũgoye ángel cũ cawãmeti rotiricarorea bairo cũ wãmetiyuparã.

²² Cabero nocãnacã rãmũ María cõ cacatipetiro bero, Jesús pacua ásúparã Jerusalẽpũ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩcãrõrẽ bairo átiranã. “Merẽ ñũcoayamo María,” to templo wii macããnarẽ na ï quetibũjugarã ásúparã. Bairo ánã, Jesuacãrẽ cũ neásúparã, Diore qũĩñogarã. ²³ Tore bairo camasãrẽ na átirotiyupa. Dios yaye woaturica tutipũ bairo ï quetibũjũyupa: “Mũjãã pũnaa tocãnacãũ caũmũa cabuiajũgorãrẽ yure mũjãã ñũogarã,” ï quetibũjũyupa Dios yaye woaturica tutipũ. ²⁴ Tunu bairoa ape wãme Dios yaye cũ caroticũrĩqũerẽ bairo átiranã baiyuparã. Bairi buare pũgarã, o buaaca cawĩmarã majũrẽ Diore ñroari joemũgõjorãna baiyuparã.

²⁵ Bairo ánã, Dios ya wii, templo wiipũre etayuparã. Mai, tiwoatore ti macã Jerusalẽpũre Dios yaũ jĩcãũ Simeón cawãmescũ ãñupũ. Diore caroaro caĩroaũ, carorije wapa cacũgoecũ ãñupũ. Bairo ãcũ, Israel yepa macããnarẽ canetõõpũ cũ caetaparore ñũagayupũ. Tunu bairoa Espĩritu Santo, Dios Yeri majũ Simeón mena ãñupũ. ²⁶ Bairo cũ mena cũ caãnoi, cũ masĩõñupũ cũ cariaparo jũgoye Mesías, marĩ Quetiupaũ Dios cũ cajoure cũ caĩñaapeere. ²⁷ Bairo ti rãmũ, Josẽjãã templo wiipũre na caetari rãmũ, Espĩritu Santo cũ camasĩrĩjẽ jũgori Simeórẽ cũ joyupũ ti wiipũ. Bairo ti wiipũ cũ caãno, Jesús pacua pũame ti wiire jããñuparã na cãã, Moisés ãnacũ cũ carotiricarore bairo átiranã. ²⁸ Bairo na cajããtõ ñã, Simeón pũame natũ atĩ, Jesuacãrẽ useanirĩ cũ neñupũ. Bairo cũ ne yua, atore bairo Diore qũĩ basapeoyupã:

²⁹⁻³⁰ “Yũ Quetiupaũ Dios, yure mũ caĩrĩcãrõrẽ bairo ãmerẽ baiya.

Ñaniacãrẽ mũ cajoure ñiñaña.

Camasãrẽ canetõõpũ majũrẽ ñiñaña.

Bairi useanirĩqũe mena yũ riacoagũ.

³¹ Cãã niñami nipetiro camasãrẽ canetõõpũ mũ cacũjũgoyetiricũ.

³² Cabusuatĩpũ caetaro, camasã ñãmasĩñama.

Tore bairo ãniaca butiãcũpũ cũ caquetibũjuro, judío majã caãmerã cãã masĩgarãma.

Tunu jããrẽ, mũ yarã Israel yepa macããna cũãrẽ jãã ñroagarãma, camasãrẽ canetõõpũ jãã ya poa macããcũ jĩcãũ cũ caãno jũgori yua,” qũĩ basapeoyupũ Simeón Diore.

³³ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, Josẽ, bairi María butiuro tũgoñañuparã, Simeón na macũãcãrẽ cũ caĩrĩjẽrẽ. ³⁴⁻³⁵ Bairo na catũgoñarõ, Simeón pũame atore bairo na ñũpũ: “Marĩ Pacũ Dios caroare cõ junemoáto mũjããrẽ,” na ñũpũ. Bairo na ï yaparou, tunu cõ ñũpũ Simeón Marĩare:

—Yũ yao, tũgoya. Mũ macããcã pũame caroaro cariape Israel yepa macããnarẽ caquetibũjupaũ Dios cũ cacũjũgoyetiricũ niñami. Bairo butiãcũ, cũ caquetibũjuroi, Israel yepa macããna jĩcããrã netõgarãma. Aperã yasicogagarãma. Nipetiro camasã na yeripũ na catũgoñarĩjẽ pũame baujoro na ñãmasĩõ joroque átigumi, cũ caquetibũjuriye jũgori. Torena, jĩcããrã mũ macãrẽ cũ tejãñugarãma. Mũ pũame tiere na cateero ñãno, butiuro mũ yapapujãñũgo —cõ ñũpũ Simeón Marĩare.

³⁶ Mai, ti wiipũ añũpõ Ana cawãмесусо сãã. Fanuel añacã macõ, Aser añacã ya poa macããcõ majũ añũpõ. Cõ рuame profeta añũpõ. Bairi jicãõã ãninucũñũpõ Ana. Mai, cawãmao ãcõ, manapуcуsupo. Jicã wãmo peti puga pẽnirõ cãnacã cãmarĩ majũ cõ manapу mena ãnimiñũpõ. ³⁷ Bairo cõ manapу cã cariaro bero yua, jicãõã ãninucũñũpõ. Apei boesupo. Bairo bairi templo wiipure ãninucũñũpõ Ana. Topure ãcõ, Diore cã jëninucũñũpõ. Ғмurecõõ, ñami cããrẽ cã jëninucũñũpõ. Ғgarique betiri Diore cã jëni ñubuenucũñũpõ. Bairo áti ãcõ yua, cabуcуo añũpõ. Ochenta y cuatro cãmarĩ majũ cũgoyupo. ³⁸ Bairo bai yua, Simeõn Mariare cã caquetibujũ yaparoripaа cõ сãã natũ etayupo. Bairo etanucã, cããcãrẽ qũñarĩ, “Dios мu ñujãñuа jãã mena,” qũñũpõ. Bairo ï yaparo, narẽ canetõõpааге cacoteri majãrẽ atore bairo na ï quetibujũyupo: “Ғseanirĩ ãña уu yarã Jerusalén macããna. Merẽ etayami marĩrẽ canetõõpаа,” na ï quetibujũyupo.

El regreso a Nazaret

³⁹ Cabero, Joséjãã Dios cã carotiricarore bairo átipeyori bero, tunucoásuparã Galilea yerapу Nazaret macã, na ya macã majũpу. ⁴⁰ To bero Jesús рuame caroaro tutuaа бтуйуpу. Bairi tunu caroaro tũgoñamasicoasupу. Torecу, Dios caroare cã joyupу Jesure.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Tunu tocãnacã cãma Jesús pacujãã Jerusalẽpу ãnucũñũparã, Pascua bose rãmurĩrẽ ñnaráná. ⁴² Bairi Jesús puga wãmo peti rapore puga pẽnirõ cãnacã cãmarĩ cacãgõu cã caãno ásũparã Jerusalẽpу. Na cabainucũñũcãrõrẽ bairo baiyuparã. ⁴³ Bairo topу eta, ãni, pascua bose rãmurĩ bero yua, tunuásuparã na ya paрpу. Jesús рuame Jerusalẽpũã tuayupу. Cũ pacua рuame masĩesuparã cã catuarijere. ⁴⁴ Bairo áná, Jesure qũñãetimirãcũã, “Marĩ mena macããna mena ãcãmĩ,” ï tũgoñañuparã. “Marĩ berore usaami,” qũñ tũgoñañuparã Jesure ti rãmу, na caájũgori rãmurẽ. Cabero qũñãetiri yua, cã macãjũgoyuparã. “¿Jãã macãrẽ мujãã ñãetiatĩ?” ï jëniñañuparã. Na yarã, na bapa cããrẽ na ï jëniñamiñuparã. ⁴⁵ Bairo cã bócaetimirã yua, tunucoásuparã Jerusalẽpу, cã macãráná.

⁴⁶ Bairo ti macãpу etarã, itia rãmу bero cã bócayuparã Dios ya wii templo wiipу. Mai, Jesús рuame to macããna cajũgoñubueri majã mena ruiyupу. Na caquetibujũrĩjere tũgoñu baiyupу. Tunu bairoa narẽ, “¿Dope bairo ïgaro to ññati tie?” na ï jëniñanucũñũpũ. ⁴⁷ Bairi nipetiro camasã cã caĩmasĩrjẽrẽ tũgorã, narẽ cã cayurije cããrẽ tũgorã, cã tũgocõã maniásuparã. “Cawĩmau nimicãã, masĩjãñuñami,” ññuparã na рuame, Jesure. ⁴⁸ Bairi yua, cã pacua topу cã bócayuparã. Cũ bóca, qũñña acуacoasuparã. Cũ paco рuame atore bairo qũñũpõ:

—Macã, ¿nopẽĩ jããrẽ, bairo мu baiyati? Уu, мu pacу mena мurẽ yoaro jãã macãmipũ. Bairi jãã tũgoñarĩquẽ paipа —qũñũpõ María Jesure.

⁴⁹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, cõ ññupũ:

—¿Nopẽĩrã уure мujãã macãati? Уu Pacу уure cã carotirijere уu caátigaro, ¿мujãã masĩetiatĩ? —cõ ññupũ Jesús Mariare.

⁵⁰ Bairo cã caĩrjẽrẽ tũgomasĩesuparã cã pacua рuame. “¿Dope bairo ïgu qũññati marĩ macã?” ïcõãñuparã.

⁵¹ Cabero yua, na mena tunucoásupу Jesús Nazaret macãpу. Bairo topу eta, ãcũ yua, cã pacua na caĩrõrẽ bairo caroaro уayupу. Mai, cã paco рuame cã caátianierẽ caroaro tũgoña qũñnocõã ãninucũñũpõ cõ yeripу. ⁵² Jesús рuame cã catũgoñarjẽ, cã rupaа mena бтисcõã usaásupу. Bairi Dios рuame

cū caatīānierē caroaro qũĩñajesoyurũ. Camasã cãã caroaro qũĩñajesoyuparã Jesure.

3

Juan el Bautista en el desierto (Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹⁻² Cabero yua, nocānacã rūmurĩ bero, Juan ānacũ desierto cayucũmanorũ āninucũñupũ, Zacarías ānacũ macũ majũ. Mai, tiwatoa Tiberio cawāmesũcũ nipetiro yepa quetiupau āñupũ. Merē wāmorĩ peti jĩcã rãpo pēnirō cānacã cāmarĩ majũ quetiupau āñupũ Tiberio. Apei, Poncio Pilato cawāmesũcũ Judea yepa macāānarē cūrē carotibojau āñupũ. Apei cãã Herodes cawāmesũcũ Galilea yepa macāānarē cūrē carotibojau āñupũ. Apei, Herodes bai cãã, Felipe cawāmesũcũ Iturea, Traconite pũga yepa macāānarē cūrē carotibojau āñupũ. Apei cãã Lisania cawāmesũcũ Abilinia yepa macāānarē cũ rotibojayurũ cũ cãã Tiberiore. Tunu bairoa Anás, Caifás cawāmesũcũ sacerdote majã quetiuparã majũ āñuparã na cãã. Tiwatoa majũ Dios Juarē cũ quetibũju āñesēãrotiyurũ yua. ³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, torũ ásũrũ Juan, Rio Jordán na caĩrĩ yaa tũnĩrũ. To macāānarē atore bairo na ĩ quetibũjuyurũ: “Tũgoña qũēnoña roro mujãã caatīānierē. Tie mujãã cabairijere cũ tũgoña jēniña mujãã majũ Diore. Tunu bairoa cabautizarotiparã mujãã āniña. Bairo mujãã caáto, mujãã netõgumi Dios,” na ĩñupũ Juan to macāānarē. ⁴ Atope bairo ĩ woatu quetibũjcũñupĩ Isaías ānacũ, Dios yau profeta Juan cũ cabaipeere:

“Bairo ĩgumi jĩcãũ desierto cayucũmanorũ caānicõāniatacũ:

‘Marĩ Quetiupau yoaro mee etagumi.

Torena, caroaro cariape ānicoteya.

Camasã na quetiupau cũ caetaparo jũgoye cũ caatĩpawārē na caqũēnorõrē bairo cũ qũēnoyua mujãã cãã.

⁵ Na pũame na quetiupau cũ caatĩpawãpure ope to caāmata, ñerĩ mena tore cũbiayama.

Tunu bairoa ũtã buri to caāmata, yesea qũēnoñama.

Tunu bairoa carupa betori cãã to caāmata, cariape qũēno āmewiyoyama ti wãārē.

Caroa wãã majũ qũēnoñama cũ caatĩpawārē.

Tore bairo mujãã cãã marĩ Quetiupau cũ caetaparore caroaro qũēnoyua mujãã yeripũ.

⁶ Bairo nipetiro camasã narē Dios cũ canetõōroticũrĩcūrē qũĩñagarãma, ĩgumi cayucũmanorũ caānicõāniatacũ,”

ĩ woatu quetibũju jũgoyeticũñupĩ Isaías ānacũ Juan cũ caĩquetibũjũpeere.

⁷ Bairo Isaías cũ caĩwoatuquetibũjũro bero, cayoato bero Juan pũame etayurũ. Bairo cūrē cabautiza rotiratĩatanarē atore bairo na ĩ quetibũjuyurũ: “ĩmujãã caĩtopairã, āña pũnaarē bairo caāna mujãã caānoi, mujãã yu bautizaecũ! Atope bairo mujãã ĩ tũgoñarã: ‘Dios camasãrē cũ caĩñabeseri rūmurē popiye marĩ cabaibũjoatajere oco mena marĩ cosenetõbũjiõnũmi,’ mujãã ĩ tũgoñarã. ¿Ñamu mujãã cũ quetibũjuyati, ‘Tie mena jãã netõgarã,’ mujãã caĩrĩjērē? Bairo pũame mujãã caatīānierē boya: ⁸ Rorije mujãã caatĩere yaparuari caroaro ānajē pũame átijũgoya. Bairo mujãã caáto, camasã nipetiro ĩñarã, ‘Torena, na yerire merē wasoa yaparoupa,’ ĩ masĩgarãma. Tunu bairoa, ‘ĩMarĩã, Abraham ānacũ pãrãmerã marĩ caānoi, marĩ netõõgumi Dios!’ ĩ tũgoñæticõāña. Bairo mujãã caĩtũgoñæmiatacũārē, dope bairo átinetõmasĩã maniña. Dope bairo Dios bou, atie ũtã rupaa mena Abraham pãrãmerãrē bairo átiqũēno jēñomasĩñami. ⁹ Bairi caroaro mujãã caãpericõãta, jĩcãũ yucũ,

caríca manirē quetjjoerocacōārcārōrē bairo mujāā átirecōāgumi Dios mujāā cūārē. Petoaca rusaya mujāārē Dios cū caññabesepa rŭmŭ,“ na ĩ quetibujuyuru Juan cūrē cabautiza rotiratīatanarē.

¹⁰ Bairo cū cañrō tŭgo, atore bairo qŭĩ jēniñañuparā to macāāna capāārā:

—Tame, toroque, ¿ñerē jāā átibujocutí?

¹¹ Bairo na cañjēniñarō tŭgo, Juan pŭame atore bairo na ĩñupū:

—Niĩ ũcā jutiro pŭgaro cacāgon, apei cacāgoecŭre jīcārō cū nuniáto. Tunu bairoa mŭgarique cacāgon, apei cacāgoecŭre cū batoáto —na ĩ quetibujuyuru Juan catāgorā etarārē.

¹² Na watoa etayuparā jīcāārā dinerore jejjobojari majā. Roma gobiernorē camasā yaye dinerore impuestos cawāmecutiere jejjobojari majā etayuparā, cū bautiza rotirána Juarē. Na cūā qŭĩ jēniñañuparā:

—Cabuei, ¿dope jāā caátore cū boyati Dios?

¹³ Bairo na cañjēniñarō tŭgo, atore bairo na ĩ quetibujuyuru:

—Mujāā quetiuparā na carotiricarō jīcārō tāni jeya. Tie netōrō jeeticōāña.

¹⁴ Cabero tunu soldaua cūā cū eta, qŭĩ jēniñañuparā:

—Jāā ate, ¿ñerē jāā caátiere cū boyati Dios?

Bairo na cañjēniñarō tŭgo, na cūārē na ĩ quetibujuyuru:

—Tutuaro mena camasārē na ēmaeticōāña. Tunu na busujāētīcōāña caáperārē, marīrē na wapatiáto, ĩrā. Tunu mujāā capaapee wapare mujāā quetiuparā na cajorjerea tocārōā useanicōāña. Bonemocticōāña —na ĩ quetibujuyuru Juan soldauare.

¹⁵ Camasā pŭame Juan cū caquetibujuriye jŭgori bŭtioro tŭgoñañuparā.

Bairi nipetiro camasā na yeripŭ atore bairo ĩ tŭgoñañuparā: “¿Āni, Juan, Mesías, Dios cū cajon majū cū ānicutí?” āmeo ĩ tŭgoñañuparā na majū. ¹⁶ Bairo na cañtŭgoñarō, Juan pŭame atore bairo na ĩ quetibujuyuru: “Yŭ paarique niña mujāārē oco mena yŭ cabautizariye. Yŭ paarique to caññumiatacāārē, yŭ bero caetaŭ cū capaariye pŭame ñunetōgaro. Cū roque Espiritu Santore jōmasīgumi camasāpŭre. Tunu bairoa camasā roro na catŭgoñarjē na wasoao joroque na átigumi. Cū roque yŭ netōrō cañnimajūñ nīgumi. Bairi yŭ pŭame jīcārō tāni yŭ átipeyomasīētīña. ¹⁷ Yŭ bero caetaraŭ pŭame marī ĩñabesegumi. Bairo carorārē na beseregumi. Trigo aserī carorijere joerocacōārcārōrē bairo camasā carorārē na beseregumi. Caŭpetietī peeropŭ na joeregumi. Caroarā roquere caroaro na qŭēnogumi. Trigo caroa majūrē caroaro na caqŭēnocūrōrē bairo caroaro na qŭēnogumi caetaraŭ cū yarā majūrē,” na ĩ quetibujuyuru Juan catāgorā etarārē Jesús cū caátipeere.

¹⁸ Bairo yua, atore bairo capee wāme, camasārē na quetibujuyuru Juan caroa queti majūrē. ¹⁹ Bairo caroaro cū caquetibujumiatacāārē, quetiuparŭ gobernador Herodes cawāmecŭcŭ pŭame Juan cū caññjērē tŭgousaesurpŭ. Mai, Herodes bai Felipe ñumorē cō ēmañupŭ. Herodías cawāmecŭco mena āninusŭñupŭ. Tore bairo apeye ũnie cūārē roro majū ásurpŭ Herodes. Bairo bairi roro cū caátiere cū quetibujumīñupŭ Juan Herodere. ²⁰ Cabero Herodes pŭame cū cañrō tŭgo, nemorō roro ásurpŭ. Juarē preso jorica wiipŭ cū jorocacōāñupŭ yua.

Jesús es bautizado

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Mai, Juan pŭame to macāāna nipetirārē oco mena na bautizayuru. Bairo cū caáto watoa, Jesús cūārē cū bautizayuru. Bairo Jesús cū cajēnirpŭana yua, jōbui ũmŭrecōo pŭame pāāñcācoasuparo. ²² Bairo capārō yua, buare bairo

ruiasúrꝑꝑ Espíritu Santo, Dios Yeri majũ, Jesús tꝑꝑꝑ. Bairo cũ cabauruiató, jõbuipꝑ busarique atore bairo ĩ ocajoyuparo:

—Мꝑ, уꝑ macũ, уꝑ camai majũ, мꝑ añiña. Мꝑ caatĩanierẽ ñiñajesoya bũtioro —Ī busũ ocajoyuparo jõbuipꝑ busarique.

Los antepasados de Jesucristo

(Mt 1.1-17)

²³ Baiři yua, Jesús camasãrẽ cũ caquetibũjũgoripꝑ treinta años majũ cũgooyꝑꝑ. Mai, Dios macũ cũ cañnimiatacũãrẽ, “Cũ pacꝑ José ñiñami,” qũĩ tũgoñañuparã camasã Jesure.

José ꝑꝑame Elí cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

²⁴ Elí ꝑꝑame Matat cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Matat ꝑꝑame Leví cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Leví ꝑꝑame Melquí cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Melquí ꝑꝑame Jana cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Jana ꝑꝑame José cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

²⁵ José ꝑꝑame Matatías cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Matatías ꝑꝑame Amós cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Amós ꝑꝑame Nahúm cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Nahúm ꝑꝑame Esli cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Esli ꝑꝑame Nagai cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

²⁶ Nagai ꝑꝑame Maat cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Maat ꝑꝑame Matatías cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Matatías ꝑꝑame Semei cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Semei ꝑꝑame Josec cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Josec ꝑꝑame Judá cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

²⁷ Judá ꝑꝑame Joanán cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Joanán ꝑꝑame Resa cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Resa ꝑꝑame Zorobabel cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Zorobabel ꝑꝑame Salatiel cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Salatiel ꝑꝑame Neri cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

²⁸ Neri ꝑꝑame Melquí cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Melquí ꝑꝑame Adi cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Adi ꝑꝑame Cosam cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Cosam ꝑꝑame Elmadam cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Elmadam ꝑꝑame Er cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

²⁹ Er ꝑꝑame Jesús cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Jesús ꝑꝑame Eliezer cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Eliezer ꝑꝑame Jorim cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Jorim ꝑꝑame Matat cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

³⁰ Matat ꝑꝑame Leví cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Leví ꝑꝑame Simeón cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Simeón ꝑꝑame Judá cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Judá ꝑꝑame José cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

José ꝑꝑame Jonám cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Jonám ꝑꝑame Eliaquim cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

³¹ Eliaquim ꝑꝑame Melea cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Melea ꝑꝑame Mena cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Mena ꝑꝑame Matata cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

Matata ꝑꝑame Natán cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

³² Natán ꝑꝑame David cawãtesꝑꝑ añacũ macũ añĩpũ.

David рӱаӱе Isaí sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Isaí рӱаӱе Obed sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Obed рӱаӱе Booz sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Booz рӱаӱе Sala sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Sala рӱаӱе Naasón sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

³³ Naasón рӱаӱе Aminadab sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Aminadab рӱаӱе Admin sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Admin рӱаӱе Arni sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Arni рӱаӱе Esrom sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Esrom рӱаӱе Fares sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Fares рӱаӱе Judá sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

³⁴ Judá рӱаӱе Jacob sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Jacob рӱаӱе Isaac sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Isaac рӱаӱе Abraham sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Abraham рӱаӱе Taré sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Taré рӱаӱе Nacor sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

³⁵ Nacor рӱаӱе Serug sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Serug рӱаӱе Ragau sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Ragau рӱаӱе Peleg sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Peleg рӱаӱе Heber sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Heber рӱаӱе Sala sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

³⁶ Sala рӱаӱе Cainán sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Cainán рӱаӱе Arfaxad sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Arfaxad рӱаӱе Sem sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Sem рӱаӱе Noé sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Noé рӱаӱе Lamec sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

³⁷ Lamec рӱаӱе Matusalén sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Matusalén рӱаӱе Enoc sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Enoc рӱаӱе Jared sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Jared рӱаӱе Mahalaleel sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Mahalaleel рӱаӱе Cainán sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

³⁸ Cainán рӱаӱе Enós sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Enós рӱаӱе Set sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Set рӱаӱе Adán sawãтесӱси ãнасӱ масӱ ãӱӱурӱ.

Adán рӱаӱе Dios cû caqũeñojũgoricũ ãnirĩ cû macũrẽ bairo caãcũ ãӱӱурӱ yua.

4

Jesús es puesto a prueba

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Bairo Juan Jesure cû bautizaro bero, Jesús рӱаӱе Espíritu Santo, Dios Yeri cû camasiõrĩjẽ carũsaecũ majũ ãnicõãӱурӱ. Bairo cû caãno yua, Jesure, Rio Jordán caãniatacure cû jũgoásũrũ desierto cayucũmanopũ Espiritu Santo рӱаӱе. ² Bairi desierto cayucũmanopũ cuarenta rãmurĩ majũ ãӱӱурӱ. Bairo topũ cû caãno yua, wãtĩ рӱаӱе rorije cû átirotimiñurũ Jesure, “Cariape cû átinucũñati,” ĩ. Tunu topũ ãcũ, ñe ùnie ũgaesurũ Jesús. Bairi cuarenta rãmurĩ bero yua, queyarique tũgoñãӱурӱ. ³ Mai, wãtĩ рӱаӱе atore bairo cû átirotimiñurũ Jesure:

—Mũ, Dios macũ mũ ãniña. Bairo cariapea Dios macũ caãcũ ãnirĩ, atia ũtãrẽ pan qũẽnorĩ ũgaya —qũĩñurũ wãtĩ Jesure.

⁴ Bairo cû caĩrõ tũgo, atore bairo рӱаӱе qũĩcõãӱурӱ Jesús:

—Mu caĩrõrê bairo yu áperigu. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipũ ricaati yu átirotietiya. Bairo ñña ti tuti: ‘Ugarique marĩ cauganucũrõ jeto boetiyami Dios. Nipetirije cã yaye quetibũjuriquere marĩ catũgoñarĩjê cũãrê boyami,’ ĩ quetibũjuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipũ —qũĩñupũ Jesu wãtirê.

⁵ Bairo cã caĩrõ bero, wãtĩ pũame Jesure ãtãũ buipũ cã neásúpũ. Topũ etari yua, qũĩñoñupũ ati yepa macããna tocãnacãũpũa macããna quetiuparã na carotimasĩrĩpũarire. ⁶⁻⁷ Bairo qũĩño yaparo, bairo qũĩñupũ tunu Jesure:

—Atie murê yu caĩñorĩjêrê yu cũgoya. Bairĩ noo yu caboure cã yu nuninetõmasĩña. Mu pũame mũ cabooota, tocãnacã macã macããnarê carotimasĩrĩjêrê murê yu nunigu. Nipetiro camasã murê ĩroagarãma, ģuropatari mena etanumurĩ yure mũ caĩroaata. Carotimasĩ mũ ãnio joroque mũ yu átigu. ‘Jau,’ miwã —qũĩñupũ wãtĩ Jesure.

⁸ Bairo cã caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Mu caĩrõrê bairo yu áperigu. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipũ ricaati yu átirotietiya. Bairo ñña ti tuti: ‘Jĩcãã niñami marĩ caĩroau, Dios jeto. Cã caĩrĩjê jetore tũgoya,’ ĩ quetibũjuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipũ —qũĩñupũ Jesu wãtirê.

⁹ Bairo cã caĩrõ bero, wãtĩ pũame Jesure cã neánemoñupũ. Jerusalén macãpũ Dios ya wii, templo wii buipũ cã neánemoñupũ. Bairo topũ eta, qũĩñupũ wãtĩ Jesure:

—Mu, Dios macũ mũ ãniña. Bairo cariapea Dios macũ caãcũ ãnirĩ, mũ majũ patĩñarui ácãja jõ yeparũ. Mũ riaecu. ¹⁰ Tore bairo ĩ quetibũjuya Dios yaye queti:

‘Dios pũame cã yarã ángelea majãrê mũ coterotigumi.

¹¹ Na, ángelea majã, mũ bocãñegarãma ãtã rupaaru mũ cañarocapeaetiparore bairo ĩrã,’

ĩ quetibũjuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipũ —qũĩñupũ wãtĩ Jesure.

¹² Bairo cã caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Bairo mũ caĩquetibũjurore bairo caĩmiatacũãrê, mũ caãtirotirore bairo yu áperigu. Bairo yu caãto boetiyami Dios. Ape wãme ape pũrõpũ atore bairo ĩ quetibũjuya: ‘Marĩ Quetiupau Diore cã camasĩrĩjêrê átiepecõãrĩ cã jẽneticõãña,’ ĩ quetibũjuya Dios yaye queti na cawoaturica tutipũ —qũĩñupũ Jesu wãtirê. Cã yuesupũ.

¹³ Bairĩ wãtĩ pũame ape wãme roro cã átiroti masĩesupũ. Bairo átiroti masĩetĩrĩ yua, Jesure cã aweyocoásúpũ mai.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Bairo cabero Jesús Galilea yeparũ Espĩritu Santo cã camasĩrĩjê mena ñe ñie rusaricarico mano tunucõásúpũ yua. Bairĩ to macããna nipetiro camasã ti yepa tũni macããna pũame cã cabairijere tũgorã tocãnacãũpũa ãmeo quetibũjuparã na majũ. ¹⁵ Jesús pũame tocãnacãpũarĩ na cañubuenefãrĩ wĩirĩpũre camasãrê na quetibũjuyupũ. Bairo cã caĩquetibũjuro, camasã nipetiro qũĩroayuparã.

Jesús en Nazaret

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Cabero Nazaret cawãmecuti macãpũ etayupũ tunu Jesús. Cawĩmau ãcũ, cã cabutirica macãpũ etayupũ. Topũ eta, ti macã macããna na cañubuenefãrĩ wiipũre jããñupũ yerijãrĩcã rãmu caãno. Bairo jeto átinucũñupũ Jesús ti rãmu ñnorê. Bairĩ ti wii camasã riaperũ nucũñupũ, Dios ya tutire jũgoquetibũjũmu.

17 Bairo cū cabairo, profeta Isaías ānacū cū cawoaturiquere cū nuniñuparā. Bairo cū na canunirō, ti pūrō macāājē quetibujurique jīcā wāmerē bócauyurū. Atore bairo caīrīpaure bócauyurū:

18 —“Espíritu Santo yu mena āniñami merē, Dios yure cū caroticūrīcārōrē bairo yu caátiparore bairo ī.

Yu mena āniñami, cabopacarārē caroa quetire na yu caquetibujuparore bairo. Yu jowī Dios, camasārē cū caqūēnoparore bairo na yu caquetibujuparore bairo ī.

Jīcāārā preso cañe ecoricarārē bairo caāna niñama.

Aperā cacaapee iñāenarē bairo niñama.

Aperā wātīrē rogo caátiecorārē bairo caāna niñama.

Na ūnarē yu caqūēnoparore bairo ī, yu jowī Dios.

19 Camasārē Dios cū canetōrī yutea caetarore yu quetibujū rotijowī yua,”

iñā ati pūrō —na ī quetibujuyurū Jesús cārē catāgori majā, sinagoga wii macāānarē.

20 Bairo ti pūrōrē iñayaparo, ti tutire biayurū. Bairo áti yua, ti wii papera tutirire cacoteire cū pītinuniñupū. Pītinuni, etanumucoasurū Jesús. Bairo cū caáto, nipetiro camasā qūiñacōā usayuparā. 21 Bairo cārē na caññausaro, atore bairo na iñupū Jesús:

—Isaías ānacū cū caīquetibujū woaturicua yu āniña. Āmerē cū caīquetibujuricarore bairo baietaya —na iñupū Jesús ti wii macāānarē.

22 Bairo cū caīrō tūgorā, cū caīrījērē tūgo acūacoasuparā. Atore bairo iñuparā:

—Ago tame, āni, caroaro jīcārō tāni busuyami. José macū mee cū āniñati? Bairo cāā nimicāā, ¿caroaro cū masīñati? —āmeo ī busuyuparā na majū.

23 Cabero Jesús pūame na iñupū tunu:

—Ati yepa macāāna apei narē cū cacatiorore borā, cū na cañnucūrōrē bairo mujāā cūā yu mujāā ī tūgoñarā: “Mu, ucotiri majōcu, mū majūā ucoti catioya. Bairi Capernaupure ācū, mū caátijēñorīqūērē bairo atore, mū ya macāpū cūārē mū átigu, Dios cū cajou caāmata,” yure mujāā ī tūgoñarā —na ī quetibujuyurū Jesús ti wii macāānarē.

24 Ī quetibujū yaparo, bairo na iñupū tunu:

—Cariape mujāārē ñiña: Ni ūcū Dios yau profetare cū ya macā macāāna cū boenama. Noa majū qūiñoenama. 25 Tunu bairoa marī ñicū profeta Elías ānacū, cū caāni yūtearu cawapearā rōmirī capāārā āñuparā. Ati yepa Israel yeparū itia cūma ape cūma recomacā caoco ocaeti yūteare capāārā āñuparā. Tunu ti yūteare butiuro avariarique āñuparō. 26 Bairo capāārā na ūna na caānimiatacūārē, cawapearā rōmirī jīcāōā na mena macāācō jettore cū juátinemo rotiyurū Dios Elíare. Sarepta cawāmecūcore ape yeparū Sidón macāācōrē cō juátinemo rotiyurū. 27 Tunu bairoa profeta apei Eliseo cawāmecūcu ānacū cū caāni yūtea carupū boarā capāārā āñuparā ati yeparū. Bairo capāārā na ūna na caānimiatacūārē, jīcāūā na mena macāācū jettore cū catorotiyurū Dios Eliseore. Naamán cawāmecūcure, ape yepa, Siria yepa macāācūrē cū catorotiyurū —na ī quetibujuyurū Jesús cū ya macā macāānarē.

28 Bairo cū caīquetibujuro tūgorā, ñubuerica wii macāāna pūame butiuro asiājñuñuparā Jesús mena. 29 Bairo cū mena asia yua, cū ñe, ti macā jūgoye ūtāū buipū cū neásuparā. Bairo topū etarā, cū tuneroca ñojogamiñuparā Jesure.

30 Bairo na caátigamiatacūārē, Jesús pūame na watoaru, cū jāā ī masīā mano, na netō acoásupū.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

(Mr 1.21-28)

³¹ Cabero Galilea yeparu Capernaum cawāmecuti macāpu acoásupu Jesús. Topu eta, yerijāricā rāmu caāno na jūgobueyupu camasārē. ³² Carotimasī cū caīquetibujurore bairo na quetibujuyupu. Bairo cū caquetibujurijere tūgorā, to macāna pūame tūgo acūacoasuparā.

³³ Mai, ti wiī sinagoga űubuerica wiīpu āñupū jīcāu wātī yeri pūna cacāgon. Bairo Jesús cū cabueāno, wātī yeri pūna cacāgon pūame atore bairo butiōro qūī awajayupu:

³⁴ —Mū, Jesús Nazaret macācū, ¿nopēī mu atīati jāā ture? ¿Jāārē rei acū mu baiyati? Mūrē jāā masījāñuña. Mū, Dios macū, cañu, mu āniña —qūī awajayuparā wātī yeri pūna, caūmu risero mena jūgori.

³⁵ Bairo na caīrō tūgo, na ĩñupū Jesús:

—¡Busueticōāña mujāā! ¡Āni caūmu rupauere witi ánaja! —na ĩñupū Jesús wātīārē.

Bairo cū caīrō tūgo, wātī yeri pūna pūame caūmūrē cū jūgoñañupū yeparu, cūrē cañarī majā watoare. Bairo áticoā, roro cū átiri mee witicoásupu.

³⁶ Bairo caūmūrē cū caátiere ĩñarā, nipetiro camasā qūñña acūacoasuparā.

—¿Ēte to āniñati cawāma Jesús cū carotirije? ¡Nocārō caroaro majū cū masīñati! Wātī yeri pūna cūā cū yucōāñama. “Witi ánaja,” cū caīrō, witi-coayama yua —āmeo ĩñuparā na majū Jesure.

³⁷ Bairo cū caāto bero, cū tūgoyuparā camasā nipetiro ti yepa tūni macāāna, Jesús cū caátiere, cū camasīrjērē yua.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Bairo na quetibujū yaparo, na űubuerica wiire witicoásupu Jesús. Ti wiire witiā, jāācoasupu Simón cawāmecucu ya wiīpu. Mai, Simón mañicō pūame ri-ajāñuñupō. Butiōro bugoyupo. Bairo cū cajāārō, cū quetibujuyuparā cabucno cō cariarijere. ³⁹ Bairo na caīquetibujuro tūgo, cōtu eta, “Būgoye tocārōā jānaña cōrē,” ĩñupū. Bairo cū caīrō, jicoquei jānacooasuparo bugoye pūame. Tocārōā caticoasupo. Bairo catiácō yua, tocārōā űgarique na qūēnonuñupō Jesujāārē.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Cabero muīpu cū cajāārīpan, canaioatīpan caāno Simón ya wiīpūre etayuparā nipetiro ti macā macāāna. Dise űnie riaye caāno cārō cacāgorā yarā pūame na neasuparā Jesús tūpu. Bairo Jesús pūame na caetaro ĩna, nipetirārē na catiōyupu. Cū wāmorē na bui űigāpeori tocānacā wāme riaye cacāgorārē na catiōyupu. ⁴¹ Tunu bairoa na mena macāāna cariarā capāārā wātī yeri pūnarē cacāgorā cūrē na netdōñupū Jesús. Bairo cū caāto, wātī yeri pūna pūame qūī awajayuparā, bairo witi áná:

—¡Mū roque Dios macū mu āniña! —qūīñuparā.

Bairo na caīmiatacūārē, Jesús pūame na ĩrotiesupu. Yū, Mesías, Dios cū cajou yū caānierē na quetibujueticoāto ĩ, bairo na ĩrotiesupu.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

(Mr 1.35-39)

⁴² Ape rāmu cabusuatīpan Jesús wācā, ti macārē witicoásupu. Bairo ácu yua, etayupu Jesús camasā na samanīpanpu. Bairo topu cū caāno, ti macā macāāna cū macāñuparā. Bairo cū macārī, cū etacoasuparā. Atore bairo qūīñuparā:

—Aperopu mu ápéwa. Jāā mena mu ānicōāwā —qūīñuparā.

⁴³ Bairo na caīrō tūgo, bairo na ĩñupū Jesús:

—Ape macãã macããna cããrẽ na yu quetibujugu. Caroa quetire, Dios cã carotimasĩrĩpau caetarore na yu quetibuju masĩõgu. Torecuna, yu jowĩ Dios ati yeparare —na ñupũ Jesús ti macã macããnarẽ.

⁴⁴ Cabero cã caĩrõrẽ bairo quetibuju ñesẽãñupũ Jesús Judea yeparare. Ñubuerica wiiri macããnarẽ na quetibuju ñesẽãñupũ Jesús.

5

La pesca milagrosa (Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Ape rĩmu utabucara Genesaret cawãmecutira tãnipũ ãñupũ Jesús. Topũ cã caãno, camasã ruame Dios yaye quetire tãgogarã, cãtu neñañuparã dope baiã masĩã manopũ. ² Bairo na cabairo yua, tira tãnipũ ññajoyupũ Jesús ruãa cãmua, capaca turorica cãmua majũrẽ. Mai, ti cãmua uparã mañuparã. Na cãmuaũrẽ maa weyo, paputiropũ na bapi yucure coserã baiyuparã. Wai pajĩarĩ majã ãñuparã. ³ Bairo Jesús ruame ti cãmua jĩcãrẽ ájããñupũ Simón ya cãmua majũrẽ. Bairo Simorẽ jõjãñurĩ tuwiyo rotijoyupũ. Simón ruame, “Jan,” ñ, cã tuwiyo joyupũ. Bairo ti cãmua jãñarĩ Jesús ruame petapũ canucũrĩ majãrẽ caroaro na quetibuju jũgoyupũ. ⁴ Bairo na quetibuju yaparori bero, atore bairo quĩñupũ Jesús Simorẽ:

—Jito, utabucara recomacãru marĩ átõca. Topũ etari majãã bapire majãã roca ñuawa. Bairo ána, marĩ wai pajĩãgarã —quĩñupũ Jesús Simorẽ.

⁵ Bairo cã caĩrõ tãgo, Simón ruame quĩñupũ:

—Cabuei, ati ñami jãã wai macãmiaru. Jãã bocaetiarũ. Maniãma. Bairũna, mu caĩrõrẽ bairo yu átigu. Bapire yu rocañuagu —quĩñupũ Simón Jesure.

⁶ Bairo Simojãã na caãto, tocãrõã wai capããrã ti bapire jããñuparã. Bairo jããnetõrã yua, na bapi wori nucãpũ jããñuparã. ⁷ Bairo capããrã waire ñna acũari, na baparãrẽ ape cãmua ru caãnarẽ na piijoyuparã. “Jãã juãtirasã,” na ññuparã. Bairo na caetaro yua, waire na jejããñuparã. Ruãa cãmua ruãa waire na jejããñuparã. Cãmua ruame ruacoabujoyuparo. ⁸ Bairo Simón ruame Jesús cã caãtinasĩrĩjẽrẽ ñnarĩ, cãtu ruropaturi mena etanumurĩ quĩroayupũ. Bairo átĩcõã, quĩñupũ Simón Jesure:

—Yu Quetiupau, carõn yu ãniña. Carorije wapa cacãgon majũ yu ãniña. ¡Bairi yutu ãmeina! —quĩñupũ.

⁹ Mai, butioro ñna acũacoasupũ Simón, Jesús cã caãtinasĩrĩjẽrẽ. Tie jũgori waire capããrã pajĩãñuparã. Bairo Simón, cã mena macããna cãã ñna acũacoasuparã. ¹⁰ Bairo cã caãto, Jacobo, cã bai Juan cãã, Zebedeo pũna ruame cãã ñna acũacoasuparã. Mai, naa, Simón bapa ãñuparã. Jĩcãrõ wai pajĩãñucũñuparã. Bairo Jesús ruame, Simón bairo cã caĩrõ tãgo, atore bairo quĩñupũ:

—Simón, uwiecuã. Caroaro waire cawãsãmasĩ mu ãniaru, wai na rutieti-coãto, ñ. ãmerẽ yua, caroaro camasãrẽ caquetibuju mu ãnio joroque mu yu átigu, na yasieticõãto, ñ —quĩñupũ Jesús Simorẽ.

¹¹ Bairo cã caĩrõ bero, Simojãã petapũ maarásuparã. Topũ etarã, na cãmuaũrẽ, na apeye ñnie cããrẽ toa cũcõã, Jesús mena bapacutiracoásuparã.

Jesús sana a un leproso (Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Cabero Jesús jĩcã macãru cã caãno, caũmu jĩcãũ carupũ boau ruame quĩñajoyupũ Jesure. Bairo quĩñajo yua, cãtu etari ruropaturi mena etanumurĩ Jesure quĩroayupũ. Bairo quĩroa, atore bairo quĩ jẽniñañupũ:

—Yn Quetiupan, mɨ caboata, yɨ mɨ netdõgm yɨ caboariaye cutiere —qũĩ jeniñañupũ Jesure.

¹³ Bairo cɨ cajjēniñarõ tãgo, Jesús pɨame cɨ wãmo mena cɨ pãñañupũ. Bairo áticõã, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Mɨ cacatiro yɨ boya. ¡Bairi mɨ yɨ netdõña! —qũĩñupũ cariaure.

Bairo Jesús cɨ caĩrõ, jicoquei caticoasupɨ carupan boamiatacɨ. ¹⁴ Bairo cɨ cabairo ñña, Jesús pɨame cɨ quetibɨjɨ rotiesupɨ aperãrẽ cɨ cabaiatajere. Bairo qũĩñupũ:

—Cariape acoácɨja sacerdote tɨpɨ. Qũĩñoña mɨ rupan, mɨ cacatiatajere. Bairo tunu Diore cɨ nuniña mɨ cacatirije wapare. Tore bairo marĩ átirotiyupi Moisés ãnacũ. Bairo mɨ caátiatato bero, nipetiro camasã masĩgarãma mɨ cacatiatajere yua —qũĩñupũ Jesús carupan boamiatacure.

¹⁵ Bairo Jesús cɨ caátiatajere camasã na camasĩrõrẽ cɨ caboetimiatacũãrẽ, nipetirõpɨ queti batapeticoasuparo. Bairi capããrã camasã Jesús tɨpɨ etayuparã. Jicããrã cɨ yaye busuriquere tãgogarã, bairi aperã na riayere cɨ netdõrotigarã cɨtɨ etayuparã. ¹⁶ Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Jesús pɨame aperõpɨ acoásupɨ. Acoa yua, etayupɨ Jesús camasã na camanõpɨ. Topɨ Diore cɨ jeniñupũ yua.

*Jesús sana a un paralítico
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)*

¹⁷ Jicã rɨmɨ Jesús camasãrẽ tunu cɨ caquetibɨjɨãno, fariseo majã, Moisés ãnacũ cɨ caroticũriqũerẽ cajũgobueri majã mena Jesutɨre tãgo ruiyuparã. Mai, na, tocãnacã macã macããna caatiatana ãñuparã. Galilea yepa macããna, bairi Judea yepa macããna, tunu bairi Jerusalén macã macããna caatiatana cãã ãñuparã. Bairo na catãgoññaruiro, Jesús pɨame cariayecunãrẽ na catioyupɨ. Dios cãrẽ cɨ camasĩrõrjẽ jũgori bairo na catioyupɨ Jesús. ¹⁸ Bairo camasãrẽ cɨ cacatioãno, caũmɨna Jesutɨ etanemoñuparã tunu cariaɨ, ñicãrĩ cabɨuricɨ mena. Mai, na canerĩ coro mena cɨ neasuparã ñicãrĩ cabɨuricure. Jesutɨre cɨ cũgamiruparã, marĩ yaure cɨ catioãto, ñrã. ¹⁹ Bairo cɨtɨ cɨ cũgamirãcũã, ti wii puceapɨ na yaure cɨ nejãã masĩesuparã, camasã capããrã na cajiraro jũgori. Bairi wii buipɨ wãmũcoásuparã ñicãrĩ cabɨuricɨ mena. Ti wii buipɨ etarã, ope qũenorĩ, cɨ pitiriuo joyuparã pũũ rɨpo wẽerĩ mena Jesús tɨpɨ ñicãrĩ cabɨuricure. ²⁰ Bairo na caãto ñña, Jesús pɨame tãgoña masĩñupũ na catãgoññarjẽrẽ. “Yɨ camasĩrjẽrẽ cariape tãgoññatutuyama,” na ñ tãgoññupũ. Torecɨ, atore bairo qũĩñupũ Jesús ñicãrĩ cabɨuricure:

—Yɨ yan, merẽ mɨ carorije wapare yɨ netdõcõãña —qũĩñupũ Jesús.

²¹ Bairo cɨ caĩrõ, ti wii macããna Moisés ãnacũ cɨ caroticũriqũerẽ cajũgobuerã, aperã fariseo majã mena ãmeo ñ jeniñañuparã na majũ Jesús cɨ caĩatajere tãgori, “¿Ñamɨ ñcũ majũ caũmɨ cɨ ãniñati, ‘Yɨ yan, merẽ mɨ carorije wapare yɨ netdõña,’ caĩã? Dios jeto netdõmasĩñami marĩ carorije wapare. Ñni, Jesús, Diore cɨ netõnucãũ átiyami bairo cɨ caĩrjẽ mena,” ãmeo ñ busuyuparã na majũ.

²² Masĩcõãñupũ Jesús cɨ yeripɨ na caãmeobusurijere. Bairi atore bairo na ññupũ:

—¿Nõpẽrã yɨ caĩatajere tãgori, mɨjãã tãgoññarjẽrẽ paiyati? ²³⁻²⁴ “Mɨ carorije wapare yɨ netdõña,” ãnirẽ yɨ caĩata, “Bairo ñcõãũ ññami,” mɨjãã ñbujiorã. Bairãpɨna, “Wãmɨñcãña,” cãrẽ yɨ caĩata, to bero cɨ cawãmɨñcãto ññarã roque, “Bairo ñcõãũ mee ññami Jesús,” mɨjãã ñbujiorã. Yɨ, Camasã Jũgocɨ, ati

yeparu yu carotimasĩrĩjẽrẽ mujãã camasĩparore bairo, tiere ñigu —na ñĩupũ Jesús fariseojããrẽ.

Í yaparo, cã caĩrõrẽ bairo qũĩnemoñupũ Jesús ñicãrĩ cabũricure:

—Murẽ ñiña: ¡Wãmũncãña! Mũ cacũñarĩ corore nepusari mũ ya wiipũ tunu ácũja. Merẽ mũ riayere yu netõña —qũĩñupũ.

²⁵ Bairo cã caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei wãmũncã yua, cã cacũñarĩ corore ne pusa, ti wiire witicõásũpũ cã ñicãrĩ cabũñiatasũ pũame. Diore basapeori, cã ya wiipũ acoásũpũ yua. ²⁶ Bairo cã caátõ ñnarã, nipetiro camasã tũgoña acuari, atore bairo ñĩuparã:

—Ago tame, ¿diwatoa ñno tore bairo caroa majũrẽ marĩ ñnarĩ? Marĩ ñnaerpũ. ¡Camasĩ ñiñami Dios! —qũĩ basapeoyuparã nipetirã.

Jesús llama a Leví

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Cabero acoásũpũ Jesús tunu. Bairo ácũ, Leví cawãmescũre qũĩñajoyupũ. Mai, Leví pũame Roma gobiernorẽ camasã yaye dinero impuesto na caĩrĩjẽrẽ jejobojari majõcũ ññupũ. Bairi cã capaari arũapũ cã caãno, qũĩñajoyupũ Jesús Levire. Bairo qũĩñajori bero, cõtũ etaátĩ, atore bairo qũĩñupũ:

—Jito, yu bapacusa.

²⁸ Bairo cã caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei Leví pũame cã yaye paarique nipetirore cũcõã, Jesús mena bapacuti ácũ acoásũpũ yua.

²⁹ Nocarõ bero Leví cã ya wiipũ bose rãmũ jũgo qũĩnoñupũ. Bairo bairi ti rãmurẽ cã ya wiipũ capããrã camasã ññuparã cã capiijoatana. Na mena macããna jicããrã Leví ñna, gobiernorẽ camasã yaye dinerore cajejobojari majã ññuparã. Na ñna Jesujãã mena uga bapacũsuparã. ³⁰ Bairo na caũgabapacũtore ñnarã yua, fariseo majã pũame na ñ tutiyuparã Jesús cã cabuerãrẽ. Na yarã, Moisés cã caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã mena atore bairo na ñ tutiyuparã:

—¿Nopẽĩ dinero jejori majã mena, bairi aperã roro caãna mena mujãã etiũga bapacũtiyati? Roro mujãã átiya —na ñ tutiyuparã fariseojãã Jesús cã cabuerãrẽ.

³¹ Bairo na catutiro tũgo, bairo na ññupũ Jesús:

—Ucotiri majõcũre bairo yu ñniña ati wiire. Ucotiri majõcũ áperiyami cacatirã na caãni wiiripũre. Cariarã na caãni wiiri jetore etanucũñami, na ucoti etau. Bairi ñnoa mena yu ñniña. Na carorije riayere bairo caãnierẽ netõõũ ácu yu atĩapũ. ³² Torecũna, yu apũ ati yeparũre. “Caroarã marĩ ñniña,” caĩtorãrẽ na yu macãẽtĩña. Aperã, “Carorije wapa marĩ buicũtiya,” caĩtũgoña yapapuarã roquere na macãũacũ yu apũ, na yeri wasoáto, ñ —na ñ quetibũjuyupũ Jesús fariseojããrẽ.

La cuestión del ayuno

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Cabero Jesure qũĩ jẽniñañuparã tunu to macããna camasã:

—Ugarique betiri Dios jetore cã jẽninucũñama Juan cã cabuerã. Fariseo majã na cabuerã tore bairo átiyama na cãã. Mũ cabuerã pũame áperiyama. ¿Nopẽĩrã na ugarique betietinucũñati? —qũĩ jẽniñañuparã to macããna Jesure.

³⁴⁻³⁵ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Caroaro yu caãtiere mujãã tũgomasiẽtĩña. Saũmũ cawãmõjijapũre bairo yu ñniña. Cũ yarãrẽ bairo ñiñama yu cabuerã. Saũmũ cã cawãmõjijari rãmurẽ cã yarã nipetirã ugayama paio, cã mena useanirĩ ñna. Ti rãmurẽ aũatãmõetiyama. Saũmũ cã cawãmõjijaro bero roquere, cã yarã caborã

ugarique betiri Diore cū tūgoñajēni ñubuebujiorāma tunu. Narē bairo jāā āniña. Bairo yu mena āna, yu cabuerā auaatāmuetigarāma. Yu camano roquere auaatāmubujiorāma —na ī quetibujuyuru Jesús fariseo majārē.

³⁶ Ī yaparo, “Yu yaye cawāma quetire cabucu macāājē mena tūgoua masiā maniña,” ĩgu, atore bairo wāme na ĩcōña quetibujunemoñupū Jesús tunu:

—Cabucuro jutirore cawori opere seretuetiyama camasā camasirā jutiro cawāma asero carugaeti asero mena. Bairo na caápata, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rugagaro. Rugari tūgāwonemogaro pajāñurō cawāma asero pñame cabucuro jutirore. ³⁷ Tunu bairoa use oco cawāma qñenoyaparoriquere piojāētñucūñama camasā cabucu poa waibucu asero poapure. Bairo na caápata, ti poa wocoagaro, tie oco capāmurōi. Ti poa macāājē yasigaro. ³⁸ Bairo use ocore cawāma qñenoyaparoriquere piojāñucūñama camasā cawāma poa mena. ³⁹ Tunu bairoa use oco sacucne caetiatana ni ũcū jicāñ cawāmarē boecumi. Cū pñame, “Use oco cabucu jeto yu ñiña,” ĩ tūgoñāñami —na ī quetibujuyuru Jesús fariseo majārē.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Cabero judío majā na cayerijārī rūmu caño Jesujāā netōásuparā wereripu. Bairo netōáná, Jesús cū cabuerā pñame queyari trigo apeacarē cacatirijerea peeneri bure ugajūgoyuparā. Bairo na caáto, fariseo majā pñame na ññañuparā. ² Bairo na caáto ñña yua, atore bairo na ĩ tutiyuparā:

—Ñopērā ati rūmu ũnorē paariquere bairo mujāā átiyati? Ati rūmu ũnorē caápericōāpee ñiña mujāā caátie ũnierē —na ĩ tutiyuparā fariseo majā Jesús cū cabuerārē.

³ Bairo na cañtutiro tūgo, atore bairo na ĩñupū Jesús:

—David ānacū queyamiácú, ¿cū caátajere na caquetibujucūrīqūērē mujāā ĩñatinucūñati Dios ya tutipū? Mujāā ĩñanucūrā. ⁴ Bairo baiyuparo: David pñame jāāetayuru Dios ya wiire cū āmua mena. Ugariquere macāārā jāāetayuparā. Bairo pan āñuparō, caroa Dios yaye majū na cañcūrīqūē jeto. Tie pāārē sacerdote majā jetore na ugartiyuru Moisés ānacū. Bairo sacerdote majā jeto na caugarije cañnimiatacūārē, tie pāārē ugari bero, cū āmuarē na batonuñupū David —na ĩñupū Jesús.

⁵ Tunu na ĩnemoñupū Jesús fariseo majārē:

—Yu, Camasā jūgocu āniñi yu átirotimasñña yerijārīcā rūmu cūārē camasā caroare na caātiñipeere —na ĩ quetibujuyuru Jesús fariseo majārē.

El hombre de la mano tullida

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Ape rūmu caño tunu judío majā na cayerijārī rūmu caetaro ñña, jāāetayuru Jesús ñubuerica wiipu. Bairo jāāeta, na buejūgoyuru. Topu āñupū jicāñ cariape nugōā caricábucigū. ⁷ Mai, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairo fariseo majā mena Jesús cū caátigarijere caroaro qñiña usayuparā, na quetiuparārē busujāgarā. “¿Yerijārīcā rūmarēñ cū catiōuāti caricábucere?” ĩ tūgoñāñuparā. ⁸ Jesús masññuñupū na catūgoñarñjērē. Bairo masñmicūā, atore bairo qñiñupū caricábucere:

—Tiaya. Ato yu tpu asá.

Bairo cū cañrō tūgo, wāmñucā, cū tpu etanacā etayuru. ⁹ Bairo cū caetaro ñña, atore bairo na ĩ jēñiñupū Jesús fariseojāārē:

—¿Ñerẽ marĩ ánaati ati rûmurĩ ùnorẽ, camasã na cayerijãrĩ rûmurĩrẽ? ¿Cañurijẽrẽ marĩ ánaati, o carorije puamerẽ marĩ ánaati? Cañurijẽrẽ marĩ átigarã. Bopacooro cabairãrẽ marĩ canetõrõrẽ boyami Dios —na ññupũ Jesús fariseo majãrẽ.

¹⁰ Bairo na ñ yaparo, nipetirãrẽ na ñña, atore bairo qũññupũ Jesús caricáburicare:

—Mũ ricãre ññupoya.

Bairo cũ caĩrõ, caricáburicu puame cũ caĩrõrẽ bairo ásupu. Tocãrõã cũ ricã ññucoasuparo yua. ¹¹ Bairo cũ caáto ññarã, fariseo majã puame asia netõcoasupará Jesús mena. Bairo asia netõcõãti, atore bairo ãmeo ñ jẽniñañupará na majũ: “¿Dope bairo marĩ ánaati, Jesure cũ pajĩãgarã?” Cũ tejãññupará fariseo majã Jesure.

Jesús escoge a los doce apóstoles

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Ti rûmurĩrã Diore jẽniñu, ùtãũ buipũ acoásúpũ Jesús. Topũ eta, ti ñamirẽ Diore qũ jẽniñubue busucoásúpũ. ¹³ Bairo baibusueta, na puiyupũ Jesús cũ cabueparãrẽ. Bairo na caetaro ñña, na beseypũ puãa wãmo peti rupore puãa pẽnirõ cãnacãũ majũ. Bese yaparo yua, “Mujãã yũ caquetibujerotijopará mujãã ãnigarã,” na ññupũ. ¹⁴ Bairi puãa wãmo peti rupore puãa pẽnirõ cãnacãũ majũ ãñupará Jesús cũ caquetibujerotijopará. Cajũgoye ãñupũ Simón. Simorẽã qũññupũ tunu “Pedro”. Tunu cabero ãñupũ Pedro bai, Andrés cawãmecucu. Tunu cabero ãñupará Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, apei Santiago. Cũ, Santiago, Alfeo macũ ãñupũ. Tunu cabero ãñupũ apei Simón. Cũ puame celotes na caĩrã mena macããcũ ãñupũ. ¹⁶ Tunu cabero ãñupũ Judas, Santiago macũ puame. Tunu cabero ãñupũ Judas Iscariote. Cũ puame ãñupũ Jesure cañerotipau. Tocãrõã niñama Jesús cũ caquetibujerotijopará, cũ cabesericarã yua.

Jesús enseña a mucha gente

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Bairo Jesús na bese yaparo, buro bui cañniatacu ti burore cũ cabuerã mena ruietayupũ yua. Bairo cũ caruĩro, capããrã camasã qũññacoteyupará. Na, camasã nipetiropu caatiatana ãñupará. Torena, Judea yepa macããna, Jerusalén macã macããna, capairiyatu macã macããna, Tiro, Sidón na caĩrã macã macããna cũã nipetiro ãñupará. Jesús yaye quetire tũgogarã baiyupará. Tunu bairoa, marĩ riayere cũ netõõãto, ñrã baiyupará. ¹⁸ Bairo bairi Jesús puame wãtĩ yeri pũna jũgori popiye cabairãrẽ na netõõñupũ. ¹⁹ Bairo to macããna cariayecunãrẽ na catioyupũ Jesús cũ camasĩrjẽ mena. Bairi nipe-tiro camasã cũ pãñagayupará, marĩ cããrẽ cũ catioãto, ñrã.

La felicidad y la infelicidad

(Mt 5.1-12)

²⁰ Cabero Jesús cũ cabuerãrẽ na ññamai, atore bairo na ññupũ:

“Uñeanirĩ ãña mujãã yũ cabuerã. Capee apeye ùnierẽ cacũgonarẽ bairo caãna nimirãcũã, ãmerẽ Dios cũ carotimasĩrĩpau macããna mujãã ãniña.

²¹ “Tunu bairoa auñancãmirãcũã, cabero mujãã ugayapigarã. Bairi uñeanirĩ ãña.

“Tunu bairoa ãmerẽ otimirãcũã, cabero uñeanirĩ mujãã boyetigarã. Bairi uñeani ãña.

²²⁻²³ “Mujãã, yũ yarã majũ mujãã ãniña. Yũ yaye quetire catũgousarã mujãã ãniña. Bairo catũgousarã mujãã cañnoi, camasã aperã mujããrẽ tejãññama.

‘Jãã mena ãmericõãña,’ mujããrẽ ãñama. ‘Moena mujãã ãniña,’ mujããrẽ ãñama. Tunu yu, Camasã Jügocure, yu mujãã catãgousaroi, mujããrẽ busupaiyama. Tore bairo jeto ásupa na ñicujãã profeta majã ãnana cããrẽ tirãmupure. Mujããrẽ tore bairo na caáto ãñarã, mujãã useanijãñugarã. Dios mujããrẽ caroare cã cajore paijãñurõ nigaro. Jõbuiru mujãã caetaro, pairo nigaro mujããrẽ caroa cã cajore. Bairo tiere tãgõñarĩ useanirĩquẽ mena bairoa ãnicõã ninucũña,” na ã quetibujuyuru Jesú cã cabuerãrẽ.

²⁴ Ì yaparo, aperã cã yaye quetire cariape catãgogaenarẽ atore bairo na ãñupũ: “Mujãã capepe apeyere cacãgorã roque caroaro mujãã ãmerigarã. Ati yepapure caroaro ãnimirãcãã, cabero popiye mujãã netõgarã. ¡Bopacooro mujãã tãmuogarã!

²⁵ “Tunu bairoa mujãã, ‘Ñe ãnie yu rusaetiya,’ caĩrã, ¡bopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cãã! ãmerẽ mujãã caborijere cãgomirãcãã, cabero mujãã cãgoetigarã.

“Tunu mujãã, roro caĩboyetirã, ¡bopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cãã! ãmerẽ boyetimirãcãã, cabero roro majũ otiri mujãã yapapuagarã.

²⁶ “Tunu bairoa mujãã, ati yepa macããna nipetirã na caĩroaricarã ãnimirãcãã, ¡bopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cãã! Tirãmupure cañijügoyaricarã cãã bairo átiyayupa profeta majã caĩtori majã ãnanarẽ,” na ã quetibujuyuru Jesú cãã catãgorã etarãrẽ.

El amor a los enemigos

(Mt 5.38-48; 7.12)

²⁷ Bairo ã quetibujuyuru yaparo, na ãñupũ tunu: “Bairãrua mujãã, yu yaye quetire catãgousarã ruame atore bairo mujãã caátore yu boya: Mujãã pesuare na mairotiya. Roriye na ãmeo ãpericõãña. Caroa roquere na ása. ²⁸ Roro mujããrẽ caĩrãrẽ, ‘Caroare cã joáto Dios mujããrẽ,’ na ãña. Tunu bairoa mujããrẽ popiye mujãã baio joroque caáñarẽ na jãnibojaya Diopure. ²⁹ Tunu ni jicãã ãcã mujãã wasoponarẽ cã capaata, ape nugõã cããrẽ cã ãñotaeticõãña. Tunu bairoa apei mujãã pesu ruame mujãã jutiro cabui macããtõrẽ cã caẽmaata, mujãã camisa cããrẽ maieticõãña. ³⁰ Tunu apei cã cajẽniata, cã cabopacarijere cã nuniña. Tunu bairoa mujãã cacãgorijere caẽman cããrẽ, ‘Jãã tunuõña,’ quĩeticõãña. ³¹ Aperã mujããrẽ carouro na canucũbugoro mujãã boya. Torea bairo na cããrẽ mujãã canucũbugoro ñuña.

³² “Mujããrẽ camairã jetore mujãã caãmeo maiata, ¿ñe ãnie caroare mujãã ãmeo átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catãgousaena cãã. Narẽ camairã jetore na mainucũñama. Torena, mujãã Dios yarã ãnirĩ, mujããrẽ cateerã cããrẽ na mairotiya. ³³ Tunu bairoa mujããrẽ caroaro caána jetore caroaro mujãã caápata, ¿ñe ãnie caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catãgousaena cãã. Narẽ caroaro caána jetore caroaro na átinucũñama. Bairi mujãã, Dios yarã ãnirĩ mujããrẽ carorije caána cããrẽ caroaro na átirotiya. ³⁴ Tunu bairoa mujããrẽ catunuomasirã jetore mujãã cawasoata, ¿ñe ãnie caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catãgousaena cãã. Narẽ nipetirã na cawasorijere catunuomasirã jetore na wasonucũñama. Bairi mujãã, Dios yarã ãnirĩ mujããrẽ catunuomasirã cããrẽ na rotioya. ³⁵ Bairi yu yarã, mujãã pesuare na maiña. Caroaro na átirotiya. Na wasoya mujãã cacãgorijere. ‘Marĩ tunuomasirã,’ ã tãgõãeticõãña. Bairo mujãã caápata, mujãã cawapatapee pairo nigaro. Caroaro mujãã caátie wapa jãgori pairo nigaro. Dios ruame nipetirãrẽ caĩñamai niñami. ‘Yu mena mu ñujãñuña,’ caĩena, bairi roriye caána cããrẽ

na ìñamaiñami Dios. Bairi cū pūnaa, nipetirā netōōrō carotimasī pūnaa majū mujāā ānigarā, bairo mujāā caápata. ³⁶ Marī Pacu Dios camasārē cū caīñamairōrēā bairo mujāā cūā mujāā yarārē na ìñamaiña,” na ì quetibujuyuru Jesús cūtu catāgorā etarārē.

No juzguen a otros

(Mt 7.1-5)

³⁷ Bairo ì quetibujū yaparo, na ìñupū tunu: “Aperā noo na caatīānierē roro busupaeticōāna, mujāārē bairo Dios cūā mujāā caatiere, ‘Roro átiyama,’ cū caīētīparore bairo ìrā. Tunu bairoa camasārē, ‘Carorā mujāā āniña,’ na ìētīcōāna, mujāārē bairo Dios cūā, ‘Carorā mujāā āniña,’ mujāārē cū caīētīparore bairo ìrā. Caroaro ása. Aperā roro mujāārē na caatiere masiritiya. Bairo mujāā caápata, Dios cūā roro mujāā caatiere masiriyobojagumi. Mujāārē netōōgumi yua. ³⁸ Tunu aperā na cabopacarijere na joya. Bairo mujāā caápata, caroare mujāā jogumi Dios cūā. Petoaca cabopacarārē mujāā cajoata, petoaca mujāā juátigumi. Netōjāñurō mujāā cajoata, netōjāñurō mujāā juátigumi. Aperārē mujāā cajuátato cārō mujāā juátigumi Dios,” na ì quetibujuyuru Jesús.

³⁹ ì quetibujū yaparo, ape wāme na ì cōñañupū tunu: “Ni jīcāū ūcū cacaapee mácū pñame, apeī cū bapare cacaapee mácūrē, ‘Mū yu jūgogu,’ cū caīata, ñuetō. Na, pñagarāpna operu rocajācōābujiorāma. ⁴⁰ Tunu bairoa ni jīcāū ūcū bueri majōcu, cūrē cabuei netōōrō masīētīñami. Bairo masīpeyoeticūā, cabero roquere masīpeyoeru, cūrēā bairo masīgumi,” na ìñupū Jesús.

⁴¹⁻⁴² “Tunu bairoa jīcāū caīmū cū baire, ‘Mū caapearu pūrōācā jāñañā. Yu negroara,’ qūñupū. Bairo qūñimicūā, cū pñame tutu majū cūgocōāñami cū caapearu. Tore bairo baiyami jīcāū ūcū paio roro caátacu cū cūā petoaca roro caátacure, ‘Roro mū baiya,’ cū cū caībūsupaiata. ¡Caītopairā mujāā āniña! Torena, mujāā pñame roque rejūgoya mujāā carorijere. Bairo átiri bero roque, mujāā quetibujū masīgarā aperārē rorije na caatiere,” na ì quetibujuyuru Jesús.

El árbol se conoce por su fruto

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ ì quetibujū yaparo, na ìñupū tunu: “Yucu, carou pñame carorijere rīcacuperiya. Tunu bairoa apeī yucu caroricu caroare rīcacuperiya. ⁴⁴ Tocānacā yucu carīcacutiire ūgarā, tiire marī masīña. Tunu marī caugarije, higuera na caīñjērē marī jeetiya pota yucuru. Tunu bairoa use cūārē marī jeetiya pota wopu. ⁴⁵ Torena bairo camasā caroarā na yeripū caroaro tūgoñañama. Bairi caroaro busuyama. Aperā carorā na yeripū roro tūgoñañama. Bairi roro busuyama. Marī yeri marī catūgoñamasīñjēpū cañoi, marī busñucūñā,” na ì quetibujuyuru Jesús.

Las dos bases

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ì quetibujū yaparo, na ìñemoñupū tunu: “Mujāā yu yaye quetire átigaetimirācūā, ħnopēirā, ‘Jāā Quetiupau,’ yure mujāā ìñati? ⁴⁷ Āmerē ape wāme ìcōñarī mujāārē yu quetibujugū camasī cū cabairijere. Ni ūcū yutu caetau, yu yaye quetire tūgori, cabero yu caīrōrē bairo caācu atore bairo niñami: ⁴⁸ Tutuari wiire caqūēnorē bairo camasī niñami. Cū pñame pūpea yeseari cū wii botare ūtā buire nūcōñupū. Bairi cabero rīa putaro, oco pñame ti wiipū etayuparo. Bairo ti wiire bñtioro to cajabemiatacūārē, ti wii pñame toa nicōāñuparō, usūro cū caqūēnorīcā wii āniñi. ⁴⁹ Tunu bairoa

apei cãã yu yaye quetire tãgogaetiri, yu caĩrõrẽ bairo caápei atore bairo niñami: Tutuaeti wiire caqũenõrẽ bairo caãcã niñami. Cũ ruame ãtã bui mee cã wii botare nucõñupũ. Papaturopu cã wiire qũẽnoñupũ. Bairi cabero ria putaro, oco ruame ti wiĩpũ efaɣuparo. Bairo eta, ti wiire butiro to cajaberoi yua, ti wii ruame pecoasuparo. Usueto cã caqũenõrĩcã wii añirĩ ñee mano ñapeticoasuparo,” na ñ quetibũjuyupũ Jesús.

7

Jesús sana al criado de un oficial romano (Mt 8.5-13)

¹ Bairo camasãrẽ na ñ quetibũjũ yaparo yua, acoásupũ Jesús Capernaum na caĩrĩ macãpu. ² Mai, ti yeparũ añupũ jĩcãũ, romano soldaua quetiupũ capitãn. Cũ ruame capaabojarĩ majõcũre cãgoypũ, cã camai majũrẽ. Ti watoare riajãñũpũ cã capaabojarĩ majõcũ ruame. Riácũpũ baiypũ. ³ Bairo butiro majũ cã cariaroi yua, tãgoypũ quetiupũ capitãn ti yepare Jesús cã caetarijere. Bairo tiee tãgo yua, jĩcããrãrẽ judío majã cabũtoa camasĩrãrẽ na piĩroti joyupũ Jesure. “Tãmurĩ yu yaure cã catiõũ apáro,” na ñ piĩroti joyupũ. ⁴⁻⁵ Bairi yua, Jesutũ etarã, tutuaro mena qũĩñuparã:

—Quetiupũ capitãn, jããrẽ cajõũ caroá niñami. Marĩrẽ, judío majãrẽ marĩ nucãbũgoyami. Jãã cañubueri wiire qũẽnorotibojawĩ. Bairi mũ cajãto boya. Jito tãmurĩ jãã mena —qũĩñuparã cabũtoa camasĩrã Jesure.

⁶ Bairo na caĩrõ tãgo, “Jau,” ñ, na mena ásũpũ Jesús. Bairo quetiupũ capitãn ya wiĩpũ na caetaparo jũgoye, aperã cã mena macããnarẽ na joyupũ tunu Jesús tũpũ quetiupũ capitãn ruame. Atore bairo na ñ rotijoyupũ Jesure: “Mũ, caãnimajũũ mũ añiña. Yu ruame roque mũrẽ bairo yu baietiya. Bairi yu ya wiire mũ cajããrõ ñuetõ. ⁷ Bairi yu majũ mũ yu macãũ apériarũ. Bairi topũ ãcã, cã catiãto, ñ joya. Bairo mũ caĩrõ, caticoagũmi yu yaũ. ⁸ Yu netõjãñũrõ carotirã na carotiricũ yu añiña. Tunu bairoa yu cãã quetiupũ añirĩ yu ãmũarẽ na yu rotimasĩnucũña. Bairi ‘Tiaya,’ yu caĩrõ, jicoquei atĩnucũñama. Tunu ‘Añãja,’ yu caĩrõ, jicoquei añucũñama. Tunu ‘Bairo ása,’ yu paabojari majãrẽ yu caĩrõ, jicoquei yu caĩrõrẽ bairo atĩnucũñama,” na ñ rotijoyupũ quetiupũ capitãn Jesure.

⁹ Bairo na caĩrĩjãrẽ tãgo, Jesús ruame tãgoacũacoasupũ. Bairi cãrẽ caũsarãrẽ na ãmejore ñña, atore bairo na ñũpũ:

—Mũjããrẽ cariape ñña: Ato Israel yepa macããna jĩcãũ ãcã cãrẽ bairo yu mena catãgoñatutuãure yu bócaetãñãtĩñña. Cũ ruame tãgoña tutuajãñũñami Dios cã carotimasĩrĩjãrẽ —na ñũpũ Jesús cã bero caũsarãrẽ.

¹⁰ Bairo cabero quetiupũ capitãn cã cajoatana wiĩpũre tunueta ãna, paabojari majõcũ cacatĩpũre cã etayuparã yua.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Jesús ruame atie bero ásũpũ tunu Naín cawãmecũti macãpu. Cũ mena bapacutiásũparã cã cabuerã. Aperã capããrã camasã cãã na bero usayuparã. ¹² Bairo ti macãũ na caetariapũ Jesús ruame ññajoyupũ capããrã camasã ti macã, cawitiãnrãrẽ. Na ruame cabaiyasiatacũre cã yarãnã, cã neásũparã. Cabaiyasiatacũ ruame jĩcãũã ãñupũ cawapearico macã. ¹³ Bairo Jesús cawapearicore ñña, cõ ññamaiñupũ. Bairi atore bairo cõ ñũpũ:

—Yu yao, otieticõãña.

¹⁴ Bairo ī yaparo, ti masā potire etanucā, pñāñurpū. Bairo cū caáto, ti potire caneatana pñame tuanucāñuparā. Bairo na cabairo, cariacoatacure qũñurpū Jesús:

—Cawāmau, tūgoya yu cañrjē. Murē ñiña: ¡Wāmñucāñā! —qũñurpū Jesús cariacoatacure.

¹⁵ Bairo cū cañrō, cariacoamiatacu pñame jicoquei cati wāmñumũñurpū yua. Baicōā, bñsujūgoyuru. Bairo cū cabairo ñña, Jesús pñame cū joyuru cū racorure. ¹⁶ Bairo Jesús cū caátijēñorjēre ñnarā, nipetiro camasā bñtiro uwiyparā. Tunu Diore qũñ basapeoyuparā:

—Profeta carou caññu majū marñtu etayami.

Tunu atore bairo ī basapeoyuparā:

—Dios cū yarārē juátinemogu marñtu etayami —ī basapeoyuparā Jesús cū caáto caññaatana.

¹⁷ Bairo ti yepa, Judea yepa macāña, bairi ti yepa tñni macāña cūñ nipetirā Jesús cū caátiatajere tūgopeticoasuparā.

Los enviados de Juan el Bautista

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Juan cūñ, presoru na cacūrocaricu tūgoyuru tie quetire. Cū cabuerā pñame cū quetibujuyuparā. Bairi na mena macāñnarē na piijoyuru. ¹⁹ “Jesure na jēñiñarā áparo,” ī, na piijoyuru. “¿Cariapea Mesías Dios cū cajou majū mu añiñati? ¿Cū mee mu caāmata, apei pñamerē jāñ coterāati?” qũñ jēñiñarājá,” na ññurpū Juan cū cabuerā pñgarārē. ²⁰ Bairi cū cabuerā cū cañrōre bairo ásúparā Jesús tñru. Bairo cū tñru eta yua, atore bairo qũññuparā Jesure:

—Juan, camasārē cabatizamiricū pñame jāñ joami. Murē jāñ jēñiñarotiami: “¿Cariapea, Mesías, Dios cū cajou majū mu añiñati? Cū mee mu caāmata, ¿apei pñamerē jāñ coterāati?” —qũñ jēñiñañuparā Juan cū cajoatana Jesure.

²¹ Mai, na cajēñiñaparo jūgoyeaca, Jesús pñame capāārā camasārē na catioyuru. Cariayecñnarē, bairi popiye cabairā cūārē, bairi wātñ yeri pñna cacūgorā cūārē, nipetirārē na catioyuru. Tunu bairoa cacaapee ññamasñēna cūārē na catioyuru Jesús. ²² Bairi Juan cū cabuerā na cajēñiñarō, atore bairo na ññurpū:

—Ññañijate mujāñ majū yu caátiatajere. Tiere Juarē cū quetibujurājá. Yu camasññrjē jūgori caññamasñētāna merē ññamasññama. Tunu caāmasñētāna cūñ merē ámasññama. Carupau boaatana cūñ merē caticoayama. Catūgoetana cūñ merē tūgomasññama. Tunu cabaiyasiatana cūñ merē caticoayama. Tunu cabopacarā cūñ caroa queti tūgoyama Dios narē cū canetōññrjēre. Tiere cū quetibujurājá. ²³ Tunu bairoa mujāārē ñiña: ¡Hseanirññiñama camasā yu mena catūgoñatutuajānaena pñame! —na ī joyuru Jesús, Juan cū cabuerārē.

²⁴ Bairo Juan cū cajoatāna na caátó ñña, to macāña capāārā camasārē na quetibujū jūgoyuru Jesús, Juan cū cabairiquere. Atoze bairo na ññurpū: “¿Nopēññr desierto cayucñmanoru mujāñ ásúpari? ¿Jñcūñ yeruñaca, wñnoi cayugñricñacarē ññagarā, toru mujāñ ásúpari? ²⁵ ¿O caññu, caroa jutñ cajññañrē qũññagarā, toru mujāñ ásúpari? Mujāñ baiesupa. Camasā caroa jutñ cajññarā pñame caroa wiiripu, quetiuparā ya wiiripu añññama. Desierto cayucñmanoru etatñyama na ñña. ²⁶ ¿O profetare qũññagarā, toru mujāñ ásúpari? Bairoa mujāñ baiyupa. Cariape mujāñrē ñiña: Mujāñ pñame, ‘Profeta ācñmi Juan,’ mujāñ caññtūgoñamiatacūārē, Juan profeta netōōñññurō caññimajūññiñami. ²⁷ Cūñ añññiñ Dios yaye quetibujurica tutñru na cawoatujūgoyecñtacu majū. Atoze bairo ti tutñru ī quetibujuyuyupi Dios cū macñrē, Juan cū cabaipeere:

‘Mu, yu cajorau, ti yerapu mu cabuiaparo jūgoye, apeire cū yu qūēnoroti jojūgogu.

Camasā mu yaye quetire na tūgoṁsaáto ī, apeire yu qūēnoroti jojūgogu,’
 ī quetibuṁyayupi Dios Juan cū cabaipeere.

28 Cariape mujāārē ñiña: Ni jīcāū ūcū atī yerapu cabuiaricu Juan netōrō caquetibuṁyenetōomasī maami. Baiṁna, Dios cū carotimasīriṁna macāācū ṁname nipetirā netōrō cabūgoro macāācū ānīmīcāā, ape rūmṁṁ roquere Juan netōrō masīcōāṁni.

29 “Bairo cū caīrō tūgo, nipetiro camasā Juan cū cabautizaricarā ṁname Diore qūīroayuparā. Gobiernorē camasā yaye dinerore cajejobojari majā cūā qūīroayuparā. “Torecū, marī Pacū Dios caroaro cariape átīnucūñami,’ qūī tūgoña masīñuparā Dios cū caátīere. 30 Aperā fariseo majā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā ṁname roque Juan cū cabautizarijere boesuparā. Bairo boena, Dios narē cū cajuátigamirījērē butioro īñateyuparā,” na ī quetibuṁyayupu Jesús.

31 Cū ṁname masīcōāñupū na catūgoñarījērē. Bairi atore bairo na īñupū: “¿Dope bairo mujāā, atī yūtea macāāna mujāā ūnarē ñicutī? ¿Noa ūnarē bairo mujāā ānicutī? 32 Cawīmarārē bairo mujāā āniña. Cawīmarā ṁname camasā na caneñaporīṁna ūno plazapṁ eperā, awajari atore bairo ī joyama na baparārē: ‘Jāā catōrōā putiro mujāā basaeṁtiapṁ. Tunu bairoa jāā caotiro cūārē, jāā mujāā otīnemoetiapṁ,’ ī joyama cawīmarā na baparārē. Narē bairo mujāā āniña cayugaena majū. 33 Tūgopeoya mai. Yu jūgoye etayupi Juan, camasārē na bautizapṁ etapṁ. Cū ṁname paṁ ūgaesupṁ. Tunu ṁse oco cūārē etītinucūñupū. Bairo cū cabairijere īñarā, mujāā ṁname, ‘Wātī yeri pūna cacāgoṁ ācūmi. Cū marī tūgoetiroa,’ mujāā īñupā Juarē. 34 Bairi Juan bero yu, Camasā Jūgocū, yu etawu. Yu ṁname camasā mena yu ūganucūñā. Na mena yu etīnucūñā. Bairo yu cabairijere īñarā, mujāā ṁname, ‘Ūgarapajāñūñami. Ūse oco cūārē etīpacajāñūñami. Carorā mena bapacūṁtiyami. Tunu bairoa Roma macāācū gobiernorē camasā yaye dinerore cajejobojari majā mena bapacūṁtiyami. Bairi carōṁ ācūmi. Cū marī tūgoetiroa cū cūārē,’ yu mujāā īnucūñā. 35 Baiṁna, Dios ṁname cū camasīrījērē camasārē na āti īñōñami cū mena catūgoñatutuarā caroaro na caátīe jūgori,” na īñupū Jesús.

Jesús en casa de Simón el fariseo

36 Cabero fariseo majā mena macāācū jīcāū, Simón cawāmeṁcū Jesure qūīñupū: “Jito, marī ūgaáto yu ya wiipṁ.” Jesús ṁname cū caīrō tūgo, “Jau,” ī, cū ya wiipṁ ásūṁ. Topṁ eta, ti wiire jāā, cū mesapṁ etanumuñupū. 37 Mai, ti macāṁ añupō carōmio roro caáco. Cō ṁname tūgoyupo Jesús fariseo ya wiipṁ cū caugapṁ etaro. Bairo tiere tūgo, ti wiipṁ ásūpo cō cūā. Caroarṁcapṁ cajūtīñurījērē cūgori ti wiipṁ ásūpo. 38 Bairo ti wiire jāāeta, Jesús rūpori tṁṁ rūyupo. Bairo rui, otīyupo. Bairo cō caotiro, cō yaco oco ṁname cū rūporiṁ etayuparo. Bairo cabairo īña, cō poa mena cō caapee ocore pareyupo. Bairo pare yaparo, Jesure cū ṁcūbūgori cū rūporire ūpūñupō. Ūpū yaparo, caroa cajūtīñurījē, cō cajeatajere cū rūporire piopeoyupo yua. 39 Bairi fariseo ti wii upapṁ ṁname bairo cō caáto īña, atore bairo ī tūgoñañupū: “Jesús, cariapea Dios yapṁ profeta cū caāmata, atio carōmio cō caátīānierē masībujōumī. ‘Yure capāño, rorije caáco niñamo,’ ī masībujōumī, Jesús profeta cū caāmata,” ī tūgoñañupū fariseo, ti wii upapṁ ṁname. 40 Jesús ṁname masīcōāñupū cū caītūgoñarījērē. Bairi atore bairo qūīñupū:

—Simón, jīcā wāme mu ñigaya.

Bairo cū caīrō tūgo, “Jau, īña,” qūīñupū.

41 Baiiri Jesús ruame atore baiiro qũĩ quetibũjuuru Simorẽ:

—Caũma ruarã dinerore cawaramorã ãñuparã. Jĩcãũ paijãñurõ, quinientos denario moneda tiiri majũ waramoñurũ. Apei ruame petoaca cincuenta denario moneda tiiri majũ waramoñurũ. 42 Na, ruarãrua tie dinerore tunuro masĩesuparã. Baiiri na cawaramo ruame bopacooro na ñnarĩ, “Ñugaro. Mũjãã cawaramorĩjẽrẽ yũ masiritĩgũ,” na ññurũ yua. Baiiri, ¿ni ruame carẽ cũ mainetõcuti? —qũĩ jẽniñãñurũ Jesús fariseore.

43 Baiiro cũ caĩjẽniñarõ tũgo, atore baiiro qũĩñurũ fariseo Jesure:

—Yũra, paijãñurõ cawaramo ruame bũtioro cũ maijãñũñami —qũĩñurũ.

Baiiro cũ caĩrõ, “Cariape miña,” qũĩñurũ Jesús ruame.

44 I yaparo, carõmiorẽ ãmejore ñña, qũĩñurũ Simorẽ:

—¿Atio carõmio cõ caátiatajere miñaetiyati? Mũ ya wii yũ caetaro bero, yũ mũ oco joetiaryũ, yũ ruaporire yũ cacosepeere. Baiiro mũ caãpericõãmiatacũãrẽ, atio cõ caapee oco mena yũ ruaporire coseamo. Áticõã tunu, cõ poa mena yũ ruaporire pareamo. 45 Tunu baiiroa mũ ya wii yũ caetaro, caroaro jẽnirĩ yũ mũ ñrũetiaryũ. Baiiro mũ caãpericõãmiatacũãrẽ, atio nucũbũgorique mena yũ ruaporire ñrũ jãnaẽtĩñamo.

46 “Tunu yũ ruoore use oco aceite mena mũ peoetiaryũ. Baiiro mũ caãpericõãmiatacũãrẽ, atio caroa cajutiñurĩjẽrẽ yũ ruoroamo yũ ruaporire.

47 Baiiri mũrẽ ñiña: Atio yũre cõ caátiroarije jũgori yũre bũtioro cõ camairõrẽ áti ññoñamo. Baiiri cõ carorije wapa paio to caãnimiatacũãrẽ, tiere yũ masiriyoya. Baiirua, apei petoaca cõ carorije wapare cũ camasiriyoaata, petoaca cũ camairĩjẽ cũãrẽ áti ññobujioymi carẽ camasiriyoyere,” qũĩñurũ Jesús Simorẽ.

48 Qũĩ yaparo yua, atore baiiro cõ ññurũ Jesús carõmiorẽ:

—Yũ yao, mũ carorije wapare yũ masiriyoya.

49 Baiiro cũ caĩrõ tũgo, ti wii macããna, cũ mena caũgari majã ruame ãmeo ññuparã na majũ:

—Baiiro caĩ, ¿ñamũ ñcũ cũ ãnicuti?

50 Baiiro Jesús ruame na caĩrĩjẽrẽ masĩmicũã, carõmiorẽ cõ ññemoñurũ:

—Yũ mena mũ tũgoñatutuaya. Baiiri mũrẽ yũ netõõña. Caroaro useanirĩqũẽ mena ácoja —cõ ññurũ Jesús carõmiorẽ.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

1 Cabero Jesús ãñesẽãñurũ apei macããrĩru. Baiiri tocãnacã macã, capairi macã, o õcã macããcã cũãrẽ etayũ, to macããnarẽ na quetibũjuuru. Caroa queti, Dios cã carotimasirĩraũ caetarore na quetibũjuuru. Cũ cabuerã, ruã wãmo peti ruore ruã pẽnirõ cãnacãũ apóstolea majã mena quetibũjuũ ñesẽãñurũ.

2 Tunu carõmia, wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgomiatana cũã cũ mena bapacuti ñesẽãñuparã. Jesús ruame wãtĩ yeri pũnarẽ na acurewiyojobjayuru. Jĩcãõ Jesús mena caácó, María Magdalena wãmecusupo. Cõ ruame wãtĩ yeri pũnarẽ jĩcã wãmo peti ruã pẽnirõ majũ cacũgomiataco ãñurõ. 3 Apeo, Juana cawãmecusũ ãñurõ. Cõ ruame Cuza, Herodes ya wiire paari majãrẽ carotibojau nũmo ãñurõ, Juana ruame. Apeo, Susana cawãmecusũ ãñurõ. Capããrã ãñuparã bairãrua Jesús mena cañesẽãrĩ majã rõmirĩ. Na cacũgorije mena Jesujããrẽ na juátinemoñuparã.

La parábola del sembrador
(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Cabero camasã capããrã, na ya macããpũ caatiatana Jesutũre neña etayu-parã, qũĩñagarã. Bairo na caneñaetaro ñña yua, na quetibũju jũgoyupũ Jesús. Oteriquere caoteire ìcõñarĩ atore bairo na ì quetibũjũyupũ: ⁵ “Jĩcã rũmũ ásũpũ jĩcãũ caũmũ cũ wesepũ, oteriquere otei áccã. Topũ eta, cũ oteriquere wẽbato otejũgoyupũ. Bairo caroaro cũ caotemiatacũãrẽ, oterique jĩcã rupa ñañuparõ maarpũ. Bairo cabairoi, ti wããrẽ caãnetõrã camasã pũame oteriquere pea aboyuparã. Tunu bairoa minia ti rupare ññarĩ, wũ ruiati, ugarecõãñuparã maarpũ cañaatarupare. ⁶ Cabero cũ cawẽbatoro, ape rupa ãtã yeparũ ñañuparõ. Bairo tie oterique pũame pũtiatĩmii yua, yoaro mee riacoásũparo, ti yepa caoco mano jãgori yua. ⁷ Cabero ape rupaa pota yucũ watoapũ ñañuparõ. Cabero pota yucũ pũame bũtinetõrõ, tie oterique caroaro pũtimasĩesũparo. Pota yucũ pũame otere bũtibiacõãñuparõ. ⁸ Cabero ape rupaa pũame caroa yeparũ ñañuparõ. Cabero puti, bũticoasũparo. Bairo bũtiátõ yua, tocãnacã jatĩpũa cien rupa jeto rĩcacũsuparo,” na ì quetibũjũyupũ Jesús.

Ì quetibũju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ: “Mujãã caãmoocũna mujãã ãniña. Bairi ãmerẽ yua, mujããrẽ yũ caquetibũjuatajere tũgoãmewiyoya mujãã yeripũ,” na ññupũ, Jesús bũsũrique tutuaro mena cãtũ caneñaetari majãrẽ.

El porqué de las parábolas

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Cabero Jesús cũ cabuerã pũame qũĩ jẽniñañuparã: “¿Dope ñgaro to ññati caotei queti?” qũĩñuparã. ¹⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ì quetibũjũyupũ Jesús: “Dios cũ carotimasĩrĩpũ macããjẽrẽ tirũmũpũ macããna na catũgoetajere mujãã roquere mujãã masĩõñami. Aperã tiere na camasĩrõrẽ boetiyami. Torecũ, ape wãme ìcõñarĩ na quetibũju rotiyami Dios. Na pũame cacaapee cũgorã nimirãcũã, Dios cũ caãtiere ññamasĩetĩñama. Tunu bairoa cũ yaye quetire tũgomirãcũã, tiere tũgomasĩetĩñama,” na ì quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Bairo ì quetibũju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ Jesús tunu cũ cabuerãrẽ: “Ãmerẽ yua, mujããrẽ yũ quetibũjũgũ caroaro ìcõñarĩ camasãrẽ yũ caquetibũjuatajere. Caotei cũ caoterije Dios yaye quetire bairo niña: ¹² Camasã jĩcããrã Dios yaye quetire tũgoyama. Bairo tũgomirãcũã, tũgomasĩetĩñama. Dios bũsũriquere na catũgoatato beroaca, wãtĩ pũame uwaro eta, jecõãñami na camasĩbũjioatajere. Minia na cawũje ugãricarore bairo etanecõãñami wãtĩ, na camasĩbũjioatajere, Dios bũsũriquere cariape na tũgoeticõãtõ, ì. Na canetõrõrẽ boetiyami wãtĩ. Na pũame caotei cũ caoterique maarpũ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ¹³ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire ãseanirõ tũgo, jicoquei, ‘Jau,’ ññama. Bairo bomirãcũã, bairãpũa na yeripũ caroaro cũ yũetiyama. Capũtirije canũcõmanajẽrẽ bairo niñama. Bairi wãtĩ pũame, ‘Roro ása,’ cũ caĩrõ, yoaro mee jãnañama Dios yaye quetire. Dios mena yoaro ãmerĩñama. Naa, caotei cũ caoterique ape rupaa ãtã rupaa bũipũ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ¹⁴ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire, ‘Jau,’ na caĩrõ bero, apeye ñnie pũamerẽ bũtioro tũgoña macãñama. Ati yepa macããjẽ wapatarique ñnierẽ, bairi caroaro na caãñigarije cũãrẽ tũgoñañama bũtioro. Bairi Dios bũsũriquere tũgoña bairiticõãñama. Caroaro caãnarẽ bairo na caãperoi, carĩca bũtimasĩetĩerẽ bairo niñama. Bairi naa, caotei cũ caoterique ape rupaa pota watoapũ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ¹⁵ Bairãpũa, aperã roque Dios yaye quetire ãseanirõ tũgoyama. Na yeri pũnapũ cariape tũgopeori, tiere tũgousayama. Bairi Dios mena

tutuario niñama. Cū yaye quetire jānaētīñama. Capee caroare átinucũñama. Caotei cū caoterique ape rupaa, caroa уерау саñaricã rupaare bairo niñama. Bairo capee caricacutacure bairo niñama yua,” na ĩ quetibujuyuru Jesús cū cabuerārē.

La parábola de la lámpara
(Mr 4.21-25)

16 ĩ yaparo, atore bairo na ĩ quetibujunemoñupū Jesús tunu: “Ni ũcū ĩcãũ ĩñaworiquere bugacũētīnucũñami jota rocara. Cama rocara cãārē cũētīñami. Jõbuirū roque cūnucũñami, camasã nipetiro cajãæetarã na caññamasĩparore bairo ĩ. 17 Na cajñaworipau nipetiro baugaro caññamaniaataje. Torea bairo ape rãmũrũ camasã nipetiro ãme camasã manierē masĩpeticoagarãma.

18 “Bairi yu caquetibujurijere mujãã catũgopeoata, Dios ruame mujããrē masĩõnemogũmi tunu yu caquetibujurijere. Bairo tũgomirãcũã, petoaca mujãã catũgopeoata roque, cabero mujãã camasĩmiatajere mujãã masiriticõãgarã. Bairi caroaro cariape tũgopeoya,” na ĩ quetibujuyuru Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

19 Bairo cū caĩquetibujero bero, Jesús paco, bairo cū bairã cãã topu etayuparã. Bairo camasã capããrã Jesús tũrũ na caãnoi, na yau tũpũre eta ãmasĩõnemogũmi. Bairi Jesús cū caãni wii macãrũ cū cotenucũñuparã. 20 Bairo macãrũ na cacotenucũrõ, Jesutu macããcũ ĩcãũ bairo quĩñupũ Jesure:

—Mu paco, mu bairã mu macãũparã. Macãrũna murē coterã átiuparã — quĩñupũ ĩcãũ Jesure.

21 Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús to macããnarē:

—Noa ãna Dios yaye quetire catũgousarã ruame niñama yu pacore bairo caãna, bairi yu bairãrē bairo caãna —na ĩñupũ Jesús to macããnarē.

Jesús calma el viento y las olas
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

22 ĩcã rũmu Jesús cū cabuerã mena cũmua capairicaru ájããñupũ. Bairo ájãã yua, atore bairo na ĩñupũ:

—Jito, ati utabucara ape nugõãrũ marĩ pẽña átõca.

Bairo cū caĩrõ bero, pẽñacoásuparã. 23 Bairo na caátõ yua, wĩno paioo papu átijũgooyuparo. Bairo capapuro, ocoturi paioo atjabejããñuparõ, cũmua ruagari tũnirũ yua. Mai, Jesús ruame cãnijããcoasupũ. 24 Bairo cū cabairoi, cū cabuerã ruame cū wãcõñuparã. Cū wãcõrĩ atore bairo quĩñuparã Jesure:

—jããrē cabuei, ruarã marĩ baiya! ;Yasirã marĩ baiya! —quĩñuparã.

Bairo na caĩrõ tũgowãcã, wãmũnucãñupũ Jesús. Wãmũnucã, wĩnorē jãnarotiyupũ. Tunu bairoa oco turiri cãārē jãnarotiyupũ. Bairo cū caĩrõ, jicoquei jãnacõasuparo yua. 25 Cabero atore bairo na ĩñupũ Jesús cū cabuerãrē:

—¿Dios mena mujãã tũgoña tutuaetiyati? —na ĩñupũ.

Cū cabuerã ruame cū caátõ ãna acũacoasuparã. Bairi atore bairo ãmeo ĩñuparã na majũ:

—Ago tame, ĩnocãrõ majũ cū masĩñati Jesús! Wĩno, ocoturi cãã cū tũgocõãña —ĩñuparã, Jesús cū camasĩrĩjẽrē ĩñarĩ.

El endemoniado de Gerasa
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

26 Cabero ti utabucara ape nugõãrũ pẽña etayuparã Jesujãã. Galilea yepa jããme, Gerasa cawãmecutorũ etayuparã. 27-29 Bairo eta yua, maanucãñupũ Jesús. Bairo cū camaa nũcãrõ, caũmu ĩcãũ, wãtĩ yerĩ pũna cacũgon ruame

cū atu etayuru. Mai, caūmu p̄ame yoaro jutii mácū niñesēãñupū. Wiip̄u āmeñupū. Ɛtā wiirip̄u roque camasārē na carericarop̄u niñesēãñupū. Tunu wātī yeri p̄na cūrē cū caāno jūgori nairō mecānucūñupū. Bairi camasā p̄ame cū ñesēã rotietimiñuparā. Cū wāmorirē, bairi cū r̄pori cūrē āpōā wēērī mena cū jiyānucūmiñuparā. Bairo na caātiamiatacūrē, cū p̄ame āpōā wēērīrē tūgājure recoanucūñupū. Bairo áticoā, camasā manop̄u rutiñesēãcōā nucūñupū. Bairo bai, ti rām̄u Jesús t̄p̄u eta, r̄poraturi mena etanumurī Jesure q̄ū awajayuru. Mai, Jesús p̄ame atore bairo q̄ūñupū wātī yeri p̄narē:

—Wātī, jicoquei cū witi ácúja! —q̄ūñupū.

Bairo cū caīrō tūgo, wātī yeri p̄na cacūgon p̄ame, Jesure q̄ū awajayuru:

—¡M̄u, Dios, jōbui macāácū macū, m̄u āniña! ¿Ñerē m̄u ácuati yut̄are? ¡Popiye yu cabaipere ápericoāña! —butiuro q̄ūñupū.

30-31 Bairo cū caīrō tūgo, q̄ū jēniñañupū Jesús wātī yeri p̄narē:

—¿Nam̄u m̄u wāmecutiyaŋi?

Bairo cū caīrō tūgo, q̄ūñupū wātī yeri p̄na Jesure:

—Jāā, capāārā jāā niña. Bairi yu wāme, Legiōn yu āniña. ¡Jāārē aperop̄u, popiye bairicarop̄u jāā m̄u joera! —butiuro q̄ūñupū wātī yeri p̄na Jesure.

32 Mai, tot̄u ūtāur̄u capāārā yesea nuricārā ūgarā ásuparā. Bairo na caūgaāno, wātī yeri p̄na p̄ame atore bairo butiuro q̄ūñuparā Jesure:

—¡Yeseap̄ure jāārē jāárotiya! Nap̄ure jāā jāāgarā —butiuro q̄ūñuparā.

Bairo na caīrō tūgo, “J̄au, top̄u ánāja toroque,” na ñupū Jesús, na ároti yua. **33** Bairo cū caīrō, wātī yeri p̄na p̄ame caūmarē cū witipeticoásuparā. Yeseap̄ure jāārásuparā. Bairo yeseare na cajāār̄p̄au yua, yesea ūtāu bui cañmiiatana p̄ame mecūrā ūtab̄uc̄rap̄u atore ñañuacoásuparā. Bairi yua, ruapeticoásuparā yesea p̄ame.

34 Bairo na cabairo ñña, yeseare cacotemiatana p̄ame acuar̄i acoásuparā. Macār̄u etacoasuparā. Top̄u na quetib̄uj̄uyuparā nipetiro yesea na cabaiatajere. Macā t̄ni macāāna cūrē na quetib̄uj̄uyuparā. **35** Bairo tie tūgori camasā p̄ame ñnarásuparā cabaiatajere. Bairo top̄u etarā, q̄ūñña ac̄uacoasuparā capāārā wātī yeri p̄narē cacūgomiatac̄ure. Cū p̄ame jutii jāār̄i, caroaro tūgoñar̄iq̄ūē mena ruiyuru. Bairi dope bairo cū cabaiatajere masiēna, uwi-jāññuparā. **36** Bairo baicōā, caññaatana p̄ame, na quetib̄uj̄uyuparā caetarārē. Wātī yeri p̄narē cacūgomiatacu cū cabaiatajere na quetib̄uj̄uyuparā. **37** Bairo na caquetib̄uj̄uro, butiuro Jesure cū uwiri atore bairo q̄ūñuparā: “Tunu ácúja m̄u caātiatator̄u,” q̄ūñuparā Jesure to macāāna, Gerasa yepa macāāna. Bairo na caīrōi, Jesús p̄ame cūmarē ájāññupū tunu cū cabuerā mena. **38** Bairo cū caájāārō, wātī yeri p̄narē cacūgomiatacu p̄ame butiuro q̄ūñupū Jesure:

—Jesús, m̄u mena yu ágaya butiuro —q̄ūñupū.

Bairo cū caīrō, Jesús q̄ūñupū tunu:

39 —Yu yau, tuaya. M̄u ya macā p̄ame tunu ácúja. Top̄u eta, to macāānarē na quetib̄uj̄uya marī Quetiup̄au Dios caroaro m̄u cū caātiatajere —q̄ūñupū.

Bairo cū caīrō tūgo, tunucoásup̄u cū ya macār̄u. Top̄u eta, nipetirārē na quetib̄uj̄uyuru Jesús cū caātiatajere.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

40 Bairo cabero Jesús ti ūtab̄uc̄rare cū capēñ̄aetaro, capāārā camasā cū coteyuparā. Bairi ūseanir̄iq̄ūē mena cū bocáyuparā. **41** Bairo Jesús cū camaan̄cārō, cāt̄u etayuru caūmu j̄icāū, Jairo sawāmes̄c̄u. Jairo p̄ame

camasã na cañubueri wii sinagoga quetiuparũ añupũ. Torecũ, cãtu eta, rupopaturi mena eta numurĩ Jesure quiroayurũ. Bairi butioro, “Yũ ya wiipũ mũ caátó yũ boya,” quĩñupũ. ⁴² Mai, Jairo macõ pũame riajãñupũ. Cũ macõ, jicãõã caãcõ pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã cãmarĩ majũ cacũgo añupũ. Bairo bairi merẽ riãcõpũ baiyuro. Bairi Jesús cũ ya wiipũ cũ caátõre butioro boyurũ Jairo, cõrẽ cũ catioáto, ì. Bairo Jesús pũame, Jairo macõ cõ cabairo tũgo, Jairo mena acoásurũ, cariao cõ caãnorũ ácũ.

Bairo cũ caátó, camasã pũame utabijaro majũ cũ usayuparã Jesure. ⁴³ Mai, na mena macããcõ jicãõ carijãnaecõ añupũ. Yoaro, pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã cãmarĩ majũ tiere riayupo. Catimasĩesupo. Capããrã camasã cõrẽ na caucotimiatacããrẽ, cõ tũgoosuparo. ⁴⁴ Bairo baicõã yua, tũgoñañupõ cõ pũame Jesús cũ camasĩrjẽrẽ, cũ cariyaye netõmasĩrjẽrẽ. Bairo tiere tũgoñarĩ, Jesús bero pũame asũpo. Bairo aperã na caĩñaeto, cũ jutiro cayoaro yapaacarẽ tuañañupõ. Bairo cõ caátó, tocãrõã, jicoquei caticoasupo. Cõ carĩ petirique riaye jãnacoasuparo yua. ⁴⁵ Bairo cõ capãñarõ bero, atore bairo na ìñupũ Jesús cũtu caãna camasãrẽ:

—¿Noa na tuañaati yũ jutirore? —na ì jẽniñañupũ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, nipetirã, “Jãã tuañaetiarpũ,” quĩñuparã.

Bairo na caĩrõ bero, Pedro pũame quĩñupũ Jesure:

—Jãã cabuei, rita ãnoa camasã capããrã niñama. Bairi mũ tunerocayama noo na caboro. Nana na caátiere mi bauya —quĩñupũ Pedro Jesure.

⁴⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgomicãã, atore bairo na ìnemoñupũ Jesús tunu:

—Yũ camasĩrjẽrẽ yũ átiroayurũ. Bairi yũ masĩña yũ caátiatajere. Jicãũ ùcũ yũ jutirore pañaroyaaami —quĩñupũ Jesús Pedroro.

⁴⁷ Bairi cariamiataco pũame, ruti masĩetĩmiácó, uwi tũgoñarĩ, Jesutu etayupo. Rupopaturi mena Jesús rupori tarpũ etanumuñupõ. Nipetiro camasã na caĩñarõ, atore bairo ì quetibũyupõ:

—Catigo, yũa, mũ jutirore yũ tuañaarpũ. Bairo yũ caátó, jicoquei yũ caticoarpũ, —quĩ quetibũyupõ.

⁴⁸ Bairo cõ caĩquetibũyuro bero, cõ ìñupũ Jesús:

—Yũ yao, yũ camasĩrjẽrẽ cariyape mũ tũgoñaupa. Bairi mũ riayere yũ netõcõãña. Tunu ácõja useanirĩquẽ mena —cõ ìñupũ Jesús.

⁴⁹ Bairo cũ caĩñitoyea, jicãũ etayurũ, Jairo ya wii macããcũ pũame. Jairore quĩ quetibũyũ etayurũ:

—Mũ macõ merẽ baiyasicooamo. Bairi tocãrõã cũ patowãcõña marĩrẽ cabueire —quĩ quetibũyurũ Jairore.

⁵⁰ Bairo Jesús cũã cũ caĩrjẽrẽ tũgoyurũ. Bairo tũgori, atore bairo quĩñupũ Jairore:

—Jairo, tũgo acũaeticõãña. Dios cũ camasĩrjẽ jetore tũgoñatutuaya. Bairo mũ catũgoñaata, mũ macõ netõgomo —quĩñupũ Jesús Jairore.

⁵¹ Cabero Jairo ya wiipũ etayuparã. Bairo ti wiipũ etarã, ti wiire jããñuparã. Pedro, Santiago, Juan, bairi cawĩmao pacũa Jesús mena jããñuparã. Aperãrẽ na jããrotiesurũ Jesús. ⁵² Mai, to macããna nipetirã otiawaja añuparã. Bopacooro cõ cabairijere cõ ìña otiyuparã. Bairo na cabairo ìñarĩ, atore bairo na ìñupũ Jesús:

—Atio cawĩmao baiyasetiyamo. Cãnio baiyamo. Awaja otieticõãña mũjãã —na ìñupũ Jesús.

⁵³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, nipetirã to macããna pũame roro cũ bócaboyeticõãñuparã, “Merẽ yasicõããmo,” Ìrã. ⁵⁴ Bairo roro cãrẽ na caboca

boyetimiatacũãrẽ, Jesús pũame cawĩmao cariacoaataco cõ caãnopu jããeta yua, cõ ãnacõ wãmorĩrẽ ñerĩ, atore bairo cõ ñũpũ:

—jCawĩmao wãmunũcãña!

⁵⁵ Bairo cũ caĩrõ, jicoquei catitunucoasupo. Bairo cati yua, wãmunũcãcoasupo. Bairo cõ cawãmunũcãrõ ñña, “Cõ nuña ugariquere. Queyao baiyamo,” na ñũpũ Jesús. ⁵⁶ Cõ pasca pũame bairo cõ cabairo ñña, bũtioro tãgoñacõã maniãsuparã. Bairo na catũgoña maniamiatacũãrẽ, Jesús pũame na ñnemoñũpũ tunu atore bairo:

—Aperãrẽ na quetibũjũeticõãña mũ macõ cõ cacatiatajere —na ñũpũ.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Jicã rũmu na neñoñũpũ Jesús cũ cabuerãrẽ, pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacãũ caãnarẽ. Bairo narẽ neño, narẽ joyũpũ masĩrĩqũerẽ. Tocãnacã wãmerũrea wãtĩ yerĩ pũnarẽ wiyomasĩrĩqũerẽ na joyũpũ. Baicõã, riaye netõmasĩrĩqũẽ cũãrẽ na joyũpũ. ² Baicõã, na quetibũju rotijoyũpũ. Camasãrẽ Dios cũ carotimasĩrĩpũ caetarore na masiãto ñ, na quetibũju rotijoyũpũ. Tunu bairoa, camasã cariyecũnarẽ na catioãto ñ, na joyũpũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

³ Bairi na caãpãro jũgoye atore bairo na ñũpũ Jesús:

—Mũjãã yaye apeye ñnierẽ jeápéricõãña. Bairi tuericũ, wasopoa, pan, dinero cũãrẽ mũjãã jeápẽwa. Mũjãã cajãñarõ mena tocãrõã mũjãã neãgarã. Apero mũjãã cawasoaparore mũjãã neápẽwa. ⁴ Bairo noo mũjãã cañesẽãrõpũ jicã wĩ ñnorẽ etarã, toa tuacõãña, ti macãpũ mũjãã caãni rũmũrĩ cãrõ. Capee wiĩrĩpũ mũjãã capatowãcõ ñnesẽãrõrẽ yũ boetiya. ⁵ Bairi ñi macã macããña ñna mũjããrẽ na caĩñateata, na mena ãmerĩcõãña. Bairo mũjããrẽ na caboetiere ññarã, na macã ñerĩrẽ mũjãã rũpo jutii macããjẽrẽ mũjãã paregarã. Mũjãã mena roro na caãtĩãnierẽ na masiãto ñrã, bairo mũjãã átigarã —na ñ quetibũjũyũpũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

⁶ Bairo cũ caĩquetibũjũro bero, acoásũparã cũ cabuerã. Macãã caño cãrõ ãnesẽãñũparã. Caroa quetire, Dios roro cabairãrẽ cũ canetõõrĩjẽrẽ na quetibũjũ ñnesẽãñũparã. Tunu bairoa cariyecũnarẽ na catioyũparã.

Incertidumbre de Herodes

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Ti yatea caño Herodes, ti yepa macããna quetiũpũ pũame tũgoyũpũ nipetĩrije Jesús cũ caãtĩmasĩrĩjẽrẽ. Bairo tũgori yua, dope bairo ñ masiẽsupũ Herodes. Mai, cãtu macããna atore bairo qũĩ quetibũjũyũparã: “Juan el Bautista, cabaiyasiricũ ãnacũ merẽ catiũpũ,” qũĩñũparã cãtu macããna jicããrã Herodere. ⁸ Aperã qũĩñũparã: “Dios camasãrẽ cũ caquetibũjũrotijoricũ ãnacũ, Elías cawãmecũcũ ãnacũ catiri buiaetaũpũ,” qũĩñũparã. Bairo aperã qũĩñũparã: “Apei, tirãmũpũ caãnana profeta majã mena macããcũ jicãũ catiri buiaetaũpũ,” qũĩñũparã aperã Herodere, Jesús cũ caãtiere tũgori yua. ⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, Herodes pũame na ñũpũ:

—Juarẽ cũ boecũna, cũ rũpore yũ patarocacõã rotiwũ. Bairi, ¿ñamũ ñcũ cũ ãnicũtĩ ãni, “Tocãrõ capee ãtĩ ññoñami,” mũjãã caĩ? —na ñũpũ Herodes cãtu macããnarẽ.

Bairo na ñ yaparo yua, Jesure qũĩñagamiñũpũ bũtioro.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Cabero apóstolea Jesús cū caquetibujerotijoricarā p̄ame tunu etayuparā. Bairo eta yua, Jesure cū quetibujuyuparā na caátinesēatajere. Bairo na caīquetibujuro tūgo, “Jito aperop̄u,” na ĩñupū Jesús cū cabuerārē. Bairo ĩ yua, Betsaida na caīrī macāp̄u na jāgo ásup̄u. ¹¹ Camasā p̄ame Jesús top̄u cū caátore tūgoyuparā. Bairo tūgo yua, cū berore usayuparā. Bairo Jesús na causaetare ĩña, caroaro mena na bocáyup̄u. Bairo na bocá yua, Dios cū carotimasĩr̄ip̄u caetarore na ĩ quetibujuyup̄u. Tunu bairoa apera cariyecanarē na catioyup̄u.

¹² Bairo yoaro capee cū caáto jeto, ñamicāācā nicoasuparo. Bairi cū cabuerā p̄ame Jesut̄u etari, atore bairo q̄ũñuparā:

—Ānoa camasā capāārā niñama. Tunu atop̄ure wiiri maniña. Bairi ānoarē na árotiya macāāp̄u, top̄u yerijā, na caugaparore bairo ĩ —q̄ũñuparā cū cabuerā Jesure.

¹³ Bairo na caīrō tūgomicāā, atore bairo na ĩñupū Jesús:

—Mujāā majū na ugarique nuña.

Bairo cū caīrō tūgo, bairo q̄ũñuparā na p̄ame:

—Jāā, jīcā wāmo cārō pan jororiaca, wai p̄ugarāācā, tocārōā jāā cūgoya, ānoa na caugapeere macāāp̄u jāā cawapatijeápericōāta —q̄ũñuparā cū cabuerā.

¹⁴ Mai, top̄u añuparā jīcā wāmo cānacā mil majū camasā, Jesús cū cabuerijere catūgoatána p̄ame. Tocārō na caānimiatacūārē, atore bairo na ĩnemoñupū Jesús tunu cū cabuerārē:

—Camasārē na ruirotiya. Rupa poari na ruirotiya. Cincuenta majū jīcā poare na āmarō —na ĩñupū Jesús.

¹⁵ Bairo cū caīrō tūgo, “Jau,” ĩ, cū caīrōrē bairo ásuparā. Bairi nipetiro camasā ape poa, ape poa ruiyuparā. ¹⁶ Jesús p̄ame bairo na caruiro ĩña, pan rupa, wai mena nerī, jōbuire ĩñamugōjori, “Jāā Pacu, m̄u ñujāñuña jāā mena,” q̄ũ jēniñupū Jesús Diore. Bairo q̄ũ jēni yaparo, pan rupare carecomacā peeri, wai cūārē carecomacā peeri, cū cabuerārē na nuniñupū, camasārē na cabatoparore bairo ĩ. ¹⁷ Bairo áticōā yua, nipetiro camasā caroaro uga yapicoasuparā ugarique na cabatoatajere. Bairo na caugayaparoro bero, jejāñuparā piirip̄u na caugarugarijere. Puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā piiri majū jejāā jiroyuparā yua.

*Pedro declara que Jesús es el Mesías
(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)*

¹⁸ Ape rūm̄u Jesús jīcāā ācū, Diore cū jēni baiyup̄u. Bairo cū cabairo, cū cabuerā p̄ame cūtu etayuparā. Bairo na caetaro ĩña, atore bairo na ĩ jēniñupū Jesús:

—“¿Noa ācūmi?” yu na ĩnucūñati camasā.

¹⁹ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo q̄ũñuparā Jesure cū cabuerā p̄ame:

—Jīcāārā ĩñama: “Juan el Bautista ācūmi.” Apera ĩnucūñama: “Elías ānacū catiri ācūmi,” miñama. Apera ĩnucūñama: “Tir̄um̄p̄u caānana profeta majā mena macāācū jīcāū catiri caatācū ācūmi,” minucūñama —q̄ũ quetibujuyuparā cū cabuerā Jesure.

²⁰ Bairo na caīquetibujuro bero, na ĩ jēniñanemoñupū tunu Jesús:

—¿Mujāā ate? “¿Noa ācūmi?” yu mujāā ĩnucūñati —na ĩ jēniñañupū.

Bairo cū caīrō tūgo, jicoquei Pedro p̄ame q̄ũñupū Jesure:

—M̄ua, Mesías, Dios cū cajon, m̄u āniña —q̄ũñupū.

*Jesús anuncia su muerte
(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)*

²¹ Bairo cū caĩrõ tũgo, na ĩ quetibũjũyũpũ Jesũs cū cabuerãrẽ: “Cũã yũ ãniũa. Bairo cũã yũ caãnimiatacũãrẽ, bairãpũa maĩ, na quetibũjũeticõãña aperãrẽ.”

²² ĩ quetibũjũ yaparõ, atore bairo na ĩ ĩnemoũũpũ tunu Jesũs cū cabuerãrẽ:

–Yũ, Camasã Jũgocũ, bũtiorõ popiye yũ baigũ. Marĩ quetiuparã cabũtoa camasĩrã pũame popiye yũ baio joroque yũ átigarãma. Dios cū caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã cũã yũ tejãũugarãma. Sacerdote majã quetiuparã cũã yũ tejãũugarãma. Bairo bairi yũ pajĩã rotigarãma. Bairo yũ na capajĩãrõ, cariacõatacũ nimicãã, itia rãmũ bero yũ caticõagũ tunu –na ĩ quetibũjũyũpũ Jesũs.

²³ Cabero atore bairo na ĩ quetibũjũyũpũ Jesũs tunu nipetirãrẽ:

–Ni cabõũ, yũ cabuei caãnigãũ, cū caãtimirĩjẽrẽ jãnagũmi. Yũ carotirore bairo jeto roque átigũmi tocãnacã rãmũa. Popiye riaricarõ cãrõ baimicãã, yũ yaye quetire jãnaetigũmi, yũ cabuei caãnigãũ pũame. ²⁴ Bairo tunu caũmũ apei cū caãnie pũamerẽ mairĩ, yũ yaye quetire jãnacõagũmi. Bairo maimicãã, yasicoagũmi yua. Apei roque yũ yaye quetire cajãnaecũ roque netõcõãgũmi. Cũrẽ na capajĩã rocacõãmiatacũãrẽ, caticõã ãninucũgũmi tocãnacã rãmũa. ²⁵ Tunu caũmũ apei ati yepa macããjẽ nipetirije merẽ cũgoyami, cū caborije caãno cãrõ. Bairo cũgomicãã, Diore cū tũgoũaẽtĩĩnami. Bairo catũgoũaẽcũ ãnirĩ cū cariaatato bero Dios mena ãmerigũmi. Bairi dope baieto paio cū cacãgorije pũame. Wapa maã tie ati ỹmũrecõõ macããjẽ, Diore cū camasẽtĩcõãta. ²⁶ Bairi ni jĩcãũ ỹcũ yure tũgoũabõbori, õ yũ yaye queti cũãrẽ tũgoũabõbori, “Jesũs yãũ yũ ãniũa,” cū caĩquetibũjũgaeticõãta, yũ cũã, “Ãni, yũ yãũ niĩnami,” cū ñi masĩetĩgũ. Yũ, Camasã Jũgocũ, ati yeparũ yũ Pacũ cū camasĩrjẽ mena nemo yũ catunuetaro, “Ãni, yũ yãũ niĩnami,” cū ñi masĩetĩgũ. Ángelea majã jõbui macããna, caũnrã mena tunu yũ catunuetaro, bairo cū ñimasĩetĩgũ ni jĩcãũrẽ yure tũgoũabõbori, “Jesũs yãũ yũ ãniũa,” cū caĩquetibũjũgaeticõãta. ²⁷ Cariape mũjããrẽ yũ quetibũjũya: Mũjãã jĩcããrã, ato caãna, mũjãã cariaparo jũgoye mũjãã ĩĩnagarã Dios cū carotimasĩrĩpũa mũjũrẽ –na ĩ quetibũjũyũpũ Jesũs cū cabuerãrẽ.

La transfiguración de Jesús (Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ Cabero Jesũs atiere na quetibũjũri bero, jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rãmũrĩ bero, Pedrorẽ, Juarẽ, bairi Santiagore, “Jito,” na ĩũpũ Jesũs. Bairi ỹtãũ caũmũarĩcũ buipũ na mena wãmũ ásũpũ Jesũs. Diore qũĩ jẽniãcũ, topũ na jũgoásũpũ. ²⁹ Bairo cū cajẽniãno, Jesũs riapẽ cū baurique wasõacoasuparo. Baicõã, cū jutiro cũã botiro baicoasuparo. Asiyãũ baicoasupũ Jesũs yua. ³⁰⁻³¹ Bairo cū cabaiãno, caũmũa pũgarã asiyarije mena buiaetayuparã. Na pũame, Moissẽs ãnacũ, bairi Elĩas ãnacũ ãũũparã Jesutũ cabuiaetarã. Bairo buiaeta yua, Jesũs mena bũspũpẽniũũparã Jerusalẽpũ cū carĩãpeere. ³² Bairo na caĩãno, Pedrojãã wũgoa paimirãcũã, Jesũs bairi cū mena macããna pũgarã na caasiyarijere ĩña acũacoasuparã. ³³ Bairo cabero Jesũs mena macããna na caãtĩpũa, Pedro pũame dope bairo ĩ masĩetĩrĩ, atore bairo qũĩũũpũ Jesure:

–Jããrẽ cabuei, jatõpũ marĩ caãno ñumãjũcõãña! Bairi itia wiipãĩrĩãcã majũ mũjããrẽ jãã qũẽnobõjagarã. Jĩcã wii mũ yã wii, ape wii Moissẽs yã wii, ape wii Elĩas yã wii mũjããrẽ jãã qũẽnobõjagarã –qũĩũũpũ Pedro Jesure.

³⁴ Bairo cū caĩãno, buseriwo atĩ na tocoasuparo. Bairo catorõ, Pedrojãã pũame tipõa toyepũ ãũũparã. Bairi bũtiorõ uwiyuparã. ³⁵ Bairo na cabairo, bũsũrique buseriwo watoapũ cabũsũocajõrijere tũgoyuparã. Ato bairo

ĩñuparõ: “Ñani, yu macã, yu cabesericu majũ niñami. Cũ yaye busuriquere tũgõusaya,” i ocajoyuparo jõbuipũ.

³⁶ Bairo cairõ bero, Moisés, bairi Eliajã mañuparã. Jicãũ tuayupũ Jesús jeto yua. Tie na caññaatajere quetibujuesuparã Pedrojãã aperãrẽ.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Ti rãmu, cabusuri rãmu Jesujãã ti ãtãũrẽ ruicoasuparã. Bairo na caruietaro bero, capããrã camasã Jesutu etayuparã. ³⁸ Bairi jicãũ na mena macããcũ busurique tutuaro mena quĩñupũ Jesure:

—Cabuei, quĩñãnasã yu macãrẽ. Jicãũã caãcũ niñami yu macã. ³⁹ Wãtĩ yeri pũna pũame cũ mecũõ joroque átinucũñami yu macãrẽ. Bairo cũ awajao joroque cũ átinucũñami. Tunu cũ yuguĩ mecũõ joroque cũ átinucũñami, cũ risero jopo witrinucãpũ. Roro ropiye cũ baio joroque cũ átinucũñami. Pitigaetiayami wãtĩ yeri pũna yu macãrẽ. ⁴⁰ Bairi mu cabuerãrẽ butioro na yu wiyorotimiapũ wãtĩ yeri pũnarẽ. Mu cabuerã pũame na wiyoyo masiẽtĩñama —quĩ quetibujuyupũ wãtĩ yeri pũna cacãgõu pacu Jesure.

⁴¹ Bairo cũ caĩquetibujuro tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—¡Mujãã, atĩ yepa caãna Dios cũ camasĩrĩjẽrẽ cariape mujãã tũgoetimajũcõãña! ¿Nocãrõ yoaro mujãã mena yu añibujicõti? Jaũ, mu macãrẽ cũ neasã toroque —quĩñupũ Jesús cariaũ pacure.

⁴² Bairo sawãman pũame Jesutu cũ caetaripau yua, wãtĩ yeri pũna pũame cũ jũgoñañupũ yeparũ. Bairo cũ jũgoñaũ, riañarĩquẽrẽ bairo cũ ásupũ tunu. Bairo cũ caãto, Jesús pũame cũ jãnaõñupũ wãtĩ roro caãcure. Cũ acuwiyoyupũ yua. Bairo cũ caãto, sawãman pũame caticoasupũ. Cũ cacatiro ĩña, cũ pacure cũ tunuoñupũ Jesús cũ macãrẽ yua. ⁴³ Bairi camasã pũame bairo Dios cũ camasĩrĩjẽ jũgori Jesús cũ caãto ĩñarã, butioro tũgocõã maniásuparã.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Bairo to macããna Jesús capee caroaro cũ caãtiere na catũgoñacõã maniãtipaũ Jesús pũame atore bairo na ĩñupũ cũ cabuerãrẽ:

⁴⁴ —Ñameacã mujãã yu caquetibujurijere tũgopeoya. Mujãã masiritiepa. Yu, Camasã jũgõcu, yu ñerotieogũ camasãrẽ —na ĩñupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

⁴⁵ Na pũame tie cũ caĩrĩjẽrẽ tũgomajũcõãmĩracãũ, tiere tũgomasiẽsuparã. Dios na catũgomasĩpeere na joesupũ mai. Tunu bairoa Jesure cũ jẽniña uwijãñũparã tiere.

¿Quién es el más importante?

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Cabero tunu ãmeo i busuyuparã cũ cabuerã na majũ: “¿Ni majũ cũ añicũti marĩ menarẽ caãnimajũrẽ bairo caãcũ?” ãmeo ĩñuparã na majũ.

⁴⁷ Jesús pũame masicõãñupũ na caĩrĩjẽrẽ. Bairo masĩrĩ yua, sawĩmanacare cũtu cũ tũgãẽtoyupũ. ⁴⁸ Bairo áticõã, atore bairo na i quetibujuyupũ. Jesús cũ cabuerãrẽ:

—Ni jicãũ ãcũ, yu yaye quetire tũgõusari, ãni sawĩmanrẽ bairo caãcũrẽ cũ camaiata, yure camairẽ bairo cũ ñiñagn. Tunu bairoa yure camai cũ caãnoi, yu jeto mee Dios yure cajoricũ cũã cãrẽ camairẽ bairo quĩñagumi. Ni jicãũ ãcũ mujãã mena macããcũ, mujãã roca netõjãñurõ carotimasĩ pũame mujãã netõjãñurõ caãnimajũrẽ bairo quĩñagumi Dios —na i quetibujuyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Juan p̄ame atore bairo q̄ũĩñup̄ũ Jesure:

—Jããrê cabuei, apei caũmurê jãã ññawũ. Cũ p̄ame m̄ wãme mena ñrĩ rotimasĩwĩ. Bairo rotimasĩrĩ yua, cũ acurewiyojowĩ wãtĩ yeri p̄ñarê, caũmurê cajãñamiatacure. Bairo cũ caáto ñña, jãã p̄ame cũ caátiere cũ jãã átirotiepu, marĩ mena macããcũ cũ caãmerõĩ —q̄ũĩñup̄ũ Juan Jesure.

⁵⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo q̄ũĩñup̄ũ Jesús Juarê:

—¿Nopẽĩrã cãrê, “Ápeina,” mujãã ñrĩ? Bairo ñtĩcõãña. Jĩcãũ ùcũ caũm̄ marĩrê cũ catutieticõãta, marĩrê cajããcure bairo caãcu ññami —na ññup̄ũ Jesús cũ cabuerãrê.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

⁵¹ Cabero Jesús p̄ame jõbuipu cũ pacũtũ cũ caátĩ rãm̄ caetagarõ ñña yua, yeri tutuarique mena Jerusalẽpu ájũgoyupu. ⁵² Bairi cũ jũgoye cũ mena macããnarê. Samaria yepa macãrê na ájũgorotiyupu, “Atiyami jããrê cabuei,” na ñáto, ñ. Narê caq̄ũenoparãrê bou, topu na ájũgorotiyupu. ⁵³ Bairo topu cũ cajomiatacããrê, to Samaria macããna p̄ame na caetaro boesuparã. “Jerusalẽpu ácũ baiyami Jesús,” na caĩrĩjẽrê na catãgoato bero jãgorĩ, na boesuparã. ⁵⁴ Bairo Jesure na caboeto ññarã, cũ cabuerã, Santiago, Juajãã p̄ame atore bairo Jesure q̄ũĩñuparã:

—Jãã Quetiuparu, ¿peero, jõbui macãã peeroi na marĩ joerecutĩ? Roro na caĩrĩjẽ wapai, ¿Eliás ãnacũ cũ caátatore bairo na marĩ áti yasiorecutĩ? —q̄ũĩñuparã cũ cabuerã Jesure.

⁵⁵ Bairo na caĩrõ tũgo, narê ãmejore ñña, na ñ tutiyupu Jesús cũ cabuerãrê: “Mujãã masĩtĩña mujãã caĩrĩjẽrê. Wãtĩ cũ carotirore bairo mujãã tãgoñaña.

⁵⁶ Yua, Camasã Jũgocu, camasãrê na rei ácu mee yu apú. Na netõõũ ácu yu apú ati yeparure,” na ñ quetibũjuyupu Jesús cũ cabuerãrê. Bairo ñ quetibũjuyuparo, na jũgoacoásũpu ape macãpu yua.

Los que querían seguir a Jesús

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Bairo maaru na caátõ, jĩcãũ caũm̄ Jesutu etayupu. Cãtu eta yua, atore bairo q̄ũĩñup̄ũ Jesure:

—Yũ cãã, m̄ cabuei yũ ãnigaya. Bairi noo m̄ cañesẽãrõpu yũ águ yũ cãã.

⁵⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo q̄ũĩñup̄ũ Jesús:

—Macãncũ macããna waibũto na caãñiparũrĩ cũgoyama. Bairo na cacãgomiatacããrê, yua, Camasã Jũgocu, yũ caãñiparu ñno yũ cãgoetiya —q̄ũĩñup̄ũ Jesús caũmurê.

⁵⁹ Cabero apeire q̄ũĩñup̄ũ tunu:

—Jĩto, yũ baracusa.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, caũm̄ p̄ame “Jaũ,” ñmicãã, atore bairo q̄ũĩñemoñup̄ũ:

—Yũ Quetiuparu, mai m̄ mena yũ baracũperĩgu. Yũ pacũre cũ cotei ácu yũ baiya. Cũ cariaçoato bero roque, m̄ mena yũ ábujõu —q̄ũĩñup̄ũ Jesure.

⁶⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo q̄ũĩñup̄ũ Jesús:

—Camasã cariaçoatanarê bairo caãna p̄ame na q̄ũẽnoátõ cabaiyasĩrãrê, ññña. M̄ p̄ame Dios cũ carotimasĩrĩpu caetarore m̄ quetibũjũ ñesẽãgu yua.

⁶¹ Cabero tunu apei q̄ũĩñup̄ũ Jesure:

—Jãã Quetiuparu, yũ cãã m̄ mena yũ baracũtĩgu. Bairua mai, cajũgoye yũ yu wii macããnarê na ññãgu. “Ácũ yũ baiya marĩrê cabuei mena,” na ñãgu mai —q̄ũĩñup̄ũ apei caũm̄ Jesure.

⁶² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo q̄ũĩñup̄ũ Jesús:

—Ni jicāũ ũcũ jicā yeri mena caroaro Dios cū carotiriquere cū catūgousaeticōāta, ñuētīña. Ape wāme, ape wāme ricaati tūgoñariqũerē cū catūgoñāata, ñuētīña. Bairi yua, Dios cū carotimasirīpaure dope bairo átimasīā maniñami —qũñupũ Jesús caāma apeire.

10

Jesús envía a los setenta y dos

¹ Cabero Jesús, marī Quetiupau, cū caquetibujurotijoparā setenta y dos majũ caāmarē na beseypu. Bairo na beseri bero yua, tocānacā macāā, pugarā jeto cū caetaparopu na ájũgo rotiyupu.

² Mai, na caápáro jũgoye atore bairo na iñupũ: “Oterique camasā na cajeppee pairo caānimitacūārē, tie uparārē cajujeparā puame capāārā mee niñama. Torea bairo Dios yaye quetire catūgousaparā capāārā na caānimitacūārē, marirē cajūquetibujuparā puame capāārā mee niñama. Bairo na cabairoi, marī Pacu Diore mujāā cajenirō boya. Cū puame oterique Upaure bairo cū yaye busarique cajūquetibuju batoparārē na jomasīgumi. ³ Tũgoya, āmerē mujāārē caroa quetire yu quetibuju rotijoya. Corderos nuricārā, macānucū macāāna lobos cauwiorā watoa na caāno uwiojāñuñña. Torea bairo mujāā puame camasā watoa mujāā caāno uwiojāñugaro. Bairi masacatiri mujāā cañesēārō ñuñña,” na i quetibujuyupu Jesús cū cabuerārē. ⁴ Bairo na i yaparo, atore bairo na i quetibujunemoñupũ Jesús tunu: “Bairo áná, dinero jāñricā poa, bairi waso poa cūārē, bairi rapo jutii cūārē mujāā jee ápewa. Tunu maapu mujāā cabocāetarārē na mena mujāā busupēniēra. Cariapea mujāā acoápá. ⁵ Bairi jicā wii ũno etarā, ‘Dios caroa yericutaje cū joáto ati wii macāānarē,’ mujāā i etagarā ti wiire. ⁶ Bairi ti wii macāāna puame caroaro mena mujāārē na cajēniata, mujāā cañrōrēā bairo caroa yericutajere na jogumi Dios. Baiṛua, caroaro mena mujāārē na cajēnieticōāta, mujāā cañrōrē bairo na áperigumi Dios. ⁷ Bairo mujāārē caqũenorārē bócarā yua, na ya wiirpu mujāā ānicōāwā. Capee wiiripu patowācōētīcōāña. Bairi jicā wiia āni, mujāārē na canurijē jetore mujāā ũgawā. Mujāā, paari majā ānirī, mujāā ũgamasiña na canurijērē. ⁸ Bairo bairi jicā macā ũno etarā, mujāārē caroaro na cajēniata, na yaye ũgarique na canurijē jetore ũgaya. ⁹ Tunu bairoa ti macā macāāna cariyecunārē na catiōya. Tunu atore bairo na i quetibujuya: ‘Dios cū carotimasirīpaure merē etaro baiya ati yeparure.’ ¹⁰ Bairo mujāā caquetibujunēsēārō, di macā macāāna ũna mujāārē caroaro mena na cajēnieticōāta, ti macā maapu nipetiro camasā na catūgoropu atore bairo na mujāā i garā: ¹¹ ‘jāā yaye quetire mujāā catūgogaetoi, mujāā ya macā ñerirē jāā rapo jutii catusarijere jāā pareya! Ape macāpu jāā áya. Bairo jāā caápáro jũgoye tũgoeoya mai. Jāā yaye quetire mujāā catūgoata, Dios cū carotimasirīpaure macāājerē mujāā tũgobujiorā,’ na mujāā i garā ti macā macāānarē. ¹² Mujāā, yu yarā cariape mujāārē ñiña: To macāāna mujāārē na catūgoetie wapa, Dios puame roro na átigumi. Camasārē cū caññabeseri rāmurē Sodoma macāāna netōjāñurō popiye na baio joroque na átigumi,” na i quetibujuyupu Jesús cū cabuerārē.

Los pueblos desobedientes

(Mt 11.20-24)

¹³ Bairo na i yaparo, atore bairo na inemoñupũ tunu Jesús ape macāā macāānarē, Corazín, bairi Betsaida macāā macāānarē: “¡Roro majũ baigarāma to Corazín macā macāāna! ¡Roro majũ baigarāma Betsaida macā macāāna cūā! Dios cū caátijēñofñorjē capeere iñawā. Bairo cañnarā nimirācūā,

roro na caátiere jánagaema. Tirámupɔ macããna Tiro, Sidón macããna ãnana, Corazín, Betsaida macããna na caíñaricãrõrêã bairo na cãã na caíñaata, roro na caátajere jánabujioricarãma Tiro, Sidón macããna pɔame. Bũtioro yapapuarã na cajãñaríjê jutii ùnierê jãñabujioricarãma. Tunu peero ðwãwopɔ ruibujioricarãma, bũtioro na cayapapuaríjere ñnorã yua. ¹⁴ Bairi camasãrê Dios cã caíñabeseri rúmɔ caetaro Corazín, bairi Betsaida macãã macããna pɔame, Tiro, Sidón macãã macããna netõjãñurõ popiye baigarãma yua. ¹⁵ Torea bairo Capernaum macã macããna cãã baigarãma. 'Jõbuiɔ jãã ágarã,' caítũgoñarã na caãnimiatacũãrê, ¡caũcũãrĩ opeɔ roquere na regɔmi Dios!' na ï quetibũjuyupɔ Jesús cã cabuerãrê Corazín, Betsaida, Capernaum macãã macããna na cabaipeere.

¹⁶ Bairo na ï quetibũjuyupɔ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: "Yɔ cabuerã, ni jicãũ ùcũ mujãã yaye quetire catũgoɔ, yɔ yaye quetire catũgoɔre bairo niñami. Tunu bairoa ni jicãũ ùcũ apeĩ mujãã yaye quetire catũgogaecɔ, yɔ yaye quetire catũgogaecɔre bairo niñami. Bairo caãcũ ãnirĩ Dios, yɔre cajoricɔ yaye queti cããrê cabocẽre bairo niñami," na ï quetibũjuyupɔ Jesús.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Cabero Jesús cã caquetibũjuyotijoricarã setenta y dos majũ ãseanirĩqũê mena tunu etayuparã caquetibũjuyñesẽãrátána. Bairo etarã yua, atore bairo qũĩ quetibũjuyuparã Jesure:

—jãã Quetiuparɔ mɔ wãmei jãã caíjẽnirõ, wãtĩ yeri pũna cãã jãã caĩrotiorea bairo baimajũcõãñama! —qũĩñuparã.

¹⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Ñũña mujãã caátiataje. Yɔ pɔame wãtĩ quetiuparɔ jõbuiɔ caãnimiatacɔ cã cañarõrê ñiñajoɔɔ. Caburo yaberije cañarõrê bairo majũ ñaami. ¹⁹ Mujããrê masĩrĩqũêrê yɔ jowɔ, ãña mujããrê cã cabacamiatacũãrê, mujãã cariaetiparore bairo ï, o cõtapa mujããrê cã catoamiatacũãrê, mujãã cariaetiparore bairo ï. Tunu bairoa mujããrê masĩrĩqũêrê yɔ jowɔ, marĩ pesu wãtĩ cã catutuaríjere nipetiríjere mujãã canetõparore bairo ï. Bairo tie masĩrĩqũêrê cacũgorã ãnirĩ, dise ùnie wãtĩ roro mujããrê cã caátigamirĩjêrê mujãã tãmuoetinuucũgarã.

²⁰ Bairãpɔ, wãtĩ yeri pũnarê cawitiroti jomasĩrã nimirãcãã, tie jetore mujãã catũgoñarõ boetiya. Jõbuiɔ Dios ya pũrõpɔ mujãã caãno cãrõ mujãã wãmerĩrê cã cawoaturicarã mujãã ãniña. Tie pɔamerê tũgoñajesoya —na ï quetibũjuyupɔ Jesús cã cabuerãrê.

Jesús se alegra

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Bairo tipãna bũtioro Espiritu Santo mena ãnirĩ atore bairo ãseanirĩqũê mena Diore qũĩ basapeoyupɔ Jesús: "Caacɔ, mɔ, ati ãmurecõo nipetiro uparɔ, mɔ ñujãñũña yɔ yarã mena. Naa, cabũgoro macããnarê bairo caãna na caãnimiatacũãrê, masĩrĩqũêrê na mɔ joyupa. Aperã, ati yepa macããna, 'Marĩ roque marĩ masĩnetõña' caĩrã pɔamerê na mɔ joetiya. Caacɔ, tore bairo mɔ ásupa mɔ cabojũgoyetiricarore bairo caãno jũgori," qũĩ jẽniñupũ Jesús cã pacẽre.

²² Bairo qũĩ jẽni yaparo, atore bairo na ññupũ Jesús cãtɔ caãnarê: "Yɔ Pacɔ pɔame nipetiríjere masĩrĩqũêrê yɔ jowĩ. Tunu yɔ caátĩãnie cũãrê yɔ Pacɔ jeto masĩñami. Tunu cã caátĩãnierê yɔ cãã yɔ masĩpeyocõãña. Bairi yɔ cãã yɔ jeto na yɔ masĩõmasĩña camasã yɔ cabeserãrê yɔ Pacɔ cã caátĩãnierê," na ññupũ Jesús.

²³⁻²⁴ Bairo ï yaparo, cã cabuerãrê na ãmejore ñña, atore bairo na ññupũ na jetore: "Tirámupɔ macããna profeta majã capããrã mujãã caíñaríjê ùnierê ññagamiñupã. Quetiuparã ãnana cãã tiere ññagamiñupã. Mujãã catũgoríjere ùnie

cũãrẽ tũgogamiñupã. Bairi mujãã ruame capee ñña, tũgo caãna ãniri useaniri ãña,” na ññupã Jesũs cũ cabuerãrẽ.

Parábola del buen samaritano

²⁵ Cabero jĩcãũ, Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ cajũgobuei Jesũs tũru etayuru. “Cariape cũ quetibũjyati Jesũs,” ĩ masĩgu, cũtu etayuru. Bairo cũtu eta, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—Jããrẽ cabuei, ¿dope bairo yũ ácuti Dios tũru cariamanoru água? —qũĩ jẽniñañupũ cajũgobuei Jesure.

²⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesũs:

—Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ na cawoaturica pũrõru mũ caĩñaata, ¿nopẽ ĩgaro tie bairo to ĩcuti mũrã? —qũĩ jẽniñañupũ Jesũs cajũgobueire.

²⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Atore bairo ñña ti pũrõru: ‘Mujãã, Israel macããna, mujãã caatĩãnie nipetirije mena cũ maiña. Tunu bairoa mujãã yeriru, mujãã catũgoñarijẽ nipetirije mena cũ maiña. Tunu bairoa mujãã catutuarije nipetirije mena cũ maiña.’ Tunu torea bairo: ‘Mujããtu macããna cũãrẽ mujãã ruãre mujãã camairõrẽã bairo na maiña,’ ĩ quetibũjyupi ti pũrõru —qũĩñupũ cajũgobuei Jesure.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesũs:

—Cariape miña. Tore bairo ĩ woatuyupi Moisés ãnacũ. Bairo bairi cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo caroaro cariape mũ caápata, Dios tũru cariamanoru mũ águ —qũĩ quetibũjyuru Jesũs Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ cajũgobueire.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgomicãũ, cũ caĩrõrẽ bairo átigaesuru. Bairi atore bairo qũĩ jẽniñanemoñupũ Jesure tunu:

—¿Noa ñna na ãniñati marĩ yarã, marĩ ruãre bairo marĩ camaiparã?

³⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, ĩcõñari atore bairo qũĩñupũ Jesũs cajũgobueire:

—Jĩcãũ Jerusalẽru cañiatacu Jericó macãru ásurũ. Bairo ti macãru cũ caetaparo jũgoe jerutiri majã ruame maarũ cũ bocãetayuparã. Cũ bocãeta yua, roro cũ ásuparã. Cũ apeyere, cũ jutii nipetirijere jeyuparã. Jee yaparo, cũ payuparã bũtioro, ñe mano riaricaroru. Áticõã yua, ruticoásuparã. ³¹ Bairo na caátó bero, jĩcãũ sacerdote na caqũẽatacu cũ cacũñari wããrẽ ásurũ cũ cũã. Bairo ácũ, etayuru na caqũẽatacũre. Bairo qũĩñamicãũ, cũ owanetõcoásurũ.

³² Bairo cũ canetõátó bero, apeĩ tunu levita poa macããcũ etayuru. Bairo eta, qũĩña, cũ owanetõcoásurũ cũ cũã. ³³ Bairo na canetõátó bero, apeĩ tunu Samaria yepa macããcũ etayuru. Bairo eta, bopacooro qũĩñañupũ na caqũẽatacũre, Samaria yepa macããcũ ruame. ³⁴ Qũĩña mai yua, cũtu eta, cũ cãmiiirẽ cũ ucotiyuru. Aceite, bairi use oco majũ mena cũ cãmiiirẽ cũ ucotiyuru. Tunu jutii mena cũ cãmiiirẽ jiyayuru. Áti yaparo, cũ yau burro buiru cariaũre cũ nepeoyuru. Bairo áti, cũ neásurũ camasã ñesẽãri majã na cacãniri wiiru. Torũ ácũ, cũ ucotinemoñupũ tunu. ³⁵ Ape rãmu, cabusuri rãmu cũ caápáro jũgoe Samaria yepa macããcũ ruame atore bairo qũĩñupũ ti wii uraũre: “Ejũ, ruãga denario moneda tiiri mũ yũ nuniña. Ñni, yũ caneatĩatacũre cũ mũ caqũẽenorõ yũ boya. Marẽ yũ canunirijẽ to caetaeticõãta, cabero acãru, mũ yũ wapatinemogu tunu,” qũĩñupũ Samaria yepa macããcũ ti wii uraũre —bairo ĩcõñari quetibũjyuru Jesũs cajũgobueire.

³⁶ Bairo ĩcõñari bero, atore bairo qũĩñemoñupũ:

—¿Dope bairo mũ tũgoñañati? Camasã itiarã qũĩñañuparã jerutiri majã na caqũẽatacũre. Bairi, ¿ni ruame cũ yaũre bairo qũĩñañupari? —qũĩ jẽniñañupũ Jesũs cajũgobueire.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Cārē caĩñamairĩcũ ruame cũ yaure bairo qũĩñañupĩ —qũĩñupũ cajũgobuei ruame.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesũs:

—Bairo baimajũcõãñupĩ. Bairi mũ cãã cārē bairo ácuja. Aperã mũ yarã, mũ ũnarē, mũ rupaure mũ camairõrē bairo na mũ juátinemoũ na cããrē —qũĩñupũ Jesũs, Moĩsēs ānacã cũ caroticĩrĩqũērē cajũgobuei ruamerē.

Jesús en casa de Marta y María

³⁸ Cabero netõásurũ Jesũs. Bairo ácu, jĩcã macãrũ etayurũ tunu. Topũ cũ caetaro, jĩcã wii macããcõ, Marta sawãmesuco ruame bairo qũĩñupõ: “Jãã mena ugaũ asã.” ³⁹ Mai, Marta ruame baiocũsupo, María sawãmesucore. Bairo Jesũs na ya wii cũ caetaro, María cũ ruaporĩtũre etanumuñupõ. Jesũs cũ caquetibũjũrije ruatiõro tũgogayupo. ⁴⁰ Marta ruame jesaesupo: “Yũ jeto paarique nipetirijere yũ átĩmĩña,” ĩ tũgoñañupõ. Bairi Jesutu cõ baio cõ caruiro ĩnarĩ, Jesure qũĩñupõ:

—Yũ Quetiupau, ¿yũ cabairijere mũ tũgoñaētĩñati? Yũ baio ruame yũ juãperiyamo. ¿Bairo cõ cabairije to ñuñati mũrã? Jĩcõã yũ ruame yũ paaya. Bairi, “Cõ juãpaoja,” cõ ĩña —qũĩñupõ Marta Jesure.

⁴¹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, atore bairo cõ ĩñupũ Jesũs:

—Marta, mũa, capee apeye ũnierē mũ tũgoñaña. ⁴² Bairo mũ catũgoñamiatacũãrē, jĩcã wãme cariape tũgoñarĩqũē ñĩña. Bairi María ruame ti wãmerē tũgogayamo. Bairi noa una, “Tocãrõã tũgojãñaña tiere,” cõ ĩ masĩnama —cõ ĩñupũ Jesũs Martare.

11

Jesús y la oración

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ape rãmũ Jesũs Diore cũ cajẽnirõ bero, cũ cabuerã mena macããcũ jĩcãũ, ruame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Yũ Quetiupau, Diore jãã cajẽnimasiãparore bairo jãã mũ buewa. Juan cũ cabuerãrē cũ caĩrĩcãrõrē bairo jãã cããrē mũ buewa —qũĩñupũ Jesure.

² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesũs cũ cabuerãrē:

—Diore jẽnirã, atore bairo mũjãã ĩ jẽniwã:

‘Jãã Pacũ, jõbui macããcũ, nipetiro camasã mũ wãmerē na ĩroáto.

Tunu bairoa mũ carotimasĩrĩpau ati yeparu to apáro.

Jõbui mũ carotiõrea bairo to baiáto ati yeparu cããrē.

³ Tunu tocãnacã rũmũa jãã caũgapeere jããrē jonucũña.

⁴ Tunu bairoa roro jãã caátaje cããrē jãã masiriyobojaya.

Camasã roro jããrē na caátajere jãã camasiritiõrea bairo roro jãã caátaje cããrē jãã masiriyobojaya mũ cãã.

Tunu wãtĩ roro jããrē cũ caátigarije jãã ĩñotaya. Jãã netõña,’

bairo Diore cũ mũjãã cajẽnipee ñũña —na ĩ quetibũjũyupu Jesũs cũ cabuerãrē.

⁵ Bairo na ĩ yaparo, ape wãmerē ĩcõñarĩ atore bairo na ĩ quetibũjũnemoñupũ tunu:

—Jĩcãũ, ñami recomacã cũ bapa ya wiipũ etayurũ. Eta yua, bairo qũĩñupũ:

‘Yũ wasoya itia pan ũnoacã. ⁶ Yũ yũ jĩcãũ cayoaropũ caatiatacũ etayami.

Cãrē yũ canupee maniña yũ wiire. Bairi mũ yũ jẽniña,’ qũĩñupũ. ⁷ Bairo cũ caĩmiatacũãrē, cũ bapa ruame cũ yuesupu: ‘Yũ rajũgeticõãña. Merē jope

biaricaro ñĩña. Yũ, yũ pũnaa cãnirã jãã baiya. Bairi dope bairo wãcãrĩ mũ

yũ jomasĩcũ,’ qũĩñupũ ti wii macããcũ cajẽniñaure. ⁸ Bairi mũjããrē ñĩña:

Cũ bapa cũ caãnimiatããrē, cũ caĩrõrē bairo átigaesupu. Bairũa, ‘Nairõ yũ

patowācōremi,' ī, atore bairo átibujioumi: Wācā, jopere pā, noo cū bapa cū caborore bairo nipetirijere cū jobujioumi yua. ⁹⁻¹⁰ Tūgopeoya mājāā mai mājāārē icōñarī yu caquetibujurijere: Noa ūna na cajēniata, na cajēnirjērē bōcamasīgarāma. Tunu bairoa apeye ūnierē na camacāata, na camacārjērē bōcamasīgarāma. Tunu jopere na capiiata, ti wii upau pume ti jopere pāāgumi. Bairo tore bairo Diore mājāā cajēniata, mājāā cañimasīpere jogumi. Bairo Diore mājāā cajēnirō ñuñā.

¹¹ “Mājāā, capūnaacuna mājāā pūnaa pan rupare na cajēniata, çūtā rupare na mājāā jobujiocuti? Bairo mājāā áperā. Tunu bairoa waire na cajēniata, çāñā ūcūrē na mājāā jobujiocuti? Bairo mājāā áperā. ¹² Tunu bairoa āmona riare na cajēniata, çotapa ūcūrē na mājāā jobujiocuti? Bairo mājāā áperā. ¹³ Mājāā, carorā nimirācūā, mājāā pūnaarē caroa wāmerē mājāā jomasīnucūñā. Marī Pacu Dios amurecōo macāācū roque caroá majū ñiñami. Camasā netōrō caroá ñiñami. ¡Bairo noa ūna cūrē cajēnirārē na jogumi Espiritu Santore!” na ī quetibujuyupu Jesús cū cabuerārē.

*Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio
(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)*

¹⁴ Ape rūmu Jesús wātī yeri pūnarē cū acuwijoyoyupu cañmūrē ca-jāāmiatacure. Mai, cañmu pume busmasiēsupu, wātī yeri cū cajāñarō jūgori. Bairo Jesús cūrē cū caacuwiyojoro bero, cañmu pume tunu busmasiñupū yua. Bairo cū cabairo iñarī, to macāāna camasā iñā acuaacoasuparā. ¹⁵ Jicāārā qūiroaesuparā Jesure. Atope bairo qūiñuparā: “Beelzebú wātī quetiupau majū cū camasiōrjērē jūgori wātī yeri pūna, camasārē cañnarē na acurewiyojo masīmi Jesús,” qūi busupaiyuparā Jesure.

¹⁶ Aperā tunu, dise ūnie átijēñorīqūrē amurecōo macāājērē Jesús cū caátijēñorō boyuparā. Na pume roro cū áti iñarā ásuparā, “¿Dope bairo cū ácuati āni?” Irā. ¹⁷ Jesús pume na cañtūgoñarjērē masicōañupū. Bairo atore bairo na iñupū:

“Quetiupau rey cū carotimasīrīpau macāāna na cañmeoboeticōāta, jicārō ānimasīētīñāma. Tunu bairoa jicā wii macāāna na cañmeoboeticōāta, na cūā caroaro ānimasīētīñāma. ¹⁸ Tore bairo Satanás, wātīā quetiupau cū yarārē na cū caboeticōāta, çdope bairo to āninetōrōati cū carotimasīrīpau? Āninetōmasīēto. Yasipeticoagaro cū yarārē, na cū caboeticōāta. ¹⁹ Tunu bairoa Beelzebú jūgori wātī yeri pūnarē na yu caacurewiyo jomasīata, çñamu cū camasiñjērē jūgori mājāā yarā cūā yure bairo na átimasīcūti? Bairo mājāā cairō tūgorā, mājāā yarā pume, ‘Cariape mee mājāā tūgoñāña,’ mājāārē ibujiorāma. ²⁰ Yu pume, Dios cū camasiōrjērē jūgori wātī yeri pūnarē yu caacurewiyo jomasīata, nipetiro camasā yu caátiere iñarā, ‘Merē Dios cū carotimasīrīpau marīrē etaya,’ ī masībujiorāma,” na ī quetibujuyupu Jesús.

²¹ Bairo ī quetibujū yaparo, cajerutiri majōcure icōñarī atore bairo na ī quetibujūnemoñupū tunu: “Jicāā wii upau, catutuau majū cū ya wii macāājērē caroaro cū caññacoteata, ni ūcū cajerutiri majōcu cū yayere jerutimasīēcūmi. ²² BaiRNA, apei cū netōdōrō catutuau cū wiire jāārī, cūrē cū caqūēenetōata roque, ti wii upau yaye cū besure cū ēmapeyo masīñami. Ti wii upau pume, ‘Yu besu mena ni ūcū ati wiire cajāāūrē cū yu netōcōāgū,’ cū cañtūgoñamiatacūārē, cū besure cū ēmapeyo masīñami. Bairo ácu yua, ti wii upau apeye ūnierē jeruti masicōāñami yua,” na ī quetibujuyupu Jesús.

23 Ī quetibujy yaparo, bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Yũ mena cañnigaesũ, yure caññateire bairo niñami. Tunu bairoa yũ mena caquetibujynetõõgaesũ, camasãrẽ caquetibujymawijioare bairo niñami,” na ĩ quetibujyupũ Jesús.

El espíritu impuro que regresa
(Mt 12.43-45)

24 Ī quetibujy yaparo, ape wãme cããrẽ na ĩnemoñupũ tunu: “Wãtĩ yeri pũna caũmũrẽ cũ cawitiatato bero, noo caoco manorĩpũ añesẽãñami. Añesẽã yua, cũ cañniparore cũ cabõcaeticõãta, atore bairo ĩ tũgoñañami: ‘Yũ cañnimiatatorpũ yũ tunuãgu tunu,’ ĩ tũgoñañami. 25 Bairo ĩ tũgoña yua, tunuã, caũmũrẽ qũĩñãñami tunu. Caũmũ yeri pũame wiire, caroaro na caowaqũẽno peyoata wũire bairo bauya. 26 Bairo cabairo ĩña yua, acoãsũpũ tunu wãtĩ, aperã ĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãũ majũ cũ netõrõ cañuenarẽ na piineñõũ ácũ. Bairo na bóca, ‘Jito,’ na ĩ, caũmũrẽ cũ jããñama tunu niñetirã. Bairi cũ yeripũ añicõãñama tunu. Bairo na caãno, jõpũame roro baĩbujioũmi tunu caũmũ pũame yua,” na ĩ quetibujyupũ Jesús cãtũ catũgorã etarãrẽ.

La felicidad verdadera

27 Bairo cũ caĩãno, na mena macããcõ ĩcãõ atore bairo qũĩñupõ bũtioro:
—jCaroaro cariape mũ quetibujyua! Bairi mũ paco, mũrẽ camasõĩcõ pũame useaniĩrẽ ácõmo mũ mena —qũĩñupõ busũrique tutuaro mena.

28 Bairo cõ caĩrõ tũgo, bairo cõ ĩñupũ Jesús:
—jYũ paco netõõrõ useaniñama Dios yaye quetire catũgõũsarã pũame roque!

La gente mala pide una señal milagrosa
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

29 Cabero camasã pũame aperã, aperã capããrã majũ na caneñaporo ĩña, atore bairo na ĩñupũ Jesús: “Ati yepa macããna, ãme caãna, caroaro tũgoñaẽtĩñama. Átijẽño ĩñorĩqũẽ jetore boyama. Bairo na cabomiatacũãrẽ, tiere na áti ĩñoetigami Dios. Merẽ na quetibujy cũñupĩ Jonás ãnacũ cũ cabairiquere. 30 Tirũmũpũre Jonarẽ cũ caátajere Nĩnive macã macããnarẽ na ĩñoñupĩ. Bairo narẽ cũ caĩñorõ bero, to macããna pũame, ‘Cariapea Dios cũ caquetibujynetõrotiricũ majũ niñami Jonás,’ ĩ tũgoñamasĩñupã. Torea bairo yure Dios cũ caátipeere mujãã ãme caãnarẽ cũ caĩñorõ bero, bairoa mujãã ĩ tũgoñamasĩgarã yũ cããrẽ yua. 31 Tunu bairoa ti rũmũ camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, ĩcãõ ãnacõ catitunurĩ, mujãã, ãme caãnarẽ, ‘Cariapea mujãã tũgõũsaerũ,’ mujããrẽ ĩregomo cõ cãã. Ape nũgõã waru jorepũ macããcõ quetiupao ãnacõ bairo mujããrẽ ĩgomo. Cõ pũame noo cayoaropũ asũpo, Salomón ãnacũ cũ camasĩrĩjẽrẽ tũgogo. Bairo cõ catũgogarico cõ cañnimiatacũãrẽ, mujãã, ãme caãna yũ camasĩrĩjẽrẽ mujãã tũgogaetiya. Bairo Salomón netõrõ camasĩ yũ cañnimiatacũãrẽ, yũ caĩrĩjẽrẽ mujãã tũgogaetiya. 32 Tunu bairoa ti rũmũ camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro, Nĩnive macã macããna ãnana catitunurĩ, ‘Caroaro mujãã tũgõũsaerũ,’ mujããrẽ ĩgarãma na cãã. Na pũame Jonás ãnacũ cũ caquetibujarijere tũgorã, roro na caãtiere tũgoña qũẽnoñuparã. Bairo na catũgoñaqũẽnomiatacũãrẽ, mujãã, ãme caãna, mujãã tũgoña qũẽnogaetiya. Jonás netõrõ camasĩ yũ cañnimiatacũãrẽ, yũ caĩrĩjẽ tũgori, mujãã tũgoña qũẽnogaetiya,” na ĩ quetibujyupũ Jesús.

La lámpara del cuerpo
(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Ī quetibujų yaparo, atore bairo na ĩnemoñupų tunu: “Ni ũcų ĵicąų ĵiñaworique cų cajñawogaata, cayasioropų cųcęcųmi. Ni ũcų ĵicąų carupapata rocapų cųcęcųmi. Ĵobuių cųnucųñami, camasą nipetiro cająęatarą na caññamasĳparore bairo ĩ. ³⁴⁻³⁵ Tunu bairoa mująą caapee puame cajññaworicare bairo niña mująą rupaęre. Mująą caapee caroaro to caññamasĳata, caroaro mująą ĩñamasĳarą. Caroye tuata, caroaro mująą ĩñamasĳetĳarą. Tore bairo mująą, cayeriñurą ģniri cariape mująą catųgoñaata, caroaro mująą átimasĳarą. Cayeriñuena mująą caąmata roque, caroaro mująą átimasĳetĳarą. Bairi Dios mująąrę cų camasĳorĳerę tųgousa ĵanaeticđaña. ³⁶ Bairi mująą yeripų caroa jeto tųgoñarĳ, bairo tunu carorĳere tųgoña eñotar, Dios cų caatĳarije nipetirĳere mująą tųgomasĳarą. Ĵiñaworique mująąrę cajññawore bairo caroaro mująą tųgomasĳarą nipetirĳere yua,” na ĩ quetibujųyupų Jesų catųgorą etarąrę.

Jesų acusa a los fariseos y a los maestros de la ley
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Bairo cų caĳrđ bero, fariseo majđcu Jesure, “Ĵito, marĳ átoca. Yų ya wiipų marĳ uęaąto,” quĳñupų. Bairo cų caĳrđ tųgo, “Ĵau,” ĩ, cų tųpų uęau ásųpu Jesų. Bairi cų wiipų ĵąęeta, cariapea cų mesapų etanumu etayupų. ³⁸ Bairi fariseo puame, Jesų cariape cų caetanumurđ ĩña yua, “Tame,” ĩ tųgoñañupų, “Marĳ, ĵudĳo mają marĳ ya wąmerę bairo áperiyami Jesų. Cų wąmorĳrę coseetiyami cų caųęaparo ĵųgoye yua,” ĩ tųgoñañupų fariseo Jesų cų cabairĳere. ³⁹ Marĳ Quetiupų puame masĳcđañupų cų catųgoñarĳerę. Bairi atore bairo quĳñupų:

–Mująą, fariseo mają jotų bapaari mująą cacosepeere nairđ mująą tųgoñanucųña. Bairi tie ũnierę nairđ tųgoñamirácųą, mująą yerire coserĳere puamerę mująą tųgoñaętĳña. Bairi yajarĳquere, bairo ape wąme ricaati tųgoñarĳquę cų nicđaña mująą yeripų. ⁴⁰ Caĳtopairą mująą ģniña. Caĳotųbapariwei puame jotų bapa bui cąrę, capupea cąrę quęenoñami. Torea bairo Dios puame mująą rupau jeto meerę, mująą yeri pųna cąrę ásupi.

⁴¹ Atore bairo mująą caátĳere boyami Dios: Mująą yeri mująą caquęenorđ boyami. Bairo mująą caápata, mująą ĳubujiorą.

⁴² “Bairo átato ũnoręą, ricaati mująą, fariseo mają, mująą átĳnucųña. Bairo ána yua, puęa wąmo cąrđ moneda tiiriacarę mująą cacųgoata, ĵicą tiica mująą jonucųña Diore. O uęarĳque ĵicą wąme ũno, puęa wąmo cąrđ mująą cacųgoata, ĵicąrđcą mująą jonucųña Diore. Bairo cariape tie ũnierę átimasĳmirácųą, ape wąme pająñurđ Dios cų carotirĳque puamerę mująą tųgoñaetĳmajųcđaña. Caroaro ámeo átaje cąrę marĳ rotiyami Dios. Caroaro ámeo mairĳquę cąrę marĳ rotiyami. Tie puamerę mująą tųgoñaętĳña. ĵBairi mująą carorĳe wapa paio nĳgaro!

⁴³ “Tunu bairoa ĳubuerica wiipų mująą caápata, caroapaure mująą ruiganucųña. Tunu bairoa maapų mująą caąñesęąta, nipetiro camasą ĳcųbųgorĳcaro mena na cajęnirđ mująą bonucųña. Bairo mująą caboroi, ĳmująą carorĳe wapa paio nĳgaro!

⁴⁴ “Mująą, camasą ānanarę na cayarica opeere bairo mująą ģniña. Ąme caąna puame ti opee buire ána, ‘Masą operĳ áno,’ ĩ masĳetĳñama. Tore bairo mująą ģniña. ĵBairi mująą carorĳe wapa paio nĳgaro!” na ĩ quetibujųyupų fariseo mająrę.

⁴⁵ Bairo cų caĳrĳerę tųgo, fariseo mena macąęcų ĵicąų, Moĳsę ānacų cų caroticųrĳquęrę cajųgobueĳ puame atore bairo quĳñupų Jesure:

–Cabueĳ, bairo ĳu caĳata, ĵąą, ĵąręą roro ĩ ĳicųpų.

⁴⁶ Bairo cų caĳrđ tųgo, bairo quĳñupų Jesų:

–Jicāũ, cū paabojari majõcure cū jupusaetiyami. Jicā wāme ũnoacā cūārē cū juāperiyami. Tore bairo na mujāã átiya camasārē. ‘Moisés ānacū cū carotiriquere jicā wāmeacā rusaeto ása,’ camasārē na mujāã ĩnucũña. Bairo caĩrotirā nimirācūã, mujāã pũame tore bairo mujāã áperimajũcõãña. ¡Bairi mujāã carorije wapa pairo nigaro!

47-48 “Tunu bairoa caĩtopairā mujāã āniña. Profeta majā na rupauri ānajē masā ope buire mujāã qũēnonucũña caroa ũtā wiicacārē, camasā profeta ānanarē na ĩroáto, ĩrā. Bairo qũēnomirācūã, mujāã ñicũjāārē bairoa mujāã ānicõãña. Na pũame Dios yaye quetire boena, profeta majārē pajĩāreyuparā. Narē bairo mujāã boetiya Dios yaye quetire mujāã cūã. Bairi, ‘Marĩ ñicũjāã profeta majārē na capajĩārĩcārõrē bairo ñurõ. Dios yaye queti to yasicõãto,’ ĩrārē bairo mujāã átinucũña. ¡Bairi mujāã carorije wapa pairo nigaro!

49 “Dios pũame camasĩ ānirĩ atore bairo ĩñupĩ: ‘Yũ yarārē na yũ jogũ camasā turũ. Profeta majārē, apõstolea majā cūārē natũ yũ jogũ, na quetibũjuáto, ĩ. Bairo yũ cajomiatacūārē, jicāārārē na pajĩāregarāma. Aperārē roro popiye na bairo joroque na átigarāma,’ ĩñupĩ. 50 Bairi Dios pũame camasā profetare roro na caátaje jũgori ati rũmurē popiye na bairo joroque na átigumi. Tocānacūũ profeta majā, caāniñarĩcārārē na carĩ reyarique wapa popiye na bairo joroque na átigumi āme caānarē. 51 Na carĩ rejũgoricũ, Abel camawemesurũ nijũgoaná, Zacarías, altar, santuario watoa na capajĩārĩcũpũ nituetayama na carĩ rejũgoatana capāãrā beropũ. Bairo na ānana wapa roro popiye na bairo joroque na átigumi āme caānarē yua,” na ĩñupũ Jesús.

52 ĩ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Dios yaye queti pũame llavere bairo ñiña camasārē. Llave jũgori wiire biaricarore marĩ pajāãmasĩña. Torea bairo Dios yaye queti jũgori umurecõore marĩ jāãmasĩña. Mujāã pũame Dios cū cabuerijere masĩmirācūã, cūrē mujāã boetiya. Tunu bairoa camasā Diore na camasĩgarijere mujāã ĩñotaya. ¡Bairi mujāã, Moisés ānacū cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majā, mujāã carorije wapa pairo nigaro!” na ĩ quetibũjuyupũ Jesús.

53-54 Bairo cū caĩrõĩ, to macāãna, Moisés ānacū cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majā, bairi fariseo majā mena cū asiayuparā Jesure. Bairi ape wāme, ape wāme cū jēniñañuparā. “Carorije buei átiyami Jesús,” qũĩ busjāgamirā, cū jēniñamiñuparā nairõ.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

1 Bairo na cabairo, capāãrā majũ camasā, Jesutu neña etayuparā. Bairi capāãrā majũ āna, dope baiá masĩ manopũ añuparā. Bairi Jesús pũame cū cabuerārē atore bairo na ĩ jũgoyupũ: “‘Fariseo majā pan pairica na cawauorijere boeticõãña,’ ĩrĩcārõ pũamata, ‘Na caĩtopairijere mujāã boepa,’ ñiña. 2 Tunu bairoa āme caāna na catũgoñarĩjē nipetirijere masĩõpeyocõãgumi Dios nipetirārē. Baujaro nigaro mujāã yeripũ mujāã catũgoñarĩjē nipetirijē. 3 Bairo bairi yasioro aperārē mujāã caĩrĩqũē cūārē nipetiro camasā tũgogarāma. Mujāã ya aruapũ biajāáti, mujāã caĩrĩqũē cūārē capāãrā na catũgojoro tiere quetibũjugarāma aperā, busarique tutuaro mena,” na ĩ quetibũjuyupũ Jesús cū cabuerārē.

*A quién se debe tener miedo
(Mt 10.26-31)*

⁴ Bairo ĩ quetibũyũ yaparo, atore bairo na ĩñũpũ tunu: “Yũ yarã cariape mũjããrẽ ñiña: Mũjããrẽ capajĩamasĩrãrẽ na uwieticõãña. Mũjããrẽ na capa-ĩãatato bero, dope bairo átimasĩenama mũjãã yeri pũna ɸamerẽ. ⁵ Bairo ɸame ása: Dios yari quetire tũgousaya. Cũã, camasã na cariaro bero, caũpetietorũ na yeri pũnarẽ jomasĩñami. Bairi Dios ɸame roquere cã uwiri ĩcãrõ tãni caroaro ása.

⁶ “Tunu minia, ĩcã wãmo caãnacãũrẽ ɸuga moneda tiaca wapacutiyama. Bairo petoaca wapacutimirãcũã, ni ĩcãũ ùcũ Dios cũ caĩñacotecu maami. Nipetirãrẽ na cabairijere masĩcõãñami. ⁷ Mũjãã cũãrẽ mũjãã cabairijere masĩpɸocõãñami. Mũjãã poa wẽerĩ cũãrẽ cõõñapeyocõãñami Dios. Bairi, ‘Marĩ cabairijere masĩcũmi Dios,’ ĩ tũgoñãeticõãña. Minia netõjãñũrõ mũjãã maiñami. Bairi uwieticõãña,” na ĩ quetibũyũyũyũ Jesũs cã cabuerãrẽ.

*Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ ĩ quetibũyũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñũpũ tunu: “Cariape mũjããrẽ ñiña: Ni ĩcãũ ùcũ, ‘Jesũs yũ yũ ãniña,’ aperã camasã na catũgoro caĩquetibũjũre yũ yũ cũ caãnierẽ yũ cũã yũ Pacũ yarã ángelea majã cũãrẽ na yũ quetibũjũgũ. ⁹ Bairi tunu apeĩ, ‘Jesure yũ masĩetĩña,’ caĩ ɸamerẽ yũ cũã, ‘Cũ yũ masĩetĩña cãrã,’ na ñi quetibũjũgũ, yũ Pacũ yarã ángelea majãrẽ.

¹⁰ “Bairi tunu noa ùna yũ, Camasã ĩũgocũre, roro na caĩrĩjẽrẽ masiriyogũmi Dios, cũrẽ na cajẽniata. Tore bairo átimicũã, Espĩritu Santore roro na caĩata roque, na masiriyobojaetigũmi,” na ĩ quetibũyũyũyũ Jesũs cã cabuerãrẽ.

¹¹ Bairo ĩ quetibũyũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñũpũ tunu: “Yũ yarã, mũjããrẽ tutigarã, mũjããrẽ jeágarãma. ĩcã rũmũ, ñubuerica wii uparã tũɸũ, ape rũmũ ĩñabeserica wii uparã tũɸũ, ape rũmũ ĩñabeseri majã tũɸũ, ape rũmũ macã quetiuparã tũɸũ mũjããrẽ neágarãma. Bairo mũjããrẽ na caáto uwiri, ‘¿Dope bairo na marĩ ĩrãati?’ ĩ tũgoña macãetĩcõãña. ¹² Marĩ mena macããcũ, Espĩritu Santo ɸame tĩɸũ caetaro ĩña, na mũjãã caĩpeere mũjããrẽ masĩõgũmi,” na ĩ quetibũyũyũyũ Jesũs cã cabuerãrẽ.

El peligro de las riquezas

¹³ Bairo cũ caĩrõ bero camasã capããrã watoa ĩcãũ qũĩñũpũ Jesure:

—Cabuei, yũ pacũ riacoámĩ. Bairi cũ cacũgomiatajere carecomacã yũ boya. Bairi yũ mũ jũgũ yũ ĩũgocũre, tiee cũ ricawoáto, ĩ —qũĩñũpũ.

¹⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñũpũ Jesũs caũmũrẽ:

—Yũ yũ, mũjãã yayerẽ cabatorã mee yũ ãniña. Bairo áti acũ mee, yũ apũ ati yepãɸe.

¹⁵ ĩ yaparo, atore bairo na ĩnemoñũpũ tunu to macããnarẽ:

—Dios ɸame, “Carorije wapa cacũgoenarẽ bairo mũjããrẽ ñiñaña,” na ĩ tũgoñãetĩñami, camasãrẽ paio na cacũgorije ĩũgori. Torena, paio aɸeye ùnierẽ ĩñaũgaripeaeticõãña. Roro mũjãã tũgoñare —na ĩñũpũ.

¹⁶ ĩ yaparo, capee aɸeye ùnierẽ cacũgocũre ĩcõñarĩ bairo na ĩ quetibũyũnemoñũpũ tunu: “ĩcãũ caũmũ caroa yepa majũrẽ cãgoyũũ. Bairi cã oterique capee cũ ricacutibojayuparo. ¹⁷ Bairo capee ricacacuto ĩñarĩ, atore bairo ĩ tũgoñañũpũ caũmũ ɸame: ‘¿Dope bairo yũ ásnati? ¿Yũ cajepere noorẽ yũ cũãati?’ ĩ tũgoñañũpũ. ¹⁸ ĩ tũgoña yaparo yua, atore bairo ĩ tũgoñañũpũ tunu: ‘Merẽ yũ masĩña yũ caãtipeere. Otere yũ cacũñucũrĩ arũarire yũ weeregũ. Áti yaparo, paca arũri majũ yũ qũẽnogũ tunu. Torũ yũ cacũgorije, bairi yũ cajepere mena nipetiro to jeto yũ qũẽnocũgũ

yua. ¹⁹ Bairo áti yaparo, yu yerire atore bairo ñigu: “Ámerē yua, capee cūmarī yu cacūgopee nicōāña. Bairo ámerē noo yu caborore bairo jeto yu átigu. Yerijā, ũga, eti, ũseanirī yu baiāñigu yua,” ’ í tūgoñañupū capee cacūgoñ pñame. ²⁰ Bairo cū caītūgoñamiatacūārē, Dios pñame atore bairo qūññupū: ‘Catūgoñamasīēcū mu āniña bairo mu caītūgoñaa. Ati ñamia mu riacoagu. Bairo ati yepare caāmei ānirī, ¿mu yaye apeye mu cacūgorijere dope mu ácuati yua? ¿Nopē mu ápei?’ qūññupū Dios capee apeyere cacūgomiatacure. ²¹ Cūrē bairo ñiñami camasā ñipetiro capee apeyere cacūgorā, Dios yaye quetire tūgoñsaena. Cū ũna catūgoñamasīēna majū ñiñama,” na í quetibujuyupū Jesús cū cabuerārē.

Dios cuida de sus hijos

(Mt 6.25-34)

²²⁻²³ Bairo í quetibujū yaparo, atore bairo na ñnemoñupū tunu: “Mujāā yeri pñna pñame mujāā caugapee netōōjāñurō caānimajūrījē majū ñiña. Tunu bairoa mujāā cajāñapee netōōjāñurō caānimajūrījē majū ñiña. Bairo mujāārē ñiña: Ati yepa macāājērē butiuro bootūgoñaeiticōāña. Mujāā cacūgopeere, mujāā caugapeere, bairo mujāā cajāñapeere tūgoña macāētīcōāña. ²⁴ Minia na caātīānierē mujāā masīña. Na caugapeere otejūgoetiyama. Na caugapeere jeri wiipū quēnocūētīnucūñama. Bairo na caāperimiatacūārē, na caugapeere jonucūñami Dios. ¡Mujāā roquere minia netōōrō mujāā maiñami Dios! Bairo āme mujāā caānierē tūgoña macāētīcōāña. ²⁵ Ni ũcū mujāā mena macāācū, cū catūgoñamacārījē jūgori, ‘Yu butīnemogu jīcā metro recomacā majū, ũmuañ āñigu,’ í masīēcūmi. Mujāā catūgoñamacārījē jūgori mujāā átimasīētīña. ²⁶ Bairo cabūgoro macāājē ũnierē caātīmasīēna nimirācūā, ¿nopēīrā, ‘Marī átīmasīepycōārā marī catūgoñamacārījē jūgori,’ caītūgoñarārē bairo mujāā ñiñati?

²⁷ “Tunu bairoa oó, tataboaro macāājē cabairije cūārē mujāā masīña. Oó pñame paaetīnucūñā. Eetīnucūñā. Bairo áperimirōcūā, caroa bauya. Quetiupañ rey Salomōñ ānacū caroa majū cū cajutīi jāñarīquē netōōjāñurō caroa bauya oó pñame. ²⁸ Bairo tie taā ũnie Dios cū caqūñenorīquē jīcā rāmū caroa cabaumiatacūārē, ape rāmū peeropū joeyama camasā, peero riorā. Mujāārē taā ũnie netōōjāñurō mujāā maiñami Dios. Bairo mujāā cajāñapeere mujāā jogumi yua. ¡Mujāā, Dios mena catūgoñatutuaenarē bairo mujāārē ñiñaña! ²⁹⁻³⁰ Ati yepa macāāna Diore caīroaena pñame na caugapeere, bairo na caetīpeere tūgoña macānucūñama. Mujāā pñame roque narē bairo baieticōāña. Marī Pacū Dios, marī cabopacarijere masīepycōāñami. Bairo tūgoña macāētīcōāña. ³¹ Dios cū carotīmasīrīpau roquere tūgoñaña. Bairo mujāā catūgoñaa, ati yepa macāājē mujāā cabopacarije cūārē mujāā jogumi Dios.

Riqueza en el cielo

(Mt 6.19-21)

³² “Mujāā yu yarā, oveja petoaca caānarē bairo mujāārē ñiñaña. Bairo capāārā mee caāna mujāā caānimiatacūārē, Dios pñame cañuñ ānirī cū carotīmasīrīpauñ mujāā caānorē boyami. Bairo mujāā uwietigarā. ³³ Tunu bairoa mujāā cacūgorijere nunireri, dinero ñerī, aperā cabopacarārē na batorájā. Bairo mujāā caápata, jōbuipū mujāā cawapatapee paio ñigaro. Ati yepapū mujāā caāno, mujāā yaye boacoaya. O jerutiri majā tie reuti recōāñama. O moena tiere ũgareyama. Jōbuipū roquere mujāā yaye caāñipee yasietigarō. ³⁴ Ati yepapū macāājē jetore mujāā camaitūgoñaa, tie jetore mujāā bootūgoñagarā. Jōbuipū mujāā cacūgopeere mujāā camaitūgoñaa roque, ati

yepa macããjêrê bũtioro mũjãã bootũgoñaetigarã,” na ĩ quetibũjũyũpũ Jesũs cũ cabuerãrê.

Hay que estar preparados

³⁵ Bairo ĩ quetibũjũ yaparo, ape wãmerê na ĩ cõñaãũpũ: “Caroaro mũjãã qũẽnoyuwa. Mũjãã jutii, mũjãã cajãñapeere qũẽnoña. Tunu bairoa mũjãã cajĩñaworijere jĩñapeori mũjãã cotewa. ³⁶ Jĩcããrã paabojari majã ũnarê bairo ása. Na pũame na quetiupãũ aperã na cawãmojiyari bose rũmurê caĩñãũ atãcũ cũ catunuetaparore caroaro cũ yuyuparã. ‘Jicoquei cũ caetaro, cũ marĩ pãjõrõã,’ ĩrã cũ yuyuparã. ³⁷ Ƴseanigarãma capaacoteri majã, na quetiupãũ cũ catunuetarore caroaro cacotemasĩrã. Cãniena cacoterã ãnirĩ cũ mena Ƴseanigarãma. Cariape mũjããrê ñiña: Na quetiupãũ pũame mesapũ na ruirotigũmi, Ƴgariquere na nugũ. ³⁸ Bairi noa ũna cãniena cacoterã Ƴseanirĩ nigarãma, noo ñami recomacã, o cabusuatĩpãũ na quetiupãũ cũ catunuetarore cacoterã pũame,” na ĩ quetibũjũyũpũ Jesũs.

³⁹ ĩ quetibũjũ yaparo, ape wãmerê na ĩ cõñaãũpũ tunu: “Apei wii upãũ, cũ ya wii macããjêrê cayajãũacũ cũ caetaparore cũ camasĩata, cãnietibujoricũmi. Cũ caetaparore ĩñacotebujoricũmi, jããremi, ĩ. ⁴⁰ Tore bairo yũ, Camasã Jũgocũ, tunu yũ caetari rũmurê jĩcãũ cayajari majõcũre bairo yũ etagũ ati yepapũre. ‘Ti rãmũ majũ etagũmi,’ caĩã mani rãmũ majũ yũ etagũ. Bairi caroaro ãña. Yũ catunuetarore caroaro mũjãã cotewa,” na ĩ quetibũjũyũpũ Jesũs cũ cabuerãrê.

El criado fiel y el criado infiel (Mt 24.45-51)

⁴¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Pedro pũame atore bairo qũĩũpũ Jesure:

—Jãã Quetiupãũ, jĩcããrê cũ ũmũa cãrê na cacoterijere ĩcõñarĩ jãã jetore ĩ quetibũjũ miñati? ¿O nipetiro camasãrê ĩ quetibũjũãto miñati? —qũĩ jẽniñaũpũ Pedro Jesure.

⁴²⁻⁴³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩũpũ Jesũs Pedore: “Ni ũcũ jĩcãũ mayordomorê bairo caãcã, cũ quetiupãũ cũ carotirore bairo caãtĩmasĩ ũcũrê ñiña. Cũ quetiupãũ pũame cũ caápãro jũgoye, ‘Yũ ũmũa aperãrê na mũ qũẽnowã. Ƴgariquere na mũ batowa,’ qũĩ cũũpũ cũ ũmũrê. Bairi cabero tunueta, cũ ũmũ, cũ caĩrotĩrarorea bairo cũ caápata, caroare cũ jogũmi. Bairi Ƴseanirĩ nigũmi mayordomo. ⁴⁴ Caãnorê bairo mũjããrê ñiña: Quetiupãũ cũ yaye nipetirije upãũre bairo cũ cũgũmi, cũ, mayordomo pũame. ⁴⁵ Bairo cũ cacũmiatacũãrê, cũ pũame carõũ cũ caãmata, ‘Yũ quetiupãũ tãmurĩ tunu etaecũmi,’ ĩrĩ, aperã cũ baparãrê roro na átibujioũmi. Cũ quetiupãũ ũmũa, cũ paabojari majã rõmirĩ cããrê roro na átibujioũmi. Tunu bairoa Ƴga, eticũmu paabujioũmi. ⁴⁶ Bairi cabero cũ quetiupãũ cañesẽãũatãcũ pũame, ‘Ti rãmũ etagũmi,’ cũ caĩmasĩẽtĩ rãmurê etabujioũmi. Bairo eta yua, cũ caroticũãtãcũ roro cũ caãtiere ĩñabujioũmi. Bairo ĩña yua, popiye cũ baio joroque cũ átibujioũmi. Cũ piticõãbujioũmi, aperã yũ caĩroaena mena cũ ãmarõ, ĩ.

⁴⁷ “Ni jĩcãũ ũcũ cũ quetiupãũ cũ caĩrĩjêrê masĩmicũã, tore bairo cũ caápata, cũ paecogũmi bũtioro cũ quetiupãũre. ⁴⁸ Apei cũ quetiupãũ cũ caĩrĩjêrê masĩẽtĩrĩ roro átiyami. Bairo roro cũ caãtĩmiatacũãrê, bũtioro cũ paetigũmi cũ quetiupãũ pũame. Bairi pajĩãũrõ camasĩjũgoricarã pũame netõjãũrõ caroaro na caãtiere átirotiya. Petoaca camasĩrã netõjãũrõ caroaro na caãto ñiña,” na ĩ quetibũjũyũpũ Jesũs.

Jesús es causa de división (Mt 10.34-36)

49 Ī yaparo, atore bairo na ĩñupũ tunu: “Camasãrẽ na quetibũju ácu yu apú ati yeparũre. Tunu yu yaye busũrique peerore bairo niña narẽ. ¡Bairi tiere nipetiro na masĩpeycóato! 50 Yu cãã, yu yaye busũrique jũgori popiye yu baiya. Bairoa yu baicõã ãnigu yu paarique capetiparo jũgoye. 51 Mujãã, camasãrẽ yu caátiatãjere mujãã masĩtĩña. ‘Dios cũ cajou, cũ caetaro bero nipetiro camasã cararo ãmeo átigarãma,’ mujãã ĩ tũgoñaña. Bairo mujãã caĩtũgoñamiatacũãrẽ, bairo mee niña. Yu caetaro jũgori camasã ĩcãrõ tũni tũgoñaetigarãma. 52 Bairi ĩcã wii macããna ĩcã wãmo cãnacãũ majũ na caãmata, yu yaye busũriquere tũgorã, itiarã ĩroagarãma. Pũgarã ĩroaetigarãma. Torea bairo ape wii macããna cãã pũgarã ĩroagarãma. Itiarã ĩroaetigarãma. 53 Bairi ĩcãũ cũ macãrẽ cũ pesucũtigumi yu yaye busũriquere cũ catũgousaro jũgori. Torea bairo apeĩ cũ pacure cũ pesucũtigumi. Apeo cãã cõ macõrẽ cõ pesucũtigomo. Apeo cãã cõ pacore cõ pesucũtigomo. Apeo cãã cõ pẽẽpõrẽ cõ pesucũtigomo. Apeo cãã cõ mañicõrẽ cõ pesucũtigomo, yu yayere cõ catũgousaro jũgori,” na ĩñupũ Jesũs cãtu catũgorã etarãrẽ.

Las señales de los tiempos

(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

54 Bairo ĩ quetibũju yaparo, atore bairo tunu na ĩnemoñupũ camasãrẽ: “Oco poari muĩpũ cũ cawãmuatõ to cawãmu atõre ĩñarã, ‘Oco atõ baiya,’ mujãã ĩ masĩña. Torea bairo bainucũña. 55 Tunu bairoa ape nũgõã warua jopepũ cawĩno atõre ĩñarã, ‘Asigaro baiya ãme rũmurẽ,’ mujãã ĩ masĩña. Torea bairo bainucũña. 56 Bairo caoco ocapeere, bairi caasipee cããrẽ bairo caĩñamasĩrã nimĩrãcãã, ¿nopẽĩrã Dios ati yuteare cũ caátĩãnie puamerẽ mujãã masĩtĩñati? ¡Caĩtopairã mujãã ãniña!” na ĩ quetibũjuyupũ Jesũs.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

(Mt 5.25-26)

57 Bairo ĩ quetibũju yaparo, atore bairo tunu na ĩnemoñupũ: “¿Nopẽĩrã cariape átajere mujãã majũã mujãã ĩ busũ quẽnomasiĩtĩñati? 58 Ni ĩcãũ ũcũ, ‘Yu mujãã wapamoña,’ ĩrĩ, mujããrẽ juez caĩñabeseĩ tũpũ cũ caneápáro jũgoye, cũ mena busũquẽnojũgoya. Mujããrẽ juez tũpũ cũ caneápériparore bairo ĩrã, cũ mena busũquẽnojũgoya. Mujãã cabusũquẽnojũgoeticõãta, juez puame guardiare mujããrẽ ñerotigumi. Bairo áti yaparo, na puame preso jorica wiĩpũ mujããrẽ cũrecõãgarãma. 59 Cariape mujããrẽ ñiña: Dinero mujãã cawapamorjẽrẽ mujãã cawapatipeyoparo jũgoye, torũ mujãã ãnicõãgarã. Mujãã witimasĩetigarã,” na ĩñupũ.

13

Importancia de la conversión

1 ĩcã rũmũ caãno camasã Jesure quĩñarã etayuparã. Eta, atore bairo quĩ quetibũjuyuparã: “Pilato puame Galilea macããnarẽ na pajãreupũ, Diore na caĩbuerã etaro. Waiũtõa riire na cajoemũgõrã etaro na pajãreupũ,” quĩ quetibũjuyuparã camasã Jesure.

2 Bairo na caĩquetibũjuro tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesũs: “¿Dope bairo mujãã ĩ tũgoñañati na cabaiatajere? ‘Na yarã Galilea macããna nipetĩrã netõrõ carorã ãniupã. ¿Bairi butioro majũ na carorije wapa jũgori yasiupa,’ mujãã ĩ tũgoñañati? 3 Bairo mujãã caĩtũgoñamiatacũãrẽ, baietiupa. Na yarã netõrõ carorã mee ãniupã. Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: Mujãã cãã roro mujãã yasigarã, roro mujãã caátiere yapapuari Diore mujãã caĩbusũquẽnoeticõãta.

4 Tunu bairoa, ¿dope bairo mujãã ĩ tũgoñañati caũmuarĩ wii Siloé macããjẽ

ūtā rupaa mena catāni yasiricarārē? Dieciocho majū catāni yasiricarārē roro na cabairiquere, ¿dope bairo mujāā ī tūgoñañati? ‘Jerusalén macāāna nipetiro netōrō carorā āniupā. ¿Bairi bātioro majū na carorije wapa jūgori yasiupa,’ mujāā ī tūgoñañati? ⁵ Bairo mujāā caītūgoñamiatacūārē, baiesupa. Jerusalén macāāna netōrō carorā mee āñupā. Caānorē bairo mujāārē ñiña: Mujāā cūa roro mujāā yasigarā, roro mujāā caātiere yapapuari Diore mujāā caībūsqūñēoeticōāta,” na ī quetibūjuyupū Jesús.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶ Bairo ī quetibūjuyupū yaparo, higuera yucu caricamanirē īcōñarī tunu na ī quetibūjūnemoñupū: “Jīcāū, cū wesepū cūgoyupū higuera cawāmecutiire. Bairi jīcā rāmū caricare ññau etayupū. Bócaesupū. Ríca mañuparō mai. ⁷ Itia cūmarī majū bairo jeto baiyupū. Ríca mañuparō. Bairo cabairoi, qūññupū cū āmūrē: ‘Merē itia cūma majū caricare yū macāmiña. Carica mani āno ati higuera marī caotemirīcu. ¿Nopēirō to ānicōāroati ati yepapū? Bairi quetīrocōāña,’ qūññupū ti wese upau cū āmūrē. ⁸ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūññupū cū āmū pūame: ‘Yū quetiupau, ati yūteare marī quetītiroa mai. Tii pūtoire yū jetugū. Abono cūārē yū jāāgū mai. ⁹ Bairi ape yūteare carīcacupata, ñujāñugaro. Tii carīca manicōāta roquere, tiire quetīrocōā rotiya,’ qūññupū caāmū ti wese upaure,” na ī quetibūjuyupū Jesús camasārē.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰ Ape rāmū tunu Jesús judío majā na cayerijārī rāmū caāno na cañubuenñarī wiipu jūgobuei ásupū. ¹¹ Mai, ti wiipu āñupō jīcāō carōmio. Cō pūame wātī yeri pūna jūgori riājāññupō. Dieciocho cūmarī majū riayupo. Bairi wāmū pomasīsupō. ¹² Bairo cō cabairo ññau, Jesús pūame atore bairo cō ññupū:

—Yū yao, mū carīayecūtie to petiáto, ñiña. Mū yū catioya —cō ññupū.

¹³ Bairo ī yaparo, cū wāmorīrē cō buire pitipeoyupū. Bairo cū caáto, jicoquei wāmūpo masīcoasupo yua. Tunu Diore cū basapeo jūgoyupo, catiáco yua. ¹⁴ Bairo useanirō cō caānimitacūārē, ti wii ñubuerica wii quetiupau pūame asiājāññupū. Judío majā na cayerijārī rāmūrē Jesús cū caātiere ññarī asiājāññupū. Bairo asiari atore bairo na ññupū ti wii caneñarī majārē:

—Marī capaari rāmū jīcā wāmo peti jīcā pēnirō cānacā rāmūrī majū ñiña. Ti rāmūrī jeto catio rotiya. Marī cayerijārī rāmū caānorē catio rotieticōāña —na ññupū.

¹⁵ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūññupū Jesús:

—Caītōpairā mujāā āniña, bairo mujāā caīata. ¿Ni ūcū mujāā mena macāācū marī cayerijārī rāmū caāno cū wecuare, o cū burrore na oco etiricapaupū na cū jee áperinucūñati? Nipetirā bairo jeto átinucūñama ati rāmū ūno cūārē. ¹⁶ Bairi mujāā wecuare caqūēnonucūrā nimirācūā, ¿nopēirā, ‘Atiore Abraham ānacū pārāmeorē dieciocho cūmarī majū Satanás, wātī quetiupau roro cō cū caātie jūgori popiye cabaiore cō marī catorotietigarā ati rāmū ūnorē,’ Irārē bairo mujāā ññati? ¡Roro mujāā tūgoñaña! —qūññupū Jesús ti wii ñubuerica wii quetiupaure.

¹⁷ Bairo cū caīrō, cū pesua pūame bobotūgoña jāññuparā na caīatajere. Aperā camasā pūame useani peticoasuparā, Jesús nocārō caroaro cū caātiere ññarī.

La parábola de la semilla de mostaza (Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

18 Cabero atore bairo na ĩnemoñupũ Jesús tunu: “¿Dope bairo mujããrẽ yu masiõñati Dios cũ carotimasĩrĩpaure? ¿Di wãme ũnorẽ ĩcõñarĩ mujããrẽ yu quetibũjuyati? 19 Mostaza na caĩrĩ apeararẽ jĩcãũ cũ wesepũ cũ caoteri-caacare bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpaũ. Bairi caũmũ tiacarẽ cũ caotero bero pairicu bũtiya. Bairi minia ruame tiũ ruũ buire na ria batiĩrĩre quẽnonucũñama. Torea bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpaũ cãã,” na ĩ cõña quetibũjuyupũ Jesús.

*La parábola de la levadura
(Mt 13.33)*

20 ĩ quetibũjũ yaparo, ape wãmerẽ ĩ cõñanemoñupũ tunu: “¿Dope bairo mujããrẽ yu masiõñati Dios cũ carotimasĩrĩpaure? 21 Levadurare bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpaũ. Jĩcãõ trigo wãĩarĩquẽ wetare, itia ruri majũ, oco mena weyo yaparo, levadurare petoaca jããñamo. Bairo petoaca cõ ca-jããmiatacũãrẽ, tie ruame jesapeticoaya yua. Torea bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpaũ cãã,” na ĩ cõña quetibũjuyupũ Jesús.

*La puerta angosta
(Mt 7.13-14, 21-23)*

22 Bairo bai, Jesús Jerusalẽpũ ácũ, tocãnacã macãã cũ canetõrĩ macããrẽ camasãrẽ na quetibũjuyupũ. Capaca macããrĩ, õcã macããrĩãcã cããrẽ na quetibũjuyupũ. 23 Bairo cũ caátõ, cũ mena macããcũ jĩcãũ atore bairo quĩ jẽniñañupũ:

—Jãã Quetiupau, ¿nocãnacãũ majũ camasãrẽ marĩ Pacũ Dios cũ netõũati? ¿Petoaca majũ na ãniñati Dios cũ canetõparã? —quĩ jẽniñañupũ caũmũ Juresure.

24 Bairo cũ caĩjẽniñaõrõ tũgo, atore bairo na ĩ quetibũjuyupũ Jesús:

—Ati yeparũ mujãã caãno, ruãga jopeere bairo niña. Bairi õcã jopeacarẽ mujãã capãããmasĩrõ ñuña. Cariape mujããrẽ ñiña: Capããrã camasã ti jopere jããgamigarãma. Bairo jããgamirãcũã, jããmasiẽtĩgarãma. 25 Jĩcã rũmũ ti wii upau ruame wãmuãti, ti jopere biacõãgũmi yua. Pããnemoetĩgũmi. Bairo cũ caátõ, mujãã macãpũ caãna cũ piirã, “Jãã pããña,” mujãã ĩmigarã. Bairo mujãã caĩmiatacũãrẽ, “Mujããrẽ yu masiẽtĩña,” mujãã ĩgũmi. 26 Bairo cũ caĩrõ tũgo, mujãã ĩnemoãarã: “Jããrẽ mũ masĩ. Mũ mena eti, uãga jãã ápũ. Tunu bairoa jãã ya macããpũ mũ bueñesẽãwũ. Jããrẽ mũ masĩ,” mujãã ĩgarã. 27 Bairo mujãã caĩrõ tũgo, atore bairo mujãã ĩnemoãũmi tunu: “Merẽ mujããrẽ ñiapũ: ‘Mujããrẽ yu masiẽtĩña. Mujãã, carorije caãna mujãã caãnoi, ati wiire mujããrẽ yu jããrotietĩgu. ¡Nãjã!’ ” mujãã ĩgũmi ti wii upau. 28 Mujãã, marĩ ñicũjããrẽ Abraham, Isaac, Jacob, profeta majã nipetirã cããrẽ, Dios cũ carotimasĩrĩ rapũ caãnarẽ mujãã ĩñajõãrã. Mujãã ruame aperopũ wẽrewiyo joricarãrẽ bairo mujãã ãnigarã. Bairi bũtioro mujãã otigarã. Mujãã opire mujãã bacaruãpotugarã, bũtioro yapapuarã yua. 29 Tunu bairoa Dios cũ carotimasĩrĩpaũ caetaro camasã Diotũ neña etagarãma. Muipũ cũ cawãmuãtõpũ caatiãtana, bairi cawaru macãã jopepũ caatiãtana, bairi ape ruãgõã waru macãã jopepũ caatiãtana, bairi muipũ cũ cañajããtõpũ caatiãtana cãã Diotũ neñaetagarãma. Bose rãmurẽ netõrã ãna, cãtu rui uãgarãma. 30 Ati rãmurẽrẽ jĩcããrã carotimasĩẽtãna rotimasĩgarãma. Tunu bairoa ati rãmurẽrẽ jĩcããrã carotimasĩrã rotimasĩẽtĩgarãma Dios tũpũre —na ĩ quetibũjuyupũ Jesús.

*Jesús llora por Jerusalén
(Mt 23.37-39)*

31 Bairo cũ caquetibũjũ ãno, ti rũmũ majũrẽ cãtu etayuparã fariseo majã. Bairo cãtu eta, atore bairo quĩñuparã:

—Ati yepa quetiupau, Herodes, mure pajia rocacoagayami. Bairi tamuri ruti acuja —quñupara.

³² Bairo na cairō tãgori, atore bairo na ñupū:

—Tunu añaja Herodes tãru, macãncū yaire bairo caacū tãru. Atope bairo quñirájá: “ ‘Áme wãtĩ yeri pũnarē yu acurewiyoyoya. Tunu bairoa cariyecuna cããrē na yu catioya. Ñamirõcã cããrē bairoa yu átigu. Bairi itia rãmu bero bairo yu caãtiere yu átijãnagu,’ ññami Jesús,” quñirájá Herodere —na i joyupu Jesús fariseo majãrē.

³³ I yaparo, atore bairo na ñnemoñupū tunu: “Áme, ñamirõcã, ñamirõcã ape rãmu bairoa yu átigu, Dios yarã profeta majã camasã na capajã riírericarã añana Jerusalẽpu jeto yasinucũñupã. Bairi topu cariape yu caátó ñña,” na ñupū.

³⁴ Cabero atore bairo na ñnemoñupū Jesús tunu: “Jerusalén, Jerusalén macã macãna mujããrē ñña: ¡Dios yarã profeta majãrē mujãã pajia riírenucũñupã! Dios mujããrē cū caquetibujãrotijomiricãrãrē ütã mena narē wẽerĩ na mujãã pajia renucũñupã. Bairo roro majũ mujãã caãtimiatacũãrē, nairõ mujããrē yu juãtinemogamiwũ. Áboco cõ pũnaarē na asipogo, narē cõ caneñoricãrõrē bairo mujãã yu juãtinemogamiwũ. Bairo yu caãtigamiatãcũãrē, mujãã ruame jicã nuãgõã yu mujãã boeru. ³⁵ Bairo mujãã caboetoi, tocãrõã yua, mujãã caãnipau yasicoagaro. Tore camasã aweyo rocacõãgarãma. Caãnorē bairo mujããrē ñña: ‘¡Useanirĩ ññami Dios cū cajõn majũ!’ mujãã caãparo jũgoye, yu mujãã ññaetigarã mai,” na ñupū Jesús Jerusalén macããnarē.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

¹ Ape rãmu tunu judío majã na cayerijãrĩ rãmu caãno Jesús ugaũ ásupu jicãũ fariseo majã quetiupau ya wĩpu. Bairo topu cū caãno, ti wii macããna fariseo majã ruame quññausayuparã, “Dope bairo cū caátõ,” írã. ² Mai, Jesús riapere añupũ cariyecuna cãã. Cū ruame oco riayere cacãgõũ añupũ. ³ Bairo cū cabairo ñña, atore bairo na ñupū Jesús to macããnarē, Moisés ãnacũ cū caroticũrĩquẽrē cajãgobuerãrē, bairi fariseo majã cããrē:

—Marĩ cayerijãrĩcã rãmureã cariyecunãrē marĩ cacatioro, ¿to ñucõãcuti? O paariquere bairo caãnoi, ati rãmu ñnorē tore bairo caãpericõãpee, ¿to ãnicuti? —na i jẽniñañupũ Jesús to macããnarē.

⁴ Bairo narē cū caãjẽniñamiatãcũãrē, busuesuparã. Bairo na cabũseto ñña, cariaure cū pãñarĩ cū catiopyu yua. Cū catio yaparo, cū árotiypu. ⁵ Bairo áticõã, tunu na ñnemoñupũ Jesús fariseojããrē:

—¿Ni ucũ mujãã mena macããcũ cū macã, o cū wecu operu ati rãmu ñnorē cū caãnarocajããpata, jicoquei cū cū ne nuãgõ masiẽtĩñati? Nipetirã mujãã tore bairo mujãã átibujorã, marĩ cayerijãrĩ rãmu ñno cããrē. ¿Bairo mujãã ápericuti? —na i jẽniñañupũ Jesús.

⁶ Bairo narē cū caãjẽniñamiatãcũãrē, dope bairo cū yumasĩesuparã.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Cabero aperã ti wii upau cū capiãtana na caetarore ññañupũ Jesús. Na ruame caroapãre wiyayuparã buñoro, “Cabũgoro macããna na caruiãrore marĩ ruetiroa,” írã. Bairo na cabairo ñña, atore bairo na i beyopyu:

⁸ —Ni jicãũ mujãã mena macããcũrē wãmo jiyarica bose rãmure cũrē cū capiãta, ‘Caãnimajũrã na caruiãropu cū ruigaeticõãto,’ ñña. Topu cū caruiãta,

cabero bobooro netōbujioami. Apei ti bose rūmū upau cū capiimajūatacu etabujioami. ⁹ Bairi ti bose rūmū upau p̄ame cū caetaro īña, atore bairo qūibujioami: ‘Jōp̄u catusarop̄u ruija. Āni p̄ame cabero caetau atore ruigūmi,’ qūibujioami. Bairo cū caīrōi, mujāā ūcū bobotūgoñabujioami. ¹⁰ Bairi mujāārē na capiata, catusari cūmurō roquere ruiya. Cabero bose rūmū upau p̄ame top̄u mujāā caruio īña: ‘Ato p̄ame caānimajūrā mena ruirasā,’ mujāā īgūmi. Bairo cū caīrō tūgo, aperā ti mesa macāāna mujāārē cū caīroare īñagarāma yua. ¹¹ Ni jīcāū ūcū cū majūā, ‘Caānimajūū yu āniña,’ caī p̄amerē, cabūgoro macāācūrē bairo cū ānio joroque cū ātigūmi Dios. Apei, ‘Caānimajūū mee yu āninā,’ caī p̄ame roquere, cabero cabūgoro macāācūrē bairo mee cū ānio joroque cū ātigūmi Dios — na ī quetibujuyuru Jesús ti wii macāāna, fariseo cūrē capiatacure.

¹² Bairo na ī quetibujū yaparo, atore bairo qūīnemoñupū:

—Bose rūmūrē mū caqūēnonemoata, mū baparārē na pieticōāña. Tunu bairoa mū bairārē, mū jūgocujāā nipetirā mū yarārē, mutū macāāna pairo dīnero cacūgorā cūrē na pieticōāña. Na ūnarē bairo mū capiata, ape rūmū na cūā mūrē torea bairo ātiāmēbujiorāma. Bairi merē wapatiricure bairo mū tuabujio yua. ¹³ Bairo bairo bōse rūmūrē mū caqūēnonemoata, cabopacarārē na piya. Tunu bairoa caāmasīenarē, bairo jīcā r̄apo, o jīcā ricā caroyetuaricarārē, bairo caīñamasīēna cūrē, na ūnarē na piya. ¹⁴ Bairo ácu, useanirī mū ānigu. Cabopacarā p̄ame mū ātiāmē masīētīgarāma, ñe ūnie cacūgoena ānirī. Bairo na caātiāmē masīētīmiatacūrē, cariacootana tunu na cacatiri rūmū caāno Dios p̄ame caroare mū jogūmi, caroaro na mū caátie wapa yua — qūī quetibujuyuru Jesús fariseo, cūrē capiatacure.

La parábola de la gran cena (Mt 22.1-10)

¹⁵ Bairo cū caīquetibujuro tūgo, jīcāū na mena mesap̄u carui p̄ame atore bairo qūīñupū Jesure:

—jDios cū carotimasīrīpau bōse rūmūrē caju ūgau p̄ame useanirī nigūmi! —qūīñupū.

¹⁶ Bairo cū caīrō tūgo, ape wāmerē īcōñarī atore bairo qūī quetibujuyuru Jesús:

—Jīcāū nocārō caroaro bōse rūmūrē qūēnogayuru. Torecu, capāārā camasārē na piineñorotiyuru. ¹⁷ Ūgaricapau caetaro īña, cū capiatanarē cū ūmūrē na pirotijoyuru. ‘Merē marī caugaparo etaya. Ñe ūnie r̄saetiya. Bairi, “Tāmurī mujāā apá,” na ī quetibujūja,’ qūīñupū. ¹⁸ Bairo cū caīrō tūgo, cū ūmū cū quetiupau cū caīrōrēā bairo ásupu. Bairo narē cū caīquetibujū netōmiatacūrē, nipetirā ricaati jeto qūī yuyuparā. Jīcāū na mena macāācū atore bairo qūīñupū: ‘Meep̄u jīcā yepa, oterica yepare yu wapatiapu. Bairi āme ti yepare īñau āgu yu baiya. “Bairi yu āmasīētīña, īāmi,” cū miwā mū quetiupaure,’ qūīñupū jīcāū. ¹⁹ Apei cūā atore bairo qūīñupū: ‘Wecua jīcā wāmo cānacā bapa majū yu wapatiapu. Bairi āme narē īñau āgu yu baiya. “¿Caroaro na paayati?” Ī, ñiñau āgaya. “Bairi yu āmasīētīña, īāmi,” cū miwā mū quetiupaure,’ qūīñupū. ²⁰ Apei cūā atore bairo qūīñupū: ‘Meep̄u yu wāmoyiiaapu. “Bairi yu āmasīētīña, īāmi,” cū miwā mū quetiupaure,’ qūīñupū apei. ²¹ Bairo jeto na caīrō tūgo, narē capiāmīatacu p̄ame tunucoásupū cū quetiupau t̄p̄u. Eta yua, na caīatajere cū quetibujunetōñupū. Bairo tiere tūgo, cū quetiupau p̄ame na mena asiajāñūñupū, cū capiijomiatana mena. Asia yua, atore bairo qūīñupū tunu cū ūmūrē: ‘Tāmurī ácūja tunu macāp̄u.

Cabopacarā maapu caānarē, “Ugarasá,” na miwā. Tunu bairoa caámasiēnarē, bairi jicā ruṑo, o jicā ricá caroyetuaricarārē, bairi cañnamasiēna cūārē nipetirā na ūnarē na jee asá yu ya wiipū, qūññupū ti bose rūmū upau cū ūmūrē. ²² Cabero cū ūmū ruame bairo áti yaparo, cū quetiupauere atore bairo qūññupū tunu: ‘Yure caroti, mū caīrōrēā bairo yu áti yaparoya merē. Bairopua, mū ya wii ruame jiraetiya mai,’ qūññupū. ²³ Bairo cū caīrō tūgo, ti wii upau ruame: ‘Ácája tunu macārū. Maa cañesēārī majārē, wii tūni macāāna cūārē na piija. Tutuaro mena, “Ugarasá,” na miwā. Yu ya wii to jiraáto ī, bairi mūrē yu jonemoña,’ qūññupū ti bose rūmū upau cū ūmūrē. ²⁴ Caānorē bairo mūjāārē ñiña: Noa ūna yu capiijūgomiatana caáperā yu mena ūgaetigarāma –na ī quetibūjuyupū Jesús.

Lo que cuesta seguir a Cristo
(Mt 10.37-38)

²⁵ Bairo ti watoare camasā capāārā Jesús berore usayuparā. Bairo na cabairo ñña, cū ruame āmejorenucārī atore bairo na ññupū: ²⁶ “Ni jicā ūcū, yu mena caágaū nipetirā netōōrō yure cū camairō ñña. Cū pacu, cū paco, cū nūmo, cū pūnaa, cū jūgocujāā, cū jūgocōjāā, cū bairā nipetirā netōōrō yure cū camairō ñña. Cū rupaū netōōrō yure cū camairō ñña. Tore bairo yure cū camaieticōāta, yu cabueire bairo ānimasīētīñami. ²⁷ Tunu bairoa ni jicā ūcū yu mena caágaū, popiye cū cabaigaeticōāta, yu cabueire bairo ānimasīētīñami. ²⁸ Tunu ni jicā mūjāā mena macāācū caūmūarī wiire cū caqūēnorotiparo jūgoye cū dinerore cōñajūgo masīñami mai, ‘¿Yu dinero yu cacūgorije to etaroti?’ ī. ²⁹ Bairo cū cacōñaeiticōāta, cabero ti wiire qūēnopeyo masīētībujioūmi. Ūtāpāirī, na cacūjūgoripāirīrē na cacūyaparoro bero, cū dinero cū cacūgomirījē ruame peticoabujioro. Bairi yua, nipetiro camasā cū paariquere ññarī, cū boyeti epebujiorāma. ³⁰ Bairo qūññubujiorāma: ‘Āni, cū ya wiire paajūgomicūā, paapeyo masīētīñami,’ qūññubujiorāma camasā, cū capaapeyoetoi. ³¹ Torea bairo jicā quetiupau apeī mena cū ūmūrē cū caāmeo qūērotijoparo jūgoye, atore bairo ī tūgoña jūgobujioūmi: ‘Yu ūmua, ruḡa wāmo cānacā mil majū soldaua niñama. Yu wapana ruame veinte mil majū niñama. Bairo na cabairoi, ¿narē yu netōomasīcutī?’ ī tūgoña jūgobujioūmi. ³² ‘Yu netōomasīēcū,’ cū caītūgoñaata, cū wapana cayoaropua na caāno mai, cū caquetibūjūnetōrotire na tūru cū jobujioūmi. ‘Marī āmeo qūēētīcōāto. Ūngaro,’ na ñjā qūññ rotijobujioūmi. ³³ Bairo bairi ni ūcū mūjāā mena macāācū cū yaye cū camairījērē cū cajānaeticōāta, yu cabueire bairo ānimasīētīñami.

Cuando la sal deja de estar salada
(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ “Tunu bairoa moa caocarije ññāñña. Moa caoacetiē roque ñērē átimasīētīña camasārē. ³⁵ Bairi moa caocarije capeticōā ūsapata, ñe ūnie ruamerē ñuētīña. Yepa ūnorē, o abono ūno cūārē ñuētīña. Rerique ñiña. Mūjāā, caāmoocūna mūjāā āniña. Bairi moa cabairijere mūjāārē īcōñarī yu caquetibūjūrijere tūgoāmewiyoya mūjāā yeripū,” na ī quetibūjūyupū Jesús.

15

La parábola del pastor que encuentra su oveja
(Mt 18.10-14)

¹ Bairi ti watoa Roma macāānarē camasā yaye dinerore jejjobajari majā, aperā carorije caāna cūā Jesús cū caīquetibūjūrijere tūgogarā, cū ture

etanucũñuparã. ² Bairo na caátó ñña, fariseo majã Jesure qũĩ busũpaiyuparã. Aperã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũērẽ camasãrẽ cajũgobuerã mena qũĩ busũpaiyuparã atore bairo:

—Cũ, Jesús carorije caãnarẽ boyami. Moena mena ugabapacũti nucũñami —qũĩñuparã, Jesús cũ cabairijere ññari.

³ Bairo na caĩrõĩ, Cabus ñame oveja cacoteire ĩcõñarĩ atore bairo na ĩ quetibũjũyuru: ⁴ “¿Ni ĩcũ mũjãã mena macããcũ cien oveja majũrẽ cũ cacũgoata, bairi ĩcãũ na mena macããcũ cũ camawijiaata, jicoquei cũ macãũ áperibujioũcuti? Jicoquei cũ macãũ ácoabujioũmi. Noventa y nueve caãnarẽ ĩñotaricaropũ cũcõã, ĩcãũ camawijiaatacũre cũ macãũ ábujioũmi. ⁵ Bairi caũmũ ñame cabero ovejare cũ macã bõcari, cũ ñusa, tunuatĩbujioũmi useanirĩ. ⁶ Bairo cũ ya wiĩpũ tunueta, cũ bapare, bairi cũtũ macããna cũãrẽ na neñoporotibujioũmi. Bairo na caetaro ñña, na ĩbujioũmi: ‘Jĩcãũ yũ oveja, camawijiamiatacũre merẽ cũ yũ bõcaaru. Bairi yũ mena mũjãã cũã useanirasã,’ na ĩbujioũmi. ⁷ Caãnorẽ bairo mũjããrẽ ñña: Jõbui macããna netõjãñurõ useaniñama ati yepa macããcũ carorije caátimiatacu cũ yerire cũ cawasoaro berore. Noventa y nueve camasã cañurã caroaro na caátĩanie netõrõ ññajesoyama jõbui macããna ñame,” na ĩñupũ Jesús fariseojããrẽ.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸ ĩ yaparo, ape wãmerẽ ĩcõña quetibũjũyuru tunu: “¿Dico ĩcõ carõmio moneda ñũga wãmo cãnacã tiiri majũrẽ cõ cacũgoata, bairi ĩcã tii wiĩpũ to cayasi-coápata, jicoquei ti tiire cõ macãõ áperibujioũcuti? Jicoquei macãõ ácoabujioũmo. Cõ ĩñaworique lámparame ĩññawori canaĩfãrõẽã owa macãbujioũmo caroaro mena. Bõcaripũ owa macãjãnabujioũmo yua. ⁹ Bairo carõmio ñame cabero ti tiire macã bõcari, cõ baparã rõmirĩrẽ, bairi cõtũ macããna cũãrẽ na neñoro rotibujioũmo. Bairi na caetaro ñña, na ĩbujioũmo: ‘Jĩcã moneda tiire, cayasimita tiire merẽ yũ bõcaaru. Bairi yũ mena mũjãã cũã useanirasã,’ na ĩbujioũmo. ¹⁰ Caãnorẽ bairo mũjããrẽ ñña: Torea bairo Dios yarã ángelea majã cũã useaniñama ati yepa macããcũ carorijere caátimiatacu cũ yerire cũ cawasoaro berore,” na ĩñupũ Jesús fariseojããrẽ.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ ĩ yaparo, ape wãme cũãrẽ ĩ cõñañurũ: “Jĩcãũ ãñupũ ñugarã caũmũarẽ capũnaacsũ. ¹² Bairi ĩcã rãmũ cabai ñame atore bairo qũĩñupũ cũ ñacũre: ‘Caacs mũ cariaro bero, mũ yaye mũ cacũgomirĩqũērẽ yũre na caricaworeere ãmeacã yũ boya. ‘Jau,’ miwã,’ qũĩñupũ cũ ñacũre. Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ caĩrõrẽã bairo ásupũ cũ ñacu ñame. Na, ñugarãñũrea na ricawoyuru cũ yayerẽ yua. ¹³ Bairo cabero, ñocãnacã rãmũ bero meea cabai ñame cũ cacũgomiataje nipetirijere nunireyuru. Bairo áticõã, tie wapa dinerore ñerĩ, acoásũpũ sayoaropũ ape yeraru. Bairo topũ eta, ñoo cũ rupũ caborijere carorije jetore ásupũ. Bairo ácsũ, tie dinerore átire peyocõãñupũ. ¹⁴ Bairi cũ dinero capetiro beropũ, ti yepa macããjẽ ugarique cũã peticoasuparo. Bairo cabairoĩ, caátãcu ñame aña riãjũgoyuru. ¹⁵ Bairo aũariari, ti yepa macããcãrẽ paarique jẽni ásupũ. Bairo cũ cajẽnirõ, to macããcũ ñame cũ yesere cũ coterotiyuru. ¹⁶ Bairo na cote ácũ yua, na caũgarique, qũẽnu ũnierẽã ugagamĩñupũ cũ cũã, ñutioro queyari. Camasã ñoa ñña ugarique cũ ñuesuparã. ¹⁷ Bairo roro tãmũorĩ cũ ñacu ñaabajari majã na caátĩanierẽ tũgoña bõcaayuru: ‘Caacsũ ãmũna capããrã ãma. Ni ĩcũ na mena macããcũ queyaemi. Na ugarique cũã ñũsacõãnucũwũ na ya wiĩpũre. ĩyũ roque atopũ ácũ, añaĩ yũ

riaya! ĩ tũgoñañupũ cawãmau. ¹⁸ ĩ tũgoña, atore bairo ĩ tũgoñanemoñupũ tunu: ‘Caacu tũpu yu tunuágu tunu. Topu eta, qũĩña, atore bairo cũ ñigu: “Caacu, Dios mena roro yu átiaru. Mu mena cũãrẽ roro yu átiaru. ¹⁹ Bairo roro yu caátiateja jũgori, mu macũrẽ bairo yu ãmerĩña yua. Apei, mu paabojari majõcure bairo yure miñagu ãmerẽ,” cũ ñigu Caacure, ĩ tũgoñañupũ cawãmau. ²⁰ Bairo ĩ tũgoña, torea bairo baiyuru. Maaru cũ pacu ya macã caátĩwãrẽ tunu ásupũ yua.

“Bairi jõpũã mai cawãmau cũ caãno, cũ pacu ñame qũĩñajoyuru. Qũĩñaajo yua, bopacooro qũĩñañupũ cũ macũrẽ. Bairi cũ tũpu atu ásupũ. Bairo cũ atu boca, caroaro cũ jẽni, cũ pabario, useanirĩ cũ bocáyuru. ²¹ Bairo cũ caátimatecũãrẽ, cũ macũ ñame tũgoña yapapuari atore bairo qũĩñupũ: ‘Caacu, Dios mena roro yu átiaru. Mu mena cũãrẽ roro yu átiaru. Bairo roro yu caátiateja jũgori mu macũrẽ bairo yu ãmerĩña yua. Apei, mu paabojari majõcure bairo yure miñagu ãmerẽ,’ qũĩñupũ cawãmau cũ pacure. ²² Bairo cũ caĩmiatãcũãrẽ, cũ pacu ñame cũ yuesuru. Cũ paabojari majãrẽ jutii cũ macũ cũ cawasoapeere na neátĩ rotiyuru: “Tãmurĩ jutii caroa majũrẽ jeasã. Tunu bairoa anillo, yu macũ cũ cawãmojããpa beto cũãrẽ neasã. Tunu bairoa ruo jutii cũ capeapee cũãrẽ jeasã. Cũ marĩ jããto, na ĩñupũ. ²³⁻²⁴ ĩ yaparo, bairo na ĩnemoñupũ tunu: ‘Marĩ wecu macũ caroaro majũ carĩcũcure cũ pajãrãjã. Cũ marĩ ugaroa. Ñni, yu macũ carĩacoabujioatacu nimicũã, tunu cacatiatãcure bairo niñami ãmerẽ. Cayasicoamirĩcũrẽ cũ marĩ bõcaya tunu. ĩBairi marĩ bõse rãmu qũẽnoto! ĩUseanirĩ marĩ ãnito!’ na ĩñupũ cũ pacu cũ ãmũarẽ. Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ caĩrõrẽã bairo ásuparã. Bõse rãmu qũẽno jũgoyparã yua.

²⁵ “Bairo na cabaiãno, cajũgocu ñame jõpu wesepũ ãñupũ. Bairo topu paatusa, wiipu tunucoásupu tunu. Bairo tunuatĩ wiitu etayuru. Bairo etau yua, na cabasarijere tũgoypuru wiipure. ²⁶ Bairo tũgo, paabojari majõcu ĩcãũrẽ cũ piijori qũĩ jẽniñañupũ: ‘¿Dope to baiyati?’ ²⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ: ‘Mu bai, tirãmũpu cañesẽãũ ãmirĩcũ etaami. Bairi catiia cũ catunuetaro ĩña, mu pacu ñame wecu macũ caroaro majũ causecũcure jãã pajãrotiami. “Bõse rãmu marĩ qũẽnoto,” ĩãmi mu pacu,’ qũĩñupũ paabojari majõcu cajũgocure. ²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, asiacoasuru. Ti wiire jããgaesuru. Bairo cũ cabairo tũgo, cũ pacu ñame macãpu cũ piĩ ásupũ, cũ jããparo ĩ. ²⁹ Cajũgocu ñame cũ pacure cũ yuesuru mai. ‘Caacu nocãrõ yoaro mu mena yu paanucũña. Di rãmu ñno mu yu botioetinuũña mu carotirijere. Bairo caroaro majũ mure yu caĩroamiatãcũãrẽ, di rãmu ñno ĩcãũãcã ũcũ marĩ canũrẽ yu mu pajãrotieru. “Mu baparã mena useanirĩ bõse rãmu qũẽnoña,” yu mierũ. ³⁰ Ñmerẽ ãni mu macũ, carõmia caĩmu mena caepewapatarã mena mu dinerore caátireatãcũ ñame etaupi. Bairo cũ catunuetaro ĩña, jicoquei mu ñame ĩcãũ wecu macũ caroaro majũ causecũcure cũ mu pajãrotiupa, bõse rãmu marĩ qũẽnoto, ĩ. Bairo mu caãto ñuetõ,’ qũĩñupũ cajũgocu cũ pacure.

³¹ “Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ cũ pacu: ‘Macũ muã, yu mena mu ãninucũña. Bairi yu yaye nipetirije mu yaye niña. ³² Mu bai ñame carĩacoabujioatãcũ nimicũã, tunu cacatiatãcure bairo niñami ãmerẽ. Cayasicoamirĩcũrẽ cũ marĩ bõcaya tunu. Bairi marĩ causeanirõ ñuña. Bõse rãmu marĩ caqũẽnorõ ñuña,’ qũĩñupũ capacu cũ macũ cajũgocure yua,” ĩcõñarĩ na ĩ quetibũyuru Jesũs fariseojããrẽ.

1 Ī quetibujū yaparo, ape wāmerē ĩcōñarī atore bairo na ĩ quetibujūyupū cū cabuerārē: “Ĵicāū capee apeye ũnierē cacāgou pñame ũmū cūgoyupū cū roca carotimasirē, mayordomo na cairē. Bairo cārē cū cacāgomiatacūārē, mayordomo pñame cū dinerore cū átiasio rebojayupū cū quetiupau yayerē. Bairo cū caátoī, aperā pñame cū busujāñuparā. ² Bairo na cairō tūgo, cū ũmerē cū piijori atore bairo qũñupū: ‘Mepū yū quetibujūama roro mū caátiere. ¿Dope bairo mū átiasi yū yaye dinero mena? Tocārōā yū mena mū paaetigu. Yū roca jāñurī carotibojau mee mū ānigu yua. Baiři cōñarī mū quetibujū woatugū yū yaye carusarijere,’ qũñupū cū quetiupau cū mayordomorē. ³ Bairo cū cairō tūgo, mayordomo pñame tūgoña macāñupū: ‘¿Dope bairo yū ácuati āmerē? Yure caroti yū paariquere yū wiyogayami. Nerē yū paaecu āmerē. Oterica yepare yeseari yū paawēpūēcū. Tunu bairoa aperārē dinerore yū jēniboboñūncupū. Baiři, ¿dope bairo yū ácuati āmerē?’ ĩ tūgoña macāñupū. ⁴ ĩ tūgoña yua: ‘Yū caátipeere merē yū masīña, yū quetiupau yure cū cawiyoro bero, aperā na ya wiiripū yure na camaiparore bairo ĩ, ĩñupū. ⁵ Bairo ĩ yaparo yua, cū quetiupaure cawapamorārē ĵicāārā jeto na piijoneño jūgoyupū, yū mena na busupēniatō, ĩ. Baiři cū capijūgou cū caetaro ĩña, atore bairo qũñupū: ‘¿Nocārō majū yū quetiupaure mū wapamoñati?’ qũñupū jēniñañupū mayordomo pñame. ⁶ Bairo cū cairō tūgo, atore bairo qũñupū: ‘Pairo, cien raperi majū aceituna oco rapeerire cū yū wapamoña,’ qũñupū caetajūgou mayordomorē. Bairo cū cairō tūgo: ‘Ato ruiya mai. Ato niña mū cawapamorĵerē caquetibujūri pūrō. Cien mū cawapamorōrē coseya. Cincuenta pñame woatuya tunu. ĩTāmuri ása!’ qũñupū mayordomo caetajūgoure. ⁷ Cabero etayupū tunu apei. Bairo cū caetaro ĩña, bairoa qũñupū tunu: ‘¿Nocārō majū yū quetiupaure mū wapamoñati?’ qũñupū jēniñañupū mayordomo pñame. Bairo cū cairō tūgo, atore bairo qũñupū: ‘Pairo, trigo ũgariquere cien piiri majū cū yū wapamoña,’ qũñupū cabero macāācū mayordomorē. Bairo cū cairō tūgo, ‘Ato niña mū cawapamorĵerē caquetibujūri pūrō. Cien mū cawapamorōrē coseya. Ochenta pñame woatuya,’ qũñupū mayordomo cabero macāācūrē. ⁸ Cabero yua, quetiupau pñame cū ũmū carōu, bairo cū caáto tūgoñamasirī, ‘ĴNocārō cū masīñati!’ qũñupū tūgoñañupū,’ na ĩ quetibujūyupū Jesús cū cabuerārē.

Ī quetibujū yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū: “Bairo baiyama ati yepa macāña. ĩto masĵāñūñama, mayordomo cū caitorore bairo. Baiři Dios yarā cabusurou pñ caánarē bairo caña netōdōrō átiani masĵāñūñama ati yepapure.”

⁹ “Cañnorē bairo mūjāārē ñiña: Mūjāā pñame mūjāā yaye dinero mena caroaro ása. Ati yepa macāña carorā na caátiquēno cūgorijere caroaro ása. Cabopacarārē dinerore na joya, mūjāā mena na causeaniparore bairo ĩrā. Bairo mūjāā caápara, jōbui pñ mūjāā caetaro, useaniriquē mena mūjāārē bocágarāma.

¹⁰ “Noo ĵicāū ũcū nucārī yeri pūna mena apeye petoaca cañnie ũnierē cū caññarĳcāñugō masĳata, pajāñurō cañnie ũnie cūārē ĩñaricanugō masĳibujoumī. Apei, nucārī yeri pūna mena mee apeye petoaca cañnie ũnierē cū caññarĳcāñugōmasĳētĳcōāta, pajāñurō cañnie ũnie cūārē ĩñaricanugōetĳibujoumī.

¹¹ Torea bairo mūjāā ati yepa macāñjē paio cawapacūtiere nucārī yeri pūna mena mūjāā caññarĳcāñugō masĳētĳcōāta, noa ũn jōbui macāñjē nocārō caññurĳjē quietire mūjāārē quetibujū cūñēna. ¹² Tunu bairoa apei yaye cū cacāgorijere nucārī yeri pūna mena mūjāā caññarĳcāñugō masĳētĳcōāta, noa ũna mūjāā yaye cañnipeere mūjāā joenama.

13 “Tunu bairoa paabojari majõcu ni jicãũ ùcũ pugarãpua cũ quetiuparã na caĩrõrẽ bairo átimasĩetĩñami, jicãrõrẽã bairo na carotimasĩetĩcõãta. Bairo na cabaiaata, jicããrẽ qũĩroabujioami. Apeire qũĩroaetibujioami. Jicãũ mena yeri ñugumi. Apeire qũĩñategumi. Torea bairo mujãã cũã dinerore mujãã cabotãgoñaata, Dios yaye mujããrẽ cũ caãtirotirijere mujãã ññatebujiorã,” na ï quetibũyupũ Jesũs.

14 Fariseo majã pũame dinerore catãgoñamaimajũcõãrã ãnirĩ cũ caĩrjẽrẽ tũgomirãcũã, cũ caĩrjẽrẽ cariape tũgopeoesuparã. Cũ bõcaboyeti epecõãñuparã. 15 Bairo na cabairo ñña, Jesũs pũame atore bairo na ññupã: “Mujãã camasãrẽ caĩtorã mujãã ãniña. Camasã na caĩñarõpũra caroarã majũ mujãã bauya, camasã watoa ãna. Baiũa, Dios pũame roque bairo mujãã cabaimiatacũãrẽ, masĩjãñũñami roro mujãã yeri pũna caãnierẽ. Tunu bairoa dise ùnierẽ, ‘Cabũgoro macããjẽ mee ñña atie,’ camasã na caĩwãmetimiatacũãrẽ, Dios pũame tiere ññatejãñũñami,” na ï quetibũyupũ Jesũs.

La ley y el reino de Dios

16 Ì quetibũyũ yaparo, atore bairo na ï quetibũyũ nemoñupã tunu: “Moisẽs ãnacũ camasã na caãtipeere cũ caroticũrĩqũẽ, bairi profeta majã na ca-quetibũycũrĩqũẽ cũã mujãã jũgoãñupã, Juan camasãrẽ cabautizamirĩcũ cũ caetaparo jũgoye. Ati rũmũrĩã caroa queti, Dios cũ carotimasĩrĩpũ caetarore tũgorã átiyama camasã. Bairo na catãgoro jũgori cũ carotimasĩrĩpũre jããmasĩõ joroque na átiya tie caroa queti.

17 “Bairopũ, Moisẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ pũame nicõãgaro. Noa ùna mujãã mena macããna ati ùmũrecore, ati yepa cũãrẽ átiyasiomasĩetĩñama. Torea bairo Moisẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ jicã wãmeacã ùno cũãrẽ átiyasio masĩetĩñama camasã.

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

18 “Bairi ni jicãũ ùcũ cũ ñmõrẽ cũ capitiaata, bairi apeo mena cũ cawãmojiyaata, Moisẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ caãpei niñami. ‘Apeo mũ ñmõ mee caãcõ mena ãmerĩcõãña,’ cũ caĩcũrĩqũẽrẽ caãpei niñami. Tunu bairoa apeĩ camanapũ pitirico mena cũ cawãmojiyaata, cũ cũã Moisẽs cũ caroticũrĩqũẽrẽ caãpei niñami,” na ï quetibũyupũ Jesũs.

El rico y Lázaro

19 Ì quetibũyũ yaparo, ape wãmerẽ ïcõñarĩ na ñnemoñupã tunu: “Jicãũ caũmũ ãñupũ pairo cadinero cõgon. Cũ pũame jutii caroa caũgeri manie jetore jãñanucũñupũ. Bairi ñacũãbũgorĩque mena ãninucũñupũ, caroa majũrẽ cajutii jãñan ãnirĩ. Tunu bairoa tocãnacã rũmũ bõse rũmũrĩ qũẽnonucũñupũ caroa rũmũrĩ majũ. 20 Tunu bairoa ãñupũ jicãũ cabopacau, Lázaro cawãmescũ. Cũ pũame bopacooro ãninucũñupũ. Cãmii boarique cõgoypũ. Bairo bopacau ãnirĩ, pairo cadinero cõgon jopetãre ruĩnucũñupũ yeparũ. 21 Bairo bopacau ãnirĩ pairo cadinero cõgon cũ caũgañorjẽrẽ, cũ mesa roca cañarjẽrẽ ẽgaganucũmiñupũ. Bairo ẽgamicũã, dope átimasĩesupũ. Roro netõrõ baiyupũ. Nurĩcãrã yaia cũ cãmĩirẽ cũ weronucũñuparã roro majũ. 22 Bairi yua, jicã rũmũ cabopacau pũame riacoásúpũ. Bairo cũ cabaiyasiro yua, ángelea majã cũ necoásúparã Abraham ãnacũ cũ caãnopũ, nocãrõ caroaro caãnopũ yua. Bairo cabopacau ãnacũ cũ cabaiyasiro bero, pairo cadinero cõgomirĩcũ cũã riacoásúpũ. Bairo cũ cabaiyasiro ñña, cũ yarocacõãñuparã cũ ãnacũ yarã pũame.

23 “Bairi yua, dinero pairo cacūgomirīcū p̄ame roro majū netōñupū cariararā ānana cañuena na cañopure yua. Bairo topu ācū, ĩnamūgōjoyupū jōbupū. Bairo ĩnamūgōjōu majū, q̄iñābocayupū Abraham ānacūrē. Lázaro ānacū cūārē q̄iñāñupū Abraham menapū cū caño. 24 Bairo na ĩña yua, atore bairo q̄iñāñupū pairo cadinero cūgomirīcū p̄ame Abraham ānacūrē, topu caācūrē, busurique tutuaro mena: ‘Jāā ñicū Abraham, tūgoya mai yū cairjērē. ¡Yū bopaca ĩñaña! Roro netōñ yū baicapū atopare. Bairi Lázaro cū joya yū tūpū. Cū wāmojūā yapaaca mena ocopū weyori, yū ñemerōrē cū yūsuon apáro. Batioro majū bopacooro yū netōcūpū, ati peero cañjānaeti peerore ācū,’ q̄iñāñupū pairo cadinero cūgomirīcū Abrahārē. 25 Bairo cū cañmiatacūārē, atore bairo q̄iñāñupū Abraham ānacū p̄ame pairo cadinero cūgomirīcūrē: ‘Yū p̄ārāmi, m̄ua caroaro m̄u ām̄u ji yeparap̄e. Caroaro netōrō majū m̄u ām̄u m̄u yarā mena. Āni, marī yua, Lázaro p̄ame roque roro majū netōwī, topu ācū. Bopacooro baiwī. Bairi āmerē cū useanio joroque cū jāā átiya atopare. Yerijāū átiyami bopacooro canetōrīcū ānirī. M̄ua, āni Lázaro cū cayerijārō ũnoa, m̄u p̄ame bopacooro m̄u netōña caroaro cañnacū ānirī yua. 26 Tunu murē ñiña: Ato jāā caño pairo ope, ope cañni ēñotarore bairo ñiña. Bairi topu caña, dope bairo atímasīēnama atopare. Tunu bairoa, dope ámasīēnama ato caña p̄ame cūā mujāā tūp̄e. Bairi dope bairo ámasīēcūmi Lázaro cūā m̄u tūp̄e,’ q̄iñāñupū Abraham ānacū.

27 “Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo q̄iñāñupū pairo cadinero cūgomirīcū p̄ame Abrahārē tunu: ‘Jāā ñicū Abraham murē ñiña: Toroque Lázaro cū árotiya yū pacu ya wiipū. 28 Topu ānama yū bairā jīcā wāmo cānacū majū yurea bairo caña. Bairi Lázaro narē cū quetibujū apáro, “Na cūā roro bopacooro netōrema ati peero cañjānaeti peerore na cariarī r̄m̄u,” ĩ’ q̄iñāñupū pairo cadinero cūgomirīcū Abrahārē. 29 Bairo cadinero cūgomirīcū cū cañrō tūgo, atore q̄iñāñupū Abraham p̄ame: ‘Merē na, ji yepa macāāna Moisés ānacū, bairi profeta majā ānana na caquetibujūwoatucūñarīq̄ūrē masīñama. Bairi tie na caquetibujūwoatucūñarīq̄ūrē na tūgousaáto, atore roro tām̄uogaena,’ q̄iñāñupū Abraham pairo cadinero cūgomirīcūrē. 30 Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo q̄iñāñupū pairo cadinero cūgomirīcū Abrahārē tunu: ‘Jāā ñicū Abraham, bairoa baiya bairopūa. Bairo cabaimiatacūārē, yū yarā p̄ame tūgousaeti yama. Bairi cariacoatacū tunu cacatī roquere q̄iñāñarī, caroaro cū cairjērē roquere tūgousa jūgobujiorāma. Na yerire tūgoña wasoabujiorāma yū yarā,’ q̄iñāñupū pairo cadinero cūgomirīcū p̄ame Abrahārē. 31 Bairo cū cañrō tūgo, bairo q̄iñāñupū Abraham p̄ame: ‘Moisés ānacū, bairi profeta majā na cañquetibujūwoatucūñarīq̄ūrē na catūgousagaeticōāta, ti yepa macāāna m̄u yarā, cariacoatacū tunu cacatī cū cairjērē cūārē tūgousaeti bujiorāma,’ q̄iñāñupū Abraham p̄ame pairo cadinero cūgomirīcūrē yua,’ na ĩ quetibujūyupū Jesús cū cabuerārē.

17

El peligro de caer en pecado (Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

1 Jesús atore bairo na ĩñupū cabero tunu cū cabuerārē: “M̄ujāārē ñiña: Tocānacāñia nigarāma ati yeparap̄e roro cajūgoirī majā. Roro majū baiyama camasā na caátie jūgori. Netōjāñurō yū p̄ame bopacooro na ñiñaña, roro cañtorī majārē. ¡Na roquere bopacooro netōrō na baio joroque na átigūmi Dios, na yaye wapa! 2 Bairi atore bairo ñi tūgoñaña yū busuriquere camasīpeyoenarē roro cajūgoirī majārē: Ītāā capairica mena na wām̄uarīrē

jiyaturi, ria capairiyaru na carurecōãpee niña. ³ Bairi mujããrẽ ñiña: Caroaro ása. ¡Mujãã cãa mujãã yasire!

“Ni jicãã ùcũ mujãã yau, roro cũ caápata, cũ quetibujuya tutuaro mena. Bairi cũ ruame tunu cũ catũgoñawasoata, cũ masiriyobojaya. ⁴ Bairi mujããrẽ ñiña tunu: Mujãã yau jicã rãmurẽ jicã wãmo peti puãa pëñirõ cãnacãni majũ mujããrẽ roro cũ caápata, ñiña. Bairi cũ ruame tunu jicã wãmo peti puãa pëñirõ cãnacãni majũ, ‘Mujããrẽ puãani yu áperigu tore bairo,’ mujããrẽ cũ caãata, cũ mujãã camasiriyobojapee niña tocãnacãnia cũ caãata,” na ï quetibujuyuru Jesús cũ cabuerãrẽ.

El poder de la fe

⁵ Cabero tunu, atore bairo qũĩ jëniñuparã cũ cabuerã Jesús, marĩ Quetiupaure:

–Jããrẽ paijãñurõ Dios mena tũgoñatutuariquere jãã jonemoña –qũĩñuparã.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ñupũ:

–Yu yarã mujããrẽ ñiña: Mostaza cawãmecutĩ apeacã, òcã apeacã majũ niña. Tiacarẽ bairo petoaca Dios mena mujãã catũgoñatutuaata, yucu capairicure etari, tiire, ‘Wãati ria capairiyaru etanucãrõjã,’ mujãã caãata, mujãã caĩrõrẽã bairo baibujoro tii yucu ruame –na ï quetibujuyuru Jesús, bairo na caĩjëniñarõ cũ cabuerãrẽ.

El deber del que sirve

⁷ Na ï quetibujuyuparo, na ñnemoñupũ tunu Jesús: “¿Ni jicãã ùcũ mujãã mena macããcũ, cãrẽ paacoteri majõcu cũ cacũgoata, weseru cũ quetiuparu wecuare na nuu, o yepa cũ caoteparore qũënon caatiatacu cũ caetaro ñña, cũ quetiuparu ruame: ‘Tãmurĩ etanumurĩ uãaya uãariquere,’ cũ qũibujocutĩ caraatacu cũ caetaro? ⁸ Ìcãmĩ yura. Atoe bairo ruame qũibujioumi: ‘Tãmurĩ uãarique qũënorĩ yu jeasã. Uãagu yu átiya. Bairi etirique cũãrẽ yu joya. Muã, cabero mu uãawa yu caũgayaparoro bero,’ qũibujioumi cãtu macããcũrẽ cũ quetiuparu ruame. ⁹ Tunu bairoa cũ caraacoteri majõcure: ‘Yu mena mu ñujãñuña. Bairi mu mena yu uãeaniña,’ qũĩ pitietibujioumi cũ quetiuparu ruame cũ ùmu cũ caũgarique nuu yaparoro berore. ¹⁰ Bairi mujãã ruame Dios mujããrẽ cũ carotĩcũrĩqũërẽ nipetirijere átipeyorã, atore bairo mujãã caĩree niña: ‘Dios cũ carotĩrã marĩ ñniña. Bairi cũ carotĩcũrĩqũë jetore cũ marĩ juátibojaya. Bairi noa ùna marĩ mena macããna, “Caãnimajũrãrẽ bairo jããrẽ ñniña, jãã caraayaparoroi,” caĩmasĩrã maniñama,’ mujãã caĩree niña,” na ï quetibujuyuru Jesús cũ cabuerãrẽ.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Cabero Jesús Jerusalén macãru ácũ, Samaria bairi Galilea na caĩrĩ yepa watoare netõásupru. ¹² Bairo ácũ, etayuru jicã macããcãrẽ. To cũ caetaro ñña yua, puãa wãmo cãnacãũ majũ caũmuã witi asũparã, na rupaũri cacãmii boarã ruame, Jesure cũ bocãrã anã. Bairo atĩmirãcãã, Jesús tũru etaesuparã. ¹³ Jõõpũã tuari atore bairo qũĩ basũjoyuparã basũrique tutuaro mena:

–Jesús cabuei, jããrẽ bopacooro jãã ññaña!

¹⁴ Bairo na caĩrõ, na ññajõõ, atore bairo na ï joyuru Jesús ruame:

–Jau, mujããrẽ yu catiogu. Bairi ánãja sacerdote majã tũru. Na quetibujurãjã mujãã cabaĩatajere –na ñupũ Jesús.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, acõásũparã. Bairo na caátutuato, na cãmii caboamiataje na rupaũrire peticoasuparo, cosericarore bairo yua, na riaye caãnimiataje.

¹⁵ Bairi yua, na mena macããcũ jicãũ tiere ññarĩ, butiuro cũ basapeoyuru

Diore, bɛsuriq̄ue tutuaro mena. ¹⁶ Bairo ĩ yua, na mena caámiaatacu tunuatí, Jesús riare, yeparu cū rɛpopaturi mena etanumurí qũĩroayuru. “Yɛ mena mɛ ñumajũcõãña,” qũĩñupũ Jesure cacãmii boamiatana mena macããcũ jĩcãũ ruame. Cũ ruame Samaria yepa macããcũ ãñupũ. ¹⁷ Cãrẽ qũĩña, atore bairo qũĩñupũ Jesús ruame:

—¿Noate aperã mɛ yarã? ¿Mɛ, jĩcãũ ató mɛ ãniati? Yɛa, ruãga wãmo caãnacũã ãnama, mujãã ñiarũ. ¿Noate aperã jĩcã wãmo peti baparicãnacãũ caãniatana? ¹⁸ ¿Ãni, apero macããcũ jeto ató Diore cū basapeo masĩñati?

¹⁹ ĩ yaparo, atore bairo qũĩnemoñupũ tunu:

—Wãmunɛcãrĩ tunu ácũja mɛ ya wiipɛ. Yɛ mena mɛ catãgoñatutuarije jũgori mɛ riayere yɛ netõcõãña —qũĩñupũ Jesús cacãmii boamiatana ruãga wãmo cãnacãũ majũ mena macããcũ jĩcãurẽ.

Cómo llegará el reino de Dios

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Jĩcãni fariseo majã atore bairo qũĩ jẽniñañuparã Jesure: “¿Nocãrõru Dios cū carotimasĩrĩpaũ to etaroati?” Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús ruame:

—Dios cū carotimasĩrĩpaũ baujaro etaetigarõ. ²¹ Tunu bairoa ĩetĩgarõ: ‘Atoa niña merẽ,’ o ‘Jõõ bauya,’ mujããrẽ ĩã manigarõ. Merẽ Dios cū carotimasĩrĩpaũ mujãã recomacãru niña —na ĩñupũ Jesús fariseo majãrẽ.

²² ĩ yaparo, atore bairo na ĩñupũ cū cabuerãrẽ: ‘Jĩcã rãmɛ mujããrẽ atore bairo tũgoñarĩqũẽ etagarõ: ‘Jĩcã rãmɛ ũno majũ marĩ ĩñagamiña Jesús, Camasã Jũgocure,’ mujãã ĩ tũgoñagarã. Bairo yure mujãã caĩñagamiatacũãrẽ, yɛ bauetĩgu,’ na ĩñupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

²³ ĩ yaparo, na ĩnemoñupũ tunu: “Aperã ĩgarãma: ‘Ati macãru etaupɛ,’ o ‘Jĩ macãru etaupɛ,’ ĩgarãma. Bairo na caĩmiatacũãrẽ, cariape na mujãã tũgoetigarã. Mujãã áperigarã. Na caĩrĩjẽrẽ na mujãã tũgõusaetigarã. ²⁴ Bairi mujããrẽ ñiña: Bũro cū cayaberije mena umɛrecõore jĩñawoyami ruãgatuapɛ. Torea bairo yɛ, Camasã Jũgocɛ nemo ati yeparure yɛ catunuatĩ rãmurẽ yɛ baĩgu. Yoaro mee yɛ bauetagu. ²⁵ Bairuã mai, caãnijũgoro bairo yɛ baijũgõgu: Ati yeparure roro popiye yɛ netõgu. Camasã, ati yepa macããna ñiñatejãñugarãma ati yutea macããna ruame. ²⁶ Noé ãnacũ cū caãniyũteare cabaiyaricarõrea bairo baigaro nemo yɛ, Camasã Jũgocɛ ati yeparure yɛ catunuatĩ rãmurẽ. ²⁷ Atoe bairo baiyayuparã camasã mai Noé ãnacũ cū caãni yũteapure: Camasã caroaro ãñuparã. Eti, uãga, bairi tunu wãmo jiya átĩãñuparã, ñe ũno jĩcã wãmeacã cabaiãnipeere tũgoñarĩ mee. Noé, cũmua capairicare cū caãjããrĩ rãmuru bairo baijãnañuparã. Ti rãmua ati yepare ruayuparo. Bairo caruaro, camasã nipetiro ruayasi peticoasuparã, caroaro useanirõ caãnimiatana yua. ²⁸ Torea bairo baiyupa Lot cū caãni yũteapure cũãrẽ: Camasã useanirõ ãñupã. Eti, uãga, apeye ũnierẽ wapatijee átĩcõã, tunu nuni, oterique cũãrẽ ote, wiiri cũãrẽ carõa qũẽnorĩ ãñuparã, ñe ũnie ruaricaro mano, Lot ãnacũ cū caãni yũteapure. ²⁹ Bairi Lot ti macã, Sodoma macãrẽ cū cawitiro bero, oco ocarore bairo wẽñuparõ. Peerori, azufre mena asuyaro jõbui umɛrecõõru caatĩe ñãñuparõ. Tie mena yasi peticoasuparã ti macã Sodoma ãnatõ macããna ãnana. ³⁰ Torea bairo baigaro nemo yɛ, Camasã Jũgocɛ yɛ cabauetari rãmurẽ,” na ĩ quetibũyuyuru Jesús cū cabuerãrẽ.

³¹ ĩ quetibũyũ yaparo, na ĩnemoñupũ tunu: “Ti rãmɛ caetarore jĩcãũ ũcũ wii cabuimacã aruapɛ cū caãmata, ruiatĩri, cū apeyere, ape aruapɛ caãnierẽ cū jei ápericõãto. Tunu bairoa cū, wesepɛ caãcũ cū wiipɛ cū tunu apericõãto.

³² Tãgoña masĩnemoñijate Lot nũmo ãnacõ cõ cabaiyariquere. Roro baiyupo. ³³ Bairi mujããrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ cũ caãnie ruamerẽ mairĩ, yũ yaye quetire jãnacõãgũmi. Bairi maimicãã, yasicõagũmi yua. Apei roque yũ yaye quetire cajãnaecu roque caticõã ãninucũgũmi. Cãrẽ na capajĩã rocacõamiatacããrẽ, caticõ ãninucũgũmi tunu. Cũ ùcũ ruame netõgũmi.

³⁴ “Mujããrẽ caãnorẽ bairo ñiña: Yũ, Camasã Jũgocu nemo yũ caetari rãmũ caãno, ti ñamirẽ jĩcã samaru ruarãã cãnigarãma. Bairo ruarãã nimirãcãã, jĩcãũã cũ mena macããcũ jeto neãecõgũmi. Apei cũ bara ruame neãecoetigũmi. ³⁵ Tunu bairo ruarãã rõmia rupa bari trigo wãĩãnigarãma. Bairo ruarãã rõmia nimirãcãã, jĩcãõã cõ mena macããcõ jeto neãecõgõmo. Apeo ruame neãecoetigõmo. ³⁶ Tunu bairo ruarãã weseru ñigarãma. Bairo ruarãã nimirãcãã, jĩcãũã cũ mena macããcũ jeto neãecõgũmi. Apei ruame neãecoetigũmi,” na ï quetibujuyuru Jesús cũ cabuerãrẽ.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo quĩ jëniñañuparã:

—Jãã quetiurau, ¿nooru to bairoatĩ atie mũ caĩquetibujuriye?

Cũ ruame atore bairo na ï yuyuru:

—Noo ruarãĩ ãnajẽ cacũñarõ, yucaã cãã toru neñaetagarãma —na ï yuyuru Jesús cũ cabuerãrẽ.

18

La parábola de la viuda y el juez

¹ Cabero Jesús ïcõñarĩ na quetibujuyuru, jëniñatimirãcãã Diore cũ na cajënjãnaetiparore bairo ï. ² Atope bairo na ññupũ: “Ññupũ jĩcãũ quetiurau juez na caĩ. Cũ ruame nipetirãrẽ cauwiecu ãñupũ. Bairi Dios cããrẽ ïroaesuru. Tunu bairoa camasãrẽ na nucũbugoesuru. ³ Cũ, juez cũ caãni macãrẽã ãñupõ jĩcãõ cawapeao cãã. Cõ ruame aperã roro na caĩrepeo ãñupõ, na pesuore bairo caãcõ. Bairi cawapeao ruame tocãnacãnia ãnucũñupõ juez quetiurau tũru. Cũrẽ, ‘Tocãrõã yure na patowãcõetĩcõãtõ yure roro caĩrãrẽ na mũ quetibujawa, mũ, quetiurau ãnirĩ,’ quĩõ acõ ãnucũñupõ tocãnacãnia. ⁴ Baihua, quetiurau juez ruame capee majũ cõ juãtigaesuru. Bairo juãtigaetimicãã, cabero atore bairo ï tũgoñañupũ: ‘Diore caĩroaecu yũ ãniña. Tunu bairoa camasã cããrẽ na yũ nucũbugoetiya. ⁵ Bairo cabai yũ caãniamiatacããrẽ, atio ruame yũ pajũgo jãnaetĩñamo. Bairi, yure tocãrõã cõ pajũgo jãnato. Nairõ yũ tũre cõ apëricõãtõ ï, cõ yũ juãtigu,’ ï tũgoñañupũ,” na ï quetibujuyuru Jesús.

⁶ ï yaparo, na ñnemoñupũ tunu: “Tũgopeoya juez cañuecũ cawapeaore cõ cũ caãtajere. ⁷ Bairi, ¿Nopẽ bairo Dios, cũ yarã cũ canetõõparãrẽ, amãrecõo, ñamii nairõ na cajëniata, na cũ juãperibujiocuti? Cañu ãnirĩ na juãtimajũcõãgũmi. ¿O na cotecõã manio joroque na cũ átibujiocuti? Bairo na áperigũmi. ⁸ Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: Coteri mea, jicoquei na juãtibujioumi. Mujããrẽ ñiña tunu: Nemo yũ, Camasã Jũgocu yũ catunuetari rãmũrẽ, ¿ati yeraru mai Dios mena catũgoñatutuarãrẽ na yũ bócaetau átĩ?” na ññupũ Jesús.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹ Cabero tunu Jesús ï cõñanemori, quetibujuyuru fariseo, bairi jĩcãũ go-biarnorẽ dinero jejobojari majõcu menarẽ. Na quetibujugu ásupu aperã, “Caroarã majũ jãã ãniña,” ñrĩ aperãrẽ caññateri majãrẽ. ¹⁰ Atope bairo na ññupũ: “Ruãgarã ñubuerã ásuparã caũmua Dios ya wii, templo na caĩrĩ wiiru. Bairi jĩcãũ ãñupũ fariseo majã mena macããcũ. Apei ruame ãñupũ Roma macãrẽ camasã yaye dinerore jejobojari majã mena macããcũ jĩcãũ. ¹¹ Atope bairo fariseo ruame nucũrĩ Diore quĩ jëniñupũ: ‘Dios nocãrõ cañu majũrẽ mũrẽ

ñiña. M̄ñ ujãñiña yu menarē. Yna, aperārē bairo yu baietiya. Cañu yu ãniña. Narē bairo yu yajapaietiya. Rorije átajere yu áperiya. Carōmio mena rorije átaje cūārē yu áperiya. Tunu bairoa ãni, apeí, Roma macārē dinero jejobojari majõcure bairo yu baietiya. ¹² Yna, p̄gani jeto jicã semanarē ugarije betiri m̄ñ yu ñubuenucũña. Tunu bairoa yu sawapatarije cūārē p̄ga wãmo petiro cãnacã sero cãrõrē jicã sero cãrõ jeto tocãnacãnia m̄ñ yu jonucũña, í jēniñup̄ Diore fariseo majõcure p̄ame. ¹³ Apei Roma macã macãñarē dinero jejobojari majõcure p̄ame, noo, jopetuaca ùnop̄ã tuacõãñup̄. Bairo tuari jiricã ùno cūārē um̄recõore ñnam̄gõnucũrĩ mee nucũñup̄. Bairo nucũñ, cū majũ cotiare pari, atore bairo í jēniñup̄ Diore: ‘Dios, nocãrõ cañu majũ, murē ñiña. ¡Yure bopacooro ññaña! Yna, roro caátajecacu yu ãniña,’ qũí jēniñup̄ Diore Roma macã macãñarē dinero jejobojari majõcure p̄ame. ¹⁴ Mujãārē cañnorē bairo ñiña: Ñni, Roma macã macãñarē cadinero jejobojari majõcure, cū ya wiire cū catunuetaparo jũgoye, merē Dios cū carorije wapare cū masiriyo bojacõãrĩcũmi. Apei fariseo majõcure p̄ame roquere cū masiriyo bojaetacũmi. Bairo torea bairo ni jicã ùcũ cū majũã: ‘Cañimajũñ yu ãniña,’ caí p̄amerē, cabugoro macããcũrē bairo cū ãnio joroque cū átigumi Dios. Apei, ‘Cañimajũñ mee yu ãniña,’ caí p̄ame roquere, cabero cabugoro macããcũrē bairo mee cū ãnio joroque cū átigumi Dios,’ na ññup̄ Jesús.

Jesús bendice a los niños

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Bairo cū cañquetibuj̄u yaparoro bero, tunu aperã na pũnaa, cawĩmarãrē na jeasuparã Jesús tupu, na pãñarĩ Diore na cū jēnibojaãto, írã. Bairo na pũnaarē na cajeatõ ññarĩ, cū cabuerã p̄ame, ‘Na jeap̄ericõãña mujãã pũnaarē,’ na ññuparã capacure. ¹⁶ Bairo na caãto ñña, na piijori atore bairo na ññup̄ Jesús cū cabuerãrē:

—Yutu p̄ame cawĩmarãrē na áturotiya. Na ãñotaeticõãña. Dios cū carotimasĩr̄pau macãñarē bairo caãna niñama cawĩmarã. Narē bairo cayeriñurã jeto ãnimasĩñama Dios cū carotimasĩr̄paur̄e. ¹⁷ Mujããrē cariape ñiña: Ni jicã ùcũ cawĩmau cū catũgoñarõrē bairo Dios mena cū catũgoñatutuaeticõãta, Dios cū carotimasĩr̄paur̄e jãã masĩetĩgumi —na í quetibuj̄uyuru Jesús cū cabuerãrē.

Un hombre rico habla con Jesús

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Cabero jicãñ sacerdote majã mena macããcũ atore bairo qũí jēniñañup̄ Jesure:

—Cañu majũ cabuei, ¿dope bairo yu átibujocuti, caroa yeri capetietiere bõcagu?

¹⁹ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo Jesús p̄ame qũí yuyuru:

—¿Nor̄ẽ cañu yu mi piiyati? Cañu, jicãñ niñami, Dios jeto. ²⁰ Merē m̄ñ masĩ Dios camasãrē cū caátiroticũrĩqũerē: ‘Carõmio mena roro átiepeeticõãña. Pajãet̄icõãña camasãrē. Aperã yayere jeerutieticõãña. Aperãrē cabugoroa na ñbuitieticõãña. M̄ñ pacu, m̄ñ paco cūārē nacũbugoya.’

²¹ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũíñup̄ cañu p̄ame:

—Tie nipetirijere cawĩmau ãcãp̄na, yu átipeyocõã jũgowu —qũíñup̄.

²² Tiera tũgo, Jesús p̄ame qũíñemoñup̄ tunu:

—Mai, jicã wãme m̄ñ rusacõãña. M̄ñ cacũgorije nipetirijere nunirepeyocõãña. Tie wapare jeri cabopacarãrē na ricawoya. Bairo m̄ñ caãpata, jõbuiru paio nigaro m̄ñ sawapatapee. Bairo yu caĩrõrē bairo áti yaparori, yu mena barapaca —qũíñup̄ Jesús.

²³ Tiere tũgo, caũmu ɸame tũgoñarĩqũẽ paicoasupu. Capee apeye ũnierẽ cacũgou añirĩ, Jesũs cũ caĩrõrẽ bairo átigaesupu. ²⁴ Bairo cũ catũgoñarĩqũẽ paio ñnarĩ, atore bairo na ññupũ Jesũs cũtu cañnarẽ:

—Ni jĩcãũ ũcũ capee apeye ũnierẽ cacũgou, Dios cũ carotimasĩrĩpaure cũ caetapee masiriyojãũña. ²⁵ Waibũcu capai, camello, ãpõã pota opeacaru cũ cajã ãmewitiata, masiriyojãũña. Bairo cũ caãmewitimasĩmiatacũãrẽ, netõjãñurõ masiriyoro ñña caũmu capee apeyere cacũgou Dios cũ carotimasĩrĩpaure cũ caetapee ɸame roque —na ñ quetibũjũyuru Jesũs.

²⁶ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ catũgorã ɸame cũ jẽniñañuparã:

—Bairi, ¿ni ũcũ toroque cũ netõmasĩcuti?

²⁷ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesũs:

—Dise ũnie camasã na caátimasĩtẽtẽ, nipetirije Dios cũ caátimasĩrĩjẽ jeto ñña.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Pedro ɸame bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jãã Quetiupau, jãã roque merẽ, nipetirije jãã cacũgorijere cũrĩ, mure jãã bapacuti usajũgowu.

²⁹⁻³⁰ Jesũs ɸame atore bairo qũĩ yũyuru:

—Ni jĩcãũ ũcũ Dios cũ carotimasĩrĩpaũ macããjẽrẽ paagu, cũ ya wiire, o cũ ñumore, cũ bairãrẽ, cũ pacuare, o cũ pũnaa cũãrẽ na cũ caawayocoápata, narẽ cũ cacũgoro netõrõ bõcanemogumi tunu ati yepapare. Tunu ape ãmurecõo caetaro, cũgonemogumi yeri capetietiere —na ñ quetibũjũyuru Jesũs.

Jesũs anuncia por tercera vez su muerte

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Cabero Jesũs cũ cabuerãrẽ, ɸuga wãmo peti rũpore ɸuga pẽnirõ cãnacãũ majũ camasã watoa cañnarẽ na piwũojori na ññupũ na jetore: “Ãmerẽ Jerusalẽpu marĩ ágarã. Topũ profeta majã ãnana yu, Camasã Jũgocure na caĩquetibũju woatuyaricarorea bairo baigarõ. ³² Ti macã macããna ɸame judio majã caãmerãrẽ yu nunirocacõãgarãma. Roro ñiepegarãma. Roro yu átiepegarãma. Na ucoo mena yu eyotuepegarãma. ³³ Bairo átiri, roro majũ yu bape epegarãma. Bairo yu átieperi, yu pajĩã rocacõãgarãma. Bairo yure na caátimiatacũãrẽ, itia rãmu bero caãno yu ɸame yu caticoagu tunu,” na ñ quetibũjũyuru Jesũs.

³⁴ Na, cũ cabuerã ɸame cũ caquetibũjamirĩjẽrẽ tũgomasiẽtĩmajũcõãñuparã. Na ɸame, “Jesũs bairo baiyasigumi,” ñ masĩesuparã. Bairi tũgomasiẽsuparã.

Jesũs sana a un ciego de Jericó

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Cabero Jericó macãrẽ cõñaacũ, Jesũs ɸame casaapee ññaecũrẽ netõásupu. Cũ ɸame maa tũni camasãrẽ dinero jẽniruinucũñupũ. ³⁶ Bairi yua, camasã capããrã na canetõrõrẽ tũgori, “¿Dope to baiyati?” na ñ jẽniñañupũ cũtu cañnarẽ. ³⁷ Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, na ɸame qũĩñuparã:

—Jesũs, Nazaret macã macãacũ netõácũ baiyami —qũĩ quetibũjũyuparã.

³⁸ Tiere tũgori, busarique tutuaro mena qũĩ joyuru Jesure:

—Jesũs, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro ññaña!

³⁹ Bairo cũ caĩrõ, aperã cũ riape caãna ɸame cũ tutiyuparã, cũ awajaet-icõãto, irã. Bairo cũrẽ na caĩmiatacũãrẽ, bũñoro jãñurĩ awajanemoñupũ tunu: —jDavid ãnacũ pãrãmi, bopacooro ññaña!

⁴⁰ Jesũs ɸame cũ cañawajarijere tũgori, tuanũcãñupũ. Tuanũcãrĩ, “Cũ neasã,” na ññupũ aperãrẽ. Bairo yua, cũ na cane etaro ñña, cũ jẽniñañupũ:

⁴¹ —¿Ñerẽ mu yu caáto mu boyati?

Bairo cũ caĩrõ caññaecũ ɸame qũĩñupũ:

—Yn Quetiupan, caññamasĩcũ ãnirĩ ñiñamasĩgaya tunu —qũĩñupũ.

⁴² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—¡Jau, iñamasĩña! Yn mena mũ catũgoñatutuarije jũgori mũ caarpee iñamasĩo joroque mũ yn átiya.

⁴³ Bairo cũ caĩrõ, jicoquei iñamasĩcoasupũ. Iñamasĩ yua, Jesús bero usari, Diore cũ basapeoyupũ. Nipetiro camasã, tiere caññaatana cũã Diore cũ basapeoyuparã.

19

Jesús y Zaqueo

¹ Cabero yua, etayupũ Jericó cawãmecuti macãrẽ. Eta yua, ti macãrẽ tẽñota jũgooyupũ. ² Mai, ti macãrũ ãñupũ Zaqueo cawãmecucu. Cũ pũame pairo netõrõ apeye ñnierẽ cacãgou ãñupũ. Roma macããnarẽ camasã yaye dinerore jejobojari majã quetiupan ãñupũ. ³ Cũ pũame butioro iñagamiñupũ Jesure. Bairo iñagamicũã, cayepanaca ãnirĩ, tunu bairoa camasã capããrã cũ riapere na caãnoi, dope bairo Jesure qũĩña bocamasĩesupũ. ⁴ Bairi Jesús cũ caapáro riape atuátĩ, yucupũ wãmũcoásupũ, cũ cũ caññajo masĩparore í. ⁵ Bairi Jesús pũame to netõácũ qũĩñamũgõ joyupũ Zaqueo, yucũ buipũ capesaurẽ. Qũĩñabocari, atore bairo qũĩñupũ:

—Zaqueo, tãmurĩ ruiasã. ãmerẽ mũ ya wiipũ yn tuagaya —qũĩñupũ.

⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, uwaro ruiátĩri, useanirĩqũẽ mena cũ ya wiipũ cũ jũgoásupũ. ⁷ Bairo Jesús cũ mena cũ caató iña, to macããna nipetirã Jesure ãmeo busupai jũgooyuparã na majũ, “Rorije caácũ ya wiipũ tuan áyami,” í busupaiyuparã. ⁸ Cabero Zaqueo ya yupũ na caetaãno yua, Zaqueo pũame wãmũncãrĩ atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Yn Quetiupan, ãmerẽ yua, yn cacãgorijere carecomacã majũ cabopacarãrẽ na yn jogũ. Tunu bairoa ni jicãũ ñcãrẽ cayajaricũ yn caãmata, yn cayajamirĩqũẽrẽ cũ yn tunuojonemogu tunu. Tie netõjãñũ baparcãnacãni majũ cũ yn tunuojonemogu tunu —qũĩñupũ Jesure.

⁹⁻¹⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús pũame:

—Ñni, Zaqueo cũã, Abraham ãnacũ pãrãmi majũ niñami. Bairi ãme cũ, cũ yarã cũãrẽ na netõñami Dios. Torecũna, yn arũ, yn, Camasã jũgocu, camasã cayasicoabujiorãrẽ na netõũ ácu —qũĩñupũ.

La parábola del dinero (Mt 25.14-30)

¹¹ Camasã pũame Jesús cũ caĩrĩjẽrẽ caroaro cũ tũgousayuparã. Bairo caroaro na catũgousaro iñarĩ, dinerore ícõñarĩ na quetibujuyupũ. Mai, Jesús pũame merẽ Jerusalén macãñacarpũ ãñupũ. Bairi camasã pũame Dios cũ carotimasĩrĩpan, “ãmeacã etagarõ baiya,” í tũgoñãñuparã.

¹² Bairi atore bairo na iñupũ Jesús: “ãñupũ jicãũ caãmũ quetiuparã yan. Cũ pũame águ baiyupũ ape yepa cayoaropũ. Topũ cũ ya yepare quetiupan, reyre bairo cãrẽ na cajõrõ bero, tunuatĩgayupũ tunu cũ ya yeparũ. ¹³ Bairi águ jũgoye, cũ paabojari majã pũga wãmo cãnacãũ majũ mena macããnarẽ na piijori, na nuniñupũ tocãncãñũrẽã dinerore. Na nuni yaparori, atore bairo na iñupũ: ‘Mujãã majũ atie dinero mena wapataya aperã mena. Tunu, yn catunuetaropũ mujãã wapata jãnagarã,’ na iñupũ. ¹⁴ Bairo cũ calcũmiatacũãrẽ, camasã, cũ caãni yepa macããna pũame butioro cũ mena asiajãñũñuparã. Quetiupan, reyre bairo cũ cajããrõ boesuparã. Bairo cãrẽ caasiarã ãnirĩ, cũ

berore na ĩ rotijoyuparã na quetibujubojari majãrê: 'Jãã, reyre bairo m̃ cajàãrõrê jãã boetiya jãã ya yepare.'

15 "Bairo cū na caboetimiatacããrê, aperã, ape yepa macããna p̃ame quetiupar̃ reyre bairo cū jõõcõãñuparã. To bero tunucoásur̃p̃ tunu cū ya yepar̃na. Bairo tunuetari bero, cū paobojari majãrê na piroti-joyur̃p̃ aperãrê, 'Dinerore ỹ canunicürïcãrã nocãrõ majũ na wapataupari tocãnacããp̃na,' ĩ. 16 Bairo cū paobojari majõc̃u caãnijãgõp̃ p̃ame etari, atore bairo qũĩñur̃p̃: 'Quetiupar̃, m̃ dinerore ỹ m̃ cacüriqũê mena ỹ wapatanemoar̃p̃ tunu. M̃ p̃ame p̃uga wãmo cãnacã mil tiiri dinerore ỹ m̃ cacũmiatacããrê, tunu p̃uga wãmo cãnacã mil tiiri m̃arê ỹ tunuo buipeog̃u,' qũĩñur̃p̃. 17 Bairo cū caĩrõ, cū quetiupar̃ p̃ame atore bairo qũĩ ỹuyur̃p̃: 'Ñumajũcõãña; cañu m̃ ãniña m̃na paobojari majõc̃u. Bairo ñcãrõ mena apeye petoaca caãnie ãnierê m̃ cañnarïcãnãgõ masĩrõ jũgori, p̃uga wãmo cãnacã macãã quetiupar̃ majũ m̃ jããõ joroque m̃ ỹ átign,' qũĩñur̃p̃. 18 Bairo tunu cū paobojari majõc̃u cabero macããcũ p̃ame etari, atore bairo qũĩñur̃p̃: 'Quetiupar̃, m̃ dinerore ỹ m̃ cacüriqũê mena ỹ wapatanemoar̃p̃ tunu. M̃ p̃ame jĩcã wãmo cãnacã mil tiiri dinerore ỹ m̃ cacũmiatacããrê, tunu jĩcã wãmo cãnacã mil tiiri m̃arê ỹ tunuo buipeog̃u,' qũĩñur̃p̃. 19 Bairo cū caĩrõ, cū quetiupar̃ p̃ame qũĩñur̃p̃: 'Ñumajũcõãña; m̃ cũã jĩcã wãmo cãnacã macãã quetiupar̃ majũ m̃ jããõ joroque m̃ ỹ átign,' qũĩñur̃p̃.

20 "Apeĩ cū paobojari majõc̃u p̃ame yua cãt̃u etari, atore bairo qũĩñur̃p̃ cū cãã: 'Quetiupar̃, atie niña m̃ dinerore. Ỹ m̃ canunimirĩqũê jetore m̃ ỹ tunuog̃u. Yasire ĩ, jutii asero mena ãmarĩ m̃ ỹ qũenocũbojaw̃u. 21 M̃na, tutuaro mena caroti m̃ ãniña. Aperã yayere na m̃ emanucũña. Tunu bairoa caoteec̃u nimicũã, aperã na caoteriquep̃re m̃ jenucũña. Bairo m̃arê uwiri, caroaro ỹ qũenocũwũ m̃ dinerore, yasire ĩ,' qũĩñur̃p̃. 22 Bairo cū caĩrõ tũgo, cū quetiupar̃ p̃ame qũĩñur̃p̃: 'M̃na, paobojari majõc̃u, cañuescũ majũ m̃ ãniña. Bairo bairo m̃ caĩrjê mena m̃arê ñĩñabeseg̃u. Ỹre, "M̃na, tutuaro mena caroti m̃ ãniña," ỹ miar̃p̃. Tunu bairoa, "Aperã yayere na m̃ emanucũña. Tunu bairoa caoteec̃u nimicũã, aperã na caoteriquep̃re m̃ jenucũña," ỹ miar̃p̃. 23 ¿Dopẽĩ, bairo ỹ cabairijere masĩmicũã, ỹ dinerore banco wiip̃ m̃ cũẽtĩ? Bairo cũrĩ, tie dinerore m̃ cawasorije wapa m̃ wapata nemobujoric̃u. Tie mena ỹ m̃ tunuobujioatãc̃u, ỹ wii ỹ catunuetaro,' qũĩ tutiur̃p̃ cū quetiupar̃ cū ãm̃arê. 24 Bairo qũĩ yaparori, atore bairo na ĩñur̃p̃ aperã, cãt̃u caãnarê: 'Dinerore cū cacũgomirĩjêrê jeri, apeĩ p̃uga wãmo cãrõ cawapata nemoricãrê cū joya,' na ĩñur̃p̃. 25 Bairo cū caĩrõ tũgomirãcũã, cãt̃u caãna p̃ame qũĩñur̃p̃: 'Merê paio cãgonemoñami, p̃uga wãmo cãrõ majũ. Bairo bonemoẽtĩñami,' qũĩñur̃p̃. 26 Bairo na caĩrõ jũgori, atore bairo na ĩñur̃p̃: 'M̃ujããrê cariape ñiña: Noa ãna ñcãrõ mena ỹ cajorijere na cañnarïcãnãgõdata, pajãñurõ na ỹ jonemog̃u tunu. Aperã ñcãrõ mena ỹ cajorijere na cañnarïcãnãgõeticõãta, na cacũgomirĩjêrê ỹ emapeyocõãg̃u. 27 Tunu bairoa ỹ pesua, ỹre reyre bairo caboetiatanarê na neatiri, ỹ caññajoro na pajãrecõãña,' na ĩñur̃p̃ quetiupar̃ p̃ame," na ĩ cõña quetibujuyur̃p̃ Jesús.

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

28 Bairo atiere quetibuj̃u yaparori bero, Jesús Jerusalẽp̃ ãmajũñur̃p̃ yua.
 29 Bairo Betfagé, Betania na caĩrĩ macãã tãp̃ cõñããcũ, cū cabuerã p̃ugarãrê na árotiur̃p̃. Mai, Betfagé, Betania p̃ame Olivo na caĩrĩ buro tãp̃ ãñur̃p̃õ.
 30 Bairo atore bairo na ĩ joyur̃p̃ cū cabuerã p̃ugarãrê:

—Ánaja ato riape caāni macāācāpū. Topū etarā, jīcāū burro jiyaturicare cū mujāā bóccagarā. Cū, burro pūame mai camasā na capesañaecū nigumi. Cūrē cū ōwārī, cū mujāā neapā yū tūpū. ³¹ Bairi tunu aperā, mujāārē, ‘¿Nopēīrā cū mujāā ōwāñati?’ na caīata, atore bairo na mujāā iwā: ‘Marī Quetiupāu cū boami,’ na mujāā iwā —na ī joyupū Jesús.

³² Bairo cū caīrō tūgo, acoásuparā cū cabuerā pūgarā pūame. Bairo na caátō yua, nipetirije Jesús cū caīatatorea bairo baiyuparo. ³³ Bairi burrore na caōwārō īñarī, cū uparā pūame:

—¿Nopēīrā cū mujāā ōwāñati? —na īñuparā.

³⁴ Na pūame atore bairo na ī yūyuparā cauparārē:

—Marī Quetiupāu cū boami. Bairi cū jāā ōwāña —na īñuparā.

³⁵ Bairo cū ōwā yaparori, cū neásuparā burrore Jesús tūpū. Cū nee etari yua, cū cabuerā pūame na jutii, cabui macāājērē, burro buire peoyuparā. Peo yaparori, Jesure cū nemūgō peoyuparā burro buipū yua. ³⁶ Bairo na caáto bero yua, Jesús pūame ánutuásupū Jerusalén caátíwāpū. Bairi camasā pūame na jutii cabui macāājērē esocūñuparā maa cū caátíwārē. ³⁷ Bairi Jesujāā Olivo buro roaro na caetaro yua, camasā Jesure caūsari majā pūame nipetiro busrique tutuaro mena ī awaja jūgoyuparā. Tunu bairoa hseanirīqūē mena Diore cū basapeoyuparā. Jesús cū caátíjēño īñorīqūē jūgori butioro Diore cū basapeoyuparā. ³⁸ Ato bairo qūī basapeoyuparā:

—¡Jesús, Dios cū cajou, marī Quetiupāu majū cū caānoi, cūrē marī cabasapeoro ñuñña! ¡Jesús cū caatáje jūgori Dios jōbui macāācū mena caroaro marī ānimasīña! ¡Bairi nipetiro cū marī basapeoroa Dios amurecōo macāācūrē! —qūī basapeoyuparā.

³⁹ Bairo camasā Jesure caūsari majā na caīrījērē tūgori, atore bairo qūīñuparā fariseo majā jīcāārā, camasā watoapū caāna pūame Jesure:

—¡Jāā cabuei, merē caīawaja usarārē tocārō na jānarotiya! —qūīñuparā.

⁴⁰ Bairo na caīrō, Jesús pūame atore bairo na īñupū:

—Mujāārē cariape ñiña: Ánoa camasā yūre na cabasapeoeticōāta, ūtā rupaa pūame yūre basapeobujioro —na īñupū Jesús fariseo majārē.

⁴¹ Merē yua, Jesús Jerusalén macātūacapū ācū, ti macārē īñajori, otiyupū. ⁴² Ato bairo na ī tūgoña yapapuayupū Jerusalén macā macāānarē: “Mujāā, Jerusalén macāāna āme rūmū mujāārē yu quetibujūgamiña caroa yeri cutajere. Mujāā pūame tie quetire apero cayasioropū caānierē na caīñamasīētōrēā bairo tiere mujāā masīētīña. ⁴³ Bairi mujāārē roro na caátipa rūmūrī atigaro. Mujāā wapana pūame Jerusalērē ūtā mena ēñota, āmejoregarāma rupa macāpūa, mujāā carutimasīētīparore bairo īrā. Bairo átīcōārī, camasā, mujāā wapana pūame mujāā tocānacāpūpūrea ēñota āmejoreri, mujāā āmeo qūēgarāma. ⁴⁴ Ámeo qūērī mujāārē pajīāre pey-ocōāgarāma mujāā wapana pūame. Bairo mujāā pajīāre, Jerusalén macā ānatōrē átiyasio rocamañūcōāgarāma. Tie ūtā rupaa na caēñotamirīqūē jīcā ūtā ūno buituticuti pesaricaro manopū átiyasio rocacōāgarāma, mujāā ya macā Jerusalén macā ānatōrē. Mujāā majū Dios mujāārē cū canetōū atiere mujāā tūgopeoepū. Bairi mujāārē pajīāregarāma mujāā wapana,” ī yapapuayupū Jesús, Jerusalén macārē īñajori.

Jesús purifica el templo
(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Bairo írĩ bero, Jesús etayupũ Jerusalén macãrê yua. Bairo etari, templo capairi wii, ñubuerica wiire jããñupũ. Ti wiire jããetari, to macããna nunirĩ wapatarĩ majãrê, bairi wapatarĩ majã cããrê na acurewiyojo jũgoyupũ. ⁴⁶ Bairo na acurewiyojori, atore bairo na ññupũ:

—Dios cũ caquetibũjari tutipũ bairo ñña: ‘Yũ ya wii ñubuerica wii majũ nigaro,’ ñña. Bairo caĩquetibũjumiatacããrê, majãã pũame apeye arũare bairo majãã átiya. Camasã jeruti nunirĩ majãrê bairo caãna ãnirĩ jerutiri majã na caãni wii, ãtã wiire bairo majãã átiya ati wii, Dios ya wiire —na ññupũ Jesús.

⁴⁷ Bairo áti yaparori bero, ti wiipũ camasãrê na bueãñupũ tocãnacã rãmua ti semanarê. Bairo to cũ caãno, quetiuparã sacerdoti majã, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerê cajũgobueri majã, aperã cabũtoa camasĩrĩ majã pũame na nipetiro, “¿Dope bairo átiri cũ marĩ pajĩãrãati?” ãmeo ñ bũsupẽni jũgoyuparã na majũ. ⁴⁸ Mai, camasã pũame nipetiro cũ cabuerijere caroaro mena cũ tãgousayuparã. Bairi cãrê na capajĩãrocagamirĩjêrê átimasĩẽsuparã fariseo majã pũame.

20

La autoridad de Jesús

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Jicã rãmũ templo wiipũ camasãrê na cũ cabueãnitoye, quetiuparã sacerdoti majã, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerê cajũgobueri majã, aperã cabũtoa camasĩrĩ majã cãã, na nipetiro Jesutũ etayuparã. ² Etari atore bairo qũĩ jẽniñãñuparã:

—¿Noa na carotiro mena bairo mũ átiati ññamicã mũ caátiatajere?

³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús cãã:

—Yũ cãã majããrê jicã wãme yũ jẽniñagũ. Cariape yũ majãã yũwa: ⁴ ¿Ni ãcũ camasãrê na cũ bautiza rotijoyupari Juan ãnacũrê? ¿Dios, o camasã pũame cũ na bautiza rotijoyupari? —na ññupũ Jesús.

⁵ Bairo cũ cajẽniñarõ tũgo, yasioroaca ãmeo bũsũyuparã na majũ cãrê na caĩyũpeere: “¿Nopê bairo cũ marĩ yũrãati rita? ‘Dios pũame cũ bautiza rotijoricũmi,’ marĩ caĩata, ‘Toroque, ¿nopẽĩrã cũ caquetibũjuriere cariape majãã tũgoeti?’ marĩ ñbujiorãmi. ⁶ Tunu bairoa, ‘Camasã pũame cũ bautiza rotijoyupa,’ marĩ ñ masĩetĩña. Bairo marĩ caĩata, camasã pũame ãtã rupaa mena marĩ wẽpajĩãbujiorãma. Merê nipetiro camasã, ‘Juan ãnacũ Dios cũ caquetibũjurotjoricũ majũ ãmi,’ ñ tũgoñamasĩrãma,” ãmeo ññuparã.

⁷ Bairi atore bairo qũĩñuparã fariseojãã Jesure:

—Jãã masĩetĩña Juarê cabautiza rotijoricũre.

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ:

—Cariape yũ majãã yũetiya. Bairi yũ cãã, ‘Noa ñna na carotiro mena tore bairo yũ átimasĩña,’ majããrê ñi quetibũjũetigũ —na ññupũ Jesús fariseojããrê.

La parábola de los labradores malvados

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Cabero aperã camasã catũgori majãrê ati wãmerê ñcõnarĩ Jesús na quetibũjũyupũ: “Ññupũ jicãũ wese upaũ. Cũ pũame use wesere qũẽnoñupũ. Bairo ti wesere ote yaparori bero, acoásupũ cayoaropũ. Mai, águ jũgoye, cũ wesere wasocũñupũ aperã paari majãrê, wapatagu. ¹⁰ Cabero yua, use cabũtiri yutea caetaro masĩrĩ, cũ ãmũ jicãũrê cũ joyupũ cũ yu wesere cũ cabasoricãrã tũpũ. Cãrê na cawasoricũe wapare bori, cũ joyupũ, tie wapare cũ jeatibojããto, ñ. Bairo cũ ãmũrê cũ cajomiatãcããrê, wese paari majã pũame, cũ caetaro cũ qũẽñuparã. Bairo cũ qũerĩ, ñe ñnie mácũ cũ átitunuo joyuparã.

11 Tunu ti wese upau pñame apei cū ãmurẽ cū joyupu. Cū cããrẽ torea bairo cū ásuparã. Roro cū átieperi, cū qũẽñuparã. Bairo áti yaparori, ñe ùnie macû cū átitunuo joyuparã cū cããrẽ. 12 Cabero apei, tunu cū joyupu. Tunu torea bairo cū ásuparã ti wesere capaari majã pñame. Roro cū cãmii turi, cū acuwiyu joyuparã ti wese camanopu.

13 “Bairo jeto use wese macãña na caáto ñnamirĩ, atore bairo í tũgoñañupũ use wese upau majũ pñame: ‘¿Dope yu ácuati yua? Yu macû, yu camairẽ cū yu jogu na tũpu. Cū roquere cū ñacũbugobujiorãma, yu macû cū caãnoi,’ í tũgoñañupũ. 14 Bairi cabero yua, wese paari majã pñame ti wese upau macû cū caatóre ñnarĩ, ãmeo ññuparã: ‘Atiyami ati wese upau macû. Cũã ññami cū pacu cū cariaro bero ati wesere cacũgousapau. Bairi cū marĩ pajĩãrocacõato. Bairo marĩ caãpata, ati wese uparãrẽ bairo marĩ tuagarã,’ ãmeo ññuparã na majũ. 15 Bairo caĩrã ãnirĩ na caĩrõrõã bairo ásuparã. Ti wese tũnipu cū neowaátĩ, cū pajĩã rocacõãñuparã,” na í quetibũyupu Jesús.

Bairo í quetibũyupu yaparo, atore bairo na í jẽniñañupũ cū caĩrĩjẽrẽ catũgori majãrẽ: “¿Dope bairo ácumĩ mujãã í tũgoñañati cū macũrẽ na capajĩãrocaro bero ti wese upau pñame yua? 16 Bairo átigumi: Topu á, ti wese paari majãrẽ na pajĩã recõãgumi. Bairo na átireri bero, aperãrẽ cū wesere coteroticũgumi,” na ññupũ Jesús.

Bairo cū caĩrõ tũgori, atore bairo qũññuparã Jesure:

—¡Tocãrõã í jãnaña tiere! ¡Jẽtĩcõãña! —qũññuparã.

17 Bairo na caĩrõ, na ñnarĩ, atore bairo na ññupũ:

—¿Nopẽĩrã, ‘Tocãrõã í jãnaña tiere,’ yu mujãã ññati? ¿Torea bairo na í quetibũyupu woacũsupari Dios yaye quetibũjũrica tutipũre? Atore bairo ñña: ‘Ëtã mena cawii qũẽnorĩ majã jĩcã ãtããrẽ na caboetimiatacããrẽ, tia pñame caãni majũrĩcã nigaro.

Tia camanicõãta, wii manibujioricaro,’ í quetibũyupu woacũñupã Dios ya tutipũ.

18 Bairi ni jĩcãũ ùcũ tia ãtãã mena cū cañarocapeata, rocapecoabujioumi. Tunu bairoa tia, jĩcãũ buipũ to cañarocapeata, cū rocaboo rocacõãbujio —na í quetibũyupu Jesús.

19 Bairo cū caĩquetibũyupu yaparoro, quetiuparã sacerdote majã, bairi Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã pñame masĩcõãñuparã Jesús cū caĩrĩjẽrẽ. “Marĩ pñame tia ãtããrẽ carocari majãrẽ bairo marĩ ãniña. Bairi marĩrẽã Igu ñcumĩ Jesús,” í tũgoñañuparã. Bairo í tũgoñamasĩrĩ jicoquei Jesure cū ñnegamiñuparã. Bairo cū ñnegamirãcũã, cū ñemasĩesuparã, camasãrẽ na uwirã.

El asunto de los impuestos

(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)

20 Bairi Jesutu na joyuparã catũgorutiri majãrẽ. Na pñame ñacũbugori majãrẽ bairo Jesure na cabai ññorõ boyuparã, rorije cū busuo joroque ñrã. Bairi roro cū caãata, quetiupau gobernadore cū marĩ busujãmasĩgarã ñrã, bairo na joyuparã. 21 Bairi na pñame cãtu etari, atore bairo qũñ jẽniñañuparã Jesure:

—Cabuei, jãã masĩña merẽ mu caãtiãnierẽ. Mua, caroaro cariape minucũña. Tunu bairoa caãnorẽ bairo mu quetibũjunucũña. Aperã roro na cabaurije, aperã caroaro na cabaurije jũgori mee na miñabeseya. Mua, cariapea Dios marĩrẽ cū caãnirotiricarorea bairo mu bueya. 22 Bairo cabai ãnirĩ, ¿dope bairo mi tũgoñañati romano majã marĩrẽ na carotirijere? ¿To ññati quetiupau emperadore camasã yaye dinerore jeri jãã cajoata, o to ñueticũti? —qũñ jẽniñañuparã.

23 Jesús pñame roro na caĩtũgoñarĩjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ññupũ:

24 —¡Jaũ, yure joñijate moneda tiire —na ññupũ.

Bairo na canunirō, na ĩñupū:

—¿Noa riapé to tusayati ti tii moneda tiicapure? Tunu bairoa, ¿noa wāme woaturique to tusayati? —na ĩ jēniñañupū Jesús.

Bairo cū caīrō, na puame ĩñuparā:

—Emperador, quetiupau ya wāme, bairi tunu, cū riapé tusaya ti tii moneda tiicapure —qūñuparā.

²⁵ Bairo na cañquetibujuro, atore bairo na ĩnemoñupū Jesús tunu:

—Toroque emperador quetiupare cū yaye cañierē, cūrē cū tunujoya. Tunu bairoa Dios yaye cañierē Diore cū jonucūña —na ĩ quetibujuyupū Jesús fariseojāārē.

²⁶ Bairo cū caīrjērē tūgori yua, nopē bairo puame qūito masiēsuparā fariseo majā puame camasā watoare. Bairoa bocá busueticōñuparā, Jesús na cū cayarjere tūgorā. “¡Nocārō cū masiñati!” ĩ, tūgoñacōā jānasuparā yua.

La pregunta sobre la resurrección

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Cabero jīcāārā, saduceo majā na caīrā qūñnarā asūparā Jesure. Mai, saduceo majā puame atore bairo caitūgoñarī majā āñuparā: “Camasā cariacoatana, nopē bairo catitunu masiēnama,” ĩ tūgoñañuparā. Bairi atore bairo qūñuparā Jesure:

²⁸ —Cabuei, Moisés ānacū atore bairo marīrē ĩ woatucūñañupī tirāmupare: “Ni jīcāū ūcū cawāmojiyaricu cū nūmo mena pūnaa mácūā cū cariacoopata, cū ānacū bai puame cū buiacore cō cū wāmojiyaáto. Bairo cū caáto, cū pūnaa cañniparā puame cū ānacū pūnaarē bairo ānibujiorāma,” ĩcūñupī. ²⁹ Tiera mu masī. Bairi ape wāmerē ĩcōñarī jāā quetibujupa mai: Āñuparā jīcāni, jīcāū pūnaa jīcā wāmo peti puğa pēnirō caānacāū majū. Bairi cajūgocū puame wāmojiya jūgoypū. Cabero pūnaa mácūā riacoásúpū. ³⁰ Bairi cū ānacū bai puame cū buiacore wāmojiyayupū tunu. Cabero pūnaa mácūā riacoásúpū cū cūā. ³¹ Tunu bairoa cū ānacū bai, apei puame cū buiacore wāmojiyayupū tunu. Cabero cū cūā riacoásúpū pūnaa mácūā. Bairi, bairo jeto baiyuparā nipetiro na ānana bairā, aperā cūā. Bairo nipetiro cō mena nūmo catimirācūā, nipetirā cō mena pūnaa māna jeto riapeticoasuparā. ³² Cabero na ānana nūmo caānimiri cō cūā riacoásúpū. ³³ Bairo ati yeparū nipetirā nūmo caānacō ānirī yua, cariaricarā tunu na cacatiropū na caāno, ¿ni nūmo majū cō ānicuti? — qūñ jēniñañuparā saduceo majā Jesure.

³⁴ Bairo na caīrjērē tūgo, atore bairo na ĩñupū:

—Ati umurecōore caāna, carōmia manapū cūtinucūñama. Caūmua cūā nūmo cūtinucūñama. ³⁵ Aperā Dios mena na catūgoñatutuarie jūgori, ape umurecōore tunu catiri, caetaparā puame roque nūmo manigarāma. Tunu bairoa na pūnaa rōmiarē na nūmotietigarāma. ³⁶ Topure puğani riaetigarāma nipetiro to macāāna. Ángelea majā na caānorē bairo nigarāma. Tunu bairoa Dios cū cacatiorā ānirī, cū pūnarē bairo majū caāna nigarāma. Bairi nūmo cūtaje manigaro ti umurecōopare yua. ³⁷ Bairi Moisés ānacū cū ca-quetibujūwoacūñarīcā tutipū marī quetibujū masiōña atore bairo: ‘Nipetiro camasā cariaccoatana nimirācūā, caticoagarāma.’ Ti tutipū yucū ūmirōcūā caūpetietiere cū caquetibujūricapapū atore bairo ĩ woatuyupi Moisés: ‘Yua, ya āniña Abraham, cū macū Isaac, bairi cū macū Jacob quetiupau caānacū,’ ĩñupī. ³⁸ Dios puame cayasirā ānana ūna quetiupau mee niñami. ¡Cacatirā majū quetiupau roque niñami! Dios, cū caññajore na nipetiro cacatirārē bairo caāna niñama —na ĩ quetibujuyupū Jesús saduceo majārē.

³⁹ Bairo cū caīrō tǎgori, jīcāārā fariseo majā mena macāāna atore bairo qūīñuparā:

—Cabuei, caroaro majū m̄ quetibujaya —qūīñuparā Jesure.

⁴⁰ Bairi yua, p̄gani cū jēniñanemo masīēsuparā.

¿De quién es descende el Mesías?

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Cabero Jesús atore bairo na ī jēniñañup̄:

—¿Nopēīrā, “Mesías Dios cū cajom, David ānacū p̄rāmi nigumi,” na ī quetibujunucūñati? ⁴² David ānacū p̄ame Salomos tutip̄re atore bairo ī woatuyp̄i:

‘Dios p̄ame ȳ Quetiupāre atore bairo qūīwī:

“Ato ruiya cariape n̄gōā p̄ame mai.

⁴³ M̄ pesua caānanarē na ȳ canetōñcārō bero, m̄ p̄ame na m̄ rotimasīgn,”’

īñup̄i David ānacū, Dios cū caīrīqūērē.

⁴⁴ Bairi Dios cū cajom̄re, “ȳ Quetiupām” cū caīmiatacūārē, ¿nopēīrā, “David ānacū p̄rāmi ānigumi,” na ī quetibujunucūñati? —na īñup̄i Jesús, na catūgomasīparore bairo ī.

Jesús acusa a los maestros de la ley

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Cabero capāārā camasā na catūgoāno, atore bairo na īñup̄i Jesús cū cabuerārē: ⁴⁶ “Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā na caātiānierē tūgoñamasīña: Na p̄ame jutii cayowerijere jāñajesoyama. Bairo cajāñarā ānirī maap̄ na caāñesēāta, nipetiro camasā n̄cūb̄gorique mena na cajēnirōrē bonucūñama. Tunu bairoa ñubuerica wiirip̄ na caápata, caroapāri jetore ruiganucūñama. Tunu bose r̄m̄ caāno narē na capiata, caroapāre ruiirī ūgaganucūñama. ⁴⁷ Tunu bairoa cawapearā rōmirī ya wiirire ēmanucūñama. Tunu yoaro Diore cū jēniñubuetonucūñama. Na p̄ame roque aperā netōjāñurō popiye tām̄ogarāma.”

21

La ofrenda de la viuda pobre

(Mr 12.41-44)

¹ Cabero templo wiir̄p̄ ācā, Jesús paioo cadinero c̄narē na īñajoyup̄. Na p̄ame dinero jāñricā patarip̄ na yaye dinerore jāārā ásuparā. ² Na bero cawapeao caboracao cūā jāñup̄ō p̄ga moneda, cobre tiiriacarē, cacūgoeco majure nimiocūā. ³⁻⁴ Bairo cō caato īña, atore bairo na īñup̄i Jesús:

—Ānoa cadinero cūgonetōōrā ānirī narē catuarijere jāññama. Atio cawapeao p̄ame caborapanetōō ānirī, cō cacūgomirījē nipetirijere jāññamo. Bairi cariape m̄jāārē ñiña: Dios cū caīñajoro atio p̄ame cadinero cūgorā netōjāñurō jāññamo —na īñup̄i Jesús.

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Cabero jīcāārā to caāna templo wiire īñarī, atore bairo āmeo ī busuyuparā: “¡Nocārō caroa wii majū to āniñati ati wii! Paca ūtāpāīrī ñiña. Tunu bairoa camasā aperā na canunirīqūērē na cacūrīqūē mena caroa wii majū bauya,” āmeo ī busuyuparā, templo wiire īñarī na majū.

Bairo na caīrō tǎgori atore bairo na īñup̄i Jesús:

6 —Jicã rãmũ, ati wiire roro na caátipa rãmũ etagaro. Bairo caetaro, jicã ütãã ũno bui tuticuti pesaricaro manopũ átiyasio rocacõãgarãma ati wiire —na ñũpũ Jesús camasãrẽ.

Señales antes del fin
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

7 Bairo Jesús cã caĩrõ, atore bairo quĩ jẽniñañuparã:

—Cabuei, ¿nocãrõpũ to bairoati atie mũ caĩrĩjẽ? ¿Dope bairo merẽ, “Jesús cã caĩrĩquẽ etaro baiya,” jãã ñ masĩrãati?

8 Bairo na caĩjẽniñarõ tũgori, atore bairo na ñũpũ Jesús: “Caroaro majũ mũjãã tũgoñamasĩgarã, jããpũ jãã ñtoecore, ñrã. Capããrã atigarãma caĩtoñesẽãrĩ majã. Atoe bairo ñgarãma: ‘Yua, yũ ãniña Dios cã cajou. ãmea niña Dios marĩrẽ cã canetõõrĩ yutea,’ ñgarãma. Bairo na caĩmiatacũãrẽ, cariape na mũjãã tũgoetigarã. 9 Tunu bairoa mũjãã queti tũgogarã: ‘Camasã aperopũ cũãrẽ ãmeo pajĩãrã átiuparã.’ Bairo na caátie quetire tũgori, tũgo acũaeticõãña. Ati mũnrecõo capetiparo jũgoye bairoa cabaijũgoye cãtipee niña bairopũ. Bairi tũgo acũaeticõãña,” na ñ quetibũjũyupũ Jesús.

10 Ñ quetibũjũ yaparo, na quetibũjũ nemoñupũ tunu: “Aperã jicã yepa macããna, ape yepa macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. Tunu bairoa jicã macã macããna, ape macã macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. 11 Tunu tutuaro mena ati yepa cãã yuguigarõ nipetiropũ. Apeye aua riarique atigarõ. Riaye cãã noo caãno cãnacãpũpũ nigarõ. Tunu mũnrecõõpũre acũõrije majũ bai ñõgarõ. Marĩ caĩñaãetĩẽ ũnie bai ñõgarõ.

12 “Mai, atie cabaiparo jũgoye mũjããrẽ roro átijũgogarãma. Mũjããrẽ ñerĩ, popiye mũjãã baio joroque mũjãã átigarãma. Ñubuerica wiiripũ mũjããrẽ jeãgarãma, to macããna mũjããrẽ na caĩñabeseparore bairo ñrã. Bairo átiri, mũjããrẽ preso jorica wiirũ mũjãã cũrecõãgarãma. Tunu yũ yarã mũjãã caãno jũgori, na pũame mũjããrẽ roro na catutiparore bairo ñrã, quetiuparã gobernadores, bairi quetiuparã reyes tũpũ cũãrẽ mũjãã neãgarãma. 13 Bairo na caátimiatacũãrẽ, na ñnarẽ yũ yaye quetire nemojãñurõ mũjãã quetibũjũ masĩgarã bairãpũ. 14 Bairi quetiuparã roro mũjããrẽ na caátiparo jũgoye, ‘¿Dope bairo na marĩ ñrãati?’ ñ tũgoña macããtĩcõãña. 15 Yũ pũame mũjãã caĩpeere yũ masĩõgũ. Bairo yũ caãtoi, ñ jicãũ ũcũ mũjãã pesua mena macããcũ mũjãã caĩrĩjẽrẽ nucãmasĩtĩgumi. Ñi ũcũ manigumi mũjããrẽ cabotioũ. 16 Bairãpũ, mũjãã yarãrẽ bairo caãna nimirãcãã, mũjãã busũjã buitiregarãma. Bairi mũjãã pacua, mũjãã bairã, aperã mũjãã yarã, mũjãã baparã cãã mũjãã busũjã buitiregarãma. Bairo átiri, jicããrãrẽ mũjãã pajĩãregarãma. 17 Bairi yua, ati mũnrecõo macããna nipetiro mũjããrẽ ñnategarãma, yũ yarã mũjãã caãnoi. 18 Bairi roro mũjããrẽ na caátimiatacũãrẽ, mũjãã yasietigarã. Mũjãã poawẽ jicãwẽãcã ũno yasietigarõ. 19 ¡Bairi yũ yaye jicã wãmeacã ũnorẽ jãnaeticõãña, mũjããrẽ Dios cã canetõõparore bairo ñrã!

20 “Jicã rãmũ soldaua, pajĩãrĩ majã Jerusalén macãrẽ na cajotoa ãmejorero ñnarã, atore bairo mũjãã ñ tũgoñamasĩgarã: ‘Merẽ ati macã yasigarõ baiya,’ mũjãã ñ tũgoñagarã. 21 Bairi mũjããrẽ ñiña: Judea yepa macããna ütã yucupũ na ruti ápãro. Aperã Jerusalén macããna ti macãrẽ na witiweyoátõ. Tunu aperã wesepũ caãna ti macãrẽ na tunuapericõãto. 22 Ti rãmũrĩ pũame camasã rorije na caátie jũgori popiye na cabairi rãmũrĩ nigarõ. Nipetiro baigarõ Dios busũrica tutipũ cã caĩquetibũjũ jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo. 23 Ti rãmũrẽ roro ati yeparũre bairique nigarõ. Dios pũame popiye na baio joroque na átigumi, na

yaye wapai. ¡Bairi carõmia bairirupau caãna popiye netõõrõ baigarãma! ¡Tunu bairoa, caũpũrããcãrẽ capũnaacũna cãã popiye netõõrõ baigarãma ti rãmurẽ! 24 Bairi ti macã macããna jicããrã besui riagarãma. Aperã preso joricarã na caãnoi, nipetiro macã macããĩrupu ácoagarãma. Aperopu macããna ruame Jerusalén macãrẽ êmacõãgarãma yua. Na ruame ti macãpu nicõã nigarãma Dios cã caãtirotiricarõ cãrõ,” na i quetibũjuyuru Jesús.

El regreso del Hijo del hombre
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

25 I quetibũjuyuru yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Jõ ɯmũrecõõpu rĩcaati cabaurije baugaro. Muĩpu ɯmũreco macããcũ, ñami macããcũ cãã, ñocõã cãã ricaati baugarãma. Bairi yua, nipetiro camasã tiere ñña acũacoagarãma. Tunu bairoa rĩa capairiya oco turi roro cabũsũocajorore tũgori tũgo acũacoagarãma. 26 Camasã ruame bairo cabairo ññarĩ: ‘¿Dope bairo to bairoati ati ɯmũrecõõ?’ I uwitũgoñagarãma bũtioro. Ñocõã cãã yuguiñacoagarãma. 27 Bairo cabairo beropu, ɯn, Camasã Jũgocũre ñiñamũgõ jogarãma. Buseriwo watoapu nocãrõ ɯn catutuarije mena, bairi ɯn caasiyabatorije mena ɯn caatõre ññajogarãma. 28 Bairi mũjããrẽ ñiña: Mũjããrẽ ɯn caquetibũjuriere bairo caetaro ññarĩ wãmũnũcãña. Bairo wãmũnũcãrĩ, jõbui ruame mũjãã wãmõrĩrẽ ñumũgõjori coteya. ɯn, tocãrõã ɯn atũgu, mũjããrẽ netõũ acũ,” na i quetibũjuyuru Jesús.

29 Bairo i quetibũjuyuru yaparori, ati wãmẽrẽ ñcõñarĩ na quetibũjuyuru nemoñupũ tunu: “Higuera cawãmecũti yucũ, o apei yucũ cabairijere mũjãã masĩña. 30 Ti yucũ cawãma pũũ cawasoaro ññarĩ, ‘Merẽ cũma cõñarõ baiya,’ mũjãã i masĩña. 31 Torea bairo mũjããrẽ ɯn caquetibũjuriere caetaro ññarĩ, ‘Merẽ Dios cã carotimasĩrĩpau cõñarõ baiya,’ mũjãã i masĩgarã.

32 “Cariape mũjããrẽ ñiña: Mũjããrẽ ɯn caquetibũjuriere baijũgogoro ti yutea macããna na cariparo jũgoye. 33 Ati ɯmũrecõõ, ati yepa cãã yasipeticoagarõ. ɯn yaye quetibũjuriere roque petietigarõ. ɯn caĩrõrẽã bairo baicoagarõ.

34 “Carõaro tũgoñaña. Ti rãmũ caetaparo jũgoye mũjãã ñña acũare. Nemo ɯn catunuetari rãmurẽ, ɯn yarã roro na caãtĩãnorẽ ñiñagaetiya. Cacũmurãrẽ, bairi ati yepa macããjẽrẽ catũgoñariqũẽ pairã cããrẽ na ñiñagaetiya. Bairi carõaro ñña tocãnacã rãmũ. 35 Waĩbũcũ ruame petiire cũ cayõata, rutimasĩtĩñami. Torea bairo ti rãmũ caetaro, camasã tocãnacãpau macããna rutimasĩtĩgarãma. 36 Bairi ɯn caetaparore carõaro yuya. Tunu atore bairo Diore cã jẽniña: ‘Ti rãmũ caetaripau tũgoñatutuariquere jãã joya, ti rãmũ cabaĩpeere jãã canetõmasĩparore bairo ñrã. Bairi tunu jãã, Camasã Jũgocũ tũpũ jãã caetaparore bairo ñrã, tũgoñatutuariquere jãã joya,’ quĩ jẽniña tocãnacã rãmũ,” na i quetibũjuyuru Jesús.

37 Jesús ruame ɯmũrecore templo wiĩpu ñubuenucũñupũ ti semanarẽ. Ñami ruamerẽ ácoanucũñupũ Olivo cawãmecũti burõpu, ñami netõõgu. 38 Camasã nipetiro tocãnacã ñamirõcã caãno templo wiĩpu etanucũñuparã, Jesús cã cabuerijere tũgorã etarã.

22

Conspiración para arrestar a Jesús
(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

1 Merẽ yua, cõñarõ baiyuparo bõse rãmũ, Pascua na caĩrĩ rãmũ, pããrẽ cawuarije caasua manierẽ na caũgari bõse rãmũ majũ. 2 Quetiuparã sacerdote majã, bairi Moĩsẽs ñnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ cajũgõbueri majã ruame,

“¿Dope bairo átiri Jesure cū marī pajīārāati?” āmeo ī busəyuparā na majū. Bairāpua, átimasēsuparā mai, camasārē uwirā.

³ Bairi yua, wātī cū jāāñupū Judas Iscariote na caīrē. Cū p̄hame Jesús bueri majā p̄uga wāmo peti rapore p̄uga p̄enirō cānacāū mena macācāū jīcāū āñupū. ⁴ Bairi yua, Judas p̄hame na īñau ásūp̄u quetiuparā sacerdote majā, bairi tunu aperā templo wii quetiuparā majūrē. Na t̄p̄u etari, Jesure busujā buitirocacōāñupū, cū na capajīāmasīparore bairo ī. ⁵ Bairo cū caīrō t̄go yua, ʰseanicoasuparā. Bairo ʰseanirī, “Dinero m̄urē jāā jogarā tie wapa,” q̄ūñuparā templo wii quetiuparā p̄hame Judare. ⁶ Bairo cū na caīrō, “Jau,” īrī, jeyup̄u dinerorē. Tie dinerore jeri bero, Judas p̄hame camasā manorē īñarī macājūgoyp̄u, Jesure na ʰerotiḡu.

La Cena del Señor

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Merē yua, etayuparo Pascua bose rūm̄u, p̄āārē cawauarije asuena na caḡgari bose rūm̄u. Tunu bairoa oveja nurīcū macū cordero na caīrē pajīārī na caḡgari bose rūm̄u etayuparo. ⁸ Bairo ti rūm̄u caetaro īña, Jesús p̄hame atore bairo na ī joyup̄u Juan, apeī Pedro menarē:

—Pascua bose rūm̄u marī caḡgapeere q̄ūñoyurājā.

⁹ Na p̄hame bairo cū caīrō t̄go, q̄ūñuparā:

—¿Noorp̄u marī caḡgapeere jāā caq̄ūñoyuro m̄u boyati?

¹⁰ Bairo na caījēniñarō, atore bairo na īñupū Jesús:

—Jerusalén macārē etarā, m̄ujāā bócaetagarā jīcāū caūm̄urē, ocoru p̄sari caácsāre. Cārē cū bócaetari, cū bero m̄ujāā ʰsaárapā. ¹¹ Cū ʰsaa yua, cū wiip̄u cū cajāārē, ti wii uraure atore bairo cū m̄ujāā īgarā: ‘Cabuei bairo ī jēniñajoyami: “¿Noorp̄u to āniñati Pascua bose rūm̄u caāno yu cabuerā mena yu caḡgapa arua?” Ī jēniña rotijoyami,’ m̄ujāā īgarā. ¹² Bairo m̄ujāā caījēniñarō, m̄ujāā īñogami jōbuip̄u caroaro q̄ūñoweyorica aruare. Top̄u marī caḡgapeere m̄ujāā q̄ūñoyuwa —na īñupū Jesús.

¹³ Bairo cū caīrō t̄go, acoásuparā. Top̄u na caetaro, nipetiro Jesús na cū caītatorea bairo baipeticōāñuparō. Bairi top̄u q̄ūñoyuyuparā Pascua bose rūm̄u na caḡgapeere yua.

¹⁴ Cabero yua, na caḡgari hora caetaro, Jesús bairi cū cabuerā nipetiro etanumurī ruiyuparā mesap̄u. ¹⁵ Bairo nipetiro na caruiro īñarī, atore bairo na īñupū Jesús cū cabuerārē:

—¡Nocārō majū ati Pascua bose rūm̄urē m̄ujāā yu jūgouḡaganucūmitujoap̄u yu cariparō jūgoye! ¹⁶ Cariape m̄ujāārē ñiña: Dios cū carotimasīrīp̄au caetaparo jūgoye m̄ujāā mena yu ʰganemoetiḡu —na īñupū.

¹⁷ Bairo ī yaparo, cū wāmo mena jīcār̄u etiricar̄ure nerī, “Dios, m̄u ñujāñiña jāā mena,” q̄ūñ yaparori, atore bairo na īñupū Jesús, cū cabuerārē:

—Atie ʰse ocore āmeo tīābato peyocōāña. ¹⁸ Cariape m̄ujāārē ñiña: Āmea m̄ujāā mena atie ʰse ocore p̄ganī yu etinemoetiḡu yu Pacu cū carotimasīrīp̄au tunu caetaro marī caetinemoaparo jūgoye.

¹⁹ Cabero tunu cū wāmo mena p̄āārē nerī, “Dios m̄u ñujāñiña jāā menarē,” Ī yaparori, carecomacā peenerī na batoyup̄u Jesús cū cabuerārē. Nunirī atore bairo na īñupū:

—Atie pan, yu rupau niña. M̄ujāārē yu carijobarije macāājē niña. Bairi m̄ujāā cāā, cabero atore bairo yu caátajere t̄goñarī, p̄āārē m̄ujāā bato ʰganucūgarā —na īñupū.

²⁰ Cabero tunu torea bairo ásup̄u etiricarare, ʰga yaparori bero. Atore bairo na īñupū Jesús:

—Atiru macããjê use oco pñame yñ ríi niña. Camasãrê netôðgu, yñ riacogañ. Bairo yñ caríapee jùgori sawãma wãme camasãrê Dios cù caátibojacũrîjê niña. ²¹ Tunu apeyera yñre roro caibuitirocapañ yñ mena, yñ caugari mesapñ ugaruiyami cù caã. ²² Torecuna, yñ, Camasã Jùgocu, yñ Pacu yñ cù cabairoti-joricarorea bairo yñ baigu. Cabaimiatacããrê, yñre caibuitirocapañre cù carorije wapa pairo nigaro —na ññupũ Jesús cù cabuerãrê.

²³ Bairo cù caĩrîjêrê tãgori, “¿Ni majũ cù ãnicuti cãrê caibuitiri majõcu?” ãmeo ñ jêniña jãgoyuparã na majũ, cù cabuerã pñame.

Quién es el más importante

²⁴ Cabero tunu Jesús cù cabuerã pñame, “¿Ni majũ cù ãnicuti jĩcãũ marĩ mena macããcũ, caãni majũrê bairo caãcũ?” ãmeo ñ busuyuparã. ²⁵ Bairo na caĩrîjêrê tãgo, atore na ññupũ Jesús: “Ati yepa macããna quetiuparã reyre bairo caãna tutuaro mena na rotiepeyama na roca macããnarê. ‘Camasãrê cajuána’ wãmecutiya bairãpña. ²⁶ Tore bairo na cabaimiatacããrê, mujãã pñame roquere tore bairo baietirotiya. Bairo pñame bairotiya mujããrê: Mujãã mena macããcũ, caãnimajũrê bairo caãnigau mujãã mena macããcũ, mujãã roca netõjãñurõ carotimasĩrê bairo ãnirotiya. Tunu bairoa carotiri majõcure bairo caãnigau, mujãã ãmurê bairo cù ãmarõ. ²⁷ Toroque, ¿ni pñame cù ãnicuti caãnimajũrê bairo caãcũ: Mesapñ caugarui pñame, o cãrê caugarique qũñonuu pñame, cù ãnicuti caãnimajũrê bairo caãcũ? Ati yepa macããna pñame, ‘Mesapñ caugarui pñame cãrê caugarique qũñonuu netõðrõ caãnimajũñi niñami,’ ñ tãgoñabujiorãma. Bairo na caĩtãgoñamiatacããrê, yñ pñame ugariquere caqũñonuu ãmurê bairo yñ ãniña mujãã menarê.

²⁸ “Apeyera tunu ati yeparãre ropiye yñ cabairi rãmurĩrê mujãã roque tocãnacãnia yñ mena mujãã baracuti ãmũ. ²⁹ Bairo mujãã cabairoi, yñ Pacu yñre rotimasĩrĩqũerê cù cajoricarorea bairo yñ cãã rotimasĩrĩqũerê mujããrê yñ joya. ³⁰ Bairi yñ carotimasĩrĩraupñ mujãã cãã eti, uga, mujãã ãtigarã yñ ya mesapñ. Tunu bairoa quetiuparã na caruiro ñno, tronopũ mujãã ruigarã. Israel yepa macããna, pñga wãmo peti rãpore pñga pẽnirõ cãnacã poari macããna na caátajere ñnacõñarĩ na mujãã ññabesegarã,” na ññupũ Jesús cù cabuerãrê.

Jesús anuncia que Pedro lo negará (Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Cabero tunu qũñnemoñupũ Jesús Simorê:

—Simón, yñ yan, tũgoya yñ caĩrîjêrê: Satanás pñame mujããrê busjãgumi, roro mujãã caátiparore bairo ñ. Jĩcãũ trigo aserire cù cajugarerore bairo mujãã cããrê regayami. Yñ mena mujãã caãnorê boojãetĩñami. ³² Bairo Satanás mujããrê cù caátigamiatacããrê, yñ pñame murê Diopñre yñ jẽnibojapñ, cù mena caroaro majũ mũ catãgoñatutuaparore bairo ñ. Bairi yua, yñ mena tunu caroaro nemojãñurõ tãgoñatutuari marĩ yarãrê caroaro na mũ jũgoãnigu.

³³ Bairo Jesús cù caĩrõ tãgo, qũññupũ Pedro pñame:

—Yñ Quetiupañ, ñ rãmũ ñno mũ yñ aweyoetign. ãmea mũ mena preso jorica wiipñ yñ ãmasiña. Tunu bairoa mũ mena yñ baiyasi masiña —qũññupũ Simón Jesure.

³⁴ Bairo cù caĩrõ, atore bairo qũññupũ Jesús Simorê:

—Pedro cariape murê ñiña: ãme ññamia ãbocon cù capiiparo jãgoye itiani majũ, ‘Cã yñ masiẽtĩña Jesure,’ yñ mitogu —qũññupũ Jesús Simorê.

Se acerca la hora de la prueba

³⁵ Cabero tunu atore bairo na ìñupũ Jesús:

—Mujãärë wasopoa ùno, bairi moneda jãärĩcã poa ùno cãärë, bairi tunu ruo juti ùnie cãärë cãgoena, mujãärë yu caãrotirica rãmure, çìe ùnie mujãã to rusari? —na ìñupũ Jesús.

Bairo cã caĩrõ, qũĩñuparã:

—Ñe ùnie jãã rusaeru.

³⁶ Bairo na caĩrõ, na ìnemoñupũ tunu:

—Bairi ãmerã, cawasopoaçucu, cã wasopoaere cã neápãro. Tunu bairoa cã moneda jãärĩcã poa cãärë cã neápãro. Bairi tunu jarericapãĩ cacãgoecu cãã, cã oco juricarore nunirocari, jĩcãpãĩ cã jarericapãĩ wapatiãto. ³⁷ Bairi mujãärë ñña:

“Atore bairo ì woatuyayupa mai yu cabaipeere Dios busarica tutipu: ‘Carorije caãna watoapu yasigumi.’ Bairi nipetirije yure Dios ya tutipu na caĩwoatujũgoyetirique, na caĩrĩcãrõrẽã bairo baipecticoagaro,” na ìñupũ Jesús.

³⁸ Bairo cã caĩrĩjërë caroaro tũgoñamasĩtĩrĩ, atore bairo qũĩñuparã:

—Jãã Quetiupau, ato ñña jarericapãĩrĩ ruãgarãĩ. Tie mena na marĩ ãmeo qũẽmasĩña.

Bairo na caĩrõ, Jesús ruame na ìñupũ:

—Tocãrõ majũ átia mano. Bairo marĩ áperigarã —na ìñupũ Jesús, bairo na caĩrõĩ.

Jesús ora en Getsemaní (Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Cabero yua, acoásupu Olivos na caĩrĩ burou. Topu caãjeyanucũrĩcã ãnirĩ toru ásupu. Bairo Jesús cã caátõ, cã cabuerã cãã cã usa ásuparã. ⁴⁰ Bairi yua, toru na caetaro, atore bairo na ìñupũ:

—Diore cã jëniña, wãtĩ mujãärë cã canetõõẽtiparore bairo ìrã —na ìñupũ Jesús cã cabuerãre.

⁴¹ Bairo na ì yaparori bero, Jesús ruame ùtãärë wẽjoricaro cãrõ wuri, cã ruropaturi mena etanumurĩ Diore cã jëniũgoyupu. ⁴² Atore bairo ì jëniñupũ: “Caacu, mu cabooata, atie roro yu canetõõẽeere yu mu netõõbojagu. Baiorua, yu caborore bairo to baieticãto. Mu caborore bairo roque to baiãto,” ì jëniñupũ Jesús.

⁴³ Bairo cã caĩjëniãnipaua, ángel buiaetayupu, Jesure tũgoñatutuarique cã jogu. ⁴⁴ Bairo roro cã canetõrĩjẽ watoapu, Jesús netõjãñurõ jëninemoñupũ. Bairo cã cajëniõ, cã caasipuarije oco ruame riire bairije tapiwẽñuparõ yepapu.

⁴⁵ Bairo Diore jëni yaparori, wãmnuccã ásupu cã cabuerã tuapu. Jesús ruame cacãñirãpãrẽ na etayupu. Cã cabuerã ruame Jesús cã caĩrĩjërë tũgoñatutuaetiri cãnicasuparã. ⁴⁶ Cacãñirãrẽ na etari, na ìñupũ Jesús:

—¿Nopẽĩrã mujãã cãniñati? Cãniena, wãmnuccãrĩ Diore cã jëniña, wãtĩ mujãärë cã canetõõẽtiparore bairo ìrã —na ìñupũ Jesús, cã cabuerã cacãñirãrẽ na etari.

Arrestan a Jesús (Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Bairo cã cabuerãrẽ cã caĩãnoa, capããrã camasã etayuparã. Narẽ cajũgou Judas ãñupũ. Ruã wãmo peti ruore ruã pëniõ cãnacãũ Jesús cã buerã mena macããcũ jĩcãũ caãninucũmirĩcũ ãñupũ. Bairi yua, Judas ruame Jesutu etayupu, cã jëniũ. Etari, caroaro mena átitori, cã ùpũñupũ. ⁴⁸ Bairo cã caãto, Jesús ruame atore bairo qũĩñupũ:

—Judas, ¿nopēĩ yu, Camasã Jügocure ũpũrĩ yu mu ĩbuiti rocagayati? — qũĩñupũ.

⁴⁹ Bairo Jesús mena macãana ruame caetari majã na caátigarijere ĩnarĩ, qũĩñuparã Jesure:

—Jãã Quetiupau, ¿jarericapãĩrĩ mena na jãã qũēcuti?

⁵⁰ Bairo ĩrĩ, jĩcãũ na mena macããcũ ruame sacerdote majã quetiupau ãmũrẽ cũ cãmii tuyuru. Cũ ãmorõ cariape ruğõã ruamerẽ cũ patañocõã joyuru.

⁵¹ Bairo cũ caáto ĩña, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Bairo ápericõãña. Na mena ãmeo qũěētĩcõãña —qũĩñupũ.

Bairo ĩ yaparori, cũ capataatacũ ãmorõrẽ ñerĩ, cũ pitiu catiourũ tunu.

⁵² Áti yaparori bero, na ĩñupũ Jesús. Quetiuparã sacerdote majã, bairo templo wii quetiuparã majã, aperã cabutoa camasĩrĩ majã, nipetiro cũrẽ ñegarã caetari majãrẽ, atore bairo na ĩñupũ:

—¿Nopēĩrã cajerutiri majõcũ yũ caãnorẽ bairo jarericapãĩrĩ mena, bairo yucũ rucaari mena yũ mujãã ñerã atĩati? ⁵³ Tocãnacã rũmua mujãã watoa yũ ãninucũãpũ templo wiipure. Bairo yũ caãnimiatacũãrẽ, ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ yũ ñeemi. Áme ati ñamipũ mujãã caátigarijere mujãã átimasĩgarã bairũrua wãtĩ cũ carotiore bairo —na ĩñupũ Jesús.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Bairo cũ caĩrõ bero, cũ ñeñuparã Jesure. Bairo cũ átiri, cũ neásuparã yua, sacerdote majã quetiupau ya wiipũ. Pedro ruame yojãñũrõrua na ĩñausayuru. ⁵⁵ Cabero torũ etarã, guardia ruame peero riyuparã ti wii macã yepa recomacãrẽ. Bairo átiri, ti peerotu jũma ruiyuparã. Pedro cãã na tũre ruiyuru. ⁵⁶ Bairo peerotu cũ caruiro, jĩcãõ paabojari majõco Pedrore qũĩñaqũenorĩ bairo ĩñupõ:

—Áni cãã Jesús mena macããcũ ãcũmi.

⁵⁷ Pedro ruame ĩtori atore bairo cõ ĩñupũ:

—Yũ yao, cũ yũ masĩetĩña.

⁵⁸ Cabero tunu apei Pedrore qũĩñarĩ, bairo qũĩñupũ:

—Mũ cãã, Jesús mena macããcũã mũ ãniña.

Pedro ruame qũĩñupũ:

—Yũ baietiya, tame. Cũ mee yũ ãniña.

⁵⁹ Bairo tunu jĩcã hora bero, apei cãã jĩcãũ na mena macããcũ tutuoro mena na ĩñupũ cũ yarãrẽ:

—Cariape mujããrẽ ñiña: Áni cãã Jesús mena macããcũ ãcũmi. Ánia, Galilea macããcũ ñiñami.

⁶⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Pedro ruame qũĩñupũ:

—Tame, merẽ mujããrẽ, ‘Cũ yũ masĩetĩña,’ mujãã ñimiñajã —na ĩñupũ.

Bairo Pedro cũ caĩtoãniprana jĩcãũ ãbocũ piyuru yua. ⁶¹ Marĩ Quetiupau ruame ãmejorerĩ, qũĩñajoyuru Pedrore. Bairo cũ caáto, Pedro ruame tũgoña bõcayuru marĩ Quetiupau cũ caĩatajere. “Pedro ãmeacã ãbocũ cũ capiiparo jũgoye itiani, ‘Cũ yũ masĩetĩña Jesure,’ yũ mitogu,” cũ cũ caĩatajere tũgoña bõcayuru. ⁶² Bairo tũgoña bõcari yua, witicoásuru macãru. Torũ yua, tũgoña yaparuari bũtiuro otiyuru Pedro.

Se burlan de Jesús

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Bairo Jesure cacoterã p̄ame roro q̄ũ epejũgoyuparã. Cũ bapeyuparã. Cũ payuparã. ⁶⁴ Tunu cũ caapeere jutii asero mena jiyabiatori, na wãmorĩ mena cũ riapere cũ payuparã. Bairo átiri, q̄ũ jẽniñañuparã:

—Mũ camasĩrĩjẽ jũgori jãã quetibũyaya: ¿Noa ãmerẽ murẽ na payati? —q̄ũ epeyuparã.

⁶⁵ Tore bairo jeto capee wãme q̄ũ epeyuparã Jesure.

Jesús delante la Junta Suprema

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Cabusuro bero, judío majã cabũtoa camasĩrã majũ, bairo quetiuparã sacerdote majã, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cajũgobuerã cũã neñañuparã. Jesure cũ neásúparã Junta Suprema macããna t̄p̄m. Top̄m etarã, atore q̄ũ jẽniñañuparã:

⁶⁷ —Jããrẽ cariape quetibũyaya: ¿Mũ, Mesías, Dios cũ cajou mũ ãniñati? —q̄ũ jẽniñañuparã.

Jesús p̄ame bairo na ãñupũ:

—‘Cũã yũ ãniña,’ yũ caĩata, cariape yũ mũjãã tũgoetibujiorã. ⁶⁸ Tunu bairoa yũ cũã mũjããrẽ yũ cajẽniñaata, mũjãã yuetibujiorã. ⁶⁹ Bairo cariape mũjãã catũgoetimiatacũãrẽ, yũ, Camasã Jũgocu, Dios cũ caĩñajoro cũtũ cariape nũgõãrẽ caruipau yũ ãniña. ãme beroaca Nipetiro Carotimasĩ t̄p̄m caruipau yũ ãniña —na ãñupũ Jesús.

⁷⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, to macããna nipetirã cũ jẽniñanemoñuparã:

—¿Bairo mũ caĩata, “Dios macũ yũ ãniña,” ĩgũ miñati?

Bairo na caĩjẽniñarõ, Jesús p̄ame na ãñupũ:

—Cũã yũ ãniña, mũjãã caĩrõrẽã bairo.

⁷¹ Bairo cũ caĩrõ, ãmeo ãñuparã na majũ:

—Roro cũ caĩrĩqũerẽ marĩrẽ caquetibũjũnemoparãrẽ na marĩ macãnemoetigarã. Merẽ marĩ majũã, marĩ tũgo yaparoya roro cũ caĩrĩjẽrẽ —ãmeo ãñuparã na majũ.

23

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Bairo ĩ yaparori bero, wãmũncãrĩ cũ neásúparã quetiupau Pilato sawãmecũcũ t̄p̄m Jesure. ² Top̄m etarã, Jesure cũ bũsũjã jũgoyuparã. Atore bairo q̄ũ bũsũjãñuparã:

—ãni, cũ caquetibũjurije jũgori jãã yarã na tũgomawijiao joroque na átiyami. ‘Roma macããcũ quetiupau emperadore, marĩ yaye dinero impuestore cũ marĩ joetigarã,’ jãã ĩ quetibũjũnucũñami. Tunu bairoa, ‘Mesías yũ ãniña,’ ĩtonucũñami. Bairo cũ caĩata, ‘Quetiupau Rey yũ ãniña,’ caĩrẽ bairo ĩnucũñami —q̄ũ bũsũjãñuparã Pilatore.

³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo q̄ũñupũ Pilato Jesure:

—¿Mũã, judío majã Quetiupau Rey mũ ãniñati?

Bairo cũ caĩrõ, Jesús p̄ame q̄ũñupũ:

—Mũ caĩrõrẽã bairo yũ baiya —q̄ũñupũ.

⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo na ãñupũ Pilato sacerdote majã quetiuparãrẽ, aperã camasã cũãrẽ:

—Yũã, ãni roro cũ caãtiere yũ bócañaãtĩña. Ñe ãnie buicaperiyami —na ãñupũ.

⁵ Bairo na cũ caĩmiatacũãrẽ, nipetiro camasã p̄ame tutuaro mena q̄ũñemoñuparã tunu:

—Āni, cū caquetibujarije mena roro camasā na tūgomawijiao joroque na átinucūñami. Galilea macāpu bairo átijūgowī. Āmerē tunu, ati yepa, Judea yepare torea bairo roro na Ītou átiyami —qūī busujāñuparā.

Jesús ante Herodes

⁶ Bairo na caírjērē tūgori, Pilato p̄ame, “¿Galilea macācū cū āniñati?” na ĩ jēniñañupū. ⁷ Bairi yua, “Cūā niñami,” na caírō tūgo, Herodes cawāμεссu tuṙu Jesure cū neárotiyuṙu Pilato. Mai, Herodes p̄ame Galilea yepa macāna quetiup̄u añupū. Baiṙna, ti rūmurērē cū cūā añupū Jerusalén macāpu. ⁸ Bairo Jesure Herodetu na cane etaro ĩña, Herodes p̄ame buṭioro qūñajesoyuṙu. Mai, Herodes p̄ame Jesús cū caátiere, camasā na caquetibujarije tūgonucūñupū. Bairi buṭioro Jesure qūñaga nucūmiñupū, ape wāme cū caátijēñomasírjērē ĩñagu. ⁹ Bairo Jesús cū caetaro, capee cū jēniñamiñupū. Jesús p̄ame cū yuesupu. ¹⁰ Tuṙu añuparā quetiuparā sacerdote majā, aperā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā mena. Na p̄ame Jesure tutuaro mena cū busujāñuparā. ¹¹ Bairi Herodes, cū ĩm̄na cūā Jesure roro qūī epeyuparā. Bairo átiri, jutii quetiup̄u rey ūcū cū cajāñarjē ūnierē cū jāñuparā, cū boyetiepegarā. Cabero Jesure Pilato tuṙu cū neárotiyuṙu tunu. ¹² Ti rūm̄u caño, Herodes, bairi Pilato mena āmeo bapac̄ti jūgoyparā, cajūgoyeru mai cañmeo ĩñatemírčārā.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Cabero Pilato p̄ame quetiuparā sacerdote majā, aperā carotimasírī majā, aperā camasā nipetirore na neñoñupū. ¹⁴ Na neñorī, atore bairo na ĩñupū:

—Mujāā, ānirē cū busupaigarā, yutu cū mujāā neatupa. ‘Cū caquetibujarije mena camasārē na tūgomawijiao joroque na átiyami,’ ĩrī, yutu cū mujāā neatupa. Bairo mujāā caírōī, yu p̄ame mujāā caññajoro, cū yu jēniñamiarū. Bairo mujāā, ‘Roro átiyami,’ mujāā cañmiatacūārē, yua, ānirē roro cū caátiere yu bócañaētiña. ĩe ūnie mujāā cabusujāmírjē cū yu wapa bocaetiya. ¹⁵ Herodes marērē cū catunuojoatacu cūā, ‘ĩe ūnie buicuperyami,’ ĩupī. Bairi cū cayasimasírō maniña. ¹⁶ Baiṙna, cū yu baperotigu. Cārē na cabapeyaparoro, cū yu wiyogu —na ĩñupū Pilato camasārē.

¹⁷ Mai, tocānacā Pascua bose rūm̄u caño, Pilato p̄ame wiyonucūñupū jīcāu preso jorica wiṙu macācū, judío majā na caboure. Bairi Jesure cū wiyogamiñupū. ¹⁸ Bairo cū caátigamiatacūārē, nipetiro camasā p̄ame bairo boesuparā:

—¡Bairo m̄u áperigu! ¡Barrabás roquere jāārē m̄u wiyobojagu! —qūī awaja jūgoyparā.

¹⁹ Barrabás p̄ame ti macārē ācū, na quetiup̄u gobiernorē rogaṙu, bairi tunu camasārē na pajārī, preso jorica wiṙu añupū tie wapa. ²⁰ Pilato p̄ame Jesure cawiyogaṙu ānirī tunu na ĩnemoñupū:

—Jesure cū yu wiyogu.

²¹ Bairo cū cañmiatacūārē to macāna netōōjāñurō qūī awajayuparā:

—¡Yucupāīṙu cū papuaturotiya!

²² Tunu na ĩnemoñupū:

—Cariape yu quetibujaya: ¿Dise ūnie carorije cū ásupari? Yua, ānirē roro cū caátiere yu bócañaētiña. Bairi cū cayasimasírō maniña. Baiṙna, cū yu

baperotigu. Cârê na cabape yaparoro, cū yu wiyorotigu –na İñupū merê itiani majū.

²³ Bairo cū caİmiatacūārê, “İYucupāīru cū papuatu rotiya!” jīrā butioro jāñurī ī awajanemoñuparā. Baiiri to macāāna, sacerdote majā quetiuparā, baiiri aperā camasā mena, butioro na caawajaro jūgori, na caborore bairo baiyuparo. ²⁴ Baiiri Pilato pñame, “Torecū, na caborore bairo yu átigu,” ī tūgoñañupū. ²⁵ Baiiri cárcel caācū gobiernorê carocagamirīcū, camasārê capajīrīcārê cū wiyorotiyupū. Bairo átiri, Jesure yua, na caborore bairo na átirotiyupū.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Baiiri yua, Jesure cū neásúparā, yucupāīru cū papuatugarā. Bairo áná, Simón cawāmesucure cū ñeñuparā, Jesús yucupāīrê cū pñsaboató, İrā. Mai, Simón pñame Cirene yepa macāācū aññupū. Ti rāmārê aperopu caāniatacū etau baiyupū Jerusalén macārê. Baiiri Jesús berore cū yucupāīrê pñsa ásúpu Simón.

²⁷ Jesure na capapuarátóre, capāārā camasā na usayuparā. Baiiri carōmia na mena caāna pñame, roro Jesure na caátigaro İñarī, butioro tūgoña yapapuari, otīusayuparā. ²⁸⁻²⁹ Bairo na caotiro İñarī, Jesús pñame atore bairo na İñupū na, rōmirīrê:

–Mujāā, Jerusalén macāāna rōmirī. Roro yu cabaipeere tūgoña yapapuaeticōāña. Popiye mujāā cabaipa rāmārī etagaro. Ti rāmū caetaro, atī macā macāāna rōmirī atore bairo İgarāma: ‘Useanirī niñama carōmia capūnaacutī masīēna, capūnaa mána, capūnaa ūpūōēna.’ Roro tūgoña yapapuari bairo İgarāma. Baiiri mujāā majūā roro mujāā cabaipeere, mujāā pūnaa cūā roro na cabaipee pñamerê tūgoña yapapuari otiya. Yure, ‘Roro baiyami,’ ī otieticōāña. ³⁰ Ti rāmū caetaro, camasā pñame riagamirā, ‘İtā yucure jāārê to tānio reató!’ āmeo İgarāma. ³¹ Yu, caroaro caācu ānirī yucu cacatiricure bairo yu āniña. Bairo caācūrê yure na caátimasīata, nocārō roro netōōrō na átigarāma atī macā macāānarê, yucu cajīnirīcure bairo caānarê –na İñupū Jesús.

³² Jesús mena na neásúparā caūmna pñgarā roro caānarê, Jesús mena na cūārê yucupāīru na papuaturegarā. ³³ Baiiri yua, La Calavera na caīrōpu etarā, Jesure yucupāīru cū papuatuyparā. Cū mena, roro caāna cūārê na papuatuyparā, jīcāū cariape nūgōārê, apeī caācō nūgōārê. ³⁴ Bairo yucupāīru tusau, Jesús pñame Diore qūññupū:

–Caacu, ānoa roro na caātiere masīētīñama. Baiiri tiere na masiriyobojaya –qūññupū.

To caāna soldaua pñame cū jutirore nipetirā caborā ānirī, número tiirire āmeo wēnuniñuparā. Bairo átiri na majū masīñuparā Jesús jutirore canepaure. ³⁵ Camasā nipetiro to caāna Jesure qūññajoyuparā. Baiiri tunu carotimasīrī majā cūā qūññajori roro qūñ boyeti epeyuparā:

–Aperārê na netōūpū. Baiiri āmerê cū majūā cū netōáto. Mesías, Dios cū cabeserīcū majū cariape cū caāmata, cū majūā netōōmasİbujionū –qūñ boyetiepeyuparā.

³⁶ Soldaua cūā qūñ boyetiepeyuparā. Cūtu etari, use oco carorijere, “İtjū, etiya!” qūñ epeyuparā. ³⁷ Tunu atore bairo qūñnemoepeyuparā:

–İMū, judío majā Quetiupau Rey mū caāmata, mū majūā mū netōōmasİbujionū! Mū netōētīña –qūñ epeyuparā.

38 Tunu bairo Jesús ɾəpoa buire yucɾpāi woaturicapāirē papuatuyuparā. Tipāipure atore bairo i woaturique tusayuparo: Āni JUDÍO MAJÁ QUETIUPAŪ REY NIÑAMI, i woaturique tusayuparo.

39 Jesús mena na caparpuaatacɾ jīcāū Jesure tutiri atore bairo qūiñupū:
—¡Mesías, Dios cū cajoɾ majū mɾ caāmata, mɾ majūā mɾ netōōbujioɾ! Jāā cūāre mɾ netōōbujioɾ. Mɾ netōōmasīēcū —qūiñupū.

40-41 Bairo cū caīrō, cū mena macāācū apei pɾame qūi tutiyupɾ cū bapare:
—Mɾ, cariacoparɾ nimicūā, ¿Dios mena mɾ tūgoña qūēnogaetiyati mai? Marīā, roro caāna ānirī marī buicūtiya. Bairi marīre pajīārā átiyama. Āni roque dise ūnie carorije caāpei niñami —qūiñupū.

42 Cabero Jesús pɾamerē qūiñupū:
—Jesús, mɾ carotimasīrīparɾ etaɾ, yɾe mɾ masiritiepa.
43 Bairo cū caīrō, qūiñupū Jesús pɾame:
—Cariape murē ñiña: Ati rɾmɾa yɾ mena mɾ ānigu, Diotɾ, nocārō caroaro caānopɾ —qūiñupū.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

44-45 Merē yua, pasaribota caāno, caāno tɾsaroa yua, naitīācoásúparo ati yepa nipetiropɾ. Yoaro naitīāñuparō. Bairi muiɾɾ bauesupɾ. Ñamicā, tres de la tarde caāno majū tunu busuyuparo. Tunu bairoa templo wii arɾare ēñotaricarō jutii asero carecomacā woocoasuparo. 46 Bairo cabairo bero yua, Jesús pɾame basurique tutuaro mena atore bairo iñupū:

—¡Caacɾ, yɾ yeri pūnarē yɾ bocāñeña!
Atore bairo i yaparo, riacoásúpɾ Jesús.
47 Soldaua quetiuparɾ capitán pɾame cabaiatajere iñarī, atore bairo Diore qūi basapeoyupɾ:

—Cariapea ānia, Jesús carorije caāpei majū nimiupī —iñupū.
48 Tunu bairoa camasā nipetiro to caāna tie cabaiatajere cañīaatana ānirī, bɾtioro tūgoña yaparuari na cotiare pari tunuásúparā, Diore tūgoñabobori.
49 Bairi Jesús baparā caānana cūā nipetiro, aperā carōmia Galilea yepa macāāna Jesure causaátiatana pɾame toa tuari jōpūā iñacōāñucūñuparā cabaatajere.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

50 Mai, añupū jīcāū caūmɾ cañuɾ José cawāmecucɾ. Arimatea cawāmecuti macā macāācū añupū. Ti macā pɾame Judea yeparɾe añuparō. Cū cūā, quetiuparā, Junta Suprema majā mena macāācū jīcāū añupū. 51 Mai, José pɾame Dios cū carotimasīrīparɾ caetarore cacotei añupū. Bairi cū mena macāāna quetiuparā roro na caātiatajere caboetimiatacɾ añupū. 52 Bairi yua, Pilato tɾpɾ átí, Jesús rupaɾi ānajērē yarocagu, cū jēniásúpɾ. 53 Cabero yua, José pɾame Jesure, yucɾpāirɾ catusaɾe cū ruioyupɾ. Bairo cū átiri, jutii asero lino mena, cū ūmañupū. Bairo átiri bero, ūtā opeɾɾ Jesús rupaɾi ānajērē cūñupū. Áti yaparori, ūtāpāi mena tubiatoyupɾ. Ti ope pɾame mai, aperā cayasirārē cacūroca mani ope añuparō. 54 Ti rɾmɾ pɾame añuparō judío majā na cayerijārī rɾmɾ jūgoye macā rɾmɾ. Ti rɾmɾ ñamicā merē judío majā na cayerijārī rɾmɾ etagaro baiyuparo. Bairi qūēno weyocpeyogarā baiyuparā, na cayerijārī rɾmɾ caetarapo jūgoye.

⁵⁵ Bairo carōmia Galilea yepa macāāna Jesure causaátiatana cūā ásúparā, Jesure ūtā opere na cayarore ñāraná. Na, rōmirī p̄ame Jesús rupaari ānajērē na cacūatap̄ure masīgarā, ñānarā ásúparā. ⁵⁶ Bairo ñña yaparori bero, na caāni wiirip̄u tunucoásúparā. Top̄u etarā yua, caroaro cajutiñurījērē q̄ūenoñuparā Jesús rupaari ānajērē na capiopeopeere. Bairo áti yaparori bero, yerijāñuparā Moisés ānacū cū caroticūrīcārōrēā bairo.

24

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Cabero yua, judío majā na cayerijārī rūm̄u bero, ape semanarē na capaajūgori rūm̄u āñuparō. Bairo ti rūm̄u caāno, ñamirōcācā cajutiñurījē caq̄ūenoatana rōmirī p̄ame masā opere ásúparā, cajutiñurījērē Jesús rupaari ānajērē pioturánā. Aperā rōmirī cūā na bapacūti ásúparā na mena. ² Bairo ti masā opere etarā yua, ññajoyuparā. Ti opere na cabiaatatii, ūtā tii tupāworicarop̄u bauyuparo. ³ Bairo cabairoi, ti opere jāñuparā. Marī Quetiup̄au rupaari ānajē p̄ame mañuparō yua, na caññaata. ⁴ Bairo cū rupaari ānajē camanoi yua, butiuro tūgoñacōā maniásuparā. Dope bairo áti masīēsuparā. Bairo na baiāno, p̄ugarā caūm̄ua natu etanucāñuparā. Na p̄ame jutii caasiriyarije cayowerijere jāññuparā. ⁵ Bairo carōmia p̄ame butiuro uwiri murīcūmucōásúparā yepap̄u. Bairo na caāto, atore bairo na ññuparā caūm̄ua p̄ame:

—¿Nop̄ēñā cariaricarā ānanarē na cacūrōp̄u cacatirea mujāā macāñati?

⁶ Jesús atore maniñami. Merē caticoayami. ¿Galileap̄u mujāā caāno, cū cabaipeere mujāārē cū caquetibujuriquere mujāā masīētīñati? ⁷ Atore bairo mujāārē iwī: ‘Yñ, Camasā Jūgoc̄ure, carorije caānarē yñ jorocagarāma, yñre yuc̄p̄āip̄u na capapuaturocaparore bairo ññā. Bairo yñ na caatirocamiatacūārē, itia rūm̄u bero yñ caticoaḡu tunu,’ mujāā ñ quetibujawī — na ñ quetibujuyuparā ángelea majā.

⁸ Bairo na cañrōp̄u, tūgoña bócayp̄arā Jesús narē riagu jūgoye cū cañrīq̄ūrē.

⁹ Bairo tūgoñabócari yua, macāp̄u tunucoásúparā. Top̄u etarā, Jesús cū cabuerā, p̄uga wāmo peti rūpore jīcā p̄enirō cānacāñ apóstolea caānarē nipe-tirije na caññaatajere na quetibujuyuparā. Aperā cūārē na quetibujuyuparā.

¹⁰ Narē caquetibujuri majā rōmirī p̄ame āñuparā: María Magdalena, Juana, ap̄o María, Santiago paco, aperā carōmia cūā āñuparā. ¹¹ Bairo na cañrō tūgo, apóstolea majā p̄ame cariape na tūgoesuparā. “Bairo ñcōārā mujāā ñña,” na ñcōāñuparā.

¹² Bairo cariape na catūgoetimiatacūārē, Pedro p̄ame atuátī ññau ásúpu masā opere. Bairo top̄u jāátī ññañup̄u. Bairo cū caññarō, mañuparō Jesús rupaari ānajē. Jutii aseri Jesure na caūmamiataje jeto āñuparō. Bairo tie jeto caāno ñña acuarī, cū wiir̄p̄u tunucoásúpu. Butiuro tūgoñarīq̄ūē pairi tūgoñamani ásúpu, tie cabaiatajere ññarī.

En el camino a Emaús

(Mr 16.12-13)

¹³ Ti rūm̄u caānoa p̄ugarā Jesús cū cabuemirīcārā p̄ame Emaús na cañrī macāp̄u ánā baiyuparā. Puga wāmo peti rūpore jīcā p̄enirō cānacā kilómetros majū yoaro átáto āñuparō Jerusalén macā p̄ame. ¹⁴ Top̄u ánā, na p̄ame Jesús cū baiatajere bus̄pai ásúparā. ¹⁵ Bairo na cabus̄tutuátó, Jesús p̄ame na

ẽmuetari, na mena átutuásúpu cū cūā. ¹⁶ Bairo cūrē ĩñamirācūā, “Jesús niñami,” ĩ masĩesuparā mai. ¹⁷ Bairi yua, Jesús ruame na jeniñañupū:

—¿Ñe ũnie quetire mujāā busupaiyati? ¿Nopēĩrā mujāā tũgoñarĩqũē paiyati? —na ĩñupū.

¹⁸ Bairo cū caĩjēniñarō tũgo, ĩcāū na mena macāācū Cleofas cawāmecucu qũĩñupū:

—¿Ati rāmurĩ Jerusalén macāpu cabaiatajere mu jetoa mu tũgoetiyati? Nipetiro ati yepa macāāna masĩrāma.

¹⁹ Bairo na caĩrō, Jesús ruame bairo na ĩñupū:

—¿Dope to baiati? —na ĩñupū.

Bairo cū caĩrō tũgo, atore bairo qũĩñuparā:

—¿Jesús, Nazaret macāācū cū cabaiatajere mu tũgoetiyati? Cū ruame profeta āmi. Capee caátijēñomasĩ āmi. Cū caquetibujuriye cūā ñumajũcōāwū. Bairi Dios, camasā cūā nipetiro cū mena useaninucūwā. ²⁰ Bairo cū cabaimiatacūārē, quetiuparā sacerdote majā, aperā marĩ quetiuparā mena, cū ñerĩ cū nuniwā romano majārē, cū na capajĩārōrē borā. Bairo átiri, yucupāĩpu cū papuatu rocarotiwā. ²¹ Jāā ruame, ‘Cūā, ati yepa, Israel yepare caēmarĩ majārē carocapu majũ ānigumi,’ jāā ĩ tũgoñamiwū. Merē yua, itia rūmu netōcoaya, cūrē na capajĩā rocaatato bero. ²² Bairāpu, jāā ruame jāā tũgoacucopu, jāā mena macāāna rōmirĩ ĩcāārā, ‘Catiupi,’ jāārē na caĩquetibujuro jũgori. Na ruame cū rupaĩrĩ ānajērē ũtā operu na cacūrĩcārōpu cabusuripauca ĩñarúpa. ²³ Bairo topu etarā yua, Jesús rupaĩrĩ ānajē camanoĩ, jāā tũpu quetibujurā etaama: ‘Ángelea majārē jāā ĩñaapū, “Catiyami Jesús,” jāā ĩāma;’ jāā ĩ quetibujuma. ²⁴ Bairo na caĩrō tũgori ĩcāārā jāā mena macāāna ĩñarúpa Jesús masā operu. Topu na caetaro, nipetiro jāārē na caĩtatorea bairo baiuparo, na caĩñaata. Bairāpu, Jesús ruamerē qũĩñaetiuparā —quĩ quetibujuyuparā Jesure.

²⁵ Bairo na caĩquetibujuro tũgori, atore bairo na ĩñupū Jesús cū cabuemirĩcārārē:

—¿Rusamajũcōāñā mai mujāārē mujāā catũgomasĩpetipee! Marĩ ñicũjāā na caĩwoatucũrĩqũē nipetirijere, ¿nocārōpu cariapea mujāā tũgopeyorāti? ²⁶ ¿Mesías, Dios cū cajou, cū pacutu cū catunuápáro jũgoye ati yepapu popiye cū cabaipeere cū cūesupari? ¿Bairo mee ato na quetibujuyupari profeta majā ānana? —na ĩñupū Jesús.

²⁷ Bairo na ĩ yaparori bero, na quetibuju jũgoyupu Jesús cōñarĩcārōrē bairo. Bairi cū cabaipeere Moisés ānacū cū caquetibujwoatucũrĩqũēpu quetibuju jũgoacū, profeta majā na caquetibujwoatucũrĩqũēpu quetibuju jāñañupū.

²⁸ Bairi yua, Jesús cū cabuemirĩcārā na caátĩ macāpu na caetaro, Jesús ruame netōácure bairo baiyupu. ²⁹ Bairo cū canetōámíatacūārē, cū cabuemirĩcārā ruame bairo qũĩñuparā:

—Netōápéina. Jāā mena ati ñamirē mu tuagu. Merē ñamicāpu niña. Naiorōpu baiya —quĩñuparā.

Bairo na caĩrō tũgo, wiipu jāāñupū, na mena tuagu. ³⁰ Cabero mesapu ugagarā na caruiro, Jesús ruame pāārē neñupū. Nerĩ, Diore jēniñupū. Jēni yaparo, pāārē na peebato nuniñupū cū cabuemirĩcārārē. ³¹ Bairo cū caátōpu merē yua, “Jesús niñami,” ĩ masĩjũgoyuparā. Bairo cū na caĩñamasĩmiatacūārē, Jesús ruame yasicoasupu. Tunu baunemoesupu cū cabuemirĩcārārē. ³² Bairo cū cabairo ĩñarĩ, atore bairo āmeo ĩñuparā:

—Dios cū caquetibujucūrīqūērē marīrē cū caquetibujuro, ¿tie meerē áto marī yeri catiupari? Marī yeri caroaro tūgoñao joroque marī átiami, maapu marī caátó —ámeo ñuparā na majū.

³³ Bairo ñrī bero, jicoquei tunucoásuparā Jerusalén macāpu, na yarārē quetibujuráná. Topu etarā, Jesús cū cabuemirīcārā puğa wāmo peti rapore jīcā pēnirō cānacāu apóstolea majā neñarī caānarē na etayuparā. ³⁴ Bairo na etari, na ñuparā:

—Cariapea marī Quetiupau cariacoatacu nimicāā, catiupi. Simón cūā qūñīaupī —na ñuparā.

³⁵ Na ñ yaparo, maapu Jesús narē cū cabuiaetaatajere na quetibujuyuparā. Tunu bairoa Jesús pāārē narē cū cabatoro cūrē na cañīamasíataje cūārē na quetibujuyuparā.

Jesús se aparece a los discípulos

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶ Bairo mai tiere na caquetibujuañitoyea, Jesús puame na recomacāpu buiaetayupu. Buiaetari atore bairo ñ jēniñupū:

—Caroa yericutaje mujāārē cū joáto Dios.

³⁷ Jesús cū cabuemirīcārā puame qūñīa acñacoasuparā. Cū uwijāñiñuparā, “Jesús wātī ācāmi,” ñrā. ³⁸ Bairo na cauwiro ññarī, atore bairo na ñupū:

—¿Nopēñrā yure mujāā ññaacuayati? ¿Nopēñrā, “Jesús mee ññami,” mujāā ñ tūgoñañati mai? ³⁹ ññañijate yu wāmorīrē, bairi yu rapoori cūārē. Yua, Jesús yu āniña. Pāñarī ññañijate. Espiritu yu caāmata, ōwāā mani, rupau mani, yu baibujou. Cū mee ānirīna, ōwāā cuti, rupau cuti yu baiya.

⁴⁰ Bairo na ñna, na ññoñupū Jesús cū rapori, cū wāmoorī cūārē, cū na carapuaata opeere. ⁴¹ Bairo na cū caññomiatacūārē, cū cabuemirīcārā puame cariapea tūgoesuparā mai. Cū caññjērē useanirō tūgomirācūā, tūgo mawijiacōññuparā. Bairo na cabairo ññarī, atore bairo na ñ jēniñañupū:

—¿Ugarique ñnie atore mujāā cūgoetiyati?

⁴² Bairo cū cañrō yua, wai pūōñcūrē cū nuniñuparā. ⁴³ Na canunirō yua, nerī, petiro cū cabuemirīcārā na caññarō ugayupu. ⁴⁴ Uga yaparori bero, na ñnemoñupū tunu:

—Yure cabaiataje atore bairo mujāā mena ācū, yu caññqūē baiaru: “Nipetiro yure bairo baigami Moisés ānacū cū caroticūñarīqūē, bairi profeta yaye cūā, bairi salmos tutiri macāājē cūā nipetiro bairo baiPETICOAGARO yure na cañquetibuju woatucūñarīqūē,” mujāārē ñiwā.

⁴⁵ Bairo cū cañrpu, tūgoña bócauyuparā Dios ya tutipu na caquetibujucūñarīqūērē. ⁴⁶ Bairo na cabairoi, atore bairo na ññupū Jesús:

—Atore bairo ñ quetibujuyupa mai: “Dios cū cajoure roro cū átiyasiogarāma. Bairo na caátimiatacūārē, itia rūmu bero tunu catigami. ⁴⁷ Bairi cū cacatiro bero, cū yarā puame cū yaye quetire quetibuju batopeticōāgarāma nipetiro ati yepa macāānarē. Jerusalén macāi cū yaye quetire quetibuju jūgogarāma. ‘Roro mujāā caátiere busuqūēnoña mujāā yerire Dios mena, mujāārē cū canetōōparore bairo ñrā,’ na ñ quetibujugarāma,” ñ woatu quetibujuyupa profeta majā. ⁴⁸ Mujāā merē atiere caquetibujumasirā mujāā āniña. ⁴⁹ Bairi mujāā yeripu yu jōgu yerī tutuariquere, yu Pacu cū caññcārōrēā bairo. Bairi mai, ati macā, Jerusalén macāpu mujāā ānicōāwā, yeri tutuarique jōbui unñecóo macāājē caatiparo jūgoye.

Jesús sube al cielo

(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Cabero Jesús na jãgoásúrꝑ macã camanorꝑ. Betaniarꝑ na jãgoásúrꝑ. Topꝑ etari, Jesús ꝑame cū wãmorĩrẽ ñumũgõrĩ, Diore na jënibojayurꝑ: “Caroare cū jonemoáto mũjããrẽ marĩ Pacu Dios,” na ñurꝑ. ⁵¹ Bairo ñãcãna, na wãweyori, amurecõo ꝑamerẽ wãmũcoásúrꝑ. ⁵² Bairo cãrẽ qũĩroari bero, tunucoásúrꝑã Jerusalén macãrꝑ useanirĩqũẽ mena yua. ⁵³ Jesús cã cabuericarã ꝑame templo wiirꝑ tocãnacã rãmna ánuçũñuparã, Diore cã basapeorãná.
Tocãrõã ñiña.

El Evangelio Según SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

¹ Tirāmupū ati yepa caānparo jūgoyepū merē ānicōā jūgoyupi Cristo, Dios macū, Dios Yaye Quetire Caquetibū Majū cawāmesucu. Cū pūame merē Dios mena ānicōāñupī. Cū cūā Dios āñupī. ² Caāni jūgoripūpū cū cūā merē Dios mena ānicōāñupī. ³ Dios, cū macū jūgori nipetirijere āsupi. Ati yepapūre caānie nipetirije cū jūgori cū caátaje jeto niña. Dise ūnie cū jūgori mee cū caátaje man-imagūcōāña. ⁴ Yeri capetietiere cajopū majū niñami Dios macū. Bairo caācū ānirī ati yepa macāānarē na cajīñawōre bairo niñami. Cū caquetibūjūrique jūgori camasā, tiere catūgosarā pūame caroaro ānimasīñama. ⁵ Bairo Dios macū cajīñawōre bairo caācū pūame carorā canaitīārōpūre bairo caānarē na jīñawo etau baiyami. Cū caquetibūjūrijere cateerā canaitīārōpū caānarē bairo caāna pūame cū busunetō masīētīñama.

⁶ Āmi jīcāū camasocu Juan cawāmesucu. Cū pūame Dios cū caquetibūjūrotijoricu āmi. ⁷ Dios macū, ati yepa macāānarē cajīñawōre bairo caācū majū cū caatīpeere caquetibūjū jūgoyetipū āmi Juan. Dios macū cū caquetibūjūpeere camasā cariape na tūgousaáto ĩ, Dios cū caquetibūjūjūgoyetirotijoricu āmi. ⁸ Baipūa Juan, ti yepa macāānarē cajīñawōre bairo caācū mee āmi. Dios pūame cū macū cajīñawōre bairo caācū cū caatīpeere cū caquetibūjūrotijoricu āmi Juan. ⁹ Baiři Dios macū, caroaro cariape caācū, cajīñawōre bairo caācū majū, ati yepa macāāna nipetirore Dios yaye quetire quetibūjūnacū asūpi.

¹⁰ Baiři, Dios Yaye Quetire Caquetibūjū Majū cawāmesucu ati yepapūre etayupi. Dios mena ati yepare caátacu cū caānimiatacūārē, ati yepa macāāna pūame, “Cūā niñami Dios macū,” cūrē ĩ masīēma. ¹¹ Cū caāta yepa macāāna tūpū etayupi. Bairo natu cū caetamiatacūārē, na pūame jīcā nūgōā cū boema. Cū yarā cū boema. ¹² Bairo aperā cū boeti, jīcāārā pūame cū bojāñūñupā. Na pūamerē caroa wāme na ānirotiwī. Dios pūnaa majū na ānirotiwī, cū mena catūgoñatutuarā pūamerē. ¹³ Camasā pūnaa cutajere bairo āmerīñama. Camasā na caátaje mena na caborije mena pūnaa cutiyama. Dios pūnaa pūame roque cū camasīrījē jūgori cū pūnaa caāna niñama.

¹⁴ Baiři, Dios Yaye Quetire Caquetibūjū Majū cawāmesucu ati yepapū buia etayupi. Marīrēā bairo ati rupā cacūgon buiaetari, marī camasā mena āmi. Bairo marī mena āni yua, bātioro marī maiwī. Tunu bairoa cariape jeto quetibūjūnucūwī. Jāā pūame cū caasiyarijere jāā ĩñawū. Dios macū majū cū caānoi, cū pacu cūrē cū cajorije caasiyarijere jāā ĩñawū. ¹⁵ Juan Bautista pūame Dios macū yaye quetire quetibūjū, atore bairo ĩwī: “Āni niñami mūjāārē yu caquetibūjūjūgoyetiricu: ‘Yu bero caetau yu jūgoye caānacū āñupī. Bairo cū cabairoi, cū paarique pūame, yu paarique netōjāñurō caānimajūñjē niña.’”

¹⁶ Dios pūame capee caátimasī ānirī ape wāme, ape wāme caroare cū cajorije marī nipetirārē marī jonucūwī. ¹⁷ Moisés ānacū pūame cū carotirijere cūñupī marī ĩnicūjāā ānana mena. Jesucristo pūame roque marīrē ĩñamairī, marītu etawī, caroaro cariape ātīānajērē marī ĩñogu. ¹⁸ Ni pūame Diore caīñaricū mácūmi. Bairo cū cabaimiatacūārē, Dios macū jīcāūā caroaro cū mena āninucūñupī. Cū pūame cū pacūre marī masīō joroque marī ātiyami.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ Bairi Jerusalén macã macãana judío majã quetiuparã pñame Juan Bautista tãpũ na joyuparã sacerdote majãrẽ, bairi levita majã cããrẽ. “¿Ñamũ majũ mũ ãniñati?” Juarẽ qũĩ jẽniñarotirã, cãtu na joyupa. ²⁰ Juan pñame cariapea bairo na Ì quetibũjũwĩ:

–Yũa, Mesías, Dios cã cajou mee yũ ãniña –na Ìwĩ.

²¹ Tunu cabero qũĩ jẽniñanemowã:

–Toroque, ¿ñamũ majũ mũ ãniñati? ¿Tirũmũpũ macããcũ profeta Elías cawãmecũcũ ãnacũ tunu catitunurĩ mee mũ ãniñati? –qũĩ jẽniñawã.

Juan pñame:

–Cũ mee yũ ãniña –na Ìwĩ.

Bairo cã caĩrõ tũgori, qũĩ jẽniñanemowã tunu:

–Toroquere, ¿ñamũ majũ mũ ãniñati? “¿Jĩcãũ profeta Dios cã cajopau atĩgumi ati yepapũre,” marĩ ñicãjãã ãnana na caĩquetibũjũgoyetiricũ mee mũ ãniñati? –qũĩwã Juarẽ.

Bairo na caĩjẽniñarõ, Juan pñame:

–Cũ mee yũ ãniña –na Ìwĩ.

²² Bairo cã caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã tunu:

–Toroquere, ¿ñamũ majũ mũ ãniñati? Jããrẽ cariapea quetibũjũya, jããrẽ cajoatanarẽ cariapea na jãã caquetibũjũnetõmasĩparore bairo.

²³⁻²⁴ Bairo na caĩrõ, atore bairo na Ìwĩ Juan:

–Yũa, Isaías ãnacũ cã cawoatu jũgoyecũtacũ yũ ãniña. Atore bairo Ì woatu quetibũjũyayupi: “Bairo Ìgumi desierto cayucũmanopũ cañnicõãniatascũ: ‘Marĩ Quetiupau yoaro mee etagumi. Torecũ, caroaro cariape ãnicoteya. Camasã na quetiupau cã caetaparo jũgoye cã caatĩpawãrẽ na caqũẽnoyureora bairo mũjãã cãã caroaro áticoteya,’ Ì woatu quetibũjũ jũgoyetiyayupi Isaías ãnacũ yũ caquetibũjũpeere,” na Ìwĩ Juan, cãrẽ Jerusalén macããna fariseo majã na cajẽniñarotijoatanarẽ.

²⁵ Tunu atore bairo qũĩ jẽniña nemowã:

–Toroquere ñerẽ ácu, Mesías Dios cã cajou ãmerĩmicũã, Elías ãnacũ ãmerĩmicũã, profeta ãmerĩmicũã, ¿nopẽĩ camasãrẽ na mũ bautiza nucũñati?

²⁶⁻²⁷ Bairo na caĩrõ tũgou, atore bairo na Ì quetibũjũwĩ Juan:

–Yũ paarique ñiña camasãrẽ oco mena yũ cabautizarije. Yũ bero caetaũ, mũjãã watoa caãcũ, mũjãã camasãcũ paarique pñame roque, yũ paarique to cañniatãcããrẽ, ñunetõgoro. Cũ roque yũ netõrõ cañnimajũũ ñiñami. Bairi yũ pñame jĩcãrõ tũni yũ átipeyo masĩtĩña –na Ì quetibũjũwĩ Juan.

²⁸ Bairo bairi atie nipetiro baiwũ Betania cawãmecũti macãpũ. Ti macã pñame Rio Jordán ape nũgõã muipũ cã cawãmũatĩ nũgõãpũ ãmũ Juan cã cabautizaricaro pñame.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ Ti rãmũ busuri rãmũ caño cã tãpũ Jesús cã caetarore qũĩñawĩ Juan.

Bairo qũĩña yua, atore bairo jãã Ìwĩ cãtu caãnarẽ: “¿Qũĩñaña cãrẽ! Ñania ñiñami Cordero oveja macãrẽ bairo Dios cã cacũricũ cawãmecũcũ. Oveja na canũ cawĩmaũ Diopũre na cajoemũgõjonucũricũrẽ bairo caãcũ ñiñami. Cãã, cã carĩãpẽe jũgori ati mũnrecõ macããna nipetiro roro na caãtiere camasiriyobojapau majũ ñiñami. ³⁰ Ñani ñiñami mũjããrẽ yũ caquetibũjũjũgoyetiricũ: ‘Yũ bero caetaũ yũ jũgoye cañnacũ ãñupĩ. Bairo cã cabairoi, cã capaarije yũ paarique netõjãñurõ cañnimajũrjẽ nigaro.’ ³¹ Yũ cãã, ‘Cãã ñiñami Dios macũ,’ ñi masĩpã

mai. Bairo ĩ masĩētĩmicã, Israel yepa macããna cūrē na camasĩparore bairo ĩ, oco mena na yu bautizau atĩaru,” jãã ĩwĩ Juan, jãã, cũtu caãnarē.

³² ĩ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Espĩritu Santo, Dios Yeri majũ ĩnĩrecõo caacũ ruame buare bairo bau ruiatĩri, ãni Jesũs buĩru etapeami.

³³ Yu, mai cũ yu masĩēpũ. Bairo yu camasĩētĩmiatacũãrē, Dios oco mena yure cabautiza rotĩjoricũ ruame atore bairo ĩwĩ: ‘Jĩcãũ caũmarē miĩagu yu Yeri Espĩritu Santo baurũ etari cũ buĩru caetapeaecoure. Cũã nigũmi camasã yerĩru Espĩritu Santore cajomasĩ,’ ĩi quetibũjũwĩ Dios. ³⁴ Bairo Dios yure cũ caĩquetibũjũricarore bairoa ĩĩñaña ãmerē. Bairo caĩñaũ ãnĩrĩ mujããrē cariape ĩĩña: Cũã niĩnami Dios macũ,” jãã ĩ quetibũjũwĩ Juan, jãã, cũtu caãnarē.

Los primeros discĩpulos de Jesũs

³⁵ Tĩ rũmu cabusuri rũmu caãno, ãmi Juan tunu cũ cabautiza ãnĩnucũrõru. Jãã, ruãarã Juan cũ cabuerã cũã jãã ãmu cũ mena. ³⁶ Bairi cũ mena jãã caãno, Jesũs jããrē cũ canetõátõ ĩnarĩ, atore bairo jãã ĩwĩ Juan:

—ĩãnĩrē qũĩñaña! ãnia niĩnami Cordero oveja macũrē bairo Dios cũ cacũrĩcũ cawãmecũcũ —jãã ĩwĩ Juan Bautista.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, Juarē cũ jãã aweyocoápu. Jesũs berore jãã ĩsacoápu, jãã ruãarã, Juan cũ cabuematana ruame. ³⁸ Bairo jãã caũsaro, Jesũs ruame jãã ãmejorenũcã ĩña, atore bairo jãã ĩwĩ:

—ĩãnerē borã, yure mujãã ĩsayati?

Bairo cũ caĩrõ:

—Rabuni, ĩnooru mu caãnipau to ãniĩnati? —cũrē jãã ĩ jēniĩnawũ.

³⁹ Bairo jãã caĩjēniĩnarõ tũgou, atore bairo jãã ĩwĩ Jesũs:

—Tiaya yu mena. Yu bapa cõtĩrasã.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ mena jãã acoápu. Bairo cũ caãnipaure etarã, cũ mena jãã ãnicõã naioarũ, merē ĩnamicããcũru caãno jũgori yua.

⁴⁰ Mai, yu mena macããcũ yure bairo Juan mena caãnimĩrĩcũ cabero Jesũs yaye quetire catũgousau Andrés ruame Simõn Pedro bai ãmi. ⁴¹ Bairi cũ ruame jicoqueĩ cũ jũgocũ Simorē cũ macãũ ácũ baiwĩ. Bairo cũ bócau yua, atore bairo qũĩĩrupĩ:

—Mesías cawãmecũcũre jãã bócaaru. (Mai, Mesías, atore bairo ĩgaro ĩña: “Cristo, Dios cũ cabeserĩcũ atĩ yeparure cũ cajoricũ,” ĩgaro ĩña.)

⁴² Cabero Andrés ruame cũ jũgocũ Simorē cũ piĩetawĩ Jesũs tũru. Bairi Jesũs, Simorē qũĩĩnarĩ, atore bairo qũĩwĩ:

—Simõn mu ãniña Juan macũ. ãmerē Cefas mu wãmecũtĩgu. (Mai, Cefas ruame, “Pedro” ĩgaro ĩña.)

Jesũs llama a Felipe y a Natanael

⁴³ Tĩ rũmu cabusuri rũmu caãno, Jesũs ruame, “Galilea yeparu yu águ,” ĩ tũgoñawĩ. Bairo torũ ácũ, Felipe cawãmecũcũre cũ bocaetari atore bairo qũĩwĩ: —Jito. Yu mu bapacũtiroapa.

⁴⁴ Mai, cũ, Felipe ruame Betsaida cawãmecũtĩ macã macããcũ ãmi. Pedro, cũ bai Andrés mena tĩ macã macããna ãma. ⁴⁵ Bairi Felipe ruame Natanaere cũ piĩámĩ. Bairo cũ tũru etau, atore bairo qũĩĩrupĩ:

—Dios yaye quetibũjũrica tutĩru Moĩsés ãnacũ, bairi profeta majã ãnana na cawoatujũgoyeticũrĩcũrē jãã bócaaru. Cũã, Jesũs cawãmecũcũ, Josē macũ, Nazaret macã macããcũ niĩnami —qũĩĩrupĩ Felipe.

⁴⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgou, atore bairo qũĩĩrupĩ Natanael Felipe:

—ĩmu catũgoñaata, Nazarepũre jĩcãũ ũcũ caũu cũ ãnicũtĩ?

Felipe ruame Natanaere bairo qũĩĩrupĩ:

—Jito yu mena. Topu mu tũgoñabesegu —qũĩñupĩ Felipe Natanaere.

⁴⁷ Bairo cabero Jesús Natanael cã caetaro ññau, atore bairo qũĩwĩ cãtu cañnarẽ:

—Merẽ atiyami Israel macããcũ majũ jĩcãrõ tãni caibusunucũũ —na ñwĩ.

⁴⁸ Bairo Jesús cã caĩrõ tũgoũ, atore bairo qũĩ jẽniñawĩ Natanael Jesure:

—¿Dope bairi yu mu masĩñati?

Jesús pũame bairo qũĩwĩ:

—Mu ñiñawũ Felipe murẽ cã capiiparo jũgoye, higuera cawãmecuti roca mu caño.

⁴⁹ Bairo cã caĩrõ tũgoũ, Natanael pũame qũĩwĩ:

—Cabuei, ¡Dios macũ mu ñniña, ati yepa Israel macããna quetiupau Rey majũ mu ñniña!

⁵⁰ Bairo cã caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩnemowĩ Jesús Natanaere:

—¿“Higuera yucu rocapu mu ñiñawũ,” yu caĩrjẽrẽ tũgori, “Dios macãã niñami,” yure mi nucãbugoyati? Cabero yu caátimasĩrjẽ netõjãñurõ caroa macããjẽrẽ miñagu —qũĩwĩ Jesús Natanaere.

⁵¹ Bairo qũĩ yaparou, atore bairo na ñnemowĩ Jesús cãtu cañnarẽ:

—Cariapea mujããrẽ ñiña: Cabero ɯmũrecóo capãñucãrõ mujãã ññagarã. Bairo capãñucãrõ ññarã, Diotu macããna ángelea majã yu, Camasã Jũgocu buipũre ruiati, bairi tunu wãmuã na cabairo cããrẽ mujãã ññajogarã.

2

Una boda en Caná de Galilea

¹ Cabero itia rũmu bero caño Galilea yepapu Caná cawãmecuti macãpu to macããna na cawãmo jiyari bose rũmu qũñenowã. Jesús paco cãã topu ãmo.

² Bairi Jesús, jãã, cã cabuerã cãã, na capiijoatana ññiri, topu jãã ãmu, ti bose rũmu cañnorẽ. ³ Bairo bose rũmu na caáto, na caetirije use oco peticoapu. Bairo capetiro ññarĩ, cã paco pũame atore bairo qũĩwõ Jesure:

—Macã, etirique use oco peticoaya.

⁴ Bairo cõ caĩrõ tũgoũ, atore bairo cõ ñwĩ Jesús cã pacore:

—¿Caaco, dopẽõ bairo yu miñati? Dios cã catutuarije camasãrẽ yu caáti ññoparo etaetiya mai.

⁵ Bairo cã caĩmiatacũãrẽ, cã paco pũame ti wii macããna cause oco tãã coterãrẽ atore bairo na ñwõ:

—Mujããrẽ cã caátitotiri wãme cãrõ cã mujãã áti usawa.

⁶ Mai, topu ãmu jãã wãmo peti jĩcã pẽñirõ cãnacã joturi, ãtã joturi. Capaca ruri nocãrõ cincuenta, o setenta litro majũ caoco jeri ruri ãmu tocãnacãrupua. Judío majã caroarã nigarã Dios cã caĩñajoro, tiru macããjẽ oco mena na causanucũrũri ãmu. ⁷ Bairo cabairo yua, Jesús pũame atore bairo na ñwĩ ti wii macããna catãã coterãrẽ:

—Atie jotũre oco mena pio jiroya.

Bairo cã caĩrõ tũgorã, cã caĩrõrẽ bairo áma. Caroaro piojirocõãwã. ⁸ Bairo na caáti yaparoro ññau, atore bairo na ñwĩ tunu:

—Bairi yua, bose rũmu cajũgoácu tũpu jeánãja petoaca tiru macããjẽrẽ, cã etiñaáto —na ñwĩ Jesús.

Na pũame, “jaũ,” ñrãna, cã caĩrõrẽ bairo petoaca cã jeámã bose rũmu cajũgoácu.

⁹ Bairo bose rũmu cajũgoácu pũame tiere etiñañupũ. Merẽ, tie oco pũame use oco majũ jẽñacoasupa. Mai, “Jesús cã caátiateja ñiña,” ñ masĩsupi. Catãã coteri majã jeto masĩwã, na majũã ocore capiojãatana ññiri. Bairi bose rũmu cajũgoácu pũame cawãmojiyaatacu cã piioyupu. ¹⁰ Alore bairo qũĩñupũ:

—Camasã nipetiro bose rãmũ caãno nipetirore use oco caroa p̃amerẽ na tĩã jũgonucũñama. Cabero na capiijoatana paio na caetituaro bero roqoe, use oco cabũgoro macããjẽ ũnierẽ na tĩãnucũñama. Mũ p̃ame use oco caroa p̃amerẽ mũ rũgaupa, tame —qũĩñupã ti bose rãmũ cajũgoácũ cawãmo jiyatacure.

¹¹ Bairo bairi ato Galilea yepapũ Caná cawãmecuti macãpũ atie Jesús cũ caátĩ ñnorĩqũẽ p̃ame cũ cawãma átijẽño ñnoo jũgorique majũ ãmũ. Bairo ácu, camasãrẽ na ñnowĩ nocãrõ cũ catutuarijere. Bairo cũ caátĩ ñnorõ, jãã, cũ cabuerã cãã caroaro cariape cũ jãã tũgojũgowũ.

¹² Tipapũ bero ámi Jesús Capernaum cawãmecuti macãpũ. Cũ mena áma cũ paco, bairi cũ bairã cãã. Jãã, cũ cabuerã cãã cũ mena jãã ápũ. Bairi ti macãpũre nocãnacã rãmũ mea jãã ãmũ.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ Jãã, judío majã bose rãmũ Pascua jãã caĩrĩ rãmũ caetagaro caãno, Jerusalén macãpũ ámi Jesús. ¹⁴ Bairo topũ etaũ, templo capairi wii ñbuerica wiipũ jãámĩ. Ti wiire jããetari, to macããna wescare, ovejare, buare nunirĩ cawapatarĩ majãrẽ na ññawĩ. Tunu bairoa aperã moneda tiirire cawasoari majã na caruiropũ caãna cũãrẽ na ññawĩ. ¹⁵ Bairo na caáto ññau, bapericawẽẽ qũẽnowĩ Jesús yuta wẽẽrĩ mena. Bairo tiwẽẽ mena waibũtoare nunirĩ cawapatarãrẽ na bape acurewiyojowĩ ti wii pupera caãniatanarẽ. Na ovejare, na wescã cũãrẽ na acurewiyojowĩ. Moneda tiirire cawasoari majã yaye dinero tiirire mabato recõãwĩ. Na mesarire tujerecũ peyocõãwĩ. ¹⁶ Bairo átiri, atore bairo na ñwĩ buare canuni wapatarãrẽ:

—¡Mũjãã cawapatarijere jeánãja! Yũ Pacũ ya wiire apeye nunirĩcã wiire bairo ápericõãña —na ñwĩ.

¹⁷ Bairo cũ caáto ññarĩ, jãã, cũ cabuerã p̃ame Dios yaye quetibũjurique na cawoatucũrĩqũẽrẽ jãã tũgoña bõcawũ. Atoze bairo ñ quetibũju jũgoyticũñañupã Jesús cũ caátipeere mai: “Caacũ, mũ ya wiire bũtiro yu qũẽnogũ, aperã ti wiire roro na ápericõãto ñ.”

¹⁸ Bairo cũ caáto ññarĩ, judío majã quetiuparã p̃ame atore bairo qũĩ jẽniñawã Jesure:

—“Cariape Dios cũ carotiro mena jũgori nunirĩ majãrẽ na acurewiyojowũmi Jesús,” jãã caĩmasĩparore bairo ñ, ¿di wãme átijẽñorĩqũẽrẽ jããrẽ miñõati? —qũĩ jẽniñawã Jesure judío majã quetiuparã.

¹⁹ Bairo na caĩrõ tũgon, atore bairo na ñwĩ Jesús:

—Ati wiire rocacõãña. Bairo mũjãã carocamiatacããrẽ, itia rãmũ bero yu p̃ame yu qũẽno yerijãgu tunu —na ñwĩ Jesús.

²⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã p̃ame bairo qũĩwã tunu:

—Marĩ ñicũjãã ãnana ati wiire yoaro majũ qũẽnoñupã cuarenta y seis cãmari majũ. ¿Mũ p̃ame ñerẽ ácu, itia rãmũ beroa mũ qũẽnocũ ãti? —qũĩwã Jesure.

²¹ Mai, Jesús ti wiire ñ, cũ majũã cũ rupapũ p̃amerẽ ñ quetibũju masĩõgu ñmiwĩ. ²² Bairo Jesús na capajãã rocaricũ nimicãã, itia rãmũ bero nemo cacatĩ cũ caãno, jãã, cũ cabuerã p̃ame tie cũ caĩrĩqũẽrẽ jãã tũgoñabõcawũ. Bairo tũgoñabõcarã yua, Dios yaye cũ caquetibũjucũrĩqũẽrẽ cariapea jãã tũgowũ. Jesús yaye cũãrẽ cariapea jãã tũgowũ.

Jesús conoce a todos

²³ Bairo capããrã camasã Jerusalẽpũ Pascua bose rãmũ caãno caneña etaatãna p̃ame Jesús cũ caátĩ ñnorĩjẽrẽ ññarã, “Dios cũ cajoricũ niñami,”

qũĩ tũgoñaroawã Jesure. ²⁴ Bairo na catũgoñamiatacũãrẽ, na mena tũgoña useaniemi Jesús. Cũ pũame camasã nipetirore na yeripũ na catũgoñarĩjẽrẽ tũgoñamasĩ peyocõãwĩ. ²⁵ Camasã na caatĩanierẽ aperã cũrẽ na caquetibujuro boemi Jesús. Cũ pũame camasã nipetiro na yeripũ na catũgoñarĩjẽrẽ tũgoñamasĩ peyocõãwĩ.

3

Jesús y Nicodemo

¹ Jĩcãũ ãmi fariseo majã mena macããcũ Nicodemo cawãмесуи. Cũ pũame judío majã quetiuparã mena macããcũ jĩcãũ caãnimajũũ ãmi. ² Torecũ, cũ pũame jĩcã ñami caãno Jesure cũ jeniñagu, cũ tũpũ ásũpũ. Bairo cũtũ etari, atore bairo qũĩñupũ Nicodemo Jesure:

—Ni jĩcãũ ùcũ mena Dios cũ camanicõãta, ape wãme cũ caátijẽñorĩjẽ manibujoro. Bairo mũ caátijẽñorĩjẽrẽ ñnarã, “Jesús mena niñami Dios,” jãã ĩ tũgoñamasĩcõãña. Tunu bairoa, “Camasãrẽ cũ quetibujũato ĩ, mũrẽ jom ásũpi Dios,” jãã ĩ masĩña —qũĩñupũ Nicodemo Jesure.

³ Bairo cũ caĩrõ tũgou, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Cariape mũrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ pũame tunu cũ cabuia nemoeticõãta, Dios cũ carotimasĩrĩpaure eta masĩtĩgũmi.

⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgori, Nicodemo pũame qũĩ jeniñañupũ Jesure:

—¿Cabũcũ marĩ caãno beropũ marĩã ñerẽ ãna pũgani cãrõ marĩ paco paropũ tunu marĩ batijã buiamasĩbujiocutĩ?

⁵ Jesús pũame bairo qũĩñupũ:

—Cariapea mũrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ oco mena, bairi Espĩritu Santo mena cũã cũ cabuianemoeticõãta, Dios cũ carotimasĩrĩpaure etamasĩtĩgũmi. ⁶ Camasã na capũnaacũna, camasã pũnaa majũ niñama. Dios pũnaa roque Espĩritu Santo cũ catutuarĩje jũgori cũ pũnaa majũ niñama. ⁷ Bairi, “Camasã na cawãma buia jũgoricarore bairoa na cabuianemopee boya,” mũ yũ caĩquetibujurijere tũgomawijiaeticõãña. ⁸ Wĩno pũame noo caboropũ papuya. Bairo tie cabũsuro tũgomasĩmirãcũã, noopũ caatiere, o noo caatiere marĩ masĩtĩña. Ñnarĩqũe mee niña wĩno. Torea bairo niñama nipetiro camasã Espĩritu Santo jũgori cabuianucũrã cũã. Narẽ Espĩritu Santo cũ cajããrõ ññamasĩã maa —qũĩñupũ Jesús.

⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ jeniñanemoñupũ tunu Nicodemo Jesure:

—¿Ñe ùnie jũgori Espĩritu Santo mena buianemorĩqũe to ãnicutĩ?

¹⁰ Jesús pũame bairo qũĩñupũ:

—¿Mũ, Israel yepa macããnarẽ Dios yaye quetire caquetibujũgou nimicũã, tiere mũ masĩtĩñati? ¹¹ Cariape mũrẽ ñiña: Jãã camasĩrĩjẽrẽ mũjããrẽ jãã quetibujũnucũña. Jãã caĩnarĩqũe cũãrẽ mũjããrẽ jãã quetibujũnucũña. Bairo cariapea mũjããrẽ jãã caĩquetibujũmiatãcũãrẽ, mũjãã pũame tiere mũjãã tũgouaetinucũña. ¹² Ati yepa macããjẽrẽ mũjãã yũ caquetibujuro cariape yũ mũjãã tũgoroaetiya. Bairi mũmrecóo macããjẽ Dios yayerẽ yũ caquetibujũata roquere, nemojãñurõ mũjãã tũgomasĩena.

¹³ “Ni jĩcãũ ùcũ camasocũ mũmrecóopũre cawãmũñarĩcũ mácũmi. Yũ, Camasã jũgocũ jeto mũmrecóopũ caãnacũ yũ ruĩ apũ ati yeparũre. Bairi mũmrecóo macããjẽ Dios yayerẽ yũ masĩña. ¹⁴⁻¹⁵ Bairi tirũmũpũre saucũmami yeparũre Moisés ãnacũ ãñarẽ bairo cabauũ cũ cawerĩcũre yucũrũ cũ papuatuyupĩ. Torea bairo yũ, Camasã jũgocũ cũã yucũrãĩrũ yũ papuatu rocaecogũ, nipetiro

camasã yure catãgousarã na canetõmasĩparore bairo ĩ. Bairi nipetirã yure catãgousarã yeri capetieti pũnarẽ cãgogarãma. Ñnicõã nigarãma tocãnacã rãmna,” qũĩũupã Jesũs Nicodemorẽ.

El amor de Dios para el mundo

¹⁶ Dios pũame ati Ʃmũrecõo macããna nipetiro camasãrẽ bũtioro maiĩami. Bairo marĩrẽ mairĩ, cã macã ĩcããã cã caãnimiatascũãrẽ, cã joyupi ati yerapũre, nipetirã cã macũrẽ catãgousarã na yasieticõãto ĩ. Cũ mena caroaro ñnicõã ninucũgarãma tocãnacã rãmna. ¹⁷ Dios ati Ʃmũrecõo macããna nipetiro cabucũna na ãmarõ ĩ mee, cã joyupi cã macũrẽ. Narẽ cã netõbojato ĩ roque, cã joyupi Dios ati yerapũre.

¹⁸ Nĩ ũcũ Dios macũrẽ catãgousaũ ñe ũnie cawapa cãgoecũre bairo cũ tuo joroque ásupi Dios. Cũ macũrẽ catãgousaena roque carorije wapa cacũgorã cayasiparã majũ tuacõãñama merẽ. ¹⁹ Cũrẽ catãgousaena popiye catãmũparã majũ niñama. Atore bairo niña: Jesucristo ĩĩabusuricarore bairo caãcũ cã caatõ, cã boesupa. Roro átaje pũamerẽ cã netõrõ bomirã, canaitãrõpũ caãnarẽ bairo ãñupã. ²⁰ Nipetiro carorije caátinucũrã Dios macũ ĩĩabusuricarore bairo caãcũrẽ qũĩña teĩãũũupã. Cũ tũpũ ãnigaetinuũũupã, roro yasiorõpũ na caátĩãninucũrĩjẽrẽ Jesũs pũame baujarõpũ to ãnipeticoao joroque cã caãperiparore bairo ĩrã. ²¹ Dios yaye cariape quetire catãgousarã pũame Dios macũ tũpũ ãniganucũñama, “Nipetiro na caátie Dios cã caborore bairoa átaje niña,” camasã na caĩmasĩparore bairo ĩrã.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²² Cabero Judea cawãmecũti yerapũ cã cabuerãrẽ, jãã jũgo ámi Jesũs. Topũ etari, ĩcã yũtea cãrõ camasãrẽ na jãã bautiza ãmũ. ²³ Bairo topũ jãã caãno, Juan Bautista cũã Salim cawãmecũti macã tũpũ, Enõn cawãmecũti macã majũrẽ bautizaũ ãcũ baiyupũ. Topũre pairo oco ãñuparõ. Bairi camasã cã tũpũ etayuparã, cã bautiza rotirã etarã yua. ²⁴ Mai, atie nipetirije baiyupa cã, Juarẽ preso jorica wiipũ na cajoparo jũgoye.

²⁵ Bairo ĩcã rãmna Juarẽ na cañeparo jũgoye, cã cabuerã pũame apeĩ judío majõcũ mena bũsũyuparã, cã bũsunetõgarã. Judío majã caroaro ãnigarã Dios cã caĩñajoro oco mena na caátinucũrĩjẽrẽ ãmeo bũsũpẽniũparã na majũ.

²⁶ Bairo ãmeo bũsũpẽni yaparo, Juan tũpũ ásuparã. Bairo cũta eta, atore bairo qũĩ quetibũjuyuparã Juarẽ:

—Jããrẽ cabueĩ, tirãmũjãñurõã Rio Jordán ape nũgõãpũ mũ mena caãniatacũ, jããrẽ mũ caquetibũjuriçũ pũame ãmerẽ camasãrẽ na bautizaũ átiupũ cã cãã. Bairo cã caãto, nipetiro camasã cũrẽ Ʃsarã baiuparã —qũĩũuparã Juarẽ cã cabuerã, Jesũs cã caátĩãnierẽ quetibũjarã.

²⁷ Bairo na caĩrõ tũgõũ, atore bairo na ĩũpũ Juan:

—Dios cã carotieticõãta, camasã cã Ʃsaetibujiorãma. ²⁸ Mũjããrẽ yũ caquetibũjuriquere mũjãã tũgõricarã. “Yũna, Mesías, Dios cã cabesericũ mee yũ ãniña,” mũjããrẽ ñiwũ. Yũna, cã jũgoye cã cajojũgõricũ yũ ãniña. ²⁹ Ape wãme ĩcõñarĩ atore bairo mũjããrẽ yũ quetibũjũgũ: ĩcãũ camasocũ cã nũmo caãnipaore cõ cã cawãmo jiyari rãmna caãno cã yao majũ tuayamo. Cũ bapa cã mena macããcũ cõ mena cã cawãmo jiyaro ĩñau, Ʃseani nemoãmi. Jesũs pũame cawãmo jiyaricũre bairo caãcũ niñami. Camasã cũrẽ caũsarã pũame, cã nũmo, cã cawãmo jiyaricore bairo caãna niñama. Bairi, yũ, Jesũs mena macããcũ ãnirĩ, camasã cũrẽ na caũsaro ĩñau, yũ Ʃseani nemoña. ³⁰ Jesũs pũame tocãnacã rãmna nemojãñurõ caãnimajũũ ãninutuagũmi. Yũ pũame roque

nemorō cabugoro macāācū yu caānicōānutuapee majū niña —Īcōñarī na ĩ quetibujuyuru Juan cū cabuerārē.

El que viene de arriba

¹ Jesús, umurecōoru caatācu ānirī, nipetirā netōrō caānimajūū niñami. Noo ati yepa macāācū pñame roque ati yepa macāājē jetore quetibuja masiñami. Cū, umurecōoru caatācu ānirī nipetirā netōrō caānimajūū niñami. ² Umurecōoru cū caññarīqūērē, cū catūgorique cūārē quetibujuyami. Cū caquetibujarīje pñame cariape majū to caānimiatacūārē, tieve cariape tūgoetiayama camasā. ³ Īcāārā niñama bairārpa cū yaye quetire cariape catūgousarā. Bairo catūgousarā ānirī, “Cariape quetibujuyami,” ĩ tūgoña masiñama. ⁴ Dios pñame Espiritu Santo cū camasirījērē bñtiuro majū cū joyupi Jesure, ati yeparu cū cajoricure. Bairo cū cajoroi, Jesús pñame caroaro cariape quetibujunucūñami Dios yaye quetire. ⁵ Dios cū macārē mairī, nipetiro rotimasirīqūērē cū joyupi. ⁶ Torecu, noo macāācū Jesure catūgousau pñame merē yerī capetieti pñanarē cūgoyami. Apei, Jesure catūgousagaecu roque tie yerī capetieti pñanarē cūgoetiayami. Popiye cū baio joroque cū ātigami Dios, cū macārē cū catūgousaetie wapa.

4

Jesús y la mujer de Samaria

¹ Cabero camasā capāārā majū Jesure na catūgousarijere tūgoyuparā fariseo majā. Tunu bairoa Juan Bautista cū cabautizaricarā netōjāñurō Jesús cū cabautizarā pñame na caānierē tūgoyupa. ² (Mai, Jesús pñame camasārē na bautizaemi. Jāā, cū cabuerā pñame roque cū carotiro jūgori na jāā bautizawa.) ³ Bairi Jesús pñame, “Yu cabairijere masicōāñama fariseo majā,” ĩ tūgoñarī, Judea yeparu caāniatacu Galilea yeparu tunucoāmī.

⁴ Bairo tunuácū, Samaria yeparu cū canetōápée āmu. ⁵ Bairo netōácū, Sicar cawāmecuti macārpu etawī. Mai, ti macā tpu niña jāā ñicū Jacob ānacū cū macū Joséré cū cacūrīcā yepa majū. ⁶ Ti yeparure niña oco warica ope, Jacob ānacū ya oco ope majū. Bairo Jesús pñame maarē caatímiatacu jutiri, ti opeture etanumu etawī. Muipru umurecōo recomacā majū cū caānipru āmu. ⁷⁻⁸ Mai, jāā cū cabuerā pñame jāā acoárpu macārpu, apeye ũnie ũgariquerere wapatiránā. Toru jāā caānitoye, ĵicāō carōmio etayupo, ti ope macāājērē oco waaō acó. Bairo cō caetaro ĩñau, atore bairo cō ĩñupū Jesús:

—Oco peeto yu joya. Yu cūā yu etigaya.

⁹ Mai, ti yeparure jāā, judío majā, Samaria yepa macāāna mena jāā āmeo busupñenietinucūña. Bairi to macāācō pñame tie tūgoñarī atore bairo qūñupō Jesure:

—¿Norpēī muu, judío majōcu nimicūā, yu, Samaria yepa macāācōrē yu mu oco jēñinātī? —qūñupō.

¹⁰ Bairo cō caīrō tūgo, atore bairo cō ĩñupū Jesús carōmiorē:

—Muu, Dios camasārē cū cajogarijere mu masiētīña. Yu cūārē mu masiētīña. Yure mu camasiata roque, mu pñame ocore yu mu jēñibujoataco. Bairo yu mu cajēñiata, yu pñame oco caticōā nio joroque caátie mu yu jobujoatacu —cō ĩñupū.

¹¹ Bairo cū caīrō tūgo, carōmio pñame qūñ jēñinamemoñupō tunu:

—¿Ñe mena ocore mu waneiatī? Ati ope ācūājāñuña. Bairi, ¿nooru oco cacaticōāninucūrījērē mu bocabujiocuti? ¹² Marī ñicū Jacob ānacū ati ope macāājērē etinucūñañupī. Cū pñana, cū yarā, cū canurā cūā etinucūñañupā.

Ati opere ati yepa macãanarê na cûñañupĩ Jacob ãnacũ. ¿Mũ pñame roque cû netõrõ cañnimajũũ mũ ãniñati? —qũĩ jëniñañupõ carõmio Jesure.

13 Bairo cõ caĩrõ tũgon, atore bairo cõ ññupũ Jesús:

—Nipetiro ati opere caoco etirã pñame bairoa ñeme jipicõãgarãma tunu.

14 Ni ùcũ atie oco yũ cajogarijere caetii pñame pñgani cãrõ ñeme jip-
inemoetigũmi tunu. Cũpñre cũ yeripũ oco tutuaro cawitipetietore bairo yeri
tũgoñatutuacõãnajê cũãrê cũgocõã ninucũgũmi. Tie jũgori caticõã ninucũgũmi
tocãnacã rãtmũ —cõ ññupũ Jesús.

15 Bairo cũ caĩrõ tũgo, carõmio pñame bairo qũĩñupõ tunu:

—Toroquere, tie ocore yũ joya, pñgani cãrõ yũ cañemejipinemoetiparore bairo
ĩ. Ati operãre pñgani cãrõ oco wago yũ bainemoetigo yua —qũĩñupõ Jesure.

16 Bairo cõ caĩrõ tũgomicãã, atore bairo cõ ññupũ Jesús:

—Mai, mũ manapñre cũ pioja. Cũ piiri bero, atorũ asã cũ mena.

17 Bairo cũ caĩrõ, carõmio pñame atore bairo qũĩñupõ:

—Camanarũ mácõ yũ ãniña.

Jesús pñame bairo cõ caĩrõ, bairo cõ ñ yũyũpũ:

—“Camanarũ mácõ yũ ãniña,” mũ caĩata, cariapea miña. 18 Jĩcã wãmo
cãnacãũ majũ camanarũ cõtimirĩcõ mũ ãniña. ãme mũ mena caãcũ cãã mũ
manarũ majũ mee niñami. Toreco, cariapea miña —cõ ññupũ.

19 Bairo cũ caĩrõ, carõmio pñame atore bairo qũĩñupõ Jesure.

—Mũ caĩrjêrê tũgori, merê yũ masiña: Mũa, profeta, Dios yaye quetire
caquetibũjũri majõcũ mũ ãcũ. 20 Bairi jãã, Samaria yepa macããna jãã ñicãjãã
jĩcũ ãtãũpũ Diore cũ ñubuenucũñupã. Mũjãã judío majã roque aperopũ
Jerusalêrũ mũjãã ñubuenucũña —qũĩñupõ.

21 Bairo cõ caĩrõ, atore bairo cõ ññupũ Jesús:

—Yũ caĩrjêrê cariape tũgoya: Jĩcũ ãtãũpũ áperimirãcãã, o Jerusalén macãpũ
áperimirãcãã, marĩ Pacũ Diore cũ mũjãã cañubemasĩpa rãtmũ cõñarõ baiya.

22 Mũjãã, Samaria yepa macããna Diore tũgonucũmirãcãã, cũ mũjãã masiêtĩña.
Jãã, judío majã roque Dios camasãrê cũ canetõgarije quetire cũ caque-
tibũjũcũrĩcãrã majũ ãnirĩ cũ jãã masiña. 23 Bairi camasã caroaro cariape Diore
na cañubuerica yũtea etaro baiya. Merê ti yũtea ãnijũgoya. Bairi camasã
noo na cañubuenucũñĩpũ jũgori mee, Espiritu Santo na yeripũ cũ caãno jũgori
pñame roque Diore cũ ñubuegarãma. Tore bairo na cañubuoero boyami Dios
cãrê caroaro cariape cañubuerã pñamerê. 24 Marĩ caĩñaescũ niñami Dios. Bairi
cãrê caroaro cariape cañubuerã pñame na yeri na catũgoñarjêrũ roque cãrê
cañubueparã niñama —cõ ññupũ.

25 Bairo cũ caĩrõ, carõmio pñame atore bairo qũĩñupõ Jesure:

—Ape rãtmũ Mesías Dios cũ cabesericũ, Cristo cawãtemescũcũ cũ caetapeere yũ
masiña. Cũ, etawũ, cũ majũ nipetirijere marĩ quetibũjũgũmi —qũĩñupõ.

26 Bairo cõ caĩrõ tũgon, bairo cõ ñ masiõñupũ Jesús:

—Yũ, mũ mena cabusũpëni, cãã yũ ãniña Cristo, Dios cũ cabesericũ majũ —cõ
ññupũ Jesús.

27 Bairo cõ cũ caĩquetibũjũripana, jãã, Jesús cũ cabuerã, macãpũ caũgarique
wapatiratãna cũ tũpũ jãã etawũ. Bairo etarã yua, dope bairo jãã ñ
tũgoñamasiêrũ, Jesús carõmio mena cũ cabusũpëniõ ñnarã. Bairi, “¿Ñe ùnierê
mũ ãtiyati?” jãã ñ jëniñãepũ Jesure. 28 Bairo carõmio pñame jãã caetaro ñña, cõ
oco warica joture toa piti ropocõãwõ. Bairo piti ropo yaparo, macãpũ acoãmó.
Torũ etari, atore bairo na ñ quetibũjũyupo to macãanarê:

29 —Tiaya mujãã cãã. Nipetiro ññarasá. Jõ jïcãũ camasocu niñami dope bairo yu caátajere camasipeyocõãũ. ¿Cristo, Dios cã cabesericu mee cã añibauyati? — na ñ quetibujuyupo.

30 Bairo na cõ caíquetibujuro tãgorã, to macããna pñame ti macãrẽ witiá yua, jãã caãnopu etawã. 31 Mai, na caatipaua Jesure, “Ugariquere ugaya,” cã jãã ñmiwã.

32 Bairo jãã caĩrõ tãgomicãã, atore bairo jãã ñwĩ Jesús:

—Yua, apeye ñnie ugarique yu cãgoya mujãã camasietierẽ.

33 Bairo cã caĩrõ tãgorã, jãã, cã cabuerã pñame atore bairo jãã ãmeo ñ busuwu:

—¿Aperã merẽ ugariquere cã na jeatibaupari? —jãã ñwũ.

34 Bairo jãã caĩrõ tãgou, Jesús pñame atore bairo jãã ñwĩ:

—Dios, yure cajou, cã caborijere ácu yu átiya. Bairi jïcãũ batioro caugagatũgoñaurẽ bairo yu cãã yu cã caátirotijoriquere yu átipeyogaya. 35 Atores bairo yu mujãã ñña: Baparicãnacãũ muipna rusaya oterique carica cutiparo jũgoye. Bairo yu mujãã caĩmiatacããrẽ, ape wãme ñcõñari mujããrẽ yu quetibujupa: Oteriquere ññañijate. Yura, merẽ jeriqueru niña. 36 Oterique rícare cajeri majõcu cã caparique wapa wapatagumi. Cã caparique wapa pñame Dios cã cajoriye yeri capetieti pũna majũ niña. Bairo bairi oterique caotei, cabero cã caoterique carica cutopu tiere cajei cãã pugarãpna useañgarãma. 37 Camasã na caquetibujunucũri wãmerẽ bairo cariape baiya: “Jïcãũ jicoqueipna oteimi. Cabero cã caoterique carica cutopu apei jeimi tunu,” ñ nucũñama camasã. 38 Mujãã, yu cabuerã, na caĩnucũrõrẽã bairo mujãã baiya. Mujããrẽ yu yaye quetire mujãã yu quetibujũ rotijoya merẽ aperã na caquetibujũgõricarã tãpu, caroaro jïcãrõ tũni na catãgõpeti jĩãtietaparore bairo ñ. Mujãã, aperã na capaajũgõricquerũre capaayaparo petietabõjarãrẽ bairo mujãã yu átirotijoya na watoapure. Bairi merẽ mujããrẽ masiriyõetiya mujãã yu caquetibujurotijorije yua —jãã ñwĩ Jesús yua.

39 Bairi capããrã to macããna Samaria yepa macããna, “Nipetiro yu caátajere masipeyocõãñami Jesús,” carõmio cõ caĩrõ jũgori, qũĩroa jũgowã Jesure.

40 Bairo bairi Jesús tãpu etarã, “Ápéricõãña,” qũĩwã Jesure. “Jãã mena mu tuagu mai,” bairo na caĩrõ tãgou, pũga rãmu majũ na mena ãmi Jesús, narẽ bue ácu. 41 Bairo Jesús cã caquetibujurijere tãgorã, cãrẽ caĩroarã menarẽ ãñinemowã capããrã to macããna camasã. 42 Na pñame atore bairo cõ ñwã carõmiorẽ:

—Ñamicãã jããrẽ mu caquetibujũataje jũgori Jesús mena jãã tãgoñatutujũgoapu. ãme roque jãã majũ cã caquetibujurijere tãgori, nemojãñurõ cã mena jãã tãgoñatutuaya. Cariape cãã niñami ati umurecõo macããna na carorije wapare canetõũ majũ —cõ ñwã to macããna carõmiorẽ.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

43 Bairi pũga rãmu Samaria yepa macããna mena cã cañniatato bero, Jesús Galilea yepapu acoámí. 44 Mai, Jesús, cã majũ cã caítatore bairo baiwu: “Ni ñcũ Dios yau profetare cã ya macã macããna cã boenama. Noa majũ qũĩroaenama.” 45 Bairo bairi Jesús Galilea yepapu cã caetaro ññarã, camasã to macããna pñame caroaro cã jẽniwã. Mai, na cãã Jerusalẽpu Pascua bõse rãmu ññarã etayupa. Topu Jesús cã caátĩ ññorĩqũerẽ ññañupã. Bairo bairi caroaro qũĩñña useañniwã Jesure.

46 Bairo Jesús Galilea yepapu añesẽã, Caná na caĩrĩ macãpu ocorea, use oco majũ cã caátijẽñorĩcã macãpu tunucoámí. Ti macãpũre aññupĩ jïcãũ ti yepa

quetiupau rey roca carotimasí majū. Cū macū pame bütioro riayupau ape macāpau Capernaupau. ⁴⁷ Bairo bairi, “Jesús Judea yeparau cañiatacu Galilea yeparau etaupau,” na cañijērē queti tūgori, Jesús tūpau ásūpau. Cūta etau, “Jito yu ya wiipau. Yu macū pame cariacupau niñami. Cū catiou asá,” bütioro qūiwi capacu Jesure. ⁴⁸ Bairo cū caĩrō tūgon, atore bairo qūiwi Jesús:

—Mujāā camasa, yu caátimasĩjē átijēñorĩqūērē mujāā cañiaepata, yu mena mujāā tūgoñatutuaetinucūña.

⁴⁹ Bairo cū caĩrō tūgomicūā, atore bairo qūiwi quetiupau rey roca carotimasí Jesure:

—Yu Quetiupau, jito, diwatoa! Yu macū cariacupau niñami.

⁵⁰ Bairo cū caĩrō tūgon, atore bairo qūiwi Jesús:

—Mu ya wiipau tunucoa ácúja. Merē mu macū catigūmi —qūiwi.

Bairo cū cañijērē cariape tūgon, carotimasí pame acoámí cū ya wiipau.

⁵¹ Bairo cū catunu átípaau, cū paacoteri majā pame maapu cū bocáetari, atore bairo qūiñupará:

—jMu macū caticoami merē!

⁵² Bairo na cañquetibujero tūgori, “¿Dípañ muipau cū caño majū cū cati jūgoati yu macū?” na ĩjēniñañupū. Bairo cū caĩrō, qūiñupará:

—Ñamicā, ĩcārō riape beroaca cū bugojānaaru —qūi quetibujeyupará.

⁵³ Bairo na cañquetibujero tūgon, capacu pame tūgomasí rocajuyupau: “Merē mu macū caticoayami,” Jesús yu cū cañata hora majū niupā,” ĩ tūgomasí rocajuyupau. Bairo tiere na cū caquetibujero tūgorā, cū, cū ya wii macāana nipetiro cūā cārē bairo Jesús mena tūgoñatutua jūgoyupará.

⁵⁴ Mai, carotimasí macārē Jesús cū cacatorique pame Galilea yeparure ocorea, use oco majū cū caátijēñorĩqūē bero cū caátí ĩñobaporique āmu ti wāme.

5

Jesús sana al paralítico de Betzata

¹ Bairo ĩcā yutea canetōrō bero Jesús pame judío majā na cabose rāmu qūēnorō ĩñau ácú, tunu ámí Jerusalén macāpau. ² Mai, ti macā Jerusalén pame ūtā mena ūmuarōpau na caēñotaāmejorerica macā āmu. Bairi ĩcā jope oveja nurīcārā na cajāāri jope cawāmecutí jope āmu. Bairo bairi ti jope jāátápañ ture āmu ĩcā ope caoco witiri ope. Típañ Betzata wāmecupau yu yaye hebreo mena. Ti opeture ĩcā wāmo cānacā jopee majū jopeeri werique āmu. ³ Bairo bairi ti jopeeri ture capāārā cariarā āma. ĩcāārā cacaapee ĩñamasīēna, aperā caamasīēna, aperā cabuarā cūña jowā típaure. Na pame oco cajabewērjērē coterā baiwā. ⁴ Mai, ángel pame masīā mano cū cabori rāmpau caño ti oco operu etanucūñupū. Bairo etari, ocore átijabenucūñupū. Bairo cū caátijabero bero, ni ūcā tie ocore cañañuajūgon pame cū cariayecutíe cū netōcōā nucūñuparō. ⁵ Mai, na menarē ĩcāū āmi treinta y ocho cāmarí majū cariayecutiācū. ⁶ Bairo bairi Jesús ti operi tūpau netōácá, topu cacūñarē qūiñawī. Yoaro cū cariayecato qūiñamiácū, atore bairo qūi jēniñawī Jesús cariaure:

—¿Mu riaye canetōrō mu boyati?

⁷ Cariañ pame atore bairo qūi yawī Jesure:

—Yu Quetiupau, yure cajuátinemoñ manimajūcōāñami. Tocānacā nia oco cajabenetōrīpau caño tie ocopu yu cañañuagaro, aperā pame yu jūgoye ñañuaweyocōā nucūñama —qūiwi Jesure.

⁸ Bairo cū caĩrō tūgon, atore bairo qūiwi Jesús:

—Wāmɛncāña, mɛ cacũnarõrẽ perɛsari ácúja. Merẽ mɛ riayere yɛ netõcõaña.

⁹ Bairo cɛ caĩrõ, jicoquei ñucoami cariaye cɛtimiatacu ɛame yua. Bairo wāmɛncá yua, cɛ cacũnarõrẽ ne acoámí. Mai, ti rãmɛ ɛame judío majã na cayerijãrĩ rãmɛ ámɛ. ¹⁰ Bairo bairi Jesús cɛ cacatioatacɛ cɛ cacũnarõrẽ cɛ caneátõ ñnarã, judío majã quetiupará ɛame atore bairo qũiwã cãrẽ:

—Nopẽĩ áme rãmɛ marĩ cayerijãrĩ rãmɛ cañimiatacũãrẽ, mɛ cacũnarõrẽ mɛ ne ñesẽãñati? Ati rãmɛ ùnorẽ bairo boetiya —qũiwã.

¹¹ Bairo na caĩrõ tãgou, atore bairo na ñwĩ cariamiatacu:

—Yɛre cariaye netõatacɛ ɛame, “Mɛ cacũnarõrẽ nerĩ ácúja,” ñiami —na ñwĩ.

¹² Atoce bairo qũiwã tunu:

—¿Ñamɛ majũ, “Mɛ cacũnarõrẽ nerĩ ácúja,” mɛ qũiatí? —qũĩ jẽniñawã.

¹³ Bairo na caĩjẽniñarõ tãgori, cacatiatacɛ ɛame qũĩña macãmiwĩ Jesure. Qũĩña bócaemi. Jesús ɛame bauemi, merẽ capããrã camasã caĩñarã etarã watoapɛ caácú añirĩ. ¹⁴ Cabero Dios ya wii templo wiipɛ cɛ boca etau, atore bairo qũiwĩ Jesús cɛ cacatioatacure:

—Tãgopeoya yɛ caĩrjẽrẽ: Merẽ canetõatacɛpɛ mɛ añiña. Bairi roro mɛ átinemoepa. Carorije mɛ caátinemoata, nemojãñurõ mɛ tãmuogu tunu —qũiwĩ Jesús.

¹⁵ Bairo Jesús cɛ caĩrõ bero, caũmɛ ɛame judío majã quetiuparárẽ na quetibɔjɛ ámí. “Yɛre cariaye netõatacɛ ɛame ‘Jesús’ wãme cɛtiyamí,” na ñ quetibɔjɛwĩ. ¹⁶ Bairo cɛ caĩrõ tãgorã, judío majã quetiupará Jesús, yerijãrĩcã rãmɛrẽã caũmãrẽ cɛ canetõrĩqũẽ jãgori cɛ mena asiarã popiye cɛ baio joroque átigayupa. ¹⁷ Jesús ɛame bairo na ñwĩ:

—Yɛ Pacɛ tocãnacãnia paanucũñami. Yɛ cãã cãrẽã bairo yɛ paanucũña.

¹⁸ Bairo cɛ caĩrõ tãgorã, nemojãñurõ Jesús cɛ cariaro boyupará judío majã quetiupará ɛame. Mai, “Marĩ cayerijãrĩ rãmɛ macããjẽ marĩ ñicũjãã na carotĩcũrĩqũẽrẽ nũcũbũgoetiayami Jesús, bairo cariayecɛcure cɛ cacatioata,” ñ tãgoñarĩ, cɛ mena asiajãñũñupará. Bairo tunu, “ ‘Dios ñiñami yɛ Pacɛ majũ,’ cɛ caĩata, ‘Yɛ, Dios mena jicãrõrẽ bairo jãã añiña,’ caĩrẽ bairo ñiñami Jesús,’ ñ tãgoñarĩ, netõrõ majũ cɛ mena asiaypará.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹ Bairo na caĩtãgoñarjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ñwĩ Jesús: “Cariape mɛjããrẽ ñiña: Yɛ, Dios macũ nimicũã, dise ùnie átijẽñorĩqũẽrẽ yɛ majũã yɛ áti masĩetĩña. Yɛ Pacɛ cɛ caátigarijere masĩrĩ, cɛ carotiro mena jeto tiere yɛ áti masĩña. Yɛ Pacɛ cɛ caátigarijere masĩrĩ, tie nipetirijere yɛ átinucũña. ²⁰ Yɛ Pacɛ yɛre mairĩ, nipetirije cɛ caátinucũrjẽrẽ ñiñoñami. Áme caámasĩecũrẽ cɛ yɛ caátiorije netõjãñurõ caroa macããjẽ cɛ caátigarijere yɛ áti ñnogumi caberopɛre. Tie roquere ñnarã, nemorõ mɛjãã ñña acũamajũcõãgarã. ²¹ Yɛ Pacɛ ɛame cabaiyasiricarãrẽ tunu na catiocõãñami. Cãrẽ bairoa yɛ cãã noo yɛ caborãrẽ na yɛ joya catiriquere. ²² Yɛ Pacɛ ɛame ñi ùcã camasocɛre qũĩña beseetiayami. Yɛ ɛamerẽ nipetiro camasãrẽ na ñnabescoti yɛ jowĩ. ²³ Yɛre na caĩroarore bairo yɛ macũ cããrẽ na ñroáto,’ ñ, yɛ jowĩ yɛ Pacɛ Dios. Bairi yɛre caĩroaescɛ ɛame yɛ Pacɛ yɛre cajoricɛ cããrẽ caĩroaescure bairo nicõãñami mai.

²⁴ “Cariape mɛjããrẽ ñiña: Ñi jĩcãũ ùcã yɛ yaye quetire catãgousau, bairi Dios yɛre cajoricɛ mena catãgoñatutuan ɛame caticõã ñinucũgumi tocãnacã rãmɛ. Popiye cɛ baio joroque Dios cɛ caátipau mee ñiñami. Bairi cɛ, ñamicã cabaiyasiricɛ nimicũã, ámerẽ yua, cacaticõãñinucũrẽ bairo tuayami.

²⁵ Cariape mɛjããrẽ ñiña tunu: Petoaca rɛsaya ati yepa macããna yɛ, Camasã

Jūgocure, yu na catūgousaparo. Merē yu na catūgousari yutea ānijūgoya. Yure catūgousaena pūame yasiricaropu caápārā majū tuagarāma. Yu yaye quetire cariape catūgorā pūame roque caticōā ninucūgarāma tocānacā rūmna. ²⁶ Yu Pacu camasārē ānicōāninucūrīqūērē cajou niñami. Bairo bairi yu cūārē camasārē ānicōāninucūrīqūērē na yu cajoro boyami. ²⁷ Tunu bairoa Camasā Jūgocū yu caānie jūgori yu pūamerē nipetiro camasārē na iñabeseroti yu jowī. ²⁸⁻²⁹ Bairo yu caīquetibujurijere tūgorā, acuaeticōāña. Jicā rūmna nipetiro cabaiyasiricarā cūā yu yaye busūriquere tūgogarāma. Tiere tūgorā, masā operipū caānimiatana catitunugarāma. Caroaro cariape caātana catitunurī bero, useanirī ānicōā ninucūgarāma tocānacā rūmna. Roro caātana pūame roque catitunurī bero caupetietopu popiye baicōā ninucūgarāma tocānacā rūmna,” na ī quetibujuwī Jesús judío majā quetiuparārē.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ Ī quetibujū yaparo, atore bairo na īwī tunu: “Yu majū jicāūā camasārē niña besemasīētiña. Yu Pacu cū caboro cū carotirore bairo na niña besemasīña. Bairo bairi na yu caīñabeserije pūame caroaro cariape niña. Yu majūā yu caboro yu caātigarijere yu āperiya. Yu Pacu, yure cajoricu, cū caborore bairo yu ātinucūña. ³¹ Tunu bairoa yu majū, ‘Yu yaye busūriquere cariape niña,’ jicāūā mujāārē yu caīata, ‘Munana, marī ītoyami,’ mujāā ībujorā. ³² Bairo mujāā caīmiatacūārē, apei yu caātiānierē iñarī, ‘Cū yaye busūriquere cariape niña,’ mujāārē iñami. Yure cū cajūgoīrījē pūame roque caānimajūrījē niña. ³³ Tunu apei Juan Bautista tūpūre yu yaye quetire mujāā yarā mena mujāā jēniña rotjuyupa. Juan pūame cariape majū mujāārē quetibujū joyupī yu caātiānie quetire. ³⁴ Jicāū camasocū, ‘“Jesús yaye busūriquere cariape niña,” mujāārē cū caquetibujueticōāta, yu ātimasīētībujion,’ īi tūgoñaētiña bairna. Dios mujāārē cū canetōrō roque yu boya. Bairo bairi Juan narē cū caīrīqūērē na tūgobocaāto ī, tiere mujāārē iñnemoña. ³⁵ Juan pūame cajīñabusujūgori majōcure bairo caācū āmi. Cajīñabusurica caroaro jīñawoya. Tia jīñabusurica caūbusuorore bairo āmi Juan, Dios yaye caroa quetire quetibujū ācū. Tie cū yaye quetibujuriquere tūgorā, nocārō mea tiere mujāā tūgo useanimiñupā. ³⁶ Yu caātijēñorījē pūame Juan cū caquetibujuriquere netōrō caānimajūrījē niña. Yu caātijēñorījē yu Pacu cū caātirotirije majū niña. Bairo bairi tiere iñarī, ‘Cariapea Jesús, Dios cū cajoricu majū niñami,’ yure mujāā caīmasīpee niña. ³⁷ Yu Pacu, yure cajoricu pūame, yu caātiānierē caroaro quetibujuyami mujāārē. Di rūmna ūno cū cabusūrije majūrē mujāā catūgoētīmiatacūārē, bairi tunu cū cabaurijere mujāā caīñætiāmiatacūārē, tore bairo mujāā quetibujuyami bairna yu Pacu. ³⁸ Bairo mujāārē cū caquetibujumiatacūārē, yu, cū cajoricure mujāā īroaetiya. Bairo bairi cū caquetibujurijere mujāā tūgo usaetinucūña. Cayeri tūgousaena mujāā āniña. ³⁹ Yeri capetietiere bōcagarā, Dios yaye quetire na cawoaturica tutire caroaro īroarique mena mujāā buecōā ninucūmiña. Yna, ti tutire cawoaturicarā na cawoatujūgoyetacu yu āniña. ⁴⁰ Bairo na cawoatujūgoyetacu yu caānimiatācūārē, mujāā pūame yu mujāārē boetiya. Bairo yure mujāā caboeticōāta, yu cajomasīrījē yeri capetieti pūnarē mujāā cūgoetigarā,” na īwī Jesús judío majā quetiuparārē.

⁴¹ Ī quetibujū yaparo, atore bairo na ī quetibujuwī tunu: “Camasā, ‘Caroaro majū caquetibujū niñami,’ yure na caīpee yu macāētiña. ⁴² Bairo macāētīrī, bairo mujāārē iñnemoña: Mujāā yeri mujāā catūgoñarījērē yu masīña. Mujāā pūame roque mujāā yeripū Diore camasīēna majū mujāā āniña. ⁴³ Yu Pacu cū carotirō jūgori mujāārē buei acū yu arū ati yerapūre. Bairo cū cajoricu yu caānimiatācūārē, yu mujāā boetiya. Apei cabuei cū majūā cū caboro

mujãã tupu cū caapáta, cū mujãã tūgousabujiorã. ⁴⁴ Aperã, ‘Caroarã mujãã ãniña,’ mujããrẽ na caĩrjẽrẽ mujãã boya. Bairo bomirãcũã, Dios jĩcãũã caãcũ pũame, ‘Caroarã mujãã ãniña, mujããrẽ cū caĩree pũamerẽ mujãã macãetĩña. Bairo cabairã ãnirĩ, dope bairo yu mena mujãã tūgoñatutua jūgomasiẽna. ⁴⁵ Tunu bairoa, ‘Marĩ caãtiere qũĩ busujãbujioami Diopure,’ i tūgoñaeticõãña. Bairo mee yu átiya. Moisés ãnacũ pũame roro mujãã caãtiere quetibuju buitiyami mujããrẽ Diopure. Moisés ãnacũ mujãã caĩroanucũũ majũ pũame roque bairoa átiyami. ⁴⁶ Yu pũame Moisés ãnacũ cū cawoatujūgoyecutacu yu ãniña. Bairi cū yaye quetire caroarõ cariape mujãã catūgoata, yu yaye queti cããrẽ mujãã tūgousabujiorã. ⁴⁷ Cabūgoroa cū yaye cū cawoatucũrĩqũẽrẽ cariape mujãã catūgousaepata, nemojãñurõ ãnirĩ mujããrẽ yu caĩrjẽ roquere mujãã tūgousaena,” na ãwĩ Jesũs judío majũ quetiuparãrẽ.

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres (Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Tipau bero Jesũs tunucoãmĩ Galilea yeparure tunu. Topure ãcũ, Galilea macããra utabucuraru pẽñawĩ. Mai, tira pũame ape wãme Tiberias wãmecutiya. ² Bairo bairi to macããna camasã cū camasĩrjẽ mena Jesũs cariayecunare cū canetõrõ ãñawã. Bairo cū caãti ãñorjẽrẽ ãñarã, cū berore usawã capããrã camasã. ³ Bairi jãã, Jesũs cū cabuerã cũã, ape nuğõãru pẽña etarĩ yua, ãtããru jãã wãmucõápũ. Wãmũã, jãã etanumucõápũ. ⁴ Tipau caãno judío majã na ya bose rũmu Pascua cawãmecuti rũmu caãniparo cõñarõ baiwu. ⁵ Bairo Jesũs camasã capããrã cū bero na causaro ãñau, atore bairo qũĩwĩ Felipere:

—¿Noopu ugariquere marĩ wapatirãti, ãnoa nipetiro camasãrẽ marĩ canupeere?

⁶ Mai, Jesũs pũame merẽ dope bairo cū caãti peere masĩmicũã, tore bairo cū jẽniñawĩ Felipere, “¿Dope bairo yure cū yuati?” ĩ. ⁷ Bairo cū caĩrõ tūgou, atore bairo qũĩwĩ Felipe Jesure:

—¡Ago, tame! docientos denario moneda tiiri mena pããrẽ na marĩ cawapatinumiatacããrẽ, nipetiro camasãrẽ petoaca caãnie etatuaetibujio —quĩwĩ Felipe.

⁸ Bairo cū caĩrõ tūgou, ape jãã mena macããcũ Andrés, Simón Pedro bai pũame, atore bairo qũĩwĩ Jesure:

⁹ —Atore niñami cawĩmau jĩcãũ. Cū pũame jĩcã wãmo cãnacã rupaa cebada mena na caãtaje pããrẽ cūgoyami. Bairi tunu wai puğarããcã cūgoyami. Atie ugariqueaca, ãnoa camasã capããrã na caãnoi, na etatuaetimajũcõãbujio —quĩwĩ Andrés.

¹⁰ Bairo cū caĩrõ tūgori, atore bairo qũĩwĩ Jesũs:

—Nipetiro camasãrẽ na rui rotiya.

Mai, to na caruiparo pũame caroarõ cataa cuto ãmu. Bairo bairi etanumu peticoama taa buĩru nipetirã, jĩcã wãmo cãnacã mil majũ camasã. ¹¹ Bairo na caruĩro ãñau, Jesũs pũame pan rupaare nerĩ, Diore, “Jãã mena mu ãñujãñuña,” qũĩ jẽniwĩ. Bairo qũĩ jẽni yaparori bero, yeparu caruirãrẽ tie pããrẽ jãã batorotiwĩ. Torea bairo ãmi wai cããrẽ. Bairo átiri bero, camasã na caugagaro cãrõ uğawã. ¹² Bairo na caugatuaro bero, atore bairo jãã ãwĩ Jesũs, jãã, cū cabuerãrẽ:

—Na caugaruğarije jeneñoña, yasire ãrã —jãã ãwĩ Jesũs.

13 Bairo cū caĩrō tūgori, cū carotirore bairo jāā ápu. Jicā wāmo cārō pan rupaa caānimitajere jāā jeneño jironw puga wāmo peti rapore puga pēnirō cānacā piiri majū. 14 Bairo to macāāna camasā, bairo Jesús pan, wai mena cū caatī ĩñoatajere ĩñarī, atore bairo āmeo ĩwā na majū:

—Toroquere, āni Jesús, “Jicāū profeta Dios cū cajopau majū ati yepapue atĩgami,” marī ĩnicūjāā ānana na caĩquetibujū jūgoyetiricū ācūmi. Cariapea cūā ānibauyami —āmeo ĩwā na majū.

15 Bairo āmeo ĩrā yua, butiuro ti yepa Quetiupau rey cū jōōgarā cū neágamiwā Jesure. Cū pñame bairo cū na caátigarijere boecu, ũtāū buipñ wāmcōāmī yua, jicāūā ānigu.

Jesús camina sobre el agua (Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

16 Cabero canaiocūmuatipau jāā, Jesús cū cabuerā pñame utabucurapñ jāā roaárp. 17 Bairo cūmuarñ etajāā, ti utabucurare jāā pēña jūgoarñ, Capernaum macārñ etarāgarā. Tocārōā merē naitīā peticoárñ. Jesús pñame jāā tñpñ etaemi mai. 18 Bairo jāā capēña atipau, wīno butiuro papu jūgoarñ. Bairo oco turi paca majū jabewñ. 19 Bairo bairo yoaropñ jicā wāmo cānacā kilómetro majū jāā caatusátipau, Jesús pñame jāā tñpñ acú, oco buipñ peacoamī. Bairo cū caatō ĩñarā, butiuro jāā uwicoárñ. 20 Bairo jāā cauwiuro ĩñau, atore bairo jāā ĩ jowī Jesús:

—ĭYñ yarā, Jesua yñ āniña, yñ uwieticōāña! —jāā ĩwī.

21 Bairo cū caĩrō tūgorā, cūmuarñ cū caetajārō jāā bowñ. Bairo cū caetajārō bero, jicoquei ape ñugōā tñpñ jāā etacoárñ yua.

La gente busca a Jesús

22 Ti rñmñ busuri rñmñ caāno, camasā utabucura ape ñugōārñ catuaricarā pñame jicāā caānia cūmua mena jāā capeñaatajere masĩñupā. Tunu bairoa Jesús jāā mena cū caáperiataje cūārē masicōāñupā. 23 Tñpñ beroaca aperā Tiberias macāāna etayuparā na cūmuu mena, Jesure cū macārā. Bairo, Jesús Diore, “Jāā mena mñ ĩujāñuñā,” cū caĩ jēniricārō bero, capārā camasā na capan ũgaricaropñ etayuparā. 24 Bairo na capan ũgaricaruñ etari bero, Jesús bairo jāā cū cabuerā cūārē jāā bócaetiri, na cūmuurñ etajāñuparā tunu. Bairo etajāā yua, jāātñ Capernaupñ atí acoásupa Jesure macāránā.

Jesús, el pan de la vida

25 Bairo bairo jāā tñpñ pēñaeta yua, atore bairo qūī jēniñawā Jesure:

—Jāā Quetiupau, ¿dope bairo bairo mñ peñaetaatí utabucura ati ñugōāpñre? —qūī jēniñawā.

26 Bairo na caĩjēniñarō tūgo, atore bairo na ĩwī Jesús:

—Cariapea mñjāā ñiña: Yñ caátijēñorīqūē pñamerē, “¿Dope bairo ĩgaro to ĩñati?” ĩ tūgoñarā mee yñre mñjāā macārā atipua. Pan, mñjāā caugayapirique jūgori roque yñre mñjāā macārā atipua. 27 Mñjāā caugaree jeto meerē macāña. Ati yepa macāājē ũgarique yoaro mee peticoaya. Mñjāārē yñ cajogarije yeri capetieti pñna pñame roquere butiuro macāña. Tie pñame niña capetietie majū. Torecñna, yñ jowī yñ Pacñ Dios, “Caticōāninucūpeere camasārē na mñ jogn,” ĩ —na ĩwī Jesús.

28 Bairo cū caĩrō tūgorā, atore bairo qūī jēniñawā Jesure:

—¿Dope bairo jāā atibujocuti, Dios cū caátipeere cū carotirore bairo atipeyogarā?

29 Bairo na caĩjēniñarō tūgo, atore bairo na ĩ nemowī Jesús:

—Dios mujããrê cū caátirotirije atore bairo niña: Yũ, cū cajoricu, yũ yaye quetire cariape mujãã catũgousaro boyami —na İwİ Jesús.

³⁰ Bairo cū caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩ jeniñanemowã Jesure:

—¿Ñe ùnie átijehñorĩqũerê jãã mũ átĩ İñonati, mũ yaye quetire cariape jãã catũgousaparore bairo İ? ¿Dope bairije jããrê mũ átĩ İñonati? ³¹ Marİ ñicũjãã añana desierto cayucumanopũ añã, ugarique manã cawãmecutiere uganucũñañupã. Dios yaye quetibujurica tutipũ cũã torea bairo quetibujaya: “Dios ruame umũrecõo macããjê ugarique pan ùnierê na jonucũñupĩ,” İña ti tutipũ —qũĩwã Jesure to macããna.

³² Bairo na caĩrõ, atore bairo na İwİ Jesús:

—Cariapea mujããrê ñiña: Moĩsês añacũ ugarique umũrecõo macããjêrê marİ ñicũjãã añanarê na joesupi. Yũ Pacũ ruame roque na joyupi. Cũã niñami umũrecõo macããjê ugariquere bairije caroa majũrê cajocõãninucũũ. ³³ Yũ, umũrecõopũ caãnacũ ati yerapũ Dios cū cajoricu yũ añiña. Pan, Dios cū cajorijere bairo yũ añiña ati umũrecõo macããna camasãrê. Yeri capetieti pũnarê cajoãcũ yũ añiña —na İwİ Jesús.

³⁴ Bairo cū caĩrõ tũgorã, bairo qũĩwã Jesure:

—Jãã Quetiupũ, tie pan ùnierê jãã jonucũña —qũĩwã.

³⁵ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na İnemowİ Jesús tunu:

—Yũã, yũ añiña ugarique pããrê bairo caãcũ cacaticõãninucũrĩqũerê cajoãcũ. Bairi ñi ùcũ yũtũ caatĩgũ ruame di rũmũ ùno auatãmũoetigũmi. Tunu bairo ñi ùcũ yũ yaye quetire catũgousau di rũmũ ùno ñeme jipietigũmi. Yũre catũgousarã ruamerê ñe ùnie na ruasetigaro na caãniuseanipee caroa yeri cutaje, İgn ñiña. ³⁶ Mujãã ruame roque yũ caatĩñierê İñamirãcũã, yũ mena mujãã tũgoñatutuætiya. Tieroa merê mujããrê yũ quetibujũ yaparomiña. Mujãã ruame mujãã tũgogaetiya. ³⁷ Nipetiro yũtũ caatĩparãrê mai yũ Pacũ ruame na yeripũ yũtũ na atĩtũgoñao joroque na ásupi. Bairo cū caátana yũtũ na caetaro, di rũmũ ùno na boeticõã yũ baietigu. ³⁸ Yũã, umũrecõopũ caatãcũ ati yerapũ etari, yũ caboro mee, yũ Pacũ, yũre cajoricu, cū caátirotiriquere átĩ acũ yũ baiwũ. ³⁹ Yũ Pacũ, yũre cajoricu, yũ cū caátiroticũrĩqũê atore bairo niña: Yũ yarã nipetiro cū cacũricãrãrê yũ canetõrõ boyami. Bairo bairi ati umũrecõo capetiro caãno, cariaricarã na caãnimiatacũãrê, narê yũ cacatiro boyami. ⁴⁰ Yũ, Dios Macũ, atore bairo yũ caato boyami yũ Pacũ: Nipetiro camasã yũ caatĩñierê İñarİ bero, yũ yaye quetire cariape catũgousarã na cacaticõãninucũrõ átirotiyami. Bairo bairi ati umũrecõo capetiro caãno, cariacoaatana na caãnimiatacũãrê, narê yũ catiogũ tunu —na İ quetibujawİ Jesús cũtu caãnarê.

⁴¹⁻⁴² Bairo cū caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã ruame cũ busupai jũgoyuparã. Jesús, “Umũrecõo macããcũ ugarique pan majũrê bairo caãcũ yũ añiña,” cū caĩrĩjê jũgori, atore bairo ãmeo İ busupai coteyuparã na majũ:

—¿Añia, Jesús, Josê macũ mee cū añiñati? Cũ pacũ, cū paco marİ camasãrã jeto niñama. Torecũ, ¿nopêİ, “Umũrecõopũ caãnacũ yũ rui apũ ati yerapũre,” qũĩñati?

⁴³ Bairo na caĩrĩjêrê tũgomasãrĩ, atore bairo na İwİ Jesús:

—Yũ busupaieticõãña. ⁴⁴ Ni jĩcãũ ùcũ yũ atĩmasêtĩñami, yũ Pacũ yũre cajoricu ruame cũ yeripũ yũtũ cū caatĩtũgoñapeere cū cajoetocõãta. Vairũã, cū cajoata, yũ yau añigũmi. Bairo caãcũ añirĩ ati umũrecõo capetiro caãno, cariacoaatã cū caãnimiatacũãrê, cū yũ catiogũ tunu. ⁴⁵ Dios ya tutipũ torea bairo İ woatu quetibujũ cũñañupã profeta majã añana: “Dios nipetiro camasãrê na

masĩõgumi cũ yaye quetire.” Bairo nipetiro yu Pacu cũ caquetibujurijere cariape catũgousarã ruame yutu etagarãma, yu yaye quetire tũgousagarã.

46 “Ni jicãũ ùcũ yu Pacu Diore caĩnarĩcũ maniñami. Jicãũũ yu ãniña cũrẽ caĩnarĩcũ cũ mena caãnacũ ati yeparu caetaricu. 47 Cariape mujããrẽ ñiña: Yu mena catũgoñatuturã yasietigarãma. Na ruame caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. 48 Yu, yu ãniña umũrecõo macããcũ, ugarique pan majũrẽ bairo caãcũ. Bairo bairi yeri capetieti pũnarẽ cajou yu ãniña yu yarãrẽ. 49 Mujãã ñicũjãã roque desierto cayucumanopu ãna, ugarique manã cawãmecutiere ugayupa. Tiere ugamirãcũã, baiyasi peticoásũparã. 50 Yu ruame, ape wãme ugarique umũrecõo macããjẽ ruamerẽ mujããrẽ quetibujugu ñiña. Tiere caugarã caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. 51 Yu, yu ãniña atie ugarique pan umũrecõoru caruiatãjere bairo caãcũ. Tie pããrẽ caugarã caticõã ninucũgarãma. Tie ugarique pan ùnie ruame yu rupaure bairo ñiña. Bairo bairi ati umũrecõo macããna na cacaticõãninucũparore bairo Ì, yu rupaure mena roro yu baigu. Ati umũrecõo macããna yu yaye quetire caborã roro na caãtaje wapa jũgori popiye na cabaiparo ùnorẽã, yu ruame roque popiye yu baigu na carorije wapa jũgori, Ìgu ñiña.”

52 Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã ruame atore bairo ãmeo Ìwã na majũ:

—¿Dopẽĩ ãni, cũ rupaure marĩ cũ ugarotibujiocati?

53 Bairo na caĩrõ tũgori, atore bairo na Ìwĩ Jesũs:

—Cariapea mujãã ñiña: Yu, Camasã Jũgocu, yu rupaure mujãã caugaticõãta, tunu bairoa yu riire mujãã caetieticõãta, cacaticõãninucũparã mee mujãã tuagarã. 54 Ni ùcũ yu rupaure caugau, bairi yu riĩ cũãrẽ caetii ruame caũpetietopu áperĩgumi. Bairo bairi ati umũrecõo capetiro caãno, cariacoaata cũ caãnimiatacũãrẽ, cũ yu caticõãgu tunu. 55 Yu rupaure ruame ugarique majũrẽ bairo ñiña. Yu riĩ cũã etirique majũrẽ bairo ñiña. Tie ugarique ati yepa macããjẽ netõjãũurõ caãnimajũrĩjẽ ñiña. 56 Bairo ni ùcũ yu rupaure caugau, bairi yu riĩ cũãrẽ caetii yu mena macããcũ niñami. Yu cũã cũ mena yu ãnicõãgu. Jicãrõrẽ bairo cayericũna jãã ãniña. 57 Yu Pacu, yure cajoricu ruame, cacaticõãninucũũ niñami. Cũ catutuarije jũgori yu ãniña. Torea bairo yu rupaure caugarã cũã yu catutuarije jũgori caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. 58 Bairo bairi umũrecõo macããjẽ ugarique caruiatãjere majũrẽ mujããrẽ yu quetibujuya. Atie ugarique manã, mujãã ñicũjãã na cauganucũriqũerẽ bairo baietiya. Tie manãrẽ ugamirãcũã, baiyasi peticoásũpa. Pan umũrecõo macããjẽ caruiatãjere caugarã roque caticõã ninucũgarãma —na Ì quetibujuwĩ Jesũs cũtu caãnarẽ.

59 Mai, tiere na quetibujuwĩ Jesũs Capernaum macãpu judío majã neñarĩ na cañubueri wĩipũ.

Palabras de vida eterna

60 Jesure causerã ruame bairo cũ caquetibujurijere tũgorã, atore bairo ãmeo Ìwã na majũ:

—Atie cũ caquetibujurije masiriyojãñiua. Noa tiere tũgo ãmewiyoenama —ãmeo Ìwã.

61 Bairo Jesũs ruame cũ camasĩrĩjẽrẽ cũ na cabũsupairijere tũgoñarĩ yua, atore bairo na Ìwĩ:

—¿Bairo yu caĩquetibujurije mena mujãã asiao joroque ñiñati? 62 Bairo tie yu yaye quetire mujãã catũgojesoeticõãta, yu, Camasã Jũgocu, yu caatãtopu yu catunuwãmũátõ ñãjorã, ¿dope bairo mujãã tũgoñabujorãti? 63 Dios Yeri Espiritu Santo jeto yeri capetieti pũnarẽ cajomasĩ niñami. Camasã

roque rupau tutuarã nimirãcũã, na majũã na yeripu jomasĩetĩĩama na cacaticõãninucũpeere. Baiũa, merẽ mujããrẽ yu quetibũjũarũ dope bairo yeri capetieti pũnarẽ mujãã cacũgopeere. ⁶⁴ Bairo mujããrẽ yu caquetibũjũmiatacũãrẽ, mujãã mena macããna jĩcããrã mai yu yaye quetire cariape tãgoetiyama —na ĩwĩ Jesũs cãrẽ catũgõũsarãrẽ.

Mai, caãnjũgoripauũũũ merẽ masĩcõãũũũ Jesũs cũ yaye quetire catũgõũsaetiparãrẽ. Cãrẽ cabũsujãbuitipau cããrẽ cũ masĩjũgoyeticõãũũũ. ⁶⁵ Torecũ, atore bairo na ĩnemowĩ Jesũs tunu:

—Merũ mujããrẽ yu caĩata wãmerẽã bairo mujããrẽ ĩnemoũna tunu: Ni jĩcãũ ũcũ yu yau ãnimasĩetĩĩami, yu Pacũ pũame cũ yeripu yutu cũ caatĩgatũgoũapeere cũ cajooeticõãta —na ĩwĩ Jesũs.

⁶⁶ Tipau bero capããrã camasã cãrẽ caũsamiatana pũame cũ aweyocoatĩ, cũ usajãnacõãwã yua. ⁶⁷ Bairo na caátõ ĩũau, Jesũs pũame, jãã, cũ cabuerãrẽ atore bairo jãã ĩ jẽniũawĩ:

—¿Mujãã cãã yure mujãã aweyocoagayati? —jãã ĩ jẽniũawĩ Jesũs jãã, cũ cabuerã pũga wãmo peti rupore pũga pẽnĩrõ cãrõ caãnarẽ.

⁶⁸ Bairo cũ caĩrõ, jicoquei atore bairo qũĩwĩ Simõn Pedro pũame:

—Jãã Quetipau, ¿noa pũamerẽ jãã tãgõũsabujiocati? Mũ jeto jĩcãũã mũ ãniũa caroa yeri pũna caticõãninucũĩrĩquẽ macããjẽrẽ caquetibũjũ. Ni apeĩ jãã catũgoũnatutuaũ macãmi. ⁶⁹ Merẽ mũ yaye quetibũjũriquere cariape jãã tũgoya. Bairo bairi, “Jãã Quetipau Jesũs, Caroá, Dios cũ Cajoricũ majũ niũami.” cariape murẽ jãã ĩ tãgoũãña —qũĩwĩ Simõn Pedro Jesure.

⁷⁰ Bairo cũ caĩrõ tãgori, atore bairo jãã ĩwĩ Jesũs:

—Mujãã yu cabuerã pũga wãmo peti rupore pũga pẽnĩrõ cãrõ majũ yu cabesericarã mujãã ãniũa. Bairo tocãnacãũ yu cabesericarã mujãã caãnimiatacũãrẽ, jĩcãũ mujãã mena macããcũ wãtĩ quetipau Satanã cũ caroti majũ niũami —jãã ĩwĩ Jesũs.

⁷¹ Bairo ĩ, Judas Iscarĩote, Simõn macãrẽ qũĩgũ ĩwĩ Jesũs. Judas pũame jãã mena macããcũ pũga wãmo peti rupore pũga pẽnĩrõ cãnacãũ mena macããcũ nimicũã, cabero Jesure cũ bũsjãbuiti rocacõãwĩ.

7

Los hermanos de Jesús no creían en él

¹ Tipau bero Galilea yepau baiũesẽãwĩ Jesũs. Judea yepapũre ágaemi. Mai, torũ caãna judío majã quetiparã pũame Jesure cũ pajĩãgarã cũ macãrã baiãũũparã. ² Bairo bairi torũ cũ caãno, judío majã bose rũmũĩ mena macã rũmũ jĩcã rũmũ Enramadas cawãmecati bose rũmũ majũ cõña atõ baiwũ. ³ Bairo ti rũmũ cacõãnaatõ ĩnarã, Jesũs bairã pũame atore bairo qũĩwã na jũgocũre:

—Atopũ tuaeticõãña. Ácũja Judea yepapũre. To macããna murẽ catũgõũsarã cãã mũ caatĩ ĩnorjĩerẽ na ĩnaato. ⁴ Ni jĩcãũ ũcũ camasã cãrẽ na camasĩrõ cũ cabooata, cayasiopopũ ápeimi cũ caátimasĩĩrĩjẽrẽ. Baujaro roque átinucũũmi. Bairo bairi atĩ mũurecõo macããna nipetiro murẽ na masĩátõ ĩ, mũ cãã baujaro atĩ ĩnoũja mũ caatĩ jẽnoamasĩĩrĩjẽrẽ —qũĩ boyeti epewã Jesure cũ bairã pũame.

⁵ Mai, na, cũ bairã majũ nimirãcũã, “Dios cũ cajoricũ niũami marĩ yau Jesũs;” ĩ tãgoũamasĩẽma Jesure. ⁶ Torecũ, atore bairo na ĩwĩ Jesũs:

—Noo yu cabori rũmũ topũre yu ámasĩetĩĩna. Yũ Pacũ yure Judea yepapũ yũ caãpã rũmũ cũ cacũĩcã rũmũ etaetiyã mai. Mujãã roque noo mujãã cabori rũmũ topũre mujãã ámasĩĩna. ⁷ Atĩ mũurecõo macããna Diore catũgõũsaena di rũmũ ũno mujããrẽ ĩnateetiyama. Yũ pũame roquere ñĩnatejãũũãna, “Carorije

caáticōāna mujāā āniña,” cariape na yu caĩrĩjē jūgori. ⁸ Mujāā jeto bose rūmurē ĩñarájá. Yu Pacu yure cū cacūrĩcā rūmu etaetiya mai. Torecu, yu ámasĩētĩña — na ĩwĩ Jesús cū bairārē.

⁹ Bairo na ĩ yaparori bero, narē cū caĩrcārōrēā bairo Galilea yepapu tuacōāwĩ mai.

Jesús en la fiesta de las Enramadas

¹⁰ Bairo cū bairā Jerusalén macāpu bose rūmurē na caĩñarā átáto bero roque, cū cūā bose rūmu ĩñau ácú baiwĩ. Baiřna, camasā capāārā cūrē na caĩñajoropu ápéwĩ. Bairo yasioro camasā cūrē na caĩñaetopu ámí. ¹¹ Bairo ti bose rūmu caāno, judío majā quetiupará Jesure macārā:

—¿Ĭo caāniatacu ate? ¿Noopu cū ānicatĩ? —āmeo ĩñupará na majū.

¹² Mai, topu caāna camasā patoaca pñame, Jesús cū caátĩānierē ĩñarĩ, atore bairo āmeo ĩ bũsyupa na majū: “Caroú niñami. Cū cabuerije cariape niña,” qũñupará ĩcāārā. Aperā pñame, “Caroú mee niñami. Cū cabuerije jūgori camasārē na tūgoña mawijiao joroque ácu átiyami,” ĩñupará.

¹³ Bairāpu, nipetiro camasā, judío majā quetiuparārē na uwirā, na catūgojoropu Jesure na catūgoñarĩjērē na bũsu ĩñoema, marĩ tutirema, ĩrā.

¹⁴ Bairo bairi Jesús pñame Jerusalén macāpu etari bero, na cabose rūmu qũēno recomacā cūtipaure Dios ya wii templo wiire jāāetawĩ. Bairo jāāetari yua, to macāāna camasārē na quetibujū jūgoámi. ¹⁵ Bairo cū caquetibujurijere tūgorā, ĩcāārā judío majā quetiupará pñame cū tūgo acñacoama:

—Ānia, cabueetacu nimicāā, ¿dopēĩ tocārō capee wāme majū cū masĩñati? —āmeo ĩwā na majū.

¹⁶ Bairo na caĩrō tūgon, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Yu cabuerije yu yaye mee niña. Yu Pacu yure cajoricu yaye macāājē pñame roque niña. ¹⁷ Ni ũcū Dios cū caboro caátigau pñame yu cabuerijere tūgori bero, “Cariapea niña. Dios cū carotiro mena quetibujuyami Jesús,” o “Cū majūā cū caboro mena bũsyuyami,” ñi besemasĩgumi. ¹⁸ Ni ĩcāū ũcū cū majūā cū caboro mena cabũsnucū pñame, camasā, “Caānimajūūrē bairo niñami,” cū na ĩáto ĩ, na quetibujuyamĩ. Apei, “Nipetiro camasā cūrē cajoricure na ĩroáto,” caĩ pñame roque cariape quetibujū átiyami. Bairo caĩ āniri di rūmu ũno ĩtoecumi.

¹⁹ “Apeyera tunu Moisés ānacū, ¿Dios cū caroticūrĩqũērē mujāā ñicūjāā ānana mena mee cū cũñuparĩ? Na menaa cũñupĩ. Bairo tiere cū cacūmiatacūārē, ni ũcū mujāā mena macāācū, Moisés ānacū cū carotiriquere catūgousau macūmi. Bairo bairi mujāārē ĩñña: ¿Nopēĩrā yure mujāā pajĩāgayati?” na ĩwĩ Jesús judío majā quetiuparārē.

²⁰ Bairo cū caĩrō tūgorā, atore bairo qũĩwā to caāna Jesure:

—¿Noa murē na pajĩāgayati? ¡Cawātĩ yerĩ pñnacucu mu ácú! —qũĩwā.

²¹ Bairo na caĩrō tūgon, bairo na ĩwĩ Jesús:

—Mujāā nipetirā mujāā cayerijārĩ rūmu caāno cariaricure cū yu canetōrō mujāā ĩña acñacoapu. Bairo caĩña acuaricarā āniri, yu mujāā pajĩāgaya, ti rūmurē ĩcā wāmea yu caátaje caānimiatacūārē. ²² Mujāā cūā paariquere bairo mujāā átinucūña ati rūmu ũnorē. Moisés ānacū mujāā pñnaa rupau macāājērē yiseta rotiriquere mujāārē átirotiyupi. (Mai, Moisés ānacū tiere cū caroticūrĩqũē jūgoyepna, aperā mujāā ñicūjāā pñame roque tiere átijūgoasúpa.) Bairo bairi mujāā pñame tie na caátirocūrĩqũērē tūgousarā, mujāā pñnaa na cabuiatato bero, torea bairo na mujāā átinucūña yerijārĩcā rūmu caānimiatacūārē. ²³ Bairo bairi Moisés ānacū cū caroticūrĩqũērē cōñaricārōrē bairo átigarā, mujāā pñnaa rupau macāājērē yisetariquere mujāā

átirotinucũña, yerijãricã rãmu caãnimiatacũãrẽ. Bairo átirotinucũmirãcũã, yerijãricã rãmu caãno jicãurẽ cã yu cariaye netõrõ ñnamirãcũã, ¿dopẽirã yu paarique macããjẽrẽ mujãã ññateyati? ²⁴ Yu catãgoñarĩjẽrẽ camasiẽna ãnirĩ, yu caãtiãnierẽ tocãrõã yu busupajãnaña. Ni jicãũ ucãrẽ cã caãtiãnierẽ mujãã caĩñabeseaata, caroaro cariape tãgoñarĩ qũñabeseya.

Jesús habla de su origen

²⁵ Bairo Jerusalén macãpu Jesús camasãrẽ na cã caquetibujuripaũ caãno to macããna jicããrã atore bairo ãmeo iwã na majũ Jesure ññari:

—¿Ãnia, na capajĩãrocaganucũũ mee cã ãniñati? ²⁶ Nipetiro camasã na catũgojoropu na quetibuju ãniñami. Bairo nipetiro na caĩñarõpu cã caquetibujumiatacũãrẽ, ¿ñerẽ ána, “Jãna ácuja,” cã na ñetĩñati marĩ quetiuparã? Toroquere, “Ãni, Mesías, Dios cã cajoricua ãcũmi,” ¿cãrẽ na ñ tãgoñarõayati? ²⁷ Bairãpua, nipetiro camasã, “Mesías, Dios cã cajorãũ ati yepãũ cã caetaro, ni jicãũ ucũ noopu cã caãtiatajere masiẽtĩgumi,” marĩ ñ tãgoñamasiña. Ãni, Jesús roquere, “To macããcũ niñami,” cã marĩ ñ masiõõãña. Dios cã cajoricu majũ cã caãmata roque, “To macããcũ niñami,” cã marĩ ñ masiẽtĩbujiorã —ãmeo iwã to macããna, tãgoñamawijiarã.

²⁸ Bairo na caãmeo ñrõ tũgoũ, Jesús puame Dios ya wii templo wiipu cabueãniatacu atore bairo na ñwĩ busurique tutuaro mena:

—“Cũ jãã masiña Jesure. Cũ caãni macã cããrẽ jãã masiña,” yu mujãã ñmiña. ¡Bairo ñmirãcũã, yure cajoricure cã mujãã masiẽtĩña! Yu caboro mee yu apũ ati yepãure. Apeĩ cã cajoricu yu ãniña. Bairi tocãnacãpua camasã cã mena na catũgoñatutuapeere boya. ²⁹ Bairo yu puame cã cajoricu ãnirĩ, caroaro cã yu masiña —na ñwĩ Jesús to macããna quetiuparãrẽ.

³⁰ Bairo cã caĩrõ tũgori, cã mena asiajãñuwã. Bairo asiari, jicoquei cã ñegamiwã. Bairo cã ñegamirãcũã, Dios cã cacũricãpũ caetaeto jãgori cã ñemasĩema mai. ³¹ Bairãpua, aperã capããrã camasã qũiroawã Jesure. Atore bairo cã caãtiãnierẽ ãmeo iwã na majũ:

—Mesías, Dios cã cabesericu, ati yepãũ acũ, ¿ãni, Jesús, cã caãti ññorĩjẽ netõrõ cã átimasĩati? Bairo ãpeimi. Torena, cãã ãniñami Mesías —ãmeo iwã na majũ.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³² Mai, fariseo majã puame camasã Jesure na caĩroarije quetire tũgoyupa. Bairo tũgori, jicoquei Jesure cã ñegamiñupã. Bairo bairi na, aperã sacerdote majã quetiuparã mena templo wiire cacoterã soldauare na joyupa Jesús tũpu, “Cũ na ñeãto,” ñrã. ³³ Bairo na caetaro ññau, atore bairo na ñwĩ Jesús to macããna camasãrẽ:

—Mujãã mena tocãnacã rãmu yu ãnicõãmerĩnucũgu. Cabero yure cajoricu tũpu yu ácoagu tunu. ³⁴ Yure mujãã macãmigarã. Bairo yu macãmirãcũã, yu caãtĩpãpũre caetamasĩẽna ãnirĩ, yu mujãã bócaetigarã.

³⁵ Bairo cã caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã puame atore bairo ãmeo ñ jeniñawã na majũ:

—¿Noopu cã ágabauyati ãni, “Yu mujãã bócaetigarã,” caĩã? ¿Marĩ yarã judío majã ape yepa macããna tũpu caãbataricarãrẽ na cã quetibuju ñesẽãgabauyati? O, ¿ape yepa macããna cããrẽ cã quetibuju ñesẽãgabauyati? ³⁶ ¿Dope bairo ñgu, “Yu caãnipãpũre mujãã ãmasiẽtĩgarã. Bairo yu macãmirãcũã, yu mujãã bócaetigarã,” marĩrẽã qũññati? —ãmeo ñ jeniñawã na majũ.

Ríos de agua viva

³⁷ Bairo bose rāmārī caānitusari rāmū caānimajūrī rāmū caāno, Jesús p̄ame wāmūnucāwī. Bairo wāmūnucārī busarique tutuaro mena atore bairo na ī quetibujuwī to macāānarē:

—Cañemejipirā, yu t̄up̄u oco etirasá. ³⁸ Bairo yutu mujāā caetiro, mujāā yeri p̄napure ria oco ūmayurore bairo cacatorije nigaro. Torea bairo ī quetibujuya Dios yaye busarica tutip̄u cūārē —na ī quetibujuwī Jesús.

³⁹ Mai, Jesure catūgousarā na yeri p̄napure ria oco ūmayurore bairo cabairijere quetibujū, “Esp̄iritu Santore na yeri p̄napu cabairijere,” ī quetibujugu īwī Jesús. “Ñe ūnie rusaricaro mano cūgogarāma Esp̄iritu Santo cū camasīrījērē,” ī quetibujugu īwī. Mai, Esp̄iritu Santo p̄ame camasā yeripure ñajāāetaemi, Jesús am̄necóop̄u cū cawāmuáp̄ero j̄gori.

División entre la gente

⁴⁰ Bairo cū caīrō tūgorā, na mena macāāna jīcāārā atore bairo āmeo īwā na majū:

—Cariape cūā profeta Dios cū cajop̄u marī ñicūjāā na caīquetibujū j̄goyetirīcū majū ñiñami —āmeo īwā na majū.

⁴¹ Atoze bairo āmeo īwā aperā cūā:

—Ānia, Jesús, Mesías, Dios cū cabesericū majū ñiñami —āmeo īwā na majū.

Bairo na caīrō tūgomirācūā, atore bairo īwā aperā tunu:

—Cū mee ñiñami. Dios cū cabesericū majū cū caāmata, Galilea yepa macāācū āmerībujoumi. ⁴² Dios yaye quetibujurica tutip̄u atore bairo marī ī quetibujuya: “Mesías, Dios cū cabesericū p̄ame, quetiup̄u rey David ānacū p̄rāmi nigumi. Bairo caācū ānirī, David ānacū cū caāna macā, Belén cawāmecūtī macā macāācū ānigumi,” ī quetibujuya Dios yaye cū caquetibujucūrīqūē —āmeo īwā na majū.

⁴³ Bairo camasā Jesús cū caātianierē tūgoñarī, jīcārōrē bairo yericupewa. Bairi na majū ricaati jeto āmeo tūgoñarīqūē ricawaticōāma. ⁴⁴ Na mena macāāna jīcāārā preso jorica wiip̄u cū neágamiwā. Bairo átigamirācūā, cū neāmasīema.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵ Bairo bairi soldaua Dios ya wii coteri majā p̄ame tunucoásuparā fariseo majā, bairi sacerdote majā quetiuparā t̄up̄u. Bairo top̄u na caetaro ñnarā, atore bairo na ñnuparā sacerdote majā quetiuparā narē:

—¿Nopēirā Jesure cū mujāā ñeap̄eriatī? —na ñnuparā.

⁴⁶ Soldaua p̄ame atore bairo na ī yuyuparā sacerdotea quetiuparārē:

—jīcāū, cūrē bairo caīquetibujure dī rāmū ūno jāā tūgoetimajūcōānucūwū! —na ñnuparā.

⁴⁷ Bairo na caīrō tūgorā, fariseo majā p̄ame atore bairo na ñnuparā tunu:

—¿Bairi mujāā cūā ato cūrē caītoecorārē bairo tuarā mujāā baiyati? ⁴⁸ ¡Ni jīcāū ūcū marī mena macāācū quetiup̄u, o fariseo majōcū cūrē catūgousau mácūmi! ⁴⁹ Bairo cūrē marī catūgousaetimiatacūārē, ati macā macāāna, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē camasīēna roque, cū tūgousarā átiyama. Torena, moena Dios popiye cū caátiparā majū tuayama —na ñnuparā fariseo majā ñerotirā na cajomiatana soldauare.

⁵⁰ Bairo na caīrō tūgori, Nicodemo, ñamip̄u Jesure caīñau etaricū, jīcāū fariseo majā mena macāācū p̄ame atore bairo na ñnuparā:

⁵¹ —Marī ñicūjāā na caroticūrīqūērē tūgori, atore bairo marīrē caátipee niña: Ni ūcū camasocū roro cū caátajere caroaro ñnaetimirācūā, cū majū cū caquetibujuetoa, cū marī popiye átimasīētibujiorā. Cū caquetibujuro bero,

rorije cū caátajere masĩrĩ bero roque, cariape cū marĩ popiye átimasĩbujiorã –na ññupũ Nicodemo, cū mena macããna fariseo majãrẽ.

⁵² Bairo cū caĩrõ tãgorã, atore bairo qũĩñuparã tunu:

–¿Mũ cãã Galilea yepa macããcũ mũ añĩñati? Dios yaye quetibũjurica tutipũ buenemoña. Ni jĩcãũ ùcũ profeta majõcũ caãnĩpau Galilea yepai caacũ manĩgayupi –qũĩ tutiyuparã Nicodemorẽ.

⁵³ Bairo bairi cabero camasã Jerusalén macãpu bose rãmu caetaatana pũame na ya wiiripũ tunu peticoámã.

8

La mujer adúltera

¹ Jesús pũame roque Jerusalẽpũ tuari, Olivo cawãmecati buropũ ámĩ. ² Bairo cabusurĩ rãmu caãno Dios ya wii templo wii ámĩ Jesús tunu. Bairo to macããna camasã Jesure qũĩñarĩ, cū tũpũ neñapowã, cū caquetibũjurijere tãgogarã. Bairo na cabairo ññau, Jesús pũame topũ ruiri na quetibũju jũgowĩ.

³ Bairo narẽ cū caquetibũjuãnĩpũre, Moisés ãnacũ cū caquetibũjucũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairi fariseo majã cãã Jesús tũpũ etawã. Jĩcãõ carõmio cõ manapũ mee caãcũ mena roro caátiatacore nipetiro camasã na caĩñajoropũ cõ ne etawã. ⁴ Bairo cõ ne eta yua, atore bairo qũĩwã Jesure:

–Jãã Quetiupau, atio carõmio cõ manapũ mee caãcũ mena roro caãcore jãã bócaetaapu. ⁵ Marĩ ñicũ Moisés ãnacũ cū caroticũrĩcã tutipũ, cõrẽ bairo caãnarẽ ùtã rupaa mena wẽjĩãre rotiyupi. ¿Mũate, dope bairo miñati? –qũĩ jẽniñãñuparã fariseo majã Jesure.

⁶ Tore bairo qũĩ jẽniñawã Jesure, roro cū bũsuãto, ñrã. Na quetiuparãrẽ cū caĩrĩjẽrẽ bũsujãbuitigarã ñwã. Bairo na caĩrõ tãgori, Jesús pũame mubianu-muãti yua, cū wãmojuã mena yepapũ woawĩ. ⁷ Bairo cãrẽ na cajẽniña jãnaeto tãgori, camubiatacu wãmu nũcãrĩ, atore bairo na ñwĩ Jesús:

–Mũjãã mena macããcũ jĩcãni ùno carorije caátĩñaetacu cū caãmata, ùtããrẽ nerĩ, cõrẽ cū wẽjẽ jũgoãto –na ñwĩ.

⁸ Bairo ñ yaparo, yepapũ mubia numuãti tunu, cū wãmojuã mena woatunemowĩ. ⁹ Bairo cū caĩrĩjẽrẽ tãgori fariseo majã pũame witipeticõámã, jĩcãũrĩ jeto yua. Mai, cabũtoa pũame witiãjũgowã. Na bero aperã cãã witiãmã. Bairi Jesús pũame jĩcãũã carõmio mena tuacõãwĩ. ¹⁰ Bairo cabero wãmũnũcãrĩ, carõmio jĩcãõã cõ caãno ññau, atore bairo cõ ñwĩ:

–¿Mũrẽ cabũsujãatana noo na áyati? ¿Ni jĩcãũ ùcũ, “Mũ carorije wapa mũ buicũtiya,” caĩ ùcũ cū maati yua? –cõ ñwĩ Jesús carõmiorẽ.

¹¹ Bairo cū caĩrõ tãgo:

–Ni jĩcãũ ùcũ maniñami –qũĩwõ.

Bairo cõ caĩrõ, Jesús pũame atore bairo cõ ñwĩ tunu:

–Yũ cãã, “Mũ buicũtiya,” mũ ñieciũ. Tunu ácõja. Carorijere átinemoeticõãña yua –cõ ñwĩ Jesús carõmiorẽ.

Jesús, la luz del mundo

¹² Cabero tunu Jesús camasãrẽ na quetibũjunemogu, atore bairo na ñ cõña quetibũjuwĩ:

–Ati mũnũrecõo macããnarẽ cajĩñawõũre bairo caãcũ yũ añiña. Bairi ni ùcũ yũre catũgõũsau pũame cargoaro cariape tãgoñamasĩgũmi. Tie cū yũ camasãõjorije jũgori yeri capetieti pũnarẽ cãgõgũmi –na ñwĩ Jesús.

¹³ Bairo cū caĩrõ tãgorã, atore bairo qũĩwã fariseo majã Jesure:

—Mu majũã mu caatiãnipeere quetibũju mu átiya. Apei murẽ cajũnẽmou mácũmi. Bairi mu caquetibũjuriye wapa maa —qũĩwã Jesure.

14 Bairo na caĩrõ tũgori yua, atore bairo na ĩwĩ Jesús fariseo majãrẽ:

—Yu majũã yu caatiãninucũrĩjẽrẽ yu caquetibũjumiatacũãrẽ, yu caĩquetibũjuriye caãnimajũrĩjẽ majũ nicõãña. Yu caãnatõrẽ, bairi tunu yu caáparõpũ cũãrẽ yu masĩña. Mujãã ruame roque, “Topũ caatãcũ niñami,” o “Topũ caáparũ niñami,” yu mujãã ĩ masĩtĩña. 15 Ati mũrecõo macããna na caĩñabesenucũrõrẽ bairo mujãã ĩñabeseya mujãã cũã. Yu ruame roque ni jĩcãũ ũcũ cũ caatiãnie jũgori ñiñabeseetiya. 16 Bairo yu caápara roque, cariapea mujããrẽ ñiñabesebujou. Yu majũã yu caboro ñiñabese masĩtĩña. Yu Pacũ yure cajoricũ mena roque ñiñabese masĩña. 17 Mujããrẽ carotirije, atore bairo niña: Apei jĩcãũ cũ caátajere pũgarã camasã na caĩñarĩqũerẽ quetibũjurã, na pũgarãpũa caroarõ jĩcãrõ tũni na caĩquetibũju netõata, na caquetibũjuriye cariape niña, ĩ quetibũjuya. 18 Bairo bairi yua, jĩcãũ yu ãniña, “Yu caatiãnierẽ cariapea niña,” caĩquetibũju. Yu Pacũ yure cajoricũ cũã torea bairo jĩcãrõ tũni quetibũjuyami. Bairi jãã yaye quetire mujãã catũgõusaro ñuña —na ĩwĩ Jesús judío majã quetiuparãrẽ.

19 Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã Jesure tunu:

—¿Toroquere, noopũ mu pacũ cũ ãnicutĩ?

Bairo cãrẽ na cajẽniñarõ tũgo, atore bairo na ĩ yuwĩ Jesús:

—Yure mujãã masĩtĩña. Bairi yu Pacũ roquere nemorõ mujãã masĩena. Yure mujãã camasĩata, yu Pacũ cũãrẽ mujãã masĩbujiorã.

20 Mai Jesús, bairo atiere na quetibũju, Dios ya wii templo wiipũ ãmi. Camasã dinero jorã na cajããrĩ patari tũpũ nucũwĩ. Topũ cũ caãno, judío majã quetiuparã dope bairo roro cũ átimasĩema. Dios cãrẽ cũ cacũrĩcã rũmu caetaetoi, cũ ñemasĩema mai.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

21 Atoe bairo na ĩnemowĩ Jesús judío majã quetiuparãrẽ:

—Caáparũ yu ãniña. Bairo yu caátõ bero, yu mujãã macãgarã. Bairo macãmirãcũã, yu mujãã bócaetigarã. Yu caátĩrapũpũre mujãã ámasĩtĩña. Bairo bairi carorije mujãã caatiãninucũrĩjẽ mena mujãã baiyasicõagarã —na ĩwĩ Jesús.

22 Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã ruame atore bairo ãmeo ĩ jẽniñawã na majũ:

—“Yu caátõpũre mujãã ámasĩena,” cũ caĩata, ¿cũ majũã pajĩãyasigu qũĩñati? — ĩwã na majũ.

23 Bairo na caãmeoĩrõ tũgori, atore bairo na ĩ nemowĩ Jesús:

—Mujãã, ati mũrecõo macããna mujãã ãniña. Yu ruame roque jõbuipe macããcũ yu ãniña. Ati yepa macããcũ mee yu ãniña. 24 Bairi merẽ cajũgoye torea bairo mujããrẽ yu quetibũjuarũ: “Roro mujãã caátie wapa jũgori mujãã baiyasigarã,” mujãã ñiapũ. “Mesías, Dios macũ majũã niñami,” yu mujãã ĩ tũgoñaetĩña. Torena, roro mujãã caátinucũrĩjẽ mena mujãã baiyasigarã —na ĩwĩ Jesús judío majã quetiuparãrẽ.

25 Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã Jesure:

—¿Mũa, ni ũcũ majũ mu ãniñati?

Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, Jesús ruame atore bairo na ĩwĩ:

—Caãnjũgorĩrapũpũa mujããrẽ merẽ yu caãnierẽ yu quetibũju jũgomiwã.

26 Apeyera tunu capee majũ niña mujããrẽ yu caquetibũjugariye. Roro mujãã caátie jũgori mujããrẽ popiye yu caátipee cũã niña. Yure cajoricũ ruame

cariape caquetibujū niñami. Bairo bairi cū caquetibujūriquere catūgoricū ānirī mujāā ati yepa macāānarē cariapea mujāā yu quetibujūnetōña —na īwī Jesús judío majā quetiuparārē.

²⁷ Bairo narē cū caīquetibujūro, na pñame cū tūgomasiēma. Cū pacere na ī quetibujū īmiwī Jesús. ²⁸ Bairi atore bairo na īnemowī Jesús:

—Yu, Camasā Jūgocare, jōbui yucpāipū yure mujāā caparuaturōtirōpū, Mesías, Dios macū majū yu caānierē mujāā īñamasīgarā yua. Yu, yu Pacu yure cū caquetibujūricaro cārōā mujāā camasārē yu quetibujūnucūña. ²⁹ Yu Pacu yure cajoricu pñame yu mena nicōāñami. Yu caātiānierē īñarī catūgoñañseani ācū ānirī di rāmū ūno yu aweyoetiyami —na īwī Jesús.

³⁰ Bairo Jesús cū caquetibujūrijere tūgorā, to macāāna capāārā camasā qūīroa jūgowā Jesure.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ Cabero atore bairo īwī Jesús judío majā cārē catūgoñajūgorā pñamerē:

—Yu caquetibujūrijere caroaro cariape mujāā catūgoñsa āmata, yu yarā, yu cabueri majā majū, mujāā tuagarā. ³² Tunu bairoa cariape macāājē quetibujūriquere mujāā masīgarā. Bairo tiere caroaro cariape mujāā camasīata, ni ūcārē carotiecorārē bairo mujāā baietigarā.

³³ Bairo cū caīrō tūgori, atore bairo qūīwā Jesure:

—;Nopēī, “Ni ūcārē carotiecorārē bairo mujāā baietigarā,” jāā miñati? Jāā, Abraham ānacū pārāmerā caānibuipearā majū jāā āniña. Ni ūcū cū carōtirijere caāticotenucūricārā mee jāā āniña —qūīwā Jesure.

³⁴ Jesús atore bairo na īnemowī tunu:

—Cariape mujāārē ñiña: Nipetirā carorije caāna roro na caātinucūījērē jānamasīētīñama. Bairi carorijere caātirotiecocōāninucūrā majū tuayama.

³⁵ Jīcāū ūcū aperārē paacoteri majōcū cū caāmata, cū yu wii macāāna mena macāācū āmericōā ninucūñami. Cū, quetiupān macū pñame roque cū yu wii macāāna mena macāācū majū nicōā nigūmi. ³⁶ Torecu, yu, Dios macū ānirī carorije mujāā caātinucūījērē carotiire mujāā netōbojau acū yu apú. Bairo mujāārē yu canetōbojaro bero, carorije macāājērē cajānarīcārā majū mujāā tuacōāgarā yua. ³⁷ Merē yu masīña Abraham ānacū pārāmerā majū mujāā caānierē. Cū pārāmerā nimirācūā, yu caquetibujūrijere cabaibotiorā ānirī yure mujāā pajīāga coteāninucūña. ³⁸ Yu Pacu yure cū caquetibujūrotijoriquerea mujāā yu quetibujūnucūña. Mujāā pñame roque mujāā pacu cū carōtirijere catūgorā ānirī cū caātoore bairo mujāā ātinucūña.

³⁹ Na pñame atore bairo qūīwā:

—¡Jāā ñicū ānacū majū niñami Abraham!

Bairo na caīrō, atore bairo na īwī Jesús tunu:

—Abraham ānacū pārāmerā majū mujāā caāmata, cū caātiāninucūñarīcārōrēā bairo mujāā ātiānibujiorā. ⁴⁰ Yu Pacu cū caquetibujūrije cariape caānierē yu caquetibujūmiatacūārē, yu mujāā pajīāgaya. ¡Abraham ānacū pñame tore bairo caāpei āñupī! ⁴¹ Mujāā pacu cū caātinucūrōrē bairo mujāā ātiya mujāā cāā —na īwī Jesús.

Bairo cū caīrō tūgori, atore bairo qūīwā:

—Jāā pacua noo caboro ātieperi na capūnaa cutana mee jāā niña. ¡Jāārā, jāā pacu Dios jīcāūā niñami!

⁴² Jesús na īnemowī tunu:

—Cariapea, “Dios, jāā pacua niñami,” mujāā caīata, yu cūārē mujāā maibujiorā. Yu, Dios tūpū caānacū yu apú. Yu majūā yu caboro jūgori yu apéwu.

Dios p̄ame roque ȳre ȳ jowī. ⁴³ Bairi, ¿nopēīrā ȳ caquetibujirijere mujāā t̄gousagaetiya? Atore bairo niña: Ȳ caquetibujirijere cat̄ūgogaena ānirī tiere mujāā t̄gonūcūb̄ogogaetiya. ⁴⁴ Mujāā pacu wātī niñami. Cū yarā mujāā āniña. Bairi cū caborije p̄amerē mujāā átiganucūñi. Caānijūgorip̄ap̄a cañuecū camasārē capajīārei ānijūgoyupi. Cariape caāpei majū niñami. Jicā wāme ūnoac̄ cariae quetib̄uēt̄inucūñami. Caītopai majū niñami. Bairo caītopai ānirī caītopairā pacu niñami. ⁴⁵ Torena mujāā, cū mena macāāna ānirī cariae macāājē ȳ caquetibujirije p̄amerē cariae mujāā t̄goetiya. ⁴⁶ ¿Bairi nī p̄ame mujāā mena macāācū, “Ati wāme carorijere caātacu majū niñami,” cariaepe ȳre qūī masīñati? Cariape ȳ caquetibujirije to ānimitacūārē, ¿nopēīrā ȳre mujāā t̄gousaetiya? ⁴⁷ Dios yarā caāna caroaro t̄gousayama Dios yaye quetire. Mujāā, Dios yarā mee ānirī ȳ caquetibujirijere mujāā t̄gousagaetiya —na īwī Jesús.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸ Bairo cū caīrō t̄gori, atore bairo qūīwā judío majā:

—Samaría yepa macāācū m̄ ācū. Tore bairo īrā, cawātī c̄gon cariaepe m̄rē jāā īña —qūī tutiwā Jesure.

⁴⁹ Bairo na caītutiro t̄go, atore bairo na īwī Jesús:

—Cawātī c̄gon mee ȳ āniña. Ȳ Pacu roquere cū n̄cūb̄ogon ȳ átiya. Mujāā p̄ame roque ȳ caātiere īñarā, “Carorijere caācu niñami,” ȳ mujāā īnucūñi. ⁵⁰ Caroaro ȳ caātinucūrijērē ácu, “Caānimajūū niñami,” camasā ȳre na íáto ī mee ȳ baiya. Jicā p̄ame ȳre camasā na caīroapeere cū caboro j̄gori roque ȳ baiya. Bairi camasā ȳre caīroaena p̄amerē popiye na baio joroque na átigumi. ⁵¹ Cariapea mujāā niña: Ȳ caquetibujirijere cat̄ūgousarā baiyasietigarāma —na īwī Jesús.

⁵² Bairo cū caīrō t̄gori, atore bairo qūīwā judío majā:

—“Ȳ caquetibujirijere cat̄ūgousarā baiyasietigarāma,” m̄ caīrijērē t̄gori, cariaepe, “Cawātī c̄gon majūā niñami,” m̄rē jāā ī masīña. Cajūgoye macāāna profeta majā ānana nipetirā baiyasi peticoasupa. Abraham ānacū cūā baiyasi-asoasupi. M̄ p̄ame, ¿dopēī, “Ȳ yaye quetire cat̄ūgousau baiyasietigumi,” miñati? ⁵³ ¿M̄ p̄ame jāā n̄icū Abraham ānacū netōrō caācū majū m̄ ānifati? Profeta majā ānana cūā baiyasi peticoasupa. Bairo m̄ caībusuata, ¿“Noa netōrō caācū ȳ āniña,” ī t̄goñau miñati?

⁵⁴ Bairo na caīrō, atore bairo na īwī Jesús:

—Ȳ majūā, “Caroaro caācu ȳ āniña,” ȳ caīata, ȳ caquetibujirije wapa manibujoro. “Dios jāā pacu niñami,” mujāā caīnucūmii p̄ame ȳ caātiere īñajesonucūñami. ⁵⁵ Mujāā p̄ame cārē mujāā masīñamajūcōāña. Ȳ roque cārē ȳ masīña. Cārē masīmicūā, “Cārē ȳ masīñetīña,” ȳ caīata, mujāārē bairoa caītoriquepai majū ȳ ānibujion. Cariapea, “Cārē ȳ masīña,” mujāārē ȳ caīata, niña. Bairi cū carotirijere ȳ ātinucūñi. ⁵⁶ Mujāā n̄icū Abraham ānacū ati yepap̄u ȳ caātipa r̄am̄rē queti t̄gori, useanijūgoye cat̄iyayupi.

⁵⁷ Bairo cū caīrō t̄gori, atore bairo qūīwā judío majā tunu:

—¿Cincuenta cūmarī majū c̄goetimicūā, “Abraham ānacārē cū n̄iñawū,” caīrē bairo miñati?

⁵⁸ Bairo na caīrō, atore bairo na īwī Jesús tunu:

—Cariape mujāārē niña: Abraham ānacū cū cabuiaparo j̄goyep̄a merē ȳ ānijūgowu.

⁵⁹ Bairo cū caīrō t̄gori, ūtā rupaa mena cārē wējīāgamiwā. Cū p̄ame ti wii, Dios ya wiip̄a caāniatacu na watoapu “Cū jāā,” ī masīā mano na witiweyocoámī yua.

9

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

¹ Jesús, jicāpauce netōácú, jicāũ cacaapee ñaēcũ cabuiaricure qũĩñajowĩ.

² Bairo cūrē etari bero, jāã, cũ cabuerã pũame atore bairo cũ jāã ĩ jēniñawũ:

—Jāãrē cabuei, ¿dopēĩ caapee ñaēcũ, āni caũmũ cũ buiyupari? ¿Cũ pacũa roro na caátaje jũgori caapee ñaēcũ cũ buiyupari? o ¿cũ majũ cũ carorije wapa tore bairo cũ buiyupari? —cũ jāã ĩ jēniñawũ.

³ Bairo cũ jāã caijēniñarō tũgori, atore bairo jāã ĩ yũwĩ:

—Cũ majũ cũ carorije wapa jũgori mee tore bairo buiyupi. Tunu bairoa cũ pacũa na carorije wapa jũgori mee tore bairo caapee ñaēcũ buiyupi. Bairo pũame baiyupa: Dios nocārō cũ catutuarijere cũ jũgori camasārē na átĩ ñogũ, tore bairo cũ buiao joroque ásupi. ⁴ Bairi marĩ pũame āmea yũ Pacũ yũ cũ caquetibũjurotjoriquere tāmuri marĩ quetibũjũ yaparogarã camasārē. Ñami caānorē camasã paaetinućũñama. Ūmureco roquere paanucũñama. Bairi cabero ati yũtea canetōrō beropũ roquere dope bairo quetibũjũ masiã manigaro Dios yaye quetire. ⁵ Bairi yũ pũame ati yerapũ ācũ, mũjãã ati yepa macãānarē, caijñawojũgoũre bairo caācũ yũ āniña. Caroaro cabusurijere bairo caānie caroa quetire mũjãã quetibũjũ acũ yũ apũ —jãã ĩ quetibũjũwĩ.

⁶ Bairo jāãrē ĩ quetibũjũ yaparori bero yua, yerapũ uc̄oo eyocũwĩ. Bairo eyocũrĩ, paawitōwĩ ñerĩ mena cũ uc̄oore. Bairo átiri, cacaapee ñaēcũrē cũ caapeerũ cũ warepajĩñowĩ. ⁷ Cũ caapeere cũ warepajĩñorĩ bero, atore bairo qũĩwĩ:

—Siloé cawāmecuti oco operũ mũ caapeere wacoseija —qũĩ jowĩ Jesús cacaapee ñaēcũrē. (Mai, Siloé ĩgaro ñña: “Jicāũrē cajoocorica oco ope,” ĩgaro ñña.)

Bairo Jesús cũ caĩrō tũgo, cacaapee ñaēcũ pũame ti oco operũ cosei acoámĩ. Bairo cũ caapeere topũ coserĩ bero, tunu acũ, caroaro ññamasĩcoasupi yua. ⁸ Bairo cũ caĩñamasĩrō ññarã, cũ caānipautũ macãāna, aperã limosna cũ cajēniñuincũrō caĩñarĩcārã cũã atore bairo āmeo ĩ jēniñawã:

—¿Ānia, átawātũ calimosna jēni ruinucũatacũ mee cũ āniñati mũjããrã? — āmeo ĩwã.

⁹ Jicããrã bairo āmeo ĩwã:

—Cũã niñami. Apei mee niñami.

Aperã pũame atore bairo āmeo ĩwã:

—Cūrē bairo baumicũã, cũ mee niñami. Apei niñami.

Bairo na caĩmiatacũãrē, cũ majũ cũã bairo na ĩwĩ:

—Cũ majũã yũ āniña. ¡Tame! —na ĩwĩ.

¹⁰ Bairo āmeo ĩrĩ bero yua, cūrē jēniñawã:

—Āmerã, ¿ñe ũnie jũgori mũ caapee ññamasĩcoayati?

¹¹ Cũ pũame bairo na caijēniñarō, bairo na ĩwĩ:

—Jicāũ Jesús cawāmecucũ pũame atore bairo yũ átiroyaámĩ. Cũ uc̄oore yerapũ eyocũrĩ, paawitōō átiri, tie mena yũ caapeere ware pajĩñoroyaámĩ. Bairo yũ átiri bero, “Siloé cawāmecuti oco operũ mũ caapeere wacoseija,” ñijowĩ. Bairo cũ caĩrō tũgori, cũ caátirotirore bairo yũ apũ. Bairo yũ cũ caátirotiro bero yua, ññamasĩña —na ĩ quetibũjũwĩ.

¹² Bairo cũ caĩrō tũgori, na pũame cũ jēniñawã tunu:

—Cũ, mure caccatioatacũ, ¿noorpũ cũ ānicuti? —qũĩwã.

Cũ pũame bairo na caĩrō, atore bairo na ĩwĩ:

—Ūba, ¿noo ācũ ācũmi rita? Yũ masĩetĩña —na ĩ quetibũjũwĩ.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

13-14 Mai, Jesús, cacaapee ññaecūrē cū ucoo mena ñerīrē paawītōrī cū catorica rūm̄u p̄ame, judío majā na cayerijārī rūm̄u ām̄u. Bairi fariseo majā t̄ur̄u cū neamá cacaapee ññamasīētm̄iatacure. 15 Bairo fariseo majāt̄u cū na cane etaro, fariseo majā p̄ame bairo q̄uī jēniñuparā: “¿Dope bairo yua caroaro miñamasīcoati?” Cū p̄ame bairo na ī quetib̄j̄uyur̄u:

—Jicāñ, Jesús sawāmes̄c̄u, cū ucoore ñerī mena pawītōrī yu pajīñowī yu caapeere. Bairo cū caáto bero, yu p̄ame yu caapeere yu wacosew̄u. To bero ñiñamasīcōāña yua —na ī quetib̄j̄uyur̄u.

16 Bairo cū caīquetib̄j̄uro t̄gori, jicāñā fariseo majā atore bairo āmeo ññuparā:

—Ñirē cacatioat̄cu, Dios yau mee ācūmi. Dios yau mee ānirīna, marī cayerijārī rūm̄arē nucūb̄goetiupi.

Aperā p̄ame bairo āmeo ññuparā:

—¿Dope bairo carorijere caátipai nimicāā, caroa Dios yaye macāājērē cū átī ññobujocati? —āmeo ññuparā.

Bairo ĩrā, na p̄ame jicārōrē bairo t̄goñarī b̄s̄nesuparā. 17 Bairo āmeo ĩrī bero, cacaapee ññaetimirīcūrē cū jēniñanemoñuparā tunu:

—M̄arē miñamasīō joroque caátiat̄cure, ¿ñam̄u majū ācūmi, cū mi t̄goñañati?

Bairo na caīrō, cū p̄ame bairo na ĩñupā:

—Yura, Dios yau profeta majū niami —na ī quetib̄j̄uyur̄u.

18 Bairo cū caīquetib̄j̄umiatacūrē, judío majā quetiuparā p̄ame cariape cū t̄goesuparā cacaapee ññaecū cajūgoye cū cañajērē. Tunu bairoa Jesús cūrē q̄uīñamasīō joroque cū caátiat̄aje cūrē cariape t̄gogaesuparā. Bairi yua cū pacuare na piijoyura. 19 Na piijori, atore bairo na ī jēniñañuparā:

—Ñia, ¿m̄j̄āā macū majūā cū añiñati? ¿Cariape majūā cacaapee ññamasīēcū cū buiari m̄j̄āā macū? ¿Dopē āmerē yua caroaro cū caapee ññamasījāñiñati?

20 Bairo cū caīrō, cū pacua p̄ame bairo na ī yuyuparā judío majā quetiuparārē:

—Jāā macū majūā niñami. Cūā, cacaapee ññamasīēcū buiawī. 21 Cū, jāā macūā cū cañniatacūrē, dope bairo cū cacaapee ññamasīatajere jāā masīētīña. Bairi tunu cūrē cū caapee ññaō joroque caátiat̄cu cūrē jāā masīētīm̄ajūcōāña. ¡M̄j̄āā majū cūrē cū jēniñañijate! Merē cū majū cabūtīt̄goña masīcoac̄p̄u niñami. Torec̄u, cū majūā cū cabaiatajere cariape m̄j̄āā quetib̄j̄u masīñami —na ī quetib̄j̄uyuparā cū pacua judío majā quetiuparārē.

22 Cū pacua p̄ame tore bairo na ī quetib̄j̄uyuparā judío majā quetiuparārē, na uwimirā. Mai, na, judío majā quetiuparā p̄ame jicārō t̄goñarīq̄ū c̄t̄iri, “Ni jicāñ ūcū, ‘Jesús, Mesías niñami,’ cariape caī ūcūrē ñubuerica wiip̄na cū marī wiyogarā,” āmeo ññuparā. Bairo na caátigarijere t̄goña uwiri, tore bairo na ññuparā cū pacua. 23 Bairo tiere masīrī, sacacua p̄ame, “M̄j̄āā majū cūrē cū jēniñañijate. Merē cū majū cabūtīt̄goña masīcoac̄p̄u niñami,” na ññuparā judío majā quetiuparārē.

24 Bairi judío majā quetiuparā p̄ame cacaapee ññaetimiatacure, cū piijori bairo q̄uīñuparā tunu:

—Cariape Dios mena jāārē quetib̄j̄uya. Cū, m̄arē cacatioat̄cu carorije caác̄u cū cañnierē jāā masīña.

25 Bairo na caīrō t̄gori, cū p̄ame na ĩñupā:

—¡Ūba! “Carorije caácu ācūmi,” o “Caroa caácu ācūmi,” cū űi masīētīña. Ati wāme jetore yu masīña: Caānijūgorore mai cacaapee īñaecū yu ānimiwū. Cabaimirīcū āmerē yua űiñamasīcōāña. Tie roquere yu masīña —na īñupū, judío majā quetiuparārē.

²⁶ Bairo cū caīrō, judío majā quetiuparā pñame atore bairo qūī jēniñanemoñuparā tunu:

—¿Dope bairo majū mu cū átícatioati? ¿Dope bairo átiri miñamasīō joroque mu cū átíati?

²⁷ Bairo na caījēniñarījērē tūgo, bairo na īñupū:

—Merē cariape mujāā yu quetibujaru. Bairo yu caīquetibujumiatacūārē, cariape yu mujāā tūgogaetiya. ¿Dopērā pñani cārō yu caquetibujuro mujāā boyati? ¿Mujāā cūā cūrē cū tūgousagarā, tore bairo mujāā īñati?

²⁸ Bairo cū caīrō yua, na pñame roro qūī tutiri, bairo qūīñuparā:

—Mua, cū űcūrē cū tūgousaya. Jāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē catūgousarā jāā ānicōā nigarā. ²⁹ Jāā masīña: Moisés ānacūrē Dios cū quetibuju roticūñupī. Apei, murē cacatioatacu pñamerē jāā masīētīmajūcōāña. “Noo atíatacūmi,” cū jāā ī masīētīña.

³⁰ Bairo cū na caīrō, cacaapee īñaetimirīcū pñame bairo na ī yuyuru:

—¡Ago tame! “‘Noo atíatacūmi,’ cū jāā ī masīētīña,” ¿mujāā īñati? Mujāā pñame cū mujāā caīmasīēto űno, yu pñamea cū yu masīña yure caapee īñao joroque caátíatacure. ³¹ Merē cariape marī masīña: Dios, carorije caáticōāninucūrārē cū yaye, cū camasīrījērē na átirotietiyami. Cūrē caīroarā, cū caborore bairo caāna jetore cū yaye cū camasīrījērē na átirotinucūñami.

³² Bairo ni űcū ati yepa macāācū camasocū īñamasīēcū cabuīaricure cū caapee īñamasīō joroque cū átimasīēcūmi. ³³ Dios cū cajou ānirī, Dios cū camasīrījē mena yu catiowī. Cū mee cū caāmata, yure yu catioetibujioatacūmi —na īñupū.

³⁴ Bairo cū caīrō, atore bairo qūī tutiyuparā:

—Būseticōāña. Mu pñame mu carorije wapa cacaapee īñaecū mu buaiyupa. Bairo carorije caátipai ānirī jāārē mu rotimasīētīña —qūī tutiyuparā.

Bairo qūī tutiri yua, ti wii űnubuerica wiire cū acuwiyo jocōāñuparā.

Ciegos espirituales

³⁵ Bairo cacaapee īñaecūrē cū tutiri cū na caacuwiyoatajere queti tūgori bero, cū bócaetari, atore bairo qūī jēniñawī Jesús:

—¿Cariapea, “Mesías, Dios cū cajou majū niñami,” mi tūgoñañati?

³⁶ Cū pñame bairo qūī yuwī:

—Yu Quetiupau, ¿ñamu űcūrē cū miñati? Yu cūā cūrē cū yu tūgousagamiña.

³⁷ Jesús pñame bairo cū caīrō, bairo qūīwī:

—Mu mena cabusua, cūā yu āniña. Cūrēā miñaña merē —qūīwī Jesús.

³⁸ Bairo Jesús cū caīrō, cacaapee īñaetimirīcū pñame atore bairo qūīwī ruropaturi mena etanumurī:

—Yu Quetiupau, cariape mu tūgori mu űiroaya —qūīwī.

³⁹ Tie bero, bairo qūīnemowī Jesús tunu:

—Ati yepapure caroa cariape macāājērē áti acú yu apú. Ati yepa macāāna cacaapee īñaenarē bairo caānarē caroa macāājērē na tūgousaáto ī pñame, yu apú. Tunu bairoa aperā, “Dios yaye macāājērē camasīrā ānirī cacaapee īñamasīrārē bairo jāā āniña,” caītonucūrā caīñamasīēna majūrē bairo na tuao joroque ī, yu apú.

⁴⁰ Bairo Jesús cū caīquetibujurijere tūgori, jīcāārā fariseo majā atore qūīwā:

—¿Jãã cããrẽ, “Caĩñaenarẽ bairo catãgomasĩena majũ mujãã ãniña,” jãã ĩgu miñati?

⁴¹ Bairo na caĩrõ, Jesũs pũame atore bairo na ĩwĩ:

—Cacaapee ĩñaenarẽ bairo mujãã cãã Dios yaye macããjẽrẽ camasĩena mujãã roro mujãã caatie wapa cabuicũperã mujãã ãnibujiorã. “Jãã, camasĩrã majũ jãã ãniña,” caĩrã nimĩracũã, ĩcãrõ tãni mujãã ãpericõã ninucũña. Tie jũgori cabuicũna majũ mujãã tuaya yua —na ĩ quetibũjũwĩ Jesũs fariseo majãrẽ.

10

El pastor y sus ovejas

¹ Bairo na ĩ yaparori bero, atore bairo na ĩ quetibũjũnemowĩ Jesũs: “Cariape mujããrẽ ñiña: Ni ũcũ camasocũ nurĩcãrã oveja na cajããnucũĩ jopery jããecũã, aperopy cawãmnetõjããũ cañuecũ, jerutiri majõcũ niñami.

² Apei, ãñotariarore jããrĩcã jope majũpũ cajããũ pũame roque nurĩcãrã ovejare cacotei majũ niñami. ³ Bairo jopety cã caetaro, ti jopere cacotei pũame cã cã capããjõrõ bero, cã canurã oveja cãã cã busuriquere tũgomasĩcõãña. Tunu bairoa cã canurã ovejare na wãmerĩ jeto na piiwiyo jomasĩñami, na jãnrõ macãpũ. ⁴ Bairo na piiwiyojo yaparori, na neñorĩ, na jũgoyecuti ãmasĩñami. Bairo cã caãto, na, oveja nurĩcãrã pũame caroaro quĩñamasĩrĩ cã usanucũña. Bairo tunu cã capiirijere tũgori, caroaro cã pitietinucũña, na urãre caĩñamasĩrã ãnirĩ. ⁵ Bairãpũ, apei na camasĩecũ pũamerẽ cã usaetinucũña. Cã cabusurijere catũgojeyaena ãnirĩ, cã uwiri aperopy cã aweyocõãnucũña. Bairi noa ũna na camasĩenarẽ nurĩcãrã oveja na usaetinucũña,” na ĩ quetibũjũwĩ Jesũs fariseo majãrẽ.

⁶ Jesũs atore bairo fariseo majãrẽ na cã caĩquetibũjũmiatacããrẽ, na pũame, “Atore bairo pũame ĩgu ĩcũmi,” cariape ĩ tũgomasĩema.

Jesũs, el buen pastor

⁷ Bairo na ĩ quetibũjũ yaparori bero, Jesũs pũame atore bairo na ĩ quetibũjũnemowĩ fariseo majãrẽ tunu: “Cariape majũ mujããrẽ ñiña: Yũ pũame oveja na cajããrĩ jopere bairo majũ yũ ãniña. ⁸ Aperã, yũ jũgoye caquetibũjũrã etajũgoricãrã pũame carorã cañuena, cayajapairãrẽ bairo majũ ãñupã. Bairi yũ yarã oveja nurĩcãrãrẽ bairo caãna cãã narẽ na ĩroetiri na tũgõsaesupa. ⁹ Yũna, oveja na cajããrĩ jope majũrẽ bairo caãcũ yũ ãniña. Bairi yũre caĩroãũ pũame yũ jũgori cã carorije wapare canetõdecoricũpũ niñami. ĩcãũ oveja jãati, o witiãti bero cataa bõcaũgamasĩrẽ bairo tuayami yua caroa yericataje mena.

¹⁰ “Yajari majõcũ, yajaũ acũ jeto atĩnucũñami. Tunu bairoa pajĩãrei acũ jeto atĩnucũñami. Yũ pũame roque mujããrẽ yeri capetietipeere nocãrõ majũ pairo mujãã cacũgopeere jõũ acũ yũ apũ. ¹¹ Yũ pũame roque oveja nurĩcãrãrẽ caroaro caĩñarĩcãñũgõ cotemasĩrẽ bairo yũ ãniña. Bairi ni ĩcãũ ũcũ oveja coteri majõcũ cañũũ, cã canurã ovejare mairĩ popiye tãmũomasĩñami. ¹² Apei, ovejare cã yarã meerẽ cacotei ãnirĩ, paawapariquere jettore bonucũñami. Bairo cabõũ ãnirĩ, yai ovejare caũgau cã caatõ ĩñarĩ, na aweyocoayami, ovejare cacoteecũ ãnirĩ. Bairo cã caawayoro bero, yai pũame na ñeacubato recõãñami, na ugaũ yua. ¹³ Cã, ovejare caawayõũ pũame na ovejare camaiecũ ãnirĩ, tunu bairo wapariquere jettore cabonucũũ ãnirĩ na aweyocoayami.

¹⁴⁻¹⁵ “Yũ pũame roque oveja nurĩcãrãrẽ caroaro caĩñarĩcãñũgõ cotemasĩrẽ bairo yũ ãniña. Bairi yũ Pacũ Dios yũ masĩñami yũ paariquere. Yũ cãã yũ Pacũ Dios yũre cã camasĩrõrẽ bairo yũ masĩña cã caãnajẽ cañiere. Torea bairo

yu yarã ovejare bairo caãna cãarẽ na ñiñaricanugõ cotenucũña. Bairo yu cacoterã, nuricãrã oveja na upaure caroaro na caññamasĩrõrẽ bairo ñiñamasĩcõã ninucũñama. Bairo yu pũame yu yarã ovejare bairo caãnarẽ netõgu, popiye yu tãmuomasĩña. ¹⁶ Bairo tunu aperopu cãarẽ ovejare bairo caãna, yu ya jãnirõ mee caãna mai, capããrã niñama. Bairo na cãarẽ na yu neñomasĩña. Bairo na neño yaparori, jicãrõ tãni ãnio joroque na yu qũênogu. Bairo na yu caqũênorõ, jicãrõ tãni ãnigarãma. Bairo yu caneñojoatana yua jicã poa macããnarẽ bairo jeto tuagarãma. Yu narẽ cacotei cãã jicããũ yu ãnigu. Bairo na, yu yarã ovejare bairo caãna pũame caroaro mena yu tãgousagarãma.

¹⁷ “Yu pũame camasãrẽ na carorije wapa jãgori yu riacoagu, na netõgu. Bairo cariacoaçu nimicãã, yu majũ rupaũ to catio joroque yu baigu. Bairo yu Pacu ñiñamai jãñunucũñami. ¹⁸ Bairo ni ãcũ pũame cabugoroa yu pajãroca masĩetĩñami. Yu cabaimasĩpee atore bairo niña: Camasãrẽ na netõgu, yu cabori rũmu caãno na carorije wapa jãgori yu riacoagu. Bairo cariacoaçu nimicãã, yu majũ rupaũ to catio joroque yu baigu. Tore bairo yu Pacu yu bairotijowĩ,” na ï quetibujawĩ Jesús fariseo majã cãrẽ catãgorã etarãrẽ.

¹⁹ Bairo Jesús cã caĩquetibujarijere tãgori yua, ãmeo busurique ricawati-coama tunu judío majã.

²⁰ Bairo bairã, na mena macããna capããrã atore bairo ãmeo ãwã:

—¿Dopẽrã wãtĩ yeri pũna cacãgou, camecũrẽ cã mujãã tãgopeo usayati?

²¹ Aperã pũame bairo ãmeo ãwã:

—Ni jicãũ ãcũ cã yeripu wãtĩ yeri pũna cacãgou tore bairo ï quetibujã masĩetĩñami. Mujããrã, ¿wãtĩ yeri pũna cacãgou cãã cacapee ñnaecũrẽ caapee ñnao joroque cã átimasĩcãti? —bairo ãmeo ï busuwã fariseo majã na majũ.

Los judíos rechazan a Jesús

²² Mai, ti watoare pue yutea ãmu. Ti yutea caãno Jerusalén macãpũre Dios ya wii templo wiire na cabose rũmu átipeo jãgorica rũmu caetaro, na cabose rũmu qũênopœori yutea ãmu. ²³ Bairo na cabose rũmu qũênorõ, Jesús pũame templo wiitu Pórtico de Salomón na caĩrĩ arua tũpu ãñesẽãwĩ. ²⁴ Bairo tipaũ cã caãñesẽãrõ, judío majã pũame cã jotoanucãrĩ bairo qũĩ jẽniñawã:

—¿Nocãrõ yoaropu jããrẽ, “Dios cã cajou yu ãniña,” jãã mitoãcããti? Bairo Dios cã cajou, Mesías mu caãmata, jicoquei cariapea cã mu caãnierẽ jãã quetibujãcõãña —qũĩ jẽniñawã Jesure judío majã quetiuparã.

²⁵ Bairo na caĩrõ, Jesús pũame bairo na ï yuwĩ:

—Merẽ mujããrẽ yu quetibujãnucũña. Mujãã pũame cariape yu mujãã tãgogaetiya. Merẽ nipetirije yu Pacu cã caãtirotirije mena Mesías yu caãnierẽ mujãã yu áti ñnucũña. ²⁶ Bairo yu caãti ñnorjẽrẽ ñnamajũcõãmirãcãã, cariape mujãã tãgoetinucũña. Yu cacoterã yu yarã oveja mena macããna mee ãnirĩ yu mujãã tãgogaetiya. ²⁷ Yu yarã ovejare bairo caãna yu cabusurijere yu tãgomasĩcõãñama. Bairo yu cãã narẽ na yu masĩjãñuña. Bairo na pũame cãã caroaro yu tãgousanucũñama. ²⁸ Bairo cariape yu mena catãgousarãrẽ yu mena caãnarẽ caticõãnajẽrẽ na yu jonucũña. Na pũame ati yepa na caãno ñno, jicãũ na mena macããcũ yasietigumi. Ñamu jicãũ ãcũ na yasio joroque yu jiya átibojaetigumi. ²⁹ Yu Pacu pũame roque yu yarã caãniparãrẽ yu jowĩ. Cã, yu Pacu pũame nipetiro netõrõ catutuaũ majũ niñami. Bairo ni ãcũ pũame na yasio joroque yu jiya átibojaetigumi yua. ³⁰ Torena, yu Pacu Dios mena jicãrõrẽ bairo jãã ãnajẽ cãticõãña —na ï yuwĩ Jesús.

³¹ Bairo cã caĩquetibujaro tãgorã, judío majã pũame ãtã rupaa jeri cã wẽjãgamiwã. ³² Bairo na cajeripaa, Jesús pũame bairo na ãwã:

—Yn Pacu Dios cū catutuarije mena capee majū caroa wāmerē mujāā cañajoro yn áti ñnonucūña. Bairo capee caroa wāmerē mujāā yn caáti ñnomiatacūārē, ¿di wāme jūgori yn mujāā ūtā wējīāgayati? —na i jēniñawī Jesús.

³³ Bairo cū cañjēniñarō, judío majā pñame bairo quī yuwā:

—Bairāpñua, caroa wāme mñ caátie wapa jūgori mee mñrē ūtā mena jāā wējīāgaya. Roro cabūgoro Diore nñcūbūgoesna, mñ cabūsupairije jūgori roque, mñrē jāā pajīārocagaya. Mña, cabūgoro macācū, ati yepa macāāna camasārē bairo caācū mñ āniña. Bairo caācū nimicāā, mñ majūā, “Dios yn āniña,” cañrē bairo mi bñsnucūña —quīwā Jesure.

³⁴ Bairo na cañrō tūgo, Jesús pñame judío majārē atore bairo na iwī:

—Dios ya tutipñ mujāārē carotirije pñame bairo ñña: “ ‘Mujāā cūā Diore bairo caāna mujāā āniña,’ mujāā ñña,” i quetibūñ woaatuyupa. ³⁵ Bairo, “Dios ya tutipñ na cawoaucūñquē, bairo icōārō ñña,” marī i masīētīña. Tere merē cariapē marī masīña. Bairi Dios pñame cū yaye quetire cū caquetibūñ rotijoricarārē, “Mujāā cūā Dios yarārē bairo caāna mujāā āniña,” na i bñsuypu.

³⁶ Dios pñame roque yn beseri, ati yepañ yn jowī. Bairo Dios cū cajoricu yn caāñmiatacūārē, ¿dopēñrā yñre, “Diore cabaibotiore bairo majū ññami,” yn mujāā ñnucūññati? “Dios macū yn āniña,” yn caññjērē tūgori, ¿dopēñrā tore bairo yn mujāā ñnucūññati? ³⁷ Yn Pacu cū carotiri wāmerē bairo mee mujāārē yn caáti ññoata, cariapēa yñre catūgōusaeñparā mujāā āniña. ³⁸ Bairāpñua, Dios jūgori caroa wāmerē yn caāpata roque, yñre ñroaetimirācūā, caroaro tūgōusaya Dios yaye macāājērē yn caáti ññorjērē. Bairo yn caátie caññarā āñirī yn Pacu yñpñre cū caāñierē caroaro jīcārō tñni catūgōusaparā mujāā āniña. Bairi tunu yn cūā yn Pacu cū caāñajē cūñiere bairoa yn caāñajē cūñiere catūgōusaparā mujāā āniña —na iwī Jesús judío majārē.

³⁹ Bairo Jesús cū cañquetibūññijere tūgorā, judío majā pñame preso jorica wiipñ cū neágamiwā tunu. Bairo Jesure judío majā preso jorica wiipñ na caneágamiatacūārē, Jesús pñame camasā capāārā watoa cū jāā ñā mácūā, apeo pñame na rutieweyocoāmī.

⁴⁰ Tie bero, Jesús pñame yua, Rio Jordán cawāmecñtiya ape nūgōāpñ jāā jūgo tunucōā pēñāāmī tunu. Bairo pēñā ácū yua, Juan cawāmecñcu cajūgoyepñ camasārē oco mena cū cabautiza āñatōpñ jāā jūgo tuacōāwī Jesús. ⁴¹ Bairo to jāā catuaro, capāārā majū camasā jāā ññarā etawā. Bairo etari, na pñame atore bairo āmeo ñbusuwā:

—Cariapē majū ññupī Juan Jesús cū cabairijere, Dios cū camasññjē mena caroare átjēño ññoetimicūā. Āni, Jesús cū cabaipee nipetirijere cariapēa i quetibūñyupi Juan —āmeo ñbusuwā na majū.

⁴² Tipañre capāārā majūpñua camasā Jesure cū tūgōusa jūgowā.

11

Muerte de Lázaro

¹ Jīcāñ āñupī riayewai Lázaro cawāmecñcu. Cū pñame Betania cawāmecñti macā macācū āni. Ti macāpñ macācō María, apeo cū yao Marta cūā āmo. ² Mai, cō, María, Lázaro yao pñame marī Quetiupañ Jesure cajūññirjē mena cū ñpñorire capiopeorico āmo. Bairo piopeorī bero, cō poañarō mena cū ñpñorire capaareporico āmo. ³ Bairi Lázaro yarā rōmirī pñame atore bairo quī quetijoyupa Jesure:

—Jāā Quetiupañ, mñ bapa Lázaro riajāñññami —i joyupa Jesure.

⁴ Bairo cū na cañquetijoatajere tūgori, Jesús pñame atore bairo jāā iwī:

—Atie Lázaro cū cariaye cutiānie cū riayasimajũcoao joroque caátipee mee niña. Dios cū catutuarije camasārē yu caāti iñopee roque nigaro. Tunu bairoa yu, Dios macū yu caátitutuānie cūārē na iñao joroque yu átigu, Lázaro cū cariarije jūgori —jāā īwī Jesús.

⁵ Mai, Jesús p̄ame Martare, Mariare, bairi Lázaro cūārē camai majū āmi. ⁶ Bairo Lázaro cū cariarijere tūgomicāā, tunu p̄ga r̄amu cārō tipaure jāā jūgotuacōāwī mai. ⁷ Cabero atore bairo jāā īwī Jesús, jāā, cū cabuerārē:

—Jito tunu Judea yepapu.

⁸ Bairo cū caĩrō, jāā cū cabuerā p̄ame atore bairo cū jāā īwū:

—Jāārē cabuei, yoáp̄eriya ti yepa macāāna mūrē ūtā rupaa mena na cawēpajībujioata r̄umu. Bairo to macāāna mūrē na caátaje caānimiatacūārē, ζmu ágayati ti yepapu tunu?

⁹ Bairo jāā caĩrō, Jesús p̄ame jāā īwī:

—Merē marī masīña: Jīcā um̄reco, p̄ga wāmo peti r̄apore p̄ga p̄enirō cānacā hora majū cūgonucūña. Bairi um̄recore marī caāñesēāta, p̄gataricaro mano caroaro marī āñesēācōāña, muip̄u um̄reco macāācū cū cabusuro jūgori. ¹⁰ Bairāp̄na, ñamirē marī caāñesēāta, p̄gatarique nibujioro muip̄u um̄reco macāācū cū cabusuwoeto jūgori.

¹¹ Bairo jāā ī quetibuj̄u yaparo, atore bairo jāā īnemowī tunu:

—Marī bapa Lázaro p̄ame cāni baiimi. Bairo cū cacānimiatacūārē, cū wācōw̄ āgu yu átiya.

¹² Bairo cū caĩrō tūgorā, jāā cū cabuerā p̄ame bairo cū jāā īwū:

—Jāā Quetiup̄au, ζcacānirē bairo cū cabaiata, cū cacatinemopee āno to baicuti?

¹³ Mai, Jesús p̄ame Lázaro cū cabaiyasicoatiere ĩgu, tore bairo jāā ĩmiwī. Bairo cū caĩmiatacūārē, jāā cū cabuerā p̄ame, “ ‘Catirā marī cawūgoa cānir̄jē mena cāni baiimi Lázaro,’ marī ĩgu ĩcūmi Jesús,” jāā ĩ tūgoñacōāwū. ¹⁴ Bairo jāā catūgomasiētōi, Jesús p̄ame atore bairo cariape jāā ī quetibuj̄uw̄i:

—“Lázaro merē riacoayami,” ĩgu ñiña. ¹⁵ Bairi Lázaro t̄upu yu caāmer̄itaje mena yu tūgoña useaniña. Mariāā p̄ame tore bairo áti iñor̄icārōp̄u mujāā tūgusanucūña. Bairi Lázaro cariaatacu t̄upu marī iñarārōa —jāā īwī Jesús.

¹⁶ Bairo Jesús, jāā cū caĩrō tūgo, Tomás, apeyera Gemelo na caĩ wāmetinucūw̄ p̄ame atore bairo jāā īwī:

—Jito, marī cūā cū mena marī cariayasiro ñurō.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷ Bairo top̄u etarā, jāā wiroñawū: Merē Lázaro ānacūrē bap̄aricānacā r̄umu netōñupā cū rupaar̄i ānajērē ūtā oper̄u na cacūrocaatato hero yua. ¹⁸ Mai, Betania p̄ame Jerusalén macā tuaca itia kilómetro cārō majū etaricaro āmu. ¹⁹ Capāār̄p̄na judío majā mena macāāna Martare, bairo Mariājāārē na iñarásupa, na yu cū cariaro jūgori na tūgoña yapapuaeticōāto ĩrā. ²⁰ Bairo Jesús ti macāp̄u cū caetaató tūgori, Marta p̄ame jāā bocáo asūpo. Cō yao Mariā p̄ame w̄ip̄na tuacōāñupō. ²¹ Bairo Marta p̄ame jāā bocári, atore bairo q̄ūwō Jesure:

—Yu Quetiup̄au, jāātu mu caāmata, yu yu baiyasietibujioatacūmi.

²² Baior̄na, yu masīña: Nipetirije mu caj̄enir̄jērē mu jogūmi Dios. Āmer̄p̄ cūārē mu caj̄enir̄ōrē bairo átimasiñami Dios —q̄ūwō Jesure.

²³ Bairo cō caĩrō, Jesús p̄ame cō īwī:

—Mu yu catitunucoagūmi tunu —cō īwī Jesús.

²⁴ Bairo Jesús cō cū caĩrō, Marta p̄ame atore bairo q̄ūwō tunu:

—Ym masiña merē tiere. Nipetiro cariaricarā nemo na cacatitunurī rūm̄u, cat̄sari rūm̄u caānop̄u cū cūā catitunuḡami —qūiwo Jesure.

²⁵ Bairo cō caīrō tūgo, Jesús p̄ame bairo cō īwī Martare tunu:

—Yna, ym āniña cariyasiricarārē cacatijūgon. Bairi nipetiro yure cat̄gousarā atī yerap̄ure cariacoana nimirācūā, caticōā ninucūgarāma.

²⁶ Tocāncāp̄ma mai, cacatiāna, yure cat̄gousarā cariacoana nimirācūā, caticōā nigarāma. ¿Cariape m̄u tūgoyati atore bairo m̄u ym caīquetibujarijere? —cō īwī Jesús Martare.

²⁷ Bairo Jesús cō cū caīrō tūgo, Marta p̄ame atore bairo qūi yawō:

—Ym Quetiupau, m̄urē cariape majū ym tūgousaya. M̄na, m̄u āniña Mesías, Dios macū. Dios cū cajon majū m̄u āniña. M̄na, atī yerap̄u caatīpau na caīwoatujūgoyeticūricū majū m̄u āniña —qūiwo Marta Jesure.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸ Atore bairo Jesure qūi h̄sm̄u yaparori bero yua, cō baio Mariare cō piijori yasioroaca cō ī quetibujuyupo:

—Marirē cabuei atoa niñami. Bairi m̄urē ym piijorotiami.

²⁹ Bairo Marta cō caīrō tūgo, jicoquei wām̄nucā Jesure qūiñao aticoasupo.

³⁰ Mai, Jesús p̄ame macā tūnip̄u jāā jūgoānicōāwī. Ti macāp̄ure jāā jāāetaep̄u mai. Marta jāārē cō cabocāetatarap̄ma jāā ānicōāwī. ³¹ Bairo Marta cō cō caīrō, tām̄urī wām̄nucārī na wiire witi aticoasupo María, Jesut̄u acó. Bairo tām̄urī cō cawitiáto iñarā, judío majā cō ya wiip̄u cōjāārē na tūgoña yapapuaeticōāto irā, caīnarātana p̄ame cō usacoásúparā. “María cō yam̄ masā orep̄u otio acó baiomo,” ī tūgoñarī cō usacoásúparā.

³² Bairo María atī, Jesús cū caānop̄u etari, Jesús r̄epori t̄p̄u cō r̄apopaturi mena etanumuo etawō. Bairo etari, María qūiwo Jesure:

—Ym Quetiupau, jāāt̄u m̄u caāmata, ym yam̄ baiyasietibujioatacamī.

³³ Bairo María, judío majā cō mena caatīatana cūā na caotiro iñarī, Jesús p̄ame cū yerip̄u butiuro na tūgoñamairī yapapua jāñuwī. ³⁴ Bairo tūgoña yapapuari, bairo na ī jēniñawī:

—¿Noop̄u Lázaro rupaari ānajērē mujāā rocarī?

Bairo qūiwā na p̄ame:

—Jāā Quetiupau, marī iñaaátó ti masā orep̄u.

³⁵ Bairo na caīrō, Jesús p̄ame butiuro otiwī. ³⁶ Bairo Jesús butiuro cū caotiro iñarā, judío majā p̄ame bairo na majū āmeo īwā:

—Iñañijate. ¡Nocārō butiuro majū cū cū maimiñuparī Lázaro ānacūrē Jesús!

³⁷ Bairo na caīrō, judío majā mena macāāna jicāārā na majū bairo āmeo īwā:

—Āni Jesús, cacaapee iñaeacu cūārē cacatiocōārīcū nimicūā, ¿dopēī jicā wāme ūno Lázaro ānacūrē cū juátinemo masīētībujioyupari? —āmeo īwā jicāārā judío majā.

Resurrección de Lázaro

³⁸ Tunu Jesús p̄ame bairo na caāmeo itoye, cū yerip̄u butiuro tūgoñarī, Lázaro ānacū masā opeuacap̄u amī. Mai, Lázaro ānacū masā ope p̄ame ūtā orep̄u ām̄u. Bairi tunu ūtā tii mena ti ope biaricaro cūgow̄u.

³⁹ Bairo īwī yua Jesús p̄ame:

—Masā ope ūtā tii biaricatiire newoya.

Bairo Jesús cū caīrō tūgo, Marta, Lázaro cabaiyasiatacu ānacū yao p̄ame atore bairo qūiwo Jesure:

—Ym Quetiupau, merē baparicānacā rūm̄u majū netōcoaya. Toreto, merē roro majū ānijusucoato.

⁴⁰ Bairo cārē cō caīrō tūgo, Jesús p̄ame atore bairo cō īwī Martare:

—Merē m̄ ȳ quetibuj̄ap̄u: “Cariape ȳ m̄ catūgousaata, Dios caroa camasārē cū caāti īñorj̄ērē miñago,” m̄ ñiap̄ —cō īwī.

⁴¹ Bairo Jesús Martare cō cū caī yaparoro, Lázaro ānacū masa ope ūtā ti biaricatiire p̄awocōāwā yua. Bairo na cap̄aworo īñarī, Jesús p̄ame ūm̄arecōop̄u īñam̄gōjori, atore bairo Diop̄ure qūī j̄eniwī:

—Caac̄u, ȳ mena m̄ ñuj̄añuña. Tocānacāni ȳ caj̄enirō ȳ m̄ tūgocōāña.

⁴² Ȳ masiña merē: tocānacāni ȳ m̄ tūgonucūña. Bairi tunu ānoa camasā caāna j̄ugori bairo ñiña: “Cariapea ānia niñami Dios cū cajou majū,” na íato ī, bairo m̄ ñiña —qūīwī Jesús cū Pac̄u Diop̄ure.

⁴³ Bairo Diop̄ure qūī j̄eni yaparori bero, Jesús p̄ame bus̄arique tutuaro mena atore bairo īwī:

—¡Lázaro, witiásá top̄ure!

⁴⁴ Bairo Jesús cū caīrō, cariyasiricu p̄ame ti masā opep̄ure witicoamí. Cū wām̄orī cū rap̄ori cūā juti mena na cad̄uruaricu witiámí. Tunu bairoa cū rap̄oa cūārē juti asero mena paumaricū witiámí. Bairo cū cawitiató, Jesús, bairo na īwī:

—Cū ōwāña, cū caāmasīparore bairo īrā —na īwī Jesús.

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Bairo Jesús cū caátiee īñarī, capāārā judío majā Maríaj̄āārē cabapacatirátana, Jesús cū caāti īñoatajere caīñaatana cū tūgousajūgowā. ⁴⁶ Bairo na catūgousamiatacūārē, aperā j̄icāārā p̄ame fariseo majārē na īñarásupa. Bairo na īñarátí yua, nipetirije Jesús cū caátiatajere na quetibuj̄ayupa. ⁴⁷ Bairo na caīquetibuj̄urijere tūgori, fariseo majā sacerdote majā quetiuparā cūā nipetirā neñañuparā Junta Suprema na caīrōp̄u. Top̄u neñarī, atore bairo īñuparā:

—¿Dope bairo cū mena marī ānaati? Cū, caūm̄ capee majū caroa áti īñorj̄ūērē na áti īñou átiyami camasārē. ⁴⁸ Cūrē, bairoa marī caátiroticōāmata, capāārā camasā cū jetore cū tūgopaje usagarāma. Bairi tunu Roma macāāna carotirā marī t̄p̄u at̄iri, marī ñubuerica wii templo wiire átiyasio rocacōāgarāma. Tunu bairoa marī nipetiro ati yepa caāna cūārē marī paj̄iare peyocoagarāma —āmeo ī bus̄uyuparā na caneñarōp̄u.

⁴⁹ Mai, na mena macāācū j̄icāū Caifás cawāmecucu ti cūmarē sacerdote majā quetiup̄u caācū p̄ame bairo na īñup̄u:

—Muj̄āā, catūgoñarīq̄ūē mána majū muj̄āā āniña. ⁵⁰ Bairoa tunu muj̄āā atore bairo muj̄āā ī tūgoñaētīñati: “Nipetiro marī camasārē aperā na capaj̄iā repeyop̄aro ūnorēā, j̄icāūā caūm̄u jeto cū cariaro roque ñubuj̄ioro,” ¿muj̄āā ī tūgoñaetimaj̄ūcōāñati?

⁵¹ Mai, Caifás p̄ame atore bairo cū caīyaparoata, cū maj̄ūā cū catūgoñarō mee bairo īñup̄u. Ti cūmarē sacerdote majā quetiup̄u cū caānoi, Dios p̄ame, “Bairo iña,” īrīq̄ūērē cū catūgoñarīq̄ūē joro j̄ugori bairo īñup̄u. Jesús, judío majā na carorije wapare netōḡu, ti yepa macāānarē na cū caribojapeere īḡu, bairo īñup̄u. ⁵² Bairi tunu Jesús judío majā na carorije wapa jeto meerē cū canetōbojapeere bairo īñup̄u. Nipetiro aperā ati yepa macāāna caábataricarā Dios yarā cū pūnaa caāniparā cūārē na cū canetōpeere īḡu īñup̄u Caifás sacerdote majā quetiup̄u. ⁵³ Bairo Junta Suprema na caīrōp̄u na caneñabus̄uri r̄ūma, Jesure cū na capaj̄iārocapeere āmeo bus̄up̄eni weyocōāñuparā fariseo majā bairi sacerdote majā quetiuparā mena.

⁵⁴ Bairi yua, Jesús puame cū na capajīāgarijere masīrī, baujaro judío majā quetiuparā na caānopure āniñesēāemi yua. Bairi Jesús Judea yepa caānimitacu jāā cū cabuerā mena jīcāpau desierto tūaca macā, Efraín cawāmecuti macāpu jāā jūgoetawī. Bairo ti macāpu jāā cū cabuerā mena etari, ti macāpu jāā jūgoānicōāwī Jesús.

⁵⁵ Bairi Jesús ti macāpu jāā cū cajūgoāno, merē petoaca rusawu judío majā bose rūmu Pascua caetaparo. Bairo ti rūmu caetaparo jūgoye nipetiro judío majā Jerusalén macāpu jeto áamá. Caroarā nigarā Dios cū cañajoro, na caátinucūrōrē bairo átigarā ásuparā. ⁵⁶ Bairo bairā, judío majā quetiuparā puame Jesure cū macā ñesēāñuparā, cū ñerī cū preso jogarā. Bairo cū macā ñesēārī, tocānacāpūrea templō wiipū na jēniñamacā ñesēāñuparā. Atore bairo iñuparā:

—¿Dope mujāā ī tūgoñāñati? ¿Jesús cūā ati bose rūmurē cū etañati, o cū etaecñati ato? —na ī jēniñāñuparā.

⁵⁷ Mai, judío majā aperā sacerdote majā quetiuparā cūā ni jīcāū ūcū Jesure cū caetarije quetire cū catūgoata, “Jicoquei cariape cū quetibujāto,” ī roti cūñuparā, bairo na cañquetibujero Jesure cū ñe masīgarā yua.

12

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Jīcā wāmo peti jīcā pēnirō cānacā rūmu Pascua bose rūmu caetaparo jūgoye, Jesús Betania macāpu jāā jūgoāmī. Ti macāpu cariyasiricure cū cacatioricu Lázaro tūpu jāā jūgoāmī. ² Topu, cū cacatioricu Lázarojāā ya wiipū jāā jūgo űgarique űgawā, Jesure bñtioro qūñroarā. Mai, Marta puame jāārē űgarique batoó ámo. Lázaro puamea jāā menarē mesapu űgarui ámi. ³ Bairo jāā caugaruiro, María puame nardo caroa cajutiñurījē cawapa pacarije paioo trescientos gramos majūrē jeamó. Bairo jeatūri, Jesús rūporire piopeowō. Bairo áti yaparo, cō poañarō mena pare bopowō. Bairo cō caáto, nipetiro ti wii pupearu jutiñu bijapeticoapu yua. ⁴ Bairo Jesure cō caátiere iña, Judas Iscariote, jāā mena macāācū, Jesure cabero cabusujābuitirocapau puame bairo iwi:

⁵ —¿Dopēiō tie cawapa pacarijere trescientos denario moneda tiiri majū nuniwapatari, cabopacarārē na cō juápeyupari? —īwī Judas jāā mena macāācū puame.

⁶ Mai, Judas puame cabopacarārē caññamai ūcū meena, tore bairo ī busuwī. Cajeruti jeyanucūrī majōcū ānirī bairo iwi. Mai, cū, Judas puame jāā yaye dinero cajāñari poare caññaricāñugōbojan āmi. Bairo caácu nimicūā, ti poa macāājerē jericawori cū majū cū caborijere cawapatinucūū ānirī, tore bairo iwi. ⁷ Bairo Judas cū cañrō, Jesús puame qūñwī:

—Patowācōrō cō ī busupajūgoeticōāñā. Atio carōmio puame yu rupauri caānipeere caroaro átijūgoyeticūō átiyamo tie cajutiñurījē mena. ⁸ Cabopacarā roquere tocānacānia na mujāā iñacōā ninucūgarā, mujāā watoa na caāno. Yu puame roque tocānacānia mujāā mena yu āmerīgu —qūñwī Jesús Judare yua.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Capāārā judío majā mena macāāna masiñupā Betania macāpu Jesús jāā cū cajūgoānierē. Torena, bñtioro Jesure caññagarā ānirī, ti macāpu jāā iñarā etawā. Bairi Jesús jeto meerē caññagarā ānirī etawā. Lázaro cariyasiricu ānacūrē Jesús cū cacatioricu cūārē iñagarā, topu etawā. ¹⁰⁻¹¹ Mai, sacerdote majā quetiuparā puame, “Cū, cariaricure Jesús cū cacatio iñorīqūrē

caññarĩcārã ãnirĩ capããrã judío majã marĩrẽ ricawatiri, Jesús puamerẽ cã tũgousarã átiyama,” ãmeo ññuparã. Bairo ñrĩ yua, Lázaro cããrẽ cã pajĩã rocãcõãgayuparã.

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Mai, ti watoa caãno, capããrã camasã Jerusalẽpu ásupa, Pascua bose rãmu netõrána. Baiiri ti rãmu busuri rãmu caãno merẽ masĩñupã Jesús ti macãrẽ cã caetapeere. ¹³ Bairo cã caetapeere camasĩrã ãnirĩ yua, peepũ ùnie carupaño querire pajure jeri, Jesure cã bocáwã. Bairo cã bocárána, atore bairo ì basa awajabusũ ñseanipeowã:

—¡Nocãrõ to ñnumajũcõãñati! ¡Nocãrõ cañũũ majũrẽ Dios cã matutuarije mena marĩ cã cajoure cã marĩ basapeoto! ¡Nocarõ cañũũ Israel macããna Quetiupau Rey majũrẽ cã marĩ basapeoto!

¹⁴ Jesús puame burrore bocãetari cã buipũ pesari ámĩ Jerusalẽpu. Mai, Dios ya tutipũ cããrẽ torea bairo cã cabaipeere ì quetibũjũyupa:

¹⁵ “Tũgoña uwieticõãña mũjãã Siõn macã macããna. Ññañijate.

Mũjãã Quetiupau Rey burro buipũ pesari atíyami,” ì quetibũjũ woatuyupa Dios ya tutipũ.

¹⁶ Mai, caãnijũgoro jãã, cã cabuerã, jãã tũgomasiẽpũ torea bairo ì quetibũjũriquere. Cabero, Jesús riari bero umũrecõõpu cã cawãmuátõ berõpu roque, nipetirije Jesús cã cabaipeere na cawoatujũgoyetiriquere jãã masĩwã. “Jesús cã cabaipeere ì quetibũjurã bairo ì woatuyupa,” jãã ì tũgoñamasĩwã.

¹⁷ Mai, Jesús Lázarore masã operũ caãcãrẽ cã cacatioro caññarĩcārã puame tie nipetiro na caññarĩqũẽrẽ na quetibũjũ netõrã áma camasãrẽ. ¹⁸ Baiiri nipetiro camasã Jesure cã bócarásupa. Jesús, ti wãme catorique caroare cã caati ññorĩqũẽrẽ na caquetibũjũro jũgori cã bócarásupa. ¹⁹ Aperã fariseo majã puame atore bairo ãmeo ññuparã:

—Merẽ mũjãã masĩña: Tore bairo na caññĩjẽrẽ marĩ caẽñotaeticõãta, dope marĩ áti masĩtĩgarã. Ññañijate. ¡Nipetiro camasã cã jetore tũgousarã átiyama! —ãmeo ññuparã fariseo majã.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Jerusalẽpu cabose rãmu netõrátana mena macããna cãã ãñupã jĩcããrã griego majã. Baiiri na cãã ti bose rãmu caãno Diore cañroaratána ãñupã. ²¹ Baiiri na puame Jesure caññagarã ãnirĩ, Felipe tũpu etawã. Mai, Felipe puame Galilea yepa jĩcã macã Betsaida macããcũ ámi. Baiiri na puame butioro atore bairo Felipere qũĩwã:

—Jesure butioro cã jãã ññagaya.

²² Bairo cã na cañrõ tũgo, Felipe, Andrés puamerẽ cã quetibũjũámĩ. Baiiri na puagarãpu Jesure cã quetibũjũra etawã. ²³ Bairo cã na cañquetibũjũro tũgo, Jesús puame atore bairo jãã ñwĩ:

—Merẽ petoaca cõñacoatĩya yũ, Camasã jũgocũre yũ na capajĩãrocaro bero caãnimitacũãrẽ yũ cacatitunu wãmuápáro umũrecõõ buipũ nocãrõ caroaro caãnopũ. ²⁴ Cariape majũ mũjãã yũ quetibũjũya: Trigo aepa ùnorẽ ñerĩ pupeapu marĩ caotero bero, tie oterique boaweri caputieticõãta, bairica majũ rĩca jomasĩtĩgaro. Bairopua, ñerĩ pupeapu marĩ caotero bero, tie oterique boaweri caputiata roquere, caroa capee majũ rĩcãcũtinucũã. ²⁵ Baiiri tunu Diore caboena ãnirĩ, ati yepa macããjẽ jetore butioro mũjãã caugaripea ññacõãninucũata, cayasiparãrẽ bairo mũjãã tuagarã. Baiiri ati yepa macããjẽ carorijere mũjãã caboeticõãta roque, Dios mena cañnicõãninucũparã mũjãã

ānigarā. ²⁶ Bairi noo caborā yu caquetibujurijere catūgousagarā na tūgopaje usaáto yu yayere, yu paabojari majārē bairo na caānigaata. Tore bairo na caápata, na cūā yu caānopure ānigarāma. Bairi yu caquetibujurore bairo tūgousari caroaro caāticōānarē yu Pacu Dios pūame na iñamairi caroare na jogami —jāā ī quetibujuwī Jesús.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ Bairo jāā ī quetibujū yaparo, bairo jāā īwī Jesús: “iĀmea bñtioro majū yu yeripū yu tūgoña yaparuaya! ¿Bairi, nopē bairo Diore cū ñi jēnicuti? ‘Caacu popiye yu baio joroque cabaipēe to baieticōāto,’ cū ñi jēnietigu. Bairo Diore cū ñi jēnietigu, itorecūna popiye yu catāmuorijē jūgori ati yepa macāāna na carorije wapare netōū acū yu apū!” jāā īwī Jesús.

²⁸ Ī yaparo, atore bairo quī jēniwī Diopure: “Caacu, āmerē mū catutuarije pūamerē camasārē na iñoña,” quī jēniwī Jesús.

Bairo cū caījēnirō, amurecōpū atore bairo ī bñsuoajowū: “Merē yu catutuarije caroa āti iñorīquērē camasārē na yu āti iñonucūña. Bairi tunu yu catutuarije caroa mena camasārē na yu āti iñonemogu tunu,” ī bñsuoajowū jōbuipū.

²⁹ Camasā, cūtu catūgoāna pūame bairo caībñsuoajorijere tūgori, bairo īwā: —Bupore bairo ocajorū.

Aperā camasā jīcāārā bairo īwā:

—Diotū macāācū āngel Jesús mena bñsuroyaami —īwā.

³⁰ Bairo na caīrō tūgo, Jesús pūame bairo na īwī:

—Yu yaye macāājē rotie meerē bairo ī bñsūami Dios. Mūjāā yaye macāājē rotie majū roquere bairo ī bñsūami. ³¹ Bairi tunu merē āmea niña Dios ati yepa macāāna nipetiro camasārē cū caīñabeseri rūmū. Bairi wātī ati yepa quetiupū cūārē āmea Dios cū rocacōāgūmi yua. ³² Bairi tunu yucpāipū yu papuaturi yu na canemugōñucōrō jūgori, ati yepa macāāna capāārā na carorije wapare netōrī, yu yarā jeto na ānio joroque na yu ātigū —jāā ī quetibujuwī Jesús.

³³ Bairo Jesús cū caīrījērē cū tūgomasīata, bairo yucpāipū cū na capapuario cū carīápeere quetibujūgū īmiwī. ³⁴ Camasā pūame bairo cū caīquetibujurijere tūgorā, atore bairo quīwā Jesure:

—Dios yu tutipū na cawoaturiquere camasā jāā na caquetibujuro atore bairo jeto jāā tūgonucūña: Mesías Dios cū cajon tocānacā rūmū cacaticōāninucūñ nīgūmi. ¿Nopē mū pūame, “Dios cū cajon Camasā Jūgocu pūame yucpāipū yu na capapuarocarō yu riacoagu,” miñati? ¿Bairi ñi pūame cū ānicuti cū, camasā Jūgocūre bairo caācū? —quī jēniñawā camasā Jesure.

³⁵ Bairo camasā cū na caīrō tūgo, Jesús pūame atore bairo na īwī:

—Mūjāā mena mai ati yepapū ācū, yua, yu āniña ati yepa macāāna canaitiārōpū caānarē bairo caānarē cajīñawoāre bairo caācu majū. Baiipūa, yoaro majū mūjāā mena yu āmerīgū. Bairi mūjāā mena yu caāno mai, yu caquetibujurijere caroaro yu tūgousaya, roro jāā tāmūore, irā. Bairi merē mūjāā masīña: Camasā ñami canaitiārōpū jīñawoena áná, “Cariape jāā áná,” ī masīetīñama. ³⁶ Bairi yu, cajīñawoñre bairo caācū, mūjāā mena mai yu caāno iñarī, caroaro majū yu tūgousaya. Canaitiārōpū caānarē bairo mūjāā caāmerīparore bairo irā, caroaro cariape yu caquetibujurijere yu tūgousaya — na īwī Jesús camasārē.

Bairo na ī quetibujū yaparo, aperopū na rutiweyocoāmí Jesús yua.

Por qué los judíos no creían en Jesús

³⁷ Bairo Jesús p̄ame nocārō caroa Dios yaye átí ññorĩqũērē na caĩñarō, na cū caátí ññomiatacũārē, judío majā p̄ame, “Cariape caroare marĩ átí ññou átiyami,” qũĩ tũgousaema Jesure. ³⁸ Bairi profeta Isaías ānacũ Dios ya tutip̄ cū cawoaquetibujucũĩrĩcārōrē bairo bai etaw̄n yua. Mai, profeta Isaías ānacũ p̄ame Dios ya tutip̄ atore bairo ĩ woatujũgoyeticũñupĩ:

“Dios, jāā Quetiupau, jāā caquetibujurijere, noa ũna tiere tũgousaetiyama. Bairi tunu m̄n yaye caroa átí ññorĩqũērē ññamajũcōāmirācũā, cariape jāā tũgousaetiyama,” ĩ woatuyupi.

³⁹ Bairi camasā profeta Isaías ānacũ cū caĩwoaquetibujuricarore bairo Jesús cū caquetibujurijere cū tũgousagaema. Tunu profeta Isaías ānacũ apearap̄ cũārē atore bairo ĩ woatu quetibujucũñañupĩ:

⁴⁰ “Cacaapee cũgorā nimirācũā, di r̄m̄n ũno caroa Dios cū caátí ññorĩjērē na ññamasĩētĩō joroque na átigumi.

Ati poa macāāna na yerip̄ catũgoñamasĩgaetoi, cacaapee cũgorā nimirācũā, cū caátiere na ññamasĩētĩō joroque na átigumi.

Tunu bairoa caāmoō cũgorā nimirācũā, cū yaye quetire na tũgomasĩētĩō joroque na átigumi.

Na yerip̄re tũgoñamasĩētĩñama na cū caquetibujugamirĩjērē.

Bairi, [Jāā m̄n netōwā,] ĩētĩncũñama Diore,” ĩ quetibujuyupi Isaías ānacũ.

⁴¹ Mai, Isaías ānacũ p̄ame tore bairo cū caĩwoaturijere merē ññañupĩ Dios cū catutuarije mena ati yeparap̄ Jesús cū cabaipere. Bairo Jesús cū cabaipere caĩñarĩcũ ānirĩ tore bairo quetibujuyupi.

⁴² Bairo Jesure cū na catũgousaetimiatacũārē, capāār̄p̄na judío majā mena macāāna cū caquetibujurijere tũgousawā. Bairi tunu jĩcāārā judío majā quetiuparā caānimajūrā cũā Jesús cū caquetibujurijere cū tũgousawā. Bairo Jesure cū tũgousamirācũā, fariseo majārē uwiri, baujaro, “Jesure catũgousarā jāā āniña,” ĩema. “Bairo marĩ caĩata, sinagoga ñubuerica wiirip̄ marĩ caāno fariseo majā marĩ acuwiyorema,” ĩrā, baujaro Jesure cū na catũgousarijere bai ĩñoagaema. ⁴³ Mai, na p̄ame Dios b̄tioro na cū caĩñajesopee ũnorēā, b̄tioro camasā p̄ame narē na caĩroaro bowā. Bairi Jesús p̄amerē baujaro tũgousagaema.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

⁴⁴ Bairo jāā ĩ quetibuj̄n yaparo, Jesús p̄ame b̄s̄urique tutuaro mena atore bairo ĩwĩ: “Ñi jĩcāũ ũcũ ȳn caquetibujurijere catũgousau p̄ame, ȳn jeto merē tũgousau átiyami. Ȳre cajoricu ȳn Pacu Dios cũārē cū tũgousau átiyami.

⁴⁵ Bairi tunu ni jĩcāũ ũcũ ȳre caĩñanucũbugou ȳn jeto meerē ññanucũbugou átiyami. Bairi ȳre cajoricu ȳn Pacu Dios cũārē caĩñanucũbugoure bairo ácu baiyami.

⁴⁶ Ȳn, ȳn āniña camasārē canaitĩār̄op̄ cañnarē cajĩñawoure bairo caátiatácu ati yeparap̄re. Bairi ȳn caquetibujurijere catũgousarā p̄ame canaitĩār̄op̄ cañnarē bairo roro átĩmerĩgarāma. ⁴⁷ Bairi ȳn caquetibujurijere tũgocōāmirācũā, ȳn caquetibujurore bairo caāperārē popiye na bairo joroque na átiacú mee ȳn ap̄. Bairi tunu ati yepa macāāna camasārē ȳn majjūā na átirei acú mee ȳn baiw̄n. Na carorije wapa roquere ati yepa macāāna camasārē na netōũ ácu ȳn baiw̄n.

⁴⁸ Bairo ȳre boetiri, ȳn caquetibujurijere catũgousagaenarē carep̄n merē nicōāñami. Bairi atie mujjāā ȳn caquetibujurijere na catũgousagaetie wapa jũgori popiye na bairo joroque na átigumi camasārē Dios, cū caĩñabeseri r̄m̄n cat̄sari r̄m̄n caāno yua.

⁴⁹ Ȳn p̄ame ȳn majjūā ȳn catũgoñarĩjē mena mee b̄s̄uri mujjāā ȳn quetibuj̄nucũñā. Ȳn Pacu Dios ȳre ati yeparap̄ cajoricu p̄ame roque ȳn

caĩpeere, yu caátipee cūãrē yu átiroticūwī. ⁵⁰ Bairi yu masĩña bairu yu Pacu Dios yu cū caátiroticūĩqũerē: Camasā yeri capetietiere na cacūgomasīparore bairo ĩ, tore bairo yu quetibuj̄u rotijowī. Bairi yu caĩrjē puame yu majūã yu caĩrjē mee niña. Yu Pacu cū caĩquetibuj̄u rotijoricarore bairo jeto roque cariape ñi quetibuj̄unucũña,” jāã ĩ quetibuj̄uwī Jesús.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

¹ Judío majã bose r̄umu Pascua caetaparo, jĩcã r̄umua r̄usawu merē. Cū pacu cū cacūĩcã r̄umu caetaro, jāãrē pitiri cū pacu Dios t̄upu átĩ cū caãniápere masĩcõãwī merē Jesús. Bairi ati yepa macããna marĩ cū yarãrē marĩ maimajũcõãwī Jesús. Bairo jeto marĩ maicõã ninucũgumi tocãnacã r̄umua.

²⁻⁴ Bairi merē Judas, Simón Iscariote macãrē cū yeripu wãtĩ cū jācõã bauwī, Jesure cū cabusuj̄abuitirocamasīparore bairo ĩ. Bairi Jesús puame masĩcõãwī, Dios cū carotijoricu añirĩ. Tunu bairoa Dios t̄upua cū catunuar̄pee cūãrē masĩcõãwī Jesús. Bairi cū pacu Dios puame nipetirije rotimasĩĩqũerē cū joyupi Jesure. Bairi jāã jĩcãrõ mesapu caugaruimiatacu, Jesús puame wãmunucãwī. Bairo wãmunucãrĩ, cū jutiro cabui macããtõrē tuwe cũcõãwī. Bairo átĩ yaparo, juti aserore neátiri, tore cū isitawẽpu nejiyatuwī Jesús. ⁵ Bairo átĩ yaparo, ocore jotu bapapu waapiojãwī. Bairo átiri, jāã, cū cabuerã r̄uporire cosejũgowī Jesús. Bairo cose yaparori bero, jutĩ asero cū isitawẽpu cū capajũãtuatato mena jāã r̄uporire parebopowī Jesús.

⁶ Simón Pedro puame cū r̄uporire Jesús cã, cū cacosegaro, bairo qũĩwī:

—Yu Quetiupan, ¿yu cūãrē yu r̄uporire mu coseiãti?

⁷ Bairo Simón Pedro cū caĩrõ tũgo, Jesús puame bairo qũĩwī:

—Ãmeacã bairo mu yu caátigarijere mu tũgoña masĩtĩña mai. Caberpu tiere mu tũgoña masĩgu yua —qũĩwī.

⁸ Pedro puame bairo Jesús cū caĩrõ tũgo, bairo qũĩwī:

—¡Yua, yu r̄uporire mu yu cose rotietimajũcõãgu!

Bairo cū caĩrõ, Jesús puame bairo qũĩwī Pedrorre:

—Bairo mu yu cacoseeticõãta, t̄umã, yu yarã mena macããcũrē bairo mu ãmerĩgu.

⁹ Jesús bairo cū caĩrõ tũgo, bairo qũĩwī Simón Pedro puame:

—Yu Quetiupan, toroque yu r̄uporĩ jetore coseeticõãña. ¡Bairi yu wãmorĩ, yu r̄upoa cūãrē yu cosepeyocõãña yua! —qũĩwī Pedro Jesure.

¹⁰ Bairo cū caĩmiatacũãrē, Jesús puame bairo qũĩnemowī tunu:

—Ãmeacã merē caroaro caugueri usacosere yaparoatana marĩ caãmata, nairõãcã usanemoa maninucũña, merē caroaro nipetiro rupa caugueri mána añirĩ. Bairi marĩ r̄upori jetore marĩ cacosenemopee niña. Bairãpuã, carorije cawapa mána, caugueri mánarē bairo caãna mujãã ãniña. Bairo cabairã nimirãcũã, bairãpuã nipetiro tocãnacãũpuã bairo mujãã ãmerĩña —qũĩwī.

¹¹ Mai, “Bairãpuã, nipetiro tocãnacãũpuã caugueri mánarē bairo mee mujãã ãniña,” jāã cū caĩata, cũrē cabusuj̄abuitirocapure cū masĩrĩ, bairo jāã ĩwī Jesús.

¹² Bairo jāã, cū cabuerã r̄uporire cose yaparo, cabuimacããtõ jutiro cū cawecũatatore nejãñawī tunu Jesús. Bairo átĩ yaparo, mesapu ruiwĩ jāã mena. Bairo etanumurĩ bero, atore bairo jāã ĩ jẽniñawī Jesús:

—¿Mujãã masĩñati dope ĩgu mujãã r̄uporire yu coseupari? ¹³ Mujãã puame yure, jāãrē Cabuei, jāã Quetiupan, yu mujãã ĩ piinucũña. Bairo yure ĩ piirã,

cariapea írã yu mujãã ìnucũña. Cũã yu ãniña baiɾua. ¹⁴ Bairi yu ɾuame jããrẽ Cabuei, jãã Quetiupau, mujãã caĩpiinucũũ ɾuame, mujãã ɾuaporire yu cose yaparoaya merẽ. Bairi mujãã cũã torea bairo mujãã majũ mujãã ɾuaporire caãme coseparã mujãã ãniña tocãnacãũɾuea. ¹⁵ Bairi mujããrẽ ati wãmerẽ mujãã yu áti ìñoña, mujãã cũã tore bairo mujãã caãme átinucũũpore bairo ì yua. ¹⁶ Cariape mujãã ñi quetibujaya: Ni jĩcãũ ùcũ cũ quetiupauɾe capaabojarì majõcu cũ quetiupau netõrõ ãmerĩñami. Bairoa tunu ni jĩcãũ ùcũ cajoocõcu ɾuame cũrẽ cajoricu netõrõ ãmerĩñami. ¹⁷ Bairo yu caĩquetibujarĩjere tãgõusari caroaro mujãã caátì ãmata, caroaro useanirĩqũẽ mena mujãã ãnimasĩgarã.

¹⁸ “Baiɾua, mujãã nipetirãrẽ, ‘Bairo mujãã baigarã,’ ì busu mee mujãã ñiña. Yu ɾuame roque merẽ yu masĩña yu cabesericarã mujãã caãñerẽ. Bairi Dios ya tutipu na caĩwoatuquetibuju jãgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baigaro. Atore bairo ì woatu quetibujayupa: ‘Yu mena caũgarui nimicũã, yure cateei yu wapaçu majũ tuagumi,’ ì woatuyupa. ¹⁹ Bairi merẽ mujããrẽ cariape mujãã quetibuju weyojãgoyeticũũ ñiña. Bairi mujãã yu caquetibujurore bairo cabairo ìñarã yua, ‘Dios cũ cajoricu majũ ñiñami,’ yu mujãã ìgarã yua. ²⁰ Cariape mujããrẽ ñi quetibujaya: Ni jĩcãũ ùcũ yu caquetibujurotjoure catãgõusau ùcũ ɾuame yurẽ catãgõusaurẽ bairo ñiñami. Bairi tunu ni jĩcãũ ùcũ yu caquetibujarĩjere catãgõusau ɾuame yure cajoricu cũãrẽ catãgõusaurẽ bairo ñiñami,” jãã ì quetibujawĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ yua.

Jesús anuncia que Judas lo traicionarã

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Bairo jãã ì quetibuju yaparo, Jesús ɾuame butiuro tãgoñarĩqũẽ pairi cariapea jãã quetibujucõãwĩ cũ cabaipeere. Atore bairo jãã ìwĩ:

—Cariape majũ mujããrẽ ñi quetibujaya: Mujãã mena macããcũ jĩcãũ roro yurẽ ì busujãbuitirocagumi.

²² Bairo Jesús jãã cũ caĩrõ tãgori, jãã cũ cabuerã ɾuame jãã majũ tocãnacãũɾua, jãã ãmeo ìña maniapũ. “Cũrẽ ì ìmi Jesús,” jãã ì masĩrẽpũ. ²³ Mai, yu ɾuame Jesús butiuro cũ caĩñamai majũ yu ãmũ. Bairi yu mena Jesús ɾuame cũ cabusunemoree ãmũ, jãã caũgaruiãnitoye mai, cũ cabaipeere. ²⁴ Bairi Pedro ɾuame yure ìñarĩqũẽ mena yasiroa yu quetibuju jowĩ: “Noa na caátipeere tore bairo qũĩñati,” qũĩ jẽniñãto ì, tore bairo ámi Pedro. ²⁵ Bairo cũ caátimasĩorĩjẽrẽ ìñarĩ, yu ɾuame cũtu jãñurĩ etanucãrĩ atore bairo cũ ñi jẽniñawũ Jesure:

—Yu Quetiupau, ¿ni majũ cũ ãniñati?

²⁶ Jesús ɾuame bairo cũ yu cajẽniñarõ, atore bairo ñiwĩ:

—Pan yosenerĩ yu canuni ɾuame cũ majũ nigumi.

Bairo jãã ì quetibuju yaparo, Jesús tocãrõã yua cũ pããrẽ yosenunijowĩ Judas Simón Iscariote macãrẽ. ²⁷ Bairo pããrẽ cũ cañerõ bero, Judas yeripu wãtĩ merẽ nicõãñurĩ. Bairo cũ cabairo ìña, tocãrõã Jesús ɾuame bairo qũĩwĩ yua:

—Bairo mu caátigarĩjere tãmurĩã áticõãña.

²⁸ Bairo Jesús cũ caĩrõ, jãã cũ cabuerã mesapu caũgaruiatana, jĩcãũ ùcũ ɾuamena, “Bairo Jesús ìgu ìñami,” jãã ì tãgoña masĩrẽpũ, tiere tãgorã. ²⁹ Mai, Judas ɾuame jãã yaye dinero cajãñarĩ poare caĩñarĩcãũgõbojarì majõcu ãmi. Bairi atore bairo jĩcããrã jãã mena macããna ì tãgoñacõãwã: “‘Bose rãmu macããjẽ rotie mu wapatì ápã,’ qũĩgu ìatacumi, o ‘Apeye ùnie wapatirì cabopacarãrẽ na nunijã,’ ìgu ìatacumi,” jãã ì tãgoñacõãwã jãã ɾuame.

³⁰ Mai, Judas ɾuame Jesús pããrẽ cũ, cũ cayosenunirõ beroaca, jicoquei witicoámì merẽ yua. Bairo cũ cawitiátipau merẽ ñamipu ãmũ.

El nuevo mandamiento

³¹ Judas cū cawitiatato bero, Jesús pñame bairo jāā īwī yua:

—Āmea Dios macū yñ cañierē, yñ, Camasā Jūgocñ, yñ átī ĩñogñ. Bairi Dios pñame yñ jūgori nocārō cū catutuarije caroare átī ĩñogñmi camasārē. ³² Yñ, Camasā Jūgocñ nocārō yñ catutuarije yñ caátī ĩñoata, yñ Pacñ Dios cūā jāā catutuānierē ĩñogñmi. Tāmuriā tore bairo átī ĩñogñmi Dios cū camasīrjērē. ³³ Yñ yarā, yñ pñnaarē bairo caāna yoaro mujāā mena yñ tuaetigñ atī yeparapñ. Bairo mujāā yñ caaweyoro bero, mujāā pñame butiōro yñ mujāā macāmigarā. Bairi mujāā ĩñnemoña tunu, judío majārē na yñ caīquetibujñatatorea bairo ĩñi quetibujñgñ: Yñre mujāā macāmigarā. Bairo yñ macāmīrācūā, yñ caátīrapñpñre caetamasīēna āñirī, yñ mujāā bócaetigarā. ³⁴ Bairi atie cawāma wāmerē mujāā yñ átiroti cūñña: Mujāā majū tocānacāñpñna mujāā āmeo maicōā ninucūwā. Bairi yñ, mujāārē yñ camairōrēā bairo mujāā cūā tocānacāñpñrea āmeo maicōāñña. ³⁵ Bairi tocānacāñpñrea mujāā caāmeomairō ĩñnarā, nipetiro camasā mujāārē, “Na roque Jesús cū cabuerā majū niñama,” mujāā ĩ ĩñagarāma —jāā īwī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Bairo Jesús cū caīquetibujñuro bero, Simón Pedro atore bairo qūī jēñiñawī:

—Yñ Quetiupañ, ĩnoopñ āgñ, tore bairo mi quetibujñyati jāārē?

Jesús pñame atore bairo qūī yñwī:

—Mñā, noo yñ caátópñre yñ mñ usamasīētīgñ mai. Caberopñ roque yñ tñpñ mñ āmasīgñ.

³⁷ Bairo cū caīrō tūgo, Pedro pñame atore bairo qūīwī:

—Yñ Quetiupañ, ĩdopēī āmerē mai mñ yñ usamasīētībujñocūti? ¡Cotericarō mano mñ cariaparō ūnorēā, yñ pñame roque yñ riamasīña! —qūīwī Pedro Jesure.

³⁸ Bairo Pedro cū caīrō, Jesús pñame bairo qūīwī:

—ĪCariapea cotericarō mano yñ jūgori mñ riagayati? Bairi mārē cariapaea ñña: Ābocñ cū capiiparō jūgoye, itiani majū, “Cū yñ masīētīña Jesure,” yñ mītogñ.

14

Jesús, el camino al Padre

¹ “Yñ yarā, tūgoñarīqūē paieticōāñña. Dios mena tūgoñatutuari yñ mena cūārē tūgoñatutuacōāñña. ² Yñ Pacñ cū caāno ūmñrecōopñre āñapaurī capee majū ñña. Yñ Pacñ tñpñ āñimasīrīqūē caāmerīcōāta, ‘Mujāā caāñipapñre mujāā yñ qūēnojūgoyetibojañ āya,’ mujāā ñietibujñoricñ. ³ Bairi mai, yñ pñame mujāā caāñipapñ roto mujāā qūēnobojañ ācū yñ baiya. Bairo qūēno yaparori bero roque, mujāārē yñ nei atīgñ, yñ mena mujāā caāñimasīparore bairo ĩ. Bairo yñ caatō, mujāā cūā yñ caāñipañna mujāā āñigarā. ⁴ Merē mujāā etamasīña yñ jūgori yñ caátīrapñpñre.”

⁵ Bairo jāā cū caīrō tūgo, Tomás pñame Jesure bairo qūīwī:

—Jāā Quetiupañ, jāā masīētīñña. ĪNoopñre āgñ bairo miññati? ĪDope bairo jāā masīrāati mñ caápāwāpñre?

⁶ Jesús pñame bairo cū caīrō, atore bairo qūīwī:

—Yñā, yñ āñiñña, maa átāwārē bairo caācū. Yñā, yñ āñiñña cariapē caācñ. Caticōāñio joroque caācñ yñ āñiñña camasārē. Yñ jūgori mena jeto mujāā etamasīgarā yñ Pacñ cū caāñopñre. ⁷ Yñre mujāā camasīāta, yñ Pacñ cūārē cū

mujãã masĩcõãgarã. Merẽ ãmea yu mujãã masĩña. Bairo yure camasĩrã ãnĩrĩ, yu Pacu cã caátĩanie cããrẽ caĩñacõãnarẽ bairo mujãã ãniña.

⁸ Bairo Jesús jãã cã caĩrõ tãgo, Felipe ruame Jesure bairo quĩwĩ:

—Yu Quetiupau, mu Pacure jãã iñoña. Bairo jãã mu caĩñoata, jããrẽã tocãrõã ñucõãña yua.

⁹ Bairo cã caĩrõ, Jesús ruame atore bairo quĩwĩ:

—¡Ago tame Felipe! Nocãrõ yoaro mujãã mena yu cañnimitacããrẽ mai, ¿yu mu masĩtĩrecoayati? Yure caĩñanucũ, yu Pacu cããrẽ caĩñacõãninucũãrẽ bairo ãcũ baiyami merẽ. ¿Dopẽĩ, ‘Mu Pacure jãã iñoña,’ yu miñati? ¹⁰ ¿Cariape yu Pacu mena yu cañnierẽ, bairi yu Pacu cãã yu mena cã cañnierẽ mujãã masĩtĩñati? Bairo atore bairo mujãã yu caĩquetibujurije yu majũã yu catũgoñarõ mee bairo niña. Yu Pacu, yu mena caãcũ mena roque cã carotiro mena bairo caroaro cã paariquere yu átĩaninucũña. ¹¹ Mujãã cãã cariape masĩña yu Pacu mena yu cañnierẽ. Bairi yu Pacu cãã yu mena cã cañnierẽ masĩña. Bairo baiena cãã, jĩrĩãpura mujãã yu caãtĩ iñonucũrĩjẽrẽ iñarĩ, mujãã cãã cariapea masĩña. ¹² Bairi muña mee mujããrẽ ñiña: Yu caquetibujurijere cariape catũgousau ãnĩrĩ yu caãtie ñierẽ cã cãã átimasĩgumi. Yu roque yu Pacu tũru yu caãcoato jũgori, cã ruame jĩrĩã netõjãñurõ caroaro majũ átimasĩgumi. ¹³ Bairi yu wãme mena iĩrĩ nipetirije mujãã cajẽnirõ, mujãã caĩrõrẽã bairo mujãã yu átibojagu. “Yu Pacu Dios yu jũgori yu Pacu cã catutuarijere na iñãto na cãã,” i bairo mujããrẽ yu átĩ iñogu. ¹⁴ Bairi yu wãme mena iĩrĩ tocãnacã wãme mujãã cajẽnirõ cãrõ mujãã cajẽnirõrẽã bairo mujãã yu átibojanucũgu yua —jãã i quetibujuwĩ Jesús, jãã, cã cabuerãrẽ.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵ Bairo jãã i quetibujũ yaparori bero, bairo jãã i quetibujuwĩ tunu Jesús: “Yure mujãã camaiata, yu caroticũrĩjẽ cããrẽ torea bairo caroaro mujãã átĩcõã ninucũgarã yua. ¹⁶⁻¹⁷ Yu ruame yu Pacure mujãã yu jẽnibojagu, apeĩ mujããrẽ cajũgoãnitutuapau, Espĩritu Santo cariape majũ caãcãrẽ, tocãnacãni mujãã mena cã cañninucũparore bairo i. Ati yepa macããna roque, cã, Espĩritu Santore na yerĩu cã cũgoetinucũñama. Bairo cã cũgoetiri, cã caãtie, cã catutuarije cããrẽ iñajesoinucũñama. Bairi mujãã ruame roque cã mujãã masĩjãñuña, cã ruame mujãã mena tocãnacãni mujããrẽ cã caãno jũgori. Bairi tocãnacãnia mujãã mena, mujããrẽ ãnicõã ninucũgumi yua.

¹⁸ “Bairua, mujãã yu aweyocóãpérĩgu. Yu átĩgu tunu, mujãã mena tocãnacã rũmua ãnicõã ninucũgu. ¹⁹ Merẽ petoaca rusaya ati yepa macããna camasã yure na caĩñajãnaparo yua. Mujãã ruame roque tocãnacã rũmua yu mujãã masĩcõã ninucũgarã mujãã mena yu cañnicõãninucũrĩjẽrẽ. Yu ruame cañnicõãninucũ yu ãniña. Bairi torea bairo mujãã cãã mujãã ãnicõã ninucũgarã. ²⁰ Mujããrẽ Espĩritu Santo cã caetari rũmua caãno yua, mujãã masĩgarã yu Pacu mena yu cañnierẽ. Bairi mujãã cãã yu mena ãna, yu cãã bairi mujãã mena yu cañnie cããrẽ mujãã masĩgarã yua. ²¹ Yu caroticũrĩjẽrẽ tũgousari, yu caroticũrĩjẽrẽ bairo caãticõãninucũ ruame cariapea yu maicõãninucũãrẽ átĩgumi yua. Bairi yure camaicõãcãrẽ yu Pacu cãã cã maicõã ninucũgumi. Yu cãã cã yu maicõã ninucũgu. Bairi cã ñiñogu yu camasĩrĩjẽrẽ yua,” jãã i quetibujuwĩ Jesús cã cabuerãrẽ yua.

²² Apeĩ Judas cawãmecũ, Judas Iscariote mee caãcũ ruame atore bairo Jesure quĩ jẽniñawĩ:

—Yu Quetiupau, ¿dopẽĩ jãã jetore mu camasĩrĩjẽrẽ jãã miñoatĩ? ¿Dopẽĩ ati yepa macããna camasã cããrẽ na miñoecuatĩ? —quĩ jẽniñawĩ.

²³ Jesús p̄ame bairo Judas cū caĩjēniñarō, atore bairo q̄ũ ȳ p̄wĩ:

–Ȳre camai, ȳ b̄s̄urique c̄ārē cat̄gousā niñami. Bairi ȳ Pacu c̄ā cū majjāñugumi. Bairi yua ȳ Pacu mena p̄garāp̄na cū mena jāā ānicōā ninucūgarā tocānacā r̄m̄na yua. ²⁴ Ȳre camaiecū p̄ame roque ȳ b̄s̄urique c̄ārē cat̄gousāecū niñami. Tunu bairoa ȳ caĩquetibuj̄rije ȳ majjā ȳ cat̄goñarōā, ȳ caĩb̄s̄urije mee niña. Ȳ Pacu Dios ȳre cajoricu cū caĩb̄s̄u quetibuj̄rotirije majjū roque niña.

²⁵ “Bairi majjāā mena ācū mai, nipetirije atiere majjāā ñi quetibuj̄yua.

²⁶ Bairi Espiritu Santo majjāārē caj̄goānitutuapā, ȳ Pacu ȳ j̄gori majjāārē cū cajorap̄ p̄ame nipetirije majjāā masiōgumi. Bairi tunu atie majjāā ȳ caquetibuj̄rije nipetirijere t̄goña masīpetio joroque majjāā ātigumi yua.

²⁷ “Bairi ȳ p̄ame ȳ ācoagu. Bairo ácu, majjāārē ȳ joya j̄cārō t̄ni t̄goña yeri jāña ānajērē. Tie j̄cārō t̄ni t̄goña yeri jāñariq̄ūē caānicōānie ȳ yaye majjūrē majjāā ȳ joya yua. Ati ̄m̄recōo macāāna camasā na cajonucūrōrē bairo mee majjāā ȳ joya. Torena, t̄goña yap̄ruaeticōāña. Uwit̄goñaeticōāña. ²⁸ Merē ȳ majjāā t̄goaru, ‘Ȳ áya,’ majjāā ȳ caĩj̄jērē. Bairi tunu, ‘Majjāā mena ȳ āni at̄gu,’ ȳ caĩrj̄ē c̄ārē majjāā t̄goaru. Ȳre camait̄goñamajjūcōārā majjāā caāmata, ‘Ȳ Pacu t̄ru ȳ áya,’ ȳ caĩrj̄jērē t̄gori b̄tioro majjāā ̄seanibuj̄ioatana. Ȳ Pacu Dios p̄ame ȳ netōrō caānimajjūñi niñami. ²⁹ Torecū, cariape majjū majjāārē ñi quetibuj̄ j̄goyetiweyocōāña merē. Bairo ȳ caĩrj̄jērē bairo cabairopu, ‘Cariape majjū jāā ī quetibuj̄yupri,’ majjāā ī masīgarā yua.

³⁰ “Tocārōā yua, majjāā mena capee ȳ b̄s̄uētigu. Merē at̄gu baiyami ati yera macāānarē carotimasirī majjōcu. Cū p̄ame bairo rotimasimicūā, ȳre nopē caātij̄āt̄imas̄icē niñami. ³¹ Bairoa cabaipee niña bairopna, ati yera macāāna nipetiro camasā ȳ Pacu Diore cū ȳ camairj̄jērē na camasīparore bairo yua. Tunu bairoa masīgarāma ȳ Pacu Dios ȳre carotijoricu ȳ cū carotirorea bairo ȳ caátie c̄ārē,” jāā īwĩ Jesús.

Bairo ī yaparori bero: “Wām̄nucāña. J̄ito, t̄murī marī átóca merē,” jāā īwĩ Jesús, jāā, cū cabuerārē yua.

15

La vid verdadera

¹ Bairo jāā ī yaparori bero, Jesús bairo jāā ĩnemowī tunu: “Ȳ p̄ame ̄sew̄ caānimajjūrī w̄re bairo caācū ȳ āniña. Bairi ȳ Pacu Dios p̄ame cause otericu majjūrē bairo caācū niñami. ² Bairi ̄sew̄ j̄cā r̄ru caríca maciōcōā, ti r̄r̄re pajure recōāmasiñami ȳ Pacu. Caroaro ti r̄ru caríca c̄r̄pata, carorijē ūnierē jee reri, caroaro ĩñan̄ñje masiñami, capee to caríca c̄tinemoparore bairo yua. ³ Bairi majjāā p̄ame torea bairo ȳ caātirotic̄ur̄q̄ūērē t̄gousari caroarā majjū catuarā majjāā āniña. ⁴ Bairi ȳre t̄gousa jānaeticōāña. Ȳ cūā, majjāārē mairī, majjāā ȳ capitietorea bairo majjāā cūā ȳre ȳ t̄gousajānaeticōāña. Bairi merē majjāā masiña: J̄icā r̄ru ̄sew̄ r̄ru carupau majjūru to caāmericōāta, r̄ica jomas̄iēt̄iña. Carupau majjūru caāni r̄ru ānirī r̄ica c̄tinemas̄inucūña. Torena bairo majjāā cūā caroa wāmerē majjāā ātiānimas̄iēna, ȳre t̄gousari j̄cārōrē bairo ȳ mena majjāā caāmericōāta.

⁵ “Bairi ȳ p̄ame ̄sew̄ carupaw̄ majjūrē bairo caācū ȳ āniña. Majjāā p̄ame t̄w̄ ̄sew̄ r̄r̄re bairo caāna majjāā āniña. Bairi ni j̄cāū ūcū ȳre cat̄gousacōācū, ȳ cūā cū mena cū yeri ȳ caāmata, j̄cārō t̄ni caroa macāājērē ātiānimas̄iñami nocārō paio majjū yua. Ȳ, ȳ camanicōāta, nopē

bairo caroa macãājērē mujãã átimasĩēna. ⁶ Yũre tũgousari yũ carotirore bairo caátĩamerã na caãmata, rocaecocõãgarãma. Bairo rocaecori yua, peeropũ joe ecogarãma, carorije cajĩnirĩjē usewũ rũpũre jeri peeropũ na cajoererore bairo yua.

⁷ “Bairo yũre tũgousari yũ carotirore bairo jeto botioricarõ mano caátĩana mujãã caãmata, noo mujãã caborijere yũ jēniña. Bairo mujãã cajēnirõ, noo mujãã caborijere mujãã yũ jomasĩña. ⁸ Cariapea yũ cabuerã majũ caãna nocãrõ paio roa macãājērē átĩanimasĩñama. Bairo na caátĩanimasĩrĩjē jũgori yũ Pacũ pũame netõjãñurõ camasãrē caĩroaesoũ cañũũ majũ tuagũmi. ⁹ Torecũ, bũtiõro mujããrē ñiñamaĩña, yũ Pacũ yũre cũ camairõrēã bairo. Bairo yũ camairã ãnirĩ jĩcãrõrē bairo yũ mena ãnicõã ninucũña tocãnacã rãmũa. ¹⁰ Yũ caroticũrĩjērē caroaro tũgousari, yũ carotirore bairo jeto mujãã caátĩãmata, yũ camairã, yũ yarã majũ mujãã tuagarã. Yũ cũũ yũ Pacũ yũ cũ carotirore bairo ácsũ, cũ camai majũ yũ caãnorēã bairo mujãã cũã yũ camairã majũ mujãã tuagarã.

¹¹ “Atore bairo mujãã ñi quetibũyua, caroaro yũ mena mujãã causeanimasĩparore bairo ĩ. Tunũ bairoa mujãã causeani coterije caroaro jĩcãrõ tũni to caãnijĩãtiparore bairo ĩ, tore bairo ñi quetibũyua. ¹² Bairi atore bairo mujãã yũ átiroticũña: Mujããrē yũ camainucũrõrēã bairo mujãã cũã tocãnacãũpũa ãmeo maiña. ¹³ Nocãrõ cũ yarãrē camaimajũũ cũ caãmata, cũ majũ rupũũ mena cũãrē popiye tãmũorĩ cũ jũgori riamasĩñami. ¹⁴ Bairi mujãã yũ caroticũrĩjērē jĩcãrõ tũni mujãã caátimasĩata, yũ yarã, yũ baparã majũ mujãã ãniña. ¹⁵ Bairi ãmerē yua yũ paabojari majãrē bairo mujãã ñiñãetĩña. Mai, caraabojari majõcsũ pũame cũ quetiupũũ nipetirije cũ caátĩaninucũrĩjērē masĩetĩñami. Bairi ãmerē ‘yũ baparã’ mujãã ñiña, nipetirije yũ Pacũ yũ cũ caquetibũrotiriquere mujãã yũ camasĩõrõ jũgori yua. ¹⁶ Mujãã, yũre bori yũ mujãã besewũ. Yũ pũame roque mujããrē mairĩ mujãã yũ besewũ. Bairo mujããrē beseri caroa quetire mujãã yũ quetibũyũ rotioyua capããrã camasãrē, yũ yarã na ãnicõã ninucũõ joroque mujãã caátĩparore bairo ĩ. Tore bairo mujãã caátĩanimasĩata, yũ wãme mena ĩrĩ nipetirije mujãã cajēnirĩjērē mujãã jogũmi yũ Pacũ. ¹⁷ Bairi atiere mujãã yũ átiroticũña: Nipetiro tocãnacãũpũa ãmeo maiña,” ĩ quetibũjwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrē yua.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸ ĩ quetibũyũ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Ati ãmũrecõõ macããna, mujãã, yũ yarãrē na caĩñateata, merē yũre caĩñateajũgoricarã ñiñama. Tiere mujãã camasĩrõ yũ boya. ¹⁹ Mujãã cũã ati yepa macããna cariapea mujãã caãmata, na, camasã cũã mujãã maibujiorãma, na yarãrē na camairõrēã bairo. Yũ pũame roque mujããrē ati yepa macããna mena macããnarē mujãã yũ besewũ. Bairi mujããrē ati yepa macããna pũame bũtiõro mujãã teyama, merē ati yepa macããna mee mujãã caãno jũgori yua. ²⁰ Cajũgoye atore bairo mujãã yũ caquetibũnatajere tũgoñanemoñijate: Ni jĩcãũ ãcũ paabojari majõcsũ cũ quetiupũũ netõjãñurõ ãmerĩñami. Yũre roro yũ átĩ usanucũwã, yũ pajĩãgarã. Bairi mujãã cũãrē torea bairo roro mujãã átigarãma. Tunu bairoa yũ yaye quetire na catũgousaata, mujãã cũãrē mujãã tũgousagarãma mujãã caquetibũrĩjere. ²¹ Bairãpũa, aperã camasã mujããrē roro jeto átĩnucũgarãma, yũ caquetibũrĩjere tũgousari camasãrē na mujãã caquetibũjnetõrĩjē jũgori. Bairo mujããrē caátĩnucũrã pũame yũ Pacũ Dios yũre ati yepapũ cajoricure camasĩēna ãnirĩ bairo mujãã átĩnucũgarãma.

22 “Ati yepa macããna nipetiro camasã na carorije wapare na yu caquetibujumasĩõü ápericõãta, yure na catũgousaetie wapa, wapa cũgoetibujiorãma. Ámerẽ yua narẽ yu caquetibujuro bero, ‘Carorije cawapa mána jáã añiña,’ ì netõmasiẽtĩflama. 23 Bairi tunu jĩcãü ücü yure caĩflatei ruame yu Pacu Dios cããrẽ caĩflateire bairo ãcü baiyami. 24 Ati yepa macããna camasãrẽ caroa wãme áti ñnorĩqũerẽ na yu caãti ñõõ ápericõãta, yu caãtiere na caĩroaetie wapa, wapa cãgoetibujiorãma. Bairo na yu caãti ñnorĩjẽrẽ ñnamirãcũã, ñĩñagaetiyama. Bairo bairã, yu Pacu Dios cããrẽ caĩñaterãrẽ bairo ãna baiyama. 25 Atore bairo cabaipeere Dios ya tutipũ ì woatujũgoyeticũñãñupã: ‘Ñe apeye ñnie jũgori cabuĩcũpeireã qũĩña tejãñugarãma,’ ì woatu quetibujuyura.

26 “Bairi mujããrẽ cajũgoãnitutuapau Espĩritu Santo cariape caãcü majũrẽ yu Pacu jũgori mujãã yu cajorãu ruame, yu, cariape yu caãnierẽ mujãã masĩõgũmi. 27 Mujãã ruame merẽ yu mena cajũgoripãurũna yu mujãã masĩõã ninucũwũ. Bairo mujãã cãã yure camasĩã ãnirĩ cariapeã na masĩõ joroque na mujãã átigarã camasãrẽ yu caãtiãnierẽ.

16

1 “Atore bairo mujãã ñi quetibujuya, yu mena mujãã catũgoãnatutuacõãniparore bairo ì. 2 Mujããrẽ roro ñubuerica wiiripũ caãnarẽ mujãã acuwiyoregarãma ati yepa macããna camasã. Tunu bairo átiri, mujãã pajãrecõãgarãma. Bairo noa ñna mujããrẽ capajããregarã ruame, ‘Dios cũ carotiro mena ãna marĩ átiya,’ ì tũgoñamigarãma. 3 Tore bairo átigarãma, yure bairi yu Pacu cããrẽ camasĩẽna majũ ãnirĩ. 4 Atore bairo mujããrẽ ñi quetibujucũña, camasã roro mujããrẽ na caãto ñnarĩ, yu caĩquetibujuriquere cabero mujãã catũgoñamasĩparore bairo ì,” tore bairo ì quetibujuwĩ Jesús, jáã, cũ cabuerãrẽ.

Lo que hace el Espĩritu Santo

Ì quetibujũ yaparo, atore bairo jáã ì nemowĩ tunu: “Atie mujããrẽ yu caquetibujurijere caãñijũgoripãurũna mujãã yu quetibujuerũ, mujãã mena caãcü ãnirĩ mai. 5 Bairi ãme roquere yu Pacu yure cajoricũ turũ águ majũ yu baiya. Bairo yu caãgamiatacũãrẽ, ni ücü mujãã mena macããcũ, ‘¿Noorũ mũ ácüati?’ yure caĩjẽniñagau manimajũcõãñami. 6 Bairo ìricãrõ ñnorẽã, mujãã ruame yu cabaipeere mujããrẽ yu caquetibujurije jũgori butioro mujãã tũgoñarĩqũẽ paicõãña yua. 7 Bairi mujããrẽ atore bairo cariape majũ mujãã ñiña: Mujããrẽ yu caaweyocoato ñiña. Mujããrẽ yu caaweyoeticõãta, mujããrẽ cajũgoãnitutuapãure cũ yu joetibujioũ. Mujããrẽ yu caaweyocoápãta roque, yu majũã cũ yu jogũ Espĩritu Santore. 8 Cũ, Espĩritu Santo acũrũ, ati yepa macããna nipetiro camasãrẽ, caroaro majũ na masĩõgũmi carorije macããjẽ na caãtinucũrĩjẽrẽ. Cariape macããjẽ cããrẽ na masĩõgũmi. Bairi Dios cũ caĩñãbesemasĩrjẽ cããrẽ na masĩõgũmi yua. 9 Bairi Espĩritu Santo ruame camasãrẽ na masĩõgũmi yure na catũgousaetie wapa jũgori na cayasĩpeere. 10 Bairi tunu cariape yu Pacũtu yu ácoagu. Yu mujãã ññaetigarã yua. Bairo yu Pacu turũ yu caãtie mena jũgori mujãã masĩõgũmi Espĩritu Santo ruame caroaro cariape caãcü yu caãnierẽ yua. 11 Tunu bairoã ati yepa macããnarẽ carotimasĩ wãtĩ popiye cũ baio joroque Dios cũ caãtipee cããrẽ mujãã masĩõgũmi.

12 “Bairũna, capee majũ mujããrẽ yu quetibujugamicũrũ. Mai, ãmerẽ mujãã ruame jicoquei caroaro yu mujãã tũgojãti masĩẽtĩbujiorã. 13 Bairi Espĩritu Santo mujããtu acũrũ, mujãã masĩpeyo joroque mujãã átigũmi cariape

macããjê majũ masĩrĩqũerê yua. Cũ ɸame cariape macããjê majũrê mujãã quetibujugumi. Bairua, cũ majũ cũ caborore bairo mujãã quetibujuetigumi. Dios yaye macããjê cũ catũgorijere mujãã quetibujugumi. Bairi tunu nipetirije caberoɸu cabaipere cũãrê mujãã quetibujũ masĩõgumi yua Dios Yeri Espĩritu Santo ɸame. ¹⁴ Cũ ɸame caroaro majũ yũ nucãbugori ñiroagumi. Cũ, Espĩritu Santo ɸame yũ yaye yũ camasĩrjê macããjêrê camasĩ ãnĩrĩ, tiere mujãã quetibujũ masĩõgumi. Bairo yũ yayere camasĩ ãnĩrĩ, yũ cũãrê butioro ñiroagumi. ¹⁵ Bairi nipetirije yũ Pacu caroa cũ caatiãnie yũ yaye jeto ãno baiya. Bairi, ‘Espĩritu Santo ɸame tie yũ yaye yũ camasĩrjê macããjêrê mujããrê masĩõ joroque mujãã átigumi,’ ñiarũ.

¹⁶ “Bairi ãme bero cayoãpéroa yũ mujãã ññaetigarã. Bairo ññaetimirãcũã, cabero jãñurĩɸu roque yũ mujãã ññanemogarã tunu,” ĩ quetibujuwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrê.

La tristeza se cambiará en alegría

¹⁷ Bairije Jesũs jãã cũ caĩquetibujurijere tũgori, jãã ɸame jãã majũ atore bairije jãã ãmeo ĩ jẽniñawũ:

—¿Dope bairo ĩgu, tore bairije marĩ qũĩ quetibujuyati? ¿Dopẽĩ, “Cabero jãñurĩ yũ mujãã ññaetigarã yua,” marĩ ĩnicũã, “Tunu cabero jãñurĩɸu yũ mujãã ññanemogarã,” marĩ qũĩñati? ¿Nopẽ ĩgu, “Yũ Pacu tarũ yũ águ,” marĩ qũĩ quetibujuyati? ¹⁸ ¿Dope bairo ĩ quetibujugu, “Ãme bero cayoãpéroa,” qũĩñati? Bairi, “Tie ĩ quetibujugu ĩñami,” marĩ ĩ tũgomasiẽtĩmajũcõãña —jãã ãmeo ĩwũ.

¹⁹ Jesũs ɸame bairo jãã cũãmeo ĩrõ, cũrê jãã caĩjẽniñagarijere masĩcõãñupĩ. Bairi atore bairo jãã ĩwĩ:

—Mujããrê bairo ñiarũ: “Ãme bero cayoãpéroa yũ mujãã ññaetigarã yua. Bairi tunu cabero jãñurĩɸu roque yũ mujãã ññanemogarã tunu.” ¿Atie mujãã yũ calatajerea mujãã ãmeo jẽniñacõã ññati? ²⁰ Cariape majũ atore bairo mujãã ñi quetibujuya: Mujãã otigarã. Bairo bairã, butioro mujãã tũgoña yapapuagarã. Bairo mujãã cabaimiatacũãrê, ati yepa macããna ɸame useanigarãma. Bairo mujãã catũgoña yapapuataato bero, useani tũgoñaĩqũê ɸame mujãã ãniwasoa etagaro yua. ²¹ Jĩcãõ carõmio bairirupau caãcõ cõ macũ cũ cabuiagaro, butioro wisio tũgoñañamo. Tunu bairoa cõ macũ cũ cabuiaro bero roque, wisio tũgoñaẽtĩnamo yua. Bairo cõ macũ jĩcãũ ati yeparu cũ cabuiaro jũgori, cawisiomiataco yua cõ macũrê ĩñarĩ butioro tũgoña useanicõãñamo.

²² Jĩcãõ carõmio cõ cabairore bairo mujãã cũã ãmeacãrê butioro roro popiye majũ tãmuorĩ mujãã yapapuaya. Cabero tunu mujãã tũre etaɸuɸu, mujãã ññiagu tunu. Bairo yũ cabairõɸu ññinarã, butioro mujãã yerĩɸu mujãã tũgoña useanigarã. Bairo mujãã causeanirjêrê ni jĩcãũ ũcũ mujãã useani jãnao joroque mujãã átimasĩẽtĩgumi.

²³ Cariapea mujããrê ññiã: “Mujãã mena yũ caãmerĩ rũmũ caãnorê yua, mujãã caborijere yũre mujãã jẽnietigarã. Yũ Pacuɸu roquere cũ mujãã jẽnimasĩgarã. Bairo cũ jẽnirã, mujãã caborijere yũ wãme mena ĩrĩ cũ mujãã cajẽnirõ, nipetirijere mujãã jomajũcõãgumi yua. ²⁴ Mai, mujãã mena yũ caãno, jĩcãni ũno yũ wãme mena ĩrĩ, mujãã jẽnietinucũña. Bairi ãmea mujãã jẽnigarã. Bairo mujãã cajẽniata, Dios ɸame mujãã jogumi mujãã caborijere, jĩcãrõ tãni mujãã causeanirjê to caãnijĩãtiparore ĩrã,” ĩ quetibujuwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrê.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵ ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo jãã ĩ nemowĩ tunu. “Bairi atore bairo mujãã yũ caĩquetibujunucũrjêrê ĩcõñarĩ mena jeto mujãã yũ quetibujunucũña:

Bairi ãme ato jũgoyere tocãrõã ĩcõñarĩ, mũjãã yu quetibũjuetigũ. Cariapea yua caroaro majũ yu Pacũ yaye caroare mũjãã yu quetibũju masĩõpeyocõãgn, ĩ cõñarĩcãrõ mano yua. ²⁶⁻²⁷ Mũjãã mena yu caãmerĩ rũmũrẽ yua mũjãã ruame yu wãme mena ĩrĩ, yu Pacũre cũ mũjãã jẽninucũgarã. Yu ruame yu Pacũre mũjãã yu cajẽnibojacõãninucũpree jeto nigaro ĩ mee, bairo mũjãã ñĩña. Yu Pacũ ruame mũjãã maiñami, yu cũãrẽ mũjãã camairõ jãgori. Tunu bairoa cariape Dios cũ cajoricũ yu caãnierẽ masĩrĩ caroaro yu mũjãã catãgousarije jũgori mũjãã maiñami. Torena, mũjãã ruame roque mũjãã majũã cũ mũjãã jẽninucũgarã yua. ²⁸ Yu ruame yu Pacũ cũ carotimasĩrĩpau caãnacũ yu apũ ati yerapũre, mũjãã camasã mena ãni acũ. Bairo caatãcũ ãnirĩ, tunu mũjãã ati yera macããna camasãrẽ aweyo águ yu baiya yu caatãtorũna tunu. Bairi yu caatãto, yu Pacũ tũpũna yu tunuágu tunu,” jãã ĩwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrẽ.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo cũ jãã ĩwũ:

—Ãme roque caroaro cariape majũ jãã mũ quetibũjuya yua. Apeye ãnie cũãrẽ ĩ cõñanucũrĩ mee, caroaro majũ jãã mũ quetibũjuya. ³⁰ Ãmerẽ yua caroaro majũ jãã mũ caquetibũjumasiõrõ tũgorã, ni jĩcãũ ũcũ mũ jẽniñanemo nucũrĩcãrõ mano jũcãrõ tũni majũ mũrẽ jãã tũgousa masĩña. Bairi tiere jãã mũ caquetibũjuro tũgorã, cariape majũ mũrẽ jãã masĩña Dios cũ carotimasĩrĩpau caãnacũ mũ caatãje cũãrẽ —cũ jãã ĩwũ Jesure.

³¹ Bairo jãã, cũ cabuerã, cũ jãã caĩrõ tũgori, atore bairo jãã ĩwĩ Jesũs:

—¿Ãmerẽ yua caroaro majũ ñe ãnie rũsaricarõ mano cariape yu mũjãã tũgousacõãñati? ³² Mũjãã ruame yu mũjãã caaweyoparo merẽ etaro baiya. Bairo yũre aweyorã, tocãnacãũpũna noo mũjãã caboropũ mũjãã ábatacoagarã. Bairo mũjãã cabairo, yu ruame roque jĩcãũũ yu tuagu. Jĩcãũũ yu ãmerĩña baĩpũna. Yu Pacũ Dios ruame yu mena ãniñami. ³³ Bairi atore bairo nipetĩrije mũjãã ñi quetibũjuya, yu mena cũãrẽ jĩcãrõ tũni caroaro mũjãã catãgoña yerijãñacõãninucũparore bairo ĩ yua. Mũjããrẽ ati yera macããna popiye mũjãã baio joroque mũjãã átiopenucũgarãma. Mũjãã ruame bairo mũjãã na caãtimiatãcũãrẽ, tũgoñatutuacõãña. Merẽ yu roque ati ãmũrecõo macããjẽ carorijere yu botionetõñacãcõãwũ —jãã ĩ quetibũjuwĩ Jesũs.

17

Jesús ora por sus discípulos

¹ Bairo jãã ĩ quetibũju yaparori bero, ãmũrecõoru ĩñamũgõjori, atore bairo cũ pacũ Diore qũĩ jẽniwĩ: “Caacsũ, merẽ tocãrõã yu mũ cacõrĩcã yũtea etaro baiya. Bairi yu, mũ macãrẽ nocãrõ mũ caãtitutuãnierẽ yu pũocũña. Bairo mũ caãto, yu, mũ macũ cũã nocãrõ mũ caãtitutuãnierẽ nipetiro camasãrẽ na yu áti ĩñogu. ² Bairi mũ macãrẽ nipetirã ati yera macããna camasã netõrõ rotimasĩrĩqũẽ cũãrẽ yu mũ jowũ. Bairo mũ caãto yua, caticõãninucũrĩqũẽrẽ nipetiro yu mũ cajoricãrãrẽ na yu cajomasĩparore bairo ĩ, tiere yu mũ jowũ. ³ Caticõãnajẽrẽ masĩrĩqũẽ ruame mũ, jĩcãũũ Dios cariape majũ mũ caãnierẽ, yu, Jesucristo mũ cajoricũ cũãrẽ camasã na camasĩpree ñĩña.

⁴ “Ati yerapũre ãcũ merẽ mũ caatuarije mena mũ carotirore bairo yu áti yaparobojaya. Ati yera macããna camasãrẽ na yu masĩõpeyocõãña mũ caãtitutuãnierẽ merẽ yua. ⁵ Bairi Caacsũ, mũrẽ ñĩña tunu: Mũ cañajoropũ nocãrõ mũ caãtitutuarije mena yu átimasĩõ joroque yu ása tunu, mũ mena jĩcãrõ yu cacũgoriquere bairo ati ãmũrecõo caãniparo jũgoyepũna.

⁶ “Camasã ati yera macããnarẽ na beseri, yu mũ cacũrĩcãrãrẽ merẽ na yu masĩõ peyocõãña mũ, yu Pacũ Dios, mũ caãnajẽ cutiere. Na ruame mũ

cabesericarã m̄ yarã caãna niñama. Bairo caãna ãnirĩ, m̄ carotiro mena m̄ yaye quetire m̄ ȳ caquetibuj̄bojaro, caroaro majũ ȳ tũgousayama. ⁷ Bairi ãmerẽ nipetirije ȳ m̄ cajonucũrĩj̄erẽ, 'Dios cã cajorije majũ niña,' ĩ masĩpeyocõãñama merẽ yua. ⁸ Cariape majũ ȳ m̄ caquetibuj̄rotirijere na ȳ quetibuj̄nucũña. Na ruame caroaro majũ ȳ tũgousayama. Bairi masĩñama m̄ m̄ carotimasĩrĩpau caãnacũ ati yeparu ȳ m̄ cajoricarorea cããrẽ.

⁹ "Caroaro na ãnio joroque na m̄ caátiparore bairo ĩ, murẽ na ȳ j̄enipeobojaya, m̄ yarã ȳ m̄ sacũrĩcãrã na caãnoi. Ati yepa macããna camasãrẽ m̄ yaye quetire catũgousagaenarẽ na ȳ j̄enibojaetinucũña. ¹⁰ Nipetirã ȳ yarã ȳre catũgousarã ruame m̄ yarã niñama. Bairi nipetirã m̄ yarã caãna cãã ȳ yarã niñama. Bairi na cãã ȳ caátitutuãnierẽ camasãrẽ na átĩ ĩnogarãma.

¹¹ "Ȳ ruame tocãrõã m̄ t̄pu ȳ ãniãgu. Tocãrõã ati yepare ȳ ãmerĩgu yua. Ȳ cabuerã roque ati yepa tuagarãma, bairo m̄ m̄ ȳ caãnitoye. Caacu, nocãrõ cañu ãnirĩ, m̄ catutuarije mena na coteya, m̄ catutuarije mena na ȳ cacote nucũrĩcãrõrẽã bairo. Na cãã j̄icãrõ tũni marĩ caãnorẽã bairo na caãnimasĩparore bairo ĩ, caroaro na ĩnacoteya. ¹² Ati yepa ãcũ, ȳ m̄ sacũrĩcãrãrẽ caroaro majũ na ȳ qũeno ãninucũwũ, m̄ catutuarije mena m̄ carotijoricarorea bairo yua. Bairo na qũeno ãcũ, ni ũcãrẽ cã yasio joroque ȳ ápewũ. Bairu, m̄ ya tutipũ profeta majã ãnana na ca-woatuj̄goyeticũrĩcãrõrẽ bairo cabaipau jeto yasĩgũmi.

¹³ "Bairi m̄ t̄pu ãgu ȳ baiya. Mai, bairo na mena ati yeparu ãcũna, atore bairo na niña, na cãã bũtiro ñe ũnie rusaeto na c̄seaniãto, na mena ãcũ bũtiro ȳ causeanirõrẽã bairo. ¹⁴ Ȳ, m̄ caquetibuj̄rotiriquere na ȳ quetibuj̄nucũña. Tunu apeyera ati yepa macããcũ mee ȳ caãnoi, na ruame cãã ati yepa macããna meerẽ bairo caãna niñama. Bairi ati yepa macããna camasã ruame na jũnuoñe ĩñajãñnucũñama. ¹⁵ 'M̄ t̄pu tãmurĩ na j̄ejoya,' ĩ mee niña. 'Caroaro majũ na qũenoña,' ĩ ruame roque bairo niña. 'Carorije wãti na átiroiremi, na ĩñaricanũgõña ĩ,' bairo m̄ niña. ¹⁶ Na cãã ati yepa macããcũ mee ȳ caãnorẽã bairo ati yepa macããna mee niñama. ¹⁷ Bairo m̄ caquetibuj̄rijere m̄ majũã na c̄poya, m̄ yaye cariape majũ caãnorẽã bairo na caátĩnimasĩparore bairo ĩ. M̄ yaye cariape macããj̄ẽ majũ niña. ¹⁸ Ati yeparu ȳre m̄ caquetibuj̄rotijoricarorea bairo ȳ cãã ãnoa ȳ yarãrẽ na ȳ buerotĩ joya camasãrẽ. ¹⁹ M̄ caborore bairo tũgousari caroũ ãnigu, na carorije wara na ȳ riabojãgu. Bairo na ȳ cariabojaro, na ruame cãã caroarã majũ tuagarãma cariapea yua.

²⁰ "Ãnoa jũgori jeto mee murẽ na ȳ j̄enibojaya. Nipetiro camasã cabero na caquetibuj̄ro catũgousaparã cããrẽ na ȳ j̄enibojaya. ²¹ Caroaro na ãnio joroque ĩ, murẽ na ȳ j̄enibojaya. Marĩ mena j̄icãrõrẽã bairo caroaro na ãnicõãto na cãã. Caacu, m̄, ȳ mena m̄ caãnorẽã bairo, bairi tunu ȳ cãã m̄ mena ȳ caãnorẽã bairo na cãã j̄icãrõrẽã bairo na ãmarõ. Bairo na caãno ĩñarã, ati yepa macããna camasã ruame, 'Cariape majũã Jesús, Dios cã cajoricu niñami,' ĩ masĩgarãma. ²² Bairi m̄ carotimasĩrĩj̄erẽ ȳ m̄ cajoricarorea bairo ȳ cãã rotimasĩrĩqũerẽ na ȳ joya, j̄icãrõrẽã bairo na tũgoña yeri jãña ãmarõ ĩ. Bairo bairã, j̄icãrõ marĩ caãnorẽã bairo na cãã na ãmarõ. ²³ Ȳ, na mena ȳ ãniña. M̄ ruamea ȳ mena m̄ ãniña. Bairo caãna marĩ caãnoi, j̄icãrõ tũni caãna majũ na tuo joroque na marĩ átigarã. Bairo na marĩ caato, ati yepa macããna camasã ruame na ĩñarã, 'Cariape majũã Jesús, Dios cã cajoricu niñami,' ĩ masĩgarãma. 'Cũ caquetibuj̄rijere catũgousarãrẽ na maiñami Dios, cã macãrẽ cã camairõrẽã bairo,' ĩ masĩgarãma.

²⁴ “Саасу, ati ɯmɯrecóo caāniparo jūgoyperɯa mɯ camairĩcũ yɯ āniña. Bairi mɯ ɯame yɯ yarã caāniparãrẽ yɯ mɯ besebojayupa. Bairi na cũã yɯ caāniátó mɯ tɯɯ na caānorẽ yɯ boya. Yɯ caátitutuãnie yɯ mɯ cajorijere na cañaparore bairo ĩ, topɯ na caānorẽ yɯ boya. ²⁵ Саасу, caroú cariape caácu majũ mɯ āniña. Ati yepa macãana camasã ɯame mɯ masĩetĩnucũñama. Yɯ ɯame roque bairo mɯ na camasĩetĩmatacũãrẽ, mɯ yɯ masĩjãñunucũña. Bairi ānoa yɯ mena caāna cũã, ‘Cariape majũã Jesús, Dios cũ cajoricɯ niñami,’ ĩ masĩñama. ²⁶ Yɯ ɯame mɯ caátĩanierẽ caroaro na masĩo joroque na yɯ átinucũña. Baiɯna, bairo jeto mɯrẽ na masĩcõã ninucũo joroque na yɯ áticõã ninucũɯ, yɯre mɯ camai āninucũrĩjẽrẽ bairo na cũãrẽ to baiáto ĩ. Yɯ majũ cũã na mena yɯ caāniparore bairo ĩ, mɯrẽ na masĩcõã ninucũo joroque na yɯ áticõã ninucũɯ,” qũĩ jēniwĩ Jesús cũ pacɯ Diore.

18

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ Atore bairo cũ pacɯ Diore qũĩ jēniyaparo, Jesús jūgoacoámí ríama Cedrón cawãmecutiya ape ñugõãɯ. Mai, topɯ Olivo wese āmɯ. Ti wesepɯ, jãã, cũ cabuerãrẽ jãã jūgoetacoámí Jesús. ² Mai, Judas, Jesure cabɯsujãbuitirocau cũã ti wesere camasĩ āmi. Jesús ɯame jãã mena topɯ capepe majũ jãã jūgoneñanucũwĩ. ³ Bairo merẽ ti wesere camasĩ ānirĩ topɯ soldaua mena na jūgoetawĩ. Soldaua bairo jĩcããrã templo wii coteri majã mena etawĩ. Mai, na ɯame sacerdote majã quetiuparã bairo fariseo majã cũã na cajoatana āma. Na ɯame cabesu cūgocõãtana etawã. Bairo bairã, na cajĩñaworije mena etawã. ⁴ Mai, Jesús ɯame nipetirije masĩpeyocõãwĩ cũrẽ na caátipeere. Bairi atore bairo na ĩ jēniñawĩ cũrẽ cañerĩ majãrẽ:

—¿Noarẽ macãrã mɯjãã átiyati?

⁵ Bairo cũ cajjēniñarõ, na ɯame bairo qũĩ yɯwã:

—Jesús, Nazaret macã macããcũrẽ jãã macãña.

Tiere tãgori, bairo na ĩwĩ Jesús:

—Yna, yɯ āniña Jesús, Nazaret macã macããcũ —na ĩwĩ.

Mai, Judas, Jesure cabɯsujãbuitirocau cũã toa na mena āmi. ⁶ Bairi Jesús, “Yna, cũã yɯ āniña,” na cũ caĩrĩraua, dutunu peewẽcoámá yerapɯ. ⁷ Bairo na cabairo, Jesús ɯame atore bairo na ĩ jēniñanemowĩ tunu:

—¿Noarẽ macãrã mɯjãã átiyati?

Bairo cũ cajjēniñarõ, atore bairo qũĩ yɯnemowã tunu:

—Jesús, Nazaret macã macããcũrẽ jãã macãña.

⁸ Jesús ɯame bairo na caĩrõ, bairo na ĩnemowĩ tunu:

—Merẽ, “Cũã yɯ āniña,” mɯjãã ñimiña. Bairi yɯre mɯjãã camacãata, ānoa yɯ baparãrẽ na árotiya.

⁹ Mai, atie atore bairo cũ caĩrjẽ ɯame Jesús atore bairo cũ cajjūgoyetirique etaro baiwɯ: “Саасу, yɯ mɯ cajoricarãrẽ ni ũcũ cũ yasio joroque yɯ ãpewɯ.”

¹⁰ Bairo cabairi nimarõã yua, Simón Pedro ɯame jarericapãĩ nerocajori, Malco cawãmecũcure cariape ñugõã cũ āmorõgẽ patañocõã jowĩ. Cũ, Malco ɯame sacerdote majã quetiuparɯ sumo sacerdote paabojari majõcɯ āmi.

¹¹ Bairo cũ caáto ĩnarĩ, bairo qũiwĩ Jesús Pedre:

—Tĩpãĩ jarericapãrẽ tãmurĩ qũẽno cũcõãña. Yɯ Pacɯ ɯame yɯre popiye yɯ catãmɯopeere yɯ cũwĩ. Bairi popiye netõrõ yɯ tãmɯomasĩɯ, yɯ Pacɯ cũ caboro jūgori yua.

*Jesús ante Anás**(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)*

¹² Soldaua quetiupau comandante mena bairi jicããrã judío majã templo wii cacotebojari majã mena Jesure cã ñe, cã jiyari cã neamá. ¹³ Bairo átiri, Anás ya wii puame Jesure cã neájugowã. Anás puame Caifás mañicũ ami. Caifás puame ti cãmarẽ sacerdotẽ majã quetiupau ami sumo sacerdotẽ majũ.

¹⁴ Mai, ãni, Caifás puame Junta Suprema na caneñabusorõ, “Nipetiro marĩ camasãrẽ aperã na capajãrepeyoparo ñnorẽã, jicããã caĩmũ jeto cã cariaro roque ñubujoro,” narẽ caĩbusaricũ ami.

*Pedro niega conocer a Jesús**(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)*

¹⁵ Bairo cã na cañeátõ, Simõn Pedro mena Jesure cã jãã usawũ. Mai, yũ puame sumo sacerdotere camasã yũ amũ. Bairi Jesús mena ti wii macã yeparũ yũ jããcoáru. ¹⁶ Simõn Pedro puame jopetũ macãrua tuacõãwĩ. Bairi yũ puame sumo sacerdotẽ cã camasã ãnirĩ jopetũ cacoteri majõcore átĩ, cõ yũ busawũ. Bairo yũ caĩrõ, Pedro cããrẽ cã jããrotiwõ. ¹⁷ Bairi jopetũ cacoteri majõco puame atore bairo Pedrõre quĩ jẽniñawõ:

—¿Mũã, Jesús cã cabuerã mena macããcũ mee mũ ãnicõãẽtĩmiñati?

Bairo cõ caĩrõ, Pedro puame atore bairo cõ ã yuwĩ:

—Cũ mee yũ ãniña.

¹⁸ Mai, ti ñamirẽ butioro yusawũ. Bairo cabairo, sacerdotẽ majã quetiupau paabojari majã, bairi templo wiire cacoteri majã mena peero riowã. Bairo átiri, ti peero tũru jũmawã. Bairi Pedro cãã na menaru peero jũmaũ ami.

*El sumo sacerdote interroga a Jesús**(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)*

¹⁹ Sacerdotẽ majã quetiupau sumo sacerdotẽ majũ Jesure cã jẽniña jãgoyuru cã cabuerãrẽ dope cã caátiere, bairi dope bairo cã cabuerije cããrẽ.

²⁰ Bairo cã caĩjẽniñarõ, Jesús puame bairo quĩñurũ:

—Yũ quetibũjũ ãninucũña nipetiro ati yepa macããna camasã na caãnotũripũ. Bairi tocãnacãni camasãrẽ na yũ jãgobuenucũña ñubuerica wiipũ, bairi Dios ya wii templo wiipũ judío majã na caneñarõru cããrẽ. Bairi yasiorõru caĩrẽ bairo ñietinucũña. ²¹ ¿Dopẽĩ yure mũ jẽniñañati? Yũ cajãgobuero yure catãgonucũrã puame roquere na jẽniñaña. Na puame dise ñnie na yũ caquetibũjunucũrĩjẽrẽ mũ quetibũjũgarãma, merẽ yũ cabuerijere camasãrã ãnirĩ.

²² Bairo Jesús cã caĩrõ tãgori, templo wii coteri majõcũ puame Jesure jicãni majũ cã wasopana pari, atore bairo quĩñurũ:

—¿Atore bairije dopẽĩ sacerdotẽ majã quetiupaurẽ cã mi yuyati?

²³ Bairo cãrẽ cã caáto, Jesús puame bairo quĩñurũ:

—Bairo cã yũ caĩrĩjẽ mena cãrẽ rorije majũ cã yũ caĩata, cariapea roro yũ caĩgarijere yũ quetibũjũ masĩõña. Bairo cã yũ caĩrĩjẽ mena cariapea cã yũ caĩmiatacããrẽ, ¿dopẽĩ yũ mũ wasopana payati? —ñurũ Jesús soldaure.

²⁴ Anás puame yua Jesure cã jiyari, cã neãrotiyuru Caifás sacerdotẽ majã quetiupau tũru.

*Pedro niega otra vez a Jesús**(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)*

²⁵ Bairo Jesure cã na caáto, Pedro puame peero tũrua jũmacõãmi mai. Bairi atore bairo quĩ jẽniñawã:

—¿Mũ cãã, ãni Jesús cã cabuerã mena macããcũ mee mũ ãnicõãẽtĩmiñati?

Pedro puame Jesure quĩtoũ, atore bairo ñwĩ:

—Cũ mee yũ ãniña.

²⁶ Tunu Pedro, cū caãmorõ pataatacũ yũ sacerdote majã quetiupãũ paabojari majã mena macããcũ pũame Pedrore atore bairo qũĩ jẽniñawĩ:

—¿Olivo wesepũ Jesús mena mũ caãno yũ caĩñaatacũna mũ ãnicõãetĩmiñati?

²⁷ Pedro pũame bairo cū caĩrõ, tunu ítocõãwĩ. Bairo Pedro cū caĩtori nimarõã, ãbocũ piuwĩ merẽ yua.

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Caifás ya wii Jesure cū cane etamiatana quetiupãũ Roma macããcũtu pũame cū neámá. Bairo Jesure cū neáná, romano majã majũ quetiupãũ cū carotibojãũ gobernador majũ ya wiipũ cū ne etowã. Bairo Jesure cū na caáto, merẽ busuñumũgõcoarũ. Bairĩ judío majã Jesure cañeatana pũame romano majõcũ ya wiire jããgaema. Aperã romano majã ùna mena caãnigaena ãnirĩ bairo baiwã. Bairo na cabaeticõãta, “Dios cū caĩñajoropũ, jãã, carorije wapacũna jãã tuabujiorã,” ãrã, bairo baiwã. Bairi tunu ti wiire na cajãápata, na Pascua bose rũmũ na caũganucũrĩjẽrẽ ugamasiẽtibujoricarãma. ²⁹ Bairo judío majã na cabairo ãnarĩ, Pilato pũame na jẽniñãũ witiámĩ. Atofe bairo na ãwĩ:

—¿Mujãã, ãnirẽ ñe ùnie jũgori yũre cū busũjãraná mujãã baiyati?

³⁰ Bairo cū caĩrõ, atore bairo qũĩwã judío majã quetiuparã:

—Ñni, cañũũ cū caãmata, mutũ ãnirẽ cū jãã neapëribujioatana —qũĩ yuwã.

³¹ Bairo cū na caĩyuro, Pilato pũame na ãwĩ tunu:

—Ñnirẽ cū neánája. Mujãã majũ mujãã caátirotinucũrõrẽã bairo cū ása.

Bairo na cū caĩrõ, na pũame bairo qũĩwã:

—Jãã, judío majã camasãrẽ jĩcãũ ùcũ cããrẽ jãã carotiro mena cū riao joroque jãã átimasĩetĩña.

³² Bairi Jesús cū majũã, “Roro yũ átiri yũ pajããrocagarãma,” cū caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo baiwũ. ³³ Pilato pũame cū ya wiipũna jããcoámĩ tunu. Bairo cū ya wiipũ jããetari, Jesure cū piijõjori, atore bairo qũĩ jẽniñãñupã:

—¿Mũna, judío majã Quetiupãũ Rey majũ mũ ãniñati?

³⁴ Bairo cū caĩrõ, Jesús pũame bairo qũĩñupũ Pilatore:

—¿Bairo yũ mũ caĩjẽniñãrĩjẽrẽ mũ majũã yũ masĩrĩ, bairo miñati, o aperã pũame yũre mũ na caquetibujero jũgori bairije yũ mi jẽniñãñati?

³⁵ Bairo Jesús cū caĩrõ, Pilato atore bairo qũĩñupũ:

—¿Toroque yũ cãã judío majõcũ yũ ãniñati? Cũ mee yũ ãniña. Mũ ya yepa macããna, sacerdote majã quetiuparã pũame yũtũ mũ neatĩri yũ nuniamã murẽ. ¿Bairi ñerẽ na mũ átibuicutiati?

³⁶ Jesús pũame Pilato bairo cū caĩjẽniñãrõ, atore bairo qũĩñupũ:

—Ati yepa macããna quetiuparã na carotimasĩnucũrõrẽ bairo mee carotimasi yũ ãniña. Ati yepa macããna quetiuparãrẽ bairo yũ caroti ãninusũata, yũre caãmeoqũẽ eñotabojarã yũ cũgobujioatacũ, judío majã yũ na cañemasĩetĩparore bairo ã. Yũ carotimasĩrõ ati yepa mee niña.

³⁷ Bairo Jesús cū caĩrõ, Pilato atore bairo qũĩ jẽniñãñupũ:

—¿Bairi toroque Quetiupãũ Rey majũ mũ ãniñati?

Bairo cū caĩrõ, Jesús pũame atore bairo qũĩ yũyupũ:

—Merẽ mũ caĩrõrẽã bairo cãã Quetiupãũ Rey majũ yũ ãniña. Bairi caroa cariarẽ macããjẽ majũrẽ ati yepa macããna camasãrẽ na quetibujũ acũ, ati yeparũ yũ buiaũ arũ. Bairi nipetiro camasã caroa cariarẽ macããjẽrẽ catũgogarã pũame yũ caquetibujurijere caroaro tũgõũsanucũñama.

³⁸ Pilato qũĩñupũ Jesure:

—¿Ñe ñnie to ãniñati caroa cariape macããjẽ mu caĩrĩjẽ? —qũĩñupũ.

Jesús es sentenciado a muerte
(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Pilato Jesure bairo qũĩ jẽniñapeyo yaparori bero, witiásupi tunu. Bairo witiētari atore bairo judío majãrẽ na ñwĩ tunu:

—Ñirẽ di wãme ñno rorije cã caátibuicutajere yu bócaetimajũcõãña. ³⁹ Mũjãã pũame presopũ caãcãrẽ Pascua bose rãmu caãno jĩcãũ cã yu cawiyoro mũjãã bonucũña. ¿Bairi judío majã Quetiupũ Rey majũrẽ cã yu cawiyoro mũjãã boyati?

⁴⁰ Bairo Pilato na cã caĩjẽniñarõ, na pũame nipetirã bairo ñ awajawã:

—¡Cũrã cã wiyocicõãña! ¡Barrabás pũame roquere cã wiyoya!

Mai, Barrabás pũame preso jorica wiipũ caãcũ ãni, camasãrẽ na cã capa-
jĩrĩqũẽ wapa jũgori.

19

¹ Camasã bairo na cañawajaro tũgo, Pilato pũame Jesure na baperotiwĩ cã ãmũa soldauare. ² Bairo soldaua pũame Jesure cã baperi bero, pota juarica beto mena cã rũpoare peowã. Tunu bairo cã átiri, apero cã jutiro jããwã cajũãrõ quetiupũ rey cã cajãñanucũrõ ñno majũrẽ. ³ Bairo Jesure cã átiri, cãtuaca etanucãri, atore bairije qũĩ boyetiepewã:

—¡Cũ ãnicõã ninucũáto ãni judío majã Quetiupũ Rey tocãnacã rãmũa!

Bairo Jesure qũĩrĩ, cã panucũwã cã riapere.

⁴ Pilato pũame bairo na caáto, witiatiri, atore bairo na ñnemowĩ tunu:

—Caroaro tũgoñapeoñijate. Yu pũamerã ãni di wãme ñno rorije cã caátibuicutajete manimajũcõãña. Bairi cã yu piiwiyojora mũjãã cañnarõ.

⁵ Bairo Pilato cã caĩrõ, Jesús pũame witiãmi, pota juarica beto mena cã rũpoare na capeoataca. Bairi apero jutiro cajũãrõ na cajãátaca witiētawĩ. Bairo cã cawitiētaro, atore bairo na ñwĩ Pilato:

—¡Roro mũjãã caátigau majũ, ãnia niñami!

⁶ Bairo Jesús cã cawitiētaro ñnarã, sacerdote majã quetiuparã, bairi templo ñubuerica wĩ cacotebojari majã mena atore bairo ñ awajajũgowã:

—¡Yucũpãĩrũ cã papuaturotiya! ¡Yucũpãĩrũ cã papuaturotiya!

Bairo na cañawajaro, Pilato pũame atore bairo na ñwĩ:

—Mũjãã majũ cã neátĩ, yucũpãĩrũ cã papuaturocarãjã. Yu pũame di wãme ñno rorije cã caátibuicutajete cã yu bócaetimajũcõãña —na ñwĩ.

⁷ Bairo Pilato na cã caĩrõ, judío majã atore bairo qũĩ yuwã:

—Jãã pũame jĩcã wãme bairo caátitotiri wãme jãã cũgoya. Bairo tiere tũgoñari cã cayasiro jãã boya, cã majũã, “Dios macũ yu ãniña,” cã cañtorije wapa jũgori.

⁸ Atore bairo na caĩrõ tũgori, Pilato pũame tunu bũtioro jãñurĩ uwitũgoñañupũ. ⁹ Bairo bairi Pilato Jesure cã piijãátĩ, atore bairo qũĩ jẽniña bapoyupũ tunu:

—¿Mũã, noo macããcũ majũ mu ãniñati?

Bairo Pilato cã caĩ jẽniñamiatacũãrẽ, Jesús pũame cã yueticõãñupũ.

¹⁰ Bairo Jesús cã cayueto ñña, atore bairo qũĩñupũ:

—¿Norpẽi yu mu yuetiyati? ¿Mu yu capuaturocarotimasĩrĩjẽrẽ, bairi tunu mu yu cawiyorotimasĩrĩjẽ cũãrẽ mu masĩetĩñati?

¹¹ Bairo Pilato cã caĩrõ tũgo, Jesús pũame atore bairo qũĩñupũ:

—Dios, rotimasĩrĩqũẽrẽ mu cã cajoocicõãta, mu rotimasĩetĩbujion. Bairi yure cabũsjãbuitirocaataca pũame mu carorije wapa netõjãñurõ buicutiyami.

¹² Bairo cabairi nimarōā, Pilato p̄ame Jesure cū wiyogu tūgoña macāpeyomiñupū. Bairo baimicūā, nopē bairo majū átimasēsupū. Bairo Pilato cū cabairo iñarā, judío majā p̄ame atore bairo qūiwā:

—¡Ni ūcū cū caboroa cū majūā rey quetiupau majū cañnigatūgoñau p̄ame emperador wapacu majū ācū baiyami! ¡Bairi cū ūcū caācū Jesure cū m̄u cawiy-orotícōāta, m̄u cāā emperador quetiupare cateeire bairo m̄u tuabujio!

¹³ Atore bairo cū na caññjērē tūgo, Pilato p̄ame Jesure cū piiwiya árotiwī ūtā mena na cawerica yeparu. Ti yepa yu yaye hebreo mena Gabata wāmecutiya. Bairo cū atírotiri, Pilato p̄ame camasārē na cū cajēñifabesenucūrōpu ruiwī.

¹⁴ Merē ti rāmūrē pasaribota nicoaru. Merē ti rām̄u bōse rām̄u Pascua jūgoye macāā rām̄u āno baiw̄u yua. Pilato judío majārē bairo na iñwī tunu:

—¡Ānia niñami mujāā Quetiupau Rey majū!

¹⁵ Bairo Pilato na cū cañrō, judío majā p̄ame atore bairo ī awajawā:

—¡Cū riāáto! ¡Cū riāáto! ¡Yuc̄p̄āir̄u cū papuaturotiya!

Bairo cū na cañrō tūgo, Pilato p̄ame bairo na iñwī:

—¿Dopēī mujāā Quetiupau Reyre yuc̄p̄āir̄u cū yu papuatu rotibujiocati?

Bairo Pilato na cū cañrō, sacerdote majā quetiuparā p̄ame atore bairo qūiwā:

—¡Jāā quetiupau majū, emperador jicāāā jāā cāgoya! ¡Bairi cū netōrō quetiupau caācū apei maniñami!

¹⁶ Bairi yua, tocārōā Pilato p̄ame Jesure na nunirocacōāwī, yuc̄p̄āir̄u cū na carapuaturocamasīparore bairo ī. Na p̄ame Jesure cū necoámá yua.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Bairo cū neaná yua, Jesure yuc̄p̄āir̄ē cū p̄sarotiri, cū neamá Calavera cawāmecutoru. (Calavera ĩrō, Gólgota, o “r̄p̄oa coro” ĩgaro iña yu yaye hebreo mena.) ¹⁸ Toru cū ne etari yua, yuc̄p̄āir̄u cū papuatuwā. Cū mena jicārō aperā cūārē yuc̄p̄āir̄u na papuatuwā. Jicāu caācō nūgōā p̄amerē, apei cariarpe nūgōā p̄amerē na papuatuwā yuc̄p̄āir̄u jeto yua. ¹⁹ Bairo cū na carapuaturo bero, Pilato p̄ame yuc̄p̄āir̄u atore bairo ī woaturiquere Jesús r̄p̄oa buir̄u papuatu rotijoyupi: ĀNI, JESÚS NAZARET MACĀĀC̄Ŧ

JUDÍO MAJĀ QUETIUPAŦ REY MAJŪ NIÑAMI. ²⁰ Bairo na cawoatuatajere capāār̄p̄na judío majā iñawā yuc̄p̄āir̄u woaturique cañbus̄usarijere. Mai, Jesure yuc̄p̄āir̄u na carapuaturocarau p̄ame macāñnacā jāññurī ām̄u. Bairi capāār̄ā camasā iñarā etawā. Tunu bairo Jesús r̄p̄oa bui na cañwoatuataje cūā ato cānacā bus̄urica risero mena na cawoaturique ām̄u: Hebreo yaye bus̄urique mena, latín yaye bus̄urique mena, griego yaye bus̄urique mena cūārē woaturique ām̄u. ²¹ Tore bairo woaturique caāno jūgori, sacerdote majā quetiuparā judío majā p̄ame atore bairo qūññuparā Pilatore:

—“Āni, judío majā Quetiupau Rey majū niñami,” ī woatueticōāña. Atore bairo p̄ame ī woatuya cū r̄p̄oa buire: “Āni niñami, ‘Yua, judío majā Quetiupau Rey majū yu āniña,’ cū majūā cañbus̄u niñami,” ī woatuya — qūññuparā Pilatore.

²² Bairo na caññjērē tūgori, Pilato p̄ame atore na ī yuyp̄u:

—Yu cawoaturotiataje merē woaturiquea tuacōārō baiya. Dopēī yu wasoa mas̄ēt̄iña tunu.

²³ Cabero yua, soldaua Jesure yuc̄p̄āir̄u cū papuaturi bero, Jesús jutiro bui macāātō ānatōrē āmeo wobatowā. Vapariñnacā seero majū wobatori āmeo nuniwā jicārō jeto yua. Cū jutiw̄u cūārē newā soldaua majā. Mai, ti jutiw̄u

p̄ame jīcāpāi jutipāirēã na caeruiátawu āmu. ²⁴ Bairi soldaua p̄ame atore bairo āmeo iwā tocānacāp̄ua:

—Ati jutirora marī wobatoeticōãto. Bairo p̄ame marī átiroa: Número mena cōñarī marī āmeo wēnunito. Bairo átiri, marī masīgarā Jesús jutirore canepaure yua —āmeo iwā soldaua.

Mai, atore bairo Dios ya tutip̄u Jesús jutirore na caátipeere na caīwoaturiquere bai etaro baiwu. Atore bairo iña: “Yu jutirore āmeo wobatogarāma. Bairi tunu yu jutiwu cūārē número mena cōñarī āmeo wēnunito masīgarāma yu jutiwure canepaure,” i woatuyupa Dios ya tutip̄u soldaua majā bairo Jesús jutirore na caāmeo átipeere yua.

²⁵ Bairo Jesure yucpāir̄u cū na caparuatunucōátatotu iñarā etawā María Jesús paco, apeo cū m̄gō María Cleofas numo, bairi María Magdalena yua. ²⁶ Bairi Jesús p̄ame cū pacore iñarī, bairi yu, Jesús cū cabuei, cū camai majū cūārē iñarī, atore bairo cō iwī:

—Caaco, cūã, m̄ macū majūrē bairo caãcū m̄ mena tuayami.

²⁷ Bairi yu cūārē atore bairo ñiwī tunu:

—Cōã, m̄ paco majūrē bairo caãcō m̄ mena tuayamo.

Atore bairo Jesús yure cū caĩrō tūgo, yu p̄ame yu ya wiip̄u cō yu jāgo āniacoãp̄u yua.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Bairi atore bairo i yaparo, merē Jesús masīrī cū pacu Dios cū caátiroticūrīq̄ūrē átī yaparopeyori, bairi Dios ya tutip̄u na caīwoatujūgoyeticūrīcārōrē bairo to baiãto i, atore bairo iwī Jesús:

—¡Yu ñeme jipijãñucp̄u!

²⁹ Mai, na p̄ame jīcānaca use ocoru carorije capiyarijere cūgoyupa. Bairi Jesús, “Yu ñeme jipijãñucp̄u,” cū caĩrō tūgo, tie use oco carorije capiyarijere mena carupajitia mena hisopo na caĩrcu r̄p̄u mena jiyaturi use ocoru carorije capiyarijere mena yose nerī, Jesús riserop̄u ñum̄gō etowā tie carorijere, “Cū etiãto,” iñã yua. ³⁰ Bairo cūrē na caãto, Jesús p̄ame tie use oco carorije capiyarijere etiwī. Bairo tie use oco carorijere eti yaparori, atore bairo iwī Jesús:

—Caacu, yu m̄ caátiroticūrīq̄ūrē merē nipetiro jīcārō tūni yu ātiyaparopeticōãña.

Bairo i yaparo, cū r̄p̄oare rocayo riacoámī Jesús yua.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Ti r̄mu p̄ame bairo Jesure cū na capajārī r̄mu Pascua bose r̄mu jūgoye macãã r̄mu āmu. Bairi judío majā na rupaari ānajē yucpāir̄p̄ua ape r̄mu na cayerijārī r̄murē catusaro boema. Mai, ti r̄mu p̄ame judío majā na cayerijārī r̄mu caānimajūrī r̄murē bairo caāni r̄mu āmu. Bairi ti r̄mu jūgoyer̄na Pilato na caparuatuanarē, tāmuri na riaãto iñã, na ñicããr̄rē cū capapererotiro boyuparã. Bairo átiri na rupaari ānajē cūārē na cū cajereruo rotiro boyuparã. ³² Bairo na caĩrō jūgori yua, Pilato p̄ame cū yarã soldauare na joyupī, na caparuatuanarē na ñicããr̄rē na capaperarore bairo i. Na p̄ame yua caānijūgoi apei Jesutu ape nūgōã na caparuatunacã cūārē na ñicããr̄rē paperecōãwã. ³³ Bairo átiana, Jesús cūārē cū ñicããr̄rē papegarã na caĩnarō, merē cariacoaacp̄u āmi. Bairi cū ñicããr̄rē papereema.

³⁴ Bairo na caāperimiatacūārē, jīcãũ na mena macããcū soldau p̄ame cū ãpōã besuro mena cū waru majū cū jareoñawī. Bairo cū caãto, rií, oco cūã witiwu

cū cajareori opere yua. ³⁵ Mai, atie yu caquetibujurijere yu majūrpu ñiñawū. Bairi yu caññariqūērē cariapea mujāā quetibuju yu átiya, mujāā tiere tūgori Jesucristore caroaro mujāā catāgousaparore bairo ī yua. ³⁶ Dios ya tutipū bairo na caátipeere na cañwoatujūgoyeticūīrcārōrēā bairo baietawu. Bairo ī woatuyupa ti tutipure mai: “Cū ōwārō jīcā ōwārō ūno papebojaecoetigaro,” ī woatuyupa. ³⁷ Apero cūārē atore bairo ī woatujūgoyeticūñupā: “Jīcā na cajareoricāre camasā qūññagarāma,” īñupā tie cūārē.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Tie bero José cawāmecucu Arimatea macāācū puame cū jēniñupī Jesús rupaari ānajērē. Mai, José puame Jesure catāgousaū āmi. Baiṛna, baujaro mee catāgousanucū āmi, judío majā quetiuparārē cauwi ānirī. Bairo cū cajēnirō, Pilato puame cū yuri, cū rupaari ānajērē cū neárotiyupu Josére yua. Bairo cū caátirotiro yua, José puame Jesús rupaari ānajērē necoásupi. ³⁹ Apei jo cañnacū, jīcāni ñamipū Jesure cabusupēñietaricu Nicodemo cūā cū ññau ásupi. Bairo ññau ácu, treinta kilos cārō majū caroa cajutiñurījē mirra, áloe mena asuriquere jeasúpi, Jesús rupaari ānajērē cū waregu. ⁴⁰ Bairi José Nicodemo mena Jesús rupaari ānajērē nerī, jutii wēērī mena cū dāṛayuparā. Bairo cū dāṛugarā jūgoye, cajutiñurījē Nicodemo cū cajeatīataje mena wareyuparā cū rupaari ānajērē. Mai, judío majā, na ñicūjāā ānanarē bairo cariarārē na caátinucūrī wāme āmu. Bairi tore bairo cū ásuparā. ⁴¹ Mai, Jesure yucupāipū na capapuaturocaricarō puame jīcā wese tūpū āmu. Ti wesepure āmu jīcā ope ūtā ope mai jīcāu camasocu rupaari ānajērē na cacūñaeti ope. ⁴² Ti operu Jesús rupaari ānajērē cūñupā. Catuacā āmu ti ūtā ope puame mai. Bairi toa cū cūcōñupā Joséjāā yua. Tunu bairoa ti ñamicā caño merē judío majā na cayerijāpa rāmu nijūgoro baiwu yua. Bairi tāmūrīā ti ūtā operu cūñupā Jesús rupaari ānajērē.

20

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

¹ Cabero ape semana caññijūgori rāmu cabusuato ñña, canaitīā jāññurōpna María Magdalena puame Jesús masā operu ññao ásupo. Bairo toru etao, ūtā tii masā ope biarica tii aperopu caño ññañupō. ² Bairo cabairo ñña, jāātu puame atu tunuasúpo. Jāā puame ato cānacāū jāā āmu: yu, Jesús cū cabuei, cū camai majū, Simón Pedro mena jāā āmu. Jāātu etao, atore bairo jāā ī quetibujuwō:

—¡Marī Quetiupau rupaari ānajērē aperopu necoaua! ¡Nooru cū cūatanama ī masīā maniña! —jāā ī quetibujuwō.

³ Bairo jāā cō caīquetibujuro tūgo, puṛarāpna Simón Pedro mena Jesús masā operu jāā ññarápū. ⁴ Bairo ññarānā, puṛarāpna aturi jāā ápū. Bairo aturi ánā, yu puame Simón Pedro netōjāññurō yu atuwu. Bairi Simón Pedro jūgoye Jesús masā ope ānatōpū yu etacoápū. ⁵ Bairo etau, ti masā opere murī jāññurī ññiñajō jowu. Juti wēērī jeto baucūñawū. Yu jāápewu ti masā opere baiṛna. ⁶ Yu berore ti masā operu yu caño, yu ēmuetawī Simón Pedro. Cū puame ti masā operu ññacōā jāāmī. Bairi cū cūā ññawī juti wēērīrē. ⁷ Ape juti asero Jesús ṛupoare na cañmamiatato, apeye juti wēērī mena jīcārōā āmewū. Ricaatipū tupetutia cūrīcārō cūñawū. ⁸ Yu, Simón Pedro jūgoye caetaatacu cūā ti masā ope pupearu yu jāācoápū yua. Bairo nipetirije cabaiatajere ññarī, cariape majū “Caticoaupi Jesús,” ñi tūgoñamasīwū yua. ⁹ Mai, jāā puame jāā masīeticōā

recōãwũ Dios ya tutipũ, “Mesĩare cũ na capajĩãrocaro bero catigumi tunu,” na caĩwoatujũgoyeticũrĩqũẽrẽ. ¹⁰ Bairo Jesũs masã orepũ caĩñaratĩatana jãã tunucoápũ jãã ya wiĩpũ yua.

Jesũs se aparece a María Magdalena
(Mr 16.9-11)

¹¹ María Magdalena ñame Jesũs masã ope tũpũ oticõã tuaámo. Bairo otiona, Jesũs masã ope ãnatõpũ murĩ ññajõ joyupo. ¹² Bairo áco, ññañũpõ ñũgarã ángelea majãrẽ caroa juti botirije cajãñaatana Jesũs rupaũrĩ ãñajẽrẽ na cacũata orepũ na caruiro. Na, ángelea majã ñame Jesũs rupaũrĩ ãñajẽrẽ na cacũatapaũre ruiyuparã. Jĩcãũ Jesũs rũpoa caãniatapaũre, apei cũ rũporĩ caãniatapaũre ruiyuparã. ¹³ Na, ángelea majã ñame topũ ruirã, María Magdalenarẽ atore bairo cõ ï jẽniñañũparã:

—Mũa, ¿nopẽĩõ mũ otiyatĩ?

Bairo cõ na caĩjẽniñarõ tũgo, María Magdalena ñame atore bairo na ñũpõ:
—Yũ Quetiupãũ rupaũrĩ ãñajẽrẽ aperiopũ cũ necuupa. “Noorpũ cũ neatanama rita,” ñi masĩetĩña. Bairi yũ yapapuañãñũña —na ñũpõ ángelea majãrẽ.

¹⁴ Bairo ángelea majãrẽ na ï yaparo, ãmejorenũcã ññagona, Jesure qũĩñañũpõ yua. Bairo qũĩñamocãã, María Magdalena ñame, “Jesua ñiñami,” ï masĩẽsupo. ¹⁵ Bairo cõ cabairo ñña, atore bairo cõ ñũpũ Jesũs ñame:

—Mũa, ¿nopẽĩõ mũ otiyatĩ? ¿Ñamurẽ macãõ mũ baiyatĩ?

Mai, cõ ñame, “Oterica wesere cacotei ácũmi,” ï tũgoñarĩ atore bairo qũĩñũpõ:

—Mũ, Jesũs rupaũrĩ ãñajẽrẽ aperiopũ mũ cacũata, yũ quetibũjũya. Bairo mũ caquetibũjũro, yũ ñame cũ rupaũrĩ ãñajẽrẽ macãõ ágo ñiña —qũĩñũpõ.

¹⁶ Bairo cãrẽ cõ caĩrõ tũgo, Jesũs ñame atore bairo cõ ñũpũ:

—¡María!

Bairo Jesũs cõ cã caĩrõ tũgo, María Magdalena ñame ãmejorenũcãrĩ, bairo qũĩñũpõ Jesure hebreo majã bũsũrique mena:

—¡Rabuni! (Mai, ati wãme, “Yũre cabuei,” ïgaro ñña yũ yaye hebreo majã mena.)

¹⁷ Jesũs ñame María Magdalenarẽ bairo cõ ñũpũ:

—Yũ pãñãeticõãñña. Yũ Pacũ tũpũ yũ wãmuáreriapũ mai. Bairi yũ yarã yũ bairãrẽ bairo caãnarẽ atore bairo ñi quetibũjũbojaoja: “Yũ Pacũ Dios tũpũ wãmũcoágu yũ baiya mai. Cũ, yũ Pacũ Dios ñame mũjãã Pacũ majũ ñiñami. Cãã ñiñami yũ Pacũ Dios majũ. Mũjãã cããrẽ, mũjãã Pacũ Dios majũ ñiñami,” cõ ï quetibũjũ rotijoyupũ Jesũs María Magdalenarẽ.

¹⁸ María ñame bairo Jesũs cõ cã caĩquetibũjũ rotijoro tũgo, jicoquei jãã cũ cabuerã caãninucũatana tũpũ quetibũjũno atĩcoasupo. Bairo jãã tũpũ etao, María Magdalena Jesure cõ caĩñaatajere, bairi cũ caquetibũjũrotiataje cããrẽ jãã quetibũjũwõ yua.

Jesũs se aparece a los discípulos
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Ti semana caãniñũgorĩ rũmũ María Magdalena Jesure cõ caĩñãata rũmũ merẽ naiocoato baiwũ. Bairi jãã, Jesũs cũ cabuerã caãniatana ñame caroarõ jãã caãni wii joperire biari jãã neñawũ. Jãã, Jesũs cũ cabuerã caãniatana ñame judío majã quetiuparãrẽ uwirã, bairo jãã caãni wii joperire biari jãã neñawũ. Bairo jãã caneñarõ, Jesũs ñame jãã recomacã majũ buia ñucãetawĩ. Bairo jãã tũpũ buianũcã etaũ, atore bairo jãã ï jẽniwĩ:

—¡Caroa yerĩ cutaje mũjããrẽ cã joáto Dios! —jãã ï jẽniwĩ Jesũs.

²⁰ Bairo jããrê ĩ jēni yaparori, cū wãmorĩrê na capapua cãmitiátajere jãã ĩnowĩ. Tunu bairoa cū warure na cajareo cãmitiáta ope cããrê jãã ĩnowĩ. Bairo cacatiatacū cū caãnorê ĩñarĩ yua, jãã ruame butioro jãã tũgoña useaniwã.

²¹ Bairo jããrê ĩnorĩ bero, tunu bairo jãã ĩ jēninemowĩ Jesús:

—¡Caroa yeri cutaje mujããrê cū joáto Dios! Yú Pacy ruame mujããtu ati yeparu yu jowĩ. Bairi yu cãã mujããrê ati yepa macããna camasã watoapu mujãã yu joya, caroa quetire camasãrê na mujãã caquetibujumasĩparore bairo ĩ.

²² Bairo jãã ĩrĩ bero, jãã buire putibatori, atore bairo jãã ĩwĩ:

—Espíritu Santore mujãã yu joya ãmerê. Cũrê cū bocãñeña yua mujãã mena caãnĩpãure. ²³ Tunu bairoa ni jĩcãũ ũcũrê roro cū caátiere cū mujãã camasiriyojojata, carorije cawapa cãgoecũre bairo tuagũmi. Bairi tunu ni ũcũrê cū carorije wapare cū mujãã camasiriyo bojaeticõãta, carorije cawapa cãgõna tuacõãgũmi —jãã ĩwĩ Jesús.

Tomás ve al Señor resucitado

²⁴ Mai, jãã, puğa wãmo peti ruapore puğa pēnirõ caãnacãũ Jesús cū cabuerã mena macããcũ jĩcãũ, Tomás cawãmecũcu apeyera “Gemelo” na caĩpiinucũũ ruame jãã mena ãmewĩ Jesús cū cabuiaeta jũgorĩpãure. ²⁵ Bairi cabero, jãã, Jesús cū cabuerã ruame jãã mena merê cū caãno yua, atore bairo cū jãã ĩ quetibujumiwũ Tomárê:

—Marĩ Quetiupau Jesure cū jãã ĩñaarpã.

Bairo cū jãã caĩquetibujumiatacããrê, atore bairo jãã ĩ yucõãwĩ:

—Jesús wãmorĩrê na capapua cãmitiátajere ĩñarĩ, yu wãmojũã mena ti opere yu capãñaeticõãta, cariape mujãã yu tũgoetigu. Tunu bairoa cū waru na cajareoãta opere yu wãmo mena yu capãñaeticõãta, cariape mujãã yu tũgoetimajũcõãgu —jãã ĩ yucõãwĩ Tomás.

²⁶ Cabero, jĩcã wãmo peti itia pēnirõ cãnacã rãmũ canetõrõ bero, tunu jãã, Jesús cū cabuericarã jãã neñawũ tunu jãã ya wii pupearũ. Bairo ti watoa jãã caneñarĩpãure Tomás cãã ãmi yua jãã menarê. Caroaro ti wii jopeerire jãã biatupeyocõãwũ. Bairo jãã caátimiatacũãrê, Jesús ruame jãã tũpu jãã buiaetawĩ. Bairo jãã watoapu etari, atore bairo jãã jēniwĩ:

—¡Caroa yeri cutaje mujããrê cū joáto Dios! —jãã ĩ jēniwĩ Jesús.

²⁷ Bairo jãã ĩ jēnirĩ bero, Jesús Tomárê atore bairo qũĩwĩ:

—Ĩñaña yu wãmorĩrê na capapua cãmitiátajere cãmiirê. Bairo ĩñarĩ, mu wãmojũã mena ñujoñaña ti cãmiirê. Tunu bairoa mu wãmo mena yu waru na jareoãta cãmirõrê pãñau asá. Cariape catũgoecu majũ ãmerĩcõãña. ¡Cariapea tũgõya mu cãã!

²⁸ Bairo Jesús cū cū caĩrõ, atore bairo Tomás ruame qũĩ nũcũbũgocõãwĩ yua:

—¡Yú Quetiupau, yu netõrõ caãcũ Dios majũ mu ãniña! —qũĩwĩ.

²⁹ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesús Tomárê:

—¿Ãmerê yũre ĩñarĩpu cariapea yu mu tũgõusayati? ¡Useanirĩ na ãmarõ noa ũna ĩñaetimirãcũã cariape catũgõusanucũã!

El porqué de este libro

³⁰ Bai ruã, Jesús capee majũ caroa Dios yaye mena cū caátĩ ĩnomasĩrĩjêrê jãã áti ĩnonucũwĩ. Tie nipetirijere ati tutĩpãre yu woatu quetibujupeyoetiya.

³¹ Bairo woatu peyoeticũã, atie mujããrê yu caquetibujumwoaturijere mujãã yu quetibujucũña, tiere ĩñarĩ cariapea Jesús Dios macũ, Dios cū cajõn Mesías cū caãnierê mujãã camasĩparore bairo ĩ. Bairo cũrê cariape tũgõusari, mujãã ruame yeri capetietie cū cajorije majũrê mujãã cãgõgarã yua.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

¹ Cabero Jesús, jáã, cū cabuerārē jáã baujaetawī tunu Tiberias utabucura cawāmecutira tūnipu. Atore bairo baiwu: ² Topure caña ato cānacāũ jáã āmu: Simón Pedro, Tomás cawāmecucu apeyera Gemelo na caĩpiinucūũ, Natanael, Galilea yepa Caná cawāmecuti macā macāacū cūã āmi. Jáã, Zebedeo pūnaa cūã puġarārua jáã āmu. Bairi tunu jáã mena macāãna puġarā aperiã cūã āma.

³ Bairo topu jáã caāno, Simón Pedro puame atore bairo jáã ĩwī:

—Wai wei ácu yu baiya —jáã ĩwī.

Bairo jáã cū caĩrō, jáã cūã bairo cū jáã ĩwū:

—Jáã cūã mu mena jáã wai werágárã —cū jáã ĩwū.

Bairo qūĩrī yua, cūmuaru ájāārī jáã acoápú, wai weráná. Bairo wai werámirācūã, ti ñamirē jáã wai pajīãepū.

⁴ Bairo jáã cabaiāno, cabusuñumugōatíparu, Jesús puame ti utabucura tūnipu bauetawī. Bairo cū cabauetaro, jáã cū cabuerā puame, “Cūã, Jesús niñami,” jáã ĩ masīepū, qūĩñamirācūã yua. ⁵ Bairi Jesús puame atore bairo jáã ĩ jēniñawī:

—Yu yarā, ¿mujjáã wai pajīãetĩñati? —jáã ĩ jēniñawī.

Bairo cū caĩjēniñarō, bairo cū jáã ĩwū:

—Jáã pajīãetiapu.

⁶ Jesús puame tiere tūgori, bairo jáã ĩwī:

—Bapire cariape nuġōã puame wēroca ñuajoya. Bairo ána, capāārã mujjáã wai pajīãgarā —jáã ĩwī.

Bairo cū caĩrō, cū carotirore bairo jáã ápu. Bairi yua, bairo jáã caáto, dope bairo bapire jáã áti tūgāmugōpāmuo jomasīepū, capāārã majū bapire wai na cajāārō jūgori yua.

⁷ Mai, yu, butiuro Jesús cū camainucūũ puame wai capāārã na cajāārō ĩñarī, Pedore atore bairo cū ñiwū:

—¡Marī Quetiupaua niñamimal! —cū ñiwū.

Bairo yu caĩrō, Pedro puame jicoquei jáã Quetiupau Jesure qūĩñamasĩrī, uwaro cū jutirore jāña, riapu rocañuarī baacoámí, Jesús tpu ácu. ⁸ Jáã, cū cabuerā puame bapire wai jiraricu majū jáã tūgā pāárpu cūmuu capairica mena paputiro tūnipu. Mai, jáã puame jōpu mee, paputiro wijaro cien metros cārō jāñurīã caāno bapire jáã tūgāpāárpu, wai capāārã majū na cajāārō ĩñarī. ⁹ Bairi yua, jáã puame paputiropu maa etanucārã, peero riorica peerore jáã ĩñawū. Bairi ti peeropu wai jīcāũ pūñocōĩrcū cūãrē jáã ĩñawū. Pan cūã āmu ti peero tare. ¹⁰ Paputiro tūnipu jáã camaa nucārō ĩña, Jesús puame atore bairo jáã ĩwī:

—Jīcāārã ũna āmeacā mujjáã cawai pajīãetarārē na jeasá ato puame —jáã ĩwī.

¹¹ Bairo Jesús jáã cū caĩrō tūgo, Simón Pedro puame cūmuaru etajāã, bapire tūgāatī, paputiropu wai capāārã na cajāārīcārē tūgāmojowī. Mai, capacarā jeto ciento cincuenta y tres majū wai capāārã ti bapire jāñupā. Bairo ti bapire capāārã majū wai na cajāãmīatacūãrē, tii bapī puame woepu. ¹² Jesús puame bairo Pedro waire, bapī mena paputiropu na cū caweemocū yaparoro ĩña, atore bairo jáã ĩwī:

—Tiaya. Hga wācārasá mai mujjáã cūã —jáã ĩwī Jesús.

Jáã puame merē, “Marī Quetiupau Jesua niñami,” jáã ĩ masīcōãwū. Bairi bairo jáã cū caĩrō, jáã puame jīcāũ ũcū puamena, “¿Ñamu majū mu āniñati?” cū jáã ĩ jēniñaepe Jesure. ¹³ Bairi yua, Jesús puame pāārē nerī, jáã batojowī. Wai cūãrē torea bairo jáã batojowī.

14 Āme mena merē itiani majū Jesús, jāā, cū cabuerā caānimiatanarē, cūrē na capajīārocaro bero cacatitunuatacū jāā tūpūre buiaeta īñōu baiwī Jesús.

Jesús habla con Simón Pedro

15 Bairo jāā caugawācā yaparoro bero, Jesús pūame Simón Pedrore atore bairo qūī jēniñawī:

—Simón, Juan macū, mūrē ñiña: ¿Ānoa mū baparā netōjāñurō yū mū maiñati?

Bairo Jesús cū caīrō tūgo, Simón Pedro pūame atore bairo qūī yūwī:

—Yū Quetiupay, mū yū maimajūcōāñā. Merē mū masīña mū yū camairījērē.

Bairo Pedro cū caīrō, Jesús pūame bairo qūīwī:

—Baiupa, toroque yū caquetibūjucūrījērē cariape catūgoḡsarārē caroaro na coteri na jūgoāñā.

16 Bairo Jesús Pedrore qūī quetibūjū yaparo, bairo qūī jēniñanemowī tunu:

—Simón, Juan macū, mūrē ñiña: ¿Mūa, cariapea yū mū maiñati?

Bairo Jesús cū caījēniñarō, atore bairo qūīwī Pedro:

—Yū Quetiupay, mū yū maimajūcōāñā. Merē mū masīña mū yū camairījērē.

Bairo Pedro cū caīrō, Jesús pūame bairo qūīwī:

—Baiupa, toroque yū caquetibūjucūrījērē cariape catūgoḡsarārē caroaro na coteri na jūgoāñā.

17 Bairi yua āme mena merē itiani majū atore bairo qūī jēniñanemowī Pedrore:

—Simón, Juan macū, mūrē ñiña: ¿Mūa, yū mū maiñati?

Bairo Jesús itiani majū cū cū caījēniñarō jūgori, tūgoñarīqūē pairique mena atore bairo qūī yūwī Pedro Jesure:

—Yū Quetiupay, nipetirije yū mū masīña. Mū masīña merē mū yū camairījē cūārē.

Bairo Pedro cū caīrō, Jesús pūame bairo qūīwī:

—Baiupa, toroque yū caquetibūjucūrījērē cariape catūgoḡsarārē caroaro na coteri na jūgoāñā. 18 Cariape mū ñiña: Cawāmau ācū, mū caborore jutiro jāñarī, noo mū caboropū mū āñesēānucūñupā. Mū cabucaro yua, aperā camasā pūame mū wāmorīrē ñumgōrī, mū juti jāārī, mū caāgaetopū mū neārocagarāma yua —qūīwī Jesús Pedrore.

19 Mai, bairije Pedrore Jesús cū caīquetibūjūata, Pedro cū cariape wāmerē ī quetibūjū masīōgū īwī Jesús. Bairo Pedro cū cabairiapee jūgori camasā Dios cū catuuarijere na cū caīñopeere ī quetibūjū īwī Jesús. Bairo ī quetibūjū yaparo, bairo qūīwī Jesús tunu Pedrore:

—īNipetirije yū caātiānucūrōrē bairo caroaro áticōā ninucūña! —qūī cūwī Jesús Pedrore yua.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

20 Cabero Jesús cū caīquetibūjuro bero, Pedro pūame āmejore īñau yua, yū majūrē ñiñacōāwī, yū, butioro Jesús cū camairē. Mai, yū pūame Jesús mena jīcārō jāā caugaruī tāsari watoa Jesús cūtuaca rui, atore bairo cū caījēniñarīcāā yū āniña: “Yū Quetiupay, ¿ni majū mūrē, bairo qūī busujā buitirocauati?” cū caījēniñarīcāā yū āniña. 21 Bairo yū āmejore īñarī, atore bairo Jesure qūī jēniñawī Pedro:

—Yū Quetiupay, ānira, ¿dope bairo cū to bairoati? —qūī jēniñawī Jesús.

22 Bairo Pedro cū caījēniñarō, bairo qūīwī Jesús:

—Cū cabaiyasicoapata cūārē, o ati yeparu tunu yu caetaro cū cacaticōāmata cūārē, m̄ camasīpee mee niña. M̄na, tiere tūgoñarī mee, nipetirije yu caātiānincūrōrē bairo caroaro áticoā ninucūña —qūīwī Jesús Pedrore.

²³ Atore bairo Pedro Jesure cū caījēniñarō, Jesús cū caīquetibujataje queti etacoasupa Jesús yarā űubueri majāp̄ure: “Juan riaetiḡami. Caticōā niḡami,” ĩrīqūē queti. Bair̄na, Jesús p̄ame yure, “Riaetiḡami,” ĩ mee bairo qūī quetibuj̄awī Pedrore. Atore bairo jeto ĩwī: “Cū cabaiyasicoapata cūārē, o ati yeparu tunu yu caetaro cū cacaticōāmata cūārē, m̄ camasīpee mee niña.” Tie jetore ĩwī.

²⁴ Ȳna, Jesús cū cabuei, cū cabuerique yu caīñarīqūērē caquetibuj̄n, ati tutire sawoana yu āniña. Bairi atie yu caquetibuj̄woaturije caroa cariare macāājē queti niña.

²⁵ Apreye capee majū Jesús cū caátaje nimiña. Bairi nipetirije Jesús cū caātiānajērē marī sawoatupeyocōāta, ti tutiri p̄ame ati m̄narecōre bijapetiro cārō nicoabujoro.

Tocārōā niña.

LOS HECHOS de los Apóstoles

La promesa del Espíritu Santo

¹⁻² Мн, Теófilо, nocārō caānimajūārē merē мн ун quetibұу woajojūgowн. Jesucristo ati yeparн ācū, cū caātijūgoriquere, bairi cū cabuerique nipetirije cūārē умrecóо cū cawāmuátí rūmұу cū cabaijānarīqūērē мн ун quetibұу woajowн. Āmerē мн ун quetibұуnemoña tunu ati carta mena: Умrecóорн cū cawāmuápáro jūgoye, cū yarā apóstolea majā cū cabesericarā na caátipeere na quetibұуcūñupī, Espiritu Santo cū camasírjē jūgori. ³ Mai, riari bero Jesús рһame cū yarā apóstolea majā watoарн ati rupау mena na buia etayupī. Yoaro narē na buia añupī cuarenta rūmurī majū, “Cacati niñami,” na caīmasīparore bairo ī. Bairo buia ācū, Dios cū carotimasírīpау macāājērē na quetibұу añupī.

⁴ Mai, cajūgoyerн cū cabuerā mena ācū, “Jerusalén macārē мұjāā witiwey-oepa mai,” na ī cūñupī. Atore bairo na ĩñupī:

—Ун Расн мұjāārē cū caijūgoyeticūrīcārōrēā bairo átigumi. Merē tiere мұjāārē ун quetibұуwн. Torena, мұjāā cotegarā mai. ⁵ Juan ānacū рһame мұjāārē oco mena bautizawī. Āme berore ун Расн рһame roque Espiritu Santo mena мұjāā bautizagumi. Cū Yeri majūrē мұjāārē jogumi —na ĩcūñupī Jesús.

Jesús asciende al cielo

⁶ Ape rāmн Jesús mena āna, cū jēniñañuparā:

—Jāā Quetiуарн, ¿nocārōрн Israel yepa marī ya yepare marī ñicūjāā na carotijūgoricarore bairo мн rotimasījūgowati? ¿Nocārōрн Roma macāāna, ati yepare caēmarīcārārē na мн acureiati? ¿Āmea мн ácuati? —qūī jēniñañuparā.

⁷ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na ĩñupā:

—Tiere ун Расн jeto átimasīñami. Bairi cū jeto ti rāmн cūārē masīñami. Мұjāā tiere мұjāā camasīpee mee niña. ⁸ Bairo Dios рһame ti rāmūrē мұjāārē masīōētīmicāā, quetibұу masīrīqūērē мұjāārē jogumi. Espiritu Santo мұjāā yeripн cū caetaro jūgori, ун yaye бһsūriquere мұjāā quetibұу masīgarā. Bairi Jerusalén macā macāānarē na мұjāā quetibұу jūgogarā. Cabero Judea yepa macāāna nipetiro caānarē, cabero Samaria yepa macāānarē, cabero ati умrecóо nocārō cayoарн macāāna cūārē na мұjāā quetibұуgarā ун yaye бһsūrique quetire —na ĩ quetibұуyupн Jesús cū cabuerārē.

⁹ Bairo narē quetibұу yaparori bero, cū cabuerā na caīñatoyea, Dios рһame умrecóорн Jesure cū newāmьо jocōāñupū. Bairo cū caáto, buseriwo рһame cū tocoásuparo. Bairi yua, tocārōā qūñiña jānacōāñuparā Jesure. Tunu qūññanemoesuparā. ¹⁰ Bairo cūrē na caīñamūgōnucūrō, caūmнa рғgarā jutii cabotirijere cajāñaatana natу buiaetanucāñuparā. ¹¹ Na рһame atore bairo na ĩñuparā:

—Мұjāā, Galilea yepa macāāna, ¿nopērīrā jōbui умrecóо рһamerē мұjāā ĩñamūgōcōānucūññati? Cū, Jesús, мұjāā watoa caāniatасн умrecóорн caácú ati yeparн atīgumi tunu. Āmerē cū caátó мұjāā caīñajororea bairo atīgumi tunu —na ĩ quetibұуyuparā.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

12 Bairi apóstolea majã Olivo cawãmecuti buropu cañimiatana tunucoásuparã Jerusalēpu. Olivo buropu átato, yoesuparo Jerusalén macã. Judío majã na cayerijãrĩ rūmu ũno cããrē na cañesēãmasĩrõ añuparõ. 13 Bairo ti macãrē etarã yua, na cacãnirĩ wiipũ cabui macã arua puamerē wãmuãtĩjãañuparã. Na puame ato cãnacãũ añuparã: Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo macũ, bairi Simón, Celotea mena macããcũ, bairi Judas, Santiago macũ añuparã. 14 Na puame nipetiro tocãnacãnia neñanucũñuparã Jesús yarã mena. Cũ bairã, cũ paco María, bairi aperã carõmia mena neñanucũñuparã, ñubuenenarã.

15 Bairi jĩcã rūmu na cañubueãno, Pedro puame na watoapu wãmũnucãñupũ. Cañubuenenarã puame ciento veinte majũ añuparã. Narē yua, atore bairo na ñũpũ Pedro: 16 “Yũ yarã tũgopeoya yũ caĩrĩjērē: David ãnacũ Espĩritu Santo jũgori Judas cũ cabaĩpeere cũ caquetibũjũwoatuyaricarorea bairo baigaro. Judas ãnacũ puame Jesure cañeparãrē cajũgoricũ ãmi. 17 Marĩ mena macããcũ ãnimiwĩ. Marĩ mena capaapu ãnimiwĩ cũ cũã. 18 Bairo marĩ mena macããcũ cañibujopau nimicũã, Jesure cũ caĩbuitirocarique wapa mena, jĩcã yepa wapatiyupũ. Cabero ti yepa ãcũ, Judas puame cũ majũã pajĩãyasicosupĩ. Bairo cũ cabaiyasiro, cũ paaro puame wooyasicosupũ. Cũ ñtamijĩ wēĩrĩ ãnajē witiyupũ. 19 Bairo roro cũ cabairijere tũgori, Jerusalén macããna ti yepare Acéldama wãmetiyuparã. ‘Acéldama’ ĩgaro, ‘Riĩ Yepa’ ĩgaro ñna na yaye busũrique mena. 20 David ãnacũ Salmos tutipũ cũ caquetibũjũcũrĩqũē atore bairo ñna Judas cũ cabaĩpeere:

‘Cũ ya wii macããna na ábatacoápáro.

Ni jĩcãũ ũcũ cũ tuaeticõãto ti wiire.’

Tunu bairoa apewēpu atore bairo ĩ cũnemoñupĩ:

‘Apei cũ jãwasoãto cũ capaa ãnimiatajere,’ ĩ cũñupĩ David ãnacũ.

21 “Ato marĩ mena caãna marĩ Quetiupau Jesús ati yepapu cũ caãno cabapacutana niãama. 22 Juan ãnacũ Jesure cũ cabautizaro beropuĩ bapacuti ãna, umregocõpu Jesús cũ cawãmuãtĩ rūmũpu cabapacuti jãnarĩcãrã nicõãñama. Bairi na mena macããcũ jĩcãũ ũcũ jããrē bairo caquetibũjũpau cũ cajããrõ ñũña. Judas wasoaye cañipau majũrē marĩ boya. Cũ cũã quetibũjũgumi marĩ Quetiupau cariacooatacũ nimicũã tunu cũ cacatirijere,” na ñũpũ Pedro to macããnarē.

23 Bairo cũ caĩrõ tũgo, puãgarã na mena macããnarē na bootũgoñañuparã. José Justo, ape wãme Barsabás cawãmecucare boyuparã. Apei Matías cawãmecucũ cããrē boyuparã. 24 Bairo na puãgarãrē na beseri yua, atore bairo Diore qũĩ jēniñuparã: “Jãã Quetiupau, mũ roque nipetiro camasãrē na yeripũ na catũgoñarĩjērē camasi mũ ãniña. Bairo caãcũ ãnirĩ jããrē mũ masĩõwã. Ni mũ caboure cũ mũ besewa. 25 Judas ãnacũ puame roro cũ caãtie jũgori roro popiye bairicaropũ ásũpi. Bairi cũ paarique cũ capitimiatajere apei cũ paawasoãto,” qũĩ jēniñuparã Diore.

26 Bairo qũĩ jēniyaparori bero, ãtã rupaacarē ãmeo wēē nuniñuparã. Bairo átiri masĩñuparã Judare cawasoapaure. Matiare cũ beseyupi Dios. Bairi yua, Matías puame puãga wãmo peti rapore jĩcã pēnirõ cãnacãũ catuaricarã apóstolea majã mena macããcũ jĩcãũ cañinemojũõũ añũpũ.

2

La venida del Espĩritu Santo

1 Cabero Pentecostés bose rūmu caetaro, nipetiro Jesucristore catũgõusarã jĩcãpaua ñubuerã neñarã baiyuparã. 2 Bairo na cañubueãno, caãno tũsaroa

pauro busuocajoyuparo umurecõõp caatíe. Wíno paio cabusuricarore bairo busuocajoyuparo. Ti wii, na caãni wii nipetirop busuetayuparo. ³ Bairo cabairo yua, peero caãwãmuricã wêêrírê bairo cabaurije tocãnacãu rupoa buipãrea bauetayuparo. ⁴ Bairi to macããna nipetirore na yeripã na jããñupã Espíritu Santo pãame. Bairi ñe ùnie rusaesuparo na camasiëtíê. Bairo caãna ãnirê, aperã yaye busuriquere busujõgooyupará. Espíritu Santo narê cã camasiõrîjê jãgori bairo busuyupará.

⁵ Mai, ti rãmurírê ãñupará Jerusalêpãre judío majã ati umurecõõo nipetirop macããna caatátana. Jerusalêpã ñubuerã baiyupará. ⁶ Bairo cabusocajogore tãgori yua, neñaetayupará apóstolea majã na caãni wiipã. Neñaetarã yua, tocãnacãupãna na yaye na cabusurijere tãgooyupará. Bairi, dope bairo ï tãgoña masiẽsupará. ⁷ Bairo tãgoña macããrî yua, atore bairo ãmeo ññupará:

—¿Ánoa nipetiro cabusurã, Galilea yepa macããna mee na ãniñati? ⁸ Bairo cabairã nimirãcãã, ¿ñe jãgori marî yaye busuriquere caroaro na busumasiñati? ⁹ Marî mena caãna jïcããrã, Partia macããna niñama. Aperã Media yepa macããna, aperã Elam macããna, aperã Mesopotamia macããna, aperã Judea yepa macããna, aperã Capadocia yepa macããna, aperã Ponto yepa macããna, aperã Asia yepa macããna niñama. ¹⁰ Aperã Egipto, Frigia, bairi Panfilia na caírî yepaarã macããna niñama. Aperã Africa yepa macããna, Cirene macãã jãgoye macããna niñama. Tunu bairoa Roma cawãmecuti macãã caatátana niñama. ¹¹ Jïcããrã na mena macããna judío majã pũnaa na caãnoi, judío majãrê bairo na marî ññaãna. Aperã na mena macããna judío majã pũnaa ãmerîmirãcãã, marîrê bairo Diore na caíroarije jãgori judío majãrê bairo na marî ññaãna na cããrê. Tunu bairoa marî mena macããna jïcããrã, Creta yucuro macããna niñama. Aperã Arabia yepa macããna niñama. ¡Bairo ati yepa nipetirop caatátana nimirãcãã, tocãnacãupãna marî tãgoya marî yaye busurique mena Dios cã catuuarije mena cã caãtiere! —ãmeo ï busuyupará na majũ camasã pãame.

¹² Bairo tãgoña macããrî yua, nopê bairo ï tãgoñamasiẽsupará. Bairi atore bairo ãmeo ï jëniñañupará na majũ:

—¿Nopê bairo marîrê ñgn qũicuti Dios? —ññupará.

¹³ Bairo na caĩmiatacããrê, aperã jïcããrã, “¡Cũmurã baiyama!” na ï boyetiyupará apóstolea majãrê.

Discurso de Pedro

¹⁴ Bairo na caírõ tãgo, Pedro, aperã cã mena macããna pũga wãmo peti rupore jïcã pëñirõ cãnacãu apóstolea majã mena wãmuncãñupã. Pedro pãame busurique tutuaro mena atore bairo na ññupã camasã caĩñarã etaatãnarê: “Mujãã, Judea yepa macããna, mujãã ati macãã Jerusalén macããna cãã tãgopeoya mujããrê yã caípeere. ¹⁵ Ánoa yã mena macããna cãmuetiñama. Mujãã narê mujãã caítãgoñarõrê bairo mee niñama. Ni ùcã ñamirõcãã mũipã cã caasitutuatãpã caãnorê cãmucẽmi. ¹⁶ Bairo mee baiya. Profeta Joel ãnacã jãã cabaipeere quetibũjũ jũgoyeticũñupĩ cã ya tutipã. Atore bairo ï woatuyayupĩ:

¹⁷ ‘Atore bairo yã quetibũjũwĩ Dios: Ati umurecõõo caãnitusari rãmurî caãno nipetiro camasãrê na yã jogã Espíritu Santo, yã Yeri majũrê.

Bairo yã caãto, mujãã pũnaa caĩmãna, mujãã pũnaa rõmirî cãã, yã yaye busuriquere quetibũjũ netõõgarãma aperã camasãrê.

Tunu bairoa cawãmarã yã yaye macããjê cabau ññorîjêrê ññagarãma.

Tunu cabũtoa cããrê na yã quetibũjũgn na caqũëguerõpã.

18 Bairi ti rūmъ саānorē ун carotirā саūтма, carōmia сūārē na ун jogъ Espiritu Santo, ун Yeri majūrē.

Bairo ун саāto, ун уaye busariquere quetibъjnetōdōgarāma aperā camasārē.

19 Jō умнrecóopъ ricaati cabairije baugaro.

Ati yerapъ сūā ricaati cabairije baugaro.

Riire bairije, peerore bairije, peero buserire bairije cabaurije сūā bau iñogaro.

20 Bairo cabairo, муipъ умнreco macāācū naitīācoagъmi.

Ŋami macāācū pъame riī cuire bairo jūāū baigъmi.

Bairo baigaro ati yerapъ ун caetaparo jūgoye.

Ti rūmъ pъame саānimajūrī rūmъ nigaro.

21 Bairi nipetiro camasā, “Ун Quetiurapъ ун netōōña,” саiĵenirā pъame netōcōāgarāma, iñiwī Dios,’

ī quetibъjъyupi Joel ānacū сū ya tutipъ,” na iñupā Pedro, to caneñarā etaatānarē.

22 Ī quetibъjъ yaparo, na ĩ quetibъjъnemoñupū tunu: “Ун yarā, Israel yepa macāāna tūgopeoya ун саiĵĵerē: Jesús, Nazaret macā macāācū Dios сū cabesericъ majū āmi. Merē мъjāā caroaro мъjāā masīña сū саātajere. Capee átijĵeño iñowī. Caroaro, camasīā manierē átijĵeño iñowī. Dios сū camasīĵĵē jūgori сū catutuarijere marī āti iñowī. 23 Bairo caroaro сū саātimiatacūārē, мъjāā pъame сū мъjāā boepъ. Tirūmъpъ ati умнrecóore Dios сū саqūēnoparo jūgoyepъna, merē сū macārē roro мъjāā саātipeere masīyerijāñupī. Bairi мъjāā pъame сū мъjāā ñerotiwъ. Сū cariarore borā, roro саānarē yucъpāipъ сū мъjāā papuaturotiwъ. 24 Bairo сūrē мъjāā саātimiatacūārē, Dios pъame сū catiyoypъ. Cariaricarā ānana na саānopъ саānimiatacure сū witiyo joroque сū āsupi Dios.

25 Quetiurapъ rey David ānacū, Jesús сū cabaipere quetibъjъ woatucūñupī atore bairo:

‘Dios, ун Quetiurapъ, ун mena ānicōā ninucūñami.

Уtъre cariape ñyĵōārē āninucūñami, ñe ūnierē ун саuwietiparore bairo ĩ.

26 Bairi baioro ун useaniña. Ŋe ūnie rusaetiya ун yeripure.

Tunu bairo Diore ун basapeoya. Bairi ун tūgoñarīqūē paietiya.

27 Ун yeri pūnarē cariaricarā ānana na саānopъ мъ jorocaetigъ.

Мъ carotire camai ānirī ун rupъ ānatōrē to boao joroque мъ āperigъ.

28 Cariacoatacъ ун саānimiatacūārē, ун мъ catiogъ tunu.

Bairi мъ тpъpъ ун саāno, useanio joroque ун мъ ātigъ,’

ī quetibъjъyupi David ānacū Jesús сū саiĵeere,” na iñupā Pedro, to caneñarā etaatānarē.

29 Ī quetibъjъ yaparo, na ĩnemoñupū tunu: “Ун yarā, marī ñicū David ānacū riacoásupĵ. Bairo сū cariaro iña, сū yaarocacōāñupā. Nipetiro tiere marī masīña. Marī nipetiro marī iñanucūña сū ānacūrē na cayaayarica ope ūtā opere. 30 David ānacū pъame profeta majōcъ āniñañupī. Bairi сū pъame masīcōāñupĵ: ‘Dios саānorē bairo унre сū саiĵcārōrēā bairo ун pāřāmerā mena macāācū jīcāñ nigъmi Cristo. Унre bairo Israel macāānarē na rotimasīgъmi,’ ĩ masīcōāñupĵ David. 31 Bairi David ānacū pъame ape rūmъpъ cabaipere camasīrē bairo majū Jesucristo cariacoatacъ nimicāā tunu сū cacatipeere quetibъjъ jūgoyetiyayupi. Bairo iñupĵ: ‘Ун yeri pūnarē cariaricarā ānana na саānopъ мъ jorocaetigъ. Tunu ун rupъ ānatōrē to boao joroque мъ āperigъ,’ ĩ quetibъjъyupi David, Jesucristo сū cabaipere.

32 Bairi сārēā catiyoypĵ Dios. Jāā nipetirā Jesure саiñarīcārā jāā āniña сū cacatiquere. 33 Bairi āmerē yua, Diotъ cariape ñyĵōārъ carui ācūmi, сūrē

rotibojagu. Tunu bairoa Dios cārē cū caīrīcārōrēã bairo Espiritu Santo cū caátipeere rotimasĩñami. Mujãã nipetirije mujãã catūgoataje, mujãã caĩñaataje cūã Jesucristo cū caáto jūgori baiaru. ³⁴ Marī ñicū ānacū David rupauri ānajērē neáréyupi Dios umurescōpore. Tunu bairoa David ānacūna atore bairo ĩ woatuyupi:

‘Dios p̄ame yu Quetiupaure atore bairo qũĩñupū: “Ato ruiya cariape n̄gōã p̄ame mai.

³⁵ Mu pesua caānanarē na yu canetōñcārō beropu, mu p̄ame na mu rotimasĩgu,” qũĩñupū,

ĩ quetibujū woatuyupi David ānacū.

³⁶ “Bairi ati yepa, Israel yepa macāãna nipetiro cariape atiere na masiáto: Cū, Jesús yucupāiru mujãã capuatu rocarotricure Dios p̄ame nipetiro Quetiupaure bairo cū cũñupī. Tunu bairoa nipetiro camasārē netōōgu, marītu cū cajoricure bairo cū cũñupī,” na ĩ quetibujuyupu Pedro to caneñarã etaatānarē.

³⁷ Bairo cū caĩrō tūgori, b̄tioro tūgoña macāñuparā. Bairo tūgoña macāãrā yua, atore bairo na ĩ jēniñañuparā Pedrojāārē:

—Jãã yarā, ¿ñerē jãã caáto to boyati āmerē?

³⁸ Pedro p̄ame na ĩñupū:

—Jesucristo yarā ānigarā, mujãã caāno cārō Dios mena b̄suqũeñoña roro mujãã caátiere. Roro mujãã catūgoñarĩjērē jānarī, caroa p̄amerē tūgoñajūgoya. Bairi tunu mujãã nipetiro mujãã cabautiza rotiro ñuña. Roro mujãã caátiere Dios p̄ame cū camasiriyomasīparore bairo ĩrā, bairo mujãã caáto ñuña. Bairo mujãã caáto, Espiritu Santore mujãã jogumi Dios. ³⁹ Toreã bairo marī ĩ quetibujū cũñupī: “Yu yeri p̄narē na yu jogu nipetiro yure catūgousarārē,” marī ĩ quetibujū cũñupī. Bairi mujãã, mujãã p̄naa cūārē, noo aperopu macāãna cūārē na jogumi Dios, Espiritu Santore, cārē mujãã nipetiro mujãã catūgousaata —na ĩñupū Pedro.

⁴⁰ Tore bairo jeto na quetibujunemoñupū Pedro:

—Bairo mujãã caáto ñuña: Ati yepa macāãna jicāãrā cayasiparā niñama na carorije wapa. ¡Narē bairo mujãã cūã baieticōãña! Dios mena b̄suqũeñoña —na ĩñupū Pedro camasārē.

⁴¹ Bairi yua, nipetiro tie quetire catūgousajūgorā p̄ame bautiza rotiyuparā. Tī r̄m̄urē catūgousari majā mena macāãna, itia mil majū āninemoñuparā tunu. ⁴² Cabero na, catūgousajūgori majā p̄ame caroaro tūgousayuparā apóstolea majā na caquetibujurijere. Tunu bairoa caroaro nipetiro jicā majārē bairo ānimasjūgoyuparā. Bairo āna, nipetiro neñarī, Diore cū jēninucũñuparā. Tunu bairoa Jesús cū caugatusarica r̄m̄urē tūgoñarī, p̄ārē uganucũñuparā nipetiro.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ Nipetiro to caāna camasā p̄ame apóstolea majā na caátiere ĩnarī, tūgocōã maniásuparā. Capee na caátijēñomasĩjērē na caátī ĩnorĩjērē ĩnarī, tūgocōã maniásuparā. ⁴⁴ Tunu bairoa nipetiro catūgousajūgori majā caroaro jicārōrē bairo añuparā. Bairi na mena macāãna cabopacarā na caāmata, na cabopacarijere na nuniñuparā. ⁴⁵ Bairi na yaye majū na cacūgorije caāno cārōrē nuniñuparā, wapa jegarā. Bairo áti yaparori, tie dinerore āmeo ricawoyuparā, narē carusari wāmerē na cawapatiparo ñurō. ⁴⁶ Tunu bairoa tocānacā r̄m̄ua templo wiirpu neñanucũñuparā. Na ya wiirpu cūārē Jesús cū caugatusarica r̄m̄urē tūgoñarī p̄ārē uganucũñuparā. Useanirĩquē mena jicā majārē bairo jicārō mena ugariquere uganucũñuparā. ⁴⁷ Tunu bairoa Diore

basapeonucũñuparã. Bairo na caátĩãno ññarĩ, to macããna camasã nipetiro na ñroayuparã. Bairo tocãnacã rũmua, catũgousari majã menarẽ capããrã ãninemo nucũñuparã. Marĩ Quetiupau pũame cũ canetõõrãrẽ cũ yarã majũ na ãnio joroque na átinemo nutuásũpũ.

3

Un cojo es sanado

¹ Jicã rãmũ Pedro, Juan mena templo wiipũ ásúparã. Tres de la tarde caãno camasã na cañubueri hora majũ ãñuparõ. ² Mai, to templo wii jope tũpũ ãninucũñupũ jicãũ cawĩmaw ãcũpũna caãmasĩetacu. Cũ yarã pũame Caroa Jope cawãmecuti jope tũpũ cũ cũnucũñuparã, camasã caetari majãrẽ dinero limosnarẽ na cũ cajẽnimasĩparore bairo ñrã. ³ Bairo yua, caãmasĩecũ, Pedro, Juajãã na cajããetaro ññarĩ, dinerore na jẽnimiñupũ. ⁴ Bairo cũ cajẽnirõ, Pedrojãã qũĩñañuparã. Qũĩña yua, atore bairo qũĩñupũ Pedro pũame:

—Yũ yaũ, tũgopeoya —qũĩñupũ.

⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Pedrore qũĩñañupũ, “Dinero yũ nunigu ácamĩ,” ñ tũgoñarĩ. ⁶ Bairo cũ caĩtũgoñamiatacũãrẽ, atore bairo qũĩnemoñupũ Pedro pũame:

—Yũa, plata, oro moneda tiirire yũ cũgoetiya. Bairo cũgoeticũã, Jesucristo yũre cũ camasĩõrĩjẽ jũgori mũrẽ yũ juátigu. Jesucristo, Nazaret macããcũ cũ catutuarije mena mũrẽ ñña: Wãmũnucãrĩ ájũgoya —qũĩñupũ Pedro caãmasĩecũrẽ.

⁷ Bairo ñ yaparori, cũ wãmo cariape nũgõã mena cũ tũgãwãmũõñupũ. Bairo cũ caãto, caãmasĩecũ rũpori pũame, cũ ãñadobeã cũã tutuacoásũparõ.

⁸ Bairo cabairo yua, caãmasĩetĩmiatacu pũame patiwãmũnucãcoásũpũ. Bairo patiwãmũnucãrĩ, amasĩjũgoyupũ yua. Bairo Pedrojãã mena useanirĩ templo wiire jããñupũ. Diore basapeori paticõã ñesẽãñupũ. ⁹ To macããna pũame nipetirã cũ caãmasĩrĩjẽrẽ, cũ cabasapeorije cũãrẽ ññañuparã. ¹⁰ Bairo qũĩñarĩ yua, butiro tũgocõã maniásuparã. Mai, cũ masĩcõãñuparã. “Cũã ññami Caroa Jope cawãmecuti jope tũpũ cadinero jẽniruincũmiatacu,” ñ masĩcõãñuparã.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Cacatiatacu pũame Juan, Pedrore pitigatiri, na mena nicõã ñesẽãñupũ. Bairo ti wii macããna cũ cabairijere tũgori na tũpũ atuásũparã Portal de Salomón na caĩrõpũ, qũĩñagarã. Topũ ãñuparã mai Pedrojãã. ¹² Pedro pũame bairo na caetaro ñña, atore bairo na ññupũ: “Yũ yarã, Israel yepa macããna, ñnopẽĩrã, ‘Pedrojãã na camasĩrĩjẽ jũgori, o Diore na caĩroamasĩrĩjẽ jũgori caãmasĩecũrẽ cũ catiupau,’ caĩrãrẽ bairo mũjãã tũgoñañati? ¹³ Jãã majũ, jãã camasĩrĩjẽ jũgori mee jãã átiapũ. Marĩ ñicũjãã, Abraham, Isaac, Jacojãã ãnana na caĩroajũgoricu Dios pũame cũ macũ Jesure caãnimajũũrẽ bairo caãcũ cũ cũñupũ. Bairo cũ caátimiatacũãrẽ, mũjãã pũame cũ ñerĩ, ati yepa macããna carotimasĩrĩ majã tũpũ cũ mũjãã neápu. Bairo mũjãã caãto, Pilato pũame cũ wiyogamiwĩ. Mũjãã pũame cũ cawiyogarijere mũjãã boerpũ. ¹⁴ Jesús, ñe ñnie carorije caãpei cũ caãnimiatacũãrẽ, cãrẽ cũ cawiyoro mũjãã boerpũ. Roro caãcu pũamerẽ cũ cawiyorore mũjãã bowũ. ¹⁵ Bairo átiri, yeri capetietiere cajomasĩrẽ cũ mũjãã pajĩãrocõã rotiwũ. Bairo roro cãrẽ mũjãã caátirocamiatacũãrẽ, Dios pũame cũ cariacõamiatacure cũ catioyupi. Jãã, cũ jãã ññawũ tunu cũ cacatiriqũere. ¹⁶ Cũ camasĩõrĩjẽ mena cũ wãmẽina jãã caĩrĩjẽ jũgori, ãni caãmasĩetĩmiatacure cũ catio joroque cũ jãã átiapũ. Jesús mena jãã tũgoñañatutuaya. Bairo cũ mena

tūgoñatutuari, āni mujāā camasārē cū catipeticoao joroque cū jāā átiaṛu. Mujāā iñaña merē tiere,” na ī quetibujuyuru Pedro to canañarā etarārē.

17 Ī quetibujū yaparo, na ī nemoñupū tunu: “Yū yarā, merē yū masiña mujāā catūgoñamawijariquere. ‘Dios macūrē cū pajārā marī ātiya,’ mujāā, mujāā quetiuparā cūā, mujāā ī tūgoñamasīēsupa. Bairo ī tūgoñamasīētīrī, cū mujāā pajārōcācōā rotiwū. 18 Tirāmupure profeta majā Dios cū caquetibujūnetōdrotiricārā jūgori quetibujū jūgogeticūñupī, cū macā, cū cajō atī yeparū popiye cū cabaipeere. Mujāā pūame popiye cū baio joroque mujāā caátaje jūgori, Dios cū caījūgogeticūñicārōrēā bairo baietawū. 19 Bairi Dios mena busuqūēnoña roro mujāā caátiere. Roro mujāā catūgoñarījērē jānarī caroa pūamerē tūgoñajūgoya. Dios mena tūgoñatutuajūgoya, roro mujāā caátiere cū camasiriyoparore bairo īrā. Bairo mujāā caápata, marī Quetiupau pūame caroa yericutajere mujāā jogūmi. 20 Tunu caānijūgoripauṛuina mujāārē cū cajogaricure cū jogūmi Dios, Jesús Mesías majūrē. 21 Baiṛua, atī yeparūre apérigūmi mai. Ūmurecōopu nicōā ānigūmi cū pacū Dios, tirāmupū profeta majā cañurārē cū caīricārōrēā bairo cabaiPETIPARO jūgoye. 22 Atore bairo na ī quetibujū cūñupī Moisés ānacū marī ñicūjāā ānanarē: ‘Marī Quetiupau Dios pūame mujāā ture yū jowī. Toreā bairo apeire mujāā jogūmi profeta majōcure. Mujāā mena macāācū jīcāñ caānipau nigūmi cū cūā. Cū, mujāārē cū caquetibujūpeere caroaro tūgopeoya. 23 Torecū, ni jīcāñ ūcū cū, profeta majōcure catūgousagaecū pūame yasicoagūmi. Dios yarā, Israel ya poa macāāna cawāmecūna mena āmerīgūmi,’ ī quetibujū cūñupī Moisés ānacū.

24 “Nipetiro profeta majā cūā āme rūmū cabaipeere quetibujū jūgoyētiyayupa. Samuel cawāmecūcūpūi quetibujū jūgoanā, āme macāānapu quetibujū tuetayupa. 25 Nipetiro Dios camasārē caroaro cū caátigarije, profeta majā jūgori cū caīcūñiqūē marī yaye caānipee añupā. Tunu bairoa marīrē caroaro ātigu, Dios pūame marī ñicūjāā ānana mena cawāma wāme camasārē cū caátipeere quetibujū cūñupī. Atore bairo īcūñupī Dios Abraham ānacūrē: ‘Mū pārāmerā jūgori atī yepa macāāna nipetiro caroaro ānigarāma,’ qūñupī Abraham ānacūrē. 26 Bairi cū macūrē cū catiori bero, marī judío majā marī ture cū jojūgoyupi. Caroaro marī caānorē bori, marī nipetiro roro marī caátiere marī cajānaparore bairo ī, marī judío majātūre cū jojūgoyupi Jesure,” na ī quetibujuyuru Pedro to canañarā etarārē.

4

Pedro y Juan ante las autoridades

1 Bairo Pedro, Juajāā camasārē na caīānitoyea, sacerdote majā, bairi Dios ya wiire coteri majā quetiupau, bairi saduceo majā cūā etayuparā. 2 Na pūame Pedro, Juajāā mena asiājāññuparā. Camasārē na caquetibujūro boesuparā. Tunu bairoa, “Camasā cariacōatana nimirācūā tunu catiyama Jesure bairo,” na caīquetibujūro boesuparā. 3 Bairi yua, Pedro, Juajāārē ñerī, preso jorica wiipu na cūcōāññuparā, merē ñamicā caānoi. 4 Bairo narē na cacūmiatācūārē, na caquetibujūrijere catūgoatana to macāāna pūame na caīatajere cariape tūgoyuparā. Bairi Jesure catūgousari majā caūmua jetoa merē jīcā wāmo cānacā mil majū añuparā.

5 Tī rūmū, busuri rūmū Jerusalén macāpūre quetiuparā judío majā, bairi cabūtoa camasārī majā, Moisés ānacū cū caroticūñiqūērē cajūgobueri majā cūā neñañuparā. 6 Na mena sacerdote majā quetiupau, Anás cūā añupū. Bairi Caifás, Juan, Alejandro, nipetiro sacerdote majā quetiuparā yarā cūā

na mena añuparã. ⁷ Bairo na caneñapetiro bero, Pedro, Juajãärê na neati rotiyuparã. Bairo narê na cane etaro yua, na recomacã na nucõrĩ atore bairo na ï jëniñañuparã:

—¿Noa na carotiro mena, o noa na camasĩrĩjê jùgori caãmasĩtĩmiatacure cù mujãã catioáti?

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro pũame ñe ùnie rusaricarõ mano Espĩritu Santo cù camasĩõrĩjê jùgori atore bairo na ïñupã:

—Mujãã, ato macããna quetiuparã, mujãã cabũtoa camasĩrĩ majã cãã, tũgopeoya mujãärê yũ caĩpeere: ⁹ “¿Noa na carotiro mena cariyayecũcũre cù ñuo joroque cù mujãã átati?” jãã mujãã ï jëniñaña. ¹⁰ Bairi cariape mujãärê jãã ñña, ati yepa, Israel yepa macããna nipetiro na camasĩparore bairo ïrã: Jesucristo, Nazaret macããcũ cù camasĩrĩjê jùgori, ãni mujãã watoa caãcũrê cù catio joroque cù jãã átapa. Cũrẽã yucũpãĩpũ cù mujãã papuaturõca rotiwã. Bairo cãrê roro mujãã caátimiatacũãrê, Dios pũame cariacõamirĩcũrê cù catioyupi. ¹¹ Mujãã, ùtã mena cawii qũenorĩ majãrê bairo mujãã ãniña. Jesũs pũame mujãã caĩñarõ mujãã caátimasĩtĩã ùtãrê bairo niñami. Bairo mujãã, cãrê mujãã caboetimiatacũãrê, ti wii mujãã caqũenorĩ wii macããcã ùtãã caãnimajũrĩcãrê bairo cù cũñupĩ Dios. ¹² Bairi ni ùcũ apei ati ùmũrecõo macããcũ camasãrê na netõõmasĩẽcũmi. Apei roro marĩ cabairijere canetõõpũare cù cũẽsupĩ Dios —na ï quetibũjuyupũ Pedro quetiuparãrê.

¹³ Bairo to macããna quetiuparã Pedro, Juajãã camasĩrãrê bairo tũgoñatutuari na caquetibũjuriere tũgorã, tũgocõã maniasuparã. Merê, “Cabũgoro macããna, cabueetana niñama Pedro, apeĩ Juan,” ï tũgoña masĩñuparã. Tocãrõã yua, “Jesũs mena caãnana niñama,” na ï tũgoña bõcayuparã. ¹⁴ Apeyera tunu caãmasĩtĩmiatacure na cacatioatacũ cãã na watoapũ nucũñupũ. Bairi dope bairo narê cabucatiere ï masĩẽsuparã. ¹⁵ Bairi Pedro, Juarê macãpũ na witiãrotiyuparã mai, narê na cabũsũrotipeere ãmeo busũgarã na majũ. ¹⁶ Ato bairo ïñuparã:

—Pedro, Juajãärê ¿nopê marĩ ánaati? Ati macã macããna nipetiro masĩñama na caãti ñoatajere. Bairi marĩ pũame, “Caãmasĩẽcũrê cù catioetiupa,” marĩ ï masĩtĩña. ¹⁷ Bairo tiere ï masĩtĩmirãcũã, tutuaro mena, “Tocãrõã jãnaña mujãã cabuerijere,” na marĩ ïgarã. Bairo marĩ caĩrõ bero yua, Jesũs ãnacũ cù caĩquetibũjucũrĩqũerê quetibũju jãnagarãma —ãmeo ïñuparã na majũ.

¹⁸ Bairo ïrĩ bero, na piijoyuparã tunu Pedrojãärê. Na piijori yua, atore bairo na ïñuparã:

—Jĩcã wãmeacã ùno Jesũs ãnacũ cù caquetibũjucũrĩqũerê pũgani quetibũjũeticõãña. Camasãrê tiere na bueticõãña —na ïñuparã Pedrojãärê quetiuparã.

¹⁹ Bairo na caĩmiatacũãrê, atore bairo na ïñupã Pedro:

—Mujãã caĩrĩjêrê jãã cayũata, Dios cù carotirijere canetõõrãrê bairo jãã baibujiorã, Dios cù caĩñajoro. Bairi, ¿Dios yaye netõõjãñurõ, mujãã yayere jãã catũgõsaro mujãã boyati? ²⁰ Jãã pũame jãã caĩñarĩqũê, jãã catũgõrique cũãrê camasãrê jãã quetibũju jãnãmasĩtĩña —na ïñuparã Pedrojãã.

²¹ Bairo na caĩrõ tũgo, quetiuparã pũame tutuaro mena na quetibũjũnemoñuparã tunu. Nemo dope bairo na ï masĩtĩrĩ yua, na wiyocõãñuparã. Mai, ti macã macããna nipetiro camasã pũame Diore basapeorã baiyuparã, caãmasĩtĩmiatacure cù cacatioataje jùgori. Bairi quetiuparã pũame Pedrojãärê popiye na baio joroque na átimasĩẽsuparã. ²² Mai, to macããcũ carõa wãme jùgori na cacatioricũ pũame cuarenta cãmari netõõ cũgoyupũ.

Los creyentes piden confianza y valor

²³ Bairi Pedro, Juan na cawiyootana añirĩ na yarã na caãnopu ásuparã. Topu etarã yua, nipetirije sacerdote majã, bairi cabutoa camasĩrĩ majã narẽ na cañatajere na quetibũjuyuparã. ²⁴ Bairo na caĩquetibũjuro tũgo, nipetiro jĩcãrõ Diore atore bairo ĩ jẽniũparã: “Jãã Quetiupau, mũa ati umurecõo, ati yepa, ria capairiya cũãrẽ, nipetirije caãnerẽ caqũẽnoricũ mu añiña. ²⁵ Mũa, tirãmũpũre Espĩritu Santo jũgori David, mũa carotĩ ãnacũrẽ atore bairo cũ mũa quetibũjũ jũgoyeticũrotiyayupa murẽ na caátipeere:

‘¿Nopẽĩrã camasã na asijãñũñati Dios cũ cajou mena?

¿Nopẽĩrã, “¿Cũ marĩ netõnucãcõãgarã!” na ĩ tũgoñañati?”

²⁶ ‘Ati yepa macããna quetiuparã ãmeo qũẽgarã, na ãmũarẽ, “¿Qũẽnojũgoyetiya!” na ĩrã baiyama.

Bairi quetiuparã ati yepa macããna neñapori, Dios mena ãmeo qũẽgarã coterã baiyama.

Tunu bairoa cũ macũ Cristo, ati yepa cũ cajopau cũãrẽ ãmeo qũẽgarã coterã baiyama,’

mi quetibũjũ jũgoyeticũrotiyayupa Davire.

²⁷ “Bairi mũa caĩrĩcãrõrẽã bairo Poncio Pilato, bairi Herodes mena, Jerusalén macããna israelita, bairi ape yepa macããna mena neñarĩ, Jesús, mũa cajoricũ, Mesías majũrẽ roro cũ ãma. Cũrẽã mũa pũame caãnimajũũ cũ ãnio joroque cũ mũa ápu. ²⁸ Bairo cũ na caáto, mũa macũ cũ cabaípee nipetirijere mũa caquetibũjũ jũgoyeticũñarĩcãrõrẽã bairo baipeticoapu. ²⁹ Bairi jãã Quetiupau ãmerẽ tutuaro mena, ‘Jãnaña,’ jããrẽ na cañatajere tũgoya. Bairo tũgori yua, jãã, mũa carotirã pũamerẽ, jãã mũa jogũ tũgoñatutuariquere. Bairo mũa caáto, mũa yaye busũriquere uwiricaro mano caroaro jãã quetibũjũ masĩgarã.

³⁰ Tunu bairoa mũa camasĩjõrjje mena cariyecũnarẽ jãã catio masĩgarã. Apeye áti ĩñorĩqũẽ cũãrẽ jãã áti ĩñomasĩgarã, mũa macũ caroá majũ cũ camasĩrĩjẽ jũgori,” qũĩ jẽniũparã Pedrojãã Diore.

³¹ Bairo na cajẽniyaparoro yua, na caneñarĩ arũa pũame batioro yuguiyuparo. Bairo cayugui ãno, Espĩritu Santo pũame na yerĩ pũnapũ ñajããetayupu. Torena, ñe ãnie rusaricaro mano cũgoyuparã Espĩritu Santo cũ camasĩrĩjẽrẽ. Tũgoñatutuari, Dios yaye quetibũjũriquere quetibũjũ masĩcõãñuparã yua.

Todas las cosas eran de todos

³² Tunu apeyera, to macããna catũgousari majã jĩcã majãrẽ bairo tũgoñañuparã. Bairi ni jĩcãũ ãcũ na mena macããcũ cũ yaye cũ cacũgorijere maiesupu. Caroaro ãmeo jũátinemoñuparã na majũ. ³³ Apóstolea majã pũame tũgoñatutuari, marĩ Quetiupau Jesús cariacoatacũ nimicũã nemo cũ cacatiriquere camasãrẽ na quetibũjuyuparã. Bairo na caquetibũjuro, Dios pũame caroare na jonucũñupũ. ³⁴ Tunu ni jĩcãũ ãcũ Jesús yarã mena macããcũ cabopacau mañupũ. Nipetiro catũgousarã caweseeri, o wiiri cacũgorã tiere nunirĩ dinerore jeyuparã. ³⁵ Bairo tiere jeri apóstolea majãrẽ na nuniñuparã. Na pũame tie dinerore camasã nipetirore na ricawoyuparã, narẽ carũsari wãmerẽ na cawapatiparo ñurõ.

³⁶ Torea bairo ásupũ levita mena macããcũ jĩcãũ José cawãmecũcũ cãã. Cũ pũame Chipre yucũ poapu cabuiaricũ añupũ. Cũrẽã apóstolea majã pũame Bernabé qũĩ wãmetiyuparã. Bernabé ĩgaro ĩña, “Tũgoña yerĩ ñuo joroque caácu”. ³⁷ Bairi Bernabé pũame cũ wesere nunirĩ dinerore jeyupu. Bairo tiere jeri, apóstolea majãrẽ tiere na nuniñupũ, camasã cabopacarãrẽ na na ricawoáto ĩ.

5

El pecado de Ananías y Safira

¹ Apei na mena macããcũ pũame ñuesupũ. Bairo ásupũ: Ananías, bairi cũ ñumo Safira mena na wesere nunirĩ dinerore jeyuparã. ² Tiere jeyaparo yua, Ananías pũame cũ ñumo mena jicãrõrẽ bairo tũgoñarĩ dinero carecomacã mena tuayuparã. Apeye catuarijere na nuniñuparã apóstolea majãrẽ, “Nipetiroa mujããrẽ tie dinerore jãã nuniña,” ñrã. ³ Pedro pũame na caĩtorijere masicõãrĩ atore bairo qũĩñupũ Ananiarẽ:

—Ananías, ¿dopẽĩ Satanás mũ cũ carotirore bairo mũ átiati? Espiritu Santore qũĩtoãre bairo mũ átiupa, bairo carecomacã mũ wese wapare mũ cajoata.

⁴ ¿Mũ ya wese mee to ãniati, mũ canuniata wese? Tunu bairoa ti wesere mũ canunirõ bero, ¿ti wese wapa mũ yaye dinero mee to ãniati? Bairi carecomacã jããrẽ mũ cajoata, ñubujioatato. Cariapea quetibũjũpeere mũ pũame, “Nipetiro mujããrẽ jãã joya,” mitoapũ. Jãã meerẽ, Dios pũame roquere mitoapũ —quĩñupũ Pedro Ananiarẽ.

⁵ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgo, jicoquei riañacoasupũ Ananías ãnacũ yua. Bairi nipetiro Ananías cũ cabairijere tũgorã, butiuro uwiyuparã. ⁶ Bairo Ananías cũ cariaro bero, cawãmarã atĩri, cũ rupã ãnatõrẽ ùmarĩ cũ yara acoásuparã.

⁷ Itia horas bero cũ ãnacũ ñumo pũame ti wiire jããetayupo. Masĩesupo cõ manapũ ãnacũ cũ cabaiatajere. ⁸ Bairo cõ caetaro ñña, atore bairo cõ ñ jẽniñañupũ Pedro:

—¿Jããrẽ mujãã caĩrĩcãrõ cãrõã ti wesere mujãã nuniati?

Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo qũĩñupõ Ananías ãnacũ ñumo Pedrorẽ:

—Tocãrõã jãã wapa jeapũ —quĩtoyupo cõ cũã.

⁹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, atore bairo cõ ññupũ Pedro:

—¿Nopẽĩõ mũ manapũ mena jicãrõrẽ bairo tũgoñarĩ Dios Yeri majũrẽ mujãã ñtoati, bairo ána? Ññajoñijate. Jõã atiyama mũ manapũ ãnacũrẽ cayarátana. Ámea mũ cũãrẽ mũ yara ágarãma.

¹⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Safira cũã riañacoasupo Pedrotũa yua. Bairo cawãmarã pũame ti arũapũ jããetarã, merẽ cariaatacopũre cõ ññañuparã. Bairo cõ ñña yua, cõ ãnacõ cũãrẽ yara acoásuparã cõ manapũ ãnacũ tũpũ. ¹¹ Bairi camasã nipetiro Ananías bairi Safira na cabairijere tũgorã, butiuro uwiyuparã Dios yarã, bairi aperã cũã.

Muchos milagros y señales

¹² Ti rãmũrĩ caãno, apóstolea majã pũame camasã watoare capee Dios cũ camasĩrĩjẽ mena caroare áti ññoñuparã. Nipetiro camasã neñanucũñuparã Pórtico de Salomón cawãmecutopũ. ¹³ Aperã ricaati catũgoñarã na mena neñagaesuparã. Bairo baimirãcũã, cariape catũgousari majãrẽ na ñroayuparã.

¹⁴ Bairo bairã, Jesucristo yaye quetire catũgousari majã menarẽ capããrã ãninemo nucũñuparã caũmũa, carõmia cũã. ¹⁵ Bairi cariayecũnarẽ na cacũñarõ mena Pedro cũ caátĩwãpũ na cũñuparã. Pedro narẽ cũ capããeticõãta, “Cũ canetõátie wãtiãcã ùno na etagaro,” ñrã, na cũñuparã. ¹⁶ Tunu Jerusalén macã tũni macããna na yarã cariayecũnarẽ, bairi aperã wãti yeri pũna mena capajũgorã cũãrẽ na jeasuparã. Nipetiro na ùna caticoasuparã yua.

Los apóstoles son perseguidos

¹⁷ Bairi sumo sacerdote, saduceo majã jicããrã cũ mena, Pedrojãã na caátiere tũgorã, na ññatutijãñũñuparã. ¹⁸ Bairo na ññatutiri yua, na ññerotiri, preso jorica wiipũ na cũrerotiyuparã apóstolea majã pũamerẽ. ¹⁹ Bairo narẽ

topu na cacūmiatacūārē, marī Quetiupau cū cajou ángel puame ñamipu etari, preso jorica wii jopere pāācōāñupū. Pāārī, atore bairo na iñupū Pedrojāārē: ²⁰ “Tunu ánaja templo wiipu. Topu ānirī, ati yepa macāna nipetiro ti wiire cañubuerā etarārē na quetibujuya cawāma yeri na cacūgopeere,” na iñupū ángel. ²¹ Bairi cabusuri gūma caāno, na cū caīatatorea bairo ñamirōcācā templo wiire jāāetayuparā. Bairi to macāanarē na quetibujū jūgoyparā yua.

Bairo na caquetibujūano, sumo sacerdote bairi cū mena macāna mena neñarotiyuparā, nipetiro israelita majā cabutoa camasīrī majārē, Junta Suprema macāājērē āmeo busugarā. Bairo neñarī bero yua, apóstolea majārē preso jorica wiipu caānarē na neatírotiyuparā. ²² Bairo na caneatírotijoatāna puame preso jorica wiipu etarā, Pedrojāārē na bócaesuparā. Na bócaetiri yua, tunucoásuparā Junta Suprema macāna tupa tunu. ²³ Atoe bairo na ieta ásúparā:

—Preso jorica wiire caroaro biaricaro caānimiatacūārē, tunu bairoa ti wii coteri majā caroaro na cañacotemiatacūārē, ti wiire jāāetarā, jāā bócaetiapu Pedrojāārē. Ni jīcāū ūcū maniami ti wiipure —na i quetibujuyuparā.

²⁴ Bairo na caīrō tūgo, sumo sacerdote, bairi templo wii policia majā quetiupau, bairi sacerdotē majā caānimajūrā cūā tūgoñacōā maniasuparā. “¡Ago tame! Bairo na caátie, ¿nocārōpu na jānarāati?” i tūgoñañuparā. ²⁵ Bairo na caītūgoña āno, jīcāū natu etari atore bairo na iñupū:

—Preso jorica wiipu mujāā cacūmiatana puame templo wiipu camasārē na quetibujurā átima tunu —na i quetibujuyupu.

²⁶ Bairo cū caīrō tūgo, ti wii coteri majā quetiupau cū ūma mena Pedrojāārē macārā ánā acoásuparā. Bairo na bócamirācūā, roro na átimasēsuparā. Camasā Pedrojāā na caīrījērē catūgorā etaatānarē uwijāñuñuparā, “Marīrē ūtā rupaa mena wērēēma,” írā. ²⁷ Bairāpu, Pedrojāārē na neásuparā Junta Suprema macāna tupa. Bairo na caetarō iña, sumo sacerdote puame atore bairo na iñupū:

²⁸ —Tutuo meña, “Cū ānacū cū cabairiquere camasārē na quetibujunemo eticōāna,” mujāārē jāā iwū. Bairo jāā caīmiatacūārē, tiere mujāā tūgoetimajūcōāna. Jerusalén macā macāna nipetirore na quetibujurā mujāā átiya. Tunu bairoa nemojāñurō roro, cū ānacū cū cariarique jūgori jāārē cabuicānarē bairo jāā busujārā mujāā átiya —na iñupū sumo sacerdote Pedrojāārē.

²⁹ Bairo cū caīrō tūgo, Pedro aperā cū baparā apóstolea majā atore bairo quññuparā:

—Dios jāārē cū caátitotirije puame, camasā jāārē na caátitotirije netōjāñurō caānimajūrījē niña. ³⁰ Dios, marī ñicūjāā na caīroaricu puame Jesús yucupāipu mujāā capapaturocarotiricare tunu cū catioyupi. ³¹ Bairo cū catiori bero, ūmrecóropu cū neámī. Cū neátī yua, cariape nūgōāpu cū ruirotiyupi. Bairo cū átiri, marī, Israel yepa macāanarē, Marī jūgocure bairo cū cūñupī. Tunu bairoa cūā, Marī Carorije Wapare Canetōū cū cūñupī, marī nipetiro roro marī caátiere jānacōārī, tunu Dios cū carotirore bairo marī caátiparore bairo i. Bairo marī caápata, marī carorije wapare masiriyogūmi. ³² Jāā tiere catūgoricarā ānirīna jāā quetibujuya. Espiritu Santo cūā bairoa tiere masiōñami. Cūā niñami Dios cū carotirijere catūgousarārē cū cajoricū —na iñuparā Pedrojāā.

³³ Bairo na caīrō tūgo, tutuo marī asiayuparā. Pedrojāārē na pajīā recōāgamiñuparā. ³⁴ Mai, Junta Suprema mena macācū āñupū jīcāū Gamaliel cawāmecucu. Cū puame fariseo majā yau, Moisés ānacū cū caroticūrīquērē cajūgobuei āñupū. Tunu bairoa nipetiro camasā

quĩroanucũñuparã Gamaliere. Bairo cũ yarã Pedrojããrẽ na capajĩãregarijere Ìnarĩ wãmuncãñupũ, na ì quetibujugu. Mai, na quetibujugu jũgoye, macãpu apóstolea majãrẽ na witi árotiyupu. ³⁵ Bairo na cawitiatato bero, atore bairo na Ìñupũ cũ ùna aperã cañimajũrãrẽ:

—Yu yarã Israel yepa macãana, caroaro tũgoñaña ãnoarẽ mujãã caãtipeere. Roro na mujãã átire. ³⁶ Mujãã masĩña: Tirãmupũre ãñupũ Teudas cawãmecũcũ ãnacũ. Cũ pũame, “Yna, cañimajũũ yu ãniña,” ì tũgoñañupũ. Bairo cũ caãtũgoñarõ jũgori cuatro cientos majũ camasã cũ caĩrĩjẽrẽ cũ tũgousayuparã. Bairo cũ cabaimiatacũãrẽ, cũ pajĩãrocacõãñuparã. Cũrẽ catũgousamirĩcãrã pũame cũ cayasiro bero yua, ábatapeticoasuparã. ³⁷ Cabero tunu camasãrẽ cõñarĩ na wãmerĩrẽ na cawoaturi rãmũrĩ caãno ãñupĩ tunu apeĩ Judas, Galilea yepa macããcũ. Cũ cũã cũgoyupu cũrẽ catũgousari majãrẽ. Bairo cũ cabaimiatacũãrẽ, cũ cũãrẽ cũ pajĩãrocacõãñuparã. Cũrẽ catũgousamirĩcãrã cũã cũ cayasiro bero ábatapeticoasuparã. ³⁸ Bairo mujããrẽ atore bairo ñiña: Ñnoa Pedrojããrẽ roro na ápericõãña. Na pitiya. Atie camasãrẽ na caquetibujunetõrĩjẽ na majũã na catũgoñarĩjẽ caãmata, camasã pũame yoaro mee jãnacõãgarãma tiere. ³⁹ Bairopũa, na caquetibujurije cariepa Dios cũ camasĩõrĩjẽ majũ caãmata, tiere mujãã ãñotamasĩtĩgarã. Bairo tũgoñaña ãnoarẽ mujãã caãtipeere. Dios pesuare bairo mujãã tuare —na Ìñupũ Gamaliel.

Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgo, cũ caĩrõrẽ bairo boyuparã. ⁴⁰ Bairo apóstolea majãrẽ na piĩjorotiyuparã tunu. Na caetaro ñiña yua, na baperotiri bero, “Pũgani Jesũs cũ cabairiquere camasãrẽ quetibujueticõãña,” na ì yaparori bero yua, na piticõãñuparã. ⁴¹ Bairo na caĩrõ bero yua, apóstolea majã pũame cañimajũrã watoa cañimiatana useanirĩquẽ mena witicoásuparã. “Jesucristo yarã marĩ caãno jũgori popiye marĩ cũã marĩ cabaipere cũñupĩ Dios,” ì tũgoñarĩ useanirĩquẽ mena witicoásuparã. ⁴² Bairo tocãnacã rãmua apóstolea majã caroa queti Jesũs Mesías cũ caãnierẽ camasãrẽ na quetibujunucũñuparã. Templo wiipu, bairi camasã ya wiiripu cũãrẽ quetibujũnesẽãnucũñuparã.

6

Se nombra a siete ayudantes

¹ Ti yãtea caãnorẽ Jesucristo yaye quetire catũgousarã pũame capããrã ãninemonucũñuparã. Na mena macããna griego yayere cabusurã useanirõ ãnimasĩesuparã hebreo yaye cabusurã mena. Atore bairo na ì busupaiyuparã: “Marĩ yarã griego cawapearã rõmirĩrẽ tocãnacã rãmua jĩcãrõ tũni na batotiyama narẽ carusarijere. Na yarã hebreo cawapearã rõmirĩ jettore netõjãñurõ na maiñama,” ì busupaiyuparã. ² Bairo na caĩbusupairo tũgo yua, pũga wãmo peti rapore pũga pẽnirõ caãnacãũ apóstolea majã pũame Jesucristo yarã nipetirãrẽ na neñorĩ atore bairo na Ìñuparã:

—Jãã, camasãrẽ carusarijere cabatorã jãã caãmata, Dios yaye quetire jãã quetibujũ masĩtĩbujiorã. Tore bairo jãã caápata, ñuetibujioro. ³ Bairo jãã yarã, mujãã majũã mujãã watoa caãnarẽ jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ caãmuarẽ na beseya. Marĩ nipetiro marĩ caĩroarãrẽ, bairi camasĩrã, ñe ùnie Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ carusaena ùnarẽ na beseya. Bairo mujãã cabesero bero, na marĩ cũgarã tie paariquere. ⁴ Jãã pũame Diore jãã jẽnicõã ninucũgarã. Tunu bairoa cũ yaye quetire jãã quetibujucõã ninucũgarã —na Ìñuparã apóstolea majã.

⁵ Bairo na caĩrõ tũgo, nipetiro jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ, Esteban cawãmecũcũre beseyuparã. Esteban pũame Jesucristo mena butioro tũgoñatutuayupu. Tunu bairoa Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ carusaecu majũ

añupū. Cū berore beseyuparā Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás. Nicolás p̄ame Antioquía yepa macāācū añupū. Jesucristo yaye quetire cū cat̄gousaparo j̄goye, ricaati cañbuemir̄cū tunu judío majārē bairo Diore cairoaj̄goricu añupū. ⁶ Bairo na bese yaparori bero, apóstolea t̄p̄u na jeásuparā. Na caetaro ñña yua, apóstolea majā p̄ame na wāmorī mena na r̄poari buire ñigāpeori, Diop̄ure na j̄enibojayuparā na capaapeere.

⁷ Bairi yua, nipetirop̄u Dios yaye quetire t̄gopeticoasuparā. Jerusalén cūārē Jesús yarā capāārā majū āninemoñuparā. Na mena macāāna sacerdote majā cūa capāārā Jesucristo mena t̄goñatutua j̄goyuparā.

Arrestan a Esteban

⁸ Mai, añupū Esteban cawāmecucū j̄icāū Jesucristo yarā mena macāācū. Cū p̄ame Dios cū camasiōr̄j̄ē mena tutuaj̄añuñupū. Bairi camasā wato capee caroare āti ññoñupū. ⁹ Bairo cū caātiāno, judío majā j̄icāārā cū boesuparā. J̄icāārā Esclavos Libertados cawāmecutū wii, ñbuerica wii macāāna, bairi j̄icāārā Cirene macā macāāna, Alejandría macā macāāna, Cilicia yepa macāāna, bairi Asia yepa macāāna cūa cū boesuparā. Bairo cū boetiri yua, cūtu etari, cū mena busuyuparā, cū busunetōgarā. ¹⁰ Bairo cū busunetōgamirācūā, cū busunetōmasiēsuparā, Esteban p̄ame Espiritu Santo cū camasiōr̄j̄ē mena na cū caquetibaj̄ero j̄gori. ¹¹ Nopē bairo cū busunetōmasiēt̄r̄i yua, aperārē yasioro dinerore na joyuparā, Estebārē atore bairo cabugoroa na ñ busuj̄āato quetiuparāp̄ure ñrā: “Āni Esteban, ‘Marī ñicū Moisés ānacū cū carotiriquere ñuēt̄ñña,’ ññami. Dios cūārē roro qūibusuyami.” ¹² Bairo na cañjocarije j̄gori, Esteban mena na asiao joroque āsuparā. Bairi ti yepa macāāna, cabutoa camasirā, bairi Moisés ānacū cū caroticūr̄iq̄ērē caj̄gobuerā cūā Esteban mena asiaj̄añuñuparā. Asiarā yua, Estebātu atuātí, cū ñee, cū neásuparā Junta Suprema macāāna t̄p̄u. ¹³ Bairo top̄u etarā, aperā cajocarā cabusupairārē na macāñuparā. Atore bairo ñ jocayuparā Esteban cū cabairijere:

—Āni, Dios ya wii cañnimajūrī wiire roro majū ñ busunucūñami. Moisés ānacū cū caroticūr̄iq̄ē cūārē bairoa roro majū ñ busunucūñami. ¹⁴ Atore bairo cū caññj̄ērē j̄āā t̄goap̄u: “Jesús Nazaret macā macāācū ānacū templo wiire roacōāgumí. Tunu bairoa marī caātiānipeere Moisés ānacū cū caroticūr̄iq̄ērē wasoacoagumí,” ññami Estaban —jocaraana ññuparā.

¹⁵ Bairo cañnimajūrā quetiuparā, to macāāna nipetirā caruirā Estebārē na caññajoata, cū riapē p̄ame ángel riapēre bairo bayuparo.

7

Defensa de Esteban

¹ Bairi sumo sacerdote p̄ame atore bairo quī j̄eniñanemoñupū Estebārē: “¿Murē na cañbusuj̄ār̄j̄ē cariape to āniñati?” ² Bairo cū cañrō t̄go, Esteban p̄ame atore bairo ññupū: “Ȳu yarā, ȳu j̄ugocuj̄āārē bairo caāna, bairi ȳu p̄ac̄nare bairo caāna cūa t̄gopeooya mai ȳu cañpeere: Marī Pac̄u Dios catutuan majū, marī ñicū ānacū Abrahārē cū buiyap̄u Mesopotamia cū cañnop̄u, Harán yepap̄u cū cañniápáro j̄goye. ³ Atore bairo quīñañupū Dios Abrahārē: ‘M̄u cañni yepa, bairi m̄u yarā cūārē na aweyocoácúja murē ȳu sayera ññoparop̄u.’ ⁴ Bairo Dios cū cū cañrō bero, Abraham Caldear̄u cañniatacu Harāp̄u āniásup̄u. Cabero cū pac̄u ānacū riacoásup̄u. Bairo cū cariaro bero, Dios p̄ame cū j̄ugoásup̄u āme marī cañni yepap̄u Abrahārē tunu. ⁵ Mai, ti yepare cū nuniesup̄u Dios Abrahārē. Petoaca ñno cūārē

cū joetimajūcōāñupū cū cañiparore. Bairo cū joeticicā, Abraham ānacū cū cayasiro beropū cū pārāmerāpūre na joyupū. Abraham ti yūteapūre capūnaa mácū cū cañimiatacūārē, napūre jogayupū na cañiparore. ⁶ Baiiri tunu Dios qūñupū Abrahārē: ‘Mū pārāmerā cañiparā aperopū macāānarē bairo ānigarāma ti yepapūre. Ti yepa ape yepapū na caāno jūgori, roro ti yepa macāāna ūmuarē bairo ānigarāma. Roro majū na paarotiri na qūē epegarāma cuatro cientos cūmarī majū,’ qūñupū Dios. ⁷ Tunu qūñupū Dios: ‘Yua, ti yepa macāānarē, mū pārāmerārē roro carotiri majārē popiye na bairo joroque na yū ātigu. Bairo yū caāto bero, roro na caātana pūame tore witiri yua, ati yepapū ānigarāma. Yure ĩroagarāma tunu,’ qūñupū Dios. ⁸ Baiiri tunu cawāma wāme Abrahārē cū caātipēere cū cañjūgoyeticūrīcārō bero, caūmūrē na rupau macāājērē yisetariquere cū ātiroticūñupū Dios Abrahārē. Bairo cū cañrīcū ānirī cū macū jīcā wāmo peti itia pēnirō cānacā rāmūrī cū cacūgoro, cū rupau macāātōrē yisetayupū Abraham. Torea bairo āsupū Isaac cūā cū macū Jacob cawāmecūcure. Cabero Jacob cūā torea bairo āsupū cū pūnaa caūmuarē. Na āñuparā pūga wāmo peti rupore pūga pēnirō cānacā poari Israel yepa macāāna cañijūgorīcarā.

⁹ “Marī ñicū Jacob ānacū pūnaa pūame, na bai Joséré qūññatutiyparā. Bairo qūññatutiri yua, Egipto yepapū cañēsēārā ānārē cū nunirocacōāñuparā, topū cū yasiāto, ĩrā. Bairo cū ātiri, dinero jeyuparā cū wapa. Bai pūa, ti yepapū cū caāno, José mena ānicōāñupū Dios. ¹⁰ Topū popiye cū cabaimiatacūārē, cū juāticōā ninucūñupū Dios Joséré. Masīrīqūērē cū joyupū. Tunu bairoa ti yepa Egipto quetiupau faraón na cañ Joséré qūññajeso joroque āsupū. Bairo cū caātoi, quetiupau rey pūame cū roca macāācū gobernador majū cū cūñupū Joséré. Bairo cū caāto, Egipto yepa, baiiri quetiupau rey ya wii cūārē carotimasī majū āñupū José.

¹¹ “Cabero Egipto yepare baiiri Canaán yepa cūārē aua riarique āñuparō. Tie caāno nipetiro camasā popiye baiyuparā. Marī ñicūjāā ānana cūārē na caugape peticoasuparo. ¹² Baiiri Jacob ānacū, ‘Egipto yepare trigo pan qūēnorīqūē cūgoyupū mai,’ na cañquetibūjuro tūgo, cū pūnaa, marī ñicūjāā ānana majūrē na ārotiyayupū, tie ūgariquere na wapatirāpáro ĩ. Tiwatoai Egiptore ājūgoyayuparā marī ñicūjāā ānana. ¹³ Cabero tunu Egiptore na caātī watoai, José pūame cū jūgocūjāārē cū cabairijere na quetiubūyupū. Bairo cū cañquetibūjuroi, faraón pūame masīñupū José ya poa macāānarē yua. ¹⁴ Cabero José pūame cū pacu Jacob, baiiri cū yarā nipetiro setenta y cinco majū cañārē na piatīrotiyupū. ¹⁵ Baiiri yua, Egipto yepapū āniacoásupū Jacob. Topū riacoásupū. Marī ñicūjāā ānana cūā topū riacoásuparā. ¹⁶ Baiiri Jacob cū cariaro bero, cū rupauri ānajērē neásuparā Siquem cawāmecuti macāpū. Topū etari, cū yayuparā masa ope ūtā operū. Mai, Abraham ānacū pūame Siquem macāpū ācū, nocānacā dinero tiiri ūno majū mena Hamor pūnaarē ti masa ope re wapatiyayupū.

¹⁷ “Abraham pārāmerārē Dios cū caātigajūgorīcarorea bairo caetaripau, marī ñicūjāā Israel yepa cañiparā pūame capāārā masabūyuparā, Egipto yepapū āna. ¹⁸ Baiiri ti yūtea caāno, Egipto yepare apei quetiupau rey jāñupū Joséré camasīcēcū. ¹⁹ Cū, rey ānacū pūame marī ñicūjāā ānana roro na itoeperotiyayupū. Tunu bairoa roro majū na paarotiri na qūē eperotiyayupū. Bairo ātiri tutuaro mena na pūnaa cawāmbuiarērē rerotiyayupū, na masabūeticōāto ĩ.

²⁰ “Ti yūteai buiyayupū Moisés ānacū pūame. Dios pūame cū cawīmauacārē būtiro qūññajesoypū. Bairo cū cabuiaro bero, cū pacua cañpūācārē cū

cāgoyparā na ya wiipure itiarā muipua cārō mai. ²¹ Itiarā muipua bero yua, ‘Cū pajjārema Egipto macāana,’ Irā, riapū cū pojoyuparā capacua Moisés ānacū rocure. Faraón macō pūame na carocaatacure riapū capasare neñañupō. Bairo cū nerī bero, cū butioyupo cō macū majūrē bairo yua. ²² Bairo na caātibutoricu āniri Moisés ānacū pūame egipcio majā na cabuerije caāno cārōrē masī butiyupu. Cūā yua, butiācūpū, caūmū caītutuaū majū āñupū. Tunu bairoa dise caāno cārō átimasī peyocōāñupū.

²³ “Bairi yua, cabero cuarenta cūmarī majū cāgoū, israelita majā cū ya poa macāana majūrē na iñau ajūgoypū. ²⁴ Topū cū caetaro yua, jīcāū Egipto macāacū cū yaū israelitare cū caāmeoqūērō iñarī, Moisés ānacū pūame cū āmebojayupū. Bairo cū āmebojau yua, Egipto macāacūrē cū pajjārocacōāñupū, ñe wapa manoa cū yaū israelitare cū caqūērō jūgori. ²⁵ Mai, Moisés ānacū pūame atore bairo ī tūgoñañupū: “Marī israelita majārē Moisés jūgori marī netōōgumi Dios,” ī masīcōārāma yū yarā, ī tūgoñañupū Moisés ānacū. Bairo cū catūgoñamiatacūrē, na pūame bairo mee cū tūgoñañuparā. ²⁶ Cabusuri rāmū caāno tunu na etayupū Moisés pūgarā israelita majā caāmeoqūērārē. ‘Āmeo qūēēna, caroaro na āmarō,’ ī, atore bairo na iñupū: ‘Majāā jīcā majā mujāā āniña. ¿Nopērī jīcā majāāna pūga nūgōā mujāā āmeo qūēñati?’

²⁷ “Bairo cū cārō tūgori, cū bapare caqūērē pūame atatīri Moisere cū tunerocajoyupū. Bairo cū tunerocajori atore bairo qūññupū Moisere: ‘¿Noa mūrē jāārē caroti, caññabeseire bairo jāā watoare mū cū cūati? ²⁸ ¿Yure pajjārocaguāto miñati, ñamicā egipcio yure mū capajjārocaatore bairo átigu?’

²⁹ Bairo cū caññjērē tūgo, Madián yeparū ruticoāsūpū Moisés pūame. Topū ānicoteyupū ape majōcure bairo. Bairi tunu nūmo bócarī pūgarā pūnaa cūsupū Moisés.

³⁰ “Cuarenta cūmarī bero, camasā mano desierto pū ātāū Sinai cawāmecutiitu cū caāno, jīcāū ángel cū buiaetayupū yucū caññicū watoapū. ³¹ Moisés pūame tiere iñarī iña acūacoasupū. Bairo iña acūamicūā, caroaro iñanemogu tii caññōtuaca āsūpū. Bairo catuacā ácūna yua, tūgoypū marī Quetiupau cū cabūsurijere. Atore bairo ī ocajoyupū: ³² ‘Yua, yū āniña mū ñicūjāā ānana Dios caānacū majū. Yua, Abraham, Isaac, bairi Jacob Dios caānacū yū āniña,’ ī ocajoyupū Dios. Tiere tūgori, Moisés pūame butiōro nanañupū. Uwiri iñacānamuesupū yua ti peerore.

³³ “Bairi tunu qūññupū marī Quetiupau: ‘Mū canucññipana yū caññipau niña. Bairi nacūbugorice mena mū rāpo jutiire weya. ³⁴ Tunu, caroaro majū ñiñajonucūña yū yarā Israel macāana bopacooro na cabairijere. “Butiōro majū popiye marī netōōna, atore āna,” na caññjērē yū tūgonucūña. Tiere tūgori āmerē narē netōōgu yū ruiatīapū. Bairi tiaya. Mūrē ārotigu yū ātiya Egiptopū, yū yarā israelita majārē na mū canetōōbojaparore bairo ī,’ qūññupū Dios Moisés ānacūrē.

³⁵ “Israelita majā pūame cūrē na caboetato bero caānimiatacūrē, Dios pūame cū boyupū. ‘¿Noa mūrē jāārē caroti, caññabeseire bairo jāā watoare mū cū cūati?’ na caññcārō bero caānimiatacūrē, Dios pūame Moisere narē canetōōpau, tunu bairoa na cajūgopare bairo cū cūñupū, ángel jūgori yucū caññīrapū cū caāno. ³⁶ Cū, Moisenā na witio joroque na āsūpū marī ñicūjāā ānana Egiptopū popiye cabaimirīcārārē. Cūā, tunu capee caroare āti iñoñupū cuarenta cūmarī majū ria capairiya Mar Rojo, bairi tunu desierto caucūmanopū ācū.

³⁷ “Cūā, atore bairo na iñupū israelita majārē: ‘Dios pūame mujāā mena macāacūrē, jīcāū yure bairo caācū ūcū profeta cū ānio joroque

átigumi,' na ññupũ. ³⁸ Tunu Moisená Israel poa macããna mena ãñupũ desierto cayucumanopare. Tunu bairoa ángel mena busuyayupũ utãũ Sinaí cawãmecũtipũ. Tunu bairoa marí ñicũjãã ãnanarẽ na quetibũju netõõñañupũ tie ángel cãrẽ cũ caĩrĩqũẽ caroa quetire. Marí cãã tie cũ caquetibũnetõõrĩqũẽrẽ marí cãgoya ãme cããrẽ.

³⁹ “Bairo marí ñicũjãã ãnana pũame tiere cacũgorã nimirãcũã, yũgaetiyayuparã. Bairo tiere boetiri tunucoagayuparã tunu Egipto yeparũa.

⁴⁰ Bairo Moisés utãũpũ cũ caãnitoye yua, atore bairo qũĩñuparã Moisés bai Aarón cawãmecũcũre: ‘Moisés jããrẽ Egipto yepare cajũgowitiricũ dope bairo cũ cabairijere jãã masĩtĩña. Bairo wericarã jãã caĩroaparãrẽ na qũẽnojojaya. Na nigarãma marí jũgũeã, marĩrẽ cajũgoãnarẽ bairo caãniparã,’ qũĩñuparã.

⁴¹ Bairo yua na caĩroapũ wecũre bairo cabauũre cũ weqũẽnoñuparã. Bairo cũ qũẽnorĩ bero yua, waibũtoare na pajĩãñuparã, cũ wericũre basapeogarã. Tunu bairoa bose rãmũ qũẽnoñuparã, cã, wecũre bairo cabauũ na majũã na caátĩatacũre qũĩroagarã. ⁴² Bairo Dios pũame na aweyocoátĩ yua, umũrecóo macããna ñocõãrẽ na cabasapeorore eñotaesupũ. Bairoa quetibũjũya profeta majã na caĩwoatuyarique cãã:

‘Israelita majã, ¿mũjãã cuarenta cũmarĩrẽ desierto cayucumanopare ãna, waibũtoare pajĩãrĩ, caroaro cariape yũ mũjãã ñroari?’

⁴³ Bairo mee mũjãã ãpũ. Wericũ Molóc ya wii ñubuerica wĩiaca mena mũjãã ãñeãñanucũwũ.

Bairo tunu ñocõ umũrecóo macããcũ Refãn cawãmecũcũre mũjãã ñroawũ.

Mũjãã majũã mũjãã caqũẽnorĩcãrãrẽ na mũjãã ñroawũ.

Bairĩ mũjããrẽ yũ wẽjogu ape yeparũ, Babilonia jũgoye jãñũrĩpũ,’

ĩ quetibũju woatuyayupa profeta majã marí ñicũjãã ãnana na cabairiquere.

⁴⁴ “Na, desierto cayucumanopũ ãna, cãgoyuparã Dios ya wii, waibũto aseri mena qũẽnorĩcã wiire. Dios pũame Moiserẽ, ‘Mũ caĩñaata wiire bairo mũ ãpa,’ cũ caĩrĩcãrõ bero cũ caãta wiire cãgoyayuparã. ⁴⁵ Marí ñicũjãã ãnana cãã ti wiire cãgoyayuparã, na pacũna na cariaro bero. Bairo Josué ãnacũ mena macããna cãã ti wiire neãñañuparã ati yepa macããna caãnijũgoricarãrẽ Dios cũ camasĩrĩjẽ mena narẽ na careri watoare. Bairo ape tuti, ape tuti macããna beropũ David ãnacũ cũ caãni watoa majũ ti wiire cãgõjãñañuparã.

⁴⁶ Rey David pũame Dios cũ caĩñajoro carou cañũ ãñupũ. Jacob ãnacũ pãrãmerã Diore na caĩroapa wii, wii majũrẽ qũẽnogamiñupũ. ⁴⁷ Bairo cũ caqũẽnogamiatacããrẽ, cũ macũ Salomón roque qũẽnoñañupĩ ñubuerica wii templo Dios ya wii majũrẽ.

⁴⁸ “Dios nocãrõ catutuau majũ camasã, ‘Dios ya wii nigaro,’ ñrĩ na caqũẽnorĩcã wiire cũ caãmerĩmiatacããrẽ, ti wiire qũẽnoñañupũ Salomón. Profeta majõcũ cũ cawoatuyarique cãã bairo ñña:

⁴⁹ “Ati umũrecóopũ ãnirĩ yũ rotijonucũña ñipetiporũre.

Mũjãã ya yepa roque yũ caĩñajoata, õcãrõãcã bauya.

Bairĩ, ¿di wii ñno yũ mũjãã qũẽnojoarãati?” ññami marí Quetiupũ.

“¿Dipau to ãnoati toroque yũ cayerĩjãparau’

⁵⁰ Yũ jetoa ritaa yũ qũẽnowũ atie ñipetirijere,” ññami Dios,’

ĩ woatuyayupi profeta majõcũ,” na ññupũ Esteban.

⁵¹ Ñ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Mũjãã Dios cũ caĩrĩjẽrẽ mũjãã botiomajõcõãña. Mũjãã yeripũ Diore camasãgaenarẽ bairo majũ mũjãã ãñiña. Mũjãã ãmoo ope cãã tũgomasiĩtĩña Dios yaye quetire. Tunu bairoa Espĩritu Santo cũ camasĩõgarijere mũjãã átigaetiya. Mũjãã ñicũjãã ãnanarẽã bairo mũjãã ãnicõãña mai mũjãã cãã. ⁵² ¿Ni majũ profeta majõcũre mũjãã ñicũjãã ãnana

roro átiri na na pajĩãreesupari? Tocãnacãũrẽã popiye na baio joroque ásupa. Mũjãã ñicãjããna Cañuu majũ cã caatĩpeere caquetibũjurãrẽ na pajĩãreyupa. Cañuu carou majũ merẽ etamiwĩ. Cãrẽ tunu mũjããna cã busũjãbuitiri, cã mũjãã pajĩãrocarotiww. ⁵³ Marĩ ñicãjãã roque ángelea majã jũgori na caatĩãnipeere Dios cã roticũrĩqũẽrẽ tũgoypa. Bairo mũjãã ruame marĩ ñicãjãã na caĩrĩjẽrẽ catũgojũgoatana nimirãcũã, tiere caroaro mũjãã tũgoũsaetiya,” na ñũpũ Esteban cabũtoa camasĩrĩ majãrẽ.

Muerte de Esteban

⁵⁴ Bairo cã caĩrĩjẽrẽ tũgori yua, netõjãñurõ cã asiayuparã. Opi bacarupoturica tũnĩpũ asiayuparã Esteban mena. ⁵⁵ Bairo cãrẽ na caasiamiatacũãrẽ, Esteban ruame ñe ñnie rusaricaró mano Espĩritu Santo mena tũgoñatutuari umũrecõopũ ñĩamũgõjoyupũ. Bairo ñĩamũgõjoyũ yua, ñĩabocãypũ Dios catutuaũ majũ cã caasiyabaurõre. Tunu bairoa Jesús cũãrẽ qũĩñabocãypũ Dios yupaũ cariape nũgõã ruame caĩñanucũãrẽ. ⁵⁶ Bairo ñĩarĩ yua, atore bairo na ñũpũ:

—ñĩamũgõjoyũñiate! Umũrecõo pããñũcãrĩcãrõrẽ bairo ñĩñaña. Camasã Jũgocu Dios yupaũ cariape nũgõã ruame canucũũ cũãrẽ ñĩñaña —na ñũpũ.

⁵⁷ Bairo cã caĩmiatacũãrẽ, na ruame na ãmoõ operire bocabiacõãñuparã, cã caĩrĩjẽrẽ tũgogaena. Bairo tũgogaetiri yua, tutuaro awajari, cã jetore nipetiro Junta Suprema macããna cãrẽ cateerã atuãti, cã ñeñuparã. ⁵⁸ Bairo cã ñerĩ yua, ti macã ñnotaricaró jũgoypũ cã neásuparã. Topũ ãtã rupaa mena cã wẽe, cã wẽe cã átĩpajĩã rocacõãñuparã yua Esteban ãnacũrẽ. Mai, Estebãrẽ capajĩãrã ruame na jutii cabui macããjẽrẽ Saulo cawãmecũcũre cã coterotiyuparã.

⁵⁹ Esteban ruame cãrẽ ãtã rupaa mena na cawẽẽtoye, atore bairo ñĩjẽñũpũ Diore: “Yũ Quetiupaũ Jesús yũ yerire bocãñeña,” ñũpũ. ⁶⁰ Bairo ñrĩ bero, ruropaturi mena etanumurĩ busũrique tutuaro mena atore bairo ñũpũ: “Yũ Quetiupaũ, roro na caãtiere na mũ wapa boepa. Na mũ masiriyobojawa,” qũĩñũpũ Diore.

Bairo ñ yaparo, riacoásupũ Esteban ãnacũ yua.

8

¹ Saulo cũã toa ññañũpũ Estebãrẽ na capajĩãrõ. “Ñũjãñũña bairo na caãto Estebãrẽ,” ñ tũgoñañũpũ.

Saulo persigue a la iglesia

Ti rãmũina Jesús yaye quetire catũgoũsari majã Jerusalén macããna nĩpetĩrãrẽ roro popiye na baio joroque ásuparã narẽ cateeri majã. Bairi nipetiro ábatapeticoasuparã Judea yepa, bairi Samaria yepa tũnirĩpũ. Apóstolea majã jeto Jerusalẽpũ tuayuparã. ² Aperã cañurã caũmua jĩcããrã Esteban rupauri ãnajẽrẽ yayuparã. Bũtioro cã ãnacũrẽ otiyuparã. ³ Mai, Saulo cãã roro popiye Jesucristore catũgoũsari majãrẽ na baio joroque ácu ásupũ. Wiiri caãno cãrõrẽ jããrĩ, tutuaro mena carõmia, caũmua cũãrẽ ñerĩ na jeãrotiyupũ preso jorica wiipũ.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Bairãpua, aperã Jerusalẽrẽ cawitiweyoatana ruame caroa queti Jesucristo camasãrẽ cã canetõõrĩqũẽ quetire quetibũjũñesẽãñuparã noo na caãtó cãnacãrapũpũ. ⁵ Na mena macããcũ jĩcãũ Felipe cawãmecũcũ ruame Samaria yepa macãã macã, caãnimajũrĩ macãrẽ ásupũ. Topũ etari yua, Jesucristo cã cabairique caroa quetire quetibũjũñesẽãñũpũ. ⁶ Nipetiro camasã to

macãana Felipetu neñarĩ cū caĩrĩjērē caroaro tūgopeoyuparā, caroa wāmerē Felipe na cū caátĩ ñnorō caĩñarā ãnirĩ. ⁷ Capããrā wātĩ yeri pūna cacūgorārē catioyupũ Felipe. Bairo cū caáto, wātĩ yeri pūna pñame camasārē witiáná, awajari witiánacũñuparā. Capããrā carupañri bñurā, aperā caamasĩēna cūārē catioyupũ Felipe, topũ ácũ. ⁸ Tie cū caátĩ ñnorĩjērē ñnarĩ, butioro useaniñuparā tĩ macā macãana yua.

⁹ Ti macārē ãñupũ jĩcãũ Simón cawāmesecũ cajūgoyerũ cūmurē bairo caátĩ ñnorĩcũ. Cũ, Simón pñame Samaria yepa macãana camasārē, “Yña, cañnimajũũ yũ ãniña,” na ñtoepoyupũ. ¹⁰ Tie cū caquetibujarijere cawāmarā, cabũtoapũ cūã nipetiro caroaro majũ cū tūgoũsayuparā. Bairo cū tūgoũsari, atore bairo ñnucũñuparā camasā: “Ánia, Dios cū camasĩrĩjērē cacūgoũ majũã ácũmĩ,” ĩ tūgoñañuparā.

¹¹ Cũ caĩrĩjērē cariape tūgoyuparā ape wāme mena yoaro cū caátito ñnorĩjē jūgorĩ. ¹² Bairo cūrē catūgomirĩcārā yua, Felipe caroa quetire cū caquetibujaro tūgorĩ, cū pñamerē caroaro tūgoũsayuparā. Dios cū carotimasĩrĩpau, bairĩ tunu Jesucristo cū cabairiquere cū caquetibujaro jūgorĩ carōmia, caũmũ cūã bautiza rotiyuparā. ¹³ Simón cajūgoyerũ camasārē caĩtomirĩcũ cūã Felipe caroa queti, cū caquetibujarijere tūgoũsayupũ. Cũ cūã bautiza rotiyupũ. Bairo bautiza rotiri bero, Felipe mena añesēãñupũ. Felipe caroa wāmerē cū caátĩ ñnorĩjērē ñnarĩ, tūgoñacōã maniásupũ Simón cūã.

¹⁴ Bairi yua, Felipe mena macãana apóstolea majã Jerusalēpũ caãna, “Samaria yepa macãana Dios yaye quetire boyama,” na caĩrĩjērē tūgorĩ, Pedro, apeĩ Juan mena na joyuparā Samaria yepa macãana tũpũ. ¹⁵ Topũ etarā, ñubueri majã catūgoũsarārē Diopũre na jēnibojayuparā, Espĩritu Santo, Dios, cū Yeri majūrē na cū joáto, ĩrã. ¹⁶ Mai, narē Espĩritu Santo na jããesupũ. Marĩ Quetiupau Jesús wāme mena bautizarique jetore ásuparã mai to Samaria yepa macãana catūgoũsari majārē. ¹⁷ Bairi Pedro, apeĩ Juan mena rapoa buire na wāmo mena ñigãpeoyuparā. Bairo na caátopũ, Espĩritu Santo, Dios Yeri majũ na jããñupũ yua.

¹⁸ Simón pñame apóstolea majã camasã rapoa bui na cañigãpeoroa, Espĩritu Santo cū caátore ñnarĩ, apóstolea majārē dinero nunigayupũ. ¹⁹ Bairo nunigari, atore bairo na ññupũ:

—Yũ cūārē yũ joya tie masĩrĩqũērē. Yũ cūã ni jĩcãũ ũcūrē yũ wāmo mena yũ cañigãpeoroa, Espĩritu Santo cū jãáto mujãã caátorea bairo ĩ, yũ boya —na ññupũ Simón apóstolea majārē.

²⁰ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qũññupũ Pedro pñame:

—Mũna, dinero mena mũ wapatiga tūgoñaña Dios cū catutuarijere. Roro mũ tūgoñaña. Bairi, ĩmũ dinero mũ mena to yasiáto! ²¹ Dios cū caññajoro mũ catūgoñarĩjē cariape mee niña. Bairi jĩcã wāmeacã ũno Dios yerire mũ ñemasĩētĩña mũna. ²² Roro mũ catūgoñarĩjērē jãnaña. Tunu bairoa Diore butioro cū jēniña, carorije mũ catūgoñarĩjērē cū camasiriyobojaparore bairo ĩ. ²³ Mũ yeri ñuētĩña. Caroaro cariape mũ tūgoñaētĩña mũna —qũññupũ Pedro Simorē.

²⁴ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo na ññupũ Simón Pedrojãārē:

—Diopũre yũ mujãã jēnibojawa, yũre mujãã caĩrōrē bairo to baieticōãto, ĩrã —na ññupũ yua.

²⁵ Cabero to macãanarē marĩ Quetiupau Jesús cū caátaje na caññarĩqũērē, bairi tunu Dios yaye quetire na quetibujari bero, tunucoásuparã apóstolea majã Jerusalēpũ. Topũ áná, capee macããrĩrē Samaria yepapũ quetibujayuparā caroa quetire.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Cabero ángel marī Quetiupau cū cajou p̄ame atore bairo q̄iñupū Felipere: “Ácúja ape nugōā warua jope macāā wāā Jerusaleī caatī wāā, Gaza macā caetari wāāp̄u.” Ti wāā p̄ame desierto cayuc̄manop̄u añuparō.

²⁷ Bairo ángel cū caīrjērē tūgo, ti wāāp̄u acoásup̄u Felipe. Bairo ti wāāp̄u eta yua, jīcāū Etiopía yepa macāācūrē bocáyup̄u. Cū p̄ame ti yepa macāācū caānimajūñ añup̄u. Bairo caācū ānirī, ti yepa macāāna quetiupao yaye dinerore caīñausau añup̄u. Ti rām̄arīrē Jerusalēp̄u Diore cañubuepeou átaču añup̄u. ²⁸ Bairi Jerusalēp̄u caāniataču cū ya yepap̄u tunuácú baiyup̄u. Bairo ácú yua, cū ya caaturicacap̄u ruiiri, profeta Isaías ānacū cū cawoatucūriq̄ūrē bueásup̄u.

²⁹ Bairo cū buenutuátó, atore bairo q̄iñup̄u Esp̄iritu Santo p̄ame Felipere: “Tia caaturicaacatu p̄ame ácúja.” ³⁰ Bairo Felipe p̄ame caaturicaacatu ácú, tūgoyup̄u Etiopía macāācū Isaías tutire cū cabuero. Bairo tūgori, atore bairo q̄iñ jēniñañup̄u:

—¿M̄u cabuerijere m̄u tūgomasīñati?

³¹ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo q̄iñup̄u Etiopía macāācū p̄ame:

—Ȳu tūgomasīētīña ȳre caquetibuj̄u cū camano jūgori —q̄iñup̄u.

Ī yaparo yua, Felipere cū caaturicacap̄u wāmu ájāārotiri bero, cūtu cū ruirotiyup̄u. ³² Etiopía macāācū cū cabueataje p̄ame atore bairo ĩnuparō, Jesucristo cū cabaipeere profeta Isaías ānacū cū caquetibuj̄uwoaturique:

“Oveja nurīcū camasā cū pajīāgarā, cū na caneátátore bairo caūm̄u cūārē cū pajīāgarā cū neāgarāma.

Tunu bairoa cordero poa mena jutii q̄iñenogará, cū poare na cajuaro, busuetiyami.

Torea bairo caūm̄u cūā busuetigami, roro cū na caátimiatacūārē.

³³ Cū, caūm̄u carōm̄u cū caānorē bairo cū rori, cū boyeti epegarāma.

Ñe wapa mee roro cū átigarāma.

Ati yepap̄u, cū camasācuti ānie to manio joroque cū átigarāma cū caāni ȳtea macāāna p̄ame.

Bairi ni jīcāū ūcū, roro cūrē na caátaje wapare cōñapeyomasīēcūmi,”

Ī quetibuj̄uya Dios ya tuti, Etiopía macāācū cū cabueataje.

³⁴ Etiopía macāācū p̄ame atore bairo q̄iñ jēniñañup̄u Felipere:

—Noarē ĩ quetibuj̄uju bairo q̄iñ quetibuj̄u woatuyupari profeta majōcu: ¿Cū majūñ cū cabaipeere q̄iññati? ¿O apeī ūcū p̄ame cū cabaipeereata q̄iññati? Ȳu quetibuj̄uya tiere. Ȳu masīgaya ȳu cūā —q̄iñup̄u.

³⁵ Bairo cū cañjēniñarō, Felipe p̄ame cū quetibuj̄uyup̄u nipetiro. Etiopía macāācū cū cabuejūgoatapai quetibuj̄u ácú, caroa queti Jesús yaye cūārē nipetirijere cū quetibuj̄uyup̄u Felipe. ³⁶ Cabero jāñurī ría caānir̄aure na caetaro, atore bairo q̄iñup̄u Etiopía macāācū Felipere:

—Ato niña oco. Bairi, ¿ȳre m̄u bautizagaetiati? ³⁷ Bairo cū caīrō, Felipe p̄ame atore bairo q̄iñup̄u:

—Cariape m̄u catūgoñatuturije nipetirije mena m̄u catūgoñsaata, m̄urē ȳu cabautizaro ñuñā.

Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo q̄iñup̄u:

—“Cariape Jesucristo, Dios macū majūñ niñami,” ñi tūgoñāña —q̄iñup̄u Etiopía macāācū Felipere.

³⁸ Bairi yua, caaturicare tuarotiyup̄u. Bairo tuarotiri yua, p̄egarāp̄u ruñacārī riar̄u ásuparā. Top̄u Felipe p̄ame oco mena cū bautizayup̄u

Etiopía macããcârê yua. ³⁹ Bairi yua, riap̃ caãniatana na camaátó bero, marĩ Quetiup̃a yeri, Espiritu Santo p̃ame Felipere cū necoásúp̃u aperiop̃u. Etiopía macããcū p̃ame q̃ũĩñanemoesup̃u Felipere yua. Bairo q̃ũĩñanemoeticũã, useanirĩq̃ũê mena ájũgo ásúp̃u tunu, cū ya yerap̃u ácú. ⁴⁰ Cabero Felipe p̃ame Azoto cawãmecuti macãp̃u ãñup̃u. Top̃u ácú, tocãnacã macããrê quetibuj̃u netõñup̃u. Cesareap̃u caroa quetire quetibuj̃u etayup̃u.

9

Conversión de Saulo (Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Mai, Saulo p̃ame Jesucristo yarã catũgousari majãrê na asiajãnaesup̃u. Nipetiro na ùnarê pajãregayup̃u. Bairi Saulo p̃ame sumo sacerdote t̃p̃u ásúp̃u. ² Damasco macããjê "Narê ñeña," Irĩq̃ũê paperare q̃ũenorotíasup̃u sumo sacerdotere. Ñubuerica wiiri macããna caroa quetire catũgousarã, carõmia, caũmua caãnarê Jerusalẽp̃u na preso jogu top̃u cū caápáro jũgoye, bairo cū átirotiyup̃u Saulo sacerdote majã quetiup̃a yere. Tiere bóca yua, acoásúp̃u ti macãp̃u. ³ Bairo cū caátó, Damasco macãrê cū caetagaru majũ caãnoa, caasiyarije majũ cū asiyaetayuparo. ⁴ Bairo cabairo, Saulo p̃ame ñacoasup̃u yerap̃u. Yerap̃u ácú, atore bairo caĩocajorijere tũgoyup̃u: "Saulo, Saulo, ¿lorpẽi yare m̃u pesucatiyati?" ĩ ocajoyuparo.

⁵ Saulo p̃ame, "Quetiup̃a, ¿ñam̃u ùcũ m̃u ãniñati?" ĩ jẽniñañup̃u. Bairo cū caĩrõ, cabusurije p̃ame atore bairo q̃ũĩnemoñuparõ: "Yua, Jesús Nazaret macããcũ yu ãniña. Roro yu átigu, m̃u caũsaana yu ãniña. ⁶ Wãm̃uñcãrĩ m̃u caátĩ macãp̃u ácúja. Top̃u m̃u caátipeere m̃u quetibuj̃ugarãma."

⁷ Cũ bapará cū mena caaná p̃ame masamanimirocũã, cabusurijere catũgoatana ãnirĩ acuanetõcoasuparã. ⁸ Cabero Saulo p̃ame yua, yera caãniatacu wãm̃uñcãñup̃u. Bairo wãm̃ucãrĩ cū caĩñagamiatacũãrê, cū caapee p̃ame ñnarãesuparõ. Bairo cū caĩñamasĩetõĩ yua, cū bapará p̃ame Damasco macãp̃u cū necoásuparã. ⁹ Ti macãp̃u etari bero, itia gãm̃u majũ ññamasĩecũã, tunu bairoa ugaescu, etiescu, ãnicõãñup̃u.

¹⁰ Mai, ti macãp̃u ãñup̃u catũgousari majõscu Ananías cawãmescusc̃u. Cũrê marĩ Quetiup̃a p̃ame q̃ũẽguericarore bairop̃u buiaetari, atore bairo q̃ũĩñup̃u: "¡Ananías!" q̃ũĩ jẽniñañup̃u. Bairo cū caĩjẽniñarõ, Ananías p̃ame, "Ato yu ãniña yu Quetiup̃a," q̃ũĩñup̃u.

¹¹ Atore bairo q̃ũĩnemoñup̃u marĩ Quetiup̃a p̃ame tunu: "Wãm̃uñcãrĩ ácúja átawã Cariare cawãmecutiwã p̃ame. To ácú, Judas ya wii macããnarê, '¿Noorp̃u cū ãniñati Saulo cawãmescusc̃u Tarso macããcũ jĩcãũ?' na mi jẽniñagu. Cũ, Saulo p̃ame yu jẽni baiyami mai. ¹² Merê q̃ũẽguericarore bairop̃u cū t̃p̃u m̃u caápére cū ññoarp̃u Saulore. M̃u, Ananías cawãmescusc̃u jãati, cū gãroa bui ñigãpeo m̃u caátipeere ññaami, Saulo tunu cū caĩñamasĩparore bairo ĩ. Bairo cū m̃u caátipeere merê ññaami."

¹³ Bairo cū caĩrjẽrê tũgori, Ananías p̃ame atore bairo q̃ũĩñup̃u Jesure: "Caroe majũ Saulo roro cū caátie quetire yu tũgonucũña. Roro majũ carori wãmerê átiocajonucũñami m̃urê catũgousari majã Jerusalén macããnarê. ¹⁴ ãmerê atũpi tunu atore. Sacerdote majã quetiuparãrê ñerotirica papera p̃ũrõrê q̃ũẽnorotiri atũpi, ato macããna nipetiro m̃urê catũgousarãrê preso jorica wiip̃u na jeãgu," q̃ũĩñup̃u marĩ Quetiup̃a yere Ananías.

¹⁵ Bairo cū caĩrõ, marĩ Quetiup̃a p̃ame atore bairo q̃ũĩnemoñup̃u Ananiarê: "Ácúja cū t̃p̃u. Cũ, Saulo yu cabeseatacu ññami. Cũã, yu yaye

quetire quetibujugami nipetiroꝝ macããnarê. Na quetiuparã reyes majã, aperã israelita majã cããrê caquetibujuraꝝ niñami cã, Saulo. ¹⁶Yu yaye quetire cã caquetibujuro jùgori popiye baigami. Yu majũ tie cã cabaipere cã yu quetibujuga Saulore,” qũĩñupũ Jesũs Ananiarê.

¹⁷Bairo cã caĩrõ bero, Ananias ruame ásũru Judas ya wii, Saulo cã caãni wiiru. Ti wii cã caãni wiiru jããetari bero yua, Saulo ruꝝoa bui cã wãmorĩ mena ñigãpeori atore bairo qũĩñupũ:

—Saulo, yu yaure bairo caãcã, marĩ Quetiuparu Jesũs maaru mu caátó murê cabuiatacu ruame mu taru yu joami, tunu caĩñamasĩtĩmiatacu miñamasĩo joroque ĩ. Tunu bairoa ñe ùnie Espĩritu Santo cã camasĩõrĩjê carusaecu cã ãnio joroque ĩ, mu taru yu joami —qũĩñupũ Ananias Saulore.

¹⁸Bairo cã caĩrõ, jicoquei ññamasĩcoasuru tunu. Wai nutãrê bairije cã caarepu caãniataje cañaweyorore bairo caroaro jicoquei ññamasĩcoasuru tunu. Bairo cã caĩñamasĩrõ bero yua, cã bautizayuru Ananias. ¹⁹Cabero ugrayuru yua ugariquere. Bairo ugarĩ beroru tutuayuru tunu itia rãmu caugetiatacu ãniri. Bairi yua, Damasco macããna Jesucristo yaye quetire catũgousari majã mena nocãnacã rãmu ùno ãninemõñupũ.

Saulo predica en Damasco

²⁰Cabero Jesũs Dios macã cã caãnierê quetibuju jũgoyuru Saulo ñubuerica wiiri macããnarê. ²¹Bairi nipetiro cã caĩrĩjêrê catũgorã ruame tũgocõã maniãti, atore bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—Ñni, Jerusalẽru ãcã, Jesure catũgousarãrê roro caátacua niñamijã. Ati macã macããna Jesure catũgousarã cããrê ñei acũ baiuru, Jerusalẽru sacerdote majã quetiuparãrê popiye narê na áparo ĩ —ãmeo ññuparã na majũ Saulore.

²²Bairo na caĩmiatacããrê, Saulo ruame netõjãñurõ tũgoñatutuari camasãrê na quetibujuyuru Jesucristo Mesias cã caãnierê. Bairo cã caĩquetibujuroi, judío majã Damasco macããna ruame dope bairo qũĩnetõmasĩesuparã.

Saulo escapa de los judíos

²³Capee rãmurĩ canetõrõ bero, judío majã ruame jĩcãrõrê bairo tũgoñarĩ, Saulore cã pajĩãgamiñuparã. ²⁴Bairo cã pajĩãgamiĩ yua, umureco, ñami cããrê ti macã ãñotarico macããjê jopeeripu cã cotencũñuparã. Saulo ruame bairo na caãtigarijere masĩcõãñupũ. ²⁵Tiere tũgori yua, Jesucristore catũgousarã ruame pii capairiwuru cã ájããrotiri, ti macã ãñotarico jũgoyuru cã ruio joyuparã ñamiru caãno. Bairo na caátó, rutiuru Saulo ti macã macããna judío majã cãrê capajĩãgarãrê.

Saulo en Jerusalén

²⁶Cabero Jerusalẽru etau, ti macã macããna Jesucristore catũgousarã mena ãnigamiñupũ. Ti macã macããna ruame roque cã uwijãñũñuparã mai. “Jesucristo yau yu ãniña,” cã caĩrĩjêrê cariape tũgoesuparã. ²⁷Bairo na cabaimiatacããrê, Bernabé ruame apóstolea majã taru cã jũgoásũru Saulore. Bairo natũ cã jũgoetari, Saulo cã cabaiquere na quetibujuyuru. Atore bairo na ññupũ: “Ñni, Saulo, marĩ Quetiuparu qũĩñañupũ, maaru acũ. Tunu bairoa cã mena busuyupi. Bairi tunu Damascoru ãcã, Jesũs cã cabairijere tũgoñatutuarique mena quetibujuyupi,” na ññupũ Bernabé apóstolea majãrê. ²⁸Bairo cã caĩquetibujuro jũgori na mena ãnimasĩñupũ Saulo yua. Bairi Jerusalén macã macããnarê marĩ Quetiuparu cã caãnierê tũgoñatutuarique mena na quetibujunucũñupũ. ²⁹Judío majã griego yayer cabusarã cabusarique netõrã mena cããrê busapẽniñupũ. Bairo cã cabusapẽniñupũ, na ruame cã caĩrĩjêrê tũgogaesuparã. Bairi cã pajĩãga

tūgoñañuparā. ³⁰ Bairo na caátigarijere tūgori, Dios yarā Saulo mena macāāna puame cū jūgoásúparā Cesarea macāpu. Topu etarā, cū árotiyuparā cū ya macā Tarsopu.

³¹ Cabero Jesure caíroarā Judea yepa caāna, bairi Galilea yepa caāna, bairi Samaria yepa macāāna cūā caroaro jīcārō tūni ānimasīñuparā. Dios cū carotirore bairo jeto caroaro átīcōā ninucūñuparā. Tunu bairoa, nūcūbūgorique mena Diore íroyuparā. Bairo qūñroari, Espíritu Santo cū camasīōrījē jūgori capāārā Jesucristore catūgousarā āninemonucūñuparā.

Curación de Eneas

³² Pedro puame catūgousari majārē caññañesēāñ ānirī, Lida macā macāāna cūārē īñau ácú baiyupu. ³³ Topu etan, Eneas sawāmesucu jīcā wāmo peti itia pēnirō cānacā cūmarī majū cūgourūna caamasīēcū, camapu cacūñaurē qūññañupū. ³⁴ Bairo qūññarī, atore bairo qūññupū:

—Eneas, Jesucristo mū cariyecuti ānierē mū netōōgumi. Bairi, wāmūnacārī mū cacūñarōrē qūēnoña.

Bairo cū cañrō tūgo, Eneas puame jicoquei wāmūnacācoásupu. ³⁵ Nipetiro Lida macā macāāna, aperā Sarón macā macāāna cūā īññañuparā catiri cū sawāmūnacārījērē. Bairo cū cabairo, caññaatana puame marī Quetiupaure cū tūgousajūgoyparā.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Tī yūtea caāno āñupō jīcāō carōmio Jesucristore catūgousari majōco, Tabita sawāmesuco, Jope sawāmesuti macāpu. Griego yaye menarē Dorcas wāmesupu. Cō, Dorcas puame caroaro átīcōā ninucūñupō. Cabopacarārē na jūātinucūñupō. ³⁷ Tī yūtea macāā rāmūrī caānoa riaye bocayupo cō puame. Bairo riaye bocari yua, riacoásupu. Bairo cō cariaro bero yua, cō rupaūri ānajērē cose yaparori, ti wii bui macā arūapu cō cūñuparā. ³⁸ Jope na cañrī macā puame Lida na cañrī macā tūpu āñuparō. Pedro puame mai Lida macāpu āñupū. Bairi Jesucristore catūgousari majā topu Pedro cū caānierē tūgori yua, na mena macāāna pūgarā ūmūarē na joyuparā Pedro tūpu. “‘Ato Jopepū tāmūrī cū árapo, miama’ cū mūjāā īgarā,” na ījoyuparā.

³⁹ Bairo na cañjoatana na cañrījērē tūgo, Pedro puame na mena acoásupu Jopepu. Cabero yua, topu cū caetaro, cō ānacō rupaūrire na cacūata arūapu cū jūgoásúparā Pedrorē. To na caetaro, sawapearā rōmirī puame cō ānacōrē īñari, butioro cō otiāmejoyuparā. Tunu bairoa jutiirori, apeye jutiipārī catiōpu mai Dorcas cō caqūēnoñarīqūērē Pedrorē qūññorē otiyuparā.

⁴⁰ Bairo na caátimiatacūārē, Pedro puame nipetirore na witi árotiyupu macāpu. Bairo átiri bero, cū rūpopaturī mena etanumūrī jēniñupū Diopure. Jēni yaparori bero yua, Dorcas ānacō puamerē īñarī, atore bairo cō īñupū Pedro:

—¡Tabita, wācāña!

Bairo cū cañrōā, cō ānacō puame īñapāññupō. Īñapāārī yua, Pedrorē qūññabocārī wāmūnumūñupō cama buipu. ⁴¹ Bairo cō cabairo, Pedro puame cō wātopu ñerī cō tūgāwāmūñupū. Cabero yua, catūgousari majā, aperā sawapearā rōmirī cūārē na piijōjoyupu Pedro tunu. Pedro puame catiō caācōpūrē na īññupū Dorcare yua. ⁴² Tie Pedro Jesucristo cū camasīrījē jūgori cū cacatiatajere nipetiro Jope macā macāāna tūgoyparā. Tiere tūgori, capāārā tūgousayuparā marī Quetiupaure to macāāna. ⁴³ Pedro puame yua, capee rāmūrī āñupū ti macāpūre. Waibūtoa aserire cabopori majōcu Simón sawāmesucu ya wīpu tuayupu Pedro.

10

Pedro y Cornelio

¹ Cesarea macāp̄ure añiurū jīcāñ Cornelio sawāmesuc̄u. Romano yau, pajīārī majā poa Italiano sawāmesuc̄ti poa quetiurau capitāñ añiurū. ² Cū p̄ame sañm̄ sañiun añiurū. Cū p̄naa, bairi cū n̄mo mena jīcārō Diore q̄ūroarā cū basapeonucūñiurārā. Tunu bairoa paio dinerore na j̄onucūñiurū judío majārē, na juác̄u. Bairi tocānacānia Diore cū j̄eninuñiurū. ³ Bairi yua, jīcā r̄m̄ tres de la tarde caāno ñubueācū cū caáto, q̄ūēguericarore bairo apeire q̄ūñiñiurū:

Caroaro majū q̄ūñiñiurū ángel, Dios cū cajou cū t̄ur̄u cū caetarore. C̄t̄u etari yua, ángel p̄ame atore bairo q̄ūñiurū: “¡Cornelio!” ⁴ Bairo cū cañj̄eniñarō, Cornelio p̄ame q̄ūñiñacōā maniásur̄u. Bairo q̄ūñiñarī yua, uwimicūā, atore bairo q̄ūñiñiñiñiurū Cornelio: “Ȳu Quetiurau, ¿ñerē ȳu caátore m̄u boyati?” Atore bairo q̄ūñiurū ángel p̄ame tunu: “Dios cūrē m̄u caj̄enirīj̄erē t̄ugoyami. Tunu bairoa cabopacarārē m̄u caj̄uátiere ññajesoyami. ⁵ Bairi m̄u mena macāāna jīcāārā ūnarē na árotiya. Na p̄ame Simón, cūā, tunu Pedro sawāmesuc̄u, Jope macāp̄u saācūrē na piirápáro. ⁶ Cū, Pedro p̄ame, apeí Simón sawāmesuc̄u waib̄toa aserire cabopori majōc̄u ria capairiya t̄uni saācū ya wiir̄u niñami,” q̄ūñiurū ángel Cornelio.

⁷ Cūrē cabus̄u añiátacu ángel cū caátó bero, cū ūm̄na p̄ugarā, apeí jīcāñ soldau sañiun cap̄uc̄ubugou, petiro cū cañroau mena, na piijoyur̄u Cornelio. ⁸ Bairo na piijori, nipetirijē cū caññataajere na quetib̄ju yaparori bero, na joyur̄u yua Jope macāp̄u.

⁹ Cabusuri r̄m̄u pasaribota majū caāno ti macā t̄uni maarp̄u na caánutuátó, Pedro p̄ame wii buir̄u wāmu ásúr̄u, Diore j̄eniácú. ¹⁰ Bairo j̄eniácū, Pedro p̄ame queyari ūgagamiñurū. Bairi cū caugapeere na caq̄ūñetoye, q̄ūēguericarore bairo apeye ūnierē ññiñiurū: ¹¹ Cū caññajoata, ūm̄recóo p̄āññac̄oasuparo. Bairo capāārō yua, jutii asero capairi aserore bairo cabauri asero ruiasúparo. Ti asero p̄ame bap̄aricānacāp̄u jiyarica asero rocayoa ruiasúparo Pedro t̄ur̄u. ¹² Ti aseror̄u yosayuparā nipetiro waib̄toa caāna cārō yepa macāāna. Bairi nipetiro āña ūna, aperā cawurā cūā nipetiro añiurārā ti asero buir̄u. ¹³ Pedro p̄ame yua, atore bairo t̄ugoyur̄u: “Pedro, wāmun̄cāñ. Waib̄toare pajīārī ūgaya,” sañ̄uocajorijere.

¹⁴ Bairo cañrō t̄ugo, Pedro p̄ame atore bairo ñiurū: “Ȳu Quetiurau, ȳu ūgaetigu. Ānoa moena jāā, judío majā, jāā caugaena niñama.” ¹⁵ Bairo cū cañrō bero, atore bairo bus̄rique q̄ūñemoñiurārō tunu: “Caroarā Dios cū caáticūrīcārārē, ‘Moena niñama,’ ñ̄t̄icōāñ.”

¹⁶ Itiani majū ti aserore cū át̄i ññoñurū. Bairo cū caññorō bero yua, wāmun̄cōásúparo ti asero tunu ūm̄recóor̄u. ¹⁷ Pedro p̄ame ti asero sawāmuátó bero, butioro t̄ugoñiñurū. “¿Dope bairo ñgaro to baiupari ȳu caññataaje?” Í t̄ugoñiñurū. Bairo cū cañt̄ugoñiñano, Cornelio cū cajoatana p̄ame Simón waib̄toa aserire caq̄ūñenorī majōc̄u ya wiire j̄eniñiñ macāñiurārā. Bairo bairi cū ya wii jope t̄ur̄u etayuparā. ¹⁸ Bairo etarā yua, bus̄rique tutuaro mena, “¿Ati wii Simón Pedro cū caāni wii to añiñati?” Í j̄eniñiñurārā.

¹⁹ Pedro mai, cū caññataajere cū cat̄ugoñiñ añinuñrō, Esp̄ritu Santo p̄ame atore bairo q̄ūñiurū: “Cañm̄na itiarā murē macārā át̄iyama. ²⁰ Wāmun̄cārī ruiác̄uja na t̄ur̄u. Yua, na ȳu joarp̄u. Bairi caroaro mena na m̄u bocágu,” q̄ūñiurū Esp̄ritu Santo Pedre.

21 Bairo cū caĩrõ tũgo, Pedro ɸame ruiáti, na eta, atore bairo na ĩñupũ caũm̃arẽ:

—Yua, yu añiña mujãã camacãũ. ¿Dope bairo átiraná mujãã baiati?

22 Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñuparã:

—Cornelio cawãmecũ soldaua quetiupau capitán jãã joami. Cornelio ɸame cariape caacũ niñami. Diore caĩroanucũ niñami. Mũ yarã judío majã cãã Corneliore qũĩroari cū bonucũñama. Bairi ángel ɸame atore bairo qũĩupũ Corneliore: “Pedrore cū piijorotiya. Mũ ya wiĩpũ cū apáro. Bairo cū caetaro, cū caquetibũjũpeere tũgopeoya,” qũĩupũ ángel Corneliore —qũĩñuparã cū cajoricarã Pedrore.

23 Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro ɸame cū caãni wiire na jããrotiyupũ. Ti ñamirẽ cū mena tuayuparã. Cabusuri rĩmũ caãno acoásupũ Pedro na mena yua. Cũ mena baracũti ásúparã jĩcããrã Jope macã macããna Jesucristore catũgousarã cũã.

24 Ti rĩmũ busuri rĩmũ etayuparã Cesarea macãpũ. Cornelio ɸame jĩcããrã cū yarã mena, bairi aperã cū baparã majũ, cū capiijoatana mena na coteyuparã Pedrojããrẽ. 25 Pedro ti wii cū caetaro tũgo, Cornelio ɸame cū bocãũ witiásupũ jopepũ. Bairo qũĩñarĩ yua, ɸopopaturĩ mena etanumurĩ qũĩroayupũ Cornelio Pedrore. 26 Bairo cū caáto ĩña, cū tũgãwãm̃orĩ, atore bairo qũĩñupũ Pedro:

—Yu cũã, m̃urẽã bairo caãcũ yu añiña. Bairi wãm̃ũncãña.

27 Bairo qũĩrĩ, jãásupũ Pedro Cornelio mena. Ti wii ɸupeapũ etau, na etayupũ Pedro aperã capããrã camasã caetayuatana. 28 Topũ na etari, atore bairo na ĩñupũ Pedro:

—Jãã, judío majãrẽ, “Aperã mena baracũpericõãña. Na wiĩpũ añesẽãtĩcõãña,” jãã ĩnucũñama jããrẽ cajũgoñubuerĩ majã. Merẽ mujãã masĩrã tiere. Bairo jãã, judío majã, jãã cabaimiatacũãrẽ, Dios ɸame atore bairo ñi quetibũjũami: “Caroarã Dios cū caáticũrĩcããrẽ, ‘Moena niñama,’ ĩtĩcõãña nipetirore,” ñiami. 29 Bairi judío majõcũ nimicũã, jicoquei yũre mujãã capiijoatajere tũgori yu atĩapũ. Bairi, ¿dope caátipau ĩrã, yũre mujãã piijoati? Yu masĩgaya tiere —na ĩñupũ Pedro.

30 Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Cornelio ɸame Pedrore:

—Baparcãnacã rĩmũ netõña ato yu wii acũ, ati hora ũnoa ũgarique betiri Diore yu cañubueãñiatato bero. Bairo yu cajẽniãno yua, caãno tũsaroa jĩcãũ caũmũ asiyarije cajutii jããñatacu yu tũpũ buiaetaami. 31 Bairo buiaetari yua, atore bairo yu quetibũjũami: “Cornelio, Dios, cãrẽ mũ cajẽnirĩjẽrẽ tũgoyami. Tunu bairoa cabopacarãrẽ mũ cajuãtiere ĩñajesoyami. 32 Bairi mũ mena macããna jĩcããrẽ na piĩrotiyoa Simón Pedro Jope cawãmecũti macãpũ caãcũrẽ. Cũ, Simón Pedro ɸame, apeĩ Simón wãbutoa aserice caqũẽnorĩ majõcũ capairiya ria tũnipũ caãcũ ya wiĩpũ niñami,” ñi quetibũjũami cū ɸame. 33 Bairo yũre caũmũ cū caĩrĩjẽrẽ tũgo, jicoquei m̃urẽ yu macãrotijoapũ. Bairi mũ ɸame caroaro mena jãã tũpũre mũ atĩupa. ãmerã yua, nipetiro Dios cū caĩñajorore marĩ añiña. Bairi atopũ nipetiro neñarĩ m̃urẽ jãã coteapũ, marĩ Quetiupau m̃urẽ cū caĩrotirijere tũgogarã —qũĩñupũ Cornelio Pedrore.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

34 Bairo Cornelio cū caĩrĩjẽrẽ tũgo, atore bairo na ĩ jũgoyupũ Pedro:

—ãmerẽ yu tũgoña masĩña yua. Marĩ tocãnacãũpũrea judío majã, bairi judío majã caãmerã cũãrẽ marĩ mai ĩñañami Dios. 35 Dios useanirĩqũẽ mena ĩñañami tocãnacã poa macããna camasã cũrẽ caroaro caĩroarãrẽ, caroa macããjẽrẽ caátĩãnarẽ. 36 Mai, Dios ɸame Israel poa macããnarẽ na quetibũjũupũ,

Jesucristo jūgori caroa macããjē quetire tūgori caroaro na ānimasīō joroque ī. “Cū, Jesucristo camasā nipetiro Quetiupα nīgumi,” ĩcūñupī Dios. ³⁷ Mñjāā, merē mñjāā masīrā judío majā jāā caāni yeparα cabairiquere. Juan camasārē quetibujuri cū cabautizaro beropα Jesús pñame caroa quetire quetibujū jūgōwī Galilea yeparα. ³⁸ Dios pñame cū, Jesús Nazaret macããcārē catutuα, ñe ũnie Espírītu Santo cū masīōrījē carusaecu majū cū ásupi. Merē mñjāā masīrā tiere. Bairi Jesús pñame caroa wāmerē átiñesēāwī. Tunu bairoa wātī cū camasīrījē jūgori camasā roro cabairārē na catiowī Jesús. Dios cū camasīrījē jūgori tore bairo átimasīwī Jesús.

³⁹ “Bairi jāā nipetirije Jesús Jerusalén, bairi Judea yeparα cū caátajere cañnarīcārā jāā āniña. Bairo cū cabueñesēārō bero yua, cū pajīārocawā. Yucpāipα cū papuaturocawā, cū, Jesure yua. ⁴⁰ Bairo cū na caátirocamiatacūārē, Dios pñame itia rāmū bero tunu cū catiopyūpi. Bairo cū cacatiro bero, Jesús pñame jāā tūpα buiaetawī tunu. ⁴¹ Baipñα, nipetiro camasārē na buia ĩñoemi. Jāā jetore buiaetawī, Dios, ‘Yα macū cū caquetibujurijere caquetibujunetōparā,’ cū caīweyoricārā jetore. Bairo Jesús tunu cū cacatiro bero, cū mena ũga, eti, jāā ápα. Cārē cañnarīcārā jāā āniña. ⁴² Cū, Jesua, jāā quetibujū rotijowī camasārē, cū pacα Dios pñame āme cacatirā, aperā cariaricarā cūārē caññabesei majū cū cū cacūrījērē na masīáto ī. ⁴³ Merē nipetiro profeta majā ānana Jesús cū cabaipeere quetibujū cūñañupā. Bairi Jesure noa ũna cariape catūgousari majā pñame Jesús jūgori ñe ũnie carorije cacūgoenarē bairo na catuapeere quetibujū cūñañupā profeta majā ānana,” na ĩñupū Pedro Corneliojāārē.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

⁴⁴ Mai, Pedro narē cū cabusurecomacācutoa, Espírītu Santo pñame, Pedro cū cañrījērē catūgorā nipetirore na etayupα. ⁴⁵ Bairi yua, judío majārē bairo caāna catūgousari majā Pedro mena caatīatana pñame tūgocōā maniásuparā, Espírītu Santo aperā judío majā caāmerā cūārē cū cajāāmasīrījērē ĩñari yua. ⁴⁶ Bairo Espírītu Santo na cū cajāārō yua, na pñame apeye busuriquere na cabusuro tūgoyuparā. Tunu bairoa Diore qūiroari, cū na cabasapeorije cūārē tūgoyuparā. ⁴⁷ Bairi yua, Pedro pñame atore bairo cū mena macāānarē na ĩñupū:

—Dios, Espírītu Santo, cū Yeri majūrē na joyami ānoa cūārē, marī judío majārē cū cajoricarorea bairo. Bairi, “Na bautizaeticōā rotiya ānoarē,” marī ĩ masētīña Espírītu Santore na cacūgoro jūgori —na ĩñupū cū baparārē Pedro.

⁴⁸ Bairi yua, na bautiza rotiyupα Jesucristo wāme mena. Bairo na caato bero yua, Pedrore cū tuarotiyuparā Corneliojāā pñame nocānacā rāmū ũno na tere.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

¹ Cabero apóstolea majā, aperā catūgousari majā Judea yepa macāāna queti tūgoyuparā judío majā caāmerā cūā Dios yaye quetire na catūgousarijere.

² Tiere caqueti tūgoatana ānirī yua, Pedro Jerusalēpα cū caetaro, jīcāārā judío majā catūgousari majā pñame cū busupaicoteyuparā. ³ Bairi atore bairo qūññuparā Pedrore:

—¿Dopēī judío majā mee na cañnimitacūārē, na bapacūti, na mena ũga, mu áti ñesēāati? —qūññuparā.

4 Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro ruame nipetirije cajũgoyepu cũ cabaiñesẽarĩquẽrẽ na quetibũjuypu. Atore bairo na ñupũ:

5 —Yu ruame Jope cawãmecuti macãpu yu ãmu. Bairo topu ãcũ, yu caĩbubetoye, quẽgueriarore bairo apeye ñierẽ ñiñawã. Bairo yu caĩñarõ, capairi asero jutii aserore bairo cabauri asero ruiapã. Ti asero ruame baparcãnacãpau jiyarica asero umurecõopu rocayoaruapã yu tũpu. 6 Yu ruame ti aserore, “¿Ñe ñie to ãñiñati?” Ñĩ, ti aserore caroaro ñiñabesewu. Bairo yu caĩñarõ, ti aseropu yosawã waĩbutoa ati yepa macããna. Bairi waĩbutoa cauwarã, bairi ãña ñna, bairi aperã cawurã cãã ãma ti asero buĩpũre. 7 Bairo yu caĩñaãno, busurique atore bairo caĩrĩjẽrẽ yu tũgowu: “Pedro, wãmunacãña. Waĩbutoare pajĩarĩ ugaaya,” caĩbusuocajorijere yu tũgowu. 8 Bairo caĩrõ tũgori, atore bairo ñiwũ: “Yu Quetiupau, yu ugaetigu. Di rãmu ñno ãnoa, moena jãã judio majã jãã caũgaenarẽ yu ugañaẽtĩña.” 9 Bairo yu caĩrõ bero, busurique umurecõopu cabusucajorije atore bairo ñinemowũ tunu: “Caroarã Dios cã caaticũrĩcãrãrẽ, ‘Moena niñama,’ ñẽtĩcõãña.” 10 Itiani majũ ti aserore yu ãti ñnowĩ. Bairo yu cã caĩnorõ bero yua, wãmucoãpũ ti asero tunu umurecõopu. 11 Bairi ti asero cawãmãátõ beroa, Cesarea macãpũ yure na camacãrotijoatana itiarã caĩmuã jãã caãni wiĩpũre etayupa. 12 Bairi Espĩritu Santo ruame, “Na, judio majã mee na caãnoi na mena bapacũtigaetimicãã, ácuja na mena,” ñiwĩ. Bairo cũ caĩrõĩ na mena yu apũ. Yu mena amã ãnoa marĩ yarã jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnirõ cãnacãũ topũre. Jãã nipetiro capijioatacu ya wiire jãã jããwũ. 13 Topu jãã caetaro, cũ wii ãcũ, cũ caĩñaatajere jãã quetibũjuwĩ. Atore bairo jãã ñ quetibũjuwĩ cũ ruame: “Jĩcãũ angel yutu buiaetanacãrĩ, atore bairo ñiwĩ: ‘Mu mena macããna jĩcããrãrẽ na piiritojoya Simõn Pedro Jope cawãmecuti macãpu caãcũrẽ. 14 Cũ, Pedro ruame, mu, mu ya wii macããna mena mu canetõpeere mu quetibũjugumi,’ ñi quetibũjuwĩ to Cesarea macããcũ ruame. 15 Bairo cũ caĩquetibũjuro bero, yu ruame to caneñarãrẽ na yu quetibũju jũgowu caroa quetire. Bairo narẽ yu caquetibũjutoyea, Espĩritu Santo ruame na etawĩ marĩ judio majãrẽ cũ caetajũgoricaroa bairo. 16 Bairo Espĩritu Santo cũ cabairijere ñnarĩ yua, marĩ Quetiupau atore bairo cũ caĩrĩquẽrẽ yu tũgoñabocãwu: ‘Juan ãnacũ ruame mujããrẽ oco mena bautizawĩ. Bairo oco mena cũ cabautizarique caãnimiatacũãrẽ, yu pacu ruame ãme berore mujããrẽ Espĩritu Santo mena bautizagumi. Cũ Yeri majũrẽ mujãã jogumi,’ cũ caĩrĩquẽrẽ yu tũgoñabocãwu. 17 Torecu, judio majã na caãmerĩmatacũãrẽ, na jowĩ Dios Espĩritu Santo, cũ Yeri majũrẽ. Marĩ judio majã Jesucristo marĩ Quetiupau caũgousarãrẽ cũ cajoricarorea bairo na jowĩ na cããrẽ. Bairo na cũ caãtibojarore ñnarĩ, ‘Dope bairo na mena yu bapacũperigu,’ ñimasĩẽpã. Dios yu cã carotirore yu baibotiomasiẽpũ —na ñ quetibũjuypu Pedro to Jerusalén macããna catũgousari majãrẽ.”

18 Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, Jerusalén macããna catũgousari majã ruame Pedore nemojãñurõ cũ busupaimasiẽsuparã. Bairo busupaimasiẽtĩrĩ yua, atore bairo Diore quĩ basapeoyuparã:

—ñNa, judio majã na caãmerĩmatacũãrẽ, roro na caãtajere jãnarĩ, tunu cũ yaye quetire na catũgousaparo ñnoa ãno baiya, na cãã yeri capetietopu na ãnio joroque ñrã! —quĩ basapeoyuparã Diore.

La iglesia de Antioquía

19 Esteban ãnacãrẽ na capajãrocaro bero, Jesús busuriquere catũgousari majãrẽ roro popiye na baio joroque na ásuparã. Bairo na caãto jũgori, jĩcããrẽ Fenicia yepapu rutiásuparã. Aperã Chipre yucu poapu rutiásuparã. Aperã Atioquía macãpu ásuparã. Bairo caãbataricarã topu ãna, judio majã

jetore caroa quetire na quetibujuyuparã. Aperã judío majã caãmerã ruamerẽ na quetibujuesuparã. ²⁰ Bairo judío majã caãmerãrẽ na ca-quetibujetimiatiacũarẽ, jicããrã catãgousari majã, Chipre, bairi Cirene macããrĩrũ caatiatana ruame Antioquia macãrẽ etarã, caroa quetire na quetibujuyuparã judío majã caãmerã cũarẽ, Jesús, marĩ Quetiupau cũ cabairiquere. ²¹ Na, caquetibujuri majã ruame marĩ Quetiupau cũ catutuarije mena quetibujuyuparã. Bairi capããrã camasã tirũtũru macããjẽ na caĩroariquere jãnarĩ, marĩ Quetiupau ruamerẽ quĩroajũgoyuparã.

²² Jerusalén macã macããna ñubueri majã ruame tie quetire tãgori, Bernabé cawãmecũcure quĩñarotijoyuparã Antioquia macãru. ²³ Bairo na cajoatatu ti macãru etau, Bernabé ruame Dios narẽ caroarõ cũ caãtiere ñnarĩ butiro useaniñupã. Bairi atore bairo na ñ quetibujenemoñupã Bernabé: “Nipetiro caroa yericũtaje mena marĩ Quetiupau cũ caborore bairo ása,” na ñrupũ Bernabé, Antioquia macããna catãgousari majãrẽ. ²⁴ Bernabé ruame mai, caũmũ cañũũ añrupũ, ñe ñnie Espĩritu Santo cũ camasãrĩjẽrẽ carusaecu. Tunu bairoa caroarõ Dios mena catãgoñatutuau majũ añrupũ. Bairi cũ caĩrjẽrẽ tãgori, capããrã camasã marĩ Quetiupau rẽ tãgousayuparã.

²⁵ Cabero yua, Bernabé ruame Tarso macãru acoásũru, Saulore cũ macãũ áscũ. ²⁶ Bairo torũ cũ etari bero, Saulore cũ jãgoasũru tunu Antioquia macãru. Bairo Antioquiaru etari, to macããna catãgousari majã mena jicã cũma majũ caroarõ añruparã. To ãna, Bernabéjãã capããrã majũ camasãrẽ na bueãñuparã caroa quetire. Antioquia macãĩ Jesucristore catãgousari majãrẽ cristianos na ñ wãmetijũgoyuparã.

²⁷ Ti yuteapare profeta majã jicããrã Jerusalén macãĩ ásuparã Atioquia macãru. ²⁸ Bairi, etari bero, na mena macããcũ jicãũ, Agabo cawãmecũcu wãmũncãrĩ Espĩritu Santo cũ camasãõrĩjẽ jãgori atore bairo na ñrupũ Atioquia macããnarẽ: “Ati yepa nipetiropure auariarique etagarõ,” na ñ quetibujuyuru Agabo. Tie cũ caĩquetibujarique baiyuparõ yua, emperador romano Claudio cawãmecũcu quetiupau cũ caãni yũtea majũ. ²⁹ Bairo Agabo cũ caĩrjẽrẽ tãgori Antioquia macããna catãgousari majã ruame na cacãgorije mena Judea yepa macããna catãgousari majãrẽ na caborore bairo na juãtigayuparã. Na cajuãtimasãrõ cãrõ, na cacãgorijere na jogayuparã Judea yepa macããna catãgousari majãrẽ. ³⁰ Bairi na caĩrõrẽ bairo ásuparã yua. Bernabé, apei Saulojãã mena joyuparã dinero na caneñoatajere. “Judea yepa ñubueri majãrẽ cajãgobuerã cabũtoa ruame, cabopacarãrẽ na batoáto tie dinerore,” ñrã, na joyuparã.

12

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

¹ Ti yuteare quetiupau Herodes ruame jicããrã catãgousari majãrẽ roro popiye na baiõ joroque na átijũgoyuru. ² Bairi Santiago cawãmecũcu, Juan jũgocure jarericapãĩ mena cũ pajure rocarotiyuru Herodes. ³ Bairo cũ caãtirotirijere ñnarĩ, judío majã Jesure catãgousaena ruame useaniñuparã. Bairo na causeanirõĩ, Pedro cũarẽ ñerotiyuru Herodes, judío majã nemojãñurõ useanigarãma, ñ. Cũ, Herodes ruame pããrẽ cawauarije asuena na caũgari bõse rãmũ Pascua caãno bairo na átirotiyuru Pedrojããrẽ. ⁴ Bairo Pedrõre cũ ñerĩ bero, preso jorica wiĩru cũ jorotiyuru yua Herodes. Bairo torũ cũ jori yua, soldaua baparcãnacã poa majũ, jicã poare baparcãnacãũ jeto caãna soldauare na ñnacote rotiyuru Herodes. Mai, Herodes ruame atore

bairo ĩ tũgoñañupũ: “Pascua bose rũmũ canetõrõ beropũ camasã na caññarõ Pedro cũ caãtiere yũ besegu,” ĩ tũgoñañupũ. ⁵ Bairi Pedro preso jorica wiĩpũ caroaro ĩñacotericũ ãñupũ. Topũ Pedro cũ caãnitoye, ñubueri majã pũame tũgoñatutuarique mena cũ jẽniboja ãñuparã Diopure.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Camasã nipetiro na caññarõ, Pedro cũ caãtiere Herodes cũ caññabesepa rũmũ caetapa ñamirẽ Pedro pũame pũgarã soldaua watoapũ cãnicũñañupũ. Cũ wãmorĩ pũga ñũgõãpũa soldaua wãmorĩpũ cadena mena jiyaturicũ cũñañupũ. Tunu bairoa ti wii jope cũãrẽ aperã soldaua ĩñacoteri majã ãñuparã. ⁷ Bairi yua, caãno tũsaroa marĩ Quetiupautũ macããcũ ángel pũame buiaetayupũ. Bairo cũ cabuiaetaro, ti arũa preso jorica arũa pũame busujiracoasuparo. Ángel yua, Pedro cũ cacãnicũñnarõpũ cũ pãñawãcõñupũ. Bairo cũ átiwacõõrĩ, atore bairo qũĩñupũ: “¡Wãmũñcãña merẽ!” Bairo ángel cũ caĩrĩjẽ mena cadena Pedro wãmorĩpũ jiyaturique caññimiataje pũame wetiñacoasuparo. ⁸ Tunu qũĩñemoñupũ ángel Pedrove: “Mũ jutiro jãñaña, mũ rapo jutii cũãrẽ pea ása,” qũĩñupũ. Bairo cũ caĩrõ, Pedro cãã cũ caĩrõrẽ bairo ásupũ. Qũĩñemoñupũ tunu ángel: “Mũ jutiro cabui macããtõrẽ jãña átiri yũ bero usaya,” qũĩñupũ.

⁹ Bairo ángel cũ caĩrõ tũgo, cũ bero usawitiásupũ Pedro. “¿Cariape to baimicũti? o ¿ángel mee cũ caãtie to ãnicũti, qũẽguericarore bairo ĩñau yũ baicũti?” ĩ tũgoñañupũ Pedro. ¹⁰ Bairo cũ caĩtũgoñamiatacũãrẽ, cacoteri majã soldaua caññijũgorãrẽ na netõñuparã. Narẽ netõá, aperã soldaua cacoterã cũãrẽ na netõñuparã tunu. Bairi yua witieta, jope, ãpõã mena na caqũẽnorĩcã jope na caetaro, ti jope pũame to majũã pããcoasuparo. Bairo capãrõ, witocoásuparã preso jorica wiire yua. Bairo witiãti bero, yoajãñurõ cũ jũgoa yasiweyocoásupũ ángel pũame yua.

¹¹ Tocãrõpũ Pedro tũgoñamasĩñupũ ángel cũrẽ cũ caãtiere. Bairo tũgoñamasĩrĩ yua, atore bairo ĩñupũ: “Ãmerẽ yũ masĩña yua, cariape yũ Quetiupautũ cũtu macããcũ ángel majũrẽ cũ netõõrotijoupi, yũre Herodes roro cũ caãtibujiopeere. Tunu bairoa judío majã yũre roro na caãtigarijere na áperio joroque ĩ, cũ joupi cũtu macããcũ ángel majũrẽ,” ĩ tũgoñamasĩñupũ Pedro.

¹² Bairo ĩ tũgoñamasĩrĩ bero, acoásupũ Pedro, Juan apeyera Marcos cawãmecucũ paco María yua wiĩpũ. Ti wiĩpũ capããrã camasã neñarĩ Diopure cũ jẽnibojarã ásuparã Pedrove. ¹³ Ti wii etajũgorica joperpũ etari piyupũ Pedro. Bairo cũ capiirijere tũgori, Rode cawãmecucũ pũame, “¿Noa ũna na ãnicũti?” ĩõ ĩñao ásupo. ¹⁴ Baiopũ, jõpũã Pedro busuriquere tũgomasĩrĩ, bũtioro majũ ãseaniñupõ. Bairo caũseaniõ ãnirĩ yua, Pedrove cũ pããjõrĩ mee, Diore cajẽnĩãnatũ pũamerẽ atũcõãjãásupõ, na quetibũjũmo ácó. Topũ na etari, “¡Pedro joperpũ niñami!” na ĩñupõ. ¹⁵ Bairo cõ caĩrõ, cañubuerã pũame bairo cõ boca ĩñuparã:

—¡Bairi ĩcõ miña! ĩmecõ miña —cõ ĩñuparã.

Bairo na caĩmiatacũãrẽ, cõ pũame, “¡Bairicõõ mee mũjããrẽ ñiña! ¡Cũã niroyaami!” na ĩmiñupõ.

Bairo cõ caĩmiatacũãrẽ, atore bairo ĩñemoñuparã na pũame tunu:

—Pedro mee ãcũmi. ¡Cũ wãtĩ pũame ãcũmi! —ĩñuparã.

¹⁶ Bairo na caññitoye, joperpũ piñemocõãñupũ Pedro pũame mai. Bairo cũ capiĩãnoi yua, cũ pããjõñuparã Pedrove. Cũ pããjõrĩ, qũĩña acũacoasuparã Pedrove, María ya wii caññiatana pũame yua. ¹⁷ Pedro pũame cũ wãmorĩrẽ ñumũgõrĩ na busujãnarotiyupũ. Bairo na ĩ jãnaorĩ, ángel preso jorica wiĩpũ

caĩcũrẽ cũ cũ cawiyootaje nipetirijere na quetibũjuyupũ. Tiere na quetibũjuyaparo, atore bairo na inemoñupũ Pedro tunu:

—Atie yũ cabaiataje nipetirijere cũ mujãã quetibũjuyawa Santiago. Tunu bairo na mujãã iwã marĩ yarã catũgousarã cũãrẽ —na ñũpũ Pedro yua, ti ñamirẽ María wiipũ caneñaátanarẽ.

Bairo na ñ yaparori bero, witi acoásúpũ apearupũ Pedro.

¹⁸ Ti ñami cabusuri rãmurẽ mawijioroa na baicõãñũparõ yua ñnacoteri majã soldauare. Bairo, “¡Dope cũ baiupari Pedro!” ãmeo ñũparã soldaua pũame na majũ. Bairo ñrĩ, butiuro tũgoñarĩqũẽ paiyuparã. ¹⁹ Pedro cũ camanierẽ queti tũgo, Herodes pũame Pedrora na macããrotimiñupũ tunu. Na, soldaua pũame cũ bõcaesuparã. Torecũ, Herodes pũame caĩnacotemasĩena na caãnoi, Pedrora cacotemiatanarẽ na pajĩãre rotiyupũ yua. Bairo átirotiri bero, Judea yepare witiri, Cesarea macãpũ ãniásúpũ.

La muerte de Herodes

²⁰ Mai, Herodes pũame Tiro, bairi Sidón macãã macããna mena asiajãñũpũ. Bairo asiari, cũ ya yepa macããjẽ ugariquere na jorotiesupũ. Bairo na pũame cũ mena ãmeo busũqũenogarã, jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ, “Cũtu marĩ busũrãroa,” ñ tũgoñañuparã. Bairo Blasto cawãmecũcũ, Herodes roca carotimasã caãnimajũrẽ, “Jããrẽ mu jubũsũbojagu,” quĩñũparã. ²¹ Bairo na caĩatacũ cũ cabusuroi, Herodes pũame, “Juan, ti rãmũ majũ na mena yũ busũgu,” quĩ cũñupũ. Bairo ti rãmũ caetaro ñna, jutii caĩñabeseri majã na cajãñarĩjẽ ñnierẽ jãñarĩ, quetiuparã na caruiropũ ruiyupũ. Bairo rui yaparo yua, Tiro, Sidón macããna caetaátanarẽ na busũjũgoyupũ. ²² Bairo cũ cabusurijere tũgori, camasã pũame awajari atore bairo ñũparã: “¡Ñni, marĩrẽ cariape caquetibũjũ, marĩ ñcũ camasocũ mee, jũgũẽ ñcũ ãcũmi!” quĩñũparã Herodere.

²³ Bairo na cũ caĩãno, tocãrõã yua, ángel marĩ Quetiupautũ macããcũ pũame Herodere cũ riañao joroque ásupũ, “Dios jĩcããã niñami marĩ caĩroapũ,” cũ caĩtẽtẽ wapa. Cabero yua, cãrẽ becoa ugarcacõãñũparã.

²⁴ Bairo cabaimiatacããrẽ, nipetiropũ Dios yaye quetire tũgopeticoasuparã Jesucristore catũgousari majã na caquetibũjunetõrõ jũgori.

²⁵ Bernabé, bairi Saulo narẽ na caãtirotijoaatajere áti yaparori bero, Jerusalén caĩniatana tunucoásúpũparã Antioquiapũ tunu. Na mena Juan, apeyera Marcos cawãmecũcũre cũ piiasúpũparã.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

¹ Antioquía macããna ñubueri majã menarẽ ãñũparã profeta majã, aperã cajũgobueri majã cãã. Ato cãnacãũ ãñũparã na pũame: Bernabé, bairi Simón, ape wãmerã Caĩii, bairi Lucio Cirene macããcũ, bairi Manaén, Herodes Galilea yepa quetiupũ mena cabutiricũ, bairi apei Saulo ãñũparã topũre.

² Bairo yua, to macããna pũame jĩcã rãmũ ugarique betiri marĩ Quetiupũre na cajẽniõ, Espiritu Santo pũame atore bairo na ñũpũ: “Bernabé, bairi Saulo mena aperãrẽ caquetibũjũparã na yũ boya. Bairo na árotiya narẽ, na yũ caãtirotirijere na átio joroque ñrã,” na ñũpũ Espiritu Santo caneñarãrẽ.

³ Bairo cũ caĩrõ, ugarique betiri Diore jẽni yaparori bero, na wãmorĩrẽ Bernabé apei Saulo rũpoa bui ñigãpeori, “Caroare cũ joáto mujããrẽ Dios,” na ñ joyuparã yua.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Bairo Espiritu Santo cū caļjoatana Bernabé, apei Saulojãã p̄ame Seleucia cawãmecuti macã p̄amerē ásúparã. Ti macã etari bero, cūmua mena ásúparã Chipre yuc̄u poap̄u. ⁵ Top̄u Salamina cawãmecuti macãrē etarã, judío majã na cañubueri wiir̄ip̄u Dios yaye caroa quetire quetib̄uju jūgoyuparã Saulojãã camasãrē. Mai, Juan cãã na mena ásúp̄u, narē cajuatiri majõcure bairo.

⁶ Ti yuc̄u poa macããnarē quetib̄uju ãmejore peyocõãñuparã. Bairo quetib̄uju ãmejore peyori bero, Pafos cawãmecuti macãrē etayuparã. Ti macãp̄u judío majõc̄u cūmu carorijere camasĩ “Barjesús” griego yaye mena Elimas cawãmecuc̄ure cū etayuparã. Mai, cū p̄ame caĩtopai ãñup̄u. “Yna, Dios cū caquetib̄ujurotiro jūgori mujãã yu quetib̄ujuya,” na ĩtoyup̄u cū p̄ame camasãrē. ⁷ Barjesús p̄ame to macããcū quetiup̄au Sergio Paulo cawãmecuc̄u mena ãñup̄u. Cū, quetiup̄au p̄ame caĩm̄u caroaro catãgoñamasĩ ãñup̄u. Bairi Bernabé apei Saulo menarē cãtu na piijorotiyup̄u, na caquetib̄ujurije Dios yaye caroa quetire tãgoḡu. ⁸ Bairo cū catãgogaro, Elimas, carorijere camasĩ p̄ame, Quetiup̄au Sergio tie quetire tãgousaremi ĩ, bus̄u ãñotagamiñup̄u. ⁹ Bairo cū catãgoñarĩjē masĩrĩ, Saulo ape wãmerã Pablo cawãmecuc̄u p̄ame Espiritu Santo cū camasĩõrĩjē carũsaecu ãniri Elimarē caroaro quĩñacõãñup̄u.

¹⁰ Bairo quĩñarĩ yua, atore bairo quĩñup̄u Pablo:

—ĩM̄u, caĩtopai, cañuecū, wãtĩ macãrē bairo caãcū, caroa macããjē nipetirijere capesucuc̄u majũ m̄u ãniña! ¿Dopēĩ Dios cariape cū caquetib̄ujurijere ricaati m̄u átigayati? ¹¹ Bairi ãmerē popiye m̄u baio joroque m̄u átigami jãã Quetiup̄au Dios. M̄u caapee ĩñaecū, jĩcã yãtea mai, muiop̄u cū cabusurijere to ĩñactĩõ joroque m̄u átigami —quĩñup̄u Pablo Elimarē.

Bairo Pablo cū caĩrĩjē mena jicoquei Elimas p̄ame canaitĩãrõp̄u nucũãrē bairo baicoasup̄u. Bairi yua, jĩcãũ ũcū cãrē wãmo mena catãgããpãure macãñup̄u, caapee caĩñaecū ãniri. ¹² Bairo Elimas cū cabairijere ĩñarĩ quetiup̄au Sergio Paulo p̄ame tãgousajūgoyup̄u. Marĩ Quetiup̄au cū cabairique quetire Pablojãã na caquetib̄ujuro p̄gani cãrõ tãgocõã maniãsup̄u Sergio Paulo.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

¹³ Cabero Pablo, cū bapa mena Pafos macãĩ ásúparã cūmua mena Perge cawãmecuti macãp̄u. Ti macã Perge p̄ame Panfilia yepap̄u ãñuparõ. Top̄u na caátõ, Juan p̄ame na tunuweyocoásúp̄u Jerusalén macãp̄u tunu. ¹⁴ Top̄u etari bero, Pisidia yepa macãã macã Antioquiap̄u etayuparã. Ti macã ãna, yerijãrĩcã r̄um̄u caãno to macã wii ñubuerica wiir̄ip̄u jããtiruiyuparã. ¹⁵ Ñubuerica wii quetiuparã p̄ame Moisés ãnacū camasã na caãtipeere cū caquetib̄ujwoacũrĩquẽrē, bairi profeta majã ãnana na caquetib̄ujwoatucũñarĩcã tutirire bue yaparori bero, atore bairo na ĩñuparã Pablojããrē:

—Jãã yarãrē bairo caãna, tãgoña yeri ñurĩcã wãme ũnierē marĩ mena caneñarãrē na mujãã cabusugaata, ĩña ãmea —na ĩñuparã.

¹⁶ Bairo na caĩrĩjẽrē tãgo, Pablo p̄ame wãm̄uncã, cū wãmorĩrē ñumugõrĩ camasãrē na busujãnaroti yaparori, atore bairo na ĩjūgoyup̄u:

—Mujãã israelita majã, bairi mujãã ape yepaa macããna Diore caĩroari majã cūã tãgopeoya mujããrē yu caĩpeere. ¹⁷ Marĩ Israel poa macããna Quetiup̄au Dios p̄ame marĩ ñicujãã ãnanarē cū yarã caãñiparãrē na ĩñabeseyayupi. Bairo na ĩñabeseri, capããrã na masabuo joroque na ásúp̄u, ape majã na caãni yepa Egiptop̄u na caãno mai. Cabero Dios p̄ame cū camasĩrĩjē mena ti yepare na witiõ joroque ásupi tunu. ¹⁸ Bairo na átiri bero, cuarenta cūmarĩ majũ desierto cayuc̄umanop̄u na caãno, dope bairo na cabairijere p̄ncãcõãñup̄u Dios. ¹⁹ Cabero Canaán yepare na caetaro, ti yepa macãã poari jĩcã wãmo

peti puḡa pēnirō cānacā poa majūrē na pajjāre rotiyupū, ti yepare marī űicūjāā ānanarē na jogū. ²⁰ Atore bairo na caātiānie cuatrocientos cincuenta cāmarī majū yoaro ānuparā.

“Cabero narē carotirā cajūgoānīparā caudillos majūrē na cūñupī Dios. Na, narē carotirā pñame profeta ānacū Samuel cū caāni rēmupū na jūgoāni jānañāupā marī űicūjāā ānanarē. ²¹ To bero yua, marī űicūjāā ānana pñame na quetiuparū caānīparū rey űcārē boyayupa. Bairo na caboroī, Dios pñame Cis macū, Saúl cawāmecūcūre cuarenta cāmarī majū na quetiuparū reyre bairo cū cūñāñupī. Cū, Saúl pñame Benjamín ya poa macāācū majū āñupū. ²² Cabero tunu Dios quetiuparū caānīmirīcū, Saulore cū wiyoyupi. Bairo cū wiyori bero, David cawāmecūcū pñamerē quetiuparū reyre bairo cū cūñupī tunu. Mai, atore bairo David cū cabairijere ĩñupī Dios: ‘Āni David, Isaī macū jīcāū cañmū cañmū niñami. Cū mena yū useanio joroque baiyami. Tunu bairoa yū caātirotirije nipetirijere yū caīrōrē bairo caātīgaw niñami, ĩñupī Dios Davire.

²³ “Cū, David ānacū majū pārāmerā mena macāācū jīcāū āmi Jesús. Cū, Jesurea Dios cū joyupi, Israel poa macāānarē na netōōgū. Tirāmupū cū caījūgoyeticūīrcārōrēā bairo ātīgū cārē joyupi. ²⁴ Bairo Dios cū cajogarīcū Jesús cū caatīparo jūgoye, Juan Bautista pñame nipetiro Israel poa macāānarē quetibūjuyupi caroa quetire. Bairo na ĩ quetibūjuyupi: ‘Dios mena tūgoña qūēnoña roro mujāā caātiānajērē. Tere tūgoña qūēnorī, Dios cū carotirore bairo pñame āsa. Tunu bairoa bautiza rotiya,’ na ĩ quetibūjuyupi Israel macāānarē. ²⁵ Cabero Juan pñame, cārē na capajjāparo cacōñarō, atore bairo ĩñupī: ‘Yure mujāā caītūgoñarōrē bairo yū baietiya. Yūna, Mesīas mujāā cacoteī mee yū āniña. Cabero caetaparū niḡami Mesīas. Yū netōrō caānimajūū niḡami.’

²⁶ “Yū yararē bairo caāna Abraham ānacū pārāmerā, bairi mujāā ape yepaa macāāna Diore caīroari majā cūā atore bairo mujāārē niña: Atie caroa queti Dios camasārē na carorije wapare cū canetōōrīqūē mujāā yaye rotie niña mujāā cūārē. ²⁷ Bairo cabaimiatacūārē, Jerusalén macāāna, bairi na quetiuparā cūā Jesús, Dios macū, cū caānierē masīēsupa. Tunu bairoa yerjārīcā rāmū caāno űubuerica wīpū neñarī, profeta majā ānana na caquetībūjū woatucūñarīqūērē buemirācūā, tūgomasiēsupa na cabuerijere. Bairi na majūā Jesure na capajjārī rāmū, tirāmupū profeta na caījūgoyeticūīrcārōrēā bairo to baio joroque āsupa. ²⁸ Dise űnie Jesús roro cū caātie camanimi-atacūārē, Pilato cū capajjārōcarotirore boyupa. ²⁹ Bairi yua, nipetirije Jesús cū cabaipeere na caquetībūjū woatucūīrīqūē cabaipeetro bero, yucupāīpū na carapuaturocaatacūre cū ruiori, űtā operū cū jōcūñupā. ³⁰ Bairo na caātacū cū caānimiatācūārē, Dios pñame tunu cū catioyupi. ³¹ Bairo cū cacatiro bero, Galilearū Jerusalén macāpū Jesure cabapacutiñēsēārīcārārē capee rāmārī na buia ĩñōāñupī. Na, cū cabuia ĩñorīcārā pñame āmerē cū, Jesús, cū cabairique quetire quetībūjū ñēsēāñama camasārē.

³²⁻³³ “Bairi jāā cūā mujāārē atie caroa quetire quetībūjūrā jāā ātiya. Tirāmupū marī űicūjāā ānanarē, ‘Bairo yū ātīgū,’ cū caījūgoyeticūñarīqūērē cū caīrīcārōrēā bairo marī, na pārāmerārē, ātibojayaparowī Dios. Cū caīrīcārōrēā bairo Dios cū macūrē cū catioyupi tunu. Salmo pūrō caānijūgori pūrō bero macā pūrō caīquetībūjūrorea bairo āsupi. Atore bairo ĩñupī Dios ti pūrōpere: ‘Мяа, yū macū majū mū āniña. Ati rāmū carotimasī mū yū cūñā, qūñūpū Dios cū macūrē. ³⁴ Bairi merē Dios cajūgoye majūrūna Jesús ruparū ānajē caboatipeere quetībūjū jūgoyeticūñupī. Atore bairo ĩnemoñupī tunu cū ya tutipū: ‘Davire caroaro cariape cū yū caīquetībūjūricarorea bairo yū ātīgū,’

qũĩñupũ Dios. ³⁵ Bairi tunu aperopũ atore bairo ĩ quetibũju cũñupĩ: ‘Mũ, Dios, mũ caroti nocãrõ cañũ rupaũri ãnatõrẽ to boetio joroque mũ átiũ.’

³⁶ “Mai, David catiipũ Dios cũ cabori wãme cãrõ ásupi cũ cañni yutea macããna mena. Dios cũrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo ásupi David. Cabero David ãnacũ ãame riacoásũpi. Bairo cũ cariaro bero, cũ ñicũjãã ãnana rupaũri tũpũ cũ yaayuparã. Bairo na caato bero, cũ rupaũri ãnajẽ boacoayuparo. ³⁷ Dios cũ cacatoricũ Jesũs rupaũri ãnajẽ ãame roque boaesupa.

³⁸⁻³⁹ “Bairi yũ yarãrẽ bairo caãna, atore bairo masĩna mũjãã cũã: Jesu-cristo jũgori carorije marĩ caátiere camasiriyobojaecoricarã marĩ ãniña, cũ yaye quetire marĩ catũgõusaata. Cũ, Jesũs jũgori nipetiro catũgõusari majã carorije camãnarẽ bairo tuayama. Nipetirã Moisẽs ãnacũ cũ caroticũrĩquẽ jũgori canetõmasĩena cũã carorije camãnarẽ bairo tuayama, cũ yaye na catũgõusaata. ⁴⁰ Bairi maijũgoya profeta majã ãnana atore bairo, na caĩrĩquẽrẽ bairo mũjãã tãmuore:

⁴¹ ‘Mũjãã, yũ yaye quetire caboena tũgopeoya mai mũjããrẽ yũ caĩquetibũjurijere:

Mũjãã cacatiri rũmurẽ caroa wãmerẽ yũ átiũ.

Bairi tie yũ caátiere apeĩ mũjããrẽ caroaro cũ caquetibũjumiatacũãrẽ, cariape cũ mũjãã tũgoetigarã.

Bairo mũjãã catũgõgaetaje wapa mũjãã yasicõagarã,

ĩ quetibũju cũñupĩ Dios profeta majã ãnanarẽ mũjãã cabaĩpeere,” na ĩ quetibũjuyupũ Pablo to macããnarẽ.

⁴² Bairo ĩ quetibũjuri bero, Pablo cũ baparã mena ñubuerica wiipũ caãniatana na cawitiátõ, atore bairo na ĩñuparã judío majã caãmerã ãame: “Ape rũmũ yerijãrĩcã rũmũ caãno cũãrẽ atie mũjãã caquetibũjuaataje ãnierẽ jãã mũjãã quetibũjwã tunu,” na ĩñuparã. ⁴³ Ñubuerica wiipũ neñarĩ bero yua, capããrã judío majã, aperã judío majã mee caãna catũgõusarã ãame Bernabé, Pabljãã mena usayuparã. Bairo na caũsaro, Pabljãã ãame atore bairo na ĩ quetibũjũnemoñuparã: “Mũjããrẽ Dios camai ãnirĩ cũ yaye quetire mũjãã tũgõusao joroque átiyami. Bairi caroaro ãña, Dios cũ caborore bairo,” na ĩñuparã.

⁴⁴ Ape semana yapa macãã rũmũ yerijãrĩcã rũmũ caetaro, capããrã ti macã macããna neñãñuparã, marĩ Quetiupũ yaye quetire Pabljãã na caquetibũjurijere tũgõgarã. ⁴⁵ Bairo capããrã majũ na caneñarõ ĩñarĩ, judío majã ãame na pesu cusuparã Pabljããrẽ. Bairo na pesu cũtiri, atore bairo ĩñuparã: “Cariape mee niña atie na caquetibũjurijere. Ricaati quetibũjuyama ãnoa Pabljãã,” roro na ĩñuparã judío majã ãame. ⁴⁶ Bairo na caĩrĩjẽ tũgo, Pablo Bernabéjãã ãame tũgõñatutuarique mena atore bairo na ĩñuparã:

—Jãã ãame mũjãã judío majãrẽ atie Dios yaye quetire jãã quetibũju jũgõgamiarũ. Bairo jãã caquetibũju jũgõgamiatacũãrẽ, tiere mũjãã boetiya. Yeri carpetietorũ caãgaenarẽ bairo mũjãã baiya. Torena, apero macããna judío majã caãmerã ãamerẽ jãã quetibũjurãgarã. ⁴⁷ Bairi atore bairo marĩ Quetiupũ jãã ĩ jowĩ:

‘Ati yeparũre cabusurijere bairo mũjãã yũ cũña camasã na caĩñajoro.

Bairo yũ caátõi, camasãrẽ yũ canetõõrĩquẽrẽ na mũjãã quetibũjugarã nocãrõ cayoaropũ macããna cũãrẽ tie quetire,’

jãã ĩ jowĩ marĩ Quetiupũ —na ĩñuparã Pabljãã judío majãrẽ.

⁴⁸ Bairo Pabljãã na caĩrĩjẽrẽ tũgori, judío majã caãmerã ãame useaniñuparã. Bairo useanirĩ atore bairo ãmeo ĩñuparã na majũ: “Marĩ Quetiupũ yaye queti Pabljãã na caquetibũjurijere ñujãñũña,” ãmeo ĩñuparã.

Bairi Dios cū caññajoro, nipetiro yeri capetietiere cacāgoparā p̄ame cariape tūgousayuparā.

⁴⁹ Bairi Pisidia yepa nipetiro p̄ quetib̄juyuparā Pablojāā marī Quetiup̄a yaye quetire. ⁵⁰ Bairo na caātoi, judío majā Pablojāāē cateerā p̄ame carōmia, cañurā, cadineropairā rōmirīrē na busujāñuparā. Tunu torea bairo na iñuparā ti macā macāāna caānimajūrā ūna cūārē. Bairo na i busujārī bero, Pablo, Bernabéjāāē roro popiye na bairo joroque na ásuparā, ti yepare na wiyogarā. ⁵¹ Bairo na caātoi, Pablojāā p̄ame ti macā Antioquíare wítigarā jūgoye, na r̄apo jutii macāājē ñerīrē paareyuparā. “Mujāā, Jesús yaye quetire cateeri majā p̄ame mujāā buic̄tiya,” cañrārē bairo ásuparā Pablojāā. Bairo átiri bero, Iconio cawāmecuti macāp̄ acoásuparā yua. ⁵² Bairo na caaweyomiatacūārē, ti macā macāāna catūgousajūgoatana p̄ame caroaro useanirō añuparā. Tunu bairoa ñe ūnie r̄saricaro mano Espírītu Santo cū camasīōrījē mena ānimasīñuparā.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

¹ Cabero Pablo, Bernabéjāā Iconio macāp̄ āna, jīcārō jāññuparā judío majā na cañubueri wiip̄. Bairo ti wiip̄ jāññi camasārē na quetib̄juyuparā Pablojāā. Bairo caroaro na caquetib̄juroi, judío majā, bairi aperā judío majā caāmerā cūā capāārā cariape tūgojūgoyuparā. ² Bairo na catūgoñamiatacūārē, aperā judío majā catūgousaena p̄ame judío majā caāmerārē na busujāñuparā. Bairo na na caibusujārō jūgori roro marī yarā Pablojāāē na tūgoñao joroque na ásuparā. ³ Bairi apóstolea majā to macāānarē quetib̄ju nemogarā Iconio yoro añuparā. Ti macāp̄ āna, marī Quetiup̄a mena tūgoñatutuari, caroaro cariape na quetib̄juyuparā. Marī Quetiup̄a p̄ame, “Cariapea ȳ yaye queti camasārē ȳ camairījērē quetib̄juyama,” ĩ, cū catutuarije mena Pablojāā caroa wāmerē camasārē na áti iño joroque ásup̄. ⁴ Bairo cū caátimiatacūārē, ti macā macāāna p̄ame jīcārō āmeñuparā. Jīcāārā judío majā, Jesucristore catūgousaenarē bairo tūgoñañuparā. Aperā apóstolea majārē bairo tūgoñañuparā. ⁵ Bairi yua, catūgogaena judío majā, aperā judío majā caāmerā cūā ti macā macāāna carotimasirī majā mena jīcārōrē bairo tūgoñarī, apóstolea majārē popiye na bairo joroque na átigayuparā. “Ūtā rupaa mena na marī wēgarā,” āmeo ĩ tūgoñañuparā na majū. ⁶⁻⁷ Bairo na caátigamiatacūārē, Pablo, bairi Bernabéjāā tiere queti tūgori, Listra, bairi Derbe macāārē Licaonia yepap̄ rucicoásuparā. Bairo rutiátí bero, ti yepa tūni quetib̄ju ñesēññuparā caroa quetire.

Apedrean a Pablo en Listra

⁸ Listra macāp̄ aññup̄ mai jīcāñ cañm̄ caamasīēcū. Bai jicoquei cabuiaricū aññup̄. Cū p̄ame Pablo cū caquetib̄ju āno, cūta ruiyup̄. ⁹⁻¹⁰ Cū cūā Pablo cū cañrījērē caroaro tūgousayup̄. Bairi Pablo p̄ame qūññarī, “Ȳ cūārē ȳ netōomasīñami Jesús,” cū cañtūgoñarījērē masirī, atore bairo qūññup̄ busarique tutuaro mena:

—j̄wām̄ñncāñla!

Bairo cū cañrō, caamasīēt̄miatacū p̄ame patiwām̄ñncārī āmasījūgoyup̄.

¹¹ Bairo Pablo cū caátimasirījērē iñarī, ti macā macāāna p̄ame Licaonia yepa macāāna yaye busarique tutuaro mena atore bairo iñuparā:

—j̄ānoa, jūgūēā m̄ñecōorp̄i ati yepap̄ caruiatātana niñama! —ññuparā.

¹² Bairo na ĩrĭ, Bernabére na jŭgŭē Zeus cawāmecucu ya wāmei cū wāmetiyuparā. Tunu bairoa Pablo caquetibujŭgou cū caānoi, na jŭgŭē Hermes cawāmecucu ya wāmei cū wāmetiyuparā. ¹³ Mai, ti macā etajŭgoricaropu āñuparō na jŭgŭē Zeure na cañubueri wii. Ti wii macācū sacerdote pŭame bairo Pablo Bernabéjāā na caátiere tŭgori, wecuare, bairi oó mena na jeásúparā. Bairo cū, ti macā macāāna mena apóstolea majārē na ĩroagarā, wecuare pajĭārĭ, na riire joemŭgōjogayuparā. ¹⁴ Bairo Bernabé, Pabljāārē na caátigarijere tŭgori, na jutiire tŭgowooyuparā, “Bairo majāā caátigarijere ñuētĭña,” ĩrā. Áti yaparo yua, camasā watoapu atuátĭ, atore bairo qŭĭ awajayuparā:

¹⁵ —¿Dopēĭrā bairo majāā átiyati? Jāā, majāārēā bairo cabairā jāā āniña. Jŭgŭēā mee jāā āniña. Torena, jāā atĭapu, tie majāā ya wāme majāā caĭroarije cawapa manierē majāā cajānaparore bairo ĩrā. Tiere jānarĭ yua, Dios cacati-majŭārē majāā caĭroarore jāā boya. Dios pŭame ásupi ati ũmrecóo, ati yepa, ria capairiya. Bairi nipetiro tiepu macāāna cūārē na ásupi. ¹⁶ Tirŭmupure camasā na ya wāme ricaati na caĭroarijere ĩñotaesupi Dios. Noo na cabori wāmerē ĩroayupa. ¹⁷ Bairo na caátiere ĩñotaeticūā, cū caānajē cŭtiere nipetiro camasārē na ĩñoñupĭ. Cū, nipetirore caroarō na ácu, caocarije joyupi. Tunu bairoa oterique cūā to ricacutĭo joroque ásupi. Bairo cū caátie jŭgori, camasā cūā na riaetĭo joroque ásupi. Tunu bairoa ũseanirō na ānio joroque na ásupi Dios —na ĩ quetibujuyupu Pablo.

¹⁸ Bairo atie nipetirĭje narē Pablo cū caĭquetibujumiatacūārē, bŭtĭoro majŭ wecuare pajĭārĭ na riire joemŭgōjogayuparā, Pabljāārē ĩroagarā. Dope bairo na caátigarijere jicoquei, “Tiere ápericōāña,” na ĩ jānaocōāñuparā. Masĭā mano átigamiñuparā.

¹⁹ Cabero judío majā Antioquía macāāna, aperā Iconio macāāna mena Lĭstrapu etayuparā. Bairo na pŭame etarā yua, Lĭstra macāāna Pabljāā mena ricaatĭ na tŭgoñao joroque ásuparā. Bairo na caátoi, Pablōre ũtā rupaa mena wējĭñuparā. Bairo cū áti yaparori, “Merē riacoayami,” ĩ tŭgoñarĭ ti macā tŭnĭpu cū rupaurire rocacōāñuparā. ²⁰ Bairo na caátimiatacūārē, cabero Jesucristore catŭgousari majā Pablotu na caneñaetaro, Pablo pŭame catitunurĭ wāmunŭcācoásŭpu. Bairo wāmunŭcārĭ yua, ti macāpua ásupu tunu. Ti rŭmu busuri rŭmu caāno Bernabé mena Derbe cawāmecuti macāpu ásuparā.

²¹ Topu etarā, caroa quetire na quetibujuyuparā. Bairo na caquetibujuroi, capāārā camasā tŭgousayuparā ti macā macāāna. Cabero tunucoásuparā Lĭstra, Iconio, bairi Antioquía na caatjŭgoatatorpu tunu. ²² Ti macāā macāāna Jesure catŭgousari majārē yeri ñajāāo joroque na ásuparā. Tunu bairoa, “Jesucristo mena tŭgoñatutuacōāña,” na ĩñuparā Pabljāā. Tunu bairoa, “Dios cū carotimasĭrĭpu caágarā marĭ caānoi, popiye marĭ baio joroque marĭ átigarāma camasā,” na ĩñuparā. ²³ Bairo ĩ yaparori bero yua, ñubueri majā tocānacā poapurea jĭcāārā na mena macāāna cabutoa camasĭrĭ majārē na besecŭñuparā Pabljāā. Besecŭ yaparori bero, ŭgarique betĭrĭ Diore jĕni yaparori, “Marĭ Quetiupau, majāā caĭroaatacu pŭame majāārē qŭĭñausaato,” na ĩ tŭsayuparā ti yepa macāāna ñubueri majārē.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Bairi Pisidia yepare netóatĭ bero, Panfilia cawāmecuti yepapu etayuparā. ²⁵ Ti yepapu āna, Perge cawāmecuti macā macāānarē Jesús yaye quetire na quetibujŭ jŭgoyuparā. Cabero Atalia macā macāāna cūārē na

quetibujuyuparã. ²⁶ Bairo to macããnarẽ na quetibujuyaparori bero, cūmua mena acoásúparã Siria yepa macãã macã Atioquíaru. Ti macãpũ Jesure catũgousari majã pũame, “Mujããrẽ mairĩ, Dios caroaro cū coteáto,” na caĩpaarotijoricarã mena torea bairo átipeyoetayuparã yua. ²⁷ Bairo Antioquíaru etari bero, ñubueri majã pũame neñañuparã. Bairo na caneñarõ yua, nipetirije Dios cū camasiõrĩjẽ jũgori na caátiatajere na quetibujuyepycõãñuparã. Tunu bairoa marĩ Quetiupau judío majã caãmerã cũãrẽ cū yaye quetire na tũgousao joroque cū caátiataje cũãrẽ na quetibujuyuparã. ²⁸ Bairo na quetibujuyaparori bero, Pablo, Bernabé mena Jesure catũgousari majã mena yoaro ãñuparã ti macãrẽ.

15

La reunión en Jerusalén

¹ Ti yutea macããna jĩcããrẽ Judea yepai Antioquíaru caatána pũame atore bairo na i quetibujuyuparã ti macã macããna judío majã caãmerã catũgousari majãrẽ: “Mujãã, Moisés ãnacũ cū caátijũgocũrĩqũẽ caũmuarẽ na rupau macããjẽ yisetarique mujãã caápericõãta, mujãã netõõmasĩena,” na iñuparã.

² Bairo na caĩrõĩ, na mena Pablo, Bernabéjãã pũame tutuaro mena yoaro ãmeobusu ãñuparã tiere. Bairo ãmeo ĩbusu ãnijãñuri bero, to macããna pũame Pablo Bernabé, bairi aperã jĩcããrãrẽ na beseyuparã, “Jerusalén macãpũa apóstolea majã, bairi aperã ñubueri majã mena macããna cabũtoa mena na busũqũẽnorã ápáro tie marĩ caĩrĩjẽrẽ ti macãpũ,” ĩrã.

³ Bairo Pablojãã, Antioquíã macã macããna ñubueri majã na caĩjoatana pũame Fenicia, bairi Samaria yepaare netõánã, ti yepaa macããnarẽ ape yepa macããna judío majã caãmerã tirũmũpũ na caĩroariquere jãnarĩ, Dios pũamerẽ na catũgousa jũgoatajere na quetibujuyásuparã. Bairo na caĩquetibujurijere tũgori nipetiro catũgousari majã tũgoña useaniñuparã.

⁴ Bairo Pablo, Bernabéjãã Jerusalẽpũ na caetaro, ñubueri majã to macããna, aperã apóstolea majã, aperã cabũtoa camasiã cũã caroaro mena na bocáyuparã Pablojããrẽ. Bairo topũ etari narẽ nipetirije na quetibujuyuparã Dios cū camasiõrĩjẽ jũgori na caátiatajere. ⁵ Bairo na caquetibujuro, jĩcããrã fariseo majã catũgousaricarã pũame wãmũncãrĩ atore bairo na iñuparã:

—Judío majã caãmerã cũã Jesucristore catũgousari majã cũã na rupau macããjẽrẽ na cayisetarotiro boyu. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽ cũãrẽ na caáto ñuña —iñuparã.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, apóstolea majã, cabũtoa camasiã majã mena neñapori busũyuparã, judío majã caãmerã na caátimasĩpeere busũqũẽnogarã. ⁷ Bairi tutuaro mena yoaro ãmeo busu ãnijãñuri bero, Pedro pũame wãmũncãrĩ, atore bairo na iñupã:

—Yũ yarã, mujãã masĩrã tirũmũpũre mujãã watoa macããcãrẽ Dios yare cū cabeseriquere. Judío majã caãmerãrẽ caroa queti, narẽ yũ canetõõrĩqũẽrẽ na cū quetibujuáto ĩ, yũ beseyupi Dios. Cū yaye quetire na cũã na catũgousaparore boyupi. ⁸ Cū pũame nipetiro camasã na yeripũ na catũgoñarĩjẽrẽ masĩpeycõãñami. Bairo camasipeyõu ãnirĩ, judío majã caãmerã na yerire na cawasoaro jũgori cū yarã majũ na ãnio joroque ásupi na cũãrẽ. Cū Yeri, Espiritu Santo narẽ cū cajoro iñarĩ tore bairo marĩ masĩña cũ yarã na caãnierẽ. ⁹ Dios marĩrẽ cū camairõrẽã bairo na cũãrẽ jĩcãrõ tũni na maiñami. Jesucristo mena na catũgoñatuturo jũgori na yeri na catũgoñarĩjẽ carorijere coseyupi. ¹⁰ Bairi, ¿dopẽirã Dios na cū caátibojapeere caẽñotarãrẽ

bairo mujãã ññati? Marĩ ñicũjãã ãnana Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ átipeyo masiẽsupa. Marĩ cãã torea bairo marĩ átipeyo masiẽtĩña. Bairi, ¿dopẽirã tiere na caátigarore mujãã boyati? ¹¹ Atore bairo roque cariape marĩ catũgoñarĩjẽ niña: Caroa wãme marĩ caátie jũgori mee, marĩ Quetiupaũ Jesucristo marĩ mairĩ jĩcã nũgõã cũ caátigarije jũgori pũame marĩ netõõwĩ. Tunu bairoa marĩrẽ cũ canetõõricãrõrẽã bairo judío majã caãmerã cããrẽ na netõõũpũ — na ñũpũ Pedro.

¹² Bairo cũ caĩquetibũju yaparoro, to macããna nipetiro busuesuparã. Na pũame caroaro tũgoyparã Pablo, Bernabéjãã judío majã caãmerã watoapũ ãna, Dios cũ camasiõrĩjẽ jũgori caroare na caátie ññoatajere. ¹³ Tiere na caquetibũjuero bero, Santiago pũame atore bairo na ñũpũ:

—Yũ yarã, tũgopeoya mai mujããrẽ yũ caquetibũjupere: ¹⁴ Æmeacã Simón marĩ queticũricãrã, yũ yarã, na mena macããna jĩcããrãrẽ na beseyupi cũ ya poa macããna caãniparãrẽ. ¹⁵ Tiere profeta majã ãnana na caĩquetibũju woatucũjũgoyaricarorea bairo baiya ãmerẽ. Atore bairo icũũpũ mai tiere:

¹⁶ ‘Caberopũ yũ tunugũ, David ya wii caboñarĩcã wiire qũñenemogu tunu. Bairo yũ caátiyaparoro bero, caroa wii nigaro tunu.

¹⁷⁻¹⁸ Bairo yũ átigu, aperã judío majã caãmerã cãã tocãnacã poa macããna, yũ cabesejũgoyticũricãrã, yũ yarã na caãnipeere na caboparore bairo i, i quetibũjuyupi marĩ Quetiupaũ ti rãmũpũina.

¹⁹ “Bairo bairi atore bairo ñi tũgoñaña: Judío majã caãmerã tirãmũpũ na caĩroariquere jãnarĩ Dios pũamerẽ na catũgõsaata, Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ na marĩ tũgõsaroti masiẽtĩña. ²⁰ Bairo pũame na marĩ caĩquetibũjuwoatujoro ñña: ‘Camasã na caweericãrãrẽ ñroari waibũtoa riire na cajoemũgõjorije carusarije ñnierẽ ugaeticõãña mujãã. Tunu bairoa carõmia, o caãmua mena roro átiepeeticõãña. Tunu bairoa waibũtoa wãmua wãã pajĩãrĩcãrã ñna riire ugaeticõãña. Na riĩ cããrẽ etieticõãña.’ Ato cãnacã wãme na marĩ átirotiroa narẽ. ²¹ Tirãmũpũna tocãnacã macããrẽ judío majã marĩ caneñarĩ rãmũ caãno jĩcãũ marĩ mena macããcũ Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ caquetibũjuri majõcũ ãninucũñami. Bairi judío majã caãmerã cãã masĩrãna ati wãmerẽ,” na ñũpũ Santiago.

La carta a los no judíos

²² Bairo cũ caĩrõ tũgo, apóstolea majã, cabũtoa camasiãrã, bairi nipetiro to macããna Jesure caĩroari poa macããna pũame cũ caĩrõrẽ bairo átigayuparã. Bairi na mena macããna jĩcããrãrẽ na beseyuparã Pablo, Bernabéjãã mena cabapacutiãpãrãrẽ. Bairi Judas, ape wãmerã Barsabás cawãmecucũre cũ beseyuparã. Silas cããrẽ cũ boyuparã. Na pũgarãpũna catũgõsari majã watoare caãnimajũrã ãñuparã. ²³ Na mena atore bairo na caĩwoatua pũrõrẽ joyuparã:

“Jãã apóstolea majã, bairi cabũtoa camasiãrĩ majã Jesucristo jũgori mujãã yarãrẽ bairo caãna, mujããrẽ jãã ñurotijoya. Mujãã, judío majã caãmerã Atioquia macã macããna, bairi Siria yepa macããna, bairi Cilicia yepa macããna cããrẽ mujããrẽ jãã ñurotijoya. ²⁴ Jãã tũgowũ jĩcããrã ato macããna mujãã tũpũ na caquetibũjumawijioñesẽãrĩqũerẽ. Jãã pũame na jãã joepũ mujãã tũpũre. Na majũ na catũgoñarõ mujãã rupũ macããjẽ yisetariquere mujãã átirotiga ñesẽãñũpũ.

²⁵ “Bairi ãmerẽ jĩcããrõrẽ bairo tũgoñapetiri bero, jããrẽ bairo jãã caáto cañurõ tũgoñarĩ, jãã watoa macããna jĩcããrãrẽ na jãã beseapũ Bernabé,

Pablojãã, jãã camairĩ majã majũ mena mujãã tũpũ caĩñarãpãrãrẽ. ²⁶ Na, Bernabé, Pablojãã pũame Jesucristo yayere na caquetibujũñesẽãrõ jũgori aperã tiere catũgogaena pũame na pajĩãbujioyupa. ²⁷ Bairi jãã cabeseatana Judas, Silas na majũpũa mujããrẽ quetibujũgarãma nipetirije mujããrẽ jãã caĩquetibujũgarijere.

²⁸ “Jããrẽ Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori capee majũ mujããrẽ jãã átirotigaeiya. Ato cãnacã wãmea mujããrẽ jãã átirotigarã: ²⁹ Camasã na caweericarãrẽ ĩroari waibũtoa riire na cajoemũgõjorije carusarije ũnierẽ ugaeticõãña. Tunu bairoa waibũtoa wãmũa wãĩã pajĩãricãrã riire ugaeticõãña. Na riĩ cããrẽ etieticõãña. Tunu bairoa carõmia, o caũmũa mena roro átiepeeticõãña. Atie mujããrẽ jãã caĩjorijere bairo mujãã caãpata, caroaro cariape mujãã átiãnigarã. Na ñuáto nipetiro,” i woatuyuparã.

³⁰ Bairo ĩ woa yaparori bero, na tunuo joyuparã Pablojããrẽ Antioquiapũ tunu. Topũ Pablojãã etarã yua, ti macã macããna Jesure caĩroari poa macããnarẽ neñori bero, ti cartare na nuniñuparã. ³¹ Bairi Jesure catũgõusarã pũame ti carta mena caĩñaquetibujũ cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori bũtioro useaniñuparã. Tũgoña yeri ñuo joroque na ásuparã marĩ yarã ti carta jũgori yua. ³² Tunu bairoa Judas, Silajãã cũã Dios cũ yaye cũ caquetibujũgarijere camasãrẽ caquetibujũnetõõmasĩrã ãnirĩ to macããna Jesure catũgõusarãrẽ capee na quetibujũnemõñuparã. Bairo na quetibujũnemõrĩ yua, tũgoña yeri ñunemo joroque na ásuparã. Caroa yericũna na tutuao joroque na ásuparã. ³³ Na mena yoajãñurõ ãñuparã topũre. Cabero to macããna Jesucristore catũgõusari majã pũame, “Caroa yericũtajere mujãã cũ joáto marĩ pacũ Dios,” narẽ na caĩrõ bero, tunucoásuparã cartare na caneãrotijoricãrã tũpũ. ³⁴ Silas pũame Antioquiapũ tuagayupũ. ³⁵ Pablo bairi Bernabé cũã topũ tuayuparã. Bairi aperã Jesure catũgõusarã capããrã mena to macããnarẽ marĩ Quetiupũ yaye quetire na quetibujũyuparã.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Cayoato bero, Pablo pũame atore bairo qũĩñupũ cũ bapa Bernabére:

—Tocãnacã macããrẽ marĩ Quetiupũ yaye quetire marĩ caquetibujũricaropũ marĩ ĩñañesẽãrã ároa tunu, “¿dope bairo marĩ yarã Jesucristore catũgõusari majã na baiyati?” ĩrã.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Bernabé pũame, “Jau,” ĩrĩ bero, Juan ape wãmerã Marcos sawãmesũcũre cũ neãgayupũ na mena. ³⁸ Pablo pũame bairo boesupũ. Mai, cajũgoye Panfiliapũ na caãno, Marcos pũame na tunu weyocoásupũ, Pablo, Bernabéjãã mena jũpaanemogaetiri. Bairi na mena ti rũmũrẽ cũ caátõ boesupũ Pablo. ³⁹ Bairo bũtioro cũ caboetoi yua, pũgarãpũa jĩcã yerire bairo catũgoñaetimajũcõãrã ãnirĩ ãmeo ricawaticõasuparã yua. Bernabé pũame Marcos mena cũmuai acoásupũ Chipre yucũpoapũ. ⁴⁰ Pablo pũame Silare cũ beseyupũ. Bairi, “Marĩ Quetiupũ mujããrẽ mairĩ qũĩñaricãnũgõáto,” Jesucristore catũgõusari majã cũ na caĩrõ bero, Silas mena acoásupũ. ⁴¹ Bairo áná, Siria, bairi Cilicia yepaare netõáná, to macããna Jesucristore catũgõusari majãrẽ useanirõ na tuao joroque na átiásuparã.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

¹ Bairi Derbe, Lистра sawãmesũti macããpũre etayupũ Pablo. Topũ etari bero, jĩcãũ to macããcũ Jesucristore catũgõusãũ Timoteo sawãmesũcũre cũ bocáyupũ. Timoteo paco pũame judío majã yao, Jesucristore catũgõusao

ãñupõ. Cũ pacu p̄ame griego majã yau ãñupũ. ² To Listra, bairi Iconio macãã macããna Jesucristore catũgousari majã, “Cañuñ, carouñ niñami,” na cañ ãninucũñupũ Timoteo. ³ Bairi Pablo p̄ame cũ, Timoteore cũ baboyupũ. Mai, Timoteore cũ neãgu jũgoye, cũ rupau macããtõrẽ cũ yisatarotiyupũ, ti yepa macããna judio majã, “Jãã ya wãmerẽ nacũbugoetiayama,” na cañtũgoñaetiparore bairo ã. Mai, nipetiro ti yepa macããna, Timoteo griego majã yau macũ cũ cañnierẽ masjãñuñuparã. ⁴ Tocãnacã macãã na caquetibũjuñesẽãrõpũ marĩ yarã Jesucristore catũgousari majãrẽ quetibũjnetõñuparã apõstolea majã, bairi cabutoa camasĩrĩ majã Jerusalẽpũ Jesucristore caĩroari poa macããna na caĩrotijoriquere. ⁵ Bairo na caquetibũjuroi, ti yepaa macããna Jesucristore caĩroari poa macããna cũ mena tocãnacã rũmũna tũgoñanemoñuparã. Torena, Jesucristore catũgousarã mena capããrã ãninemonucũñuparã.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Cabero Pablojãã Asia yeparũ Jesús yaye quetire na caquetibũjuñesẽãrã áparo jũgoye, Espĩritu Santo p̄ame na eñotayupũ. Bairo cũ caẽñotaroi, Frigia, bairi Galacia yepaare tẽñotásuparã. ⁷ Bairo tẽñotanetõátĩ bero yua, Misia yepa jũgoyepũ etayuparã. Tipauñ ánã, Bitinia yepare na cajããgamiatacũãrẽ, Espĩritu Santo, Jesucristo cũ cajõn p̄ame na eñotayupũ tunu. ⁸ Bairo cũ caẽñotaroi, Misia yepare cariapea netõátĩ, Troas cawãmecuti macãpũ etayuparã. Troas p̄ame ria capairiya tũnipũ ãñuparõ. ⁹ Bairi Pablo ti macãpũ acũ, jĩcã ñami quẽguericarore bairo jĩcãũ Macedonia macããcũ atore bairo cañnucũrẽ quĩñãñupũ: “Tiaya ato Macedoniapũ. Jããrẽ juãtinemou asã,” cabopacare bairo quĩñupũ. ¹⁰ Cabero cũ caññaatajere jãã cũ caquetibũjuro yua, topũ ágarã, jãã yayere jãã quẽñowũ. (Mai, yũ, ati tutire cawoatũ cũã na mena yũ ápũ.) “Macedonia macããnarẽ caroa quetire jãã caquetibũjuñesẽãrõ cariapea bon baiimi Dios,” jãã ã tũgoñawũ.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹ Bairo ã tũgoñarĩ yua, Troas macãĩ cũmua mena cariapea jãã acoárpũ Samotracia yucẽpoapũ. Cabusuri rũmũ Neápolis macãpũ jãã etawũ. ¹² Ti macãĩ jãã acoárpũ Filipos cawãmecuti macãpũ. Ti macã p̄ame romanoa majã na cañni macã ãmũ. Macedonia yepa macãã, cañnimajũrĩ macã ãmũ ti macã. Topũ yoajãñurõ jãã ãmũ.

¹³ Jĩcã rũmũ marĩ cayerijãrĩ rũmũ caãno, ti macã jũgoye ria tũnipũ jãã ápũ. “Topũ Judio majã na cañnubueripau ãno,” ã tũgoñarĩ, topũ jãã ápũ. To etari bero, jãã ruĩwũ. Ruirĩ yua, carõmia topũ caneñaetaátanarẽ Jesús yaye caroa quetire na jãã quetibũjwũ. ¹⁴ Mai, na mena macããcõ jĩcãõ Lidia cawãmecuco, Tiatira macã macããcõ ãmo. Caroa jutii cajũmerĩjẽrẽ nunirĩ cawapatarĩ majõco ãmo. Diore caĩroao ãmo. Bairi Pablo narẽ cũ caquetibũjuro, marĩ Quetiupũ p̄ame Pablo cũ caquetibũjuriyere dope bairo cõ catũgopeorije to rusaetio joroque ásupi. ¹⁵ Bairi cõ, cõ yarã nipetiro cããrẽ na jãã bautizawũ. Bairo jãã cabautizaátaco yua, atore bairo jãã ãwõ Lidia:

—Yũre, “Cariapea Jesucristore catũgousao niñamo,” mujãã cañata, yũ ya wiĩpũ ãnirasã ati macã mujãã caãno ãno.

Bairo cõ caĩrõ tũgori, “Aperopũ jãã ágarã,” cõ jãã ã masĩẽpũ.

¹⁶ Jĩcã rũmũ jãã cañnubenucũrõpũ ánã, jãã bocãetawũ jĩcãõ cawãmao wãtĩ yerĩ pũna cacũgo majũrẽ. Cõ p̄ame wãtĩ jũgori ape rũmũ cabaipeere caquetibũjmasiõ ãmo. Bairo cõ camasĩrõĩ, cõ quetiuparã p̄ame paio

wapatanucũñupã. ¹⁷ Bairo cawãmao, wãtĩ yeri pũna cacãgo yua, Pablo, bairi jãã cããrẽ jãã bero usajũgowõ. Bairo jããrẽ usari yua, atore bairo ĩ awajawõ:

—¡Ánoa, Dios, jõbui macããcũ cũ carotirore bairo caãna niñama. Bairi mujããrẽ Dios camasãrẽ cũ canetõõgarijere quetibujarãna baiyama! —ĩ awajawõ.

¹⁸ Bairo jeto ĩ awaja ãnucũñupõ capee rãmarĩ. Bairi Pablo ñame tiere jutiri ãmejorenãcã yua, cõ ñamerẽ ĩnarĩ atore bairo quĩwĩ cõpãre caãcũ wãtĩrẽ:

—Jesucristo cũ camasĩrĩjẽ mena mure ñiña: Cõrẽ tocãrõã witiãcãja.

Bairo cũ caĩrõ, jicoquei cõ witicoásupi wãtĩ.

¹⁹ Bairo cũ caãto ĩnarĩ, cõ quetiuparã ñame asiajãñuwã Pablo mena, “Tocãrõã nemo marĩ yao jũgori marĩ wapatamasĩtĩgarã,” ĩrã. Bairo asiari yua, Pablo, Silas mena na ñerĩ quetiuparã ti macãrẽ carotirã tãpũ na neamá ti macã na caneñanucũrõ plaza, caãnimajũrĩrapũ. ²⁰ Bairo na tãpũ na neátĩ yua, ti macã macããna quetiuparã jueces caĩñabeserãrẽ atore bairo na ĩwã:

—Ánoa judío majã ato macããnarẽ roro patowãcõñesẽãrã baiyama. ²¹ Marĩ romanoa majãrẽ na caquetibujãgarije ñamerẽ marĩrẽ carotieticõãpãrõ ñiña. Bairi na cabuerijere marĩ quetibujũ rotimasĩtĩña —ĩwã.

²² Bairo na caĩrõ tũgo, camasã catãgorã etaãtana cũã Pabljãã mena asicoama. Bairo na cũã na caasiaroi, quetiuparã jueces ñame Pablo Silas yaye jutire tuwee rotiri bero, na bape rotiwã yucũ mena. ²³ Bũtioro na bape yaparori bero, preso jorica wĩpũ na jowã. Topũ na jori yua, ti wiire caĩñacotei ñamerẽ, “Dope bairo narẽ rutimasĩã manõ caroaro majũ na ĩñacoterotiya ãnoarẽ,” quĩrĩ cũ coterotiwã. ²⁴ Bairo na caãtirotirijere tãgori bero, caĩñacotei ñame preso jorica wii capupea catũsari arũapũ na cũñupũ. Topũ pũga yucũ watoapũ na rãporire ñujorotiri, na jiyarũpo cũñupũ.

²⁵ Ti ñami recomacã caetaro, Pablo, Silas, Diore cũ ñubue basapeoyuparã. Bairo na cañubue basapeoãno, aperã, narẽ bairo preso joricarã cũã na caĩrĩjẽrẽ tũgoyuparã. ²⁶ Tipãna yua caãno tũsaroa tutuoro yepa ñame yuguiyuparo. Tutuoro majũ cayuguiroi, ti wii macããjẽ na cacũjãgorica ãtãpãĩrĩ cũã yuguiroi nucũpũ ásũpũ. Bairo cayuguiripãna ti wii jopeeri ñame pãñucãpeticõasuparo. Tunu bairoa ti wii macããna preso joricarãrẽ na cajiyamiataje cadena ãpõã wẽẽrĩ cũã piti wẽcoasuparo. ²⁷ Bairi yua, ti wiire caĩñacotei ñame wãcãrĩ bero, ti wii jopeeri pããrĩcãrõpũ caãno ĩñañupũ. Bairo ĩña acuari, “Ti wii macããna preso joricarã rutipeticõatanama,” ĩ tũgoñañupũ. Bairo ĩ tũgoñarĩ yua, cũ jarericapãĩrẽ neñupũ, cũ majũã pajĩãyasigu. ²⁸ Bairo cũ caãtigarõ ĩnarĩ yua, atore bairo quĩ awajajoyupũ Pablo ñame:

—Mũ majũ roro ápericõãña. Jãã ãnipeticõãña atopũ. Jãã rutietiya —quĩñupũ.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, “Jĩñaworiquere neasã,” cũtũ macããcũrẽ ĩrĩ, Pabljãã na caãni arũapũ atũjãásũpũ. Atũ jãátĩ yua, uwirique mena nanarĩ Pablo, Silatũ rãporaturĩ mena etanumũ etayupũ. ³⁰ Cabero narẽ na wiyojori bero, atore bairo na ĩ jẽñiñañupũ:

—¿Dope bairo yũ ácuati, Dios yure cũ netõãto, ĩ?

³¹ Pabljãã ñame atore bairo quĩñuparã:

—Jesucristo mena cariape mũ catũgoñatutuata, mũ, mũ yarã cũã mujãã netõmasĩgarã.

³² Bairo quĩ yaparori bero, marĩ Quetiuparã yaye quetire na quetibujũ nemoñuparã Pabljãã preso jorica wiire caĩñacoteatacu cũ ya wii macããna cããrẽ. ³³ Ti ñami ti hora majũã caãno preso jorica wiire caĩñacoteatacu yua, Pablo, Silajãã cãmiirẽ na coseyupũ. Cabero cũ, cũ yarã cããrẽ nipetiro

na bautizayuparã. ³⁴ Bairo narẽ na cabautizaro bero, preso jorica wiire caĩñacoteatacu p̃ame cū ya wiip̃ na jūgoásup̃. Top̃ ugariquere na nuñup̃ Pablojãrẽ. Bairi yoa cū, cū yarã cūã butiuro useaniñuparã, Dios yaye quetire na catūgousaatato bero jūgori.

³⁵ Cabusuri r̃am̃ caãno, quetiuparã jueces na ãm̃ua jicããrãrẽ preso jorica wiire caĩñacoteatacu t̃up̃ na joyuparã, “Pablo, Silare na wiyoyo rotiãto,” ãrã. ³⁶ Bairo na caĩjoatana na caĩrjẽrẽ t̃ugo, ti wiire caĩñacoteatacu p̃ame atore bairo q̃ũñup̃ Pablore:

—Quetiuparã caĩñabeserã mujããrẽ ỹ wiyorotijoupa. Bairi caroaro mena mujãã ámasĩna merẽ.

³⁷ Bairo cū caĩrõ t̃ugomicũã, atore bairo na ãñup̃ Pablo quetiuparã caĩñabeserã na cajoatanarẽ:

—Ati macã macããna caĩñabeserã roro jãã caãtiere bócañaetĩnama. Roro jãã ápew̃. Bairo bócaetimirãcũã, camasã nipetiro na caĩñajoro jããrẽ baperotiana. Tunu bairoa preso jorica wiip̃ jãã cūrotiana. Jãã cūã romanoa majã jãã cañnimitacũãrẽ, roro majũ jãã átiana. Bairo jããrẽ caãtiatana nimirãcũã, ámerẽ yasioro jããrẽ wiyogayama. Yasioro jãã ápérã. Na majũp̃na átiri jããrẽ na wiyora apáro —na ãñup̃ Pablo.

³⁸ Bairo cū caĩrõ t̃ugo, na quetiuparã juecere na quetibujarásuparã soldaua p̃ame. Bairo Pablojãã romanoa majã na cañnierẽ na caquetibujuro t̃ugori bero, quetiuparã caĩñabeserã p̃ame roro narẽ na caãtiatajere t̃ugoñarĩqũẽ pajjãñuñuparã. ³⁹ Bairo t̃ugoñarĩqũẽ pairi yua, acoásuparã Pablo Silas t̃up̃, “Roro mujããrẽ jãã caãtiatajere mujãã masiriyowa,” na ãránã. Bairo na t̃up̃ eta, ti wiire na wiyocõãñuparã. Bairo na wiyori bero yua, aperop̃ na caãtó boyuparã. ⁴⁰ Bairo na cawiyoro bero, acoásuparã Lidia ya wiip̃. Top̃ marĩ yarã Jesure catūgousarãrẽ useanirõ na tuao joroque na ásuparã. Bairo na áti yaparoro bero, ti macã caãniatana aperop̃ acoásuparã.

17

El alboroto en Tesalónica

¹ Bairo ána yua, Pablo, Silajãã Anfíp̃olis bairi Apolonia cawãmecuti macããrẽ netóána, Tesalónica macãp̃ etayuparã. Ti macãp̃ judío majã ñubuerica wii cūgoyuparã. ² Bairi Pablo judío majã na cayerijãrĩ r̃am̃ caetaro ãnarĩ, ti r̃am̃ ãnorẽ cū caãtinucũrõrẽ bairo átigu, ti macã ñubuerica wii sinagogare ásup̃. Top̃ etari yua, to macããnarẽ Dios ya tuti mena na ãña quetibujuyup̃, na bus̃netõgu. Bairo jeto átã ãñup̃ Pablo itia semana majũ yerijãrĩcã r̃am̃arĩ caãno. ³ Ti r̃am̃urẽ atore bairo na ã quetibujuyup̃ Pablo:

—Dios yaye cū caquetibujurica tuti atore bairo ãña: ‘Mesías, Dios cū cãjop̃ p̃ame ati yerap̃ ácũ, riacoagumi. Bairo cū cariaacoamiatacũãrẽ, cū catiocõãgumi Dios tunu,’ ã quetibujuya Dios ya tuti. Cũã, Jesús niñami Dios yaye quetibujurica tutip̃ profeta majã na cawoatujogoyecutacu, mujããrẽ ỹ caquetibuj̃ —na ãñup̃ Pablo.

⁴ Bairo cū caĩrõ t̃ugo, judío majã jicããrã cariape t̃ugoyuparã. Na p̃ame Pablo, Silas mena bapacuti jūgoyuparã. Griego majã Diore caĩroarã cūã capããrã na yaye quetire cariape t̃ugoyuparã. Tunu bairoa carõmia cañnimajũrã cūã capããrã cariape t̃ugoyuparã. ⁵ Bairo na cabairijere ãnarĩ judío majã, Pablojãã na caquetibujurijere cariape catūgoena p̃ame na ãñatutiyuparã. Bairo na ãñatutiri yua, ñe ãnie caãperã maarĩp̃ caãnarẽ na neñoñuparã, nipetirop̃ roro na caawajabato ñesẽãparore bairo ãrã. Bairo ána, Jasón ya wiip̃are roro átirã etayuparã, Pablo Silajããrẽ macããrã. Na ñerĩ

camasãrẽ roro na átirotigayuparã. ⁶ Bairo na bócaetiri, Jasón bairi aperã marĩ yarã Jesucristore catũgousari majã pũamerẽ ñe, na weeri na neásúparã ti macã macãana quetiuparã tũpũ. Topũ etari, atore bairo na i awajayuparã:

—¡Aperopũ macãana caatĩatana pũame noo nipetiro na cañesẽãrõpũre royetuñesẽarã átiyama! Bairi ati macãpũ cũãrẽ merẽ etayama. ⁷ Jasón pũame cõ ya wiipũ na etarotiupũ. Na nipetiro, “Apei quetiupũ rey niñami Jesús,” na caĩata, ¡marĩ quetiupũ emperador romano cũ caroticũriqũerẽ bailbotiorã baiyama! —na iñuparã ti macã caãna na quetiuparãrẽ.

⁸ Bairo na caĩrjẽrẽ tũgori, aperã camasã, bairi ti macã macãana quetiuparã cũã jicãrõrẽ bairo tũgoñarĩqũecuti masĩesuparã. ⁹ Bairo baimirãcũã, Jasõjãã ya dinerore na mena na wapa cũrotiyuparã. Bairo áti yaparori bero, na piticõañuparã, ti macã macãana quetiuparã Jasõjããrẽ.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Ti ñamicã canaiorĩpũ ti macã macãana marĩ yarã Jesucristore catũgousari majã pũame Pablo, Silajããrẽ ti macãrẽ na witirotiyuparã. “Tãmurĩ Berea macãpũ ánaja,” na iñuparã. Cabero ti macãpũ eta yua, judío majã na cañubueri wiipũ ásúparã. ¹¹ Na roque Tesalónica macãana judío majã netõjãñurõ Jesús yaye queti Pablo cũ caquetibũjarije catũgogari majã añuparã. Bairo caãna añirĩ, Pablo cũ caĩquetibũjarijere caroarõ tũgousayuparã. Bairo tũgousari yua, tocãnacã rãmua Dios ya tutire iñabuenucũñuparã, “¿Cariapea marĩrẽ cũ quetibũjumiñati?” Ìrã. ¹² Bairo iñabueri yua, na mena macãana capããrã cariape tũgoyuparã. Griego majã cũã capããrã cariape tũgoyuparã carõmia caãnimajũrã, aperã caũmua cũã.

¹³ Bairo Pablojãã Berea cũãrẽ Dios yaye quetire na caquetibũjuro tũgori, judío majã Tesalónica macãana pũame Bereapũ acoásúparã. Topũ etari, to macããnarẽ Pablojãã na cabairijere busujãñuparã, roro na caĩawajabatoñesẽaparore bairo Ìrã. ¹⁴ Bairo na caátigaro iñarĩ, marĩ yarã Jesucristore catũgousari majã pũame ti macãrẽ Pablore cũ witirotiyuparã. “Tãmurĩ ria capairiya tũnipũ ácãja. Timoteo, Silajãã pũame jãã mena tuagarãma,” qũĩñuparã. ¹⁵ Bairo na caĩjoatacu mena cabapacutiátana pũame cũ cũñuparã Atenas cawãmecuti macãpũ. Topũ cũ cũyaparori bero, tunucoásúparã na ya macã Bereapũ yua. Na mena atore bairo i quetijoyupũ Pablo: “Silas, Timoteo mena tãmurĩ atopũ na apáro,” na i joyupũ.

Pablo en Atenas

¹⁶ Mai, Pablo Atenas macãpũ Timoteo, bairi Silajããrẽ na cote ãcũ, ti macã macãana wericarã jeto na cajũgũẽã cũgoro iñarĩ, tũgoñarĩqũẽ pajjãñũñupũ. ¹⁷ Bairi ñubuerica wii sinagogapũ judío majã aperã judío majã caãmerã Diore caĩroarã mena busũnucũñupũ, na busũnetõgu. Tunu bairoa camasã na caneñaporipũ plazapũ caneñarã cũãrẽ tocãnacã rãmua busũnucũñupũ Pablo. ¹⁸ Bairo cũ cabusãñitoye, epicũreos yaye bueri majã, aperã estoicos yaye bueri majã cũã cũ mena busujũgoyuparã, cũ busũnetõgarã. Atores bairo qũĩñuparã Pablore jicããrã:

—Ñani, cabusuriquapai, ¿ñee ñinerẽ Ìgu qũĩñati?

Aperã atore bairo qũĩñuparã:

—Ape yepaa macãana jũgũẽãrẽ marĩ catũgousarore bou baiimi.

Pablo pũame Jesús yaye caroa quetire, tunu cũ cacatirique cũãrẽ na quetibũji baiyupũ. ¹⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, nefarĩ na cabusũnucũrõ, Areópago na caĩrõpũ cũ neásúparã. Bairo topũ cũ na cane etaro, atore bairo qũĩ jẽniñañuparã:

—¿Atie cawāma wāme mu caquetibujarijere, jāā mu quetibujagaetiyati? 20 Mu caquetibujarije ūnierē jāā tūgoñaētiña. Bairi tiere jāā masīgaya mu caquetibujarijere —qūñiuparā.

21 Mai, Atenas macā macāāna nipetiro, bairi to macāāna ape yeparu caatāna cūā butiuro tūgogayuparā apeye cawāma quetire. Tiere tūgori bero, tie jettore āmeo busupēninucūñiuparā na majū.

22 Bairi Pablo pñame Areópagoru ācū, na watoaru wāmancārī atore bairo na iñupā:

“Mujāā, Atenas macāāna, capāārā mujāā jūgūēā mujāā cawericarārē iñarī, ‘Na jūgūēārē butiuro catūgoñarī majā ñiñama,’ ñi tūgoñaña. 23 Mujāā cañubueripauripū ñiñañesēāpū. Jicā altar mesa rocay atore bairo ī woaturiquere ñiñapū: ‘Dios, marī camasīcūrē marī cañroaripau ñiña.’ Bairo cū masīētimirācūā, mujāā cañroaure mujāā quetibuju acū yu ātiaru.

24 “Cūā, Dios ati ūmrecóo macāājē nipetirijere caqūēñoricū, ati ūmrecóore, ati yepa cāārē Quetiupau ñiñami. Templos, ‘Dios ya wii nigaro,’ camasā īrī na caqūēñoricā wiirire āmerīnucūñiñami. 25 Ñe ūnie cū cañnipeere cūrē marī caátibojapee cū rusaetiya Diore. Cū pñame roque ñiñami marī camasārē marī cacatiānierē cajou. Tunu bairoa marī cayeriñoānie, wīno cūārē, apeye nipetirije cū jetoa marīrē cajou ñiñami.

26 “Bairi jicā cū cūmu jūgori nipetiro camasā poari ati yepa nipetiropu na masābatanucāō joroque āsupi. Tunu bairoa tocānacā poare na cañnipa yūtearīe cūñupī. 27 Bairo āsupi Dios, tocānacāēpua camasā cū na camasīparore bairo ī. Bairi cūrē cabocōāninucūrā pñame cū masīgarāma. Dope bairo mee ñiña Diore masīrīqūē. 28 Cū, Dios cū cajuātoi jūgori marī catiya. Marī paamasīña. Marī āñajē catiya. Mujāā ya poa macāāna poesiare cawoaturo majā cūā torea bairo iñupā: ‘Marīā, Dios pārāmerārē bairo caāna marī āñiña,’ iñupā.

29 “Bairi Dios pārāmerārē bairo caāna āñirī camasā na catūgoñarījē jūgori, oro, plata, o ūtā mena camasārē bairo cabaurārē na caqūēñoricārē marī cañroaro ñuētiña. 30 Tirūmupare camasā roro na caātiere boeticimicūā, popiye na baio joroque āpeyupi, cū yaye queti nipetirijere na camasīētoi. Āme pñame roque na camasīrōī, tocānacāūā camasā nipetiro na cañnoru roro na caātiere na jānarotiyupi. 31 Tunu bairoa jicā rūmu ati yepa macāāna nipetirore cū caññabesepa rūmurē cūñupī Dios. Bairi cūmu caroaro cariape caññabesepau cūārē cū cūñupī. Cū, cūmu cariacoaatay cū caññimiatacūārē, tunu cū catiopyupi Dios. Bairo cū cū cacatiuro jūgori nipetiro camasā pñame cū, caññabesepau cū cañnierē masīcōāñama,” na ī quetibujuyupu Pablo to macāānarē.

32 Bairo to macāāna, “Cariacoatana nimirācūā, tunu catiyama camasā,” Pablo cū cañrō tūgori, jicāārā na mena macāāna cū boyetiyuparā. Aperā pñame atore bairo qūñiuparā:

—Cabero ūno cū yaye quetire marī tūgonemorōā tunu —qūñiuparā.

33 Bairo na cañrō bero, Pablo pñame na aweyocoásupu. 34 Bairo na cū caawayocoamiatacūārē, jicāārā na mena macāāna cū bero usari, cū yaye quetire cariape tūgousayuparā. Jicā na mena macāācū Dionisio wāmecusupu. Cū pñame Areópagoru canefarorā mena macāācū āñupū. Apeo Dámaris cawāmecuco cūā cariape tūgoyupo Pablo cū cañrījērē. Aperā cūā cariape cū cañrījērē tūgousajūgoyuparā.

¹ Cabero Pablo Atenapu quetibujū ānirī bero, ti macā caāniataca acoásúpu Corinto cawāmecuti macāpu. ² Topu etari yua, jīcāū, Ponto yepa macāācū caānimiričū judío majōcu Aquila cawāmecucare cū bocāetayupu. Mai, cajāgoyepu Aquila, cū numo Priscila mena Italiapu caānimiatana Corintopu etayuparā. Quetiupau emperador Claudio, “Nipetiro judío majā ati macā Romarē caāna na witiápáro,” na cū caīrjērē tūgori, Corintopu etayuparā. Tiere tūgori Pablo puame na īñañesēāū ásúpu. ³ Aquilajāā cūā Pablo cū caátore bairo paarique cūgoyuparā. Caesebūtirije jutii paca aseri wii mena aperā ñesēārānā na caneátie ocojuriqūe aseri ūnierē qūēnoriqūē paarique cūgoyuparā. Tiere capaará na caānoi, na mena paagu na mena tuayupu Pablo. ⁴ Bairo tuari yua, tocānacā rāmū judío majā na cayerijārī rāmū caāno, űbuerica wii sinagogapu ānucūñupū. Topu na quetibujūnucūñupū Jesús, Mesías cū caānierē judío majā, judío majā caāmerā cūā na camasīparore bairo ī.

⁵ Bairi Macedoniapu caāniatana, Timoteo Silas mena Corintopu na caetaro bero, Pablo puame judío majārē caroa quetire na quetibujū ñesēārīqūē jeto átiāñupū, Jesús Mesías cū caānierē. ⁶ Bairo judío majārē cū caquetibujūmiatacūārē, na puame cū buscānamuñuparā. Roro qūñuparā. Bairo roro cū na caīrōi, Pablo puame cū jutii macāājē ñerīrē pabatoreyupu na caīñajoro, “Roro yu mujāā átiya,” ī. Bairo áti yaparo yua, atore bairo na īñupū:

—Mujāā catūgogaetie bui popiye mujāā baigarā. Yu yaye wapa mee, mujāā yaye wapa puame roque nigaro. Torecu, ati rāmū judío majā caāmerā puamerē yu quetibujū jūgon āgu yua —na īñupū Pablo judío majārē.

⁷ Bairo na īrī bero, űbuerica wiire witi acoásúpu Pablo. Jīcāū caānu Ticio Justo cawāmecucu, Diore caīroau ya wiiru ásúpu. Cū ya wii puame űbuerica wii sinagogatūaca añuparō. ⁸ Topu cū caāno, Crispo űbuerica wii sinagoga quetiupau jīcāū cū yarā nipetiro mena marī Quetiupau yaye quetire tūgosajāgoyuparā. Aperā Corinto macāāna cūā capāārā Jesús yaye quetire tūgori, cariape tūgojāgoyuparā. Bairo cariape na catūgoro jūgori, na bautiza rotiyuparā.

⁹⁻¹⁰ Jīcā ñami qūēguericarore bairo Pablo cū caāno, marī Quetiupau yaye quetire atore bairo tūgoyupu: “Yu, mu mena yu ānicōāña. Bairi ni jīcāū ūcū mūrē ricaati caátimasī manigūmi. Tunu bairoa ati macāpūre capāārā yure caīroarā niñama. Bairi tūgoña uweticōāña. Yu yaye quetire quetibujūcōā ānucūñū. Mūrē yu caātiritiriquere jānaeticōāña,” qūñupū marī Quetiupau Pablore. ¹¹ Bairo marī Quetiupau cū caīrōi, Pablo puame jīcā cūma ape cūma recomacā majū añupū ti macā Corintopūre. Topu ācū yua, to macāānarē na quetibujū añupū Dios yaye quetire.

¹² Tiwatoare Galión ti yepa Acaya quetiupau gobernador cū caāno, judío majā puame jīcārōrē bairo tūgoñarīqūē cūtri Pablore boesuparā. Bairo cū boetiri yua, cū ñee, cū neásuparā quetiupau gobernador tūpu. ¹³ Cū tūpu Pablore cū ne etari yua, atore bairo qūñuparā:

—Ānia, Pablo ricaati camasārē na quetibujū ñesēāū baiyami ati macāpūre. Jāā ñicū Moisés ānacū Diore jāā caīroapeere cū caroticūrīcārōrē bairo mee quetibujūyami —qūñuparā judío majā Galiorē.

¹⁴ Pablo puame bairo na caīrō na yūgu cū caátipaua, Galión puame atore bairo na ī jūgoyupu:

—Roro cū caátato bero caāmata roquere, mujāā judío majā ānirē mujāā cabusupairijere yu tūgoña besebujion. ¹⁵ Bairārpu, mujāā cabusupairije, mujāā judío majārē rotirique ūnie caānoi, mujāā majūā tiere busqūēnoña āni

mena. Bairi ya p̄ame tie ũnierē ya t̄goña besegaetiya –na ĩñup̄ Galión judío majārē.

¹⁶ Bairo ĩ yaparori bero, cū ām̄na soldauare judío majārē na wiyorotiyup̄. ¹⁷ Bairi to caāna nipetirā p̄ame Sóstenes cawāmec̄cu, ĩñubuerica wii sinagoga quetiup̄a ĵicāūrē ĩerī, t̄p̄na cū bapeyuparā, Galión cū cañajoro. Galión p̄amerē dope bairo cū baiesuparo bairo na caátie.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸ Pablo p̄ame mai capee r̄m̄rī tuayup̄ Corintop̄re. Cabero marī yarā Jesure cat̄gousarārē na átaje uwiri bero, cūmuai Siria yepar̄u acoásup̄u tunu, cū bapa Aquila, Priscila mena. Mai, Cencrea macār̄u ācū, cū poare juarerotiyup̄. “Diore cū ya cañj̄ogoyetiricarore bairo ya átī yaparoya,” ĩgu, bairo ásup̄. ¹⁹ Efeso macār̄u etari bero, cū bapa Aquila, Priscilajāārē top̄u na cūñup̄. Bairo na cūrī bero, ĩñubuerica wii sinagoga, ti macā macāāna judío majā na canēñanucūrī wiip̄u ásup̄u, na quetib̄uj̄u ācū. ²⁰ Ti wii macāāna p̄ame cū cañj̄erē t̄gori yua, b̄t̄ioro yoajāñurō tore cū catuarore boyuparā. Bairo cū catuarore cū na cabomiatacāārē, Pablo p̄ame na mena yoaro tuagaesup̄. ²¹ Bairo tuagaetiri, atore bairo na ĩ átaje uwiyp̄u Pablo: “Dios cū cabooata, ape r̄m̄u majāārē ĩñañesēāu at̄gu tunu. Jerusal̄p̄u ya netōgu bose r̄m̄u cañipa r̄m̄rē mai,” na ĩñup̄.

Bairo na ĩrī bero, cūmuai mena Efeso macā cañniatac̄u acoásup̄u Pablo. ²² Cabero Cesarep̄u maa etari bero, Jerusal̄p̄u acoásup̄u, Jesure cañroari poa macāānarē na j̄eniācū. Na j̄eni yaparori bero, Antioquía macār̄u tunucoásup̄u yua. ²³ Top̄re ĵicā yutea āñirī bero, tunu ānemoñup̄ Galacia, bairi Frigia yepaare tocānacā macāā cū cañesēārīcārōp̄u. To macāāna Jesure cat̄gousari majā nipetirore na t̄goña yeri ĩno joroque na átiasup̄u Pablo.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Ti yutea caāno ĵicāñ judío majōc̄u Apolos cawāmec̄cu Efeso macārē etayup̄u. Apolos p̄ame Alejandría macā macāācū āñup̄. Caroaro cariape caquetib̄uj̄umasī majū āñup̄. Tunu bairoa Dios ya tuti macāājē cūārē caroaro masīñup̄. ²⁵ Mai, caj̄ogoyep̄u aperā marī Quetiup̄a yaye quetire cū quetib̄uj̄uyuparā. Bairo tierē t̄gousari bero, Apolos p̄ame aperārē cū camasīrō cārō na quetib̄uj̄uyup̄u. Juan camasārē bautiza ācū, cū cabuerique jetore cat̄goric̄u nimicāā, Jesús cū caānierē caroaro quetib̄uj̄uyup̄u. ²⁶ Bairi uwiricarō mano ĩñubuerica wiip̄u na cū caquetib̄uj̄uāno, Aquila bairi Priscilajāārē p̄ame cū t̄goyuparā. Cū cañj̄erē t̄gori bero, cū neásuparā na cañi wiip̄u. Top̄u Dios yaye cū camasīpee car̄sarijere cū quetib̄uj̄unemoñuparā.

²⁷ Cabero Acaya yepar̄u Apolos quetib̄uj̄u ñesēāu āgu cū cabairo ĩñarī, marī yarā Jesucure cat̄gousari majā p̄ame cū ĵuásuparā. Cūrē to macāāna cat̄gousari majā caroaro mena cū na bocaáto ĩrā, papera p̄ūrō cartare cū woabojojuyuparā. Bairi Acaya yepar̄u etari bero, Apolos b̄t̄ioro na ĵat̄inemoñup̄ to macāāna, Dios cū caññamair̄j̄e j̄gori cū canetōōrīcārārē. ²⁸ Tunu bairoa nipetiro na caññojorop̄u, judío majārē na quetib̄uj̄u netōñcāñup̄. Dios ya tutire buej̄gori bero, Jesús Mesías cū caānierē na quetib̄uj̄uyup̄u. Bairo na cū cañquetib̄uj̄uroi, “Cūā, Mesías mee ācūmi,” quī netōmasīesuparā.

¹ Apolos, Corintopu cū cañitoye, Pablo puame ūtā yucu capairi yepare netōátí, Efesopu etayupu. Topu etari, capāārā Jesure catūgousari majārē na bocáyupu. ² Narē, atore bairo na í jēniñañupū:

—¿Dios yaye quetire majāā catūgousajūgori rūmurē Espírítu Santore majāā cūgojūgori?

Bairo cū caíjēniñarō, atore bairo qūññuparā:

—Jāā cūgojūgoeru. Espírítu Santo cū cañnierē di rāmū ūno jāā tūgoñāēpū.

³ Bairo na caírō tūgo, atore bairo na í jēniñanemoñupū tunu Pablo:

—Toroque, ¿noa yaye bueriquere tūgousari bero majāā bautiza rotiri?

Na puame atore bairo qūññuparā:

—Juan cū cabuerijere jāā catūgousaro bero, jāā bautizawí —qūññuparā.

⁴ Pablo puame na íñupū tunu:

—Bairoa ásupi Juan ānacū baipna. Camasā roro na caátiere tūgoña yapapuari na catūgoñawasoaro bero, na bautizayupi. Tunu bairoa, “Yū bero macācū yaye queti cūārē tūgousaya,” na íñupū. Jesure ígū bairo íñupū Juan ānacū —na í quetibūyayupu Pablo Efeso macāānarē.

⁵ Bairo cū caírō tūgo, marí Quetiupau ya wāme mena bautiza rotiyuparā.

⁶ Cabero Pablo na rupoari buipū cū wāmo mena cū cañigāpeoro yua, Espírítu Santo napure ruietayupu. Bairo cū caetaro, apeye busurique busujūgoyuparā. Bairo busuri, Dios narē cū camasīōrjērē quetibūjunetōñuparā. ⁷ Na, caquetibujarā cañmua puğa wāmo peti rapore puğa pēnirō cānacū majū āñuparā.

⁸ Bairi Pablo puame ti macāpu ācū, itiarā muipna majū ñubuerica wii sinagogapure ānucñupū. Topure uwiricarō mano, caroa quetire na quetibūjunucñupū: Dios cū carotimasírīpau macāājē quetire na catūgousaparore bairo í, na busunucñupū. ⁹ Bairo cū cabusumiatacūārē, jīcāārā na mena macāāna cū caírjērē cariape tūgoesuparā. Cayugaena majū āñuparā. Bairo caāna ānirí, camasā na catūgoro, Dios yaye cawāma quetire roro í busupaiyuparā. Bairo roro na cabusupairo íñarí, Pablo puame na piticōāñupū. Na pitiri yua, Jesucristore catūgousari majā mena Tīrano cawāmecucu buerica wīipū na jūgoásupu. Topu na quetibūjunucñupū tocānacā rūmua. ¹⁰ Bairo jeto ātiāninucñupū Pablo puğa cūma majū. Bairi nipitiro Asia yepa macāāna judío majā, judío majā caāmerā cūā tūgopeticousuparā marí Quetiupau yaye quetire.

¹¹ Tiwatoare Dios puame camasārē Pablo jūgori capee caroa wāmerē na āti íñoñupū. ¹² Bairi Pablo cū majū cū caápérimiatacūārē, aperā camasā na jutii cabuimacāātō ūno, o jutii asero ūno mena Pablōre na capāñarotirijere jecoanucñuparā cariayecuna tūpu. Bairo na caāto, cariayecuna puame tiere pāñarí caticoanucñuparā. Wātīā yeri pūna cacūgori majā cūārē na witicoanucñuparā wātīā, bairo na caāto.

¹³ Tiwatoare aperā judío majā wātīā yeri pūna cacūgori majārē wātīārē cawiyōñēsēārí majā āñuparā. Na puame Jesús cū camasírjērē mena tore bairo átigarā, atore bairo íñuparā wātīā yeri pūnarē: “¡Pablo cū caquetibūjū, Jesús wāme mena majāārē, ‘Witi ánāja,’ jāā íña!”

¹⁴ Tore bairo ātiāninucñuparā Esceva cawāmecucu judío majōcu pūnaa jīcā wāmo peti puğa pēnirō cānacū majū caāna. Na pacu, Esceva puame, sacerdotē majā quetiupau jīcāū āñupū. ¹⁵ Bairo na caātiāno, jīcā rāmū jīcāū wātī yeri pūna puame atore bairo na íñupū: “Yūa, Jesure yū masīña. Pablo cūārē yū masīña. Majāā roquere yū masīētīña. ¿Namarā ūna majāā āniñati?” na íñupū wātī.

¹⁶ Bairo na cū caññirawā, cañm̄ wātī yeri pūna cacūgon p̄ame nap̄are patirocapeayup̄. Bairo patirocapeari yua, tutuaro mena jīcā nūgōā na qūēnetōncācōāñup̄. Bairo roro majū narē cū caátie jūgori, ti wiire ruti-witicoasuparā cañm̄, jutii mána, cāmii cūgori yua. ¹⁷ Bairi nipetiro Efeso macā macāāna, judío majā, judío majā caāmerā cāā tiere tūgoyuparā. Bairo tūgori yua, butiuro tūgoña uwiyparā. Torena, marī Quetiup̄ay ya wāmerē netōjāñurō nc̄abūgorique mena tūgoñarīqūē c̄suparā.

¹⁸ Tunu bairoa Jesucristo yayere cariape catūgocarā capāārā roro na caátaje nipetirijere yaparuari capāārā camasā na caññajoro quetibujurā etanucūñuparā. ¹⁹ Tunu bairoa cūmua na camasirījē ūnierē caátana cūā capāārā ricaati na bueri catutirire nipetiro camasā na caññajoro joerecōāñuparā. Ti tutiri wapa, pairo cincuenta mil plata tiiri majū wapac̄suparo. ²⁰ Bairi marī Quetiup̄ay yaye queti p̄ame nipetiro p̄ etapeticoasuparo. Bairo caetapetiro yua, tiere catūgōnsari majārē cū camasirījērē na ññop̄ū Dios.

²¹ Cabero Pablo p̄ame cū yerip̄ atore bairo ī tūgoñañup̄: “Macedonia yepa bairi Acaya yepa cūārē āñesēā yaparori bero, Jerusalén mac̄p̄ yu ácoagu. Top̄ ānirī bero, Roma mac̄p̄ cūārē ññañesēā ūgu,” ī tūgoñañup̄. ²² Bairo ī tūgoñarī, cū mena cajup̄aarā, Timoteo bairi Erasto cawāmes̄narē cū jūgoye na árotiyp̄ Macedonia yepar̄. Mai, cū p̄ame yoajāñurō tuāsayup̄ Asia yepar̄.

El alboroto en Efeso

²³ Ti yūteap̄ caāno Efeso mac̄p̄are butiuro risetiña añuparō Jesús yaye cawāma quetire capāārā na catūgōnsaro jūgori. ²⁴ Demetrio cawāmes̄nc̄u p̄ame ti macā macāāna nipetiro p̄ roro na awaja ñesēāo joroque na ásup̄. Mai, Demetrio p̄ame caasiyarije plata mena capaari majōc̄ñañup̄. Tie plata mena na jūgūēō Artemisa cawāmes̄nc̄ore na cañbueri wii templo macāājē ūnierē caqūēñon añup̄. Bairo caqūēñon ānirī, cū, cū paabojari majā cūā tiere camasārē nunirī, pairo majū wapatanucūñuparā. ²⁵ Bairi Demetrio p̄ame cū ūnarē na ñeño, aperā cū paariquere bairo capaari majā cūārē ñeño, atore bairo na ññup̄: “Mujāā, yu paariquere bairo capaariquesc̄na, mujāā masīña: Marī paarique jūgori caroaro wapatarī marī ānicōāña. Tie camanicōāta, marī ānimasīēt̄ibujiorā. ²⁶ Bairo cabaimiatacūārē, āmerē cū, Pablo, cū caññjērē mujāā tūgonucūña. Cū p̄ame, ‘Jūgūēārē bairo cabaurā camasā na caweericarā, jūgūēā mee ññama,’ ī quetibujū ñesēānucūñami. Bairo ĩrī, capāārā camasārē cariape na tūgoñao joroque átiyami. Ati macā Efeso macā jeto meerē bairo átiyami. Asia yepa nipetiro jāññur̄p̄ etaro baiya cū caññjē. ²⁷ Bairo cū caáto, ññetiña marīrē. Bairo cū caquetibujūñemoata, marī paarique yasicoabujioro. Tunu bairoa, marī jūgūēō caññimajūō Artemisa ya wii templo p̄ame cabūgoro macā wiire bairo tuabujioro. Artemisa cūārē ĩroa manibujioro, ati yepa Asia, bairi ati ūñerecōo nipetiro p̄ marī cañroao p̄amerē,” na ññup̄ Demetrio cū paariquere bairo capaari majārē.

²⁸ Bairo cū caññō tūgo, butiuro asiari, atore bairo ī awaja jūgoyuparā: “¡Artemisare marī, Efeso macāāna, cō marī cañroarije to petieticōāto!”

²⁹ Aperā cūā tiere tūgori, Efeso macā nipetiro p̄ mawijioroa awajacōā ñesēāñuparā. Bairo na cabaiāno, na mena macāāna jīcāārā p̄ame Gayo bairi Aristarco menarē na patirocapeayuparā. Mai, Gayo, Aristarcojāā Macedonia p̄ macāāna, Pablo baparā majū añuparā. Bairo narē patirocapeari bero, wēpūrō mena na tūgā ásuparā ti macā macāāna na caneñanucūrō, teatrop̄.

³⁰ Bairo na caáto tūgori, na caneñarōp̄ āgamiñup̄ Pablo cūā, na mena busūgn.

Bairo cū caágamiatacūārē, ti macā macāāna Jesure catūgousari majā p̄ame cū joesuparā, cūrē pajārema, ĩrā. ³¹ Aperā Asia yepa macāāna quetiuparā, Pablore caĩroarā cūā, “Top̄u, camasā watoap̄u cū ápéricōāto,” ĩ quetiyoyparā.

³² Bairo cū cabaiāno, to macāāna na caneñarōp̄u āna, jīcāārā na mena macāāna jīcā wāmerē ĩ awajanucūñuparā. Aperā cūā ape wāmerē ĩ awajanucūñuparā. Camecūrārē bairo baiyuparā. Bairi caneñarā nipetiro jāñurīp̄ua, “¿Dopēĩrā marĩrē atop̄u na neñoupari?” ĩ tūgoña masĩesuparā.

³³ Bairo na cabaiāno, jīcāārā na mena macāāna na cabairijere cū quetibujuyuparā Alejandro cawāmecucure. Bairo cū quetibujuri bero, cū tūneroca nucōñuparā camasā na caññajoro, camasā to caānarē na cū quetibujū masĩōāto cabairijere, ĩrā. Bairi Alejandro p̄ame cū wāmorĩrē ñumugōrī na busujāna rotiyup̄u. “Judío majā mee buicutiyama tie ati macāā macāāna na cabaimecūrĩjērē,” na ĩgu ĩmiñup̄u. ³⁴ Bairo cū caĩgarije watoa, to macāāna neñarī majā p̄ame, “Cū cūā judío majōcua niñami,” na caĩrjērē tūgoyparā. Bairo tūgori yua, puga hora majū, “¿Artemisare marĩ, Efeso macāāna, cō marĩ caĩroarije to petieticōāto!” ĩ awaja añuparā.

³⁵ Cabero jīcāu ti macā macāācū quetiupau p̄ame caawajari majārē na jānarotiri bero, atore bairo na ĩñup̄u: “Yū yarā, ati macā Efeso macāāna tūgopeoya yū caĩrjērē: Ati um̄recóo macāāna nipetiro masĩñama marĩ jūgūēō Artemisa caānimajūō ya wii templore marĩ cacotenucūrjērē. Cōrē bairo cabauo werico um̄recóop̄u caññaatāco cūārē marĩ cacotenucūrjērē masĩñama. ³⁶⁻³⁷ Ni jīcāu ũcū, ‘Tore bairo mee niña,’ caĩ macāmi. Bairi tocārōā tie mujāā caĩmecūrjērē jānaña. Ānoa mujāā cañeatiatana p̄ame marĩ cañbueri wii templo macāājē jīcā wāme ũnorē jerutiesupa. Tunu marĩ jūgūēō cūārē roro cō ĩ busupaiesupa. Bairi caroaro tūgoñajūgoyetiya mujāā caāparo jūgoye, roro mujāā caāperiparore bairo. ³⁸ Bairi Demetrio, aperā cūrē bairo capaariquecuna cūā, noa ũnarē, ‘Roro caāna niñama,’ na caĩ asiaata, marĩ quetiuparā jueces t̄up̄u tiere na quetibujurā ápāro. Top̄u na caāpata, juez p̄ame na caĩrjērē na busuqūēnobo jagumī. ³⁹ Tunu bairoa, ape wāme mujāā caĩgarije caāmata, ati macā macāāna quetiuparā na caneñarop̄u ũnop̄u tiere na mujāā caquetibujuro ñuña. ⁴⁰ Ati rām̄u marĩ caātiere jicoquei marĩ cajānaeticōāta, tiere ĩñarī, ‘Efeso macāāna nipetirop̄u mawijioroa caawajacōā ñesēāpairā niñama,’ marĩ ĩ busujābujiorāma aperā. Bairi, ‘¿dope bairo bairi, bairo mujāā baijūgori?’ marĩrē na caĩjēniñaaata, marĩ p̄ame dope bairo na marĩ yumasĩētibujorā. Ñe jūgori marĩ cabairique caāno cārōrē marĩ ĩ masĩēna,” na ĩñup̄u ti macā macāācū quetiupau jīcāu top̄ure caneñarīcārārē. ⁴¹ Bairo ĩ yaparori bero yua, na ābatacoarotiyup̄u.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

¹ Bairo risetiña capetiatato bero, ti macā macāāna Jesure catūgousari majārē na piioyup̄u Pablo jīcā wāme ũnorē na quetibujū tusagu. Na quetibujū yaparo yua, na átāje uwiri bero, Macedonia yepap̄u acoásup̄u. ² To Macedonia netōácú, tocānacāp̄u macāāna marĩ yarā Jesure catūgousari majārē na cū caĩrjē jūgori na tūgoña yeri ñuo joroque na ásup̄u. Bairo na átinetōāti bero, Grecia yepap̄u etayup̄u. ³ Top̄ure itiarā muip̄na añup̄u to macāāna mena. Siriap̄u cūmua mena tunuāgu cabaimiatacū queti tūgoyp̄u judío majā cūrē na capajāga tūgoñarjērē. Bairo na caátigaroi, cū caátijūgoricaro Macedonia yepa, maap̄ua ágatūgoñañup̄u tunu Pablo. ⁴ Bairi yua, cabero cū

caĩtũgoñaatastorea bairo topũ ásũpũ. Cũ mena bapacũti ásũparã Sópater, Berea macã macããcũ, Pirro macũ. Tunu aperã Aristarco, Segundojãã Tesalónica macã macããna, bairi apeĩ Gayo, Derbe macããcũ, bairi Timoteo, bairi aperã Tíquico, Trófimojãã Asia yepa macããna cãã Pablo mena bapacũti ásũparã. ⁵ Na, marĩ yarã pũame jãã jũgoye ámã. Bairi yua, Troas macãpũ jãã coteyupa. ⁶ Jãã pũame, Pascua, pããrẽ cawauarije asuena na caũgari bose rãmũ bero, Filipos macãpũ caãnimiatana cũmua mena jãã acoárpũ. Bairo ánã, jĩcã wãmo cãnacã rãmũ bero, Troas macãpũ jãã etawũ. Topũre jãã ãmũ jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã rãmũrĩ majũ.

Visita de Pablo a Troas

⁷ Ape semana cajããjũgori rãmũ caãno, marĩ Quetiupũ cũ cariariquere tũgoñanemorĩ pããrẽ pebatogarã jãã neñawã. Bairo jãã cabairo, Pablo pũame marĩ yarã, Jesure catũgousari majãrẽ quetibũjũami. Cabusuri rãmũ caãnoa águ baiwĩ Pablo. Bairi ti ñamirẽ yoaro, ñami recomacãpũ quetibũjũ ãnicõã recoawĩ mai. ⁸ Mai, jãã caneñarĩ arua pũame jõbui pũga arua buipũ ãmũ. Tunu bairoa ti aruapũre capee jĩñaworiquẽ, na cajĩñawoataje ãmũ. ⁹ Bairo Pablo jããrẽ cũ caquetibũjũãno, jĩcãã cawãmaũ Eutico cawãmecũcũ ventana jopepũ tũgo ruiwĩ. Nocãrõ yoaro majũ Pablo cũ caquetibũjũgori, cawãmaũ pũame wũgoa tãmũocoabauwĩ. Bairo wũgoa tãmũgorĩ yua, toa cãninumuátĩ, pũga arua buipũ ñascoa ruiámĩ yepapũ. Bairo cũ cañaátõ, ti aruapũ caãniatana cũ tũpũ ruiátĩ yua, cariaatacũpũre cũ tũgã wãmũ ropowã. ¹⁰ Pablo cãã ruiátĩ, cũ buipũ etanũcãrĩ, cũ rupũ ãnatõrẽ newãmũowĩ. Bairo cũ átiri, atore bairo na ñwĩ cũ yarãrẽ:
—Tũgoñarĩqũẽ paicticõãña; caticõãñami.

¹¹ Pablo cãrẽ cũ cacatiro bero, jãã wãmũcoárpũ tunu ti aruapũ. Topũ jãã caetaro, Pablo pũame pããrẽ carecomacã pebatori, jãã jũgougawĩ. Bairo átiri bero, jãã quetibũjũnemowĩ tunu. Cabusuripũpũ quetibũjũñanawĩ. Bairo quetibũjũ yaparo, acoámĩ yua Pablo. ¹² Caãmũ cawãmaũ cañapajĩatacu pũamerẽ cacatipũre cũ neásũpa cũ ya wiipũ. Bairo cũ cacatiro ñnarĩ, to macããna pũame caroa yericutĩ nemomajũcõãñũpã.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Jãã pũame jãã caãmeoñatore bairo Pablo jũgoye jãã árpũ cũmua mena Aso macãpũ, topũ Pablro cã cotegarã. Pablo pũame cũ caágatore bairo maapũ ásũpũ. ¹⁴ Bairi Asopũ jãã caãmeo bocáro bero, cũmua mena jãã, nipetirã jãã árpũ Mitilene macãpũ. ¹⁵ Mitilene caãniatana cabusuri rãmũ caãno Quio cawãmecũti macã tũpũ jãã netõárpũ. Bairo Quio macãrẽ netõánã, ape rãmũ cabusuri rãmũ jãã etawũ Samos cawãmecũti petapũ. Bairi tunu jĩcã rãmũ bero majũ jãã etawũ Mileto cawãmecũti macãpũ. ¹⁶ Pablo pũame Jerusalén macãpũ Pentecostés bose rãmũrẽ netõgũ patowãcãjãñuwĩ. Torecũ, Asia yepapũre yoaro tuagaemi. Tunu ti yepa macãã macã Efeso cããrẽ maagaemi.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Bairi Mileto macãpũ jãã caãno, na piijorotiwĩ Jesure catũgousari poa mena macããna cabutoare. ¹⁸ Bairo cũ caĩjoatana na caetaro, atore bairo na ñwĩ: “Mũjãã caroaro majũ mũjãã masĩña mũjãã mena yũ caátĩãnjãrẽ. Asia yepapũ yũ caetajũgorica rãmũpũ caroaro mũjãã mena cabaiãnacũ, ãnepũ cããrẽ bairoa yũ baicõã ãniña mai mũjãã menarẽ. ¹⁹ Yua, mũjãã watoare marĩ Quetiupũ cũ carotirore bairo caátimajõcũ ãnirĩ di rãmũ ñno, ‘Caãnimajũũrẽ bairo ñiñaña,’ caĩ ãcũrẽ bairo yũ baiñesããẽpũ. Tunu camasã Dios yaye caroa quetire na catũgousaetoi, tũgoña yapapuari yũ otinucũwũ. Tunu bairoa judio majã roro yũre na caátigarije jũgori popiye yũ bai ãninucũña. ²⁰ Bairo popiye

baimicāā, caroaro mujāā canetōparore bairo ī, mujāārē yu quetibujucōā āninucūwū tiere. Bairi noo mujāā caneñarō ūnopu, o mujāā ya wiiripu cūārē tiere yu quetibujñesēājānaepū. ²¹ Bairi yua, judío majā, judío majā caāmerā cūārē, ‘Tūgoña qūēnorī, caroaro āña Dios mena,’ na ñi quetibujunucūmiwā. Marī Quetiupau Jesús mena na catūgoñatutuarore yu bonucūmiwā.

²² ‘Bairi āmerē yua, Espiritu Santo yure cū carotirije jūgori Jerusalēpu āgu yu baiya. Topu etau dope bairo yu cabaipere masīetimicūā, topu yu āgaya. ²³ Ati wāme jetore yu masīña Espiritu Santo yu cū camasīōrījē jūgori: Noo yu caquetibujñesēārōpu cārō preso jorica wiipu yu cūgarāma. Capee wāme popiye bairiquere yu átigarāma. ²⁴ Bairo roro yure na caátigamiatacūārē, yu tūgoñarīqūē paietiya baiṛua. Eperā caaturi majā atu netōgarā na cawēpārījē mena butiōro āyama. Tore bairo yu cūā yu cawēpārījē mena caroaro yu átigu yu caāni rūmū cārō. Camasārē Dios cū camārījē caroa quetire marī Quetiupau Jesús yu cū caquetibujuroticūrīqūērē yu átipeyogaya.

²⁵ ‘Apeyera tunu caānorē bairo mujāārē ñiña: Mujāātu ācūpū, Dios cū carotimasīrīpau macāājērē yu quetibujuwu. Mujāā tiere yu caquetibujaricarā puḡani yu mujāā ñnanemoetigarā tunu. ²⁶ Bairi atore bairo mujāārē īgu ñiña: Yu buicūperigu Dios cū carotimasīrīpau ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū topu cū caāpericōāta. ²⁷ Nipetirije mujāā caātipēe Dios cū caborijere jīcā wāme ūno rusaeto mujāā yu quetibujuwu. ²⁸ Bairo yu caīrīcārā ānirī Efeso macāāna Jesure caīroari poa macāānarē caroaro na jūgoātiāña. Jesucristo cū carī rericaro jūgori peeropu roro cabaiubjoparārē cū canetōōrīcārārē caroaro na jūgoātiāña. Espiritu Santo puame mujāārē ti poa macāāna Dios yarārē carupoare bairo caāna, pastorea mujāā cūñupī. Bairi caroaro na coteya. ²⁹ Yu caató bero, aperā caitori majā, macānucū yaia cauwarārē bairo caāna mujāātu etari roro mujāā átigarāma, Jesucristore caīroari poa macāāna cū yayerē na cajānaparore bairo īrā. ³⁰ Jīcāārā mujāā mena macāāna cūā ricaati quetibujugarāma na cabuerije puamerē Jesucristo yarā na catūgousaparore bairo īrā. ³¹ Bairi nipetirije mujāā catūgoñarījē mena tūgoñamasīcōā āña. Itia cūma majū ñami, umareco cūārē mujāā nipetiro tocānacūārē mujāā yu quetibujuwu. Mujāā cabaipere butiōro tūgoña yapapuarī, yu otinucūwū. Tiere masiritieticōāña.

³² ‘Bairi yu bairārē bairo caāna, āmerē mujāārē ñiña: Marī pacu Dios caroaro mujāārē qūñacoteáto. Tunu bairoa cū yaye marīrē cū camarījē queti cūārē mujāā īroa āninucūgarā tocānacā rūmua. Dios puame caátimasī ānirī marī yeripū cū mena marī tūgoñatutuanemo joroque átimasīñami. Tunu bairoa cū yarā caroarārē na cū caījūgoyeticūrīcārōrēā bairo nipetirijere átimasīñami. ³³ Di rūmu ūno aperārē jutii, dinero ūnie cūārē yu majū yaye caānipeere na yu jēni patowācōpū. ³⁴ Caroaro majū merē mujāā masīña mujāā mena ācū, yu caātīanajērē. Yu majū yu capaarije wapa mena nipetirije yu, yu mena macāāna cūā jāā caborije ūnierē jāā bōcawu. ³⁵ Bairo yu caātīanajērē īñacōrī, caroaro paarique cutajere, bairi cabopacarārē caroaro marī cajuátimasīpēe cūārē mujāā masīwū. Atore bairo marī Quetiupau cū caīrīqūērē tūgoñarī bairo yu āpu: ‘Aperā mu cabopacarijere na cajoata, useanirī mu āniña.’ Yu puame aperārē, na cabopacarijere mu cajoata roque, Dios puame netōjāñurō useani tūgoñarīqūērē mu jogumi,’ na ī quetibujuwī Pablo cabutoa camasīrā Efeso macāānarē.

³⁶ Bairo na ī yaparo yua, rūpopaturi mena etanumurī na, nipetirā mena Diore na jūgojēniwī Pablo. ³⁷ Bairo cū cajūgojēni yaparoro bero, nipetiro to macāāna tūgoña yapapuarique mena cū ūpū, cū pabario átiri otiwā. ³⁸ ‘Ati

yepare marĩ cacatiri yuteare mujãã pugani yu mujãã İñanemoetigarã,” Pablo na cū caĩatajere tũgoñarĩ, butiuro yapapuawã. Cabero cū caátó, peta cūmuaru cū bapacatitusaramá yua.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

¹ Marĩ yarã Jesure catũgousari majãrẽ na átãje uwiri bero, cūmua mena jãã acoápu Cos yucũpoaru. Cabusuri rũmu caãno Rodas yucũpoaru jãã ápu. Ti yucũpoai ánã, Pátara macãpu jãã etawu. ² Bairo Pátara macãpu ãna, cūmua capairica Fenicia yeparu caátĩare jãã etawu. Tiare etari yua, tia mena jãã ápu tunu. ³ Bairo ánã, Chipre yucũpoare jãã İñajowu. Caãcõ nugõã macãã nugõã ruame ti yucũpoare jãã netõápu, Siria yeparu ánã. Ti cūmua macããna apeye İnierẽ Tiro macãpu na cacũgaro jũgori ti macã petapu jãã rocatuetau. ⁴ Bairo ti macãã petapu rocatuetau yua, to macããna Jesure catũgousari majãrẽ jãã bocáwu. Narẽ bocari bero, na mena jãã tuawu jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã rãmuri majũ. Na ruame, Espĩritu Santo cū camasĩõrĩjẽ jũgori, “Mũa, ápericõãna Jerusalẽpu. Roro mu átirema,” qũiwã Pablõ. ⁵ Bairo na caĩmiatacããrẽ, jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã rãmuri canetõrõ jãã ápu tunu. Bairo jãã caátó, na nipetiro na nũmoa, na pũnaa mena ti macã tũnĩpu jãã bapacuti tusarãmã. Bairo topu jãã na cabapacuti átó, peta paputiropu uwĩropuri mena etanumuri Diore jãã jẽniwũ. ⁶ Jẽni yaparori bero, na átãje uiri, cūmua caparicaaru jãã ájããcoaru. Jããrẽ caĩna usaratĩatana ruame tunucoámã na wiiripu.

⁷ Ria capairiyare jãã caãñesẽãjãnaparo jũgoye, ti macã Tiroi ánã, Tolemaida cawãmecuti macãpu jãã etawu. Ti macãpu aperã marĩ yarã Jesure catũgousari majãrẽ na jãã bocáwu. Na mena topu jĩcã rãmũ jãã tuawu. ⁸ Ape rãmũ cabusuri rãmũ caãno, ti macãĩ ánã, Cesarea macãpu jãã etawu yua. Ti macãpu etari bero, Felipe Dios yaye quetire caquetibũjũñesẽãrĩ majõcu ya wiipu jãã tuawu cū mena. Felipe ruame apóstolea majãrẽ cajuáti majã jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacãũ majũ caãna mena macããcũ jĩcãũ ãmi. ⁹ Cũ pũnaa bapariãnacãrã rõmirĩ cawãmojiyaena cawãmarã ãma. Na, rõmirĩ ruame Espĩritu Santo cū camasĩõrĩjẽ jũgori Dios yaye quetire caquetibũjũmasĩrã ãma.

¹⁰ Capee rãmuri Felipe ya wiire jãã caãno, jĩcãũ Judea yeparu caãniatacu, Agabo cawãmescũ etawĩ jãã ture. Agabo cũã Espĩritu Santo cū camasĩõrĩjẽ jũgori Dios yaye quetire caquetibũjũmasĩ ãmi. ¹¹ Bairo jããtu etari bero, Pablo yawẽ cinturon wẽrẽ nerĩ, cū majũã cū wãmorĩ, cū rapori cããrẽ jiyatucõñawĩ. Bairo átiri bero, atore bairo jãã iwĩ:

—Espĩritu Santo ruame atore bairo marĩ camasĩõ boyami: Judío majã Jerusalen macããna atiwe upaure cū jiyari, cū jogarãma aperopu macããnarẽ, roro cū na caátiparore bairo İrã —jãã ĩ quetibũjũwĩ Agabo.

¹² Bairo cū caĩrõ tũgo, jãã, Cesarea macããna cũã, “Bairi Jerusalẽpu mu áperigu,” butiuro cū jãã İmiwũ Pablõ. ¹³ Bairo jãã caĩmiatacããrẽ, atore bairo jãã iwĩ Pablõ:

—Dopẽĩrã tũgoña yapapuari yure mujãã otiyati? Bairo tũgoñarã, yu cũã yu yapapuanemo joroque mujãã átiya. Yua, Jerusalẽpu Jesucristo yayere yu caquetibũjũrije jũgori yure na cajiyaapeere yu uwietiya. Tunu bairoa yure na capajĩãpeere yu uwietiya —jãã iwĩ Pablõ.

¹⁴ Bairi jãã ruame dope bairo qũĩnetõmasĩetĩrĩ, atore bairo jãã iwũ:

—Toroque, Dios cū caborore bairo cū baiáto.

¹⁵ Bairo ī yaparori bero yua, jāā yaye apeye ūnierē jāā qūēnowū. Tiere qūēno yaparo, jāā acoápú Jerusalén macāpᵃᵃ yua. ¹⁶ Bairo jāā caátó, jīcāārē Cesaarea macā macāāna marī yarā Jesucristore catūgousari majā jāārē bapacuti ámá. Na pᵃame jāā jūgoámá jīcāū Chipre yucpᵃoapᵃ caānimirīcū, Mnasón cawāmecucu ya wiipᵃ. Mnasón pᵃame tirūmᵃᵃ Diore catūgousajūgoricu āmi. Cūā, Jerusalēpᵃ jāā caāno, “Yᵃ ya wii mājāā tuagarā,” jāārē caipᵃā āmi.

Pablo visita a Santiago

¹⁷ Jerusalēpᵃ jāā caetaro, marī yarā Jesucristo catūgousari majā ᵃseanirīqūē mena jāā bocáwā. ¹⁸ Ti rāmᵃ cabusuri rāmᵃ caāno, jāā mena āmī Pablo cūā Santiago ya wiipᵃ. Topᵃ nipetiro, cabutoa camasīrī majā cūā āñupā. ¹⁹ Pablo pᵃame na jēni yaparori bero, judío majā caāmerā watoa cū caāno Dios cū camasīrījē jūgori Pablo cū caátaje caāno cārōrē na quetibujūwī.

²⁰ Bairo cū caīrō tūgori bero, Diore cū basapeowā. Basapeo yaparori, atore bairo qūīwā Pablöre:

—Jāā yau, tūgopeoya mai jāā caīrījērē: Jāā mena macāāna capāārā miles majū Jesure catūgousarā niñama. Na nipetiro Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bātiro marī caāticōā ninucūrōrē boyama. ²¹ Atore bairo mᵃ caátaje quetire tūgoyupa: “Marī yarā judío majā ape yepapᵃ caānarē Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na ĩroarotietiyami Pablo. Na pūnaa cūārē na rupᵃ macāājērē yisetarotietiyami. Marī judío majā marī caātinucūrōrē bairo ātirotietiyami,” na mᵃ caīrīqūē quetire tūgoyupa. ²² Bairo mūrē na cabusupairoi, ¿dope bairo pᵃame marī caáto to ñuñati? Yoaro mee tūgogarāma ati macāpᵃ mᵃ caānierē. ²³ Bairo pᵃame mᵃ caáto ĩubujoro: Jāā watore niñama baparcānacāū caūmᵃ Diore na caīrīcārōrē bairo caātyaparoparā. ²⁴ Torecᵃ, na mena ácúja templo, Dios ya wiipᵃ. Topᵃ judío majā caroarā ānigarā Dios cū caīñajoro na caātinucūrōrē bairo mᵃ, mᵃ mena caáná cūā, mājāā átigarā. Tunu sacerdote majā mājāārē na caātibojarijere mᵃ majū na mᵃ wapatibojagu. Bairo mᵃ caáto jūgori na poare juarerotiri bero, “Merē Diore marī caīrīcārōrē bairo marī āti yaparoya,” ĩ masīgarāma yua. Bairo narē mᵃ caātibojarore ĩnarī, camasā pᵃame, “Pablo cū caátajere na cabusupairije cariape mee niña. Cū cūā rita, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē ĩroayami,” ĩ masīgarāma. ²⁵ Apeyera tunu judío majā caāmerā Jesure caīroarā na caātipeere, merē atore bairo na jāā quetibujūjowᵃ: “Camasā na caweericarārē ĩroari, waibutoa riire na cajoemūgōjorije carusarije ūnierē ūgaeticōāña. Tunu bairoa waibutoa wāmua wāī pajīārīcārā riire ūgaeticōāña. Na riī cūārē etieticōāña. Tunu bairoa carōmīa, o caūmᵃ mena roro átiepeeticōāña,” na jāā ĩ quetibujūjowᵃ —qūīwā Santiago jāā Pablöre.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Bairo cū na caātato bero, cabusuri rāmᵃ caāno, Pablo pᵃame na caātatore bairo caūmᵃ baparcānacāērē na jūgoámī templo wiipᵃ. Topᵃ eta, judío majā caroarā ānigarā Dios cū caīñajoro na caātinucūrōrē bairo ámá. Bairo āti yaparori bero, ti wii macāāna sacerdote majārē na quetibujūwī Pablo Diore na caīrīcārōrē bairo na caātyaparopa rāmᵃ caetaparore. Tunu na caāno cārōpᵃa ovejare Diopure cū na capajīājorotipa rāmūrē na quetibujūwī Pablo sacerdote majārē.

²⁷ Bairi ti rāmūrī jīcā wāmo peti pᵃga pēnirō cānacā rāmᵃ caetaparo jūgoye, aperā judío majā Asia yepapᵃ caātātana pᵃame Pablo templo wiipᵃ cū caāno qūīñañupā. Bairo qūīñarī yua, na mena macāānarē roro na awaja mecūō

joroque na áma. Bairo átiri yua, nipetiro cū patirocapeawā. ²⁸ Bairo cū patirocapeari, atore bairo ī awajawā: “jāā yarā israelita majā, ānirē jāā juñeñā! Cūā niñami nipetiroꝑꝰ macāāna camasārē ricaati jeto caquetibꝰ juñesēānucū. Moisés ānacū cū caroticūñqūērē roro majū ībusꝰnucūñami. Ati wii Dios ya wii cūārē bairo roro majū ī busꝰpainucūñami. Bairi āmerē tunu nemojāñurō roro átigu, griego majārē na jūgoatĩupi ati wiipure. Bairo cū caātoi, ati yepa caānimajūrī yepare royetuyami,” qūītuti awajawā.

²⁹ Mai, cajūgoyepꝰ Efeso macāācū judío majā yau caāmei Tróximo cawāmecꝰcꝰ Pablo mena cū caāno qūñāñupā ti macāꝰ. Bairo caññaricārā ānirī, “Griego majā mena atĩupi templo wiipure Pablo,” qūī tūgoñawā, mꝰnana.

³⁰ Bairi ti macā macāāna nipetirā roro awaja mecūcōā āma. Bairo awaja mecūrī, cūtu atuetari, cū ñewā. Cū ñee yua, templo wii macāꝰ cū weamá. Bairo cū átiri, ti wii jopeerire jicoquei biarotiwā. ³¹ Pablōre cū na capa-jāgaripꝰ, “Jerusalén macā macāāna nipetiro roro awaja mecūcōāma,” ĩrīqūē quetire tūgoyupi romano yau pajjārī majā poa quetiupꝰ ꝰname. ³² Bairo tiere tūgori, cū ūmua soldaua, aperā quetiuparārē na neñorī, na mena atua asúpi caawajari majā tꝰꝰ. Bairo romano yau pajjārī majā poa quetiupꝰ cū soldaua mena cū caetaro ĩñarī, Pablōre cañerī majā ꝰname cū pajñawā.

³³ Soldaua quetiupꝰ ꝰname Pablo tꝰꝰ eta, cū ūmua soldauare na ñerotiri, cū jiya rotiwī Pablōre ꝰgawē āꝰōā wēērī mena. Bairo cū na caāto bero, atore bairo camasārē na ĩ jēñiñawī: “¿Ānia, ñamꝰ majōꝰcꝰ cū āniñati? ¿Ñe ūnie carorijere cū átiami?” na ĩ jēñiñawī. ³⁴ Bairo cū cajjēñiñarō tūgo, jicāārā na mena macāāna jicā wāmerē ĩ awajawā. Aperā cūā ape wāmerē ĩ awajawā. Bairi quetiupꝰ ꝰname doꝰe bairo na cabajūgoatajere tūgobōca masīemi. Bairo tūgobōca masīētīrī yua, cū ūmuarē na neárotiwī Pablōre cuartel na caāni wiipꝰ. ³⁵ Bairo Pablōre caneánā soldaua na ya wii jopere wāmuatatore etari yua, Pablōre cū ꝰsawā, camasā butioro cūrē roro na caátigarije jūgori. ³⁶ Nipetiro Pablōre na caneáto caññausarā ꝰname, “¡Cū riácúato!” butioro ĩ awajawā.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Bairi na ya wiipꝰ Pablōre na cacūgaripꝰ, atore bairo qūñwī Pablo romano yau pajjārī majā poa quetiupꝰre griego yaye mena:

—¿Mꝰ mena petoaca yꝰ cabꝰꝰro mꝰ boetiati?

Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūñwī quetiupꝰ ꝰname:

—¿Griego yayere mꝰ busꝰmasiñati? ³⁸ Toroquere, ¿egipcio majōꝰcꝰ tirūmꝰꝰare camasārē neñorī gobiernorē roꝰagꝰ, cū ūmua soldaure cajūgopajjārīcū mee mꝰ āniñati? ¿Mꝰ mee bapariñacā mil majū pajjārī majā mena desierto cayucꝰmanopꝰ na mꝰ jūgoñesēārī? —qūī jēñiñupꝰ quetiupꝰ Pablōre.

³⁹ Bairo cū cajjēñiñarō, atore bairo qūñupꝰ Pablo:

—Cū mee yꝰ āniña. Yꝰna, judío majā yau, Cilicia yepa caānimajūrī macā Tarsopꝰ macāācū yꝰ āniña. Bairi mai yꝰre ānoa camasā mena yꝰ busꝰrotiya —qūñupꝰ Pablo.

⁴⁰ Bairo cū cañrō tūgo, soldaua quetiupꝰ ꝰname cū busꝰrotiyupꝰ. Toreꝰcꝰ, Pablo ꝰname ti jopere wāmuatatore etanucārī, cū wāmorīrē ñumugōrī na busꝰjānarotiyupꝰ. Bairo cū caāto na cabꝰujānarō ĩña, atore bairo na ĩñupꝰ hebreo yaye mena Pablo:

22

1 “Yn yarā, yn jūgocuare bairo caāna, yn pacuare bairo caāna cāā tūgopeoya yn cabairijere mujāārē yn caīpeere.”

2 Bairo narē hebreo yaye mena cū cabusuro jūgori, netōjāñurō jīrīā bññjāñaparā. Bairi Pablo pñame atore bairo na ī quetibujñemoñupū tunu:

3 “Yn cāā judío majā yañ yn āniña. Cilicia yepa macāā macā Tarsopñ cabuairicñ yn āniña. Topñ cabuairicñ nimicāā, ato Jerusalén macāpñ na cabutoricñ yn āniña. Yure cabuericñ Gamaliel āmi camasī majū. Marī ñicūjāā ānanarē Moisés cū caātitoricūrīcā wāme cārō jīcārō tñnia yn buewñ. Yn catūgoñarījē nipetirije mena Dios marīrē cū caroticūrīqūērē yn catūgoñamasīrō cārō yn ātinucūwū, mujāā nipetirā āme ati rāmūrīrē mujāā caātīānorē bairo. 4 Mai, cajūgoyepñre sawāma quetire catūgousari majārē popiye na baio joroque na yn āpñ. Narē yn ātipajīāregawñ. Bairi narē ñee, preso jorica wiipñ na yn jorewñ noo caāmñ, o carōmia caānarē. 5 Sacerdote majā quetiupañ, bairi nipetirā cabūtoa camasīrī majā cūā torea bairo masīñama yn caātajere. Nana, ‘Narē ñeña,’ īrīcā cartare qūēnorī, Damasco macāpñ yn jowā, marī yarā judío majā tñpñ. Bairo yure na cajoro, topñ yn āpñ Jesucristore catūgousari majārē macāū ácā. Narē ñee atīri, ato Jerusalén macāpñ roro na átigñ, bairo yn bomiwā.

*Pablo cuenta su conversión
(Hch 9.1-19; 26.12-18)*

6 “Bairo yn caborije caāñimiatcūārē, Damasco caātīwāpñ yn caátō caānoa, ti macārē yn caetgaro majū, pasaribota caāno, caasiyarije majū amñrecóopñ caatīe yutñ asiya etawñ. 7 Bairo yutñ caasiyaetaro yua, yepañ yn ñacūmucopñ. Bairo yepañ ācū, atore bairo yure jīcāū cū caībññocajorore yn tūgowñ: ‘Saulo, Saulo, ¿dopēī yure mñ pesucñiyati?’ 8 Yn pñame, ‘Quetiupañ, ¿ñamñ ūcñ mñ ānicuti?’ cū ñi jēñiñawā. Bairo yn caīrō, atore bairo ñinemoñū tunu: ‘Yñ, Jesús Nazaret macāācū yn āniña. Roro yn ātigñ, mñ cawññua yn āniña,’ ñiwī. 9 Yñ mena caánā pñame tie caasiyarijere ññarī, acñanetōcoama. Bairo caasiyarijere ññamirācūā, yure caī cū cabññocajorijere tūgoesupa. 10 Tunu atore bairo cū ñi jēñiñanemoñū: ‘Yñ Quetiupañ, ¿ñerē yn caātiere mñ boyati?’ Bairo yn caīrō, atore bairo ñiwī: ‘Wāmññcārī, mñ caatī macā Damascopñ ácūja. Topñ mñ quetibujgarāma mñ caātipee nipetirijere,’ ññoyawī Jesús. 11 Caasiyaborijere yn caññacñamuátato jūgori, yn pñame ñññamasīēpñ. Toreña, yn mena macāāna Damascopñ ānā, wāmo mena yn tūgā āmā.

12 “Tī macāpñ āññupī jīcāū caāmñ Ananías cawāmecññ. Cū pñame butioro Diore caīroañ āmi. Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cūārē catūgousañ āmi. Bairi, Damasco macāāna judío majā tocāñacāñā, ‘Caróu ñññamī Ananías,’ na caññucūñ āmi. 13 Bairi Ananías pñame tī macāpñ yn caetaatato bero, ñññañ etawī. Bairo etari, atore bairo ñiwī: ‘Saulo, yn yaure bairo caācū, caññamasīēñimiatcñ, ñññamasīña tunu.’ Bairo cū caīrō, jicoquei ñññamasīcoapñ tunu. 14 Cabero atore bairo ñinemoñū: ‘Dios, marī ñicūjāā ānana na caññaricñ pñame mñ beseyupī, Dios cū caātipeere mñ camasīparore bairo ī. Tunu bairoa cariape caācñre ññarī, tunu cū caīrījē cūārē mñ catūgousaparore bairo ī, mñ beseyupī Dios. 15 Bairi mñ pñame cū cabesei āññrī, tocāñacāñ camasā noo na caññopñ, mñ caññarīqūē, mñ catūgorique cūārē caquetibujññesēñpñañ mñ āñign. 16 Bairi āmerē jicoquei bautiza rotiya marī Quetiupañ ya wāmerē īrī, roro mñ caātajere Dios cū camasīrīparore bairo ī,’ ñi quetibujñwī Ananías.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ “Tie cabaiátato bero, yu, Damascopu cañimiatacu, yu tunuapú ati macá Jerusalēpu. Atopu etari bero, ati wii templo wiipu ñubueacū, quēgueriarore bairo Jesure cū ñiñawū. ¹⁸ Atore bairo ñiwi Jesús: ‘Ati macá macāna yu caatiānierē na mu caquetibujugarijere tūgousagaetigarāma. Bairi jicoquei ati macá Jerusalēre witiweyo ácúja.’ ¹⁹ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo cū ñiwū: ‘Yu Quetiupau, aperopu macāānarē yu quetibuju uwijāñuñā. Na puame, natu ācū yu caátajere masīrāma. Nipetiroru na cañubueri wiiri sinagogare etari, mārē catūgousarārē preso jorica wiipu na yu cūerotiwu. Tunu na yu baperotiwu. ²⁰ Tunu bairoa mu yaye quetire caquetibuju Estebārē na capajīārocaripaure yu cūā yu āmu. “Ñujāñuñā bairo na caáto,” ñi tūgoñawū yu cūā. Yuā, cūrē capajīārā jutii cabui macāājērē yu coteāmū,’ cū ñiwū Jesure. ²¹ Bairo yu caĩrō tūgomicūā, atore bairo ñinemowī tunu: ‘Ácúja. Apero cayoaropu macāānarē caquetibujupáru mārē jogu yu átiya,’ ñinemowī Jesús.”

Pablo en manos del comandante

²² Tipu narē cū caquetibujuro bero, tocārōā Pablo cū caĩrījērē tūgojānañuparā judío majā. Bairo tūgojānarī, atore bairo ī awajajūgoyparā tunu: “¡Āni, cū cacatinemorōrē jāā boetiya! ¡Cū pajīāyasio rocarotiya!” ī awajayuparā. ²³ Bairo awajacōānirī, na jutii cabui macāājērē tuweri jeeyaye ñiñuparā. Tunu bairoa ñerī mena jōbui pu wēēmugō joyuparā. Bwtiuro asiarā bairo ásuparā. ²⁴ Bairo na cabairo ñnarī, quetiupau comandante puame soldaua ya wiipu Pablora na cūrotiyupu. Topu cū āmāarē na baperotigayupu Pablora. Pablo puame dope bairo roro cūrē na cañjūgoatajere, “Yure cariape tiere cū quetibujúato,” ī, cū baperotigayupu soldaua quetiupau. ²⁵ Bairo Pablora cū jiyarī bero, cū na cabapeparo jūgoye Pablo puame comandante rocañāñurī caroti capitán, topu caācūrē atore bairo quī jēñiñāñupū:

—Yuā, romano majōcu yu āniñā. Bairi, roro yu caátajere bocāñāētīmirācūā, çyure mu baperoti masīñati?

²⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, capitán puame ásupu cū quetiupau comandante tpu. Cū tpu etari, atore bairo quīñupū:

—Jāā mu cabaperotiatacu, romano majōcu niñami. Bairi caroaro tūgoñajūgoyetiya cūrē mu caátipeere.

²⁷ Bairo cū caĩrō tūgo, quetiupau comandante puame Pablo tpu ásupu. Cū tpu etari yua, atore bairo quī jēñiñāñupū:

—¿Cariape, romano majōcu mu āniñati?

Bairo cū caĩrō, Pablo puame quīñupū:

—Cū majūā yu āniñā.

²⁸ Bairo cū caĩrō tūgo, bairo quīñupū comandante tunu:

—Yuā, romano majōcu ānigu, paĩro majū dinero mena na yu wapatirewu.

Pablo puame atore bairo quīñupū:

—Yu roque romano majōcure bairo cabuiaricu yu āniñā.

²⁹ Bairo Pablo na cū caĩrōī, uwiri cūrē cabapegamiatana puame witi-coásuparā. Quetiupau comandante cūā, “Romano majōcu yu āniñā,” Pablo cū caĩrō tūgori, Pablora roro cadena mena cū cajiyarotiatajere tūgoña uwijāñuñupū.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Ti rāmu busuri rāmu caño, quetiupau comandante puame, dope bairo judío majā cūrē na caĩbusupai jūgoatajere cariape masīgu, Pablora na ca-jiyaataje āpōā cadena wēērīre na ōwārotiyupu cū āmāarē. Cū ōwāroti yaparori

bero, sacerdote majã quetiuparã, bairi nipetiro Junta Suprema macããnarẽ na neñarotiyupũ. Na caneñapetiro yua, Pablo preso jorica wiipũ cañiatacure wiyori bero, natũ cũ neásupũ, nipetiro cãrẽ na caññajoropũ.

23

¹ Bairi Pablo pũame Junta Suprema macããnarẽ na ññapeori, atore bairo na ññupũ:

—Yũ jũgocũare bairo caãna, yũ cacatiri rũmũ cãrõ Dios cũ caññajoropũ nipetirije cũ cabori wãmerẽ yũ átinucũña. Bairo yũ caátianierẽ tũgoñarĩ, tũgoñarĩqũẽ pairi mee yũ ãnicõãña —na ññupũ.

² Bairo cũ cañrõ tũgo, Ananías, sacerdote majã quetiuparũ pũame Pablota caãnarẽ Pablo riserore na parotiyupũ. ³ Pablo pũame atore bairo qũññupũ:

—¡Cañtopai mũ ãniña! Mũ roquere popiye mũ baio joroque mũ átigumi Dios. Yũ caátajere tũgori, “¿Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ bairo cũ átianimiñati?” ñi besegamicã, mũ pũame roque cũ caroticũrĩqũẽrẽ catũgousaecure bairo mũ átiya, bairo yũ riserore mũ caparotiata.

⁴ Bairo cũ cañrõ tũgori, to caãna pũame qũññuparã Pablote:

—Roro cũ mitutiya sumo sacerdote, Dios cũ caquetibũjũnetõrotiricure.

⁵ Bairo na cañrõ tũgo, atore bairo na ññupũ:

—Yũ yarã, yũ masĩtĩpũ ãni sumo sacerdote cũ cañnierẽ. Masĩpũ, bairo cũ ñietibujioatacũ. Dios yaye busarica tutipũ cããrẽ atore bairo ñña: “Majãã ya macã macããcũ quetiuparẽ roro qũññicõãña,” ñña —na ññupũ.

⁶ Mai, to macããna Junta Suprema macããna jĩcããrã fariseo majã ãñuparã. Aperã saduceo majã ãñuparã. Bairo pũga poa macããna na cañnierẽ ññamasĩrĩ, busarique tutuaro mena atore bairo na ññupũ Pablo:

—Yũ yarã, yũ cãã fariseo poa macããcũã yũ ãniña. Yũ pacũjãã cãã ti poa macããna ññama. Camasã cariacoatana tunu na cacatirijere cariape yũ tũgoya yũ cãã. Bairo tiere cariape yũ catũgoro jũgori, ñññabeserã átiyama ati rũmarẽ —na ññupũ Pablo.

⁷ Bairo Pablo cũ cañrõ, jicoquei fariseo majã, aperã saduceo majã mena ãmeo busarique netõgayuparã na majũ. Bairo na caãmeo ñrõĩ yua, jĩcãrõrẽ bairo tũgoñamasĩsuparã caneñamiatana pũame. ⁸ Mai, saduceo poa macããna pũame, “Cariacoatana tunu catimasĩtĩñama camasã,” cañrĩ majã ãñuparã. Tunu bairoa, “Ángelea majã, bairi wãtĩ yeri pũna cãã mánama,” cañtũgoñarĩ majã ãñuparã. Bairo na cañtũgoñamiatacũãrẽ, fariseo poa macããna pũame, tie nipetiri wãmerẽ cariape catũgori majã ãñuparã. ⁹ Torena, nipetiro to macããna ñ awaja mecũcõãñuparã, ãmeo busaricunetõgarã. Bairo na caawajamecũrõĩ yua, jĩcããrã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, fariseo poa macããna wãmũnucãrĩ, atore bairo qũññuparã:

—Ñña, ñe ñnie buicuperiyami, jãã catũgoñaata. Ángel, o apei Diotu macããcũ ñcũ cũ cañrĩjẽrẽ tũgoricũmi —qũññuparã.

¹⁰ Bairo butioro na caãmeoawajãnoi, quetiuparũ comandante pũame, “Pablote cũ pajĩãrema,” ñ tũgoña uwiyupũ. Bairi cãtũ na joyupũ cũ ãmũarẽ, camasã watoarũ Pablo caãcãrẽ cũ wiyori, cuartel, soldaua ya wiipũ na neápãro tuno ñ.

¹¹ Ape rũmũ ñami caãno, marĩ Quetiuparũ pũame Pablote buiaetari, atore bairo qũññupũ: “Pablo, ato Jerusalén macãpũ yũ yaye quetire mũ caquetibũjũnucũatatorea bairo Roma macãpũ cããrẽ mũ caquetibũjũro yũ boya. Torecũ, yũ mena tũgoñatutuaya,” qũññupũ marĩ Quetiuparũ Pablote.

Planes para matar a Pablo

12 Cabusuri rūm caāno jīcāārā judío majā, “Pablōre cū marī pajīārocacōāgarā,” jīcārōrē bairo tūgoñarī āmeo ī busuyuparā. Tunu bairoa, “Pablōre marī capajīāparo jūgoye ūgaeti, etieti marī ātigarā. Cārē marī capajīāētīcōāta, marī pūamerē cū pajīāreáto Dios,” īñuparā. 13 Bairo caāmeo īrā, caūmna cuarenta netōrō āñuparā. 14 Bairo na pūame ásúparā sacerdote majā quetiuparā, bairo judío majā cabūtoa camasīrī majā tūpū. Na tūpū etarī, bairo na īñuparā:

—Atore bairo jāā āmeo īāpū: “Pablōre cū marī capajīāparo jūgoye marī ūgaetigarā. Marī caīrōrē bairo marī caāpericōāta, marī pūamerē cū pajīāreáto Dios,” jāā īāpū. 15 Bairo āmerē mūjāā, aperā mūjāārē bairo caāna Junta Suprema macāāna mena atore bairo mūjāā āpa: Quetiupū comandantere cū quetijoya, űnamirōcā Pablo mena cū apáro īrā. “¿Dope bairo Pablōre camasā na caībusupajīūgoriquere cariape caroaro mena jāā camasīparore bairo īrā, jāātū cū mū neapá tunu?” cū mūjāā ītojowa —na īrotiyuparā caūmna.

16 Bairo na caátigamiatacūārē, Pablo pāmocū pūame tūgoypū roro cārē na caátigarijere. Tere tūgori yua, soldaua ya wii cuarterpū acoásúpū, cū mecāpūrē tiere quetibūjū ácū. 17 Topū etarī, cū mecāpū Pablōre cū quetibūjuyupū tiere. Bairo tiere tūgo, Pablo pūame jīcāū capitājāā mena macāācārē cū piijori, atore bairo qūīñupū:

—Āni, caūmna quetiupū comandante mena jīcā wāme busugaurū. Bairo cātū cū neácūja.

18 Bairo cū caīrōī, capitán pūame caūmūrē cū neásúpū quetiupū comandante tūpū. Bairo qūīñupū:

—Pablo marī preso jorica wīipū caācū yū piijori, ānirē mū tūpū yū neatī rotiyamī. Cū pūame mū mena jīcā wāme busugaurū.

19 Bairo cū caīrō tūgo, quetiupū comandante pūame caūmūrē wāmo mena cū tūgāátī, camasā na catūgoetopū atore bairo qūī jēniñāñupū:

—¿Ñe űnie quetire yū quetibūjū mū baiati? —qūī jēniñāñupū.

20 Caūmna pūame bairo qūīñupū:

—Judío majā jīcārōrē bairo tūgoñarī, bairo mū caáto boyama: űnamirōcā Junta Suprema tūpū Pablōre mū cajūgoátō boyama. Bairo bori, “Dope bairo Pablōre camasā na caībusupajīūgoriquere cariape caroaro mena jāā camasīparore bairo īrā, jāātū cū mū neapá,” mitojogarāma. 21 Na pūame caūmna cuarenta netōrō majū yasioro Junta Suprema macāāna tūpū Pablo cū caetaparore cotegarāma. “Pablōre cū marī capajīāparo jūgoye, etieti, ūgaeti, marī baigarā. Marī caīrōrē bairo marī caāpericōāta, marī pūamerē cū pajīāreáto Dios,” na caāmeoīrjērē yū tūgoārū. Bairo āmerē Pablōre cū yuscōā āna baiyama, cū pajīāgarā. Mū pūame narē, “Jau, cū yū neágu Pablōre mūjāā tūpū,” na mū caīpree jetore coterā baiyama. Bairo mū pūame cariape na tūgoeticōāña —qūīñupū Pablo pāmocū quetiupū comandantere.

22 Bairo cū caīquetibūjūriijere tūgo, comandante pūame, “Aperārē na mū quetibūjūpera yū mū caīrjērē,” qūīñupū. Bairo qūīrī bero, cū tunuārotiyupū cū, caūmūrē.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

23 Cabero quetiupū comandante pūame cū rocajāñurī carotimasīrā capitājāā pūgarārē na piijori atore bairo na īñupū: “Marī űmna soldauare na qūēnoyurotiya. Āme űnami nueve de la noche caāno Cesarea macāpū Pablōre na caneátō yū boya. Bairo cū mena caápārārē doscientos majū rūpo mena caápārā, bairo setenta majū caballoa buī capesarā, bairo doscientos majū

āpōā besuro cacūgorā, na mājāā qūēnoyuwā āme űami Pablo mena caápārārē,” na ĩűupū comandante cū űmua capitájāārē. ²⁴ Bairo na ĩrĭ bero, caballoa, Pablo cū capesaápārā cūārē na qūēnoyurotiyupū. Tunu bairoa, “Aperā dope bairo Pablore cū áti pajĭāmasĭā mano caroaro mena Félix quetiupau gobernador tūpū cū mājāā neápá,” na ĩ quetibujuyupū capitájāārē comandante. ²⁵ Na ĩ quetibujuyaparori, atore bairo ĩ woarica pūrōē na mena joyupū:

²⁶ “Yu, Claudio Lisias, mu, Félix nocārō carotimasĭrē ati carta mena murē yu quetibujujopa mai. Mu yu űurotiya. ²⁷ Judĭo majā pūame āni Pablore űerĭ, cū pajĭāgamĭűupā. Bairo na caátigamiatacūārē, aperā, ‘Romano majōcu niűami,’ na caĭrĭjērē tūgori, yu pūame yu űmua mena cū yu wiyou etawu.

²⁸ Cabero dope bairo cūrē na caĭbusupairĭjūgoatajere masĭgu, judĭo majā Junta Suprema macāāna tūpū cū yu neápá. ²⁹ Topū cū yu cane etaro, judĭo majā pūame na majū na carotirique jetore cū busuwā. Bairi cūrē pajĭārĭqūē űnierua mamū. Tunu bairo preso jorica wiipū cūrē jāā cacūpee űnie cūā mamū. Ne jūgori bairo jāā átimasĭrēpū cūrē. ³⁰ Bairi āmerē yu queti tūgoaru judĭo majā Pablore tunu na capajĭāga ānierē. Bairo tūgori, cū yu joya mu tūpū. Tunu bairoa cū caátiere cabusupairārē, ‘Mājāā majūā Félix tūpū áti, mājāā caĭgarijere cū catūgoro, busuqūēnorájá,’ na űiűa. Tocārōē űiűa.”

³¹ Bairi cū űmua soldaua pūame comandante cū caĭatatorea bairo ti űami caāno, cū neásúparā Pablore Antĭpatris macāpū. ³² Bairo caátána yua, ti űami cabusuetaro űiűa, soldaua rūpori mena caáná pūame tunucoásúparā na ya wĭi cuartel wiipū. Caballoa bui pesari caáná jeto netōásúparā, Pablo mena Cesarea macā áná. ³³ Cesarea macāpū etari bero, ti cartare quetiupau gobernadore cū nuniűuparā. Pablo cūārē cūtu cū cūűuparā. ³⁴ Ti cartare quetiupau gobernador pūame űiűa yaparori bero, “¿Noo macāācū mu āniűati?” qūĭ jēniűaűupū Pablore. Pablo pūame, “Cilicia yepa macāācū yu āniűa,” qūĭűupū. ³⁵ Bairo cū caĭrō tūgo, atore bairo qūĭnemoűupū tunu Pablore:

—Murē cabusujārĭ majā na caetaropū, mu cabairijere yu tūgogu mai — qūĭűupū.

Bairo ĩ yaparori bero yua, caroaro cū űmurē na ĩűaricanugōrotiyupū Pablore, quetiupau Herodes ya wiipū cū caānorē.

24

Defensa de Pablo ante Félix

¹ Jĭcā wāmo cānacā rūmurĭ canetōrō bero, Ananĭas, sacerdote majā quetiupau etayupū Cesareapūre. Jĭcārā judĭo majā cabūtoa camasĭrā, bairi Tértulo cawāmecucu cajūbusujāpau cūā na mena etayupū. Etari bero yua, quetiupau gobernador qūĭűarā ásúparā, Pablo cū caátajere busujāgarā.

² Bairo na caetaro, quetiupau Félix pūame piĭjoyupū Pablore. Pablo cū caetaro űiűa, Tértulo pūame atore bairo ĩ busujā jūgoyupū Félipure Pablore:

—Mu, jāā quetiupau gobernador mu carotimasĭrĭjē jūgori caroaro jāā ānimasĭűa. Tunu bairoa ati yepa macāānarē camasĭ ānirĭ, caroa wāmerē na mu jūgo átĭāniűa. ³ Bairo mu caátōi, jāā, nipetiropū macāāna cūā, “űujāűuűami marĭ quetiupau marĭ mena,” jāā űiűa, mu nocārō carotimasĭ majūrē. ⁴ Yoaro murē yu patawācō ānigaetiya. Bairi murē jāā caĭgarijere caroaro mena jāā mu catūgoeore jāā boya bairĭrūa yoaro meeaca űno. ⁵ Āni, Pablo cawāmecucu jāā judĭo majā nipetirore butĭoro quetibujū patowācōmawĭjo űesēānucūűami. Bairo cū caátō jūgori, jĭcārōrē bairo tūgoűarĭ jāā ānimasĭtĭűa. Tunu bairoa ‘nazarenos’ na caĭrĭ poa ricaati catūgoűarārē cajūgoátĭācū niűami. ⁶ Tunu

bairoa templo wiire roro majū ĩroaemi, ape majārē ti wiipū cū caneágarije jūgori. Bairo cū caátigarijere ĩñarĭ, cū jāā ĩewū Pablora. Bairo cū ĩerĭ bero, jāā judío majā jāā caátinucūrōrē bairo cūrē jāā ĩña besegamiwū. ⁷ Bairo jāā caátigamiatacūārē, quetiupau comandante Lisias p̄ame jāā t̄p̄u etarĭ, tutuaro mena Pablora jāā ēmawĭ. ⁸ Bairo jāārē ēmarĭ bero, “Mujāā majūp̄ua Félix t̄p̄u átĭ, mujāā caigarijere cū catūgoro busuqūēnorájā,” jāā ĩwĭ. M̄u majūp̄ua cū jēniñañijate, atie nipetirije cūrē jāā caibusujārĭjērē cariape bairo cabairijere masĭgu –quĭñupū Tértulo, quetiupau Félix cawāmecucure.

⁹ Tértulo mena macāāna judío majā cūā nipetirā, “Cariape majū ĩñami Tértulo Pablo roro cū cabairijere,” ĩñuparā. ¹⁰ Bairo na caĭrō, quetiupau gobernador p̄ame cū wāmo mena ĩp̄uari Pablora cū busuwiyorotiyupū. Bairo cū caĭrotiro, Pablo p̄ame atore bairo quĭñupū:

–M̄u, ati macā macāāna na caátiere caĭñabesenucū m̄u āniña capee cūmarĭ majū. Bairi useanirĭqūē mena ȳu cabairiquere m̄u ȳu quetibujū. ¹¹ Puga wāmo peti r̄upore puga pēnirō cānacā r̄um̄arĭ netōcoaya merē Jerusalēp̄u Diore ȳu cañubuei etaatato bero. Tiera m̄u camasĭgaata, na jēniñañijate aperārē. ¹² Bairo Jerusalēp̄u ācū, ni ĩcāū ũcū apeĭ mena ȳu cabusunetōgaro ĩñaecūmi. Tunu ni ĩcāū ũcū aperārē na awaja mecūō joroque na ȳu caátajere ĩñaecūmi. Noo ũno templop̄u, o sinagoga ĩhuberica wiirip̄u, o ti macārē ap̄ep̄arip̄u bairo ȳu caátĩnesēārĭjērē ni ĩcāū ũcū ĩñaecūmi. ¹³ Torena, ānoa Jerusalēp̄u caatĭatana, ȳure caibusupairā p̄ame, “Cariape ati wāme jūgori buicĭtiyami,” mi quetibujū masĭētĭñama. ¹⁴ Atie ȳu catūgoñarĭjērē marē ȳu quetibujuroa: Ȳu ĩcūjāā Diore na catūgousaricarore bairoa ȳu cūā cū ȳu tūgousaya. Bairo cū tūgousari yua, Dios ȳu tutip̄u Moisés ānacū cū carotĭcūrĭqūē nipetirije, bairi profeta majā na caĭquetibujucūrĭqūē cūārē cariape ȳu tūgoya. Bairi Jesús caroa wāme cū caatĭānirotiricarore bairo ȳu átĭāninucūñā. Tiera ȳure caibusupairā p̄ame, “Cariape mee niña cū caĭrĭjē,” ĩ busupainucūñama. ¹⁵ Tunu ȳu cūā ānoarēā bairo, “Marĭā camasā, caroarā caāna, carorije caāna cūārē marĭ catiogumi tunu Dios marĭ cariaro bero, marĭ ĩñabesequ,” ĩni tūgoñañā. ¹⁶ Bairo caĭtūgoñā ānirĭ, ȳu cayeritutuaro cārō caroare ȳu átĭānimasinucūñā, Dios cū caĭñajorore, camasā mena cūārē.

¹⁷ “Bairo cabaiānirĭ, ape yepap̄u capee cūmarĭ cabaiñesēātacu, ati macā ȳu ya macāp̄u ȳu tunuetaw̄u, cabopacarārē dinero limosnarē na nunĭgu. Tunu bairoa Diore ĩhuberi, waibuc̄u riire templo wiip̄u joem̄ugōjogu, ȳu ya macāp̄u ȳu etaw̄u. ¹⁸ Bairo Jerusalēp̄u ācū, judío majā caroarā ānigarā Dios cū caĭñajoro na caatĭrotinucūrōrē bairo ȳu cūā ȳu āp̄u. Bairo átĭ yaparori bero yua, templo wiip̄u ȳu āp̄u, ȳu caátigariquere átĭacū. Bairi templop̄ure ĩcāūā, aperā caawajamecūrā na camano ȳu caāno, judío majā Asia yepap̄u caatĭatana p̄ame ȳu bocāetawā. ¹⁹ Top̄u ȳure caetaricarā na majūā ȳure atop̄u na cabusujārō ĩñña, ‘Bairo cū caátaje jūgori buicĭtiyami Pablo,’ na caĭtūgoñāata mai. ²⁰ Bairo na caapéricōāta, ānoa caatĭatana p̄ame Junta Supremap̄u ȳu caāno, dise ũnie rorije ȳu caátaje wapare cabócaricarā na caāmata, tiera m̄u na quetibujūáto. Tiera masĭētĭrĭ, m̄u quetibujū masĭēñama. ²¹ Atie jetore Junta Suprema macāāna watoa ācū, busurique tutuaro mena na ĩñwū: ‘Camasā carĭacoatana tunu na cacatirijere cariape ȳu tūgoya. Bairo tiera cariape ȳu catūgoro jūgori, ĩññabeserā mujāā átĭya ati r̄um̄arē,’ na ĩñwū,” quĭñupū Pablo quetiupau gobernador Féliere.

²² Bairo tiera cū caĭrō tūgo, quetiupau Félix p̄ame Jesús caroa wāme cū caatĭrotiriquere caqueti tūgoricu ānirĭ, tiera piticōāñupū mai. Bairo pitiri, atore bairo na ĩñupā:

—Cabero soldaua quetiupau comandante Lisias cū caetaropu, yu masinemogu tunu tie mujāā cabusupairijere.

²³ Bairo na ī yaparo yua, cū ūmu capitārē bairo qūñupū: “Pablōre cū marī wiyotigarā mai. Preso jorica wiipū nimicūā, noo cū caboro ñesēāmasīgami. Tunu bairoa cū baparā cū na cajuatinemogaata, na ñtoeticōāñ,” qūñupū. Cabero ásupū Félix ape macāpu.

²⁴ Nocānacā rūmu bero mea etayupū Félix tunu cū nūmo Drusila cawāmecuco, judío majā yao mena. Bairo etari bero, cū ūmurē cū piijorotiyupū Pablōre. Pablo cūtu etari, Jesucristo mena marī catūgoñatutuarijere cū caquetibujero tūgoypū Félix. ²⁵ Pablo atore bairo qūñ quetibujuyupū Féliere:

—Dios, marīrē caroa jettore átirotiyami. Marī majū roro marī caátigarijere marī catūgoñanetōmasīrōrē boyami Dios. Ape rūmu camasā nipetiro na caátajere cū caññabeseri rūmu etaro baiya —qūñ quetibujuyupū.

Bairo cū cairō tūgoacuari, atore bairo qūñupū Félix puame:

—Tocārōā yu tūgogu. Ácūja. Ape rūmu ñe ūnie yu caátipee camano mū yu piijogu tunu mū cabuerijere tūgonemogu —qūñupū Pablōre.

²⁶ Apeyera tunu gobernador Félix puame Pablo cārē dinero cū cajore bootūgoñupū cārē cū cawiopee wapa. Bairo bootūgoñari yua, nairō cū piijori cū mena busunucūñupū. ²⁷ Pablo cū cū cawapatieto jeto pūga cūma majū netōcoasuparo. Bairi cabero yua, Félix puame quetiupau cū cañnierē witicōñupū. Apei Porcio Festo cawāmecucu puame cū wasoaye quetiupau jāñupū tunu. Mai, Félix cū cawitiparo jūgoye, judío majā cārē caroaro mena na caññaparore bairo ī, Pablōre cū wiyorotiesupu.

25

Pablo delante de Festo

¹ Itia rūmu quetiupau gobernadore bairo cū cajāātato bero, Festo puame Cesarea macāpu cañniatacu Jerusalēpu acoásupu. ² Topu cū caetaro, sacerdote majā quetiuparā, aperā judío majā cañnimajūrā cūā rupatutia tunu Pablo cū cabairijere cū busujārē ásuparā Festore. ³ Bairi Pablōre Jerusalēpu cū caneati rotijobojare boyuparā. “Ati macāpu Pablo cū cañnorē jāā boyu,” Festore qūmirācūā, “Maapu cū caatō cū marī pajīārocōārōā Pablōre,” ī tūgoñañuparā. ⁴ Bairo na cabomiatacūārē, Festo puame na yuesupu. Bairi Pablo, Cesarea macā preso jorica wiipū cū cañnierē, tunu nocānacā rūmu mea topu cū catunuágarijere na quetibujū yaparori bero, atore bairo na ñnemoñupū tunu:

⁵ —Bairi mujāā quetiuparā yu mena na ápáro Cesareapu. Topu yu catūgoro cārē na busujāāto, Pablo roro cū caátaje caāmata —na ññupū Festo judío majārē.

⁶ Bairo ī yaparori bero, nocārō jicā wāmo peti itia pēnirō, o pūga wāmo cānacā rūmarī cārō ānirī bero, tunucoásupu Festo Cesareapu. Cū caetari rūmu busuri rūmu caāno, camasārē ññabesei cū caruñucūrōpu ruiirī cū pi-irotojoyupū Pablōre. ⁷ Bairo Pablo cūtu cū caetaro, judío majā Jerusalēpu caatiatana puame Pablōtu etari, capee rorije majūrē cū busujāñuparā. Bairo na cañbusujārījē to cañnimiatacūārē, nipetirije na caññjē cariape mee añuparō.

⁸ Pablo puame atore bairo qūñ quetibujuyupū cū cabairiquere cū cūā:

—Yua, marī judío majā marī carotirique jicā wāme ūnorē yu baibotioepu. Dios ya wii tēpōlo cūārē roro ñi busupaletinucūwū. Quetiupau emperador romano cū carotiricūrījē cūārē jicā wāme ūno yu baibotioepu —qūñupū Pablo Festore.

⁹ Festo p̄ame judío majã cãrẽ caroaro mena na caĩñaparore bairo ï, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Pablöre:

—¿Jerusalén macãp̄m m̄m ágaetiayati? Top̄m m̄m caãno, m̄m caátajere ñiñabesegu yu p̄ame yua —qũĩ jẽniñañupũ.

¹⁰ Bairo cã caijẽniñañarõ, atore bairo qũĩñupũ Pablo:

—Ato romano majã na caĩñabesenucũrõp̄m yu ãniña. Atop̄ma ñiñabesegarã, ñiñabese rotiya. Merẽ m̄m masiña caroaro yu yarã judío majã na carotiriquere yu cabaibotioetiere. ¹¹ Bai p̄ma, roro majũ yu caátaje caãmata, tie jũgori yure na capajiãrocagaata, na yu eñotaetigu. Tunu bairoa yure na cabusujãrĩjẽ cariape caãmericõãta, ni jicãũ ùcũ judío majã t̄p̄m yu preso cũrotimasĩcãmĩ. Torecũ, quetiup̄m emperador yu caátajere cã caĩñabesero roquere yu boya —qũĩñupũ Pablo Festore.

¹² Bairo cã caĩrõ tũgo, Festo p̄ame cã rocajãñurĩ carotimasĩrãrẽ na jẽniñañupũ Pablöre cã caĩpeere. Na jẽniñaña yaparori bero, atore bairo na ñupũ caneñaatanarẽ:

—“Emperador romano yu cabairijere cã caĩñabesero roquere yu boya,” cã caĩrõ jũgori emperador t̄p̄m águmi Pablo —na ñupũ.

Pablo ante el rey Agripa

¹³ Nocãnacã rãm̄m bero mee caãno quetiup̄m rey Agripa, cã numo Berenice mena etayuparã Cesareap̄m Festore cã jẽnirã etarã. ¹⁴ Top̄m capee rãm̄urĩ na caãnoi, Festo p̄ame cã quetibũyuyup̄m Agripare, Pablo cã cabairijere. Ato bairo qũĩñupũ:

—Ato preso jorica wiip̄m niñami jicãũ Félix cã capreso jocũrĩcũ. ¹⁵ Bairi Jerusalẽp̄m yu caãno, sacerdote majã quetiuparã, judío majã cabũtoa camasĩrĩ majã mena yutũ etari, preso joricure yu capajiãrotibojarore bowã. ¹⁶ Bairo na cabomiatacũãrẽ, atore bairo na ñiwũ: “Jãã romano majã bairo jãã átaje cãtiya: Jicãũ ùcũrẽ cã jãã pajãmasiẽtĩña, cãrẽ cabusujãrã p̄ame cã catũgoro cã cabairijere na cabusujãetĩcõãta. Bairo na caãpericõãta, dope bairo cã caátajere quetibũyũ masiẽtĩñami,” na ñiwũ. ¹⁷ Bairi ato Cesareap̄m na caetaro ñña, jicoquei yowori mee cabusuri rãm̄m caãno, camasãrẽ ññabesei yu caruĩnucũrõp̄m ruiiri bero, cã yu piijorotiwũ cã, Pablöre. ¹⁸ Bairo cã caetaro, cãrẽ cabusujãrã atiatana p̄ame, “‘Capee atore bairi wãme majũ roro caacũ niñami Pablo,’ ñigarãma,” yu caĩtũgoñaatore bairo qũĩ busujãẽma. ¹⁹ Na ya wãme, na caĩroarije ùnie macããjẽ jetore busuwã. Na p̄ame, jicãũ Jesús sawãmecũcure, “Riacoami,” na caĩmiatacũãrẽ, Pablo p̄ame, “Tunu cãã, catiri ãnicõãñami,” na ñiwũ. ²⁰ Yu p̄ame, atie ùnierẽ, “¿Dope bairo yu ácuati?” ï tũgoñarĩ, atore bairo cã ñiwũ Pablöre: “Mua, ¿Jerusalẽp̄m m̄m ágaetiayati? ¿Top̄m m̄m ya wãme m̄m caĩroarije ùnierẽ na ññabeserotigu?” cã ñiwũ. ²¹ Bairo cã yu caĩmiatacũãrẽ, bairo boemi. Cã caátajere nocãrõ carotimasĩ marĩ quetiup̄m emperador p̄ame cã caĩñabesero roquere bowĩ. Bairo cã caboroi, ato preso jorica wiip̄m cã yu tuarotiwũ mai, cãrẽ yu cajomasĩpa rãm̄m caetaparo jũgoye —qũĩñupũ Festo Agripare.

²² Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Agripa:

—Yu cãã, cã, Pablo cã caĩrĩjẽrẽ yu tũgogamicap̄m.

Bairo cã caĩrõ, Festo p̄ame qũĩñupũ:

—Ñamirõcãã cã m̄m tũgogu.

²³ Torena, cabusuri rãm̄m caãno, Agripa, cã numo Berenice mena nocãrõ caroaro nucãbũgo masĩrĩqũẽ mena, “Quetiuparã jãã ãniña,” Irã, jããñuparã na caneñañucũrĩ arçap̄m. Na bero jããñuparã soldaua quetiuparã, bairi ti macã macããna caãnimajũrã cãã. Bairo na caetaro ñña, Festo p̄ame cã ãmãarẽ na

piiatí rotijoyupũ Pablöre. ²⁴ Bairo Pablo cū caetaro, atore bairo na iñupũ Festo caneñarārē:

—Mũ, Quetiupau Rey Agripa, mujãã ato jãã mena caneñarĩ majã cūārē, ãni Pablo cū cabairiquere mujãã yũ quetibujupa mai: Judío majã nipe-tiro, Jerusalén macããna Cesarea macããna cūã yutu etarĩ, ãni cū caátajere busupainucũñama. Bairo cū busupainucũrĩ yua, awajarique mena “¡Cũ pajĩãrotiya!” nairõ ñinucũñama. ²⁵ Bairo na caĩmiatacūārē, yũ pũame roro cū caátiere yũ bócañaētiña. Bairi cū cayasimasĩrõ maniña. Baiřna, cū caátajere nocãrõ carotimasĩ marĩ quetiupau emperador cū caĩñabeserore cū caboroi: “Toroque cū emperador tũpũ cū yũ jogũ,” ñi tũgoñaapũ. ²⁶ Bairo cū jogatũgoñamicũã, cariape ãni dope bairo cū cabaijũgoriquire masĩētĩrĩ, marĩ quetiupau emperadore yũ quetibujũ woajomasĩētĩña mai. Bairi cū yũ piiatĩrotijoyapũ, mũ, Quetiupau Rey Agripa, mujãã aperã cūã, cū cabairijere mujãã cajēniñaparore bairo ĩ. Bairo cū mujãã cajēniñarĩjērē tũgo yaparori bero, jĩcã wãme ũno yũ pũame emperadore yũ quetibujũ woajomasĩgu yua. ²⁷ Baiřna, caĩpeire bairo yũ baibujioũ tie ũnie quetire woajoecua, marĩ quetiupau emperador tũpũ preso joricare yũ cajoata —na iñupũ Festo to macããna caneñaatãnarē.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

¹ Bairo cū caĩrõ bero, atore bairo qũĩñupũ Agripa Pablöre:

—Mũ majũ quetibujupa mũ cabairijere.

Bairo cū caĩrõ, Pablo pũame cū wãmorē ñumũgõrĩ atore bairo qũĩñupũ Agripare: ² “Yũ useanijãñũña ãmerē yũ cabairijere mũ nocãrõ carotimasĩ, mũ cabusũrotiro jũgori. Bairo mũ cabusũrotiroi, yũ pũame judío majã yũre na cabusũjãrĩjē nipetirijere mũ yũ quetibujũ masĩgu. ³ Mũ, nocãrõ carotimasĩ, judío majã marĩ caatiãnierē mũ masĩjãñũña. Tunu bairoa marĩ ya wãme marĩ caãmeo busũriquer netõnucũrĩjē cūārē mũ masĩjãñũña. Bairo cabai mũ caãnoi, caroaro mena yũ caquetibujũrijere mũ catũgoro yũ boya.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ “Judío majã nipetiro masĩrãma cawãmaũ ãcũpũã na watoare ãcũ yũ caatiãnijũgoatajere. Yũ ya yepapũ ãcũ, bairi Jerusalén macãpũ cūārē ãcũ, yũ caatiãnajērē masĩrãma. ⁵ Tunu bairoa fariseo ya poa macããcũ yũ caãnie cūārē masĩrãma. ‘Torea bairo niñami,’ mũrē ĩ quetibujũ masĩrãma, na mũ cajēniñaata. Fariseo poa macããna pũame judío majã toçãnacã poa macããna netõjãñũrõ Dios yaye quetire jãã tũgõsanucũña. ⁶ Marĩ ñicũjãã ãnanarē Dios cū caijũgoyeticũrĩqũērē cariape yũ catũgorije wapa ãmerē ñiña beserotirã átiyama yũ pesua. ⁷ Marĩ yarã Israel yepa macããna pũga wãmo peti řupore pũga pēnirõ cãnacã poari majũ caãna pũame Dios cū caijũgoyeticũrĩcãrõrē bairo cū caátipeere coterã átiyama. Bairo coteri yua, mũmũrecóo, ñamii cūārē, cūrē caĩroarã pũame cū ñubuecõã ãninucũñama. Tierea yũ cūã yũ cacoterije wapa yũ pesua pũame ãmerē yũ busũjãrã átiyama. ⁸ Mujãã, yũ caĩrĩjērē catũgorã, ¿dopēĩrã camasã cariacoatãnarē tunu Dios cū cacatiorijere cariape mujãã tũgoetiyati?

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

⁹ “Yũ cūã cajũgoyepũre, ‘Jesús Nazaret macããcũ yaye quetire catũgõsarãrē capee roro majũ na yũ átigu,’ ñi tũgoñawũ. ¹⁰ Bairo ĩ tũgoñarĩ, tore bairo yũ apũ Jerusalén macãpũ. ‘Narē ñeña,’ sacerdote majã quetiuparã na caĩwoarica

pūrō, papera pūrōrē cūgori, preso jorica wiipw na yw joww Jesucristore catūgousarārē. Tunu na ūnarē aperā, na capajīārero īñarī, ‘Nūjāñuñā bairo na caáto,’ ñi tūgoñanucūwū. ¹¹ Nairō popiye na baio joroque na yw ápw, Jesús mena na catūgoñatutujānaparore bairo ī. Nūbuerica wiiri caāno cārō caānarē, bairo na yw ápw. Bwtioro majū na ūnarē yw pesucapw. Bairo narē bwtioro capesucacw ānirī, ape macāñīpw cūārē yw ápw, to macāñarē popiye na átíacú.

Pablo cuenta otra vez su conversión

(Hch 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Torecw, popiye na baio joroque átigw, jīcā rāmw Damasco macāpw yw ápw. Bairo sacerdote majā quetiuparā, ‘Narē ñeña,’ na cañwoarica pūrō mena na cañerotijoricw yw āmw. ¹³ Bairo na cañerotijoricw ānirī Damasco caátíwā yw caátó caāno, pasaribota caāno jōbui macāājē caasiyarije ūnierē ñiñawū. Bairo tiere yw caññarō, muipw netōrō caasiyarije pwame yw, yw mena caáná tūpw asiya etaww. ¹⁴ Bairo caasiyaetaro, jāā nipetiro yeparw jāā ñacoapw. Bairo yeparw jāā caāno, atore bairo jīcāw ywre cū cañbusocajorore yw tūgoww hebreo yaye mena: ‘Saulo, Saulo, ¿dopēī ywre mw pesucūiyati? Wecw cū caágaetie jūgori cū upaw pwame āpōā yucw mena cūrē cū catuapuaatato bero cū majūā royetunemoñami. Torea bairo mw cūā mw majūā mw royetuya mw caátipeere yw caborore bairo mw caáperie jūgori.’

¹⁵ “Yw pwame, ‘Quetiupaw, ¿ñamw ūcū mw āñiñati?’ cū ñi jēñiñawū. Bairo yw caīrō, atore bairo ñinemowī tunu: ‘Ywa, Jesús Nazaret macāācū yw āñiña. Roro yw átigw, mw causaww yw āñiña. ¹⁶ Wāmñucārī mw caátí macāpw ácāja. Ywre cajuácw mw āñigu. Tunu bairoa āme yw mw caññarījē, tunu yw mw caññanemopee cūārē caquetibujupaw mw āñigu. Bairi āmerē mūrē yw buiaeta īñoña. ¹⁷ Judío majā, judío majā caāmerā cūārē na yw netōōgw. Bairi mūrē natw jou yw átiya āmerē. ¹⁸ Camasā pwame cacaapee biarārē bairo caāna niñama. Bwtioro canaitīārōpw caāñesēārārē bairo caāna niñama. Bairo caāna nimirācūā, cacaapee pāārārē bairo, tunu cabusurōpw caāñesēārārē bairo caāna nigarāma mw caquetibujurijere na catūgousaro jūgori. Wātī, na quetiupawre bairo cū caāñinemorō yw boetiya. Dios yaye queti pwame roquere na catūgousarore yw boya. Tunu bairoa yw mena na catūgoñatutuarore yw boya. Bairo na catūgoñatutuarō, roro na caátajere na yw masiriyobo jagw. Dios yarā caroarā mena na cūā na ānio joroque yw átigw. Bairi mūrē natw yw quetibujw rotijoya,’ ñi quetibujwī Jesús.

Pablo obedece a la visión

¹⁹ “Bairi quetiupaw rey Agripa mūrē ñinemoña: Ūmurecōorpw caācū ywre cabuiaetaricw ywre cū caátirotirore bairo yw ápw. Cūrē yw botioerpw. ²⁰ Bairi atie, cū yaye quetire Damasco macāñarē yw quetibujw jūgoww. Cabero Jerusalén macāña, bairi nipetiro Judea yepa macāña, judío majā, judío majā caāmerā cūārē atore bairo na ñi quetibujw: ‘Dios mena tūgoña qūēnoña roro mujāā caátíñajērē. Tere tūgoña qūēnorī, Dios cū carotirore bairo pwame ása. Bairo caroaro āñajē pwamerē mujāā caáto īñarā, camasā pwame, “Bairi na yerire merē wasoa yaparoupa,” ī masīgarāma,’ na ñi quetibujw. ²¹ Atiere yw caquetibujurije wapa, judío majā pwame templo wiipw yw caāno, ñerī yw pajīāgamiwā. ²² Bairo yw na caátigamiatacūārē, Dios pwame yw juáticōā ninucūñami. Bairo yw cū caátói, nipetiro camasā quetiuparā, cabugoro macāña cūārē yw quetibujucōā āñinucūña ati rāmūrī cūārē mai. Profeta majā, bairi Moisés ānacū cūā, cabaipeere na caquetibujucūrīqūērē bairo jeto na yw quetibujunucūña camasārē. Di rāmw ūno ricaati wāmerē na yw

quetibujetiya. ²³ Atore bairo marĩrẽ ĩ quetibujũ jũgoyeticũñañupã Moisejãã: ‘Popiye bairi bero, riacoagumi Mesías, Dios cã cajou. Cũã nigumi cariacoatacu nimicãã tunu cacatijũgorau. Tunu bairoa marĩ Israel poa macããna, ape poari caãna cããrẽ caroa queti, na canetõpeere na quetibujũgumi Mesías,’ ĩ quetibujũ jũgoyeticũñañupã Moisejãã,” ĩ quetibujũyupũ Pablo Agripare.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Bairo Agripare cã cabairiquere cã caĩquetibujuripaũa, Festo puame atore bairo quĩñupũ Pablõre busurique tutuaro mena:

—¡Pablo mi mecũcõãña! Butiõro tiere mũ cabuerije jũgori camecũrẽ bairo açu mũ baiya.

²⁵ Bairo cã caĩmiatacũãrẽ, atore bairo quĩñupũ Pablo:

—Nocãrõ caãnimajũũ Festo, cariape murẽ ñiña: Mecũ mee yũ baiya. Yũ cabuerije cariape ñiña. Bairi tiere cariape catũgoñau puame cabero, “Cariarepe caquetibujurije ñiña,” ĩ masĩbujõumi. ²⁶ Ñia ñiñami quetiupau rey Agripa tie yũ caĩquetibujurijere caroaro camasĩ cãã. Bairo caãcũ cã caãnoi, uwiricaro mano tiere cã yũ quetibujõya. Yũ caquetibujurije puame cayasiõro ñnopũ cabairique mee ñiña. Nipetiro camasã judio majã na caĩñarõ baiyupa. Bairi quetiupau rey Agripa cãã tiere masĩjãñuñami —quĩñupũ Pablo Festore.

²⁷ Quĩ yaparo yua, atore bairo quĩñupũ Pablo quetiupau rey Agripare:

—Nocãrõ caãnimajũũ Rey Agripa, ¿profeta majã marĩrẽ na caĩjũgoyeticũrĩquẽrẽ cariape mũ tũgoyati? “Cariarepe tiere tũgoyami,” ñi tũgoñãña.

²⁸ Bairo cã caĩrõ, bairo quĩñupũ Agripa Pablõre:

—Ato cãrõã mũ caquetibujurijeaca mena Jesure caĩroau, ¿cristiano yũ ãnio joroque yũ mũ átigayati?

²⁹ Pablo puame atore bairo quĩñemoñupũ tunu:

—Capee busurique mena, o petoaca yũ cabusurije to ãnimitacũãrẽ, mũ, nocãrõ caãnimajũũ, bairi ato macããna nipetiro ãme yũ caĩrĩjẽrẽ catũgorã cãã yũre bairo Cristore catũgoũsarã mũjãã caãnierẽ yũ boya. Āpõãwẽ cadena mena popiye yũre bairo jiyaricarã mũjãã caãno roquere yũ boetiya —quĩñupũ Pablo Agripare.

³⁰ Bairo cã caĩrõ tũgo, quetiupau rey Agripa wãmũncãñupũ. Tunu bairoa quetiupau gobernador Festo, bairi Berenice mena, nipetiro to caruirã cãã wãmũncãñuparã. ³¹ Bairo wãmũncãñĩ bero yua, ape aruapũ acoásuparã, Pablo cã cabairijere ãmeo busurãã. Topũ atore bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—Cã, Pablo, ñee ñnie buicũperiyami. Bairi cã cayasimasĩrõ maniña. Tunu bairoa preso jorica wiĩpũ cã caãnipee cãã maniña —ãmeo ññuparã.

³² Bairo ãmeo ĩ yaparori bero, bairo quĩñupũ Agripa Festore:

—“Emperador romano yũ cabairijere cã caĩñabesero roquere yũ boya,” cã caĩtẽcõãta, mũ majũã cã mũ wiyomasĩbujõu —quĩñupũ.

27

Pablo enviado a Roma

¹ Pablõre Italia yeparũ na cajogatũgoñarĩcãrõrẽã bairo caetaro, Pablo, aperã preso jorica wiĩ caãna cããrẽ na nuniwã jĩcãũ quetiupau capitã, Julio sawãmecũcure, “Topũ narẽ cã neápãro,” ĩrã. Julio puame soldaua quetiupau emperador ñmũna mena macããcũ jĩcãũ ãmi. ² Torena, Adramitio macãrẽ etari, cũmua capairica, Asia yepa macããrĩpũ caãgarica mena ájããrĩ, jãã acoápũ. Jãã mena ámi Aristarco cãã. Cã puame Macedonia yeparũ Tesalõnica macã macããcũ ãmi. ³ Bairo ána, cabusuri rãmũ caãno Sidõn macã petapũ jãã etawũ.

Торꝑ ꝓã caetaro, Julio ꝑꝓame caroaro ꝑꝑcũbꝑgorique mena cũ ámi Pablöre. Cũ bapa to macããnarẽ na ññañesẽã rotiwĩ Pablöre, cũ na cajuátinemoparore bairo ì. ⁴ Cabero ti macãꝑꝑ caãniatana cũmua mena jãã áꝑú tunu. Chipre yucꝑroa etarã, caãcõ ñugõã ꝑꝓame jãã netõmasĩẽꝑũ, wĩno jãã riape capapuro jũgori. Torenã, cariape ñugõã ꝑꝓame jãã netõáꝑú. ⁵ Bairo ti yucꝑroare netõánã, Cilicia, bairi Panfilia cawãmecuti yepaa tꝑꝑũ, ria capairiyare jãã ꝑẽñanetõáꝑú. Bairo ꝑẽñanetõ áná yua, Mira cawãmecuti macã Licia yepa macãã macãꝑꝑure jãã etawũ.

⁶ Bairo torꝑ jãã caetaro bero, soldaua quetiupꝑũ capitán ꝑꝓame cũmua caparica Alejandría macãĩ caatiátaca, Italia yepꝑũ caatiare bócaetawĩ. Tiare bócaetari yua, tia mena jãã árotiwĩ. ⁷ Bairo cũ cajoatana áná yua, wĩno jãã riape capapuro jũgori, capee rãmũrĩ majũ jãã yowowũ. Bairo yowomirãcũã, bũtioro popiye petiri beropũ jãã etawũ Gnido cawãmecuti macã riapepũ. Bairo wĩno jãã riape mai capapucõã ãnirecoaro jũgori, Creta yucꝑroapũ Salmón cawãmecuti petatũ caãcõ ñugõã ꝑꝓame jãã netõáꝑú. ⁸ Ti yucꝑroa tãñipũ netõánã yua, dopẽĩ ñena majũ popiye bero, Caroa Petaari cawãmecuti petare jãã etawũ. Ti peta ꝑꝓame Lasea macã tꝑꝑũ ãmũ.

⁹ Yoaro jãã cabaitutuátói, merẽ ꝑuebũcũ cõñarõ majũ baiwũ. Wĩno bũtioro capapuparo jũgoye ãmũ. Bairi yua, uwiomajũcõãwũ, jãã canetõáꝑáta. Bairo cabairo ññarĩ, atore bairo na Ìmiwĩ Pablo:

¹⁰ —Mũjãã, ati cũmuarẽ cajũgori majã, marĩ canetõáꝑáta, uwijõãñũña. Bairo carorore marĩ caáꝑáta, atia cũmua, bairi marĩ cajeátie cũã yasicoagaro. Marĩ cũã marĩ yasicoabujiorã —na Ìmiwĩ Pablo.

¹¹ Bairo cũ caĩmiatascũãrẽ, soldaua quetiupꝑũ capitán ꝑꝓame Pablo cũ caĩrĩjẽrẽ cariape tũgoemi. Ti cũmua upꝑũ, bairi cũtũ macããcũ capitájãã na caĩrĩjẽ ꝑꝓamerẽ cariape tũgowĩ. ¹² Apeyera tunu ti peta, Caroa Petaari ꝑꝓame, ꝑuebũcũre to netõáꝑáta, ñũẽꝑũ. Bairo tia caánã ñipetiro jãñũrĩꝑua ti petare tuagaema. “Fenice macãã petapũ roque ꝑuebũcũre marĩ canetõãta, ñubujioro. Торꝑ marĩ ároa,” ñwã. Mai, Fenice peta cũã Creta yucꝑroapũ caãnimiatascũãrẽ, wĩno, muipũ cũ cawãmũatĩ ñugõã cawarua jope caatie, tunu ape ñugõã cawarua jope caatie cũã tutuaro mena ti petare papuetoesuparo.

La tempestad en el mar

¹³ Bairo jĩrĩãcã wĩno ape ñugõã warua jopei caatiere ññarã, “Marĩ ánemogarã tunu,” jãã ì tũgoñawũ. Bairo ì tũgoñarĩ yua, ti petapũ caãnimiatana jãã acoáꝑú catãni Creta yucꝑroatũaca. ¹⁴ Bairo cabero yua, caãno tũsaroa ape wãme wĩno catutuariye majũ muipũ cũ cawãmũ atõ cawarua jope caatie ꝑꝓame jãã papuetajũgowũ. ¹⁵ Bairo tutuaro capapuroi, jãã cũmuarẽ papũ ãmejoreo jojúgowũ. Bairi cũmua ꝑꝓame wĩno caató riapere caãmasĩẽtõĩ, “Toroque wĩno caató ꝑꝓame to ácõãto,” jãã ñwũ. ¹⁶ Tore bairo áná yua, jicã yucꝑroa Cauda cawãmecuti poaacãꝑꝑure jãã netõáꝑú, bũtioro wĩno capapuroaeti ñugõã ꝑꝓame. Bairo ti poare netõátĩ yua, popiye mena cũmua õcããcã, jãã bereore jãã catũgãricãrẽ jãã nejããwũ capairica cũmupũ. ¹⁷ Bairo tiare nejããrĩ bero, yũtawẽẽrĩ capaca mena ti cũmua capairicare tũgã ãmejoreori jiyatuwã usũro, “Wĩno papupeere,” ñrã. Cabero, “Sirte cawãmecuti paputiropũ marĩ rocaware,” ì uwiri yua, jutii aseri wĩno cañerĩjẽ tia buipũ na cayoriquere õwãruiwã. Bairo na caató, wĩno ꝑꝓame noo caboropũ cũmuarẽ papujowũ. ¹⁸ Cabusuri rãmũ caãno mai netõjãñũrõ tutuaro wĩno capapurecoaro ññarĩ, ti cũmua na cajeátie apeyere riapũ reñuarũgowã, “Ti cũmua to wãmũ paáto,” ñrã. ¹⁹ Itia rãmũ caató, wĩno cajãnaetore ññamirĩ yua, na majũã ti cũmua macããjẽ majũ cũãrẽ riapũ reñuawã. ²⁰ Capee rãmũrĩ majũ muipũ ãmũreco

macããcũ, ñocõã cããrẽ jãã ñãerpũ. Tunu bairoa wĩno butiuro papunucũwã. Bairo cabairoi, “Dope bairo marĩ bai netõmasĩena. Atoa marĩ yasicogarã,” jãã ñ tũgoñawã.

²¹ Capee rũmurĩ ugari mee jãã ápũ. Bairo cabairo ñña, Pablo ruame jãã nipetiro watoaru wãmynucãrĩ atore bairo jãã ñwĩ:

—Yũ yarã, “Creta yucũroaru marĩ tuaroa,” mujããrẽ yũ caĩquetibũjuyãtajere cariape mujãã catũgoata, atore bairo roro majũ marĩ tãmnoetibujioatana.

²² Bairo cariape yũre catũgoetiatana nimirãcũã, yapapuaeticõãña. Marĩ mena macããcũ jĩcãũ ñcũ yasietigũmi. Ati cũmua jeto yasigarõ. ²³ Ñme ñmirẽ yũ buiaetaami ángel, Dios cũ cajõn, cũ yũn cũ carotiricu yũ caãnoi. ²⁴ Cũ, ángel ruame atore bairo ñiami: “Mũ, Pablo, quetiurũ emperador romano yũre mũ cabairiquere caquetibũjũrũ mũ ñniña. Bairi uwieticõãña. Mũ jũgori, mũ, nipetiro ati cũmua macããna cããrẽ mujãã cayasibujiopeere ñnotabojagũmi Dios,” ñi quetibũjũami ángel. ²⁵ Torena, yũ yarã tũgoña yapapuaeticõãña. Yũ ruame, Dios mena yũ tũgoñatutuaya. Bairi, “Yũre ángel cũ caĩquetibũjuatatore bairo cariape baigarõ,” ñi tũgoñaña. ²⁶ Bairi marĩ cayasietimiatacããrẽ, wĩno ruame marĩ papurocapeogaro jĩcã yucũroaru —jãã ñ quetibũjũwĩ Pablo.

²⁷ Creta yucũroaru caãniatana áná, ruãga semana bero ria capariya Adriático sawãmecutiare jãã etawũ. Wĩno ruame noo caboro jĩcã ñũgõã ruame, ape ñũgõã ruame caatie jãã papujonucũwã. Bairo jããrẽ wĩno caãtiãno, ti cũmua macããna marineros ruame ñami recomacã caãno, “Marĩã yepa tũrũ etarã marĩ baibuaya,” ñ tũgoña masĩcõãwã. ²⁸ Bairo tũgoñamasĩcõãrĩ yua, jĩcãwẽ, yutawẽ mena riaru ruiojo cõñawã, “¿Nocãrõ to ñcũãñati?” ñrã. Bairo na caãticõãrõ, treinta y seis metros majũ ñcũãrõ ñmũ. Cabero cajũgoye jãñũrĩ tore bairo ñma tunu. To ruame veintisiete metros majũ ñcũãrõ ñmũ. ²⁹ Bairi, “Ëtã rupaaruẽ marĩ rocaware,” ñrã, ñpõãpãrĩ anclas canucãrĩjẽ baparcãnacãpãrĩ majũrẽ ti cũmua waturicaro causaro ruame reñuajori jiyatuwã. Bairo tie canucãrõ jũgori jĩcãrua capasaro ñno, Diore, “Tãmurĩ to busuãto,” qũĩ jẽniwã. ³⁰ Ti cũmua macããna paabojari majã marineros ruame, “Cũmua õcããcã mena marĩ ruticoãroa,” ñmeo ñũpã. Bairo caãmeo ñatana ñnirĩ yua, “Ñpõãpãrĩ anclas canucãrĩjẽrẽ cajũgoro ruame reñuajori jiyatunemogarã jãã átiya,” ñtori, cũmua õcããcãrẽ ruiojogamiwã. ³¹ Bairo na caãtigarijere ññarĩ, Pablo ruame quetiurũ capitãn, cũ ñmũ soldaua cããrẽ atore bairo na ñwĩ:

—Ñnoa ati cũmuaru na catuaeticõãta, dope bairo mujãã bai netõmasĩẽtĩgarã.

³² Bairo Pablo cũ caĩrõ tũgo, soldaua ruame ti cũmuacãrẽ jiyari cawẽẽrĩrẽ pajureri weneroca ñuajowã riaru.

³³ Cabusuripũ yua, Pablo ruame jĩcã wãme ugarique ñnierẽ nipetiro jãã caũgaro bori, atore bairo jãã ñwĩ:

—Merẽ ruãga semana etaya mujãã caũganucũrõrẽ bairo mujãã caũgaeto jeto. “¿Dope bairo marĩ bairãati?” ñrĩquẽ jetore tũgoñarĩ, yoaro mujãã ugaetiya.

³⁴ Bairi jĩcã wãme ugarique ñnierẽ mujããrẽ tutuaro mena yũ ugartiya. Mujãã caũgaro boya, mujãã cacatigaata. Cariape mujããrẽ ñiña: Nĩ jĩcãũ ñcũ marĩ mena macããcũ yasietigũmi. Mujãã poawẽ jĩcãwẽãcã ñno yasietigaro —jãã ñwĩ Pablo.

³⁵ Bairo ñ yaparo yua, pan rupaare nerĩ, nipetiro na cañhajori Diore, “Mũ ñũjãñũña jãã mena,” ñ jẽniwĩ. Jẽni yaparori, pããrẽ carecomacã tiare peenerĩ ugawĩ. ³⁶ Bairo cũ caũgaro ññarĩ, nipetiro tũgoña tutuanemorĩ na cãã ugawã.

³⁷ Jãã, ti cũmuaru caãna doscientos setenta y seis majũ jãã ñmũ nipetiro. ³⁸ Noo

na caboro cārō ugari bero yua, ti cūmua macāñjē trigo poarire riapū reñuajo peyocōāwā ti cūmua butioro canucārō jūgori, ati cūmua to wāmu paāto, ĩrā.

Se hunde el barco

³⁹ Cabusuripaū caāno yua, ti cūmuarē paari majā marineros pūame yucapōare ĩnarī, “Tame, ¿noo ūnorū marī etayati?” ĩwā. Bairo ti yucapōare masīētmirācūā, carupa arūarū paputiro yepare ĩñajowā. Ti paputirore ĩnarī yua, “Topū ati cūmuarē marī cawatupāāmasiāta, ti paputiropū marī maamasīgarā,” āmeo ĩwā. ⁴⁰ Bairo ĩrī yua, canucārīpāĩrī, āpōāpāĩrī anclare na cajiyaata wēērīrē toa pajure rucōāwā. Bairo āti yaparori bero, capaca tia cūmuarē waatujoricapāĩrīrē na cajiyarapomiatajere ōwāwā tunu. Tiere ōwā yaparo, ti cūmua ĩqūēā pūame macāā asero, jutī aserore tūgāmugōyowā. Bairo na caāto, cūmua pūame paputiro riaperū pāājūgowū. ⁴¹ Bairo átó yua, ti cūmua pūame caūcūāēto, paputiro buipū rocapeacoarū. Topū rocaperi, cajūgoro pūame dope bairo ātitūgāwūjo masiā mano, usūro majū āmu. Bairo cabairoi, ti cūmuarē waturicatua pūamerē ocoturi jabe peerecōājūgowū yua.

⁴² Bairo cabairo ĩnarī, soldaua pūame preso caānarē na pajīāgamīwā, ĩcāū roca űuaāti cū barutieticōāto, ĩrā. ⁴³ Bairo na caātigamiatacūārē, na quetiuparū capitān pūame, Pablōre canetōōgan ānirī, bairo na ātirotiemi. Atore bairo pūame bai rotiwī: “Nipetiro cajūgoye cabaamasīrā rocañua āti, baa ánāja catūnipū,” jāā ĩwī. ⁴⁴ Aperā cabaamasīēna pūamerē yucapāĩrī, o apeye ti cūmua sawatiapāĩrī mena na pasa pāārotiwī. Tore bairo ātiri nipetiro catūnipū jāā netō etapeticōāwā, ĩcāū ūcū yasiricaro mano.

28

Pablo en la isla de Malta

¹ Jāā nipetiro catūnipū jāā capāāetapetiro, ti yucapōa macāāna pūame, “Ati yucapōa Malta cawāmecuti poa niña,” jāā ĩ quetibujūwā. ² To macāāna camasā űujāñuwā jāā mena. Oco caocarō butioro sawūnarō jūgori peero, pairi peero jāā riobojawā. Riori bero, jāā piijowā, jāā jūmarotirā. ³ Mai, Pablō pūame pee caboporiyere cajeatacu ānirī, ti peeropū wetīāwī. Bairo cū cawetīā ānirāna, āña peerū caāniatacu caasirījere uwiri cawiti ācū, Pablō wāmorū cū bacarocayoā etawī. Topūna tusacōāwī. ⁴ Ti yucapōa macāāna pūame, āña Pablō wāmorūna cū tusarore ĩnarī, atore bairo āmeo ĩwā na majū: “Āni camasā pajīāreri majōcū ācāmi. Bairi ria capairiyare canetōatacu nimicāā, roro cū caātaje wapa riacoagūmi. Marī jūgūēō cariape caācō cū cacatiro boecomo,” āmeo ĩwā.

⁵ Bairo na caīmiatacūārē, Pablō pūame āñarē wēēroca tīāwī peeropū. Bairo ātiri bero, dope bairo baiemi Pablō. ⁶ Nipetiro to macāāna pūame, “Jicoquei cū bipicoagaro,” ĩmiwā. “Cabipieticōāta, masiā mano caāno tusarōā űnarocacūmu riacoagūmi,” ĩ tūgoñamiwā. Yoaro bairo cū cabaipere ĩnacoteñamirī yua, ricaati tūgoñawā tunu: “Āni, caāmū mee, jūgūē ūcū ni-buayami,” ĩwā.

⁷ To jāā caānotūaca āmū Públīo cawāmecūcu, ti yucapōa macāācū caānimajūū ya yepa. Cū, Públīo pūame caroaro mena jāā bocāwī. Bairi itia rūmū majū jāā juātinemowī, cū ya wiipū jāā caāno. ⁸ Tiwatoare Públīo pacū būgoye, riī yopotaje mena rīau yosawī. Bairo cū cabairo, Pablō pūame gūñīaū āmī. Cū turū eta, Diore jēnirī bero, carīaure cū rūroarū cū wāmorīrē űīgāreowī. Bairo cū caātoa, caticōami carīayecūtimiatacu pūame yua. ⁹ Bairo Pablō cū caātiere tūgorā, ti yucapōa macāāna aperā carīayecūna cūā cū turū etawā, na riayere cū netōōrotirā etarā. Bairo na caetaro, Dios cū camasiōrījē mena na,

nipetirore na catiowī Pablo. ¹⁰ Bairo Pablo na cū caátoi, capee wāmerī jāā átiroawā. Cabero ti yucuroa caāniatana cūmua capairicaru tunu jāā caájāārī rām̄u caetaro áná, jāā cacūgopee caāno cārōrē jāā nuniwā.

Pablo llega a Roma

¹¹ Bairi itiarā muir̄na majū ti yucuroare ānirī bero, cūmua ōcāācā jāñurīrē jāā ájāāwā. Ti cūmua ruame Alejandría macāī caatiataca, ti yucuroaru puebusare canetōátaca ām̄u. Tia ruame, caīqūēār̄u aperā camasā jūgūēā Cástor, bairi Polux cawāmecuna na cabaurijeji wāmecuti tusawu. ¹² Tia mena áná yua, Siracusa petaru jāā etawu. Topu etari, itia rām̄u majū jāā tuawu. ¹³ Siracusaru caānimiatana catūniaca jāñurī jāā ápú tunu. Bairo áná yua, Regio macāru jāā etawu. Cabusuri rām̄u caāno, wīno ape nūgōā warua jopei caatie jāā etawu. Tie watoa áná, cabusuri rām̄u caetaro, jāā etawu Puteoli cawāmecuti macārē. ¹⁴ Ti macāru etarā, jāā bocāetawu jīcāārā marī yarā Jesure catūgousari majārē. Na ruame, “Jīcā semana jāā mena mujāā tuagarā,” jāā īwā. Bairo bairi beroru jāā etawu Roma macāruere yua. ¹⁵ Mai, marī yarā Roma macāāna ruame merē tūgoypa jāā cabairijere. Bairo tie quetire catūgoatana jīcāārā maaru, Foro de Apio cawāmecutoru jāā bocāwu. Aperā Tres Tabernas cawāmecutoru jāā bocāwu. Bairo jāārē na cabocāro īnarī, Pablo ruame, “Jāā mena m̄u űujāñuñā,” qūī jēniwī Diore. Tūgoña yeri tutuanemo joroque cū āma. ¹⁶ Bairi Roma macāru jāā caetaro bero yua, to macāāna quetiuparā ruame Pablore noo cū caboriparu cū ānirotiwā. Bairārua, jīcāñ soldaure qūñnaricanūgō rotiwā.

Pablo en Roma

¹⁷ Itia rām̄u Roma macāru jāā caetaatato bero, Pablo ruame ti macā macāāna caānimajūrārē na piijowī. Cabero cū turu na canēñapetietaro bero īña, atore bairo na īwī:

—Yu yarā tūgoya: Marī yarā judío majārē jīcā wāmeacā űno roro na yu árewu. Tunu bairoa marī űnicūjāā ānana na caātīñajērē bairo marī caātinucūrījē cūārē jīcā wāmeacā űno yu busupaieru. Bairo yu caāperimiatacūārē, judío majā Jerusalén macāāna yure űnerī, yu jowā romano majārē. ¹⁸ Romano majā ruame yu cabairijere jēñiña yaparori bero, “Pablo ñe űnie buicuperiyami. Bairi cū cayasimasirō maniña,” īrī, yu wiyogamiwā. ¹⁹ Bairo yure na cawiyogamiatacūārē, Jerusalén macāāna judío majā ruame bairo na caáto boema. Bairo na caboeto īnarī yua, “Emperador romano yu cabairijere cū caññabesero roquere yu boya,” na űniwā. Yu ya poa macāāna na caātiere yu cabusujāgarije camanimiatacūārē, bairo na űniwā. ²⁰ Bairi yua, āmerē mujārē yu piijoaru, mujārē īña, mujāā mena busugu. Marī israelita majārē Díos cū caijūgoyticūrīqūērē cariape yu catūgousarije wapa ati wēērī cōmee wēērī cadena mena jiyaricu yu āniña —na īwī Pablo Roma macāāna judío majā caānimajūrārē.

²¹ Bairo cū caīrō tūgo, bairo qūīwā:

—Jīcā carta patera űnorē judea yepa macāāna judío majā m̄u cabairijere jāā quetibujū joñāēññama. Tunu bairoa marī yarā judío majā ti yeparu caatiatana cūā m̄u cabairijere jīcā wāme űno busupaietinuññama. ²² Bairārua, atore bairo jāā tūgonucūña: “Camasā nipetiropu macāāna busupairā átiyama cawāma poare, ricaati catūgoñarī majārē,” īrīqūē jetore jāā tūgonucūña. Bairi dope bairo m̄u caītūgoñarījērē jāā m̄u caquetibujoro jāā tūgogaya —qūīwā Pablore.

²³ Bairo qūī yaparo yua, jīcā rām̄u Pablo na cū cabusupa rām̄urē besewā. Cabero ti rām̄u caetaro, capāārā camasā Pablo cū caāni wii turu

neñaetawã. Bairo na caneñaetaro bero, Pablo p̄ame Dios cū carotimasĩr̄paure, cabusuripaũ caãno narẽ cabuejũgoatacu ñamicã caãnopu na buejãnwĩ. Moisés ãnacũ cū caroticũr̄iqũerẽ bairi tunu profeta majã ãnana na cawoatucũr̄iqũe cũarẽ na ñña quetibũjũwĩ, Jesucristo, Mesías cū caãnierẽ cariape na catũgoũsaparore bairo ĩ. ²⁴ Bairo cū caquetibũjũro, jĩcããrã tiere cariape tũgowã. Aperã cariape tũgoema. ²⁵ Bairo jĩcãrõrẽ bairo cariape catũgoena ãnirĩ Pablo tũpũ caneñamiatana ti wiiri witiũgoámá. Pablo p̄ame atore bairo na ñnemoĩwĩ:

—Espíritu Santo mujãã ñicũjãã ãnanarẽ cū caĩr̄iqũe cariapea ãñupã. Atoe bairo na ññupĩ profeta Isaías jũgori:

²⁶ ‘Ati yepa macããnarẽ atore bairo na ĩ quetibũjũ ñesẽãũjã:

Ati yepa macããna yũ yaye quetire tũgomirãcũã, di rãmu ũno tiere tũgomasiẽtĩñama.

Tunu bairoa cacaapee cũgorã nimirãcũã, di rãmu ũno yũ caãtiere ññamasĩẽtĩñama.

²⁷ Ati macã macããna na yeripũ catũgoñamasĩgaetoi, cacaapee cũgorã nimirãcũã, yũ caãtiere ññamasĩẽtĩñama.

Tunu bairoa caãmoo cũgorã nimirãcũã, yũ yaye quetire tũgomasiẽtĩñama.

Na yeripũre tũgoñamasĩẽtĩñama na yũ caquetibũjũgamir̄jẽrẽ.

Bairi, “Jãã mũ netõõwã,” ñietinucũñama, qũĩ rotiyupi Espiritu Santo mujãã ñicũjãã ãnanarẽ Isaías ãnacũrẽ.

²⁸ Bairi mujãã judío majã, mujãã catũgogaetie bui, ati rãmũ judío majã caãmerã p̄amerẽ yũ quetibũjũjũgoágũ camasãrẽ Jesucristo jũgori Dios cū canetõõgarijere. Na p̄ame roque tũgoũsagarãma —na ĩwĩ Pablo.

²⁹ Bairo cū caĩr̄jẽrẽ tũgo, Roma macããna judío majã na majũ jĩcãrõrẽ bairo tũgoetiri, ãmeo busurique netõrĩ ti wiire witiámá.

³⁰ Pablo p̄ame pũga cũma majũ ãmi, aperã dinero bori cū na cawasocũr̄icã wiire. Ti wiipũ ãcũ, nipetiro cãrẽ caĩnarã etanucũrãrẽ useanir̄iqũe mena na bocãnucũwĩ. ³¹ Ti macãpũ ãcũ, uwiricaro mano cū catũgoñatutuarije mena camasãrẽ na quetibũjũ ãninucũwĩ Dios cū carotimasĩr̄paure. Tunu bairoa aperã ãñotaricaro mano marĩ Quetiupũ Jesucristo cū caãnierẽ na bueãninucũwĩ Pablo.

Tocãrõã ñña atie queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a los ROMANOS

Saludo

¹ Yñ, Pablo cawãmecucũ Jesucristore capaabojari majõcũ yñ añiña ati cartare cawoajou. Yñ beseri, yñ piijowĩ Dios, cũ yau apóstol yñ cañipeere bou. Cũ yaye queti camasãrẽ cũ canetõõriqũẽ quetire yñ quetibũjũ rotijowĩ Dios.

² Merẽ baiũa, cũ caquetibũjũrotijorã cũ yarã profeta majã ãnana mena jũgori quetibũjũcũñãñupĩ camasãrẽ cũ ya tutipũ atie caroa quetire. ³ Atie yñ caquetibũjũpree pũame marĩ Pacũ Dios macũ Jesucristo marĩ Quetiupau yaye queti, caroa queti niña. Mai, cũ pũame ati yepapũre buiaũ, ati rupau cãtũri buiauyupi rey David ãnacũ pãramirẽ bairo. ⁴ Cabero cũ cariacoamiatacũãrẽ, Dios pũame cũ camasãrĩjẽ jũgori cũ catioyupi Jesure. Bairo marĩ camasã pũame tiere ñnarĩ, “Jesús, Dios macũ catutuaũ majũ ñe ñnie carũsaecũ niñami,” marĩ caĩmasĩparore bairo ñ, cũ catioyupi. Tunu bairoa, “Cũ cũã Dios cũ caãnajẽ cãtie nipetirijere cacãgou majũ niñami,” marĩ caĩmasĩparore bairo ñ, cũ catioyupi Dios Jesure.

⁵ Dios pũame Jesucristo jũgori yñ besewĩ. Cũ yau apóstol paarique, caroa macããjẽ paarique majũrẽ yñ cũwĩ. Bairo yñ quetibũjũ rotijowĩ ati ãmũrecóo macããna nipetiroũ cũ yaye nocãrõ caroa quetire tũgousari, cũ carotirore bairo na caãtiparore bairo ñ. ⁶⁻⁷ Bairo mũjãã, Roma macã macããna cũãrẽ Jesucristo yarã mũjãã ãnio joroque mũjãã ásupi Dios, tie caroa quetire mũjãã catũgousaro jũgori. Butiuro mũjãã maiñami. Cũ ya poa cũ cabeserica poa macããna mũjãã ãnio joroque mũjãã ásupi. Bairo mũjããrẽ ñiña: Marĩ Pacũ Dios, bairo marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroare mũjããrẽ na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cũãrẽ na jonemoáto, ñiña.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Caãnijũgoro atiere mũjããrẽ yñ quetibũjũjũgoya mai: Nipetiroũ macããna useanirĩqũẽ mena tũgonucũñama Jesucristo mena caroaro mũjãã catũgoñatutuãnierẽ. Bairo tocãnacãũpũa mũjãã cabaiãnierẽ tũgori, yñ pũame, “Jãã Pacũ, mũ ñujãñũña jãã mena,” ñinucũña Diopũre. Jesucristo jũgori bairo ñi jẽninucũña. ⁹ Nipetirije yñ catutuarije mena Dios cũ carotirore bairo yñ átinucũña, cũ macũ yaye caroa quetire quetibũjũ. Bairo Dios pũame masĩñami tocãnacãnia cũrẽ mũjãã yñ cajẽnibojanucũrĩjẽrẽ. ¹⁰ Apeye cũãrẽ atore bairo cũ ñi jẽninucũña: “Mũ caborije caãmata, yũre Roma macãpũ yñ mũ árotigu. Mũrẽ catũgousarãrẽ na ñiñagaya,” cũ ñi jẽninucũña tocãnacãnia. ¹¹ Yoaro mũjãã tũpũ yñ ágatũgoña ãninucũmiña. Mũjãã, to macããnarẽ nemojãñurõ Jesucristo mena catũgoñatutuarã mũjãã cañipeere bou, mũjããrẽ yñ quetibũjũnemogaya. Bairo mũjãã tũpũ yñ ágatũgoñanucũmiña butiuro. ¹² Bairo mũjããrẽ Igu ñiña: Yñ, mũjãã cũã, pũga nũgõãpũa Jesucristo mena marĩ tũgoñatutuaa. Bairo marĩ catũgoñatutuarije caroaro yerijõrõ marĩ caãmeoquetibũjũparore bairo ñ, mũjãã tũpũ yñ áganucũmiña butiuro.

¹³ Yñ bairãrẽ bairo caãna, atiere mũjãã camasãrõ yñ boya: Ape yepaa macããna judio majã caãmerãrẽ na yñ caquetibũjũro tũgori bero, jĩcããrã cũ tũgousanucũñama Jesure. Torea bairo mũjããtũ macããna cũã na catũgousaparore bairo ñ, mũjãã tũpũ yñ áganucũmiña. Bairo áganucũmicũã, mũjãã tũpũ yñ ámasĩtĩña mai. ¹⁴ Tocãnacãũpũrea camasãrẽ besericarõ mano caroaro mena yñ quetibũjũ rotiwĩ Dios: Marĩ yaye cabũsarã, aperã marĩ

yayere cabusena, bueri majã camasĩrã, aperã camasĩena cããrẽ nipetirore yu quetibũju rotijowĩ. ¹⁵ Bairi mujãã ya macã macããna Jesucristore catũgousaenarẽ cũ yaye quetire butiro na yu quetibũjuganucũña.

El poder del evangelio

¹⁶ Noa ũna camasã tie caroa quetire na catũgousaata, na netõõgumi Dios peeroru na caãbũjiopeere. Bairi tie caroa quetire di rãmu ũno yu quetibũjuboboetiya. Caãnijũgoro tie caroa quetire nipetiro judio majãrẽ na quetibũjũgoyupa Jesujãã. Bairi ãmerẽ yua judio majã caãmerã cããrẽ quetibũjurã jãã átiya. ¹⁷ Atie queti bairo marĩ masĩõña: “Jesucristo mena na catũgoñatutuari wãme mena jeto jũgori carorije cawapa cũgoenarẽ bairo na ññañami Dios,” marĩ i masĩña. Torea bairo na ññañami cũ mena catũgousajũgorãrẽ. Atiere torea bairo i quetibũju woatuyayupa tirãmũpure: “Cañũrẽ, cũ mena catũgoñatutuan cũ cañnie jũgori, ‘Ñe ũnie carorije cawapa cũgoesu ññañami,’ qũĩ ññañami Dios,” i woatuyupa Dios ya tutipũ.

La culpa de la humanidad

¹⁸ Bairi bairo baiya: Marĩ Pacu Dios mũrecõoru caãcũ ati yepa macããna cañuena, cariape caãtiãmerãrẽ roro popiye na tãmũo joroque na átimasĩñami. Na pũame roro na caãtie mena aperãrẽ caroa cariape quetire na tũgousaetio joroque na átiyama aperã camasãrẽ. ¹⁹ Bairo na caãtimiatacũãrẽ, Dios pũame nipetiro camasãrẽ cũ caãtiãnierẽ na camasĩrõ boyami. Merẽ cũ camasĩrĩjẽrẽ na ññoñupĩ. Na, cañuena cããrẽ tiere na ññoñupĩ. ²⁰ Caãnijũgoripaurua nipetiro camasã ññañũgoasũpa ati yepa, ati mũrecõo, caãno cãrõ Dios cũ caqũenorĩqũerẽ. Tiere cañnarã majũ ãnirĩ Diore ññaetimĩrãcũã, “Ati mũrecõore caqũenorĩcũ Dios ññañami. Cũ catutuarije petietiya,” na caĩpea ñña. Bairi, “¿Dios, cũ ãnicuti? Yura mácãmi,” i tũgoñarĩ murẽ jãã ñroaerũ,” Diore na caĩpee mee ñña.

²¹ Bairo ñrĩcãrõ mano merẽ caroaro majũ cũ cañnierẽ masĩñama. Bairo cũ masĩmirãcũã, “Ãñiñami Dios ati mũrecõore caqũenorĩcũ,” qũĩ nacũbũgoetinucũñama. Diore qũĩroagaetiya. Tunu bairoa tocãnacã rãmũ camasãrẽ na cũ caññaricanũgõmiatacũãrẽ, “Jãã mena mu ñujãñũña,” qũĩ basapeogaetinucũñama Diore. Nemojãñurõ cañuena ãnirĩ ricaati majũ tũgoñarĩqũẽ jetore tũgoñanucũñama. Torenã, caroa macããjẽ cariape quetire tũgomasiẽtĩñama. ²² “Jãã, camasĩrã majũ jãã ãniña,” caĩrã nimĩrãcũã, catũgomasiẽna majũ ññañama. ²³ Bairo caãna ãnirĩ Dios tocãnacã rãmũ caññicõãninucũãrẽ qũĩroaetiya. Bairo qũĩroaetiri yua, yucu, ãtã ũnie mena camasã bauriquere bairo cabaurãrẽ na qũẽnonucũñama. Camasã cayasiparã na cañnimitacũãrẽ, na bauriquere bairo cabaurãrẽ na ñroanucũñama. Tunu macãncũ macããna minia, ñña, aperã waibũtoa bauriquere bairo cabaurã cããrẽ na qũẽnorĩ na ñroanucũñama.

²⁴ Bairo cãrẽ na caĩroaetie wapa Dios cãã na piticõãñami. Na caboro carorije nipetirije na caãtigarijere na áparo ñ, na piticõãñami. Bairo na cũ capitiro yua, na pũame netõjãñurõ roro caboborije ũnierẽ ãmeo átinucũñama. ²⁵ Cariape macããjẽ quetibũjuriquere tũgousaricaro ũnorẽã, ricaati roro ñtorique majũrẽ tũgousanucũñama. Tunu Diore qũĩroaricaro ũnorẽã, ati mũrecõo macããna cũ caqũenorĩcãrã bauriquere bairo cabaurãrẽ na ñroanucũñama. Bairo na caĩroamiatacũãrẽ, Dios roque nipetirijere caãtacu cũ caãnoi tocãnacã rãmũ cũ marĩ cabasapeocã ninucũrõ ñña. Bairoa to baiãto.

²⁶ Bairo cãrẽ na caĩroaetie wapa Dios cãã na piticõãñami, na rupau caborore bairo carorije nipetirije na caãtigarijere caboborijere na áparo ñ. Bairo na

pitiri yua, carōmia, caūmua mena na caāmeo átiparo ūnorēã, ricaati na majū carōmia pugarāpua roro āmeo átiepenucūñama. ²⁷ Caūmua cūã na majū roro āmeo átinucūñama. Roro átaje caboborije ūnie majūrē átinucūñama. Carōmia mena na caāmeo átiparo ūnorēã, na majū caūmua pugarāpua roro āmeo átiepenucūñama. Bairo roro ána yua, na majū na rupaure rorije riaye to baio joroque átinucūñama.

²⁸ Nipetirije cū caátajere iñamirācūã, Diore qūĩroagaetiayama. Bairo cū na caĩroagaetie wapa, Dios cūã na piticōãñami. “Na caboro roro ricaati na catūgoñarĩjē mena na tūgoña āmarō,” ĩ, na piticōãñami. Bairo cū caáto, na pñame nemojāñurō roro átinucūñama. ²⁹ Nipetiri wāme carorijere caátinetōmajūcōãrã niñama. Bairo caána ānirĩ bopaca iñarĩcārō mano roro átigancūñama camasārē. Tunu carōmia mena roro átiepēpainucūñama. Tunu bairoa apēye ūnierē cacūgorã nimirācūã, netōjāñurō cūgonemoganucūñama. Nipetirije carori wāmerē átinucūñama. Aperã yayere iñaugaripeanucūñama. Āmeo pajĩāganucūñama. Roro āmeo tutinucūñama. Camasārē na ĩtoepencūñama. Aperã cūã roro busupainucūñama. ³⁰ Aperã cūãrē roro na átigarã, na caáperimiatacūãrē, roro na busujānucūñama. Diore cateerã majū niñama. Aperārē na tūgoña yapapua joroque na átinucūñama. “Jāã roque caānimajūrã jāã āniña aperã netōrō,” ĩnucūñama. Na majū na catūgoñarĩjē mena roro na caátipeere tūgoñabócari roro átinucūñama. Na pacua cūãrē na baibotionucūñama. ³¹ Cariape tūgogaetimajūcōãñama. “Bairo jāã átigarã,” na caĩrĩjē cūãrē na caĩrōrē bairo áperinucūñama. Ni jicāũ ūcūrē cū maiētĩñama. Tunu apēyera roro aperã na na caĩrĩjē tūgori, na masiriyobojagatinucūñama. Aperã cūãrē na bopaca iñagatinucūñama. ³² Bairo cabaiānarē cabero na recōāgumi Dios peerop. Tiera ati yepapũ Dios cū caicūrĩqūērē masimirācūã, na pñame carorijere áticōã ninucūñama. Bairo caána ānirĩ aperã narē iñacōrĩ roro na caátiere iñarã, “Marĩ caátorea bairo na cūã roro átiyama,” ĩ useaninucūñama.

2

Dios juzga conforme a la verdad

¹ Bairi noo caána mujāã mena macāãna pñame, “Ānoa carorã cañuena niñama,” na całata, camasã na caátiere caĩñabeserārē bairo bainucūñama. Mujāã cūã narēã bairo roro caátipairã mujāã āniña. Bairi mujāã pñame aperārē, “Mujāã yaye wapa mujāã buicūtiya,” na mujāã całata, mujāã cūã narēã bairo cabuicuna mujāã tuacōãña. ² Atore bairo marĩ ĩ masĩña: “Dios pñame roro caánarē, ‘Na yaye wapa popiye na baio joroque na yũ átiyu,’ cariapea cū caicūrĩcārōrēã bairo átimajūcōāgumi,” marĩ ĩ masĩña. ³ Mujāã, “Ānoa roro caána niñama,” camasārē caĩbeserã nimirācūã, mujāã cūã narēã bairo roro mujāã átinucūñama. Bairi, “Jāã caátiere iñabeseecumi Dios,” mujāã ĩ masĩētĩña. Mujāã cūãrē mujāã caátiere iñabesemajūcōāgumi Dios. ⁴ Bai pñama mai, mujāãrē caĩñamai ānirĩ jicoquei mujāãrē iñabeseetigumi. Roro mujāã caátĩānierē tūgoña yapapuari mujāã catūgoñawasoarore bori caroaro yerijōrō cotei átiyami Dios. Mujāã pñame roque ricaati tūgoñarĩ, “Marĩ caátĩānie, ñurō Dios cū caĩñajoro. Bairi ñe ūnie cawapa cūgoena marĩ āna,” mujāã ĩ tūgoñanucūñama.

⁵ Catūgomasiēna mujāã āniña. Dios pñame caroaro yerijōrō roro mujāã caátiere mujāã catūgoñawasoapeere cū cacotemiatacūãrē, mujāã pñame yapapuari roro mujāã caátiere mujāã tūgoña wasoagaetiya. Bairo caána mujāã

cañnoi, mujãã yaye wapa pairo ãninemorõ baiya. Bairi cabero Dios cã caññabeseri rãmu caetarõ, cã caññãrõrẽã bairo cariapea netõjãñurõ popiye mujãã bairo joroque mujãã átigumi. ⁶ Ti rãmu caño Dios puame camasã tocãnacãũpurea na caátawãmerĩ caño cãrõrẽ ãñacõñari na ãñabesegumi. ⁷ Camasã jicããrã caroaro áticoã ninucũñama. Caroaro caroa macããjẽrẽ átianiganucũñama. Dios cã caññajesorije ãnierẽ átianinucũñama. Tocãnacã rãmua Dios mena ãñijnãgaetinucũñama. Na ãna roquere yeri capetietie majũrẽ na jogumi Dios. ⁸ Aperã roque na caátore bairo áperinucũñama. Na ãna Diore baibotiori cã yaye cariape macããjẽ quetire catũgoesagaena roquere tutuaro mena popiye na bairo joroque na átigumi. Carorije macããjẽrẽ na caborije jũgori tutuaro mena popiye na bairo joroque na átigumi. ⁹ Nipetiro roro caátipairã roro popiye tãmuogarãma. Caãnijũgoro judio majã cañuena tore bairo tãmuojũgogarãma. Na bero judio majã caãmerã cãã cañuena popiye tãmuogarãma. ¹⁰ Aperã caroa macããjẽrẽ caátianinucũrã roquere caroaro na átigumi Dios. Nipetiro camasã na catũgoro, “Caroaro majũ mujãã ãpu,” na ãgumi. Tunu caroa yericutajere na jogumi. Caãnijũgoro tore bairo na átigumi judio majã cañurãrẽ. Na bero judio majã caãmerã cañurã cããrẽ bairo na átigumi.

¹¹ Bairi judio majã, aperã judio majã caãmerã cããrẽ na ãñaricawoetiyami Dios. Jicãrõ tũni caroaro cariape na ãñañami nipetiro camasãrẽ. ¹² Judio majã caãmerã, Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ masĩetĩñama. Bairo tiere masĩetĩmirãcũã, tocãnacãũpua yasicoagarãma, roro na caátie jũgori. Judio majã roque cã caroticũrĩqũerẽ masĩñama. Bairo masĩmirãcũã, tiere na cabai-botiorije wapa yasicoagarãma na cãã. ¹³ “Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ na catũgorije jũgori, ñe ãnie carorije wapa cacũgoena niñama,” na ã, ãñaetĩñami Dios camasãrẽ. Cã caroticũrĩqũerẽ tũgori bero caroaro caána roquere, “Ñe ãnie carorije wapa cacũgoena niñama,” na ã, ãñañami. ¹⁴ Judio majã caãmerã Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ masĩetĩmirãcũã, na majũ caroa macããjẽrẽ na caápata, Dios cã carotirore bairo ána átiyama. Bairo na caápata, na yeripu tie carotirore bairo caátimasĩrã tuayama. ¹⁵ Bairi caroaro na caátianie mena cariape na caãnierẽ marĩ masĩõ joroque átiyama. Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ camasĩrãrẽ bairo niñama. Bairi cariape na caápericõãta, na majũ na yeripu, “Marĩ buicutiya,” ã masĩñama. Tunu bairoa caroa macããjẽrẽ na caátiatato bero caãmata roque, “Cabuimãna marĩ ãniña,” ã masĩnucũñama. ¹⁶ Atie Dios yaye queti yu caquetibũjurore bairo baicoagaro: Dios cã macã Jesure cã caññabeserotiri rãmu caetarõ nipetiro roro na catũgoñarĩjẽrẽ, yasiorõpu na caátaje cããrẽ ãñabesegumi Dios.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Mujãã, judio majã atore bairo mujãã ãrĩqũẽ cãtinucũña: “Jãã judio majã jãã ãniña. Bairi Dios puame caroaro jãã átigumi, Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ camasĩrã jãã cañnoi.” mujãã ã tũgoña wẽpãnucũña. Tunu bairoa aperãrẽ na mujãã ãnucũña: “Jãã, jãã ãniña Dios yarã cã cabesericarã majũ,” mujãã ã wẽpãnucũña. ¹⁸ Bairo cañwẽpãrã ãnirĩ atore bairo mujãã ãnemonucũña: “Jãã, Dios cã caborije ãnie jãã caátipeere jãã masĩãñuña. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ jãã camasĩrõ jũgori caroa macããjẽrẽ jetrore jãã ãñabesemasĩña,” mujãã ãnucũña. ¹⁹ Tunu cacaapee ãñaenarẽ bairo caãnarẽ cajũgomasĩrãrẽ bairo, Dios yaye quetire camasĩenarẽ, “Jãã quetibũju masĩña,” mujãã ãnucũña. Tunu bairoa canaitãrõõpu caãnarẽ cajũñaworãrẽ bairo, roro caãnarẽ, “Caroaro na jãã átirotimasĩña,” mujãã ãnucũña.

²⁰ Tunu, “Jãã p̄ame Dios yaye quetire camasiēnarē tie quetire jãã quetibuj̄u masiña. Tunu bairoa catũgoñatutuawēp̄uēna cūārē caroaro na átianio joroque jãã átimasĩña,” mujãã Inucũña. “Jãã, merē jãã cũgoya Moisés ānacũ cũ caroticũriqũērē cariape quetibuj̄urique majũrē. Tie jũgori tore bairo jãã átimasĩña,” mujãã ĩ tũgoñanucũmiña. ²¹ Bairo, “Aperārē caquetibuj̄umasĩri majã jãã āniña,” caĩrã nimirãcũã, ĩnopēĩrã mujãã majũ yeri roro mujãã caátie p̄amerē mujãã quetibuj̄ugaetiyati? “Yajaeticõãña,” caĩquetibuj̄urã nimirãcũã, ĩnopēĩrã mujãã cũã mujãã yajapainucũñati? ²² Tunu aperārē, “Apei numo mena roro átiepeeticõãña,” caĩquetibuj̄urã nimirãcũã, ĩnopēĩrã tore bairo mujãã cũã apei numo mena mujãã átiepenucũñati? Tunu camasã na cawericarārē, “Na ĩroaeticõãña,” caĩquetibuj̄urã nimirãcũã, ĩnopēĩrã na caĩroari wii macããj̄erē mujãã yajanucũñati? ²³ Tunu, “Jãã, Moisés ānacũ cũ caroticũriqũērē camasĩrã majũ jãã āniña aperã netorõ,” caĩrã nimirãcũã, tiere cabaibotiorārē bairo mujãã tuaya, tie quetire tũgousaena. Tie jũgori aperã p̄ame Diore cũ na boyetiepeo joroque āna mujãã átiya. ²⁴ Torea bairo cariape ĩ quetibuj̄uyupa Dios ya tutip̄u cūārē: “Mujãã, judío majã Dios cũ caroticũriqũērē mujãã cabaibotioĩnorj̄ē jũgori, aperã judío majã caāmerã p̄ame Diore roro cũ na bus̄upaio joroque mujãã átiya,” ĩ quetibuj̄uyupa.

²⁵ Bairop̄ua, judío majã na caānierē áti ĩnorã rupau macããj̄erē yisetarique ñujãñuña, ni ũcũ Moisés ānacũ cũ caroticũriqũērē catũgousau cũ caāmata. Moisés ānacũ cũ caroticũriqũērē catũgousaecu cũ caāmata roque, cũ rupau macããtõrē cayisetarotiricu nimicũã, cayisetaa macũrēã bairo tuacõãñami cũ catũgousaetie jũgori. ²⁶ Bairop̄ua, apei cũ rupau macããtõrē cayisetaa macũ nimicũã, Moisés ānacũ cũ caroticũriqũērē bairo caroaro cũ caatye jũgori, cũ rupau macããtõrē cayisetarotiricure bairo tuayami Dios cũ caĩñajoro. ²⁷ Bairo judío yau caāmei cũ rupaur̄u cayisetarotiecũ nimicũã, Dios cũ carotirore bairo caácsu p̄ame qũĩñabesegumi apei cũ rupaur̄ure cayisetarotiricu nimicũã, tunu bairoa Moisés ānacũ cũ caroticũriqũērē cũgomicũã, tiere catũgousaecu p̄amerē.

²⁸ Judío majãrē bairo ānajē cutaje p̄ame bui macããj̄ē átianajē mee niña. Marĩ rupau macããj̄ē yisetarotirique cũã bui marĩ rupau macããj̄ē átaje jeto mee niña. ²⁹ Cariape judío majãrē bairo majũ ānajē cutaje p̄ame marĩ yeri marĩ pupear̄u ānajē cutaje niña. Tunu bairoa marĩ rupau yisetarotirique mena átianajē cutaje cũã rotirique woaturique mee niña. Marĩ yerip̄u macããj̄ē Espiritu Santo jũgori marĩ catũgoñawasoarique niña cariape judío majã majũ ānajē cutaje. Tore bairo cũ yerip̄u catũgoñawasoaricu roquere, “Ñe ũnie carorije wapa cacũgoecu niñami,” qũĩ ĩñañami Dios, aperã camasã tore bairo cũ na caĩ ĩñaetiatacũārē.

3

¹ Mujãã p̄ame bairo yu caĩquetibuj̄urijere tũgorã, “ĩToroque judío majãrē bairo marĩ caānajē cutie to wapa manicũti?” mujãã ĩrã. “ĩMarĩ rupau macããj̄ē yisetarotirique cũã to wapa manicũti?” mujãã ĩrã. ² Yũ p̄ame, “Judío majã marĩ caānajē cutie wapacũtimajũcõãña,” ñiña capee marĩ cabairique jũgori. Bairi caānijũgoro marĩ judío majãrē cũ yaye quetire marĩ cũjũgoyupi Dios.

³ Aperã ĩcããrã judío majã Diore na catũgousaetiatacũārē, cũ caĩjũgoyeticũriqũērē cariape nicõãña. Bairi cũ caĩquetibuj̄ucũricãrõrēã bairo áticõãmasĩñami Dios. ⁴ Nipetirije cũ caátigarique cariapea áticõãgumi cũ caĩricãrõrēã bairo. Nipetiro camasã caĩtopairã na caānimitacũārē, cũ p̄ame

cariapea cū caīrīcārōrē bairo átimasīñami. Dios ya tutip̄ cūā atore bairo quetibuj̄ya:

“M̄na, Dios, tocānacā r̄m̄u caroaro cariape caquetibuj̄ m̄u āniña.

Bairi ni jīcāū ūcū camasoc̄u caānorē bairo murē cabusuj̄āū mácūmi,” ĩ quetibuj̄ya.

⁵ Mai, ¿dope bairo ñicuti? ¿Aperā camasā na caītūgoñarōrē bairo ñicuti? Atore bairo ĩbujiorāma: “Rorije marī caāti ĩñoata, Dios caroaro cariape cū caānajē cutiere nipetiro camasā na masīō joroque āna marī átiya. Bairi carorije marī caátie ñujāñuña. Tore bairo, ‘Caroa macāājē niña,’ marī caĩmiatacūārē, ¿nopēī roro marī caátie wapa marī qūñabesecuti Dios?” ĩ tūgoñabujiorāma jīcāārā camasā. ⁶ ĩBairo mee niña! Bairo na caītūgoñarījē caānorē bairo caāmata, ni ūcū jīcāūrē qūñabese masētībujioumi Dios.

⁷ Apeyera, aperā atore bairo ĩnemorāma: “Marī caītorije mena Dios cariape cū caīrījērē marī áti ĩñogarā. Bairi camasā cūrē, ‘Cañu majū cariape cū caīrīcārōrēā bairo caācu niñami,’ ĩbujiorāma. Bairo na caĩmiatacūārē, ¿dopēī Dios p̄ame marīrē, ‘Mujāā caījūgoricarore bairo mujāā átiyaparoetiya,’ marī qūicuti? Bairo cū caāta, cariape ĩētīñami Dios,” ĩbujiorāma camasā. Tame, bairop̄na bairo na caīrījē wapa maniña. ⁸ Bairo ĩrā yua, atore bairo ĩmecūnucūrāma: “¿Nopēīrā carorije macāājērē marī ápericuti? Caroa macāājē p̄ame to átiō joroque ĩrā, carorije macāājē marī caáto ñuña,” ĩmecūnucūrāma. Na p̄ame, “Pablo cūā torea bairo buenucūñami,” ñi busupaiyama. Camasā yurē na catūgousaro boetiri, tore bairo ñi busupainucūñama. Bairo na cabusupairije wapa Dios p̄ame roro popiye na baiō joroque na átigumi.

Todos somos culpables

⁹ ¿Tame, dope to baimiñati? Marī, judío majā, ¿aperā netōjāñurō caroarā cañurā majū marī āniñati? ĩMarī baietiya tame yura! Bairi marī, judío majā, aperā judío majā caāmerā nipetiro camasā rorije caāna jeto marī āniña. Toreā bairo ȳ cūā ȳ quetibuj̄nucūña. ¹⁰ Tirām̄p̄u cūārē atore bairo ĩwoatuyupa Dios ya tutip̄:

“ĩNi jīcāū ūcū camasoc̄u cañu caroaro cariape caācu mácūmi!

¹¹ Ni jīcāū ūcū caroaro catūgomasī mácūmi.

Ni jīcāū ūcū Diore bori cūrē camacāū mácūmi.

¹² Nipetiro camasā Dios yaye caroa quetire jānarī ricaati quetibuj̄rique p̄amerē tūgousarā átiyama.

Caroa wāme ūnierē besemasīētīrī tūgoñamawijiacoayama.

Bairi, ĩni jīcāū ūcū camasoc̄u cañu cariape caācu mácūmi!

¹³ Na busurica, masa ope cayaamani opere bairo niña.

Ti ope caānirījē caāniwitiorea bairo roro na cabusurije witinucūña. ĩtopajjāñuñama.

Tunu bairoa āña nima capūnirōrē bairo, pūnirō na risero mena busunucūñama.

¹⁴ Roro na caīrījē jūgori aperārē na tūgoña yapapuaō joroque átinucūñama.

¹⁵ Yoaro mee asiari noa ūna na caboēnarē jicoquei na pajjārenucūñama.

¹⁶ Noo na caátóp̄u aperārē roro na tūgoña royetuaō joroque na átinucūñama. Tūgoñarīqūē paio joroque na átinucūñama.

¹⁷ Jīcā majārē bairo yerijōrō ānimasīētīñama.

¹⁸ Petoaca ūno Diore cū masīgaetimajūcōāñama.

Na cū caīñabesepee cūārē di r̄m̄u ūno tūgoñagaetiya,”

ĩ quetibuj̄yupa Dios ya tutip̄.

19-20 Atore bairo marĩ masĩña: Dios p̄ame Moisés ānacū j̄gori cū caroticūrĩq̄ērē marĩ judío majārē marĩ cūñupĩ. Tiera cū cacūmiatacūārē, tiera marĩ caátipeyomasĩētē j̄gori marĩ buicatiya. Bairi nipetiro judío majā, judío majā caāmerā cūā, “Cabuicuna marĩ āniña. Dios popiye cū caátiparā marĩ āniña,” marĩ caĩmasĩparore bairo ĩ, marĩ cūñupĩ Dios Moisés ānacū cū caroticūrĩq̄ērē. Bairi ni j̄icāū ūcārē Moisés ānacū cū caroticūrĩq̄ērē caátipeyogamirĩcārē, “Tie m̄ cat̄gousarije j̄gori m̄ ȳ netōḡm̄,” di r̄m̄ ūno ĩētĩgami Dios.

La salvación es por medio de la fe

21-22 Āmerē yua, Dios p̄ame ñe ūnie cawapa mánarē bairo marĩ ānio joroque cū caátaje quetire marĩ ĩñoñami. Mai, tie queti p̄ame cawāma queti mee niña. Tir̄m̄p̄ua Moisés ānacūrē, bairi profeta majā cūārē na quetibaju j̄goyeticūñupĩ. Bairo na cawoatucūrĩcā tutirĩpure cabuerā ānirĩ atore bairo marĩ masĩña: Moisés ānacū cū caroticūrĩq̄ērē marĩ cat̄gousaro j̄gori mee, Jesucristo mena marĩ cat̄goñatutuarije j̄gori roque ñe ūnie cawapa mánarē bairo marĩ tuao joroque marĩ átiyami Dios. Nipetiro camasārē j̄icārō t̄ani torea bairo na netōḡm̄ cū mena na cat̄goñatutuarije j̄gori. ²³ Bairi marĩā camasā nipetiro roro caāna jeto marĩ āniña. Ni j̄icāū ūcū Dios cū caborore bairo caátietapeti mác̄m̄i. ²⁴ Bairo caāna marĩ caāniatacūārē, Dios p̄ame camasārē camai ānirĩ cū macū Jesucristo cū cariarique j̄gori, ñe ūnie cawapa mánarē bairo marĩ tuao joroque marĩ ásupi. Ni j̄icāūrē wapa j̄enirĩcārō mano tore bairo marĩ átibojayupi. ²⁵ “Ȳ macū yuc̄p̄aĩp̄u cū cariarije j̄gori camasā na carorije wapare na ȳ masiriyobojagu,” ĩ t̄goñañupĩ Dios. Bairi marĩ p̄ame tiera masĩrĩ, Jesucristo mena marĩ cat̄goñatutuata, caroaro marĩ ēmetamasĩgarā yua marĩ cū canetōḡrĩq̄ērē. Bairo átiri marĩ masĩñoñami, Dios cañu cariape caācū cū caānajē cutiere. Bairi tunu tir̄m̄p̄u macāāna roro na caátiera ĩñamicūā, cariapea yerij̄ō cat̄goñau ānirĩ, roro popiye na baio joroque na ápeyupi. ²⁶ Torea bairo āme cūārē cañu cariape cū caānajē cutiere marĩ masĩōcōā niñami. Tore bairo cū caānajē cutiere marĩ ĩñonemocōā ninucūñami, Jesucristore cat̄gousarārē ñe ūnie cawapa mánarē bairo na ānio joroque cū caáticōāninucūrĩjē j̄gori.

²⁷ Bairi marĩ p̄ame marĩ majū caroaro marĩ caátiane j̄gori, “Dios cū caĩñajoro cañurā marĩ āniña,” marĩ caĩbotiomasĩpee maniña. Moisés ānacū cū caátir̄oticūrĩq̄ē marĩ caátie j̄gori mee caroarā marĩ āniña. Jesucristo mena marĩ cat̄goñatutuarije j̄gori roque Dios p̄ame, “Cañurā mujāā āniña,” marĩ ĩ masĩñami. ²⁸ Bairi yua, atore bairo marĩ ĩ yaparoetaya: “Ni j̄icāū ūcū Moisés ānacū cū caroticūrĩq̄ērē cū caátipeyogamirĩjē j̄gori mee, Jesucristo mena cū cat̄goñatutuarije j̄gori mena roque, ñe ūnie cawapa mác̄rē bairo q̄ũñagami Dios,” marĩ ĩ masĩña.

²⁹ Bairi Dios p̄ame, ¿judío majā quetiupau jeto cū āniñati? ¿Aperā judío majā caāmerā nipetiro ati um̄recóo macāāna quetiupau mee mujāārā cū ānicuti? ¡Yura, ati um̄recóo macāāna cūārē nipetiro quetiupau majū niñami! ³⁰ J̄icāū niñami camasā quetiupau. Apei maniñami. Cū, j̄icāū niñami, ñe ūnie carorije wapa mánarē bairo marĩ ānio joroque caátimasĩ, Jesucristo mena marĩ cat̄goñatutuario j̄gori. Tore bairo átinucūñami Dios na rupaure cayisetarotiricarā judío majā, o cayisetarotiena judío majā caāmerā cūā na caānierē ĩñapeoricaro mano j̄icārō t̄ania. ³¹ Bairi yua, ¿Jesucristo mena marĩ cat̄goñatutuarije j̄gori, Moisés ānacū cū caroticūrĩq̄ē, wapa manorē bairo to tuao joroque marĩ áticuti? ¡Baietiya bairop̄a! Jesucristo mena marĩ

catūgoñatutuario jūgori tie Moisés ānacū cū caroticūrīqūē caroaro cariape tiere marī átinemomasīō joroque marī átiya.

4

El ejemplo de Abraham

¹ Āmerē mujāārē yu quetibujupa Abraham ānacū cū cabairiquere: Mujāā camasīrōrēā bairo cū puame marī judío majā yu cañijūgoricu āñupī.

² Cariapea Abraham ānacū caroaro cū caátianie jūgori Dios puame, “Ñe ūnie cawapa mácūrē bairo mūrē ñiñaña,” cū caīrīqūē caāmata, Abraham ānacū puame, “Yu majū caroaro yu caátianie jūgori yu netōwā,” ī botiomasībujoricumi. Baiṗua, Dios cū cañajoro tore bairo ī botiomasīētīmicūā, tore bairo ī botiobujoricumi aperā camasārē. ³ Atore bairo puame ī quetibujuyupa Dios ya tutipū Abraham cū cabairiquere: “Abraham ānacū puame Dios cū caīrījērē caānorē bairo cariape tūgooyupi. Bairo cū cabairijere īñarī bero, Dios puame, ‘Ñe ūnie cawapa mácūrē bairo cū ñiñaña,’ īñupī,” ī quetibujuyupa.

⁴ Īcōñarī mujāārē yu quetibujupa mai: Īcāū ūcū apeye ūnierē cū capaáta, bairoa wapa mano apeye ūnierē cū jorā mee átinucūñama. Cū capaarije wapa majū cū wapatirā átiyama. ⁵ Baiṗua, Dios puame paari majārē na cawapatirore bairo mee átinucūñami camasārē. Caroaro na caátie jūgori mee, cū mena na catūgoñatutuarije jūgori, ñe ūnie cawapa cūgoenarē bairo na īñanucūñami. Tore bairo na netōñucūñami Dios, camasā na majū na caátie mena na canetōmasīētīmiatacūārē. ⁶ Tirūmuru macāācū David cāā yu caīrōrēā bairo īñupī: “Dios camasā na caátie īñarī mee, cū mena na catūgoñatutuarije īñarī, ‘Cañurā ñe ūnie carorije cawapa cūgoena niñama,’ na Īnucūñami Dios. Tore bairo cū caīrā puame butioro ūseaninucūñama,” īñupī David ānacū cūā. ⁷ Atore bairo ī woatuyupi Dios ya tutipū:

“Noa ūna roro na caátie Dios cū camasiriyobojaricarā ūseanirī ñiñama.

⁸ Tunu bairo, ĩni ūcārē, ‘Mu carorije wapa yu jēnietigu,’ cū caī puame cūā ūseanirī niñami!” ī woatuyupi.

⁹ David ānacū cū cawoatucūrīqūē puame, ¿marī judío majā jetore marī cū caīquetibujū jūgoyticūrīqūē to āñiñati? ¿Aperā judío majā caāmerā cūārē na cū caīquetibujū jūgoyticūrīqūē mee mujāārā to āñiñati? Yura, nipetiroṗua catūgoñatutuarā, David cū caīquetibujūcūrīqūērēā bairo ūseanigarāma. Merē torea bairo mujāārē jāā quetibujupū. Dios puame Abraham, cū mena cū catūgoñatutuario īñarī, “Cañuu, ñe ūnie cawapa cūgoecare bairo mūrē ñiñaña,” qūñupī. ¹⁰ ¿Diwatoṗu Dios, “Cañuu niñami,” cū qūñuparī Abrahārē? ¿Cū rupaṗ macāātōrē cayisetaricu cū caāno, o cayisetamácū cū caānoṗua, tore bairo cū qūñuparī? Bairo cū caátirotiparo jūgoyerua tore bairo qūñupī Dios. ¹¹ Bairi Abraham, Dios cū cū caīrījērē caānorē bairo cariape cū catūgoro beropū, cū rupaṗre cū yiseyupa. Tore bairo átirotiyupi Abraham, Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori cūrē ñe ūnie cawapa cūgoecare bairo cū cū cacūrījērē cū camasīparore bairo ī. Tore bairo cabairicu ānirī Abraham ānacū puame nipetiro na rupaṗ cayiserotiena nimirācūā, Dios mena catūgoñatutuarā cūārē na ñicū cañijūgoricu āñupī. Bairi Dios cūā torea bairo cariape cañurā ñe ūnie cawapa mánarē bairo na īñañami na rupaṗ cayiserotiena cūārē. ¹² Tunu bairoa marī judío majā marī rupaṗre cayisetarotiricarā, Abraham ānacū cū rupaṗre cayisetamácūṗua Dios mena cū catūgoñatutujūgoricarore bairo Dios mena catūgoñatutuarā majū ñicū cūā ācū baiyami.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Mai, Dios p̄ame atore bairo q̄iñupī Abrahārē: “M̄u, bairi m̄u p̄ārāmerā cūārē ati yepare mujāā yu jogu mujāā caānipa yepa,” q̄iñ jūgoyupi, Abraham p̄ame caānorē bairo cariape Dios mena cū catūgoñatuturo jūgori. Cū caroticūrīq̄iērē caroaro cū caātie jūgori mee, cū mena cū catūgoñatutuarije jūgori roque tore bairo q̄iñupī Dios. Bairi, “Ñe ūnie cawapa cūgoecure bairo caācū m̄u āniña,” q̄iñupī Dios yua. ¹⁴ Dios p̄ame, “Mujāārē yu juātinemogu,” cū caicūrīq̄iērē, Moisés ānacū cū caroticūrīq̄iērē caāna jetore cū cacūrīq̄iē caāmata, Dios mena marī catūgoñatutuarije p̄ame wapa manibujoro. Tunu bairoa Abrahārē, “Caroare m̄u yu jogu,” cū caīrīq̄iē cūā wapa mani yaparo etabujorico. ¹⁵ Bairi nipetiro camasā Moisés ānacū cū caroticūrīq̄iērē caātiyogamirā p̄ame popiye na baio joroque Dios cū caātiparā niñama. Bairop̄ua, tie roticūrīq̄iē camanicōāta, tie cabaibotiorā cūā manibujorāma.

¹⁶ Bairi Abraham jūgori nipetiro cū p̄ārāmerā caānīparārē Dios cū caicūrīq̄iē caroaro caānicōānipeere ĩrā, Dios mena camasā na catūgoñatutuacōāno boya. Bairo ĩgu niña: Moisés ānacū cū caroticūrīq̄iērē caātiyogamirā jeto meerē, nipetiro Abrahārē bairo Dios mena catūgoñatutuarārē caroare na jogamī Dios, na cū caicūrīcārōrēā bairo. Bairo bairi Abraham ānacū p̄ame yua, marī nipetiro Dios mena catūgoñatutuarā ĩicū caānacū majū nijūgoyupi.

¹⁷ Dios ya tutip̄u cūārē atore bairo ĩ quetibujū woatuyupa: “Āmerē, murē nipetiro camasā poari ĩicūrē bairo caācū majū m̄u ānio joroque m̄u yu ātiya,” ĩ quetibujuyupa. Tie caī p̄ame niñami marī Quetiup̄u Dios, Abraham ānacū caroaro cariape cū catūgoñaricu. Cūā niñami Dios cariacoatana na caānīmiatacūārē na yeri catio joroque caācu. Tunu bairo apeye camānajē to caānīmiatacūārē, nipetirije caānierē caātījēñoricū niñami.

¹⁸ Mai, Abraham p̄ame cab̄ucu ānirī cū capūnacuti yūtea to capeticoāmiatacūārē, Dios cūrē cū caīrīq̄iērē tūgoñatutua jānaesupi. Dios Abrahārē, “M̄u p̄ārāmerā caānīparā, capāārā nīgarāma,” cū cū caīrīq̄iērē caānorē bairo cariape tie cū catūgoñatutuarique jūgori nipetiro camasā poari ĩicūrē bairo caācū majū ānijūgoyupi. ¹⁹ Cab̄ucu cien cūmarī majū merē cacūgou nimicūā, Abraham p̄ame di rūm̄u ūno Dios mena tūgoñatutua jānaesupi. P̄ugarāp̄ua cū n̄umo mena cab̄utoa ānirī na cayasipee cūārē masīñupī Abraham. Bairi p̄ugarāp̄ua cab̄utoa ānirī na capūnaa cūtipee cūā mañupā.

²⁰ Dios cūrē cū caicūrīq̄iērē p̄ugani cārō, “Tore bairo āpeimi Dios,” ĩ tūgoñaesupi. Bairo ĩ tūgoñaeñirī yua, nemojāñurō roque Dios cūrē cū caicūrīq̄iē mena tūgoñatutuanemoñupī. Diore cū basapeoyupi Abraham.

²¹ “Dios yure cū caīrīcārōrēā bairo ātimasīyocōāñami,” caroaro ñe ūnie r̄usaeto ĩ tūgoñatututuacōāñupī. ²² Tore bairo cū catūgoñatuturo ĩñarī, Dios p̄ame Abrahārē, “Cañuu ñe ūnie cawapa cūgoecure bairo cū niñaña,” ĩñupī.

²³ Atie Dios, “Cañuu, ñe ūnie cawapa cūgoecure bairo m̄u niñaña,” cū mena cū catūgoñatuturo jūgori cū caicūrīq̄iērē Abraham ānacū jetore ĩ quetibujū cūesupa Dios ya tutipare. ²⁴ Marī cūārē cū caīpeere tore bairo ĩ quetibujū woatucūñupā. Bairi marī cūārē, “Cañurā, ñe ūnie cawapa cūgoenarē bairo mujāārē niñaña,” marī ĩ masīñami Dios, cū macū marī Quetiup̄u Jesucristo cariacoatacu cū caānīmiatacūārē cū cacatioricu mena marī catūgoñatuturo jūgori. ²⁵ Cūā, marī carorije wapa jūgori yuc̄p̄aip̄u riayupi. Bairo cariacoatacu nimicūā, tunu catiyupi, marī carorije wapa jūgori roro popiye marī cabaibujopeere netōōgu.

¹ Bairi marī p̄ame marī carorije wapare cū canetōōbojaricarā ānirī yua, jīcārōrē bairo Dios mena yerijōrō marī āniña. Tore bairo marī tuaya yua, marī Quetiup̄a Jesucristo yuc̄p̄āip̄a cū cariarique jūgori. ² Jesucristo mena marī catūgoñatutuario jūgori Dios p̄ame cū mena nocārō caroaro majū marī caānajē cūtiānipeere marī cūñupī. Bairi tore bairo caroaro cariape marī ānicōā ninucūgarā. Bairi Dios cū caānajē cūtie macāājērē marī cūā jīcā wāme ūno cacūgoparā ānirī marī ūseanicōā niña. ³ Apeyera tunu popiye baimirācāā, marī ūseaniña. Bairo popiye marī cabairo jūgori nemojāñurō Dios mena marī tūgoñatutuagarā. ⁴ Bairo marī catūgoñatutuario, Dios p̄ame, “Mujāā, caroaro mujāā āp̄a,” marī ĩgumi. Tere masīrī yua, marīrē caroaro cū caātipere tūgoñarī, paio marī ūseanicōā nigarā. ⁵ Bairo caroaro marīrē cū caātipere marī catūgoña ūseaninucūrījē p̄ame marī ūsearitio joroque marī āperiya. Bairi merē Dios p̄ame marī yerip̄a marīrē cū camaicōāninucūrījērē ñe ūnie rusaeto marī masīō joroque ātiyami, cū yeri Espīritu Santo marī cū cajoricū jūgori.

⁶ Mai, marī p̄ame roro marī caātie jūgori marī majūā tie wapare marī netōmasiēp̄a. Bairo marī canetōmasiēto ĩnarī, Dios cū cañābesejūgoyeticūrīcā rām̄a caetaro, Jesucristo p̄ame roque marī carorije wapare netōōgm̄a riayupi. ⁷ Ni jīcāū ūcū marī mena macāācū, apeī cū yaure qūñāmarī, “Murē na capajīāparo ūnorēā, yure na pajīāto,” caīmasī mācāmi. Baip̄a, cū yaū cañuū majū cū caāmata, tore bairo ĩ masībujioūmi. ⁸ Dios p̄ame roque nocārō majū marī cū cañāmarījērē marī masīōñupī, Jesucristo marī cū canetōōrīqūē jūgori. Marīā, roro caātipairā marī caānimiatacūārē, cū p̄ame yuc̄p̄āip̄a riacoāsūpi, marī carorije wapare netōōgm̄a.

⁹ Bairi marī p̄ame marī carorije wapare cū canetōōbojaricarā ānirī āme roquere yua atore bairo nemojāñurō marī ĩ masīña: “Dios camasārē cū cañābeseri rām̄a caāno popiye cū caātiparā mee marī āniña,” marī ĩ masīña, Jesucristo marī netōōgm̄a yuc̄p̄āip̄a cū cariarique jūgori. ¹⁰ Cajūgoyep̄are mai, Diore caboena ānirī cū wapanarē bairo marī ām̄a. Bairo caāna marī caānimiatacūārē, marī mairī cū mena jīcārōrē bairo marī ānio joroque marī āsupi, cū macū cū cariarique jūgori. Bairo cū caātana ānirī āme roquere nemojāñurō atore bairo marī ĩ masīnemoña: “Jesucristo cariacoatacū nimicāā tunu cū cacatirique jūgori, cū canetōōparā majū marī āniña,” marī ĩ masīña yua. ¹¹ Atie cūārē marī ĩ masīña: Dios mena marī ūseaniña, marī Quetiup̄a Jesucristo jūgori. Dios p̄ame cū macārē yuc̄p̄āip̄a cū cariarotirique jūgori jīcārōrē bairo cū mena yeri jōrō marī ānio joroque āsupi.

Adány Cristo

¹² Jīcāū caūm̄a ati yepa caānijūgoricū Adán cawāmesucū jūgori carorije átaje nijūgoyupa ati yepap̄are. Bairo carorije átaje caānijūgoro bero yua camasā yasijūgoyupa. Bairi nipetiro camasā carorije caāna ānirī cayasiparā marī āniña. ¹³ Mai, camasā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na cacūgoparo jūgoyep̄a merē carorije macāājērē āticōājūgoyupa ati yepap̄are. Bairo camasā roro na caātiānimiatacūārē, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na cacūgoeto jūgori, cū cacūrīqūērē cabaibotirārē bairo na ĩñaesupī Dios. ¹⁴ Bairo cabaimiatacūārē, Adán ānacū cū caānijūgori rām̄ap̄aī nijūgoato Moisés ānacū cū caāni yūteap̄a nituetayupa roro caāna na cayasirije. Bair̄ap̄a, Dios Adārē, “Tī yucū rīcare ūgaeticōāña,” cū cacūrīqūērē bairo

cañnierē na cabaibotiorije jūgori mee yasiyupa camasā. Adán ānacū carorijere caátijūgoricū majū āñupī. Jesús puame roque caroa macāājērē ati yepapu cajeatijūgoricū majū āñupī.

¹⁵ Bairopua, Adán roro cū caátaje mena quetibujū cōñamasīā mano caroa Dios camasārē cū caátibojarique menarē. Bairo cabaimiatacūārē, jīcāū caūmu roro cū caátijūgorique jūgori camasā capāārā yasiyupa. Apei jīcāū caūmu Jesucristo jūgori wapa jēnirīcārō mano Dios camasārē cū caátibojarique pairo netōrō cañurījē nijūgoyupa. Nocārō camasā capāārārē caroaro cū caátipee nijūgoyupa. ¹⁶ Bairo cabaimiatacūārē, jīcāū caūmu roro cū caátaje mena quetibujū cōñamasīā mano caroa Dios camasārē cū caátibojarique menarē. Bairo cabaimiatacūārē, Adán jīcāū caūmu cañijūgoricū jīcā wāmea Diore roro cū cabaibotiorique jūgori nipetiro camasā carorije cawapa cūgorā jeto tuayama. Bairo na catuamiatacūārē, camasārē na ĩñamairī ñe ũnie cawapa cūgoenarē bairo na ĩñañami Dios nipetiro cū mena catūgoñatutuari majārē, capee wāme majū cūrē cabaibotioricarā na cañimiatacūārē. ¹⁷ Mai, jīcāū caūmu roro cū caáticūjūgorique jūgori nipetiro camasā mena ānicōāñupā baiyasirique. Bairo caāna ānirī nemojāñurō atore bairo marī ī masīña: “Dios nipetiro camasārē nocārō pairo na ĩñamairī wapa jēnirīcārō mano, ‘Caroarā ñe ũnie cabuicūperārē bairo mujāā ĩñañaña,’ cū cañīcārā puame umrecōopu caroaro majū ānicōā ninucūgarāma Jesucristo jīcāū jūgorī,” marī ī masīña.

¹⁸ Bairi Adán roro cū caátaje jūgori nipetiro camasā cabuicūnarē bairo na tuo joroque ásupi. Jesucristo puame roque caroaro cariape ácu, cū cariarique mena nipetiro cabuimānarē bairo tuamasīcōā ninucūñama. ¹⁹ Bairo ĩñu ĩña: Jīcāū caūmu Diore cū cabaibotiorique jūgori capāārā camasārē rorije caānarē bairo na ĩñañami Dios. Apei puame roque Diore cū catūgousarique jūgori capāārā camasārē caroarā ñe ũnie cawapa mānarē bairo na ĩñañami Dios.

²⁰ Apeyera tunu Moisés ānacū mena cūñupī Dios cū caroticūrīqūērē, nipetiro camasā tocānacā wāme roro na caátiere na camasīparore bairo ī. Bairo tie cū cacūrīqūērē masīmirācūā, nemojāñurō carorije macāājērē átinemoñupā. Bairo camasā na cabaimiatacūārē, Dios puame nemojāñurō na ĩñainemocōā jūgoyecūsupi. ²¹ Roro marī caátie wapa jūgori marīā nipetiro camasā cabaiyasiparā jeto marī āñiña. Bairo cabaiyasiparā marī cañimiatacūārē, Dios puame caroaro marī cū caátie jūgori caroarā ñe ũnie cawapa cūgoenarē bairo marī ānio joroque ásupi. Bairo átiri yua, yeri pūna capetietie cūārē marī joyupi marī Quetiupau Jesucristo jūgori.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

¹ Bairi yua, yu caátajere tūgori bero, ¿dope marī caáto to ñucuti? “Dios puame nemojāñurō marī qūñamaiáto,” ĩrā, ¿nemojāñurō carorije macāājērē marī átinemocōācuti? ² Tore bairo marī áperigarā. Merē marīā, roro átiñajerē cajānamajūcōārīcārā marī āñiña. Bairo caāna ānirī, ¿dope bairo tunu carorije macāājērē marī átiñainemobujiocuti? ³ ¿Atore bairo mujāā masīñiñati? Mujāā masīrā. Mujāā puame Jesucristo yarā ānigarā na mujāā cabautiza rotirica rāmu caāno atore bairo mujāā tuayupa: Jesucristo yucupāñu cariaricure bairo caāna mujāā tuayupa, Dios cū cañājoro. ⁴ Bairi mujāārē na cabautizari rāmu Jesucristo mena cayaecoricarārē bairo baimirācūā, tunu cū mena Dios cū cacatioricarārē bairo mujāā baiyupa. Bairo cū mena cacatiricarārē bairo

caăna ānirī caroarā cawāma yericūna mujāā tuayupa yua. Tore bairo marī āsupi cū macārē Dios nocārō caroaro cū caátimasirjē jūgori.

⁵ Jesucristo mena marī caānicōāmata, cariapea cariaricūpu nimicūā, tunu cū cacatiricarorea bairo marī cūā cacatīnemoparā marī ānigarā. ⁶ Bairi, bairo marī masīña: Marīā, cajūgoyepure roro marī caātiānimirīqūērē Jesucristo cū cariarique jūgori yucpāipū papuaturericarore bairo baiyupa Dios cū cañajoro. Dios pūame ati rupau mena roro camasā na caātiānigarije to yasio joroque ī, bairo āsupi Jesús. Bairi āmerē roro ātiānajērē caēñotamasīēnarē bairo marī baietiya. ⁷ Ni jīcāū ūcū baiyasiri bero, cū rupau roro caátigamirīqūērē ātinemoētīñami.

⁸ Bairi, bairo marī ī tūgoñacōā niña: Jesucristo mena cariaricarārē bairo caăna ānirī, cū caátore bairo marī ātigarā. Cariaricū nimicūā catitunurī ūmurecōopū cū caátátore bairo marī cūā riamirācūā tunu catitunurī ūmurecōopū marī āgarā. ⁹ Tunu atore bairo marī masīnemoña: Jesucristo riari bero catitunurī ūmurecōopū ācū pūgani cārō tunu rianemoetigūmi. Di rūmu ūno riarique cū ēmuetæto. ¹⁰ Jīcānia riajānañupī, marī carorije wapare netōōgn. Āmerē yua, catiri bero Dios mena caroaro ānicōā ninucūñami. ¹¹ Bairi āmerē yua, mujāā pūame tirāmupū roro mujāā caātiānajērē cacūmajūcōārīcārārē bairo tūgoñaña. Cariacoatana ānana carorijere na caátimasīētōrēā bairo mujāā cūā tiere tūgoūsanemoteticōāña. Jesucristo mena caăna ānirī, mujāā caātiānipeere Dios cū caborore bairo jeto ātiānicōāña.

¹² Bairo bairo yua, mujāā pūame ati rupau bātioro roro mujāā caátiganucūrjērē mujāā majūrē ātijīātirotieticōāña. Roro marī rupau caátiganucūrjērē tūgoñaenarē bairo tiere tūgoñanetōcōāña. ¹³ Marī cañnarjē, marī cabusurije nipetirije marī rupau macāājē mena roro marī āperigarā. Bairo roro ātajere ātato ūnorēā, Dios cū caborore bairo caroa macāājē pūamerē marī ātiānigarā. Riacoati tunu cacatiricarārē bairo caroa macāājērē marī āticōā ninucūgarā. ¹⁴ Bairi yua, āmerē roro ātiānajē mujāā catūgoñarjē mujāā netōnucēītgaro. Āmerē yua, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecocōāna mee mujāā āniña. Dios pūame roque mujāārē mairī, caroaro mujāā rotiyami mujāā yeripū. Bairo cū mena mujāā caānoi, carorije ātaje mujāārē ēmuetætiya.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵ Bairi yua, yū caātajere tūgori bero, ¿dope marī caáto to ñucuti? ¿Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecocōāna mee, Dios yayere caīroarā ānirī carorije macāājērē marī ātinemocōānicuti? Tore bairo marī āperigarā. ¹⁶ Caroaro mujāā masīña merē atiere: Mujāā pūame apeī cū carotirore bairo mujāā caáticōāmata, cūrē capaaboacoteri majā majū jāārā mujāā baiya. Cūā, mujāā quetiupare bairo tuā baiyami. Torea bairo carori wāmerē mujāā caáticōāmata, tie carorijere caātirotiecocotenucūrā majū mujāā tuaya. Dios cū carotirore bairo marī caáticōāmata roque, cūrē capaacoterārē bairo marī ānigarā. Bairo cū carotirore bairo āna carorijere ātato mano marī ānigarā. ¹⁷⁻¹⁸ Mai, mujāā pūame cajūgoyepure carorijere āticōā ninucūrā tiere caēñotamasīēna majūrē bairo mujāā baiyupa. Cabaimirīcārā āmerē yua aperā Jesucristo yaye quetire mujāā na caquetibūjaro tūgori, mujāā yeripū tiere mujāā tūgoūsajūgoyupa. Bairi Jesucristo jūgori roro ātajere caēñotamasīrā ānirī caroa macāājē majūrē mujāā ātiānicōā jūgoyupa. Bairo mujāā caānajē cutiere tūgoñarī, yū pūame Diore, “Mu ñujāñuña,” cū ñinucūña.

¹⁹ (Bairãpua mai, catũgoñatutuawẽpũẽna mujãã caãnoi, camasã na cabairijere ìcõñarĩ mujãã yu quetibujaya.) Mujãã pũame cajũgoyepure mujãã caĩñarĩjẽ, mujãã cabũsurije nipetirije mujãã rupaũ macããjẽ mena roro átianajẽrẽ mujãã átianũpã. Bairo roro átajere átato ùnorẽã, ãme roque Dios cũ caborore bairo caroa macããjẽ pũamerẽ átianã. “Cũ mena caãnimajũcõãrã ãnirĩ nemojãñurõ cũ caborore bairo marĩ átigarã,” ì tũgoñarĩ caroaro áticõã ninucũna.

²⁰ Mai mujãã, cajũgoyepure roro caáticõãna ãnirĩ tie carorijere caáticotenucũrã majũ mujãã ãñupã. Bairo caãna ãnirĩ ñe ùnie caroa macããjẽrẽ mujãã átiga tũgoñamasĩesupa. ²¹ ¿Cajũgoyepure roro mujãã caátianajẽ mena ñe ùnie caroare mujãã bócarĩ? Mujãã bócaesupa. Tiere tũgoñamasĩrĩ yua, ãmerẽ mujãã bobotũgoñaña. Roro mujãã caátaje wapa peero yasiricaropũ roro mujãã baibujoyupa. ²² Bairo baibujiomirãcũã, ãmerẽ yua roro mujãã caátiganucũrĩjẽrẽ eñotamasĩrĩ, Dios cũ caátitotirore bairo caroa macããjẽ pũamerẽ mujãã átijũgoyupa. Tie roque wapacũtiya mujããrẽ. Bairi nemojãñurõ cũ caborore bairo mujãã caápata, cũ caátianirotirijere caãna majũ mujãã tuaya. Bairo mujãã caáticõãninucũata yua, yeri capetieti pũnarẽ mujãã jogũmi Dios. ²³ Bairi roro camasã caátipairã na yaye wapa peeropũ caápárã niñama. Dios marĩrẽ cũ cajorije pũame roque yeri capetietie niña. Jesucristo marĩ quetipuaũ jũgori wapa jẽnirĩcãrõ mano tiere marĩ joyami.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

¹ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ mujãã masĩña. Tie pũame ati yepapũ mai marĩ cacatiãno, marĩrẽ tutuaro rotirore bairo marĩ átiya. Marĩ cariaro bero roque, tiere carotiecoena marĩ tuacõãna yua. ² Mai, ìcõñarĩ mujãã yu quetibujaya: Jicãõ ùcõ camanapũcũco, cawãmojiyarico cõ caãmata, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ caĩquetibujaro jũgori cõ manapũre cõ capitiro maniña. Cõ manapũ cũ cariaro bero roquere yua, na cawãmojiyamirĩqũẽ peticoaya. Bairi yua, Moisés ãnacũ, “Mũ manapũre cũ pitieticõãña,” cũ caĩroticũrĩqũerẽ carotiecocõãcõ mee tuayamo. ³ Bairi tunu cõ manapũ cũ cacatimiatacũãrẽ, apei caãmũ mena cõ caãmata, roro áco átiyamo. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cabalbotiore bairo baiyamo. Bairo caãcõ nimiocũã, cõ manapũ cũ cariacopata roque, Moisés ãnacũ, “Mũ manapũre cũ pitieticõãña,” cũ caĩroticũrĩqũerẽ carotiecocõãcõ mee tuayamo. Bairi apei caãmũ mena wãmojiyarĩ cõ caãmata, carorije áco mee átiyamo.

⁴ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna torea bairo mujãã cũã Jesucristo cũ cariarique jũgori ãmerẽ yua Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ carotiecocõãna mee mujãã ãniña. Bairi jicãõ cõ manapũ cũ cariaro bero apeire camanapũcũcore bairo cataruã ãnirĩ, apei yarã majũ mujãã tuaya yua. Bairi mujãã ãmerẽ Jesucristo cariacomirĩcũ tunu cacatiricũ yarã majũ roque mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirĩ caroa átaje tocãnacã wãmerẽ mujãã átianigarã.

⁵ Cajũgoyepure mai marĩ cajesorije ùnie carorijere marĩ ññaugaripeanucũwã. Bairo caĩñaugaripearã ãnirĩ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ tũgori bero tie roticũrĩqũerẽ marĩ baibotiojũgowũ. Bairo tiere cabalbotiorã ãnirĩ nemojãñurõ tutuaro carorijere marĩ ápũ. Bairo carorijere ána yua, peeropũ cayasiránã majũrẽ bairo marĩ baimiwã. ⁶ Cajũgoyepure Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ carotiecorã majũ marĩ ãnimiwã. ãme roquere yua, Jesucristo mena ãnirĩ tie rotiriquere carotiecorã mee marĩ ãniña. Bairo caãna ãnirĩ Dios cũ caborore bairo caroa macããjẽ pũamerẽ marĩ átianijũgomasĩña, Dios,

Espíritu Santore marĩ yeripũ cã cajoro jũgori. Bairo Moisés ãnacũ cã cawoa-turiquere marĩ catãgousaro jũgori mee, cawãma yeri marĩ cacãgoro jũgori roque Dios cã caborore bairo marĩ átĩãnimasĩã.

El pecado que está en mí.

⁷ Bairo Moisés ãnacũ cã caãtiroticũrĩqũẽ, “Carorije niãa,” ¿marĩ Irãati? Bairo marĩ Iẽtigarã. Tie rotirique camanicõãta, “Yãa, carorije caãcu yã ãniãa,” marĩ tocãnacããpũa marĩ ĩ tũgoãa masĩẽtĩbujioricarã. Mai, jĩcã wãme roticũrĩqũẽ macããjẽrẽ yã quetibũjupa: “Aperã yayere ĩããgaripeaeticõããa,” ĩ quetibũjupa. Tie roticũrĩqũẽ camanicõãta, “ĩããgaripearique, carorije niãa,” marĩ ĩ masĩẽtĩbujioricarã. ⁸ Bairo Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽ caãno jũgori yua, marĩ rupãũpũ rorije marĩ caãtigarije caãnie pũame tocãnacã wãme roro átajere nemojãñurõ marĩ átinemo joroque baiyupa. Tie roticũrĩqũẽ camanicõãta roque, carorije pũame camanierẽ bairo tuabujioro. ⁹ Mai, roticũrĩqũẽrẽ masĩẽcãpũ yã caãna yũteare cacatimajũãrẽ bairo yã ãnimiwũ. Cabero tie roticũrĩqũẽrẽ yã camasĩrõ bero yã rupãũpũ rorije yã caãtigarije caãnie pũame ãninemoñupã. ¹⁰ Bairo caãtiecoũ ãnirĩ peeropũ yã cayasipeere merẽ yã masĩwã. Bairo tie rotirique jũgori camasãrẽ Dios mena caroaro na catuabujioraro ãnorẽã, yã pũamerẽ carorije wapa cacãgoure bairo yã tuao joroque yã ápu. ¹¹ Yã majũ yã tũgoãa mawijiyupa. “Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ yã átipeyocõãgu,” ĩ tũgoãamicãã, yã rupãũ rorije yã caãtigarije caãnie jũgori tiere yã átipeyomasĩẽpũ. Bairo átipeyomasĩẽtĩrĩ, carorije cawãpacã peeropũ cayasipãure bairo yã tuamiñupã.

¹² Bairo atore bairo marĩ ĩ yaparoya Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ: Tie cañurĩjẽ majũ niãa bairopũa. Tocãnacã wãme roticũrĩqũẽ caroaro cariape quetibũjũrique cañurĩjẽ niãa. ¹³ Toroquere Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽ cañurĩjẽ nimirõcũã, ¿nopẽĩrõ tie jũgori marĩrẽ carorije cabuicãnarẽ bairo marĩ tuao joroque to ásupari? Tie jũgori mee tore bairo marĩ baiwũ. Marĩ carorije jũgori carorije wapacãnarẽ bairo marĩ tuao joroque marĩ ápu. Bairo bairo tie rotirique caroa macããjẽrẽ masĩrĩ bero yua, roro marĩ rupãure caãtiganucũrĩjẽ pũamerẽ, “Tie carorije átaje majũ niãa,” marĩ ĩ tũgoãamasĩjũgowũ. Bairo ĩ tũgoãamasĩrĩ, peeropũ cayasicoabujiorãrẽ bairo marĩ caãnajẽ cutie cããrẽ marĩ masĩwã.

¹⁴ Bairo atore bairo marĩ masĩãa: Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽ pũame Dios cãrẽ cã caquetibũjũcũrĩqũẽ majũ niãa. Bairo cañurĩjẽ majũ niãa. Yã rupãũpũ rorije yã caãtigarije cacãgõũ ãnirĩ yã pũame roque carorije macããjẽrẽ caãticõãninucũũ yã ãniãa. ¹⁵ Yãa, yã caãtigarije caroa ãnierẽ yã áperinucũã. Apeye carorije caãtiamanipee ãnie pũame roquere yã átinucũã. Bairo yã caãtinucũrĩjẽrẽ dope bairo ñi masĩẽtĩãa. ¿Dopẽĩ tore bairo yã átibãcutĩ? ¹⁶ Yã caãtigaetie pũamerẽ ácu, atore bairo yã masĩãa: “Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽ cañurĩjẽ niãa,” ñi masĩãa. ¹⁷ Bairo ãmerẽ yã majũ tie carorijere yã áperiya. Yã yeri yã catãgoãarĩjẽpũ carorije macããjẽrẽ átaje nicõããa. Tie pũame roro yã átĩãninucũõ joroque yã átiya. ¹⁸ Bairo caroa macããjẽrẽ átigamicãã, yã átĩjĩãtietiya. Bairo átĩjĩãtietiri atore bairo ñi masĩãa: Yã rupãũ mena roro yã caãtigarijere yã caãpata, petoaca ãno caroa macããjẽrẽ mani-majũcõããa. ¹⁹ Yãa, yã caãtigarije caroa ãnierẽ yã áperiya. Apeye yã caãtigaetie pũame roquere yã átinucũã. ²⁰ Yã caãtigaetie pũamerẽ ácu, atore bairo yã masĩãa: Yã majũ tie carorijere yã áperiya. Yã yeri yã catãgoãarĩjẽpũ carorije macããjẽrẽ átaje nicõããa. Tie pũame roro yã átĩãninucũõ joroque átiya.

²¹ Atore bairo jeto yu baicōā ninucūña: Caroa macāājērē átiganucūmicūā, rorije átaje pñame jetore yu áticōā ninucūña. Carorije pñame yu ānijūgoyecūtinucūña. ²² Yu majūrña, Dios cū caroticūrīqūērē yu bomajūcōāmiña. ²³ Bairi atiere yu masīña: Yu catūgoñarījē mena caroa macāājērē yu átigamiña. Bairo yu caátigamiatacūārē, yurpare niña caroaro yu caátigatūgoñarījērē ēñotarore bairo yure caátinucūrījē. Bairi yu majū rupau mena carorijere tutuaro yu átiganucūña. Bairo yurpare caāno jūgori carorijere yu átijānamasīētīña.

²⁴ Bairo carorije macāājērē caáticōāninucū ānirī, ¡butiro roro yu tūgoñarīqūē paiya! Peero caūpetietorñ caárpn yu āniña. ¡Tame, roro majū yu tāmucorñ! Bairi, ¿ni ūcū majū carorije yu rupaurñ cacūgon yu caānie wapare yu cū netōōbujocuti? ²⁵ Dios pñame Jesucristo mena yu catūgoñatuturo jūgori, yu carorije wapare yu netōōgumi. Bairo cū caátipeere tūgoñarī, “Muñjāñña,” cū ñinucūña. Bairi atore bairo ñi yaparoya yu cabairijere: Dios cū caroticūrīqūērē, cū cabororea bairo yu caátipea niña. Baimicūā, yuñ, ati rupau caācū ānirī roro átaje yurpare caāno jūgori carorije yu caátipee cūā āno bairopña.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

¹ Bairi Dios pñame noa ūna Jesucristo mena caānarē, “Mujāā buicūtiya,” di rñmu ūno na ĩreetigumi. ² Jesucristo jūgori Espiritu Santo cawāma yeri catiriquere cajou pñame roro marī caátaje wapare cabuicuperārē bairo marī ānio joroque marī ásupi. Tunu bairoa peerorñ marī cayasirábujiopee caārē marī netōōñupī. ³ Marīā, rorije caátianinucūrā marī caāno jūgori, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē marī caátipeyomasīpee mañupā. Tie roticūrīqūē jūgori marī carorije wapare marī canetōmasīētīmiatacūārē, Dios pñame roque marī carorije wapare netōōgu, cū macūrē ati yepapñ cū joyupi. Cū macū pñame marī roro caátipairā marī carupaucūtoorea bairo ati rupau cacūgon āñupī. Ti rupau mena riari marī carorije wapa caānierē merē reepeyocōāñupī. ⁴ Tore bairo marī ásupi Dios, cū camasīōrījē jūgori marī pñame cū carotirore bairo marī caátipeyomasīparore bairo ĩ. Bairi marīā, āmerē yua ati rupau mena roro marī caátiganucūrōrē bairo marī átīāmerīgarā. Espiritu Santo cū caátitirore bairo jeto roque caátianiparā majū marī āniña.

⁵ Tocānacāpñ camasā ati rupau mena roro caátinucūrā pñame, ti rupau roro na caátie jetore átianiganucūñama. Aperā, Espiritu Santo cū carotirore bairo caátinucūrā roque, cū caborije cañurījē pñamerē átianiganucūñama.

⁶ Noa ūna ati rupau mena roro caátianinucūrā pñame tore bairo na caáticōāninucūata, peero yasiracorñ ágarāma. Aperā, Espiritu Santo cū caborije cañurījē ūnie pñamerē caátianinucūrā roque tocānacā rñmuñ Dios mena yerijōrō ānicōā ninucūgarāma. ⁷ Noa ūna ati rupau mena roro caátianiganucūrā pñame Dios cū carotirore bairo átijātimasīgaetiayama. Bairi Dios pesuare bairo caāna majū tuayama. ⁸ Bairi tore bairo ati rupau mena roro caátianinucūrā pñame di rñmu ūno Dios cū caññajesorije ūnierē áperimajūcōāñama cū caññajoro.

⁹ Mujāā roque āmerē, na rupau caborore bairo caátianinucūrā na caátianinucūrōrē bairo mujāā átīāmerīña. Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori roque cū caátitirore bairo jeto mujāā átianinucūña. Tore bairo mujāā átianinucūgarā, caānorē bairo Espiritu Santo Dios Yeri majū mujāā yeripñ

cū caāmata. Tunu bairoa Jesucristo cū cajou Espíritu Santo majūrē ni ūcū cū yeripū cacūgoecu pūame Jesucristo yaḡ mee niñami. ¹⁰ Ati rupau, roro marī caátinucūrī rupau pūame caboapa rupau niña. Bairo caboapa rupau caānimitacūārē, Jesucristo marīpūre cū caāmata, Dios pūame cañurā ñe ūnie cawapa mánarē bairo marī ānio joroque átiyami. Bairi marī rupau caboamiatacūārē, marī yeri pūame ūmurecōopū caticōā ninucūgaro. ¹¹ Dios Yeri Espíritu Santo, Jesucristo cariaricūpūre tunu cū catio joroque caátacu pūame marīpūre cū caāmata, marī rupau cayasiro bero tunu ti rupaure catio joroque átigūmi. Espíritu Santo marīpūre cū caānoi, cū camasīrījē mena tore bairo marī átigūmi.

¹² Bairi yu yarā, yu bairārē bairo caāna, marī yeripū Espíritu Santo cū caāno jūgori ati rupau mena roro marī caátiganucūrījērē áperirotiya. Espíritu Santo cū carotirore bairo pūame roque átirotiya. ¹³ Ati rupau mena roro mujāā caátiganucūata, peeropū mujāā yasigarā. Baimirācūā, tie carorijere Espíritu Santo cū camasīōrījē jūgori mujāā caátijānaata roque, mujāā caticōā ninucūgarā.

¹⁴ Nipetiro Espíritu Santo cū camasīōrījē jūgori cū carotirore bairo caátisaraī pūame Dios pūnaa majū niñama. ¹⁵ Dios, Espíritu Santore marī cū cajoroī, paacoteri majā na quetiupūare cauwirā na cabairore bairo marī baietiya. Dios pūame marīrē cū pūnaa marī ānio joroque átigayami. Cū, Espíritu Santo marī cū cajūgomasiōrījē jūgori marī Pacu Diore, “Caacu,” cariape cū marī ī masiña. ¹⁶ Espíritu Santo pūame marī yeri marī catūgoñarījēpū, “Dios pūnaa majū marī āniña,” marī ī tūgoñao joroque átiyami. ¹⁷ Bairo cū pūnaa caāna ānirī Dios, cū pūnaarē, “Caroare mujāā yu joga,” nipetiro cū cañrīcārōrē bairo marī cūgopeyogarā. Jesucristo jūgori tiere marī cūgarā. Jesucristo cū carotirore bairo marī caátie jūgori marīrē roro na caápata, cū mena ūmurecōopū caroaro caānopū caroaro marī ānicōā ninucūgarā.

La gloria que ha de venir

¹⁸ Ati yepapū āna, roro popiye marī cabainucūrījē mena quetibūju cōñamasīā mano ūmurecōo caroaro caānopū caroare Dios marī cū cajopee menarē. Bairo ati yepapū roro popiye baimirācūā, cabero caroaro majū marī ānicōā ninucūgarā Jesucristo mena yua. ¹⁹ Nipetirije ati ūmurecōo macāājē Dios cū caqūēnorīqūē pūame camasā pajatiricaro mano apeye ūnierē na cacoterore bairo coterō baiya. “Ānoa yu pūnaa niñama,” Dios cū caīpa rāmū caetaparore coterō baiya. ²⁰⁻²¹ Caānijūgoropū Dios cū caqūēnorīqūē nipetirije caroa cañurījē ānijūgoyupa. Cabero ati yepa macāājē roye tuapeti-coasupa. Ati yepa to majūā roye tuasupa. Adán cū cabaibotiorijere iñarī, Dios pūame roque nipetirije to roye tuao joroque ásupi. Bairi nipetirije ati yepa macāājē cayasipee majū tuayupa. Bairo cayasipee caānimitacūārē, caberopū Dios pūame tiere caroaro wasoagūmi tunu. Bairo ti rāmū caetaro cū pūnaarē cawāma rupau cū cawasoaparoreā bairo ati ūmurecōo macāājē cū caqūēnorīqūē cāārē cawāma jeto wasoacōāgūmi. Bairo cū caāto, tirāmupū cū caátijūgoricarore bairo caroaro nigaro tunu. Pūgani roye tuaetigaro yua.

²² Bairi atore bairo marī masiña: Ati ūmurecōo macāājē nipetirije Dios cū caqūēnorīqūē pūame, jīcāō carōmio pūnaa cutigo popiye cō canetōrōrē bairo tie cūā roro popiye netōrō baiya. ²³ Tie ati ūmurecōo macāājē jeto mee roro popiye netōrō baiya. Marī cūā torea bairo popiye marī bainucūña. Bairo caāna nimirācūā, merē caānijūgoro Espíritu Santore Dios cū cajoricarā majū marī āniña. Popiye netōrō marī ānicoteya mai ape rupau,

rorije cacūgoeti rupauere, marī, cū pūnaarē cū caīrīcārōrēā bairo Dios cū cawasoaparo jūgoye. ²⁴ Jesucristo mena marī catūgoñatutuario jūgori marī netōōñupī Dios. Bairi caberopu marī rupauere cū cawasoapeere caānorē bairo cariape marī tūgoñatutuacoteya. Ni jīcāū ūcū dise ūnie cū cacoteriquere merē cū caīñaata, tiere cotenemoeti yami. Marī caīñarīqūēpu caāmata, dope bairo merē īñarīqūēpuere cotemasīā mano. ²⁵ Bairi marī caīñatiere mai cacoterā ānirī tiere pajutiricaro mano marī cacotetūgoñarō űña.

²⁶ Marī puame Diore caroaro cariape caānorē bairo cū marī jēnimasī peyoetinućūña. Bairo cajēnipeyomasīēna marī caānoi, Espīritu Santo puame marī juātinemonućūñami. Bairi marī caātiānipeere marī jēnibojayami cū yaye busūrique mena. Tie busūrique puame camasā busūrique mena cabusujēñomasīā manie niña. ²⁷ Dios puame roque marī yeri marī catūgoñarījērē caīñabesemasī ānirī Espīritu Santo marī cū cajēnibojarijere cariape tūgomasīñami. Dios cū caborore bairo Espīritu Santo puame, marī, cū yarārē marī jēnibojanucūñami.

Más que victoriosos

²⁸ Atore bairo marī masīña: Nipetiri wāme caroa, o popiye marī cabainucūpeere marī cūñupī Dios, marī, cūrē camairā cū caborore bairo caroaro marī caātiānimasīparore bairo ī. Tore bairo marī cūñupī Dios marī, cū cabesericarā, cū cabojūgoricarorea bairo catūgousarārē. ²⁹ Dios merē caānijūgoripauerna marīrē īñabeseri, “Ānoa caānīparā yu pūnaa majū nīgarāma,” īcūcōāñupī. Cū macū cū caānierē bairo marī caānierē bou, bairo īcōā jūgoypū. Bairi tunu cū macūrē, nipetiro cū mena catūgoñatutuarā jūgocūre bairo cū caānierē bou, bairo ī jūgoyeticūcōāñupī Dios. ³⁰ Caānijūgoripauerna merē cū yarā cū caānirotiricarā marī caānoi, cū pūnaa caānīparārē marī beseyupī. Bairo cū cabesericarā marī caānoi, “Ñe ūnie cabuimāna, cañurā niñama,” marī ī īñañami. Bairo cū caī īñarā marī caānoi, caroaro majū cū caānajē cutie macāājērē marī cūā jīcā wāme ūnorē marī cūgoō joroque āsupi.

³¹ Bairo tie caroa queti majūrē tūgoñarī, atore bairo marī tūgoña masīnemoña: Dios cū caīñamaicoterā marī caānoi, noa ūna aperā marīrē caīñaterā nimirācūā, roro marī ātiyaparoeti yama. ³² Dios cū macū caānimajūūrē cū riaroti joyupī ati yepapūre, marī nipetiro marī carorije wapare netōōgu. Marī mairī, “Cū yu joetīgu yu macūrē,” īēsupī. Bairo caātacu majū ānirī nipetirije caroaro marī caānajē cutipee cāārē marī jomajūcōāgūmi. ³³ Dios roque, “Ānoa ñe ūnie cawapa cūgoena niñama,” marī, cū cabesericarārē marī ī masīñami. Bairi ni jīcāū ūcū, “Ānoa, cañuena niñama,” marī ī busujāmasīēcūmi. ³⁴ Mai, atore bairo niña: Jesucristo puame yucupāīpu marī carorije wapare netōōbojagu riayupī. Bairo riacoamicūā, tunu nemo catiyupī Dios cū camasīrījē jūgori. Bairo catiri bero āmerē yua, cū pacu cū carotimasīrīpau cariape nūgōāpu ruiri, marī yaye caānipeere jēnibojau ātiyami cū pacu Diore. Bairi ni jīcāū ūcū, “Ānoarē na yaye wapa popiye na baio joroque na ātirotiya,” marī, Dios cū cabesericarārē marī ī busujāmasīēcūmi. ³⁵ Jesucristo marīrē cū camairījērē ni jīcāū ūcū ēñotamasīēcūmi. Tunu bairoa popiye marī cabairije, o marī causeariti tūgoñarījē, o aperā Jesucristo yarā marī caānie jūgori roro marīrē na caātie to caānīmiatacūārē, Jesucristo puame marīrē maicōā ninucūñami. Tunu bairi marī caaūariarije, marī cajutii bopacarije, o cauwiorije watoa marī caānie, o aperā marīrē na capajīāgarije caānīmiatacūārē, Jesucristo puame marī maicōā ninucūñami. ³⁶ Dios yaye quetire woarica tutīpu cūā atore bairo īña cū yarārē:

“Dios, m̄u yarā jāā caāno jūgori tocānacā rūmua jāārē pajīārīcārō uwioro jāā atinucūñama.

Ovejare pajīāgarā, narē pajīārīcārōpu na cajeánarē bairo jāā cūārē roro jāā atinucūñama,”

Ī quetib̄ju woatuyupa Dios ya tutip̄u.

³⁷ Bairo roro netōrō marī cabairije caānimitacūārē, marī p̄ame Jesucristo marīrē camai cū cajuátie jūgori roro marī cabainucūrījērē netōnucārī jōp̄ame tiere tūgoñaenarē bairo marī tūgoñanetōcōāgarā. ³⁸ Bairi ñe ūnie r̄usaeto atore bairo ñi tūgoñatutuacōāña: Dise apeye ūnie Dios marīrē cū camairījērē marī ēñotamasīētīña. Marī cabaiyasiata, o marī cacaticōāmata cūārē, dise ūnie marī ēñotamasīētīña. Bairi tunu āngeala majā, wātī yeri pūna quetiuparā cūā marīrē Dios cū camairījērē marī ēñotamasīētīñama. Tunu apeye āme caānie, caberōpu caānipee cūā marī ēñotamasīētīña. ³⁹ Bairi tunu jōbui um̄recōōpu macāājē, caūcūārōpu macāājē, nipetirije Dios cū caqūēnorīqūē, marīrē Dios cū camairījērē marī ēñotamasīētīña. Marī Quetiupau Jesucristo yarā marī caānoi, ĩdi rūm̄u ūno marī majānaetinuūgumi Dios!

9

Dios ha escogido a Israel

¹ Ȳu, Jesucristore catūgousau ānirī m̄ujāārē cariape ȳu quetib̄juya. M̄ujāā ñitoetiya. Tunu bairoa Esp̄ritu Santo ȳure cariape cū caquetib̄juero jūgori cariape m̄ujāārē ñiña. ²⁻³ Ȳu yarā, ȳu ya poa macāāna judío majā Jesucristore na catūgousaetiēre ĩñarī roro ȳu tūgoñarīqūē paicōā ninucūc̄pu. Ȳu yeri ȳu catūgoñarījēpu roro capūnirōrē bairo ȳu tūgoñanucūc̄pu. Bairo tūgoñarī yua, ȳu yarā Jesucristore na catūgousapeere bōu, Jesucristo cū camano, peero caēpetietōpu ȳu āgatūgoñaña, bairo na ȳu cabaibojarō ĩñarī roro na caátie wapare netōbujiorāma ĩ. ⁴ Na, ȳu yarā judío majā p̄ame Jesucristore tūgousaetimirācūā, Israel ānacū pārāmerā, Israel ya poa macāāna majū ñiñama. Bairi narē Dios p̄ame cū pūnaarē bairo caānīparā majū na beseyupī. Bairo na beseri bero yua, nocārō cū catutuarije cū caasiyarije mena nat̄u āñupī. Bairo na mena ācū, caroa wāme cū na caátipeere na átirotiyupi. Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cawāmecutīe cūārē na cūñupī. Tunu bairoa cūrē na cañubuepee, caroaro na cū caátipee cūārē na joyupī. ⁵ Na cūā judío majā jāā ñicūjāā ānana pārāmerā, jāā ya poa macāāna majū ñiñama. Tunu apeyera camasā ya wāme marī catūgoñarō p̄amata, Jesucristo cūā judío majā ȳure bairo buiyupū ati yepap̄re. Cūā, ñiñami ati yepa macāājē caānie nipetirije Quetiupau. Bairi cūrē marī cabasapeopee ñiña. Bairoa to baiáto.

⁶ Dios, Israel ya poa macāānarē caroaro na cū caátigariquere na átipeyoc̄u mee baiyami. Bairo p̄ame roque ñiña: Diore na catūgousaetiē jūgori nipetiro judío majā Israel pārāmerā nimirācūā, na mena macāāna aperā apei pārāmerārē bairo caāna tuayama Dios cū cañajoro. ⁷ Bairi judío majā nipetiro Abraham ānacū pārāmerā caāna nimirācūā, cariape cū pārāmerā majū nipetietiyama Dios cū cañajoro. Bairi bairo qūñupī Abrahārē Dios: “Pugarā m̄u capūnaa cutimiatacūārē, m̄u macū Isaac jūgori capāārā nigarāma m̄u pārāmerā caānīparā,” qūñupī. ⁸ Bairo ĩgaro ĩña: Nipetiro Abraham ya poa macāāna cabuanucūrā Dios pūnaa majū mee ñiñama. Dios Abrahārē, “Caroaro m̄u ya átigu,” cū cañīrīqūērē catūgousarā roque Dios pūnaa ñiñama. Na ūna roque, Abraham ānacū pārāmerā majū tuayama Dios cū cañajoro.

⁹ Mai, atore bairo āñupā Dios caroaro cū cū caátipee Abrahārē: “Ati ȳutea ūno

caãno ape cãmārē yu caetaro, merē Sara mu nũmo jĩcãũ macũ cutigomo,” qũĩ quetibũju jũgoyeticũũnũpĩ Dios Abrahãrē, cũ macũ cũ cabuiapee macããjērē.

10 Atie yu caĩquetibũjurije jeto mee niũa. Apeye atore bairo ĩcõñanemorĩqũē roque cariape majũ niũa: Abraham macũ Isaac, butiri bero, nũmo cũsupi Rebecare. Bairi cõ pũnaa jĩcãnia pũgarã cabuiaricã Isaac jĩcãũ pũnaa ãnũpã. 11-13 Mai, na cabuiaparo jũgoye, caroa, o carorije macããjērē na caátiparo jũgoyeyũa merē Dios jĩcãũrē cũ besecũcõãnũpĩ. Atore bairo cõ ĩnũpĩ Rebecare: “Cajũgocu caãnirau pũame cũ baire capaacoteire bairo nigũmi,” cõ ĩnũpĩ. Tie cõ cũ caĩjũgoyetirique pũame cũ ya tutirũ caĩrõrēã bairo cariape iũa: “Jacore mairĩ cũ yu besewũ. Apei Esaũ pũamerē cũ ĩñĩatewũ,” ĩ quetibũjũya. Tore bairo cũ caátajere masĩrĩ, atore bairo cariape marĩ ĩ masĩũa: “Dios, cũ caboro, cũ caátigajũgoyetiricarore bairo camasãrē na besemasĩĩnami cũ caborãrē. Dope bairo caroaro na caátiere ĩñajesori mee na beseyami,” marĩ ĩ masĩũa.

14 Tiere masĩrĩ yua, “Toroquere, cariape caácsũ mee niĩnami Dios bairo cũ caápata,” ¿marĩ ĩrãati? ĩTore bairo marĩ ĩ masĩũa bairãpũ! 15 Atore bairo pũame qũĩnũpĩ Dios Moiserē: “Yu camai jetore cũ ĩñĩamaigu,” qũĩnũpĩ. 16 Bairi atore bairo marĩ masĩũa: Dios, cũ majũ cũ caboro marĩ camasãrē marĩ bopaca ĩñamasĩĩnami. Cũ marĩ camairotiro jũgori mee marĩ mainucũĩnami. Tunu bairoa caroaro marĩ caátie jũgori mee marĩ maiĩnami. 17 Tore bairo cũ majũ cũ caborore bairo átiri, atore bairo qũĩnũpĩ Dios quetiupũ rey Egipto macããcũrē Moĩsēs ãnacũ cũ caãna yũteapũe: “Yu catutuarijere mu mena ĩñogu, mũrē quetiupũũre bairo mu yu jõwã. Nipetiro camasã, catutuau yu caãnierē na camasĩparore bairo ĩ, tore bairo mu yu ápu,” qũĩnũpĩ Dios. 18 Bairi Dios camasã noo cũ caborãrē na ĩñamaĩnami. Tunu aperã na yeripũ catũgõũsagaena pũamerē nemojãñũrõ catũgõũsagaena majũ na ãnio joroque na átimasĩĩnami.

19 Bairo yu caĩrĩjērē tũgorã, atore bairo mũjãã ĩbujiorã: “Dios, cũ majũ cũ caboro caãno jũgori marĩ camasã marĩ caátĩãnipee caẽnotamasĩã manie cũ caáticũjũgoyetiata, ¿dope bairo Dios cũ majũã tunu, ‘Cabucũna mũjãã ãniũa,’ cariape marĩ qũĩ masĩbujiocuti? ĩ masĩĩtĩbujioũmi Dios,” mũjãã ĩ tũgõñabujiorã. 20 Atore bairo ñi quetibũjũya mũjããrē: Mũjãã camasã cabũgoro macããna nimirãcũã, ¿netõõrõ caãnimajũũ Diore cũ mũjãã tutiyati? Rĩ jotũ caqũẽnõricũrē, “¿Dopēĩ tore bairirũ yu mu weeri?” tirũ caĩmasĩparoreba bairo mũjãã cũã ĩrã mũjãã ĩña Diore, tore bairo mũjãã caĩata. 21 Rĩ jotũũ caqũẽnõrĩ majõcu pũame rĩĩ mena noo cũ cabori jotũũ ũnierē qũẽnõmasĩĩnami. Tie rĩĩ mena jĩcãũ jotũ caroaru majũ qũẽnõmasĩĩnami. Tie menaina tunu aperũ cabũgoro caãnirũ majũ qũẽnõmasĩĩnami.

22 Torea bairo marĩ camasã cũ caqũẽnõrĩcãrãrē cũ caboro marĩ átimasĩĩnami Dios. Bairũa, cũ pũame roro caãnarē cũ caĩñabeseri rũmu caetaparo jũgoye roro na caátĩãnierē caroaro yerijõrõ mena nũcãcõã coteãninucũĩnami. Ti rũmu caetaro roque popiye na baio joroque caũuenarē cũ caátipee mena cũ catutuarije, nocãrõ cũ caátimasĩĩrĩjērē marĩ nipetiro camasãrē marĩ áti ĩñocõñagũmi. 23 Tunu bairoa marĩ cũ caĩñamairã pũamerē nocãrõ caroaro majũ cũ caãnierē marĩ camasĩrõ boyupi. Bairi cajũgoyeyũa, yũre bairo caroarã cañurã na ãmarõ ĩ, marĩ besecũjũgoyupi. 24 Bairo marĩ besei yua, judio majã jĩcããrãrē, aperã judio majã caãmerã cããrē marĩ beseyupi. 25 Dios yaye quetire woarica tutirũ cããrē tirũmũũ macããcũ Oseas cawãmecũcu pũame atore bairo ĩ woatujũgoyeticũũnũpĩ judio majã caãmerãrē na cũ caátipeere:

“Yn yarā na caāmerĩmĩatacūārē, yn yarārē bairo na ñiñagu. Tunu yn camaietimirĩcārārē, yn camairārē bairo na ñiñagu,” ĩ woatuyupi Oseas Dios cū caĩrĩqũērē.

²⁶ Tunu apewēpu bairo ĩnemoña:

“‘Mujāā yn yarā mee mujāā āniña,’ Dios na cū caĩrĩcā yeparua tunu, ‘Dios cacaticōāninucū pūnaa niñama,’ ĩecogārāma,” ĩ woatuyupi Oseas, Dios judío majā caāmerārē cū caátipeere.

²⁷⁻²⁸ Jāā yarā judío majā Israel ya poa macāāna na cabaípee puamerā atore bairo ĩ quetibũju woatujũgoyeticũñañupĩ Isaías: “Dios puame yoaro mee na ĩñabesegami ati yepa macāāna nipetirore. Cū caĩjũgoyeticũrĩcārōrēā bairo cariape átigami. Bairi Israel pārāmerā, ria capairiya paputiro macāājē paare bairo capāārā nimirācūā, capāārā mee netōjĩātigarāma roro na caátaje wapare,” na ĩ woatujũgoyetiypu Isaías ānacū. ²⁹ Cū, Isaíana tunu apewēpu atore bairo ĩnemoñupĩ mai cajũgoyepare:

“Dios ñe ũnie carusaecu catutuamajũ puame marĩ mairĩ jĩcāārā ũnarē cū carũgaeticōāta, marĩ judío majā marĩ manubujiorā.

Sodoma, bairi Gomorra macāā macāānarē cū caátatore bairo marĩ judío majā cūārē marĩ repeyocōābujoricami merē,” ĩ woatuyupi Isaías ānacū.

Los judíos y el evangelio

³⁰ Toroquere, ¿dope bairo marĩĩcuti? Bairo puame niña: Judío majā caāmerā Dios mena caroaro na caānipeere macāēsupa. Tiere macāētĩmirācūā, Jesucristo mena na catũgoñatutuarije jũgori tiere masĩjũgoyupa. Jesucristore na catũgousaroi, Dios puame, “Caroarā, ñe ũnie roriye cawapa cũgoena niñama,” ĩri na ĩñanucũñami. ³¹ Marĩ yarā israelita majā puame roque Moisés ānacū cū caroticũrĩqũērē na catũgousaro jũgori Dios mena caroaro ānigamiñupā. Bairo ānigamirācūā, tie rotiriquere caroaro átipeyoesupa. Bairi Dios mena caroaro ānimasĩēsupa. ³² ¿Dopēĩrā Dios mena caroaro na ānimasĩēsupari? Bairo puame niña: Jesucristo mena na catũgoñatutuarije mena mee, Dios mena caroaro ānigamiñupā. Na majũ na catũgoñatutuarije mena puame roque tore bairo ānigamiñupā. Bairo Dios cū cajoricĩ Jesucristo mena catũgoñatutugaena ānirĩ Dios tũpu ápérigarāma. Bairi ũtāāpũre carocawanucũrārē bairo tuayama yua.

³³ Tore bairo cariape ĩ woatuyupa Dios ya tutipũ:

“Yn puame Sión sawāmecuti burõpu jĩcā ũtāārē cūārē bairo jĩcā cū yn cūña. Bairi ñi ũcū cūrē cū caboeticōāta, tiare carocawaũre bairo popiye cū baio joroque cū yn átigu.

Tunu ñi ũcū cūrē cariape catũgousan puame roque di rũmũ ũno, ‘Cabũgoro majũ cū yn boyupa,’ ĩ tũgoña yarpuaetigami,” ĩ quetibũjuya Dios ya tutipũ cūārē.

10

¹ Bairi yn bairārē bairo caāna, yn puame, yn yarā Israel ya poa macāāna na canetōjĩātiipeere bũtiõro yn boya. Bairo bori yua, bũtiõro Diõpũre na yn jēnibojanucũña. ² Na puame Dios cū caborore bairo caroaro átiganucũmiñama. Bairo átiga āninucũmirācūā, na majũ na ya wāme ũnierē átiri, cū caborore bairo átijĩātiētinucũñama. ³ Bairi, “Dios puame Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuario jũgori, ‘Ñe ũnie caroriye cawapa cũgoena niñama,’ marĩ ĩ masĩñami,” ĩ tũgoñamasĩētĩnucũñama. Bairo tũgoñamasĩētĩrĩ yua, na majũ na caátitutuarije mena ñe ũnie cawapa mánarē bairo āniganucũmiñama. ⁴ Jesucristo ati yeparũ etari, marĩ nipetiro camasā cū mena catũgoñatutuarārē, Moisés ānacū cū caroticũrĩqũērē carotiecōāna

meerē bairo caāna marī ānio joroque ásupi, ñe ũnie carorije cawapa cūgoenarē bairo marī caānimasīparore bairo ī, Dios cū caīñajoro.

⁵ Atore bairo ī woatuyupi Moisés ānacū cū caroticūrījērē na catūgousarije jūgori canetōparārē: “Ni jīcāū ũcū roticūrīqūē nipetirijere caátipeyomasī pñame Dios mena ānicōā ninucūgumi,” ī woatuyupi. ⁶ Baiṛna, apevera Jesucristo mena marī catūgoñatutuarije jūgori marī canetōpee pñamerē tūgoñarī, apewēṛna Moisés ānacū cū cawoatucūrīqūērē marī tūgoroa mai. Atore bairo ī woatuyupi: “¿Ni ũcū ũmurecōoru cū wāmuácúati?” ī woatuyupi. Bairo īḡu īñupī: “Jesucristo marī cū netōpáro ĩrā, ¿ni ũcūrē ũmurecōoru cū wāmuárotiri, cū marī piiruiojoroticuti?” ĩḡu īñupī Moisés. ⁷ Apewēṛna tunu ī woatunemoñupī: “¿Ni ũcū caūcūārī ope cariaricarā na caānoru cū ruiácúati?” Bairo īḡu īñupī: “Jesucristo marī cū netōpáro ĩrā, ¿ni ũcūrē ti opeṛna cū ruiárotiri cū marī piiwāmwojoroticuti?” ĩḡu īñupī Moisés. ⁸ Bairopna, marī cajopee mee niña. Merē Moisés ānacū cū cawoaturicarore bairo niña: “Merē mujāā masīña Dios yaye quetire. Bairo mujāā yeripṛa tie queti caāno jūgorina, tiere mujāā bñsanucūña,” ī woatuyupi. Bairi ni ũcūrē marī cajopee mee niña. Tie quetibujarique Jesucristo mena tūgoñatutuarique macāājē quetirea camasārē jāā quetibujānucūña. ⁹ Tie quetibujarique atore bairo ī quetibujaya cariape marī cabñsarije mena: “Jesús marī Quetiupau niñami,” ĩrī bero tunu, “Jesús cū cariacoamiatacāārē tunu cū catioyupi Dios,” marī yeripṛa marī caītūgoñāata, Dios pñame roro marī caátaje wapare marī netōōgumi. ¹⁰ Bairi marī yeripṛa Jesucristo mena tūgoñatutuari, tunu cū yarā marī caānierē aperārē na marī caquetibujāata, Dios pñame, “Caroarā, ñe ũnie carorije cawapa cūgoena niñama,” marī ī īñagumi. Bairo marī caápata, marī netōjīātigarā roro marī caátaje wapare.

¹¹ Torea bairo ī quetibujaya Dios ya tutipṛa cūārē: “Ni ũcū cū mena cariape catūgoñatutuaa pñame di rñmṛa ũno, ‘Cabūgoro majū cū yṛa boyupa,’ ī tūgoña yapapuaetigumi,” ī quetibujaya. ¹² Bairi Dios pñame judío majā, judío majā caāmerā cūārē na ĩñaricawoetiayami. Jīcārō tūni caroaro cariape na ĩñañami Dios camasārē. Cū, marī Quetiupau, nipetiro Quetiupau jīcāūā niñami. Bairi cūrē cajēnirārē tocānacā wāme caroare netōjāñurō na jomajūcōāgumi. ¹³ Dios ya tutipṛa atore bairo ī woatuyupa: “Tocānacāṛpna camasā roro na caátaje wapare Dios cū canetōōrō borā, marī Quetiupau wāmerē ĩrī cū na cajēniata, na netōōgumi,” ī woatuyupa. ¹⁴ Dios yaye quetire caānorē bairo cariape camasā na catūgousaeticōāta, marī Quetiupare cū jēnimasīēnama. Bairo Jesucristo yaye quetire na catūgoeticōāta, cū yaye queti cūārē caānorē bairo cariape tūgousamasīēnama. Tunu bairoa narē caquetibujārā na camanicōāta, tie Jesucristo yaye quetire dope bairo tūgomasīēnama. ¹⁵ Tunu bairoa Dios tocānacāṛpna caquetibujārā cū cajoeticōāta, cū yaye quetire camasārē caquetibujaparā manibujorāma. Baiṛna na joyupi. Dios yaye woarica tutipṛa cūārē na caetarijere atore bairo ĩña: “Aperā marīrē, yeri ñajāāō joroque caátie caroa quetire na caquetibujārētaro ĩñarī bñtioro marī ũseaniña,” ī woatuyupa.

¹⁶ Atie caroa quetire capāārā tūgomirācūā, tocānacāṛpna Israel ya poa macāāna tūgousapetietiyama. Isaías ānacū cū caīwoaturicarore bairo niñama: “Dios, jāā Quetiupau, jāā caquetibujarijere ¿noa ũna tiere na tūgousayati? Jīcāārē ũnaacā jeto tūgousanucūña,” ī woatuyupi. ¹⁷ Bairi camasā caroa quetire na catūgousaro jūgori Jesucristo mena catūgoñatutuarā tuanucūñama. Tie caroa queti, Jesucristo yaye majū niña.

18 Y_u p_uame atiere mujãã y_u jëniñapã mai: ¿Israel ya poa macããna tie quetire na tũgoesupari? Tũgoricarãma. Dios ya tutip_u cããrë atore bairo ï woatuyupa: “Dios yaye quetire caquetibujari majã nipetiro_u quetibujabatoyupa. Bairo atí yepa nocãrõ cayoarop_u macããna cãã tie quetire nipetiro_u tũgoyupa,” ï woatuyupa Dios ya tutip_u.

19 Tunu mujãã y_u jëniñanemopa: ¿Israel ya poa macããna caroa quetire tũgomirãcãã, tiere na tũgomasiesupari? Tũgomasiricãrãma. Tiere quetibujunemogu, Moisés ãnacü cü caĩrĩqũerë mujãã y_u quetibujugu. Atope bairo ï woatuyupi Moisés, Dios cü yarãrë cü caĩrĩqũerë: “Y_u yarã jeto meerë na y_u maigu.

Tore bairo aperãrë na y_u camairõ ñnarĩ, mujãã, y_u yarã p_uame na mujãã pesucutigarã.

Na mena mujãã asiajãñugarã,” ññupĩ.

20 Caberop_u tunu Isaías ãnacü israelita majã caãmerãrë ïgu, atore bairo ñnemoñupĩ:

“Noa ùna yure camacãetĩmiricãrã p_uame merë ãmerë y_u masĩjãñuñama.

Bairo yure camacãetãna p_uamerë y_u camasirijerë na y_u átĩ ññowũ.”

21 Tunu apewer_u Isaías p_uame israelita majãrë ïgu, atore bairo ï woatuyupi: “Tocãnacã gãmu y_u wãmorirë jewãmuorĩ na y_u cotemiwũ, y_u yarã yutu na apãro ï. Na p_uame catãgousagaena, cabaibotorã ãnirĩ yutu atĩgaema,” ï woatuyupi Isaías ãnacü israelita majãrë Dios cü caĩrĩqũerë.

11

El Israel escogido

1 Bairo ãmerë atore bairo mujãã y_u jëniñaña: Bairo israelita majã cãrë cabaibotorã na caãno jũgori, “Y_u ya poa macããna mee mujãã ãniña ãmerë yua,” ¿na qũlati? Bairo na ï ññaecãmi. Y_u cãã, israelita majã yau judio majõcu y_u ãniña. Abraham ãnacü pãrãmi, bairo Benjamín ya poa macããcũ pãrãmi majũ y_u ãniña. 2 Caãnijũgoripa_u merë Dios israelita majãrë cü ya poa caãniparãrë bairo na ññajũgoyupi. Bairo narë, “Y_u yarã mee niñama yua,” na ï ññãetĩñami ãme cããrë. Mujãã masirã profeta Elías ãnacü yaye quetire. Cü p_uame Diore, “Israelita na carorije wapa buicutiyama,” na ï busujãñupĩ, Diore jëniãcã. Tiere mujãã masirã. Atope bairo ï quetibujayupa Dios ya tutip_u Elías cü caĩrĩqũe quetire: 3 “Y_u Quetiupa_u, m_u yarã profeta majã m_u caquetibujoricarãrë na pajãreama israelita majã p_uame. Na pajãreri, waibutoare peori joemugõjorica mesaari cããrë yasiorepeyocõããma. Y_u jetore y_u pajãetĩñama. Bairo y_u cããrë y_u pajãgarã y_u macããrã átiyama,” qũññupĩ Elías Diore. 4 Bairo cü caĩrõ tũgomicãã, Dios p_uame atore bairo qũññupĩ: “Jicããrã israelita majã y_u boyama bairãp_ua. Baal cawãmecuc_u aperã jũgũerë rapopatuuri mena cü riape etanumurĩ caĩroetanarë merë jicã wãmo peti puga pëñirõ canãcã mil cãrõ majũ, y_u yarã caãniparãrë na y_u beseyaparoaya,” qũññupĩ Dios Eliãre, ï woatuyupa Dios ya tutip_u. 5 Bairo ãme cããrë torea bairo judio majã jicããrã ùna tuacõãñama Diore catãgousari majã. Narë Dios p_uame na ññamairĩ na beseyupi. 6 Bairo Dios marirë cü caĩñamairijë jũgori marĩ cü canetõõata, dope bairo marĩ netõmasiëna caroaro marĩ caatiãnie jũgori yua. Caroaro marĩ caatiãnie jũgori marĩ canetõmasiãta, Dios marirë cü camairĩqũe p_uame cawapa manierë bairo tuabujoro.

7 Bairo, ¿dope bairo p_uame marĩ ññarati? Atope bairo p_uame marĩ ï masĩgarã: Israelita majã p_uame caroaro Dios mena nigamirãcãã, na majũ na caborore bairo caãtigarã ãnirĩ nipetiro cü mena ãnipetiesupa. Jicããrã cü cabesericarã roque cü caborore bairo caroaro ãnimasĩñupã. Aperã cãrë caboena roquere

netōđjāñurō caāmoope mána, cū yaye quetire catūgoena majū na tuo joroque ásupi. ⁸ Torea bairo ñña Dios ya tutip̄ cāārē: “Dios, cūrē catūgoensagaenarē na yerip̄ nemojāñurō cū yaye quetire catūgomasiēna majū na ānio joroque na ásupi. Bairi ati rām̄ cāārē catūgoensaena majū nicōāñama israelita majā mai. Cacaapee cūgorā nimirācūā, caññaenarē bairo na tuo joroque ásupi. Tunu bairoa cū yaye quetire catūgorā nimirācūā, tiere catūgoena majūrē bairo na ásupi,” ĩ quetibuj̄ya Dios ya tutip̄ cūā. ⁹ David ānacū cūā atore bairo qūñip̄ Diore:

“Na, israelita majā na cabose rām̄ qūñenōrī rām̄ caāno roro majū átinucūñama.

Bairo roro na caátiere ññarī popiye na baio joroque na m̄ caáto ñña.

¹⁰ Cacaapee cūgorā nimirācūā, caññaenarē bairo na tuo joroque na ása.

Tunu bairoa popiye na rup̄ mena na tām̄ joroque na ása,” ĩñup̄ David cū ya tutip̄ Diore.

La salvación de los no judíos

¹¹ Bairi āmerē mujāā ȳ jēññañña: Bairo judío majā Jesucristore na catūgoensaeto jūgori, ĩnipetiro judío majā na yasipeticoásupari? ¡Yasipetiesupa, bairāp̄! Bairo p̄ame baiyupa: Judío majā Diore baibotiori na catūgoensagaetimiatacūārē, aperā judío majā caāmerā p̄ame Diore tūgosari roro na cabairijere netōđjātiyupa. Dios p̄ame na netōđñup̄. Bairo na cū canetōđrō ññarā judío majā p̄ame, “Narē bairo jāā cāārē Dios cū canetōđrō jāā boyā,” na ĩ tūgoñao joroque ásupi Dios. ¹² Bairo judío majā p̄ame Diore na catūgoensaetie jūgori aperā ati um̄recóo macāāna judío majā caāmerā p̄amerē caroaro majū na baiyupa. Cabero judío majā tunu Jesucristore na catūgosaro bero caāmata roque, ĩnetōđjāñurō caroaro majū na bainemogaro ati um̄recóo macāāna nipetirore!

¹³ Bairi mai, mujāā judío majā caāmerārē ĩcā wāme ũno mujāā ȳ quetibuj̄yaya: Mujāā, judío majā caāmerārē Dios ȳ cū caquetibuj̄rotijoriquere masīrī, ȳ paariquere caroaro cariape majū ȳ átiyogaya. ¹⁴ Bairo mujāārē caroaro ȳ caquetibuj̄aro, ȳ yarā ȳ ya poa macāāna majū p̄ame caroaro mujāā caátianierē na caññacōrō ȳ boyā. Bairo mujāā ñnacōrī yua, na cūā tūgomasibuj̄orāma Dios na cū canetōđgarijere. Bairo tūgomasīrī yua, ĩcāārā netōđjātibuj̄orāma na carorije wapare. ¹⁵ Judío majā Dios macūrē na catūgoensaetoi, aperā ati um̄recóo macāāna judío majā caāmerā p̄amerē cū mena ĩcā yericunārē bairo caāniparā majū na ásupi. Cabero judío majā p̄ame tunu Jesucristore na catūgosaro bero caāmata roque, netōđjāñurō caroaro na bainemogaro. ¡Camasā cariaricarāp̄rē catoricarārē bairo caroaro majū na bainemogaro yua!

¹⁶ ĩ cōñarī quetibuj̄ricaro p̄amata, atore bairo ñña: ĩcā pāārē, ĩcā cuiaca peenerī, “Dios yaye nigaro,” marī caātato bero caāmata, carūsari cui cūā caroa cui Dios ya cui tuaya, cū caññajoro. Bairi tunu yuc̄ nūcōōrē, “Dios yaye nūcōō nigaro,” marī caātato bero caāmata, ti ĩ r̄p̄ cūā caroa Dios ya r̄p̄ majū tuacōāña. Atore bairo marī caicōñabueata, Abraham, jāā ĩnc̄ ānacū cūā caññu cū caāmata, cū pāāmerā cūrē bairo Diore catūgosaparā cūā caroarā caññurā nigarāma, Dios cū caññajoro.

¹⁷ Apeyera tunu judío majā p̄ame yuc̄, olivo sawāmes̄tii r̄p̄ majūrē bairo ñña. Bairo na cabaimiatacūārē, tie r̄p̄ ĩcā r̄p̄e pajure rericarore bairo ĩcāārārē na reyup̄i Dios cūrē na catūgoensaetie wapa. Mujāā, judío majā caāmerā p̄ame macāñucū macāñcū olivo r̄p̄e bairo mujāā āñña. Bairo caāna mujāā caāñmiatacūārē, Jesucristo mena mujāā

catùgousarije jùgori, pataaneatíri tunu olivou majùpü tii rùpüure na capataaworicaropü mujää püamerë wasoateire bairo ásupi Dios. Bairi mujää cüã ämerë olivou majü rùpüure bairo mujää äniña. Bairo caäna äñirí mujää cüã Dios yarã jïcãü pünaa majü mujää äniña ämerë. ¹⁸ Bairo caäna äñirí mujää püame, “Judío majã olivou majü rùpüure bairo caäna netòjãñurò caänimajürã jãã äniña,” í tùgoñaeticòãña. Bairi atie püamerë tùgoña masiritieticòãña: Tii olivou rùpüü mee tii nùcòòrë jùgocatiäniña. Tii nùcòò jùgori roque nipetirije tii rùpüü cüãrë jùgocatiäniña. Bairi, “Judío majã netòjãñurò Dios cü camairã jãã äniña,” í tùgoñaeticòãña.

¹⁹ Bairo yu caíquetibujümiatacüãrë, mujää jïcãärã atore bairo mujää í tùgoñabujiorã: “Olivo rùpüü cañueti rùpüure pajure reyupa, apeí rùpüü püamerë tunu wasoapuagarã. Torea bairo jãã judío majã caämerã püamerë Dios cü yarã jãã caäniparore bairo í, judío majãrë na reyupi,” í tùgoñarãma. ²⁰ Bairo mujää caítùgoñarjë cariape caänimiatacüãrë, atiere tùgoñamasiritieticòãña: Dios mena na catùgoñatutuäetie jùgori israelita majãrë na reyupi Dios. Bairo na átomicüã, mujää püamerë cü yarãrë bairo mujää ññañami, cü mena mujää catùgoñatutuärie mena jeto jùgori. Cü mena mujää catùgoñatutuäeticòãta, mujää cüã mujää netòëtibujioricarã. Bairi, “Caänimajürã jãã äniña judío majã netòòrò,” í tùgoñaeticòãña. Dios püame roquere cü tùgoña uwiya, “Jãã cüãrë jãã reremi,” írã. ²¹ Judío majã cürë na catùgousaetie jùgori roro na caátaje wapare na masiriyobojaesupi Dios. Olivou majü rùpüü caänijùgorica rùpüure pajure rericarore bairo na reyupi. Bairi mujää judío majã caämerã cüã mujää catùgousaeticòãta, torea bairo mujää átigumi.

²² Bairi caroaro mujää catùgoñamasíró ñña: Dios camasãrë caññamaimasí cañüu majü ññañami. Baimicüã, tunu cü yaye quetire na cabaibotioata, tutuaro mena roro popiye na baio joroque caácu ññañami. Judío majã cabaibotiorãrë tutuaro mena na ññabeseyupi. Bairo caátimasí nimicüã, mujää judío majã caämerã püamerë caroaro mujää ásupi, mujää catùgousaro jùgori. Bairi mujää püame mujää cü caññamairò jùgori caroaro cü caborore bairo caátianiparã mujää äniña. Tore bairo mujää caátijãnacòãta, mujää cüãrë tutuaro mena popiye mujää baio joroque mujää átigumi. Olivou rùpüure pajure reire bairo mujää regumi mujää carorije wapa yua. ²³ Bairo cabairije caänimiatacüãrë, judío majã cariape na catùgousagaetiere jãnarí cü mena na catùgoñatutuajùgoata, cü yarãrë bairo na änio joroque na átigumi tunu. Olivou rùpüü na capaatarica rùpüure jeeri tunu na capuaotenemoròrë bairo na átigumi tunu. Dise ñnie Dios cü caátimasíetíë maniña. Bairi tore bairo na átimasíñami tunu cü pünaa majü roquere. ²⁴ Olivou macãñucü macããcü rùpüure pataaneatíri apeí olivou majùpü na capuaotenemomasíata, nemojãñurò na capuaotemasípee ñña, tii macãã rùpüü majü püame roquere. Tore bairo mujää, judío majã caämerãrë mujää cü caátimasíata, jjudío majã cü yarã caänijùgomirícãrã püame roquere nemojãñurò cü yarã na änio joroque na átinemomasíñami Dios tunu!

La salvación final de los de Israel

²⁵ Yu yarã, yu bairãrë bairo caäna, Dios cü caátigarique camasã mai na camasíetãjërë mujää yu quetibujupa, “Jãã jeto Dios yayere camasíãrã jãã äniña,” mujää caítùgoñaetiparore bairo í: Capããrã israelita majã Diore catùgousagaenarë bairo tuayama, aperã judío majã caämerã nipetiro ati umërecóo macããna Dios cü cabesericarã cürë na catùgousapetiro ñno mai. ²⁶ To bero caäno israelita majã catùgousaenarë bairo Dios cü caáticürícãrã cüã

cū tūgousa jūgogarāma tunu. Bairo tūgousa jūgori yua, nipetiro israelita majā cūrē caborā netōjīātīpeticoagarāma na carorije wapare. Dios ya tutipū cūārē atore bairo ī woatuyupa israelita majā na canetōpeere:

“Camasārē canetōpau judío majōcu Sión cawāmecuti macāpūī caacū etagumi. Bairo etari, Jacob pārāmerā roro na caátaje wapare netōōgumi.

²⁷ Bairo na carorije wapare cū canetōrō bero caāno, cariape cajūgoyeru na cū caīquetibujū jūgoyeticūrīcārōrē bairo baigaro,”
Dios cū caīrīqūērē ī quetibujū woatuyupa cū ya tutipū.

²⁸ Jesucristo yaye caroa quetire catāgousaetimajūcōārā ānirī judío majā Dios pesuare bairo tuayama. Mujāā, judío majā caāmerā pūame Jesucristo yaye caroa quetire mujāā catāgousaparore bairo ī, tore bairo na tuo joroque ātiyami Dios. Bairo ātīmicūā, ape watoara judío majārē na maicōāñami mai. Caānijūgoropua na ñicūjāārē cabesejūgoricu ānirī na cūārē na maicōāñami.

²⁹ Bairi Dios cū caījūgoyeticūrīcārōrē bairo cariape ātimasñami. Camasārē caroare na jori bero, di rāmū ūno tiere na ēmaētīñami tunu. ³⁰ Mujāā, judío majā caāmerā cūā tīrāmūpūre Diore cū mujāā baibotio āninucūñupā. Ati yatea caāno pūamerē tunu judío majā cūrē na cabaibotioro īñarī, mujāā judío majā caāmerā pūamerē mujāā īñamañami Dios. ³¹ Tore bairo mujāā, judío majā caāmerā mujāā cabairicarorea bairo āmerē judío majā cūā Diore cū baibotionucūñama. Torea bairo tuacoa ninucūñama mai atī rūmūrīrē. Dios pūame mujāā īñamaigu, tore bairo na tuo joroque ātiyami judío majārē. Bairo āmerē na ātīmicūā, mujāārē cū cañnamairōrē bairo caberopu na cūārē na īñamaigumi tunu Dios. ³² Bairo īgu ñiña: Nipetiro camasā na cabaibotioro īñarī jīcārō tāni cabuicunarē bairo na cūñupī Dios. Camasārē tocānacāpūpūrea jīcārō tāni na īñamaigu, tore bairo na cūñupī.

³³ Bairi Dios, jnocārō majū marī camasā carorā caānarē marī qūñnāmañati! Būtioro marī īñamaimajūcōāñami. Nipetirijere masīpeyocōāñami. Bairi ni jīcāū ūcū, Dios cū catāgoñarījērē, cū caātie cūārē masīpeyotiayami. ³⁴ Dios ya tutipū cūārē atore bairo ī quetibujūyupa: “Dios cū catāgoñarīqūē cūtiere ni jīcāū ūcū masīēcūmi. Ni jīcāū ūcū cūrē, ‘Atore bairo pūame mū caāto ñiña,’ qūī quetibujūpo masīēcūmi. ³⁵ Ni jīcāū ūcū Diore netōnucārōpū apeye ūnierē caroricu ānirī, ‘Yū wapamoñami Dios,’ caīmasī mácūmi,” ī quetibujū woatuyupa Dios ya tutipū. ³⁶ Ati umūrecōo macāājē nipetirije cū caqūēnorīqūē jeto ñiña. Cū catutuarije mena jūgori nipetirije ānicōā ninucūmasīña. Cū caboro jūgori cū yaye nicōā ninucūña. ¡Bairi cū jettorea basapeorique caroa majū to ānicōā ninucūato! Bairoa to baiāto.

12

La vida consagrada a Dios

¹ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna, Dios marīrē caroaro īñamai āninucūñami. Bairi mujāārē tutuaro mena atore bairo mujāā yū ātirotiyā: Diore qūñroarā camasā waibūcu riire altar mesapu cūrī na cajoemūgōjoricarore bairo mujāā cūā Diore qūñroarā mujāā rupau mena roro mujāā caātiganucūrījērē cūcōārī cū carotirore bairo jeto āticōā ninucūña. “Mū yarā majū jāā āniña,” cariape qūñrī, caroa macāājērē āticōā ninucūña. Dios mujāā mena cū causeaniparore bairo īrā, tore bairo mujāā caāto ñiña. Tore bairo ātiri, Dios mena mujāā catāgoñatutuarijere cariape cū masīō joroque mujāā ātigarā. ² Ati umūrecōo macāāna cañuena na caātīāninucūrōrē bairo ātiāmēricōāñi. Atore bairo pūame mujāā caātiipee ñiña: Mujāā cacatiri rāmū cārō nemojāñurō mujāā catāgoñarījērē tūgoñawasoacōā ninucūña, caroaro cariape

mujãã caatiãnimasiþarore bairo írã. Bairo mujãã caatiãmata, caroaro Dios cã caborore bairo mujãã caatiãniþeere mujãã masigarã. Caroaro átajere, bairi Dios cã caññajessorije ùnierẽ, bairi ñe ùnie carusaetie cariape macããjẽ átaje cããrẽ mujãã átimasigarã.

³ Dios, yure mairi mujãã quetibujerotijogu yu besewi. Bairi mujãã nipe-tirore ñiña: Ni ùcũ mujãã mena macããcũ cã caatiãninucũmasirijẽ mena netõjãñurõ caanimajũrẽ bairo cã majũã cã tũgoñaeticõãto. Atore bairo puame cã catũgoñarõ boya: “Jesucristo mena yu catũgoñatutuario jũgori cã caatiãnimasiþeere yu cã cajorica wãme cãrõ yu caãtimasirõ jeto ñuña,” quĩ tũgoñaãto. ⁴ Ìcõñarĩ mujãã yu quetibujupa mai: Marĩ rupau jicã rupaua nimirõcãã, capee wãmecuti ricawatiya. Tie nipetirije jicãrõrẽ bairo ãmeriña. Ricaati jeto ñiña. Marĩ caapee mena marĩ ñña. Marĩ ãmoõ operi mena marĩ tũgoya. Marĩ ruþori mena marĩ áya. ⁵ Marĩ, Jesucristo mena catũgoñatutuarã cãã torea bairo marĩ ãniña. Capããrã nimirãcãã, cã mena macããna jicã rupaure bairo caãna marĩ ãniña. Marĩ nipetiro jicã rupau ãnituroricarore bairo marĩ ãniña.

⁶ Marĩ tocãnacãþurea ricaati wãme jeto cariape marĩ caãtimasipee ùnierẽ marĩ joyupi Dios. Noo cã cajogarijere marĩ joyupi. Bairi tiere caroaro marĩ átigarã. Dios yaye quetire marĩ caquetibujumasipee cã cajoricarã marĩ caãmata, marĩ catũgoñatutuario cãrõ tiere camasãrẽ na marĩ quetibujugarã.

⁷ Camasãrẽ juãtinemomasirĩqũrẽ cã cajoricarã marĩ caãmata, caroaro mena na marĩ juãtinemogarã. Tunu bairo jũgobuemasirĩqũrẽ cã cajoricarã marĩ caãmata, camasãrẽ caroaro na marĩ buegarã. ⁸ Camasãrẽ yeri ñajããõ joroque átimasirĩqũrẽ cã cajoricarã marĩ caãmata, caroaro mena na tũgoñaõ joroque na marĩ áticõã ninucũgarã. Tunu bairo camasãrẽ dinero, o apeye ùnierẽ jomasirĩqũrẽ cã cajoricarã marĩ caãmata, ãseanirĩqũẽ mena na marĩ cajoro ñuña. Camasãrẽ átijũgoãnimasirĩqũrẽ cã cajoricarã marĩ caãmata cããrẽ, caroaro tũgoñamasirĩ, nucũbugoriquẽ mena na marĩ caatiãnijũgoãnimasirõ ñuña. Tunu bairoa camasãrẽ ñnamaimasirĩqũrẽ cã cajoricarã marĩ caãmata cããrẽ, ãseanirĩqũẽ mena na marĩ juãtinemogarã.

Deberes de la vida cristiana

⁹ Cariape ãmeo maiña. Di rãmu ùno carorije macããjẽrẽ ññaboeticõãña. Caroa macããjẽ puamerẽ átianicõã ninucũña. ¹⁰ Jesucristore catũgousarã ãnirĩ jicãũ pũnaarẽ bairo ãmeo maiña. Mujãã caborore bairo mujãã caãtigaparo ùnorẽã, aþerã na caborore bairo puame ása. Nucũbugoriquẽ mena ãmeo ñña.

¹¹ Yeri tũgoñatutuarique mena Dios cã caborore bairo átijããticõã ninucũña. Cateeyepairãrẽ bairo tũgoñaeticõãña.

¹² “Caroaro majũ marĩ átigumi Dios,” i tũgoña ãseanicõã ninucũña. Popiye tãmuõmirãcãã, tũgoñaenarẽ bairo tiere tũgoñanetõõcõãña. Di rãmu ùno Diore cã jẽniãneticõãña.

¹³ Jesucristore catũgousarã na cabopacarijere mujãã cacũgorije mena na ricawoya. Tunu mujãã tuþu caetarãrẽ caroaro mena na quẽnoña.

¹⁴ Mujããrẽ roro caãnarẽ, “Caroare mujãã cã joãto Dios,” na ñña. Caroaro na cabaþee puamerẽ Diore na jẽniþojaya. “Roro cã áparo mujããrẽ Dios,” na ñetõõãña.

¹⁵ Noa ùna causeanirã na caãmata, na juu ãseaninemoña. Tunu noa ùna cayapapuarã na caãmata, na mena otiri na yeri tutuao joroque na átinemoña.

¹⁶ Jicã majãrẽ bairo ãseanirõ jicãrõ mena caroaro ãnajẽcusa. “Jãã, aþerã netõrõ caãnimajũrã jãã ãniña,” i tũgoñaeticõãña. Tore bairo cañena ãnirĩ,

cabugoro macããna na caãnajê cutiere bairo ãnajêcusa. “Aperã netorõ camasãrã majũ jãã ãniãna,” i tũgoãaeticõããna.

¹⁷ Noa ùna mujããrê roro na caáto, mujãã cãã roro na átiãmeeticõããna. Caroaro átiãnajêcusa, noa ùna mujããrê na busupaetio joroque ãrã. ¹⁸ Noo mujãã caátijãtiro cãrõ nipetiro camasã mena jicã majãrê bairo useanirõ jicãrõ mena caroaro ãnajêcusa. ¹⁹ Yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, yu camairã, mujããrê ñiãna: Noa ùna mujããrê roro na caáto, mujãã majũ roro na áticãnamueticõããna. Dios puame roque mujããrê roro caãnarê na ñãbesegumi. Cũ yaye woaturica tutipu cããrê atore bairo i woatuyupa: “Yu roque camasãrê cañãbesepã yu ãniãna. Roro na caátajere cariape na ñiãbesegu, iñupĩ marĩ Quetiupãu,” i woatuyupa cũ ya tutipu cããrê. ²⁰ Aperopũ cããrê atore bairo i woatunemoñupã: “Mũ pesu, murê catutii, cũ caaariãta, cũ ugarique nuãna. Cũ cañemejiãta, cũ etirique joya. Bairo cãrê caroaro mũ caãpata, roro mũ cũ caátajere bobotũgoñãgumi,” i woatuyupa. ²¹ Bairi aperã mujããrê roro na caátimiatacããrê, roro na átiãmeeticõããna. Caroa puamerê na átiãmeña. Bairo mujãã caãpata, roro mujãã caãmeo átibujioataje buipearo ãninemoetigaro yua.

13

¹ Dios jeto rotimasãrĩqũrê jomasãñami camasãrê. Torena, ati yepa quetiuparã cũã Dios cũ carotimasãrĩjê jũgori ati yepa macããna camasãrê na rotimasãñucũñãna. Cũ cacũrĩcãã majũ niãna. Bairi nipetiro na quetiuparã na caátirotiore bairo jicãrõ tũni tũgousaya. ² Bairi ni jicãũ ùcũ ati yepa quetiuparãrê cabaibotioũ, Dios cũ caátiroticũrĩqũrê cabaibotioũre bairo tuayami. Bairo roro cabaibotiorãrê popiye na baio joroque na átigumi Dios. ³ Ati yepa macããna quetiuparã, caroaro caátããna camasãrê roro caátiparã mee niãna. Camasã roro caátiparã roquere, uwitũgoñao joroque roro na átinucũñãna na yaye wapa. Bairi quetiuparã mena tũgoña uwiricaro mano mujãã caãnigaata, caroaro átiãnajê cutimasãña. Bairo caroaro mujãã caátããnimasããta, quetiuparã puame, “Caroaro mujãã átiãnimasãña mujãã roque,” mujãã ãgarãma. ⁴ Ánoa quetiuparã Dios cũ cacũrĩcãã cũ caborore bairo mujããrê cajuátiparã majũrê na cũñupĩ. Tore bairo cũ cacũrĩcãã na caãnimiatãcããrê, roro caãna mujãã caãmata, na mujãã uwigarã mujãã quetiuparãrê. Na puame cabugoro majũã carotimasãparã, Dios cũ cacũrĩcãã mee niãna. Dios roro caãnarê na cañãbeseparore bairo i, quetiuparãrê bairo cũ cacũrĩcãã niãna. ⁵ Bairi mujãã quetiuparã na caãrĩjêrê caroaro tũgopeorotiya, mujããrê popiye na áperio joroque ãrã. Tunu bairo, “Dios, marĩ quetiuparã marĩ na carotiro boyami,” mujãã yeripu i tũgoñarĩ, mujãã quetiuparãrê caroaro tũgopeorotiya. ⁶ Dios cũ caborore bairo capaacoteparã majũrê bairo cũ cacũrĩcãã na caãno jũgori, impuestos gobierno yaye na cawapajëñirijê ùnie cããrê na wapa joya.

⁷ Tocãnacãũpũã ati yepa macããna quetiuparãrê caroaro mujãã caátipeere na caátirotiore bairo na átibojaya. Ni ùcãrê apeye ùnierê cũ mujãã cawapamoata, tie wapare cũ wapa joya. Tunu bairo impuestos na cawapajëñirijê ùnie cããrê na wapa joya. Nipetiro na ùnarê nacũbugorique mena ñãrĩ, caroaro na ãroaya.

⁸ Aperãrê na wapamoeticõããna. Jicoquei na mujãã cawapamorijêrê na wapatipeyocõããna. Ámeo mairĩqũrê puame capetietie niãna. Bairi ãmeo maicõãñinucũñãna. Ni ùcũ aperãrê camaicõãñinucũũ puame Dios cũ caátiroticũrĩqũrê nipetirijere caroaro cariape ácu átiyami. ⁹ Dios atore bairo átiroticũñupĩ: “Mujãã puãmoa caãmerã mena, o mujãã manapũã caãmerã

mena roro átiepeeticõãña. Tunu camasãrê na pajããeticõãña. Tunu ya-jæiticõãña. Tunu aperã yaye cããrê ñaũgoeticõãña,” i cũũpũ Dios. Atie, bairi apeye roticũrĩqũê mena neñorĩ jĩcã risero mena atore bairo marĩ i quetibũju masĩña: “Mũjãã majũ rupaũre mũjãã camairõrêã bairo aperã camasã cããrê na maiña,” marĩ i masĩña. ¹⁰ Camaimasĩrã puame aperãrê roro áperinucũñama. Bairi tore bairo narê na camaimasĩcõãmata, Dios cũ caroticũrĩqũerê caátiepeyocõãrãrê bairo tuayama.

¹¹ Atie nipetirije âme marĩ caãnierê catũgoñamasĩnemocõãnipee niña. Merê Dios marĩrê cũ canetõõpa rũmu cõñarõ majũ baiya. Cajũgoyepũ Dios yaye quetire cariape marĩ catũgoñajũgorica rũmu netõjãñurõ cõñarõ majũ baiya. Bairi âmea masacatiri caãnijũgoyecũtiparã marĩ ãniña. Cacãñirãrê bairo baietirotiya. ¹² Jesucristo cũ caetapa rũmu cõñarõ majũ baiya. Ape rũmu cabusuatõre bairo merê ti rũmu etaro baiya. Bairi atĩ umũrecõo macããna cañuena canaitĩãrõpũ caãnarê bairo caãna roro na caátiere bairo áperirotiya. Jĩcãũ soldau cũ wapana mena âmeo qũẽgu, ãpõã jutirore jãñarĩ, cũ besu mena cũ caãnorêã bairo marĩ cũã wãtĩ marĩ wapacũ roro marĩ cũ caátigarijere netõñucãcõãgarã, Jesucristo mena tũgoñatutua nemorotiya. ¹³ Bairi umũreco cabaupetiro majũ caãnarê bairo caãna ãñirĩ caroa macããjê jeto caátiparã marĩ ãniña. Ati umũreco macããna bose rũmu caãno eticũmurĩ na caawajañesããrõrê bairo cabaietiparã marĩ ãniña. Tunu carõmia mena roro caáperiparã marĩ ãniña. Carõmia cũã caũmua mena roro caáperiparã niña. Ameo qũerĩqũê cããrê caáperiparã marĩ ãniña. Tunu aperã yayere cañũgarĩpeaetiparã marĩ ãniña. ¹⁴ Bairo puame marĩ átigarã: Soldau cũ rupaũre cũ caqũenorõrê bairo marĩ cũã marĩ Quetiupau Jesucristo cũ catuuarije mena tutuaro marĩ yeri tũgoñatutuagarã. Ati rupaũ mena roro marĩ caátiganucũrõrê bairo marĩ átĩãmerĩgarã yua.

14

No critiques a tu hermano

¹ Ni ùcũ Jesucristo mena catũgoñatutua wẽpũẽcũ cũ caãmata, caroaro cũ bocarĩ cũ qũẽnoña ñubueri majã mena. Cũ ùcũ mena busũri, tutuaro mena âmeo busũrique netõeticõãña. ² Mai, ìcõñarĩ mũjãã yũ quetibũjupa na ùna na cabairijere: Jĩcããrã, “Nipetiri wãme ugarĩquere jãã caũguro ñurõ,” i tũgoñanucũñama. Bairo na caĩtũgoñamiatacããrê, aperã Jesucristo mena caroaro catũgoñatutua wẽpũẽna puame otê jeto ugarĩ ãñinucũñama. Waibutoa rii ùnierê ugaetinucũñama. ³ Bairi ni jĩcãũ ùcũ nipetiri wãme ugarĩquere caũgau cũ caãmata, apeĩ jĩcã wãme ùnie caũgaetinucũũ puamerê cũ qũĩnateeticõãto. Tunu bairo jĩcã wãme ùno ugarĩquere caũgaecũ puame cũã, apeĩ nipetiro ugarĩquere caũganucũũrê roro cũ cũ busũpaicoteeticõãto. Merê cũ cũã Dios cũ cabesericũ niñami. ⁴ Bairo Diore capaacoteri majõcũ cũ caãnoi roro cũ busũpaicoteeticõãña. Caroaro cabaimasĩata, o roro cabaiata cããrê, jĩcãũ cũ quetiupau jeto tie cabairijere qũẽnomasĩñami. Bairi marĩ Quetiupau Jesucristo roque caroaro cũ cabaipeere caátimasĩ majũ niñami. Bairi nipetirije caũgamasĩ cããrê caroaro cũ tuao joroque cũ átigumi cũ caátimasĩrĩjê jũgori.

⁵ Apeyere mũjãã ñi cõñanemogu tunu: Jĩcããrã, ape rũmu netõjãñurõ caãnimajũrĩ rũmu cãgonucũñama Diore na cañubuepa rũmurê. Aperã puame, “Tocãnacã rũmua jĩcãrõ tũni Diore cañubuepee niña,” i tũgoñanucũñama. “Tore bairo marĩ caáto boyami Dios,” i tũgoñarĩ, tore bairo cariape caátiparã mũjãã ãniña, mũjãã caĩtũgoñarõrêã bairo yua. ⁶ Jĩcãũ ùcũ jĩcã rũmurê, “Dios ya rũmu niña,” Irĩ Diore cũ caĩroacõãmata, caroaro ácu átiyami. Apei, “Tocãnacã

rūmua jīcārō tūni Diore cañubuepee niña,” ĩ tūgoñarī Diore cū cañroacōāmata, caroaro ácu átiyami cū cūā. Toreā bairo apeī cūā, “Nipetiri wāme ũgariquere ũgarotiya,” ĩrī Diore cū cañroacōāmata, caroaro ácu átiyami. Bairo ũgari, Diore, “Ŭ mena mū ñujāñuñā,” qũñucũñami. Apei, “Waibũca riire ũgaetirotiya,” ĩ tūgoñarī Diore cū cañroacōāmata, cū cūā caroaro ácu átiyami. Cū caugarije otēre ũgari, Diore, “Ŭ mena mū ñujāñuñā,” cū yeripũ qũñ jēnimasīcōāñami cū cūā.

7-8 Jesucristo niñami marī Quetiupau. Bairo marī caborore bairo jeto caátīnimasīparā mee marī āniña. Marī cacatiri rūmũ cañno, o marī cariaro bero cūārē marī Quetiupau cū carotirore bairo caátiparā marī āniña. 9 Jesucristo pũame riacoamicūā tunu catiyupi, nipetiro camasā cacatirā, cariaricarā cūārē quetiupau majũ cū caānimasīparore bairo ĩ.

10 Bairo, ¿dopēirā mujāā pũame aperā Jesucristore catūgousarārē na mujāā bũsupaicotenucũñati? ¿Dopēirā narē cabũgoro macāānarē bairo na mujāā ĩñanucũñati? Marī nipetiro Dios cū caññabeseri rūmũ cañno, marī caátaje caāno cārōrē marī ĩñabese ecogarā. Bairo marī yarā Jesucristore catūgousarārē na ĩñabeserārē bairo caĕtiparā marī āniña. 11 Dios yaye woaturica tutipũ cūārē Dios cū cañriqũērē atore bairo woatuyupa:

“Ŭ, caānicōāninucũñ ānirī mujāārē cariape quetibũjũ ñiña cabaipeere: Nipetiro camasā ñiroagarāma.

Rũpopatuuri mena etanumurī nipetiro, ‘Mũ, Dios, cañũñ catutuaũ majũ mũ āniña,’

ñi basapeogarāma,” ĩ woatuyupa.

12 Tie na cawoaturiquere tūgori bero, atore bairo marī masīña: Marī, tocānacāũpũrea ati yepapũ āna, nipetirije marī caátajere marī jēniñagumi Dios. “¿Dopēirā tore bairo mujāā áti?” marī ĩ jēniñagumi. Bairo cū cañjēniñarō, cū marī caquetibũjũpea niña.

No hagas tropezar a tu hermano

13 Bairo tiere tūgoñarī marī caāmeobũsupainucũñĩjērē marī jānarōā. Bairo pũame átirotiya: Mujāā yarā Jesucristore catūgousari majārē, mujāā caátīnie mena roro na tūgoña yapapuaō joroque na ápericōāña. Jesucristo mena na catūgoñatutuarijere royetueticōāña. 14 Ŭ, marī Quetiupau Jesucristore catūgousau ānirī, ñe ũnie rusaeto atore bairo ñi tūgoñatutuacōāña: Nipetirije yũ caugarije cañũrĩjē jeto niña. Apei pũamerā apeye ũnie ũgariquere, “Tie ũgarique carorije niña,” cū cañtūgoñaata, tie cūrē carorije niña. 15 Bairo aperā na caugaetinucũñĩjērē na caññajoro mujāā caugaata, na pũame roro tūgoñabujiorāma. Bairo mujāā caápata, narē mairā mee mujāā átiya. Jesucristo yucũpāipũ riarī na cūārē na netōōbojayupi. ¡Bairo ũgarique mujāā caugaāninucũñĩjē jūgori Jesucristore na catūgoñatutuarije to yasio joroque na ápericōāña! 16 Mujāā caátīnimasĩrĩjē jūgori aperārē tūgoña yapapuaō joroque na mujāā caápata, na caññajoro tore bairo átinemoeticōāña, mujāā caátiere bũsupairema ĩrā. 17 Marī, Dios cū carotimasĩrĩpau macāāna marī caānoi, jīcā wāme ũnie ũgariquere ũga, eti, marī caátinucũñĩjē wapa maniña Dios cū caññajoro. Atore bairo marī caátie pũame caānimajũñĩjē niña: Caroaro cariape átiānajē, tunu bairo aperā mena caroaro yerijōrō mena ānajē, tunu ũseano joroque āmeo átaje pũame roque caānimajũñĩjē niña. Espĩritu Santo cū camasĩōrĩjē jūgori tiere caátiparā marī āniña. 18 Ni ũcũ tore bairo átiānajē cūtiri Jesucristo cū caborore bairo caácũ caroaro ácu átiyami Dios cū caññajoro. Bairo caroaro cū caāto ĩñarī camasā cūā, “Caroaro átiyami,” qũñgarāma.

19 Bairi marĩ puame nipetiri wãme yerijõrõ ãnajẽ cutaje macããjẽrẽ caatiãninucũparã marĩ ãniña. Tere caãna ãnirĩ yua, Jesucristo mena tũgoñatutuanemo joroque marĩ ãmeo átigarã. 20 Bairi ugarique mujãã caugaãninucũrĩjẽ jũgori Dios cũ caborore bairo na caãtiere na átijãnao joroque ápericõãña. Bairopna, nipetirije ugarique caũurĩjẽ jeto niña. Aperã na caugaatinucũrĩjẽrẽ na caĩñajoro marĩ caugarije jũgori Jesucristo mena na catũgoñatutuarijere na jãnao joroque átaje puame roque caũuetie niña. 21 Aperã catũgoñatutuawẽpũẽnarẽ, “Marĩ caatiãnie mena jũgori Jesucristore na tũgousajãnao joroque na marĩ átire,” Irã, atore bairo marĩ caãto ñuña: Marĩ yau carĩre caugaecu cũ caãmata, marĩ cãã ugaetĩrotiya. Hse ocore caetiecu cũ caãmata, marĩ cãã etietrotiya.

22 “Nipetiri wãme ugariquere caugamasĩrã jãã ãniña,” caĩtũgoñatutuarã na caãmata, na caatiãnimasiĩrĩjẽrẽ Dios jetore cũ na caquetibujuro ñuña. ¡Ni jĩcãũ ùcũ cũ caãtie mena, “Dios cũ caĩñajoro caroaro yu átiya,” caĩtũgoñamasĩ puame useanirĩ niñami! 23 Ni ùcũ cũ caugapeere, “Atiere yu caugaro ñuetõ,” i tũgoñamicũã, tere cũ caugaata, tie wapa buicũtiyami, cariape cũ catũgoñatutuaetie jũgori. Nipetirije marĩ caãtipee, “Atie marĩ caãtipee caũurĩjẽ niña Dios cũ caĩñajoro,” caĩtũgoñatutuarã nimirãcãã, ricaati marĩ caãpata, carorije macããjẽrẽ ána marĩ átiya.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

1 Marĩ, Jesucristo mena tutuaro catũgoñatutuawẽpũrã marĩ caãmata, aperã catũgoñatutuawẽpũẽnarẽ na juãna, marĩ majũã catũgoñatutuawẽpũẽnarẽ bairo tũgoñarĩqũẽ cutirotiya. Marĩ majũã marĩ caãtijesorije ñie jetore áperirotiya. 2 Marĩ nipetiro aperã caroaro na caãnipee, na caĩñajesorije ñie puamerẽ caãtiparã marĩ ãniña, Jesucristo mena nemojãñurõ na catũgoñatutuanemoparore bairo Irã. 3 Jesucristo cãã cũ yaye caãnipee jetore ápeyupi, ati yerapu ãcũ. Dios yaye woaturica tutipũ cããrẽ cũ cabairiquere atore bairo i woatuyupa: “Murẽ roro caĩbujioatana yu puamerẽ roro ñucũñama,” i woatuyupa Cristo cũ pacure cũ caĩrĩqũẽrẽ. 4 Nipetirije tirãmapu Dios yaye queti na cawoaturiquere marĩ masĩrotirã woatuyupa. Bairi popiye baimirãcãã, tie caquetibujorore bairo caãtimasĩrã ãnirĩ Jesucristo mena marĩ tũgoñatutuacõã ninucũgarã. Tunu bairoa tere bueri bero caroaro yerijõrõ marĩ ãnimasĩgarã. Tore bairo caãna ãnirĩ Dios mena marĩ caãnipeeere useanirĩqũẽ mena marĩ cotegarã.

5 Bairo roro popiye marĩ cabaiata, Dios puame roque Jesucristo mena marĩ tũgoñatutuacõãnio joroque marĩ átinucũñami. Tunu yerijõrõ marĩ ãnio joroque caácu niñami. Bairi mujããrẽ Jesucristo cũ caatiãnatõrẽ bairo, jĩcãrõrẽ bairo caãnajẽcuna mujãã ãnio joroque átigumi. 6 Bairo cũ caãto jũgori, tocãnacãũpna jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ useanirõ atore bairo mujãã átigarã: Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo pacure jĩcãrõ mena, “Mu, caũuũ mu ãniña,” cũ mujãã i basapeogarã.

El evangelio es anunciado a los no judíos

7 Jesucristo mujããrẽ cũ caãtatorea bairo mujãã cãã mujãã mena macããnarẽ na ñlamairĩ caroaro nucũbũgorique mena na ññaña. Bairo mujãã caãto ñnarã, “Caroú caũuũ niñami Dios,” i ññagarãma camasã cãã. 8 Tunu atore bairo mujãã ñi quetibũjnemoña: Jesucristo puame jãã, judío majãrẽ jãã juátigu asũpi ati yerapure. Tie Dios cũ caãtipeeere jãã ñicãjãã ãnanarẽ cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ

bairo cañuñ añirĩ cū caátipeyorijere marĩ masĩõ joroque ĩ, asúpi Jesús ati yeparure. ⁹ Tunu bairoa mujãã, judío majã caãmerã cūã nocãrõ mujãã cū caĩñamairõ jūgori Diore mujãã cabasapeoparore bairo ĩ, asúpi Jesús ati yeparu. Dios ya tutipũ cūã Jesucristo cū pacure cū caĩbusariquere atore bairo ĩ woatuyupa:

“Bairi judío majã caãmerã watoaruñ ãcũ, ĩnocãrõ cañuñ majũrẽ mu yu basapeogu!

‘ĩNocãrõ Dios catutuañ majũ niñami!’ ĩrĩ mu yaye basarique mena mu yu basapeogu,”

ĩ woatuyupa Cristo cū caĩrĩqũẽrẽ.

¹⁰ Tunu apearuñ Dios ya tutire na cawoaturique atore bairo ĩnemoña:

“ĩDios ya poã macããna cū cabesericarã mena mujãã ape yepaa macããna judío majã caãmerã cūã useanirĩ ãña!”

¹¹ Tunu aপরুñ ĩ woatunemoñupã ti tutipure:

“Ape yepaa macããna judío majã caãmerã nipetiro tocãnacã poa masapoari macããna cūã,

ĩmarĩ Quetiupaure cū basapeoya!” ĩ woatuyupa.

¹² Isaías cūã atore bairo ĩ woatuyupi:

“Isaĩ pãrãmi ape tuti bero macããcũ buiaguami. Cãrẽ Dios puame judío majã caãmerã quetiupaure bairo caãcũ cū cūguami.

Bairi na puame, ‘Jããrẽ canetõõpauñ niñami,’ cū mena ĩ tũgoñatutuagarãma,” ĩ woatuyupi Isaías ãnacũ.

¹³ Bairi camasãrẽ Jesucristo mena tũgoñatutua masĩrĩqũẽrẽ cajonucũã Dios puame useanirĩqũẽ, yerijõrõ ãnajẽ cutaje cããrẽ ñe ñnie rusaricaro mano mujããrẽ cū jonemoãto. Tunu bairoa Espĩritu Santo cū camasĩrĩjẽ jūgori nemojãñurõ cū mena mujãã catũgoñatutuamasĩpeere cū jonemoãto.

¹⁴ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, ñe ñnie rusaricaro mano mujããrẽ atore bairo ñi tũgoñatutuacõãña: Caroaro ñe ñnie rusaeto caãtiãna mujãã ãniña. Tunu Jesucristo yayerẽ caroaro majũ camasĩrã mujãã ãniña. Bairo caãna añirĩ mujãã majũ mujãã ãmeo quetibũju masĩña caroaro mujãã caãnajẽ cutipeere. ¹⁵ Mujãã, bairo caãtiãnimasĩrã mujãã cañnimitacũãrẽ, ati tutipure tutuaro mena yu quetibũju woajoya, mujãã catũgojũgorique ĩcã wãmerĩ mujãã cañnipee carũsarijere mujãã camasiritietiparore bairo ĩ. Dios yure caroaro ãcu, Jesucristo yaye quetire mujããrẽ quetibũju rotijou yu cũwĩ.

¹⁶ Bairi Jesucristore capaacoteire bairo yu cũwĩ, judío majã caãmerã caroaro na caãniparore bairo ĩ. Bairo Jesucristore capaacoteire bairo yu caãnie puame atore bairo niña: Dios, judío majã caãmerã cããrẽ na cū canetõõgarie macããjẽ quetibũjuri que quetire na yu quetibũjunucũña. Bairo na quetibũjuri yua, sacerdote majã Diore cū useanio joroque ãna waĩbcu riire na cajoemũgõrĩcãrõrẽ bairo yu cūã Diore, “Ãnoa, mu yarã niñama,” cū yu caĩquetibũjuri jūgori Dios puame cū useanio joroque átigu, na quetibũju yu átiya judío majã caãmerãrẽ. Bairo yu caãto, Espĩritu Santo puame narẽ Dios yarã na ãnio joroque na átinucũñami.

¹⁷ Torecu, yu puame Jesucristo mena catũgoñatutuañ añirĩ Dios yure cū caquetibũjurotĩjocũrĩqũẽrẽ tũgoñarĩ bũtioro tie paarique mena yu useaniña.

¹⁸ Judío majã caãmerã Jesucristo yaye quetire na tũgousao joroque ĩ, Jesucristo yu cū camasĩõjorie mena yu caãtimasĩrĩ wãme jettore na yu quetibũjunucũña. Ape wãme ñno na yu quetibũjuetinucũña. Bairi yu caquetibũjuri jūgori, tunu yu caãtiãni ĩñomasĩrĩjẽ jūgori ĩcããrã na tũgousao joroque na yu átinucũña. ¹⁹ Tunu Espĩritu Santo yu cū camasĩõjorie mena yu caãtijẽño ĩñomasĩrĩjẽ jūgori na tũgousao joroque na yu átinucũña. Tore

bairo ácu, Jerusalén macãĩ quetibũju jũgoacú, Iliria cawãmecutorũ Jesucristo camasãrẽ cũ canetõõriqũe quetire caroaro jĩcãrõ tãni cariape na yũ quetibũjuetawũ. ²⁰ Aperã na caquetibũju ñesẽãẽtĩnucũrõpũ macããnarẽ Jesucristo yaye quetire yũ quetibũju ñesẽãganucũña. Aperã na caquetibũjũricarõpũ yũ quetibũjubũipeo ñesẽãgaetĩnucũña. ²¹ Tore bairo yũ caãtie pũame Dios yaye quetire woarica tutipũ na cawoatujũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo baiya. Mai, atore bairo ĩ quetibũju woatuyupa: “Aperã camasã cũ yaye quetire camasiẽtãna nimirãcãã, tiere quetibũjuecogarãma. Cũ yaye queti na catũgoetajere tũgomasĩjũgogarãma,” ĩ woatuyupa Dios ya tutipũ.

Pablo piensa ir a Roma

²² Yũ caĩrõrẽ bairo ape macããrĩpũ macããnarẽ quetibũjuñesẽãnucũrĩ, mujãã tũpũ yũ ámasiẽtĩña mai. “Roma macãpũ yũ águ,” nairõ ĩ tũgoñamicũã, yũ ámasiẽtĩña. ²³ Bairũna, merẽ yũ paariquere yũ átiyaparoya ati yepaa macããna mena. Nocãrõ yoaro capee cũmarĩ majũ mujããrẽ ñiñãñesẽãũ áganucũmiña. ²⁴ Bairi Españapũ ácu roque mujããrẽ ñiñãnetõágu. Bairo nocãrõ caroaro useanirõ mujããrẽ yũ caĩñarõ bero, mujãã pũame roque yure mujãã cajuáto yũ bootũgoñaña, Españapũ yũ caátĩ rũmũ caãno. ²⁵ Baimicũã mai, Jerusalén macãpũ yũ águ, to marĩ yarã Jesucristore catũgõusari majãrẽ na juátĩ ácu. ²⁶ Jesucristore catũgõusari majã Macedonia macããna, bairi Acaya yepa macããna cũã na majũã na caboro dinerore neñoñupã. Jerusalén macããna Jesucristore catũgõusarã cabopacarãrẽ na jogarã, tiere neñoñupã. Torecũ, tie dinerore Jerusalẽpũ na jeábojagu yũ átiya mai. ²⁷ Na majũã na caboro tie dinerore neñoñupã. Bairo na caátaje ñujãñiña. Mai, cajũgoyepũre judĩ majã Jesucristore catũgõusajũgoricarã cũ yaye macããjẽ caroa quetire na quetibũju batõjũgoyupa. Bairo caroaro na na caátaje ãmeoñe, na cũã na cacãgorije ùnie mena na cajuátĩnemopea niña. ²⁸ Bairo tie dinerore Jerusalén macããnarẽ na nuni yaparori bero, Españapũ ácu mujããrẽ ñiñãnetõágu. ²⁹ Bairi ñe ùnie rusaricaro mano atore bairo ñi tũgoñatutuacõãña: Mujãã tũpũ yũ caetaro marĩ nipetĩropũrea caroa majũrẽ marĩ jomajũcõãgũmi Jesucristo.

³⁰ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, mujãã Jesucristore catũgõusarã mujãã ãniña. Tunu Espĩritu Santo cũ camasiõjorije jũgori caãmeomaimasĩrã mujãã ãniña. Bairo caãna mujãã caãnoi, yure juátĩnemorã, atore bairo mujãã caáto yũ boya: Popiye baimicũã caroaro yũ caátĩãnipeere Diõpũre yũ jẽnibojaya. ³¹ Dios, Judea yepa macããna Jesucristore catũgõusaena cañuena, roro yure na caátĩpeere cũ caẽñotaparore bairo ĩrã, Diõpũre butiõro yũ mujãã jẽnibojawa. Tunu bairo Jesucristore catũgõusarã Jerusalén macãã macããnarẽ na cajuátĩjorije na yũ cajeátiere ĩnarĩ bero na useanio joroque ĩrã, Diõpũre yũ jẽnibojaya. ³² Bairo Diore yũ mujãã cajẽnibojaro jũgori useanirĩqũẽ mena mujãã ñiñãũ etagu, Dios cũ cabooata. Bairo topũ mujããrẽ ĩñãñesẽãũpũ roque yua, mujãã tũpũ yũ tũgoña yerijãmasĩgu. ³³ Bairi marĩ Pacũ Dios caroaro yerijõrõ ãnimasĩrĩqũẽrẽ cajõn mujãã nipetiro mena cũ ãnicõã ninucũáto. Bairoa to baiáto.

16

Saludos personales

¹ Bairi ãmerẽ mujãã ñiña: Marĩ yao Febe cawãmecũcore mujãã tũpũ cõ caetaro, caroaro mena cõ mujãã bocáwa. Caroaro cõ mujãã cajuáto yũ boya.

Cõ cũã Cencrea macã macããna ñubueri majãrê butiuro cajuatinucũõ niñamo. ² Jesucristo mena cõ cũã cõ catũgoñatutuario jũgori, mujãã cũã jĩcãrõrẽã bairo Jesucristore catũgõsarã ãniri jĩcã majã ãmeo qũẽnoricãrõrẽ bairo cõ qũẽnõna. Bairi nipetirije cõ cabopacarijere cõ joya. Cõ ruame capããrã ñubueri majãrẽ caroaro mena na juãtiãninucũñupõ. Yu majũ cũãrẽ caroaro yu juãtinemonucũwõ.

³ Apeyera, Prisca bairi Aquila cawãmecũna na ñuáto. Na, ruãgarãruã yurea bairo Jesucristo yaye macããjẽrẽ capaabojarã, cũ carotirã, yu bapãrã niñama. ⁴ Na ruame roro tãmbõbujiowã, yure roro aperã yu na caãtibujiopeere ñnotamirã. Bairo caroaro yu na caãtajere tũgoñarĩ butiuro, “Yu mena ñumajũcõãwã,” na ñijoya. Yu jeto mee tore bairo ñiña. Nipetiro ñubueri majã poari judio majã caãmerã cũã ñnucũñama. ⁵ Torea bairo tunu na ñuáto nipetiro marĩ yarã ñubueri majã Prisca, bairi Aquila ya wiipũ caneñanucũrã cũã. Bairi apeĩ, yu baire bairo caãcũ, yu camai Epeneto cawãmecũcũ cũ ñuáto. Cũ ruame Asia yepa macããcũ, aperã ti yepa macããna jũgoye Jesucristore catũgõsajũgoricũ majũ ãmi. ⁶ Marĩa cawãmecũco cũã cõ ñuáto. Cõ ruame mujããrẽ butiuro caroaro mujãã caãnorẽ bori, mujãã juãtinucũñamo. ⁷ Aperã yu ya macã macããna Andrõnico, apeĩ Junias cawãmecũna yu mena preso jorica wiipũ caãnana cũã na ñuáto. Mai, na ruame apõstolea majã mena macããna na camairã majũ niñama. Bairi tunu yu jũgoye Jesucristore tũgõsajũgoyupa.

⁸ Ampliato cawãmecũcũ cũã cũ ñuáto. Marĩ Quetiupaũre catũgõsãũ cũ caãnoi, yu bapa, yu camai majũ niñami cũ cũã. ⁹ Apeĩ Urbano cũã cũ ñuáto. Cũ cũã jããrẽã bairo Jesucristo yaye macããjẽrẽ capaãnucũũ majũ niñami. Apeĩ yu camai Estaquis cũã cũ ñuáto. ¹⁰ Cũ ñuáto Apeles cawãmecũcũ cũã. Cũ ruame Jesucristo mena cũ catũgoñatutuarijere marĩ masĩõ joroque caroaro átiãninucũñami. Bairi aperã Aristõbulo ya wii macããna cũã na ñuáto. ¹¹ Apeĩ yu ya macã macããcũ Herodiõn cũã cũ ñuáto. Bairi Narciso ya wii macããna Jesucristore cariape catũgõsarã cũã na ñuáto. ¹² Marĩ Quetiupaũ yaye macããjẽrẽ capaabojanucũrã rõmirĩ Trifena, apeo Trifosa cũã na ñuáto. Bairi apeo jãã baiore bairo caãcõ Pẽrsida cõ ñuáto. Cõ ruame tutuaro mena marĩ Quetiupaũ yaye paarique macããjẽrẽ paanucũñamo. ¹³ Rufo cũã cũ paco mena cũ ñuáto. Cũ ruame Jesucristo mena catũgoñatutuaũ nipetiro to macããna na camasĩ majũ niñami. Cũ paco cũã caũuo, yu paco majũrẽ bairo caroaro yu caĩñao ninucũñamo. ¹⁴ ãnoa cũã na ñuáto: Asĩncrito, apeĩ Flegonte, apeĩ Hermes, apeĩ Patrobas, apeĩ Hermes, bairi aperã marĩ yarã na mena macããna ñubueri majã cũã na ñuáto. ¹⁵ Na ñuáto ãnoa cũã: Filõlogo, apeo Julia, apeĩ Nereo, apeo cũ baio cũã, apeo Olimpã cawãmecũco cũã cõ ñuáto. Bairi nipetiro Jesucristo mena catũgoñatutuarã marĩ yarãrẽ bairo caãna na mena caãna cũã na ñuáto.

¹⁶ Bairi mujããrẽ ñiña: Mujãã to macããna tocãnacãũpũna nucũbũgorique mena ãmeo bocãri caroaro ãmeo jẽninucũña. Nipetiro ato macããna ñubueri majã Jesucristore catũgõsarĩ poari macããna mujããrẽ ñurotijoyama.

¹⁷ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, tutuaro mena atore bairo mujããrẽ ñiña: Masacatiri ãña. Jesucristo mena jĩcãrõrẽ bairo mujãã tũgoñatutuasẽtĩõ joroque caãna mena ãmerĩcõãña. Tunu roro mujããrẽ yapapuaõ joroque caãna mena ãmerĩcõãña. Na yaye queti ruame mujããrẽ jãã caquetibũjurique macããjẽrẽ ñnie mee, ricaati quetibũjurique ñiña. Torena, na mena ãmerĩcõãña. ¹⁸ Na ruame marĩ Quetiupaũ Jesucristo cũ caãtirotirijere caquetibũjanucũrã mee niñama. Na majũã roro na rupãũ caborore bairo na caãtie macããjẽrẽ quetibũjarã átinucũñama. Tunu bairoa caroaro ñtori, tãgoricarõ ñurõ carorije

macããjêrê quetibujari, camasã cayeri tãgoñatutuaenarê roro na ï quetibuju mawijionucũñama. ¹⁹ Mújãã pñame roque caroaro Jesucristo yaye quetire mujãã tãgousaya. Camasã nipetiro cãã cãrê mujãã catãgousanucũrĩjêrê caroaro masĩñama. Bairi yu cãã mujãã mena yu useaniña. Tunu bairo caroa Espíritu Santo mujããrê cã camasĩõjorije jãgori caroa macããjê jetore mujãã caãtiãno yu boya. Carorije macããjê roquere mujãã caãtiãno yu boetiya. ²⁰ Tore bairo mujãã caãtãmasĩrõ jãgori marĩ Pacu Dios yerijõrõ ãnajêrê cajomasĩ pñame, wãtĩ mujããrê caĩtonucũrê yoaro mee cã mujãã netõncãõ joroque átigãmi. Mújãã rãpori mena apeye ùnierê pea aborericarore bairo cã mujãã átio joroque átigãmi Dios. Marĩ Quetiupau Jesucristo caroare mujãã cã jonemoãto.

²¹ Mujããrê ñurotijoyami yu bara yare cajuraanucũ Timoteo sawãmecũcũ cãã. Apeã yu ya macã macããna, yu mena caãna Lucio, Jasón, Sosípater cãã ñurotijoyama mujããrê.

²² Yu, Tercio cãã, ati cartare Pablore sawoabojau, marĩ Quetiupange catãgousau ãnirĩ mujãã yu ñurotijoya.

²³ Gayo cãã mujãã ñurotijoyami. Yu, Pablo pñame, cã ya wiipu yu ãninucũña. Atoru nipetiro ñubueri majã pñame ñubuerã etanucũñama. Apei Erasto sawãmecũcũ, ati macã macããna yaye dinerore caĩñacotebojari majõcu cãã mujããrê ñurotijoyami. Torea bairo mujãã ñurotijoyami cã bai Cuarto sawãmecũcũ cãã. ²⁴ Marĩ Quetiupau Jesucristo nipetiro mujããrê caroare cã jonemoãto. Bairoa to baiãto.

Alabanza final

²⁵ Marĩ Pacu Diore cã marĩ cabasapeoro ñuña. Cã pñame mujããrê cã mena nemojãñurõ mujãã tãgoñatutuo joroque caãcu majũ ñiñami. Tore bairo mujããrê átãmasĩñami Dios, cã yaye caroa queti camasãrê cã canetõrĩqũê quetire mujãã yu caquetibujunucũrĩjê jãgori yua. Tunu bairoa Jesucristo yaye quetire mujãã yu caquetibujunucũrĩjê jãgori tore bairo mujããrê yeri tutuarã mujãã átãmasĩñami. Atie yu caquetibujunucũrĩjê pñame camasãrê cã camasĩõetaje, ati yepa caãniparo jãgoyepua caãnajê ñiña. ²⁶ Cabaimiatacũãrê, ãme roque profeta majã na sawoatucũrĩqũê jãgori marĩ masĩõ joroque marĩ átiyami Dios. Cã, caãnicõãninucũã, cã caãtirotiore bairo marĩ átiãnio joroque ï, ãmerê tiere marĩ masĩõñami. Atie cã caquetibujugarique mai camasãrê cã camasĩõetajere ãme roque nipetiro camasã poari ati umãrecóo macããnarê na masĩõ joroque átiyami Dios. Bairo tiere na cã camasĩõrõ jãgori yua, cariape tiere tãgori bero na catãgousaparore bairo ï, na masĩõñami Dios.

²⁷ ¡Marĩ Pacu Dios, jĩcããã caãcũ, ñe ùnie rusaeto camasĩ majũrê cã marĩ basapeoto! “Cũ, Dios jetorea cã caãtãmasĩrĩjê cã catutuarije, tocãnacã rãmua to ãnicõã ãmarõ,” marĩ ï tãgoñatutucõã ninucũgarã, marĩ Quetiupau Jesucristo jãgori. Bairoa to baiãto.

Tocãrõã ñiña atie queti yu sawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a los CORINTIOS

Saludo

1-2 Yн, Pablo cawāmeссн, Dios cū cabesericн yн caānoi, yн piijowī, Jesucristo yaн apóstol cū caquetibujurotijoн yн caānipeere boн. Marī yaн Sóstenes mena ati cartare mujāārē woajouн yн átiya. Mujāā, jāā yarā Corinto macā macāāna Diore catāgousari majā, Jesucristo jūgori Dios yarā caroarā caānarē mujāā yн woajoya ati cartare. Bairi tunu tocānacāpaн macāāna Jesucristore caīroari poari mena macāāna mujāā caānipeere boн, mujāā cūārē mujāā beseyupi. Bairi marī cūārē marī Quetiupaн, na cūārē na Quetiupaн majū niñami, marī Quetiupaн Jesucristo pñame yua. ³ Bairi caānijūgoro atore bairo mujāārē ñiña: Marī Pacн Dios, bairi marī Quetiupaн Jesucristo mena caroare mujāā na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē na jonemoáto, ñiña.

Bendiciones por medio de Cristo

⁴ Bairi tocānacānia, “Dios, jāā mena mн ñujāñuña,” ñi jēninucūña, Jesucristo jūgori Dios mujāārē caroaro majū cū caátiee ñnarī. ⁵ Baipña Dios, Jesucristo mena jūgori nocārō majū paio netōrō cū caátibojarique cañurjērē mujāā joyupi. Bairo cū caáto jūgori cū yaye busarique cūārē nemojāñurō mujāā quetibujн masīō joroque ásupi Dios. Tunu bairoa cū yaye caroa quetire cariape masīrīqūē cūārē mujāā joyupi. ⁶ Bairi caānorē bairo cariape, “Ape yeri majūrē mujāā jogumi Dios,” mujāā yн caīquetibujuricarorea bairo baimajūcōāña merē yua. ⁷ Tore bairo mujāā caāno jūgori yua, ñe ũnie rusaeto tocānacā wāme caroa macāājē átiāni masīrīqūērē mujāā cūgocōāña Jesucristo marī Quetiupaн nemo ati yepapн cū cabauetaparo jūgoye. ⁸ Bairi Dios pñame tūgoñatutuariquerere mujāā jocōā nigumi ti rñmн catusari rñmн caānopн. Bairo áticoa ninucūgumi Dios, marī Quetiupaн Jesucristo ati yepapн cū catunuetari rñmurē, ni jīcāñ ũcñ mujāārē, “Mujāā buicutiya,” quētēicōáto ĩ. ⁹ Bairi Dios pñame roque caānorē bairo cariape cū caījūgoyetricarorea bairo caáсн niñami. Cū, Dios pñame roque mujāā piijowī, cū macā marī Quetiupaн Jesucristo mena jīcārōrē bairo mujāā caāniparore bairo ĩ.

Divisiones en la iglesia

¹⁰ Yн yarā, yн bairārē bairo caāna, marī Quetiupaн Jesucristo cū catuarije mena mujāārē ñiña: Jīcārōrē bairo tūgoñanemorī masaricawoena, caroaro ānicōāña. Hseanirō āña. Jīcārōrē bairo tūgoñarī, jīcārō tūni āmeo tūgoñaña mujāā yeripн. ¹¹ Atiere mujāā ñiña, yн yarā yн bairārē bairo caāna, capee wāme mujāā cabaibotionucūrjērē Cloé ya poa macāāna jūgori caqueti tūgonucūñ ānirī. ¹² Atore bairo jīcāārā mujāā mena macāāna na cañnucūrjērē ĩгн ñiña: “Jāā, Pablōre catāgousarā jāā āniña,” tunu aperā cūā: “Jāā, Apolos yarā jāā āniña,” aperā cūā: “Jāā, Pedro yarā jāā āniña,” aperā cūā: “Jāā roque Cristo yarā pñame majū jāā āniña,” ĩ busubotionucūñama. Jīcā majārē bairo mujāā busuetiya.

¹³ ¿Dopērīā tore bairo mujāā ĩ busupainucūñati? Jīcāññ niñami Cristo. Ricawatiri caāсн mee niñami. ¿Yн, Pablo ato yucupāipн mujāā yaye wapare netōgн yн riayupari? ¿O, yн wāme mena ĩrī mujāā na bautizayupari? Bairo ápeyupa, tame. ¹⁴ Yн roque ni jīcāñ ũcūrē mujāā yн bautizaepн baipña. Bairi Diopñe, “Yн mena mн ñujāñuña,” ñi jēninucūña. Baipña, Crispo, apei, Gayo

cawãmecuna roquere yua na yu bautizawu. ¹⁵ Torecu, ni jicãũ ãcũ mujãã mena macããcũ, “Pablo wãme mena ãri, cabautizaecoricu yu ãniãa,” ã masiãtãniãmi. ¹⁶ Estefanas ya poa macããna cããrẽ na yu bautiza royawu. Apera noa ãnarẽ yu bautizaetiroyawu. ¹⁷ Bairua, Jesucristo yure bautiza rotijoemi. Cũ yaye queti, camasãrẽ cã canetõriquẽ queti roquere yu quetibũju rotijowã. Ati ãmurecõo macããjẽ tãgoãriquẽ jãgori tutuaro camasiãnetõmajũcõããrẽ bairo yu cãemi baihua. Jesucristo yucãpãiru cã cariarique, wapa manorẽ bairo to tuaeticõato ã, tore bairo yu cãwã Jesús.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

¹⁸ Cristo yucãpãiru cã cariarique caroa quetire cariape mee caãnierẽ bairo tãgoãnucũãna yasiricaroru caãpããã ruame. Bairo cabaimiatacããrẽ, atie caroa queti Dios catutuaũ yaye queti ruame marã cã yarãrẽ cã canetõpõe majũ niãa yua. ¹⁹ Torea bairo ã quetibũjũya tirãmuru Dios yaye busarica tutiru na cawoatucũriquẽ cãã:

“Masãri majãrẽ camasiãnarẽ bairo na ãnio joroque na yu átigu. Tunu bairoa caroarõ catãgomasiãrãrẽ catãgomasiãnarẽ bairo na ãnio joroque na yu átigu,” ã woatuyupa.

²⁰ Bairi ati ãmurecõo macããjẽrẽ camasiãri majã caãnimiriãcãã ruame camasiãna cabũgoro macããnarẽ bairo tuagarãma. Apei, “Cajãgõbuei yu ãniãa,” caã cãã torea bairo tuagũmi. Torea bairo busãnetõmasiãtãgũmi ati ãmurecõõõru macããjẽrẽ masãri butiro cabũsubõtionucũã cãã yua. ¡Dios ruame ati ãmurecõo macããjẽ na camasiãriãrẽ nemojããurõ na masiãtio joroque na átiyami! ²¹ Nipetirijere caãtimasã niãmi Dios. Bairi mai ati ãmurecõo macããna camasã na majũã na camasiãriãrẽ mena cãrẽ na camasiãrõ boesupi Dios. Bairo ruame boyupi: “Yu yaye quetire na catãgõusaro jãgori na yu netõõgu,” ã cãjãgõyupi. Bairo Dios cã caãmiatãcããrẽ, “Cabũgoro macããjẽ niãa,” ã tãgoãnucũãna apera Diore camasiãna ruame tie quetire.

²² Bairi judio majã cãã Dios yaye quetire cariape tãgõgarã jãgõye, cã yaye macããjẽ átijẽno ãnorãquẽrẽ butiro bonucũãna. Bairi apera griego majã ruame cãã ati yepa macããjẽ masãriquẽ jetore butiro tãgõusaganucũãna. ²³ Jãã ruame roque yucãpãiru na capuaturicu Mesias yaye queti majũrẽ jãã quetibũjũnucũãna camasãrẽ. Bairi ãnoa judio majã ruame tie tãgõteejããũãna. Apera judio majã caãmerã ruamerã cabũgoro macããjẽrẽ bairo tuanucũãna tie queti. ²⁴ Bairo na cabaimiatãcããrẽ, apera Dios cã capiricarã, cã cabesericãrã judio majã, apera judio majã caãmerã ruamerẽ Mesias, Dios macã catutuaũ majũ niãmi. Tunu bairoa, “Dios yayere camasiã majũ niãmi,” ã tãgoãmasiãcõããna. ²⁵ Ati ãmurecõo macããna, Dios tore bairi wãme átimasãriã marã cã canetõriquẽrẽ cabũgoro macããjẽrẽ bairo tãgoãnucũãna. Bairo na caãtãgoãriãrẽ cariape mee niãa. Ati ãmurecõo macããna na camasiãriãrẽ nipetiro netõjããurõ caãnimãjũriãrẽ niãa tie Dios cã caãtimasãriãrẽ ruame roque. Tunu bairoa Dios cã catutuarijere caãnimãjũriãrẽ meerẽ bairo ati ãmurecõo macããna na caãniãmiatãcããrẽ, camasã na caãtimasãriãrẽ netõjããurõ catutuarije niãa.

²⁶ Yu yarã, merẽ mujãã tãgoãmasiãã. Ati ãmurecõo macããna na caãniãjoro, camasiãna mujãã caãniãmiatãcããrẽ, mujãã beseyupi Dios cã yarãrẽ bairo yua. Bairi jicããrãcã jeto ninucũãna mujãã mena macããna carõtimasããrã. Tunu bairoa jicããrãcã jeto quetiuparã caãnipõa macããnarẽ bairo caãna cãã ninucũãna mujãã watoare. Bairo caãna mujãã caãniãmiatãcããrẽ, mujãã beseyupi Dios cã yarãrẽ bairo yua. ²⁷ Bairi, “Camasiãna niãna,” camasã na caãrãrẽ na

cũñupĩ Dios cũ yarã cañniparãrẽ. Ati yepapũ macããjẽrẽ camasĩrã puame na camasĩmirĩjẽrẽ, “Wapa maa,” na ĩ tũgoñaboboãto ĩ, tore bairo ásupi Dios. Tunu bairoa tutuaro cabaibotiorã, “Jãã catutuarije wapa maa,” na ĩ tũgoñaboboãto ĩ, ati umurecõo macããna catũgoñatutuenaerẽ na beseyupi Dios cũ yarã ronarẽ. ²⁸ Dios puame na beseyupi camasã aperã na caĩñaterãrẽ. Tunu bairoa ati umurecõo macããjẽrẽ caboenaerẽ na beseyupi. Bairo puame ĩgu ñiña: Dios na beseyupi ati yepapũre ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo camasã na caĩñarãrẽ. “Cañnimajũrã jãã ãniña,” ati yepapũre caĩrãrẽ cabũgoro macããnarẽ bairo na ãnio joroque átigu, tore bairo ásupi Dios. ²⁹ Tore bairo Dios cũ caãto yua, ni jĩcãũ ùcũ, “Yua, yũ majũã cañnimajũũrẽ bairo caátijĩãtimasĩ yũ ãniña,” ĩ tũgoña botiomasiẽtĩñami Dios cũ caĩñajoro. ³⁰ Dios puame roque cũ macũ Jesucristo jũgori cũ mena macããna majũ mujãã ásupi. Tunu bairoa Jesucristo jũgori caroa wãme marĩ camasĩpee cũãrẽ marĩ joyupi. Cũ, Cristo jũgori marĩ carorije wapare marĩ canetõpee cũãrẽ cũñupĩ Dios. Cũ yarã caroarã, cũ canetõõricãrã majũ marĩ cũñupĩ Dios. ³¹ Bairi Dios ya tutipũ cũãrẽ atore bairo ĩ woatuyupa: “Ni jĩcãũ ùcũ cañnimajũũrẽ bairo catũgoñau puame, ‘Dios roque marĩ netõõrõ cañnimajũũ niñami,’ qũĩ tũgoñamasĩcõãto Dios cũãrẽ,” ĩ quetibũju woatuyupa.

2

El mensaje de Cristo crucificado

¹ Torecũ yũ yarã, Dios camasãrẽ cũ camasĩõetaje ãme roquere cũ camasĩõĩjẽ queti cariape macããjẽrẽ mujãã quetibũju etau, camasĩnetõõrẽ bairo botioro mujããrẽ yũ quetibũju ñesẽãepũ. ² Yũ roque mujãã tũpũre ãcũ, Jesucristo yucupãĩpũ cariaricũ yaye queti jetore mujãã yũ quetibũjuwũ. Ape wãme ricaati mujããrẽ yũ quetibũjẽpũ, “Jesús yucupãĩpũ na capapuatũricũre na masiãto,” ĩ. ³ Mujãã tũpũre etau, caquetibũjumasiẽcãrẽ bairo yũ tũgoñawũ. Bairo catũgoñau ãnĩrĩ tũgoña uwĩrĩ yũ nananucũwũ, mujããrẽ quetibũjũgu yua. ⁴ Bairi topũre mujããrẽ caroa quetire quetibũju ãcũ, caroaro masiriyõeto jeto mujãã yũ quetibũjuwũ. Nocãrõ ati yepa macããna na camasĩbotiorije ùnie mena masĩrĩ, mujããrẽ yũ quetibũjẽpũ, “Camasĩ majũ niñami Pablo,” yũ mujãã caĩetiparore bairo ĩ. Espĩritu Santo cũ camasĩõĩjẽ jũgori roque, “Pablo cariape quetibũjũyami,” mujãã ĩ tũgoñaõ joroque yũ ápũ. Tunu bairoa Dios cũ catutuarijere átĩ ĩñorĩ, tore bairo mujãã ĩõ joroque yũ ápũ. ⁵ Tore bairo yũ ápũ, Dios cũ caátimasĩrĩjẽ, cũ catutuarijere ĩñarĩ bero, cũ mena mujãã catũgoñatutuaparore bairo ĩ. Camasã ati yepa macããna na camasĩrĩjẽ macããjẽrẽ tũgori bero, Dios mena mujãã catũgoñatutuaro roquere yũ boerpũ.

Dios se da a conocer por medio de su Espĩritu

⁶ Tore bairo quetibũjumĩrãcãã, aperã merẽ Diore caroaro cariape catũgõsaricãrã na caãmata, paio Dios cũ camasĩõĩjẽ mena jãã quetibũjunucũña. Bairãrũna, ati umurecõo macããna camasĩrĩ majã, õ quetiuparã camasĩrã cayasiparã na camasĩrĩ wãme ùnie mena mee jãã quetibũjunucũña. ⁷ Dios yaye queti, camasãrẽ cũ camasĩõetaje masĩrĩquẽrẽ mujããrẽ jãã quetibũjuya. Marĩ camasĩõtãjẽ, ati yepa cañniparo jũgoyepũna marĩrẽ caroaro majũ cũ canetõga jũgoyetĩrique macããjẽ queti roquere jãã quetibũjunucũña. ⁸ Atie wãme quetibũjuriquere ati umurecõo macããna quetiuparã cariape tũgoboca masĩẽsupa. Tore bairo tiere cariape catũgõmasĩrã na caãmata, nocãrõ carou caãcũ Jesucristore yucupãĩpũ cũ papuatuetibujioricãrãma. ⁹ Torea bairo ĩ quetibũju woatuyupa Dios ya tutipũ cũãrẽ:

“Dios p̄ame cārē camairārē caroa majūrē na c̄goyuyami. Camasā na cañ̄aetaje, na catūgoetaje, na catūgoñacoteetaje majūrē na q̄ñenyuyami,”

ī quetibuj̄a woatuyupa ti tutip̄are.

¹⁰ Tierera Dios āmerē yua marī masīō joroque átiyami cū Yeri Esp̄ritu Santo j̄gōri. Esp̄ritu Santo p̄ame nipetiro wāme cañ̄amasīpeyou majū niñami. Nocārō Dios cū camasīnetōñcācōārījērē, camasā na camasīētīē cūārē camasī majū niñami Esp̄ritu Santo p̄ame.

¹¹ Ni jīcāū ūcā, jīcāū camasoc̄a cū yerip̄a cū catūgoñarījērē marī masīētīña. Cā, caācū jeto cū yeri cū catūgoñarījērē masī masīñami. Torea bairo Dios yeri p̄ña Esp̄ritu Santo jeto masīñami cū yerip̄a cū caātīanimasīnucūrījē p̄amerē.

¹² Bairi marī p̄ame roqueere ati ūm̄arecōo macāāna yeri p̄ña ūnie meerē marī jowī Dios. Cū Yeri Esp̄ritu Santo majūrē marī jowī. Cū p̄ame nocārō cañ̄uñ ānirī tore bairo cū Yeri majūrē marī jowī, cū yaye macāājērē marī camasīparore bairo ī. ¹³ Bairi jāā p̄ame Esp̄ritu Santo Dios Yeri majū cū camasīōrījē j̄gōri jāā quetibuj̄anucūña. Jāā majūā jāā catūgoñarījē mena jāā camasījūgoataje meerē jāā quetibuj̄anucūña. Bairi Esp̄ritu Santo yaye masīrīq̄ñē macāājē mena camasā aperā Esp̄ritu Santorea cayericānarē na jāā quetibuj̄a netōnucūña.

¹⁴ Ni jīcāū ūcū ati yepa macāācū Esp̄ritu Santo cacūgoec̄a p̄ame cū camasīōgarījere boetinucūñami. Cab̄gōro macāājērē bairo t̄gocōānucūñami Esp̄ritu Santo cū caquetibuj̄arijere. Tunu bairoa tie quetire t̄gomicūā, tiere t̄gomasī jīātietinucūñami. Esp̄ritu Santo j̄gōri Dios yaye macāājērē marī masīña. Bairo Esp̄ritu Santore cacūgoena p̄ame roque cū yayere t̄gomasī jīātietinucūñama. ¹⁵ Bairi apei camasoc̄a, Esp̄ritu Santo Dios Yeri majūrē cacūgōñ tocānacā wāme ati ūm̄arecōo macāājē caroa wāmerē bese-masīñami. Bairi tunu noa ūna camasā Dios Yeri cacūgoena p̄ame q̄ññabese masīēnama cū caātīnierē. ¹⁶ Bairi torea bairo ī quetibuj̄aya Dios ya tutip̄a cūārē: “Ni jīcāū ūcū marī Quetiup̄a cū yerip̄a cū catūgoñarījērē masīēcūmi. Tunu bairo ni ūcū, Dios cū caātipeere cū quetibuj̄apomasīēcūmi,” ī quetibuj̄a woatuyupa Dios ya tutip̄a. Tore bairo cabaimajūcōāmiatacūārē, marī p̄ame Esp̄ritu Santo j̄gōri Cristo cū catūgoñarōrēā bairo catūgoñarā ānirī Dios yaye macāājērē marī masīcōāña.

3

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

¹ Toroque ȳa yarā, Esp̄ritu Santo cū cañ̄nij̄gōrārē bairo cañ̄narē mujāā ȳa quetibuj̄a masīēp̄a. Baip̄a, ati ūm̄arecōo macāāna na catūgoñarījērē bairo catūgoñarīq̄ñec̄una ya wāmei cañ̄narē mujāā ȳa quetibuj̄aw̄na. Bairi cawīmarācārē quetibuj̄are bairo masiriyōetoaca ȳa quetibuj̄aw̄na mujāārē Cristo yaye queti p̄amerē yua. ² Baip̄a, camasiriyōetie wāme jetore mujāā ȳa quetibuj̄aw̄na. Cawīman̄ caūp̄ūrē ūp̄ecōārē jore bairo ȳa āp̄a, mujāārē ūgarique majūrē joricaro ūnorēā yua. Bairi mujāā p̄ame Jesu-cristo yaye queti camasiriyōerijere mujāā t̄gōpeyo masīētīña mai. ¡Mujāārē rusamajūcōāña mujāā catūgomasīpeyopee! ³ Bairi mai Dios yaye quetire mujāā t̄gomasī peyoetiya, ati ūm̄arecōo macāāna na catūgoñanucūrōrē bairo jeto mujāā catūgoñarījē j̄gōri. Bairi ati ūm̄arecōop̄are mai āna, roro āmeo īñatee, āmeo īñaugo apeye ūnierē mujāā átīya. Ati ūm̄arecōo macāāna na catūgoñarījē mena t̄gōñarī na caātīnucūrōrē bairo jeto caātītūgoñarā mujāā āniña mai. ⁴ Bairi aperā jīcāārā mujāā mena macāāna atore bairo

ĩnucũĩnama: “Yua, Pablöre catũgousau yu añiña,” tunu apeĩ ruame: “Yua, Apolöre catũgousau yu añiña,” aĩeo ĩ busarique netõnucũĩnama. Tore bairo mujãã caĩata, atĩ umurecõo macããna ya wãme catũgoĩarĩqũecũna majũ mujãã añiña mai.

⁵ Bairi yu, Apolos mena noa ũna mee jãã añiña. Dios yaye quetire caquetibujarã, cãrẽ cajuãti majãrẽ bairo caãna jãã añiña. Jãã, mujããrẽ jãã quetibujawu marĩ Quetiupãre cariapea mujãã catũgousapeere yua. Bairi jãã puĩgarãrua marĩ Quetiupãu cã caãtĩrotĩjoricãrore bairo jeto jãã atĩnucũĩna.

⁶ Yua, Jesucristo yaye quetire mujãã yu quetibujũ jũgowu, otere otejuũgoure bairo. To bero Apolos ruame mujãã quetibujũnemõĩpũ, mujãã camasĩritetipãrore bairo ĩ, yu bero otere oco puĩre bairo. Bairo cã caãto, Dios ruame roque nemojãĩũrõ cũ mena mujãã tũgoĩatutũao joroque ásupi, tĩi oteĩ cabũtiwãmuãtóre bairo yua. ⁷ Bairi yu ote juũgoure bairo caquetibujũjũgoricũ, tunu apeĩ yu bero, tĩi oteĩ caputĩricũ to bũtiãtõ ĩ, caoco puĩricũre bairo caquetibujũnemõĩrcũ mena cabũgoro macããnarẽ bairo jãã añiña. Dios ruame roque caãnimajũũ niĩnãmi. Cũ roque oteĩ caputiwãmuãtóre bairo nemojãĩũrõ cũ mena mujãã tũgoĩatutũao joroque caãcu majũ niĩnãmi. ⁸ Bairi caquetibujũjũgoricũ, apeĩ cũ bero quetibujũnemõĩrcũ mena jĩcãrõ tãnia nicõãĩnama. Bairo na caãniĩatãcããrẽ, Dios ruame narẽ, caroare na juũgũmi na paãriquere ĩĩarĩ cũ cajogãro jĩcãrõ tãnia. ⁹ Dios yaye quetire, yu, Apolos puĩgarãrua Diore caquetibujũbojarã jãã añiña. Bairi Apolos ruame yu paãriquere bapa majũ niĩnãmi. Mujãã ruame yua, Dios yarã cũ wese, cũ caoterĩ wesere bairo caãna mujãã añiña. Tunu bairoa cũ wii roto cũ cawii qũẽnorõrẽ bairo mujãã añiña.

¹⁰ Yu ruame, “Yu yaye quetire caquetibujũ juũgoyecũtipãu niũgũmi,” Dios cũ caĩĩrcũ majũ yu añiña. Bairo caãcũ añĩrĩ wiire paãriquere capaãjuũgomãsrẽ bairo caãcũ caãniũjũgoriẽ ãtã rupaare capeojuũgoyecãure bairo yu añiña. To beropãre apeĩ ruame apeyere capeonemõũsaure bairo niĩnãmi. Cũ ruame yu berore quetibujũnemõĩnãmi Dios yaye quetire. Bairãrua, tocãnacãũrua camasãrẽ quetibujũrĩ majã caroaro cariape jeto na caquetibujũro ñũña.

¹¹ Bairi Jesucristo ãtãã na cacũjũgoricãre bairo caãcũ yaye quetĩ jeto yu quetibujũnucũĩna. Bairi apeĩ ricãatĩ quetibujũ buĩpeomãstĩtĩĩnãmi. Jĩcãũã niĩnãmi Jesucristo ãtãã caãnimajũĩrcãrẽ bairo caãcũ. ¹² Bairi camasã ãtãã caãnimajũĩrcãrẽ wii qũẽnorã, na cacũjũgoricã buire tunu ape wãme ãtã oro, o ãtã plata, o ãtã nocãrõ caroa mena qũẽnomãstĩĩnama. O tunu bairoa yucũpãĩrĩ, apeye taa, o carupaĩorĩ ũnie menã ti wiire qũẽnobujũorãna. Toreã bairo yua, ni jĩcãũ ũcũ caroa wãme oro ãtãrẽ bairo cabairiẽ quetibujũriquere quetibujũyãmi. Apeĩ ruame ricãatĩ wãme, tãã ũnierẽ bairo cabairiẽ quetibujũbujũõmi camasãrẽ. ¹³ Bairi Dios ruame catũsari rũmu caãno tocãnacãũpũrea na paãriquere ĩĩabesegũmi yua. Ti rũmu caãno Dios ruame peero mena atĩgũmi. Bairo etari yua, tocãnacã wãme camasã na paãriquere peero mena juocõña beseire bairo atĩgũmi. ¹⁴ Toreã bairo ni ũcũ cũ caquetibujũriẽ Dios yaye caãmata, caroa majũrẽ cũ juũgũmi tie wapa yua. ¹⁵ Bairi tunu ricãatĩ cũ paãriquere Dios yaye mee caãnie caãmata, cũ paãriquere ruame tãã wiire peero caũrerore bairo yasicoãgaro. Bairũna, caquetibujũmirĩcũ ruame catĩcõãgũmi, apeĩ cũ ya wii caũrõ, caãtũrutimãstĩrcãrẽ bairo yua.

¹⁶ Mujãã, templo Dios ya wiire bairo caãna mujãã añiña, Dios Yeri Espĩritu Santo mujãã yerĩpũ cũ caãno juũgorĩ. ¿Tiere mujãã tũgoĩna masĩtĩĩĩnãti? ¹⁷ Ti wii, Dios ya wii ruame caroa wii majũ niĩna. Ti wiireã bairo caãna cũ yarã majũã mujãã añiña mujãã cãã. Bairi ni jĩcãũ ũcũ mujãã Dios ya wiire bairo caãnarẽ ricãatĩ cũ caquetibujũroyetuata, Dios ruame popiye cũ baio joroque cũ atĩgũmi.

18 Torecū, ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū cū majūā qūīto āmerīcōāto. Ni jīcāū ūcū ati ūmurecōo macāāna na camasīrījē ūnie jūgori aperā netōrō camasīmajūūrē bairo cū catūgoñabotioata, tie cū camasīrījērē cū jānacōāto. Tie re camasīēcū majūrē bairo cū āparo tunu. Tore bairo cū caāpata, cariapea masīrīqūē majūrē cū jogūmi Dios. 19 Dios pūame roquere ati ūmurecōo macāājē na camasīrījē cabūgoro macāājē, cawapa manīe majū niīna. Torea bairo majū ī quetibūjūya Dios ya tutīpū na cawoatucūrīqūē cūā: “Dios, ati ūmurecōo macāājērē camasīrī majārē, tie na camasīrījē menaina na ātimawijioregūmi,” ī woatu cūñupā. 20 Tunu ape wēēpū ī woatunemoñupā: “Ati ūmurecōo macāāna masīrī majā na catūgoñarījē mena na camasīānie, cabūgoro macāājē, cawapa manīe niīna, īñami marī Quetiupau Dios,” ī woatuyupa Dios ya tutīpū. 21 Bairo ni jīcāū ūcū, “Ati ūmurecōo macāājērē camasīrē, catūgousau majū yū āniīna,” qūī botioeticōāto. Bairopua, jāā nipetiro jāā caquetibūjūrije mujāā yaye rotie jetoa niīna. 22 Bairo yū, Pablo, apei Apolos, apei Pedro, bairo ati ūmurecōo macāājē, marī cacatiānie cūā nipetiro mujāā yaye jeto niīna. Tunu bairoa riarique, ati rūmū caānie, ape rūmū caatīpee nipetirijere cūñupī Dios. Tie nipetirijere mujāā yaye jeto niīna. 23 Bairo mujāā pūame Cristo, jīcāū yarā mujāā āniīna. Cristo pūame cūā Dios yau jetoa caācū niīnami. Bairo, “Cū yau pūame yū āniīna,” camasā ūnarē caētīparā mujāā āniīna.

4

El trabajo de los apóstoles

1 Bairo jāārē, “Jesucristo cū caātīrotirijere caāna, cūrē cajuāti majā niīnami,” caīparā mujāā āniīna. Dios yaye queti camasārē cū camasīōetaje āme roquere cū camasīōgariquere Diore caquetibūjūborā jāā āniīna. 2 Tore bairo jīcāū paabojari majōcū cū quetiupau cū caātīrotireora bairo caroaro jīcārō tūni caātipau niīnami. Tore bairo cū caāto, cū quetiupau pūame caroaro īñāuseanigūmi cū paariquere yua. 3 Bairo yūre, “Pablo caroaro quetibūjūyami,” o “Roro quetibūjūyami,” yū mujāā caītūgoñarījērē bātīoro majū yū tūgoñamacāētīna. Bairo noa ūna jīcāārā ati yepa macāāna quetiuparā cūā īñābesemasīētīnami. Yū majū cūā tore bairo yū paariquere īi besemasīētīna. 4 Bairopua, yū paariquere roro yū tūgoñāētīna. Tore bairo catūgoñāecū nimicūā, “Dios cū cañajoro ñe ūnie cabui mácūrē bairo yū āniīna,” īi masīētīna. Marī Quetiupau pūame roque īñacōñarī īñābesegūmi cū caborore bairo yua. 5 Bairo mujāā pūame roque ti yutea caetaeto cajūgoyēa īñābeseticōāna. Marī Quetiupau pūamerē cū coteya. Cū pūame roque ati yeparūre etari canaītīārōpū caānarē bairo baujaeto na caātaje nīpetirijere caroaro cabusuropū na īñāpetio joroque ātigūmi. Tocānacāūpūrea camasā na yeri na catūgoñarījērē marī īñōpeyocōāgūmi. Bairo ātiri bero yua, tocānacāūpūrea, “Caroaro mujāā āpū,” na īgūmi Dios cū caīparā cajesorārē yua.

6 Yū yarā, mujāā yaye caānīpee caroaro mujāā canetōpeere ī, ati wāmerē mujāā yū quetibūjūya. Bairo yū, Apolos mena jāā cabairijere īcōñarī, mujāārē yū quetibūjūya. Tie jāā cabairijere mujāā pūame īñacōñarī, Dios yaye woaturique caīquetibūjūro netōjāñūrō ape wāme ātibūipeo āmerīcōāña. Ricaati wāme mujāā ātiāmerīgarā. Bairo mujāā pūame, “Jāārē caquetibūjūjūgou pūame mujāārē caquetibūjūjūgou netōrō camasīnetōū niīnami,” mujāā ī tūgoña botioetīnucūgarā. 7 Mujāā, aperā netōrō caānimajūrā cañurā mee mujāā āniīna. Camasīnetōōrā mee mujāā āniīna. Nīpetirijere mujāā cacāgorijere mujāā camasīrījē Dios mujāārē cū cajorique jeto niīna. Bairo Dios mujāārē

cū cajorique caānimiatacūārē, ¿nopēīrā mujāā majū camasiŷugoriquere bairo mujāā tūgoñañati? Bairo mujāā catūgoñarījē űuētīña.

⁸ Bairo caāna ānirī atore bairo mujāā tūgoñanucūña: “Dios yaye nipetirijere jāā masīña. űe űnie jāā rusaetiya. Nipetirije jāā cabotūgoñarījērē jāā cūgopeyocōāña. Pabljōāārē na marī macāētīña,” mujāā ĩnucūña torū jāā caāmerō. Quetiuparā reyre bairo mujāā tūgoñanucūña merē. ¡Bairārua, cariapea rey masīrīqūērē bairo űe űnie rusaeto mujāā camasiāta, űubujjoro! ¡Jāā cūā mujāā camasiŷjērē jāā tūgonemobujjorā, tame! ⁹ Bairo yu caīrījē caānimiatacūārē, atore bairo űi tūgoñaña: “Jāā, Jesús yaye quetire Dios cū caquetibujjorotijoricarā puamerē cabūgoro macāāna, catusaari majārē bairo jāā cūñupī. ¿Dopēī bairo roro cū cayasioreparārē bairo jāā cū cūñuparī?” űi tūgoñaña. Bairi nipetiro ati yepa macāāna, űmurecōo macāāna ángelea majā cūā popiye roro jāā cabairijere ĩñanucūrāma. ¹⁰ Jāā puame Cristo yaye quetire jāā caquetibujjuriye jūgori cabūgoro macāāna camasiēnarē bairo jāā tuaya camasā na cañajoro. Mujāā roque Cristo nocārō cañuu jūgori catūgoñamasīrā majūrē bairo mujāā tuaya na cañajoro. Tunu bairoa jāā puame catūgoñatutuawēpūēna jāā caānimiatacūārē, mujāā puame catūgoñatutuarā majū mujāā āniña. Jāārē camasā jāā ĩñatejāñuñama. Mujāā puame roquere caroaro nucūbūgoro mena mujāā ĩñanucūñama. ¹¹ Bairi āmerpū cūārē roro popiye jāā baiya. Roro jāā aua tāmucōā űiña. Tunu bairoa oco etigarā, o juti cūgoena roro popiye jāā tāmucōāni. Camasā cūā roro popiye jāā bairo joroque jāā átiepenucūñama. Jāā caāni wii majū cūārē cacūgoena jāā āniña. ¹² Bairi jāā juticoanucūña, popiye paamirā. Tunu apeyera camasā roro jāā na cañtutiata, “Caroare cū joáto Dios,” jāā ĩ yucoanucūña. Dios yarā jāā caānoi, roro popiye jāā átiepenucūñama. Tunu bairoa tiere nocārō mena jāā nucācōānucūña. ¹³ Roro majū camasā jāā busupainucūñama. Bairo roro jāā na cañmiatacūārē, caroa wāme mena na jāā yñucūña. Ati űmurecōo macāājē camasā na caboetiēre na carerijere bairo jāā ĩñanucūñama aperā camasā ati űmurecōo macāāna puame. Tore bairo cajūgoyeruā jāārē caīepericarā āmerpū cūārē torea bairo jāā ĩcōā ninucūñama mai.

¹⁴ Atie yu caquetibujjwoatuŷorijere ĩñarī, “Na bobotūgoñato,” ĩ mee yu woajoya. Yu pūnaarē bairo caāna, yu camairā mujāā caāno jūgori beyoure bairo mujāā űi quetibujjū woajoya. ¹⁵ Bairi nocārō capāārā puğa wāmo petiro cānacā mil cārō majū Cristo yaye quetire cajūgobuerā na caāmata cūārē, yu puame roque mujāā pacare bairo yu tuaya. Yuā, Cristo yaye quetire mujāā yu quetibujjūgowu. Yu jūgori Jesucristo mena mujāā tūgoñatutuajūgowu, caroa queti camasārē Dios cū canetōōrīqūē quetire yu caquetibujjoro bero yua. ¹⁶ Bairo yu pūnaarē bairo mujāā caāno jūgori yua, yu caātiānorē bairo mujāā cūā yuŷe ĩñacōrī caroaro mujāā caātiāno yu boya.

¹⁷ Tore bairo bori, mujāā tūpu cū yu joya Timoteore. Yu camai, Jesucristore caroaro cū catūgoñsaro jūgori yu macārē bairo caācārē cū yu joya. Cū puame Jesucristore cariape catūgoñsaa ānirī nipetirije yu caquetibujjoricarorea bairo mujāā quetibujjūnemogūmi. Noo yu caátōru űubueri majārē yu caquetibujjūnucūrōrēā bairo Timoteo cūā mujāā quetibujjūnemogūmi. ¹⁸ Mai, aperā ĩcāārā mujāā mena macāāna, “Merē caānimajūrā marī āniña. Pablo nemo marī quetibujjū apēimi,” ĩ tūgoñanucūñama. ¹⁹ Bairi marī Quetiupau cū caboata, tāmurīā mujāā tūpu űiñañesēāu atīgu tunu. Tore bairo mujāārē ĩñau etaupu roque, cariapea Dios cū camasiōrījē jūgori caátimasīrārē, o ricaāti caĩbusupainucūrā cūārē na űiñabesegu. ²⁰ Dios cū carotimasīrīpuā macāājē ati risero mena āmeo busunetōrīqūē jeto mee űiña. Dios cū catutuarije jūgori

ĩcārō tãni marĩ caátĩānimasĩrĩjē majũ niña. ²¹ Bairi mujãã tũpũ etau, ¿dope bairo yũ caatóre mujãã boyati? ¿Roro popiye mujãã yũ caatóre mujãã boyati? ¿O caroaro ĩñamairĩqũē mena mujãã yũ cabocárore mujãã boyati? Caroaro mena mujãã yũ cabocáro ñũña, yũra.

5

Juicio sobre un caso de inmoralidad

¹ Jĩcãũ mujãã mena macããcũ carori wãme majũrē cũ caátiere jãã queti tũgonucũña. “Cũ pacũ nũmo, cũ mũñorē roro átiēpenucũñami,” jãã ĩ quetibũjũnucũñama. Ti wãme ñuetimajũcõãña. Aperã Diore camasiēna cũã ti wãme ũnopurã áperimajũcõã nucũñama. ² ĩTore bairo mujãã mena macããcũ roro caãcũ mena nimirãcũã, “Ñe ũnie carorije caáperã majũ jãã ãniña,” mujãã ĩ tũgoña botionucũña! ĩBoori puari cayapapuapeere tore bairo mujãã ĩ tũgoñanucũña! Bairi mujãã mena macããcũ rorije caátĩãcãrē cũ wiyocõãña. Mujãã canearõpũ cũ cũã cũ ãmerĩcõãto yua. ³ Mai, yũ pũame mujãã tũpũ ãmerĩmicũã, yũ catũgoñarĩjēpũa mujãã mena ãcũrē bairo yũ ãnicõãña. Bairo mujãã tũpũ yũ yerĩ mena caãcũ ãnirĩ carorijere caátĩānipaire Jesucristo cũ camasĩrĩjē mena cũ ñiñabesecõãña merē. ⁴ Diore ñubuerã mujãã canearõpũ cũãrē mujãã tũpũ yũ ãnicõãnucũgũ. Tunu bairoa Jesucristo cũã cũ catutuarije mena mujãã tũpũ nicõãgũmi. ⁵ Bairo topũ neñarã yua, carorije caátipaire cũ wiyorocacõãña, wãti ati rupau cũ cacãgori rupauere cũ cayasiorocaparore bairo ĩrã. Bairoa, cũ yerĩ pũamerē netõõgũmi Dios, marĩ Quetiupau Jesús nemo cũ catunuetairi rãmũ caãno yua.

⁶ Bairo roro caátipairã mena nimirãcũã, “Cañurã, carorije caáperã jãã ãniña,” mujãã caĩtũgoñabotiorije ñuetĩña. Bairi merē, jĩcã wãme ĩrĩqũērē ĩrĩcãrõ pũamata, mujãã masĩña: “Petoaca levadurare marĩ cajããmiatacũãrē, pan qũenorĩcã bũruare petiropũ jesapeticoaya.” Torea bairo paio bũtinucũña roro mujãã caátipairije cũã. ⁷ Bairi tie roro mujãã caátipairije mujããrē caroyeturijere tocãrõã jãnacõãña. Pascua bose rãmũ caãno judio majã levadurare asuena pan cawãma trigo weta bũrua mena na caqũenorõrēã bairo mujãã cũã caroa wãmerē átiānajē pũamerē átiāni wasoajũgoya. Merē Jesucristo pũame marĩ carorije wapare netõõgũ, pajĩãecori riayupi. Cãrēã, Pascua bose rãmũ macããcũ oveja macũrē bairo Dios cũ cũñupĩ. Bairi ãmerē yua mujãã pũame pan levadura caasua manierē bairo caãna mujãã ãniña, carorije cawapa mãna ãnirĩ. ⁸ Bairi Pascua macããjē pan levadura caasua manie caũgarãrē bairo carorije áperã ãnirotiya. Cariapea caroaro jeto átiānirotiya ati yepa marĩ caãno ũno mai. Ricaati marĩ ãmerĩgarã.

⁹ Ape carta yũ sawoarica cartapũre mujããrē atore bairo ñi quetibũjũ woajowũ: “Na rupau mena roro caátiepepairã mena bapa cũpericõãña,” ñi quetibũjũ woajomiwũ. ¹⁰ Bairoa, ati mũnrecóo macããna carorije caátipairã, apeye ũnierē cũgomirãcũã pajĩãñurõ cabonemonucũrã, cayajapairã, aperã na cawericarãrē caĩroapairã ũnarē na ricawati weyonetõmajũcõãña ĩ mee, tore mujãã yũ quetibũjũ woatujowũ. Tore bairo nipetiro roro caátipairãrē mujãã cawiti weyomajũcoagata, ati mũnrecóore mujãã aweyocoabujorã. ¹¹ Bairo pũame mujããrē ĩgũ ñiwũ: Caĩtopairã mena bapa cũpericõãña. Na pũame, “Jesucristore catũõõsarã jãã ãniña,” ĩmirãcũã, carõmia mena roro átiēpenucũñama. Tunu bairoa capee apeye ũnie cũgomirãcũã, nemojãñurõ bonemonucũñama. Bairi tunu camasã na wericarã ũnarē ĩroayama. Na ũna roro yajapai, roro busapai, cũmupai bainucũñama. “Na ũna mena bapacutiri

ugarique ũnie cūārē ugaeticōāña,” ĩ quetibujugu űiwū. ¹²⁻¹³ Bairi yu pñame Diore caïroaenarē na űññabesemasĭētĭña. Cū majū Dios pñame na ĩñabesegumi, cūrē caïroaena roro caătĭpairārē. Mujāā roque mujāā mena macāāna roro caānarē mujāā majūā na mujāā caĭñabesero űñña. Bairi cū pacu nũmo, cū mugōrē caătĭpepaire mujāā watoare cū wiyorocacōāña yua.

6

Pleitos ante jueces no creyentes

¹ Jĭcāārā mujāā mena macāāna cañuetiere āmeo átiri bero, ĩdopēĭrā tiere bũsu qũēnogarā aperā Diore camasĭēna quetiuparā jueces tũpũ átĭ, mujāā bũsu qũēnogayati? ĩDopēĭrā Dios ya poa macāāna űñbueri majā mena neñarĭ tiere mujāā bũsu qũēnoetiati? Tore bairo roque boya. ² Dios ya poa macāāna roque Jesucristo mena atĭ umũrecōo macāāna roro na caătajere ĩñabesegarāma. ĩTiere mujāā masĭētĭñati? Bairo atĭ umũrecōo macāānarē caĭñabesemasĭparā nimirācūā, ĩdopēĭrā āmerē cabaimajũētĭēcā pñamerē mujāā ĩñabesemasĭetĭbujocuti? ³ Merē mujāā masĭrā: Ángelea majā cūārē catũsari rũmũ caetaro na marĭ ĩñabesegarā. ĩBairo caătĭparā majū ānirĭ atĭ yepa marĭ caătĭānie roquere nemojāñurō marĭ ĩñabesemasĭña! ⁴ Bairi atĭ umũrecōo macāājē roro āmeo átajere mujāā caāmeoápata, űñbueri majā marĭ caătĭānierē camasĭēnapurē quetiuparā jueces roro mujāā caătĭere na qũēnorotieticōāña. Narē na ĩñabese rotieticōāña. ⁵ Atore bairo mujāā űñ quetibujaya, yu caĭrĭjērē tũgori mujāā catũgoñaboboparore bairo ĩ. Bairi mujāā menarē űñbueri majā jĭcāārā, roro mujāā caāmeoĭrĭjērē cabũsuqũēnobojamasĭrā ānama. ĩTame, jĭcāũ ũcũ ācũmi tie ũnie cabaimajũētĭēcāpũrā cabũsuqũēnomasĭ mujāā menarē!

⁶ Bairi āmerē yua, jĭcā majā nimirācūā, mujāā majū roro mujāā āmeo átinucũña. Bairo átaje űñetĭña. ĩBairo mujāā caătĭe netōjāñurō űñetĭmajũcōāña quetiuparā jueces Diore camasĭēna tũpũ mujāā cabũsujārenucũrĭjē roque!

⁷ Tore bairo roro mujāā majū āmeo ána, netōjāñurō mujāā majū royeturā mujāā átĭya, tie wāmerē bairo mujāā caápata. ĩDopēĭrā roro āmeo busujāricārō ũnorēā, tie roro mujāā caătĭere mujāā nucācōā āmerĭñati? “Ñugaro, cayajapairā marĭ yayere na yajacoáto,” mujāā caĭata, ĩto űñeticuti? ⁸ Bairo ĩricārō ũnorēā, mujāā pñame roro mujāā átĭpainucũña. Bairo caāna ānirĭ yua, mujāā mena macāāna űñbueri majā yayerea mujāā āmeo yajanucũña. ⁹⁻¹⁰ Tore bairo roro caătĭpairā petoaca ũno cūārē Dios cū carotimasĭrĭpaure etaetigarāma. ĩTiere mujāā masĭētĭñati? Bairi mujāā majū roro āmeo ĩtoepticōāña. Atore bairo carorijere caătĭpairā Dios cū carotimasĭrĭpaure etaetigarāma: Roro carōmia mena caătĭepairā, aperā wericarārē caïroapairā, aperā na nũmoa caāmerārē caătĭepairā, aperā caũmua carōmio mena átato ũnorēā na majū roro caătĭepairā, o carōmia cūā torea bairo caătĭepairā, aperā caya-japairā, aperā cũgomirācūā apeye ũnierē pajāñurō cabonemopairā, aperā etĭri cacũmpairā, aperā roro caĩbusypairā, aperā ĩtori caēmapairā cūā Dios cū carotimasĭrĭpaupũ ápérigarāma. ¹¹ Torea bairo jĭcāārā mujāā mena macāāna roro caătĭpairā ninucũwā. Cabaimirĭcārā āmerē yua carorijere caāperā Dios yarā cañurārē bairo caāna mujāā āñña. Marĭ Quetiupau Jesucristo cū camasĭrĭjē jũgori űñe ũnie cawapa cũgoenarē bairo mujāā tuaya. Tunu bairoa Espĭritu Santo Dios Yeri jũgori tore bairo mujāā tuaya.

La santidad del cuerpo

¹² Aperā jĭcāārā camasā atore bairo ĩ tũgoñarāma: “Ñe ũnie yu eññotaetiya. Bairi noo yu caborije yu átimasĭña,” ĩ tũgoñarāma. Bairopña, carĭape tore bairo

baimiña. Bairo cabaimiatacũārē, nipetiro marĩ caátijesorije jeto ãmeriña. Bairo nipetiro yu caátigarije noo caborijere átimasĩmicũā, yu caátie ruame yure rotirore bairo caēm̄netõncũāta roque, ñuetiña. ¹³ Tunu aperã jĩcãārã na rupaũ caborore bairo caátiganucũrã ãniri atore bairo ñnucũñama: “Ugajãrĩcã poa macããjē niña ugarique. Tunu bairoa ugajãrĩcã poa cãā, ugarique cajãñari poa niña,” ĩ bũsũncũñama camasã. Bairo na caĩrĩjē cariea niña bairopua. Bairo cabaimiatacũārē, Dios ruame tie puğa wãmerpuea to yasio joroque átigumi, marĩ paaro, ugarique cũārē. Bairi marĩ rupaũ cãā carõmia mena roro marĩ caátiepepa rupaũ mee niña. Marĩ rupaũ ruame marĩ Quetiupaũ ya rupaũ caãnipa rupaũ majũ niña. Bairi tunu marĩ Quetiupaũ ruame marĩ rupaũre caroaro caátipaũ majũ niñami. ¹⁴ Marĩ Quetiupaũ Jesucristore cariacoaatacũ cũ caãnimiatacũārē, cũ catitunuo joroque ásupi Dios. Torea bairo marĩ cãā cariacoaatana nimirãcũā, marĩ catitunuo joroque marĩ átigumi Dios nocãrõ cũ camasĩrĩjē jũgori.

¹⁵ Bairi marĩ rupaũ ruame Jesucristo mena macãā rupaũ majũ niña. ¿Tiere mujãā masĩetĩñati? Tore bairo marĩ rupaũ caãnimiatacũārē, ¿dopẽĩrã mujãā ruame carõmio caũmũa mena roro caepewapatao mena mujãā rupaũre mujãā átiepenucũñati? ¡Di rãmũ ñno tore bairo roro áperirotiya, tame! ¹⁶ Merẽ atiere mujãā masĩrã: Ni jĩcãũ ũcũ caũmũ, carõmio caepewapatao mena roro cũ caápata, na puğarãpuã jĩcã rupaũre bairo roro caãna tuayama. Bairi torea bairo ĩ quetibũjuya Dios ya tutipũ cũārē: “Na puğarãpuã jĩcã rupaũre bairo tuagarãma,” ĩ quetibũju woatuyupa. ¹⁷ Torea bairo ni jĩcãũ ũcũ marĩ Quetiupaũ Jesucristore catũgoũsaũ ruame, cũ mena macããcũ jĩcã rupaũre bairo caãcũ, cũ yerire cacũgoũ majũ tuayami.

¹⁸ Bairi tocãrõã jãnacõãña roro carõmio mena mujãā caátiepepainucũrĩjẽrẽ. Baiřua, ape wãme jãñurĩã jĩcãũ caũmũ roro cũ caápata, cũ rupaũre royetu-majũcõãũ mee átiyami. Apei carõmia mena roro caátiepepai roque cũ rupaũre royetuũ majũ átiyami. ¹⁹ Atore bairo mujãā masĩrã: Dios, Espĩritu Santore mujãā joyupi. Bairi mujãā rupaũ ruame Dios ya wii templo wiire bairo caãni rupaũ niña. Tie wiipure caãcũrẽ bairo Espĩritu Santo ruame mujããrũre ninucũñami. Bairi mujãā majũã mujãã caboro carotiparã mee mujãā ãniña. ²⁰ Dios yarã, cũ macũ yucũpãipũ pajĩãecori cũ cariarique wapa jũgori cũ cabesericarã majũ mujãã ãniña. Bairo cũ yarã caãna ãniri, mujãā rupaũ mena caroaro cariape átiri, Diore caĩroaparã roque mujãã ãniña.

7

Consejos sobre el matrimonio

¹ ãmerẽ mujãā ya carta mena yure mujãā cajẽniñawoatujoriquere mujãā yu quetibũjuũ. Baiřua, caũmũ ati ũmũrecõo macããcũ ñmo máscã cũ caãnicõãta, ñmajũcõãbũjioro. ² Cabaimiatacũārē, camasã na majũ rupaũ mena roro na caátiepepairije jũgori tocãnacãũpuã na ñmo majũ, o carõmio cãā cõ manaruũ majũ cacũgoparã niñama. ³ Bairi na puğarãpuã, samãnapũ, caũmo cãā jĩcãrõ tãni na ãnimasĩãto. Samãnapũcũna, baiři caũmosũna ũna na caãmeoátĩãninucũrĩjẽrẽ na átiãmarõ. ⁴ Carõmio samãnapũcũco cõ manaruũ, cõ mena cũ caãnigaro, “Mũ mena yu átigaetiya. Yu majũ yu rupaũre yu rotimasĩña,” cũrẽ cõ ĩ netõẽtĩcõãto. Tunu bairoa caũmũ caũmosũcũ, cũ ñmo, cũ mena cõ caãnigaro, “Mũ mena yu átigaetiya. Yu majũ yu rupaũre yu rotimasĩña,” cõ qũĩ netõẽtĩcõãto. ⁵ Bairi na puğarãpuã na caãmeo átinucũrĩjẽrẽ cõ manaruũ cũ caátigaro boeticõã, o cũ cãā boeticõã na ãmeo baieticõãto.

Jĩcãrõ tũni na ãmeo boáto. Bairãpua, Diore jẽnigarã, “Tocãrõ yoari yutea marĩ ãmeo áperigarã,” na caĩatato bero caãmata roque, tore bairo na ápericõáto. Na cacõricã yutea caetaropu tunu ãmeo cãgogarãma. Tore bairo na caáto ñugaro. Na majũ na caátinuucũrĩjẽrẽ tunu na caátinemoeticõáta, wãtĩ pũame roro na áto joroque átiremi ãrã, tore bairo átiagarãma.

⁶ Atie ñipetirije yu caĩrĩjẽrẽ mujãã átirotimajũũ mee ñiña. “Tore bairo mujãã caápata roque, ñumajũcõábujioro,” ã, tore bairo yu quetibujaya. ⁷ Yu majũpua, ñipetiro yure bairo canũmo mána jeto mujãã caãno yu bomiña. Bairua, Dios tocãnacãũpũrea ricaati wãme, o ape wãme baiãnimasiĩrĩquẽ cããrẽ marĩ joyupi, cã caborore bairo marĩ caátimasĩparore bairo ã.

⁸ Bairi cawãmarã, o cawpearã rõmirĩ cããrẽ atore bairo ñiña: Yũrea bairo mujãã cãã ñumo cãperi, o manapu cãperi mujãã cabaiaata, ñujãñũña, ñiña. ⁹ Bairãpua, tore bairo mujãã rupayre, ñumo borã mujãã canucãjĩãtieticõáta, ñumocuti rotiya. O carõmia cãã camanapu borã, manapucuti rotiya. Ñumocuti, o carõmia cãã manapucutiri ãmata, ñujãñũña. Carõmiorẽ bomicãã, ñumo mácũ, o carõmio cãã manapu mácõã cõ caãmata roque, ñũetĩña.

¹⁰ Carõmia, o caãmua cãã merẽ cawãmo jiyaricarã roquere atore bairo yu átirotiya. Mai, yu majũ mee tore bairo yu átirotiya. Marĩ Quetiupau roque tore bairo yu quetibujũ rotiyami: Carõmio, mu manapũre cã pitiri cã aweyoeticõãña. ¹¹ Mai, dico ãcõ ape watoara cõ manapũre capitirico cõ caãmata, nemo cõ manapu cãpericõáto. Cabero cõ camanapu booata tunu, cõ manapu caãnijũgomirĩcũ mena busuquẽnorĩ, cũ mena cõ tuacõáto tunu. Torea bairo caãmũ cãã cũ ñumorẽ cũ rocaeticõáto.

¹² Ape wãmerã mujããrẽ ñinemoña yu majũ yu catũgoñaĩjẽ mena. Marĩ Quetiupau yu cã caĩquetibujũ cũrotijorique macããjẽ mee ñiña bairopua: Ñi jĩcãũ ãcũ Diore catũgousau ñumo, cõ pũame Diore catũgousaeco nimiocãã, “Cũ mena caroaro yu ãnimasĩgo,” cõ caĩata, cõrẽ cã pitieticõáto. ¹³ Tunu bairoa dico ãcõ carõmio Diore catũgousao manapu, cã pũame Diore catũgousaeco nimicãã, “Cõ mena caroaro yu ãnigu,” cũ caĩmasiata, cãrẽ cõ pitieticõáto.

¹⁴ Bairo carõmio Diore catũgousao mena jĩcãũ caãmũ cã canũmo cãpata, Diore camasiẽcũ cã caãnimiatãcããrẽ, cã ñumo jũgori caĩũnrẽ bairo quĩñapeogumi Dios bairopua. Tunu bairoa caãmũ Diore catũgousau mena jĩcãũ carõmio cõ camanapu cãpata, Diore camasiẽcõ cõ caãnimiatãcããrẽ, cõ manapu jũgori caĩũnrẽ bairo cõ ññapeogumi cõ cããrẽ Dios bairopua. Tore bairo Dios cã caĩñapeoeticõáta, na pũnaa pũame Diore camasiẽna pũnaarẽ bairo buiajũgoyecãticõábujiorãma. Bairo cabaĩpee caãnimiatãcããrẽ, camanapu, o canũmo Diore na camasiĩrõ jũgori, ñe ãnie cawapa cãgoena pũnaa na caãñiparore bairo jãñũri na ññapeogumi Dios bairopua.

¹⁵ Bairo cabaimiatãcããrẽ, Diore catũgousaeco camanapu, o catũgousaeco canũmo cãã butioro ãmeo pitiriquere na cabooata, na ãmeo piticõáto. Ati wãme ãnierẽ tore bairo na caápata, camanapu Diore catũgousari majõcu, o canũmo Diore catũgousari majõco ñe ãnie wapa cãgoena tuacõãñama. Dios pũame roque caroaro yeri jõrõ mujãã caãñipeere bojũgoyeticũñupĩ.

¹⁶ Bairi, ¿dope bairo mujãã tũgoñañati? Mu, canũmo, mu manapu Diore catũgousaeco cã mu carocaata, ¿dope bairo bairi Dios tũpu cã etao joroque mu átimasĩõati? Tunu bairoa, mu camanapu, mu ñumo Diore catũgousaeco cõ mu carocaata, ¿dope bairo bairi Dios tũpu cõ etao joroque mu átimasĩati? Bairo mujãã ãmeo átimasĩena.

¹⁷ Tocãnacãũpũrea ricaati wãme jeto marĩ cabaiãnimasĩpee ãnierẽ Dios cã cajoricaro jĩcãrõ tãnia átiãnimasĩña. Dios mujããrẽ cã cabeseri rãmu mujãã caãnatõrẽã bairo ãnicõãña, mujãã carõmia manapũãcũna, o caãmua

canymoačna cãã. Dope bairo cabairije watoa caãnimiatacããrê, caroaro ânimasicõãña. Atie yu caĩrjê nipetirijere yu átirotinucũña tocãnacãpau macããna ñubueri majãrê. ¹⁸ Bairi ni jĩcãũ ùcũ cũ rupau macããtõrê cayisetarotiricũ cũ caãno Diore cũ cabese ecoata, tiere cũ bobotũgoñaeticõãto. Tunu bairoa cũ rupau macããtõrê cayisetarotiecare Dios cũ cabeserica cũ caãmata, cabero cũ yiseta rotieticõãto. ¹⁹ Yisetarotirique ùnie, o yisetarotietaje cãã caãnimajũrjê mee niña. Dios cũ caãtirotirijere tũgopeori marĩ caãtiãninucũrjê roque caãnimajũrjê niña. ²⁰ Caãnijũgoro Dios mujããrê cũ cabesejũgoripau dope bairo caãna mujãã caãnatõrêã bairo tocãnacãpua átĩãnicõãña. ²¹ Bairi mũrê Dios, ùmũ paabojari majõcare bairo mũ caãno, cũ cabeserica mũ caãmata, tũgoñarĩquê paeticõãña. Bairua, jĩcã rũmũ caãno mũ quetiupau ùmũ mũ caãnorê mũ wiyobujõami. Bairo mũ quetiupau cũ caãpata, tãmurĩã mũ witicoagu cãture yua. ²² Marĩ Quetiupauere cũ catũgõusajũgori rũmũ caãno paabojari majõca ùmurê bairo caãnacũ nimicũã, ãmerê ùmurê bairo mee tuayami. Camasocũ caroaro caãcũ Dios yaye macããjêrê capaabojau majũrê bairo niñami. Toreã bairo apei caãmũ cãã Dios cãrê cũ cabeseri rũmũ caãno paabojari majõca mee caãnacũ nimicũã, ãmerê Dios yayere paabojari majõcare bairo niñami. Dios ùmurê bairo tuayami yua. ²³ Bairi mujãã, Dios yarã, cũ macũ yucãpãipũ pajĩãecori cũ cariarique nocãrõ paio wapa jũgori cũ cabesericarã majũ mujãã ãniña. Bairi noa ùna ati ùmũrecõo macããna camasãrê carotipe ecorãrê bairo baeticõãña. ²⁴ Tore bairo cabairoi, yu yarã, tocãnacãpua Dios mujããrê cũ cabeseri rũmũ caãno, mujãã caãna wãmerêã bairo nicõãña ãme cããrê Dios cũ caĩñajoro.

²⁵ Apeyera, cawãmarã carõmia, o caãmũna cãã, manapu mãna na caãnipeere jĩcã wãme ùno marĩ Quetiupau mujãã cũ caãtirotirijere mujãã yu caquetibũjõetõpee maniña. Bairi, “Ti wãmerê mujãã átigarã,” ñi masĩetĩña. Bairo ï masĩetĩmicãã, yu majũ yu catũgoñarõ mujãã yu quetibũjũgu baipua. Marĩ Quetiupau ñiñamairĩ, camasãrê canũcũbugoecopauere bairo cũ cacũricũ yu caãno jũgori, yu caĩquetibũjũrijere nucãbũgorique mena mujãã tũgõusagarã. ²⁶ Yu catũgoñaata ati yũtea capee wãme cañuetie caãni yũtea jũgori atore bairo boya: Caãmũ cawãmaũ nũmo mãcũã cũ caãno ñũña. ²⁷ O cũ canũmo cãpata, cũ numõrê cũ pitieticõãto. O numõr mãcũ cũ caãmata cããrê, carõmiorê cũ macããetĩcõãto. ²⁸ Tunu bairoa carõmiorê bócarĩ cũ canũmo cãpata, roro ãna mee átiyami. Tunu bairoa jĩcãõ cawãmao carõmio cãã cõ camanapu cãpata, roro áco mee átiyamo. Bairo na cabaimiatacããrê, ati yerapu na caãno capee wãme na caãnierê tũgoñarĩquê pairique nigaro. Tiere ï, yu pũame aperã na canũmo cutiere yu boojãetĩnucũã.

²⁹ Yu yarã, atore bairo mujããrê Igu ñiña: Ati yũtea merê catũsari yũtea niña. Yoaro mee peticoagaro ati ùmũrecõo. Bairo capetiparo jũgoye caãnoi, caãmũna canymoačna, o carõmia camanapũãcũna ãmeo cũgoenarêã bairo ãnicõãrĩ Diore cũ tũgõusaya. ³⁰ Tunu bairoa ãmerê booripuari caãna useanirĩquê mena na ãmarõ. Tie booripuarique capetipee niña. Aperã useanirĩquê mena caboserũmũ qũẽnoãninucũrã cãã cayapaparãrê bairo na ãmarõ. Tie useanirĩ na caãnie capetipee niña. Aperã paio wapatiri cacũgorã cãã tiere cacũgoenarê bairo na ãmarõ. Tie na cawapaticũgorije cãã capetipee majũ niña. ³¹ Aperã ati ùmũrecõo macããjêrê ugaripeari tiere butiõro cabonucũrã cãã tiere na jãnacõãto. Merê ati ùmũrecõo petigaro baiya. Nipetiro ati ùmũrecõo macããjê marĩ caĩñarjê cãã manigaro yua. Bairi Dios pũamerê na tũgõusaãto.

³² Bairi yu roque nipetirijere ati ùmũrecõo macããjêrê bori mujãã catũgoñarĩquê pairijere yu netõõgamiña. Caãmũ nũmo mãcũ caãcũ roque

marī Quetiupau yaye macāājē jetore tūgoñanucūñami. Dios cū caborije cū caññajesorije ūnie nemojāñurō átiānimasīnucūñami. ³³ Apei canūmocucu cū nūmo mena caācū pūame roque ati ūmurecōo macāājē jetore bātiro tūgoñanucūñami. Bairo caācū ānirī cū nūmo cō caññajesorije jetore átinucūñami. ³⁴ Capee wāme cū catūgoñamacāārjē ninucūña. Torea bairo carōmio samanarū mácō, apeco di rāmū ūno samanarū mánaco cūā marī Quetiupau yaye macāājē jetore tūgoñanucūñama. Dios cū caborije cū caññajesorije ūnie nemojāñurō átiānimasīnucūñama na ūna rōmirī pūame. “Dios yarā rōmirī marī ānigarā,” ĩrī bero, na yeri mena, na rupau mena cūā jīcārō tūni Diore qūñiroanucūñama. Apeco carōmio samanarūcūcō pūame ati ūmurecōo macāājē jetore bātiro tūgoñanucūñamo. Tunu bairoa cō manarū cū caññajesopeco ūnie jetore átinucūñamo.

³⁵ Atore bairo mujāā yū quetibūjūyaya, yū caññajēre tūgori bero caroaro mujāā caññimasīpeere ĩ. Tutuaro mena mujāā caborije mujāā caátigarijere ĩ ēñotaū mee, tore bairo ĩi quetibūjūya. Dios mujāā caátianierē ĩñarī, qūññajeso joroque caroaro átiāña. Diore capaabojarārē bairo nipetiro caroaro jīcārō tūni átiānimasīña.

³⁶ Bairo ni jīcāū ūcū caññū merē cabūticoácū ānirī cū nūmo roco caññipao mena cawāmo jiyagaricū cū caāmata, cō mena cū wāmojiyaáto. Tunu bairoa, “Yū canūmocuto ñugaro,” cū caññajēre masīlata, cū nūmo cūparo. Tie nūmo cūtajere roro átaje mee niña. ³⁷ Jīcāū apei caññū nūmo cūtajere tūgoñaecū nipetirije cū caboro cū caátigarijere tūgoñamasīrī, “Yū nūmo boetigu,” cū yeri mena cū caññajēre tūgoñatutuato bero caāmata, caroaro átiyami cū cūā baiṛua. ³⁸ Bairo ni jīcāū ūcū cū nūmo roco caññipao mena cū cawāmo jiyaaata, ñuñā. Bairopua, cū cawāmo jiyaeñicōāta pūame roque, ñunetōmajūcōāña.

³⁹ Jīcāo carōmio cawāmo jiyarico, mai cō manarū cū cacatiro, cō manarū mena macāācō majū niñamo. Cō manarū cū cariacopata roque, nemo apei caññū noo cō cabore manarūcūti masīñamo tunu. Baiṛua, cō manarū caññipau pūame Diore catūgoñau cū caāno ñuñā. ⁴⁰ Bairo cō cabaimiatacūārē, “Netōjāñurō caroaro nimasībujioimo, nemo cō samanarū cūpericoata roque,” ĩi tūgoñāña. Atie niña yū majū yū catūgoñarjē mena mujāārē yū caqueñibūjūrijere yua. Baiṛua, yū masīña yū cūā Dios Yeri Espiritu Santo majūrē yū cacūgorijere. Bairo tore bairo yū quetibūjūya.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

¹ Āmerē tunu ape wāme camasā na cawericarārē ñubuepeogarā, ūgariquere na cajoemūgōjorije macāājēre mujāā yū quetibūjūyū. Baiṛāpua, nipetiro tie macāājēre peeto mujāā masīña. Tere peeto masīmīracūā, netōjāñurō camasībotiorārē bairo mujāā tūgoñanucūñā. Marī caāmeomairjē roque marī yeripū marī āmeo mainemo joroque marī átiya, aperā marī yarārē nemojāñurō marī cajuātimasīparore bairo. ² Bairo ni jīcāū ūcū jīcā wāmerē masīñimicūā, “Tere camasī yū āniña,” cū caññata, netōōrō masīñecū majūrē bairo caācū tuayami. ³ Torea bairo ni jīcāū ūcū Diore masīñī cārē cū camaiata, Dios pūame cū yaure bairo qūññanucūñami.

⁴ Bairo merē marī masīña: Camasā ĩroagarā, na cawericu ūcū ati yepapūre ñe ūnie wapa maami. Jīcāū niñami Dios marī caññorau. Bairo, na cawericarārē ĩroarā, waibūto rii na cajoemūgōjorije rūsarijere marī caugaro dope bairo marī ápero. ⁵ Baiṛāpua, ati yepare, o ūmurecōo cūārē capāārā, jūgūēā na caññā ānama. Na ūna jūgūēā, quetiuparā ūmurecōo majārē bairo

caña capããrã niñama. ⁶ Bairo jügüëã capããrã na cañnimitacüãrë, marí pñamerë, jicãüã niñami Dios marí Pacu majü. Cü, marí Pacu Dios, nipetirije ati ñmrecóo macããjërë qñenoñupí. Marí cüãrë, cüã, marí qñenoñupí, cü yarã marí cañniparore bairo í. Tunu bairoa jicãüã niñami Jesucristo marí Quetiupau. Cü jügori nipetiro ati ñmrecóo macããjë baiñnimasíña. Cü jügori marí cüã marí masacutí ãniña.

⁷ Bairãpua, nipetiro atiere masíëtíñama. Jicããrã camasã, aperã na cawerícarã ñnarë caíroajeyanucümirícãrã ãnirí, na jügüëãrë íroarã na cajoemugõjorije ñnie waibutoa riire ugari bero yua, “Roro majü marí átiya,” í tügenaríqñüë painucüñama cayeri tügenatutuawëpüëna pñame. ⁸ “Tie rii macããjërë ugari caroarã majü marí ãnigarã, o tie rii macããjërë marí caugaepata, netõõrõ carorã majü marí ãnigarã,” í tügena masíã mano. Mai, Dios pñame waibutoa riire aperã na jügüëãrë íroarã na cajoemugõjorije macããjërë marí caugaro, o marí caugaeto jügori mee marí besenucüñami.

⁹ Bairi mujãã pñame maijügoya tore bairo mujãã caátimasíñjërë. Aperã Dios mena catügenatutuawëpüënarë roro átajere na átió joroque ápericõãña. ¹⁰ Mujãã merë cayeritutarã ãnirí mujãã pñame aperã na jügüëãrë íroarã na cajoemugarije macããjërë na caroanurí wiipü mujãã caugaro, apeí Diore caíroau cayeritutaecü cüã mujããrë ññacõrí ugabujioümi. Cü yeripura, “Tie ñnierë caugaetipee niña,” í tügenamicüã, ugabujioümi. ¹¹ Bairo mujãã pñame caátimasíñã, cayeritutarã nimirãcüã, roro apeí mujãã yau cayeritutaecü cü yasio joroque mujãã átiya. Jesucristo cüã cürë netõõgü cü riabojayupí. ¹² Mujãã pñame waibutoa riire caugamasíñã, roro aperã mujãã yarã cayeritutaena na tügena yaparua joroque mujãã átiya. Roro átajere Cristo cü caíñajoro mujãã átiñninucüña. ¹³ Tore bairo na jügüëã yaye macããjërë waibutoa riire yu caugarije jügori roro yu yaure cü baio joroque yu caápata, cariapea tie waibucü riire jicãni cüã yu caugaíñoeto, ñuñã. Bairo yu caugaíñoepata, roro cü baio joroque cü yu áperibujioü í, tore bairo boya.

9

Los derechos de un apóstol

¹ Jesús, cü yaye quetire yu quetibujü rotijowí camasãrë. Bairi yu cüã aperã apóstolea majã Jesús cü caquetibujürotijoricarãrëã bairo yu quetibujü masíña Jesucristo yaye quetire. Mai, yu cüã ñiñawã marí Quetiupau Jesucristore. Bairo caíñarícü ãnirí cü yaye macããjërë capaaure bairo mujãã yu quetibujüjügowu marí Quetiupau yaye quetire. Tie yu caátajere tügenarí bero, apóstol yu cañnierë mujãã masíñã. ² Bairo yu cabairijere masímirãcüã, mujãã mena macããna jicããrã Jesucristo cü caquetibujürotijoricu apóstol meerë bairo ñiñanucürãma. Mujãã roque Dios cü caquetibujürotijoricu apóstol majürë bairo yure caíñaparã mujãã ãniña. Merë yu caquetibujüriquere tügeni bero, cariape marí Quetiupaure mujãã catügenasarique jügori, “Pablo apóstol niñami,” cariape mujãã í masíñã.

³ Bairi yu, apóstol yu cañnierë cabusypainucürãrë atore bairo na ñi quetibujüya: ⁴ Yu cüã apóstol ãnirí, yure ugarique mujãã cajorijere uga, o eti, nipetiro yu átimasíña. Yu cüã aperã apóstolea majã na cawapananucürõrë bairo yu wapatamasíña. ⁵ Tunu bairoa yu cüã jicãõ Diore catügenosaore numo cutiri yu mena cõ yu neámasíña, bairo yu cabooata. Tore bairo átinucüñama aperã Jesucristo cü caquetibujürotijoricarã apóstolea majã cüã. O aperã, marí Quetiupau bairã cüã tore bairo átinucüñama. Torea bairo

Pedro cūā átinucūñami. ⁶ Yñ, Bernabé mena, ¿jāā jetore ñubueri majā na juátinemosiētīñati? ¿jāā jeto, jāā majū paari jāā caugapeere jāā wapata-masiñati? Tore bairo jāā cūārē na cajuátimasīpee āno.

⁷ Bairi ni ūcū majū soldaure bairo ācū, cū majū paa wapatarī quetiupau gobiernorē paabojaecumi. Tiera mujāā masīrā. Tunu bairoa ni ūcū majū ūsere oterimajōcū cū caāmata, cū caoterique cabutiro iñarī tiere caugaecū majū āmeimi. Cabutiro, tie ūsere ūgamasīñami. Tunu bairoa ni ūcū majū ovejare cacoteri majōcū na ūpēcōārē riperi bero, ¿tie cū cajerijere cū etiticūti? Cū cūā tiere etimasīñami. Bairi yñ cūā apóstol ānirī nipetirijere aperā apóstolea majā na caātere bairo yñ átimasīña. ⁸ Atie yñ caquetibujurijere, “Camasā na camasīrjē jūgori bairo iñami Pablo,” ñi tūgoñæticōāña. Atie yñ caquetibujurorea bairo ī quetibujaya Dios, Moisés ānacārē cū caātiroticūrīqūē cūā. ⁹ Atore bairo ī quetibujū woatuyupa Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na cawoaturica tutipare: “Wecū trigo rupaare cawāā āmejoreire cū risero jiya biaeticōāña. Cū caāti wērjērē cū cūā cū ūgaáto,” ī woatuyupa ti tutipñ. Mai, Dios pñame wecure na iñamairī, tore bairo ī quetibujū woaturitiesupi. ¹⁰ Marī camasā roquere marī iñamairī tore bairo ī quetibujuyupi. Marī, cū yarā, caroaro marī caātiānimasīpeere ī jūgori, roticūrīqūērē marī woatur-oticūñupī Dios. Bairi atore bairo marī masīña: Ni ūcū catrigo jeetuñ, o apeī catrigo wāīāū cūā cabero tie cū paarique caāno, peeto cū cacūgopeere tūgoñarī tore bairo paanucūñami. ¹¹ Bairi jāā, mujāārē Jesucristo yaye quetire mujāā yeripñ oterārē bairo tiere jāā quetibujūjūgowñ. Bairo jāā caquetibujurique jūgori, ¿tie wapa jāārē ūgarique ūnie mena jāā mujāā cajuátinemorō to ñueticūti? Ñurō. ¹² Aperā apóstolea majārē mujāā cajuátinucūrō ñujāñuñña. Cabaimiatacūārē, nemojāñurō jāā roquere mujāā juátimasīña, mujāārē jāā caquetibujūjūgorique jūgori yua.

Tore bairo caátimasīparā nimirācūā, mujāārē jāā pajūgoetinucūña. Jāā majū popiye petiri bero, jāā caugapee, o jāā cacūgopee ūnierē jāā bócanucūña. Jesucristo yaye caroa quetire caroaro mena jāā caquetibujurijere caroaro jicārō tūni mujāā catāgousaparore bairo irā, roro mujāārē jāā patowācōētīnucūña. ¹³ Merē atie cūārē mujāā masīrā: Noa ūna sacerdotē na majāā templo wii macāājērē capaanucūrā na caāmata, ti wii macāājē na cajorijere ūgari paanucūñama. Bairo īyñ ñiña: Noa ūna sacerdotē majā altar mesapñ waibūtoa rii camasā Diore na cajorijere cajoemūgōjōbojanucūrā, to waibūtoa na capa-jjātāna rii carūsarijere ūgamasīnucūñama. Tiera mujāā masīrā. ¹⁴ Torea bairo átirotiyupi marī Quetiupau Jesucristo cūā: “Noa ūna caroa quetire caque-tibujurī majā na caāmata, ñubueri majā na cacūgorijere ūgari quetibujūgarāma camasārē,” īcūñupī Jesús. ¹⁵ Tore bairo mujāārē ūgarijere cajēnimasībujiorapñ namicūā, mujāā ñubueri majārē tiere yñ jēnitinucūña. Tunu bairoa dise ūnie yñ cabopacarije, o dinerore yñ mujāā cajoparore bairo ī mee, atore bairo mujāārē ñi quetibujū woatujoya. ¡Yñ roque yñ caboro yñ ana riamasiña, Dios yaye macāājērē yñ caquetibujū āno ūno mai, aperā roro yñre na cabūspaietiparore bairo ī, yua!

¹⁶ Mai, yñ pñame Dios yaye camasārē cū canetōōrīqūē quetire yñ caque-tibujurijere jūgori, caānimajūūrē bairo yñ ānitūgoñætinucūña. Yñ paarique tie ñiña. Jesucristo yñ cū caquetibujurotirique majū ñiña. ¡Bairo tiere yñ caque-tibujūeticōāta, bopacooro yñ tāmūbujion! ¹⁷ Bairi yñ caborore bairo caroaro jicārō tūni camasārē yñ caquetibujūata, merē marī Quetiupau tie wapa yñ cū cajoppe nicōāña. O yñ caborore bairo mee caāmatacūārē, Dios pñame roque tie paariquere yñ cūñupī. Bairi yñ quetibujū jānamasiētīña Dios yaye quetire. ¹⁸ ¿Bairi ñerē yñ wapatanucūñati? Yñ pñame Dios yayere quetibujū, caroaro

yū tūgoña useaninucūña. Tiere cawapataure bairo caroaro, mujjäärē wapa jēnirīcārō mano yū quetibujunucūña Dios camasārē cū netōōrīqūē quetire. Bairo Īgu ñiña: Yū, Dios yayere caquetibujū yū caānie jūgori, yū caquetibujūrije wapare mujjā yū jēnietinucūña. “Yū paarique cawapa manie ñiña,” caīrē bairo mujjäärē apeye ūnierē jēnimasīmicūā, mujjā yū jēni pajūgoetinucūña.

19 Tunu bairoa noa ūna na carotiepei mee yū āniña. Bairo caācū nimicūā, nipetiro ūmūrē bairo yū tuaya, Jesucristore capāārā ūnarua na catūgousaparore bairo ī. 20 Bairi, yū yarā judío majā watoaru ācū, yū cūā na judío majā na caānajē cūtiere bairo yū āninucūña. Na caānajē cūtoire bairo ānirī Cristo yaye quetire yū caquetibujūro na tūgousao joroque ī, tore bairo yū bainucūña. Bairo pūame Īgu ñiña: Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorā majū na caānierē, carotiecorā majū na āmerīcōāto ī, yū cūā tiere carotiecorē bairo ānirī na yū quetibujunucūña. Bairua, cariapera Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorē bairo majū mee yū āniña. 21 Tunu apeyera, aperā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecoenarē na quetibujūgu, na caānajē cūtiere bairo ānirī na yū quetibujunucūña. Bairua cariapera, yū pūame Dios cū caroticūrīqūērē caācu majū yū āninucūña. Bairo caācū ānirī Cristo cū caroticūrīqūērē carotiecorē bairo majū caācū yū āninucūña. 22 Tunu bairoa aperā Dios mena mai caroaro catūgoñatutuawērūēna watoaru ācū, yū cūā narē bairo tūgoñarīqūē cūtiri na yū quetibujunucūña. Narē bairo yū cūā ānajē cūtiri na yū caquetibujūro caroaro na tūgousao joroque ī, tore bairo yū bainucūña. Ape wāme Īrīcārō pūamata, atore bairo Īgu ñiña: Noo camasā na caāni wāme cārō nipetiro yū cūā caroaro mena ānajē cūti cōñamasīrī na yū quetibujunucūña camasārē Dios yaye quetire. Bairo ānajē cūtiri camasārē yū caquetibujūro bero, noa ūna jīcāārā Diore tūgousari na canetōmasīrō yū bonucūña. 23 Tore bairo yū ātinucūña, Dios yaye caroa quetire ñe ūnie mano caroaro mena na yū caquetibujūmasīparore bairo ī. Yū cūā tore bairo quetibujūri jīcā wāme ūno Dios caroa cū cajorijere cūgogu, jīcārō tūni caroaro mena yū ātiāninucūña.

24 Īcōñarī mujjā yū quetibujūpa mai. Mujjā masīrā: Eperā aturi majā atū ēmuetagarā, nipetiro caeperā jīcārō atūnucūñama. Bairo nipetiro na caatūmiatacūārē, cawaparu jīcāū atū ēmuetanucūñami. Cū jeto cū caatū ēmuetarije wapa ñemasīnucūñami. Bairi mujjā cūā caaturārēā bairo caroaro jīcārō tūni tūgousaya, Dios yayere caroa cū jopeere mujjā caēmuetamasīparore bairo Īrā. 25 Tunu bairoa eperiquere caātīmajā caānigarā caroaro na rupāre maijūgonucūñama, na rupā to roye tuaticōāto, Īrā. Tore bairo caroaro ātimasīnucūña eperi majā, na caatūēmuetajūgorije wapa pesarica beto laurel na caīrīcū pūi mena qūēnorīcā beto ūnorē na cajopee caānimitacūārē yua. Ti beto pūame yoaro mee jīnicoamasīña. Marī roque ti beto ūno meerē marī macāāña. Bairi di rāmū ūno capetieti yerire marī Pacū Dios cū cajopeere borā, tutuaro mena jīcārō tūni caroaro marī ātiāninucūña. 26 Torecū, yū cūā caroaro jīcārō tūni Dios yū caātiroitore bairo caroaro yū ātiānimasīnucūña. Yū caboroa, eperi majā mena caature bairo nimicūā, caatū casaapee ĩnaecūrē bairo yū baietiya. Tunu bairoa caqūēbueire bairo nimicūā, cabūgoroa caāmeo qūēmacāūrē bairo yū āmerīnucūña. Torea bairo jīcārō tūni Dios yaye macāājērē ēmuetagu, caroaro yū ātiāninucūña. 27 Torecū, bairo pūame roque yū ātinucūña: Yū rupā mena būtiore yū caātiganucūrījērē ēñotari, Dios yaye macāājē jettore caroaro tutuaro mena yū ātinucūña. Bairo yū caātiānicōāmata, aperārē yū caquetibujūyaparoro bero, Dios caroare yū cū cajopee pūame yasietigaro.

10

Consejos contra la idolatría

¹ Bairi yu yarā, atiere masiritieticōaña: Jāā ñicūjāā ānana puame desierto cayucymanopu na caátó, Dios puame oco buseri poa mena na maajūgoyupi. Tunu bairoa tore bairo Dios cū cajūgoátó, nipetiro jāā ñicūjāā ānana puame ria capairiya Caocojūārīya cawāmecutiyaare Dios cū catutuarije jūgori pēña ásúpa Moisés ānacū mena. ² Bairo oco poare usaáná ria capairiya cūārē pēñarī bero yua, Moiserē catūgōusārārē bairo cawāmetuecoricarārē bairo caāna tuayupa. ³ Tunu bairoa na nipetiro Dios cū cajorije maná umurecōo macāājē ugarique cañurījērē ugayupa. ⁴ Tunu etirique cūārē Dios cū cajorije macāājērē etiyupa caroa macāājērē. Tie na caetirije oco puame caroa cañurījē āñupā. Jesucristo puame ūtārē bairo caācū caroare caocojou ānicōñupī na mena desierto cayucymanopure. Bairi cū cajorije macāājē oco caroare etiyupa jāā ñicūjāā ānana puame, Moisés ānacū jūgori yua. ⁵ Bairo cabaimiatacūārē, na nipetiro jāñurīpuā Dios na mena quññajeso joroque áperimajūcōñupā. Bairi cayucymanopu na nipetiro ti tuti macāāna riayasiyupa. Tie nipetirijere merē mujāā masīrā.

⁶ Tore bairo jāā ñicūjāā ānana marī bai iñojūgoyupa, marī cūā narē bairo āmerē carorije macāājērē marī caññugaripeaetiparore bairo irā. Bairi narē bairo carorije macāājērē caboetiparā marī āniña. ⁷ Torena, mujāā cūā jāā ñicūjāā ānana jīcāārā, ati yepa macāāna jūgūēārē na cañroaricare bairo, na ūnarē na ĩroaeticōaña. Toreā bairo ĩ quetibujaya Dios yaye woaturique cūā: “Na, camasā puame ūga, eti, áti yaparori bero neñarī, na jūgūērē cū basapeo ūseaniñupā noo na caboro yua,” ĩ quetibujya woatuyupa. ⁸ Bairi mujāā cūā jāā ñicūjāā ānana jīcāārā carōmio mena roro na caátiepericare bairo átiepeticōaña. Bairo roro na caátie wapa jicā rāmua veintitrés mil cārō majū na yasio joroque ásupi Dios. ⁹ Bairi marī cūā, “Roro marī caátie wapare marī iñabeseecumi Cristo,” cañbusuetiparā marī āniña. Tore bairo jāā ñicūjāā jīcāārā Diore na cañbusurije jūgori, āña na na bacajīāreo joroque ásupi Dios. ¹⁰ Tunu bairoa yasioropu Diore roro ĩ busueticōaña. Jāā ñicūjāā ānana puame jīcāārā yasioropu roro ĩ busanucūñupā Diore. Tore bairo roro na cañbusurije jūgori na riao joroque caācu ángel puame na pajīāreyupi.

¹¹ Atie yu caquetibujurije nipetirije baiyupa jāā ñicūjāā ānanarē. Tie roro na cabairiquere iñacōrī, roro marī cūā marī caátinemoetiparore bairo irā, tore bairo baiyupa. Bairi marī ati yatea catusari yatea macāāna marī catūgōñamasīparore bairo irā, tore bairo ĩ quetibujya woatucūñupā Dios ya tutipure. ¹² Bairi ni jīcāū ūcū Dios cū carotirore bairo jīcārō tāni cū caátianimasīata, caroaro tūgōñamasīrī cū āmarō, wātīrē cū cañtoecoetiparore bairo ĩ. ¹³ Mai, mujāā puame wātī roro mujāā átio joroque cū caátinucūrījērē mujāā átieconucūña. Tie puame ati umurecōo caāna camasā Dios ya poa macāāna na canucāmasījīātiētie majū mee niña. Bairi mujāā puame, “Dios roque, roro wātī marī cū caátiganucūrījērē marī ēñotabojagumi,” Dios mena ĩ tūgōñatutuacōña. Cū puame, nocārō roro popiye mujāā bairo joroque caátie caānimiatacūārē, tore bairo mujāā tāmyo rotietigumi, cū yarā mujāā cañnoi. Dios puame roque roro mujāā catāmubujiopeere ēñotabojagumi. Bairo cū caáto, roro caátiecoenarē bairo caroaro mujāā netōcoagarā yua.

¹⁴ Bairi yu yarā, yu camairā, ati yepa macāāna jūgūēārē ĩnuberique ūnie macāājērē tocārōā jānacōña. ¹⁵ Mujāā, yu yarā, catūgōñamasīrārē bairo atiere atore bairo mujāā yu quetibujaya. Bairi mujāā majūā yu cañquetibujurijere caroaro catūgobeseparā mujāā āniña, roro átajere mujāā caátiecoetiparore

bairo ĩrã. ¹⁶ Di rãmu ũno ñubuerã Jesucristo cã caátajere tũgoñarĩ use ocore etigarã jũgoye Diore cã jẽniri bero yua, “Jesucristo yucupãĩpu cã carĩrerique jũgori cã canetõricãrã marĩ añiña,” ĩ tũgoñarã marĩ átinucũña. Tunu bairoa pããrẽ batoori ugarã, “Capããrã nimirãcũã, jĩcã rupaure bairo Jesucristo cã caĩroari poa macããna majũ marĩ añiña,” ĩ tũgoñarã marĩ átinucũña. ¹⁷ Bairãpua, capããrã marĩ añiña Jesucristo mena macããna. Bairo capããrã nimirãcũã, nipetiro pan jĩcãrẽã marĩ Quetiupau rupaure bairo caãnierẽ marĩ uganucũña. Bairo cã rupaure bairo caãnie pããrẽ caugarã añiri marĩ Quetiupau Jesucristo mena jĩcã rupaure bairo caãna marĩ tuaya yua.

¹⁸ Tũgoñãñijate Israel ya poa macããna na cabairiquere: Noa ũna sacer-dote majã waibutoa Diore na cajorãrẽ cajoemũgõ jobojuanicũrã pũame, tie macããjẽ waibutoa riire uganucũñama. ¹⁹ Mai, atie yu caĩrĩjẽ mena, “Aperã jũgũẽ ũcũ peeto ũno wapaçycumi,” ĩ mee tore bairo yu quetibũjuya. Tunu bairoa, “Waibucu rii cabũgoro caãnie, netõjãñurõ na jũgũẽãrẽ na cajoriye pũame caroa majũ ñiña,” ĩ mee tore bairo mujãã yu quetibũjuya. ²⁰ Bairo pũame ĩgu ñiña: Aperã, Diore camasiẽna, na jũgũẽãrẽ ĩroarã waibutoa riire na cajoemũgõjonucũata, wãtĩãrẽ na ĩroarã átinucũñama. Diore ĩroarã mee tore bairo átinucũñama. Bairi yu pũame wãtĩã yarã caãnarẽ bairo caãna mena mujãã cabapacãtinemonucũrõ yu boetiya. ²¹ Tunu bairoa Jesucristo yucupãĩpu cã carĩaparo jũgoye cã cabuerã mena use ocore cã caetiriquere tũgoñarĩ marĩ cãã use ocore etiri bero, wãtĩãrẽ ĩroarã na caetirije macããjẽrẽ marĩ caetiata, ñuẽtĩña. Tunu bairoa marĩ Quetiupau pããrẽ, cã cabuerã mena cã caugariquere tũgoñarĩ, marĩ cãã Cristo ya mesapu ugari bero, tunu wãtĩãrẽ ĩroarã na caugarije macããjẽrẽ marĩ caugaata, ñuẽtĩña.

²² ¿Bairi mujãã pũame marĩ Quetiupau mujããrẽ qũĩñateo joroque roro cã mujãã baibotogiayati? ¿Cũ netõrõ catutuarã marĩ áto mujãã añiñati? Mujãã baietiya. Bairi marĩ Quetiupau jetore cã marĩ caĩroaro ñiña.

La libertad y el amor cristiano

²³ Aperã jĩcããrã camasã atore bairo ĩ tũgoñarãma: “Ñe ũnie, yu caátipeere ãñotaetiya. Bairi noo yu caboro yu átimasĩña,” ĩ tũgoñarãma. Cariapea tore bairo baiya. Bairopua, nipetiro tore bairo marĩ caátijesorije jeto mee añiña. Bairpua, nipetiro yu caátigarije noo caborijere yu caátimasĩpeyocõãta, ñujãñiña. Cabaimiatacããrẽ, tie nipetirijepua yu caátinucũĩrĩjẽ nemojãñurõ Dios mena yu tũgoñatutuanemo joroque átimasĩtĩña. ²⁴ Bairi marĩ majũ rupau mena caroaro marĩ caãnipeere macããtĩrotiya. Aperã marĩ yarã caroaro na caãnipee ũnie pũame roquere caátiparã marĩ añiña.

²⁵ Bairi tunu nipetiro waibutoa rii na cawapatiri arua macããjẽ waibutoa riire wapatiri mujãã caugaata, ñujãñiña. Bairãpua, tie riire na jũgũẽãrẽ ĩroarã na cajoerugaátaje caãnie macããjẽrẽ masĩgatũgoñaeticõãña, mujãã catũgoñarĩjẽpu mujãã catũgoñayapapuaetiparore bairo ĩrã. ²⁶ Mai, ati umurecõo, bairi nipetiro ati yepa caãnie cãã Dios cã caquẽnorĩquẽ, cã yaye jeto ñiña.

²⁷ Bairi ni ũcũ Diore catũgõsaecu mujããrẽ cã ya wiĩpu piĩjori cã cajũgõugaro, mujãã cabooata, nipetiro waibucu rii mujãã cã canurĩjẽrẽ ugaçõãña. Bairãpua, tie riire na jũgũẽãrẽ ĩroarã na cajoerugaátaje caãnie macããjẽrẽ masĩgatũgoñaeticõãña, mujãã catũgoñarĩjẽpu mujãã catũgoñayapapuaetiparore bairo ĩrã. ²⁸ Meerẽ tiere mujãã masĩña. Bairi jĩcãũ ũcũ mujããrẽ, “Atie waibucu rii na cajoemũgõjorije macããjẽ carũsarije ñiña,” cã caĩata, toroque tie riire ugaeticõãña. Mujããrẽ tiere caquetibũjuatacu cã catũgoñarĩjẽpu roro cã tũgoña yapapuaetio roque ĩrã, tiere ugaeticõãña.

²⁹ “Mujãã pũame tũgoña yapapuari tiere ugaeticõãña,” ĩ mee ñiña. Aperã tie

waibucu rii joemugōjorique macāājērē caugaetinučūrā p̄ame bairo m̄jāā caátiere ĩnarĩ na catūgoñayapapuaetiparore bairo ĩ, tore bairo yu quetibujaya.

Bairo yu caĩmiatacūārē, jīcāū ūcū atore bairo ĩi jēniñabujioami: “¿Dopēĩ apei cū yeri cū catūgoñarĩjēpu cū caátimasīētē bui yu p̄ame yu majū yu caátimasīrĩjērē yu átijānabujiočuti?” ³⁰ Tunu bairoa, “Dios, yu mena mu ñujāñña, Diore qūĩ jēnirĩ bero, tie ūgariquere yu caugamiatacūārē, ¿dopēĩrā tie waibucu riire yu caugaro ĩnarĩ, roro na busupainucūñati?” ĩ jēniñabujioami. ³¹ Bairo cabaimiatacūārē, m̄jāārē atore bairo ĩgu ñiña: Waibutoa riire ūga, etiriquere eti, o apeye ūnie m̄jāā caátinučūrĩjē cūārē ása, tore bairo m̄jāā caátie jūgori aperā cūa Diore cū na basapeo joroque m̄jāā caáto to cañuata. ³² Caroaro átianajēcusa. Noa ūna camasā aperā roro na átio joroque átijūgoeticōña. Judío majā, aperā judío majā caāmerā ūna cūārē tore bairo áti ĩñoeticōña. Aperā, marĩ yarā, Dios ya poa macāana cañubueri majā cūārē tore bairo roro na átio joroque ápericōña. ³³ Bairi yu cūa tocānacāni jāñurĩpua Dios cū caññajesopee ūnie tocānacā wāmerē yu átijūgonucūña. Yu majū caroaro yu cañipeere yu áperinučūña. Aperā roque caroaro na cañimasīpee ūnie p̄amerē jīcārō tani na yu áti ĩñonucūña. Bairo yu caáto, na cūa roro na caátaje wapare netōrĩ, Dios t̄pu na caetajĩātiparore bairo ĩ, tore bairo yu cūa yu átinucūña.

11

¹ Bairi, yu, Cristo cū caátiere ĩñacōrĩ caroaro yu caátorea bairo m̄jāā cūa caroaro yu caátiere ĩñacōrĩ átianajērē átianimasīña.

Las mujeres en el culto

² M̄jāā p̄ame yure tūgoñarĩ, m̄jāā yu caquetibujuricarore bairo caroaro jīcārō tani caroa wāmerē m̄jāā áticoā ninucūña. Tiere queti tūgori m̄jāā mena yu ūseaniña. ³ Mai, atie cūārē m̄jāā camasīrō yu boya: Cristo p̄ame marĩ cañmarē cañijūgoñ, carupoare bairo caācū ñiñami. Bairi tunu cañmu canucoc̄u p̄ame carōmio, cū ñumorē cañijūgoñ, cō r̄pore bairo caācū ñiñami. Dios, Cristore cañijūgoñ, cū r̄pore bairo caācū cū cañnorēā bairo cañmu cūa cū ñumorē cañijūgoñ ñiñami. ⁴ Bairi ni jīcāū ūcū cañmu Diore cū jēniñu, o Dios yaye macāājērē cū caquetibujuparo jūgoye, juti asero, o apeye ūnie mena cū r̄pore peotori cū cajēniata, Cristo cūrē cañijūgoñ, cū r̄pore bairo caācūrē cū ñucūbugoes̄u átiyami. ⁵ Tunu bairo jīcāō ūcō carōmio cūa Diore cū jēniño, o Dios yaye macāājērē cō caquetibujuparo jūgoye cō r̄pore juti, o apeye ūnie mena cō capeotoeticōāta, cōrē cañijūgoñ, cō manap̄ure cū ñucūbugoes̄o átiyamo. Cō manap̄ure cabotio ānirĩ cō poare cajuapere reecōāricōrēā bairo baiyamo yua. ⁶ Bairi jīcāō ūcō carōmio cō r̄pore cō capeotogaeticōāta, jicoquei cō poare cō cajuare peyocōārotiro ñiña. Bairo átirotimiočūā, cō capoa tarotiataje, o cō capoa juarepeyorotiataje cō cabobotūgoñnata, toroque cō r̄pore cō bugatoáto apeye ūnie mena yua. ⁷ Cañmu roque cū r̄pore cū bugatoeticōāto. Mai, cañmu p̄ame, Dios bauriquere bairo cabauñ, Dios cū caqñenojūgoric̄u majū ñiñami. Tunu bairoa Dios nocārō caroaro cū cañajē cutiere bairo cabauñ majū ñiñami, cañmu p̄ame. Carōmio p̄ame roque cañmu cū cañajē cutiere bairo cabauñ majū ñiñamo. ⁸ Bairi merē atore bairo marĩ masīña: Mai, carōmio rupan mena nerĩ cū qñēnoesupi Dios cañmurē. Cañijūgoric̄u cañmu waru ōwārō macāātō mena nerĩ roque carōmiorē cō qñēñoñupĩ Dios carōmio cañijūgoricore. ⁹ Carōmio jūgori mee cañmurē cū qñēñoñupĩ Dios. Cañmu jūgori roque carōmio cañmu

mena cañnipaore cõ qũenoñupĩ Dios. ¹⁰ Bairo caũmu roca cõ carotimasĩrĩjẽ jũgori carõmio pũame jutii asero ùno mena cõ rũpoare bugatori caquetibũjũpao niñamo. Tunu bairoa ángelea majã cõ rũpoare bugatori cõ caño na caĩñajesoparore bairo iõ, tore bairo cõ caato ñuña.

¹¹ Tore bairo caroca carotimasĩõ carõmio cõ cañnimitacũãrẽ, ni jĩcãũ ùcũ Cristo yũ carõmio jũgori mee caroaro caatiãnimasĩnucũũ mácũmi. Tunu bairo dico jĩcãũ ùcõ Cristo yea caũmu jũgori mee caroaro caatiãnimasĩnucũũ mácõmo. Na pũgarãpua yeri ñajããõ joroque na caãmeo átipeere bojũgoyupi Dios. ¹² Merẽ cariape marĩ masĩña: Carõmio cañnijũgoricore caũmu rupaũ mena jũgori cõ qũenoñupĩ Dios. Bairo cabaimiatacũãrẽ, cabero caũmu pũame tunu carõmio mena jũgori buiamasĩñami. Na pũgarãpua Dios cã caqũenoricãrã majũ niñama.

¹³ Bairi mujãã majũã tũgoña beseya mujãã caátipee cañurĩjẽrẽ. Bairi, “Carõmio cõ rũpoare apeye ùnie mena peotoeco Diore cõ cajẽnirõ ñurõ,” mujãã caĩata, ñuẽtĩña. ¹⁴ Merẽ, caũmua marĩ cañanjẽ cutiere camasĩrã marĩ ãniña. Bairi caũmu cũ poare juareecu, pairo bũtiori cũ caãmata, boboojãñuña cãrẽ, poa yowerije cũ cacũgoro jũgori yua. ¹⁵ Bairo marĩ caũmua pũame marĩ cabaimiatacũãrẽ, carõmio roque cõ poare bũtiori cõ caño ñuña. Poa yowerije cãgori cõ caãnie cõ jesoye majũ ãno baiya. Cõ poa cayowerije pũame cõ rũpoare catorije cõ jesoye majũ Dios cã cacũrĩqũẽ niña. ¹⁶ Bairo yũ caiquetibũjũriyere tũgomicũã, ni jĩcãũ ùcũ, “Bairo mee niña,” caĩbũsubotioãre atore bairo cã camasĩrõ yũ boya: Jãã, caquetibũjũri majã, bairi aperã, Dios ya poa macããna ñubueri majã cãã ape wãme marĩ caatiãnijũgoatajere marĩ masĩtĩña. Tie yũ caquetibũjũriyere jetore marĩ masĩña.

Abusos en la Cena del Señor

¹⁷ Mai, ato jũgoye mujããrẽ yũ cawoatujopeere tũgoñarĩ mujãã mena yũ useanimasĩtĩña. Mujãã pũame neñarĩ ñubuerã, Dios mena nemojãñurõ tũgoñatutuaõ joroque mujãã caátiparo ùnorẽã, cũ mena mujãã caãnie to royetuaõ joroque roro mujãã átinucũña. ¹⁸ Cañnijũgoro atore bairo ñi quetibũjũnucũñama jĩcããrã mujãã mena macããna: “Ñubuerã neñarã na majũ jĩcãrõ tũni tũgoñarĩ neñaetinucũñama. Na majũ ãmeo ricawatiri jĩcãrõ ñubuemasiẽtĩnucũñama,” mujãã ñnucũñama. Bairo yũ na caiquetibũjũnucũrĩjẽrẽ baĩpua cariapea yũ tũgoya. ¹⁹ Torea bairo mujãã baicõã ninucũãrã. Tore bairo mujãã cabairije cañuetie cañnimitacũãrẽ, mujãã catũgoñaricawatirije jũgori yua, “¿Noa pũame Jesucristore catũgousarã majũ na ãniñati?” marĩ i masĩgarã. ²⁰ Bairo ricawatiri, caroaro caãmerã ãnirĩ Jesucristo riagu jũgoye cã caugatusariquere tũgoñarĩ ugarã, roro majũ átigarã, mujãã neñanucũña. Marĩ Quetiupua riagu jũgoye cã cabuerã mena cã caugatusaricarore bairo mee majũ mujãã átinucũña. ²¹ Mujãã pũame ugaricapua caetaro, tocãnacãpua cajũgoyea ugariquere jeeri pairo mujãã ugarĩjũgoye cutinucũña. Bairo cajũgoyea mujãã caugaweyoroi, aperã pũame bocáqueya cotenucũñama. Tunu bairoa cũmurĩ tãnipũ aperã mujãã mena macããna cãã use ocore etinucũñama. ²² Bairi mujããrẽ ñiña: ¿Dopẽĩrã mujãã ya wiiripua ugariquere uga, o use ocore eti, mujãã áperiyati, tore bairo átigamirãcũã? Tunu bairoa, ¿dopẽĩrã Dios ya poa macããna ñubueri majãrẽ na mujãã nucũbugoetinucũñati? Tunu bairoa aperã, apeye ùnie cacãgoena cãã roro boboooro na majũ na tũgoñaõ joroque mujãã átiya. Bairi, ¿ne ùnie pũamerẽ mujãã ñicuti? “¡Ñujãñuñã! Caroaro majũ mujãã átiya,” ¿ñicuti? Tore bairo roro mujãã caátiere iñarĩ, ¿dopẽĩ, “Ñujãñuñã,” ñibujiocuti? ¡Tore bairo ñiecu, tame!

La Cena del Señor

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Mai, yu pñame marí Quetiupau yure cū caquetibujaricarorea bairo mujãärê atore bairo yu quetibujawu: Marí Quetiupau Jesure cū cabusujãbuitiri ñamia caño, cū pñame cū cabuerã mena neñarí cū wãmoru pãärê neñupã.

²⁴ Bairo ne yaparo Diore cū jëniñi bero carecomacã pebatori cū cabuerãrê na nuniri, atore bairo na ñupũ: “Atie pan yu rupau niña. Mujãärê yu cariabojarije macããjê niña. Bairi mujãã cãã cabero atore bairo yu caátajere tũgoñari pãärê mujãã bato uganucũgarã.” ²⁵ Tunu bairoa ásupu Jesús: Pãärê uga yaparori bero, cū wãmoru copa etirica bapare nerí atore bairo na ñupũ cū cabuerãrê, “Atiru macããjê use oco pñame yu rií niña. Camasãrê netõõgu yu riacoagu. Bairo yu cariápee jũgori cawãma wãme camasãrê Dios cū caátibojacũrjê niña. Bairi di rũmu ñno mujãã caetiri rũmu cãrõ use ocore etirã, yu caátajere tũgoñari mujãã átinucũgarã,” ñupũ Jesús. ²⁶ Bairi mujãã pñame Jesucristo cū caátajere tũgoñari pãärê uga, bairi use oco cãärê mujãã caetinucũrõ cãnacãnia Jesucristo marí cū cariabojariquere masiri áti ñnorã mujãã átinucũña. Tore bairo áticõã ninucũña mai marí Quetiupau ati yeparu cū caatiparo jũgoye.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

²⁷ Bairi caroaro ása. Ni jicãũ ñcũ marí Quetiupau cū caátatore bairo pãärê uga, o use oco cãärê eti, áticicũã, nucũbũgorique mano cū caápata, roro ácu átiyami. Marí Quetiupau cū rupau mena roro popiye bairi yucpãipũ cū cariarique nucũbũgoecure bairo ácu átiyami. Bairi tore bairo cū caápata, roro cū caatie wapa paio nigarõ. ²⁸ Bairo cabairo jũgori tocãnacãpũna na yeripũ catũgoñabeseperã niñama, marí Quetiupau yaye macããjê pan, bairi use oco cãärê na caetiparo jũgoye mai. ²⁹ Bairi mujãã yeripũ caroaro tũgoñajũgoyetiena, Jesucristo yaye macããjêrê uga, o eti, mujãã caápata, roro popiye mujãã cabaípee wapare macããrã nucũbũgoricarõ mano eti, uga mujãã átinucũgarã. ³⁰ Tie jũgori mujãã mena macããna capããrã riaye painucũñama. Tunu aperã catutuaena cãã ninucũñama. Tunu bairo tie jũgori aperã jicããrã mujãã mena macããna baireyupa. ¿Tiere mujãã masitëññati? ³¹ Bairi marí majũã marí yeripũ marí catũgoñarijê mena roro marí caátinucũrjêrê caroaro marí rupaure marí catũgoñabesepeyocõãta roque, marí Quetiupau pñame marí yaye wapa, roro popiye marí baio joroque áperibujioami. ³² Baurã, marí Quetiupau pñame roro popiye marí tãmuo joroque cū caápata, caroaro marí caãñipeere marí beyou, tore bairo marí átinucũñama. ³³ Bairi marí cū caáto jũgori marí pñame ati umrecõo macããna roro popiye cayasiparã mena roro marí catãmuoetiparore bairo ñ, tore bairo marí átinucũñama.

³³ Bairo cabairoi, yu yarã yu camairã, di rũmu ñno neñapori Jesucristo riagu jũgoye cū caugariquere tũgoñari mujãã caugari rũmu caño tocãnacãpũporea ãmeo yuri, jicãrõ uganucũña. ³⁴ Bairi ni jicãũ ñcũ mujãã mena macããcũ bũtioro majũ queyari mujãã caĩrõrê bairo cū caboeticõãta, cū ya wiipũna cū ugacõãto ugariquere. Mai, Dios pñame neñapori mujãã cauganucũrjêrê cū canucũbũgoetie jũgori roro popiye cū baio joroque cū caáperiparore bairo ñ, cū ya wiipũna cū ugacõãto. Baurã, apeye yu caíquetibujugarijere mujãärê ññau ácupũ, caroaro mujãã yu quetibujũ qũënonemogu.

¹ Үә җарă, Еспірту Санта җүгори марі җойупи Диос тоцăнацă вăме, кароа вăме марі цаатиăнимасіпеере. Тіе мацăăҗерē мұҗăă camasірō Үә боҗа.

² Мерē атиере мұҗăă масірă: Май, Јесуристо җаҗе җетіре цатүгоусарă мұҗăă цаăнпаро җүгоҗе роро җерікарă җүгүеарē цаітоеҗорă мајū мұҗăă анімивū. Сасаҗе інаена җерікарă ўна цабушенарē на мұҗăă іроануцүвū.

³ Байрі атиере мұҗăă camasірō Үә боҗа: Ні җіцăū ўцū, “Јесуре роро цū байăто!” цабушетіпау нінами, Диос Ғері Еспірту Санта җүгори цабушенуцү цū цаăмата. Туну байро ні җіцăū ўцū, “Јесус Үә Ғетіупау җіцăū нінами!” і масіетінами Еспірту Санта цū цаатуаріҗе җүгори цū җеріпау цū цабушетіцōăта.

⁴ Байрі Диос җарă цапăără на цаăниміацацүарē, тоцăнацăүпуреа ріцаати җето масіріқүе кароа вăме на цаăтіпеере јонуцүнами Еспірту Санта. Байро цапăărарē ріцаати җето кароа вăме на цаăтіпеере цајонуцү җаҗе җіцăū нінами Еспірту Санта. ⁵ Туну байроа цаҗе җаҗері camasарē на марі цаăтіроамасіріҗе нінуцүна. Тіе байро марі цаăтімасінуцүріҗе җаҗе җіцăū марі Ғетіупау цū цаăтіротіцүріқүе ніна. ⁶ Туну байроа цаҗе җаҗері цū цаатуаріҗере марі цаăті інопеере марі јонуцүнами Диос. Байро тоцăнацăүпуреа ріцаати марі јоміцăă, Диос җіцăū марі цаăтіпеере тоцăнацă җаҗерē марі җетібүјнуцүнами.

⁷ Диос җаҗе цū җарă цаăна тоцăнацăүпуреа цū Ғері Еспірту Санторе јонуцүнами, цū җүгори ніпетіро аперărē кароаро марі цаăтіăнимасіпароре байро і. ⁸ Марі җіцăărарē цū, Еспірту Санта җүгори Диос җаҗе масіріқүе мена цū җаҗе җетіре марі җетібүјно јороҗе атинуцүнами. Туну байроа аперărē Еспірту Санта җүгори носăрō camasіпетірărē байро мајū на җетібүјно јороҗе атинуцүнами. ⁹ Ғіцăără Еспірту Санта җіцăū җүгори цатүгонаутуарă нінуцүнама. Туну байроа аперă Еспірту Санта җүгори кароа вăме на цаăтіпеере Диос цū цајоріҗере упарі camasă царіарărē на цатіомасінуцүнама. ¹⁰ Аперă җіцăără Диос җаҗе мацăăҗе атіҗеño іномасіріқүерē упануцүнама. Аперă Диос на цū цаҗетібүјротіріҗере түгори беро, кароа җетіре җетібүјнетōнуцүнама camasарē. Аперărē Диос җаҗе җаҗі җаҗе мацăăҗерē, о Еспірту Санта җаҗе мацăăҗе җетібүјріҗере кароаро на цатүгобесецōнамасіпеере на јонуцүнами. Аперărē, аҗе җаҗіҗе цатүгомасіа маніерē на җаҗемасіō јороҗе атинуцүнами Диос. Туну байроа аперărē тіе аҗе җаҗіҗе цаіріҗе цатүгоа маніерē на җетібүјн амеҗіҗо јороҗе атинуцүнами Диос. ¹¹ Тіе ніпетірі вăме кароа марі цаăтіпеере Еспірту Санта җіцăū җүгори торе байро цаҗе җаҗе марі атімасіна. Цū, Еспірту Санта җаҗе кароа вăме camasарē на цаăтіпеере цū цајогарі мајă тоцăнацăүпуреа на јонуцүнами.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

¹² Мерē мұҗăă масіна марі рупау цабайріҗере: Марі рупау җаҗе җіцă рупау німірōцăă, цаҗе вăме цатіріцаҗатіҗа. Торе байро Јесуристо җа роа мацăăна цăă җіцă рупауре байро цаăна марі аніна. ¹³ Торе байро ноо цаăна царō јудіо мајă, јудіо мајă цаăмерă, аперă аҗаҗа ротіеҗерікарă, о кароаро цаăніцōără цăă җіцăу рупау цаăнпарărē байро Еспірту Санта җүгори цабаутіза еҗорікарă мајū марі аніна. Туну байроа цū җаҗ Еспірту Санта җіцăурē ніпетіро цаҗогорă марі аніна.

¹⁴ Май, марі рупау җаҗе җіцă рупау німірăцăă, цаҗе вăме цатіріцаҗатіҗа. ¹⁵ Байрі Іцōнарі мұҗăă Үә җетібүјпа: Марі җаҗо, цабушмасірі җаҗо цаăмата, аторе байро ібујіоро: “Ғна, вăмо мее анірі, рупау мацăă җаҗо мее Үә аніна,” і җаҗбујіоро. Байро цаірі җаҗо анірі рупау мацăă җаҗо аніҗанаҗо баіетібүјіоро. ¹⁶ Туну байроа марі аморō

cabusumasĩrĩ ãmorõ caãmata, atore bairo ìbujoro: “Yua, caapee mee ãnirĩ rupaũ macã ãmorẽ mee yu ãniña,” ì busubujoro. Bairo caĩrĩ ãmorõ ãnirĩ rupaũ macãã ãmorõ ãnijãnacoa baietibujoro. ¹⁷ Bairi tunu marĩ rupaũ petiro caapea jeto caãmata, ¿dope bairo marĩ tũgomasiubujocuti? Tunu bairoa marĩ rupaũ petiro, ãmoo ope jeto caãmata, ¿dope bairo apeye ùnie cajusurijere marĩ wĩnimasĩbujocuti? ¹⁸ Bairo cabairoi, Dios pũame marĩ rupaũre qũenojũgon, ti rupaũ macããjẽ nipetirije mena marĩ caãtimasĩpee, cũ caboroera bairo jĩcãrõ tũni marĩ qũenoñupĩ. ¹⁹ Bairi marĩ rupaũ macããtõ jĩcãrõ ùno jettore bairo marĩ rupaũ caãmata, rupaũ ãnijĩati petietibujoro. ²⁰ Bairo marĩ rupaũ macããjẽ caãtimasĩrĩjẽ capee cawãme cãtiricawatimiatacããrẽ, cariapera marĩ rupaũ pũame jĩcã rupaũa ãno baiya.

²¹ Bairo jĩcã rupaũ caãno jũgori caapea pũame cabusurica caãmata, wãmorẽ atore bairo ì masĩtĩbujoro: “Mu yu boetiya,” ì masĩtõ. Tunu bairoa marĩ rupaũ pũame ruporire: “Mujãã yu boetiya,” ì masĩtõ. ²² Bairo pũame marĩ bainucũña: Marĩ rupaũ macããjẽ caãtitutuaetiere bairo marĩ caĩñanucũrĩjẽ pũamerẽ netõjãñurõ marĩ bomasiñucũña. ²³ Bairi tunu marĩ rupaũ macããjẽ cabũgoro macããjẽrẽ bairo marĩ caĩñanucũrĩjẽ pũamerẽ netõjãñurõ caroaro maijũgori marĩ cãgonucũña. Tunu bairo marĩ rupaũ macããjẽ bauro caãmerĩrẽ pũamerẽ caroaro marĩ jutii jãñatonucũña. ²⁴ Tore bairo átimirãcũã, bauro caãnie bairo rupaũ macããjẽ pũamerẽ marĩ jutii jãñatoetinucũña. Dios pũame jĩcãrõ tũni caroaro áticũñupĩ marĩ rupaũ macããjẽrẽ. Bairi marĩ rupaũ macããjẽ, cabũgoro macããjẽ marĩ camaijũgoetie pũame caroaro to caãnimasĩpeere boyupi Dios. ²⁵ Marĩ rupaũ jĩcã rupaũ caãno jũgori nipetiro marĩ rupaũ macããjẽ mena jĩcãrõ tũni marĩ capaamasĩparore bairo ì, ricaati wãmerĩ jeto marĩ rupaũ macããjẽrẽ cũñupĩ Dios. ²⁶ Bairi jĩcãrõ ùno marĩ rupaũ macããtõ cariyaye tuata, caroaro jĩcãrõ tũni marĩ ãnimasĩtĩña, apeye marĩ rupaũ macããjẽ carusarije menarẽ. O tunu bairoa jĩcãrõ ùno marĩ rupaũ macããtõ cariyaye tuatatore marĩ cãncoti catioata, caroaro jĩcãrõ tũni useanirĩ marĩ rupaũ macããjẽ mena marĩ ãnimasĩña.

²⁷ Bairũa, atore bairo mujããrẽ ì quetibũju masĩõgu ñiña: Mujãã nipetiro Jesucristo yarã, cũ rupaũre bairo caãna majũ mujãã ãniña. Bairo cũ rupaũre bairo caãna ãnirĩ mujãã tocãnacãũpũa cũ rupaũ macããjẽ tocãnacã wãme caãniricawatiroera bairo caãna majũ mujãã ãniña. ²⁸ Bairi Dios pũame atore bairo cũ ya poa macããna ñubueri majã menarẽ na cũñupĩ: Caãnijũgoro, cũ caquetibũjurotitorã apõstolea majãrẽ na cũñupĩ. Na berore profeta majãrẽ na cũñupĩ. Na, profeta majã berore jũgoñubueri majãrẽ na cũñupĩ Dios. Na berore aperã cũ yaye macããjẽ caroare caãtijẽño ñnoparãrẽ na cũñupĩ. O aperã cariarãrẽ cacatiori majã cããrẽ na cũñupĩ. Aperã camasãrẽ caroaro cajuatĩ majã cããrẽ na cũñupĩ. O aperã ñubueri majã quetiuparã caãniparã, o aperã apeye busurique catũgomasiã manierẽ cabusumasĩparã cããrẽ na cũñupĩ Dios. ²⁹ Bairãpũa, tocãnacãũpũa apõstolea majã ãnimasĩtĩñama. Tunu tocãnacãũpũa profeta majã ãmerĩñucũña. Tunu bairoa tocãnacãũpũa cajũgoñubueri majã ãnimasĩtĩñama. Tunu tocãnacãũpũa Dios yaye macããjẽ caroare caãtijẽño ñnomasiãrã ãmerĩñucũña. ³⁰ Tunu bairoa tocãnacãũpũa Dios cũ catutuarijere upari, cariarãrẽ na cãtiomasiãtĩñucũña. Tunu bairoa apeyera nipetiro camasã apeye busuriquere busuetinucũña. Tunu apeyera jĩcããrã jeto apeye busurique macããjẽrẽ tũgomasiãrĩ bero caĩrĩjẽrẽ camasãrẽ na quetibũju ãmewiyomasĩõnucũña. ³¹ Bairi mujãã pũame caroa wãme mujãã caãtipeere Espĩritu Santo cũ cajogarije macããjẽ netõjãñurõ caroaro juãtimasĩrĩqũẽrẽ bootũgoñarĩ caroaro átiãña.

El amor

Mai, yu p̄ame mujããrê netõjãñurõ caroaro mujãã caátimas̄peere mujãã yu quetibuj̄nemoḡu:

13

¹ Yu p̄ame aperã camasã bus̄riquere, o ángelea majã bus̄rique cããrê Dios yu cã cajorije j̄gori cabus̄mas̄i majũ nimicũã, camasãrê camaiecũ yu caãmata, dope bairo caápei majũ yu añiña. Ápõã tii ùnorê roro capaa-patowãcõurê bairo caáticũ yu añibuj̄iou. ² Tunu bairoa Dios yu cã caquetibuj̄rijere camasãrê caquetibuj̄netõmas̄i yu añibuj̄iou. O tunu bairoa nipe-tiro Dios cã caátipee camasã na camas̄itêti cããrê camas̄ipeyõu yu añibuj̄iou. O apeyera tunu tocãnacã wãme ñe rus̄aricaro mano caroaro camas̄ipeti majũ yu añibuj̄iou. Bairo caãcũ nimicũã, camasãrê camaiecũ yu caãmata, dope bairo caápei majũ yu añiña. Tunu bairoa nocãrõ netõõrõ tũgoñatutuariquere cacũgon añirĩ ãtãũ ùnorê aperõpũ caárotimas̄i majũ nimicũã, peeto ùno camasãrê yu camaieticõãta, cabũgoro macããcũrê bairo majũ yu añiña. ³ Tunu bairoa nipe-tiro yu cacũgorijere cabopacarãrê na yu batopeyocõãbuj̄iou. Bairo na batomicũã, narê cañnamaiecũrê bairo yu catũgoñaata, bairo áticiũ yu átibuj̄iou. O aperãrê maietimicũã, narê yu cariabojaata, wapa mano cabũgoro riaũ yu baibuj̄iou.

⁴ Mai, bairi ãmeo mairĩqũẽ p̄ame atore bairo ãnajẽ cõtaje niña: Roro aperã marĩ na caátimiatacũãrê, na caĩrjêrê, o na caátiere marĩ nucãcõãmas̄iña. Tunu bairoa camasã mena caroaro átiãnajê niña. Tunu aperã na cacũgorije cããrê narê marĩ camaiata, marĩ ññãgomas̄itêtiña. Tunu aperã netõjãñurõ, marĩ majũã tũgoñarĩ aperãrê baibotiori marĩ caãmata, camasãrê camaiena marĩ añiña. ⁵ Camasãrê caññamai p̄ame camasãrê roro boborije ì bus̄etinucũñami. Tunu bairoa j̄icãũã apeye ùnierê cabotũgoñaũrê bairo baietinucũñami. ãmeo mairĩqũẽ p̄ame ãmeo asiarique mee niña. Tunu bairoa ãmeo mairĩqũẽ p̄ame yoaro marĩrê roro caátacũ mena asiãnajê mee niña. ⁶ Bairi aperã camasã carorije macããjêrê na caáto ññarĩ useani tũgoñaetinucũñama camasã caãmeomaimas̄iã p̄ame. Caroaro cariape na caátianie puamerê ññajesori tũgoña useaninucũñama. ⁷ Bairi ni j̄icãũ ùcũ camasãrê camaimas̄i cã caãmata, nipe-tiro popiye baimicũã, caroaro tũgoñanetõrĩ, caroaro maimas̄icõã ninucũñami. Tunu bairoa aperã roro na caátimiatacũãrê, narê ññamairĩ na cãã caroaro na caãnipeere mas̄iĩ na mena cariape tũgoñatutuacõãñami. “Caberõpũ caroaro átigarãma,” na ì tũgoñarĩ na maicõã ninucũñami. Bairo caroaro na caãnipeere bori, cã cãã caroaro j̄icãrõ tũni tie nipetiri wãme Dios cã cajorijere átiãninucũñami.

⁸ Bairi ãmeo mairĩqũẽ di rũmũ ùno capetietipee majũ niña. J̄icã rũmũ caãno camasã ape rũmũ cabaipere caquetibuj̄umirĩcããrã quetibuj̄u jãnacõagarãma. Tunu bairoa apeye bus̄rique cããrê bus̄ujãnacõagarãma. Dios yaye quetire camasã na cabuenucũrjê cãã cabero manigaro, merê j̄icãrõ tũni nipetiro marĩ camas̄ipetiro j̄gori yua. ⁹ ãme ati yuteare Dios yaye macããjêrê marĩ mas̄ipeoetiya. Torena, cã yaye queti cããrê j̄icãrõ tũni marĩ quetibuj̄u peyomas̄itêtiña. Marĩ camas̄ipeyõjãtipee marĩ rus̄amajũcõãña mai. ¹⁰ Bairi ãme ati yutea caãno peeto mas̄iĩ marĩ caquetibuj̄uãninucũmirjê peticoagaro, Jesucristo tunu etari nipetiro j̄icãrõ tũni caãnierê marĩ cã camas̄iõrĩ rũmũ caãno yua.

¹¹ Ìcõñarĩ mujãã yu quetibuj̄upa: Mai, yu p̄ame sawĩmanaca ãcõpũ, sawĩman ya wãme bus̄u, tũgoña, o tũgoña besemas̄i yu baiãninucũwũ. Bairo

cabairicu nimicã, âmerẽ cabucu niãcũ, nipetiro cawĩmau yu caãnajẽ cutajere yu cüpeyocõãwũ. ¹² Torea bairo âmerẽ mai Dios yaye macããjẽ nipetirijere marĩ masĩpeyoetiya. Ëñoorõ caroaro cabauetopu ñnarãrẽ bairo caroaro marĩ masĩpeyoetiya mai. Bairo âmerẽ baimirãcũã, jĩcã rũmu caãno nipetiro, caãnorẽ bairo jĩcãrõ tãni cariape marĩ ñnamasĩpeyocõãgarã. Mai, ati rũmu caãno nipetirore marĩ masĩpeyoetiya. Ape rũmu caãno roque Dios marĩ yerire jĩcãrõ tãni cã camasĩpeyororea bairo marĩ cãã tocãnacã wãme Dios yaye macããjẽrẽ marĩ masĩpeyocõãgarã jĩcãrõ tãni yua.

¹³ Bairopua, itia wãme niña tocãnacã rũmua caãnicõãninucũpee: Jesucristo mena tũgoñatutuarique, bairi Dios marĩ cã cajopeere marĩ coteãninucũrĩjẽ, bairi marĩ caãmeomairĩjẽ cãã yua. Bairo itia wãme caãnimajũrĩjẽ caãnimiatacũãrẽ, jĩcã wãmea niña netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ: âmeo mairĩqũẽ jeto.

14

El hablar en lenguas

¹ Bairi mujãã puame tocãnacã rũmua âmeo maicõã ninucũña. Bairo caroaro caãmeomaimasĩrã ãnirĩ yua, caroa wãme mujãã caãtipee Espĩritu Santo jũgori Dios cã cajorijere caroa wãmerẽ bootũgoñarĩ butiõro Diore cã jẽniña. Ati wãmerẽ Diore mujãã cajẽniata roque, ñumajũcõãña: Dios mujãã cã caquetibujurijere tũgori bero, Dios yaye quetire camasãrẽ mujãã caquetibujunetõpeere mujãã cajẽniata roque, ñuña. ² Mai, ni jĩcãũ ùcã apeye busuriquere cabusumasĩnucũũ puame, camasã mena busu mee, Dios mena jeto busu átinucũñami. Bairi ni jĩcãũ ùcã camasocũ apeye busurique mena cã cabusurijere tũgomasĩtĩnucũñami. Espĩritu Santo cã camasĩõrõ jũgori tore bairo busunucũñami. Bairi ni ùcã tie busurique mena cã caĩgarijere tũgomasĩtĩñami. ³ Apei Dios yaye macããjẽrẽ tũgori bero, camasã ñubueri majãrẽ caquetibujunetõnucũũ roque, na yeripu cariape na tũgõusao joroque átimasĩnucũñami. Tunu bairo caroaro na tũgõusanemo joroque jĩcãrõ tãni na juãtinemomasĩnucũñami. ⁴ Apeye busuriquere cabusumasĩnucũũ puame cã majũ yeri mena Diore nemojãñurõ cã masĩõ joroque ácu átiyami. Apei, Dios yaye macããjẽrẽ tũgori bero, camasãrẽ caquetibujunetõnucũũ puame roque nemojãñurõ Diore na masĩõ na átimasĩnucũñami Dios yarã ñubueri majãrẽ.

⁵ Bairopua, yu puame mujãã nipetiro apeye busuriquere mujãã cabusuro bomicũã, netõjãñurõ Dios yaye macããjẽrẽ tũgori bero, camasãrẽ caquetibujunetõrã ùna mujãã caãnie roquere yu bojããña. Apeye busuriquere busumasĩrĩqũẽ netõjãñurõ ñuña Dios yaye quetire caquetibujunetõũ ãnajẽ puame roque. Bairopua, ñunetõbujoro, apeye busurique caĩquetibujurijere tũgoãmewiyori bero, ñubueri majãrẽ na yeripu caroaro na tũgõusanemo joroque marĩ caãtimasĩata. ⁶ Bairi yu yarã, apeye busurique mujãã catũgoetie mena busumasĩrĩ mujãã tũpu yu caquetibujũñesẽãta, dope bairo mujããrẽ yu áperibujioũ. Dios jããrẽ cã caquetibujurotirijere mujãã catũgorije mena busurĩ mujããrẽ yu caquetibujũata roque, ñujãñuña. Tunu bairo cariape macããjẽ jãã camasĩrĩjẽrẽ yu caquetibujũata, ñujãñuña. Tunu bairoa Dios yaye macããjẽ quetire tũgori bero mujããrẽ yu caquetibujunetõrĩjẽ, o caroaro mujãã caãtĩãnipere yu caquetibujunucũrĩjẽ roque, ñumajũcõãña.

⁷ Tunu apeyera merẽ mujãã masĩña basarique macããjẽ cabairijere: Tõrõã, o paricarõ arpa ùno ricaati wãme jeto cabusurique cãgoeticõãta, tie wãmerẽ

marĩ wãmeti masĩtĩbujiorã. ⁸ Tunu bairoa camasã na wapanarẽ na capa-jĩarátipãure, putiricaro trompetare cū caputimiatacũãrẽ, baujaro wãmecuto cabusueticõãta, ni jĩcãũ ùcũ cū wapanarẽ pajĩãũ ámasĩcũmi. ⁹ Torea bairo baiya, mujããrẽ apeye busurique mena mujãã caãmeoquetibujũata. Mujãã cabusurije mujãã catũgomasĩrĩjẽ mena mujãã caãmeoquetibujũata roque, nipetirije mujãã caĩrĩjẽrẽ caroaro mujãã tũgopeyo masĩcõãña. ¡Tore bairo mujãã catũgorije busurique mena mujããrẽ na caquetibujueticõãta, cabũgoro busurecõãrã átibujiorãma! ¹⁰ Merẽ marĩ masĩña. Ati ãmurecõore capããrã niñama masapoari ricaati wãme jeto cabusunucũrã. Bairo capee busurique caãnimiatacũãrẽ, tocãnacã wãme busurique tiere cabusurã tũgomasĩrĩqũẽ niña. ¹¹ Bairo jĩcãũ cū ya poa macããjẽ busurique mena yure cū cabusuro, yũ catũgomasĩtĩcõãta, yũ puamerẽ apeye busuri majã ya poa macããcũrẽ bairo niñãumi. Tunu bairoa yure cabusu ùcũ puame, yũ cabusurijere cū catũgomasĩtĩcõãta, cū cũãrẽ apeye busuri majã ya poa macããcũrẽ bairo cū niñabujioũ. ¹² Mujãã puame roque caroa wãme mujãã caátipee Espĩritu Santo cū cajogarije macããjẽrẽ butioro cajẽninucũrã mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirĩ marĩ yarã Diore caĩroari poa macããnarẽ cajuãtinomepee ùnie puame roquere netõõrõ bootũgoñanucũña, marĩ Quetiupãũ mena na catũgoñatutuanemoparore bairo írã.

¹³ Yũ caĩquetibujũore bairo cabairo jũgori ni jĩcãũ apeye busuriquere cabusumasĩnucũũ cū caãmata, tie cū cabusurijere cū catũgoãmewiyomasĩpee cũãrẽ cū jẽniãto Diore. ¹⁴ Ni ùcũ Diore jẽni, apeye busurique mena cū cajẽniata, cū yeripũ Espĩritu Santo cū caãno jũgori jẽni átiyami. Bairo cū, Espĩritu Santo mena jẽnemicũã, cū cajẽnirĩjẽ caĩrĩjẽrẽ tũgomasĩtĩñami cū majũ rupãũ puame. ¹⁵ Bairi, ¿dope bairo cū átijẽnibujiocti? Bairo puame cū áparo: Espĩritu Santo cū catutuarije mena apeye busuriquei jẽnemicũã, cū cajẽnirĩjẽ cũãrẽ tũgoãmewiyomasĩrĩ cū jẽniãto. Tunu Espĩritu Santo cū catutuarije mena apeye busuriquei basamicũã, cū cabasarije cũãrẽ tũgoãmewiyomasĩrĩ Diore cū basapeoãto. ¹⁶ Bairo Espĩritu Santo mena jeto Diore cū cajẽnibasapeoata, ni ùcũ apeĩ tũgomasĩcũmi, tiere catũgojeyatĩnucũũ ãnirĩ. Bairo catũgoecũ ãnirĩ cū cũã Diore mujãã cabasapeoro, mujãã jubasapeo nemomasĩcũmi. Tunu bairoa, “Dios, jãã mena mũ ñujãñũña,” i jẽnimasĩcũmi, mujãã cajẽnirĩjẽrẽ cū catũgoeticõãta. ¹⁷ Diore mujãã cabasapeorije cañumajũcõãmiatacũãrẽ, aperã catũgorã puamerẽ nemojãñũrõ na yeripũ Diore na tũgousao joroque mujãã átimasĩtĩñã, tore bairo apeye busurique mena jeto Diore mujãã cabasapeoata yua.

¹⁸ Yũ puame apeye busuriquere mujãã netõjãñũrõ yũ busumasĩña. Bairo cabusumasĩ ãnirĩ butioro Diore, “Yũ mena mũ ñujãñũña,” cū ñi basapeonucũña. ¹⁹ Bairo busumasĩmicũã, ñubueri majãrẽ quetibujũ ãcũ puame, jĩcã wãmo cãnacã risero ùnoa yũ quetibujũganucũña, caroaro na catũgomasĩparore bairo i. Capee risero puãga wãmo petiro cãnacã mil cãrõ majũ apeye busuriquere yũ cabusuaata, yũ caĩrĩjẽrẽ tũgopeyomasĩtĩbujiorãma.

²⁰ Torea, yũ yarã, cawĩmarã na catũgomasĩjĩãtiore bairo baieticõãña. Cabũtoa tũgoñarĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩqũẽ cutiri caroaro tũgomasĩpeyocõãña yũ caquetibujũrije. Carorije cawĩmarã na catũgousamasĩtõrõã bairo mujãã cãã carorije macããjẽ puame roquere ápericõãña. ²¹ Mai, Dios cū caroticũrĩqũẽrẽ na cawoatũrica tutipũ cũãrẽ atore bairo i, quetibujũ woatuyupa: “Ape yepãũ macããnarẽ yũ puame na yũ quetibujũ rotijogu apeye busurique mena yũ poa macããna camasãrẽ. Bairo aperã jũgori yũ caquetibujũmiatacũãrẽ, tie apeye busuriquere catũgoena ãnirĩ nemojãñũrõ yũ yaye quetire tũgousaetigarãma, iñupĩ marĩ Quetiupãũ,” i woatuyupa.

²² Bairo apeye busurique puame, aperã Diore camasiñenarê na yeripu cû na tûgoñamasacatio joroque átajere bairo ãno baiya. Merê Diore camasiñicãrãrê nemojãñurô Dios mena na tûgoñanemo joroque átajere bairo mee niña. Bairo cabaimiatacããrê, Dios yaye macããjêrê tûgori bero camasãrê quetibujû netôñiquê puame roque, ñubueri majãrê nemojãñurô Diore na masinemo joroque átajere bairo ãno baiya. Diore camasiña puamerê tore bairo átimasãã maa marî caquetibujurije ûnie mena. ²³ Bairo ni ûcû Diore camasiñecû ñubueri majã ñubuerica wiipu neñapori nipetiro apeye busurique jeto na cabusuata, na cañrjêrê tûgomasãecûmi. O bairo catûgoñetau ûcû cûã cû caãmata, tiere tûgori, “Camecãrãrê bairo busuyama,” î tûgoñabujoumi. ²⁴ Nipetiro mujãã Dios cû caquetibujuroririjere cû yaye quetire camasãrê na mujãã caquetibujunetôata roque, ni ûcû Diore camasiñecû, o bairo catûgoñetau ûcû cûã, mujãã cañrjêrê caroaro tûgopeobujoumi. Bairo mujãã caquetibujurijere tûgori yua, roro cû caátinucûrjêrê tûgoñarî, cû majû yeripu caroa wãme átajere tûgoña besejûgogumi, Diore camasiñecû puame yua. ²⁵ Bairo mujãã caquetibujurijere tûgori bero yua, nocãrô roro majû cû caátinucûrjêrê jãnarî caroa puamerê átijûgogumi. Bairo átiri yua, cû ñupatuuri mena etanumurî Diore cû basapeogumi. Mujãã cããrê, “Dios yarã niñama. Bairo cû yaye macããjêrê cariape quetibujurã átiyama,” î tûgoñamasãgumi cû yeripu yua.

Háganlo todo decentemente y con orden

²⁶ Yu yarã, atore bairo mujããrê ñgu ñiña: Mujãã cañubuenenãnucûrjãpãure, jicããrã salmos basarique mena Diore na basapeoãto. Aperã Dios yaye quetire na quetibujúato camasãrê. O aperã Dios cû camasiñorô jûgori na camasiñrjê cããrê na quetibujunetôãto cañubueri majãrê. Tunu bairoa aperã cûã apeye busuriquere na busuãto. O aperãrê tie apeye busuriquere tûgoãmewiyori, tie cañgarijere na quetibujúato Espiritu Santo jûgori. Bairo tie nipetirije tocãnacããpãra mujãã caátianinucûrjêrê puame mujãã yeripu Dios yaye quetire nemojãñurô tocãnacã rûmua mujãã masinemo joroque to caãto ñiña. ²⁷ Bairo apeye busuriquere cabusumasãrã na caãmata, pugarã, o itiarã cãrôã na busunucúato mujãã caneñarôpãre. Tunu bairoa jicãã bero jeto ãmeo wasoari na busuãto tie apeye busuriquere. Bairo apeye busurique mena na cabusuro bero, jicãã ûcû tie cañgarijere cû quetibujû masiñãto to caãna ñubueri majãrê. ²⁸ Bairo jicããrã apeye busuriquere na cabusumasãmiatacããrê, jicãã ûcû tie cañgarijere caquetibujúãmewiyomasã cû camanicôãta, apeye busuriquere cabusurã nipetiro na caneñarôpãre na busueticôãto. Na majû riape, na yeri mena tûgoñarî Dios cû caññajoropã na busuãto tie apeye busuriquere.

²⁹ Tunu tore bairo aperã Dios na cû caquetibujuroririjere camasãrê caquetibujunetônucûrã cûã pugarã, o itiarã cãrôã na quetibujúato. Aperã na mena macããna narê bairo caquetibujumasãrã na caãmata, caroaro ñucãbugorique mena na tûgobeseãto na caquetibujurijere, “¿Caripe na ññati?” ñrã. ³⁰ Bairo cabaimiatacããrê, tipã caãno Dios puame apeî cû bapa catûgoruire Espiritu Santo jûgori cû cû caquetibujuroriatã, caquetibujû jûgomiatacã puame cû quetibujû jãnacôãto. Bairo cû cajãnarô, cû puame Dios cû cû caquetibujuroriatã quetibujû masãgumi to catûgori majãrê yua. ³¹ Tore bairo na caátimasããta, tocãnacããpãra jicãã bero ãmeo wasoari jeto Dios na cû caquetibujuroririjere na quetibujugarã camasã cañubueri majãrê. Bairo na caátimasãrô yua, na, catûgori majã puame nemojãñurô Dios yayere masijûgogarãma. Tunu bairoa yeri ñajãñiquê mena tûgowsagarãma na caquetibujurijere. ³² Bairo ni ûcû Dios yaye macããjêrê

camasãrê caquetibujunetõnucũ apei p̄ame, aperã cã baparã na caquetibujuro ñno, caroaro tãgoñatutuarique mena cañacotepau niñami. Bairo cã caápata, caroaro cã cãã quetibujũ masĩgami, cãrê quetibujuricarõ caetaro iñarĩ yua. ³³ Mai, Dios p̄ame roro mawijoro, o n̄cãbugoriquẽ mano marĩ caátie ñnierẽ iñajesoetinucũñami. Caroaro yerijõrõ jicãrõ tãni átianajẽ p̄amerẽ iñajesonucũñami.

Dios ya poa macããna na caátianinucũrõrẽ bairo ãna, atore bairo mujãã caáto ñña: ³⁴ Carõmia mujãã cañubuenñarĩpaure neñarã busuena na tãgoáto mujãã caquetibujurijere. Na busurotieticõãña mujãã caneñarõp̄are nipetiro na catãgorore. Na manapãã na cabairotirore bairo jicãrõ tãni na mena na tãgocõamarõ. Tore bairo carõmia na cabaiãnipeere roticũñupĩ Dios cã ya tutipũ cããrẽ. ³⁵ Bairi carõmia p̄ame jicã wãme ñno na camasĩnemogaata, na manapããrẽ na na jeniñaáto na wiipũ etarã na cajeniñagarijere. Carõmio ñcõ neñarĩ ñubuericaropũ petiro na catãgoro cõ cajeniñaata, jesoetiya.

³⁶ Bairi merẽ atiere camasĩparã mujãã ãniña: Mujãã mee Dios yaye quetire mujãã masĩjũgoyupa. Tunu bairoa mujãã jeto mee tie Dios yaye quetire mujãã tãgousajũgoyupa. ³⁷ Bairo cabairo jũgori ni jicãũ ñcũ, “Dios cã caquetibujurotjõn yũ ãniña,” caĩ, o “Espĩritu Santo cã camasĩõrjẽ jũgori cariape cañabesemasĩ yũ ãniña,” caĩ cãã cã caãmata, “Marĩ Quetiupau cã carotirijere quetibujũ átiyami Pablo,” ĩ tãgoñamasicõãñami. ³⁸ Bairo yũ caquetibujurijere cã catãgogaeticõãta, ñubueri majã p̄ame cã cããrẽ nemojãñurõ cã na Iroaeticõãto.

³⁹ Bairo cabairo jũgori yũ yarã, yũ camairã, mujãã p̄ame Dios yaye quetire quetibujũmasĩĩqũerẽ netõjãñurõ Diore cã jeniña. Tunu bairoa apeye busuriquere cabusurã cããrẽ na busujãna rotieticõãña. ⁴⁰ Bairãp̄ua, tocãnacã wãmerẽ ãna, caroaro n̄cãbugoriquẽ mena jicãrõ tãni qũẽñoricãrõrẽ bairo átinutu ánaja.

15

La resurrección de Cristo

¹ Bairi ãmerẽ yũ yarã, Dios yaye queti camasãrẽ cã canetõõrĩqũẽ, mujããrẽ yũ caquetibujuriquere mujãã yũ quetibujunemopa mai. Tie mujããrẽ yũ caquetibujuriquere tãgori bero, tie quetire mujãã tãgousajũgowũ. Tie quetire ãmerẽ caroaro mujãã tãgousacõã ninucũña. ² Tunu bairoa tie Dios yaye quetire tãgousari bero, mujãã cãã Dios cã canetõricãrã majũ mujãã ãniña, tie caĩrõrẽ bairo jicãrõ tãni mujãã caáticõãmata yua. Tore bairo jicãrõ tãni tie queti caĩrõrẽ bairo mujãã caátiamericõãta, cabũgoroa caãnijũgoripaure tie quetire mujãã tãgousabujoricarã.

³ Caãnijũgoro mai, yũ p̄ame Jesucristo yũ cã caquetibujuriquere mujãã yũ quetibujũ masĩõ jũgowũ. “Jesucristo p̄ame marĩ carorije wapare netõõgũ, marĩ riabojayupi,” mujãã ñi quetibujũwũ. Atore bairo iña profeta majã na cawoatujũgoyeticũĩqũẽ cãã Dios ya tutip̄are: ⁴ Cũ rupaũrĩ ãnajẽrẽ yaroca na caáto, itia rãmũ bero cariaacoatacũ nimicãã, caticooasupi. Torea bairo iña Dios ya tutipũ cããrẽ. ⁵ Bairo catiri bero, Pedrore cã buiaeta jũgoyupi Jesús. Cabero cã cabuerã p̄uga wãmo peti rapore p̄uga p̄enirõ cãnacãũ caãnarẽ na buiaeta yupi. ⁶ Cabero aperã capããrã marĩ yarã quinientos netõõrõ majũrẽ na buia iñoñupĩ Jesús. Na, Jesús cã cabuia iñoricãrã nipetiro jãñurĩp̄ua caticõãñama mai. Bairãp̄ua, na mena macããna jicããrã bairecoásupa. ⁷ To bero Santiago cã buiaeta iñoñupĩ Jesús. Cabero nipetiro cã caquetibujurotjõricarã apóstolea majãrẽ na buia iñoñupĩ Jesús.

⁸ To bero cañitusaro majũ yu cããrẽ yu buiaeta ñnowĩ Jesús. Bairo catũsaropu cã cabuia ñhoricũ añiri jĩcãu cawĩman cã cabuiapa rãmu canetõrõ beropu cabuiaricãre bairo caberopu Jesure catũgousaricũ yu añiña. ⁹ Bairi yu ruame aperã apõstolea majã roca macããcũ majũrẽ bairo yu tuaya. Tunu bairoa apõstel nimicãã, apõstel mee, cabũgoro macããcũrẽ bairo yu tuaya, roro popiye na bairo joroque Dios ya poa macããnarẽ yu caátaje jũgori. ¹⁰ Bairo roro caátacu yu cañnimitacũããrẽ, Dios ruame ñiñamairĩ, Jesús cã carotire bairo majũ yu cũwĩ. Bairo yu cã cañnamairĩquẽ ruame cabũgoro mee añupã. Bairi, bairo ruame yu átinucũña: Aperã apõstolea majã netõjãñurõ Dios yaye yu cã carotiriquire yu paanucũña. Bai ruã, yu majũ mee tore bairo yu átinucũña. Dios ruame roque nocãrõ yure cañnamai añiri bũtioro yu juátinucũñami. ¹¹ Bai ruã, “Yu ruame na netõrõ yu quetibũjũya, o na ruame yu netõrõ bũtioro quetibũjurãma,” ñi masĩetĩña. Tie cañnamajũrĩjẽ mee ñiña. “Jãã caquetibũjurije, Dios yaye queti jĩcã wãmerẽã mujãã tũgousajũgoyupa,” mujãã ñi masĩcõãña. Tie roque cañnimajũrĩjẽ ñiña.

La resurrección de los muertos

¹² Mai, jãã ruame, “Jesucristo cariacoatacu nimicãã, catitunucosupi,” mujããrẽ jãã ñ quetibũjũwu. Bairo jãã caĩquetibũjurijere cariape mujãã tũgousajũgowu. Bairo jãã caĩquetibũjurijere cariape tũgomirãcũã, çdopẽirã jĩcããrã mujãã mena macããna ruame, “Cariaricã nemo catitunu masĩetĩñama,” na ñ bũsũnucũñati? ¹³ Bairo cariaricãrã na cacatitunumasĩetĩcõãta, toroque Jesucristo cãã na capajĩãrocaricaro bero catitunuetacumi. ¹⁴ Bairo Jesucristo cã cacatitunuetimiatacũãrẽ, tie quetire jãã caquetibũjũnucũrĩjẽ cãã wapa mano. Tunu bairoa jãã caquetibũjũro bero, cã mena mujãã catũgoñatutuarije cãã cawapa manierẽ bairo tuabujioro. ¹⁵ Tore bairo cabaiata, jãã tie quetire caquetibũjũri majã ruame cabũgoro macããjẽrẽ Dios cã caquetibũjũrotijorãrẽ bairo jãã tuabujiorã. Caĩtorãrẽ bairo, “Dios ruame Cristore cã catiopyu,” jãã ñ quetibũjubujiorã. Cariapea cariaricãrã na cacatitununemoeticõãta, Dios cã catioetibũjũoricumi Jesucristo cããrẽ. ¹⁶ Bairo cariaricãrã na cacatitunumasĩetĩcõãta, toroque Jesucristo cãã na capajĩãrocaricaro bero catitunuetacumi. ¹⁷ Bairo Cristo cã cacatitunueticõãta, cã mena mujãã catũgoñatutuarije wapa manimajũcõãña. Mai, rorije caátipairã, carorije cawapacũnarẽ bairo mujãã tuacõãña. ¹⁸ Tore bairo mujãã cãã mujãã cabaiata, aperã Cristore tũgousari cariaricãrã cãã canetõecoena, cayasirã majũrẽ bairo tuayama. ¹⁹ Jesucristo mena marĩ cañajẽ cutie ati yeparu marĩ caãno ñno jeto to cañuata, aperã netõrõ cabopacarã majũ marĩ tuabujiorã.

²⁰ Cariape majũ ñiña: Cristo cariacoatacu cã cañnimitacũããrẽ, tunu cã catitununemo joroque ásupi Dios. Cã, Cristo ruame cañnjũgoũ, Dios macã cariacoamirĩcũ nimicãã, cacaticõãjũgoricũ majũ ñiñami. ²¹ Mai, jĩcãu caũmu jũgori ati yeparure marĩ cariyasipee etajũgoyupa. Torea bairo jĩcãu caũmu jũgori cariacoatena nimirãcũã, tunu marĩ catapiee cãã añijũgoyupa ati yeparure. ²² Bairo Adãn rorije cã caátaje jũgori nipetiro cariaparã jeto marĩ añiña. Torea bairo tunu Cristo jũgori nipetiro cãrẽ catũgousarã yeri capetietiere cacũgoparã majũ marĩ añiña. ²³ Bairã ruã, cõñarĩcãrõrẽ bairo tocãnacũũruã marĩ catinemogarã tunu. Bairi Jesucristo merẽ cariacoatacu nimicãã, catijũgoyupi. Cabero Cristo yarã cãã ati yeparu nemo cã catunuetari rãmu caãno nipetiro marĩ catipeticoagarã. ²⁴ Bairo marĩ cabairo bero yua, ati yepa capetipa rãmu etagaro. Ti rãmu caãno Cristo ruame quetiuparã ati yepa macããna carotimasĩrã, aperã cabauena catutuarã cã wapana cããrẽ

na netõnucãpeticõãgumi. Bairo na netõnucãpetiri bero, cã carotimasĩrĩpaure cã pacu Diore cã jogumi yua. ²⁵ Mai, Cristo pũame cã pacure cã cajoparo jũgoye cã carotiri yutea caãno cã wapanarẽ bairo caãna cã pesua nipetirore na netõnucãpeticõãgumi. ²⁶ Catusaripau majũ marĩ pesuare bairo caãnie riarique cããrẽ netõnucãcõãgumi Cristo. Bairi baiyasirique manigarõ yua. ²⁷ Dios pũame cã macũ Cristo nipetiro caãnierẽ cã rotimasĩõ joroque cã ásupi. Baipua, cã pacu Diore cã rotimasĩtĩĩnami Cristo. Cã pacu pũame roque cã macũ Cristo nipetirore cã rotimasĩõ joroque cã caato jũgori, cã rotimasĩtĩĩnami cã pacure. ²⁸ Cristo nipetiro cã wapana cã pesuare cã canetõnucãrõ bero majũ, cã pacu Dios mena, Dios cã carotimasĩrõrẽ bairo pugarãua átijũgogarãma. Bairo cã pacu Dios cã caato, cã macũ Cristo cãã cã carotirore bairo átijũgogumi yua. Cã, Dios pũame roque nipetirore carotimasĩjũgoricu ãnirĩ nipetiro majũrẽ rotimasĩgumi.

²⁹ Apeyera tunu, "Cariaricarã tunu catienama," ĩ tũgoñamirãcũã, ¿dopẽĩrã aperã pũame cariaricarã ãnana yaye rotie caãnipeere na bautiza rotibojanucũñati? Cariaricarã na cacatinemoeticõãta, dopẽĩrã cabũgoro na jũgori bautiza rotimasĩã mano. ³⁰ Toroque, ¿dopẽĩrã jãã pũame tocãnacã rãmua cauwiõro watoaru ãnarẽ bairo jãã uwi tũgoña ãninucũñati? ³¹ Bairi yu yarã, yu pũame tocãnacã rãmua riariquere yu uwitũgoña ãninucũña, yure aperã na caĩñaterõ jũgori. Marĩ Quetiupau Jesucristore mujãã cãã mujãã catũgõusarijere ĩnarĩ caroaro cariape nocãrõ yu catũgoñaũseanirõrẽã bairo cariape niña yu capoye petirije cãã yua. ³² Bũtiõro popiye yu tãmũonucũña Efeso macããna, macãñucũ yaia cauwiõrãrẽ bairo caãnarẽ na quetibũju ãcũ. Bairo popiye tãmũomicũã, ñe ũnierẽ caãpeire bairo yu tuacõãbujõu, yu yaye queti cabũgoro macããjẽ to caãmata. Cariapea cariaricarã tunu na cacatinemoeticõãta, toroque jĩcããrã ĩrĩqũerẽ na caĩnucũrõrẽ bairo marĩ baibujõrã: "¡Yoaro mee, ñamirõcã ũnoa cariacõaparã ãnirĩ, marĩ caboro uga, eti, marĩ áticõãnirõã mai!"

³³ Bairi mujãã pũame aperãrẽ ĩtoecoeticõãña. Jĩcãũ cã caĩrĩcãrõ pũamata: "Carorã camasã mena marĩ cabapacũpata, caroaro marĩ caãtiãninucũmirĩqũerẽ marĩ masiriticoaya." ³⁴ Bairi mujãã pũame caroaro átĩãña. Carorije macããjẽrẽ átĩamerĩcõãña. Jĩcããrã mujãã mena macããna Diore camasĩena majũ niñama. Atore bairo mujããrẽ yu quetibũjuya, yu caĩrĩjẽrẽ tũgori mujãã catũgoñabõparore bairo ĩ.

Cómo resucitarán los muertos

³⁵ Bairo yu caĩquetibũjũrĩjere tũgori, jĩcãũ ũcũ atore bairo ĩ tũgoñabujõumi: ¿Dope bairo camasã riacoamirãcũã, tunu na caticũti? ¿Dope bairi rupau pũame na rupau cãticũti? ĩ tũgoñabujõumi. ³⁶ ¡Tore bairo caĩjẽniñau, catũgoñamasĩẽcũ majũ niñami! Merẽ mujãã masĩña oterique cabairijere: Mujãã wesepu ote apeacã ũnorẽ mujãã caoteata, putigarõ jũgoye boa wecoaya. Tia caboawero berõpu carupau otei pũame puti wãmuãya yua. ³⁷ Mai, carupau caãnipau meerẽ marĩ otenucũña. Ote apea, trigo apea ũno, o apeye caãnie ote ape rupaa caruparupaa pũame roquere marĩ otenucũña. ³⁸ Bairo marĩ caõtero bero, Dios pũame roque cã caborore bairo to puti wãuãõ joroque átimasĩĩnami. Bairi yua, Dios pũame tocãnacã wãme ote apea caãni wãmerẽã bairo, ti wãme jeto to puti wãmuãõ joroque átimasĩĩnami. ³⁹ Nipetiro oterique, o apeye ũnie caãnie jĩcããrõrẽ bairo cabaurique cutie maniña. Jĩcããrã, marĩã camasã marĩ ãniña. Aperã waĩbũtoa niñama. Aperã sawũrã niñama na cãã. Aperã wai cãã ape rupau cũgoyama. ⁴⁰ Toreã bairo ati yepapure ape rupau marĩ cũgõya. Ape rupau cũgõyama mũnecõõpu macããna cãã.

Caroa rupaꝝ majū cūgoyama. Ati yeparuꝝ caāna cūā caroa rupaꝝ marī cūgoya. Bairo caroa rupaꝝ cūgomirācūā, ape wāme, ape wāme marī ānimasīna pūgatua macāānaruꝝ. ⁴¹ Muipruꝝ ʔmureco macāācū, apeī muipruꝝ űami macāācū cūā ricaati jeto asiyarique cūtinucūñama. Tunu bairoa ricaati asiyanicūñama űocōā cūā. Na cūā jīcā majārē bairo nimirācūā, jīcāārā ricaati wāme jeto asiyajonucūñama.

⁴² Torea bairo baiya cariaricarā tunu nemo na cacatirije cūā. Marī cariaro bero, na cayari rupaꝝ ruame caboari rupaꝝ majū űiña. Nemo cacatitunurī rupaꝝ ruame roque caboetipa rupaꝝ majū űiña. ⁴³ Āme mai marī cacūgori rupaꝝ yoaro mee cayasipa rupaꝝ űiña. Nemo cacatitunupa rupaꝝ roque netōōrō caroa rupaꝝ majū űigaro. Marī cariaro bero, na cayari rupaꝝ ruame catutuaeti rupaꝝre bairo űiña. Nemo cacatipa rupaꝝ roque catutuari rupaꝝre bairo űigaro. ⁴⁴ Marī cariaro bero na cayari rupaꝝ ruame ati yera macāājērē bairo caāni rupaꝝ űiña. Nemo cacatipa rupaꝝ ruame caroa rupaꝝ cariaetipa rupaꝝ majū űiña. Ati yeparuꝝre caāni rupaꝝ caānorēā bairo cariaetipa rupaꝝ cūā űiña ʔmurecōoruꝝe.

⁴⁵ Atoe bairo ī quetibūjuꝝa Dios ya tutipruꝝ cūārē: “Caūmu caānijūgoricuꝝ, Adārē ati ʔmurecōo macāājērē bairo yeri cūtajere cajoecoricuꝝ majū cū cūñupī Dios.” Bairo cū cabaimiatacūārē, apeī catusau Adārē bairo caācū, Cristo ruame, ʔmurecōo macāājē yeri, yeri catiriquere cajou majū űiñami. ⁴⁶ Tore bairo cabaimiatacūārē, ʔmurecōo macāā rupaꝝ ruamerē marī cūgojūgoetiya. Ati yera macāā rupaꝝ roquere marī cūgojūgoya mai. Caberoruꝝ ʔmurecōo macāā rupaꝝre marī cūgojūgogarā yua. ⁴⁷ Caūmu caānijūgoricuꝝ ati yera macāājē űerī mena cū caqūēnojūgoricuꝝ ati yera macāācū āñupī. Cabero caūmu caetaricuꝝ Cristo ruame roque jōbui ʔmurecōo macāācū űiñami. ⁴⁸ Baiṛi ati yeparuꝝ mai āna, marī cacūgori rupaꝝ ruame caānijūgoricuꝝ, caūmu, űerī mena caqūēnoecoricuꝝre bairo carupaꝝcuna űiñama camasā. Apera ʔmurecōoruꝝ caānirarā ruame Cristo ʔmurecōoruꝝ caatācū cū cacūgori rupaꝝre bairo, ʔmurecōo macāā rupaꝝ majū cacūgogarā űigarāma.

⁴⁹ Jīcāū caūmu, űerī mena caqūēnoecoricuꝝre bairo āmerē marī cabaurique cūtoea bairo cabero Jesucristo ʔmurecōo macāācū cū cabaurique cūtiere bairo marī baurique cūtigarā yua.

⁵⁰ Yu yarā, atore bairo mujāārē ī quetibūjuꝝ űiña: Camasā ati yera macāāna rii cūti, űwāā cūti na cabairi rupaꝝ mena Dios cū carotimasirīruꝝpūre etamasīētīñama. Tunu bairoa caboarije űnie, ʔmurecōo macāājē caboetie mena ānimasīētīñama. ⁵¹ Mai, cajūgoyeruꝝre camasā na camasīētājērē mujāā yu quetibūjuꝝ masīōpa: Bairāruꝝ, űipetiro marī riapeticoāpérigarā. Tocānacāūruꝝa ape rupaꝝ roquere marī wasoapeticoagarā. ⁵² Bibi īna pāārīcārōrē bairo jicoquei yua marī rupaꝝ wasoapeticoagarā. Putiricaro trompeta catusarore putirique caocajoro majū tore bairo marī baipeticoagarā. Bairo putiricaro trompeta caocajoro yua, űipetiro Dios yarā cariamirīcārā catibuiapeticoagarāma. Bairo catitunurī bero, pūgani rianemoetigarāma yua. Bairo na cabairo, marī ti watoare caātīāna cūā ape rupaꝝ marī wasoacoagarā. ⁵³ Ati rupaꝝ marī caānajē cūtie caboari rupaꝝre rocari yua, cawāma rupaꝝ ruamerē marī cūgojūgogarā. Marī rupaꝝ ati yeparuꝝre cariamasirī rupaꝝ nimirōcūā, cawāma rupaꝝ cariaeti rupaꝝ majū wasoacoagarō. ⁵⁴ Bairo ati rupaꝝ marī caānajē cūtie, marī rupaꝝ ati yeparuꝝre cariaro rupaꝝ ruame, caboetipi rupaꝝ, o cariaeti rupaꝝ cawasoaro bero yua, Dios ya tutipruꝝ na cawoaturicarore bairo baipeti etaro majū baigaro. Mai, atore bairo īna ti tutipruꝝre: “Baiyasiriquere Dios netōnācā pꝝycōāgami. Marī carianucūrījē

āninemoetigaro yua. ⁵⁵ ¿Dope to baiyupari yua baiyasirique catutuarijere bairo caānimirīqūē? ¿Noopu catoaure bairo capūnirījē caānimirīqūē to āniñati?" Ī woatuyupa Dios ya tutipure. ⁵⁶ Carorije ati yepa macāājē p̄ame marī riayasio joroque caátie majū niña. Tie p̄ame manigaro. Tunu bairoa tir̄m̄p̄u macāājē roticūrīqūē carorijere marī masīō joroque caátie, marīrē ĩñabeserore bairo caátie cāā manigaro yua. ⁵⁷ Dios p̄ame roque riariquere marī netōñcāō joroque marī átigumi marī Quetiupau Jesucristo jūgori. ĩBairi nocārō majū Diore cū marī cabasapeoro ñunetōmajūcōñña!

⁵⁸ Bairo cabairo jūgori yu yarā, caroaro jīcārō tūni tocānacā r̄m̄uā átīcōā ninucūña. Marī Quetiupau yaye macāājē paariquere nemojāñurō jōp̄ame átījūgonutu ánāja. Merē mujāā masīña marī Quetiupau cū caññajoro cū yaye macāājērē marī caápata, cabugoroa āna mee marī átiya.

16

La colecta para los hermanos

¹ Apeyera, marī yarā, marīrē bairo Jesucristo mena catūgoñatutuari majārē mujāā cadinero neñobojapeere mujāā yu quetibujupa: Bairi Galacia yepa macāāna ñubueri majā poari dinero neñorā na caátipeere yu caátiroticūrīcārōrē bairo mujāā cūā mujāā ápa. ² Yerijārīcā r̄m̄u caāno mujāā mena macāāna jīcāū jeto cū jericawoáto, cū cawapataátajere ĩñacōññarī yua. Bairo cū dinerore jericawori bero, cū qūēnocū yucoteáto. Bairo mujāā caátimasīata, yu p̄ame etari, dinerore mujāā neñorotiricaro mano caroaro yu jemasibujion. ³ Bairo yu p̄ame mujāā t̄p̄u etau, Jerusalēp̄u tie mujāā caneñoataje dinerore na yu jeárotigū mujāā cabeseatana, mujāā cajogarārē yua. Na p̄ame marī yarā catūgousari majārē tie dinerore na jeábojagarāma. Bairi cartaari cūārē na mena yu woajogu marī yarārē. ⁴ Yu cūā Jerusalēp̄u yu caápée cañuata, na mena jīcārō jāā ágarā.

Planes de viaje de Pablo

⁵ Yu caátī yutea caāno Macedonia yepa macāānarē na ñiña netōájūgogu. Bairo top̄u etari bero netōác̄p̄u roque, mujāā Corinto macāānarē ñiñau etagu. ⁶ Bairo mujāā t̄ure etari yoaro jīcā yutea ũno yu ānibujion. O ape watoa yu cabaiata, mujāā t̄p̄u puere yu netōōbujion. Bairo yu cabaiata, mujāā p̄ame noo mujāā cajuatie mena yure mujāā juátijogarā, cabero noo yu caátóp̄u tunu yu caátó yua. ⁷ Bairna, yoaro mee mujāārē ĩñanetōrīqūē jeto yu átigaetiya. Yoaro jīcā yutea cārō mujāā mena yu tuagatūgoñaña, marī Quetiupau cū cabooata. ⁸ Mai, Efeso macāp̄u yu tuacōāgu Pentecostés bose r̄m̄u caetaparo jūgoye. ⁹ Bairo ti r̄m̄u caetaparo jūgoye marī Quetiupau yaye quetire caroaro majū camasārē yu caquetibujumasīpee nigaro ti yuteare. Yu paarique yasietigaro. Capāārā niñama atopure marī Quetiupau yayer batioro catūgousagarā. Bairo na cabaimiatacūārē, capāārā niñama aperā, yu pesuare bairo caāna, yu caquetibujarijere caboena cūā.

¹⁰ Apeyera, mujāā t̄p̄u Timoteo cū caetaata, caroaro mujāā mena cū tūgoñā useanio joroque ĩrā, caroaro jāññur̄p̄u cū mujāā bocáwa. Cū cūā yurea bairo marī Quetiupau yaye macāājērē paanucūñami. ¹¹ Bairi ni jīcāū ũcū mujāā mena macāācū cū boeticōā cū baieticōāto. Atore bairo p̄ame cū mujāā ápa: Caroaro useanirīqūē mena yerijōrōā cū juátinemo joya, noo cū caátóp̄u cū caátóre. Bairo mujāā caátó, yure ĩñau átigumi atopure yua. Yu p̄ame cūrē cū coteācū yu átiya aperā marī yarā catūgousari majā mena.

¹² Apei, marĩ yu Apolos puamerã butioro marĩ yarã mena mujããrẽ cū ñiñañesẽã rotijomiwã. Bairo yu caárotimiatacũãrẽ, ãmeacã majũrã mujãã ture ágaetiya. Baiɓa, ape watoa cū caágari rãmu yoaro meea mujãã tɓɓu atígumi.

Saludos finales

¹³ Baiɓi yu yarã, caroaro tũgoña masacatiri ãña. Caroaro jĩcãrõ tũni tocãnacã rãmu Jesucristo mena tũgoñatutuacõã ninucũña. Yeri tutuarique mena tocãnacã rãmu caroa wãme jeto áticõã ninucũña. ¹⁴ Bairo nipetirije mujãã caátinucũrĩjẽrẽ mujãã caápata, caroaro ãmeo mairĩqũẽ mena átĩninucũña.

¹⁵ Yu yarã, merẽ mujãã masiña Estéfanos ya poa, Acaya yepa macããna cajũgoye tũgousajũgowã Jesucristo yaye quetire. Na puame ãmerẽ marĩrẽ bairo catũgousarã marĩ yarãrẽ na juátinemo ãninucũñama. ¹⁶ Baiɓi mujãã cũã na ùna na carotirore bairo caroaro átĩña. O aperã to caãna, jãã capaarore bairo caãna, cajũátinucũrã na caĩrõrẽ bairo jĩcãrõ tũni mujãã caáto yu boyo.

¹⁷ Marĩ yarã Estéfanos, Fortunato, apei Acaico yu tɓɓu na caetaro ñnarĩ na mena yu useaniña, mujãã puame yu mena mujãã caãmerĩmiatacũãrẽ. ¹⁸ Na puame mujãã yure yeri ñuo joroque mujãã caátinucũrõrẽã bairo na cũã yu tũgoña useanio joroque yu átiyama, yu tɓɓu etari yua. Na ùna camasã tore bairo caátinucũrãrẽ caroaro na caĩroanucũparã mujãã ãniña.

¹⁹ Ñubueri majã poari Asia yepa macããna mujããrẽ ñurotijoyama. Aquila, cū ñmo Prisca baiɓi aperã cū ya wiipɓ cañubuenẽñanucũrã cũã marĩ Quetiupɓ mena butioro mujãã ñurotijoyama. ²⁰ Ato macããna marĩ yarã ñubueri majã cũã nipetiro mujãã ñurotijoyama. Baiɓi mujãã cũã mujãã mena macããnarẽ caroaro ñcũbũgorique mena ãmeo bocãri tocãnacãũɓna ãmeo jẽninucũña.

²¹ Yu, Pablo, yu majũɓna atie catũsarijere mujãã yu ñuroti woatujoya.

²² Baiɓi ni ùcũ Jesucristore camaiecũ cū caãmata, roro popiye Dios cū caátipɓ cū tuacõãto. ¡Marĩ Quetiupɓ, tãmurĩ cū apáro!

²³ Marĩ Quetiupɓ Jesucristo nipetiro mujããrẽ caroare cū jonemoáto.

²⁴ Nipetiro mujãã Jesucristo yarã mujãã cũã mujãã caãno jũgori butioro mujãã yu maiña.

Tocãrõã ñiña atie queti yu sawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a los CORINTIOS

Saludo

¹ Yá, Pablo cawámecucú, Dios yáre cū caboro jūgori Jesucristo yaú apóstol cū caquetibujurotijoú majū yá ániña. Bairi marí yaú, Timoteo mena mujáá ñubueri majá Dios ya poa macáña Corinto macá macáñanarē mujáá woajoú yá átiya. Tunu bairoa aperá Dios ya poa macáña Acaya yepa nipetiropú macáña cūārē woajoú yá átiya. ² Bairi tunu marí Pacú Dios, marí Quetiupau Jesucristo mena caroare mujáá na jonemoáto. Caroaro yerijōrō ánimasĩrĩqūē cūārē mujáá na jonemoáto.

Sufrimientos de Pablo

³ Diore cū marí basapeoto, marí Quetiupau Jesucristo Pacú majūrē. Cūā, marí Pacú marĩrē caññamai majū niñami. Cū, Dios púame tocānacānia roro popiye marí catūgoñayapapuarō, marí yeri ñuo joroque caátinucūñ niñami. ⁴ Cū púame nipetiro roro popiye marí catāmuonucūrō, marí juátinemonucūñami. Bairo marí cū caátire masĩrĩ, marí cūā roro popiye cabairārē na marí juátinemonomasĩgarā. Marĩrē cū cajuátinemonomasĩrō jĩcārō tūnia marí cūā aperārē na marí juátinemonogarā. ⁵ Jesucristo yarā ániĩrĩ popiye cū cabairicareora bairo popiye marí bainucūña. Bairo nocārō popiye marí catāmuorō cārōā marí catūgoñatutuapee cūārē marí jonucūñami. ⁶ Bairi jāā cūā popiye jāā tāmūonucūña. Caroaro netōmasĩrĩ Jesucristo mena mujáá catūgoñatutuapeere borā, jāā púame roro popiye jāā tāmūonucūña. Bairo popiye jāā cabaimiatacūārē, jāā juátinemonucūñami Dios, jāā cūā mujáārē jāā cajuátinemonomasĩparore bairo ĩ. Bairo jāārē ĩñacōrĩ yua, mujáá púame tūgoñaenarē bairo tutuaro mena mujáá nucānetōmasĩcōāgarā popiye jāārēā bairo mujáá catāmuonucūrĩjērē yua. ⁷ Bairi mujáá mena caroaro cariape jāā tūgoñatutuacōāña. Cariape merē jāā tūgoñamasĩña: Mujáá cūā jāārēā bairo popiye peeto ũno cabairā ániĩrĩ, jāārēā bairo caroaro tūgoñatutuarique cūārē cacūgoparā majū mujáá ániña Dios cū cajoriye majūrē yua.

⁸ Yá yarā, nocārō popiye Asia yepapú ána, jāā catāmuorĩqūērē mujáārē jāā quetibujunemoña tunu. Nocārō popiye netōōrō majū catāmuorā ániĩrĩ, merē jāā nucājĩtieticoabujioúwú. Cayasicoaparārē bairo jāā tūgoñawū, ti yepapú ána. ⁹ Capajĩāecoyasirārē bairo majū jāā tūgoñawū. Bairi, “Marí majū rupau mena marí catūgoñarō jūgori marí netōmasĩēna,” ĩ tūgoñamasĩrĩ yua, Dios mena jeto jāā tūgoñatutuajūgowú. Cū roque camasā cariacono na cañnimitacūārē, tunu na catinemo joroque caácú cū caānoi, cū mena jeto cariape jāā tūgoñatutuajūgowú. ¹⁰ Dios púame roque roro jāā catāmuorĩjērē jāā netōōwĩ. Bairi cū púame nocārō roro jāā cayasibujiopeere jāā netōōgumĩ. Caroaro cariape jāā tūgoñatutuacōāña jāārē Dios cū canetōōcōānipere. ¹¹ Tore bairo roro jāā catāmuorĩjērē jāā netōōcōā nigumĩ, Diopure jāā mujáá cajĩnibojaa. Bairi marí nipetiropua jĩcārō Diore cū marí basapeogarā, nocārō caroaro jāā cū caátibojarijere ĩñarĩ. Capāārā aperā cūā tore bairo cū basapeogarāma.

Por qué no fue Pablo a Corinto

¹² Bairāpua, jĩcā wāme jūgori jāā useaniña: Jāā catūgoñaata, caroaro jĩcārō tūni ati umurecōopure jāā átiāniña. Mujáá watoapure ána, tore bairo majū jāā átiāninucūwū. Tere tūgoñarĩ jāā useaninucūña. Tore bairo jāā caátianie

puame jãã majũ jãã camasĩrĩjẽ jũgori mee, Dios caũu ãnirĩ tore bairo jãã átiñinimasĩo joroque átiyami. ¹³ Jãã cartaaripure ricaati wãme bueri mujãã tũgomawijiao joroque jãã woajoetinucũña. Bairi cariape jĩcãrõ tũni mujãã catũgomasiĩrõ yu boya jãã caãtiñinucũrĩjẽrẽ. ¹⁴ Merẽ bairãpua peeto mujãã tũgomasiĩña jãã caãtiñinucũrĩjẽrẽ. Nemojãñurõ mujãã camasĩnemorõ boya. Bairi marĩ Quetiupau Jesuĩ ati yeparu cũ catunuati rãmu caãno, caroaro jĩcãrõ tũni jããrẽ masĩpetiri bero jãã mena mujãã useanigarã. Jãã cãã mujãã mena caroaro jĩcãrõ tũni jãã useanigarã, mujãã caãtiñanjẽ cããrẽ ñnarĩ yua.

¹⁵ Tore bairo mai tiere masĩtũgoñarĩ, caãnijũgoro mujããrẽ ñiñau ágatũgoñamiwũ. Tore bairo mujããrẽ yu caĩñauápata, pũgani cãrõ mujããrẽ ñiñañesẽãnemobujioũ. ¹⁶ Mai, caãnijũgoro, Macedonia yeparu ácu, mujãã ñiñanetõájũgoga tũgoñamiwũ. Tore bero, topũ caatãcu tunuácu mujãã ñiñanetõ ãnemogamiwũ tunu. Bairo yu cabaiata, mujãã puame Judea yeparu yu caátõ, yu mujãã juátinemo jobujioricarã. Tore bairo yu catũgoñamiatacũãrẽ, cariape yu baimasĩepũ. ¹⁷ Bairi mujããrã, ¿yu caãtipeere caroaro cariape tũgoñacũã, tore bairo ñiñuparĩ? ¿Mujããrẽ İtu, “Yu águ,” o “Yu áperigu,” pũgani cãrõ ñinemopeocuti? Tore bairoa jĩcã riseroa İrãana, jãã ñnemopeotinucũña.

¹⁸ Dios cãã caroaro cariape masĩñami tiere. “Mujããrẽ jãã ñnarãgarã,” o “Jãã áperigarã,” jĩcã riseroa İrãana, jãã ñnemotinucũña. Tiere Dios cãã masĩñami. ¹⁹ Yu, Timoteo, bairi Silvano mena, Jesucristo Dios macũ yaye quetire jãã quetibũjunucũña. Cũ yaye queti puame cariape niña. Jĩcã riseroa ñmicũã, ricaati ñĩqũẽ mee niña. Tore a bairo jãã cãã jĩcã riseroa jãã ñũũnucũña. ²⁰ Jesucristo puame Dios cũ caĩquetibũjũgoyeticũrĩqũẽ nipetirijere caãtipeyũ majũ niñami. Bairo caãcũ cũ caãnoi, Diore cũ marĩ cabasapeoripau caãno, “Bairo to baiãto,” marĩ ñnucũña. ²¹ Cãã niñami Dios mujããrẽ, bairi jãã cããrẽ cabesericũ, Jesucristo yarã marĩ caãñimasĩparore bairo ĩ. Tunu bairoa jããrẽ cũ yaye quetire cajũgoquetibũjũparã majũ jãã cũwĩ. ²² Bairi cũ yarã cawãmecũna marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Espĩritu Santore marĩ yeripũ cũ joyupi Dios, “Nipetirije cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo átipeyocõãgumi,” marĩ caĩmasĩparore bairo ĩ.

²³ Baihua, yu caãgatũgoñarĩcãrõrẽ bairo Corinto macãpu áperiri, jĩcã riseroa ñmicũã, ricaati ĩ mee yu baiya. Mujãã, caroaro mujãã caãnipeere bori mujãã tũpũre yu ápewũ. Tiere Dios cãã cariape masĩñami. ²⁴ Bairi tutuaro mena mujãã caãtipeere mujãã átirotigarã mee, tore bairo jãã quetibũjunucũña. Merẽ bairãpua Dios mena caroaro catũgoñatutuarã mujãã ãniña. Caroaro marĩ nipetiro useanirĩqũẽ mena nemojãñurõ Diore marĩ camasĩparore bairo, mujããrẽ juátinemorã bairo jãã quetibũjua.

2

¹ Bairi yu puame tunu, “Roro na yaparua joroque na yu átibujioũ,” ĩ, mujããrẽ ñiñañesẽãnemou ápewũ. “Atopua yu tuacõãgu mai,” ñi tũgoñawũ.

² Bairi mujãã yaparua joroque mujãã yu caĩñarĩjẽ jũgori yu caápata, ¿noa mena yu tũgoña useanibujiocati? Mujãã roque yu tũgoña useanio joroque caãna majũ mujãã ãniña. Bairi roro mujãã yaparua joroque yu átinemogaepũ.

³ Bairi merẽ mujããrẽ cajũgoye jĩcã carta mujãã yu woquetibũjũ jũgoyetijowũ. Mujãã tũpũ yu caãno, yu yaparua joroque mujãã caãperiparore bairo ĩ, yu woquetibũjũ jũgoyetijowũ. Yu useanio joroque mujãã caãto bootũgoñarĩ tore bairo yu ápu. Bairi cariapea yu masĩña mujãã mena yu causeaninucũrĩjẽrẽ. Jĩcãrõrẽã bairo nicõãña. ⁴ Baihua mujããrẽ yu cawoajori rãmu caãno yu

caïwoajopeere tũgoñarĩ roro majũ yapapuari yu otinucũwã. Bairo cabaimi-atacũarẽ, mujãã tũgoña yapapua o joroque ĩ mee, mujãarẽ yu woaque-
tibũjowu. Mujãarẽ nocãrõ yu caĩnamairĩjẽrẽ na masiãto ĩ roque, tore bairo
mujãã yu quetibũju woajowu.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

⁵ Bairi ni ũcũ yũre yu yapapua o joroque caácsu pũame, yu jeto meerẽ tore
bairo ácsu. Bairu mujãã cãarẽ peeto ũno mujãã yapapua o joroque ásupi.
Netõncãrõ majũ ĩgaesu “peeto ũno” mujãarẽ ñi quetibũjuya. ⁶ Tore bairo roro
marĩ baio joroque caácsure tutuaro merẽ capããrãru mujãã mena macããna
mena cãrẽ mujãã cabeyorique merẽ ñujãñuã. Tunu mujãã caátinomepee
maniã. ⁷ Bairi yua, ámerẽ cãrẽ roro cũ mujãã caátajere masiritiri cũ mujãã
cajuãto ñuã. Roro netõrõ yapapuari cũ ánimasiẽtĩõ joroque ápericõãña.
⁸ Bairi tunu mujããrẽ ñinemoña: Caãnijũgoro cãrẽ mujãã camairĩcãrõrẽ
bairoa áme cãarẽ cũ mainemoña. ⁹ Bairi cajũgoyeru ati wãme yu caque-
tibũjuriere mujãã yu quetibũju woajũgowu. Cariapea, “Yu caátitirijere na
átimasĩgamiñati,” ĩ masĩgu, tiere mujãã yu woatujowu. ¹⁰ Ni ũcãrẽ roro mujãã
caátajere mujãã camasiritibojaata, yu cãã tiere cũ yu masiritibojagu. Bairi
roro cũ caátaje caãmata, cũ yu masiryobojagu, nocãrõ mujããrẽ camai ãnirĩ
Cristo cũ caĩñajoro yua. ¹¹ Bairo marĩ caãmeo átimasĩata, wãtĩ pũame marĩ
rocatu masiẽtĩgumi. Bairãru roro camasãrẽ cũ caátitomasĩnucũĩjẽrẽ caroaro
majũ merẽ marĩ masiãñuã.

Intranquilidad de Pablo en Troas

¹² Troas macãru Cristo yaye quetire yu caquetibũjuetaro, to macããna
capããrã marĩ Quetiupau yaye quetire tũgogamiwã. ¹³ Bairo na
catũgogamiatacãarẽ, yu pũame caroaro yerijõrõ yu ánimasiẽpũ marĩ yau
Titore yu cabocãetaeto jũgori yua. Bairi to macããnarẽ átãje uwiri bero, ato
Macedoniaru yu atĩcoaru yua.

Victoriosos en Cristo

¹⁴ Jicãũ pajĩarĩ majã quetiupau cũ capajĩãtunuetari bose rãmu caetaro,
cũ ũmũarẽ cũ capũnaa nũcãrotĩrore bairo marĩ cũ canetõrĩcãrã cãarẽ Jesu-
cristo mena marĩ neñarotiyami Dios. Tunu bairoa cajutiñurĩjẽ werea ũnie
na cabusemũgõjoro nipetiropu cabusejesapeticoatore bairo nipetiropuere cũ
yaye quetire quetibũjubatou átiyami Dios marĩ caquetibũjunetõrĩjẽ jũgori.
Tiere tũgoñarĩ, “Dios, jãã mena mu ñujãñuã,” jãã ĩnucũña. ¹⁵ Bairi marĩ
Jesucristo yarã ãna, Dios pũame cũ useanio joroque ána, marĩ átiya. Werea in-
cienso cajutiñurĩjẽrẽ Jesucristo cũ pacure cũ cabusemũgõ jorijere bairo caãna
marĩ ãniã. Bairo caroaro cariape marĩ yeri marĩ caãninucũĩjẽrẽ nipetiro
camasã ĩñajesa peticoanucũñama. Bairi canetõparã, cayasiparã cãã nipetiro
jicãrõã ĩñajesa peticoanucũñama caroaro marĩ yeri mena marĩ caátĩnierẽ.
¹⁶ Cayasiparã pũamerã, marĩ pũame carorije capũnirĩjẽ cabusejorore bairo
na marĩ ãniã. Marĩ ũna cũ yaye quetire catũgõusarã cũ canetõparã pũamerã,
marĩ pũame caroa cajutiñurĩjẽ cabusejorore bairo na marĩ ãniã. Bairi ni
jicãũ ũcũ cũ majũã cũ camasiĩrĩjẽ mena Dios yayerẽ quetibũju masiẽcsũmi. Dios
cũ camasiõrĩjẽ jũgori roque quetibũju masiñami. ¹⁷ Bairãru capããrã aperã
Dios yaye quetire quetibũjuganucũñama, tie mena paio wapatarã. Jãã
pũamea narẽ bairo jãã áperinucũña. Jesucristo yarã, Dios cũ cajoricãrã ãnirĩ,
cũ caĩñajoro caroaro cariape nũcãbũgorique mena jãã quetibũjunucũña.

3

El mensaje del nuevo pacto

¹ Mujãärê tunu atore bairo jãã caquetibujũata, “Jãã majũã jãã caátiere ñnarĩ, jãã mujãã cabasapeopee boya,” ñrã mee jãã ñña. Tunu bairoa mujãã pũame jãärê masĩmirãcãã, “¿Tie na cabuerije ñujãñuña,” aperã mujãã na caĩwoabojajũgoyetirica pũrõrê mujãã bootũgoñãñati? ¿O ti pũrõ ñnorê mujãärê jãã cajëninucũrõrê mujãã boyati? Tore bairo jëninucũñama aperã mujããtu caquetibujũñesëãrĩ majã. ² Mujãã pũame roque ti pũrõ ñnorê bairo caãna majũ mujãã ñniña. Bairi noa ñna camasã, mujãärê jãã caquetibujũrije jũgori mujãã yeripũ tũgoñawasoari caroaro cariape mujãã caátianierê ñnarĩ, “Pablo-jãã na cabuerije ñujãñuña,” na caĩpee niña. ³ Bairo jãã caquetibujũro jũgori Jesucristo pũame mujãã yeri wasoao joroque mujãã ásupi. Camasã apeye ñnie buipũ na cawoaturo ñnorê bairo jũgori mee, Espĩritu Santo cacati majũ cũ camasĩrĩjê jũgori mujãã yeri wasoao joroque mujãã ásupi. Apeye ùtã ñnie bui mee, camasã cũ yarã yeripũre woatuare bairo mujãã wasoayupi.

⁴ Bairi Dios mena jãã catũgoñatutuarije jũgori tore bairo cariape mujãärê jãã ñmasiña, Jesucristo yarã ñnirĩ. ⁵ Jãã majũ jãã camasĩrĩjê jũgori mee, Dios jãärê cũ camasĩõjorije jũgori roque tore bairo caroaro jãã átianajê cutimasĩña. ⁶ Dios pũame roque masĩrĩqũerê jowĩ, camasãrê cawãma wãme cũ caátibojacũrĩqũerê jãã caquetibujũmasĩparore bairo ñ. Cũ caátibojacũrĩqũê pũame bui macããjê paperapũ woaturiquere bairo mee niña. Espĩritu Santo jũgori marĩ pũeparũ yeri tũgoñawasoarique majũ niña. Moisés ñnacũ cũ caroticũrĩqũerê na cawoatucũrĩqũê ñnie marĩ yasio joroque caátipee majũ niña. Espĩritu Santo, Dios Yeri pũame roque marĩ caáticõã ninucũõ joroque caãcũ majũ niñami.

⁷⁻⁸ Tie roticũrĩqũê átããpũ Dios cũ cawoaturique pũame nocãrõ tutuaro caasiyabatorije mena etajũgoyupa. Bairi israelita majã pũame tie Moisés ñnacũ cũ caneatõ, cũ riapere peeto ñno cũärê ññacãnamu masĩësupa. Bairo tutuaro mena caasiyabatomiatacũärê, jĩcã rũmũ caãno, caasiyabatorije capetipee ññupã. Bairo tie Moisés ñnacũ cũ caroticũrĩqũê camasã na yasio joroque caátipee pũame caasiyarije mena caetarique caãmata, jnocãrõ tutuaro netõrõ to etaetibujocuti camasãrê cawãma wãme Dios cũ caátibojacũrĩqũê! Espĩritu Santo marĩ yeripũ cũ caãnie pũame roque netõjãñurõ caroa niña. ⁹ Bairo ñũ niña: Jĩcã wãme roticũrĩqũê caasiyarije mena caetarique caãmata, jnocãrõ tutuaro netõrõ to etaetibujocuti Dios yaye queti, camasãrê, “Carorije wapa mánarê bairo mujãã ñiñaña,” cũ cãrĩqũê queti pũame! ¹⁰ Bairi Jesucristo yaye cawãma queti mena cajũgoyepũ Moisés ñnacũ cũ caroticũrĩqũerê marĩ caĩñacõñaata, caãnimajũrĩjêrê bairo mee tuacõãña yua. Bairi Jesucristo yaye queti pũame ñnetõmajũcõãña. ¹¹ Tore bairo caasiyabatorije capetipee yoaro jãñurõ caãnajê caãmata, nemojãñurõ caroa majũ niña capetietie Jesucristo yaye queti pũame roque.

¹² “Di rũmũ ñno Jesucristo yaye queti capetietie niña,” ñ tũgoñarĩ, uwiricarõ mano camasãrê tie na jãã quetibujũnucũña. ¹³ Moisés ñnacũ cũ caátatore bairo jãã, jãã áperinucũña. Cũ ñnacũ pũame, “Israelita majã yũ riapê caasiyarije capetiro ññarema,” ñ, cũ riapere juti asero mena bajatonucũñañupã. Cũ ñnacũrê bairo yasiori jãã quetibujũnetinucũña camasãrê. ¹⁴ Bairãpũ, ti yutea macããna israelita majã tie tũgopuoesupa. Ñme cũärê torea bairo na pãrãmerã cũã tũgopuoeninucũñama Dios na cũ caquetibujũgamĩrĩjêrê. Na camasĩpeere juti asero caẽñotatore bairo na eñnotatonucũña. Bairo ñnimirãcãã, Jesucristo mena na catũgoñatutuata roque, tie Dios yaye caroa

quetire tūgomasiĵātigarāma. ¹⁵ Āmepū cūārē Moisés ānacū cū cawoaturica tutirire buerā, tūgopuoĵātietinucūñama. Caroaro na catūgomasiĵuiopeere mai, juti aserore bairo na ēñotacōā ninucūña na catūgoñarĵēpure. ¹⁶ Bairo cabaimiatacūārē, ni ĵicāñ ūcū roro cū caātinucūrĵērē pitiri Dios pūamerē cū catūgousajūgoata, jutirore bairo caēñotarĵe peticoagaro yua. Bairo cabairo, caroaro tūgomasiĵogogūmi yua Dios yaye quetire. ¹⁷ Marĵ Quetiupau cū caātie, baiři Espĵritu Santo cū caātie cūā ĵicārōrēā bairo niña. Baiři noo ūno Espĵritu Santo cū caāmata, ñe ūnie mano caroaro carĵape ātiānimasĵñama camasā. ¹⁸ Bairo cabairo ĵūgori yua marĵ nipetiro Jesucristo yarā caāna pūame juti asero ūno mena cabūgatoecorārē bairo mee marĵ āniña. Dios yaye quetire caroaro carĵape merē marĵ masĵña. Tunu bairoa ēñoorōrē muiᵑ cū caasirocaturore bairo marĵ cūā caroaro marĵ caātiānie, marĵ Quetiupau yaye nocārō caroa macāñĵērē marĵ āti ĵñonucūña camasārē. Marĵ Quetiupau, cū Yeri Espĵritu Santo ĵūgori marĵ wasoanutuao joroque marĵ ātinucūñami marĵ yeri marĵ catūgoñarĵērē. Bairo cū caāto ĵūgori yua, tocānacā rūmua nemoĵāñurō cūrē bairo caāñajēcuna marĵ āninemonutuanucūña.

4

¹ Dios pūame ĵāārē caĵñamai ānirĵ cū yaye caroa quetire ĵāā quetibūĵnetōrotĵowĵ camasārē. Bairo cū caātirotiricarā ānirĵ ĵāā pūame tiere paajūtiricarō mano caroaro ĵāā quetibūĵnucūña. ² Baiři tunu cañuena yasioroᵑ rorĵe na caātie ūnie caboborĵere ĵāā boetinucūña. Ītorique mena Dios yaye quetire ĵāā quetibūĵnetinucūña. Diore caĵñapeocorā ānirĵ tie queti cūārē wasoaricaro mano caroaro carĵape ĵāā quetibūĵnucūña. Tore bairo carĵape macāñĵērē ĵāā caquetibūĵriĵere ĵāārē camasĵrā tiere caroaro masĵcōāñama. ³ ¿Baiři ĵāā caquetibūĵriĵere noa na tūgopuoetinucūñati? Cayasĵparā ĵeto tiere tūgopuoetinucūñama Jesucristo camasārē cū canetōrĵĵē quetire. ⁴ Carĵape na catūgogaetie bui, ati yepa macāācū quetiupau wātĵ pūame caroaro na catūgomasiĵuiopeere catūgomasiēnarē bairo na ātiēñotayami. Baiři caĵñapāmasĵēna muiᵑ cū caasibatorĵere na caĵñacānamumasĵētĵnucūrōrēā bairo na cūā Jesucristo yaye nocārō caroa quetire di rūmū ūno tūgomasiētĵnucūñama. Nocārō caroú, Dios catutuau cū caāñajē cūtiere bairo caāñajēcucu yaye quetire na tūgomasiētō joroque ātinucūñami wātĵ. ⁵ ĵāā pūame, ĵāā majūā ĵāā caātiere na ĵroāto ĵrā mee, majāārē ĵāā quetibūĵnetōnucūña. Jesucristo marĵ Quetiupau ĵicāūā cū caānierē quetibūĵarā ĵāā ātinucūña. Baiři ĵāā pūame majāārē capaabojarā, cajuāti majārē bairo ĵāā āninucūña, Jesucristore ĵāā caĵñamairĵĵē ĵūgori yua. ⁶ Dios pūame cawāmapaure ati yepa naitĵārō caānimirĵcārōrē to busuo joroque āsupi. Cūā ññami āme cūārē marĵ yeri canaitĵārōᵑ caānierē bairo marĵ caāñajē cūtiere cabusoroᵑ to ānio joroque caācu majū. Tore bairo ātinucūñami Dios, cū macū Jesucristo nocārō cañuū caroaro cū caātiere ĵñarĵ bero, Dios cū caāñajē cūtiere marĵ camasĵparore bairo ĵ Jesucristo ĵūgori.

El vivir por la fe

⁷ Baiři atie Dios nocārō cū catutuarĵere ĵāā camasiñucūrĵĵē pūame, cawapacūtie netōĵāñurō ĵāārē cañurĵĵē niña. Bairo tiere masĵrĵ aperā camasārē na ĵāā quetibūĵnetōnucūña. Bairo caquetibūĵarā nimirācūā, ati rupau pūamerā catutuauerē bairo caāna ĵāā āniña, ĵirĵu cawatĵasĵparare bairo yua. Bairo ĵāā cabaiānierē ĵñarĵ nipetiro camasā, “Na catutuarĵere ĵūgori mee, Dios cū catutuarĵere ĵūgori roque tore bairo quetibūĵ masĵñama,” ĵāā ĵ masĵnucūñama. ⁸ Ati yepapure āna, roro popiye ĵāā bainucūña. Bairo cabairā

nimirăcâă, “¿dope bairo marî bairăti?” di râmũ ũno jăă ĩ tũgoňaetinućũňa. Tunu bairoa roro popiye jăă cabairije mena tũgoňa yapapuaamirăcâă, di râmũ jăă quetibũju jănaetinućũňa. ⁹ Roro popiye jăă tămũo joroque jăă átiēpenućũňama. Bairo roro na caăna jăă caăniatiatacũărē, Dios pũame di râmũ ũno jăă aweyoetinućũňami. Jăărē capajăămasıră nimirăcâă, jăă yeri pũamerē dope átiyasiomasĭtĭňnama. ¹⁰ Bairi noo jăă caănućũrĭpaũ cārō jăă cũă Jesucristo roro na cũ caátieogaricarorea bairo roro cayasicoaparărē jăă ānicotenućũňa jăă wapana jũgori. Bairo Jesucristo cũ cabairiquere bairo jăă cũă roro popiye tămũomirăcũă, caroaro cũ caănjăē ćutĭe macăăjĭē cũărē jăă áti ĩňomasĭnućũňa camasărē. ¹¹ Tunu bairoa jăă nipetiro, tocănacă râmũa capajăăecoparărē bairo jeto jăă āninućũňa, Jesucristo yară ānirĭ. Bairo cabairă nimirăcâă, caroaro Jesucristo cũ catuarijere camasărē caáti ĩňopară jăă āniňa ati rupaũ cayasĭpa rupaũ mena. ¹² Tore bairo jăă pũame Jesucristo yaye quetire quetibũjură, roro jăă tămũonućũňa. Bairo jăă cabaimiatacũărē, jăă caquetibũjurije jũgori mũjăă pũame yeri capetietiere cacũgopară majũ mũjăă āniňa.

¹³ Bairo Dios jăărē cũ cacotemasĭnućũrĭjĭrē tũgoňatutuari uwiricarō mano jăă quetibũjũnućũňa cũ yaye quetire. Torea bairo ĩ woatuyupa Dios ya tutĭpũ cũărē: “Dios mena tũgoňatutuari cũ yaye quetire uwiricarō mano camasărē na yũ quetibũjũnućũňa,” ĩ woatuyupi. ¹⁴ Bairi carĭape merē marĭ masĭňa: Dios pũame, Jesucristo cũ carĭacoamiatacũărē cũ catĭtũno joroque cũ caátatorea bairo jăă cũărē jăă catiogũmi. Bairo jăă catiori bero mũjăă ĩcārōă marĭ neăgũmi cũ caăno ũmũrecōorpũ yua. ¹⁵ Nipetiro popiye jăă catămũoĭjĭē bainućũňa, caroaro mũjăă canetōmasĭpeere ĩrō. Bairo mũjăă mena macăăna aperă nemojăňurō Cristore catũgousară na caăninemoata, nemojăňurō Dios cũărē cũ na cabasapeopee cũă nigaro, nocărē marĭ mena saňũũ cũ caăno jũgori.

¹⁶ Bairi popiye baimirăcũă, jăă pũame cayerituaenarē bairo jăă tũgoňa yapapuaetinućũňa. Ati rupaũ mena tocănacă râmũa cabũcũa jũgoyecũna nimirăcũă, jăă yeri jăă catũgoňarĭjĭē pũame nemojăňurō jōpũame cawăma yeri majũ cacũgoră jăă ānjũgoyecũtinućũňa. ¹⁷ Bairorpũa atie, ati yeparũ āna roro popiye jăă catămũonućũrĭjĭē capetĭpee niňa. Bairi ũe mee niňa jăărē. Bairo popiye baimirăcũă, cabero netōjăňurō caroa capetĭtĭpeere cacũgopară majũ jăă āniňa. ¹⁸ Bairo cabairo jũgori bũtĭoro majũ ati yepa macăăjĭē caănierē jăă ĩroetinućũňa. Bairi āme marĭ caňăetinućũrĭjĭē ũmũrecōo macăăjĭē Dios marĭ cũ sajoree pũamerē jăă ĩroanućũňa. Ati yepa macăăjĭē capetĭpee majũ niňa. ũmũrecōorpũ macăăjĭē roque tocănacă râmũa caănicōāninućũpeē majũ niňa.

5

¹ Bairi marĭ rupaũ pũame ati yepa macăă wiire bairo niňa. Ti wii aboarorea bairo caboara rupaũ majũ niňa. Bairo marĭ rupaũ caboamiatacũărē, Dios pũame roque caroa rupaũ majũ marĭ qũēnopũmi ũmũrecōorpũ. Ti rupaũ pũame di râmũ ũno caboaeĭ rupaũ, capetĭeti rupaũ majũ nigaro. Camasă na caáta rupaũ mee nigaro. Tĭere merē caroaro marĭ masĭcōăňa. ² Bairi marĭ pũame ati rupaũ mena āna, marĭ jũtinućũňa. ¡Tame! Merē āmea ũmũrecōo macăă rupaũ marĭ ya rupaũ caănipa rupaũrpũ roquere marĭ ānicōăgamiňa. ³ Ti rupaũ cawăma rupaũ cũgo wasoari cawăma jutĭi cajăňawasoarărē bairo marĭ ānigară. Bairi carupaũ mánarē bairo marĭ āmerĭgară yua ũmũrecōorpũre. ⁴ Bairi ati yeparũ āna mai, marĭ yeri ĩnjăňućũňa, roro sayapapuanućũră ānirĭ. Marĭ pũame marĭ rupaũre cajutiwe ecorărē bairo marĭ ānigaeĭtiya. Torea bairo Dios marĭrē cawăma rupaũ cũ cajăăwasoaro

roquere marĩ boya. Bairo Dios marĩ cū caáto ati rupau cayasimiatacūārē, cawāma rupau p̄ame añijūgogaro yua. ⁵ Dios p̄ame roque tore bairo marĩ cabaimasĩpeere marĩ q̄ūenyobojau átiyami um̄recóop̄re. Cūā, marĩ jowĩ cū Yeri Esp̄ritu Santo cūārē, cawāma rupau mena marĩ cacaticōānipeere marĩ cacāgomasĩparore bairo ĩ yua.

⁶ Bairo marĩ p̄ame Dios mena marĩ t̄agoñatutuacōāniña. Ati rupau marĩ cañijūgori rupau mena āna, marĩ Quetiupau t̄p̄u caāmerārē bairo caāna marĩ āniña. ⁷ Āmerē mai, cū marĩ ĩñaetinucūña. Bairo cūrē caĩñaena nimirācūā, cū mena marĩ t̄agoñatutuacōāña. ⁸ Ati rupau marĩ pitigac̄p̄u, jicoquei marĩ Quetiupau t̄p̄u marĩ caānĩparore bairo ĩrā. ⁹ Bairo tocānacāni jāñurĩp̄ua marĩ Quetiupau marĩrē cū caĩñaseanipeere marĩ bonucūña. Tore bairo marĩ boya, ati rupau marĩ cacāgori r̄m̄u caāno, o cūtu um̄recóop̄u marĩ caāmatacūārē yua. ¹⁰ Marĩ nipetiro Jesucristo cū caĩñabeseri r̄m̄u caāno, ati yepap̄u āna tocānacā wāme marĩ caátajere, cūrē caĩñabese ecomparā majū marĩ āniña. Ti r̄m̄u caāno ati rupau mena āna, caroa wāme, o rori wāme marĩ caáta wāme cārō ĩñacōñarĩ, tie wapa marĩ wapa jogumi.

El mensaje de la paz

¹¹ Bairo, “Marĩ Quetiupau nipetiro camasā cū na canucūbugoro boya,” ĩ t̄agoñarĩ, camasārē Cristo yaye quetire na masĩō joroque jāā átijātiganucūña. Tore bairo caroaro cariape jāā cat̄agoñanucūñjērē Dios cūā masicōāñami. Bairo mujāā cūā tiere mujāā camasārō ñuña. ¹² Mujāārē tunu atore bairo jāā caquetibuj̄uata, “Jāā majūā jāā caátiere ĩñarĩ mujāā cabasapeope boya,” ĩrārē bairo mee jāā ĩña. Bairo p̄ame mujāā caátore borā jāā ĩña: Jāā caátianierē caroaro masicōñarĩ, “Cariape quetibuj̄uyama Pabljōāā,” aperā ricaati caquetibuj̄urārē na mujāā caĩquetibuj̄umasĩpee ũnierē borā jāā ĩña. Tore bairo átimasĩt̄imirā, ricaati caquetibuj̄urā p̄ame, “Cañurā niñama,” ĩnucūñama, camasārē na rupau bui macāājē jetro caĩñarā nimirācūā. Camasā na yeri na cat̄agoñarĩjēpure masĩt̄imirācūā, tore bairo ĩ busunucūñama. ¹³ Na ũna jāārē, “Mecūrā baiyama,” jāā na caĩmiatacūārē, jāā p̄ame Dios yaye macāājērē āna jāā átija. Ape watoara caroaro cariape jāā caátiere mujāā caĩñaata, caroaro mujāā caátianimasĩpeere āna jāā átinucūña. ¹⁴ Jesucristo butioro marĩrē cū camairjērē t̄agoñarĩ popiye baimirācūā, cū caborore bairo jāā átianajē c̄tinucūña. Jesucristo jicāñā marĩ nipetiro popiye marĩ cabaibuj̄oriquere marĩ riabojayupi. Bairo cū mena cariaricarārē bairo marĩ tuaya. Bairo cū cariabojariquere cariape jāā camasĩjūgoricap̄aup̄ina yua, tocānacā r̄m̄ua cū carotirore bairo jeto jāā átinucūña. ¹⁵ Marĩ carorije wapare netōgu, marĩ riabojayupi Jesús. Bairo tiere t̄agoñarĩ marĩ majūā marĩ cabooro caāperiparā marĩ āniña. Marĩ Quetiupau marĩ carorije wapare riabojari bero cacatunuricū cū carotirore bairo jeto caátiparā marĩ āniña.

¹⁶ Bairo jāā p̄ame ati um̄recóo macāāna, aperā camasārē bui macāājē na rupau marĩ caĩñabeserore bairo jāā áperinucūña. Mai, cajūgoyep̄re torea bairo yu t̄agoñarĩq̄ūē c̄timiwū. “Jesucristo, cabūgoro macāācū ācūmi,” ñi t̄agoñanucūmiwū yu cūā. Āmerē yua, bairo mee yu t̄agoñaña. ¹⁷ Bairo ni jicāñ ũcū Jesucristore cat̄agousajūgou ape yeri cacāgop̄u niñami. Roro cū caátinucūñjērē caátijānaric̄p̄u niñami. Bairo roro cajūgoyep̄u cū caátianajērē pitiri bero, caroa macāājē jeto caátianinucūñ majū tuayami yua. ¹⁸ Atie nipetirije Dios marĩ cū cajuatie, marĩ cū caátibojarije niña. Cū p̄ame jicā yeri p̄ñarē bairo cū mena marĩ ānio joroque marĩ ásupi Jesucristo marĩ Quetiupau jūgori. Tunu bairo nipetiro camasā cū mena jicā yeri p̄ñaacñarē

bairo na ãnio joroque ĩ, cū yaye quetire jãã quetibujunetōrotiwĩ. ¹⁹ Bairo puame ĩgu ñiña: Dios puame ati umarecōo macããna nipetirore Jesucristo mena na catãgoñatutuario jũgori cū mena jĩcã yeri pũnaacunarẽ bairo na ãnio joroque ácu baiyami. Camasã roro na caátinucũrĩjẽrẽ na netõbojagumi Dios, Jesús mena na catãgoñatutuata. Tie caroa quetire camasã na camasĩparore bairo ĩ, jãã quetibujunetōrotiwĩ. ²⁰ Bairi Jesucristo yaye quetire cabuerã, cū cacũricãrã majũ jãã ãniña. Mujããrẽ Dios cū majũã cū caátirotirijere, jãã jũgori mujããrẽ tore bairo átirotiyami: Dios mena busũquẽnoña. Cū mena jĩcã yerĩcunarẽ bairo ãnjãcusa. ²¹ Cristo carorije caápei cū caãnimiatacũãrẽ, marĩ carorije wapa cū riao joroque ásupi Dios. Bairo cū ásupi cū macũrẽ, carorije wapa mánarẽ bairo marĩ cū caĩñaparore bairo ĩ.

6

¹ Bairi yua, jãã puame Dios yaye paariquere cajuátinemorãrẽ bairo caãna ãnirĩ mujããrẽ jãã ĩña: Dios nocãrõ cañũ ãnirĩ mujãã cū cajuátianierẽ ĩñateeticõãña. ² Torea bairo ĩcũñupĩ Dios cū ya tutipũ cũãrẽ: “Yoaro mee yure mũ cajẽnirĩjẽrẽ mũ yũ tũgobojagu.

Bairo mũ tũgobojari yua, camasãrẽ yũ canetõrĩ rũmurẽ mũ yũ juátinemoũ,” ĩ quetibujũyupi cū ya tutipũre.

Bairi ãmea ãno baiya Diore marĩ catãgousamasĩpa rũmũ majũ. ĩãmea Dios marĩ carorije wapare cū canetõrĩ rũmũ majũ ãno baiya!

³ Bairi jãã puame noa ãnarẽ jĩcãni ãno roro jãã áti ĩñoetinucũña. Jãã paarique cawapa manie, cabũgoro macããjẽrẽ bairo to tuaeticõãto ĩrã, roro aperãrẽ jãã áti ĩñoetinucũña. ⁴ Bairo puame roque jãã átinucũña: Nipetiro dise ãnie jãã caátĩ wãme cãrõ Dios paabojari majã jãã caãnierẽ jãã áti ĩñoãninucũña. Popiye tãmuomirãcũã, tũgoñanenarẽ bairo tiere caroaro mena jãã nucãcõãnucũña. Tunu bairoa jããrẽ carũsarijere, jããrẽ roro na caátigarije cũãrẽ caroaro mena jãã tũgoñanetõcõãnucũña. ⁵ Tunu apeyera roro jãã na cabape eperije, roro preso jorica wiiripũ jãã na cacũeperije cũãrẽ jãã nucãnetõcõãnucũña. Jããrẽ roro átiagarã, aperã ñenarĩ na caawajatuti epenucũrĩjẽ, apeye tutuaro jãã capaanucũrĩjẽ, popiye ñamii cũãrẽ jãã cawũgoa tãmuonucũrĩjẽ, jãã caaũatãmuonucũrĩjẽ, tie nipetirijere jãã nucãnetõcõãnucũña. Tore bairo caroaro jãã canucãmasĩrĩjẽ jũgori Diore paabojari majã jãã caãnierẽ jãã ĩñonucũña. ⁶ Torea bairo caroarã jãã yeri jãã caãnajẽ cutie, cariape macããjẽ queti caroaro jãã catãgomasĩrĩjẽ cũãrẽ camasãrẽ jãã áti ĩñoãninucũña. Tunu bairoa patowãcãrĩcãrõ mano caroaro yeri jorõ caãna ãnirĩ camasãrẽ caroaro na jãã juátinemonucũña. Tunu bairo Espĩritu Santo jãã mena cū caãno jũgori caroaro cariape ĩtoricarõ mano camasãrẽ jãã camairĩjẽ jũgori nipetiro camasã masĩñama Dios yarã paabojari majã jãã caãnierẽ. ⁷ Tunu bairoa jãã caquetibujurije cariape macããjẽ quetire, Dios cū catutuarije jãã mena caãno jũgori nipetiro camasã masĩñama Dios yarã paabojari majã jãã caãnierẽ. Bairi jãã puame cariape ãnimasĩrĩ yua, wãtirẽ jãã canetõnucãpeere, o jãã camasatoye cutipee cũãrẽ jãã cũgonucũña. Tie, cariape ãnimasĩrĩquẽ puame jãã besure bairo caãnie majũ niña. Tie jũgori di rãmũ ãno jãã wapana roro jããrẽ na caátigaro jãã eñnotamasĩnucũña. ⁸ Bairi camasã puame ape rũmurẽ jãã ĩroanucũñama. Ape rãmũ caãnorẽ butiorõ jãã ĩñatenucũñama. Ape rãmũ caãno caroaro busũnucũñama jãã caátianierẽ. Ape watoare roro busũpainucũñama jãã caátianierẽ. Ape rũmurẽ caĩtopairãrẽ bairo jãã ĩñanucũñama, caroaro cariape jãã caquetibujũmiatacũãrẽ. ⁹ Tunu bairoa caroaro jããrẽ camasĩrã

nimirācūā, ape majā na camasīēna ūnarē bairo jāā īñanucūñama. Cariacoanarē bairo tūgoñamirācūā, jāā masacūti ānijūgonucūña. Apeyera popiye jāā baio joroque átimirācūā, jāā pajāreetinucūñama bairāpua. ¹⁰ Tunu bairoa yapapararē bairo baumirācūā, tocānacā rūmua jāā useanicōā ninucūña. Tunu apeyera cabopacarārē bairo nimirācūā, jāā caquetibujuriye jūgori capāārā camasārē cabopacaenarē bairo na ānio joroque na jāā átinucūña. Tunu ñe ūnie cacūgoenarē bairo baumirācūā, nipetiro jāā cūgocōāña jāārē carasarijere.

¹¹ Yū yarā Corinto macāāna, cariape ītoricarō mano jīcārō tūni jāā cabairijere mujāārē jāā quetibujuya. Jāā camasā cutiānie nipetirijere mujāā masīō joroque jāā quetibujuya. ¹² Jāā pñame mujāā mena ricaati wāme jāā tūgoñarīqūē cuperinucūña. Mujāā pñame roque jāārē roro ricaati tūgoñarīqūē ūnie mena jāā mujāā īña āninucūña mujāā yeripū mena. ¹³ Bairi mujāārē atore bairo yū ātirotiya, jīcāū capacu cū pñanaarē beyou, cū caātirotirore bairo yua: Yū mena caroaro tūgoñarīqūēcusa. Ricaati wāme yure tūgoña macāēticōāña. Yū, mujāā mena caroaro yū catūgoñauseanirōrē bairo mujāā cūā caroaro tūgoñarīqūēcusa yū menarē.

Somos templo del Dios viviente

¹⁴ Jesucristo yaye quetire catūgousaena mena ānjesoeticōāña. Dope bairo caroa, carorije mena jīcārō ānimasīētīña. Tunu bairo cabusuriye cūā busumirōcūā, canaitīārījē mena jīcārō āmerīnucūña. ¹⁵ Torea bairo Jesucristo wātī mena jīcārō tūnia na caāmeo useanipee maniña. Bairi apei Jesucristore catūgousaen cūā apei catūgousaen mena caroaro jīcārō ānimasīētīñama. ¹⁶ Tunu bairoa apeyera ñe ūnie jūgori Dios ya wii ñubuerica wii pñame aperā na jūgūēārē na cañubuerije macāājē mena jīcārō ānjesomasīētīña. Marīā, Dios, cacati majū ya wiire bairo caāna majū marī āniña. Cū majū cūā atore bairo īñupī marī mena cū caānipeere:

“ Na mena ācū, na watoarū yū āniñesēāgn ti yeparure.

Yūa, na pacū Dios majū yū ānign.

Bairi na pñame yū ya poa macāāna majū nigarāma jīcā macārē bairo yua, ’ īñupī Dios.

¹⁷ Tunu apeyera bairi atore bairo īnemoñami marī Quetiupau: ‘Carorā watoare āmerīcōāña.

Na watoare tocārōā witiweyocōāña.

Tunu bairoa carorije ūnie cañuetie cūārē peeto ūno āpericōāña.

Bairi mujāā caāto roque yua, yū yarā majū mujāā yū átign.

¹⁸ Bairo mujāā átiri, yū pñame mujāā pacū majū yū ānign.

Mujāā pñame yū pñana cañmua, carōmia cūā, yū pñana majū mujāā ānigarā yua,

ī quetibujuyami marī Quetiupau nocārō catutuañ majū yua,” ī woatuyupa Dios cū cañrīqūērē cū ya tutipū.

7

¹ Bairi yū yarā, yū camairā, atie mujāārē yū caquetibujuriye pñame tirūmūna Dios caroaro marī cū caātiga jūgoyeticūrīqūē majū niña. Tore bairo cabairo jūgori marī pñame, roro marī baio joroque caātiere caātiecoeticōā ninucūparā marī āniña. Marī yerire caroaro ūgueri manorē bairo cacūgoparā marī āniña. Marī rupau cūārē torea bairo cacūgoparā marī āniña. Diore cū tūgousari, ñe ūnie wapa mána caroarā majū cū caññajoro cañniparā marī āniña.

La conversión de los corintios

² Jãã mena asiaeticõãña. ¡Mujãã yeripũ jããrẽ bootũgoñaña! Jãã ruame noa ùna mena roro na jãã ãmerĩnucũwũ. Tunu bairoa noa ùnarẽ roro jãã áperĩnucũwũ. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcãrẽ jãã ãtoñesẽãẽpũ. ³ Atiere yũ caĩbusuata, mujããrẽ roro busupaicotei mee ñiña. Merẽ bairina mujããrẽ cajũgoyepũ ñi quetibũjũwũ: Mujãã, yũ mena jĩcã yerĩcũnarẽ bairo caãna mujãã ãniña. Catiãna, jĩcã poa marĩ ãniña. Marĩ cariaro beropũ cããrẽ, jĩcã poa marĩ ãnigarã. ⁴ Bairi caroaro cariape mena mujãã yũ quetibũjũya, mujããrẽ caroaro camasĩ ãnirĩ. Tunu bairoa caroaro mujãã caãtiãnierẽ masĩrĩ butioro majũ yũ tũgoña useaniña mujãã mena yua. Popiye yũ cabairije watoa to ãniamiatacããrẽ, yũ yeri ñiña. Bairo caroaro yeri ñurĩ yua, mujãã mena paio yũ tũgoña useaniña.

⁵ Ato Macedonia yeparũ jãã caetarico beropũna mai, di rũmũ jãã yeri jãẽtĩmajũcõãña. Popiye jãã cabainucũrĩjẽ tocãnacããpũna nicõã cotenucũña jããrẽ. Tie jũgori roro tãmuonucũrĩ yua, butioro jãã yeri uwitũgoñaĩquẽ mena jãã ãninucũwũ. ⁶ Tore bairo jãã cabaimiatacããrẽ, aperã cayapaparãrẽ na tũgoñaĩtutuawẽpũõ joroque caãcũ, Dios ruame jãã tũgoñawẽpũõ joroque jãã ámi marĩ yũ Tito cũ caetarije jũgori yua. ⁷ Bairãpũna cũ caetarije jũgori jeto meerẽ ãnarĩ, jãã yeri tũgoñawẽpũwũ. Cũ cãã caroaro mujãã caãtiãnierẽ ãnarĩ, nocãrõ mujãã mena cũ catũgoñauseanirĩjẽrẽ ãnarĩ, jãã cãã jãã yeri tũgoña useaniwũ. Bairi cũ ruame jããrẽ butioro mujãã caĩñagarije queti cããrẽ jãã quetibũjũwĩ Tito. Tunu bairoa roro popiye mujãã jũgori yũ cabairijere tũgori, butioro mujãã catũgoña yapapuarije cããrẽ jãã quetibũjũwĩ. Tie nipeĩrije quetire tũgori roque yua, nemojãñũrõ yũ tũgoña useaninucũña.

⁸ Cajũgoyepũ mujãã yũ cawoajorica carta jũgori mujãã yapapuao joroque mujãã yũ ápũ maĩ. Bairo mujãã baio joroque áticicãũ, yũ ruame ãmerẽ yũ yaparuatĩnucũña. Bairũna, cajũgoyepũ tí cartare yũ cawoaturĩ rãmurẽ butioro yũ tũgoña yapapuawũ. Bairopũna, yoarõaca mee mujãã yapapuao joroque ásupa yũ carta ruame yua. ⁹ Bairi ãmerẽ yũ tũgoña useanijãñũña. Tĩ carta mujããrẽ yapapuao joroque caãtaje meerẽ yũ useaniña bairũna. Yũ cawoajoriquere tũgori yua, mujãã carorijere yapapua tũgoñaĩrĩ, Dios ruamerẽ cũ mujãã catũgõsariquere masĩrĩ, butioro yũ useaniña. Bairo cãrẽ cũ tũgõsari yua, popiye bai yapapumirãcãã, cũ caborore bairo jeto mujãã átiãninucũña. Bairo mujãã caãtiãnierẽ ãnarĩ, “Narẽ roro marĩ ápeyupa,” jãã ã tũgoña useaninucũña yua. ¹⁰ Jĩcãũ caãmurẽ roro popiye cũ tãmũ joroque átimasĩñami Dios, roro cũ caãtinucũrĩjẽrẽ cũ capitimasĩparore bairo ã. Bairo cũ cayeri wasoata, qũĩña jesoyami Dios. Bairo roro cũ caãtiere cũ capitiro ãnarĩ yua, Dios cũ netõgũmi roro cũ cabaiubujõpeere. Yasiricaropũ áperĩgũmi. Bairi dope bairo ruame ã yapapua masĩã mano yua. Cabaimiatacããrẽ, ni ùcũ roro popiye cũ yaye wapa baiyapapuamicãã, Dios mena cũ cabũsuquẽnoeticõãta, yasicõagũmi. ¹¹ Roro popiye mujãã tãmũ joroque mujãã cũ caãtinucũrĩjẽrẽ mujãã canucãnetõcõã nucũrĩjẽrẽ ãnarĩ useaninucũñami mujãã mena Dios. ¡Popiye mujãã catũgoña yapapuaro bero ape yeri mujãã tũgoña joroque caãtaje tũgoñaĩijate! Bairi mujãã yũ caquetibũjũwoajoriquere bueri bero, tie caĩrõrẽ bairo nacũbugoriquere mena mujãã tũgoypua. Tunu bairoa yũ cããrẽ nacũbugoriquere mena caroaro yũ mujãã tũgoẽnotayupa aperã yure roro na caĩbujõpeere yua. Bairi yua roro mujãã caãtinucũrĩjẽrẽ mena tũgoña yapapuari yoaro mee tiere mujãã cũñũpã carorijere. Bairo roro mujãã caãtinucũrĩjẽrẽ mena tũgoña uwirĩ, yũ ruame mujãã mena yũ caãno mujãã bootũgoñañũpã. Bairo tũgoña uwirĩ, roro caãcũ mujãã mena macããcũ cããrẽ mujãã cabeyogaetimirĩcãrẽ yua tutuaro

mena cū mujāā beyoyupa. Tore bairo mujāā caátipetimasĩrĩjē jūgori yua, “Carorijere caboena niñama,” mujāā ĩ ĩñagarāma aperā camasā. ¹² Bairo mujāārē woajou, roro caátacure, bairi cū pacu roro caátiecoricu jeto meerē tūgoñarĩ yu woajowu. Mujāā cūārē tūgoñarĩ tore bairo yu quetibujū woajowu. Dios cū caññajoropu jāārē caroaro mujāā catūgousarijere mujāā masĩō joroque ĩ, ti cartare mujāā yu woajowu. ¹³ Atie jāārē mujāā camaitūgoñarĩjērē queti tūgori bero, jāā yeri tūgoñatutuacōāña.

Bairāpna tie jūgori jeto meerē tūgori jāā yeri tūgoñatutuaya. Tito cūā, caroaro mena cū mujāā cabocárique cū causeanirĩjērē ĩñarĩ, jāā cūā butiuro jāā yeri tūgoña useaniña. Bairi mujāā pñame Titore cū yeri ñuo joroque cū mujāā ásupa tunu. ¹⁴ Merē Tito mujāā tpu cū caápáro jūgoyepna, “Caroaro mu bocágarāma Corinto macāāna,” cū ñi quetibujū jūgoyetiwu. Bairi cū yu caĩrĩcārōrēā bairo caroaro mena cū mujāā bocáyupa Titore. Yu pñame cariape jeto tocānacānia ñi busunucūña. Di rūmu ũno mujāārē caĩtoure bairo ñietinucūña. Bairi mujāā cabairijere Titore yu caĩquetibujuricarea bairo cariape baiyupa. ¹⁵ Tunu bairoa cū pñame, cū mujāā caátajere tūgoñarĩ, mujāārē tūgoñamajāñunucūñami, nocārō nacūbugorique mena cū bocári, cū caĩrĩjērē mujāā catūgousarijere jūgori. ¹⁶ ¡Bairi caroaro mujāā caátijūgocōānipere tūgoñarĩ, butiuro majū yu useaniña!

8

Generosidad en las ofrendas

¹ Bairi āmerē apeyera, yu yarā mujāārē jāā quetibujugaya nocārō Dios cū camairĩjē jūgori ñubueri majā Macedonia macāāna caroaro na caátianierē. ² Na pñame roro popiye majū wātĩ na cū caátieco rotimiatacūārē, caroaro useanirĩqūē mena tūgousacōā ninucūñama. Tunu bairoa cabopacarā majūrē bairo nimirācūā, cabopacaenarē bairo paio jĩcārō tūni Diore na cajorijere jonucūñama. Aperārē na cacūgorije mena na juátinemonucūñama. ³ Yu cūā tore bairo na caátie ñiñanucūwū. Na cacūgoro cārō na cacūgorijere na jomasĩnucūñama aperā cabopacarārē. Ape watoara na cacūgoro netōjāñurō na jonucūñama cabopacarārē. Na caboro, na caátimasĩrō tore bairo átinucūñama aperārē. Bairi tiere yu masĩjāñuña. ⁴ Bairo caátimasĩrā ānirĩ jāā cūārē butiuro tie dinerore na cajuátie macāājērē jāā cañebojaro bomiwā. Dios ya poa macāāna Jerusalén macāānarē juátigarā, butiuro tiere jāā cañebojaro bomiwā. ⁵ Na pñame jāā catūgoñarō netōjāñurō caroaro juátinemomasĩwā. Cañijūgoro na majū yerire cū jorārē bairo caroaro marĩ Quetiupaure cū tūgousa āñupā. To bero jāā cūārē na cacūgorije mena jāā juátinemowā Dios cū caátitirore bairo caroaro jĩcārō tūni yua. ⁶ Bairi mujāātū cūārē tie mujāā caroaro mena mujāā caneñorĩjē macāājērē butiuro cū jāā jerotijoya tunu Titore. Merē cajūgoyepu mujāā watoare tie ũnie mujāā caneñorĩjērē jejūgoyupi. ⁷ Mujāā roque nipetirijere netōjāñurō aperā netōrō caátimasĩrā mujāā āniña. Bairo caāna ānirĩ aperā netōjāñurō Jesucristo mena mujāā tūgoñatutuaya. Tunu aperā netōrō camasĩrā ānirĩ, aperā netōjāñurō Dios yaye quetire mujāā quetibujunucūña. Tunu bairoa cotericarō manō jĩcārō tūni caroa wāmerē mujāā átinucūña. Jāā cūārē aperā netōjāñurō jāā mujāā mainucūña. Bairo nipetirije caátianimasĩrā ānirĩ, netōjāñurō Jerusalén macāāna cabopacarārē cajuátinemporā majū mujāā āniña.

⁸ Bairpna mujāārē rotiricarore bairo majū, ĩ mee ñiña. Aperā, cabopacarārē na cajuátimasĩrō cārō, na cajuátĩ ĩñonucūrĩjērē mujāā quetibujūgu ñiña. Tiere

masĩrĩ, mujãã cãã cariapea aperãrẽ mujãã camairĩjẽrẽ mujãã áti ñĩomasĩgarã aperã camasãrẽ. ⁹ Marĩ Quetiupaũ Jesucristo nocãrõ cañuũ añirĩ marĩ camasãrẽ cũ cabopaca ñĩarĩjẽrẽ mujãã masĩña. Cũ puame nipetiro upau nimicũã, ati yepapũre ãcũ, cabopacaũre bairo añinucũñupĩ, mujããrẽ netõgu. Nipetirije marĩ cacũgoparore bairo ĩ, bairo baiyupi.

¹⁰ Yu puame caroaro mujãã caãtiãnipeere boũ, atore bairo mujããrẽ yu quetibũjuya. Ji cãmapũrẽ, “Cabopacarãrẽ na marĩ juátiroa,” ĩrĩqũẽ jeto meerẽ mujãã ápu. Yoaro cotericarõ mano caroaro jĩcãrõrẽ bairo tie dinerore mujãã jeneñoñupã. ¹¹ Bairo mujãã caátimasĩrõ cãrõ caãna añirĩ mujãã caátigajũgoricarorea bairo caroaro jĩcãrõ tũni átiyaparocõãña. Caãnijũgoripaũre caroaro useanirĩqũẽ mena mujãã caátijũgomasiĩcãrõrẽã bairo átiyaparoya. ¹² Bairi ni jĩcãũ ucũ cariapea cajogaũ cũ caãmata, cũ cajomasĩrõ cãrõ cũ joáto. Tore bairo cũ caátimasĩrĩjẽrẽ Dios cariapea ñĩajesoyami. Bairi Dios puame cacũgoenarẽ ñĩamicũã, netõjãñurõ jẽnietinucũñami camasãrẽ. Na cajomasĩrõ cãrõ jeto jẽninucũñami apeye ñnie na cajopeere.

¹³ Mujãã puame cabopacarã Jerusalén macããnarẽ netõjãñurõ juátimirã, cabopacanetõrãrẽ bairo mujãã tuao joroque, ĩ mee ñĩña. ¹⁴ Jĩcãrõrẽ bairo añajẽcusa ĩ, tore bairo ñi quetibũjuya. ãmerẽ mujãã cacũgorije ñnie mena na mujãã juátimasĩña. Cabero na cãã na cacũgorije ñnie mena mujããrẽ juátibujorãma. Tore bairo mujãã caãmeo ápata, ñe ñnie rusaeto jĩcãrõ tũni mujãã cãgogarã mujããrẽ carũsarijere. ¹⁵ Torea bairo ĩ quetibũjuya Dios yaye na cawoaturica tutipũ cããrẽ: “Jĩcãũ capee cacũgoũ nimicũã, netõjãñurõ cãgoetigũmi. Apei petoaca cacũgoũ cããrẽ ñe cũ rusaetigaro, petoaca cũ cacũgomiatãcããrẽ,” ĩ woatuyupa.

Tito y sus compañeros

¹⁶ Caroaro mujãã caãnipeere boũ, butiõro yu catũgoñanucũrõrẽã bairo Tito cãã cũ tũgoñao joroque cũ ásupi Dios. Bairo tiere tũgoñarĩ, yu puame, “Yu mena mu ñujãñuña,” cũ ñinucũña Diopũre. ¹⁷ Bairi caãnijũgoro Titore mujãã tũpu yu caárotiro, caroaro mena yuũwĩ. Caroaro mujãã caãnipeere butiõro cabotũgoñau añirĩ ãmerẽ yua cũ majũã cũ caboro mujãã ñĩau áyami.

¹⁸ Tito mena apeire mujãã tũpu cũ yu joya. Cũ puame marĩ yaũre bairo caãcũ, marĩrẽã bairo catũgoũsau ñĩñami. Cãrẽ nipetiro ñubueri majã caroaro cũ bũsnucũñama, Jesucristo camasãrẽ cũ canetõrĩqũẽ quetire cũ cãã cũ caquetibũjũnetõnucũrĩjẽ jũgori. ¹⁹ Apeyera cãrẽ, ñubueri majã cũ besewã jããrẽ cabapacũtiñesẽãpaũre. Bairo dinero mujãã caneñorĩqũẽrẽ jãã cajeátó, cũ cãã jãã mena bapacũtiãgũmi. Bairo tie dinero neñorĩqũẽrẽ jeátĩ, marĩ yarã Jerusalén macããnarẽ jãã cabatorije jũgori marĩ Quetiupaũre camasã cũ na basapeo joroque ána jãã átigarã. Tunu bairoa jãã bairo dinerore jorã, camasãrẽ tutuaro marĩ caãmeo juátigarijere na masĩõ joroque ána jãã átigarã. ²⁰ Jãã puame paio dinerore neñorĩ, jãã cajeátiere ñĩarĩ, butiõro mujãã cabũspairo jãã boetiya. Bairi capããrã mena tie neñorĩqũẽrẽ jãã jeágaya. ²¹ Bairi tunu caroaro jĩcãrõ tũni jeto jãã átimasĩnucũña. Bairãpuã marĩ Quetiupaũ cũ caĩñajoro jeto meerẽ tore bairo jãã átinucũña. Camasã cãã caroaro na caĩñaparore bairo ĩrã, tore bairo jĩcãrõ tũni jãã átinucũña.

²² Na, yu cajorã menarẽ apei cããrẽ cũ yu jonemoña marĩ yaũre bairo caãcãrẽ. Cũ puame cañuũ majũ ñĩñami. Nipetiri wãme camasãrẽ cotericarõ mano cũ cajuatigarijere jãã áti ñĩnonucũñami. ãme roquere yua, caroaro mujãã caãtiãnie mena tũgoñatutuari netõjãñurõ mujãã juátinemogayami. ²³ Bairi aperã ñna mujããrẽ, “¿Noa cũ añĩñati Tito?” na cajñeniñaata, atore bairo

na mujãã ìwã: “Tito, Pablo bapa, cù mena capaari majõcu ñiñami. Jããrê cajuátinemoi majũ niñami,” na mujãã ì quetibujõwa. Tunu bairoa marì yarã Tito mena cañnarê na cajëniñatacũãrê, atore bairo na mujãã ìwã: “Ánoa aperã ruamea, ñubueri majã na cajoricarã niñama. Na cãã marìrêã bairo Cristore cañroari majã niñama,” na mujãã ì quetibujõwa. ²⁴ Bairo mujãã ruame narê caroarõ nacũbgorique mena na bocãya. Na ñoaya. Bairo na mujãã cañroarije quetire tãgorã, nipetiro ñubueri majã puari macããna ruame cariapea masìgarãma mujãã, Corinto macããna, caroarõ mujãã caátianierê jãã caquetibujõgoriguere.

9

La colecta para los hermanos

¹ Marì yarã, marìrê bairo Dios mena catãgoñatutuarêrê juátaje macããjê ruamerã, capee mujãã yu caquetibujõwoatujõpee mee ñiña bairopua. ² Merê caroarõ mujãã, Acaya yepa macããna, mujãã majũã aperãrê jìcãrõ tãni mujãã cajuátimasìrìjêrê yu masìjãñuña. Bairo torea bairo cariape caroarõ mujãã cajuátiere na yu quetibujõnucũña ato Macedonia yepa macããna cããrê. Ji cãmarua mujãã ruame cotericarõ mano aperãrê mujãã juátigawu. Bairo mujãã caátimasìrìjêrê tãgori, nipetiro jãñurìpu ato Macedonia yepa macããna cãã mujãã caátorea bairo aperãrê juátinemogayama. ³ Tore bairo mujããrê ì quetibujõmicũã, marì yarãrê mujãã tũpu yu joya, mujãã cabairijere cariape yu cañmiatacũãrê ricaati to cabaietiparorê bairo ì yua. Yu cañrõrêã bairo cariape aperãrê na mujãã juátiganucũña mujãã caátimasìrõ cãrõ. Tere ato macããna na masìãto ì, na yu joya marì yarãrê. Bairo ñgu ñiña: Caroarõ jicoquei mujãã cajopeere mujãã qũënoyuwa, ñgu ñiña. ⁴ Ape watoara ato Macedonia yepa macããna mena ácũ, mujãã cajopeere qũënoyuena mujãã cacotero mujãã yu eta tãmuogaetiya. Tore bairo mujãã cabaieticõãta, boboorõ jãã ruame jãã tãmuobujiorã, “Caroarõ juátimasìñama Corinto macããna,” mujãã mena jãã cañtãgoñatutuamiatacũãrê, tore bairo jìcãrõ tãni mujãã caãpericõãta yua. Tunu bairoa mujãã cãã boboorõ mujãã netõbujiorã, tore jìcãrõ tãni mujãã cajopeere neñorì mujãã cacoteeticõãta, ato Macedonia yepa macããna na cañnarõ yua. ⁵ Tore bairo cabaipeere tãgoñamasìrì, “Marì yarã aperãrê na tũpu cajopee ãno,” ñrì cañnijũgoro mujãã tũpu caññañesëãparãrê na yu jojũgoyetiya. Tunu bairoa na ruame topu etarã, mujãã caneñopee carusaata, mujãã juneñorotibojagarãma, mujãã caátigajũgoricarorea bairo yua. Tore bairo mujãã majũã mujãã caneñoamasìrìjêrê jũgori yua, caroarõ cabopacarãrê na mujãã cajuátimasìrìjêrê mujãã áti ñnogarã. Tore bairo mujãã majũã mujãã cajogarijere mujãã cajogaeticõãta, aperãrê butiro na cañpajũgoro jũgorìpu cajori majãrê bairo mujãã tuabujiorã.

⁶ Cariape tãgoñañijate atie ñrìqũêrê: “Petoaca otere caotei petoaca rica jeyami; apeì paio otere caotei paio rica jeyami.” ⁷ Bairo mujãã yerìpu mujãã cajopeere tãgoñapetiri bero, mujãã cajomasìrõ cãrõ jìcãrõ tãni joya. Jogaetimiràcũã, mujãã yerìpu roro tãgoñarì mujãã cajoata, ñuëtìña. Dios ruame caroarõ yerì ñurìqũë mena marì cajogarijere marì cajoro caroarõ ñnauseaninucũñami. ⁸ Cù ruame tocãnacã wãmerua caroare paio majũ mujãã jomasìñami. Bairo cù cajoata, mujãã ruame ñe ùnie ruasaricarõ mano caroarõ mujãã ãnimasìgarã. Tunu bairoa tie mujããrê cù cajoriye carusarije ùnie mena tocãnacã wãme caroarõ átajere mujãã átimasìgarã camasã cabopacarã mena. ⁹ Ato bairo Dios ya tutìpu cããrê ì woatuyupa: “Ni ùcũ, cañuu ãnirì cabopacarãrê caroarõ mena na joyami narê carusarijere.

Bairo caroaro na cū caatiñie di rūmũ ũno petietigaro.

Tocānacā rūmũa nicōā ninucūgaro,” ĩ quetibũyua Dios ya tutipare.

¹⁰ Dios pũame, ote, marĩ caote ugapeere cūñupĩ. Tunu bairoa ugarique cūārē nipetirijere marĩ jonucūñami. Cū pũame roque mujāā jogumi nipetirije mujāā caotepeere. Tunu bairoa cūā, tie mujāā caoterije to putio joroque átigumi. Bairo Dios cū caáto yua, mujāā pũame paio mujāā cāgogarā. Tie mena caroaro jĩcārō tũni cabopacarārē na mujāā juátinemo masĩgarā. ¹¹ Bairo Dios mujāā cū caáto jũgori, tocānacā wāme ñe ũnie r̄saricarō mano mujāā cāgogarā Dios cū cajorijere. Tie mena aperā cabopacarārē caroaro jĩcārō tũni na mujāā juátimasĩgarā yua. Tunu bairoa mujāā majũ neñorĩ cabopacarārē mujāā cajorijere jāā cajeáto ñnarā, na, marĩ yarā pũame Diore butiōro cū basapeogarāma. “Jāā mena mũ ñumajũcōāña,” qũgarāma Diore. ¹² Mai, tie marĩ yarārē mujāā caneñojorije jāā cajeátie pũame, narē car̄sarijere jāā cajeátie jeto mee niña. Caroaro na mujāā caátie jũgori Dios cūārē, “Jāā mena mũ ñumajũcōāña,” na ĩbasapeo joroque ána mujāā átiya. ¹³ Bairo mujāā caáto, na pũame butiōro cū basapeogarāma. Tore bairo na, cabopacarārē na mujāā cajuátie ñnarĩ, masĩgarāma caria caroa queti Cristo yayere mujāā catũgōsarijere yua. Bairi na cūā Diore qũiroagarāma, nocārō caroaro narē na mujāā cajuátie jũgori. Tunu bairoa nipetiro aperā cabopacarā cūārē na mujāā cajuátie ñnarĩ, butiōro Diore qũiroagarāma. ¹⁴ Tunu apeyera na pũame caroaro tũgoñamairĩqũē mena butiōro Diore pũame mujāā jēniboja nucũgarāma. Dios nocārō cañũñanĩ narē mujāā jũgori caroaro na cū caátie ñnarĩ, na pũame butiōro Diore cū basapeo nucũgarāma. ¹⁵ Dios marĩ mena ñumajũcōāñami. Nocārō cañũñanĩ cū macũre marĩ joyupi. ¡Tiere tũgoñarĩ ati risero mena dope bairo pũame paio netd̄jāñurō ĩ basapeo masĩ maa!

10

La autoridad de Pablo como apóstol

¹ Yũ, Pablo, Cristo caroaro mena cū cabeyorije, caroaro cū cañĩamairĩjē mena mujāārē yũ quetibũyua. Bairārũna, jĩcārā yũre ĩnucūñama: “Ato marĩ watoarũ añesēāũ, marĩ uwire bairo tutuaro mena mee marĩ quetibũñucūñami. Bairo tutuaro mena mee quetibũñucūñami, yoaropũ ācũ pũame, tutuaro netōrō marĩ quetibũñ woajonucūñami,” ñi busũñucūñama. ² Bairi mujāārē niña: To mujāā tũpũ yũ cañĩañ etari r̄mũ caāno, yũre tore bairo roro caĩbusujārārē tutuaro mena na yũ quetibũño joroque yũ na ápericōāto. ¡Yũ tutimasĩña, tame! Na pũame jāā busũpairā, “Na majũ na catũgoñarĩjē mena jũgori na caátianierē quetibũñucūñama,” jāā ĩ busũñucūñama. Jāārē na cabusũpai jānaeticōāta, cotericarō mano tutuaro mena na yũ tutigu. ³ Bairārũna, camasā ati rupañ cacũgorā marĩ cañnierē marĩ masĩña. Bairo marĩ cabaimiatacũārē, jāā pũame ati mũm̄recōo macāāna camasārē bairo jāā átiāñajē cũperiya. ⁴ Jāā catutuānie ati mũm̄recōo macāājē ũnie mee niña. Dios cū catutuarije mena jũgori roque carorije quetibũñriquere quetibũñnetōñucāo joroque jāā átimasĩnucūñā. Torea bairo roro na cabusũpainucũrĩjē cūārē jāā quetibũñpomasiña. ⁵ Bairi jāā pũame Dios cū catutuarije jũgori tocānacā wāme ricaati aperā na cabue ñnotarije, Jesucristore na boetio joroque caátie jāā, cariape jāā quetibũñpomasiña camasārē. Bairo jāā caátimasĩrĩjē mena camasā na majũ na catũgoñarĩjē caroa wāme pũame tũgoñawasoari, Cristo cū caborore bairo na átiānio joroque na jāā átimasĩña. Bairo jāā caátimasĩrō yua, na pũame

cū, Cristore cū tūgousagarāma. ⁶ Bairi jāā p̄ame cotericarō mano nipetiro Cristore cabaibotiorārē popiye na baiō joroque na jāā átimasīgarā. Mujāā p̄ame Jesucristore caroaro mujāā catūgousapetiro berop̄u, tore bairo na jāā popiye peyojānagarā.

⁷ Mujāā p̄ame yu cabaurije bui macāājē jetore mujāā īñapeonucūña. Yu yeri yu catūgoñatutuarije p̄ame roquere mujāā masīētīnucūña. Bairi ni jīcāū ūcū cariapea, “Jesucristo yaū yu āniña,” cañnucū cū caāmata, jāā, Jesucristo yarā jāā cañnie cūārē cū camasīpee niña. ⁸ Yu p̄ame jāā carotimasīrījē buipeorop̄u jāārē mujāā caīroapeere quetibujūmicūā, tie mena yu tūgoñaboboetiya. Marī Quetiup̄au p̄ame roque tore bairo jāā carotimasīpeere jāā jowī. Jesucristo mena mujāā yerip̄u nemojāñurō cū mujāā catūgoñatutua nutuaparore bairo ī, tore bairo jāā roticūwī. Mujāārē jāā yapapuo reo joroque ī mee, tore jāā quetibujū roticūwī marī Quetiup̄au. ⁹ Bairi yu p̄ame yu sawoaquetibujūjorije mena, “Corinto macā macāāna na tūgoña uwiāto,” ī mee, tore bairo ni quetibujū woajoya. ¹⁰ Aperā jīcārā yu sawojorijere īñarī, bairo īnucūñama: “Tutuario mena marīrē quetibujū woatujomicūā, cū majū etau p̄ame, tutuario mena ni ūcūrē quetibujū masīētīñami. Tunu bairoa caroaro cariape caquetibujūecū niñami,” nī b̄s̄up̄rainucūñama. ¹¹ Tore bairo jāārē rogo caīb̄s̄up̄airā atore bairo na camasīrō yu boya: Yoarop̄u ānirī tutuario yu caīquetibujūrorea bairo mujāā watoa ācū cūā, yu caātie mena tutuario mujāā yu quetibujū masīña. Tiera na camasīrō yu boya.

¹² Bairi jāā p̄ame jāā majūā jāā cabairijere īñacōñarī, o aperā na majūā na cañnierē caroaro na cab̄s̄ubotiorije mena na caīrōrē bairo caīb̄s̄uētiparā jāā āniña. Na, aperā p̄ame catūgoñamasīēna niñama, tore bairo cab̄s̄urā. Na p̄ame na majūā na caātie mena b̄s̄urā, o aperā na caātie mena īcōñarā, roro catūgoñamasīēna majū āna īñama. ¹³ Bairi jāā p̄ame roque tie ūnierē caāperiparā jāā āniña. Tiera jāā ātirotietiyami Dios. Cū p̄ame jīcārō tūni jāā caātimasīpeere cōñarīcārōrē bairo jāā ātibojacūnucūñami. Bairi Dios p̄ame roque mujāā Corinto macāāna t̄up̄u jāā quetibujūñesēāō joroque jāā āmi. ¹⁴ Bairi jāā p̄ame mujāārē Cristo yaye caroa quetire caquetibujūjūgoricarā majū jāā āniña. Bairi mujāārē quetibujū āna, jāārē Dios cū caquetibujūroticūrīcārō netōjāñurō āna mee jāā ātiya. ¹⁵ Bairi jāā p̄ame aperā mujāā watoap̄u na caquetibujūriquere īñarī, “Jāā roque tiera jāā quetibujūw̄u,” jāā īētīnucūña. Jesucristo mena nemojāñurō mujāā catūgoñatutuaapeere borā, nemojāñurō mujāārē jāā quetibujūgaya. Bairo bori, Dios jāārē cū caquetibujūroticūrīcārōrē bairo jīcārō tūnia quetibujūrā jāā ātiya. ¹⁶ Bairo mujāārē quetibujūyaparori bero, mujāā jūgoye nocārō cayoarop̄u macāāna cūārē caroa quetire quetibujūñesēāgarā jāā ātiya. Bairār̄na aperā caquetibujūri majā na caquetibujūñesēārīcā macārīp̄u jāā quetibujūrāpérigarā. “ ‘Aperā na capaariquere ēmarā mujāā ātiya,’ jāārē ī b̄s̄up̄airema,” Īrā, to ūnop̄u jāā ānucūgaya.

¹⁷ Tore bairo Dios yaye cūā ī quetibujūya: “Ni jīcāū ūcū, ‘Caroaro majū yu paamasīña,’ cū majūā cū caātimasīrījē mena cañnucū cū caāmata, ‘Dios nocārō caroaro cū camasīrījē jūgori roque, caroaro yu paamasīña,’ cū caīpee p̄ame roque ñuñā,” ī quetibujūya Dios yaye b̄s̄urique. ¹⁸ Bairi ni jīcāū ūcū cū majūā cū paariquere cū caññajesoro netōjāñurō wapacatiya cū paariquere Dios cū caññajesorije p̄ame roque.

11

1 ¡Bairi roro masacatiecure bairo yu caibusunucũrĩjērē mujãã canucãcõomasĩrõ yu boya! Dise wãme ùnie yu caquetibujurije caãmata cããrē, tiere nucãnetõcõãña. 2 Mujããrē roro tũgoñau mee yu baiya. Dios mujããrē ñnamairĩ yu cã caquetibujarotirique jũgori mujããrē quetibuju yu átiya. Dios mujããrē cã caññamairõrēã bairo yu cãã butioro mujããrē yu maiña. Bairo mujããrē mairĩ yu ruame jĩcãã, Jesucristo jetore cã mujãã catũgousaro yu boya. Bairo bori, mujããrē ñe ùnie cawapa cãgoena cañurã majũ cã caññajoro mujãã baio joroque yu átigaya, caroarã ñe ùnie cawapa cãgoena majũ Jesucristo tũpũre mujãã caetamasĩparore bairo ĩ. 3 Baipua, aperã mujããrē na caĩtopee ùnierē yu tũgoña uwijãñũña. Wãtĩ, cã caĩtopairije mena Evare cã caĩtoricarorea bairo mujãã cãã aperãrē mujãã caĩtoceopee ùnierē yu tũgoña uwijãñũña. Bairo mujããrē na caĩtoata yua, mujãã ruame Jesucristore caboñarē bairo caroaro nucãbugorique mena jĩcãrõ tũni cã mujãã ĩroaetibujiorã. 4 Bairi noa ùna mujããrē jãã caquetibujũgoricu Jesucristo yaye queti meerē caquetibujurã cããrē caroaro mena na mujãã tũgousaganucũña. Tunu bairoa jãã caquetibujaricaro bero, Espĩritu Santo majũrē mujãã yeripu cabocãñerĩcãrã nimirãcãã, apeĩ espĩritu ùcã cããrē caroaro cã mujãã ñeganucũña. Apeyera Dios yaye queti camasãrē cã canetõrĩquē quetire catũgousajũgoricarã nimirãcãã, ricaati quetibujariquere caquetibujurã cããrē na mujãã tũgousaganucũña. 5 Baipua, mujãã catũgousanucũrã ùna caĩtopairã, jãã, apõstolea majã netõrõ caãnitũgoñarã roca majũ macããcũrē bairo yu tũgoñaãtĩña. 6 Yũ ruame yu cabusurije mena caroaro caquetibujurã ãmeomasĩcũ yu ãcũ. Bairo caãcũ nimicãã, Dios yaye macããjẽrē masĩrĩquē ruamerã yu masĩnetõmajũcõãña. Tie yu camasĩrĩjērē mujãã yu áti ññoãninucũña tocãnacãnia mujãã tũpũre. Noo jãã caãtie wãme cãrõ mujããrē tiere jãã caãti ññorõ mujãã ññanucũña.

7 Yũ ruame mujããrē caroa queti Dios camasãrē cã canetõrĩquē queti majũrē mujãã yu quetibujũgowũ. Bairo tiere quetibujũ ãcũ, mujããrē yu wapa jẽnierũ. ¿Ricaati wãme mujããrē roro ácuato, tore bairo wapa jẽniecũ mujãã yu quetibujũyupari? Yũ ruame bopacooro yu baiwũ, mujãã ruame caroaro majũ mujãã caãnimasĩpeere bow. 8 Ape poari caãna ñubueri majã yũre dinero jowã, mujããrē yu cajuãtimasĩparore bairo ĩrã. Baipua bairo yũre na cadinero jorique jũgori narē dinero ĩmaurē bairo yu ápu. 9 Mujãã watoaru yu caquetibujũñesẽarĩ watoare, yure carusarije caãnimiatãcããrē, di rãmu ùno jĩcãũ ùcũrē jũnurõ yu jẽni patowãcõepũ. Marĩ yarã Macedonia yepa macããna ruame roque yure carusarijere yu jowã. Bairi mujããrē jũnuu yu cajẽni patowãcõpeere yu nucãcõãwũ. Baipua bairo jeto yu nucãmasĩcõã ninucũgn. 10 Cristo nocãrõ caroaro cariape caquetibuju cã caãnierē camasĩ ãnirĩ cãrẽã bairo yu cãã cariape mujããrē ñĩña: Dĩ rãmu ùno mujãã Acaya yepa macããnarē yu dinero jẽnipatowãcõecũ. Tiere tũgoñarĩ butioro yu yeri ñũña. 11 ¿Dopẽĩ bairo mujããrē ñi busucuti? ¿Mujããrē caññamaiecũ ãnirĩ tore bairo ñi busucuti? Bairo mee ñĩña. ¡Dios cãã caroaro masĩñami nocãrõ mujããrē yu caññamainucũrĩjērē!

12 Mujããrē yũ cabuerije wapare jẽniecũ, yu caquetibujũjũgoricarorea bairo wapa jẽniecũ yu quetibujũcõã ninucũgn. Aperã mujããrē na caquetibujurije wapa, wapa jẽnirĩ caquetibujũñesẽãnucũrã, “Pablõre bairo jãã cãã jãã paanucũña,” na caĩmasĩtĩparore bairo ĩ, di rãmu ùno mujãã yu wapa jẽnietigu. 13 Na ruame roque caĩtopairã, apõstolea majã mee ñĩña, “Apõstolea majã majũ jãã ãniña,” cañã nimirãcãã. Bairo cañã nimirãcãã, na rupau bui jeto Jesucristo yarã apõstolea majãrē bairo bautonucũñama. 14 Bairo na caãtimasĩnucũrĩjērē ññarĩ, baipua yu tũgoña acuetiya. Ape watoara wãtĩ cãã umũrecõo macããcũ ángel bauriquere bairo bauriquescuti

tomasĩnucũñami. ¹⁵ Tore bairo wãtĩ cãã cã cabaimasĩrõ jũgori, cã yarã caĩtopairã cãrẽ catũgousari majã pũame cãã caroare caãti majãrẽ bairo baurique cuti tomasĩnucũñama. ¡Bairãpũa, na ùna jĩcã rũmũ caãno yasi acũagarãma, roro na caãtipairije wapa jũgori yua!

Sufrimientos de Pablo como apóstol

¹⁶ Mũjããrẽ yũ caquetibũjũgõricarore bairo mũjããrẽ ñinemoña tunu: Ni jĩcãũ ùcã yũre, “Camecãrẽ bairo quetibũjuyami Pablo,” yũ qũĩ tũgoñaeticõãto. Bairo camecãrẽ bairo yũre mũjãã caĩtũgoñata, camecãrẽã bairo yũ caquetibũjuriere yũ tũgopeocõãña mai. Mũjãã tũpũ caãna quetibũjuri majã, na majũã na caãtie mena netõnucãgarã, netõjãñũrõ na caquetibũjunucũrõrẽã bairo peeto ùno yũ cããrẽ yũ quetibũjũ roticõãña. ¹⁷ Bairopũa marĩ majũ marĩ caãtie mena marĩ caãmeo netõnucãgarije cañuetie ñiña. Camecãrãrẽ bairo quetibũjurique ñiña. Marĩ Quetiupũ cã caĩñajesorije ùnie mee ñiña. ¹⁸ Bairo cabaimiatacããrẽ, bairãpũa capããrã ninucũñama na majũã na caãtie mena netõnucãgarã caquetibũjũpainucũrã. Bairi, jũ cãã tore bairo yũ quetibũjũgaya! ¹⁹ Mũjãã pũame catũgoñamasĩrãrẽ bairo tũgoñamirãcãã, ¡ropẽĩrã catũgoñamasĩẽna yaye queti pũamerẽ caroaro mena mũjãã tũgõsanucũñati, tame! ²⁰ Tunu bairoa roro rotirique mena narẽ caroaro na mũjãã cañũatinemopeere na cabomiatacããrẽ, caroaro mena na mũjãã tũgopeonucũña. Tunu bairoa mũjããrẽ carotieperã, mũjããrẽ caĩtori majã ùna cããrẽ na mũjãã eñotaetinucũña. Tunu aperã mũjããrẽ cabũgoro macããnarẽ bairo caĩñarerã, aperã mũjããrẽ roro na cawasopana paepemiatacããrẽ, caroaro mena na mũjãã tũgopeonucũña. ²¹ Mũjããrẽ yũ caĩpeere bobotũgoñamicãã, atore bairo mũjãã ñiña: ¡jãã pũame cayeritutuena majũrẽ bairo tie ùnierẽ na caãtore bairo jãã átĩãnjã cũperinucũña!

Bairi aperã na majũã na caãtie mena caquetibũjunucũrã netõrõ na caquetibũjũnata, yũ cãã netõjãñũrõ mũjãã yũ quetibũjũ masĩña. Bairũa camecãrẽ bairo yũ caquetibũjuriere cabaimiatacããrẽ, atore bairo mũjããrẽ yũ quetibũjũya: ²² Mũjãã tũpũ caãna quetibũjuri majã, “Jãã roque hebreo majã majũ jãã ãniña,” i botionucũñama na majũã na caquetibũjuriere mena. Bairo na caĩata, yũ cãã hebreo majã yũna yũ ãniña. Tunu bairoa, “Israelita majã Dios cã cabesericarã jãã ãniña,” na caĩata, yũ cãã israelita majã yũna majũã yũ ãniña. Tunu, “Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ jãã ãniña,” na caĩata, yũ cãã cã pãrãmi majũã yũ ãniña. ²³ Tunu bairoa, “Cristore paabojari majã jãã ãniña,” na caĩatacããrẽ, yũ roque na netõjãñũrõ cãrẽ capaabojari majõcũ majũ yũ ãniña. Bairũa, atiere bairo yũ caĩbũũata, camecãrẽ bairo ñiña. Yũ pũame roque na netõjãñũrõ Dios yayerere yũ paanucũña. Na netõjãñũrõ capee majũ ropiye preso jorica wiipũ yũ jo epenucũñama. Tunu bairo na netõjãñũrõ capee majũ yũ bare econucũwã. Dios yaye macããjãrẽ yũ caquetibũjuriere jũgori capee majũ yũ pajĩã ecobujionucũwũ. ²⁴ Jĩcã wãmo cãnacãni majũ judio majã quetiuparã yũ ñewã. Bairo yũ ñerĩ yua, treinta y nueve cãnacãni majũ yũ bare epenucũwã, yũre na cañenucũrõ cãnacãnia. ²⁵ Itiani cãnacãni majũ yũcũ mena yũ paepewã. Jĩcãni ãtã rupaa mena yũ wẽjĩã rocabujiwã. Tunu bairoa itiani cãnacãni majũ cũmua capairicarpũ ãñesẽãũ, yũ ruawũ. Bairo jĩcãni yũ caruari rũmũ caãno yoaro, ãmũreco, ñami cããrẽ yũ baa pasawũ rĩa capairiya recomacã majũpũre. Yũ riasocabujiwũ. ²⁶ Bairo aperoripũ caãnarẽ quetibũjũ ñesẽãgn, roro majũ yũ tãmũonucũña. Bairo ãñesẽãnucũũ, riyaa sauwioropũ cããrẽ yũ ãnucũwã. Tunu bairo uwioro cajerutiri majã na capairorũ yũ netõ ãnucũwũ. Yũ yarã jĩcã yepa macããna judio majã nimirãcãã, yũ wapanarẽ bairo caãna watoarpũ yũ ãñesẽãnucũwũ. Tunu bairo aperã ape

yepa macãana tãripu cããrẽ uwioro yu añesẽãnuçiwũ. Tunu bairoa capaca macããpu, camasã na camanoripu cããrẽ uwioro yu baiñesẽãwũ. Ria capairiya cããrẽ uwioro yu baiñesẽãwũ. Tunu apeyera, “Jesucristore catãgousarã jãã ãniña,” cabugoroa caftopairã watoa cããrẽ uwioro yu baiñesẽãnuçiwũ, aperoripu caãnarẽ quetibujũesẽãgu. ²⁷ Capee majũ popiye yu paanuçiwũ. Apeyera roro popiye yu tãmũonuçiwũ. Tunu capee majũ yu wũgoa tãmũonuçiwũ yu paarique jũgori. Tunu bairoa capee majũ etigu, o ugarique ugagu, popiye yu aua nucãnuçiwũ. Ape watoara capee jutii cacũgoecu ãniri roro bopacooro yu yũsuaye tãmũonuçiwũ.

²⁸ Atie mujããrẽ yu caquetibujũrije, apeye mujããrẽ yu caquetibujũetiataje mena popiye majũ tãmũonuçimicũã, tocãnacã rãmua mujãã, o aperã Dios ya poari macãana cããrẽ caroaro na caãnipeere boũ, butioro yu tũgoña patawacãnuçũña. ²⁹ Bairi ni jicãũ ùcũ mujãã mena macããcũ Jesucristo yũre cũ yapapua joroque aperã cũ na caãpata, yu cãã cũ mena yu yapapua tũgoñãnuçũña. Tunu bairo ni ùcũrẽ roro cũ átio joroque aperã cũ na caãpata, yu cãã butioro majũ yu tũgoña asianuçũña. ³⁰ Yu ruame, “Aperã netõrõ caquetibujũmasi yũ ãniña,” ïricãrõ ùnorẽã, catutuaecu yu caãnierẽ bairo mujãã yu quetibujũ ïnogu. Botiorique mena tutuaro yu quetibujũgaetiya mujããrẽ. ³¹ Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo pacu cãã masĩmajũcõãñami caroaro cariapere yu caquetibujũnuçũrĩjẽrẽ. Cãrẽã tocãnacã rãmua cũ marĩ cabasapeoro ñũña. ³² Apeyera Damasco macãpu yu caãno quetiupau rey Aretare cajuroti gobernador ruame yu ñerotimiñupĩ. Bairo yũre cañegau ãniri, cũ ùmua soldauare ti macã witrira joperu na coterotiyupi, yũre na ñeo joroque ï. ³³ Bairo yũre cũ cañerotirijere tũgori yua, aperã marĩ yarã ruame yu juãma. Ti macã ãñotaricarõ jũgoyepu pii capairi pii mena yu jããrĩ, wii waru joperu yu pitiyo ruiojowã. Tore bairo yu na caãto, yu rutimasĩwũ quetiupau gobernador yũre cañegau.

12

Visiones y revelaciones

¹ Ñe ùnie majũ marĩ átimasĩetĩña, marĩ majũã marĩ caãtiere marĩ caĩbusuata. Bairo cabaimiatacããrẽ, yu ruame marĩ Quetiupau quẽguericarore bairo yu cũ caĩñorĩquẽ, cũ yaye macããjẽrẽ yu cũ caãtibuo ññorĩquẽ macããjẽ cããrẽ mujãã yu quetibujũgaya. ² Jicãũ caãmãrẽ ñiñawũ caroaro majũ Cristore jicãrõ tãni catãgousacõãninuçũrẽ. Cũ ruamerẽ itia ùmurecõo tuti buipũ cũ neãmĩ Cristo. Merẽ puga wãmo peti ruore baparcãnacã pẽnirõ cãnacã cãma majũ netõña cãrẽ cũ caneátato bero. Baipua caroaro majũ yu masĩetĩña: Ati rupau mena, o cũ yeri jetore rita neácũ baibauwĩ. Dios roque cariapere cũ caãtajere masĩñami. ³⁻⁴ Baipua caroaro majũ yu masĩña: Cãrẽ Dios nocãrõ caroaro caãno cũ tũpu cũ neãmĩ. (Ati rupau mena o cũ yeri jetore rita neácũ baibauwĩ.) Topu etaãcu, cũ ruame busari cayasiorije, ni ùcũrẽ Dios cũ busarotietie ùnie busarique majũrẽ tũgoroyawĩ.

(Mai, Pablo ruame versĩculos 2-4 apei cũ cabairiquere ï quetibujũmicũã, cabotiogaecu ãniri cũ majũã cũ cabairiquere quetibujũgu ïcãmĩ.)

⁵ Bairo yu roque tore bairo camasĩ ãniri caroaro netõrõ tie mena jũgori yu baibotio ññobujoyõa ni ùcũ camasocare. Bairo masĩmicũã, baipua yu majũã yu camasĩrjẽ mena tore bairo yu átibotiogaetiya. Tie ùnie meerẽ, yu majũã yu cayeri tũgoñatutuaetie roquere torea bairo mujãã yu caãti ññoata, ñucõãbujioro.

⁶ Bairo netõjãñurõ yu majũã yu caãtiere, o yu caĩrjẽrẽ quetibujũmicũã, camecãrẽ bairo quetibujũ mee yu baiya baipua. Cariapere quetibujũ roque

tore bairo ñinucũmiña. Bairo caĩ nimicũã, baipna buipearo ni jĩcãũ ũcũ tie yu caáperie, o yu caĩtẽtẽ jũgori yu cũ caĩroacotero yu boetiya. Caroaro yu caátĩañinucũrĩjẽrẽ ññabeseri roque yu cũ caĩroaro ñña.

⁷ Bairo marĩ Quetiupau yaye macããjẽ nocãrõ caroare yu cũ caátibuio ññorĩqũẽ mena jũgori yu cabaibotioetiparore bairo ñ, wãtĩ roro yu cũ caátiere ññotaemi Dios. Tie jũgori popiye pota marĩ rupaure caãnorẽ bairo wãtĩ roro yure cũ caátiere ññotaemi Dios. Tie jũgori popiye pota marĩ rupaure caãnorẽ bairo wãtĩ roro yure cũ caátie ninucũña. ⁸ Bairo roro popiye yu cabaianierẽ yu cũ netõátõ ñ, itiani cãnacãni majũ Diore cũ yu jẽnimiwũ. ⁹ Bairo itiani yu cajẽnimiatacũãrẽ, itianipna atore bairo ñi quetibũjuwĩ: “Mũ caĩrõrẽ bairo yu áperigu. Yu yarã popiye baimirãcũã, narẽ yu mena na tũgoñatutao joroque na yu caátie jũgori, nipetiro camasãrẽ yu catutuarijere nemojãñurõ na ññomasĩña,” ñi quetibũjuwĩ. Bairi popiye yu catãmuorĩjẽrẽ tũgoñarĩ, tie mena yu tũgoña ñseanicõãña. Tie jũgori nipetiro camasãrẽ Cristo yu cũ catutuarije jorijere na yu áti ññomasĩña. ¹⁰ Tunu bairoa atiere tũgoñarĩ yu ñseaniña: Catutuaecũre bairo roro popiye yu cabairije, roro yure na cañawajatutinucũrĩjẽ, yure carũsarije cũãrẽ tũgoñarĩ yu ñseaniña. Ápeyera Jesucristore yu catũgousarije jũgori yure na capajĩãga ñesẽãnucũrĩjẽ, tunu Jesucristo jũgori popiye capee wãme yu cabainucũrĩjẽrẽ tũgoñarĩ yu ñseaniña. Bairo roro popiye catutuaecũre bairo majũ tãmuonucũũ ruame roque nemojãñurõ Cristo jũgori catutuaure bairo majũ yu tũgoñanucũña.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

¹¹ Yu majũã camecũrẽ bairo ñiẽtĩña. Mujãã roque camecũrẽ bairo ñio joroque yu mujãã ápu. Mujãã ruame roque yu caátĩanierẽ caroaro yure cabũsuparã mujãã ñnimiña. Bairo yure caroaro cabũsuparã nimirãcũã, bairo mujãã áperinucũña. Cabũgoro macããcũrẽ bairo caãcũ nimicũã, baipna na, mujãã catũgousanucũrã, jãã apóstolea majã netõrõ caãnitũgoñarã roca macããcũrẽ bairo yu ñnitũgoñaẽtĩña. ¹² Bairo popiye tãmuomicũã, mujãã tũpu ãcũ, nipetiri wãme nocãrõ Dios cũ catutuarije mena áti ññorĩqũẽrẽ mujãã yu áti ññoñinucũwũ. Tore bairo caroaro yu caátimasĩrĩjẽ jũgori cariapea Jesucristo yu apóstol majũ yu caãnierẽ mujãã masĩõ joroque yu áti ññomiwũ. ¹³ Baipna jĩcã wãme jeto aperã Jesucristore catũgousari majã poarire yu caátinucũrõrẽ bairo mujãã yu ápewu. Yure carũsarije caãnimiatacũãrẽ, di rãmu ñno patowãcõrõ mujããrẽ yu jẽnipatowãcõẽpũ. Tore bairo mujããrẽ yu cajẽnietĩe to cañueticõãta, jtiere yu mujãã masiriyobojawa!

¹⁴ Mujãã tũpu águ, merẽ qũẽnojũgoyeti ãcũ yu átiya. Atie yu caápẽe mena itiani majũ merẽ mujãã tũpũrẽ ññañesẽãgu. Bairo ati watoare ácu cũã, mujãã apeye ñnierẽ cajẽnipatowãcõũrẽ bairo yu baietigu. Capacua ruame na pũnaarẽ carũsarijere na jomasĩnucũñama. Na pũnaa ruame mee na pacuare carũsarijere na jonucũñama. Bairi yu ruame mujãã yu pũnaarẽ bairo mujãã caãnoi, dise ñnie mujãã cacũgorijere mujãã yu jẽnipatowãcõẽtigu. Yure mujãã caĩroapee ruame jetore yu boya. ¹⁵ Baipna, dise yu cacũgorije caetatuaro cãrõ mujããrẽ yu juátinmogũ. Yu majũ rupaũ mena cũãrẽ popiye yu tãmuomasĩña, mujãã ruame caroaro mujãã caãnimasĩpeere bori. Bairo mujããrẽ netõjãñurõ yu camaimiatacũãrẽ, mujãã ruame nemojãñurõ yure camaiena majũ mujãã tuanucũña.

¹⁶ Bairo mujããrẽ di rãmu ñno apeye ñnierẽ yu cajẽnipato wãcõetimiatacũãrẽ, jĩcããrã atore bairo ñnucũñama: “Pablo masĩrĩ, marĩrẽ ñtoũ átiyami. Di rãmu ñno caãno marĩ camasĩẽto yua, apeye ñnie marĩ cacũgorijere jemasĩgumi,” ñnucũñama. ¹⁷ Bairi, jũmujãã tũpu yu cajoricarã mujããrẽ ñtori apeye ñnie

mujãã cacãgorijere mujãã na êmarĩ? Ni jĩcãũ ùcũ mujããrê ïtori mujãã yayere êmaesupi. ¹⁸ Yũ puame Titore mujãã tũpũ cũ yũ jowũ. Cũ mena apeĩ marĩ yũ Jesucristore catũgousau cããrê cũ yũ jowũ. Bairo mujããtu yũ cajoricũ Tito torũ ãcũ, ¿mujããrê qũĩtori? Mujããrê jĩcãni ùno ïtoetacumi. Jãã, cũ mena pugarãpũ jĩcãrõ tũni jãã ãnajê cutiya. Jãã, pugarãpũ jĩcã yerire bairo jãã yeri cutinucũña.

¹⁹ Ape watoara atore bairo puame mujãã tũgoñabujiorã: “Caroaro jããrê na nũcũbugoãto ïrã, tore bairo ïrãma,” jããrê mujãã ï tũgoñarã. Bairo mee jãã baiya. Yũ yarã, yũ camairã, Dios cãã tore bairo bori, jãã caãtigatũgoñarĩjêrê masĩcõãñami. Dios mena nemojãñurõ mujãã catũgoñatutuapee puame roquere bori, tore bairo mujããrê jãã quetibũju ãninucũña. ²⁰ Mujããrê yũ caĩñañesẽãũátĩ rãmu caãno, caroaro yũ mujãã caãniyuro yũ boya. “Ape watoara ricaati niyubujiorãma,” ï tũgoñarĩ, yũ tũgoña uwiya. Carorije macããjê mena mujãã caãno mujãã yũ eta tãmuogaetiya. Atie ùnie carorije nibujioro mujãã watoare bairopũ: ãmeo tutirique, ãmeo ïña ugorique, ãmeo asiarique, aperã netõrõ baitũgoñarĩqũẽ, roro ãmeo busũpairique, causaropũ busũpairique, ãmeo botiorique, caroaro jĩcã yericutiri ãnimasĩetãjê cãã nibujioro. Tiere tũgoñarĩ yũ puame yũ tũgoña yapapujãñũña. Bairo mujãã caãmata, mujãã cãã bũtioro mujãã yapapubujiorã, mujããrê yũ catutipeere tũgoñarĩ yua. ²¹ Tunu bairoa ati watoa mujããrê yũ caĩñañesẽãũátĩ rãmu caãno, roro mujãã caãnie jũgori yũ Quetiupau Dios puame mujãã mena yũ tũgoñaboo joroque yũ átibujionũmi. Nocãrõ yõaro carorije macããjêrê mujãã caãtiãninucũrĩjêrê tũgoñarĩ, bũtioro yapapuari yũ otio joroque yũ átibujionũmi. Capããrã mujãã mena macããna tocãnacã wãme roro ati rupau mena átieperique ùnierê átĩ jãnaetinucũñama. Tie nipetirijere tũgoñarĩ yũ majũpũ bũtioro yũ tũgoña yapapujãñũña.

13

Advertencias y saludos finales

¹ Atie mujãã yũ caĩñañesẽãũãpee mena merê itiani majũ mujãã tũpũre ñiña ñesẽããgũ. Dios yũ tutipũ bairo ï quetibũju woatuyupa: “Pugarã, o itiarã ùna, apeĩ roro caãtacure na cabũsjãrõ ñũña. Bairo na, itiarã ùnarũ jĩcãrõrê bairo na cabũsjãata, nipetiro catũgorã cãã na caĩrõrê bairo átimasĩñama,” ï quetibũjyua Dios ya tutipũ. ² Bairi mujãã tũpũ caãna carorijere caãtanarê, o nipetiro to caãna cããrê ãme ato mai cayooropũ ãcũ, jĩcãni bero tunu mujããrê ïña etanemou yũ caquetibũjũricarorea bairo ñinemoña tunu: Ati watoa mujããrê tunu yũ caĩña ñesẽãnemou ápãta, roro caãtipairãrê yũ bopaca ïñaecũ yua. Roro popiye na baio joroque na yũ átigu. ³ Mujãã puame mai yũre caria Jesucristo yũ cũ cajũãtiere masĩgarã, jĩcã wãme áticõña macããrã mujãã átiya. Jau, toroque mujããtu ãcũ, mujããrê yũ átĩ ïñogu cũ catutuarijere. Cristo puame catutuaecure bairo mujãã watoare ãcũrê bairo bainucũñami. Bairo cabai nimicũã, nocãrõ cãã catutuarijere mujãã átĩ ïñomajũcõãnucũñami yũ jũgori mujãã tũrĩpũre. ⁴ Bairãpũ, cariapea marĩ masĩña catutuaecurea bairo yucũpãrũ papuatuecori rĩarĩquere. Bairo papuatuecori cariaricũ nimicũã, Dios cũ camasĩrĩjê jũgori cacatiricũ majũ ñiñami. Jãã cãã bairãpũ Jesucristorea bairo roro popiye jãã tãmuonucũña. Bairo popiye baimirãcũã, Jesucristore capitiena ãnirĩ jãã cãã cãrêã bairo jãã ãnigarã Dios cũ catutuarije jũgori, mujããrê juãtinemogarã yua.

⁵ Bairi mujãã majũã caroaro mujãã caãtiãnierê tũgoña besemasĩña. ¿Caripea Jesucristo mena marĩ tũgoñatutuamiñatĩ? mujãã caĩtũgoñamasĩparore

bairo írã, caroaro tũgoña beseya mujãã caatiere. ¿Mujãã yeripũ Jesucristo cũ cañnierẽ mujãã tũgoñamasĩetĩñati? Caĩtopairãrẽ bairo cabũgoroa, “Jesucristo yarã jãã ãniña,” mujãã caĩata roque, Jesucristo mujãã yeripũ macũmi. ⁶ Bairo ĩmicũã, bairũa yũ ãame mujãã mena yũ tũgoñatutuacõãña. Bairi jããrẽ bairãpũa cariapea Cristo yarã jãã cañnierẽ mujãã masicõãrã. ⁷ Bairi jãã ãame mujããrẽ Diopũre jãã jẽnibojanucũña, dise ũnie carorije macããjẽrẽ mujãã caãperiparore bairo írã. “Na netõrõ caroarã majũ jãã ãniña,” ĩgarã mee, mujããrẽ tore bairo jãã átibojagarã. Caroa macããjẽ ãame roque mujãã caãtiãniparore bairo írã, tore bairo jãã átigarã. “Cabũgoroa quetibũjurã átiyama,” camasã jãã na caĩmiatacũãrẽ, bairãpũa tore bairo jãã átigarã. ⁸ Jãã ãame dopẽĩrã cariape macããjẽrẽ ricaati ãame jãã baibotomasĩetĩña. Cariape macããjẽ quetibũjurique caĩrõrẽ bairo ãame jeto roque jãã caãtimasĩnucũpee niña. ⁹ Bairi jãã ãame jããrẽ caĩñterã cayeritutu-aenarẽ bairo jãã na caĩmiatacũãrẽ, tũgoña ỹseanĩrĩquẽ mena jãã ãnicõãnucũña. Mujããrẽ juátigarã, tie mena jãã ãame popiye jãã catãmũonucũrĩjẽ jũgori nemojãñurõ Dios mena mujãã catũgoñatutuapeere tũgoñarĩ jãã ỹseanĩnucũña. Bairi tocãñacã rũmũa mujããrẽ Diopũre jãã jẽnibojanucũgarã, caroaro mujãã caãtiãnie ñe ũnie to carũsetiparore bairo írã. ¹⁰ Bairi ati carta mena mujãã yũ quetibũju woajoya, mujãã tũpũ yũ caĩñañesẽãũ áparõ jũgoye. Topũ yũ caetaparo jũgoye roro mujãã caãtiãnierẽ mujãã majũã quẽnocõãña. Bairo mujãã caápata, yũ ãame topũ etaũ, tutuaro mena mujãã yũ quetibũjetigu. Marĩ Quetiupũa ãame roque tore bairo yũ carotimasĩpeere yũ jowĩ. Jesucristo mena mujãã yeripũ nemojãñurõ cũ mujãã catũgoñatutuanutuaparore bairo ĩ, tore bairo yũ roticũwĩ. Mujããrẽ yũ yapapuo reo joroque ĩ mee, tore yũ quetibũju roticũwĩ marĩ Quetiupũa.

¹¹ Yũ yarã, mujããrẽ yũ cawoajo yaparoparo jũgoye atore bairo mujãã ñiña: Caroaro ỹseanĩrĩquẽ mena ãnajẽcusa. Caroaro átianajẽ ãamerẽ átianimasĩña. Tocãnacãũpũa caroaro yeri ñurõ ãmeo átianajẽcusa. Tunu bairoa jĩcã yericũnarẽ bairo ãnajẽcusa. Marĩ Pacũ Dios ãmeo mairĩquẽrẽ, bairi jĩcã yericũtajẽ cũãrẽ cajou mujãã mena cũ ãmarõ. ¹² Tunu bairoa caroaro nucũbũgorique mena ãmeo bocãri ãmeo jẽniña. ¹³ Marĩ yarã ato macããna Jesucristore catũgõsarã nipetiro mujããrẽ ñuroti joyama.

¹⁴ Jesucristo marĩ Quetiupũa caroare cũ jonemoãto mujãã nipetirore. Tunu bairo marĩ Pacũ Dios nocãrõ marĩrẽ camai, bairi cũ Yeri Espĩritu Santo cũã mujãã mena cũ ãnicõã ninucũãto.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a los GÁLATAS

Saludo

¹ Yá, Pablo cawámecucu, Jesucristo cū caquetibujarotijoricu apóstol majū yu āniña. Camasā aperā ūna beserī na caquetibujarotijoricu mee yu āniña. Jesucristo, cū pacu Dios mena roque na caquetibujarotijoricu majū yu āniña. Mai, Dios pñame cū macū Jesucristore cū catioyupi, cariacoatacu cū caānmiatacūārē. ² Bairi marī yarā Jesucristore catūgousarā yu mena caāna mena, mujāā yu woajoya, mujāā Galacia yepa macāāna űubueri majārē. ³ Bairi mai, marī Pacu Dios, marī Quetiupau Jesucristo mena caroa yeri cutajere mujāā na jonemoáto. Caroarō yeri jōrō ānajē cutaje cūārē mujāā na jonemoáto. ⁴ Mai, Jesucristo pñame yucpāipū uwiricarō mano riayupi marī carorije wapa. Tunu bairoa roro atī űmārecōo macāāna marī caātiānie wapare netōōgu riayupi. Tore bairo baiyupi, marī Pacu Dios, Jesucristo pacu cū caboro jūgori yua. ⁵ Bairi yu pñame tiere masīrī, atore bairo űi basapeoya: “¡Nocārō cañu cū āniñati marī Pacu Dios! Tocānacā rāmna cañu nicōā ninucūgumi. Bairoa to baiáto,” űiña yua.

No hay otro mensaje de salvación

⁶ Āmerē butioro yu tūgoña yapapuaya, Diore catūgousaricarā nimirācūā, cūrē yoaro mee mujāā cajānarījē jūgori yua. Dios pñame Jesucristo jūgori mujāārē maiwī. Bairo mujāārē cū camaimiatacūārē, cū yaye caroa queti camasārē cū canetōōrīqūē quetire jānarī, apeye queti pñamerē mujāā tūgousaya. Tere masīrī, butioro yu tūgoña yapapuaya. ⁷ Cariape majūrā, apeye quetibujarique camasā na canetōpee űnie maniña. Bairo cabaimiatacūārē, aperā jicāārā mujāārē quetibuju mawijiorā átiyama. Jesucristo yaye caroa quetire quetibuju mawijibuipeogarā átinucūñama mujāārē. ⁸ Bairi ni jicāū űcū Dios camasārē cū canetōōrīqūē caroa queti űnie meerē cū caquetibujata, peero caūpetietorpu cū ápáro. Yū űcū, o űmārecōo macāācū āngel űcū cū caāmata cūārē, popiye cū baiáto, roro ricaati cū caquetibujarije jūgori yua. ⁹ Merē cajūgoyerpu cūārē tore bairo mujāārē űi quetibujwpu. Bairi āmerē tunu mujāārē yu quetibujunemoña: Ni jicāū űcū Dios camasārē cū canetōōrīqūē caroa queti mujāā catūgōjūgorique űnie meerē mujāā cū caquetibujata, peero caūpetietorpu cū ápáro.

¹⁰ Camasā, yu caquetibujarijere na iñajesoáto ĩ mee, tiere yu quetibujnucūña. Dios pñame roque yu caātiere qūññajesoáto ĩ, mujāārē yu quetibujnucūña atie cū yaye quetire. Camasā ricaati caquetibujarā mena caroarō tuagu mee yu átiāniña. ¡Narē tutuaro mena yu caquetibujeticōāta, Jesucristo cū caquetibujarotijoricu mee yu ānibujioa!

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

¹¹ Yū yarā, atiere masīña mujāā cūā: Caroa queti camasārē Dios cū canetōōrīqūē quetire mujāā yu quetibujnucūña. Ati űmārecōo macāāna camasā na catūgoñarījē mena na caquetibujarije űnie meerē yu quetibujnucūña. ¹² Ni jicāū űcū camasocu yu quetibuju rotioemi. Tunu bairoa ni űcū camasocu yu bueemi atie mujāā yu caquetibujarijere. Jesucristo pñame roque cū majūrpu yu masīōwī nipetirije mujāā yu caquetibujarijere.

13 Bairārpa, mujãã tãgoricarã mai cajũgoyepu judío majã na carotirore bairo ãcũ yu caátajere. Tutuaro mena Dios ya poa macããnarẽ popiye na baio joroque na yu átiusanucũwũ. Bairo ácu, Dios ya poa macããna na petio joroque yu átigamiwũ. 14 Bairpa judío majã yayere yu capaa ãniwatoare merẽ aperã yu yarã, yu tãni cabũtoa caãna netõjãñurõ camasĩ majũ yu ãmu. Mai, judío majã na carotirije ruame netõjãñurõ yu ñicãjãã ãnana na caátĩãnajẽrẽ yu áticoã niganucũwũ. Tie quetibũjuri que jeto caãnicõãninucũrõ yu bootũgoñanucũwũ. 15 Bairo cabai yu caãnimiatacũãrẽ, merẽ Dios ruame yu cabuiaparo jũgoyepua yu besecõãñurĩ. Bairo yu beserĩ yua, nocãrõ yure camai ãnirĩ, cũ yau yu ãnio joroque yu ãmi. Cũ majũ cũ caborore bairo yu beseyupi. 16 Bairo yure camai ãnirĩ yua, cũ caborore bairo ácu, cũ macã Jesucristore yu masiõ joroque yu ãmi. Bairo cũ macãrẽ yu masiõrĩ yua, cũ yaye caroa queti camasãrẽ cũ canetõõrĩquẽ quetire yu quetibũju rotijowĩ judío majã caãmerãrẽ. Bairo cabairipure ni jĩcãũ ãcũ camasocu mena jẽniñarĩ yu masijũgoepu. 17 Tunu bairoa Jerusalẽpu átĩ, yu jũgoye apóstolea majã caãnijũgoricarã cũãrẽ na yu jẽniñaepũ yu cabairijere. Bairo átiri mee, jicoquei yoworicaro mano Arabia yepapu yu acoápu. Cabero Damasco macãpu yu tunuetawu tunu.

18 Yoaro itia cãma beropu roque yua, Jerusalén macãpu yu ápu. Bairo ti macã etau, Pedrore cũ yu masijũgowu. Cũ mena yua puãa wãmo peti jicã ruo petiro cãnacã rãmu majũ yu tuawu. 19 Bairo topu ãcũ, noa ãna aperã apóstolea majãrẽ na yu bocãepu. Santiago, marĩ Quetiupau bai jetore cũ yu bocãwu. 20 Bairi cariape Dios cũ cañajoro mujããrẽ ñiña: Atie mujãã yu cawoajorije cabũgoro macããjẽ mee ñiña. Cariape macããjẽ majũ ñiña.

21 Tie bero yua, yu ruame Siria, bairi Cilicia yepapu yu acoápu. 22 Mai, bairãru marĩ yarã Cristore catũgosari poari, Judea yepa macããna yu majũpũrã yu bocãema. 23 Atore bairo na caĩquetibũjuri je tore tãgonucũñupã: “Marĩrẽ roro capajããga usamirĩcũ ãmerẽ yua tãgoñatutuarique caroa quetire camasãrẽ na quetibũju átĩupu. Ji yũteapure mai marĩrẽ cayasioregamirĩcũ camasãrẽ caroa quetire na quetibũju átĩupu,” na caĩquetibũjunicũrĩjẽ je tore tãgonucũñupã. 24 Bairo yu cabairijere tũgori, butiuro Diopure cũ basape-onucũñupã.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

1 Cabero puãa wãmo peti ruopore baparcãnacã pẽnirõ cãnacã cãma bero majũpu yu ápu tunu Bernabé mena Jerusalén macãpũre. Bairo ácu, yu mena cũ yu pii ápu marĩ yau Tito cũãrẽ. 2 Cabũgoro mee yu ápu ti macãpũre. Dios ruame roque topu yu árotiwĩ. Bairo to Jerusalẽpu ãcũ yua, cabũtoa camasãrã na caĩroarã mena Jesucristo yarã jesaye jãã neñawũ. Bairo na mena neñarĩ, na jãã quetibũjũwũ nipetirije judío majã caãmerãrẽ jãã caquetibũju ñesẽãnucũñĩjẽrẽ. Yu ruame yu paarique yu caátaje, yu caátĩãnie cũã to yasieticõãto ĩ, tore bairo nipetirije na yu quetibũjuwu. “Mu paarique ñumajũcõãña,” na caĩparore bairo ĩ, tore bairo na yu quetibũjuwu. 3 Mai, Tito yu mena caátãcu ruame griego majã yau ãmi. Bairo griego majã yau cũ caãnimiatacũãrẽ, judío majã caãmuarẽ na caátinucũrõrẽ bairo cũ ápewã. Dios yau nigu, cũ rupan macããtõ ãnorẽ yisetaecoemi cabũtoa camasãrãrẽ. 4 Jicããrã jãã yarã judío majã caĩtopairã ruame yasioro átiri jãã caneñarõpu jãã mena neñañupã na cũã. Na ruame to jãã cabũsuriere catũgorutiri majãrẽ bairo anã baiyupa. “Roro majũ Jesucristo ruame je tore cũ tãgosarã átiyama Pablojãã,”

ĩ busujãmasĩgarã, jãã caĩrĩjêrê tũgorutiranã baiyupa. Bairo jãã ĩ busujãrĩ yua, Moisés ãnacũ cũ caãtiroticũrĩqũêrê caãtiecorã majũ tunu jãã tuao joroque átigarã baimiñupã. ⁵ Bairo jããrê na caãtigamiatacũãrê, jãã ruame peeto ũno na caĩrĩjêrê jãã tũgousaerũ. Caroa queti Dios camasãrê cũ canetõrĩqũê quetire caroaro mujãã catũgousacõãno bootũgoñarĩ, narê jãã rotiecoerũ.

⁶ Bairãrua, cabutoa camasĩrãrê bairo caãna ape wãme yũ caãtinemopeere yũ quetibũju masĩõema. Bai ruu yũ ruame camasĩrãrê bairo na caãnajê cutiere bũtioro majũ yũ tũgoñaetĩña. Dios ruame bui macããjê marĩ caãtiãnierê caĩñabesei mee niñami. ⁷ Bairo ape wãme yũ caãtinemopeere yũ quetibũju masĩetĩrĩ yua, cariapea Dios yũ cũ cabeseriquere tũgoñamasĩwã. “Caripea Dios, caroa queti camasãrê cũ canetõrĩqũê quetire cũ quetibũju rotijoyupi judío majã caãmerãrê,” ĩ tũgoñacõãwã. “Judío majãrê Dios, Pedrore cũ caquetibũju roticũrĩcãrõrêã bairo Pablo cããrê judío majã caãmerãrê cũ quetibũju roticũñupĩ Dios,” cariapea ñi tũgoñacõãwã yua. ⁸ Bairi cũ, Dios, Pedrore judío majãrê caquetibũjupãũ apóstol majũ cacũrĩcũna yũ, Pablo cããrê judío majã caãmerãrê caquetibũjupãũ apóstol majũ yũ cũwĩ.

⁹ Bairo yũ cabairo jũgori Santiago, Pedro, bairi Juan ñubueri majã quetiurãrê bairo caãna ruame yũ paariquere merê masĩwã. Bairo masĩrĩ yua, “Dios ruame caroaro cũ quetibũju masĩõ joroque cũ ásupi Pablora,” ĩ tũgoñawã. “Mũ paarique ñumajũcõãña,” ñiwã yua. Bairo caĩrã ãnirĩ, “Jĩcãrõrêã bairo jãã paarique bapa mũ ãniña,” ñigarã yua, yũ wãmo ñewã. Yũ bapa Bernabé cããrê cũ wãmo ñewã. Bairi yua jĩcã yericũna, atore bairo jãã ãmeo ĩ tuawũ: “Mujãã ruame judío majã caãmerãrê na mujãã quetibũjugarã Dios yaye quetire. Jãã ruamea judío majãrê caquetibũjuparã jãã ãnigarã,” jãã ãmeo ĩ tuawũ yua. ¹⁰ Bairãrua, Pedrojãã atie jeto jãã caãtipeere bowã: “Cabopacarãrê caroaro majũ na mujãã juãpa,” jãã ĩcũwã. Merê yũ ruamea na, cabopacarãrê caroaro mena na cãjuãtinemo ãninucũũ yũ ãmũ bairũna.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

¹¹ Pedro Antioquiarũ cũ caátã watoare cũ majũruãrea tutuaro cũ yũ tutiurocajowũ. Mai, cũ ruame carorije marĩ yasio joroque caãtie majũrê ãcu baiwĩ. Bairi tutuaro cũ majũruãrea cũ yũ quetibũjuwũ. ¹² Mai, atore bairo baiwĩ cãrê tore bairo cũ ñio joroque: Pedro ruame caãnijũgoro judío majã caãmerã mena uã ruwĩ. Bairo cũ caũgaãno yua, judío majã aperã, Santiago cũ cajoátana etawã. Bairo na caetaro ñnarĩ yua, Pedro ruame na wãmũ weyocoãmĩ judío majã caãmerãrê. Na mena uã ruameoemĩ yua. Cũ ruame, “Marĩ rupãũ macããtõrê marĩ cayiseeticõãta, marĩ netõmasĩẽna,” caĩquetibũjuri majã na caetaro uwiri yua, na mena uãganemoemĩ. ¹³ Aperã judío majã catũgousari majã cãã roro cũ caãtiere cãrêã bairo átigawã. “Na rupaure cayiseena mena marĩ caũgaata, ñuña,” caĩrã nimirãcãã, na caĩrõrê bairo apewã. Na teejãñuwã. Roro majũ Pedro cũ caãtijũgorije jũgori yua, tame, Bernabéũ cãã na caãtorea bairo na átiusawĩ.

¹⁴ Bairo roro majũ, caroa queti Dios camasãrê cũ canetõrĩqũê queti caquetibũjurore bairo na caãtijãtiettore ñnarĩ yua, yũ ruame atore bairo cũ ñiwũ, nipetiro caneñarã na catũgoro Pedrore: “Mũ, judío majã yũ nimicãã, judío majã yũ meerê bairo judío majã caãmerã watoaru mũ ãniaru. Mũ ruame bairo cabai nimicãã, ¿Dopẽĩ judío majã caãmerãrê, judío majãrê bairo na ãnio joroque bũtioro na mũ ãtirotigayati?” cũ ñi tutiwũ.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por fe

15 Mai, jáã puame jicoqueipua judío majãrê bairo camasãwãcãrĩcãrã jáã ãniña. Carorije caátĩanipairã Diore camasiẽna ùna caãna mee jáã ãniña. 16 Bairo jáã cabaimiatacããrê, ni jĩcãũ ùcũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerê cũ caátie mena jũgori carorije cacũgoecare bairo tuamasĩetĩñami. Jesucristo jetore marĩ catũgousarije jũgori roque, tore bairo marĩ tuamasĩña. Merê tiere marĩ masĩcõãña. Bairi marĩ, Jesucristore catũgousajũgoricarã majũ marĩ ãniña, cũ mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori marĩ carorije wapare marĩ cũ canetõõbojaparore bairo ìrã yua. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũe carotiore bairo marĩ caátie jũgori ñe ùnie cawapa cãgoecare bairo Dios cũ caĩñajoro tuamasĩetĩñami.

17 Marĩ puame, “Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije mena jeto marĩ netõgarã,” marĩ ì tũgoñaña. Bairo ì tũgoñamirãcãã, cabero yua, “Marĩ ñicũjãã na caroticũrĩqũe marĩ caaticõãnie jũgori roque marĩ netõgarã,” marĩ caĩtũgoñabõcaata, “ ‘Jesucristo puame carorije marĩ átijũgou atiyami, ìgarã ato,’ ¿marĩ ìbujiocuti? ¡Baetiya! Jesucristo carorije marĩrê caátijũgou mee niñami. 18 Torecũ, yũ puame jĩcã wãme dope caaperiere cũcõãrĩ, apeye caroa macããjê puamerê caaticõãjũgoricũ nimicũã, tunu tie yũ caátijũgorique macããjê puamerê yũ caátinemoata, ñuẽtĩña. Tore bairo yũ caápata, yũ yaye wapa paio cabuĩcũcũ majũ yũ tuabujion. 19 Mai, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerê yũ caátijãtimasiẽtĩẽ jũgori cayasicoatacãre bairo caãcũ yũ ãnimiwã. ãmerê yua, tiere catũgousajãnarĩcũ majũ yũ ãniña. Bairo tũgousajãnarĩ yua, Dios cũ canetõpãũ, cũ mena cacaticõãninucũpãũ yũ tuaya. Jesucristo puame roque merê yũ carorijere netõõgũ, yucũpãĩrũ yũ riabojayupi. Bairi cũ mena yucũpãĩrũ cariaricãre bairo yũ tuaya. 20 Torecũ, yũ puame yũ majũ rupãũ mena yũ átĩãmerĩña ãmerê yua. Jesucristo yũpũre cũ caãno jũgori, cũ caborore bairo jeto caátĩãninucũũ majũ yũ tuaya yua. Bairo caãcũ ãnirĩ ãme ati rupãũ mena ati yepãpũre yũ caãno ùno mai, cũ, Dios macũ mena yũ catũgoñatutuarije mena jeto yũ ãnicõãña. Cũ puame nocãrõ yũre camai ãnirĩ, cũ majũã yũ carorije wapare netõõgũ, yucũpãĩrũ pajĩãecori yũ riabojayupi. 21 Bairi nocãrõ Dios caĩũũ, yũ mena caroaro cũ caátiere boeticõã yũ baĩgaetiya. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerê tũgousari, tie carotiore bairo marĩ caátie jũgori marĩ carorije wapare canetõõcoricarã marĩ caãmata, Jesucristo puame cabũgoroã wapa mano yucũpãĩrũ riabujoricũmi.

3

La ley o la fe

1 ¡Gálata yepa macããna, mujãã, catũgomasĩẽna majũ mujãã ãniña! ¿Noa mujããrê tore bairo roro majũ mujãã tũgoñamawijiao joroque mujãã na átĩ? Mujããrê quetibũjũ ñesẽãrã, caroaro jĩcãrõ tũni majũ mujãã caĩñarõpũã Jesucristo yucũpãĩrũ cũ cariariquere mujããrê jáã quetibũjũwujã ritaa. 2 Bairi atie yũ cajẽniñarĩjê jetore cariapea yũ mujãã caquetibũjuro yũ boyo: ¿Mujãã puame Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerê mujãã catũgousarije jũgori Espĩritu Santo Dios Yeri majũrê mujãã ñerĩ? Mujãã baiepũ. Jesucristo yaye queti caroa queti jáã caquetibũjuriquere tũgousari bero roque, Espĩritu Santo Dios Yeri majũrê mujãã cũgojũgowũ. 3 Yũ yarã, ¿nocãrõ catũgomasĩẽna majũ mujãã ãniñati? Dios Yeri Espĩritu Santore catũgousajũgoricarã majũ nimirãcãã, ¿dopẽĩrã ãmerê mujãã majũã ati rupãũ mena mujãã caátitutuarije mena Dios yaye macããjêrê mujãã átĩãni jũgogayati? 4 Nocãrõ capee caroa mujãã caátimasĩjũgomirĩqũe yua cabũgoro macããjê majũ ãñupã mujããrê. Yũ

puamerã, tocãrõ majũ cabũgoro macããjẽ caãnípee mee añũpã mujããrẽ, ¡tame!
 5 Dios roque cũ Yeri Espĩritu Santo majũrẽ mujãã joyupi. Bairo mujããrẽ jori, caroa cũ caãti ñomasĩrĩjẽrẽ mujãã watoapure áti ñĩõñũpĩ. Tore bairo cũ caãpata, ¿dopẽĩ tore bairo cũ ásupari? “Moisẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ caĩrõrẽ bairo nipetirije na átipeyocõãto,” ¡ mee, tore bairo ásupi. Caroa queti jãã caquetibũjũriquere caroaro mujãã catãgõusaparore bairo ¡, tore bairo átinucũñami Dios.

6 Abraham ãnacũ puame caroaro Dios mena cũ catãgõñatutuarije jũgori, ñe ñnie cawapa cũgoecure bairo quĩñãñũpĩ. 7 Bairo cabairo jũgori atiere mujããrẽ masĩrotiya: Cariapea Abraham ãnacũrẽ bairo Diore catãgõusarã, cũ pãrãmerãrẽ bairo caãna Dios mena jeto catãgõñatutuarã ninucũñama. 8 Merẽ baiũa Dios cajũgoyepũa judío majã caãmerã caãrẽ, cũ mena na catãgõñatutuarije jũgori ñe ñnie cawapa cũgoenarẽ bairo cũ caĩñapeere cũ ya tutipũ quetibũjũ cũweyocõãñũpĩ. Atore bairo caroa quetire quĩ quetibũjũ jũgoyeticũñãñũpĩ Dios marĩ ñicũ Abraham ãnacũrẽ: “Tocãnacãũpũa masapoari macããnarẽ murẽ bairo yũ mena na catãgõñatutuarije jũgori caroarã ñe ñnie cawapa cũgoena na ãnio joroque na yũ átigũ,” quĩ quetibũjũ jũgoyetiypũ Dios Abrahãrẽ. 9 Bairi Jesucristo mena catãgõñatutuarã puame Abraham ãnacũrẽ Dios caroare cũ cũ cajoricarorea bairo na cũã caroare cũ cajorã majũ ñĩñama, Abraham ãnacũ Dios mena catãgõñatutuaricurea bairo yua.

10 Bairi noa ñna Moisẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ jettore tãgõusari na carorije wapare na canetõgaata, cañuena carorije cawapa cũgora majũ tuagarãma. Merẽ torea bairo ¡ quetibũjũya Dios ya tutipũ na cawoatucũrĩqũẽ cãã: “Ni ñcũ caroaro mena Moisẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ caĩrõrẽ bairo jĩcã wãme rũsaricarõ mano cũ catãgõusapetieticõãta, cañuecũ, carorije cawapa cũgõũ majũ tuagũmi,” ¡ quetibũjũyupa.

11 Bairo cabairoi, merẽ caroaro majũ mujãã masĩrã: Ni jĩcãũ ñcũ roticũrĩqũẽ caĩrõrẽ bairo cũ caãtie jũgori ñe ñnie carorije wapa cũgoecũ tuamasĩetĩñami. Atorea bairo ¡ quetibũjũya Dios ya tutipũ cããrẽ: “Carorije cawapa cũgoecure bairo yũ caĩñãũ puame yũ mena cũ catãgõñatutuarije jũgori nicõã ninucũgũmi,” ¡ woatuyupa Dios ya tutipure. 12 Moisẽs ãnacũ cũ caãtiroticũrĩqũẽ puame tore bairo mee quetibũjũya. Atore bairo puame roque ¡ quetibũjũya tie, Dios ya tutipũ cããrẽ: “Ni jĩcãũ ñcũ roticũrĩqũẽ carotirore bairo ñe ñnie rũsaricarõ mano caãtipeyõũ netõmasĩgũmi. Dios tũpũ ãnicõã ninucũgũmi tocãnacã rũmũa. Tore bairo jĩcãrõ tãni cũ caãtipeyoeticõãta, carorije wapa cacũgõũ majũ tuagũmi Dios cũ caĩñãjoro.”

13 Cristo puame roque Moisẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ jũgori nocãrõ paio marĩ carorije wapa marĩ cacũgomirĩqũẽrẽ marĩ netõbojayupi. Cũ puame carorije caãpei nimicũã, carorije caãcũre bairo yua roro majũ marĩ yaye wapa jũgori marĩ riabojayupi. Atore bairo ñna Dios ya tutipũ na cawoatucũrĩqũẽ cãã: “Ni jĩcãũ ñcũ cañuecũ majũ caãcũ yucũpãĩpũ papuatuecori cũ riaãto,” ¡ quetibũjũya ti tutipũ.

14 Atore bairo baietayupa Dios, “Caroaro majũ mũ yũ átigũ,” Abrahãrẽ cũ cũ caĩcũrĩqũẽrẽ judío majã caãmerã cãã Cristo jũgori jĩcãrõ na cacũgõpetiparore bairo ¡ yua. Tunu bairoa cũ mena marĩ catãgõñatutuarije jũgori Espĩritu Santo Dios marĩrẽ cũ cajogaricure nipetiro cũ marĩ cũgõmasĩña marĩ yeripũ yua.

La ley y la promesa

15 Yũ yarã, ãmerẽ camasã ati umũrecõo macããna na caãmeoátie ñnie mena ñcõñarĩ, mujãã yũ quetibũjũya: Jĩcãũ caũmũ, “Atore bairo marĩ ãmeo átiroa,” ¡, cũ wãmerẽ jĩcã pũrõ ñnopũ woatucõña peyocõãñami, aperã, “Tore bairo mee

niña,” na caĩmasĩetĩparore bairo ĩ yua. Tore bairo cū majũã cū caĩcũata, ni ĵĩcãũ cū caátigarijere cū eñotamasĩetĩñami. O tunu bairoa cū caátiateje carusaata, “Atore bairo pũame boya,” ĩrĩ ape wãme ti pũrõpũre woabuipo masĩetĩñama. ¹⁶ Bairi ãmerẽ yua marĩ masĩña: Dios pũame Abraham ãnacũrẽ, “Caroaro majũ mu yu átigu. Cabero torea bairo yu átigu mu pãrãmi caãnipau cũãrẽ,” qũĩ cũñupĩ Dios. Mai, Dios ya tuti na cawoaturique pũame, “capããrã mu pãrãmerã,” ĩ quetibujuetiya. Atore bairo pũame jeto ñña: “Jĩcãũ mu pãrãmi cũãrẽ caroaro yu átigu,” ĩ quetibujuya. Bairo “mu pãrãmi” cū caĩrĩcũ pũame Jesucristo niñami. Cũrẽã ĩgu tore bairo ĩñupĩ Dios cū ya tutipũre. ¹⁷ Atore bairo pũame mujãã ĩgu ñña: Dios pũame Abrahãrẽ, “Cawãma wãme mu yu átigu,” qũĩ cũjũgoyupi. Bairo qũĩãcu, cū catutuarijere cū átĩ ĩñoñupĩ, “Yu caĩrĩjẽrẽ yu wasoacẽu,” ĩgu yua. Bairo cū caátaje jũgori, Moĩsẽs ãnacũ cū caáticũrĩqũẽ cuatro cientos treinta cãmarĩ beropũ caãñijũgorique nimirõcũã, Dios, “Caroaro mu yu átigu,” cū cū caĩcũrĩqũẽrẽ yasiomasĩetĩña. Tunu bairoa Dios cū caĩjũgoyetiriquere cawapa manierẽ bairo to tuao joroque átimasĩetĩña. ¹⁸ Moĩsẽs ãnacũ cū caroticũrĩqũẽ jũgori Dios caroaro marĩ cū caátipeere, cū caátigarique to caãmata, cabũgoroa, “Caroaro mu yu átigu,” qũĩ cũbujoricãmi Dios Abraham ãnacũrẽ. Cariape majũrã Dios, “Mu yu jomajũcõãgu,” cū cū caĩrĩqũẽrẽ ñe ñnie wapa jẽnĩrĩcãrõ mano cū cajopeere ĩ, bairo ĩñupĩ.

¹⁹ “Toroque, ¿dopẽĩ cū cũñuparĩ Dios cū carotiriquere Moĩsẽs ãnacũ mena?” mujãã ĩ tũgoñabujorã. Yura, caberopũ tie rotiriquere cũñupĩ Dios, roro camasã na caátipainucũrĩjẽrẽ na catũgoñabõca masacatiparore bairo ĩ. Tie roticũrĩqũẽ pũame Jesucristo Abraham ãnacũ pãrãmi atĩ yepa cū caetari watoapu rotĩ ãnimasĩjãnañupã. Apeyera Dios pũame cū majũ mee, cãtu macããna ánglea majã jũgori roque roticũrĩqũẽrẽ cū joyupi Moĩsẽs ãnacũrẽ. Bairi Moĩsẽs ãnacũ pũame camasãrẽ na quetibuju netõõñupĩ yua tie roticũrĩqũẽrẽ. ²⁰ Jĩcãũ cū caátipeere cū caĩcũrĩqũẽ caãmata, apeipu cū cabũsanemobojaro boetiya. Torea bairo Dios cū majũpua cū caátipeere quetibujuyupi Abrahãrẽ. Aperãpãrẽ quetibuju netõrotijoesupi.

El propósito de la ley

²¹ Bairo bairi, ¿Moĩsẽs ãnacũ cū caroticũrĩqũẽ pũame Dios cū caátipeere ri-caati to ãnio joroque to átoati? ¡Bairo átimasĩeto! Moĩsẽs ãnacũ cū caroticũrĩqũẽ marĩ caticõã nio joroque to caátimasĩata, Moĩsẽs ãnacũ cū caroticũrĩqũẽrẽ bairo jeto átiri carorije wapa cacũgoena marĩ tuabujoricarã. ²² Bairãpua, Dios ya tutipũ caĩrõ pũamata, nipetiro carorije macããjẽrẽ caátieconucũrã jeto marĩ ãñaña. Bairo caãna nimirãcũã, Jesucristore noa ñna na catũgõusaata, Dios caroaro cū caátigariquere cacũgõparã majũ niñama.

²³ Mai, Jesucristo, marĩ catũgoñatutupaũ atĩ yepapũ cū caetaparo jũgoyere Moĩsẽs ãnacũ cū caroticũrĩqũẽ jũgori roro majũ carorije macããjẽrẽ caátiecorã majũ marĩ tuamiwã. Tore bairo roro marĩ átĩãninucũwã, Jesucristo cū majũpua marĩrẽ cū caãnajẽ cutiere marĩ cū camasĩõparo jũgoye mai. ²⁴ Ape wãme ĩcõñarĩ ĩrĩcãrõ pũamata, Moĩsẽs cū caroticũrĩqũẽ pũame marĩrẽ cabuejũgon cū caquetibujujũgororea bairo marĩ carorije wapare marĩ masĩõ joroque marĩ ápu. Tore bairo marĩ baicõã ãmu, Jesucristo atĩ yepapũ cū caetaparo jũgoye mai. Bairo caãna marĩ caãnimiatacũãrẽ yua, ãmerẽ cū mena marĩ catũgoñatutuarie jũgori ñe ñnie carorije cawapa mánarẽ bairo marĩ tuao joroque marĩ ámi.

²⁵ Bairi āmerē yua, Jesucristo ati yepapū caatácure cū tūgousari, cū mena catūgoñatutuarā majū marī āniña. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorā mee marī āniña. Tie, marīrē cabueire bairo carotijūgoro marī boetiya yua.

²⁶ Bairi āmerē Jesucristo mena mujāā catūgoñatutuarije jūgori nipetiro Dios pūnaarē bairo caāna majū mujāā āniña. ²⁷ Tunu bairo Jesucristo wāme mena īrī, mujāā cabautiza rotirīque jūgori cū yarā cū mena jīcārōrē bairo caāna majū mujāā tuaya. Cūrēā bairo jīcā rupā caāna majū mujāā tuaya yua.

²⁸ Bairi űe űnie majū mee niña judío majā yaū marī caānie, o griego yaū marī caānie cūā. Paabojari majōcū, o caroaro caānicōāū marī caānie cūā, űe mee niña. Caūmū, carōmio cūā jīcārō tūnia cū mena marī tūgoñatutumasīña. Bairo yua Jesucristo mena jīcārōrē bairo tūgoñatutuari nipetiro cū yarā, cū mena jīcārō caāna majū mujāā tuacōāña, mujāā cūā yua. ²⁹ Bairo Jesucristo yarā majū mujāā caāmata, Abraham ānacū pārāmerā caāna majū mujāā tuaya. Bairo cū pārāmerārē bairo caāna ānirī Dios caroaro cūrē cū caātipeeere cū caīcūjūgoyetiriquere mujāā cūā cacūgorā majū mujāā tuaya yua.

4

¹ Atore bairo pūame mujāārē ī quetibūjugu űiña: Jīcāū cawīmaū cū pacū cū cacūgomirīqūērē cacūgosapaū, mai cawīmaū ācū, dope bairo ātimasīētīñami. Cū pacū paabojari majōcū cūārē bairo cū botiomasiētīñami. Cū pacū paabojari majōcū caācū pūame mai nipetirije cū cacūgopeere caroaro īñaricanūgōcote masīcōāñami. Bairo cū paabojari majōcū cū caīñaricanūgōcotebojamiatacūārē, cabūcū niácūpū roque yua, cariape majūrā nipetiro cū pacū yaye caānajē upāū majū catuapaū niñami. ² Mai, cawīmaū cū caāno, cū paabojari majā pūame caroaro cū qūēñonucūñama. Tunu bairoa dope bairo cū caātigarije cūārē na pūame jeto cū juātinemonucūñama. Tore bairo jeto cū juātiāninucūñama cū pacū cū cacūgoriquere cū cacūgomasiāpa yūtea, cū pacū cū caīcūrīcā yūtea caetaparo jūgoye mai. ³ Bairi torea bairo baiwū marī cūārē. Mai, marī pūame cawīmarārē bairo āna, ati űmurecō macāāna na carotitutuarije carotiecorā majū marī āmū. Bairoa niña, torea bairo icōña quetibūjugaata. ⁴ Bairo caāna marī caānimiatacūārē, Dios pūame cū cacōrīcā yūtea caetaro, cū macū marīrē canetōpūare ati yepapū cū joyupi. Cū pūame jīcāo carōmio jūgori buiauyupi ati yepapūre. Bairo buiari cū cūā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē caātiecoū majūrēā bairo caācū buiauyupi. ⁵ Marī, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorārē marī netōōgu, cū cūā tiere carotiecoūre bairo ati yepapūre etayupi. Bairo cū macū marī cū caātibojaro yua, cū pacū Dios pūame cū pūnaarē bairo marī qūīñao joroque āsupi Jesús. ⁶ Tunu bairoa Dios pūnaa majū, merē marī caānierē marī masīō joroque ī, cū macū yaū Espīritu Santore marī yeripū marī jowī. Bairo cū, Espīritu Santo marīpūre cū caāno jūgori, “jāā Pacū!” cū marī īnucūña Diore. ⁷ Bairo cabairo jūgori, āmerē yua marī pūame Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorā mee marī āniña. Dios pūnaa majū caāna roque marī āniña. Bairo cū pūnaa majū marī caānoi, Jesucristo jūgori nipetirije marī cū cajogarique cūārē cū caborore bairo marī jogami.

Pablo se preocupa por los creyentes

⁸ Mai, mujāā pūame cajūgoyepūre Diore camasiēna majū mujāā āñupā. Bairo Diore camasiēna ānirī, Dios mee caāna, jūgūēārē cairoarā majū mujāā āñupā. Na, jūgūēā pūame cariape majūrā Dios űna mee niñama. ⁹ Bairo cabairicarā nimirācūā, āme roquere yua Dios majū camasiēna mujāā āniña. O, “Dios pūame jīcā nūgōā mujāārē īñamajūgori mujāā beseuyupi,” Īgu űiña ape watoara. Bairo Diore camasiēna nimirācūā, ¿dopērā roticūrīqūērē

caátirotiacorã majũ mujãã tuagayati tunu? Tie roticũrĩqũẽ pũame dope caáperie catutuaetiere bairo caãnie niña. Bairi, ¿dopẽrã tiere mujãã tũgousagayati tunu? ¹⁰ Mai, mujãã pũame atore bairo mujãã átinucũña: Di rũmu, o di muipũ ũno, o ti yutea, ti cãmarẽ caetaro ñnarã, judío majãrẽ bairo mujãã bose rũmu átipeonucũña. ¿Dopẽrã tore bairo mujãã átinucũñati? ¹¹ ¡Bairo tiere tũgoñarĩ, yũ pũame mujãã cabairijere yũ tũgoña uwijãñũ! “Narẽ yũ caquetibujurique cabũgoro majũ ãñurã. Yũ paarique yasicóato,” ñi tũgoña uwiya.

¹² Yũ yarã, bairi atore bairo mujãã yũ átirotiya: Caroaro tũgomasĩña mujãã yũ cabairijere. Yũ pũame roticũrĩqũẽrẽ carotiecoricũ nimicũã, ãmerẽ tiere caátirotiocou mee yũ ãniña. Torea bairo mujãã cũã caátirotiocoena majũ mujãã ãmu cajũgoyere. Bairi yũrea bairo caátirotiocoena ãninomofna tunu. Bairãpũa, cajũgoyere mujãã mena yũ caãno, caroaro yũ mujãã qũẽnowã. ¹³ Roro majũ yũ riawũ, mujãã tũpũre ãcũ. Bairo riamicũã, tie yũ riaye jũgori tuari, caãnijũgoro mujããrẽ caroa queti Dios camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ queti majũrẽ mujãã yũ quetibujũgowa. Tiere merẽ mujãã masĩña. ¹⁴ Bairo yoaro mujãã tũre yũ caria ãnimiatacããrẽ, yũre mujãã ññateerũ. Tunu bairo yũre cateena ãnirĩ, caroaro jĩcãõ tũni yũ caquetibujurijere yũ mujãã tũgousawũ. Ɛmũrecóo macããcũ ángel majũrẽ catũgousarãrẽ bairo caroaro majũ yũ caĩrĩjẽrẽ mujãã tũgousawũ. ¡Jesucristo cũ majũpũa mujããrẽ cũ caquetibujũrore bairo caroaro majũ yũ mujãã tũgousawũ Jesucristo yaye quetire mujãã yũ caquetibujurijere yua! ¹⁵ Bairo caroaro ỹseanirĩqũẽ mena mujãã catũgousamirĩqũẽ mena, ¿dope ãmerẽ mujãã baiyati yua? Apeyera, caroaro mujãã caátajere mujãã ñibũsũpa: Marĩ caapeare nerĩ apeire marĩ cajomasĩrĩjẽ to caãmata, mujãã pũame cotericarõ mano mujãã caapeere nerĩ, yũre cajoparãrẽ bairo majũ mujãã baimiwã. ¹⁶ Bairo majũ cabairicarã nimirãcũã, ãmerẽ, ¿dope mujãã baiyati? Yũ pũame cariape macããjẽrẽ mujãã yũ caquetibujurije jũgori yua, mujããrã, ¿mujãã pesuare bairo yũ tuayati?

¹⁷ Apeyera mujããtũ caquetibujũñesẽãnucũrã caroa quetire quetibujũrã mee átinucũñama. Roro mujããrẽ na caĩtogarijere bootũgoñarĩ, quetibujũrã átinucũñama. Tunu bairoa jãã caquetibujurijere cũcõarĩ, na caquetibujurije carorije macããjẽ pũamerẽ mujãã catũgousaro borã, tore bairo ñ quetibujũnucũñama. ¹⁸ Baiorũa, camasãã aperãrẽ caroaro marĩ cajũátinemoarijere caroa cañurĩjẽ ãno baiya. Roro camasãrẽ na átiarijere mena tũgoñarĩ na marĩ cañorarijere roque cañuetie niña. Bairi mujããtũ caãna mujããrẽ mairĩ, caroaro mujãã na caĩroagaata, tocãnacã rũmũa tore bairo jeto mujãã na áparo. To mujããtũ yũ caãno jeto meerẽ tore bairo mujãã na ñroa ãmarõ. Na pũame yũre boena, tore bairo bainucũñama. ¹⁹ Yũ pũnaarẽ bairo caãna, yũ camairã ãmerã tunu ricaati roro mujãã catũgousaro jũgori bũtioro yũ tũgoña yapapujãñũña mujãã mena. Jĩcãõ carõmio pũnaa cãtigo, bũtioro cõ cawisorore bairo roro majũ yũ cũã mujãã mena yũ tũgoña yapapujãñũña. Bairũa tore bairo jeto yũ yapapucãõ ninucũgũ Jesucristore caroaro jĩcãõ tũni cũ mujãã catũgousapetiro berorũ. Tocãõrũ roquere yua yũ yerijãgũ mujãã mena. ²⁰ Bairũa, ãmea mujãã tũpũ yũ ãnicõãgamiña, apeyera mujããrẽ yũ caĩquetibujurijere mujãã quetibujũgũ. Tame, mujãã mena capee majũ yũ tũgoñacõãmiña baiũa. Cayoarorũ marĩ caãnie jũgori dope ññinemomasĩẽtĩña.

El ejemplo de Agar y Sara

²¹ Mujãã, Moisés ãnacũ cũ carotiecoricũrĩqũẽrẽ cabonetõrã, “Tie mena jũgori marĩ netõmasĩña,” caĩrã cariape yũre jĩcã wãme yũ quetibujũya: ¿Moisés ãnacũ cũ caátirotiocũrĩqũẽ caĩquetibujurijere mujãã tũgoetinucũñati? Mujãã

tāgonucūrā tiere. ²² Mai, atore bairo quetibujuya: Abraham ānacū puḡarā caūmuarē pūnaa cūsupi. Jīcāū cū paacoteri majōco Agar cawāmecūco mena macū cūsupi. Apei puamerā cū nūmo Sara cawāmecūco, cū paacoteri majōco mee caācō mena macū cūsupi. ²³ Mai, Agar mena jūgori cū camacūcūcū puame nipetiro ati yepa macāāna camasā na cabuianucūrōrēā bairo buiayupi. Bairo cū cabuiamiatacūārē, apei, cū nūmo majū mena cū camacūcūcūcū puamea Dios Abrahārē, “Cabūcūpu nimicūā, mū macū cutīḡu Sara mena,” cū cū caījūgogeticūrīcārōrē bairo to baietao joroque ī buiayupi.

²⁴ Tie queti bui macāājērē bairo ī quetibujuro mee īña. Atore bairo niña: Na, puḡarā rōmia puame puḡa poa macāāna camasārē, “Tore bairo mūjāā yū átīḡu,” Dios cū caījūgogeticūrīcārōrē bairo caāna niñama. Agar puame Moisés ānacūrē Sinai cawāmecūti ūtāūpu cū caāno, Dios cū cū caroticūrīqūērē cū cajoricarore bairo caācō niñamo. Bairi tie roticūrīqūērē caīroarā puame tiere carotiecoparā majū tuacōāñama. ²⁵ Ape wāme īrīcārō puamata, Agar puame Arabia yepa caāni ūtāū Sinaīre bairo caācō niñamo. Bairi Sinai puame āme caāni macā Jerusalén macārē bairo niña yua. Bairi ti macā caāna cūā Moisés ānacū cū caātiroticūrīqūērē carotiecoparā majū tuacōāñama, paabojarico Agar cō catuaricarorea bairo yua. ²⁶ Marī puame roque jōbui mūnecōopu caāni macā cawāma Jerusalén macā macāāna caānparā majū marī āniña. Bairo caāna ānīrī Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorā mee marī āniña. ²⁷ Atiere bairo ī quetibujū, Isaías ānacū cūā atore bairo ī quetibujū jūgogeticūñāñupī Dios ya tutipū:

“USeanirī āña mū, carōmio capūnaa cutimasīēcō.

Di rūmū ūno pūnaacutajere cawisioñaecō useanirī āña.

Bairo mū caānimitacūārē yua, āme roquere paabojari majōco cō capūnaacutato netōjāñurō,

Dios cū camasīrījē jūgori, capūnaacūco mū ānicoago yua,”

ī quetibujūcūñupī Isaías ānacū.

²⁸ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna, mūjāā puame Isaac ānacūrē bairo caāna mūjāā āniña. Bairi mūjāā cūā Dios cū caīcūjūgogeticūrīcarā Abraham, bairi Sara pūnaarē bairo caāna mūjāā āniña. ²⁹ Mai, ti yūteapūre ati yepa macāāna camasā na cabuianucūrī wāmerē bairo cabuiaricū puame bātioro qūññateyupi, Espīritu Santo jūgori cabuiaricū Isaac puamerē. Bairi āme ati yūtea caāno cūārē bātioro īñatejāñūñama judío majā Jerusalén macāāna, Espīritu Santo jūgori Dios cū pūnaa na ānio joroque cū caātanarē. ³⁰ Bairi atore bairo puame ī quetibujū woatuyupa Dios ya tutipū cūārē: “Paabojari majōco cō macū mena aperopū cō acoápáro. Cū, cō macū puame apee macū mena cū pacū yaye caānajērē peeto ūno cacūḡousapū mee niñami,” ī quetibujū woatuyupa.

³¹ Bairo cabairo jūgori, yū yarā, paabojari majōco pūnaarē bairo caāna mee marī āniña. Sara, caroaro caānacō pūnaarē bairo roque caāna majū marī āniña.

5

Firmes en la libertad

¹ Mai, Jesucristo puame Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorā majū marī caānimirīqūērē marī netōō joroque marī āmi. Bairo marī cū caātaje jūgori mūjāā puame caroaro jeto ānajē cuticōā ninucūña tocānacā rūmūa. Roro majū tunu caātiroticorārē bairo tuanemoeiticōāña.

² Yū Pablo, mūjāā yū caīquetibujūrijere caroaro jīcārō tūni majū tūgopeoya: Judío majā na caātīnucūrī wāme, na rupū macāājē yisetarique ūnierē mūjāā cūā mūjāā caātīniganucūata, dope bairo Jesucristo mūjāārē cū

canetõõrĩqũe wapa maniña. ³ Mujããrẽ ñinempã tunu: Ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ cũ rupau macããjẽ yisetarique ùnierẽ cũ caatiãniganucũata, nipetirije Moisés ãnacũ cũ caatiroticũrĩqũerẽ carotiecoũ majũ tuacõãgumi. ⁴ Mujãã, roticũrĩqũerẽ mujãã caatie jũgori canetõgatũgoñanucũrã, Jesucristo puamerẽ cũ tũgousajãnarã mujãã átiya. Bairo caãna ãnirĩ, Dios mujããrẽ cũ camairĩjẽrẽ, mujããrẽ cũ canetõõrĩqũe cããrẽ caboena majũ tuarã mujãã baiya. ⁵ Jãã, tiere caĩroaena puamea Espĩritu Santo jũgori, bairi tunu Jesucristo mena jãã catũgoñatutuacõãnie jũgori jãã carorije wapare canetõecoparã majũ jãã tuacõãña. ⁶ Bairi Jesucristo mena marĩ caãmata, yisetarotirique ùnie, o yisetarotietaje cãã caãnimajũrĩjẽ mee niña. Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije roque caãnimajũrĩjẽ niña. Bairo cũ mena marĩ catũgoñatutuarije mena caroaro camasãrẽ na marĩ maimasĩgarã.

⁷ Mujãã, Galacia yepa macããna, caroaro majũ Jesucristore cũ mujãã tũgousa jũgomiwũ. ¿Noa mujããrẽ cariape quetire mujãã tũgousa jãnao joroque na áti? ⁸ Dios mee tore bairo mujãã jãnao joroque ásupi. Cũ puame mujããrẽ cabesericũ majũ roque niñami. ⁹ Bairi merẽ jĩcã wãme ĩrĩqũerẽ ĩrĩcãrõ puamata, mujãã masĩña: “Petoaca levadurare marĩ cajããmiatacũãrẽ, pan quẽnorĩcã buruare petiropũ jesapeticoaya.” Torea bairo roro ricaati quetibujurique jĩcã wãmeacãrẽ mujãã catũgousaata, cabero capee majũ mujãã tũgousagarã carorije macããjẽrẽ. ¹⁰ Marĩ Quetiupau puame ricaati wãme, roro mujãã catũgoña ãnimitacũãrẽ, caroa wãmerẽ mujãã átiãnio joroque mujãã átigumi tunu. Bairo mujãã cũ caãtipeere tũgoñarĩ, yũ puame cariapea marĩ Quetiupau mena yũ tũgoña tutuacõãña. Bairna, Dios, roro mujãã átiãnio joroque caãtiecorotinuãrẽrẽ popiye na baio joroque na átigumi. Ni ùcũ cũ caãmata cũãrẽ, jĩcãrõ tãnia popiye na baio joroque na átigumi.

¹¹ Mai, apeyera tunu yũ yarã, jĩcããrã ricaati caquetibujũñesãñnucũrã atore bairo ñi busũnucũñama: “Pablo cũã camasã judío majã caãmerãrẽ, ‘Mujãã cũã judío majã na caãtinucũrõrẽ bairo mujãã rupau macããjẽrẽ yisetarotiya,’ na ĩ quetibujũ átiyami,” ñi busũnucũñama. Bairo yũ cãã narẽ bairo yũ caãtirotirije caãmata, roro majũ yũre teeri, popiye yũ baio joroque yũ áperibujorãma. Bairãrũa, popiye yũ baio joroque yũ átinucũñama, “Jesucristo yucpãĩrũ cũ cariarique jũgori mena jeto marĩ netõmasĩña,” yũ caĩquetibujurije jũgori. ¹² Bairo mujããrẽ roro pajũgoro mujãã rupau macããjẽrẽ butioro cayisetarotiganucũrĩ majã, na puame roque na majũã na rupau macããjẽrẽ na yisejure recõãto, ¡tame!

¹³ Mujãã, yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, caroaro caãniparã, roticũrĩqũerẽ carotiecoetiparã, cũ cabesericãrã majũ mujãã ãniña. Bairi caroa macããjẽ jeto caatiãniparã mujãã ãniña. Bairo roticũrĩqũerẽ carotiecoena cũ cacũrĩcãrã nimirãcũã, “Marĩ caboro marĩ rupau mena carorijere marĩ átimasĩña,” di rũmu ùno ĩ tũgoñaeticõãña. “Tie carorije macããjẽrẽ na átiãmarõ,” ĩ mee, tore bairo mujãã cũñupĩ Dios. Caroa puame roquere átiri, jĩcãrõ tãni mujãã caãmeomai ãnierẽ bow, tore bairo mujãã cũñupĩ. ¹⁴ Bairi roticũrĩqũe puame atore bairo caĩrĩjẽ mena neñojori jĩcã riseroa yua quetibujuya: “Mujãã majũ rupaure mujãã camairõrẽã bairo aperã camasã cããrẽ na maiña.” ¹⁵ Bairo cũ cacũrĩqũe caãno jũgori, roro ãmeo ĩñateeticõãña. ãmeo asiari ãmeo tutiepeeticõãña. Masacatiya. Jĩcã majãrẽ bairo mujãã caãnajẽ cutie to petio joroque mujãã átiere.

16 Bairi mujããrê ñiña: Espiritu Santo mujããrê cû cajũgoãnorê bairo jĩcãrõ tũni caroaro átĩãnicõãnucũña. Carorije mujãã rupau caborore bairo mujãã caátĩãniga nucũrĩjêrê átĩãmerĩcõãña. 17 Mai, carorije marĩ rupau caborore bairo marĩ caátigatũgoãnucũrĩjê pũame Espiritu Santore caterãrê bairo átaje niña. Торесũ, Espiritu Santo cũã, carorije macããjêrê marĩ rupau caborore bairo marĩ caãpata, Ìñajesoetiayami. Tiere caboescũ niñami. Bairi ati rupauꝑũ carorije tũgoãrĩqũê caãno jũgori pũgatuapũ caãmeoterãrê bairo marĩ ãnajê cutĩcõãña. Bairi mujãã pũame carorijere mujãã átĩãnjĩãnamasĩtĩña. 18 Bairãrũna Espiritu Santo mujããrê cû cajũgoãnigarijere mujãã caẽñoetaeticõãta, caroaro mujãã átĩãnimasĩgarã. Roticũrĩqũêrê carotiecorãrê bairo mujãã baietigarã yua.

19 Carorijere na rupau mena na caátigatũgoãnucũrĩjêrê bairo roro caátinucũrã na caátie nipetirore caroaro marĩ masĩpeticõãña. Na pũame atie ùnie carorijere átĩnucũñama: Roro carõmio mena átiepepairiquere, carorije macããjêrê átĩpairique, cawãmarã jeto ãna roro ãmeo átĩãnajê cutaje cũãrê átĩãninucũñama. 20 Tunu bairoa camasã na caweericarãrê Ìroarique, wãtĩ yeri pũna jũgori rori wãme átĩmasĩrĩqũê cũãrê átĩãninucũñama. Tunu bairoa ãmeo teerique, ãmeo Ìñapesucutaje cũãrê di rãmũ ùno jãnagaetinucũñama. Caroaro jĩcãrõ tũni ãnimasĩgaetinucũñama. Tunu bairoa roro majũ caasiañurã ninucũñama. Jĩcã poa, ape poa macããna mena ãmeo asiari roro majũ ãmeo tutĩnucũñama. Bairo ãna, ãmeo ricawatiri ricaati jeto ãnajêrê átĩganucũñama. 21 Tunu bairoa aperã na cacũgorijere bũtiro Ìñaugaripeanucũñama. Tunu bairoa eti cũmupainucũñama. Tunu bosc rãmũ qũẽnorãcũã, nucũbũgorique mano ugapacari roro majũ baimecũnucũñama. Tore bairo átaje capee wãme majũ átĩãninucũñama. Bairi cajũgoyepũ mujããrê yũ caĩquetibũjericarorea bairo ãme cũãrê mujãã ñinemoña tunu: Tore bairo roro caátipairã petoaca ùno cũãrê Dios cû carotimasĩrĩpaure etaetigarãma.

22 Mai, Espiritu Santo pũame roque marĩ caãmeomairĩjêrê, useanirĩqũê mena yerijõrõ ãnajê cutaje cũãrê cajou majũ niñami. Tunu bairoa poyie baimirãcũã, caroaro yerijõrõ ãnajê cutajere, camasãrê caroaro jũãtinemorĩqũêrê, caroaro cariaque camasã mena átĩãnajê cũãrê cajou niñami.

23 Tunu bairoa aperã camasãrê baibotioena caroaro jĩcãrõ tũni ãnajêrê, marĩ rupau roro marĩ caátiga tũgoãnucũrĩjêrê eñõtajĩãtimasĩrĩqũê cũãrê marĩ jomasĩñami Espiritu Santo. Bairo Espiritu Santo marĩ cû cajorije mena jĩcãrõ tũni marĩ caátĩãmata, ni ùcũ, “Moisês ãnacũ cû caroticũrĩqũêrê áperiyama,” marĩ Ì masĩtĩñami. 24 Bairi merê Jesucristo yarã caãna pũame Jesucristo yucũpãĩrũ cû cariarique jũgori roro ati rupau mena tocãnacã wãme roro na caátiga tũgoãnucũrĩjêrê canetõecoricarã majũ niñama. 25 Bairi Espiritu Santo marĩ mena cû caãmata, marĩ cû cajũgoãnigarijere bairo jĩcãrõ tũni caáticõã ninucũparã marĩ ãniña.

26 Bairo caãna ãnirĩ, cabaibotiorãrê bairo marĩ ãmerĩgarã. Tunu bairoa ãmeo ricawatiri ricaati jeto ãnajê cutajere marĩ átĩãmerĩgarã. Tunu bairo aperã yayere Ìñaugaripeari na marĩ Ìñateetigarã.

6

Ayúdense unos a otros

1 Yũ yarã, yũ bairãrê bairo caãna, mujããrê ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ carorije macããjêrê cû caátĩnucũata, tutuaro mena cariape cû quetibũjũya. Mujãã pũame Jesucristo mena catũgoãnatutuarã majũ ãnirĩ

caroaro cū juátinemoña, roro cū catãmuonemoetiparore bairo írã. Bairãpua, caroaro cū tũgoñamairĩ, nucũbũgorique mena cū mujãã beyogarã. Bairo cū ùnarẽ na beyorã, tocãnacãũpua caroaro mujãã tũgoñamasacatiwa, roro wãtirẽ marĩ itoecore, írã. ² Bairi mujãã pũame tocãnacãũpua ãmeo juátinemoĩ, roro mujãã caátĩaninucũrĩjẽrẽ netõncãcõãnucũña. Tore bairo ãna, Cristo cū caátĩroticũrĩcãrõrẽ bairo átipeyorã mujãã átiagarã yua. ³ Tunu apeyera, ni jĩcãũ ùcũ cabũgoro macããcũ nimicãã, “Yua, caãnimajũũ yu ãniña. Na caquetibũjuriyere yu boetiya,” caĩbotiopai cū yaye wapa caãnipeere cū majũã itou átiyami. ⁴ Bairi mujãã pũame roque tocãnacãũpua caroaro ññabesecõñaña mujãã majũã nipetiri wãme mujãã caátĩaninucũrĩjẽrẽ. Tore bairo caroaro mujãã majũã mujãã caátiere mujãã caĩññabesemasãata, caroaro mujãã tũgoña useanigarã. Bairopua, tore bairo mujãã catũgoñãuseanirĩjẽ pũame Dios mena caroaro mujãã caátĩãnie to ãmarõ. Aperã na cabairiyere ññacõñarĩ mujãã pũame, “Aperã netõrõ caroaro caátĩãna jãã ãniña,” írĩ, mujãã causeanirĩjẽ roque cañuetie niña. ⁵ Ni jĩcãũ ùcũ Dios caroa cū caroticũrĩqũẽrẽ caátĩpeyocõãninucũũ maami. Bairi tocãnacãũpua marĩ majũã roro marĩ caátĩaninucũrĩjẽrẽ canetõncãcõãparã marĩ ãniña.

⁶ Torecu, ni jĩcãũ ùcũ Dios yaye caroa queti aperã na caquetibũjuriyere catũgonucũũ cū caãmata, cãrẽ cabuerã cããrẽ nipetiri wãme cū cacãgorije mena cū juátinemoãto. Nubueri majã nipetiro na juátinemoãto caquetibũjuri majãrẽ na yaye na cacãgorije mena.

⁷ Bairi apeyera, ni jĩcãũ ùcũ Diore roro cū caĩboyeti epepee maniña. Bairi mujãã cãã mujãã majũ rupaure itoepeticõñaña. Atiere tũgoñãñijate: Camasã jĩcã wãme otere na caoteata, cabero cabũtiro caricare jegarã otenucũñama. ⁸ Torea bairo ni jĩcãũ ùcũ cū rupau caborore bairo rorije caátĩjũgoricũ, carori wãme cū caáticõãmata, caberoru cããrẽ carorije jũgori cayasipau majũ tuacõãgumi. Bairopua, apeĩ pũame roque Espĩritu Santo cū caborore bairo caroa wãme caáticõãjũgoricũ, cū caborore bairo jeto cū caáticõãninucũata, cabero yeri capetietie majũrẽ cacãgopau tuacõãgumi yua. ⁹ Tore bairo cabairo jũgori, marĩ pũame caroa macããjẽrẽ átiãñajẽrẽ caátĩãñijutietiparã marĩ ãniña. Tore bairo jeto caroa macããjẽrẽ marĩ caáticõãninucũata, tĩ yutea caetaro caroare marĩ cãgogarã. ¹⁰ Bairi marĩ caátimasĩrõ cãrõ nipetiro camasãrẽ caroaro na marĩ juátigarã. Tore bairo netõjãñurõ marĩ caátimasĩpee niña marĩ yarã Dios mena catũgoñãtatuanucũrã roquere.

Advertencias y saludos finales

¹¹ jĩñãñijate mujãã cãã! Atie catusariyere capaca woarique mena yu majũpua mujãã woatujou yu átiya, caroaro mujãã catũgoũsaparore bairo ì.

¹² To caãna, caĩtopairã, mujããrẽ bũtioro mujãã rupau macããjẽrẽ cayiserotiganucũrã pũame na majũã caroaro tuagarã, tore bairo átirotiga nucũñama. Na yarã, na quetiuparã, Jesucristo yucãpãĩpũ cū cariarique quetire na caquetibũjuata, “Roro popiye marĩ átirema,” írã jeto, tore bairo mujããrẽ átirotiganucũñama. Na quetiuparã narẽ na caĩroapeere borã, tore bairo jeto átirotiganucũñama. ¹³ Tore bairo caĩquetibũjurã, na rupau macããjẽrẽ cayisetarotiricarã caãna nimirãcãã, nipetirije Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽrẽ átipeyoetinucũñama. Bairo caãperã nimirãcãã, mujãã pũamerẽ bũtioro mujãã rupau macããjẽrẽ mujãã yisetarotiganucũñama. Bairo mujããrẽ tutuaro mena mujãã rupau na caátĩrotirique mena jũgori canetõncãmasĩrĩ majãrẽ bairo tũgoñanucũñama. Bairo rupaupũ cãmicutaje na caátĩrotirije cawapa manierẽ bairo caãnimiatãcããrẽ, tore bairo tũgoñanucũñama. ¹⁴ Bairo na

cabaimiatacũārē, yu ruame yu caátie mena canetõnucãmasĩ majũrē bairo yu añitũgoñaētiña. “Jesucristo yucũpãiru cũ cariarique queti roque caroa caãnimajũrĩjē niña,” ĩrĩ bũtiro yu quetibũjũnucũña. Yu ruame Jesucristo yucũpãiru cũ cariarique jũgori ati mũrecóorũre roro yu caátiere canetõricũ yu añiña. Bairi ati mũrecóo macããna na cabonetõnucũrĩjē cũārē yu átinemoētiña yua. Tiere merē yu jãnacõãwũ. ¹⁵ Bairi marĩ rupaũ macããtõrē cayisericu, o cayise ecoetacu marĩ caãmata cũārē, ñe ùnie wapa maniña. Dios cũ caborore bairo sawãma yeri tũgoñarĩqũe mena marĩ cabuianemoriqũe roque cariapea caãnimajũrĩjē niña. ¹⁶ Bairi mũjãã nipetiro yu caátirotirijere catũgousarã caroaro yeri jõrõ añajęcusa. Marĩ Pacũ Dios caroaro cũ caĩñamaimasĩrĩjē mena añajęcusa. Tore bairo jeto añajęcusa mũjãã nipetiro cariapea Dios ya poa macããna caãna, cũ caborore bairo yua.

¹⁷ Bairo atiere yu caquetibũjũro bero, ato jũgoyere ni jĩcãũ ùcũ roro popiye yu cũ bairique yeoeticõãto. Bairi merē yu cabairijere masĩñama camasã. Roro popiye yu bairo joroque yu na caátaje jũgori capee majũ yu rupaũre yu cãmii cũtiya. Tiere ĩñarĩ, camasã cariapea Jesucristo yu, cũ paabojarĩ majõcu yu caãnierē masĩñama.

¹⁸ Yu yarã, yu bairãrē bairo caãna, Jesucristo marĩ Quetiupaũ caroa yeri cõtajere mũjãã cũ jonemoãto, mũjãã to Galacia yepa macããna nipetirore. Bairoa to baiãto.

Tocãrõã niña atie queti yu sawoaturije.

Carta de San Pablo a los EFESIOS

Saludo

¹ Үн, Pablo cawãмесүсн, Dios үнre cū cabeserique жүгори Jesucristo yaye quetire cū caquetibүжүrotijoricн, apóstol үн аниña ati cartare caquetibүжүwoajон. Мүжää, Efeso macã macãña Dios yarã, bairi tunu Jesucristo mena catүгöñatutuarãre мүжää үн quetibүжү woajoya ati carta mena. ² Bairi cañijүгöro atore bairo мүжääre ñiña: Marí Pacн Dios, bairi marí Quetiupн Jesucristo mena caroare мүжää na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūãre na jonemoáto, ñiña.

Bendiciones espirituales en Cristo

³ Dios рһame cañнu carouã majү ñiñami. Marí Quetiupн Jesús pacн ñнmajүcöãñami. Caroare marí jowí. Jesucristo yarã marí cañoi, үмүrecóo macããjē tocãnacã wãmerē marí jowí caroare. ⁴ Tirүмүрн, ati үмүrecóore cū caátiparo жүгoyerн, merē maríre masí yerijãñupí Dios. Marí cañnipeere merē masí yerijãñupí. Bairo masíri yua, marí beseyupi. “Үн yarã majү na аnio joroque na үн átigu,” í tүгöñañupí Dios marí cabaipeere. Carorije cawapa cүgöenarē bairo na ãmarö í, marí cүjүgoyupi. ⁵ Bairo maríre mairí, caroaro marí cañnipeere cүjүgoyupi. “Үн pñaarē bairo na аnio joroque na үн átigu,” í tүгöñajүgoyupi. “Үн macü popiye cū cabaipee жүгöri bairo na үн átigu, үн cabojүgöricarore bairo yua,” í tүгöña жүгöyeticүjүgoyupi. ⁶ Bairo bairi marí рһame nocãrö majү caroaro maríre cū caátiere tүгöñarí yua, cū marí basapeoya. Cū macü mena macãña marí аnio joroque marí ásupi. Bairi cū marí basapeonucüña. ⁷ Bairo maríre батioro mairí, cū macü cū cariarique жүгöri marí netöðñupí. Tie жүгöri roro marí caátie wapare marí masiriyojayupi. ⁸ Caroaro majү marí ññoñupí Dios maríre cū camairjēre. Marí catүгöñarjē, bairi marí camasípee cūãre nipetirijere marí joyupi. ⁹⁻¹⁰ Mai, atie tirүмүрн macãña camasã na camasíetãjēre ãme roquere marí masíö joroque átiyami. Caroaro cariape cū caátipeere marí masíöñami. Atie ñiña cū caátipee: Jicã rүмн Dios cū cabeserica rүмн caetaro cū macü Jesucristore carotimasípeticöãñarē bairo cū jogami. Jesús рһame nipetiro ati yepa macãña cūãre, jöbui үмүrecóo macãña cūãre, cacatirá nipetiro na rotimasípeti peyocöãgami yua, Dios cū cabeserica rүмн caetaro. Bairoa ñiña cariape cū caátipee yua.

¹¹ Jáã, judío majã, Jesucristore cariape jáã catүгöusaro жүгöri caroare jáã jöjүgoyupi Dios. Cajүгoyerн bairo cū cacүgöpararē bairo jáã cүjүgoyupi, cū yeripн cū catүгöñajүgoyetiricarorea bairo. ¹² Bairi Dios рһame cүre jáã cabasapeore boyupi. Jáã, Jesucristo mena catүгöñatutuajүgöricarãre nocãrö caroaro majү jáãre cū caátie жүгöri cүre jáã cabasapeore boyupi Dios. ¹³ Jáã bero мүжää cūã мүжää tүgowн roro мүжää cabairijere cū canetöðriqüē quetire. Bairo tiere tүгöri yua, Jesucristo mena мүжää tүгöña tutuajүgowн мүжää cūã. Bairo мүжää cabairoi, Dios рһame cū yarã majү мүжää аnio joroque ásupi. Bairi, Espíritu Santo, cū Yeri majүre joyupi мүжää yeripure, “¡cү yarã marí аниña!” мүжää cañmasíparore bairo í. Cū cajүgöyeticүricãrörēã bairo мүжää cūãre ásupi. ¹⁴ Cū Yeri, Espíritu Santore marí yeripн ñajããö joroque ásupi Dios, atore bairo marí cañmasíparore bairo

ī: “Caroaro marī qũēnogumi Dios. Marī, cū yarārē, marī netdōpeycōdāgumi cū caīrīcārōrēā bairo.” Tie nocārō caroaro majū marīrē cū canetōdpeere tūgoñarī yua, cū marī cabasapeoro boya.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

15-16 Bairo mujāā cabairijere yu tūgoya: “Efeso macāāna pūame Jesucristo mena tūgoñatutuanemoñama. Tunu bairi, marī yarā nipetirore na juātinemoñama,” ĩrīqũērē yu tūgoya. Bairi Diopure, “Jāā mena mu ñujāñuña,” cū ñinucũña, caroaro mujāā caātiānierē tūgori. 17 Ape wāmerā marī Quetiupau Jesucristo Pacu, nocārō carōá majūrē atore bairo mujāā ñi jēnibojaya: “Masīrīqũē caroa majūrē Efeso macāānarē na jonemoña narē mu camasīōgarijere. Bairi tunu mu caātiānierē nemojāñurō na camasīrō ñuña,” ñi jēnibojaya mujāārē. 18 Tunu bairoa mujāā yeripū tūgoñamasīrīqũē Dios cū cajoro bou, mujāārē yu jēnibojanucũña Diopure, “Cū cabesericarā ānirī nocārō majū caroaro ñe ũnie rusaeto Jesucristo cū caānorē bairo marī ānimasīña,” mujāā caītūgoñamasīparore bairo ī. Tunu bairoa nocārō caroa majū to āniñati Dios cū yarārē caroaro cū caātipee cūārē mujāā camasīparore bairo ī, mujāārē yu jēnibojanucũña Diopure. 19 Tunu bairoa nocārō majū paio ñe ũnie rusaeto Dios cū caātimasīrījērē mujāā catūgoñamasīparore bairo ī, mujāārē yu jēnibojanucũña Diopure. Marī, Jesucristo yaye quetire catūgousari majā ānirī, catūgoñatutuarā marī āniña tie marīpure cū caātimasīōjorije jūgori. Merē marī ĩñoñupī Dios nocārō paio cū caātimasīrījērē. 20 Tie menaina jūgori cū macārē cū catioyupi. Bairo Jesucristore cū catio yaparori bero, ũmurecōopu cū ruirotiyupi. Cūtu cariape nūgōā carotimasīruiricaropu cū ruirotiyupi Dios nocārō paio cū caātimasīrījē jūgori. 21 Bairi carotimasīmajūrē bairo cū cūñupī Dios cū macū Jesucristore. Ati ũmurecōo quetiuparā tocānacāũ netdōr carotimasīrē bairo cū cūñupī Dios. Ati yutea macāāna, ape yutea macāāna cūārē nipetiro quetiuparā marī cawāmetirā netdōr carotimasīrē bairo cū cūñupī Dios cū macārē. 22 Bairi yua, nipetirije ati ũmurecōo caānie caāno cārō carotimasī quetiupau majūrē bairo cū cūñupī Dios Jesure. Tunu marī, Dios yarā, cū caīroari poa macāānarē cajūgoācūrē bairo cū cūñupī. 23 Marī nipetiro Jesucristore caīroarā, jīcā poa macāāna, jīcā rupure bairo caāna marī āniña. Bairo marī caānoi, Jesucristo pūame marī rupoare bairo caācū ñiñami, caroaro cariape tūgoñarīqũērē cajou ānirī. Marī mena cū caānie jūgori marī ānimasīcōāña. Tunu bairoa cū pūame nipetirijepua nijesapeticoayami.

2

Salvos por el amor de Dios

1 Mujāā, Efeso macāāna, mujāā canetōparo jūgoye carorije jetore mujāā ātiāninucũñupā. Bairi rorije mujāā caātaje jūgori yeri capetietiere mujāā cūgoesupa. Cabaiyasiricarā ānanarē bairo caāna mujāā āñupā mai. 2 Aperā ati yepa macāāna Diore catūgousaenarē bairo mujāā ātiāninucũñupā. Tunu bairoa ati ũmurecōo macāācū wātī carotimasī cū carotirore bairo jeto mujāā ātiāninucũñupā. Wātī pūame, Dios yaye cū carotirijere catūgogaenarē rorije na cajūgoātirotiācū ñiñami. 3 Tirūmupure marīā nipetiro bairo jeto marī ātiāninucūwā. Marī caborore bairo jeto marī āpu. Tunu bairoa roro marī rupau nipetiro wāme carorijere caborore bairo jeto marī āpu. Roro marī catūgoñarījē mena bairo marī ātinucūwā. Bairo caātiāna ānirī, aperā roro caānarē Dios cū caātatore bairo marī cūā roro majū marī ātiecobujioyupa. 4-5 Marī carorije wapa jūgori yeri capetietiere marī cūgoepu. Cabaiyasiricarā

ānanarē bairo marī āmu mai. Bairo marī cabairipau Dios puame, nocārō paio camaimasī ānirī marī iñamaiwī. Bairo iñamairī yua, marī netōōwī. Jesucristo yarā marī caānoi, cawāma yeri pūna capetietie majūrē marī jowī. ⁶ Tunu bairoa Dios puame Jesucristo yarā marī caānoi, cū cacatoricarārē bairo caāna marī ānio joroque āsupi. Ὑμᾶρεκόουῃς Ἰησοῦς μενα caruirārē bairo marī ānio joroque marī āsupi Dios. ⁷ Bairi ape tuti macāāna, ape tuti macāāna nipetiropha, Jesucristo mena marī caānie jūgori butioro marīrē cū camairījērē, bairi tunu nocārō caroaro marīrē cū caātie cūārē na camasīparore bairo ī, bairo marī āsupi Dios. ⁸⁻⁹ Bairo marīrē cū camairījē jūgori marī netōōnupī, cū mena catūgoñatutuarā marī caānoi. Marī majūā caroa wāmerē marī caātie jūgori mee, Dios marīrē marīrī jīcā nūgōā cū caātigarije jūgori roque marī netōōnupī. Bairi ni jīcāū ūcū, “Yū majūā caroare ātiri yū netōōwū,” caīmasī maami. ¹⁰ Dios cū caqūēnorīcārā marī āniña. Bairi Jesucristo yarā marī ānio joroque marī āsupi, caroa wāmerē marī caātimasīparore bairo ī. Tirāmupha bairo marī caātiānipeere bojūgoyupi.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹ Bairo bairi, Efeso macāāna, mujāā caātiānajērē masiritieticōāña. Judío majā caāmerā mujāā caānoi, judío majā puame mujāārē īroaema. Caūmuarē na rupau macāājērē cayisetarotīricarā puame mujāārē, “Dios yarā mee moena, na rupau macāājērē cayisetarotiena,” mujāārē īepewā. ¹² Tiwatoare Jesucristore cū mujāā masīpū. Israel yepa macāāna, Diore caīroarā jīcāārā ūna mena macāāna mujāā āmewū. Dios yaye quetiere mujāā tūgoerpu. Tunu bairoa, “Camasārē na yū netōōgu,” cū caīquetibujūjūgoyeticūrīqūē cūārē mujāā masīpū. Bairo ati yepapu Diore masīēna caāna ānirī, marīrē canetōōpau cū caetapeere mujāā masīpū. ¹³ Bairo tirāmupure nocārō majū Diore camasīētāna nimirācūā, āmerē yua, Jesucristo yarā ānirī cū mujāā masījāñuña. Jesucristo yucpāīpu cū cariarique jūgori, cūtu caānīparā mujāā ānio joroque āsupi.

¹⁴ Apeyera tunu Jesús puame marī caāmeoterijere cajānaou niñami. Bairo caācū ānirī, jāā judío majā, mujāā judío majā caāmerā cūā jīcā majārē bairo marī ānio joroque marī āsupi. Marī caāmeoterijere marī jānao joroque āsupi. ¹⁵ Tunu bairoa yucpāīpu cū cariarique jūgori, jāā, judío majā nīcūjāā ānana, jāārē na caroticūrīqūē jāārē dope bairo caātimasīētīērē bairo to ānio joroque āsupi. Bairo āti yaparori bero, judío majā, bairi judío majā caāmerā cūā jīcā majārē bairo marī ānio joroque marī āsupi cawāma poa majū, cū ya poa macāāna yua. Bairo ācu, jīcā yericūnarē bairo marī āsupi. ¹⁶ Jesús puame yucpāīpu cū cariarique jūgori judío majā, judío majā caāmerā cūā, roro marī caāmeoterijere marī jānao joroque marī āsupi. Tunu bairoa Dios mena caroaro marī ānio joroque āsupi. Bairo ācu, judío majā, judío majā caāmerā cūā jīcāū pūnaarē bairo caāna, marī ānio joroque āsupi.

¹⁷ Jesucristo puame Dios mena jīcā yericūnarē bairo marī caānimasīpeere quetibūju acū āsupi ati yepapure. Mujāā, judío majā caāmerā, nocārō Diore camasīēnarē, bairi jāā, judío majā Diore camasījūgoricarā cūārē Dios mena jīcā yericūnarē bairo marī caānimasīpeere quetibūju acū āsupi. ¹⁸ Bairi Jesucristo marīrē cū cajuātinemorīqūē jūgori, puga poapua marī Pacu Diore jīcārō cū mena marī busumasīña. Espīritu Santore marīrē Jesús cū cajoricu jīcāū jūgori Dios mena marī busumasīña.

¹⁹ Bairo bairi yua, mujāā, judío majā caāmerā, ape yepa macāāna nimirācūā, Dios ya yepa macāānarē bairo mujāā tuaya Dios cū caīñajoro.

Bairi judío majārē Dios caroaro cū caátorea bairo mujãã cūã caroaro cū caátiparã majũ mujãã ãniña. Cū yarã, cū caároari poa mena macããna mujãã ãniña ãme roquere yua. ²⁰ Wii qũenogarã, caãnijũgoro yeparũ cũnucũñama camasã ãtã rupaa capaca rupaare. Mai, ti wii caãnituparaũ caroa majũrē cũjũgonucũñama. Tãa ruame cõñajũgorica niña, ti wii caroaro cariape qũenogarã. Cabero ape rupaa, ape rupaa peowãmuãnucũñama, ti wiire qũeno yaparogarã yua. Jãã, apóstolea majã, bairi profeta majã cūã mujããrē caroa quetire caquetibũjarã ãnirĩ, ti wiipũre na cacũjũgoriquere bairo caãna jãã ãniña. Jesucristo ruame, marĩrē caroaro cariape caquetibũjũ ãnirĩ, ti wiire na cacõñajũgorica majũrē bairo caãcũ niñami. Mujãã ruame, cãrē catũgousarã menarē caãninemonucũrã ãnirĩ yua, ti wii na capeowãmuãtãjere bairo caãna mujãã ãniña. ²¹⁻²² Tunu bairoa wii qũenorĩ majõcu ruame ti wii ãtã rupaare caroaro mena peowãmuãti, caroa wii templo wiire bairo qũenoñami. Tore bairo Jesucristo ruame cūã ape poa, ape poa, tocãnacã poa macããnarē jicã poa macããnarē bairo na ãnio joroque átiyami, cãrē catũgousari majã, cū ya poa macããnarē. Bairi mujãã cūã Jesucristo yarã mujãã caãnie jũgori templo wiire ãtã rupaare jicãrõ tãni na capeowãmuãtore bairo caãna mujãã ãniña. Tunu bairoa Dios, templo wiipũ cū caãnorẽã bairo Espĩritu Santo cūã marĩ watoaru nicõãñami.

3

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

¹ Bairo bairi yũ, Pablo, mujãã, judío majã caãmerãrē Jesucristo yũ cū cajuãtinemorotiro jũgori, preso jorica wiipũ yũ ãniña ãmerē. ² Tunu bairoa merē atore bairo mujãã camasĩrõ ñuña: Mujããrē camai ãnirĩ, Dios ruame mujããrē yũ juãtinemo roticũwĩ. ³ Cũ ruame tirũmũpũre camasãrē cū caãtipee nipetirijere na masĩõesupi. Ati rãmũrĩ roquere tiere yũ masĩõ joroque ãmi, judío majã caãmerã cũãrē cū canetõõpeere. Tiere merē petoaca mujãã yũ quetibũjũ woajowũ. ⁴ Atiere yũ caquetijori pũrõrē bueri, mujãã masĩgarã atie, Dios yũre cū camasĩõrĩqũerē. ⁵ Tirũmũpũre ni jicãũ ãcãrē atie cū caãtipeeere na masĩõesupi Dios ape tuti caãnanarē. Ati rãmũrĩ roquere, jãã, cū cabesericarã apóstolea majãrē, bairi profeta majã cũãrē jãã masĩõñupĩ Dios atiere cū Yeri, Espĩritu Santo jũgori. ⁶ Atie niña camasã na camasĩõtãjẽ ãme roque Dios cū camasĩõgarije: ãmerē judío majã jeto mee cũgogarãma Dios cū pũnaarē caroare cū cajopeere. Judío majã caãmerã cūã bairo jicãrõ tãnia cũgogarãma, caroa queti Jesucristo na cū canetõõbojariquere na catũgousaro jũgori. Na cūã cū ya poa macããna niñama. Bairi, “Caroaro na yũ átiyu Jesucristore catũgousarãrē,” Dios cū caĩjũgoyeticũrĩcãrõrē bairo jicãrõ tãnia na cũãrē caroaro na átiyumi.

⁷ Yũ, carõũ cañuesũ caãnacũ yũ caãnimitacũãrē, yũre mairĩ, cū yaye quetire yũ masĩõwĩ Dios. Masĩõ yua, tie caroa quetire cū caquetibũjũbojãpãre bairo yũ cũwĩ. Nocãrõ majũ paio cū caãtimasĩrĩjẽ jũgori bairo yũ ãmi.

⁸ Yũ, nipetiro Dios ya poa macããna netõjãñurõ cabũgoro macããcũ yũ ãniña. Bairo yũ caãnimitacũãrē, caroaro yũ ãmi Dios. Caroa queti, nocãrõ cacõñãpetimasĩã manie cū yarãrē cū cajuãtinemorĩjẽrē mujãã ãna judío majã caãmerãrē yũ quetibũjũrotijowĩ.

⁹ Tunu bairoa tie camasãrē cū caãtipeeere tirũmũpũre na masĩõesupi Dios. ãme roquere cū, nipetirijere caqũĩenorĩcũ ãnirĩ, cū caãtipeeere nipetiro camasãrē yũ quetibũjũrotijowĩ.

¹⁰ Bairi Dios cū catũgoña jũgoyeticãrorea bairo baietacoaya yua, nipetiro ati umũrecõõpũre carõtimasĩãrã butioro majũ marĩ ãnarē cū camairĩjẽrē na

masiáto ĩ. Bairi ati r m r r  na p ame, mar , Jesucristore ca roari poa mac ana j c  yericunar  bairo mar  ca nier  ĩnar , “Dise  nie c  ca timas t t  c  r saetiya,” ĩmasic ar ma  m rec o mac ana. ¹¹ Ca nij goripa pa capeti-
etipee c  ca tipeere c  ca tiga jũgoricarore bairo  tiyaparoyupi mer  ati
r m r r  mar  Quetiupau Jesucristo c  ca taje j gori. ¹² Bairo Jesucristo
yar   nir , c  mena t go a tutuari, uwirico mano Diore c  mar  j nism na.
¹³ Torecu, n c b gorique mena muj ar  ĩ na: Muj a, judío maj  ca mer ,
caroaro muj a canet peere muj a y  caquetibujurije j gori roro popiye y 
baiya. Bairo y  cabaimiatac ar , muj ar  y  caquetibujurije j gori caroa
mac aj  muj ar  to etao roque y   tiya. Bairi t go a yapapuaetic  na.

El amor de Cristo

¹⁴ Bairo mar r  caroaro Dios c  ca tajere t go ar , r popatuuri mena
etanumur  c  ĩroaya mar  Pacu maj r . ¹⁵ Dios yar  nipetiro ati yepa
mac ana,  m rec o mac ana c a c  yar  maj  mar  ca noi, “y  p naa” mar  ĩ
w metiyami Dios. ¹⁶ Dise  nie c  ca timas t t  c  r saetiya. Bairo c  cabairoi,
atore bairo muj a ĩi j nibojanuc  na mar  Pacupare: “Efeso mac anar  ĩe  nie
r saeto t go natutuamas r q er  Esp ritu Santo j gori na joya. ¹⁷ Tunu bairoa
Jesucristo mena na cat go natutuarije j gori na yeripu c   nic a  ninuc ato
Jes s,” muj a ĩi j nibojanuc  na Diopare. Bairo c  ca to, muj a p ame di r mu
 no ricaati w mer  muj a t go aetigar . Bairi camas r  noc r o maj  pairo
na muj a maimas gar . ¹⁸ Tunu bairoa muj a, bairi nipetiro Jesucristore
cat gousari maj  c a, muj a mas gar  noc r o ĩe  nie r saeto Jesucristo c 
camair j r . ¹⁹ Tie camas r  c  camair j r  nipetiro mas peoetimir c a, tiere
muj a camas nemonuc r r  y  boya. Bairo muj a cabaiata, Dios mar r  c 
carotirore bairo nemoj  n r o ĩe  nie r saeto muj a  ti ninuc gar .

²⁰ Dios noc r o maj  ca timas r  p ame c r  mar  caj nir  w me, o mar r 
c  ca tipeere mar  cat go nar o net j  n r o c  p ame roque ca timas r  ni ami.
Tie c  ca timas r j  mar p re ca no j gori  mer  mar  tutuao joroque  tiyami.
Bairi c  mar  cabasapeoro ĩ na. ²¹  ti r mu mac ana, bairi ape tuti mac ana,
bairi toc nac  tuti bero ca nir a nipetiro Jesure ca roari poa mac ana Diore
c  na cabasapeoro ĩ na! Bairoa to bai to.

4

Unidos por el Esp ritu

¹ Bairi, y , mar  Quetiupau yaye quetire y  caquetibujurije j gori pre-
sopa ca c   nir  n c b gorique mena atore bairo muj ar  ĩ na: Muj a c a
Dios c  cabesericar  muj a  ni na. Bairi nipetiro c  cabesericar r  na c 
ca nrotiricarore bairo muj a c a  naj cusa. ² “Aper  net r o ca nimaj r 
j a  ni na,” ĩ t go aetic  na. N c b gorique mena  meo ĩ na. Aper 
muj ar  roro na ca timiatac ar , na  meetic  na. Nar  muj a camair j 
j gori t go onar  bairo roro na ca tiere t go a net c  na. ³ Esp ritu Santo c 
camas r j  j gori j c r r  bairo yeric tiri, j c  maj r  bairo  ti na. ⁴ Dios c 
ca najorore mar a c  p naa j c  maj r  bairo mar   ni na. Tunu j c  a ni ami
Esp ritu Santo Dios yeri p na mar  mena ca c . Tunu bairoa mar r  Dios
c  ca tipee j c  w mer a mar  coteya. ⁵ Tunu mar  Quetiupau j c  a ni ami.
Tunu j c r  t nia Jes s mena mar  t go natutuaya. Tunu j c  w mea mar 
cabautizarotiri w me c a ĩ na. ⁶ Tunu mar  nipetiro Pacu j c  a ni ami. C a,
nipetiro net r o rotimas  ami. Mar  nipetiro mena ca c  ni ami. Tunu bairoa
nipetiro pa ca c  ni ami.

⁷ Jicã majã marĩ caãnimiatacũãrẽ, marĩ, tocãnacãũpura ape wãmerẽ, ape wãmerẽ marĩ caátimasĩpeere marĩ joyupi Jesucristo cã cajogari wãme ùnierẽ.

⁸ Tore bairo quetibũjya Dios ya tuti cãã:

“Cũ wapanarẽ na netõ yaparori bero, ãmurecõõpũ wãmuásúpi.

Bairo wãmuãetari yua, ati yepa macããna caroa wãme na caátimasĩpeere na joyupi,”

ĩ quetibũjya Dios ya tutipũ.

⁹ ¿Dope bairo Ígaro, “Ëmurecõõpũ wãmuásúpi,” to ìñati? “Mai, ati yepapũ ruiatĩjũgoyupi, cã cawãmuápáro jũgoye,” Ígaro ìña. ¹⁰ Bairo ati yepa caruietaricũ pũame ãmurecõõ buijãñurĩpũ caetaricũ majũ niñami. Bairo caãcũ ãnirĩ nipetiropũ carotimasĩ niñami. ¹¹ Cãã niñami marĩ caátimasĩpeere cajou. Bairo caãcũ ãnirĩ jicããrã marĩ mena macããnarẽ apóstolea majã marĩ ãnio joroque ámi. Aperã marĩ mena macããna profeta majã, aperã Jesús jũgori camasãrẽ Dios cã canetõrĩquẽrẽ caquetibũjuri majã, aperã pastores, aperã bueri majã marĩ ãnio joroque ámi. ¹² Tore bairo marĩ ámi, cã yarãrẽ, marĩ mena macããnarẽ marĩ cajuátinemomasĩparore bairo í. Bairo marĩ caãto jũgori, Jesucristore caĩroari poa macããna pũame nipetiro nemojãñurõ átitutua ãnimasĩgarãma. ¹³ Bairo caátitutanimasĩrã yua, marĩ nipetiro jicãrõrẽ bairo Dios mena marĩ tũgoñatutuagarã. Tunu cã macã Jesucristo cããrẽ jicãrõrẽ bairo cã marĩ masĩgarã. Bairo marĩ cabaiãno bero, ñe ùnie marĩrẽ rusaetigaro caroaro marĩ caátianipee. Jesucristo caroaro cã caátianierẽ bairo marĩ cãã caroaro marĩ átiãnigarã.

¹⁴ Bairi marĩ pũame yua, cawĩmarã jicoquei jicã wãmerẽ na catũgomawijiarore bairo marĩ baietigarã. Bairo cabaiena ãnirĩ, aperã caĩtori majã di wãme ùno cawãma wãme bueriquere caroaro mena na caquetibũjumiatacũãrẽ, na caĩrĩjẽrẽ cariape marĩ tũgoetigarã. ¹⁵ Bairo pũame marĩ caátianipee boya: Cariape macããjẽ quetire caroaro mena marĩ caãmeo quetibũjuro boya. Bairo ãmeo quetibũjura, Jesucristo, marĩ jũgocũ caroã cã caãnorẽ bairo marĩ cãã marĩ bainutuágarã. ¹⁶ Jesucristo marĩ jũgocũ cã caãnoi, jicãũ rupaurẽ bairo caãna marĩ ãniña. Cã, caũmũ rupã macããjẽ cã caape, cã ãmoõ, cã wãmoorĩ, cã rapori, cã cacatãnie nipetirije jicãrõ tãni to capaapeticõãta, caũmũ pũame caroaro átiãnimasĩñami. Tore bairo marĩã Jesucristore caĩroari poa macããna cãã tocãnacãũã marĩ caátimasĩpeere Jesucristo marĩrẽ cã cajoriquere jicãrõ tãni marĩ caãpata, marĩ nipetiro caroaro marĩ átiãnimasĩgarã. Nemojãñurõ marĩ ãmeo juátinemogarã.

La nueva vida en Cristo

¹⁷ Bairi Jesús mujããrẽ yũ cã caĩrotiro jũgori, atore bairo mujãã caátianipeere mujããrẽ yũ átirotiya: Ati ãmurecõõ macããna Diore camasĩena na caátianinucũrõrẽ bairo mujãã cãã mujãã caátinucũrĩjẽrẽ jãnacõãña. Diore camasĩena pũame, na majũã na catũgoñarĩ wãme mena caátimasĩã manie ùnierẽ átiãninucũñama. ¹⁸ Tunu bairoa cayeri mána, cariape catũgoñamasĩenarẽ bairo niñama. Bairo caãna ãnirĩ, cawãma yericutãje Dios cã cajogamirĩjẽrẽ boetiyama. ¹⁹ Bairo carorije jetore caáticõãninucũrã ãnirĩ, tiere átiyemajũcõãñama. Bairo caátijemajũcõãña ãnirĩ, tocãnacã wãme carorije átiaperique ùnierẽ, tũgoñamasĩrĩ mee tiere átinucũñama.

²⁰ Mujãã pũame roque narẽ bairo átiãnigarã mee, Jesucristo yaye quetire mujãã tũgõsajũgoyupa. ²¹⁻²² Caãnorẽ bairo cã caátianierẽ mujãã catũgoata, tunu bairoa cariape quetire mujããrẽ cã camasĩõata, tirũmapũ mujãã rupã mena roro mujãã caátianinucũrĩquẽrẽ bairo átiãninemoeticõãña. Roro mujãã

caatiāninucūrīqūē jūgori mujāā majūā mujāā roye tuamiñupā. ²³ Bairo roro mujāā caatiāninucūrīqūērē jānarī yua, cawāma wāme caroaro átiānajē puamerē mujāā yeripū tūgoñajūgoya. ²⁴ Jīcāū cawāmau cabucu jutiire cūrī, cawāmarō puame cū cajāñawasoarore bairo mujāā cūā roro mujāā caatiānigarijere jānirī, cawāma wāme caroaro átiānajē puamerē tūgoñajūgoya. Tiera mujāā tūgoñamasīō joroque ásupi Dios. Ni jīcāū ūcā Dios cū cayeri wasoarocarō jūgori caroaro átiānajē puamerē catūgoñamasī caroaro cariape ānigumi. Roro átiepeetigumi.

²⁵ Apeyera tunu tocārōā ītojānacōāña. Marī nipetiro jīcā poa macāānarē bairo marī āniña. Bairi caroaro cariape jeto marī caāmeobusuro boya.

²⁶ Tunu bairoa di rūmū ūno caāno jīcā wāme jūgori roro mujāā caasiata, tunu roro buipearo asianemoeticōāña. Jicoquei tiera tūgoñaqūēnoña. Rupa rūmū asia āmerīcōāña tie mena. ²⁷ Wātī puame cū cabusujārījērē mujāā tūgousare.

²⁸ Tunu apeyera ñiña: Cajerutiri majōcu tocārōā, cū jerutijānacōāto. Cū ūna tiera jānarī, caroa wāme paariquere na paáto, aperā cabopacarārē jīcā wāme ūno na cajuátinemomasīparore bairo īrā.

²⁹ Tunu bairoa carorijere busueticōāña. Caroa jetore busunucūña. Mujāā cairījērē catūgorā puame na catūgoñatutuanemopee ūnie jetore busuya. Na cayeri jāñanemopee ūnie jetore busuya. ³⁰ Dios Yeri Espiritu Santore cū yapapuaō joroque ápericōāña. Marī yeripū cū caānie jūgori “Dios yarā marī āniña,” marī īmasīña. Tunu bairoa marī yeripū cū caānie jūgori, “Dios yarārē cū canetōōpeyori rūmū caetaro, marī cūā marī netōgarā,” marī īmasīña.

³¹ Tunu tocānacā wāme carorije mujāā catūgoñarījērē jānacōāña. Roro asiarique, asianetōcōátaje, pesucutaje, awaja tutirique, roro ībusupairique, tie ūnie nipetirije carorije mujāā catūgoñarījērē jānacōāña. ³² Caroaro ānajēcusa. Tunu bairoa āmeo īñamaiña. Jesucristo yarā mujāā caāno jūgori, Dios puame roro mujāā caátajere masiriyobojayupi. Bairi tore bairo mujāā cūā āmeo masiriyobojaya roro mujāā caāmeoátiere.

5

Cómo deben vivir los hijos de Dios

¹ Mujāā, Dios pūnaa, cū camairā ānirī caroaro cū caatiānierē īñacōrī caroaro ānajēcusa. ² Jesucristo marīrē cū camairōrē bairo āmeo mairī caroaro átiānajēcusa. Cū puame marīrē mairī, pajīāecoyupi. Bairo pajīāecori yua, Dios cū caiñajoro camasā altar buipū werea cajutiñurījē mena Diore na cajoemugōjutiñuojorijere bairo baiyupa marīrē netōōgu cū caátaje puame.

³ Mujāā, Dios cū caīroari poa macāāna majū ānirī camasā roro na rupa mena na caāmeoátieperije ūnierē jīcā wāmeacā ūno ápericōāña. Tunu apeye carorije īñaugaripearique ūnie cūārē mujāā caápata, ñuētīña. ⁴ Tunu roro marī cabusuaata, ñuētīña. Bairi dise ūnie roro ati rupau caborore bairo átaje ūnierē busupēni epeeticōāña. Catūgoñarīqūē mánarē bairo carorije cabugoro macāājē cūārē busupēni epeeticōāña. Diore basapeorique ūnie puame roquere átiāninucūña. ⁵ Merē mujāā masīrā roro caátipairā na cabaipeere: Noa ūna roro caāmeo átieperiquepairā, o caáperipee ūnierē caátipairā, o apeye ūnierē caīñaugaripeapairā, Jesucristo, Dios mena cū carōtīmasīrīpaure etamasīētīgarāma. Apeye ūnierē īñaugaripearique puame camasā na caweericarārē īroarique mena macāājē jīcā wāme niña. ⁶ Aperā na majū na catūgoñamasīrījē mena carori wāmerē na caquetibujuaata, tiera

tūgopeoeticōāña. Na İtoeoceticōāña. Tie ũnie carorijere na caáto jūgori, nocārō paio popiye netōrō na baio joroque Dios cū caátipee atíya. Diore cabaibotiorā nipetiro na ũna popiye netōrō baigarāma. ⁷ Tunu tore bairo caátianarē na bapacupericōāña.

⁸ Mujāārē Dios cū canetōōparo jūgoye, caroaro mujāā átianimasīēsupa. Canaitiārōpū caānarē bairo mujāā āñupā. Bairo caānana mujāā caānimiatacūārē, āmerē yua marī Quetiupau yaye caroa quetire catūgousarā ānirī caroaro cabusurōpū caānarē bairo caāna mujāā āniña. Bairo caāna ānirī, cū yaye caroa queti pūamerē mujāā catūgousacōāninucūrō boya. ⁹ Cū yaye caroa quetire catūgousarā pūame tocānacā wāme caroare átiyama. Aperārē caroaro nūcūbugomasīñama. Cariape átajere átiyama. Di rūmū ũno İtoetiayama. ¹⁰ Torecū, marī Quetiupau cū caññajesorije ũnierē marī caátianimasīrō ñuñā. ¹¹ Tunu aperā canaitiārōpū caānarē bairo caāna dope bairo caátimasīā manierē na caátie ũnie macāājērē marī caápero boya. Ricaati catūgoñarārē na marī cabeyoro boya, caroa quetire na tūgoñamasījūgoáto ĩrā. ¹² Canaitiārōpū caānarē bairo caāna cayasiorōpū roro na caátie marī caquetibūjucōñāata, caborborije majūrē marī ĩbujiorā. ¹³ Bairāpua, bairo na caátie ĩñabeseri yua, “Dios cū carotirije mee niña bairo na caátie,” marī ĩmasīña, Dios yaye caroa quetire marī cabuerije jūgori. ¹⁴ Cabusurije pūame nipetirije marī ĩñamasīō joroque átíya. Torea bairo Dios yaye caroa quetire marī cabuerije jūgori nipetiro camasā na caátianierē marī ĩñabesemasīña. Bairi atore bairo ĩña Dios ya tutipū cūārē:

“Mujāā, cacānirārē bairo caāna, wācāña.
Mujāā, cariacotanarē bairo caāna nimirācūā, tunu cacatirārē bairo tūgoya.
Bairo mujāā catūgoro, Cristo pūame cū yaye caroa quetire mujāā masīō joroque átigūmī,” ĩ quetibūjuya Dios ya tutipū.

¹⁵ Bairi caroaro tūgoñāña mujāā caátianipeere. Catūgomasīēnarē bairo āmerīcōāña. Catūgomasīrā na caānorē bairo pūame roque átíñā. ¹⁶ Ati rūmūrīrē camasā roro átinucūñama. Bairi mujāā pūame tocānacānia caroare átīcōā ninucūña. Caroare átijānaeticōāña. ¹⁷ Catūgomasīēnarē bairo āmerīcōāña. Marī Quetiupau, marī caátipee cū caborijere masīña. Tiere masīrā yua, bairo jeto ása. ¹⁸ Tunu bairoa eticūmueticōāña. Caeticūmupai pūame cū majūā royetuanemoñ baiyamī. Mujāārē ñe ũnie rusaeto Espiritu Santo cū camasīōrījē pūame roquere boya. ¹⁹ Tunu bairoa Dios caroaro cū caátie mujāā majū āmeo quetibūjuya. Salmos, himnos cawāmecuti tuti macāājē, bairi tunu Espiritu Santo jūgori basarique cūārē ũseanirīqūē mena basapeoya. Mujāā camasīrō cārō marī Quetiupare cū basapeoya. ²⁰ Tocānacānia marī Pacū Diore, “¡Mñ ñujāñuñā jāā mena!” qūñña, nipetiri wāme mujāārē cū caátie tūgoñarī. Marī Quetiupau Jesucristo wāme mena, cū camasīrījē mena bairo qūcōā ninucūña.

La vida familiar del cristiano

²¹ Mujāā nipetiro Jesucristore caīroarā mujāā āniña. Bairi nūcūbugorique mena āmeo ĩñāña mujāā majū. Āmeo baiotioeticōāña.

²² Mujāā, carōmia, camanapūācūna cūā, marī Quetiupau yaye quetire marī catūgousarore bairo mujāā manapūā na cañrījē cūārē tūgousaya. ²³ Jesucristo pūame cūrē caīroari poa macāāna jūgocū majū niñami. Torea bairo mujāā tocānacāñā canūmoacūna, mujāā nūmoarē cajūgocūare bairo cajūgoāna mujāā āniña. Apeyera tunu Jesucristo pūame marī, cūrē caīroari poa macāāna, cū rupaure bairo caānarē Canetōōpau niñami. ²⁴ Marī, Jesucristore caīroari

poa macããna ãnirĩ cū yaye quetire marĩ cabaibotioata, ñuētĩña. Torea bairo marĩ mena macããna rōmirĩ na manapũārē jĩcã wãmeacã ũno na cabaibotioata, ñuētĩña.

²⁵ Jesucristo ruame marĩ, cūrē caĩroari poa macããnarē marĩ mairĩ, marĩ netōōgu riayupi. Torea bairo mujãã cūã canũmoacsuna butiuro na maiña mujãã nũmoarē. ²⁶ Dios cū caĩñajoro carorije cacũgoenarē bairo marĩ caĩniparore bairo ĩ, riayupi Jesús. Oco mena ũgueri coserericarore bairo roro marĩ caátiere marĩ coserebojayupi, cū yaye quetire marĩ catũgousaro jũgori. ²⁷ Bairo caroaro jutiro caũgueri manorē bairo marĩ yeri cūãrē carorije manorē bairo cosecōãñupĩ. Marĩ, cūrē caĩroari poa macããna tunu cū caetanemopa rãmũ caetaro ñe ũnie caroa macããjē rusaeto marĩ caĩniparore bairo ĩ, bairo marĩ ásupi. ²⁸ Bairo mujãã canũmoacsuna mujãã nũmoarē na maiña. Mujãã rupaure mujãã camairōrēã bairo mujãã nũmoa cūãrē na maiña. Caroaro na juátinemoña. Ni jĩcãũ ũcũ cū nũmorē cajuátinemoũ ruame, cū rupaure caroaro camajũgoure bairo niñami. ²⁹⁻³⁰ Noa ũna na rupaure cateerã maniñama. Na rupaure camajũgorã jeto niñama. Jesucristo cūã marĩrē, cū rupaure bairo caãnarē marĩ maiñami, cū yarã marĩ caãno jũgori. ³¹ Atore bairo marĩ ĩ cũñupĩ Dios: “Jĩcãũ caũmũ carōmio mena cū cawãmojiyaata, cū pasua tũre witigami. Ape wiipũ ãnigumi cū nũmo mena. Bairo na caãno, jĩcãũrē bairo na ñiñagu. Jĩcã rupaure bairo nigarãma,” marĩ ĩ cũñupĩ Dios. ³² Atie queti caãnimajũrĩjē, tirũmũpũre na camasiētãjē ãme rãmũrĩ roquere marĩ camasiĩrĩjē niña. Jesucristo, bairo marĩ, cūrē caĩroari poa macããna jĩcã rupaure bairo marĩ caãnierē ĩgu ñiña, bairo yũ caĩata. ³³ Toresũ, atore bairo mujãã caátipeere yũ boya: Mujãã, canũmoacsuna tocãnacãũã, mujãã rupaure mujãã camairōrēã bairo mujãã nũmoa cūãrē na maiña. Tunu bairoa mujãã, carōmia, camanapũacsuna cūã tocãnacãõã mujãã manapũārē na nũcũbugoya.

6

¹ Mujãã, na pũnaa cūã, marĩ Quetiupau yaye quetire catũgousarã ãnirĩ, mujãã pasua na caĩrĩjērē tũgousaya. Bairo átaje caroa cariape macããjē niña. ²⁻³ Dios, “Caroa wãme mũ yũ átigu,” cū caĩjũgoyeticũrĩqũē mena macããjē Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũē jĩcã wãme atore bairo iña: “Mujãã pasuare na nũcũbugoya. Bairo mujãã caápata, mujãã useanigarã. Bairo caãna ãnirĩ, ati yerapũre yoaro mujãã ãnigarã,” iña.

⁴ Tunu mujãã, caracua, mujãã pũnaarē caasiapairã na ãnio joroque na ápericõãña. Caroaro mena roque na beyoya. Marĩ Quetiupauire ĩroarique cūãrē na quetibũjuya caroaro mena.

⁵ Mujãã, paabojari majã cūã, mujãã quetiuparã ati yepa macããna na caĩrĩjērē tũgousaya. Nũcũbugorique mena na carotirijere ása. Jesucristo yaye quetire mujãã catũgousarore bairo na cūãrē jĩcãrō tũnia, ape wãme tũgoñarĩcãrō mano na tũgousaya. ⁶ Paabojari majã jĩcããrã caroaro paayama, na quetiuparã na caĩñajoro, jãã mena na useaniãto, ĩrã. Bairo caroaro paamirãcũã, cabero na caĩñaeto ruamerē paetiayama. Na ũnarē bairo baieticõãña. Mujãã ruame roque Jesucristore capaabojari majã ãnirĩ, Dios mujãã caátipeere cū caborore bairo ĩtorique mano ása. ⁷ “Camasã ũmũa marĩ caãno jũgori mee, Jesucristo ũmũa marĩ caãno jũgori ruame roque, caroaro marĩ paagarã,” ĩ tũgoñarĩ, paaya caroa paarique ũnierē. ⁸ Merē mujãã masĩña atiere: Marĩ tocãnacãũpũa paabojari majã, o paabojari majã caãmerã cūã caroaro marĩ caátaje cãrō jũgori caroare marĩ jogumi marĩ Quetiupau ruame.

⁹ Mujãã, paabojari majã quetiuparã cūã, mujãã ũmũarē caroaro na nũcũbugoya. Narē roro na tuti epeeticõãña mujãã ũmũarē. Mujãã caãnierē

mujãã masiritiepa. Mujãã cãã narẽ bairo umurecõõru mujãã Quetiupau cãgoya. Cũ roque nipetiro camasãrẽ jicãrõ tãnia marĩ Ìnapoeyami.

Las armas espirituales del cristiano

10 Bairi yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, caãnitusari wãme atiere mujããrẽ yu quetibũju woajoya: Marĩ Quetiupau cũ camasiõrĩjẽ mena yeri pũna tuuarã ãña. 11 Dios cũ camasiõrĩjẽ nipetirije mujããrẽ cũ cajorije mena wãtĩ mujããrẽ cũ caĩtorijere ãñotaya. Jicãũ soldau pajĩaricãrõõru ácũ, cũ rupaure maijũõõ, rũpoa peorica coro, bairi ãpõã jutiro cũãrẽ jãñañami. Torea bairo Dios cũ camasiõrĩqũẽ jũgori wãtĩ roro cũ caĩrĩjẽ, roro cũ caátigarije cũãrẽ mujãã ãñotamasĩgarã. 12 Marĩã, caroaro ãnigarã, ãmeo qũerãrẽ bairo marĩ átiya. Bairãrũna, camasã mena mee ãmeo qũerã marĩ baiya. Wãtĩ yeri pũna quetiuparã mena ãmeo qũerãrẽ bairo ána marĩ baiya. Wãtĩ yeri pũna rũame cabauena nimirãcãã, ati umurecõõru nicõãñama, catutuarã. Na camasiõrĩjẽ mena camasã carorãrẽ roro majũ na caátipeere rotinucũñama. 13 Bairi mujãã rũame Dios cũ camasiõrĩjẽ nipetirije mujããrẽ cũ cajorije mena tũgoñatutuaya. Bairo tũgoñatutuari, wãtĩ mujããrẽ cũ caĩbusujãrĩ rũma ùnorẽ cũ caĩrĩjẽrẽ tũgoenarẽ bairo mujãã tũgoñanetõcõãgarã. Bairo tũgoñanetõcõãrĩ yuã, Jesucristo yaye quetire cajãnaenarẽ bairo mujãã ãnicõã nigarã.

14 Jicãũ soldau cũ wapana mena cũ caãmeoqũẽparo jũgoye ãpõã asero mena jãñañami. Caãnijũgoro ti asero mena carupawẽrẽ jiyayami. Bairo jiya yaparori bero, cũ yerire ãñotagu, ape jutiro ãpõã jutirore cũ cotiapũ jãñaãñotayami. Mujãã, cũrẽ bairo caroaro netõgarã, Dios yaye caroa quetire mujãã yeripũ mujãã catũgoñacõãno boya. Tunu bairoa caroaro netõgarã, carorije waparamoanarẽ bairo mujãã ãnicõã ninucũgarã Dios cũ caĩñajoro. 15 Tunu soldau cũ caãmeoqũẽĩápáro jũgoye rũpo juti peayami. Torea bairo mujãã cũã Dios yaye quetire mujãã caquetibũjuñesẽãparo jũgoye tiere caroaro masĩjũgoyecũsa, caroa yericutajecũna na ãnio joroque na mujãã caátiparore bairo Ìrã. 16 Tunu soldau cũ wãmoa tiire cãgoyami. Cũ wapana, “Yeruũ mena na kawẽrĩjẽ caũrĩjẽ yũpũre caetaro yu ãrẽ,” Ì, bairo átiyami. Torea bairo mujãã cũã Jesucristo mena mujãã catũgoñatutuario boya, wãtĩ mujããrẽ roro cũ caátigamirĩjẽrẽ mujãã caẽñotamasĩparore bairo Ìrã. Atie caãnimajũrĩjẽ niña. 17 Tunu soldau cũ rũpoa buire pesayami ãpõã coro. Tunu bairoa ñosẽrĩcãpãirẽ cãgoyami, cũ wapanarẽ na netõñcãcõãgarã. Torea bairo mujãã cũã Dios mujããrẽ cũ canetõõrĩjẽrẽ tũgoñacõã ninucũña, wãtĩ marĩ wapacu roro cũ caãtirotigamirĩjẽrẽ netõñcãcõãgarã. Tunu bairoa Dios yaye quetire Espĩritu Santo cũ camasiõrĩjẽ mena uwiricaro mano camasãrẽ na quetibũjuya, wãtĩ roro cũ caátigarijere netõñcãcõãgarã. 18 Apeyera tunu Diore cũ jẽnijãnaeticõãña. Espĩritu Santo cũ camasiõrĩjẽ jũgori Diore cũ jẽnicõã ninucũña tocãnacã rũmũ. Sawũgoapairãrẽ bairo baieticõãña. Espiritu Santo marĩ yeripũ cũ caĩrĩjẽrẽ caroaro tũgoya. Tunu bairoa, “Marĩrẽ yuesũmi,” Ìena, Dios yarã nipetirore na jẽnibojaya Diõpũre.

19 Tunu yu cũãrẽ Diõpũre yu mujãã jẽnibojawa camasãrẽ yu caquetibũju masĩpeere. Tunu uwiricaro mano Dios yaye queti tirũmũpũre na camasiõpõetaje nipetiro camasãrẽ cũ canetõõgarijere caroaro yu caquetibũjũparore bairo Ìrã, yu mujãã jẽnibojawa. 20 Atie quetire yu quetibũju rotijowĩ Dios. Bairo Dios yu cũ caquetibũjurotijomiatacããrẽ, tie queti wara ato preso jorica wiipũ yu cũrocacõãwã. Bairo atorũ nimicũã, uwiricaro mano ato macããnarẽ Dios yaye quetire na yu caquetibũjũparore bairo Ìrã, yu mujãã jẽnibojawa.

Saludos finales

²¹ Apeyera, marĩ yau, Tíquico, marĩ camairē m̃jãã t̃p̃ cū ỹ joya. Cū p̃ame marĩ Quetiupau cū caroticũrĩqũerē ỹre caj̃paãninucũñiñami. M̃jãã t̃p̃ etañ, m̃jããrē quetib̃j̃gumi ỹ cabairije nipetirijere. ãme ati r̃m̃rĩ ỹ caátie cããrē quetib̃j̃gumi. ²² Torec̃, m̃jãã t̃p̃ cū ỹ joya, jãã cabairijere m̃jããrē cū caquetib̃j̃parore bairo ĩ. Bairo cū caquetib̃j̃go, m̃jãã p̃ame m̃jãã t̃goña yerijãñagarã tunu.

²³ Ỹ yarã, marĩ pac̃ Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroa yeri p̃nacutajere cū jonemoáto m̃jããrē. ãmeo mairĩqũerē, bairi t̃goñatutuarique cããrē cū jonemoáto. ²⁴ Noa ũna marĩ Quetiupau Jesucristore cū na camaj̃goricare bairo camait̃goñacõãninucũrãrē caroare na cū jonemoáto.

Tocãrõã niña atie queti ỹ cawoaturije.

Carta de San Pablo a los FILIPENSES

Saludo

¹ Yu, Pablo cawāmecucu, bairi Timoteo menarē, Jesucristore capaaboari majā ānirī mujāā Filipo cawāmecuti macā macāānarē ati carta mena mujāārē quetibuju woajorā jāā átiya. Mujāā nipetiro, Dios yarā, Jesucristo yaye quetire catūgousarā, mujāārē cajūgoñubueri majā obispoa, bairi mujāā diáconoa cūārē quetibuju woajorā jāā átiya ati carta mena. ² Bairi mujāārē jāā iña: Marī Pacu Dios, bairi marī Quetiupau Jesucristo mena mujāārē caroare na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē na jonemoáto.

Oración de Pablo por los creyentes

³ Mujāā, Filipo macāāna, mujāārē yu catūgoñarō cānacānia, “Dios, yu mena mu ñujāñuña,” ñinucūña. ⁴ Bairo mujāā caānierē Diore cū jēninucūñ, tocānacānia ñseanirīqūē mena jeto cū yu jēninucūña. ⁵ Mujāā pñame Jesucristo mena mujāā catūgousajūgoripañua cū yaye caroa quetire yu caquetibujero yu mujāā juátinewōwū. Bairi āme cūārē bairoa mujāā juáticōā ninucūña yu capaarijere. ⁶ Bairi atore bairo mujāārē ñi tūgoñāña: Dios pñame mujāā yeri tūgoñawasoariquere mujāā joyupi, carorije mujāā caátaje jānarī, caroa cū cacūriqūē pñamerē mujāā caátimasīparore bairo ī. Tore bairo jeto caroa wāmerē mujāā átiāninemonutuo joroque mujāā átigumi, Jesucristo nemo cū catuuetari rūmuru.

⁷ Mujāārē yu mainucūña. Tunu bairo caroaro mena yu mujāā juátinucūña. Bairo yu mujāā cajuátinewōwū jūgori yu pñame, noo, ato preso jorica wiipū ācū, o quetiuparā watoaru ācū, “Atie Jesucristo camasārē cū canetōōrīqūē queti cātorique mee niña,” na ñi quetibuju masīōnucūña nipetiro camasārē. Bairi mujāā nipetiro mena caroaro yu catūgoñarījē ñuña. ⁸ Jesucristo mujāārē cū camairōrē bairoa yu cūā mujāārē yu maijāñuña. Butiro mujāārē yu cāñagarijere masīñami Dios cūā.

⁹⁻¹⁰ Bairi tunu atore bairo Diore cū ñi jēninucūña mujāā caānierē: “Filipo macāānarē nemojāñurō na caāmeomaitūgoñapeere na joya. Tunu bairoa caroa wāme na caátipee majūrē na cabesemasīparore bairo ī, capee caroaro cariape tūgoñarīqūērē, bairi tunu caroaro ānimasīrīqūē cūārē na joya,” ñi jēninucūña Diopñe. Bairo baiāna, carorije āperā, caroaro majū mujāā ānimasīgarā. Bairi ni jīcāñ ūcū Jesucristo nemo cū catuuetari rūmu caāno mujāā caátajere ñuspaigetigumi yua. ¹¹ Mujāā, Jesucristo cū camasīōjorije jūgori, tocānacā wāme caroa cū caátirotirijere caānarē bairo mujāā nīgarā. Bairo caroaro mujāā caátajere tūgoñarī, nipetiro camasā pñame Diore cū basapeogarāma.

Para mí la vida es Cristo

¹² Apeyera tunu, yu yarā, yu bairārē bairo caāna, atiere mujāā camasīrō yu boya: Ato preso jorica wiipū roro yu cabaimiatacūārē, Jesucristo camasārē cū canetōōrīqūē caroa quetire caroaro tūgorā átiyama. ¹³ Bairi ato nipetiro quetiupau yu wii macāāna, bairi āperā cūā yu cabairijere masīñama. Bairo masīrī, “Jesús yaye quetire cū catūgousarijere jūgori ato preso jorica wiipū na cacūrocaricu niñami Pablo,” ñnucūñama. ¹⁴ Tunu bairoa marī yarā nipetiro jāñurīpñua preso jorica wiipū yu caānierē tūgorā, netōjāñurō Jesucristo mena

tūgoñatutuayama. Bairi uwiricarō mano quetibujurā átiyama Dios yaye quetire.

¹⁵ Bairo quetibujumirácūā, jīcāārā na mena macāāna yu meerē, na puame roquere camasā na catūgousaro borā, Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Aperā yure na canetōga tūgoñarjē majū jūgori, Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Aperā roque caroa puamerē tūgoñarjē quetibujunucūñama camasārē. ¹⁶ Naa, yure na camairjē jūgori Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Atore bairo ī masīñama: “Caroa queti Jesucristo camasārē cū canetōōpeere Pablo na cū caquetibujumasīōparore bairo ī, to preso jorica wiipū cū caānie boāmi Dios,” ĩnucūñama caroa puamerē catūgoñarjē majā. ¹⁷ Yure canetōgatūgoñarjē majā roque na majū na caātipēe jetore borā, caroaro cariape quetibujuetiyama. Bairo cabairā ānirī, “Netōjāñurō popiye cū tāmuāto,” ĩrārē bairo yu átiyama ato preso jorica wiipū yu caāno. ¹⁸ Bairopua, yure ñe wapa maa yure na caītūgoñarjē. Yure borā, o yure boena, Jesucristo yaye quetire quetibujunetōrā átiyama bairāpua. Bairo na caāto, yu tūgoña useanijāñuñā.

Tunu bairoa butiōro jāñurū yu useaninemogu. ¹⁹ Mujāā puame yure Diopre mujāā cajēñibojarijere yu masīña. Tunu bairoa Jesucristo Yeri puame yu juātiyami. “Bairi atie nipetirije roro yu cabairijere yu netōcōāgu,” ñi tūgoñamasīña. ²⁰ Dios yure cū cajuātinemopeere butiōro yu boya, di rūmū ũno yu capaarijere mena yu cayarapuaetiparore bairo ī. Nipetiro camasārē tūgoñatutuarique mena na yu caquetibujūānipee roque boya. Bairi yure na cawiyorotiata, o yure na capajīārocarotiata cūārē, ñe wapa maa. Jesucristo mena yu catūgoñatutuacōāñinucūñarjē cū camasā nemojāñurō na caññacōñrjē roque butiōro wapacūtiya. ²¹ Atore bairo ñi tūgoñaña: Yu cacatiri rūmū cārō Jesucristo cū carotirore bairo yu áticōā ninucūgu. Bairopua, yure na capajīārocarotiata roque, netōjāñurō ñubujioro. Tocārōā yua, Jesucristo mena yu ānicōāni āgu. ²² Bairopua, mai ati yeparupe yu caānicōā āmata, yu capaarijere Jesucristo yure cū carotirūñarjē netōjāñurō yu átimasībujioro. Bairi, “¿Dope bairo rita yu caātinipee to ñunetōrōati?” ñi masētīña. ²³ Puga wāme tūgoñarjē ñi masētīña, “¿Dise ũnie yu cabaipee to ñunetōrōati?” Ape wāmerā yu riacoagacupū, jicoquei Jesucristo mena yu caāniparore bairo ī. Bairo yu cabairo roque ñunetōbujioro. ²⁴ Bairopua, ape wāmerā yu caticōāñigacupū, mujāārē yu cajuātinemoparore bairo ī. ²⁵ Tore bairo yu cabairijere boyami Dios. Bairi atore bairo cariape ñi tūgoñaña: Mujāārē yu cajuāticōānipee ñiña mai. Bairo mujāā mena yu caānoi yua, mujāā puame netōjāñurō Jesucristo cū carotirijere mujāā áticōā ninucūgarā. Tunu bairoa cū mena tūgoñatutuari netōjāñurō mujāā useanigarā. ²⁶ Bairi cabero yure na cawiyoro, mujāā watoa yu caāno, Jesucristo caroaro yure cū canetōōñrjē ĩñarā, mujāā useanigarā.

²⁷ Atore bairo mujāārē yu cañrjē caānimajūrjē ñiña: Caroaro ānajēcusa, Jesucristo yaye caroaro cū caquetibujucūñrjē wāmerē bairoa. Bairi mujāā tūpū yu caetaata, o yu caāpéricōāta cūārē, atore bairo wāme mujāā caānierē yu queti tūgogaya: “Filipo macāāna puame Jesucristo yaye queti camasārē cū canetōōñrjē jānaena, jīcā yericunārē bairo caroaro cariape cū carotirore bairo áticōā ninucūparā tocānacā rūmua. ²⁸ Tunu bairoa na pesua narē roro na caātigamirjē uwietiuparā,” tore bairo mujāā na cañrjē yu queti tūgogaya. Mujāā pesua puame bairo mujāā cauwietiere ĩñarī, “Marī yasisoagarā,” ĩ tūgoñagarāma. Bairo na caītūgoñamiatacūārē, mujāā puame, “Dios marī netōōgumi,” mujāā ĩ tūgoñamasīgarā, mujāā cauwietitūgoñarjē jūgori. ²⁹ Mujāā caānajē cutipeere cūñupī Dios, cū macū mena mujāā

catũgoñatutuaparore bairo ĩ. Baipua, tie jeto mee mujãã cũñupĩ. Cã yarã mujãã caãnoi, Jesucristore bairo popiye mujãã cabaípee cããrẽ cũñupĩ. Tie roque caãnimajũrĩjẽ niña. ³⁰Yu, bairi mujãã cãã, popiye baimirãcãã, camasãrẽ marĩ caquetibujunetõõrĩjẽrẽ marĩ jãnaẽtĩña. Tirũmũpũre tutuaro mena yu caãtore mujãã ĩñawũ. Æme cããrẽ torea bairo yu caãticõãninucũrĩjẽrẽ mujãã queti tũgorã.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

¹ Jesucristo pũame caroaro mujãã juãtinemoñami, mujãã yeri caroaro to cañajããparore bairo ĩ. Tunu mujããrẽ tũgoñamaiñami, caroa yericutajere mujãã cacũgoparore bairo ĩ. Tunu Espĩritu Santo mujãã mena nicõãñami. Bairi mujãã majũ mujãã ãmeo maimasiña. Cabopacarã cããrẽ mujãã ĩñamaimasiña. ² Bairo mujãã cabairoi, atore bairo mujãã caãnierẽ yu boyã: Caroaro ãmeo maicõãninucũña. Tunu jĩcã yericũnarẽ bairo jĩcãrõrẽ bairo marĩ, bairi jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ, jĩcãrõrẽ bairo ãnajẽcusa. ³ Tunu bairoa aperã na caãtiere na netõga tũgoñaeticõãña. Tunu na ĩñatuti tũgoñaeticõãña. “Marĩ jeto marĩ masĩbotioya,” ĩena, paaya Jesucristo mujããrẽ cã caroticũrĩquẽrẽ. Mujãã tocãnacãũpũ, nipetiro camasãrẽ na ĩroaya. Bairo na ĩroari, di rãmu ũno, “Marĩ majũ aperã netõrõ caãnimajũrã marĩ ãniña,” ĩ tũgoñaeticõãña. ⁴ Ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ cã yaye caroaro cã caãnipee jetore cã bootũgoñaeticõãto. Aperã yaye caãnipee ũnie cããrẽ cã tũgoñato.

⁵ Jesucristo caroaro cã catũgoñarĩcãrõrẽã bairo mujãã cãã tũgoñaña. ⁶ Bairo pũame tũgoñañupĩ Jesús:

Dios macã majũ nimicãã, mũmrecóoru cã carotimasĩrĩjẽrẽ bairo ápeyupi.

⁷ Bairo Dios cã caãnierẽ jãnacõãrĩ yua, ati yepapũre marĩrẽ bairo rupaũcutiri buiaetayupi.

Cabero butiãcũ, paabojari majõcũre bairo átĩãninucũñupĩ.

⁸ Marĩrẽ bairo rupaũcutiri, cã majũã cabũgoro macããcãrẽ bairo baiyupi.

Bairo cã pacũ Dios cã carotirore bairo cabai ãnirĩ pajĩãecori riayupi.

Camasã na caĩñajoro bobooro roro majũ yucũpãĩpũ papuatuecori riayupi.

⁹ Bairo cã cabairique jũgori tocãnacãũ buipũ netõrõ caãnimajũũ cã cũñupĩ Dios.

Camasã tocãnacã wãme na caãmeoĩroarique netõjãñũrõ caroa cã wãmetiyupi Dios.

¹⁰ Bairi cã wãmerẽ tũgorã, nipetiro caãna, Diotu macããna, bairi ati tuti macããna cãã,

bairi ati yepa roca macããna cãã nipetiro rãpopatuuri mena etanumũrĩ Jesure qũĩroagarãma.

¹¹ Bairi tunu ati mũmrecóo nipetiro caãna, “Jesucristo, Quetiupũ, caãnimajũũ niñami!” ĩrĩ qũĩroagarãma.

Bairo qũĩroari, cã pacũ Dios cããrẽ qũĩroagarãma.

Los cristianos son como luces en el mundo

¹² Apeyera tunu yu bairãrẽ bairo caãna, yu camairã mujããrẽ niña: Mujãã tũpũ yu caãno, yu yaye quetibujũriquere caroaro mujãã tũgousawũ. Bairi ãmerẽ cayogorũ mujããrẽ yu caãniweyomiatacããrẽ, yu caĩjorjere mujãã tũgousagarã. Netõjãñũrõ mujãã catũgousaro yu boyã. Mujãã, Dios cã canetõõrĩcãã ãnirĩ, mujããrẽ cã caroticũrĩquẽrẽ nucũbugorique mena tũgoña jãnaeticõãña. ¹³ Dios pũame mujãã yeripũ caroaro mujãã catũgoñaepere

mujãã joyami. Bairo jori yua, mujãã juátinemogumi, nipetiro caroaro mujãã caátipeere mujãã caátipeyoparore bairo ĩ.

14 Bairo nipetirije mujãã capaarique cutiere useanirĩqũẽ mena ása. Ámeo busupairicaro mano, jĩcãũ yericonarẽ bairo paaya. 15 Tore bairo mujãã capaarique cutiere yu boya, noa ũna aperã jĩcã wãme ũno mujãã capaarijere na cabusupaetiparore bairo ĩrã. Dios pũnaa carorije caáperãrẽ bairo añajẽcusa. Bairo ati yepa macããna carorã watoaru nimirãcũã, mujãã roque caroaro añajẽcusa. Torecu, ati yepa macããna canaitĩarõru caãnarẽ bairo caãna watoa nimirãcũã, mujãã ruame ñocõã na cabusuworore bairo mujãã caãno ñũña. 16 Bairo ãna, Dios yaye quetire mujãã caáticõãnjãrẽ na quetibũju masĩõña camasĩenarẽ. Bairo mujãã caquetibũjumasĩõata, Jesucristo ati yeparu nemo cũ catunuetari rãmu caetaro, caroaro yu tũgoña yerijãñagu, “Muna mee Filipino macããnarẽ na yu quetibũjuñesẽãñupã,” ñi tũgoñagu. 17 Tunu Jesucristo yaye yu caquetibũjarije jũgori yure na capajĩãpa rãmu etaro baiya. Bairo cabaimiatacũãrẽ, Dios yaye queti mujããrẽ yu caquetibũjariquere tũgoñarĩ, yu useaniña. Mujãã ruame tiere tũgousari, Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuaya. Bairo mujãã cabairijere ĩñarĩ, Dios ruame mujããrẽ ĩñajesoyami. Bairo marĩ nipetiro marĩ useaniña, tiere tũgoñarĩ. 18 Bairo yure bairo mujãã cãã useanicõãña.

Timoteo y Epafrodito

19 Apeyera tunu marĩ Quetiupau Jesucristo cã caborore bairo yoaro mee mujãã tũru cũ yu jogu Timoteore, mujãã caátianie quetire tũgouseanigu. 20 Timoteo ruame yure bairo tũgoñanucũñami. Ni jĩcãũ ũcũ cãrẽ bairo caãcũ mujããrẽ camaitũgoñanucũũ maami. 21 Aperã nipetiro na yaye caãnipee jetore bonucũñama. Marĩ caátie Jesucristo cã carotirijere borã mee baiyama. 22 Merẽ Timoteore cũ mujãã masijãñũña caroaro cũ caátianierẽ. Dios yaye quetire caroaro yure cũ cajuquetibũjunemorĩjẽ cũãrẽ mujãã masijãñũña. Yu macũrẽ bairo caãcũ añirĩ yu juátinemoñami Timoteo. 23 Bairo ato presoru caãcũ yure na caátipeere masĩru, mujããtu cũ yu jogu. 24 Bairo ãmeacã cã jogamicũã, Dios cã caborore bairo yu cãã jicoquei mujãã tũru yu atiga ñitũgoñaña.

25 Torea bairo marĩ yau Epafrodito cũãrẽ mujãã tũru cũ yu catunuojoro ñũña. Cũ ruame camasãrẽ yu juquetibũjunemonucũñami. Tunu yure bairo popiye baiyami. Bairo yu mujãã cabapacũtrotijoricure ãmerẽ mujãã tũru cũ tunuojogu yu átiya. 26 Epafrodito ruame bũtioro mujãã nipetirore ĩñagayami. Tũgoñarĩqũẽ pajĩãñũñami, cũ cariariquere mujãã caqueti tũgoroi. 27 Cariapea mujãã tũgoricarã. Riãjãñuwĩ Epafrodito. Bairo riari, riayasicobujiowĩ. Bairo cũ cabaimiatacũãrẽ, marĩ Pacu Dios ruame qũĩñamairĩ cũ catiowĩ. Yu cũãrẽ ñiñamairĩ, roro cũ cabairijere ĩñarĩ nemojãñurõ cũ tũgoña yapapuaeticõãto ĩ, cũ catiowĩ Dios Epafroditoro. 28 Bairo yoaro mee patowãcãrõ mena cũ yu tunuojogu, cũ mujãã caĩñauseani tũgoñatutuaparore bairo ĩ. Bairo yu caápata, yu cãã yu tũgoñarĩqũẽ paietigu. 29-30 Yu mujãã juquetibũjumasĩetĩña, cayoaroru caãna añirĩ. Baĩrua, yure mujãã cajuátinemorotijoricu ruame caroaro yu juátinemoñami. Cũ cãã Jesucristo yaye quetire camasãrẽ yu juquetibũjunucũñami. Bairo yu juquetibũjari yua, cauwiorije watoa añirĩ riacobujiowĩ. Torena, mujãã tũru cũ caetaro, useanirĩqũẽ mena cũ mujãã jẽñibocãgarã, marĩrẽ bairo marĩ Quetiupau yau cã caãnoi. Tunu bairoa nipetiro cũ, Epafroditoro bairo caãnarẽ na ĩroaya.

3

Lo verdaderamente valioso

1 Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, āmerē mujāārē yu quetibujutusagu: ¡Jesucristo mena useanirī ānicōāña! Bairo mujāārē yu caīwoaātajere tunu āmerē yu caīwoatunemorō yare ricaati baipatowācōētīña. Tunu tore bairo yu caāto mujāārē ñumajūcōāña. ² Bairi ricaati caquetibujurārē na tūgoñamasirī āña. Na ūna, roro caāna ānirī, camasā na rupau macāājērē na yisetarotinucūñama, “Dios yarā marī ānirōā,” ī tūgoñamirā. ³ Na puame na rupau macāājērē cayisetaricarā na caānimiatacūārē, cū yarārē bairo na ññaētīñami Dios. Marī puame roquere cū yarārē bairo marī ññañami, cū mena marī catūgoñatutuarije jūgori. Bairo āna, Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori Diore cū marī ūroaya. Tunu, “Jesucristo yarā marī āniña,” useanirīqūē mena marī ī tūgoñaña. Ape wāme, bui marī rupau macāājērē jūgori marīrē dope bairo ātimasīā maa.

4 Baiṛua, ni jīcāū ūcū, “¡Baietiya! ¡Átimasīāñiña marī rupau macāājērē yisetarique!” cū caīata, yu puame, “Tocānacāū netōrō Dios yau yu āniña,” ñi masībujou, nipetiro netōrō tie ūnierē caātacu ānirī. Tocānacā wāme jāā ñicājāā na caroticūrīqūērē yu ātipecōāwū. ¡Tūgoñijate! ⁵ Jīcā wāmo peti itia pēnirō cānacā rāmūrī yu cabuiaricaro bero, yu rupau macāātōrē yisetayupa, jāā, judío majā, jāā caātinucūrī wāmerē bairo. Bairi Israel majā yau ānirī, Benjamín ānacū ya poa pārāmipū yu buiayupa. Bairi hebreo yaye busu, judío majā yau majū yu āniña. Yu pacu yarā, judío majā jeto āma. Bairo tunu butiácupū, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē caīroari majōcu ānirī, fariseo majā mena macāācū yu āmu. ⁶ Bairo caācū majū ānirī, Jesucristo yaye cū caquetibujucūrīqūērē catūgoñasari majā puamerē popiye na baio joroque na yu āpu. Tunu bairoa ni jīcāū ūcū, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē di wāme ūnorē, “Jīcārō tūni āperiyame,” ñi masīemi.

7 Bairo tirūmupure yu caānajē cutajere, “Caānimajūrījē niña,” caītūgoñañarīcū nimicāā, āmerē yua, “Tie ñe wapa maa,” ñi tūgoñaña. Jesucristo yau puame ānigu, tore bairo yu caānajē cutajere yu jānacōāwū. ⁸ Bairi yu Quetiupau Jesucristore yu camasīrījē tocānacā wāme netōrō caānimajūrījē niña. Jesucristo yau puame ānigu, yu caānajē cutijūgorique nipetirijere yu jānapeticōāwū. “Tie ñe wapa maa,” ñi tūgoñaña yu caānajē cutijūgoriquere. ⁹ Nipetirijere yu jānapeticōāwū, cū yau majū ānimasīgu. Bairo Jesucristo mena yu catūgoñatutuarije jūgori, carorije wapa cacāgoecure bairo ñiñañami Dios, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē caroaro yu caátie jūgori mee. Bairi ape wāme camasā netōgarā na caātigamirīqūē puame yare wapa maa. ¹⁰ Atie puame niña caānimajūrījē: Jesucristore cū yu masīgamajūcōāña butioro. Jesucristo cariacoatacu cū caānimiatacūārē, Dios cū catiotutua masīnupī. Tie tutuarique majūrēā yu cūā yu yeripū yu bomajūcōāña. Tunu yu cūā ñi tūgoñamasīgaya: “Jesucristo mena popiye marī baigarā. Cū mena marī baiyasigarā,” ī quetibujūrique dope bairo īgaro to ññati,” netōjāñurō ñi tūgoñamasīgaya. ¹¹ Bairo bairi yua, Dios cū yarā cariacoatanarē tunu na cū cacatiopa rāmū caetarore tūgoñarī, yu cūārē cū cacatioparore yu coteya.

La lucha por llegar a la meta

12 Bairo cotemicāā, “Āmerē yu caátie Dios cū caborijere ñe ūnie rusaeto yu ātipecōāwū,” mujāārē ñiētīña. Baiṛua, tiere jīcārō tūni ātipecoyu yu baiya. Mai, caānijūgoripauṛu Jesús puame yu netōḍwī, yure cū caātiroticūrīqūērē bairo yu caātipecoyarore bairo ī. ¹³ Yu yarā, “Yu majūā ñe ūnie caroaro yu caátie rusaeto,” ñiētīña. Bairo puame ñi tūgoñaña: Tirūmupure yu caānajē cutajere yu

majũã yu masiritiya. Pũgani cãrõ tiere yu tũgoñanemoetigu yua. Caroaro yu caátipee pũame roquere yu tũgoñajũgoyeticõã ninucũña. ¹⁴ Bairi caatũeperi majõcu premiorẽ negu, bũtioro wẽpũrõ mena cũ caãtore bairo yu cũã bũtioro yu átiya Dios yaye yure cũ caãtiroticũrĩqũẽrẽ. Bairo yu caãto yua, Jesucristo jũgori yu cawapatapee Dios yure cũ cajogarijere yu jogumi.

¹⁵ Marĩ nipetiro Jesucristo yaye quetire caroaro catũgousarã yu caĩrõrẽ bairo marĩ catũgoñarõ boya. Ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ ricaati cũ catũgoñaata, Dios pũame caroare cũ masĩõgumi. ¹⁶ Bairo pũame ñiña marĩrẽ: Jesucristo yaye cũ caquetibũjucũrĩqũẽ marĩ catũgousajũgoricarore bairo marĩ caãticõãno boya.

¹⁷ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, yu caãtiãnierẽ bairo ãnajẽcusa mujãã cũã. Tunu noa ùna mujããrẽ jãã caãtiroticũrĩqũẽrẽ bairo caãna cũãrẽ na ñnacõrĩ caroaro ãnajẽcusa. ¹⁸ Aperã pũame roque caroaro ãmerĩñama. Na cabairijere jĩcãni mee, capee majũ mujãã yu quetibũjumiwã. ãmerẽ tunu tie na caãtiãnierẽ tũgoña yapapuari, caapee oco umayurique mena mujããrẽ ñinemoña tunu: Naa, bairo baiãna, “Jesucristo yucũpãĩpũ cũ cariarique dope bairo átimasã maa,” caĩrãrẽ bairo baicõã ñiñama. ¹⁹ Na pũame na caãtiãnijesorije jetore bũtioro tũgoñañama. Tunu bairoa roro na caãtiere bobotũgoñapeerea, tiere átibotioãniñama. Ati yepa macããjẽ jetore bũtioro tũgoñañama. Bairo caãticõãna ãnirĩ yua, cabero yasiricaropũ ágarãma. ²⁰ Marĩ pũame roque umũrecõopũ caãniparã marĩ ãniña. Tunu bairoa marĩrẽ canetõũ, Jesucristo, umũrecõopũ caãniatacu nemo cũ catunuetarore caroaro cũ marĩ ãnicotegarã. ²¹ Bairo etau yua, marĩ rupau, cañueti rupaure wasoagumi, cũ rupau caroa rupaure bairo marĩ cacũgoparore bairo ì. Ati umũrecõo macããjẽ nipetirijere carotimasã ãnirĩ bairo marĩ átigumi.

4

Alégrese siempre en el Señor

¹ Tore bairo cabaiãnio, yu bairãrẽ bairo caãna, yu camairã, bũtioro majũ yu caĩñagarã, atore bairo mujããrẽ ñiña: Useanio joroque yu mujãã átiya. Jesucristo mena mujãã caãnicõãnierẽ tũgoñarĩ, “Yu paarique yasietigaro,” ñi tũgoñatutuajãñiña. Bairi, bairo jeto áticõãnajẽcusa: “Jesucristore cũ tũgousajãnaeticõãña,” ñiña.

² Apeyera tunu mujãã mena macããna rõmirĩ Evodia, bairi Síntique cũãrẽ ñiña: Mujãã, pũgarãpua marĩ Quetiupau yarã rõmirĩ ãnirĩ jĩcã yeri pũnacunarẽ bairo tũgoñarĩqũẽcusa. ³ Mu cũã, yu bapa, yu mena caroaro caquetibũjaricu, bairo mu caãtipee yu boya: Evodia, bairi Síntique cũãrẽ na juãsa. Caroa ãnajẽ pũamerẽ na quetibũjuya. Na pũame popiye baimirãcũã, camasãrẽ yu juquetibũjunemonucũwã Dios na cũ canetõõrĩjẽ quetire. Clemente mena, bairi aperã yure cajuãtinemorã mena cũã camasãrẽ yu juquetibũjunemonucũwã. Nã cũã Dios mena cacatiãniparãrẽ woaturica tutipũ merẽ cawoatuecoricarã ñiñama.

⁴ Bairi tocãnacã gãmua, “Marĩ Quetiupau yau yu ãniña,” ì tũgoña useanicõãña. Mujããrẽ ñinemoña: ¡Useanicõãña! ⁵ Tunu bairoa caroaro nucũbũgorique mena ãnajẽcusa, “Cañurã ñiñama,” aperãrẽ na mujãã cañconucũparore bairo, ñrã. Marĩ Quetiupau pũame yoaro mee atĩgumi ati yepapure.

⁶ Bairi ati umũrecõo cabaippee jĩcã wãme ùnoacãrẽ tũgoñarĩqũẽ paipatowãcãetĩcõãña. Dios pũamerẽ cũ jẽniña nipetirije ati umũrecõo cabaippee.

Tunu jēni yaparorā, “Dios, jāā mena m̄ űujāñũña,” qũĩña. ⁷ Bairo m̄jāā caátĩamata, Dios p̄ame caroa yeri p̄na c̄tajere m̄jāā joḡumi. Tie c̄ cajorije p̄amerē ni j̄cāũ űcũ t̄gomasĩ peyoetiḡumi, netōjāñurō caroa majũ caānoi. Bairo m̄jāā, caroa yeri p̄na cac̄gōrā ānirĩ m̄jāā t̄gōñatutuacōā ninucũgarā. Jesucristo yarā ānirĩ bairoa m̄jāā baicōā ninucũgarā.

Piensen en todo lo que es bueno

⁸ Bairo ȳm baiřārē bairo caāna atore bairo m̄jāārē ñit̄saḡu: Nipetirije cariape caānierē, bairo tunu nipetirije marĩ can̄cũc̄b̄gōrijē űnie c̄ārē cariape t̄gōñaña. Nipetirije cariape marĩ caátie c̄ārē t̄gōñaña. Tunu j̄cā w̄ameacā űno roro t̄gōña asueticōāña. Tunu nipetirije āmeo mait̄gōñarĩq̄ũē, bairo tunu, “Cañurĩjē ñiña,” nipetirije camasā na caĩt̄gōñarĩjē c̄ārē t̄gōñaña. Tunu nipetirije nocārō caroa űnie, bairo tunu caroa m̄jāārē Dios c̄ caátiere c̄ m̄jāā cat̄gōñabasapepee c̄ārē t̄gōñaña.

⁹ Bairo m̄jāārē ȳm caquetib̄j̄uc̄urĩq̄ũērē bairo át̄icōāña. M̄jāā, ȳm caĩrĩq̄ũērē cat̄gōricarā ānirĩ, bairo ȳm caátajere caĩñarĩcārā ānirĩ bairo āsa. Bairo m̄jāā caátĩano, Dios, caroa yeri p̄na c̄tajere cajou p̄ame m̄jāā mena ānicōā niḡumi.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

¹⁰ Apeyera tunu nemorō ȳre m̄jāā cat̄gōñarōĩ ȳm useanijāñũña. Ȳm cabopacarijere masĩrĩ ȳm m̄jāā juátigayupa. Baiřna, “Ȳm m̄jāā masiriti-coasupa,” ĩ mee ñiña. “Ȳm m̄jāā cajuátibujiopee p̄ame manatō,” ĩ p̄ame roque ñiña. ¹¹ Tunu bopacari m̄jāārē j̄enirē bairo ĩ mee ñiña. Noo ȳm cac̄gōrijeaca mena tocārōā ȳm useanimasiña. ¹² J̄icā r̄m̄m̄ bopacau majũ ȳm ām̄. Ape r̄m̄m̄ paioo netōrō ȳm c̄gow̄m̄. Bairo noo cabairije watoa ȳm ānicōā masiña. Queyarĩ űgarique c̄gōesu c̄ā, o paioo űgarique c̄gōm̄ c̄ā ȳm ānicōā masiña. ¹³ Noo tocānacā wāme cabairo ȳm n̄c̄c̄cōā nimasĩña, Jesucristo ȳre t̄gōñatutuarique c̄ cajoroi. ¹⁴ Bairo ȳm cabaiānimasĩmiat̄ac̄ārē, m̄jāā p̄ame ȳm cac̄gōetipaure ȳm m̄jāā juár̄m̄. Bairo m̄jāā caáto ñujāñũña.

¹⁵ M̄jāā ya yera Macedoniar̄m̄ caāniat̄acu ȳm cawitiro bero, Dios camasārē c̄ canetōr̄j̄ē quetire ȳm caquetib̄j̄uñesēāj̄gōriřar̄m̄, m̄jāā, Filipino macāāna jeto ȳm m̄jāā juár̄m̄. M̄jāā, Jesucristo yaye quetire ȳm caquetib̄j̄uriquere t̄gōm̄seanirā, ȳm m̄jāā joyupa ȳre car̄sarijere. ¹⁶ Tunu bairoa Tesalónica macār̄m̄ ȳm caāno, j̄cāni mee ȳm m̄jāā jonemoñur̄pā tunu ȳre car̄sarijere. ¹⁷ “Ȳre m̄jāā cajorijere caĩñajoure bairo ȳm āniña,” ĩ mee ñiña. “Dios marĩrē c̄ caĩñabeseri r̄m̄m̄ caetaro m̄jāārē caroare c̄ cajopee netōjāñurō to āmarō, ȳre m̄jāā cajorije j̄gōri,” ĩḡu ñiña. ¹⁸ Merē ȳm m̄jāā cajoriquere ȳm c̄gōpeyocōāña. Bairo ȳm caborije netōrō ȳm c̄gōya. Erafrodito mena ȳre m̄jāā cajorique mena ȳm caborije netōrō ȳm c̄gōya āmerē yua. Ȳre m̄jāā cajorique p̄ame werea űnie caroa cajutĩñurĩjē mena Diore altar mesar̄m̄ na cajoem̄ḡōjorijere bairo baiya. ¹⁹ Bairo Jesucristo yarā m̄jāā caānoi, marĩ pac̄u Dios p̄ame nipetirije m̄jāārē car̄sarijere joḡumi paioo majũ, paioo cac̄gōm̄ ānirĩ.

²⁰ Bairo atore bairo ñiña: ĩTo petieticōāto marĩ Pac̄u Diore c̄ marĩ cabasapeorije! Bairoa to baiáto.

Saludos finales

²¹ Bairo ȳm ñurotijoya m̄jāā nipetiro Dios yarā, Jesucristo yaye quetire cat̄gōusarārē. Tunu bairoa marĩ yarā ȳm mena caāna c̄ā m̄jāā ñurotijoyama. ²² Toreo bairo nipetiro ato macāāna Dios yarā, bairo quetiup̄m̄ emperador romano paabojari majā c̄ā m̄jāā ñurotijoyama.

²³ Marĩ Quetiupaꝝ Jesucristo mꝝjãã nipetirore caroare cã jonemoáto.
Tocãrõã niña atie queti yꝝ sawoaturije.

Carta de San Pablo a los COLOSENSES

Saludo

1-2 Ун, Pablo cawāmesцн, Dios уге сū cabeserique jūgori сū caquetibujurotijoricу, apóstol ун āniña ati cartare caquetibujurowoajou. Marī уау, Timoteo mena mujāā, Colosas macā macāāna Jesucristo yaye quetire catūgousacōānucūrā, Dios сū caīroari poa mena macāānarē mujāā уу quetibuju woajoya ati carta mena. Bairi caānijūgoro atore bairo mujāārē ñiña: Marī Pacу Dios mujāārē caroare сū jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cāārē сū jonemoáto, ñiña.

La oración de Pablo por los creyentes

3 Tocānacā rūmу Dios, marī Quetiupaу Jesucristo Pacуre jēnirā, mujāā caātiānierē tūgoñari, “Jāā mena mу ñujāñuña,” jāā i jēnincūña. 4 Mai, jāā tūgoару caroaro mujāā caātiānierē. Jesucristo mena mujāā catūgoñatutuarijere, bairi nipetiro Dios сū caīroari poa macāānarē na mujāā camairījē cāārē jāā tūgoару. 5 Mujāā pуame caroa cariape queti, Dios camasārē сū canetōōgarijere cariape tūgorā, Dios сū caīrīcārōrēā bairo mujāārē umreсōору caroaro сū caātipeeere mujāā cotejūgoyupa. Bairo coteāna, Dios сū caīroari poa macāānarē na mujāā juātinemoñupā. 6 Atie caroa queti mujāā catūgorique pуamerē nipetiropуре tūgorā átiyama camasā aперā сūā. Bairo tūgorā yua, jīcāārā tūgousarā átiyama. Na, catūgousari majā pуame caroaro ānimasīrā baiyama tie queti jūgori. Dios camasārē сū camairījērē tūgori, “Cariape queti ñiña,” mujāā caītūgoñari rūmу bero, caroaro mujāā caānimasīrōrē bairo na сūā caroaro ānimasīrā baiyama. 7 Marī уау, marī camai, Epafra cawāmesцн pуame tie quetire mujāārē quetibuju jūgoyupi. Сū roque carou jāā mena capaанucū ānirī Jesucristo сū caroticūrīquērē bairo átinucūñami. Mujāā cāārē cajuātinemonucū ñiñami. 8 Bairo caācū ānirī yua, сū pуame jāātу etari bero, jāā quetibujuwī mujāā cabairijere. Espiritu Santo сū camasiōrījē jūgori mujāā caāmeomairījērē jāā quetibujawī.

9 Bairi caroaro mujāā caātiānierē jāā catūgōjūgorica rūmу bero Diopуре jāā jēnibojajānaēñiña, mujāā caātipee Dios сū caborijere mujāārē caroaro сū camasiōparore bairo īrā. Tunu bairoa Espiritu Santo сū camasiōrījē tocānacā wāme mujāārē сū cajoparore bairo īrā, jāā jēnibojanucūña Diopуре. 10 Bairo mujāā pуame сū camasiōrījē cūgori yua, marī Quetiupaу yarārē bairo caroaro mujāā átimasīānigarā. Bairo āna, mujāā caātie сū caññajesorije ũnie jetore mujāā áticōā ninucūgarā. Caroa átaje tocānacā wāmerē mujāā átiagar. Tunu bairoa Diore сū mujāā masñemogarā. 11 Apeyera tunu mujāārē jāā jēnibojaya Diopуре, сū camasiōrījē ñe ũnie carуsaetie mena mujāārē cayeritutarārē bairo сū áparo īrā. Bairo mujāā pуame tūgoñatutuari yua, dope bairo ricaati mujāārē cabaibujiopeeere caroaro mena mujāā nуcācōāgarā. 12 Tunu bairi marī Pacуre, “Mу ñujāñuña jāā mena,” useanirīquē mena сū mujāā īgarā. Сū pуame mujāā yerire wasoari bero сū carotimasīrīpау caroaro cabusoropу cajāāmasīparā majū mujāā ānio joroque mujāā átiyami. Bairo jeto nipetiro marī, сū ya poa macāānarē marī átinucūñami. 13 Wātī сū carotirore bairo caāna сū mena canaitīārōpу caānarē bairo marī caānimiatacūārē, сū cawiyoricarārē bairo marī ānio joroque marī ásupi Dios. Bairo marīrē netōōrī

yua, cū macū cū camai, cū carotimasīrīpaḡ macāānarē bairo marī ānio joroque marī ásupi. ¹⁴ Cū macū cū cariarique jūgori marī netōōñupī. Roro marī caátajere marī masiriyoboyupi.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

¹⁵ Dios marī caññacēcū cū cañnimitacūārē, cū macū Jesucristo cū caátajere tūgoñarī, cū marī masīmasīña Dios cū caānajē cutiere. Na, puḡarāpḡa jīcārō tūni niñama. Jesús puame nipetirije Dios cū caqūēñorīqūē upaḡ niñami. ¹⁶ Jesús jūgori qūēñoñupī Dios atī ūmurecōo macāājē nipetirijere. Ati yepa macāāna, jōbui macāāna cūā, cabauena, cabaurā cūā nipetirore na qūēñoñupī. Bairo jōbui macāāna carotimasīrā cūārē na qūēñoñupī. Jesucristo jūgori nipetiro caānarē na qūēñoñupī Dios, cūrē na caīroarore bairo ī. ¹⁷ Nipetirije ati yepa macāājērē cū caqūēñoparo jūgoyepḡa Jesucristo merē āñupī. Tunu bairoa cū camasīrījē jūgori atī ūmurecōo macāājē ricaati baietiya. Jīcārō tūni ānijūgoyecutiya cū caátimasīrījē jūgori. ¹⁸ Marī nipetiro Jesucristore caīroarā, jīcā rupaḡre bairo, jīcā poa macāāna marī āniña. Jesucristo puame marī ruḡoare bairo niñami, marī Quetiupḡa majū. Cū, nipetiro netōō caānimajūū cū caānoi, marī, cū caīroari poa macāānarē cū camasīrījē jūgori caroa tūgoñarīqūērē marī jomasīñami. Cariacoaḡa nimicāā cacatījūgoricḡ majūrē cū cūñupī Dios, nipetiro jūgocḡ cū caāniparore bairo ī. ¹⁹ Dios, bairo tūgoñañupī: “Yḡ macū cūā yarea bairo cū ānajē cuparo. Nipetirije cū cūā yḡ cāñierē bairo cū āmarō,” ī tūgoñañupī. ²⁰ Jesús jūgori atī ūmurecōo macāāna nipetiro, jōbui macāāna, atī yepa macāāna cūā cūrē roro na caññaterijere na jānao joroque átigayupi. Jīcāñ yeri pūnarē bairo cū mena na ānio joroque na átigayupi, Jesús yucapāipḡa cū cariarique jūgori.

²¹ Mujāā, cajūgoyepure Dios yarā mee, cū pesuare bairo caāna mujāā āñupā. Roro mujāā caátaje jūgori, tunu mujāā yeripḡ roro mujāā catūgoñarījē jūgori cūrē catearārē bairo mujāā āñupā Dios cū caññajoro. ²² Bairo mujāā cabaimiatacūārē, Dios puame cū macū popiye cū cabairiarique jūgori mujāā qūēñoñupī. Bairo āmerē caroaro cū mena mujāā āniña. Cū yarā majū, cūḡa caāpārā carorije cawapamoenarē bairo mujāā tuo joroque mujāā ásupi. ²³ Carorije cawapamoenarē bairo mujāā tuagarā, Jesucristo mena caroaro mujāā catūgoñatutuacōāmata. Tunu bairoa caroa quetire mujāā catūgoriquere mujāā cajānaeticōāta, torea bairo mujāā tuagarā. Atie quetire nipetiropure tūgorā átiyama camasā aperā cūā. Yḡ, Pablo cawāmecucḡ cūā atie quetire caquetibujūri majōcḡ yḡ āniña.

Pablo encargado de servir a la iglesia

²⁴ Bairo mujāārē caquetibujūñinucūū ānirī popiye yḡ baiya. Yḡ useaniña baiḡa. Jesucristo yarā cū rupaḡre bairo caānarē popiye cū cabaijojari-carorea bairo yḡ cūā popiye mujāārē yḡ baijojaya, nemojāñurō cū yaye quetire mujāā camasīparore bairo ī. ²⁵ Dios puame mujāā cū caīroari poa macāānarē cajupaḡa majū yḡ cūwī. Bairo yḡ cūrī yua, cū yaye quetire caroaro cariape mujāārē yḡ quetibujū peyorotiwī. ²⁶ Caānijūgoripaḡpḡre mai, capee tutiri bero macāāna camasārē na masīōēsupi Dios, cū caátipeere. Tiera atī rūmūrī roquere marī, cū yarārē marī masīōwī. ²⁷ Atore bairo niña Dios cū catūgoñajūgoyetirique: Tirūmupḡre camasā na camasīētājērē cū yarā atī yutea macāāna roquere na masīōgayami. Atie niña caroaro cariape āme cū camasīōgarije: Jesucristo puame judío majā jeto mee, judío majā caāmerā mena cūārē ānicōā nigumi. Bairo cū yarā ānirī Dios caroaro majū cū caānierē bairo caāna na ānio joroque na átigumi judío majā caāmerā cūārē.

²⁸ Bairi jáã quetibujunucũña Jesucristo yaye quetire nipetiro camasârê. Na jáã beyoya. Na jáã quetibujuya nipetirijere jáã camasîrô cârô, Jesucristo yarâ pñame carorije wapa mânarê bairo cûtu na caetaparore bairo îrâ. ²⁹ Bairo carorije wapa mâna cûtu na caetapeere boñ, nipetirije yñ catutuarije, Jesucristo yare cû cajorije mena yñ pañninucũña.

2

¹ Torecñ, atore bairo mujãã camasîrô yñ boya: Yña, mujãã caátianipeere butiro yñ tũgoñaña. Bairo tũgoñarî yua, caroaro mujãã caátianipeere yñ juátinemoña. Laodicea macã macããna, bairi nipetiro yare caññaetana cûârê caroaro na caátianipeere yñ juátinemoña. ² Na yeripñ tũgoñatutuariquere Dios cû cajorarore bairo î, na yñ juátinemoña. Jîcã poa, jîcã yericunarê bairo na âmeo maiáto î, na yñ juátinemoña. Tunu bairoa Dios yaye quetire ñe ûnie rusaeto na tũgomasiáto î, na yñ juátinemoña. Bairo masîrã yua, tirãmupure camasã na camasîtãjê ati yutea roque Dios cû camasîõgarijere masîpeyocõagarãma, Jesucristo na mena cû cañnicõañierê. ³ Nipetirije Dios yaye macããjê masîrîqũê caroa majûrê marî masîmasîña Jesucristo jũgori. ⁴ Tere mujãã yñ quetibujuya, apeî, ni jîcãũ ûcũ cû cañtorijere mujãã tũgore î. Cũ yaye queti pñame jîcãrô tãnia baumirõcũã, ïtorique macããjê niña. ⁵ Bairo yñ pñame mujãã mena âmerîmicũã, mujãã watoo âcûrê bairo mujããrê butiro yñ tũgoñanucũña. Tunu bairoa jîcãrô tãni mujãã caátianierê, bairi Jesucristo yaye quetire mujãã cajãnaetiere tũgori yñ useaniña.

La nueva vida en Cristo

⁶ Bairi marî Quetiupañ Jesucristore cû mujãã cañroajũgoricarorea bairo âme cûârê cũ mujãã cañroacõãno ñuña. Bairo âna, Jesucristo mena jîcãrô ânicõã ninucũña. ⁷ Di rãmñ ûno cû aweyoeticõãña. Jesucristo yaye quetire tũgoñarî cû mena tũgoñatutuanemocõã ninucũña tocãnacã rãmña. Tunu bairoa, “Mñ ñujãñuña jáã mena,” Diore mujãã cañrô ñuña.

⁸ Caroaro tũgoña masacatiya aperã mujããrê caquetibujurãrê, carorije jáã tũgousare, îrã. Na pñame, “Jãã yaye queti cariape niña,” cañrã nimirãcũã, camasârê ñmawijiorã átiyama. Na yaye queti Jesucristo buerique mee niña. Na majû na catũgoñarîjê tirãmupñ macããna ya wãme átajere quetibujurã átiyama camasârê. Tunu bairoa ati ñmurecõo macããna cabauena na carotimasîrîjêrê quetibujurã átiyama. Bairi na tũgousaeticõãña.

⁹ Nipetirije Dios cû caátianie Jesucristo menapñ âniña. Bairi apeye quetibujurique wapa maa. ¹⁰ Mujãã cũã Jesupurea mujãã âniña. Bairo cû mena mujãã cañnoi, Dios pñame caroaro majû cû cañnierê bairo caroarã ñe ûnie carusaena mujãã ânio joroque mujãã ásupi. Jesucristo pñame ati ñmurecõo cabauena nipetirore na rotimasîñami. ¹¹ Tunu bairoa Jesucristo mena mujãã cañnoi, mujãã rupure cayiserotiena nimirãcũã, cayiserotiricarãrê bairo mujãã âniña. Bairãpña, judío majã na caátitirijere bairo mujãã baietiya. Dios pñame Jesucristo mena mujãã cañnie jũgori, mujãã yerî tũgoñarîqũêrê wasoayupi, roro átajere mujãã cabojãnaparore bairo î. Torena, Dios yarãrê bairo mujãã tuaya cû caññajoro yua. ¹² Dios cû camasîrîjê jũgori, Jesucristo cariacoatacñ nimicũã, cûrê cû cacatioriquere cariape mujãã tũgoyupa. Bairo catũgorô âñirî mujããrê na cabautizarî rãmñ atore bairo mujãã baiyupa: Jesucristo, yerapñ cayaecoricñ mena cayaecoricarãrê bairo baimirãcũã, tunu cû mena Dios cû cacatioricarãrê bairo mujãã baiyupa.

¹³ Mujãã, cajũgoyepure roro mujãã caátaje jũgori, bairi tunu Diore camasiñarê bairo mujãã cañnoi, jîcãũ cañmñ cabaiyasiricñ ânacũ cañurîjêrê cû

caátimasĩetatorea bairo mujãã cãã caroare mujãã átimasĩesupa. Bairo mujãã cabaimiatacããrẽ, Dios Jesucristore cã cacatioricarorea bairo mujãã cããrẽ cawãma yeri cãtajere mujãã joyupi. Jesucristo yarã ãnirĩ roro mujãã caátaje nipetirijere masiriyobojoyupi. ¹⁴ Dios cã caroticũrĩqũẽ marĩ caáperie wapa popiye marĩ catãmwoppe pairo ãnimiũupã. Bairo marĩã, carorije wapa pairã marĩ caãnimiatacããrẽ, Dios roro marĩrẽ cã caátibujioatajere ápeyupi. Jesucristo yucũpãĩrũ cã cariarique jũgori marĩ netõõwĩ. ¹⁵ Bairo tunu cã cariarique jũgori ãmwurecõo macããna, wãtĩã catutuamirĩcãrãrẽ na netõnucãcõãũnupĩ. Jĩcãũ pajĩãrĩ majã quetiupãũ cã wapanarẽ cã capajĩãtunuetari bose rũmũ cã wapanarẽ cã bero boboo ãsaricarore bairo na átirotiyupi. Torea bairo na ásupi Dios wãtĩãrẽ. Na boboo joroque ásupi. Nipetiro na caĩñajoro rotimasirĩqũẽrẽ cacãgoenarẽ bairo na ãnio joroque na ásupi yua.

Busquen las cosas del cielo

¹⁶ Aperã atore bairo mujããrẽ ĩrãma: “Jãã, judĩo majã, eti, uga, jãã caátirotinucũrĩjẽrẽ mujãã tũgonucũbugoetiya. Tunu bairoa jãã bose rũmũrĩ macããjẽ, muĩrũ apei cã cabuiari rũmũ macããjẽ, bairi jãã cayerijãrĩ rũmũ macããjẽ cããrẽ mujãã tũgonucũbugoetiya. Bairo nucũbugoetiri, roro mujãã átiya,” mujããrẽ ĩrãma. Bairo na caĩmiatacããrẽ, na tũgousaeticõãña. ¹⁷ Tie ũnie nipetiro mujããrẽ na carotigamirĩjẽ pũame Jesucristo ati yepãũ cã caetaparo jũgoye macããjẽ judĩo majãrẽ Dios cã caĩroticũrĩqũẽ niña. Bairopũã, merẽ Jesús cã caetaro bero, tie dope átimasĩã maa marĩrẽ yua. ¹⁸ Aperã atore bairo mujããrẽ ĩnemorãma: “Jãã, cãnietimirãcũã, qũẽguericarore bairo jãã ĩñanucũña Dios cã caĩñorĩjẽrẽ. Bairo tiere caĩñarã ãnirĩ caroaro jãã masĩña, aperã netõrõ. Bairi jããrẽ bairo ása mujãã cãã. Dios tũpũ ágarã, ángelea majãrẽ mujãã cajẽninucũbugoro ñuña,” mujããrẽ ĩrãma. Bairo caĩrã nimirãcũã, bairo ĩcõãrã ĩñaama. Dios mee, camasã na catũgoñarĩjẽrẽ bairo tũgoñanucũñama. Bairo tũgoñarĩ, “Caãnimajũrãrẽ bairo jããrẽ ĩñaña,” caĩtũgoñarãrẽ bairo bainucũñama. ¹⁹ Na pũame marĩ jũgocũ, Jesucristo yarã mee niñama. Marĩ pũame roque cã ya poã macããna marĩ ãniña. Cũã niñami marĩ rupoare bairo caãcũ, marĩrẽ nipetirijere camasĩõũ, catutuarijere cajõũ. Tie jũgori Dios cã caborore bairo jõpũame caroaro marĩ ãnajẽ cutinemogarã.

²⁰ Jesucristo yucũpãĩrũ cã cariaro, mujãã cãã, cariaricarã ãnanarẽ bairo mujãã baiyupa Dios cã caĩñajoro. Bairo cabairã ãnirĩ, ámerẽ ati ãmwurecõo macããna cabauenarẽ carotiecõcõãna mee mujãã ãniña. Bairo caãna nimirãcũã, ¿dopẽĩrã ati yepã macããna cacatirãrẽ bairo na mujãã tũgousayati mai, mujããrẽ na carotigarijere? ²¹ Atore bairo rotiriquere mujãã tũgousaya: “Atie ũnierẽ pãñaeticõãña. Atie ũnierẽ ugaeticõãña. Atie ũnie cããrẽ ñeeticõãña,” na caĩrotirije ũnierẽ mujãã tũgousaya. ²² Bairo mujãã catũgousamiatacããrẽ, tie ũnie nipetirije mujããrẽ na carotigamirĩjẽ mujããrẽ átimasĩã maa. Dios mee, camasã na catũgoñarĩjẽ mena na carotirije niña. ²³ Mujããrẽ na carotigamirĩjẽ pũame camasiriyorije niña. Tiere catũgousarã pũame, “Aperã netõrõ caãnimajũrã jãã ãniña,” ĩ tũgoñañama. Tunu tore bairo ána, na rupãũrere popiye baio joroque átiyama. Bairi tie ũnie rotirique cariape quetire bairo baibauya marĩrẽ. Bairo baimirõcũã, marĩ rupãũrũ rorije marĩ caátigarije caãnierẽ ãñotamasĩetĩña tie ũnie mujããrẽ na carotigamirĩjẽ pũame.

3

¹ Jesucristo cariacoatacũ nimicũã Dios cãrẽ cã cacatioro jũgori mujãã cãã cariacoatana nimirãcũã tunu cacatirãrẽ bairo mujãã baiyupa Dios cã

caĩñajoro. Bairo cabairã ãnirĩ, ati umurecõo macããjê rotirique mee, Jesucristo jõbui Diotu cariape nũgõã carui yaye queti puame roquere tũgousaya. ² Jõbui umurecõo macããjê caroa jetore tũgoñaña, ati yepa macããjê carorijere tũgoñaena. ³ ãmerê mujãã Jesucristo, Dios mena macããcũ mena mujãã ãnajê cutiya. Bairi jĩcãũ cawãmaũ cabaiyasiricu ãnacũ ati yepa macããjê rotirique cũ catũgousaetorea bairo mujãã cãã tie tũgousaeticõãña. ⁴ Bairi mujãã cacatiri rãmari cãrõ Jesucristo cũ carotirore bairo mujãã áticõã ninucũgarã. Bairo áticõã ninucũrã yua, ati yeparu nemo cũ cabaujaetari rãmũ caetaro mujãã cãã cũrê bairo cũ mena cũ caasiyabatorije mena mujãã ãnicõãgarã.

La vida antigua y la vida nueva

⁵ Bairi jãnacõãña ati yepa macããjê roro mujãã caátigarijere. Aperã rõmirirê na ñee epeeticõãña mujãã nũmoa caãmerãrê. Mujãã, carõmia cãã, mujãã manapũã caãmerãrê na ñee epeeticõãña. Mujãã nipetiro, dise ùnie carorijere ãmeo átiepeeticõãña. Aperãrê, mujãã catũgoñarĩjẽru narê roro rupau mena átieperiquere átiga tũgoñaeticõãña. Tunu bairoa aperã na cacũgorijere ugoeticõãña. Apeye ùnierê ugorã, Dios meerê ïroarã mujãã baigarã. ⁶ Tie ùnierê caátinucũrãrê bũtioro popiye na baio joroque na átigami Dios. ⁷ Cajũgoyepure mujãã cãã tie ùnie carorijere mujãã ásupa. ⁸ ãmerê yua, Jesucristo yarã ãnirĩ nipetirije roro mujãã caátiere jãnacõãña: ãmeo asiarique, bairi roro ãmeo awajatutirique, bairi roro ãmeo ïñatutirique, bairi roro ãmeo busupairique, bairi roro ãmeo ïrĩqũê cũãrê jãnacõãña. ⁹ Cajũgoyepu roro mujãã caátiga nucũñamirĩqũêrê cajãnacõãrĩcãrã ãnirĩ ãmerê yua ãmeo ïtopeeticõãña. ¹⁰ Jĩcãũ cawãmaũ cabucũ jutirore cũrĩ, cawãmarõ puame cũ cajãñawasoarore bairo mujãã cãã roro mujãã caátianigarijere jãnarĩ, cawãma wãme caroaro átiãnajê puamerê mujãã tũgoñajũgoyupa. Dios mujããrê caqũenoricũ puame tunu mujããrê qũenonemoñami, cũrê bairo ãnajê cutajere mujãã cacũgoparore bairo ï. Bairo nemojãñurõ cũrê bairo ãnajê cutiri yua, ñe ùnie rusaeto cũ mujãã masĩgarã. ¹¹ Bairi ãmerê yua, nipetirore Jesucristo cũ caĩñajoro ïñaricaworiquere maniña. Noa ùna judío majã, judío majã caãmerã cãã, na rupau macããjêrê cayisetarotiricarã, cayiserotiena cãã, aperorũ macããna cãã, posa ùna cãã, paacoteri majã cãã, na majũã capaarique cũgorã cãã jĩcãrõrêã bairo niña. Jesucristo cũ caĩñajoro ïñaricaworiquere maniña. Tie nipetiro marĩ caãnajê cutie ñe wapa maa. Jesucristo cũ caãnajê cutie roque caãnimajũrĩjẽ niña. Tunu bairoa cãã, marĩ nipetiro mena nicõãñami.

¹² Dios puame mujããrê maiñami. Mujãã beseyupi, cũ yarã mujãã caãniparore bairo ï. Jĩcãũ cawãmaũ cabucũ jutirore cũrĩ, cawãmarõ puame cũ cajãñawasoarore bairo mujãã cãã roro mujãã caátianigarijere jãnarĩ, cawãma wãme caroaro átiãnajê cutajere puamerê átiãnajecusa. Cabopacarãrê caroaro cariape na ïñamaiña. Na juátinemoña. Tunu bairoa, “Aperã netõrõ caãnimajũrã jãã ãniña,” ï tũgoñaeticõãña. Tunu bairoa aperãrê caroaro nũcũbugoriquere mena na ïñaña. Tunu aperã mujããrê roro na caátimiatacũãrê, tũgoenarê bairo roro na caátiere tũgoña netõcõãña. ¹³ Jicoquei ãmeo asiaeticõãña. Aperã na caátie mujãã cajesoetiere na masiriyoya. Jesucristo merê mujãã yaye wapare masiriyoyupi. Bairi mujãã cãã aperãrê cũ caátatorea bairo na masiriyobojaya. ¹⁴ Tunu bairoa mujãã caãmeomairõ ñuña. Tie puame roque nipetirije caroaro mujãã caátie caãnimajũrĩjẽ niña. Tore bairo ãmeo mairã, tocãnacã wãme caroa caãnierê mujãã átimasĩgarã. ¹⁵ Jĩcã poa macããna, jĩcã rupauere bairo caãna mujãã cũñupĩ Dios. Bairi caroa yericutaje

Jesucristo mujãärë cã cajorique jũgori, tũgoña beseya jĩcã majãrë bairo mujãã caátipeere. Diore, “Jãã mena mu ñujãñuña,” qũñucũña.

¹⁶ Tunu apeyera Jesucristo yaye quetire mujãã yeri pũnapu tũgoñanucũña. Jesucristo cã camasiõrĩjẽ nipetirijẽ mena ãmeo quetibujuya. Bairi tunu yerijõrõ mena ãmeo busuya. Tunu bairoa Dios caroarõ mujãärë cã caátiere useanirĩqũẽ mena tũgoñarĩ, butiorõ cã basapeoya cã yaye basarique mena.

¹⁷ Bairi mujãã, Jesucristo yarã ãnirĩ nipetirijẽ mujãã caátie, bairi mujãã caĩrĩjẽ cãärë caroarõ átĩãnjecusa. Tunu bairoa Jesucristo marĩrë caroarõ cã caátiere tũgoñarĩ, marĩ Pacu Diore cã basapeoya.

Deberes sociales del cristiano

¹⁸ Mujãã, carõmia, mujãã manapũã na caĩrĩjẽrë ñacũbugorique mena na tũgousaya. Marĩ Quetiupare caĩroarã ãnirĩ bairo mujãã caato ñuña.

¹⁹ Mujãã, caĩmua cãã, mujãã ñũmoarë na maiña. Caroarõ mena na quetibujuya. Tutuaro mena mujãã caĩrĩjẽ ñuẽtĩña.

²⁰ Mujãã, na pũnaa cãã, caroarõ mujãã caátipee cãärë ñãuseanigumi Dios. Bairi mujãã pacua na caĩrĩjẽ nipetirijere tũgousaya.

²¹ Tunu mujãã, caracua, mujãã pũnaarë caasiapairã na baio joroque na ápericõãña. Caroarõ mena roque na quetibujuya. Roro majũ na mujãã caĩata, na pũame na usearitia joroque na mujãã átibujiorã.

²² Mujãã, paabojari majã cãã, mujãã quetiuparã ati yepa macããna na caĩrĩjẽ nipetirijere tũgousaya. Paabojari majã jĩcãärã caroarõ paayama na quetiuparã na caĩñajoro, jãã mena na useaniãto, irã. Bairo caroarõ paamirãcãã, cabero na caĩñaeto pũamerë paaetiyama. Narë bairo baeticõãña. Mujãã pũame roque marĩ Quetiupau yaye quetire ñroari tocãnacã rũmu jĩcãrõ tũnia ape wãme tũgoñarĩcãrõ mano na tũgousaya. ²³ “Camasã ãmua jãã caãno jũgori mee, Jesucristo ãmua jãã caãno jũgori pũame caroarõ jãã paagarã,” ĩ tũgoñarĩ paaya mujãã cawapatarije ãnierë. ²⁴ Merë mujãã masĩña atiere: Caroarõ mujãã caátaje jũgori caroare mujãã jogumi Dios. Mujãã pũame Jesucristo, mujãã Quetiupau majũ, cã caroticũrĩqũerë mujãã átinucũña. Bairi caroare mujãã jogumi mujãã yaye caãnipree cã caqũẽnocũrĩjẽrë. ²⁵ Rorije caãna roquere roro na caátaje jũgori popiye na baio joroque na átigumi Dios. Cã pũame nipetiro camasã, paabojari majã, o na majũ capaariquesua cãärë jĩcãrõ tũnia ñãapeoyami.

4

¹ Mujãã, paabojari majã quetiuparã cãã, mujãärë capaacoterãrë caroarõ na ñacũbugoya. Na capaawapafarijere jĩcãrõ tũni na wapatiya. Mujãã cabaipere mujãã masiritiepa. Mujãã cãã, narëã bairo ãmurecõoru mujãã Quetiupau cũgoya. Cã pũame mujãärë jẽniñabesegumi ati yeparu ãna, dope bairo na mujãã caátĩãnierë.

² Apeyera tunu Diore cã jẽniñanaeticõãña. Tocãnacã rũmua jĩcãrõ tũni ape wãme tũgoñarĩcãrõ mano cã jẽniña. Diore, “Mu ñujãñuña jãã mena,” qũĩ jẽniña. ³ Tunu bairoa jãã cãärë jãã mujãã jẽnibojawa Diopure, eñotaricarõ mano caroarõ cã yaye quetire camasãrë jãã caquetibujufesẽãmasĩparore bairo irã. Tirũmũpũre na camasĩpeyoetaje nipetiro camasãrë Jesucristo cã canetõõgarijere jãã caquetibujumasĩparore bairo irã, jãã mujãã jẽnibojawa. Tiere yu caquetibujufesẽãrĩqũẽ jũgori, ato preso jorica wiipũ yu cũrocacõãwã.

⁴ Bairi caroarõ cariape mawijaricarõ mano camasãrë na yu caquetibujuparore bairo irã, Diopure yu mujãã jẽnibojawa.

⁵ Tunu apeyera, aperã Jesucristore caïroaena mena cûârê caroaro ãnajêcsa. Ati rãmurîrê na quetibujaya Dios yaye quetire. Na quetibuju jãnaeticõãña, yasirema, îrã. ⁶ Na mena bũsrã, caroaro tãgoroaricarõ ñurõ na bũsya. Ûseanirîqũê mena bũsya. Bairi ni jîcãũ ùcũ mujãârê cũ cajëñnarõ, caroaro cũ mujãã yumasigarã.

Saludos finales

⁷ Marî yan, Tiquico, marî camairê, mujãã tũrn cũ yn joya. Cũ ruame marî Quetiurã cũ caroticũrîqũêrê cajũraãninucũũ niñami. Mujãã tũrn etã, mujãârê quetibujugumi yn cabairije nipetirijere. ⁸ Bairi mujãã tũrn cũ yn joya, jãã cabairijere mujãârê cũ caquetibujũparore bairo î. Bairo cũ caquetibujũro, mujãã ruame mujãã tũgõuseani yerijãgarã tunu. ⁹ Cũ mena Onésimo sawãmescũcũ mujãã ya macã macããcũ cũã águmi. Onésimo ruame jãã baire bairo saãcũ, jãã camai, Jesucristo yaye quetire tũgõuscõã ninucũñami. Na, ruagarãrua mujãârê quetibujũgarãma ato queti cabairije nipetirijere.

¹⁰ Apei, Aristarco cũã mujãârê ñurotijoyami. Cũ cũã yn mena preso jorica wiirũ ruiyami. Marco, Bernabé tẽñũ cũã, mujãârê ñurotijoyami. Merê mujãã tũgoyura cãrê mujãã caátipee yn caborijere. Bairi mujãã tũrn cũ caetaro, caroaro cũ mujãã bocãwa. ¹¹ Apei tunu, Jesús Justo ruãga wãme sawãmescũcũ cũã mujãã ñurotijoyami. Jesucristore caïroari majã, judío majã mena macããna, na jeto yn juquetibujũnucũñama Dios cũ carotimasîrîrã macããjêrê. Na cajuãto jũgori, yn yeripũ butioro yn tũgoñatutuaya. ¹² Apei Epafra sawãmescũcũ cũã Jesucristo yaye cũ cacũrîqũêrê capaacotei, mujãã ya macã macããcũ ñurotijoyami. Cũ ruame Diore jãã cajëñirõ, cũ cũã mujãã cabairijere mujãã jëñibojanucũñami, “Jesucristo yaye quetire jãnaetiri, Dios cũ caborore bairo na átîcõã ãmarõ,” î. ¹³ Cariapea yn quetibujuya. Butioro mujãârê cũ cajëñibojaro ñiñanucũñã. Aperã Laodicea macããna, bairi Hierápolis macããna cũãrê na jëñibojanucũñami. ¹⁴ Apei Lucas, marî camai, ucotîri majõcũ, mujãârê ñurotijoyami. Demas cũã ñurotijoyami.

¹⁵ Na ñuãto marî yarã Jesucristore caïroarã Laodicea macã macããna. Ninfa sawãmescũcũ cũã cõ ñuãto. Bairi tunu nipetiro Diore caïroarã, cõ ya wiirũ caneñanucũrã cũã na ñuãto.

¹⁶ Ati cartare bue yaparori bero, Laodicea macã macããna Jesucristore caïroari poa macããna cũãrê na mujãã jowa, “Ati cartare to macããna cũã ti cartare na bueãto,” îrã. Mujãã cũã, Laodicea macã macããnarê yn cajorica cartare bueya, mujãârê na cajoro.

¹⁷ Arquipo sawãmescũcũre atore bairo cũ mujãã îwã: “Marî Quetiurã mũrê cũ caroticũrîqũêrê caroaro mena paayaparoya,” cũ mujãã îwã.

¹⁸ Mujãârê ñuroti tũsã, yn, Pablo, atie caãnitusari wêrîrê yn majũrua yn woatujoya. Tũgoñãña tunu preso jorica wiirũ yn caãnierê. Ne ùnie rusaeto caroare cũ joãto mujãârê marî Paçũ Dios.

Tocãrõã niña atie queti yn sawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Saludo

¹ Ун, Pablo cawãмесуцн, Silvano, bairi Timoteo menarê мујăă ун woajoya ati cartare мујăă ñubueri majă, jăă bairărê bairo caăna Tesalónica macă macăănarê. Tunu bairoa мујăă, marĭ Pacу Dios, bairi marĭ Quetiupау Jesucristo mena jĭcărõrê bairo caătĭănarê мујăă woajou ун átiya. Bairi marĭ Pacу Dios nipetiro мујăărê caroare cū jonemoáto. Tunu bairoa yerijõrõ ânajê cūărê мујăă cū jonemoáto.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

² Bairi tunu tocănacănia, “Dios, jăă mena му ñujăăñuă,” jăă ĩnucūă, caroaro мујăă caătĭănie quetire tūgorĭ. Bairo tūgorĭ, бѳtĭoro Diopаге мујăărê jăă jĕnĭbojanucūă. ³ Jĭcă răмu rusaricaro mano tocănacănia marĭ Pacу Dios cū caĭăjoropу мујăărê jăă tūgoănanucūă, cū mena caroaro tūgoănatutuari jĭcărõ tăni мујăă caătĭănie jūgorĭ. Tunu bairoa caroaro âmeo mairĭqūê mena camasărê na мујăă жуătĭăninucūă. Tunu marĭ Quetiupау Jesucristo marĭ cū canetõpееre tūgoănarĭ roro popiye tăмuonucūmirăcūă, caroaro jĭcărõ tăni cū yaye quetire мујăă tūgousacõă ninucūă.

⁴ Ун yară, Dios мујăărê ĩămaiăni. Bairo мујăărê ĩămairĭ, мујăă cūărê мујăă beseyupi, cū yară мујăă caăniparore bairo ĩ. Tĭere jăă cūă merê caroaro jăă masĭă. ⁵ Mai, jăă рuame мујăărê Dios yaye caroa queti camasărê cū canetõrĭqūê quetire jăă quetĭбујуwу. Bairo мујăărê tie quetire quetĭбујăă, jăă risero mena jeto mee jăă quetĭбујуwу. Espĭritu Santo cū catutuarije mena cūărê áti ĩnorĭ мујăărê jăă quetĭбујуwу. Tunu bairoa jăă caquetĭбујăărije macăăjĕ queti, “Caroa queti carĭape macăăjĕ niă,” мујăă caĭparore bairo ĩră, caroaro carĭape jĭcărõ tăni мујăărê jăă quetĭбују masĭõwă. Bairo мујăă турĭ quetĭбују âna, caroaro нăcūbugorĭque mena jăă átiăмu, caroaro мујăă caătĭănipееre borĭ. Tĭere merê caroaro мујăă masĭă.

⁶ Bairi мујăă рuame cūă jăă caătĭănajĕrê ĩăcõrĭ caroaro мујăă átiăninucūă. Tunu torea bairo marĭ Quetiupау cūărê ĩăcõrĭ caroaro jĭcărõ tăni мујăă átiăninucūă. Bairi tunu Espĭritu Santo мујăă yerĭpу useanĭrĭqūê mena мујăă tūgousao joroque cū caáto jūgorĭ popiye tăмuomĭrăcūă, caroaro мујăă tūgousawу Dios yaye caroa quetire. ⁷ Tore bairo мујăă caătĭănierĕ nipetiro Macedonia, bairi Acaya yepaa macăăna catūgousari majă cūă мујăărê na ĩăcõrõ joroque caroaro мујăă átiăмu. ⁸ Мујăă caquetĭбујăăro jūgorĭ marĭ Quetiupау yaye queti nipetĭropу jesapetiro baiya. Macedonia, bairi Acaya yepaa jeto meerê etaro baiya. Tocănacăpауpау etajesapetiro baiya Dios yaye queti yua. Tunu bairoa nipetĭropу macăăna camasă Dios mena мујăă catūgõnatutuănie cūărê masĭă. Bairi jăă рuame dise ũnie caroaro мујăă caătĭănierĕ aperă camasărê jăă quetĭбујăănemoetinucūă, nipetiro мујăă caătĭănierĕ na camasĭrõ jūgorĭ yua. ⁹ Na рuame roque jăărê quetĭбујăănucūăama мујăărê jăă caĭăarĕtaro caroaro jăărê мујăă caătajere. Tunu bairoa werĭcară мујăă caĭroanucūrărê jănarĭ, cacati carĭape caăcū Dios рuamerê мујăă catūgousajūgorĭquere jăă quetĭбујăănucūăama. Bairo cūrĕ tūgousari bero yua, cū caborore bairo jeto átiri cū jĕtore cū мујăă caătĭănijūgorotĭnucūrĭjĕ cūărê jăă quetĭбујăănucūăama. ¹⁰ Tunu bairoa Dios macū Jesús мнărecõpу caătăcу tunu ati yepapу cū catunuatĭpееre

nocārō caroaro mena mujãã cacoterije cããrē jãã quetibujunucũñama. Cũ, Jesucristorea cariacoataca cã cañnimitacũãrē, cã catioyupi Dios tunu. Bairi Jesús pũame roque roro popiye netōrō marĩ catãmubujiopeere marĩ netōmasĩō joroque ásupi.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

¹ Yu yarã, mujãã majũpũa merē mujãã masĩña atiere: Mujããrē jãã caĩñañesẽãrĩqũē cabũgoro majũã ãmewũ. ² Bairo cabaimiatacũãrē, Filipino macããna jãã ĩroaetiri tutuaro mena roro jãã átiēpewã. Tiere merē mujãã masĩña. Bairo jããrē roro na caátiepemiatacũãrē, Dios pũame jããrē cũ cajuãto jũgori cũ yaye queti camasãrē cũ canetōōrĩqũērē mujããrē jãã quetibujũwũ. Tunu bairoa popiye tãmũomirãcũã, Dios cũ cajuãto jũgori tũgoñatutuarique mena mujããrē jãã quetibujũwũ Dios yaye quetire. ³ Mai, jãã pũame Dios yaye quetire cabũgoro quetibujunucũrã mee jãã ápu. Tunu bairoa roro jãã caátigarije jũgori noa ũna camasãrē ĩtorã mee tore bairo jãã quetibujũwũ. ⁴ Bairo pũame roque ámi Dios: Jããrē ĩñamairĩ jãã bese yaparori bero, cũ yaye queti camasãrē cũ canetōōrĩqũē quetire jãã quetibujũ rotijowĩ camasãrē. Bairi jãã pũame tie quetire mujããrē jãã quetibujunucũña. Bairo jãã caquetibujũrijere camasã na ĩñajesoãto ĩrã mee, tore bairo jãã quetibujunucũña. Dios, jãã yeri nipetirore caĩñabesemasĩ pũame roque qũĩñajeso joroque ĩrã, tore bairo jãã quetibujunucũña. ⁵ Merē mujãã masĩrã: Di rũmũ ũno daqueoriaca mujããrē jãã bũsũepũ. Tunu bairoa jãã cadinero wapatapeere tũgoñarĩ mujããrē jãã quetibujũepũ. Dios cũã torea bairo cariape masĩñami. ⁶ Tunu bairoa di rũmũ ũno aperã camasã jããrē caroaro netōrō jãã na caátiroapee ũnierē jãã macãēpũ. Mujãã cũãrē tore bairo jãã mujãã caátipeere jãã macãēpũ. ⁷ Jãã pũame Jesucristo cũ cajoricarã apóstolea majã ãnirĩ, tore bairo mujããrē tutuaro mena caátirotimasĩparã majũ nimirãcũã, tore bairo jãã átirotiepu. Cawĩmarã na cabairore bairo pũame roque mujãã watoare jãã baiñesẽãwũ. Jĩcãō carõmio cõ pũnaarē cabutio caroaro cõ pũnaarē na ĩñanũjũeri na qũēnonucũñamo. ⁸ Torea bairo jãã cãã mujããrē butioro caĩñamairã ãnirĩ Dios yaye quetire caroaro mujããrē jãã quetibujũwũ. Jo ape watoara nocārō majũ mujããrē mairĩ, mujããrē cariajojagarãrē bairo majũ jãã ãni tũgoñanucũwũ! ⁹ Yu yarã, mujãã masĩrã: Popiye tãmũomirãcũã, jããrē carusarijere bócarã, tutuaro mena jãã paanucũwũ. Tocãnacã rũmũ, ñami, mũnrecõo jãã paanucũwũ. Topũ Dios yaye caroa quetire quetibujũ ãna, ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũrē apeye ũnierē cũ jēni patowãcõgaena, tore bairo butioro jãã pañinucũwũ.

¹⁰ Merē tiere mujãã cãã mujãã ĩñawũ. Torea bairo Dios cũã ĩ masĩñami caroaro jĩcãrō tũni jãã caátĩãnjērē camasĩ ãnirĩ. Tunu bairoa mujãã ñubueri majã mena ĩñatutiricaro mano caroaro cariape jãã átiãninucũwũ. ¹¹⁻¹² Tunu bairoa mujãã masĩña: Mujãã yeripũ Dios mena mujãã tũgoñanemomasĩō joroque ĩrã, caroaro tocãnacãũpũrea mujããrē jãã juátinemonucũwũ. Capacũ cũ pũnaarē caroaro na daqueori cũ cabeyomasĩrõrēã bairo caroaro cariape mujããrē jãã juátinemonucũwũ. Tunu bairoa Dios yarã caroaro jĩcãrō tũni na caátĩãninucũrõrē bairo caroaro mujããrē jãã átiãniroticũwũ. Tore bairo mujããrē jãã átiroticũwũ mujãã, Dios cũ cabesericarã, cũ carotimasĩrĩpũpũ nocārō cũ catutuarijere caĩñaparã majũ mujãã caãñoi.

¹³ Bairi butioro Diopũre mujããrē jãã jēnibojanucũña. “Mũ ñujãñũña jãã mena,” cũ jãã ĩ jēninucũña tocãnacã rũmũ. Mujãã pũame mai Dios yaye

caroa quetire jāā caquetibujuro tūgori, caroaro jīcārō tūni mujāā tūgousawu. “Camasā yaye queti mee, Dios yaye queti majū roque niña,” ĩrī cariape mujāā tūgousajūgowu. Bairi cariapea Dios yaye queti majūā niña tie mujāārē jāā caquetibujunucūrjē. Bairo mujāā tiere catūgousaricārē p̄amerē tie caroa queti jūgori caroaro ānājēcuna majū mujāā tuao joroque mujāā ātiya. ¹⁴ Ȳu yarā, tiere mujāā caīroaro jūgori mujāā cūā roro popiye mujāā tām̄uo joroque mujāā āma mujāā ya yepa macāāna. Mujāā cabairicarorea bairo roro popiye tām̄uowā Dios ya poa macāāna Jesús yarā Judea yeparu caāna cūā. Na cūārē na ya yepa macāāna judío majā roro na átiewewā. ¹⁵ Na, judío majāna niñama marī Quetiupau Jesure capajīārīcārā. Tore bairo na pajīārenucūñupā profeta majā ānana cūārē. Bairo caātana ānirī jāā cūārē jāā cūewiyojowā. Bairo caāna ānirī nipetiro camasā marī ūnarē boetinuucūñama. ¹⁶ Jāā p̄ame, judío majā caāmerā cūā na canetōmasīpeere borā, Dios yaye quetire jāā caquetibujugamiatacūārē, jāā quetibujū rotietinuucūñama. Tore bairo na caātirotietie jūgori nocārō paio niña na yaye wapa p̄ame. Bairi āme majū tie wapa roro popiye na tām̄uo joroque cū caātīpa rām̄u cōñarō majū baiya yua.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

¹⁷ Ȳu yarā, mujāārē jīcā yūtea cārō jāā caāweyoricaro bero, mujāārē ĩñāetimirācūā, tocānacānia jāā yeripū jāā tūgoña āninucūña. Bairo mujāārē tūgoñarī butiuro jāā ĩñarāganucūña tunu. ¹⁸ Bairi mujāā ture jāā āgatūgoñaña bairār̄na. Bairna, ȳu, Pablo p̄ame, “Capee majū mujāārē niña ñesēānucūgu,” mujāā ñimiwā. Bairo ȳu caātīgamiatacūārē, wātī p̄ame tore bairo ȳu ātimasīētīō joroque ȳu ātinucūñami. ¹⁹ Bairi, ¿noa p̄ame mena tūgoña useanirī cariape jāā tūgoñatutuabujocutī? ¿Noa mena jūgori jāā yeripū jīcārō tūni jāā catūgoña useanirījē to ānipetibujocutī? ¡Mujāā mena roque tore bairo jāā baimasīña, marī Quetiupau Jesucristo nemo ati yeparu cū catunuatī rām̄u caāno yua! ²⁰ Mujāā, mujāā āniña jīcārō tūni jāā yeripū jāā tūgoña useanio joroque caāna majū.

3

¹ Bairo nūcā jīātietimiácū yua, “Jīcāñā ato Atenas macār̄na ȳu tuacōāgu,” ñiwā ȳu baparārē. ² Bairo ĩrī yua, marī yau Timoteore mujāā t̄uru cū ȳu jowu. Cū p̄ame Jesucristo yaye caroa queti macāājērē Dios cū caquetibujurotiore bairo jāā mena caj̄quetibujunemonucūñ majū niñami. Bairi mujāārē qūññau ápáro ĩ, cū ȳu jowu mujāā t̄uru. Tunu bairoa mujāārē nemojāñurō Dios mena mujāā tūgoñatutuanemo joroque cū ápáro ĩ, cū ȳu jowu. Dios mena mujāā catūgoñatuarīje mena nemojāñurō mujāā yeri ñunemo joroque cū ápáro ĩ, mujāāt̄u cū ȳu jowu. ³ Bairo mujāārē juácure bairo cū caāto yua, ni ūcū mujāā mena macāācū popiye baimicūā, cū cayaparuaetiparore bairo ĩrā, cūrē mujāārē jāā ĩñarotijowe. Merē mujāā masīña atie popiye marī catām̄onucūñrjērē. ⁴ Tunu apeyerā, mai mujāā mena ānaru roro popiye tām̄uorī mujāā cayaparuaepeere mujāārē jāā quetibujuwu. Bairo mujāārē jāā caīquetibujuricarorea bairo, cabero roro mujāā tām̄uon̄upā. Merē tiere mujāā masīña. ⁵ Bairo cabairījere nūcāētimiácū, dope bairo cariapea Dios mena mujāā catūgoñatutuanierē masīgu, cū ȳu jēñīnarotijowu Timoteore. Mai, ȳu p̄ame, “Wātī narē carorīje macāājē p̄amerē na ātinemo joroque átibujoumi,” ĩ tūgoña uwiri, cū ȳu jowu. Tunu bairoa jīcārō tūni caroaro mujāā caātīamerīcōāta, jāā paarique cabūgoro macāājērē bairo tuabujioro ĩ tūgoñarī, cū ȳu jowu mujāā t̄urure.

⁶ Bairo mujäätu Tesalónicaru yu cajoricu Timoteo ãmerẽ atopu tunuetayami tunu. Bairo mujää tpu caetaatacu caroa majü jãã queti jeatiupi: Caroaro jicãrõ tãni Dios mena tũgoñatutuari, caroaro mujää caãmeomai ãninucũrjẽ quetire jãã quetibũu etaami. Masiritiricaro mano caroaro mena jãã mujää catũgoñacõãnie cããrẽ jãã quetibũuetaami. Bairo jããrẽ camasiritiena ãnirĩ nocãrõ bũtioro, mujããrẽ jãã cãã jãã caĩñagarorea bairo mujää cãã bũtioro jããrẽ mujää caĩñaganucũrjẽrẽ jãã quetibũuami Timoteo. ⁷ Bairo cabairo jũgori, yu yarã, nocãrõ popiye cabairã ãnirĩ yapapuarique watoa nimirãcãã, caroaro jicãrõ tãni mujää caãtiãnierẽ queti tũgori jãã yeri ñutũgoñaña ãmerẽ. ⁸ Bairo marĩ Quetiupau mena tũgoñatutua jãnaetiri caroaro mujää caãtie quetire tũgorã, yeri catinemorãrẽ bairo jãã tũgoñaña yua. ⁹ Bairi, ¿dope bairo puame, “jãã mena mu ñumajũcõãña,” netõjãñurõ mujää jũgori Diore jãã caĩpee to ãnibujiocuti? Tunu bairoa caroaro mujää caãtiãnierẽ nocãrõ jãã useani tũgoñaõ joroque jãã mujää caãtiere ñnarĩ, ¿dope bairo puame netõjãñurõ Diore jãã cajẽnipee to ãnibujiocuti? Tore bairo jĩãti masiã mano. ¹⁰ Bairi jãã puame ãmurecõo, ñami Diore patowãcõrãrẽ bairo tocãnacã rãmua cũ jãã jẽninucũña, mujää tpu jãã majũpuã mujããrẽ cũ caĩñarotiparore bairo irã. Tunu bairoa jicãrõ tãni ñe ñnie rusaricaro mano Dios mena mujää catũgoñatutua peere quetibũu masiõgarã, tore bairo cũ jãã i jẽni ãninucũña.

¹¹ Bairi marĩ Pacu Dios cãã marĩ Quetiupau Jesucristo mena mujããrẽ jãã caĩñarãpãrore bairo i, cũ cajuãtinemorõ roque jãã boya. ¹² Tunu apeyera marĩ Quetiupau puame nemojãñurõ mujää yeripu cũrẽ masĩnemorĩ tocãnacãũpuã, mujää ãmeo maimasiõ joroque cũ áparo. Mujããrẽ jãã camainucũrõrẽã bairo mujää cãã aperã nipetirore na mujää maimasiõ joroque cũ áparo. ¹³ Tunu bairoa caroaro jicãrõ tãni mujää yeripu mujää tũgoñatutuaõ joroque cũ áparo. Caroarã ñe ñnie cawapa cũgoena Dios cũ caĩñajoro mujää ãnio joroque cũ áparo marĩ Pacu Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo nipetiro cũ yarã ãngelea mena ati yerapu cũ tunuatĩ rãmũrẽ yua. Bairoa to baiãto.

4

La vida que agrada a Dios

¹ Yu yarã, apeyera marĩ Quetiupau Jesucristo cũ carotiro jũgori atore bairo mujããrẽ jãã ãtirotiya: Marĩ Pacu Dios cũ caĩñajesorije ñnierẽ mujããrẽ jãã caquetibũuricãrorea bairo jicãrõ tãni caroaro ãticõã ninucũña. Merẽ torea bairo mujää ãtiãniña bairãpuã.

² Merẽ mujää masiãna marĩ Quetiupau Jesucristo cũ carotimasĩrjẽ jũgori mujããrẽ jãã caãtiroticũrĩquẽrẽ. ³ Caroarã, cũ cajericaworicãrẽ bairo caãna, cũ yarã ñe ñnie carorije áperã mujää caãno boyami Dios. Ati rupau mena roro ãtieperique ñnierẽ áperã, caroaro mujää caãno boyami. ⁴ Bairi canucocũcũ, cũ ñmo majü mena jeto nacãbugorique mena, ñe ñnie wapacatato mano, caroa wãme cũ caãtiãnimasiõ ñnuña. ⁵ Diore camasiãna na rupau caborore bairo, roro átaje mena na caãtinucũrõrẽ bairo ápericõãña. ⁶ Tunu bairoa ni jicãũ ñcũ apeĩ ñmo ñcõrẽ itori, roro cũ ãtiepeeticõãto. Tore bairo caãtipairãrẽ tutuaro mena roro na baiõ joroque átiyami marĩ Quetiupau. Tie nipetirijere merẽ mujããrẽ jãã quetibũu yaparowu. ⁷ Mai, Dios puame, “Roro caãtiãna majü na ãmarõ,” i mee, marĩ beseyupi. Cũ yarã, cũ caricaworicã caroarã marĩ caãno puamerẽ boũ, marĩ beseyupi. ⁸ Bairi ni ñcũ atie jãã caãtirotirijere cũ caboeticõãta, camasocũ ñcãrẽ cũ baibotioũ mee baiyami. Dios, mujããrẽ Espĩritu Santore cajoricũ majü puame roquere cũ baibotioũ átiyami.

⁹ Apeye, ñubueri majã mena ãmeo mairĩqũẽ macããjẽ pũamerã capee mujãã yu caquetibũjuwoatujopee mee niña. Merẽ Dios pũame tocãnacãũpũa mujãã ãmeo maimasĩo joroque mujãã ásupi. ¹⁰ Merẽ torea bairo nipetiro marĩ yarã ñubueri majã Macedonia yepa macããnarẽ caroaro na mujãã mai ãninucũña. Bairi jãã yarã, nemojãñurõ mujãã caãmeomaimasĩrĩjẽ to ãninemonutuaõ joroque mujãã caáto roque jãã bomajũcõãña.

¹¹ Caroaro yeri jõrõ jãñurĩpũa ãnicõã ninucũña. Aperã turĩpũ patowãcõ ñesẽãetĩcõãña. Mujãã majũã mujãã yaye paarique mujãã cacũgorijere caroaro jĩcãrõ tãni paacõã ninucũña mujããrẽ jãã caquetibũju cũricãrõrẽã bairo yua. ¹² Tore bairo mujãã caátĩanimasĩata, aperã caroaro nũcũbugorique mena mujãã iñagarãma. Tunu bairoa dise ùnierẽ cabopacaena majũ mujãã tuagarã, caroaro jĩcãrõ tãni mujãã capaa ãnimasĩata yua.

El regreso del Señor

¹³ Yu yarã, tũgopeoya: Cariacoatana Jesucristo yarã na cabairije macããjẽ cũãrẽ mujãã camasĩrõ jãã boya. Tiere mujãã camasĩepata, aperã Diore catũgousaenarẽ bairo Jesucristo cũ catunuatĩpee mena mujãã tũgoñatutuacoteetibujiorã. Bairi tiere mujãã camasĩrõ jãã boya. ¹⁴ Merẽ cariae Jesús riacoamicũã, tunu cũ cacatiriquere marĩ masĩña. Bairo cariae camasĩrã marĩ caãmata, “Jesure cũ cacatioricarorea bairo, cũrẽ tũgousari cariaricarã cũãrẽ na catiogũmi Dios,” marĩ i masĩmajũcõãña.

¹⁵ Bairi mujããrẽ atore bairo jãã quetibũjuya marĩ Quetiupaũ cũ caquetibũjurotiro jũgori: Marĩ Quetiupaũ nemo cũ catunuatĩ rãmurẽ mai marĩ, cacatiocõãna pũame, cariaricarã jũgoye marĩ jeãecoetigarã. ¹⁶ Mai, cajũgoye jĩcãũ caroti ya riserore marĩ tũgogarã. Jĩcãũ arcãngel cũ cabusũrijere marĩ tũgogarã. Tunu bairoa Dios yaro putiricaro trompeta cũãrẽ marĩ tũgogarã. Bairi marĩ Quetiupaũ cũã cũ majũpũa ãmũrecóorupi ruiatĩgũmi. Bairo cũ caruiatõ yua, Jesucristore tũgousari cariaricarã pũame catitunujũgogarãma. ¹⁷ Bairo na cacatinemorõ beropũ marĩ ti yũteare cacatiãna pũame na jĩcãrõ marĩ jeãecogarã oco poari watoapũ yua. Bairo oco poarũ ãnã, marĩ Quetiupaũre jõbuiũ cũ marĩ bocãgarã. Bairo marĩ Quetiupaũre cũ bocãetari, cũ mena tocãnacã rãmna marĩ ãnicõã ninucũgarã. ¹⁸ Bairi mujãã pũame atie jãã caquetibũjuriere tũgori tocãnacãũpũa ãmeo yeri ñuo joroque ãmeo átinemoña.

5

¹ Yu yarã, marĩ Quetiupaũ cũ catunuatĩpee pũamerã, “Ti yũtea, o cũ muĩpũ majũ atĩgũmi,” mujãã yu caũwoatujopee mee niña. ² Merẽ caroaro majũ mujãã masĩña: Marĩ Quetiupaũ pũame, “Ti rãmũ etagũmi,” caĩmasĩã mani rãmũ majũ tunu etagũmi. Jĩcãũ yajari majõcũ ñami camasĩã mano cũ cayajũ etarore bairo camasĩã mano etagũmi ati yepapũre. ³ “Caroaro yerijõrõ merẽ marĩ ãnicõãña. Ñe ùnie maniña,” camasã na caĩãno, caãno tũsaroa, na cayasipa rãmũ na etagaro. Carõmio bairi rupũ caãcõ, pũnaa cũtigo, caãno tũsaroa cõ cawisiojũgorore bairo na etagaro. Cõ pũame cõ capũnaa cũtipereere dope bairo rutimasĩetĩñamo. Torea bairo dope bairo rutimasĩetĩgarãma na cayasipee narẽ caetarijere.

⁴ Yu yarã, mujãã pũame canaitĩãrõpũ caãnarẽ bairo mujãã baietiya. Bairi mujããrẽ, marĩ Quetiupaũ cũ catunuetari rãmũ pũame yajari majõcũre eta acũoricarore bairo mujãã camasĩẽto mujãã eta acũoetigarõ. ⁵ Nipetiro mujãã caroa macããjẽrẽ caãna ãnirĩ cabusuro macããna ãmũreco macããnarẽ bairo caãna mujãã ãniña. Carorije macããjẽrẽ caátipairã, ñami canaitĩãrõ

macãanarê bairo caãna mee marĩ añiña. ⁶ Bairi aperã na cabainucũrõrê bairo masacatiëna cabaicoteetiparã marĩ añiña. Cacãnirãrê bairo baiëna, masacatiri caroaro caatiãnicoteparã marĩ añiña marĩ Quetiupãure. ⁷ Camasã cacãnirã ñamirê cãninucũñama. Aperã caeticũmupainucũrã cãã ñamirêã eticũmunucũñama. ⁸ Marĩ pũame roque cabusuro, umũreco macãanarê bairo caãna añirĩ tocãnacãnia caroa macããjê jetore caatiãnicotenucũparã marĩ añiña ti rãmũ caetaparo jũgoye. Dios mena marĩ catũgoñatutuarije, marĩ caãmeomaimasĩrjê jũgori wãtirê marĩ eñotagarã. Soldau ãpõã jutiro mena cũ rupãure jãñatori cũ caãnorêã bairo marĩ cãã Dios marĩ cũ canetõõpeere caroaro marĩ átiãnicotegarã. ⁹ Mai, marĩ, cãrê catũgoũsarã pũame, “Roro potiye cabaiparã nigarãma,” Irĩ cũ cabesericarã mee marĩ añiña. Marĩ Quetiupãu Jesucristo jũgori cũ canetõjãtiparã majũ roque marĩ añijũgoyupa. ¹⁰ Bairi Jesucristo pũame marĩ yaye wapa jũgori yucupãĩpũ riayupi. Cacatirã, o cariacooana nimirãcãã, cũ, Jesucristo cũ cacatinemorĩcãrõrêã bairo marĩ cãã cũ jĩcãrõ marĩ cacatiãnipeere bou, marĩ riabojoyupi. ¹¹ Bairi mũjãã cãã tocãnacãũpũa ãmeo yeri ñuo joroque, yeri tutuarã ãmeo átinemoña. ãmerê tore mũjãã caãmeo átiãninucũrõrêã bairo ãmeo áticõã ninucũña.

Pablo aconseja a los hermanos

¹² Yũ yarã, apeyera atore bairo mũjããrê jãã átirotiya: Mũjãã watoa capããna, marĩ Quetiupãu cũ caborore bairo mũjããrê caquetibũju jũgonucũrãrê nũcũbũgorique mena na ññaña. ¹³ Bairo mũjããrê caroaro na cajuátinemorõ jũgori, na írõari butiro na maiña. Tocãnacãũpũa ãmeo asiarĩcaro mano caroaro yeri ñurã ãnicõã ninucũña.

¹⁴ Tunu bairoa, yũ yarã, atie cããrê mũjããrê jãã átirotiya: Capaagaena, cateeyepairãrê tutuaro mena na quetibũjũya. Aperã yapapuarãrê bairo caãna cããrê yeri ñuo joroque na ása. Tunu bairoa cayeri tũgoñatutuawẽpũena ñna cããrê caroaro na juátinemoña. Nipetiro camasãrê pajutiricaro mano caroaro jĩcãrõ tãni na quetibũjũya.

¹⁵ Tunu apeyera tũgomasĩña: Ni ùcũ roro mũjããrê cũ caápata, mũjãã pũame cãã roro cũ átiãmeticõãña. Atore bairo pũame ása: Tocãnacãni jãñurĩpũa caroa macããjê pũamerê na átiãmeña. Mũjãã majũ cãã tore bairo átiri, nipetiro camasã cããrê caroa wãme jetore na átiãninucũña.

¹⁶ Tocãnacã rãmũa usëanirõ caroaro áticõã ninucũña marĩ Quetiupãu cũ caĩñajoro. ¹⁷ Di rãmũa usëanirõ caroaro tocãnacãnia Diore cũ jẽnicõã ninucũña.

¹⁸ “Dios, jãã mena mũ ñujãñũña,” qũĩ jẽninucũña, nipetiro mũjãã caatiãnierê ñnarĩ yua. Jesucristore catũgoũsarã añirĩ tore bairo mũjãã caatiãnipeere boyami Dios.

¹⁹ Mũjãã yeripũ Espĩritu Santo jũgori caroa wãme mũjãã caátinucũrjẽrê to yasio joroque ãmeo ápericõãña. ²⁰ Tunu bairoa Dios na cũ camasĩõrõ jũgori caquetibũjũnucũrã yaye quetire tũgoteticõãña. ²¹ Bairãpũa, tũgoñamasĩrĩ caroaro tũgoña beseya na caquetibũjũrijere. Caroa wãme na caquetibũjũrijije pũamerê átiãña. ²² Tocãnacã wãme carorije macããjêrê jãnarĩ tunu átinemoeticõãña.

²³ Torecũ, marĩ Pacũ Dios marĩ yeri ñuo joroque caácsũ pũame caroarã ñe ùnie wapa cũgoena mũjãã ãnio joroque cũ áparo. Mũjãã rupãũ, mũjãã yeri, mũjãã camasacatiãnie nipetirore caroarã uguerĩ mánarê bairo mũjãã cũ áparo Dios, marĩ Quetiupãu Jesucristo cũ tunuatiparo jũgoye. ²⁴ Mũjããrê cabesericũ caĩũũ majũ ñĩnami. Bairi nipetiro atiere cũ caĩrĩcãrõrêã bairo átimajũcõãgũmi.

Saludos y bendición final

²⁵ Y_h yarã, jãã cããrẽ Diopure jãã m_hjãã jẽnibojanucũwã.

²⁶ Marĩ yarã nipetiro catãgousari majãrẽ caroaro nucãb_hgorique mena na bocári tocãnacããp_hua ãmeo jẽninucũñã.

²⁷ Bairi marĩ Quetiupa_h cã carotiro mena nipetiro marĩ yarã ñubueri majãrẽ m_hjãã y_h jũgobue rotijoya ati carta mena y_h caquetib_hj_hwoaturijere.

²⁸ Marĩ Quetiupa_h Jesucristo caroare m_hjãã cã jonemoáto m_hjãã nipe-tirore.

Tocãrõã niña atie queti y_h sawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a los TESALONICENSSES

Saludo

¹ Y_u, Pablo cawãmes_ucu, Silvano, bairi Timoteo menarê mujãã y_u woajoya tunu ati cartare mujãã ñubueri majã, jãã bairãrê bairo caãna Tesalónica macã macããnarê. Tunu bairoa mujãã, marĩ Pac_u Dios, bairi marĩ Quetiupau Jesucristo mena jĩcãrõrê bairo caãnarê mujãã quetib_uj_u woajou y_u átiya.

² Caãnijãgoro atore bairo mujããrê ñiña: Marĩ Pac_u Dios, bairi marĩ Quetiupau Jesucristo mena mujããrê caroare na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cããrê na jonemoáto.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

³ Y_u yarã, y_u bairãrê bairo caãna, jĩrĩãjãñurõ Dios mena mujãã tũgoña tutuanemonucũña. Tunu bairoa tocãnacãp_una mujãã caãmeomairjẽ cãã jĩrĩãjãñurõ to ãninemo joroque mujãã átiya. Bairi jãã p_uame tiere tũgoñarĩ, “M_u ñujãñuña jãã mena,” Diore jãã ñucũña, tore bairo cajẽninucũp_uee jããrê cañurõ caãno jũgori. ⁴ Bairi tocãnacãp_una macããna ñubueri majã t_ure etarã, caroaro mujãã caátĩãnierê jãã quetib_uj_uñucũña. Atore bairo jãã ñucũña nipetirore: “Marĩ yarã Tesalónica macã macããna butiuro popiye baimirãcãã, ‘Ñugaro. Tũgoñaenarê bairo marĩ tũgoñanetõõcõãgarã,’ ñucũñama. Bairo ñrĩ, Jesucristo yaye quetire jãnaena c_u mena tũgoñatutuacõã ninucũñama,” jãã ñ quetib_uj_uñucũña nipetirore.

⁵⁻⁶ Bairo roro popiye baimirãcãã, canucãrã ãnirĩ Dios c_u carotimasĩrĩp_una caáparã majũ mujãã ãniña. Dios p_uame, “Y_ut_u na caató ñuña,” ññami. Mujããrê roro caãna roquere popiye na bairo joroque na átig_umi Dios. Bairi noa ñna tiere catũgoñarã, “Cariape átiyami Dios,” ñ masiñama. ⁷ Dios p_uame popiye mujãã cabairijere mujãã yerijããõ joroque mujãã átig_umi. Jãã cããrê bairoa jãã átig_umi, marĩ Quetiupau ati yerap_u nemo c_u catunuetari rãm_u caãno. C_u yarã ángelea catutuarã mena um_urecõop_ui peero caũwãm_urjẽ ñnie watoap_u c_u caatĩ rãm_urê tore bairo marĩ átig_umi. ⁸ T_i rãm_urê Diore camasiñarê popiye na bairo joroque na átig_u átig_umi marĩ Quetiupau Jesucristo. Camasã na carorije wapare c_u canetõõrĩqũẽ macããjẽ caroa quetire caboenarê popiye na bairo joroque na átig_u átig_umi. ⁹ Na p_uame marĩ Quetiupau mena manigarãma. Bairi c_u catutuarijere, c_u caasiyabatorije cããrê di rãm_u ñno ññaetigarãma. Apero nocãrõ cayoarop_u c_u carerã ãnirĩ popiye baigarãma tocãnacã rãm_una. ¹⁰ Jesús nemo c_u catunuetari rãm_u c_u yarã qũĩroagarãma. Nipetiro c_u yaye quetire catũgõsarã c_u basapeogarãma. Mujãã, Tesalónica macããna, merê mujãã cãã c_u yaye quetire mujããrê jãã caquetib_uj_uro bero, tiere mujãã tũgõsaw_u. Bairi mujãã cãã c_u mujãã basapeogarã t_i rãm_u caãno.

¹¹ Bairo mujãã caátiparore bairo ñrã, tocãnacãnia mujããrê Diop_ure jãã jẽnibojanucũña. Atore bairo jãã ñucũña: “Tesalónica macã macããna, m_u cabesericarã majũ na caãnoi, caroaro átĩãnajẽrê na joya. Tunu m_u cajuátimasĩrjẽ jũgori nipetiro caroaro na caátigarijere na átimasĩ ãmarõ. Jesucristo mena catũgoñatutuarã ãnirĩ c_u carotirore bairo na átimasĩp_ueyocõã ãmarõ.” jãã ñ jẽnibojanucũña marĩ Pac_u Diore. ¹² Tore bairo mujãã, Tesalónica macã macããna, caroaro mujãã caátore ññarã, camasã nipetiro marĩ Quetiupau Jesucristore qũĩroagarãma. Jesucristo p_uame c_u pac_u, Dios mena

mujãärê ïñamaiñami. Bairi cū pacu cū caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo mujãã cãärê mujãã ïroagumi Jesús.

2

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

¹ Apeyera tunu yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, mujãärê yu quetibujunemoña. Marĩ Quetiupau Jesucristo nemo cū catunuetapa rãmu, marĩrê nei acú cū cabaipere, cū mena marĩ caneiñapa rũmũrê mujãã yu quetibujunemoña: ² Mujãã catũgoña ãninucũrõrẽã bairo tũgoñacõã ninucũña. Ape wãmerê tũgoñamawijiaeticõãña. “Merê etaya Jesús cū catunuetari rũmu,” aperã ricaati na caĩquetibujurijere caãnorê bairo tũgoeticõãña. Bairi aperã, “Espĩritu Santo cū camasĩõrĩjê jũgori jãã ïña,” o “Aperã camasĩrã na caquetibujurije jũgori jãã ïña,” o “Carta mena na caquetibujuro jũgori jãã ïña,” na caĩata, caãnorê bairo na tũgoeticõãña. Jicãärã, “Pablojãã bairo woatu quetibujujoupa,” caĩrã nimirãcũã, caĩtopairã niñama. ³ Petoaca queti mena tũgomawijiaeticõãña. Bairo puame baĩgaro: Marĩ Quetiupau nemo cū caetapa rãmu jũgoye, capãärã majũ Diore cabaibotiori majã nigarãma. Bairo na cabairipau na mena macããcũ jicãũ rorije caãtipai cañuecũ majũ buiaetagumi, cabero peero caũpetietopu caãpãu puame. ⁴ Cũ puame Diore caĩñatei ãnirĩ Dios yaye macããjê nipetirije caroa tũgoñarĩqũerê boetigumi. Diore marĩ caĩroarije ïnie cãärê boetigumi. Templo Dios ya wiĩpu cãärê trono quetiupau ruĩricaropu jããnumugumi, “Diore bairo caãcũ yu ãniña,” caĩ ãnirĩ. Tunu bairoa camasãrê, “Dios niñami,” na ïõ joroque na baitogumi.

⁵ Merê mujãã mena ãcũ, atorea bairo mujãärê yu quetibujuwu. Tiere mujãã masĩrã. ⁶ Mujãã puame merê mujãã masĩña rorije caãtipai tãmurĩ cū caapériere. “Dios cū caĩcũrĩcã rãmu caetaparo jũgoye etabuia masĩtĩñami,” mujãã ï masĩña. ⁷ Bairo tãmurĩ cū caapérimitacũärê, merê roro camasãrê cū caãtippee cõñarõ majũ baiya. Bairi cũrê caẽñotau cū capitiwiyoparo jeto rusaya cū cabuiaetaparo jũgoye. ⁸ Bairo cū capitiwiyoro bero buiaetagumi rorije caãtipai puame. Bairo cū cabuiaetamiatacũärê, marĩ Quetiupau Jesús puame cū camasĩrĩjê jũgori cū pajããrocacõãgumi. Tunu bairoa nemo cū caetari rãmu caãno cū caasiyarije jũgori cū yasio rocacõãgumi. ⁹ Mai, Jesús cãrê cū capa-jĩãparo jũgoye, capee camasãrê ïtori átijẽño ïnogumi rorije caãcu puame. Wãtĩã quetiupau, Satanás cū camasĩõrĩjê jũgori capee átijẽño ïnogumi cariape mee macããjêrê. ¹⁰ Bairi capee wãme na ïtomasĩgumi peeropu caãpãrãrê. Na puame cariape quetibujuriquere caboena ãnirĩ, tunu Jesucristo camasã na carorije wapare cū canetõõrĩqũe cãärê caboena ãnirĩ peeropu caãpãrã majũ nigarãma. ¹¹ Bairi Dios puame ricaati na catũgousarije jũgori wãtĩ narê cū caitorijere na ãñotabojaetigumi. ¹² Bairo na cabairoi, “Peeropu na yu jogu,” na ïgumi Dios, nipetiro cariape quetibujuriquere catũgogaenarê, carorije jetore caãtjesorã na caãno jũgori.

Escogidos para ser salvados

¹³ Cabaimiatacũärê, jãã puame tocãnacãnia marĩ Pacu Diore, “Mu ñujãñuña jãã mena,” caĩparã jãã ãniña, jãã yarãrê bairo caãna Jesucristo cū camairã mujãã caãno jũgori. Dios puame mujãärê besejũgoyupi caãnijũgoripapua, cū yarã cū canetõõparã mujãã caãniparore bairo ï. Tunu bairo cū yaye queti caãnorê bairo cariape quetibujuriquere mujãã catũgousaro jũgori, cū Yeri Espĩritu Santo puame cañurã Dios mena jicãrõ caãniparã mujãã ãnio joroque mujãã átiyami. ¹⁴ Dios camasã na carorije wapare cū canetõõrĩqũe macããjê

mujãärê jãã caquetibujorique mena jügori mujãärê piire bairo mujãã ásupi, cü canetöörícärã mujãã cañijãtiparore bairo í. Marí Quetiupau Jesucristo mena jicãrörê bairo nocãrö caroarö caãnopu mujãã cañimasĩparore bairo í, tie jügori piire bairo mujãã ásupi mujãã cüãrê.

¹⁵ Bairo yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, Dios yaye quetire tũgoña jãnaeticöãña. Caroarö átiãnajê ünie jetore áticöãña. Mujããtu ãna, mujãärê jãã caquetibujorique masiritieticöãña. Tunu bairoa mujãärê jãã cawoatu-quetibujorique cüãrê masiritieticöãña. ¹⁶ Bairo yua, marí Quetiupau Jesucristo, marí Pacu Dios cüã marirê ñamairí marí beseyupi. Bairo marí beseri popiye cabairicarã marí caãno jügori caroa yericutaje capetietiere marí joyupi. Nipetiri wãme caroarö marí cü caátigariquere caãnörê bairo caroarö marí cacotemasĩpee cüãrê marí joyupi. ¹⁷ Tore bairo mujãã joyupi, yeri tutuaro mena mujãã ãnimasĩö joroque í. Tunu bairo caroarö átiãnajê jetore mujãã átiãnimasĩö joroque í, mujãã joyupi. Bairo caãna ãnirí mujãã cabusurije tocãnacã wãme caroa jetore mujãã í masĩgarã. Mujãã caátie cüã caroa jeto nigro.

3

Oren por nosotros

¹ Yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, catusari wãme mujãärê ñiña: Jãã cüãrê Diopure jãã mujãã cajënibojaro jãã boya. Tãmurí marí Quetiupau yaye queti nipetiropu cajesanucãpetiparore bairo írã, jãärê mujãã jënibojagarã. Tunu bairoa nipetiro camasã tiere tũgorã, na caãroaparore bairo írã mujãã jënibojagarã. Mujãã, Jesucristo yaye quetire mujãã caãroajügoricarorea bairo na cüã na caãroapeere jãã boya. ² Tunu ati yepapu rorije caãna, bairi ricaati catũgoñanucürã cüã ñiñama. Na ñna Dios mena tũgoñatutuaetiyama. Bairi na ñna jãärê roro na caátigaro, Dios cü caeñotaparore bairo írã, jãärê mujãã jënibojagarã Diopure. ³ Marí Quetiupau puame cariape caãcu ñiñami. Bairi mujãã juátigumi cü yaye quetire mujãã catũgoñajãnaetiparore bairo í. Roro wãti jügori mujãã cabainucüríjê cüãrê mujãã eñotabojagumi. ⁴ Bairi mujãã, Jesucristore catũgousarã ãnirí, “Marí caátirotiricarore bairo átinucüñama. Bairo jeto áticöã ninucügarãma tocãnacã rümuu,” jãã í tũgoñatutuacöãña mujãã caátianierê. ⁵ Bairi marí Quetiupau puame, Dios mujãärê cü camainucürörêã bairo mujãã cüã mujãã ãmeo maimasĩö joroque cü áparo. Tunu bairoa popiye cabairã mujãã cañimiatacüãrê, Jesucristo cü canucãmasĩricãrörêã bairo mujãã cüã tũgoñaenarê bairo tiere mujãã tũgoñanetömasĩö joroque cü áparo.

El deber de trabajar

⁶ Yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, marí Quetiupau Jesucristo cü catuturije mena atore bairo jãã átirotiya mujãärê: Ni ücü capaagaecu menarê bapacupericöãña. “Dios yau yu ãniña,” caí cü cañimiatacüãrê, jãã caquetibujucüríqüêrê cü catũgousagaeticöãta, cü mena ãmerícöãña. ⁷ Mujãã mena ãna, jãã caátajere cañnarícärã ãnirí merê mujãã masiña caroarö paari mujãã caátianipeere. Mujãã mena ãna, paaena jãã ãmewü. ⁸ Ni jicãü ücürê ugariquere wapatiena, jãã ugaepu. Wapatiri jeto jãã uganucüwü. Ni ücü mujãã mena macããcürê patowöcögaena, ñamii, umrecóo jãã paawu. ⁹ Jãã cabuerije wapa mujãã yaye ugariquere cajënimasĩparã nimirãcüã, mujãärê jãã jënipato wãcöepü. Caroarö jãã paañowü, jãã caátiere mujãã cañnacöparore bairo írã. ¹⁰ Mujãã mena ãna, atore bairo mujãärê jãã í quetibujucüwü: “Ni

jĩcãũ ùcũ capaagaecũ ugarique cããrẽ cũ ugaeticõãto,” jãã ĩ cũwũ. ¹¹ Bairo jãã caĩrĩqũẽ caãnimiatacũãrẽ, mũjããtu caatiatana atore bairo jãã ĩnucũñama: “Tesalónica macããna jĩcããrã paaena ãninucũñama. Ñerẽ caáperã ãnirĩ aperã turĩpũ patowãcõ ñesẽãnucũñama,” jãã ĩ quetibũjunucũñama. ¹² Bairi marĩ Quetiupaũ Jesucristo cũ carotimasĩrĩjẽ mena atore bairo na ùna capaa-gaenarẽ jãã ĩña: Caroaro paaya mũjãã cũã, mũjãã cabopacarijere mũjãã cawapata ãnimasĩparore bairo ĩrã.

¹³ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, caroaro mũjãã caatiãnierẽ átijutiri jãnaeticõãña. ¹⁴ Ni jĩcãũ ùcũ ati carta mena mũjããrẽ jãã caquetibũjũrijere cũ catũgõusaeticõãta, roro cũ caátiere ĩñaposeroya. Cũ mena bapacũpericõãña, roro cũ cabairijere tũgoñabobori cũ yeri cũ catũgoñawasoaparore bairo joroque ĩrã. ¹⁵ Bairãrũna, mũjãã pesure bairo quĩñeticõãña. Mũjãã baire bairo caãcũ cũ caãnoi, caroaro mena cũ beyoya.

Bendición final

¹⁶ Marĩ Quetiupaũ caroa yeri cõtajere cajoãninucũũ pũame tocãnacã rũmũna noo mũjãã caãno cãrõrẽ caroa yericõtaje, tocãnacã wãmerẽ cũ jonemoáto. Mũjãã nipetiro mena cũ ãmarõ marĩ Quetiupaũ Jesús.

¹⁷ Yũ, Pablo, atie yũ cañurotĩjorijere yũ majũrũna woatujõn yũ átiya. Atore bairo jeto yũ átinucũña nipetirije camasãrẽ yũ caquetibũjũwoajonucũrĩ car-taarire. ¹⁸ Marĩ Quetiupaũ Jesucristo caroare cũ jonemoáto mũjãã nipetirore. Tocãrõã ñña atie queti yũ cawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a TIMOTEO

Saludo

¹ Yñ, Pablo, Jesucristo yañ, apóstol majũ yñ ãniña. Dios marĩ carorije wapare canetõrĩcũ pñame marĩ Quetiupañ Jesucristo mena cũ yaye quetire cũ caquetibũjurotĩjoricũ yñ ãniña. Bairĩ marĩ pñame Jesucristo mena cariapea catũgoñatutuarã marĩ ãnicõã ninucũña cabero marĩ cũ caátĩpee jũgori.

² Timoteo, marẽ ati cartare mũ quetibũjũ woajom yñ átiya. Mũ pñame yũ macãrẽ bairo caãcũ mũ ãniña, yñ caquetibũjuriquere tũgousari bero yurea bairo Jesucristo mena mũ catũgoñatutuarije jũgori. Bairĩ marĩ Pacũ Dios, marĩ Quetiupañ Jesucristo mena caroare mũ cũ jonemoáto. Caroaro ãmeo maimasĩriqũẽ cããrẽ mũ cũ jonemoáto. Tunu bairoa caroaro yerijõrõ ãnajẽ cutaje cããrẽ cũ jonemoáto marẽ.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³ Mai, Macedonia yeparũ yñ caápáro jũgoye, Efeso macãpũ marẽ yñ tuarotiwũ. Bairo marẽ topũ tuarotĩrĩ, atore bairo mũ ñiwũ: “Yũ yañ, Timoteo, ato Efesopña mũ tuawa mai. To Efeso macããna jĩcããrã ricaati caquetibũjuncũrãrẽ caroaro na mũ beyowa,” mũ ñicũwũ. ⁴ “Tunu bairoa apere quetibũjurique, na ñicũjãã ãnana na caátĩãnajẽ na cajãnagaetie cããrẽ na quetibũjunemoeticõãto tocãrõã,” ñiwũ. “Tiere na catũgousaetiparore bairo ĩ, na mũ quetibũjawa ricaati cabueri majãrẽ,” mũ ñiwũ. Tie quetibũjurique pñame ãmeo busurique netõrĩcãrõrẽ bairo jeto caátie ninucũña. Tie ñnie buerique cañuetie ñiña. Bairi tie pñame tũgoñatutuarique mena nemojãñurõ Dios marĩ cũ caátigajũgoriquere tũgousa masiã manio joroque caátie ñiña.

⁵ Mai, yñ pñame atore bairo bori, tore bairo mũ yñ quetibũjũ roticũwũ to Efeso macããnarẽ: “Ti macã macããna tocãnacãũpua caroaro yeri ñurĩqũẽ Dios cũ cajorije mena na ãmeo maiáto. Caroa wãme na tũgoñarĩqũẽ cuparo. Tunu bairoa cariapea jĩcãrõ tãni ĩtoricarõ mano Dios mena na tũgoñatutuáto,” ñi tũgoñajũgowũ. ⁶ Bairo yñ caĩquetibũjumiatacããrẽ, jĩcããrã to macããna tũgomawijiacoyama. Bairo tũgomawijiarĩ yua, ñerẽ átiri mee tie jettore ãmeo busurique netõcõã ninucũñama. ⁷ Tunu bairoa Dios camasãrẽ cũ caátiroticũriqũẽrẽ cajũgobueri majã majũ niganucũñama, na majũã na caátirotirijere catũgojĩãtiena nimirãcãã yua. Tunu bairoa, “Jĩcãrõ tãni majũ buerã jãã átiya,” caĩrã nimirãcãã, na cabuerije cããrẽ tũgomasiẽtĩnucũñama.

⁸ Bairãpña marĩ masiña: Moisés ãnacũ cũ caátiroticũriqũẽ caroa cañurĩjẽ ãno baiya, tie carotigajũgoricarore bairo jĩcãrõ tãni marĩ caápata. ⁹ Bairi tocãnacã wãme roticũriqũẽ caátĩãnierẽ marĩ tũgoñanemoto. Caroaro camasã caátĩãni majãrẽ popiye na tãmũo joroque na áperiya. Carorã roquere torea bairo átimasĩña. Ati wãme rorije caána roquere popiye na tãmũo joroque na átiya roticũriqũẽ: Roro caasiapairã, roro cabalbotiopairã, cañuena, carorije macããjẽrẽ caána, Diore boetiri Dios yaye bueriquere canucũbũgoena, na pacũ, na paco cããrẽ capajĩãrepairã, aperã capajĩãrĩ majã ñnarẽ popiye na baio joroque caátie ñiña. ¹⁰ Tunu bairoa roro na rupañ macããjẽ mena caũmũna o carõmia cũã caátiepairã, caũmũna carõmio mena átrato ñnorẽã, na majũã roro caána, carõmia cũã torea bairo na rupañ mena roro caátiepairã, aperã camasãrẽ cajerutinucũrã, caĩtopairã, aperã, “Caãnorẽ bairo Dios mena jãã

ĩña,” mɛnana Dios cū caĩñajoro caĩrã, na, nipetirore popiye na baio joroque na átimasĩña Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũē pɛame. Bairo pɛame roque ĩgu ñĩña: Nipetiro camasã cañurĩjē Dios yaye quetibũjuriq̄ue macããjē nipetirijere caboena popiye na baio joroque ĩ cũñupĩ Dios tie roticũrĩqũērē marĩ ñicũjãã ãnana mena. Roro na caátĩanierē na masiãto ĩ, tiere cũñupĩ Dios. ¹¹ Yũ yau, atie caroa cañurĩjē buerique pɛame Dios yaye macããjē queti camasãrē cū canetõrĩqũē queti majũ ñĩña. Bairi Dios pɛame nocãrõ cañũũ majũ ãnirĩ tie cū yaye quetire yũ quetibũjũ rotijowĩ nipetiro camasãrē.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Marĩ Quetiupau, Jesucristo pɛame nocãrõ tũgoñatutuariquere yũ jowĩ, cū carotirore bairo yũ átio joroque ĩ. Bairo yũ átiri, cū yaye quetire yũ quetibũjũ roticũwĩ. Bairo tiere tũgoñarĩ yũ pɛame bũtioro, “Yũ mena mũ ñumajũcõãña,” cū ñi basapeonucũña yua. ¹³ Tũgoñijate mai, cajũgoyepure Jesucristo yaye macããjērē roro ñi boyetiepenucũwũ. Bairo roro ĩ boyetieperi yua, cū yaye quetire catũgõsarã cããrē roro popiye na baio joroque na yũ átiepenucũwũ. Bairo caãcũ yũ cañnimitacããrē, Dios pɛame bũtioro ñĩñamaiñupĩ. Mai, yũ pɛame Jesucristore camasĩecũ majũ yũ ãmũ. Torecũ, roro yũ caátaje cããrē, “Carorije ãno,” ñi masĩepũ mai. ¹⁴ Bairo nocãrõ majũ yũre cañĩamai ãnirĩ, nocãrõ paio cū yaye macããjē caroare yũ jowĩ. Bairo yũ jori, cū mena jĩcãrõ tũni tũgoñatutamasĩrĩqũē cããrē yũ jowĩ. Tunu bairoa Jesucristo jũgori Diore nocãrõ marĩ camaimasĩnucũrĩjē cããrē yũ jowĩ.

¹⁵ Apeyera atie Jesucristo yaye queti yũ caquetibũjũpee caãnorē bairo cariape ñĩña. Tiere nipetiro camasã ati ɛmɛrecõo macããna na camasĩpee ñĩña: Jesucristo pɛame ati ɛmɛrecõõpũre asũpi, nipetiro roro na caátie wapa cabuicũnarē na netõũ acũ. Mai, yũ roque roro majũ, carorije yũ caátaje jũgori cawapacũcũ majũ yũ ãnimiwũ aperã netõjãñurõ. ¹⁶ Tore bairo roro majũ carorije cawapacũcũ yũ caãno jũgori, Dios pɛame bũtioro ñĩñamaiñupĩ. Tore bairo ñĩñamaiñupĩ Dios, cū macũ Jesucristo pɛame nipetirije camasã mena cū caátigarijere yũ mena jũgori cū caátĩ ñĩomasĩparore bairo ĩ. Torecũ, yũ pɛame yua, aperã carorije caátipairã cãã yũ cabairijere masĩrĩ, Jesucristore tũgõsarã yerĩ capetietie na cacũgojĩãtipeere ĩ, tore bairo yũ ãmi Dios. ¹⁷ Bairi yũ yau Timoteo, qũĩroari cū marĩ basapeoto Diore: ¡Bairi marĩ Quetiupau Rey majũrē cū catutuarije tocãnacã rũmũ to ãnicõã ninucũãto! To petieticõãto marĩ Quetiupau caãnicõãninucũ yaye. ¡Di rũmũ ñno cariaecũ, cañĩabõcamacũ, jĩcãã Dios caãcũ tocãnacã rũmũ cū ãnicõã ninucũãto! Bairoa to baiãto.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo, yũ yau, yũ macãrē bairo caãcũ, atiere mũ yũ átiroticũña. Tiere caroaro tũgopeoya: Caroaro tũgoñatutuarique mena camasãrē na jũgoãtiãña. Caroa macããjērē tũgoñarĩqũēcũsa. Tirũmũpũ macããna marĩ yarã Dios cū camasĩõrõ jũgori, mũ, caroaro mũ caátipeere na caĩjũgoyeticũrĩcãrõrē bairo caroaro jeto áticoãña. Jesucristo mena tocãnacã rũmũ tũgoñatutuaocõã ninucũña. Aperã jĩcããrã Jesucristo cū carotirore bairo jĩcãrõ tũni átimasĩetĩrĩ, cū mena na catũgoñatutuarijere jãnacõãñupã. ²⁰ Tore bairo tãmũõñupã Himeneo, apeĩ Alejandro mena. Roro Diore na cabotiorije jũgori tore bairo baiyupa. Bairi narē yũ pɛame na masacatiãto ĩ, “Mai, wãtĩ narē roro cū caátigaro cãrõ roro na cū áticoãmarõ,” ñi cũwũ. Tocãrõã yua, Diore roro qũĩ boyetiepeti-garãma.

2

1 Yn yau, apeyera atore bairo mu yn átirotiya ñubueri majã mena: Mujãã pñame nipetiro ati umñecóo macããna cabopacarãre Diopure na jënibojanucũña. Butiuro Diore cã jëniña, nipetiro ati umñecóo macããnarë cã caññamainemoparore bairo írã. Bairo cã mujãã cajëniñjërë caroaro mujãã cã cayubojarije jügori tocãnacã rãmna, “Jãã mena mu ñumajücõãña,” qũï basapeonucũña. 2 Marï caãni yepa quetiuparã cããre Diopure butiuro na jënibojarotiya. Tunu bairoa caroaro marï caãnipeere carotimasãrã cããrë butiuro Diopure na jënibojaya. Bairo Diopure marï cajëniñojaata, ñe ünïe mano ñseanirõ yerijõrõ marï ñnicõãgarã marï Quetiuparã mena yua. Bairo caroaro marï caãmata, Dios cããrë cã ñucãbugori cã caborore bairo jeto tocãnacã wãmerë marï átiãnimasãgarã. 3 Tore bairo marï caãtiãnie ñujãñuña. Bairo marï caãtiãnierë Dios marïrë canetõpau cãã caroaro ññajeso jãñuñami. 4 Dios pñame nipetiro ati umñecóo macããna na carorije wapare na canetõpetiro boyami. Bairo bori, nipetiro cariape macããjë cã yaye quetibujuriquere marï camasãrõ boyami. 5 Merë marï masiña: Jicããã niñami Dios. Tunu bairoa caãmna jicããã niñami nipetiro ati umñecóo macããnarë Dios mena caroaro na ñnimasãõ joroque caãcu. Cãã, Jesucristo wãmecutiayami. 6 Mai, Jesucristo pñame ñnotaricaro mano cã majũã yucpãipũ papuatuecori riayupi, marï carorije wapare nipetiro marï netõmasãõ joroque ñ. Bairi tie quetire ñmerë yua, cã caquetibujugrica yutea caetaro marï masãõ ñtiayami. 7 Cã pñame yure cã yaye quetire caquetibujubojau, cã yau apõstol majũ yn cãwã. Bairo yn cãrã yua, cã yaye queti tãgoñatutuarique macããjë, cariape quetire yn quetibuju rotijowã nipetiro judío majã caãmerãrë. Atie mujãã yn caãrjë cariape niña. Dios cã majũpna yn quetibuju roticãwã. Mujããrë ñitoetiya tie mena.

8 Bairi yn yau, nipetiro caãmna ñubueri majã Diopure na jëniãto noo na caãnipaupũ cãrõ. Caroarã na yeripũ ñnirã Dios cã caññajoro na wãmorã mena ñumugõrã cã na basapeoãto. Tunu bairoa na majũ ñmeo asiari, roro ñmeo busurique netõpairique mano Diore na basapeoãto.

9 Tunu apeyera carõmia cãã caroaro ñucãbugorique mena na jutii jãñããto. Caroaro ñucãbugoroa, baibotioricaro mano na ññajë cãpãro. Carõmia na rupãre wãmagarã, netõñucãrõ majũ na wãmagaeticõãto. Na poa cããrë netõñucãrã wãme majũ na wãgapeoeticõãto. Oro, o perla wëñã ünïe mena na busa epeeticõãto. Jutii cawapapaca ünïe cããrë netõrõ na jãñagaeticõãto carõmia. 10 Caroaro carõmia na cajãñarãqũë cutie jügori nipetiro camasã narë na camasãpãro ñnorëã, caroaro na caãtiãnie jügori pñame roque, “Dios yarã rõmirã cañurã niñama,” camasã na na cañ ññapee pñame ñuña.

11 Tunu bairoa carõmia busuricaro mano caroaro ñucãbugorique mena na tãgoãto ñubueri majã quetiuparã na caquetibujurijere. Na busurotieticõãña mujãã caneñarõpũre carõmiarë. 12 Carõmia pñame nipetiro camasã na caneñarõpũ na cãã na caquetibujujügoro yn boetiya. Tunu bairoa caãmna netõrõ carõmia na cabairõ yn boetiya. Busuecoa, na caquetibujuro carõmio cõ catügocõãno yn boya mujãã caneñanucürõpũre. 13 Merë marï masiña caãnijügoropũ cabairiquere: Dios caãnijügoro caãmurë cã qũënojügoypũ Adãn marï ñicũ ñnacãrë. Carõmio meerë qũënojügoypũ. Adãrë qũënorã beropũ roque, carõmio Evare cõ qũënoñupã Dios. 14 Tunu bairoa Adãn mee roro ñtoecojügoypũ wãtirë. Carõmio, Eva roque wãtirë roro ñtoecori carorije macããjërë tãmno jügoypũ. 15 Bairo cõ caitoecoro bero, roro poyipe catãmnoapo Dios cã cacüricõ nimiocãã, nipetirije carõmio cõ caãtipee Dios cã cacürãqũërë cõ caãtipeyoata, roro cõ caãtaje wapare netõmasãgomo. Tunu bairoa caroaro ñucãbugoro Dios mena tãgoñatutuari, caroaro ñmeo mairã

camasãrê cõ cajuátinemoata, cõ netõgumi Dios. Caroarã, ñe ùnie na rupaꝛꝛu carorije wapa cõgoena na caãnimasãata, na netõgumi Dios carõmiarê.

3

Cómo deben ser los dirigentes

¹ Timoteo, apeyera ni jĩcãũ ùcũ caũmu, “Ñubueri majãrê cajũgobuei majũ yũ ãnigaya,” cariape cũ yeripu cũ caitũgoñaata, ñujãñuña. Tie tũgoñarĩquẽ yũ caquetibũjũrorea bairo cariape niña. Caroa paarique niña. ² Bairãꝛꝛa, caroarã camasã cañurã jĩcãrõ tũni caãna jetore, na ùna jũgobueri majãrê na marĩ boya. Tocãnacãũꝛꝛa jĩcãõ jeto canũmocũnarê na marĩ boya. Tunu bairoa caroarõ ãnajê catajere masĩrĩ majã, nũcũbũgoricarã ùnarê na marĩ boya. Apero macããna etari majã cããrê cotericarõ mano caroarõ mena na bocãri na ya wiĩꝛũ caqũẽnomasĩrã ùnarê na marĩ boya. Tunu bairoa ñubueri majã cããrê caroarõ uwiricarõ mano caquetibũjũ ãmoqũẽ masĩrcããrê na marĩ boya. ³ Caeticũmupairã, caãmeoqũẽpairã ùnarê na marĩ boetiya. Caroarã cañurã, canũcũbũjarã, dinero cããrê butiorõ majũ caĩroaena ùnarê na marĩ boya. ⁴ Tunu bairoa na nũmo, na pũnaa jĩcã wii macããnarê caroarõ cajũgoãni ñnanũnje masĩrãrê marĩ boya. Bairo cajũgoãnimasĩrã ãnĩrĩ na pũnaa cããrê caroarõ beyori carorije ñena, nũcũbũgori majã, masiyũjarã cajũgoãna ùnarê na marĩ boya. ⁵ Na nũmo, na pũnaa jĩcã wii macããnarê caroarõ na cajũgo ãnimasĩtĩcõãta, ¿dope bairo caroarõ jĩcãrõ tũni Dios ya poa macããnarê na qũẽnomasĩbũjocuti? Na ùna caroarõ qũẽnomasĩenama. Bairi na ùnarê marĩ boetiya. ⁶ Torecũ yũ yaũ, Timoteo, ñubueri majã quetiupãũ caãnipãũ ùcũ ruame Jesucristore cawãma tũgoũsajũgoũ ùcũ mee cũ ãmarõ. Yoaro merê Jesucristore camasĩnetõrĩcũ ùcũrê beserotiya. Jesucristore cawãma tũgojũgoũ cũ caãmata, ape watoara roro tũgoñarĩquẽ wasoari, Diore cababotioũre bairo tuabujõumi. Tore bairo roro tũgoñarĩquẽ wasoari, wãtĩ cãã roro cawapa cõgoũre bairo tuajũgoyupi. ⁷ Bairi ñubueri majãrê cajũgobuenucũꝛꝛa ruame ñubueri majã, bairi ñubueri majã mee cãã na canũcũbũgoũ ùcũrê marĩ boya. Bairo ñubueri majã mee cãã na caĩroaena na caãmata, nipetiro camasã na busũpai cotebujõorãma. Bairo na busũpai coteri yua, wãtĩ cũ carotiro jũgori rori wãme na itõpebujõorãma Dios yayerẽ caboena ruame.

Cómo deben ser los diáconos

⁸ Torea bairo caroarãrê na marĩ boya ñubueri majãrê cajuãti majã diãconoa cããrê. Camasã cañurã, aperã camasã na canũcũbũgorã, rorije caĩbusũena ùnarê marĩ boya. Eticũmu pairique ùnierê caboena, roro camasãrê átiri cawapata painucũrã ùna cããrê na marĩ boetiya. ⁹ Cariape macããjê Dios ãmerê marĩ cũ camasĩõrĩjêrê caroarõ catũgoũsarã, ricaati roro catũgoñarĩquẽ cũperãrê na marĩ boya. Tie cariape macããjê quetirena marĩ cãã marĩ tũgoũsanucũñã. ¹⁰ Bairãꝛꝛa, ñubueri majãrê cajuãti majãrê bairo na cajããparo jũgoye, jĩcã wãmerê na áticoñarotiya, na capaamasĩrĩjêrê na ñnagarã. Cabero yua, caroarõ ñe ùnie rusaeto jĩcãrõ tũni na caãtijãtĩmasĩata, tocãrõã ñubueri majãrê cajuãti majã diãconorê bairo na jõña.

¹¹ Torea bairo na nũmoa cãã caroarõ na caãnajẽcuto ñuña. Camasã na canũcũbũgorã carorije ocayojaye busũpairique ùnie mãna na ãmarõ na nũmoa cãã. Tunu bairoa nũcũbũgorã nipetiro na cabusũri wãmerẽã bairo jĩcãrõ tũni caãna ùna rõmirĩ na ãmarõ.

¹² Jĩcãũ diãcono caãnigãũ ruame jĩcãõã cũ canũmocuto ñuña. Cũ nũmo, cũ pũnaa jĩcã wii macããna cããrê caroarõ cajũgoãni ñnanũnje masĩ ùcũ ñuñami diãcono cajããꝛꝛa ruame. ¹³ Bairi noa ùna ñubueri majãrê cajuãti

majã diáconoa caroaro camasã mena capaamasĩrã p̄ame nipetiro camasãrẽ na İroaecomasiñama. Bairo caroaro camasã na na caĩroaro jũgori diáconoa cũã tũgoña uwiricaró mano nemojãñurõ Jesucristo yaye quieti, cũ mena tũgoñatutuariquere na quietibũju masĩgarãma.

La verdad revelada de nuestra religión

14 Yũ yaũ, Timoteo, bairop̄a tãmurĩã murẽ ñiñãa ágũ. Bairi atiere cajũgoye mũ ya quietibũju woajoya. 15 Ape watoara tãmurĩã mũ tũp̄are ya caetatimaepata, merẽ nipetiro Dios ya poa macããna caroaro na caatiãnimasiñee ũnierẽ mũ camasiñapare bairo İ, mũ ya quietibũju woajoya. Bairi mũ p̄ame merẽ tiere camasiñã ñinĩrĩ ñubueri majã quietiuparã caãniparãrẽ mũ majũã na mũ besemasĩgũ. Merẽ mũ masiña: Dios caãnicõãninucũũ ya poa macããna cũ yaye cariape macããjẽ quietire İroari nemojãñurõ camasãrẽ caquietibũjunetõcõã ninucũrã majũ ñiñama. 16 Cariape merẽ p̄gani cãrõ tũgoñaricãrõ mano atore bairo marĩ masiña. Camasã na camasiñetãjẽ Dios yaye buerique nocãrõ caãnimajũrĩjẽ niña:

Jesucristo ati yepap̄re etaũ, marĩrẽ bairo ati rupãũ mena ñajãwasoari etayupi.

Bairo ati rupãũ nimicãã, Espĩritu Santo mena cayericacũũ ñinĩrĩ ñe ũnie cawapa cũgoecũ majũ tuayupi Dios cũ cañajoro.

Bairo cũ caãno tunu mũm̄recõo macããna Dios cũ caqũñenõricãrã ángelea majãrẽ cajũátiecoricũ majũ ñũp̄rĩ.

Bairi tie quietire catũgousaricarã tocãnacã camasã poari na quietibũjuyupa tie quietire.

Tie quietire tũgori nipetirorũ ati mũm̄recõo macããna jĩcããrã cariape tũgousayupa camasã.

Tunu bairoa Jesucristore Dios p̄ame cũ neásũpi cũ ya pãũ nocãrõ caroaro caãnopũ tunu.

Merẽ atiere cariape marĩ masiña. Cabũgoro macããjẽ quietibũjuriquere mee niña.

4

Los que se apartarán de la fe

1 Timoteo, apeyera atore bairo cariapea marĩ masiõñami Espĩritu Santo. Ati mũm̄recõo caãnitusari yutea caãno jĩcããrã camasã tocãrõã Jesucristore cũ tũgousajãnarĩ cũ mena tũgoñatutua jãnagarãma. Caĩtopairã, wãtĩ yeri pũna jũgori ricaati na caquietibũjuriye mena caquietibũjũrã p̄amerẽ na tũgousajũgogarãma. 2 Camasã p̄ame na, catũgomasiñena, caĩtopairãrẽ na tũgousagarãma. Na ũnarẽ na catũgoñarĩjẽpũ nicõãña roro na caatiãnigarije. Bairi di rũmũ ũno carorijere jutiricaró mano İtoagarãma camasãrẽ caĩtopairi majã yua. 3 Na, caĩtopairã p̄ame wãmo jiyarotietinucũñama camasãrẽ. Tunu bairoa ugarique cũãrẽ jĩcã wãmerĩ ugarotietinucũñama. Dios yarã, cariape quietire camasiñã nipetiri wãme ugarique na caugapee cũ cacũriqũẽrẽ ugarã, “Jãã mena mũ ñujãñũña,” İrĩ na caugamasĩrĩjẽ caãnimiatacũãrẽ, tore bairo İ quietibũjunucũñama caĩtopairã. 4 Nipetiri wãme ugarique Dios cũ cacũriqũẽ caroa jeto niña. Bairi nipetirije ugariquere teena, “Dios, jãã mena mũ ñujãñũña,” İrĩ marĩ caugaaata, ñujãñũña. 5 Dios cũ caĩquietibũjũcũricãrõrẽã bairo marĩ caugapee ugariquere marĩ cajẽnipeorieje jũgori caroa cañurĩjẽ majũ tuacõãña.

Un buen siervo de Jesucristo

⁶ Atie nipetirije m̄ yu caquetibujurijere caroaro j̄cārō t̄ni to macāānarē na m̄ caquetibujuaata, caroaro cariape Jesucristo cū carotirore bairo caácsu majū m̄ tuaḡu. Tunu bairoa caroa macāājē quetire jānaecūā, nemojāñurō Dios mena tūgoñatutuanemorīq̄ūērē m̄ caátianimasī jūgoata, caroaro cariape Jesucristo cū carotirore caácsu majū m̄ tuaḡu.

⁷ M̄ roque Timoteo quetibujurique carorije catūgomasīā manie macāājērē tūgopeoticōāña. Tocānacā rūm̄ua Dios cū caborore bairo m̄ caátianipee caāno cārōrē átinemojūgoyecuti ānajē jetore átiāninucūña. ⁸ Marī rupaure q̄ūenorā, tocānacā rūm̄ua maijūgorique mena marī caq̄ūēnoāninucūrjē ñujāñuña. Caroarā marī rupaure mena catiñurā nigarā, tocānacā rūm̄ua usawācārīq̄ūē cañurjē ñiña bairop̄ua. Bairo tie cañurjē caānimiatacūārē, tie netōjāñurō cañurjē ñiña tocānacā rūm̄ua Dios cū caborore bairo átiānajē caāno cārō átinemo jūgoyecuticōānajē roque. Nipetiro marī rupaure ñujāñuña tore bairo átaje. Ati ūm̄urecōore marī cacatiāno ūno marī juátore bairo ñujāñuña tore bairo átaje. Tunu bairoa ati rupaure marī cariaro berop̄u cūārē caroaro Dios cū caborore bairo marī caátaje jūgori cañurā ñe ūnie cawapa cūgoena marī tuao joroque átiya.

⁹ Atie yu caquetibujurije caānorē bairo cariape Jesucristo yaye queti majū ñiña. Tiere nipetiro camasā ati ūm̄urecōo macāāna caroaro cariape na catūgomasapee ñiña. ¹⁰ Tore bairo cariape nipetiro na catūgomasaparore bairo ĩrā, tutuaro paari popiye marī tām̄onucūña. Marī p̄uame tocānacā rūm̄ua caānicōā ninucūā Dios mena marī catūgoñatutucōāñipeere marī cūgojūgow̄u. Cū p̄uame nipetiro ati ūm̄urecōo macāānarē canetōp̄au majū ñiñami. Tore bairo netōjāñurō cū canetōmasīpee ñiña marī cū mena catūgoñatutuanucūrā roquere.

¹¹ Atie nipetirijere na átirotiri, caroaro na m̄ quetibujawa Timoteo to macāāna camasārē. ¹² Yu yañ, cawāmañ m̄ āniña mai. Bairo cawāmañ m̄ caānie jūgori camasā m̄rē na ĩñateetio joroque caroaro átiānajē cusa. Atore bairo p̄uame caátianip̄au m̄ āniña: Caroa wāme m̄ caátie na cañlacōmasīparore bairo caroa wāme busuriquecusa. Caroaro nucābugoroa átiānajēcusa. Caroaro camasārē na mairī, na juátinemoña. Dios mena tūgoñatutuari ñe ūnie wapa cūgoec̄u caroaro camasārē m̄ caquetibujurore bairo caroaro m̄ yeri mena átiānajēcusa. Bairo m̄ caátiamata, m̄rē busupairicaro ūnorēā, caroaro m̄ caátianierē ĩñacōrī na cūā caroaro átiānajē cutigarāma m̄ mena yua. ¹³ Bairi yu yañ, Timoteo, to m̄ caānop̄u yu caetaparo jūgoye tocānacā rūm̄ua ñeñanucūrī Dios yaye woaturique macāājērē na quetibujucōā ninucūña ñubueri majārē. Marī yarā to macāāna catūgomasari majā nemojāñurō Dios yaye macāājērē na masīnemo joroque tocānacā rūm̄ua cariape na quetibujucōā ninucūña. ¹⁴ Caroa wāme m̄ caátimasīpee Dios m̄ cū cajoriquere átiāni jānaeticōāña camasā mena. Mai, ñubueri majā quetiuparā cab̄toa camasārī majā p̄uame Dios cū camasīōrjē jūgori di wāme caroaro camasā mena m̄ caátianipeere m̄ uparotirā, na wāmōrī mena m̄ rapoa buire ñigāpeowā. Tiere m̄ p̄uame masīriticūētīcōāña.

¹⁵ Bairi m̄ p̄uame atie nipetirije yu caquetibujurijere caroaro nipe-tiro m̄ catūgojātiro cārō tūgopeoya. Tore bairo caroaro j̄cārō t̄ni m̄ caátianimasīata, “Timoteo roque caroaro j̄cārō t̄ni Dios yaye macāājērē nemojāñurō átiānijūgoyami,” ĩrī miñagarāma nipetiro camasā. ¹⁶ Caroaro tūgoñamasīña m̄ caátianierē. Apherārē m̄ caquetibujurije cūārē caroaro tūgoñamasārī na quetibujuya. Nipetiro tocānacā wāme m̄ caátianierē j̄cārō t̄ni átīcōā ninucūña. Tore bairo caroaro m̄ caátianimasīata, m̄ majū cūā

m̄ carorije wapare m̄ netōmasiċōāgu. M̄ cabuerijere catūgousari majā cūā murēā bairo netōmasiċiġatigarāma.

5

Cómo portarse con los creyentes

¹ Apeyera, Timoteo, cabuċu camasiċi majōsu cūārē tutuaro mena cū quetibujeticōāña. Caroaro n̄cūbūgorique mena p̄ame roque, m̄ pacure bairo cū beyoya. Cawāmarā cūārē m̄ bairārē bairo caroaro na iñaña. ² Cabuċtoa rōmiri cūārē m̄ pacore m̄ canūcūbūgoparorea bairo n̄cūbūgorique mena na iñaña. Cawāmarā carōmia cūārē roro tūgoñariqūē mano m̄ bairārē bairo caroaro n̄cūbūgorique mena na iñaña.

³ Tunu apeyera cawapearā rōmirirē noa ūna narē cajuāna na camanicōāta, m̄ roque na juátinemoāto ñubueri majā mena. ⁴ Apeo cawapeao capūnaacūco, o capārāmerācūco ninucūñamo. Cō ūcō p̄amerē cō pūnaa, o cō pārāmerā roque cañijūgoro cōrē na cajuátimasīpee niña. Na, cawīmarā na caño, na pacua narē caroaro na cabūtioriquere merē masiñama. Torena, na cūā jīcāñ pūnaa na pacua mena na caátipeere caátiparā ūna āniriċ caroaro na na juátinemoāto na pacoa cawapearā rōmirirē. Tiera bairo na pacua narē mairi, na na cajuātatorea bairo na cūā na na cajuāto ñujāñuñi na pacoare. Tiera Dios cūā iñajesojāñuñami. ⁵ Baiopua jīcāñ cariapea camanapu m̄acō cawapeao jīcāñ majūā catuao p̄ame Dios mena jeto tūgoñatutuariquere macānucūñamo. Bairo Dios jettore tūgoñamacārī yua, ūm̄areco, ñami butiuro cū jēni āninucūñamo. ⁶ Aperā cawapearā rōmiri p̄ame caroaro ātiāmeriñucūñama. Na rupau caborore bairo butiuro carorije macāñjērē ūgaripeapai nucuñama. Na ūna cayeri mánarē bairo Diore camasiñena niñama. Na ūna rōmirirē dopēirā na juátia mano. ⁷ Atie yu caátitiririje nipetirijere na quetibujaya to macāña m̄ yarā ñubueri majārē. Tore bairo caroaro na m̄ quetibujawa to macāña ñubueri majā caña na caátimasīpeere na caátianiparore bairo i, tocānacā rēmua yua. ⁸ Noa ūna na yarārē na cajuátipeere caátigaena cañuena niñama. Bairo caña āniri, netōjāñurō na paco, o na ñicō ūcōrē na cajuátigaeticōāta roque, Dios mena tūgoñatutuariquere caboenarē bairo majū tuacōāñama. Bairo Diore camasiñena netōjāñurō cañuena majū caña niñama na ūna.

⁹ Apeyera cawapearā rōmiri wāmerē m̄ cawoaturi pūrōp̄ure cabuċtoa rōmiri majū jettore na woatuya. Sesenta cāmarī bui jeto cacāmarī cāgorārē na woatuya. Tunu bairoa jīcāñ camanapu cūtimiricārārē na woatuya ñubueri majārē cajuátinemoarā cawapearā rōmirirē. ¹⁰ Ati wāme ūnie caroare cō caátie jūgori camasā na camasiō ūcōrē cō woatuya: Caroaro cō pūnaarē cabuċtiomasīricō, aperā etari majā cūārē caroaro cañroarico, o tūgousari majārē n̄cūbūgori na raporire cacoserico, cabopacarā cūārē caroaro cajuátinemorico ūcōrē cō borotiya ñubueri majārē cajuátipaore. Tore bairo nipetiri wāme caroa macāñjērē caátimasīpetigaricārā ūnarē na m̄ woatuwa ti pūrōp̄ure.

¹¹ Baii aperā cawapearā rōmiri carocajāñurī cacūma cūgorārē na m̄ woatuepa ti pūrō cawapearā wāme catusari pūrōp̄ure. Na ūna p̄ame na rupau caborore bairo átigari, Cristore cū tūgousa jānacōānucūñama. Bairo Jesucristore tūgousajānarī yua, manapu bonemonucūñama tunu. ¹² Bairo na camanapu borije jūgori, “Jāñ cūā, jāñ cañrōrē bairo jāñ juátigarā ñubueri majārē,” na cañcūriqūērē bairo na caáperie wapa paio cawapa cūgorā tuabujiorāma. ¹³ Tunu bairoa aperā ya wiirire tocānacā wiirp̄na jāñi, boyetiepe

ñesēānucūñama. Bairo wiiri jetore caññañesēārã ānirī yua, cateeyepairã capaagaena rōmirī tuanucūñama. Paaetaje jeto meerē bainucūñama. Ape wiipũ átī, roro busupainucūñama. Bairo busupairī yua, roro tocānacã wãme busuriquere ricaiti jeto quetibujunucūñama. Camasã marī cabusuetie cabugoro macãājē ũnierē butiuro ocayoja ñesēānucūñama carōmia cawapearã cawāmarã rōmirī caña. Na ũnarē boetirotiya ñubueri majārē cajuátiparārē. ¹⁴ Torena, cawāmarã rōmirī cawapearã caña yoaro mee na manapũ cuparo. Bairo manapũ cutiri yua, na pūnaa cuparo. Na pūnaa pacoa na āmarō. Aperã na pesua roro na caátiere ñnarī, roro na na busupaio joroque carorije macãājē jetore na átiāmericōáto. ¹⁵ ¡Tame! Merē jicāārã cawapearã rōmirī Jesucristore cū aweyorārē bairo cū yaye quetire tūgousagaetiyama. Wãti cū caborore bairo jeto átiāninucūñama. Tiera tūgoñarī yũ yapapuajãñuã.

¹⁶ Bairi apeyera jicã wii macãācō, Diore catūgousao caãcō cō ya wiire cawapearã rōmirī na caāmata, narē cō cajuátinemopee majū niña. Ñubueri majã pũame popiye na na cajuáperiparore bairo iō, cō majūã cō ya wii caña cawapearã rōmirīrē cō qũenoáto. Bairo cō caátimasãata yua, ñubueri majã pũame cawapearã rōmirī cariapea noa ũna narē cajuána cacãgoena jetore na juátimasãgarãma.

¹⁷ Timoteo, apeyera, to macãaña ñubueri majã na quetiuparã cabutoa caroaro jicārō tũni cajuãgōānimasãrãrē butiuro na na ñroáto. Tore bairo netōjãñurō na ñroáto Dios yaye macãājē jetore quetibujuri cabueāninucūrī majã roquere. Ñubueri majã caroaro jicārō tũni na na wapatiãto na quetiuparã quetibujuri majārē na capaarije wapa. ¹⁸ Torena bairo ĩ quetibujura Dios ya tutipũ na cawoaturique cūã: “Wecu trigore cawãñamejoreire cū risero jiyabiateticōãña. Cū caátiwẽñjẽrē cū cūã cū ũgaáto,” ĩ woatuyupa ti tutipũ. Tunu bairoa aperopũ atore bairo ĩ woatuyupa: “Ni ũcũ paari majõcũ caãcũ cū capaarije wapa wapatamasãñami,” ĩ quetibujũ woatuyupa. Torena, tore bairo caroaro na wapatiãto na caquetibujurije wapa na quetiuparārē ñubueri majã nipetiro.

¹⁹ Timoteo, apeyera, cabutoa camasãrī majārē jicãũ ũcũ roro cū caĩbusujãata, cañnorē bairo cū tūgoeticōãña. Pũgarã, o itiarã ũna roro na caátajere caññaricãrã ānirī cañnorē bairo jicārō tũni na caĩbusujãata roque, cariape na tūgoya.

²⁰ Aperã ñubueri majã mena macãaña jicãārã carorije macãājẽrē caátiāninucūpairã pũamerã tutuaro mena na mũ quetibujũwa nipetiro ñubueri majã na catūgoropũ. Bairo narē mũ caquetibujũ ñnorjẽrē tūgori, na cūã narē ññacōrī roro na caáperiparore bairo ĩ, tore bairo na mũ quetibujũwa.

²¹ Yũ yau, Timoteo, atiere mũ yũ átirotiya, Dios, Jesucristo, bairi ángelea majã cañurã cū cabesericarã cūã na caññajoro: Atie yũ caátiroticūrjẽ nipetirijere na átiroticōã ninucūña, ni ũcũrē ññabesericaro mano. Apei mũ bapa ũcũ majũ caãcũ cūãrē nipetiro jicārō tũnia na átiroticōã ninucūña.

²² Caroaro camasã na caátiānierē mũ camasãpata, ni jicãũ ũcũrē cū rãpoa ñigãpeoeticōãña Dios cū caññojoro mũ wãmorī mena. Bairo mũ caápata, mũ cūã carorije macãājē na caátiānierē bairo caãcũ mũ tuabujion. Bairi nipetiro carorije macãājē átiānajẽrē di rãmũ ápeia nicōãña.

²³ Apeyera, Timoteo, mũ pũame paaro pũnirĩquẽ mena mũ rianucūña. Torecũ, bairũa oco jetore mũ etiepa. Ape watoara use oco caãrē peeto ũno, jicãnipũ jeto mũ etinucūwã, butiuro mũrē capaaro pũnietiparore bairo ĩ.

²⁴ Apeyera tunu camasã jicãārã roro na caátiere nipetiro marī ññanucūña, marī Quetiupũ roro popiye na cū caátiparo jũgoyepũa mai. Aperã pũamerã

yasioropu roro na caátie jūgori marī īñātinucūña. Catusari rāmupu roquere nipetiro camasā roro na caātiānajērē marī īñāpeticōāgarā. ²⁵ Torea bairo camasā caroa macāājē na caātiāninucūrījē cūārē nipetiro caroaro marī īñāpeticōānucūña. Bairopu jīcā wāme caroaro na caátaje marī caīñāetaje caāmata, caberopu marī īñāpeyocōāgarā.

6

¹ Apeyera tunu, noa ūna paacoteri majārē bairo caāna na quetiuparārē caroaro cariape nūcūbugorique mena na na īroáto. Bairo caroaro átīānajērē na caātiāmata, ni jīcā ūcū marī Quetiupau Dios ya wāmerē busūpaigetigami. Tunu bairoa marī yaye, marī caquetibujūrije cūārē rogo ī busūpaigetigami. ² Bairi tunu noa ūna paabojari majā Jesucristore catūgosarā ūnarē quetiuparā cūgorā narē na baibotioeticōáto. Narēā bairo na cūā Jesucristo yarā na caāno jūgori roque netōjāñurō nūcūbugorique mena na na capaabojapee niña.

La verdadera riqueza

Timoteo, atie ūna caquetibujūrije nipetirijere na bueri, na mu quetibujūwa: ³ Ni jīcā ūcū ricaati quetibujūriquere caquetibujūnucū cū caāmata, o caroa cañūrījē marī Quetiupau Jesucristo yaye quetire caboecu cū caāmata, cañuecū niñami. Tunu bairoa Jesucristo yaye macāājē caroaro marī caātiānipee quetibujūrique macāājē cūārē caboecu cū caāmata, cañuecū niñami. ⁴ Cū ūcū manana cabaibotioare bairo caācū ñe ūnierē camasīēcū majū niñami. Cū ūcū puame Dios yaye quetire catūgomawijiau ānirī cabugoro macāājē dope caātiāmanie busūriquere quetibujūgari āmeo busūrique netōganucūñami. Bairo na cañūrījē jūgori camasā jīcāārā yua āmeo īñāugorique cutaje, āmeo īñāterique cutaje, roro āmeo tutirique cutaje, āmeo yeri ñuetaje mena tu-anucūñama ñubueri majā watoare. ⁵ Catūgoñarīqūē māna wātī cū caroyeturī-carā tari cūārē torea bairo di rāmu ūno roro āmeo qūērīqūē petiētinucūña. Caroa cariape macāājē quetire camasīēna tore bairo roro átīāninucūñama. Dios yaye macāājē queti mena wapatarique jetore camasīrā tore bairo roro átīāninucūñama.

⁶ Bairopu, Dios yaye macāājē masīrīqūē cariapea ūmurecōopu marī cawapatapee majū niña. Tore bairo nocārō paio cūgogami Dios cū cajorijere ni ūcū āme ati yepapu ācū mai cū cacūgorije ūnie mena cayerīñācōāninucūñ. ⁷ Bairi merē marī masīña: Ati yepapu marī cabuiari rāmūrē ñe ūnie marī jeetaepu. Bairi tunu ati yepapure marī cariaweyori rāmu caāno cūārē ñe ūnie marī jeápérigarā. ⁸ Ati yepapu āna marī caugapee, marī cajāñapee cūā ānipeticōā cabaiata, ¿dopērā marī tūgoñarīqūē paibujiocūti? Tie marī cacūgorije mena merē causeanicōānīparā marī āniña. ⁹ Aperā puame narē carūsarījere cacūgopetirā nimirācūā, paio cacūgogari majā ānirī petoaca na cacūgorije mena tūgoña yapapujāñunucūñama. Bairo tūgoñamacārī yua, carorije átaje ati ūmurecōo macāājērē tāmūonucūñama. Camasārē cateerije, na yasio joroque caátie macāājērē ātinucūñama yua. Tie ūnie cañuetie cabuipacorije niña. ¹⁰ Bairi camasā butiuro dinerore na caugaripearije jūgori tocānacā wāme carorije macāājē átīānajērē tāmūonucūñama. Jīcāārā Diore catūgosarā cūā dinerore ūgaripeamirā yua, Jesucristo mena tūgoñatutua jānacōāñupā. Bairo jānarī yua, na majūā roro popiye tāmūonucūñama.

La buena lucha de la fe

¹¹ Mu roque, Timoteo, Dios yau ānirī nipetiri wāme cadinero ūgaripeanucūrā na cabaīānajē cutiere bairo baieticōāña. Atore bairo puame

ānajiēcusa: Cariape átiānajiē jettore átiāña. Tunu Dios cū caborore bairo m̄ caátipee jettore átiānajiēcusa. Jesucristo mena tūgoñatutuacōāña. Caroaro camasārē na maiña. Roro popiye tām̄omicūā, m̄ paariquere jānaeticōāña. Aperā camasā cūārē di r̄m̄m̄ ūno na baibotioeticōāña. ¹² Tutuaro āmeo quēirē bairo m̄ cūā m̄ catutuarije mena tocānacā r̄m̄m̄a Jesucristo mena tūgoñatutuacōā ninucūña. Bairo cū mena m̄ catūgoñatutuajānaeticōāta, cū t̄p̄m̄ m̄ ānicōā ninucūḡm̄. Bairi merē m̄rē Dios yā m̄ ānio joroque ī, m̄ beseyupi. Bairo m̄ cū cabesero bero yua, m̄ p̄ame capāārā na cañajorop̄m̄, “Cariapea Jesucristo mena yū tūgoñatutua ninucūḡm̄,” m̄i quetib̄m̄jw̄m̄. ¹³ Marī Pac̄m̄ Dios nipetiro ati ūm̄recōo macāājē cacatiānajiē cutiere to catiānio joroque caācū niñami. Bairi cū mac̄ Jesucristo cūā Pncio Pilatore, Dios yaye macāājērē cariapea cū caquetib̄m̄jurḡm̄ niñami. Bairi cū, Dios, Jesucristo mena cū cañajorop̄m̄ atiere m̄ yū átirotiya: ¹⁴ Nipetirije Dios m̄ cū caátirotiricarorea bairo wasoaricaro mano caroaro átiānajiēcusa. Bairo jicārō tūni m̄ caápata, ñe ūnie jūgori noa ūna m̄rē bus̄paietigarāma. Tore bairo caroaro jeto m̄ áticōā ninucūḡm̄ marī Quetiup̄m̄ Jesucristo nemo cū catunuetari r̄m̄m̄p̄m̄ yua. ¹⁵ Dios p̄ame cū cacōrīcā yutea caetaro, cū mac̄ Jesucristore cū joḡm̄i tunu ati yepap̄re. Cū, jicāñā niñami Dios cañm̄, tore bairo caátimasī majū. Quetiup̄arā reyes caāna Quetiup̄m̄ Rey majū niñami. Ati ūm̄recōo macāāna quetiup̄arā netōrō Quetiup̄m̄ cañm̄ majū ñiñami. ¹⁶ Cū p̄ame yeri capetietiere cañnijūgorop̄m̄a cacūgojūgoric̄m̄ jicāñā caācū niñami. Tunu bairoa nocārō majū cū caasiyabatorije noa ūna camasā na caetaetie mena caācū niñami. Nī jicāñā ūcū camasocū cūrē quīñāñaeccūm̄i. jCūrē nipetiro camasā cū na ĩroáto! jCū catutuānie cūā to petieticōāto! Bairoa to baiáto.

¹⁷ Timoteo, ati ūm̄recōo macāājērē paio cacūgorārē atore bairo na m̄i quetib̄m̄jw̄m̄: “Aperā netōrō caānimajūrā jāā āniña,” ĩ tūgoña botioeticōāña. Tunu bairoa ati ūm̄recōo macāājē m̄jāā cacūgorije jettore tūgoñarī tūgoña ūseanieticōāña. Ati ūm̄recōo macāājē m̄jāā cacūgorije mena m̄jāā netōmasīētigarā. Ati ūm̄recōo macāājērē tūgoñarīcārō ūnorēā, Dios p̄ame roquere cū tūgoñatutuaya m̄jāā cū canetōparore bairo ĩrā yua. Cū roque nocārō paio nipetiro marīrē car̄sarijere marī jomasīñami. Bairo cū cajorije p̄ame cabūgoro cū cajorije mee niña. Marī yaye caānipee majū nigaro. ¹⁸ Nipetiro caroa macāājē cūārē na m̄ átirotiya. Capee ap̄eye ūnierē cacūgori majā ānirī capee wāme caroa macāājē átiānajiērē na átiāmarō. Cotericaro mano na cacūgorijere maiena, cabopacarārē na batori na juátinemoáto. ¹⁹ Bairo na caápata, ūm̄recōop̄m̄ nemojāñurō caroa macāājē majūrē cūgogarāma. Tunu bairoa ati yepap̄m̄ āna mai, caroaro cariape átiānicōā ninucūgarāma.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, m̄ roque caroaro tūgoñatutuarique mena cariape, Dios m̄rē cū caátiroticūrīcārōrē bairo áticōā ninucūña. Aperā cabūgoro macāājē dope caátīāmanie bus̄riquere quetib̄m̄jugari na caāmeo bus̄riquere netōnucūrījē ūnierē di r̄m̄m̄ ūno tūgopeoeticōāña. Tie ūnie na cabus̄riquere netōrījē p̄ame, “Cariape marī camasīpee niña,” na caĩbotiomiatacūārē, cabūgoro macāājē quetib̄m̄jurḡm̄ niña. ²¹ Jicāārā tie ūnie quetib̄m̄jurḡm̄ quetib̄m̄jurḡm̄ cūā p̄ame tocārōā tūgomawijari yua, Jesucristo mena cariape tūgoñatutua jānacōāñama.

Marī Quetiup̄m̄ caroa macāājērē m̄jāā cū jonemoáto m̄jāā nipetirore.

Tocãrõã niãa atie quieti ун sawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a TIMOTEO

Saludo

¹ Yn, Pablo, Dios cū caboro jūgori Jesucristo cū caquetibujarotijoricu cū yañ apóstol majū yn añiña. Jesucristo mena caroaro na caānicōāninucūpeere caānijūgoripaupña cū cabojūgoricarorea bairo nipetiro camasā ati umurecōo macāānarē yn quetibujao joroque ī, yn jowī. ² Bairi yn yañ, Timoteo, yn macārē bairo caācū mū caānoi, mū quetibujū woajou yn átiya ati carta mena. Tunu bairoa marī Pacu Dios, marī Quetiupau Jesucristo mena caroare, bairi āmeo īñamairīqūē, yerijōrō ānajē cutaje cūārē cū jonemoāto murē.

Dar testimonio de Cristo

³ Yn puame Diore yn cajēnirō cārō, murē yn tūgoñanucūña. Bairo murē tūgoñarī yua, tocānacānia Diopare jēnibojari, “Yn mena mū ñumajūcōāña,” cū ñi jēninucūña. Cū, Diore, yn puame caroaro jīcārō tūni tūgoñarīqūē mena yn ñicūjāā ānanarēā bairo tocānacānia cū yn jēninucūña. ⁴ Tunu bairoa, Timoteo, murē yn caāweyoro īñarī otirique mena batioro mū cayapapuariquere tocānacānia yn tūgoñanucūña. Bairo tiere tūgoñarī yua, tāmuriā murē ñiñau āganucūña, mū mena caroaro useanirō tunu yn caāniparore bairo ī. ⁵ Merē caroaro ĩtoricarō mano cariape Jesucristo mena mū catūgoñatutuarijere yn masiña. Mū jūgoyere mai mū ñicō Loida, mū paco Eunice cūā Jesucristo mena catūgoñatutuarā majū nijūgoyupa. Bairi yn puame narēā bairo cariapea Jesucristo mena mū catūgoñatutuarijere yn masicōā ninucūña.

⁶ Bairi atore bairo murē yn átirotiya: Mū rapoa bui yn wāmorīrē mū yn cañigāpeorica watoa caroa mū caātimasīpeere Dios cū cajorijere nemojāñurō to batío joroque átiānijūgoyecusa. ⁷ Mai, Dios puame cū Yeri Espiritu Santo marī tūgoña uwio joroque caācu meerē marī jowī. Cū Yeri Espiritu Santo nocārō catutuañ majū roquere marī jowī. Āmeo mairīqūē, caroaro átiānimasīrīqūērē cajou majūrē marī jowī Dios.

⁸ Torecu, Timoteo, marī Quetiupau yaye macāājērē na quetibujaboboeticōāña camasārē. Tunu bairoa cū yaye quetire yn caquetibujabojarije jūgori ato presopñ yn caānie cūārē tūgoñaboboeticōāña. Atoe bairo puame roque ása: Nocārō tūgoñatutuwēpārīqūē Dios mū cū cajorije mena tūgoñatutuari, camasārē cū canetōrīqūē quetire mū caquetibujarije jūgori popiye mū cabairijere cariapea tūgoñanetōcōāña.

⁹ Dios puame roque merē cū canetōrīcārā marī añiña. Bairo marī netōrī yua, cū yarā caroarā caāniparā majū marī beseyupi. Marī caroaro marī caātie jūgori mee, cū puame jīcā nūgōā caānijūgoripaupña cū cabojūgoricarō jūgori marī beseyupi. Tunu bairoa Jesucristo jūgori batioro marī mairī, marī beseyupi. Merē ati umurecōo caāniparo jūgoyepña marīrē camajūgoricu ñiñami Dios. ¹⁰ Bairi āmerē marīrē canetōpau Jesucristore marī tūpñ cū cajorique jūgori cariapea marī cū camairījērē marī masiō joroque átiyami Dios. Cū, Jesucristo puame marī cū yarā roro peeropñ marī cayasibujopoeere marī netōñupī. Bairo átiri yua, “Yn mena catūgoñatutuarā yn Pacu Dios mena nicōā ninucūgarāma tocānacā rūmua,” ī, caroa quetire marī quetibujagu asúpi Jesús ati yepapure. Cariaricarārē bairo caāna marī caānimiatacūārē, caroaro cabusuropñ caāna majū marī ānio joroque marī ásupi.

¹¹ Torecū, Dios p̄ame roque atie nipetirije cū yaye quetire yū quetibujū roticūwī camasārē. Bairo camasārē yū quetibujū rotijori yua, cū yū apóstol majū yū cūwī. ¹² Tore bairo yure Jesucristo cū caquetibujūroticūrīqūē jūgori āmerē roro popiye ato preso jorica wiipū yū tāmnoña. Bairo roro popiye tāmnoñicāā, tie mena yū tūgoñaboboetiya. Merē cariapea yū masīcōaña Jesucristo mena yū catūgoñatutua jūgoriquere. Jesucristo cariapea catutuaū majū niñami. Bairi cū yaye queti yure cū caquetibujūroticūrīqūē to ānicōā ninucūō joroque átigūmi nemo ati yeparū cū catunuetari rāmūpū. Tere cañnorē bairo cariape majūā yū masīcōaña.

¹³ Bairi mū p̄ame caroa queti mū yū caquetibujūrique bairo cariape āticōā ninucūña. Jesucristo mena tūgoñatutuaya. Jesucristo mena jīcārō marī cañnimasīrījē jūgori marī cañmeomaiāne mena camasārē na maiāninucūña. ¹⁴ Tunu bairoa Espiritu Santo marirē cajuátipau, cū cajoricū cū catuuarije mena caroa buerique macāājē Dios mū cū cajoriquere quetibujū ānijānaeticōaña. Tie quetire tūgoñajānaeticōaña.

¹⁵ Tunu atie apeyera merē mū masīña: Nipetiro Asia yepa macāāna yū mena atopū caatāna marī yarā yū tunuweyo peticoámá. Bairi na mena macāāna Figelo, apei Hermógenejāāpū cūā yure tunuweyocoámá.

¹⁶ Apei Onesíforo roque capee majū yū yeri tūgoña useanio joroque ámi preso jorica wiipū yū cū caññanetanucūrījē jūgori yua. Tunu bairoa preso jorica wiipū yū cañnie cūārē tūgoñaboboricaro mano yure iñau etanucūwī. Yū p̄ame tere tūgoñarī, “Marī Quetiupaū butiuro cū ya poa macāāna cūārē qūññamaiáto,” ñinucūña. ¹⁷ Tunu bairoa Onesíforo yū cabairijere tūgoñaboboricaro ūnorēā, Roma cū caetari rāmū caāno yoaro coteri mee, yerijārīcārō mano yure macāñesēāñupī Romapūre. Bairo yū macāmajūcōārī yua, yū bócaripū yū macājānawī. ¹⁸ Torecū, Jesucristo nemo ati yeparū cū catunuetari rāmū caāno, marī Quetiupaū cūrē iñamairī caroa majū cū yaye macāājērē cū cū joáto. Efesopū marī caāno, butiuro majū marī juátinemowī Onesíforo. Tere caroaro merē mū masīña.

2

Un buen soldado de Jesucristo

¹ Bairi, Timoteo, yū macārē bairo caācū, mū p̄ame, mū caátīānimasīpee Jesucristo mūrē cū cajoriquere nipetirije mena tutuaro quetibujū āninucūña camasārē. ² Torecū, mū p̄ame capāārā na catūgoropū yū caquetibujūrique mū catūgoriquere noa ūna aperā caūmūa caroaro caátīānarē na quetibujūnetōña. Bairo na mū caquetibujūnetōrō, na p̄ame cūā aperārē na quetibujūnutuagarāma tie quetire.

³ Jīcāū soldau popiye cū wapana jūgori tāmnoñicāā, cū cabairijere nūcānetōcōāñami. Torea bairo mū cūā Jesucristo yū soldau cañū ānirī cū yaye queti jūgori popiye mū catāmnoñucūrījērē nūcānetōcōāña. ⁴ Jīcāū soldau caācū cū quetiupaū cū carotirore bairo jeto jīcārō tāni átīnucūñami. Bairo caācū ānirī, aperā soldaua caāmerā camasā mena ānirī narē bairo átīamerñucūñami, cū quetiupaū cū caññajesoparore bairo ī. Tore bairo mū cūā Jesucristo yū soldaure bairo caācū ānirī cū carotirore bairo jeto átīña, mūrē qūññajeso joroque ī. ⁵ Torea bairo eperi majōcū cūā, caroaro cū caeperije wapa cū na cajopeere ñemasīētīñami, caroaro eperique macāājē carotirore bairo jīcārō tāni cū caátipeyoñīātieticōāta. ⁶ Tunu bairoa jīcāū cū wesere capaanucūā, cū roque caññijūgoro cū yaye cū caoterique cabūtiuro rīca jemasīñami. ⁷ Timoteo, atie mūrē ĩcōñarī, mū yū caquetibujūrijere caroaro

tūgopeoya. Tie m̄ yu caquetibujurijere marī Quetiupau roque caroaro m̄ tūgoāmewiyo masīō joroque m̄ átigumi.

⁸ Timoteo, atie Jesucristo cū cabairiquere masiritieticōāña: David ānacū p̄rāmi majū marirēā bairo caācū āñupī Jesucristo. Bairo caācū nimicūā, Diore bairo cū caānierē marī masīōḡu p̄jīāecori bero cati tunucoasupi tunu. Yu p̄ame tie camasārē cū canetōriqūē quetirea yu quetibujunucūña camasārē. ⁹ Tie quetire camasārē yu caquetibujurije jūgori roro popiye yu tām̄onucūña. Tunu bairoa roro majū caātimajūcōārīcūrē bairo ato preso jorica wiipure āpōāwē mena jiyaricu yu āniña. Bairo yu cabaimiatacūārē, Dios yaye caroa queti p̄amerē ñam̄ ūcū yasio masīēcūmi. Nipetiro p̄u jesapeticoagaro. ¹⁰ Bairi yu p̄ame, Dios yarā cū cabesericarā caroaro na caānipeere ī, roro popiye yu tām̄onucūña. Na cūā yu caquetibujurijere tūgori bero yua, nocārō caroarop̄u netōjīātiri, yeri capetietiere Jesucristo jūgori na cacūgoparore bairo ī, b̄tioro yu quetibujunucūña.

¹¹ Atie caānorē bairo cariape niña:

Jesucristo mena tūgoñatutuari cū yaye quetire marī caquetibujurije jūgori marirē na capajīārocaata, Jesucristo cū cacatitunurīcārōrēā bairo marī cūā marī catitunucoagarā, ri-amirācūā yua.

¹² Ati am̄arecōop̄ure popiye marī catām̄oatacūārē, Jesucristo cū carotimasiīp̄are caānīparā majū marī ānigarā.

Apeyera Jesucristore masīmirācūā, marī caitoata, cū cūā marirē masīētīgumi.

¹³ Cārē boetiri, cū caborore bairo marī cabaiepatacūārē, cū roque tocānacā r̄m̄na cañuñ nicōā ninucūgumi.

Cū roque cariape caī majū ānirī cū majūā ītomasiētīñami.

Un trabajador aprobado

¹⁴ Timoteo, atiere na m̄ quetibujunemowā. Bairo na quetibujunemorī, atore bairo na m̄ átirotiwa Dios cū cañīajoro: Cabūgoro macāājē busurica risero macāājē ūnie mena tocārōā na āmeo busurique netōjānacōāto. Tie ūnie āmeo busurique netōriqūē cabūgoro macāājē dope caātiāmanie majū niña. Tie na cabusurijere noa ūna catūgori majā p̄amerē roro na tūgomawijiao joroque caātie ūnie majū niña. ¹⁵ Jīcāū paabojari majōcu nipetiro átijīātīpetiri, cū quetiupare cū caetarore bairo m̄ cūā nipetiro caroaro átijīātīpetiya Dios cū cañīajorop̄u yua. Tore bairo caroaro átīcōā ninucūña ñe ūnie jūgori Dios mena m̄ catūgoñaboboetiparore bairo. Cū yaye caroa quetibujuriquere jīcārō tūni quetibujūcōāña camasārē. ¹⁶ Timoteo, m̄ roque aperā cabūgoro macāājē dope caātiāmanie busuriquere quetibujugari na caāmeobusurique netōnucūrījē ūnierē di r̄m̄ ūno tūgopeoeticōāña. Tie ūnierē cabusupainucūrā nemojāñurō Diore cū tūgousajānarī, carorije macāājē p̄amerē jōp̄ame átijūgonutuayama. ¹⁷ Tunu bairoa na yaye na cabuenucūrījē p̄ame riaye gangrena camasārē carupau ūgarijere bairo cañuetie majū ninucūña. Tore bairo tām̄orā baiyama Himeneo, apei Filetojjā p̄ame yua. ¹⁸ Bairo na p̄ame cariape quetire tūgousajānarī, ricāati tūgomawijiarā baiyama. Tore bairo tūgomawijiarī yua, “Merē Dios camasā cariaricarārē cū cacatiobujiorica r̄m̄na netōcoasupa,” ī quetibujunucūñama. Bairo na caīquetibujurije mena yua jīcārā camasārē Jesucristo mena na catūgoñatutuarijere na átīmawijiorā átīyama. ¹⁹ Tore bairo na caātimiatacūārē, Dios p̄ame roque wii qūēnorā, ūtāpāi na cacūjūgomajūrīpārē bairo capetietipeere marī cūñupī. Bairi torea bairo cū ya tutip̄u cariapea ī woatuyupa: “Marī Quetiupau cū yarā cariapea caānarē na masīcōāñami.” Aperop̄u cūārē bairo ī woatuyupa: “Tocānacāp̄ua,

'Dios yarã jãã ãniña,' caĩrã carorije átaje macããjêrê na jãnacõãto," i woatuyupa ti tutipũ.

²⁰ Ape wãme írĩcãrõ pũamata, jĩcã wii capairi wiipũre oro, o plata mena na caqũenorĩqũê jeto mee, jotũũ niña. Ape wãme, rĩi, bairi yucũ mena na caqũenorĩcãrũri cũã ninucũña. Jĩcãrũ jotũ bõse rãmũ macããrũ majũ niña. Apeũ pũame cabũgoro macããrũ, tocãnacã rãmũna na cacũgorĩrũ ninucũña.

²¹ Toreã bairo marĩ cũã tocãnacã wãme carorije macããjêrê marĩ caãpericõãta, oro, o plata jotũre bairo caãna majũ marĩ tuagarã. Tore bairo marĩ caãmata, marĩ Quetiupũ caãnimajũrĩjê cũ caãtigarijere caãtibojaparã majũ marĩ tuagarã.

²² Torecũ, mũ roque aperã cawãmarã roro na rupũ caborore bairo na caãtie ùnierê di rãmũ átiga tũgoñaeticõãña. Atore bairo pũame ása: Caroaro cariape átiãnajê cusa. Jesucristo mena tũgoñatutuacõã ninucũña. Diore, bairi aperã camasã cũãrê na maicõã ninucũña. Dios yarã caroarã ñe ùnie na yeripũ carorije mána caãna mena caroaro yerijõrõã nicõã ninucũña.

²³ Aperã cabũgoro macããjê dope caãtiãmanie busũrique quetibũjugari na caãmeobusũrique netõncũrĩjê ùnierê di rãmũ ùno tũgopeoeticõãña. Tie ùnie pũame marĩ ãmeo teeo joroque caãtie niña. Tere merê caroaro mũ masiña.

²⁴ Bairi marĩ Quetiupũ cũ carotirijere capaabojari majõcũ cũ yaũ caãcũ pũame aperã mena roro caãmeo busũrique netõñesãrapũ ùcũ mee niñami. Bairo pũame roque cũ caãto ñiña: Nipetiro mena caroaro caãtiãnimasĩ niñami. Tunu bairoa camasãrê caroaro caquetibũjũ ãmoqũemasĩ niñami. Tunu bairoa camasãrê yerijõrõ Dios yaye quetire caquetibũjũmasĩ ñiñami.

²⁵ Tunu bairoa aperã cabotiorã cũãrê yerĩ ñũrĩqũê mena cabeyomasĩ ùcũ cũ caãno ñiña. Cũ pũame, "Roro na caãtiere tũgoñawasoari, cariape quetire tũgorĩ bero Dios pũamerê tũgoũsabujiorãna," i, tore bairo caroaro mena cũ caquetibũjũro ñiña. ²⁶ Tore bairo cũ caquetibũjũmasĩata yua, wãtĩ roro na cũ caĩtorijere tũgoñamasacatigarãna. Bairo tũgoñamasacatiri yua, roro wãtĩ narê cũ caboro cũ caãtiãniganucũrĩjêrê átiecoetigarãna.

3

Cómo será la gente en los tiempos últimos

¹ Apeyera, Timoteo, ati mũnrecõ caãnitũsari yutea caãnorê camasã Dios yarã popiye tãmuogarãna. ² Ti yutea caãnorê camasã cañuena nigarãna. Jĩcããrã na majũ na caborore bairo jeto átiãniganucũgarãna. Tunu bairoa cadinero ugaripea pairã nigarãna. "Aperã netõrõ caãnimajũrã jãã ãniña," caĩtũgoñarã nigarãna. "Jãã jeto camasĩmajũrã jãã ãniña," írãrê bairo catũgoñarĩqũecũna nigarãna. Diore cũ baibotiori roro cabusũpairã nigarãna. Aperã na racũna cũãrê caũnena, cabaibotioipairã nigarãna. Aperã, "Jãã mena mũ ñujãñiña," di rãmũ ùno caĩena nigarãna. Bairo caãna ãnirĩ Dios yaye macããjê buerique cũãrê di rãmũ nucũbugoro ññaetigarãna.

³ Tunu bairoa di rãmũ ùno bopacooro cabopacarãrê catũgoñaena ninucũgarãna. Aperã roro caocayoja pairã nigarãna. Aperã cũã roro na rupũ caborore bairo jeto na caãtiganucũrĩjêrê catũgoña ãñotamasĩena nigarãna. Tunu bairoa aperã tũgoñamairĩcãrõ mano tutuaro mena roro átinucũgarãna camasãrê. Na pũame nipetiro caroa macããjêrê caboena majũ ninucũgarãna. ⁴ Tunu bairoa jĩcã majã nimirãcãã, roro busujã buitiregarãna aperã na yarã camasãrê. Roro majũ caasiapairã nigarãna. Nocãrõ paio roro na caãtie mena nimirãcãã, "Caroa macããjêrê caãna majũ jãã ãniña," i tũgoña botionucũgarãna. Dios yaye macããjêrê tũgoũsari bero, cũ

mena tūgoñatutuaricaro ūnorēā, na majū rupau caborore bairo na caátigarije pūame jetore batioro ugaripeari átiāniganucūgarāma. ⁵ Bairo tunu Dios yaye macāājērē cabuerārē bairo majū baitogarāma, mūnana. Bairo Dios yaye cū catutuarije macāājērē masīmirācūā, tiere caēñotarārē bairo jīcārō tāni na yeri mena átiānimasīētīnucūgarāma.

Na ūnarē, Timoteo, mū roque na ĩtoecoeticōāña. ⁶ Na ūna ninucūñama noo na caboro aperā ya wīiripū cajāāñesēānucūrā. Bairo ape wīiripū jāāñesēārī yua, carōmia cayeri tūgoñatutuaena roro caátipairārē na ĩtoepenicūñama. Bairo ĩtori yua, nipetiro carorije macāājērē na mena roro átiepenicūñama, na rupau caborore bairo yua. ⁷ Bairo tunu na ūna di rūmū ūno ūsaeto buenucūñama Dios yaye quetire. Bairo buemirācūā, di rūmū ūno cariape macāājērē tūgojīati peyoetaetinucūñama. ⁸ Camasīrī majā cūmua ūna Janes, apei Jambres cawāmecuna Moisés ānacūrē cū boena, cū botiori, na camasīrījērē cū áti ĩñoñupā. Narēā bairo caĩtopairā cūā cariape macāājē Dios yaye quetire caboena niñama. Caūmua catūgoñarīquē māna catūgoñamasīēna niñama. Dios mena catūgoñatutujānarīcārā majū niñama. ⁹ Merē camasā aperā caroaro masīcōāñama catūgoñamasīēna majū na caānierē. Tirūmupū caānana Janes, apei Jambrejāā, Moisés ānacūrē caboetanarēā bairo roro na cabairijere merē masīcōāñama camasā. Bairi di rūmū ūno nemojāñurō camasārē na ĩtonemonutua áperigarāma yua.

El último encargo de Pablo a Timoteo

¹⁰ Timoteo, mū roque caroaro cariape yū caátitirore bairo yū cabuerijere mū átiāninucūña. Yūrea bairo ati wāmerīrē caroaro mū átiāninucūña: Yūrea bairo caroaro mū átajecuti ānimasīña. Yūrea bairo mū cūā yū caátīānipeere mū tūgoñanucūña. Mū cūā yūrea bairo Dios mena mū tūgoñatutuaya. Camasā roro popiye mū tāmūo joroque na caátimiatacūārē, caroaro yerijōrō yūrea bairo mū tūgoñanetōcōā ninucūña. Camasā aperā cūārē caroaro yūrea bairo na miñamaiña. Tunu bairoa yūrea bairo popiye tāmūonucūmicūā, mū yeri tūgoñatutujāñiña. ¹¹ Roro mūrē pajīāgarā, o tocānacā wāmerē roro popiye tāmūomicūā, mū nūcānetōcōānucūña. Yū yaū, merē caroaro mū masīña roro majū Antioquía, Iconio, bairi Listra yū catāmūorīquērē. Roro majū Jesucristo yaye queti jūgori yū pajīāgawā to macāāna. Roro majū popiye yū tāmūowū. Bairo roro popiye yū catāmūomiatacūārē, marī Quetiupau pūame tie nipetirijere yū juátinewōlī. ¹² Bairārūna, merē marī masīña: Nipetiro Jesucristo cū caborore bairo caroaro caátīānigarā, tocānacāpūna roro popiye áti ecogarāma, aperā jūgori. ¹³ Aperā carorā cañuena, aperā caĩtopairā roque nemojāñurō jōpūame carorije macāājērē átinutugarāma. Aperārē roro na ĩtoepemirācūā, na cūā roro ĩtoecogarāma na yaye wapa yua.

¹⁴ Timoteo, mū pūame roque tie ūnie ápeia, caroa wāme jetore tocānacā rūmua áticōā ninucūña mūrē yū cabuerique mena. Merē tie queti, “Cariape majūā niña tie quetībujarīque,” ĩrī caroaro mū tūgoūacōā ninucūña. Mūrē tie quetire cabuericārā cūārē cariapea mū masīña. ¹⁵ Tunu bairoa merē caroaro mū masīña cawīmanacā ācūpāna, Dios yaye macāājē caroa quetire mū camasījūgorique. Bairi mū pūame nemojāñurō buecōā ninucūña. Bairo tie quetire nemojāñurō bueri caroaro mū caátīāmata, Jesucristo mena mū catūgoñatutuarije jūgori mū netōmasīgn. ¹⁶ Nipetiro Dios ya tuti macāājē woaturique Dios cū camasīōrō jūgori na cawoaturique niña. Bairi tie buerique marīrē cajuátiere bairo űujāñiña. Aperārē tiere bueata, űujāñiña. Tie mena jūgori aperārē beyogn, marī cabueata cūārē, űujāñiña. Tie mena

jūgori caroaro cariape na caānimasīpeere bori, narē marī cabueata, tie queti űumajūcōāña. ¹⁷ Tore bairo marī cabueata yua, Dios yaū caācū pñame tocānacā wāme caroa macāājērē caátijīātimasīpeyou majū tuagumi.

4

¹ Jesucristo, catasari yutea caāno quetiupaū reyre bairo atīgumi tunu, nipetiro ati yepa macāāna camasā cariaricarā, cacatirā cūārē na īñabesei acū yua. Bairo caatīpaū, Jesucristo, bairi cū paču Dios mena cū caññajoropu atore bairo bñtioro mārē yū átirotiya. ² Caroa queti Dios yayere bñtioro na quetibūjuya camasārē. Tunu bairoa noa űna caroaro catāgorā, o catūgogaena na caāmata cūārē, tocānacānia na mū quetibūjunucūwā, tore bairo mū caquetibūjuriye to cañuata yua. “Cariape quetibūjuyami Timoteo,” na ī tūgo joroque caroaro na quetibūjuya camasārē. Tunu bairoa tutuaro mena noa űna cabotiorārē na mū caquetibūjupēe caāmata, tutuaro mena na mū quetibūjugu. Nemojāñurō Dios yarā cū mena na tūgoñatutuao joroque na quetibūjuri na juātinemoña. Caroaro yerijōrō tūgoñarīqūē mena nūcūbūgoroa na quetibūjuya camasā to macāānarē. ³ Jīcā yūtea etagaro tocārōā camasā caroa queti Dios yayere boetiri na catāgogaeti yūtea. Noa űna aperā, na rupaū caborore bairo jeto ricaati cabueri majā, camasā na catūgojesorije űnie jetore cabuerā pñamerē na macāgarāma. Na rupaū caborore bairo na caátigariye macāājē, na catūgojesorijere cabuerā pñamerē na tūgousajūgogarāma. ⁴ Dios yaye macāājē pñamerē yua boetigarāma. Carorije quetibūjuriye tocānacā wāme pñamerē tūgopegarāma. ⁵ Bairo na űna na cabaimiatacūārē, mū pñame roque caroaro majū caroa wāmerē átīcōā ninucūña. Roro popiye tāmōmicūā, nūcānetōcōā ninucūña. Dios yaye queti camasārē cū canetōōrīqūē queti pñamerē tocānacā rāmūna quetibūjucōā ninucūña. Caroaro jīcārō tūni átīpeyocōā ninucūña mū paarique macāājērē.

⁶ Yū pñame Jesucristo yaye yū caātīānie jūgori yū cayasipa rāmū merē cōñarō baiya. Merē Dios tūpū āniāgu, cū yū cariabojapee etaro baiya. ⁷ Jesucristo yū cū cabueroticūrīqūērē merē nipetiro jīcārō tūni yū átīyaparo petīcōāña. Āmeo qūēirē bairo tutuaro caroaro jīcārō tūni yū átīyaparoya. Tunu bairoa epei caaturī majōcu jīcārō tūni átiri, cū caatuyaparo etarore bairo yū cūā Jesucristo mena jīcārō tūni yū átīyaparo petietaya merē. ⁸ Bairi āmerē yua, yūre Dios cū cajore caānorēā bairo űmūrecōopure corona pesarica beto yū ānicotero bairo merē. Marī Quetiupaū camasārē caññabesei cañūu majū ti beto pesarica betore yū jogūmi cū cacōrīcā rāmū caetaro. Yū jeto merē jogūmi bairua. Nipetiro cārē mairīqūē mena ati yeparu cū catunuatōre caboocoteāna cūārē na jomajūcōāgumi.

Instrucciones personales

⁹ Yū yaū, Timoteo, mū cabooata, dope bairo mū caatīmasīrō cārō átiri, yūre mīñau atīmajūcōāwā. ¹⁰ Demas pñame ati űmūrecōo macāājērē bñtioro cabonetōū ānirī yū aweyocōāmī. Tesalónica macāpū acoāmī. Apei Crescente pñame roquere Galacia yeparu cū yū jowū. Apei Tito pñame cūārē Dalmacia yeparu cū yū jowū. ¹¹ Jīcāñā, Lucas jeto yū mena niñami. Bairi Marcote cū mū macāwā. Cū roquere cū mū piipar ato mū caatī rāmū caāno. Ape watoara cū pñame yū juātībujioūmi ato yū paraāno yū paariquere. ¹² Apei marī yaū Tīquico pñamerā Efeso macāpū cū yū jowū. Torū ācūmī. ¹³ Apeyera atopū acū, yū jūitiro sayoaro, Troas macā yū cacūrīcārōrē yū mū neatībojawa. Carpo yū wīipū yū cūwā tore. Apeye yū papera tutiri cūārē mū jeatībojawa. Papera pergamino pūūrī roquere mū cūērā. Mū jeatīmajūcōāwā.

¹⁴ Apeyera Alejandro ãpõãrẽ capaanucũũ ɸame roro majũ ɸã átinucũñami. ɸure caroaro ɸacũbugoetiayami. Bairi marĩ Quetiupãũ ɸame cũ caátaje cãrõ qũñãcõñarĩ qũñãbesegumi cũ yaye wapa. ¹⁵ Bairi mũ ɸame cũrẽ cũ uwiya. Roro mũ tãmũo joroque mũ átremiti. Cũ ɸame yua ãmerẽ camasãrẽ marĩ caquetibũjanucũrĩjẽ Dios yaye caroa quetire caboeca majũ catuaricũ niñami.

¹⁶ Caĩñabeseri majã carotimasĩrã tũre ɸũ cabũsũqũẽnoũ etari watoare jĩcãũ majũã ɸũ ãmũ. Noa ãna ɸũ jubũsũnemoema, quetiuparã carotimasĩrãtũ ɸũ caetajũgorore. Nipetiro ɸũ mena caãnimiatana ɸũ aweyopeticoãmã. Tie na cabairique jũgori marĩ yarãrẽ Dios ɸame ropiye na baio joroque na cũ ápericõãto. ¹⁷ Bairo marĩ yarã ɸure na cajuáperimiatacũãrẽ, marĩ Quetiupãũ roque ɸũ juátimajũcõãwĩ. Yeri tũgoñatutuarique majũrẽ ɸũ jowĩ. Bairo yeri tũgoñatutuarique ɸũ cũ cajoro jũgori cũ yaye queti camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ quetire caroaro na ɸũ quetibũjũ masĩõ joroque ɸũ ámi. Na, nipetiro judío majã caãmerã cũ yaye quetire na ɸũ caquetibũjũro bero, tiere na tũgopeo joroque ámi Dios. Tore bairo átiri ɸũ netõwĩ marĩ Quetiupãũ ɸame, macãncũ yaiare bairo cauworã caãna quetiuparã roro ɸure na caátibujiopeere yua. ¹⁸ Bairi tunu ato jũgoye cũãrẽ nipetiro roro ɸũ catãmũopeere ɸũ juátinemocõã ninucũgumi Dios. Bairo ɸũ netõrĩ yua, cũ carotimasĩrĩpãũ ɸmãrecõõpũ caãnipãũ majũ ɸũ tuao joroque ɸũ átigumi. ;Bairi cũ jetorea cũ caasiyarije caroa cũ catutuãnie to ãnicõã ninucũãto tocãnacã rãmũa! Bairoa to baiãto.

Saludos y bendición final

¹⁹ Bairi apeyera marĩ yarã Prisca, Aquila, bairi Onesíforo ya poa macããna cũãrẽ ɸũ ñurotijoya. ²⁰ Apei Erasto cawãmecaũ ɸame Corinto macãpũ tuawĩ. Trófito ɸãmerã Mileto macãpũ cariaũre cũ ɸũ atíweyowũ. ²¹ Timoteo, tãmurĩ jãñũrõã mũ apá. Tãmurĩã, pue caetaparo jũgoyea mũ apá atopure. Mũrẽ ñurotijoyama marĩ yarã. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, bairi marĩ yarã nipetiro ñubueri majã cũã mũ ñurotijoyama.

²² Bairi yua, marĩ Quetiupãũ Jesucristo mũrẽ cũ juáticõã ninucũãmarõ. Bairi Dios cũã nocãrõ caroa cũ yaye macããjẽrẽ mũjãã nipetirore cũ jonemoãto.

Tocãrõã niña atie queti ɸũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a TITO

Saludo

¹ Yũ, Pablo cawãmescsũ Diore paabojari majõcsũ ãnirĩ Jesucristo camasãrẽ cũ caquetibũjũrotijõcsũ apóstol majũ yũ ãniña. Dios cũ cabesericarã cũ yarãrẽ na quetibũjũ yũ átiya cũ yaye quetire, tie cariape macããjẽrẽ tũgori bero yua, cũ mena caroaro na catũgoñatutuaparore bairo í. ² Bairo tie mena tũgoñatutuari yua, yerĩ capetietie na cacũgõpõee cũãrẽ cariapea tũgoñacotegarãma. Mai, Dios cariape caĩ pũame ati yũãrecsó caãniparo jũgõyerua, “Yũ pũnaa caãniparãrẽ yerĩ capetietie na yũ jogũ,” í jũgõyeticũñañũpĩ. ³ Bairi ãmerẽ yua, cũ ya yũtea, cũ caicõñaricã yũtea caetaro ñnarĩ, Dios marĩrẽ canetõõũ majũ, cũ yaye quetire marĩ masĩõñami. Bairo tie quetire masĩõrĩ, yũ quetibũjũ rotijõmajũcõãwĩ yua. ⁴ Mũ, Tito, yũ caquetibũjũri jere tũgori bero yũrea bairo mũ cũã Dios mena catũgoñatutuauũ, yũ baire bairo caãcũrẽ mũ yũ woajõya ati cartare. Bairi ñiña: Marĩ Pacũ Dios, cũ macũ marĩ Quetiupauũ Jesucristo mena caroa yericutaje, ãmeo ññamairĩquẽ, yerijõrõ ãnajẽ cutajere mũ cũ jonemoáto, ñiña.

El trabajo de Tito en Creta

⁵ Creta cawãmescutĩ poa yuscũroarũ mũ yũ cũwũ. Bairo mũ cũrĩ, paarique yũ caátipee carũsarijere mũ yũ átiyeyorotiwũ. Tunu bairoa, “Ñubueri majã quetiuparã rona cabutoare na mũ besewa tocãnacã macãã macããnarẽ caquetibũjũparãrẽ,” mũ ñicũwũ. ⁶ Mai, na, cabũtoa camasĩrã pũame caroaro ñe ñnie roro na caátie jũgori aperã na cabũspaiena ñnarẽ na mũ besegu. Tocãnacãũpũa jĩcãõ jeto canũmocũna ñnarẽ na mũ besegu. Bairi na pũnaa ñna cũã Jesucristore catũgõũsarã, ñe ñnie roro na caátie, o na caasiapairije jũgori na cabũsjãrã ñna mee na ãmarõ. ⁷ Bairi ñubueri majãrẽ cajũgoñubuejũgõũre bairo catuauũ pũame, na ñubueri majãrẽ Dios cũ carotirije cũ yaye quetire caquetibũjũ majũ ñiñami. Torecsũ, cũ ñcũ pũame caroaro átajere caácsũ, rorije caápei ñcũ cũ caãno ñiña. Caroarã ñnarẽ na marĩ boya. Catũgomasiẽna, uwarãrẽ bairo caãnarẽ na marĩ boetiya. Tunu bairo eticũmurĩ caãmeo qũẽpairã ñna cũãrẽ na marĩ boetiya. Tunu apeyera roro átiri cawapatarã ñna cũãrẽ na marĩ boetiya. Bairi na ñnarẽ na mũ beseetigu. ⁸ Bairo pũame caãna roque ñiñama: Tocãnacãnia aperã caetarãrẽ caroaro mena na bocári na ya wiĩpũ caqũẽnorã ñiñama. Bairi na ñcũ pũame caĩmũ caroa macããjẽrẽ caácsũ, ñcũcũbũgoro mena caácsũ caĩũũ ñiñami. Bairi Dios cũ caĩñajoro, cũ caborore bairo jeto caácsũ ñe ñnie roro caápei ñigũmi. ⁹ Bairi tunu cariape macããjẽ jãã caquetibũjũri quere cariape cũ catũgõũsaro ñiña. Bairo cariape tiere tũgori yua, aperã ñubueri majãrẽ na quetibũjũ ũseanionemogũmi cariape quetibũjũri que mena. Tunu bairoa aperã tiere catũgõũsagaena ricaati caquetibũjũrã cũã caroaro cariape cũ caquetibũjũro tũgori, “Caroaro cariape ññami. Cũ marĩ tũgoroa,” í tũgoñagarãma na yeripũ. Na ñna roquere mũ cabesero ñiña.

¹⁰ To mũ caãnopũre capããrã ñiñama cabaibotiopairã. Na ñna pũame na rupan macããjẽ yisetariquere, aperã cayiseta mánarẽ na cayiserotiro batiro bonucũñama. Caroaro tũgoñarĩ mee roro apeye ñnierẽ bũspainucũñama. Bairo bũsũri yua, aperã camasãrẽ roro na ñtoeperã átiyama. ¹¹ Na ñna caĩtopairãrẽ na caquetibũjũrotietipee ñiña camasãrẽ. Pajũgoro ãna átiyama

tocānacāũpua camasā caānarē. Tunu bairoa na, camasārē na ĩtori, roro átiwapatarā átiyama. Na ũna caquetibujarārē boetirotiya.

¹² Mai, Creta yucũpoa macāācũ profeta majõcu atore bairo ĩ busũyupi, to mũ caāno macāānarē: “Creta yucũpoa macāāna caĩtopairā niñama. Macānũcũ macāānarē bairo caugapacarā, cateeyepairā majũ niñama,” cũ caĩcũriqũerē yũ tũgõwn. ¹³ Cariapea ĩñupi. Na cabainucũrĩjērē ĩñarĩna, tore bairo cariape na ĩ, ĩñupi. Bairi to macāānarē tutuaro mena na quetibujaya. Dios yaye quetire nemojāñurõ caroaro ĩcārõ tũni na catũgoñatutuamasĩparore bairo ĩ. ¹⁴ Tunu bairoa, “Judío majā cariape macāājē quetire caboena na majũ na catũgoñarĩjē mena na caquetibujerijere na caátirotinucũrĩjē ũnie cūārē camasā tũgõusarema,” ĩrā, tutuaro mena na ũnarē na quetibujaya.

¹⁵ Noa ũna caroa macāājē átaje jettore caátitũgoñarā na caāmata, nipetirije na caátie, cañurĩjē jeto ninucũña. Aperā caroa macāājērē catũgoñaena Diore catũgõusagaena pũame roque nipetirije carori wāme jettore átiāninucũñama. Na ũna carorije na yeri na catũgoñarĩjēpũ paio caāno jũgori carorije jettore átinucũñama. ¹⁶ Bairi tunu, “Diore camasĩrā majũ jāā āniña,” ĩmirācũā, roro na caátie jũgori Diore camasĩēnarē bairo tuanucũñama. Cabaibotiopairā, aperā yaye na cacũgorije ũnierē caĩñauçopairā majũ niñama. Bairo caāna ānirĩ dise ũnie caroa macāājē ũnierē petoaca ũno caátijĩātiēna majũ ninucũñama.

2

La sana enseñanza

¹ Mũ roque Tito, camasārē caroaro cariape na mũ quetibujyũ caroa macāājē Dios yaye quetire. Dios cũ cabõrore bairo caroaro na mũ quetibujyũ. ² Bairi cabũtoa camasārē cajũgoñubueparā pũame cūā caroaro caāna, marĩ caĩñanucũbũgorārē bairo nigarāma. Bairo cariape caāna ānirĩ caroarõ mena quetibujugarāma camasārē. Tunu bairoa caroaro cariape roro átaato mano Dios mena tũgoñatutuagarāma. Tunu bairoa Dios narē cũ camairĩjērē masĩrĩ caroaro tutuaro, popiye baimirācũā, tũgoñaēnarē bairo tiere tũgoñanetõcõāgarāma.

³ Torea bairo cabũtoa rõmirĩ cūā nucũbũgorique mena na caānajẽcũto yũ boya. Roro caĩbusũpaicoterā ānirĩ caeticũmupairārē bairo na caāno yũ boetiya. Aperā camasā na caátie na caĩñajesopee ũnierē na na caátie ĩñorõ ñũña. ⁴ Bairo caroa macāājērē caátie ĩñorā ānirĩ aperā cawāmarā rõmirĩ camanapũācũnarē na manapũā, bairi na pũnaa cūārē na camaipee ũnierē na na quetibujyáto. ⁵ Tunu caroa macāājērē na caátianimasĩpeere na na quetibujyáto. Bairo na caáto, na pũame ñe ũnie carorijere áperā nigarāma. Na wii macāājē, o na pũnaa cūārē caroaro na cotegarāma ñe ũnie rusaricarõ mano. Camasā cañurā rõmirĩrē bairo caāna, na manapũā na caĩrĩjērē ĩcārõ tũni caroaro catũgõusarā nigarāma.

⁶ Torea bairo cawāmarā canũmoa mána cūārē caroaro nucũbũgorique mena na ānio joroque na quetibujaya. ⁷ Mũ majũ cūā aperā camasā, nipetirije mũ caátie na caĩñajesopee ũnierē na áti ĩñoña. Tunu bairoa narē mũ caquetibujari rãmũ caāno, gorije ĩrĩcārõ mano caroaro nucũbũgorique mena na mũ quetibujyawa. ⁸ Caroaro cariape carorije ĩ asuricarõ mano na mũ quetibujyũ, aperā cañuena murē roro na caáperiparore bairo ĩ. Tunu bairoa caroaro cariape mũ caquetibujerijere tũgoñabobori, ni ĩcāũ ũcũ murē roro ĩ busũgamicũā, carorije mũ caĩrĩjērē bocaetiri roro mietigami. Bairi roro busũpaietigarāma yua marĩ caquetibujerije Dios yaye quetire.

⁹ Tunu torea bairo caroaro na m̄a quetibuj̄uwa ãm̄ua paacoteri majãrê: Na quetiuparã na caĩrõrê bairo caroaro na tũgousaáto. Camasã caroaro ãnajê cutajere bairo cañurã na ãmarõ. Na quetiuparãrê tũgousaetiri na caĩrjêrê cabusucãnamupairãrê bairo na ãmerĩcõãto. ¹⁰ Tunu bairo aperã, na quetiuparã na cacãgorije ãnierê cayajapairã na ãmerĩcõãto. Caroaro nucãbugorique mena roque na ãnimajũcõãto. Bairo na yerip̄u na caãtiãnimajũcõãta, nipetiro camasã p̄ame narê ãnarĩ, Dios marĩrê canetõõrĩcũ yaye quetire, “Caroa majũ niña,” ã masĩgarãma.

¹¹ Dios p̄ame jĩcã nugõã marĩrê camaimasĩ ãnirĩ marĩ ãñamajũgoyupi. Bairo marĩ ãñamairĩ nipetiro ati ãm̄arecõo macããnarê marĩ netõõgayupi cũ macũ jũgori. ¹² Tie marĩrê Dios cũ caĩñamajũgorique p̄ame roro marĩ caãtiãninucũrjêrê jãnarĩ caroaro átiãnajê cutaje niña. Tunu bairoa marĩ cabonucũrõrê bairo roro marĩ caãtiere jãnarĩ caroaro nucãbugorique mena Dios cũ caĩñajoro marĩ caãno ãniña. Bairo átiãna yua, Dios cũ caborore bairo cariape marĩ ãnimasĩgarã. Diore cariape cũ marĩ tũgousagarã. ¹³ Dios yaye queti p̄ame cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrêã bairo cũ caãtipa rũm̄u caetaro, marĩrê canetõõũ Jesucristo nocãrõ cũ caasiyabatorije mena cũ caãtipa rũmurê caroaro marĩ cotemasĩõ joroque marĩ átiya. ¹⁴ Cũ, Jesucristo p̄ame marĩ yaye wapa jũgori yucupãip̄u papuatuecori riayupi. Nipetirije marĩ carorije wapa caãnierê marĩ netõõpeyobojari, cũ yarã caãniparã majũ marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Caroa macããjêrê caãtiãnimasĩgarã majũ marĩ tuo joroque marĩ ásupi.

¹⁵ Atie ya caĩquetibujurijere na m̄a quetibujũgu to macããna ãnbueri majãrê. Caroaro rotimasĩriqũê mena tutuaro na m̄a quetibujũnemomasĩõgu to macããnarê, caroaro na camasĩparore bairo ã. Ni jĩcãũ ãcũ murê cũ baibotioeticõãto m̄a caquetibujurije mena jũgori.

3

Deberes de los creyentes

¹ Tunu atore bairo na mi quetibujũ masĩõnemowã tũgousari majã ãnbueri majãrê: “Quetiupau, o quetiuparã carotimasĩrã mujãã ya macã macããna na caãtirotinucũrõrê bairo cariape na tũgousaya. Bairo caroaro cariape tũgousari tocãnacã wãme caroa macããjêrê caãtiãniganucũrãrê bairo mujãã átiãnimasĩwã. ² Bairo caãtiãnimasĩrã ãnirĩ yua aperã camasãrê roro na mujãã ã busupaiepa. Carorijere camasãrê caãtiãmepairãrê bairo ãmerĩcõãña. Carorije caĩena camasã cañurãrê bairo ãña. Aperã camasã nipetirore caroaro yeri ãurĩqũê mena, yerijõrõ ãmeo bapacãtumasĩña,” na mi quetibujũwa ãnbueri majãrê.

³ Marĩ cãã, mai, cajũgoyep̄ure catũgomasĩena, Diore cabaibotioipairã majũ marĩ ãm̄u. Camawijiyasĩrãrê bairo marĩ baiwu. Bairo caãna ãnirĩ yua, tocãnacã wãme roro marĩ rupau mena marĩ caãtiganucũrjêrê caãtiecorotirã, tiere caãtijãnagaena majũ marĩ ãnimiwũ. Carorije macããjê jetore átri aperã yayere marĩ ãnãgaripeanucũmiwũ. Tunu caasiapairã ãnirĩ aperã tocãnacãũ mena marĩ ãmeo asiaĩña ãninucũmiwũ. ⁴ Bairo cabairã marĩ caãnimiatacũãrê, Dios marĩrê canetõõũ p̄ame cañuu, caĩñamaimasĩ ãnirĩ ati yepa macããna camasãrê marĩ ãñamairĩ. ⁵ Bairo ãñamairĩ, marĩ cũãrê marĩ netõõñupĩ marĩ carorije wapa jũgori roro marĩ cabaibujiopeere. Marĩ majũ caroaro marĩ caãtiere ãñajesori mee, Dios p̄ame roque marĩrê ãñamairĩ marĩ netõõñupĩ. Jesucristo yucupãip̄u cũ carĩrerique mena, marĩ carorije wapare coseire bairo cũ caãto tunu cabuianemorãrê bairo marĩ cabairoi marĩ netõõñupĩ. Bairo

marĩ netdõrĩ yua, Espĩritu Santo cũ Yeri jũgori cawãma yeri marĩ wasoayupi. ⁶ Tunu bairoa Jesucristo marĩrẽ canetdõrĩcũ jũgori, nocãrõ netdõrõ cũ Yeri Espĩritu Santo cũ caátimasĩrĩjẽrẽ marĩ joyupi. ⁷ Bairo marĩ átiri, cũ yarã carorije cawapa mánarẽ bairo marĩ ásupi cañuu majũ añirĩ. Tore bairo marĩ ásupi Dios, marĩ cũã yeri capetietie marĩ cũ cajorique marĩ cacoteañierẽ marĩ cacũgomasĩparore bairo ĩ.

⁸ Atie, yũ caquetibujuriye cariape niña. Torecũ tiere, tocãnacãnia ñubueri majãrẽ na mũ caquetibujũnucũrõ yũ boya. Bairo tocãnacãnia na mũ caquetibujuro yua, Diore catũgousarã pũame caroa macããjẽ átaje ùnie jettore átĩanimasĩgarãma. Atie murẽ yũ caĩquetibujuriye cañurĩjẽ caroa macããjẽ quetibujurique, camasã caroaro na caatiãnipee ùnie majũ niña. ⁹ Bairi cabugoro macããjẽ ùnie jũgori ãmeo busurique netdõtĩcõãña. Na ñicãjãã yaye macããjẽ na camasĩrĩjẽ ùnie jũgori ãmeo busurique netdõtĩcõãña. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ carotĩcũrĩqũẽ jũgori roro ãmeo tutiri busurique netdõtĩcõãña. Tie dope bairo camasãrẽ caáperie, dope bairo cariape caátimasĩã manie ùnie niña.

¹⁰ Tunu bairi ni jĩcãũ ùcũ Jesucristore catũgousari majãrẽ caroaro na ãnimasĩtĩtõ joroque caátiricawou cũ caãmata, jĩcãni, o pũgani cãrõ cũ beyoya. Bairo mũ cabeyomiatacũãrẽ, mũ caĩrĩjẽrẽ cũ cabotiocõãmata, cũ wiyocõãña ñubueri majã menarẽ. ¹¹ Merẽ tore bairo cũ átiri mũ masĩña roro cũ caátigarijere, cũ caborore bairo cũ caátiganucũrĩjẽrẽ. Bairo cũ majũã roro cũ caátie jũgori roro popiye cũ tãmuo joroque cũ átigumi Dios.

Instrucciones personales

¹² Tito, yũ yũ, apeyera atore bairo mũ ñiña: Artemas o Tĩquicore mũ tũpũ cũ yũ jogũ. Bairi mũ tũpũ cũ caetaro bero yua tãmurĩã, dope bairo mũ caatĩmasĩrõ mena Nicópolis macãpũ yũ mũ bocãũ atĩmajũgũ. Yũ pũame ti macãpũ puere yũ netdõgũ, ñi tũgoña yaparoya. Bairi ti macã Nicópolis yũ ãnigũ ti yũteare. ¹³ Bairi apeyera camasãrẽ cajuĩ, Zenas, apei Apolos cawãmecunãrẽ mũ cajuátimasĩrõ cãrõ na juátinemoña. Quetibujũñesẽãrã na cacũgopee na cabopacariye cãrõ na juátinemoña, jĩcã wãme ùno na cañesẽãrdõpũ to rusaeticõãto ĩ. ¹⁴ Marĩ mena macããna cũãrẽ caroa átaje, caroaro ãmeo juátinemosĩrĩqũẽrẽ na mũ quetibujũwa. Bairo mũ caáto, na cũã aperãrẽ na cajuátiparã ùnarẽ na juátinemosĩgarãma. Marĩ quetiupãũ caãnimajũrĩjẽ cũ caátigarijere caátibojaparã majũ tuagarãma. Tore bairo na mũ caápata.

Saludos y bendición final

¹⁵ Nipetiro yũ mena ato caãna murẽ ñurotijoyama. Marĩrẽ bairo Jesucristore catũgousarã añirĩ marĩ yarãrẽ bairo caãna to macããna na ñuáto. Bairi caroare cũ jonemoáto marĩ Pacũ Dios mũjãã nipetirore.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a FILEMÓN

Saludo

1 Yn, Pablo cawāmesucu Jesucristo yaye quetire yn caquetibujirije jūgori preso jorica wiipn ācū, mūrē yn woajoya ati cartare. Marī yan Timoteo mena jīcārō, m̄, Filemón cawāmesucure jāā woajoya. M̄ cūā, jāā camai, jāā bapare bairo caācū ānirī camasārē na m̄ quetibujunucūña. Jāā cūārē caroaro jāā m̄ juātinemonucūña. 2 Nubueri majā m̄ ya wiipn caneñanucūrā cūārē jāā woajoya. Torea bairo jāā woajoya marī yao Apia cawāmesuco cūārē. Marī bapa Arquipo popiye baimicūā, camasārē na quetibujunucūñami. Cū cūārē jāā woajoya. Mujāā, tocānacūpūrea jāā woajoya āmerē. 3 Bairi marī Pacu Dios, marī Quetiupay Jesucristo mena caroare mujāā na jonemoáto. Nocārō caroaro mena yerijōrō ānajē cutajere mujāārē na jonemoáto.

El amor y la fe de Filemón

4 Tocānacānia mūrē tūgoñanucūrī yua, marī Pacu Diore, “Jāā mena m̄ ñujāñuña jāā Pacu Dios,” ñi jēninucūña. 5 Caroaro Jesucristore mairī, cū mena m̄ catūgoñatutuānie quetire tūgonucūrī bero, tore bairo ñi jēninucūña Diopure. Torea bairo nipefuro Dios ya poa macāāna mena macāāna cūārē caroaro na miñamainucūña. Tie queti cūārē yn tūgonucūña. Tere tūgori yn useaninucūña. 6 Bairi tunu Diore m̄ yn jēnibojaya: Jāārēā bairo m̄ cūā Dios mena catūgoñatutuān ānirī, nipetirije caroa yericutaje Jesucristo marīrē cū cajorijere m̄ catūgomasīpetiparore bairo ī, yn jēnibojanucūña. 7 Bairi āmerē tunu, bātioro yn useaniña m̄ mena. Nemojāñurō yn useanio joroque yn m̄ átiya, Diore catūgousari majārē na m̄ camairījē jūgori. Yn baire bairo caācū, “M̄ ñujāñuña,” mūrē ñiña. M̄ jūgori Diore catūgousari majā na yeripn caroa yeri pūnacuna na ānio joroque na m̄ ásupa.

Pablo pide un favor para el esclavo Onesímo

8 Torecu āmerē, Jesucristo yan apóstol caācū ānirī tutuaro mena m̄ caátipeere m̄ yn átirotimasīña. 9-10 Bairo átirotimasīmicūā, caroaro mairīqūē mena roque mūrē atore bairo yn átirotiya: Yn, Pablo, merē cabucu camasī, āmerē Jesucristo yaye queti jūgori preso jorica wiipn ācū, mūrē ñi jēniña Onesímore caroaro cū m̄ caátipeere. Onesímo puame āmerē caroaro Dios yayerē catūgousari majōcu, yn macārē bairo caācū ñiñami. Ato preso jorica wiipn ācū, yn caquetibujirijere tūgori bero, āmerē yua, Dios mena cū cūā tūgoñatutuayami.

11 Cajūgoypure mai Onesímo puame m̄ am̄ paacoteri majōcu, ñe ūnie caāpei ānirī, caroaro m̄ paabojasupi. Cabairicu nimicūā, āmerē tore bairo mee ñiñami yua. Ñujāñuñami marī pūgarā menapūrea. 12 Torecu, m̄ tūpna cū tunuo jogu yn átiya tunu. M̄ puame caroaro mena yure m̄ cabocānucūrōrēā bairo, cū cūārē caroaro cū m̄ bocáwa. 13 Baipna ato yn mena cū catuaro yn bomiña, yure cū juātinemoáto ī. M̄, yure m̄ cajūātinemoīcārōrēā bairo m̄ camanoī, ato yn mena cū catuaro yn bomiña. Bairo cārē yn bomiña mai, ato preso jorica wiipn Jesucristo yaye quetire yn caquetibujirije jūgori topn yn caāno ūno. 14 Baipna, bairo bomicūā, cārē yn tuarotimasītētiña, yn caīrōrē bairo m̄ caátigarijere camasīēcū ānirī. Bairo ñiña baipna, mūrē yn caījēnirījē tutuaro mena to āmerīcōāto ī. M̄ majū, m̄ caboro cārē yn m̄ cajoata

roque, ñubujoro bairopua. ¹⁵ Bairopua, Onésimo jĩcã yũtea mũ witiweyoricami. Cabairicu nimicãã, ãmerẽ tocãnacã rũmua mũ tũpũ ãninucũgumi yua. ¹⁶ ãmerẽ mũ carotieperi majõcare bairo mee cũ mũ cũgogu. Netõjãñurõ cañuu, mũ camai, mũ baire bairo caãcũ nigumi. Yũ pũame butiuro cũ yũ maiña. Bairi mũ pũame roque nemojãñurõ yũ netõrõ cũ mũ maigu. Jĩcãũ camasocũre mairĩqũẽ jeto meerẽ, marĩrẽã bairo cũ cãã marĩ Quetiupau yũ cũ caãnoi, nemojãñurõ cũ mũ maigu Onésimorẽ.

¹⁷ Bairo bairi, yũ, mũ, jĩcãrõrẽ bairo Jesucristo mena catũgoñatutuarã, jĩcãũ pũnaarẽ bairo caãna marĩ ãniña. Tore bairo caãna marĩ caãnoi, yũ mũ cabocãnucũrõrẽã bairo Onésimo cũãrẽ caroaro mena cũ mũ bocãwa. ¹⁸ Bairi jĩcãni ñno mũrẽ rorije majũ caãtacũ cũ caãmata, o mũrẽ jĩcã wãme ñno cũ cawapamoata, yũre mũ wapajẽniwã. Yũ majũ, yũ wapatigu. ¹⁹ Yũ, Pablo cawãmesucũ yũ majũpua yũ wãmo mena atie quetire yũ woatujoya. Cariape mũrẽ ñiña: Yũ, yũ wapatigu, mũrẽ Onésimo cũ cawapamoata. Bairopua, yũ mũ cawapamorĩjẽrẽ mũ camasĩrõ yũ boya. ¡Jesucristo yaye quetire mũ yũ caquetibujarique jũgori cũ mena mũ caãnie wapare mũ yũ wapa jẽniẽtĩña!
²⁰ Bairi Filemón, yũ baire bairo caãcũ, tore bairo yũ mũ átibojawa, mũ cũã marĩ Quetiupau Jesucristore catũgousau ãnirĩ. Yũ yeri ñajããõ joroque ása, Jesucristo jũgori jĩcã majã marĩ caãnoi.

²¹ Bairo mũrẽ ñi woajoya, “Yũ caĩrjẽrẽ cariapea yũmasĩñami Filemón. Bairi tore bairo átigumi,” cariapea ñiña. Tunu yũ masĩña: Mũrẽ yũ caĩjẽnirõ netõjãñurõ mũ roque mũ átigu. Tiere yũ masĩña merẽ. ²² Apeyera tunu mũ tũpũ ácũ, yũ cacãniparore yũ mũ qũenocũbojacotegu. Bairi tãmurĩã yũ witiyu. Dios pũame yũre mũjãã cajẽnibojarijere catũgou ãnirĩ, preso jorica wiipũ caãniatacu yũ witiyo joroque átigumi. Bairo witiro bero, mũjãã tũpũ yũ átigu tunu. Bairi caroaro yũ mũjãã yuwa mũ wiipũ.

Saludos y bendición final

²³ Na ñuáto nipetiro to macããna. Bairi mũjããrẽ ñurotijoyami Epafra. Cũ pũame yũ bapa ñiñami ato preso jorica wiipare. Cũ cãã Jesucristo yaye quetire cũ caquetibujarique jũgori atopũ ñiñami. ²⁴ Bairi Marcos, Aristarcojãã ñurotijoyama. Apera Demas, Lucas, yũre cajũpanemonucũrã cãã ñurotijoyama.

²⁵ Marĩ Quetiupau Jesucristo nocãrõ caroare cũ jonemoáto mũjãã nipe-tirore.

Tocãrõã ñiña atie queti yũ cawoaturije.

Carta a los HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

¹ Tirām̄pare marī ñicūjāārē Dios quetibujayayupi tocānacā nia na cū caīmasīrī wāmerē bairo. Profeta majā jūgori cū yaye quetire na quetibujayayupi. ² Bairo ati yateca catusari yatearū cūārē cū macū jūgori marī quetibujayuyupi. Cū macū jūgori ati um̄recóo nipetirore qūēnoñupī Dios. Bairi nipetiro cū caátajere cacūgoraure bairo cū cūñupī Dios cū macūrē. ³ Dios macū cūā, cū pacū cū caasiyabatorije nipetirijere bairo jīcārō tānia niñami. Cū pacū Dios cū caānorē bairo jīcārō tānia niñami cū macū cūā. Bairi nipetirije ati um̄recóo macāājē baiānimasiñā cū caátirotimasīrījē jūgori. Bairo caācū ānirī, marī carorije wapare cose yaparori bero um̄recóorū ásūpi, cū pacū Diotu cariape nūgōā carotimasīruiricarorū ruiácū.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

⁴ Dios p̄ame cū macūrē ángelea majā netōrō caānimajūū cū cūñupī. Na netōjāñurō caānimajūū wāmerē cacūgorū cū cūñupī Dios cū macūrē. ⁵ Noa ūna aperārē atore bairo iēsupī Dios cū ya tutip̄ cūārē:

“M̄, yū macū majū m̄ āniñā.

Ati rūm̄i yū macū m̄ ānijūgogū.”

Ángelea majā ūnarē na iēsupī. Cū macū jetore bairo qūñupī. Bairi tunu noa ūna aperārē atore bairo iēsupī Dios:

“Cū p̄acu yū āniñā yūa.

Cūā niñami yū macū majū,” na iēsupī.

Cū macū jetore tore bairo qūñupī. ⁶ Apero cū caquetibujarorū cū macū jīcāñ caācū ati yeparū cū caetarore atore bairo na iñupī:

“Yū yarā ángelea majā nipetiro qūñroagarāma yū macūrē.”

⁷ Ángeles majā p̄amerē atore bairo caāna na cūñupī:

“Yū yarā ángelea majā wīnorē bairo na ānio joroque na yū átiya.

Tunu bairoa p̄ero caūrōrē bairo na ānio joroque na yū átiya, yūre cajāna p̄amerē,”

na iñupī.

⁸ Cū macū p̄ame roquere bairo p̄ame qūñupī:

“M̄na, yū macū Dios, tocānacā rūm̄na carotimasī m̄ āninucūgn.

Cariape caroa wāme jeto carotimasī m̄ ānign.

⁹ Caroa macāājē ūnie jetore caīroaū m̄ āniñā.

Toresū, carorije macāājē p̄amerē miroaetiya.

Bairo caācū m̄ caānoi, yū, m̄ pacū Dios p̄ame m̄ yū besewū.

Tunu bairi aperā netōrō caroa yericatajere m̄ yū jowū,” qūñupī.

¹⁰ Tunu apero cū caquetibujarorū bairo iñupī:

“M̄, ati um̄recóo quetiurān, m̄ camasiñājē mena m̄ qūēnowū ati yepa caānijūgoripaup̄ina.

M̄na, m̄ qūēnowū ati um̄recóo cūārē.

¹¹ Atie m̄ caqūēnorīqūē nipetirije peticoagaro.

Ati um̄recóo p̄ame jutii camasā na cajāñarījē caboapetirorea bairo peticoagaro.

Cabaimatācūārē, m̄ p̄ame m̄ petietign.

Tocānacā rūm̄na m̄ ānicōā ninucūgn.

12 ꞑCamasã na jutii cabucure cũcõãrĩ apeye cawãmarẽ wasoaricarore bairoa nipetirije mu wasoacõãgu ati umurecõo macããjêrê!

Mu pñame mu petietigu. Bairoa mu ãnicõã ninucũgu” quĩĩupĩ Dios cũ macãrẽ.

13 Noa ùna ángelea majãrẽ atore bairo na iẽsupĩ Dios:

“Yũtu cariape nugõã pñame ruiya caãnimajũõpu.

Tõpu mu caruiro, yu pñame mu pesuare na yu netõnucãcõãgu,”
na iẽsupĩ Dios.

Cũ macũ jetore tore bairo quĩĩupĩ. 14 Ángelea majã pñame ati rupan caãna mee niñama. Cabauena niñama. Diore cajuãna caãna ãnirĩ cũ carotirijere caáticoteri majã niñama. Bairi Dios yarã cũ canetõparãrẽ cajuãtinemonucũrã niñama.

2

No hay que descuidar la salvación

1 Bairo Jesús caãnimajũũ cũ caãnoi, cũ yaye queti marĩ catãgojũgoriquere nemojãñurõ marĩ tãgõusanemogarã, ape wãme marĩ tãmõore, ãrã.

2 Tirãmupña Dios ángelea majã jũgori quetibũjuyayupi camasãrẽ cũ yaye quetire. Na caĩrĩquẽ cariape ãñupã. Bairi cũ yaye quetire caboena, aperã roro caátimajã cũãrẽ cariapea popiye na baiõ joroque na ásupi Dios. 3 Bairi Jesucristo marĩrẽ cũ canetõõrĩquẽrẽ marĩ caboeticõãta, dope bairo marĩ rutimasẽtĩña. Jesús pñame tie quetire caãnijũgoripau quetibũjũgoyupi.

Cabero aperã cũrẽ catãgoricarã pñame marĩ quetibũjũnemoñupã tunu cũ yaye quetire. 4 Bairi Dios cũã, “Cariapea niña yu macũ yaye queti,” ã, marĩ áti ãñowĩ capee wãme cũ camasĩrĩjêrẽ. Tunu bairoa Espĩritu Santo jũgori marĩ joyupi nipetiri wãme marĩ camasĩpeere. Cũ cabori wãme caãnorẽ bairo marĩ joyupi tocãnacãũrẽã.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

5 Mujããrẽ yu caquetibũjũatatore bairo ati umurecõo capetiro bero ãnigarõ ape umurecõo tunu. Ángelea majã pñame cũã yua, carotimasĩenarẽ bairo na cũgumi ti umurecõo caãno Dios. 6 Jĩcãpau Dios ya tutipũ atore bairo ã quetibũjũyupi jĩcãũ:

“¿Nõpẽĩ Dios jããrẽ tocãrõ majũ miñaposeroyati?

Cabũgoro macããna jãã caãnimiatacũãrẽ, ¿nõpẽĩ jããrẽ tocãrõ majũ mu tũgoñanucũñati?

7 Ati yũtea caãno mai ángelea majã roca macããnarẽ bairo jããrẽ mu cũñupã.

Bairo jããrẽ cũmicũã, ãmerẽ yua, caãnimajũrã jãã ãnio joroque mu átiya.

8 Nipetirije uparãrẽ bairo jããrẽ mu cũñupã,” ã quetibũjũyupi jĩcãũ.

Bairo camasãrẽ nipetiro uparãrẽ bairo cũrĩ yua, dise ùnie na netõnucãẽtĩña.

Cabaimiatacũãrẽ, camasã nipetiro rotipeyõjĩãti masĩtĩñami mai. 9 Jesús cũãrẽ peti yũtea cãrõã ángelea majã roca macããcũrẽ bairo cũ cũñupĩ Dios. Cũ pñame camasãrẽ camainetõũ ãnirĩ, Jesucristo cũ riao joroque ásupi. Bũtiorõ popiye netõñupĩ, Jesús marĩ ãme caãnarẽ netõõgu. Bairo cũ cabairĩque jũgori yua, Dios pñame carõa tutuarique majũrẽ cũ joyupi. Quetiupau majũ cũ jããõ joroque cũ ásupi tunu.

10 Nipetiro ati umurecõo macããjê, Dios cũ caátaje niña. Nipetirije ati umurecõo caãnie baiãnimasĩña Dios cũ caátirotimasĩrĩjê jũgori. Dios pñame cũ pũna caãna nipetiro cũtu carõaro caãnorũ na caãnorẽ boyupi. Bairi Jesucristo popiye cũ catãmõrĩquẽ jũgori ñe ùnie carusaecu cariape camasãrẽ canetõõmasĩ majũ cũ ásupi. 11 Jesús marĩrẽ canetõõrĩcũ, bairi marĩ cũ

canetōōrīcārā cūā jīcārō tūnia Dios pūnaa jeto marī āniña. Bairi Jesús Dios macū p̄ame, “Yū bairārē bairo caāna niñama,” ī tūgoñaboboetiya. ¹² Bairo ī tūgoñaboboetiri, atore bairo qūī quetib̄juyupi Jesús Diore:

“M̄ caātīānierē na yū quetib̄jugu yū bairārē bairo caānarē. Na cañubuenañarōp̄, ‘Catutuañ, cañuñ niñami Dios,’ na ñi quetib̄jugu.”

¹³ Apero cū caquetib̄jurop̄ bairo qūīñupī Jesús Diore:

“Yūa, Dios mena yū tūgoñatutuaya.”

Tunu aperop̄ qūīñupī:

“Atoa yū āniña m̄ pūnaa, yū m̄ cajoricarā mena,”

qūīñupī Jesús Diore.

¹⁴ Jīcāñ pūnaa, jīcāñ rupañ na caānorē bairo Jesús cūā ati rupañ caācū etayupī. Bairi cū p̄ame marīrē bairo ati rupañ mena cacūgoñ riayupi, marīrē cateeri majōcū wātī, yasiriquere caātimajōcure cū netōgu. ¹⁵ Marī camasā marī cayasipeere cauwirā marī āniniñupā tocānacā rām̄a. Bairo marī cabaimiatacūārē, Jesús p̄ame marīrē caroaro cū caātibojarique jūgori di rām̄a ūno marī uwinemoetigarā. ¹⁶ Cariapea, Jesús p̄ame ángelea majārē juátigu mee, marī Abraham p̄āmerā roquere marī juátigu, ati yepar̄ buia etayupī. ¹⁷ Jesucristo p̄ame marī cū yarā rupañre bairo caācū āñupī, marī sumo sacerdote caācārē bairo tuagu. Dios cū caññajoro yua, Dios yayere caquetib̄jūnetōñ cañuñ, bopacooro camasārē caññau tuayupi, marī rupañre bairo caācū ānirī. Bairo caācū ānirī, cūā, camasā roro na caátie wapare netōñupī, roro popiye cū catām̄orīqūē jūgori. ¹⁸ Bairo Jesús roro átiacorī, wātī cūārē roro cū caātirotiriquere yuesupī. Bairo cabairicū ānirī āme cūārē Jesús juátimasīññami wātī camasārē roro cū caātigari majārē.

3

Jesús es superior a Moisés

¹ Bairo cabairoi, mujāñ yū yarārē bairo caāna, Dios yarā, cū ya poa macāāna mena macāāna, Dios cū cabesericarā cū yarā majū, atore bairo mujāārē ñiña: Jesucristo p̄ame apóstol majū Dios cū caquetib̄jurotījoricū niñami. Marī sumo sacerdote majū niñami. Cū jūgori caroaro cariape Dios mena marī tūgoñatutuamasīña. Bairi cū jetorea cariape tūgoñanucūña. ² Marī ñicū Moisés ānacū caroaro cariape átiyayupi Dios carē cū caātiroticūrīqūērē marī ñicūjāñ Israel macāānarē. Moisés cū cabairicarorea bairo Jesús cūā caroaro cariape ásupi Dios carē cū caātiroticūrīqūērē, Jesús, Dios cū cabesericū majū cūā. ³ Cū p̄ame jīcā wii caqūēnorī majōcure bairo caācū niñami. Moisés p̄ame ti wiire bairo caācū niñami. Jīcā wii caqūēnorīcū ti wii netōōrō caānimajūñ niñami. Bairo cabairoi, Jesús, Moisés netōōrō caānimajūñ niñami. ⁴ Tocānacā wiip̄na, wiiri jīcāñ jūgori caqūēnoecorica wiiri niña. Bairo camasā, jīcā wāme na caqūēnomasīmiatacūārē, nipetirije Dios cū caátimasīrjē jeto niña. ⁵ Moisés p̄ame caroaro cariape átiyayupi Dios cū caātiroticūrīqūērē. Cū p̄ame Israel macāānarē Dios cū caquetib̄jugarijere na quetib̄jūnetōñupī. Jīcā wiip̄n capaabojan ūcārē bairo caācū āñupī Moisés ānacū. ⁶ Jesús p̄ame roque Dios macū majū ānirī, ti wii upañ cariape caācū ūcū niñami. Marīā, ti wii macāānarē bairo caāna marī āniña, cū mena ūseanirī marī catūgoñatutuacōā ninucūata.

Reposo del pueblo de Dios

⁷ Torec̄, Espiritu Santo atore bairo iñupī Dios ya tutip̄re:

“Āmerē Dios mujãārē cū caquetibujarijere tūgorā, tiere cateerārē bairo baieticōãña.

⁸ Mujãā ñicujãā ānana Diore cū baibotionucūwā.

Desierto cayucumanopu āna Diore cū tūgogaetiri, butioro cū asiao joroque baiwā.

Bairi mujãā pñame narē bairo baieticōãña.

Cayugaenarē bairo baieticōãña.

⁹ Topu mujãā ñicujãā yu yayere tūgogaetiri, yu asiao joroque yu áma.

Narē yu camasírjē mena cuarenta cūmarī majū yu caátijēño ñnorjērē ññamirãcūā, yu baibotiocōā ninucūwā.

¹⁰ Torecu, ti tuti macãānarē na yu asiajãñuwā. Atore bairo na ñiwū:

‘Ricaati tūgoñarīqūē jetore mujãā yeri pūna mena mujãā tūgoñamawijia ñesēānucūña, yu yaye quetire boetiri.’

¹¹ Bairo asiari yua, atore bairo na ñiwū: ‘Cañnorē bairo mujãārē ñña:

Yu mena caroaro cayerijōrōpu di rāmu ũno mujãā etaetigarā topure,’ na ñiwū,’ ññupī Dios.

¹² Bairi yu yarā, tocānacāpñua maijūgoya mujãā yeri ape wāme roro mujãā catūgoñarjērē. Roro mujãā yeripua mujãā catūgoñata, Dios cañnicōāninucūārē cū jānaweyorārē bairo mujãā baigarā. ¹³ Bairo pñame roque boya mujãārē: Tocānacā rāmua jicārō tūgoñatutuo joroque āmeo ása Dios mena. Bairo áticōā ninucūña mai mujãā cacatiri rāmu cārō, ni ũcū mujãā mena macāācū jicāu wātirē busujāecoremi írā. Bairi wātirē mujãā cabusujāecoata, Diore cayugaenarē bairo mujãā tuagarā tunu. ¹⁴ Jesucristo mena mujãā catūgoñatutua jūgoricapapñina tūgoñatutua cōā ninucūña ati ññarecōore mujãā caāni rāmu cārō. Bairo mujãā caātiāmata, Jesucristo mena mujãā ānicōā ninucūgarā.

¹⁵ Bairi atore bairo ñña Dios cū caquetibujaricaropu:

“Āmerē Dios mujãārē cū caquetibujarijere tūgorā, tiere cateerārē bairo baieticōãña.

Mujãā ñicujãā Diore cabaibotionucūñaricārā ānana bairo baieticōãña,’ ñña ti tutipū.

¹⁶ ¿Noa ũna na añuparī Dios busariquere tūgori bero, tunu tiere catūgogaetana? Naa añupā marī ñicū ānacū Moisés, Egipto yepapu caānarē cū cajewiyoricarā. ¹⁷ ¿Noa menarē Dios cuarenta cūmarī majū cū asia añuparī? Naa añupā na carorije wapa jūgori desierto cayucumanopu cayasiricarā.

¹⁸ Tunu, ¿noa ũnarē atore bairo qūññuparī Dios: “Cañnorē bairo mujãārē ñña: Yu mena caroaro cayerijōrōpu di rāmu ũno mujãā etaetigarā topure,” na qūññuparī? Naa añupā Diore cabotioricarā. ¹⁹ Merē marī masñña na cabairiquere. Diore na cabaibotiorique jūgori cū mena caroaro cañnopu etamasñesupā.

4

¹ Mai, Dios cū yapau yerijōrō cañnopure marī cajãāmasñeere cū caicūrīqūē caāno ũnoa maijūgoya mujãā yeri ape wāme roro mujãā catūgoñarjērē. Bairpua, ni jicāu ũcū mujãā mena macāācū jāāetibujionmi, tiere cū camaijūgoeticōāta. ² Marī ñicujãā ānana bairo Dios cū caquetibujariquere bairo marī cūā marī tūgowu cū yaye queti marirē cū canetōōgariquere. Na pñame tie quetire catūgoricarā na cañniatācūārē, tie narē wapa mañupā, na majū jicārō tani Dios yaye quetire na catūgousaetaje jūgori. Dios mena tūgoñatutuaesupa. ³ Marī pñame roque Dios yaye quetibujariquere cariape

catūgoricarā ānirī marī jāāetagarā Dios yapaу cayerijōrīpaуpaу. Bairna, marī űicūjāārē na asiari, atore bairo na ĩűupī Dios:

“Caānorē bairo mujāārē űiűa: Yū mena caroaro cayerijōrōpū di rāmū űno mujāā etaetigarā topure,” na ĩűupī.

Cabaimiatacāārē, Dios pūame atī űmurecōore cū caqūēűorīcārō beropna merē na cayerijāpapaure qūēnoyaparo peticōāmiűupī. ⁴ Jīcāpaу Dios ya tutipū atore bairo ĩ quetibūjaya atī űmurecōore cū caātiyaparorica rāmū bero macāā rāmārē:

“Dios yerijāűupī cū paariquere yaparori bero pūгаа pēnirō cānacā rāmū caāto majū.”

⁵ Tunu aperopū cūārē marī űicūjāārē na ĩűupā Dios ya tutipū:

“Di rāmū űno mujāā etaetigarā yū yapaу caroaro yerijōrō caānopure,” na ĩűupī Dios.

⁶ Dios yaye quetire catūgojūgomirīcārā Dios yapaу caroaro cayerijōrōpūre jāāētigarāma, Diore na cabaibotiorique jūgori. Na bero Dios yaye quetire catūgoricarā pūame roque jāārā baiyama. ⁷ Bairi Dios pūame ape yūtea cawāma yūtea cūnemoűupī tunu camasā na canetōmasīpa yūtea űnorē. Marī űicūjāā ānana Diore cabaibotioyaticārā beropū David ape tuti bero macāācūpa tunu atore bairo ĩ woquetibūjuyayupi Dios ya tutipū mujāā yū caīquetibūjajatajere:

“Āmerē Dios mujāārē cū caquetibūjajarijere tūgorā, tiere cateārē bairo baeticōāna,”

ĩűupī David.

⁸ Josué, Moisés berore marī űicūjāā israelita majārē cajūgoricu pūame jīcāpaуa caroapaу cayerijōrōpū na cajūgoátacu cū caāmata, ape rāmū camasā na canetōmasīpa rāmū űnorē quetibūjū cūnemoētibujioricūmi Dios. ⁹ Bairi mai, Dios yapaу caroaro cayerijōrīpaу cū ya poa macāāna na caānīparo nicōāna. ¹⁰ Dios cū paariquere ātiyaparori bero, cū cayerijārīcārōrēā bairo ni jīcāū űcū Dios yapaу caroaro cayerijōrīpaу caetaу pūame cū paariquere jānarī cū cūā yerijāgūmi. ¹¹ Torena, marī cūā tutuaro mena marī tūgoűatutuanemorotiya, topure etagarā, “Marī űicūjāā catūgousaetana na cabaiyicarore bairo marī baire,” ĩrā.

¹² Dios būsūrique pūame marīrē cacatirā marī ānio joroque marī ātiya. űōserīcapāī pūga nūgōā caoripāī marī yeripū caetarore bairo űiűa Dios būsūrique. Tipāī netōrō etamasīna Dios būsūrique marī yeripū, marī catūgoűarījē nīpetiro macāājēpū. Bairi tiere tūgorā yua, marī pūeapū marī catūgoűarījērē, “Caroa űiűa,” o “Carorije űiűa tie,” marī ĩ tūgoűa besemasīna. ¹³ Marīā, Dios cū caātana marī āniűa. Bairi ni jīcāū űcū marī mena macāācū yasiōropū cū caātiere ātimasītīűami Dios cū caīűājoro. Nīpetirije marī caātiere masīpeti majūcōāűami Dios, marīrē caīűabesepau ānirī.

Jesús es el gran sumo sacerdote

¹⁴ Jesús, Dios macū pūame marī sumo sacerdote majūrē bairo caācū etayupi űmurecōopure. Bairi marī pūame Jesucristo mena marī catūgoűatutuacōā ninucūűjērē āticōā ninucūrotiya. ¹⁵ Jesús, marī sumo sacerdote pūame marī cayeri wēpūētīērē masīcōāűami. Bairi marīrē bopacooro majū marī ĩűanemomasīűami, merē cū cūā bopacooro bairique űnierē marīrēā bairo catāműoűarīcū ānirī. Bairo cabairicu nimicūā, cū pūame jīcā ni űno roro āpeyupi. Jīcā ni űno wātī cū caīűjērē yuesupi. ¹⁶ Bairi uwiricaro mano Diore cū marī jēnigarā nocārō marīrē camaimajūrē. Marī roro marī cabairijere cū cabopaca ĩűaparore bairo ĩrā, tūgoűatutuarique mena cū marī jēnigarā. Bairo

marĩ caápara, marĩrê juáatinemogumi popiye marĩ cabairi rãmurê, nocãrõ caũũ majũ añirĩ.

5

¹ Tocãnacãũpua sumo sacerdote majã marĩ mena macãana camasã na cabesericarã niñama, marĩrê Diopure cajëñibojaparã na ãmarõ írã. Bairi na pũame waibũtoa riire joemũgõjobjoanucũñama, camasã na caroriye wapare Dios cã netõõáto írã. ² Bairi tunu sacerdote majõcũ marĩrê bairo camasocũ añirĩ Dios cã carotirije nipetirijere átipeyomasĩtĩñami. Bairo cabai añirĩ Dios yayerẽ camasĩpeyoenarê, roriye caátimawijiarã cããrê bopacooro majũ na iñamayamasĩñami. ³ Torecũ, cũ cãã roriye cã caátie cacũgon añirĩ cũ yaye wapa, camasã yaye wapa cããrê waibũtoa rii mena joemũgõjo masĩñami Diopure.

⁴ Jĩcãũ cũ majũ cũ caboro jũgori sacerdote majõcũ jããmasĩtĩñami. Dios, Aarón ãnacãrê cũ cabesecũñarĩcãrõrêã bairo sacerdote majõcũ cãã Dios cũ caĩñabesericũ ùcũ niñami. ⁵ Jesús cãã cã majũã sumo sacerdote majõcũre bairo jããẽsupĩ. Dios pũame roque cã jõñupĩ. Atore bairo qũĩñupĩ cã macãrê: “Mũ, yũ macã majũ mũ ãniña. Ati rãmũi yũ macã mũ ãñijũgogu.”

⁶ Dios ya tuti apero cã caquetibũjũropũ atore bairo qũĩñupĩ cã macãrê:

“Sacerdote majũ, Melquisedec ùcũ mũ yũ cũña.

Mũ pũame tocãnacã rãmũa camasãrê cajëñibojau mũ ãnicõã ninucũgu,” qũĩñupĩ Dios cã macãrê.

⁷ Mai, Jesucristo atĩ yeparũ ãcũ, popiye baigu jũgoye otiri, tutuaro mena Diore qũĩ jëniñupĩ. Dios jeto cã netõõmasĩñupĩ roro cã cabaĩpee ùnierê. Cũ pũame tũgoyupi Jesús cãrê cã cajëñirĩjêrê, Jesús caroaro catãgousau cã caãno jũgori. Cũ juátinemoñupĩ. ⁸ Bairi Cristo, Dios macã nimicãã, roro popiye tãmũoñupĩ. Bairo roro cã catãmũorĩqũẽ jũgori caroaro tũgonemo masĩñupĩ Jesús, Dios cã pacũ cã caátitiririjere. ⁹ Bairo popiye cã cabairique jũgori carõã majũ ñe ùnie camãcã baietari bero, nipetiro cãrê catãgousari majãrê yerijõrõ ãnicõã ninucũrĩcãpũpũ caetaparã na ãnio joroque na ásupi Jesús. ¹⁰ Torecũ, Melquisedec sumo sacerdote majõcũ Dios cã cacũrĩcã ùcãrêã bairo cã cũñupĩ Dios, Jesús cããrê.

Peligro de renunciar a la fe

¹¹ Ati wãme quetibũjũriquere capee wãme mũjãã yũ quetibũjũnemogamiña. Baimicãã, mũjãã pũame tãmũrĩ mũjãã catãgojẽñomasĩtõtõ jũgori, tiere yũ quetibũjũnemoeĩtĩña. ¹² Tirãmũpũ merê mũjãã tũgojũgowũ Jesucristo yaye quetire. Bairo tirãmũpũ catãgojũgoricarã añirĩ tie quetire cajũgobueri majã mũjãã ãñibujorã. Bairo caãñiparã nimirãcãã, mũjãã pũame cariape mũjãã tũgojẽñomasĩtĩtĩña mai. Dios yaye queti camasiriyoeite ùniecãã cããrê caroaro majũ tunu mũjããrê quetibũjũricarore mũjãã bonucũña. Ugarique majũrê caũgaena cawĩmarã caũpũrããcã ùnarê bairo mũjãã ãniña mai. Dios mena mũjãã tũgoñatutua nemomasĩtĩtĩña. ¹³ Cawĩmarã caũpũrããcã pũame, “Atie caroa niña,” o “Atie caroriye niña,” na caĩmasĩtõtõrêã bairo mũjãã cãã caroa macããjêrê mũjãã tũgoña besemasĩtĩtĩña mai. ¹⁴ Ugariquere caũgarãpũ niñama cabũtoa. Na pũame caroaro tũgomasĩjãñũñama caroa wãme ùnierê. Bairi, “Atie caroa niña,” o “Atie caroriye niña,” ï tũgoña besemasĩñama.

6

¹ Bairo cabairoi, cabũtoare bairo nemorõ Dios mena tũgoñatutuagarã, Jesucristo yaye queti camasiriyorijere marĩ buenemogarã. Marĩ cabuejũgorique

cañurijê to cañnimaatucãrê, nemojãñurõ camasiriyorije to cañnimaatucãrê, buenemorotiya. Marĩ cabuejũgorique bairo amũ: Roro marĩ caátiere yapapuarĩ marĩ cayeri wasoariquere marĩ buewũ. Roro marĩ caátiere marĩ cacũetĩcõãta, caũpetietopũ cayasiránarê bairo marĩ cabaibujioriquere marĩ buewũ. Apeyera Dios mena tũgoñatutuarique cããrê marĩ buejũgowũ. ² Apeyera bautizarieme macããjê cããrê marĩ buewũ. Tunu Diore catũgousari majãrê na rapoa buire na wãmo mena ñigãpeori Diopure jẽnibojarieme cããrê marĩ buewũ. Cariacoatana nimirãcũã tunu na cacaticoatie cããrê marĩ buewũ. Apeyera tunu Dios camasãrê cũ caĩñabeseri rũmũ caetaro narê cũ caĩñabesero bero na cabaicõãninucũpee cããrê marĩ buewũ. ³ Tie nipetirije marĩ cabuejũgorique cañnimajũrê to cañnimaatucãrê, nemojãñurõ camasiriyorije roquere buenemorotiya. Bairoa marĩ átigarã, Dios cũ cabooata.

⁴⁻⁶ Jĩcãũ ùcũ camasocũ Dios yaye quetire cariape tũgoyupũ. Dios cãrê cũ camairĩjêrê tũgomasĩrĩ useanirĩqũe mena añupũ. Espĩritu Santo cũ camasiõnemorijê cããrê masĩñupũ. Bairi Dios yaye caroa queti cããrê useanirĩqũe mena tũgoyupũ. Dios cũ carotimasĩrĩpũ macããjê cũ camasĩrĩjê mena cũ caátijẽñorĩqũe cããrê ññañupũ. Cũ ùcũ caãnacũ pũame tiere catũgoricũ nimicãã, Dios yaye caroa quetire cũ cajãnamajũcõãta, pũgani cãrõ tunu cũ yerire Dios mena tũgoñawasoanemo masĩã maa. Cũ ùna pũame Jesucristo Dios macãrê caboena añirĩ yucupãĩpũ capapuatuaricarãrê bairo ána átiyama, pũgani cãrõ tunu nipetiro camasã na caĩñajoro. Jesure roro cũ boyetieperãrê bairo átiyama.

⁷ Bairo cabairã pũame oco caocarije yepapũ cañarõ ti yepa pũame caũpũjõ yasiore bairo caãna ññaãma. Ti yepa uparã ti yepare na caotero bero caroare carica joata, “Caroa yepa Dios cũ cũrĩcã yepa ñña,” i masĩñama ti yepa uparã. ⁸ Carorije pota yucũ ùnie jeto carica joata roque, ti yepa dope bairo átimasĩã maa. “Dios cũ carocarica yepare bairo tuagaro,” ñgarãma yua ti yepa uparã. Bairo i yaparori bero, ti yepare joerocacõãgarãma.

La esperanza que nos mantiene firmes

⁹ Bairo tutuaro mena mujããrê quetibũjũmirãcũã, yũ yarã, jãã masĩjãñũña merê Dios cũ canetõrĩcãrõpũ caánã mujãã cañnierê. ¹⁰ Bairi Dios cañũũ majũ ññaãma. Masiritietiyami Dios mujãã cãrê caroaro mujãã camairĩjêrê. Cãrê mujãã camairĩjê jũgori marĩ yarã Dios mena catũgoñatutuarãrê na mujãã juátinemowã. Mai, bairoa mujãã átĩcõã ninucũña ãme cããrê. ¹¹ Torena, mujããrê atore bairo jãã ñnemoña: Tocãnacãũpũna mujãã mena macããnarê bairo jeto na juátinemofña useanirĩqũe mena. Bairo átinucũña, Dios caroaro cũ caátibojapee nipetirijere mujãã cacũgopetimasĩparore bairo ñrã. ¹² Mujãã, aperã cateeyepairã na caátĩãñajê cutiere bairo mujãã caátĩãno jãã boetiya. Dios mena na catũgoñatutuarije jũgori popiye baimirãcũã, Dios cũ caĩrĩcãrõrêã bairo cũ canetõrĩcãrã na cabairore bairo mujãã caãno jãã boya.

¹³⁻¹⁴ Dios, marĩ ñicũ Abraham ãnacãrê caroaro cũ caátĩ rãmũrê cariape cũ majũ ya wãme mena qũĩñupĩ, apeĩ cũ netõrõ caĩñabeseĩ cũ camano jũgori. Bairo qũĩñupĩ: “Caroa majũrê mũ yũ jogũ. Mũ pãrãmerã capããrã majũ na bũo joroque yũ átĩgũ.” ¹⁵ Bairo cũ caĩrõ bero, Abraham pũame cũ caĩrĩcãrõrêã bairo caetapa rãmũrê caroaro mena coteyupĩ. Cabero Dios cũ caĩcũjũgoyetiricareo bairo cũ baiyupa.

¹⁶ Camasã pũame, “Cariape majũ jãã ñña,” na caãta, na bui macããcũ ya wãme mena i busũnucũñaãma. Bairo cũ wãme mena na caĩbusuata, “Marĩ caĩrĩcãrõrêã bairo marĩ caãpericõãta, cãã, marĩrê popiye marĩ baio joroque

cū áparo,” caĩrãrẽ bairo ĩnucũñama. Bairo na caĩrõ bero caãnoi, dope bairo ape wãme ĩ busunetõ masĩã maa yua. ¹⁷ Torecu, Dios puame wasoaricaro mano cariapea caroaro cū caátibojapeere cūrẽ catũgõnsarã na camasĩrõrẽ boyupi. Pũgani cãrõ tũgoñanemorĩcãrõ mano tiere na camasĩrõ boyupi. Bairi cū caĩcũrĩqũerẽ bairo caroaro cū caátipeere cacũgoparãrẽ cū ya wãme majũ mena na ĩ quetibũjuyupi. ¹⁸ Bairo marĩrẽ, “Caroaro mũjãrẽ yũ átigu,” bairi tunu cū wãme majũ mena ĩrĩ, cū caĩquetibũjũrique jũgori marĩ puame caãnorẽ bairo cariape marĩ tũgoñatutuagarã. Dios caĩtopai mee niñami. Cū caĩrĩqũẽ dope bairo wasoamasĩã maniña. Bairi, “Marĩrẽ netõõgami Dios cū caĩrĩcãrõrẽ bairo,” marĩ ĩ tũgoñatutuamasĩã. ¹⁹⁻²⁰ “Cũmua capairicare ãpõãpãĩ canũcãrĩpãĩ mena jũgori, ti cũmua aperopũ wuãmasĩtĩña,” marĩ ĩ masĩña pũgani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano. Torea bairo Jesús mena marĩ catũgoñatutuarique mena jũgori, “Cũ mena useanĩrĩ marĩ ãnicõã ninucũgarã tocãnacã rũmua cū caĩrĩcãrõrẽã bairo,” marĩ ĩ masĩña merẽ pũgani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano. Apeyera tunu sumo sacerdote majõcu templo wiipũ Dios mena busuácã, juti asero yoo ãñotarica aserore netõrĩ, Dios cū caãniparũ etanucũñupũ. Torea bairo Jesús marĩ catũgoñatutuanemojũgoricũ cū cũ cariarique jũgori umũrecõo Dios cū caãniparũ etayupi. Marĩ jũgoye ájũgoyupi umũrecõore, marĩ cū yarã cūã cū tũpũ marĩ caãmasĩparore bairo ĩ. Bairo cū caáto jũgori, cū cũñupĩ Dios marĩ sumo sacerdote majõcure bairo caãnicõãninucũparũ majũ. Tĩrũmũ macããcũ Melquisedec cawãmecũcũ ãnacũrẽ bairo cū cũñupĩ.

7

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

¹ Melquisedec cawãmecũcũ puame Salem cawãmecũti macã quetiuparũ rey ãñupũ. Dios, nocãrõ catutuau jõbui umũrecõo macããcũ yau sacerdote majũ ãñupũ. Bairi marĩ ñicũ Abraham ãnacũ, reyes quetiuparãrẽ cū capajãnetõñcãrõ bero, cū ya macãpũ cū catunuátõ, Melquisedec puame cū bocãetayupũ. Bairo cū bocãetari yua, “Caroare cū joáto murẽ Dios,” qũĩ jẽnibojayupũ Abrahamrẽ. ² Bairo cū caĩjẽnibojã yaparoro bero, Abraham puame cū wapanã ãnana na cacũgomĩrĩqũerẽ pajãrĩ bero cū cajerique pũga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõ cū joyupũ Melquisedere. Mai, Melquisedec wãme puame bairo ĩgaro ĩña: “Quetiuparũ rey cariape caácsũ,” ĩgaro ĩña. Cũ ya macã Salem cũã bairo ĩgaro ĩña: “Caroã yeri pũnacũtaje caãni macã,” ĩgaro ĩña. Bairi ti macã quetiuparũ puame cũã, “Quetiuparũ caroã yeri pũnacũtaje caácsũ niñami,” ĩgaro ĩña. ³ Masĩã maniña Melquisedec pacua ãnanarẽ. Cũ ñicũjãã ãnana cũãrẽ masĩã maniña. Apeyera cū cabuiarique, bairi cū cabaiyasirique ãnierẽ na caquetibũjũro cũãrẽ tũgoã maniña. Dios macã Jesús cū cabairica wãmerẽã bairo Melquisedec cũã sacerdote majõcũ nicõã ninucũgami tocãnacã rũmua.

⁴ Bairi ãmerẽ caãnimajũũ Melquisedec cū caãnierẽ tũgoñaña. Marĩ ñicũ caãnijũgoricũ Abraham puame cū wapanarẽ na pajãrĩ bero, na cacũgomĩrĩqũẽ cū cajerique pũga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõ cū joyupũ Melquisedere. ⁵ Moisés ãnacũ cū caquetibũjũcũrĩqũẽ jũgori sacerdote majã Levĩ ya poa macããna puame pũga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõ jemasĩnucũñama camasã na ya macã macããna na cawapatarijere. Na yarã majũ Abraham pãrãmerã jĩcã majã na cũã na caãnimitacũãrẽ, na jemasĩñama na cawapatarije pũga wãmo petiro cãnacã sero caãnierẽ jĩcã sero cãrõ majũrẽ. ⁶ Melquisedec puame Levĩ ya poa

macããcũ âmerîmicã, Abraham cũ cacãgorije puğa wãmo petiro cãnacã sero caãnierê jĩcã sero cãrõ jeyupi. “Caroa wãmerê mu yu jogu,” Dios cũ caicũricũ yaye puğa wãmo petiro cãnacã sero caãnierê jĩcã sero cãrõrê jeeri bero, “Caroare mu cũ joãto Dios,” qũĩ cũñupĩ Melquisedec Abrahamãrê. ⁷ Nipetiro camasã atore bairo ĩ masĩnama: “ ‘Caroare cũ joãto murê Dios,’ caĩ puame, cũ caĩ netõjãñurõ caãnimajũ niñami.” ⁸ Levĩ pãrãmerã âme macããna sacerdotea caãna puğa wãmo petiro cãnacã sero caãnierê jĩcã sero cãrõrê cajenucũrã puame camasã cayasiparã majũ ninucũñama. “Melquisedec puame roque caãnicõãninucũrê bairo caãcũ niñami,” ĩ quetibũjya Dios ya tutipu. ⁹⁻¹⁰ Ti rãmu Melquisedec Abrahamãrê cũ cabocãetari rãmurê, Abraham puame cũ gupãru cũgoyupi cũ pãrãmerã caãniparã nipetirore. Levĩ ya poa macããna cããrê cũgoyupi, na cabuiaetimiatacããrê mai. Bairi bairo marĩ ĩ masĩna: Abraham cũ yaye puğa wãmo petiro cãnacã sero caãnierê jĩcã sero cãrõ Melquisedere cũ cajori rãmu caãno, Levĩ ya poa macããna cãã cũ jorãrê bairo ásupa, Abraham cũ cajoro jũgori.

¹¹ Sacerdote majã levita ya poa macããna Aarõn pãrãmerã caãnana jũgori marĩ ñicũjãã Israel yepa macããna puame ñejũgoyupa Dios yaye cũ caãtiroticũrĩquẽrê. Bairi sacerdote majã caãnana Dios cũ caroticũrĩquẽrê cabori majãrê ñe ãnie caroa carãsaenarê bairo caãna na tuao joroque caãna na caãmata, Aarõn ãcũ mee, ape majõcu Melquisedec ãcũ sacerdote cũ cajããrõ bonemoetibujoricaro. ¹² Apei sacerdote majõcu cũ cajããwasoarorea bairo cabũcu rotirique Moĩsês ãnacũ cũ caroticũrĩquẽ cããrê cawãma wãme puame wasoanemotiya. ¹³⁻¹⁴ Profeta majã na caĩwoatujũgoyotiricu marĩ Quetiupãu Jesũs puame sacerdote majã ya poa macããcũ mee ãñupĩ. Aarõn ya poa macããcũ mee, Judã ya poa macããcũ roque ãñupĩ. Tiere nipetiro camasã masĩnama. Ni jĩcãũ ãcũ sacerdote majõcu Aarõrê bairo caãcũ Judã ya poare mañupĩ. Moĩsês ãnacũ sacerdote majã Aarõrê bairo caãna na caãni wãmerê quetibũju, “Judã ya poa macããna sacerdote majã caãniparã nigarãma,” ĩ quetibũjesupi.

¹⁵ Jesũs, ape sacerdote Melquisedere bairo caãcũ cũ cajããrĩquẽ jũgori, “Cabũcu rotiriquere cawãma wãme mena wasoa yaparoya,” nemojãñurõ caãnorê bairo marĩ ĩ masĩna. ¹⁶ Cabũcu roticũrĩquẽ, “Ti poa macããna sacerdotete majã jããmasĩnama,” caĩquetibũjuro jũgori mee sacerdote jããñupĩ Jesũs. Caãnicõãcũ cũ caãnie jũgori puame roque jããñupĩ. ¹⁷ Atore bairo quĩñupĩ Dios cãã Jesũs cũ caãnicõãnierê:

“Sacerdote majũ Melquisedec ãcũ mu yu cũña.

Mu puame tocãnacã rãmuã camasãrê cajẽnibojau mu ãnicõã ninucũgu,” quĩñupĩ Dios cũ macãrê.

¹⁸ Cabũcu roticũrĩquẽrê camasocu ni jĩcãũ ãcũ cũ caãtie jũgori netõmasĩtĩñami. Bairi tie cabũcu roticũrĩquẽ puame marĩ jãnaecoya yua. ¹⁹ Tie Moĩsês cũ caroticũjũgorique puame dope bairo átimasĩsẽsupa camasã Dios tũpu caágarãrê. Âmerê yua, tie caãnato ãnorẽã, marĩ bócaya cawãma wãme Dios cũ cacũrĩquẽrê. Jesucristore marĩ catũgoñatutuarie jũgori caroaro cariape Diore marĩ bocaetamasĩna marĩ yeripu yua.

²⁰ Tore bairo marĩ camasĩrõ boyupi Dios. Bairi cũ ya wãme majũ mena ĩrĩ, tiere marĩ masĩõñupĩ. Aperã sacerdote majã puamerê ni ãcũ wãme mena ĩrĩ na jõẽsupa. ²¹ Cabaimiatacããrê, marĩ Quetiupãu puamerê Dios cũ ya wãme mena ĩrĩ, sacerdotere bairo cũ jõñupĩ. Dios ya tutipu cãã atore bairo ĩ quetibũjya Jesure:

“Cañnorē bairo cariape ññami marí Quetiupau Dios cū macūrē, ape wāme tūgoñanemorícārō mano:

‘Sacerdote majū cañnicōāninucūpau m̄u yu cūña,’ qūññami Dios cū macūrē,” ĩ quetibujuya Dios ya tutipū.

²² Bairo Dios cū cañricārō bairo Jesús p̄ame sacerdote cū cañnicōānipee jūgori cawāma wāme camasārē Dios cū caátiroticūrījē to tuo joroque ásupi Jesús, cabucu wāmerē jānarí yua. Bairo átiri, cañnetōrījē p̄ame cabucu wāme Moisés cū cacūjūgoriquere wasoacūñupī.

²³ Aperā sacerdote majā Leví ya poa macāña p̄ame jīcāñ na mena macāñcū sacerdote cū cabaiyasiro berō, apeí tunu wasoetanucūñupā. Bairi capāñārā āñuparā sacerdote majā Leví ya poa macāña. ²⁴ Jesús p̄ame roque tocānacā rāmua cañnicōāninucūpau niñami. Bairi ni jīcāñ ũcū cūrē cawasoapau sacerdote majā ũcū ānicoteetiyami. ²⁵ Caroaro cariape Jesús jūgori Diore na yeripū cabocaetagarārē Jesús p̄ame na netōōmasññami tocānacā rāmua. Cañnicōāninucūpau caācū ānirí, cū yarārē Diop̄ure na jēnibojamasññucūñami.

²⁶ Tore bairo cabairoi yua, Jesús niñami marí sacerdote, marīrē coteāninucūñū majū. Cūā, caññu ñe ũne carorije wapa cacūgoecu niñami. Bairi camasā roro na caátore bairo caāpei niñami. Dios p̄ame carorije caāna na camanop̄u cū cūñupī cātū ũm̄urecōo bui macā tutipū. ²⁷ Cūā, aperā sumo sacerdote majārē bairo mee niñami. Na p̄ame waibūtoare pajīārī bero cajūgoye mai, na carorije wapare regarā, waibūtoa rii mena joemūgōjonucūñama Diop̄ure. Bairo átiri berop̄u yua, aperā camasārē tore bairo na átibojanucūñama. Tore bairo átinucūñama tocānacā rāmua sumo sacerdote majā. Jesús p̄ame roque yucupāip̄u cū cariarique jūgori jīcāñia roro popiye bairi riayupi, marí carorije wapare netōpeyo yaparoetagu. P̄gani cārō marí cū cariabojapee mañupā. ²⁸ Moisés cū caroticūrīqūē p̄ame sacerdote majā quetiuparā na ānio joroque ásupa, camasā ānirí carorije cawapa cūgorā na caññimiatacūārē. Bairo na cabaimiatacūārē, Dios p̄ame cū wāme majū mena ĩrī, cū macūrē sumo sacerdote majōcure cū cūñupī, Moisés cū caátiroticūrīqūē bero. Cū macūrē Dios p̄ame tocānacā rāmua caññu cañnicōāninucūp̄ure bairo cū cūñupī.

8

Jesús, mediador de un nuevo pacto

¹ Tocānacā wāme m̄ujāārē jāā caquetibujarije caññimajūrījē p̄ame atore bairo niña: Jesús marí sumo sacerdote ũm̄urecōop̄u Dios cū caruiro cariape nūgōāp̄u ruiyami, carotimasññuiricarop̄u. ² Jesús p̄ame camasā na caqūēnorīcā wii templo wii meerē, sumo sacerdote majōcure bairo átīāññami ũm̄urecōop̄ure. Dios marí Quetiupau majū cū caqūēnorīcā wii p̄amerē tore bairo Diop̄ure marí jēnibojā āññami.

³ Ati yepap̄u caāna tocānacāp̄ua sacerdote majā waibūtoa riire camasārē cajoemūgōjobjaparā na cañcūrīcārā ninucūñama. Bairi Jesús cūā torea bairo caācū ānirí cū majū rupau cū cariarique mena jūgori Diop̄ure camasā yayere jonetōārē bairo caátīācū niñami. ⁴ Jesucristo p̄ame ati yepap̄u cū catuata, jīcāñi ũno sacerdotere bairo āmerībujoricami. Merē ati yepap̄ure niñama sacerdote majā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bairo Diop̄ure camasā na cajorijere cajonetōbojari majā. ⁵ Moisés ānacūrē santuarioere cū caqūēnorotiparo jūgoye atore bairo qūññupī Dios: “Tūgoya mai: Ʋtāūp̄u m̄u caāno m̄u yu caññorīcārōrēā bairo m̄u qūēnogu santuarioere,” qūññupī Dios Moiserere. Bairo Dios Moiserere cū caññiqūērē tūgori, atore bairo marí ĩ masñña:

“Sacerdote majã na caatiãninucũrĩjẽ ɸame ꞡmærecóopu macããjẽ Dios yayere na caátiqueyocõñarĩjẽrẽ bairo niña,” marĩ i masiña. ⁶ Na paarique ñumirõcãã, jõbui marĩ sumo sacerdote Jesús marĩrẽ cũ caátibojarije ɸame ñunetõña. Cawãma wãme Jesús camasãrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo Dios mena jĩcã yeri ɸũnacũnarẽ bairo na ãnio joroque ásupi Jesús.

⁷ Moisés cũ caroticũrĩqũẽ caroa wãme caãnijũgorica wãme caroaro cariape caãmata, apeye cawãma wãmerẽ marĩ bonemoetibujiorã tunu. ⁸ Torecũ, Dios ɸame ti yũtea macããna camasã na caatiãnierẽ ñnarĩ, “Caroaro jĩcãrõ tãni átiãmerĩñama,” ñũpĩ. Atore bairo i quetibũjuya cũ ya tuti cãã:

“Bairo ññami marĩ Quetiupau: ‘Ape yũtea caãno etagaro Israel,

bairi Judá ya poa macããna nipetiro judío majãrẽ cawãma wãme na yu caátibojapee.

⁹ Atie ɸame majãã ñicũjãã Egipto yeparũ caãnarẽ na yu cajewiyori rãmu caãno na yu caquetibũjucũjũgoriquere bairo mee nigaro.

Bairo na yu caquetibũjucũrĩqũẽrẽ na cabaibotiorique jũgori na yu awey-ocoápũ,’ ññami marĩ Quetiupau.

¹⁰ ‘Ti yũtea caãno Israel macããnarẽ cawãma wãme na yu caátibojapee atore bairo nigaro:

Na yeri na catũgoñarĩjẽɸu yu caroticũpeere na tũgoñao joroque na yu átigu.

Bairo yu caáto, yu caroticũrĩjẽrẽ borã, tiere caroaro cariape átigarãma.

Torecũ yu, na ɸacũ yu ãnigu. Na ɸame yu ya poa macããna nigarãma.

¹¹ Bairo yu caáto jũgori, “Marĩ Quetiupau yayere mu yu quetibũjupa,” ãmeo ñetĩgarãma, merẽ yũre camasĩrã jeto caãna ãnirĩ.

Cawĩmarã, cabutoa nipetiro yũre camasĩrã jeto nigarãma ti yũtea caãnorẽ.

¹² Na, roro na caátajere yu masiriyogu.

ɸugani tunu tiere yu tũgoñanemoetigu,’ ññami marĩ Quetiupau,” i quetibũjuya cũ ya tutiɸu.

¹³ Cawãma wãme marĩrẽ cũ caátibojapeere cũ caãta, tirũmũɸu marĩ ñicũjããrẽ cũ caquetibũjucũjũgoriquere, “Jãnarĩqũẽrẽ bairo nicõãña,” ñgu ñcũmi. Bairi dise ãnie marĩrẽ dope bairo caátimasĩetĩe ɸame jicoquei petigaro baiya.

9

El santuario terrenal y el santuario celestial

¹ Bairi tunu marĩ ñicũ ãnacũ Moiserẽ Dios cũ caquetibũjucũrĩqũẽ jũgori masiñupã camasã ɸame ñubuerã na caátinucũbũgopeere, ati yepa macããtõ santuario macããjẽrẽ. ² Dios ya wii waibũtoa aseri mena na caqũẽnojũgorica wii ɸame atore bairo caãni wii ãñuparõ: ɸuga arua cacũgori wii majũ ãñuparõ. Etajũgoricapau, Cañurĩpau cawãmecutiɸau ãñuparõ candelabro jĩñaworica tutu. Tĩpaurea ãñuparõ tunu jĩcã mesa pan caroa Dios yaye majũ na caĩcũrĩqũẽ cãã. ³ Bairi jĩcã jutii eñotarica bero macãã asero jũgoyerũ ãñuparõ tunu Cañurĩpau Majũ Dios ya arua cawãmecuti arua. ⁴ Topuẽ ãñuparõ oro mena na caqũẽnorĩcã altar mesa incienso cajutiñurĩjẽrẽ na cajoemũgõrĩ mesa majũ. Tĩpaurea ãñuparõ tunu Dios ya pata rocapata cofre del pacto cawãmecuti pata oro mena nipetiroɸu cabuire werica pata majũ. Ti pata pupearu ãñuparõ jĩcã jotũ oro mena na caqũẽnorĩcã jotũ, ugarique Dios cũ cajorique manã cawãmecutie mena. Tunu bairoa ti pata pupeapure ãñuparõ Aarón ãnacũ tuericu caãcããjããrĩcũ cãã. Apeyera Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ cũ cawoaturicapãrĩ etãpãrĩ cãã ãñuparõ ti patapupearure. ⁵ Ti pata bui ɸamerẽ ãñuparã ángelea majãrẽ bairo caãna wericarã ɸugarã. Na ɸame topu na

cañie jùgori, “Dios cù caño niña ato,” Ìgarā baiyuparā. Na querupuri mena ãmeo ñucānamuri ti pata buire nucũñuparā. Bairo cabaimiatacũārē, capee wāme yu quetibujunemoētiña ti wāmerē.

6 Bairo ti wii macāājē tore bairo caroaro qũenorĩcārō cañoi, ti wii cañijùgori aruare jāētanucũñuparā, na cañubuerije macāājērē átigarā sacerdote majā. 7 Ti arua bero macāā arua puamerē sumo sacerdote jeto jāāmasĩñupū. Jĩcāni jeto jāānucũñupū jĩcā cūmarē. Ti aruare cù cajāārĩ rāmurē waibutoa riire jeānucũñupū. Cù carorije wapa, bairi cù ya macā macāāna tũgoñaena roro na caátie wapa cũārē Dios na cù masiriyobojáto ĩ, tiere jeānucũñupū. 8 Atie nipetirijere tũgoñarĩ, atore bairo marĩ masĩōñami Espĩritu Santo puame: Mai, cañijùgori arua puame ñubueriquere áta aruapu camasā na cañitoye, ape arua, santuario arua puame mai pāājā masĩā maa. Torea bairo cabucu wāme na cañubuerique cañnicōāmata mai, cariape Dios cù cañnipaure etamasĩā mano. 9 Tie nipetirije marĩ catũgorije ati yepa macāājē santuario puame marĩ ati yutea macāāna amurecōoru caño santuario cũārē marĩ camasĩparore bairo ĩ, cũñupĩ Dios. Bairo tie, ati yepa macāājē jùgori waibutoa riire joemugōrĩ santuariopu cañubuerā etarā caroaro yericuti petietaetiyama mai. 10 Tie ati yepa macāājē Moisés ānacū cù carotĩcũrĩquē puame marĩ caugapee, marĩ caetipee, marĩ wāmorĩ marĩ cacosepee wāme ũnie jetore átirotiyupa. Tie nipetirije caátirotirijere Dios cù cawasoaparo jũgoye mai marĩ rupaure maijũgorique macāājē wāme niña. Marĩ yerire dope bairo átimasĩētiña tie jùgori.

11 Merē átĩmajũcōāñupĩ Cristo marĩ sumo sacerdote Dios marĩrē caroaro cù caátiepere cajou majũ. Marĩ sumo sacerdote cù capaari wii santuario puame ati yepa macāā wii santuario netōjāñurō caroaro cañnimajũrĩ wii niña. Ati yepa macāāna camasā na caqũenorĩcā wii mee niña. Bairi ati yepa macāā wii mee, amurecōo macāā wii majũ niña, ĩgu ñiña. 12 Jesucristo merē santuariopu jāāñupĩ. Bairo jāārĩ, waibutoa chivoa, bairi becerroa riĩ mena mee, cù majũ riĩ mena jùgori marĩ carorije wapare netōõgu jāāñupĩ. Jĩcānia jāāñupĩ, pugani cārō jāāñmoesupi. Bairo cù cabairique jùgori yeri capetietiere cacũgorā marĩ tuo joroque ásupi. 13 Nurĩcārā toroa, bairi chivoa riĩ, tunu bairoa becerrare na cajoerije owārē oco mena asuri camasā buire sacerdote majõcu na cù cayayewērō bero, bui na rupaure caugueri coserārē bairo jeto tuyama, Dios cù caĩñajoro. 14 Bairo atie cabaimiatacũārē, ¡Jesucristo yaye riĩ puame roque waibutoa riĩ netōjāñurō cañnimajũrĩe niña! Espĩritu Santo cañnicōāninucũ cù camasĩrĩjē jùgori Jesucristo cù rupañ majũrēā Diopure cù joure bairo ásupi. Waibutoa riire na cajoemugõjonucũrĩjē netōjāñurō cù caátie puame ñe ũnie rusaesupa. Cù cariarique jùgori caũpetietopu cayasiránárē bairo marĩ cabaibujioriquere netōõñupĩ. Bairo marĩ netōõñupĩ Jesús Dios cañnicōāninucũrē caroaro cù marĩ catũgousamasĩparore bairo ĩ.

15 Torecu, Jesucristo puame yucupāĩpu cù cariarique jùgori Dios cù pacu mena, bairi camasā mena cũārē jĩcā yericunārē bairo caroaro Dios mena marĩ ānio joroque ásupi. Cawāma wāme mena, “Mujāā yu netōõbojagu,” cù caĩrĩcārōrēā bairo ásupi. “Bairo yu caáto cañijùgorica wāme roticũrĩquērē na cacũgorica yutea caño roro na caátaje wapare yu masiriyobojagu. Bairo yu caáto bero, Dios cù caĩñabesericarā cù yarā cañiparā puame cù cajũgoyeticũrĩcārōrēā bairo yeri capetietiere cacũgoparā majũ nigarāma,” ĩrē bairo marĩ ásupi.

16 Bairi, “Jĩcā cù caĩrĩquē cawāma wāme caroaro tutuaro mena to āmarō,” marĩ całata, tie cawāma wāmerē cacũrĩcũ cù cariarije mena marĩ masĩña.

Cū cariaepata roque, tie cū caicūrīqūērē bairo bai jūgoetibujioro. ¹⁷ Bairi jīcāū cū caicūrīqūē cawāma wāme ūnie wapa maniña, mai tiere caicūrīcū cū cacaticōāmata. Cū cariaro beropu roquere wapa catibujioro. ¹⁸ Toreca, Dios pñame caānijūgorique Moisés ānacūrē cū caātiroticūrīqūē cūārē waibūtoare pajārīqūē mena cūjūgoyupi. ¹⁹ Mai, nipetiro camasā Israel macāānarē na quetibūjuyupi Moisés ānacū Dios narē cū caātiroticūrīqūērē. Bairo na quetibūjuri bero, waibūtoa chivoa, bairi becerroa na capajīātāna riīre jeeri, tiere oco mena asuyupi. Áti yaparo, yuca hisopo cawāmecutii rupu mena oveja poa jūōrīqūērē ti rupu jiyaturi, riīre yosene átiri, Dios busurica tutire yayewēñupi. Bairi to macāāna camasā nipetiro cūārē na yayewēñupi Moisés tie riī oco mena asuriquere. ²⁰ Bairo áti yaparo, atore bairo na iñupī: “Cawāma wāme mujāā camasārē Dios cū caaticūrījē merē āni jūgoya,” na iñupī. ²¹ Apeyera tunu Moisés pñame nipetiro Dios ya wii santuario, bairi ñubuerique macāājē cūārē tie riī mena yayewēñupi tie buire. ²² Moisés ānacū cū caātiroticūrīqūē caīquetibujuro pñamata, riī jūgori mena jeto dise ūnie nipetiro jāñurīpna caroa wāme ñumasīña Dios cū caīñajorore. Waibūtoare na capajīāētīcōāta, roriije na caátie wapare Dios cū camasiriyobojapee maniña.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

²³ Bairo cabairoi, waibūtoa rii joemugōrīqūērē bonucūñupā. Camasā na caqūēnorīqūē umurecōopu caānie macāājērē caānicōñaqueyorijere, “Caroa wāme nimasīña Dios cū caīñajoro,” ĩgarā, bairo ásupu. Bairo na caātīnucūmiatacūārē, umurecōo macāājē pñame ati yeparu camasā na caátie netōjāñurō caānimajūrījē ūnierē boya. ²⁴ Toreca, Cristo ati yepa macāā wii santuario wiire jāārīcārō ūnoa, santuario umurecōo macāā wii pñame roquere jāāñupī. Ati yepa macāā wii camasā na caqūēnorīcā wii umurecōopu caāni wii macāājērē bairo caānicōñaqueyori wiire jāāñupī. Ti wii umurecōopu caāni wiire jāārī yua, Diopare marī jēnibojagu jāāñupī. ²⁵ Jesucristo jīcānia jāāñupī umurecōopu caāni wiire. Ati yepa macāācū sumo sacerdote roque tocānacā cūma waibūtoa riī mena jejāānucūñami santuariopu. Tie riī cū yaye mee, waibūtoa rii mena pñame roque jee jāānucūñami. ²⁶ Tore bairo átaje caānipee caāmata, Cristo capee tocānacā cūma riacōā ninucūbujioami ati yepare Dios cū caqūēnorō beropuina. Bairopna, tore bairo átaje caānipee mee niña. Ati yutea catūsari yuteare Cristo pñame cū majū yucupāipū jīcānia riājāñupī, cū yarā caāniparā yaye wapare na netōbojojagu. Pūgani cārō cū carianemopee mee niña. ²⁷ Bairi marī camasā cūā jīcānia marī riagarā. Marī cabaiyasiro bero, Dios nipetiro marī caátajere marī iñabesegumi. ²⁸ Torea bairo Cristo cūā jīcānia yucupāipū riayupi, capāārā camasārē na carorije wapare regu. Cabero bauetagumi tunu. Rīanemogu mee, cū yarā cūrē cacoterārē na jeāgu buiaetagumi tunu.

10

¹ Moisés ānacū cū caroticūrīqūē pñame Dios camasārē caroare cū ca-jopee mee, tiere caānicōña queyojūgorije niña. Bairo cabairoi, ni jīcāū ūcū tocānacā cūma waibūtoa rii wāme jetore cū cajoemugōjorotirique jūgori ñe ūnie cawapa cūgoecure bairo caācū baimasīētīñami. ² Moisés ānacū cū caroticūrīqūē caānorē bairo camasā na carorije wapare carepēmōasiāta, pūgani cārō roro na caátajere tūgoñanemoetibujoricarāma. Pūgani cārō waibūtoa rii cūārē joemugōjo rotietibujoricarāma. ³ Bairopna, atie waibūtoa rii mena joemugōjorique pñame camasā na carorije wapare tocānacā cūma

na catūgoñanemopeere bairo niña. ⁴ Merē marī masīña: Waibūtoa toroa, bairi chivoa rii pñame camasā na carorije wapare jīcānia na cosenetōomasīētīña.

⁵ Torecū, Jesucristo ati yeparū cū cabuiaetaparo jūgoye atore bairo qūñupī cū pacū Diore:

“Mū pñame waibūtoa riire camasā na cajoemūgōjonucūrjērē miñajesoroaetiya. Bairi jīcā rupān yū mū jowū, camasā roro na caátie wapare yū majū na yū canetōōbojaparore bairo ĩ.

⁶ Camasā roro na caátie wapare regarā, waibūtoare pajjārī bero, na riire na cajoemūgōjonucūrjērē miñajesoroaetiya.

⁷ Torecū mārē ñiña: Atoa yū āniña mū ya tutipū na caīwoatujūgoyecūtatorea bairoa, yure mū carotiricarore bairo átigu,” qūñupī Cristo cū pacare.

⁸ Moisés ānacū tore bairo cū caátiroticūrīqūē caānie caānmiatacūārē, “Dios pñame, camasā roro na caátie regarā, waibūtoare pajjārī bero, na riire na cajoemūgōjonucūrjērē miñajeso roaetiya,” qūñupī Jesús Diore. ⁹ Cabero qūñemoñupī Jesús tunu: “Atoa yū āniña, yure mū carotiricarore bairo átigu.” Atore bairo qūñupī ĩñupī: “Tirūmūpūre cabucū rotirique waibūtoa riire joemūgōjorique ūnierē jānarī bero, cawāma wāme camasārē caroaro mū caátibojapeere átigu yū baiya,” qūñupī Jesús. ¹⁰ Jesús pñame cū pacū Dios cū carotirōre bairo ásupi. Bairo átiri, cū majūā jīcānia yucupāipū riayupī. Pūgani cārō cū carianemorō boesupa camasā na canetōpeere. Tore bairo Jesús cū caátie jūgori, cū yarā caroarā majū marī ānio joroque ásupi Dios.

¹¹ Nipetiro judío majā yarā sacerdotea tocānacā rāmū waibūtoa rii wāme jetore joemūgōjonucūñama. Tie bairo na caátie di rāmū ūno camasā na carorije wapare jīcānia canetōōmasīētīmiatacūārē, tore bairo átinucūñama sacerdote majā. ¹² Jesucristo pñame roque camasā roro na caátie wapare netōōyaparo etagū, cū majūā jīcānia yucupāipū riayupī. Pūgani cārō tunu cū carianemorō boesupa camasā na canetōpeere. Áti yaparori bero, ūmūrecóopū ásupi, cū pacū Diotū cariape nūgōāpū ruiácá. ¹³ Topū ruicoteí átiyami mai, cū pacū, Jesús pesuare cū canetōnucārō ūno. ¹⁴ Jesús cū majūā yucupāipū cū cariarique jūgori ñe ūnie cawapa mánarē bairo caāna na ānio joroque na ásupi Jesús Dios yarā caāniparārē. Na pñame tocānacā rāmūa tore bairo jeto ānicōā ninucūgarāma.

¹⁵ Tie cariape caānoina, Espiritu Santo cūā atore bairo marī ĩ quetibūjuyami: “Atore bairo ĩñami Dios:

¹⁶ “Tī yūtea caāno yū yarārē cawāma wāme na yū caátibojapee atore bairo nigaro:

Na yeri na catūgoñarjērē yū caroticūpeere na tūgoñao joroque na yū átigu.

Bairo yū caáto, yū caroticūrjērē borā, tiere caroaro cariape átiagarāma.

¹⁷ Na, roro na caátajere masiriyori bero, pūgani tunu tiere yū tūgoñanemoetigu,’

ññami Dios,” marī ĩ quetibūjuyami Espiritu Santo.

¹⁸ Bairi roro marī caátajere netōōrīqūē caroaro cariape majū caāmata, ape wāme waibūtoa rii marī cajoemūgōjorotirije ūnierē marī boetibujiorā.

Debemos acercarnos a Dios

¹⁹ Bairi yū yarā, Jesucristo yucupāipū cū cariarique jūgori āmerē Dios ya wii santuariore cajāāetarārē bairoa cūrē uwiricarō mano cū mena marī bñūmasīña. ²⁰⁻²¹ Dios ya wii templo wiipū jutii asero ēñotarico jūgoye Dios cū caāni arūapū sumo sacerdote cū cajāāetaro bero cajāāūsarārē bairo marī āniña. Marī sumo sacerdote Jesucristo cū cariarique jūgori cū pacū

Dios cū cañnopu marĩ ájūgonu átiyami. Cū berore marĩ áusagarā marĩrē caca-tionucūparopu. Jesús marĩ sacerdote catutuaᵐ majū Dios ya wii umurecōo macā wii jope tūpu marĩrē cotei átiyami. ²² Bairo marĩrē cū cacoterōi, marĩ yeri marĩ catūgoñarĩjē mena cū pacu Dios tūpu marĩ etarōa. Nūcābūgorique mena itōricaro mano, bairi tunu tūgoñatutuarique mena uwiricarō mano Diotu marĩ etarōa marĩ yeripu mena. Marĩ rupaᵐre oco carōa caᵐgueri manie mena cosewericarōrea bairo roro marĩ caátajere care ecoricarā ānirĩ, Diotu caetaparā majū marĩ āniña marĩ yeripu mena. ²³ “ ‘Mujāārē yu netōōgu,’ cū caĩricārōrēā bairo marĩ netōōgumi,” caĩrā ānirĩ tiere marĩ masiritiet-icōārōā pūgani tūgoñarĩcārō mano. ²⁴ Bairo pūame marĩ boya: Tocānacāᵐpua marĩ yarā aperārē na marĩ juátinemoto, āmeo mairĩqūē carōa macāājērē na masīnemo joroque ĩrā. ²⁵ Marĩ, Diore caĩroarā marĩ cañubue neñanucūrōpue aperā marĩ menarē neñatīnucūñama. Narē bairo marĩ baietiroa. Marĩ pūame roque jĩcārō tūgoñatutuaō joroque marĩ āmeo átiroa. Bairoa nemo-jāñurō marĩ āmeo átīcōā ninucūgarā mai, “Marĩ Quetiupau cū caetapa rāmu cōñarō baiya,” caĩrā ānirĩ.

²⁶ Cajāgoyepu marĩ Quetiupau Jesús quetibujurique carōaro carīape ānajērē masīmīrācūā, pūgani tunu roro marĩ caátīcōāmata, marĩ carorije wapa netōōnemo masīā maa. ²⁷ Bairo roro marĩ caátīcōāmata yua, uwirique mena Dios cū caññabesepa rūmurē cacoterārē bairo marĩ tuabujiorā. Aperā cū pesua caāna tutuaro caārō, caᵐpetietopu cayasiparārē bairo marĩ tuabujiorā. ²⁸ Apeyera tunu, ni jĩcāñ ũcū Moisés ānacū cū caroticūrĩqūērē caāpeire, pūgarā, o itīarā cūrē na cabusujāata, ĩñamairĩcārō mano cū pajĩārocamaññama judío majā. ²⁹ Carōaro tūgoñaña mai: Netōjāñurō popiye na baiō joroque na átīgumi Dios cū macū Jesure caññaterā roquere. “Cristo, Dios macū cū cari-arique jūgori roro marĩ caátaje wapare netōōñupĩ,” marĩ ĩ masīña. Bairo noa ũna cū carīarique jūgori na carorije wapare canetōecoparā nimirācūā, cū riire, “Cabūgoro macāājē niña,” na cañata, na yaye wapa popiye tāmūogarāma. Tunu bairoa Espiritu Santo camasārē cajuácū cūārē roro na caĩrĩjē jūgori popiye majū tāmūogarāma. ³⁰ Tunu atore bairo marĩ masīña marĩ Quetiupau Dios cū caĩrĩqūērē: “Yu roque caññabesepau yu āniña. Yu, carorije caánarē popiye na baiō joroque yu átigu,” ĩñupĩ. Tunu apero Dios cū caquetibujoropu atore bairo ĩñupĩ: “Marĩ Quetiupau Dios cū yarā na caátajere ĩñabesegumi.” ³¹ ¡Bairi Dios caññicōāninucūñ roro caánarē popiye na baiō joroque cū caátīpee roque cauwiorije majū niña!

³² Mujāā pūame roque mujāā caátīāni jūgoriquere tūgoñanemoña tunu. Tiere masiritieticōāña. Jesucristo yaye carīape macāājē quetire mujāā catūgousaricarō bero, aperā roro majū mujāārē na caátaje to ānīmiatacūārē, tūgoñāenarē bairo tiere mujāā tūgoñānetōcōāñupā. ³³ Jesucristo yarā mujāā caānoi, jĩcāārā mujāā mena macāānarē nipetiro camasā na caññajoro roro na ĩ epeyupa aperā camasā. Popiye na baiō joroque na ásupa. Aperā mujāā mena macāāna popiye cabairārē na ĩnarĩ bōtīoro bopacooro na ĩñañupā. ³⁴ Preso jorica wii na cacūrericarā cūārē na mujāā ĩñamaiñupā. Tunu bairoa mujāārē, mujāā yaye apeye ũnierē roro majū na caēmamiatacūārē, yerijōrō mena mujāā ānicōāñupā. Umurecōopu caññicōānie mujāā cacūgopee nocārō carōa caānimajūrĩjē pūamerē tūgoñarĩ, bairo mujāā baiyupa.

³⁵ Torea, Jesucristo mena mujāā catūgoñatutuarijere jānaeticōāña. Tie jūgori carōaro majū mujāā cabaipee ānigarō. ³⁶ Jesucristo yarā ānirĩ popiye mujāā bainemogarā. Bairo cabairā nimirācūā, roro mujāārē na caátīere tūgoñāenarē bairo tūgoñānetōcōāña, Dios cū caborore bairo mujāā

caátimasĩcõãniparore bairo írã. Bairo ána, cū caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo tie caroare mujãã bocagarã. ³⁷ Bairo cabairo jũgori atore bairo ñña Dios ya tutipũ cũãrẽ:

“Yoaro mee majũ atĩgumi caatĩpaũ pũame. Yowoetigumi.

³⁸ Ni jĩcãũ ũcũ yũ caĩñajoro carorije cawapa mácũrẽ bairo cū caãnigaata, yũ mena tũgoñatutuacõã ninucũgumi.

Yũ yayere cajãnarĩcũ pũamerẽ cū ñiñajesoetiya,” ĩ quetibũjya Dios ya tutipũ.

³⁹ Marĩ pũame roque tiere cajãnarĩcãrãrẽ bairo marĩ baietiya. Bairi caũpetietopũ caãpãrãrẽ bairo marĩ baietiya. Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori, Dios cū canetõõrĩcãrãrẽ bairo caãna marĩ ãniña.

11

La fe

¹ Dios mena tũgoñatutuarique atore bairo ñña: “Marĩrẽ caroaro cū caátipeere marĩ jogumi cū caĩrĩcãrõrẽ bairo,” cariape marĩ caĩcotemasĩrĩjẽ ñña. Caroaro marĩrẽ cū caátipeere mai ññaetimĩrãcũã, pũgani tũgoñarĩcãrõ mano cariape cū caĩrĩjẽrẽ marĩ catũgoñarĩjẽ ñña. ² Tirũmũpũ macããna marĩ ñicũjãã ãnana Dios mena cariape na catũgoñatutuarique jũgori na ññajesoypũ Dios.

³ Marĩ pũame Dios mena tũgoñatutuari, atore bairo marĩ ĩ masĩña cū caátijẽñojũgoriquere: Ati yepa nipetiro macããjẽrẽ to baibuaetao joroque ásupi Dios cū cabũsũri risero mena. Bairi ati yepa macããjẽ nipetirije Dios cū caátaje marĩ caĩñarĩjẽ pũame tirũmũpũre caĩñamãnajẽrẽ marĩ ñña.

⁴ Tirũmũpũ macããcũ Abel ãnacũ pũame Dios mena tũgoñatutuari, oveja waĩbũcũre pajĩãrĩ bero, cū riire joemũgõjoyupi, Diore qũĩroagn. Cū jũgocũ Caĩn netõjãñũrõ caroa wãmerẽ joemũgõjoyupi Abel. Bairo Abel cū caátie jũgori Dios pũame carorije wapa cacũgoecũre bairo qũĩñãñũpĩ. Cū cajoemũgõjorijere qũĩñajesobojayupi Dios. ãmerẽ yua, Abel cū camanimiatacũãrẽ, Dios mena cū catũgoñatutuarique atore bairo ĩ quetibũjgaro ñña: Marĩ cãã cũrẽ bairo Dios mena marĩ catũgoñatutuarije boya.

⁵ Apei, Enoc cawãmecũcũ cãã Dios mena cū catũgoñatutuarije jũgori cū neásũpi Dios cacatirea mũmrecõopũ, marĩ camasãrẽ bairo cū cabaiyasietiparore bairo ĩ. Ni jĩcãũ ũcũ cū bocaesupũ, jicoquei Dios cũrẽ cū caneátõĩ jũgori. Dios cū cabũsũri tutipũ atore bairo ĩ quetibũjya Enoc cū cabairiquere: Cū caneãecoparo jũgoye mai, cū mena cū catũgoñatutuarijere ññajesoypũ Dios.

⁶ Ni jĩcãũ ũcũ Dios mena cū catũgoñatutuaeticõãta, Diore qũĩñajeso joroque cū átimasĩetĩñami. Diotũ caágarã pũame cariapea atore bairo na caĩtũgoñarõ ñña: ãniñami Dios. Tunu atore bairo na caĩtũgoñanemorõ ñña: Caroare na jogumi Dios cũrẽ caborãrẽ.

⁷ Apei, Noé ãnacũ cãã Dios mena cū catũgoñatutuarije mena netõñũpĩ. Mai, Dios pũame cū quetibũjyupi Noerẽ caĩñaña manie cabaipeere. Tie cabaipeere ññaetimĩcũã, caãnorẽ bairo tũgori, cũmua capairicare qũenoñũpĩ, cū pũnaa mena cabaipeere netõgn. Tunu bairoa Dios mena cū catũgoñatutuarije jũgori camasã atĩ mũmrecõo macããna cū caãni yepa caãna Diore caĩroaenarẽ, “Mujãã yasicoagarã,” na ĩ quetibũjmiñũpĩ Noé. Bairi yua, ati yepa caruaripare netõõcoasupa Noéjãã Dios mena cū catũgoñatutuarije jũgori.

⁸ Apei, Abraham ãnacũ cãã Dios mena cū catũgoñatutuarije jũgori Dios cũrẽ, “Ape yepapũ ácũja mũ yarã mena,” cū caĩrĩjẽrẽ tũgori, caroaro cariape cū tũgoyupi. Tiere tũgori bero, cū caátõre masĩetĩmicũã, Dios cũrẽ cū cajora yepapũ ásupi Abraham. ⁹ Tunu bairoa etari bero, Dios mena cū

catūgoñatutuarije jūgori ape yepapu macācūrē bairo átiñupī. Waibutoa aseri mena qūēnorīcā wiiri mena āniñesēñupī. Cū macū Isaac, bairi cū pārāmi Jacob cūā torea bairo āniñesēñupā cū berore. “Mujāārē ati yepare yu jogu,” na ī busuyupi Dios na cūrē. ¹⁰ Abraham puame Dios ya macā umrecóoru caāni macā capetieti macārē āniñu, tore bairo baiñesēñupī ati yepapure. Dios majū cū caqūēnorīcā macārē etagu, tore bairo baicoteyupi Abraham.

¹¹ Tunu apeyera Abraham, “Yure cū caīrīcārōrēā bairo jīcā wāme rāsaricaro mano yu átibojagumi Dios,” caānorē bairo cariapea ī tūgoñañupī. Bairo Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori, cū, cū numo cūā cabutoa, capūnacuti masīēnapu na caānimitacūrē, jīcāu na macūcutio joroque ásupi Dios cū camasīrījē mena. ¹² Bairo bairi Dios cū camasīrījē jūgori Abraham cabucu majūpu nimicūā, macūcusupi. Bairo macūcutiri bero, capāārā pārāmerā cusupi. Umrecóo macāāna ñocōā, bairi paputiro macāājē paa rupare cōñajātia mano cārō majū pārāmerā cusupi Abraham.

¹³ Na, yu caīquetibujurā ānana Dios narē cū caīrīcārōrēā bairo cabaipe-tirore īñaesupa ati yepapu mai na caāni rūmurē. Mai, na cariaparo jūgoye tie cabaipeere masījūgoyecusupa Dios mena catūgoñatutuari majā āniri. Torea, useanirīqūē mena, “Ati yepapu caāna mee marī āniña,” ī tūgoñañupā. ¹⁴ Bairo caītūgoñarā āniri, ape yepa na caāniya yepa majūrē camacā ñesēārārē bairo āñupā. Merē tiere caroaro marī masīña. ¹⁵ Na caānijūgorica yepare na caītūgoñaata, ti yepa na caānijūgorica yepapua tunuábujoricarāma. ¹⁶ Tunuápéyupa. Na puame netōjāñurō caroa yepa majūrē boyupa. “Umrecóo macāā yepare cacoterārē bairo āñupā,” ĩgu ñiña mujāārē. Bairi Dios, “Yu, na pacu Dios yu āniña,” na ī tūgoñaboboetiayami. Cū puame merē na caāniya macārē qūēnorīcārōrē bairo átiyucōñupī.

¹⁷⁻¹⁸ Apeyera tunu, Dios puame Abrahārē, “¿Cariapea yu mena cū tūgoñatutuayati?” ĩ, cū macū Isaare waibucure pajīārī joemugōjoricarore bairo cū átirotiyupi. Abraham puame Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori, “Mu caátirotiore bairo yu áperigu,” qūēsupi Diore, cū macū jīcāū cū caānimitacūrē. Tunu bairoa, “Mu macū Isaac jūgori mu pārāmerā cutigu,” cū, cū caīrīqūē to ānimitacūrē, Dios cū caīrōrē bairo átibujoyupi Abraham. ¹⁹ Abraham Dios mena tūgoñatutuari yua, “Cū camasīrījē mena cabaiyasiricarā cūrē cationmasīñami Dios,” ī tūgoñañupī. Abraham cū macārē cū capajīāgaripana Dios qūñupī: “Cū pajīāētīcōāña mu macārē.” Bairo cū caátajere tūgoñarī atore bairo marī ī masīña: “Abraham cū macū cariacoatacu tunu cacatire bairo caācūrē cū cūgoyupi tunu,” marī ī masīña.

²⁰ Apei, Isaac ānacū cūā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori cū pūnaa, Jacob cū jūgocu Esaú cūrē caroaro na cabaipeere Diopure na jēnibojajūgoyeticūñupī.

²¹ Isaac macū Jacob cūā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori cū macū José pūnaa tocānacūrēā caroare na jēnibojayupi Diopure. Cabucu āniri yua, cū tuericu mena tuañeri, Diore qūiroayupi.

²² José cūā Dios mena tūgoñatutuari cū cabaiyasiparo jūgoye, atore bairo na ĩñupī israelita majārē: “Ape rūmu caāno ati yepa Egipto yepare mujāā witigarā. Bairo mujāā cawitiri rūmu caāno, yu rupauri ānajē cūrē mujāā neāgarā mujāā caātī yepapu,” na ī cūñupī José.

²³ Aperā Moisés ānacū pacua cūā Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori Moisés cū cabuiaro bero itiarā muipua majū yasiori cū cūgoyupa, cawīmau carouāca cū caānoi. Dios mena catūgoñatutuarā āniri Egipto macācū rey,

“Cawīmarā caūmuarē na pajīārecōāña,” cū caīrīqūē caānimiatacūārē, tiere uwiesupa. Cū caīrōrē bairo ápeyupa.

²⁴ Moisés cūā cabucu ācāpū, Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori Egipto macāācū quetiupau faraón macō macārē bairo cū caānierē cūrē na caīrō boesupi. ²⁵ Bairo pūame boyupi: Dios ya poa macāāna popiye na cabairorea bairo cū cūā na mena popiye baigayupi. Jīcā yutea cārō carorije macāājē faraón ya wīi useanirīqūē mena na caātīnierē īñamicūā, tiere īñajegaesupi. ²⁶ Atore bairo ī tūgoñañupī Moisés: “Egipto macāāna na cacūgorije cawapacutie netōjāñurō caānimajūrījē niña Dios cū cajopau Mesías queti pūame roque,” ī tūgoñatutuacōāñupī Moisés. Cū pūame Dios caroaro cū caātībojapeere masīrī, caroaro mena tūgoñatutuacōāñupī.

²⁷ Cabero Moisés Egipto caāniatacu acoásupi. Ti yepa macāācū quetiupau rey cū mena cū caasarijere tūgoecure bairo tiere tūgoñanetōcōāñupī. Dios mena catūgoñatutuaū ānirī cū caātīpeere cariapea tūgoñajūgoyeticōā ninucūñupī. Dios cabauecure jīcāū cū cū caīñamajūcōārōrē bairo tiere tūgoñajānaesupi. ²⁸ Mai, ti yepare cū cawitiparo jūgoye Moisés Dios mena catūgoñatutuaū ānirī bose rāmū qūēnoñupī jīcā ñami caāno. Ti ñami caāno, oveja waibūtoare pajīārī bero na rīi mena wiiri jope buire na yayewērotiyupi Moisés israelita majārē. Bairo na átirotiyupi, camasā na camacūcuti jūgorā caūmuarē capajīāū acū ángel cū jāāētīcōāto ī.

²⁹ Israelita majā cūā Dios mena tūgoñatutuari, Mar Rojo cawāmecuti riare netōásupa. Dios cū camasīrījē jūgori riare oco mano maarē bairo boporo cū caātiata wāāpū netōásupa tiya ria capairiyare. Na bero caáná, narē cañegari majā egipcio majā cūā ti wāā na caātiwārē na cajāāpetiro bero nipetiro ruapeticoásupa.

³⁰ Cabero israelita majā Jericó cawāmecuti macārē ēmagarā, ti macā ēñotaricarō usaropū basa āmejoreyuparā jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā rāmū majū. Bairo na caāto, Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori, ti macā ēñotarique ñaapeticoasuparo.

³¹ Bairi ti macā macāācō Rahab cawāmecucō caūmna mena caepewap-atamirīcō Dios mena tūgoñatutuarique cacūgoo āñupō. Cō pūame Israel ya poa macāāna cō ya macārē caīñarutiri majārē caroaro cō ya wiipū na qūēnoñupō, na pajīārema, īō. Bairo Dios mena catūgoñatutuaō ānirī aperā cō ya macā macāāna Diore cabaibotiorā mena yasiesupo.

³² ¿Nerē ñi quetibūjnemocuti majāārē? Dios mena catūgoñatutuari majā capāārā āñupā bairāpua. Bairo capāārā na caānoi, na nipetirore yu quetibūjūpeyomasīētīña majāārē. Jīcāārā na mena macāāna āñupā: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel bairi aperā profeta majā cūā āñupā.

³³ Bairo Dios mena tūgoñatutuari ape macā macāāna mena caāmeoqūērā cūā na ya yepare ēmamasīñupā. Aperā cūā caroaro cariape camasārē na rotimasīñupā. Aperā Dios narē caroaro cū caātīpeere cacotejūtiēna ānirī tiere cūgomajūcōāñupā. Aperā cūārē macānucū macāāna yaijūārā na na ūgaetio joroque ásupi Dios, cū mena na catūgoñatutuarije jūgori. ³⁴ Aperā cūā na wapana narē peero paio caūrōpū narē na cacūremiatacūārē, ūēsupā. Aperā cūā na wapana ñosēricāpāi mena na capajīāgamiatacūārē, rutimasīñupā. Aperā cūā catutuaēna caānimirīcārā, Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori na wapana pajīārī majā poarire na pajīānetōmasīñupā. ³⁵ Aperā carōmia cūā na yarā carīayasicoatana na caānimiatacūārē, Dios cū camasīrījē jūgori tunu na catio joroque cū caānarē yarācusupa.

Aperã cããrê na pesua popiye na baio joroque na átiepeyupa. “Diore mujãã catũgoũsarijere mujãã cajãnaata, mujããrê jãã pajĩãreetigarã,” na pesua na na caĩmiatacũãrê, narê na capajĩãgaro êñotaesupa. Dios mena catũgoñatutuarã ãnirĩ bairo baiyupa. “Marĩ cariaro beropũ tunu catiri roque, caroaro netõjãñurõ marĩ ãnajê cutigarã,” ĩ tũgoñarĩ tore bairo baiyupa. ³⁶ Aperã Diore caĩroarã cããrê roro na ĩ boyetieperi na bape epenucũñupa. Æpõã wêrĩ cadenas mena na jiyari, bairĩ tunu preso jorica wiĩrĩpũ na cũreri roro majũ na átiepeyupa. ³⁷ Aperã cããrê ãtã rupaa mena na pajĩãrenucũñupã. Aperã cããrê yisericapãĩ mena na rupaũri recomacããrĩ na pajure batorenucũñupã. Aperã cããrê ñosêrĩcãpãĩrĩ mena na ñosê renucũñupã. Aperã cãã roro majũ bopacooro baiyupa. Ñe ãnie cacũgoenarê bairo noo na caboropũ ãñesêãñupã. Waibũtoa oveja, o cabra aseri mena jutii jãñarĩ roro na caãtipacõõrã baiñesêãnucũñupã. ³⁸ Na pũame, desierto cayucũmanopũ, bairĩ ãtã yucũpũ, bairĩ ãtã opeepũ ãniñesêãnucũñupã. Bairo bopacooro baiñesêãmirãcũã, Dios cũ caĩñajorore caroarã cañurã majũ ãñupã. Bairĩ ati yepapũ macããna watoare na caãno jesoesupa. Dios tũpũ na caãno roque ñũñupã.

³⁹ Bairo na cabaimiatacããrê, ni jĩcãũ ãcũ na mena macããcũ Dios narê caroaro cũ caãtigariquere cũgopetiesupĩ. Dios pũame, “Yũ mena cariaepa tũgoñatutuayama,” ĩ masĩmicũã, narê cũ caãtigaricare bairo na átipeyoesupi mai. ⁴⁰ Atore bairo boyupi Dios: Ti yũteapũ macããna cũ caĩjũgoyeticũrĩqũerê caroaro na catũgoñacoterore boyupĩ. Na pũame, “Marĩ ape tuti macããna cãrê caĩroari majã mena jĩcãõrê bairo Dios netõjãñurõ caroare cũ caãtipeeere na cũgopetimasĩãto,” ĩ, caroaro na catũgoñacoterore boyupĩ.

12

Fijemos la mirada en Jesús

¹ Bairĩ marĩ jũgoye caãnana capããrã Dios mena catũgoñatutua ĩñorĩcãrãrê camasĩrã ãnirĩ nipetirije marĩrê roro marĩ baio joroque caãtiere, bairĩ roro camasã marĩ caãtie macããjê, caroaro caãnimasĩrotietie ãnierê tocãrõã marĩ jãnacõãgarã. Tere jãnarĩ, Dios mena tũgoñatutuari, ati yepapũ marĩ caãno ãno mai, cariaepa tũgoñãenarê bairo tere marĩ tũgoñãnetõcõã ãnigarã, marĩ caãtõre marĩ caetaparo jũgoye. Caaturĩ majõcu ñe ãnie cũ wãmorê cũgoecu ãcũ caroaro mena atumasĩñami, cũ caatũẽmuetaro bero cũ cawapatapeere camasĩ ãnirĩ. Torea bairo marĩ cããrê caroaro boya. ² Jesucristo jĩcãũrêã cũ marĩ catũgoũsaro ñũña. Cũ, Jesucristo jetoa marĩ catũgoñatutuari wãmerê cajou majũ ñĩñami. Bairĩ cũ jũgorĩ nipetiro cũ mena catũgoñatutuarãrê ñe ãnie carorije camãna, jĩcãrõ tũni caroarã majũ na ãnio joroque caãcu ñĩñami. Jesús pũame bopacooro netõrõ baiyupĩ yucũpãĩpũ. Tĩpãĩpũ riau, roro bopacooro cũ cabaipeeere tũgoñaborĩ, tie cũ cariapeeere êñotari, “To baieticõãto,” ĩesupĩ Jesús. Cũ pũame cãrê popiye cũ baio joroque na caãto bero, nocãrõ majũ caroaro ãseanirĩqũê mena yerijõrõ cũ caãnipeeere masĩrĩ popiye cũ cabairiquere netõmasĩñupĩ. Bairo bairĩ bero, Dios carotimasĩ cũ carũirotu cariape ñũgõã pũame ruiãsupĩ Jesús.

³ Mai, Jesús ati yepapũ cũ caãno, carorã cãrê popiye baio joroque caãnarê roro na átiãmesupĩ. Cariape cũ caãtiãnierê caroaro marĩ tũgoñagarã. Bairĩ mujãã popiye baimirãcũã, ãsearitieticõãña. Jũtieticõãña mujãã caãtiãnie caroa macããjêrê. ⁴ Carorijere caboenarê bairo ãna, Jesucristo cũ catãmuorĩcãrõrê bairo roro majũpũrã mujãã tãmuoetimiña mai. Carorã cañuena mujããrê roro mujãã pajĩãreetiyama mai bairãpũ. ⁵ ¿Dios, mujãã cũ

pūnaa majūrē bairo caānarē mujāā cū caībeyoriquere merē mujāā masiriti-coati? Cū ya tutipū atore bairo ī woaturotiyupi Dios:

“Macū, īñateeticōāña mū yū cabeyorijere.

Marē yū catutiri rāmū caāno tiere tūgori usearitieticōāña.

⁶ Yūa, capasū ānirī yū camai īñarā yū pūnaarē cariape na yū beyomasīña.

Bairi tunu yū macūrē bairo caācūrē tutuaro mena cū yū quetibujū masīña, caroaro cū áparo ī,”

ī quetibujūyupi.

⁷ Bairi mujāā pūame Dios, mujāārē cū cabeyorijere tūgousaya. Bairo mujāā catūgousaata, cū pūnaa majūrē bairo mujāā átigumi. Ni ūcū camacūcū camasī cū macūrē cū beyoeticoa baiesūmi. Torecū, marī Pacū Dios cūā marī beyomasīñami. ⁸ Bairo mujāārē cū cabeyoeticōāta, cū pūnaa mee mujāā ānibujiorā. Capasū mánarē bairo caāna mujāā tuabujiorā. ⁹ Apeyera marī, sawīmarā marī caāno, marī pasūa marī beyonucūwā. Tie na caībeyorijere nūcūbugoro marī tūgonucūwū. Bairo cabairicarā caāna nimirācūā, ¿dopēirā marī Pacū Dios pūamerē cū cabeyorijere marī tūgousaetiyati? Cū pūame roquere netōjāñurō nūcūbugorīque mena cū caīrjērē tūgousarotiya, caroa yeri pūna mena ānigarā. ¹⁰ Atī yeparūre nocārō yoari yūtea mea marī caānipeere marī pasūa marī beyo āninucūñama. Na camasīrō cārō marī beyonucūñama. Bairo na caātimitaacūārē, netōjāñurō cariape beyomasīñami marī Pacū Dios roque, cūrē bairo caroarā marī caāniparore bairo ī. ¹¹ Dise ūnie marīrē tutuaro mena na cabeyorije useanirō marī áperiya. Marī yaparūao joroque marī átiya tipaū jetore bairopūa. Cabaimiatacūārē, caberopū tie na caībeyorijere cariape mena marī catūgousaata, caroaro cariape yerijōrō marī ānimasīgarā.

El peligro de rechazar la voz de Dios

¹²⁻¹³ Bairi cū ricaari, cū ñicāārī catutuaecū, Dios cū camasīrjērē jūgori tunu cū cacatinemorōrēā bairo mujāā cūā Dios cū camasīrjērē jūgori cū mena tūgoñatutuanemoña tunu. Caroaro cariape áticoā ninucūña. Ricaati átīāñajērē jānacōāña.

¹⁴ Nipetiro camasā mena caroaro yerijōrō āñajēcūsa. Tunu bairo carorije wapa mánarē bairo āñajēcūsa. Carorije wapa cacūgorā pūame marī Quetiupaure īñamasīētīgarāma. Caroa yeri pūna cacūgorā roque qūñīgarāma.

¹⁵ Mujāā majū tūgoñatutuaō joroque āmeo ása, tocānacūpūa mujāā mena macāāna Dios tūpū na caēmuetamasīparore bairo īrā. Bairi ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū rorije caáticotei cū manicōāto. Rorije caācū cū caāmata, rorije na áticoebujioimī camasārē. ¹⁶ Ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū roro cū rupūa caborore bairo cū átiepeeticōāto. Tunu bairoa Dios yaye caroa wāmerē, “Cabūgoro macāājē niña,” caīrārē bairo baieticōāña. Esau ānacūrē bairo baieticōāña mujāā. Cū pūame cū pasū cū camacūcutijūgoricū ānirī, cajūgocūre bairo cū cabaīānipeere cūgoyupi. Bairo caācū nimirācūā, tiere, “Cabūgoro macāājē niña,” caīrē bairo baiyupi. Jīcā bapa ūgarica bapa jūgori cajūgocūre bairo cū caānierē wapatireyupi cū baire. ¹⁷ Merē mujāā masīña tie bero cū cabairiquere. Dios Ésaure cāroare cū cajoepere cū pasū cū caīquetibujūro bātioro tūgogamiñupī. Bairo cū cabomiatacūārē, cajūgocū cū caānierē cū baire cū cawapatirericoarō jūgori cū yumasīēsupi cū pasū. Tutuaro mena otimicūā, cajūgocūre bairo cū caānimirīqūērē tunu cūgomasīēsupi Esau.

¹⁸ Mujāā, marī ñicūjāā israelita majā ānana na caīñarīcā wāme ūnierē mujāā īñaesupa. Na pūame Moisés ūtāpū cū caānitoye, īñañupā ūtāū paio caūrōrē. Tie caūrjērē buseri jūgori canaitīārjērē īñañupā. Tunu bairoa wīno

cũã tutuaro capapurijere ññañupã. ¹⁹ Tunu bairoa marĩ ñicũjãã israelita majã ãnana na catũgorica wãme ùnie trompeta tutuaro cabusũro cãrõ Dios cũ cabusũrocajorique cããrẽ mujãã tũgoesupa. Bairo mujãã cabaimiatacããrẽ, na pũame roque ñie busũrique paio cauwiorijere tãgoyupa. Bairo uwĩri, Dios narẽ yoaro cũ cabusããnorẽ boesupa. Tocãrõã cũ jãna rotiyupa Diore. ²⁰ Dios cũ caroticũrĩqũerẽ dope átijãtietimirã, tore bairo ññupã Diore. Mai, atore bairo ññuparõ Dios narẽ cũ caãtirocticũrĩqũẽ pũame: “Ni jĩcãũ ùcũ ati ùtããrẽ capeañaurẽ ùtã rupaa, o ãpõã besuro mena cũ pajĩãrocacõã rotiya. Ni ùcũ waibũcũ ùcũ cããrẽ tore bairo átirotiya,” ññuparõ. ²¹ Nocãrõ majũ ñña acũarique caãnoi, Moissẽs cũ majũ cãã atore bairo ññupĩ: “Bũtioro uwiri yũ nanacũpũ,” ññupĩ.

²² Mujãã roque narẽ bairo mujãã baietiya. Ùmũrecõopũ caãni ùtãũ buipũ caãni macã Jerusalẽn cawãmecuti macã Dios cacaticõãninucũũ ya macãpũ caãniparã majũ mujãã ãniña. Aperã cãã nocãrõ capããrã majũ Dioũ macããna ãngelea majã ñeñapori Diore cabasapeorã na caãnopũ caãniparã mujãã ãniña. ²³ Tunu bairo Dios pũnaarẽ bairo caãna, caãnijũgorã ùmũrecõopũ Dios ya pũrõpũ cũ yarã caãnarẽ cũ cawoaturicarã na caneñarõpũ caãniparã mujãã ãniña. Dios camasã nipetiropare caĩñabesei majũ tũpũ mujãã etagarã. Caroarã na ãnio joroque cũ caãtana tũpũ mujãã etagarã. ²⁴ Tunu bairo Jesutũ mujãã etagarã, caroa wãme cawãma wãme marĩrẽ caãtibojacũrĩcũ tũpũ. Jesús pũame yucũpãĩpũ cũ cariarique jũgori cũ rii mena marĩ carorije wapare cosericarore bairo marĩ tuo joroque marĩ ásupi. Abel cũ carĩ reri que pũame ãmeoqũẽ ãmerĩqũerẽ bairo átaje tuayupa. Bairi Abel ãnacũ cũ carĩ reri que netõjãñũrõ caãnimajũrĩjẽ ãñupã Jesús yaye rii pũame roque.

²⁵ Torecũ, Jesús marĩrẽ caquetibũjũre caroaro cũ marĩ tũgõusagarã. Moissẽs ati yepa macããcũ ãnacũ Dios yayerẽ marĩ ñicũjãã ãnanarẽ cũ caquetibũjũnetõrĩjẽrẽ tũgõgaesupa. Bairi dope bairo netõmasĩẽsupa. Marĩ roque na netõjãñũrõ bairã majũ marĩ netõmasĩẽna, ùmũrecõopũ macããcũ marĩrẽ cũ caquetibũjũgarĩjere marĩ catũgõgaticõãta. ²⁶ Tirũmũpũ jĩ yũteapũre Dios cũ cabusũro jũgori ati yepa tutuaro to yuguio joroque ásupi Dios, Moissẽs ãnacũ cũ caãni yũteapũre. Bairi ãmerẽ tunu atore bairo ñnemoñami Dios: “Pũgani cãrõ tunu yũ cabusũrije mena ati yepa to yuguio joroque yũ átigu. ãmerẽ ati yepa jeto meerẽ, ùmũrecõopũ cãã to yuguio joroque yũ átigu,” ññami. ²⁷ Bairo cũ caĩata, atore bairo ñgu ñcãmi Dios: Ati ùmũrecõo macããjẽ nipetiro cũ caãtaje, yepa cayuguirije ùnie mena yasipeticoagaro. Bairo ati ùmũrecõo macããjẽ nipetirije cũ caãtajere cũ cayasioero bero yua, Dios marĩ Quetiupãũ cũ caãno macããjẽ jeto tuagaro.

²⁸ Dios cũ carotimasĩrĩpau, marĩrẽ cũ cacũbojaripau jeto tuagaro. Bairo tiere tũgoñarĩ, Diore, “Mũ ñũjãñũña jãã mena,” marĩ caĩbasapeoro ñũña. Torecũ, caroaro cariape átĩãnajẽ, cãrẽ ñroarique Dios cũ caĩñajesori wãmerĩ majũrẽ marĩ caãtĩãno ñũña. ²⁹ Peero tutuaro mena caãrĩ peero apewe ùnierẽ caũrerorea bairo Dios cãã tutuaro mena marĩ carorije wapare caĩñabesemasĩ majũ ññami.

13

Cómo agradar a Dios

¹ Mujãã pũame jĩcãũ pũnaa na caãmeomairõrẽ bairo mujãã cãã ãmeo maijãnaeticõãña. ² Tunu bairoa aperã camasã mujãã ya wii caĩñãñesẽãrã cããrẽ caroaro mena na bocãri na qũẽnonucũña. jTame, mujãã mena macããna

jĩcããrã, ángelea majãrẽ camasiẽna nimirãcũã, caroaro na bocári na qũẽnoũupã na wiiripu!

³ Preso jorica wiipu caãna cũãrẽ na mujãã masiritiepa. Mujãã cãã preso jorica wiipu caãna mena ãnarẽ bairo tũgoñaña. Na juátinemoña. Roro caátiecorarã cããrẽ na tũgoñaña. Ape rũmu mujãã cãã narẽ bairo mujãã tãmubujorã, ati yeparu mujãã caãni rũmu caãno. Baiři na ñamairotiya.

⁴ Tunu apanyera cawãmo jiyaricarãrẽ nipetiro na mujãã caĩñanucũbugoro ñuña. Roro ãmeo átiepeeticõãña. Caroa wãme átaje jetore átiãña. Dios pũame ñnabesegumi roro caãmeo átieperi majãrẽ. Саштосана, саштоса mána cãã roro na caátie jũgori popiye na bairo joroque na átigumi Dios.

⁵ Dinero pũrõrẽ cabonetõrãrẽ bairo baieticõãña. ãme ati yeparu ãna, mujãã cacũgorije mena yeri ñucõãña. Atore bairo Dios cã caĩricã wãmerẽ tũgoñaña: “Mujãã yu aweyoetigu. Mujãã yu juátinemonucũgu,” ñũpĩ Dios. ⁶ Baiři yua, pũgani cãrõ tũgoñaricãrõ mano atore bairo marĩ ñ masiña: “Marĩ Quetiupau marĩ juátinmogumi.

Bairi ni jĩcãũ ùcũ yure roro caátigaurẽ yu uwietiya,” marĩ ñ masiña.

⁷ Baiři mujããrẽ cañubuejũgori majã, aperã Dios yaye quetire mujããrẽ caquetibũjũricarã na cabairique cããrẽ caroaro tũgoñaña. Na pũame popiye baimirãcũã, Jesucristo mena tũgoñatutuacõãñupã na cariarĩ rũmu. Mujãã cãã Jesucristo mena na catũgoñatutuaricoreã bairo cã mena tũgoñatutuacõã ãninucũña.

⁸ Jesucristo caãnijũgoripaurũna caroaro cariape caãcũ ãñũpĩ. ãme cããrẽ bairoa nicõã ninucũñami. Baiři cãã nicõã ninucũgumi tocãnacã rũmu. Cũ yeri cã catũgoñarĩjẽ wasoetiymi. ⁹ Baiři mujãã nipetiro ape wãme quetibũjũrique ùnierẽ tũgosaeticõãña. Dios cã camairĩjẽ mena yeri tutuarã marĩ ãnio joroque caáto ñuña. Ugarique wãmerẽ besecõñarĩ na caũgarotirore bairo marĩ caáto mee, marĩ yeri tũgoñatutuo joroque marĩ átiya. Tie caátirotirije dope átimasĩã maniña, cañumiatacũãrẽ.

¹⁰ Marĩã, Jesucristo yucupãipu cã cariarique jũgori ape wãme waibũcu joemũgõjoriquere cacũgorãrẽ bairo marĩ baiya. Nipetiro sacerdotẽ majã tirũmu macã santuariore capaacoteri majã ùna pũame roque jĩcã wãme ùno cãgomasiẽtĩñama marĩ canetõricã wãmerẽ. Moisés ãnacũ cã caátiroticũrĩqũerẽ na cabonetõrõ jũgori, marĩ, Jesucristo ya poa macããna mena narẽ ãnimasĩã maa. ¹¹ Baiři sumo sacerdotẽ jeto waibũtoa riire santuariopũ jeãmasĩñami, roro camasã na caátie wapare Dios cã camasiriyobaparore bairo ñ. Waibũtoa rupauri ãnajẽ pũamerẽ ti arua santuario camano, ti macã jũgoyepũ tiere joenucũñupã. ¹² Torecu, Jesús cãã roro yucupãipu cã cariarĩ rũmurẽ, macã camanopũ riayupi, cã ya poa macããnarẽ cã riĩ jũgori carorije wapa mána caroarã Dios ya poa macããna majũ na ãmarõ ñ. ¹³ Baiři cabũcu wãme átajere jãnarĩ marĩ cãã Jesús cã cabairicaroreã bairo popiye baimirãcũã, tiere tũgoñaenarẽ bairo marĩ catũgoñanetõrõ ñuña. Marĩ Quetiupau Jesure roro popiye cã na caátareã bairo marĩ cããrẽ aperã roro marĩ na caátieperijere marĩ eñotaetigarã. ¹⁴ Marĩã, ati yeparure jĩcã macã tocãnacã rũmu caãnicõãninucũpã macãrẽ marĩ cũgoetiya. Baiři ape macã Dios ya macã tocãnacã rũmu caãnicõãninucũpã macãrẽ camacãránãrẽ bairo caãna marĩ ãniña.

¹⁵ Baiři tocãnacãnia marĩ Pacu Diore, baiři Jesucristo cããrẽ basapeorotiya. Marĩ cabasapeorije waibũtoa riire marĩ cajoemũgõjorije ùnie niña. Baiři marĩ risero mena, “Jãã Pacu, mu ñumajũcõãña jãã mena,” cã marĩ caĩbasapeope niña.

¹⁶ Caroa wãme camasã mena átiãnajẽrẽ masiritieticõãña. Tunu bairoã aperã

camasārē mujāā cacūgorije mena na cabopacarijere na juátinemonucūña. Tie waibucu riire joemugōjorārē bairo mujāā caátie niña. Tie ũnie roquere ĩñajesoyami Dios.

¹⁷ Torena, mujāārē carotiri majārē caroaro mena na yya. Caroaro mena na carotirijere ása. Na ruame yerijārīcārō mano caroaro ĩñacotenucūñama mujāārē. “Marī paarique cūārē ĩñabesegumi Dios,” ĩ tūgoñarī, tore bairo átinucūñama mujāārē carotiri majā ruame. Bairi mujāārē carotiri majā na caññajesoparo ñurō caroaro mena na raabojanucūña. Mujāā capaarijere na ĩñajesootio joroque ápericōāña. Bairo mujāā caápericōāta, ñe ũnierē caáperārē bairo mujāā tuabujiorā.

¹⁸ Bairi apeyera tunu, jāārē Diopure mujāā jēnibojagarā. Pūgani tūgoñarīcārō mano jāā masiña merē caroaro yerijōrō jāā catūgoñarīqūē cūtiere. Nipetiropure caroaro cariape jāā caátianimasipeere jāā boya.

¹⁹ Bairi apeyera Diopure yu mujāā cajēnibojanucūrō yu boya. Bairo yu mujāā cajēnibojaro, mujāā tūpu yoaro mea tunu yu ānio joroque Dios cū áparo ĩrā, yu mujāā jēnibojawa.

Bendición y saludos finales

²⁰ Dios ruame caroaro yerijōrō caññajēcucu niñami. Tunu bairoa marī Quetiupau Jesucristore cariacoatasu cū cañniamiatacūārē, tunu cū catio joroque caátacu niñami. Marīrē, oveja coteri majōcure bairo caācū, Jesús cū cariarique jūgori cawāma wāme Dios cū yarārē cū caátibojarique cañnicōāninucūpeere caānorē bairo to tuao joroque caátacu niñami Dios.

²¹ Bairo caátacu ruame nipetiri wāme mujāārē jīcārō tūni ñe ũnie wapa cacūgoenarē bairo caāna mujāā cū áparo. Bairo cū caáto, nipetiro cū cabori wāme ũnie jetore caroaro mujāā átimasīgarā. Bairi marīrē cū caátigari wāme cārō marī cū áparo Jesucristo jūgori. Bairi atore bairo marī ĩña: “Jesucristore marī cabasapeorije to petieticōāto. Bairoa to baiáto,” marī ĩña.

²² Yu yarā mujāārē ñiña: Atie queti petoaca mujāārē yu caque-tibujawoatujorijere caroaro yerijōrō tūgoreoya.

²³ Bairi apeyera, atiere mujāā camasīrō yu boya: Marī yau Timoteo cūā merē preso jorica wiipu cañniamiatacu witiyupi. Bairi ato yutu tāmuri cū caetaata, cū mena yu atīgu mujāārē yu caññauátī rāmure yua.

²⁴ Bairi nipetiro mujāārē cajūgoñubueri majā, aperā Dios ya poa macāāna nipetiro cūā na ñuáto. Ati yepa Italia yepa macāāna cūā mujāārē butiuro ñurotijoyama.

²⁵ Mujāā nipetirore caroa macāājē, caroare cū jonemoáto Dios. Tocārōā niña atie yu cawoaturije.

Carta de SANTIAGO

Saludo

¹ Y_u, Santiago, marĩ Pac_u, bairi marĩ Quetiup_u Jesucristo mena na paabojari majõc_u añirĩ, ati carta mena mujãärë woajou y_u átiya. Mujãä, Israel yepa macãäna, puga wãmo peti r_upore puga pëñirõ cãnacã poari majũ caänimiriçãrä, ãmerë nipetiro_u caábataricarãrë mujãä woajou y_u átiya.

La sabiduría que viene de Dios

² Mujãä, y_u bairãrë bairo caäna, y_u yaye quetire tũgopeoya mai: Ape rãm_u mujãärë roro tãm_uorĩqũë caetaata, tie mena tũgoña yapapuaeticõãña. Tiere useanirĩqũë mena mujãä catũgoñarõ ñuña. ³ Noo ricaati mujãärë caetari rãm_u caäno, “¡Ñugaro! ¡Dios mena tũgoñatutuari yua, marĩ nucãcõãgarã!” mujãä cañata, nemojãñurõ mujãä tũgoñanetõõmasĩgarã. Merë mujãä masĩña tiere. ⁴ Bairi tie tũgoñatutuariquere caroaro maijũgoya, mujãärë ñe ùnie to carusaetiparore bairo ñrã. Bairi nocãrõ majũ catũgoñanetõõmasĩrã añirĩ, camasã cañurã ñe ùnie ãnimasĩrĩqũë carusaena majũ mujãä ãnigarã.

⁵ Bairi ni jĩcãũ ùcũ jĩcã wãmerë camasĩpeyoec_u cũ caãmata, Diore cũ jëñimasĩñami. Bairo cũ cajëniata, cũ jogumi Dios cũ cajëñirĩjërë. Camasã nipe-tiro nocãrõ na caboro cãrõ masĩrĩqũërë na jogumi, cũ na cajëniata. “¿Nopëĩrã tocãrõ majũ mujãä jëñifati?” İetĩgumi Dios. ⁶ Bairãp_ua, “jãärë joecumi!” İ tũgoñaena, jëñiña. Dios mena tũgoñatutuari mujãä cajëñirõ boyo. Dios mena catũgoñatutuaec_u p_uame ria capairiya oco turire bairo niñami. Wĩno jũgori tiere aperop_u, aperop_u capapubatorerore bairo niñami. ⁷⁻⁸ Bairo caãcũ jĩcã rãm_u jĩcã wãmerë boyami cãrë Dios cũ caátibojapeere. Ape rãm_urë bairo boetiyami. Bairo jeto tũgoñanucũñami. Bairo catũgoña_u p_uame, “Y_u caborore bairo jeto átigumi Dios,” İ masĩecumi.

⁹ Tunu apeyera ni ùcũ cabopaca_u nimicãä, Jesure caĩroa_u p_uame cũ useaniãto. Cũ roque Dios cũ caññajoro p_uamerë cabũgoro macããcũ mee niñami. ¹⁰⁻¹¹ Capee cacũgo_u p_uame oó yoaro caãmerõrë bairo caãcũ niñami. Muip_u bũtioro cũ caasiro jũgori, oó yoaro mee jĩniyasicoaya. Torea bairo baigarãma na capaarije watoa capee apeye ùnierë cacũgorã p_uame. Na cãä yasicoagarãma. Bairi ni jĩcãũ ùcũ capee cacũgo_u Jesure caĩroa_u cũ caãmata, cũ useani tũgoñaãto. “Capee y_u cacũgomiatacãärë, Dios cũ caññajorore y_u yaye caänimajũrĩjë mee niña,” qũĩ useani tũgoñaãto.

Pruebas y tentaciones

¹² Useanirĩ niñami ni jĩcãũ ùcũ wãtĩ cãrë cũ caĩbusujãrĩjërë tũgomicãä, catũgoñanetõõmasĩ majũ. Bairo caãcũ majũ cũ caãnoi, Dios p_uame cũ mena cũ catũgoñatutuarijere masĩmajũcõãñami. Bairo masĩrĩ yeri capetieti pũnarë cũ jogumi, cãrë camairãrë cũ cajũgoyeticũrĩcãrõrëã bairo yua. Tie cũ cajoriye p_uame corona, caatpeperi majõc_u cũ canetõrĩjë wapa cũ cawapatari beto corona beto netõjãñurõ caroa majũ niña.

¹³ Tunu bairoa Dios p_uame caroriye caãpei niñami. Tunu ni ùcãrë caroriyere caãtiro mee niñami. Bairi ni ùcũ roriye cũ catãm_uorĩ rãm_u caetaro, Diore roro qũĩ tũgoñaeticõãto. “Dios p_uame roro yure áti ñña_u ácumi, ¿dope bairo cũ ácuati ãni? İ,” qũĩ tũgoñaeticõãto. ¹⁴⁻¹⁵ Bairo p_uame roque niña, ni jĩcãũ ùcũ roro cũ catãm_uoata: Cañnjũgorip_uare cũ majũã cũ catũgoñarĩjë mena roro átigayami.

Tie cū catūgoñarĩjē caetapetiro yua, cū caátigarijere átimasĩcōãñami. Bairo cū caáticōãmata, Dios tũpũ ámasĩtĩgũmi. Cayasiricure bairo tuagũmi yua.

¹⁶ Bairo mujãã, yũ bairãrē bairo caãna, yũ camairã, cariape tũgoñaña. “Dios ñame roro marĩrē áti ññau ácũmi,” caĩtũgoñarãrē bairo baieticōãña. Na majũã ĩtorã átiyama, bairo na caĩtũgoñaata. ¹⁷ Ati yepa macããjē cañurĩjē nipetirije caãnie, Dios jōbui caãcũ marĩrē cū cajorique majũ ñña. Muĩpũre, bairo ñocōã cũãrē caqũñenoricũ cū cajorique majũ ñña. Cũ ñame tiere ape wãme átiwasoetiyami. Cañũu majũ nicōã ninucũgũmi tocãnacã rũmna. ¹⁸ Torecũ, cū pũnaarē bairo marĩ ãnio joroque marĩ ámi, cū cabojũgoricarorea bairo. Cũ yaye quetire cariape caãnierē marĩ masĩowĩ, yũ pũnaa caãnijũgorã na ãmarõ, ĩ.

La verdadera religión

¹⁹ Bairo mujãã, yũ bairãrē bairo caãna, yũ camairã, tũgopeoya yũ caĩrĩjērē: Mujãã tocãnacãũpũa caroaro tũgopeoya caroa queti na caquetibũjurijere. Cotericaro mano tũgousaya. Busugarã jũgoye ñame mujãã yeripũ tũgoñaña mai. Jicoquei ĩ wiyোটicōãña. Tunu bairoa asiarique cũãrē jicoquei asiaeticōãña. ²⁰ Dios ñame caasiaũ cū caátiere ññajesoetiyami. Bairo marĩ caasiaro boetiya. ²¹ Bairo nipetirije roro mujãã caátiere jãnacōãña. Mujãã yeri pũnapũ paio roro mujãã catũgoñarĩjē cũãrē pũgani tũgoñanemoeticōãña. Caroaro mena tũgousaya Dios yaye queti mujãã catũgousajũgoriquere. Tie quetire tũgousarã yua, roro mujãã cabairijere mujãã netõcõãgarã.

²² Bairo Dios yaye quetire tũgorique jeto boetiya. Tiera tũgori bero cū caátirotirije cũãrē marĩ caáto ñña. Tore bairo mujãã caãpericõãta, mujãã majũã caĩtorãrē bairo mujãã baibujiorã. ²³⁻²⁴ Dios yaye quetire tũgomicũã, cū caĩrotirore bairo caápei ñame atore bairo ññami: Jĩcãũ ũcũ caũmũ ĩñoorõpũ cū riapere caĩñaurē bairo ññami. Bairo ĩñarĩ bero, ãmejorenucã, tocãrõã yoaro mee masiriticoacũmi cū riapē cū cabauatajere. Cũrē bairo ññami Dios yaye quetire tũgomicũã, cū carotirijere caápei. ²⁵ Apei ñame Dios yaye quetire tũgori bero, tiere masiritietiyami. Bairo masiritietiri yua, Dios cariape cū carotiriquere ñe ũnie ñsaetore bairo tũgoñanucũñami. Tie cū carotirique ñame caroaro marĩ yeri cutio joroque marĩ átiya. Bairo Dios cū carotiriquere caátĩacũ ãnirĩ, tiere jãnaẽtĩñami. Cũ roque ñseanirĩqũē mena cū caátiere átimasĩgũmi.

²⁶ Tunu bairoa ni ũcũ, “¡Diore camasĩ yũ ãñña!” caĩ nimicũã, noo cū caboro roro cū caĩrĩjērē cū cajãnamasĩtĩcõãta, cū majũã ĩtoũ átiyami. Bairo cū majũã caĩtoũre bairo cū caãno jũgori yua, “¡Diore camasĩ yũ ãñña!” cū caĩrĩjē ñame wapa maa. ²⁷ Bairo átaje ñame ñña: Roro cabairãrē, camasã uparã mánarē, bairo cawapearã rõmirĩ cũãrē caroaro na marĩ cajuátinemorõ ñña. Tunu bairoa ati yepa macããna roro na caátore bairo marĩ caápero ñña. Tore bairo marĩ caápata, Diore camasĩrã majũ marĩ ãnigarã, Dios cū caĩñajoro.

2

Advertencia contra la discriminación

¹ Mujãã, yũ bairãrē bairo caãna, yũ camairã atore bairo ññinemoña mujããrē tunu: Mujãã, marĩ Quetiupũ ñocãrõ caroũre caĩroarã ãnirĩ, nipetiro camasãrē jĩcãrõrē bairo na ĩñaña. Pairo cadinero cũgori majã, cacũgoena cũãrē ñucũbugoeticõã na baieticõãña. Jĩcãrõrē bairo na ĩñaña. ² ĩ cõñarĩ mujããrē yũ quetibũjũra mai: Jĩcã rũmũ jĩcã poa macããna na cañũbuenefãrĩ rũmũ caãno jĩcãũ capee cacũgou jããetayupũ. Cũ ñame anillo oro betoori, bairo caroa jutĩ cũãrē cajãñaátacũ ãñũpũ. Cũ bero caboracũ, cabũcũ jutĩ cajãñaátacũ

cũã jããetayupũ. ³ Bairo na cajããetaro ñña, atore bairo qũĩñuparã caroa jutii cajããnarẽ: “Ato ruiya caroarapũ,” qũĩñuparã. Apei cabopacau pũamerẽ: “Mũa noo mũ caboro nucũña,” o “Toa yeparũ ruicõãña,” qũĩñuparã. ⁴ Bairi mujãã cũã tore bairo mujãã caápata, ñuẽtũña Dios cũ caĩñajoro. Mujãã, “Ãni pũame caãnimajũũ ãcũmi,” ñrĩ, roro caãmeoĩñabeserãrẽ bairo mujãã baibujiorã, bairo mujãã caápata. Mũaro catũgoñarĩqũẽ cunarẽ bairo ána, tore bairo mujãã átibujiorã.

⁵ Mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, tũgopeoya atiere: Ati yepa macããna cabopacarãrẽ na beseyupi Dios, cũ mena bañiuro na, catũgoñatutuarã majũ na ãnio joroque ñ. Tunu bairoa na cũã cũ carotĩmasĩrĩpaũ caãna na caãniparore bairo ñ, na beseyupi. Cũ caĩjũgoyeticũricãrõrẽ bairo nipetiro camasã cũ camairã cũ tũpũ na caãno bojũgoyupi. ⁶ Bairo Dios cabopacarãrẽ cũ cabomiatacũãrẽ, mujãã pũame narẽ na tũgoñaboboo joroque na mujãã átinucũña. ¿Cadinerocũna pũame mee mujããrẽ tutuaro na rotĩ epeetinucũñati? ¿Na mee mujããrẽ ñerĩ quetiuparã caĩñabeserã tũpũ na ñeápérinucũñati? Na ùna roque bairo mujãã átiepenucũñama. ⁷ Nipetiro camasã, “Jesucristo yarã niñama!” mujããrẽ ññama. Bairi mujãã pũame cũ wãme, caroa wãmerẽ cacũgorã nimirãcũã, ¿nopẽĩrã Jesucristo wãmerẽ caĩboyetiepenucũrã pũamerẽ na mujãã boyati?

⁸ Marĩ Quetiuparũ cũ caroticũrĩqũẽ caãnimajũrĩjẽ atore bairo quetibujũya cũ ya tutipũ: “Mũ mena macããcũrẽ cũ maiña mũ rupaũre mũ camairõrẽã bairo,” ñ quetibujũya. Bairi mujãã pũame tore bairo jeto mujãã caápata, nipetiro camasã cabopacarãrẽ, bairi cadinerocũna cũãrẽ jĩcãrõrẽ bairo mairĩ, carĩape caãnarẽ bairo mujãã ãnibujiorã. ⁹ Tore bairo nipetiro camasãrẽ jĩcãrõ tũni na mujãã caĩroaeticõãta, roro caãna mujãã ãnibujiorã. Bairi carorije cawapa cãgorãrẽ bairo mujãã tuabujiorã, Dios yaye cũ caroticũrĩcã wãmerẽ caãperã ãnirĩ yua. ¹⁰ Torecũ, ni jĩcãũ ùcũ Dios cũ caroticũrĩqũẽ capee wãmerẽ caroaro átipeyomicũã, baiũa jĩcã wãmerẽ cũ caãpericõãta, nipetirije Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ canetõõncãũrẽ bairo tuayami. Nipetirije carorije wapa cacũgore bairo tuayami yua. ¹¹ Dios pũame atore bairo ñcũñupĩ: “Mujãã nũmoa caãmerãrẽ na ñe epeeticõãña.” Tunu bairoa ape wẽẽpũ atore bairo ñcũñemoñupĩ: “Camasãrẽ na pajĩãreeticõãña,” ñcũñupĩ. Bairi ni ùcũ aperã nũmoarẽ cañe epeetinucũũ nimicũã, camasocũre carajĩãrĩ majõcũ cũ caãmata, nipetirije Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ cabaibotiore bairo qũĩñagumi Dios.

¹² Bairi mujãã, Dios cũ caquetibujucũrĩqũẽ jũgori caĩñabese ecoparã ãnirĩ, caroaro ãnajecusa. Caroa wãme bũsũya. Carorije ñeĩcõãña. Cũ caroticũrĩqũẽ pũamerẽ marĩ caápata, caroaro marĩ ãnimasĩgarã. ¹³ Bairi noa ùna aperãrẽ bopacooro na na caĩñaeticõãta, na cũãrẽ bopacooro na ññaetibujiomĩ Dios, na caátajere ññacõñarĩ na cũ caĩñabeseri rãmũrẽ. Aperãrẽ bopacooro caĩñarã pũame roque caroaro netõgarãma ti rãmũrẽ.

Hechos y no palabras

¹⁴ Mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, ni jĩcãũ ùcũ, “Dios mena yũ tũgoñatutuaya,” caĩ nimicũã, caroaro átajere cũ caãpericõãta, cũ caĩrĩjẽ wapa maniña. ¿Bairo cũ caĩrĩjẽ jũgori caroaro cũ netõũãti? Netõẽcũmi. ¹⁵ Atore bairo mujããrẽ ñi quetibujũ cõñapã mai: Mujãã yau jĩcãũ, o mujãã yao jĩcõã jutii manĩ, ugarique manĩ cabairã nibujiorãma. ¹⁶ Bairi ni ùcũ mujãã mena macããcũ narẽ bocãri atore bairo na ñbujiomĩ: “Caroaro ãña. Tũgoñarĩqũẽ paieticõãña. Ugariquere, jutii cũãrẽ tãmurĩ mujãã bóccagarã,” na ñbujiomĩ. Bairo ñmicũã, na cabopacarijere na joetibujiomĩ. Bairo cũ caĩrĩjẽ wapa maniña. ¹⁷ Toreã

bairo ni ũcũ, “Dios mena yu tũgoñatutuaya,” caĩ nimicũã, aperãrẽ bopacooro ñnarĩ na cũ cajuápericõãta, cũ caĩrĩjẽ wapa maniña.

18 Bairo yu caĩrõĩ, jĩcãũ mujãã mena macããcũ atore bairo ñbujioñmi: “Jĩcããrã, ‘Dios mena marĩ catũgoñatutuario jeto ñña,’ ñ quetibujuyama. Aperã ñña: ‘Marĩ catũgoñatutuario jũgori mee, caroaro marĩ caãto roque ñña,’ ñ quetibujuyama,” ñbujioñmi jĩcãũ mujãã mena macããcũ. Bairo cũ caĩmiatacũãrẽ, atore bairo cũ ũcãrẽ ñña: Yu puame caroaro mu caãtiere ññaẽtĩrĩ, “Dios mena catũgoñatutuaũ ãcũmi,” murẽ ñi masĩtĩña. Cariapea yu caãtiere mu caĩñarĩjẽ jũgori roque, “Caãnorẽ bairo Dios mena tũgoñatutuyami,” yu mi masĩcõãña. 19 Tunu bairoa, “Dios jĩcãũã ññami marĩ caĩroaũ. Apeĩ manĩñami,” mi masĩña. Bairo mu caĩmasĩrõ ñumirõcũã, caroaro etaetiya. Wãtĩ yeri pũna cãã, “Dios jĩcãũã ññami,” ñ masĩcõãñama. Bairo ñrã, nanarĩ uwirãma.

20 Bairi, “Dios mena yu tũgoñatutuaya,” caĩ nimicũã, caroaro átajere cũ caápericõãta, cũ caĩrĩjẽ wapa maniña, Dios cũ caĩñajoro. ¡Tame! ¡Mu puame catũgoñamasĩcũrẽ bairo mu tũgoñaña! ¿Marĩ ñicũjãã na cabairiquere mu masĩriticoati? 21 Marĩ ñicũ ãnacũ, Abraham puame, cũ macũ Isaare cũ pajĩãrĩ, cũ rupauri ãnajẽrẽ joemugõ jogamiñupũ, Dios cãrẽ cũ carotiroĩ. Bairo cũ caãtajerijere ñnarĩ, Dios puame, “¡Bairo ápericõãña!” quĩrĩ, carorije wapa cacũgoecũre bairo quĩñañupũ Dios Abrahãrẽ. 22 Torena, Abraham cũ caãtajere tũgoñarĩ atore bairo mujãã ñ tũgoñamasĩña Abrahãrẽ: “Caroaro cũ catũgoñasarique jũgori Dios mena cũ catũgoñatutuarijere cũ áti ññoñupĩ Abraham Diore. Tunu bairoa cũ caãtaje jũgori Dios mena cũ catũgoñatutuarije puame ñe ñnie rusaeto tuayupa Abrahãrẽ,” mujãã ñ tũgoñamasĩña. 23 Torena bairo ñ quetibujuyayupa Dios ya tutipũ na caquetibujuywoacũrĩquẽ: “Abraham Diore cũ catũgoñatutuarije jũgori carorije cawapa cũgoecũre bairo quĩñañupĩ.” Bairi, “Abraham, Dios bapa majũ ññami,” quĩñuparã nipetiro camasã cũrẽ.

24 Bairo Abraham ãnacũ cũ cabairiquere tũgoñamasĩrĩ, atore bairo mujãã nipetiro mujãã ñ masĩña: “Ni jĩcãũ ũcũ Dios mena cũ catũgoñatutuarije jeto meerẽ caroaro cũ caãtie cũãrẽ átirotiya, carorije wapare cacũgoecũre bairo tuagu, Dios cũ caĩñajoro,” mujãã ñ masĩña. 25 Tunu Abraham ãnacũrẽ bairo baiyupo apeo Rahab caũmua mena caepewapatamirĩcõ cãã. Cõ puame cõ ya macãrẽ Josuẽ cũ caĩñarutitotijoricãrẽ na yasĩo cãgooyupo cõ ya wiipu, yu yarã narẽ na pajĩãrema, ñõ. Cabero maa cũãrẽ na ññoñupõ na carutitunuápãwãrẽ. Bairo cõ caãtore ñnarĩ, Dios puame carorije cawapa cũgoecũre bairo cõ ññañupĩ. 26 Bairo bai yua, marĩ rupaurũ marĩ yeri pũna camanicõãta, cariyasicoatanarẽ bairo marĩ ãniña. Torena bairo, “Dios mena marĩ tũgoñatutuaya,” caĩrã nimirãcũã, caroaro átajere marĩ caápericõãta, marĩ caĩrĩjẽ wapa maniña. Cariyasicoatanarẽ bairo marĩ ãniña Dios cũ caĩñajoro, caroa ñnierẽ caãperã marĩ caãmata yua.

3

La lengua

1 Mujãã, yu bairãrẽ bairo caãna, tũgopeoya mujããrẽ yu caquetibujurijere: Capããrã majũ na caãno boetiya mujããrẽ caquetibujuparãrẽ. Merẽ mujãã masĩña: Jãã ñna quetibujurĩ majãrẽ netõjãñurõ jãã caãtajere ññacõñarĩ jãã ññabesegumi Dios. 2 Marĩ nipetiro jĩcã rãmurẽ roro marĩ átinucũña. Bairi ni jĩcãũ ũcũ jĩcã wãme ñno rorije caĩcẽcũ puame caroã majũ ññami. Bairo caãcũ ãnirĩ, roro cũ catũgoñarĩjẽrẽ ñnotamasĩcõãñami.

3 Mujãã yu quetibujũ cõñapã mai: Marĩ caballore cũ riseropũ ãpõã betore tujããrĩ, ti beto mena jũgori cũ marĩ tũgãñe tunuonucõmasĩña. Caballo pai

cū caānimitacūārē, ti betoaca mena jūgori cū marī tūgāñe tunuonucōmasīña. ⁴ Torea bairo niña cūmua capairiya riare capēñaricā cūā. Ti cūmua pairi cūmua caānimitacūārē, bairi tunu wīno tutuaro capapu jogamiatacūārē, ti cūmuarē cawatuḡ pḡame noo cū caboropḡ watujo masīñami ōcāpāiācā, tiare watujoricapāiācā mena jūgori. ⁵ Torea bairo niña marī ñemerō cūā. Ōcārōācā nimirōcūā, capee busḡmasīña. Peero cūā ōcā peeroaca mena jīñatujūgoata, cabero pairi peero ámasīña. Capee majū āureya. ⁶ Marī ñemerō cūā peerore bairo niña. Ati ḡmḡrecóo macāājē carorijere ímasīña marī rupaḡ macāātō ñemerō pḡame, ōcārōācā nimirōcūā. Apeye, apeye capee busḡya marī ñemerō. Bairo marī yerī royetuanucūña, rorije to mena marī caīrōi. Wātī tore bairo cū caīrotiro jūgori rorije marī busḡya. Bairi marī cabuaro beropḡ marī yerire royetujūgoatō, marī cayasiropḡ marī royetujānaña marī ñemerō.

⁷ Camasā pḡame nipetiro waibutoare, minia cūārē, pīñoa cūārē, ria capairiya macāāna cūārē na canubutoricarārē bairo na ānio joroque átiyama. Bairo átiyaparori yua, na caborore bairo na átirotimasīñama. ⁸ Bairo narē na caátimasīmiatacūārē, ni jīcāū ūcū marī ñemerōrē rotimasīēcūmi. Marī ñemerō carotimasīā mano niña. Āña cū cabacaro, cū nima cū cajorore bairo niña marī busḡriqe carorije. Camasārē popiye na baio joroque na marī átiya marī ñemerō mena jūgori.

⁹ Marī ñemerō mena Dios, marī Pacḡ majūrē cū marī basapeoya. Ti ñemerō menaina tunu aperārē roro na marī busḡpaiya. Dios cū cabaurijere bairo cabaurā caāna na caānimitacūārē, roro na marī busḡpaiya. ¹⁰ Ti ñemerō menaina Diore cū marī basapeoya. Tunu ti ñemerō menaina camasārē, “Roro na baiáto,” marī í busḡnucūña. Yḡ yarā, bairo marī caīata, ñuētīña. Bairo boetiya. ¹¹ ¿Oco cawitiri opere, oco caroa, oco carorije cūā jīcāpḡurea to witinucūñati? Bairo witiētīnucūña. ¹² Mḡjāā, yḡ bairārē bairo caāna, tunu bairoa higuera yucḡ pḡame, ¿aceituna rícare to ríca cūtinucūñati? Tie meerē ríca cūtinucūña. Tunu bairoa šsewḡ pḡame, ¿higos wāmerē to ríca cūtinucūñati? Tie meerē ríca cūtinucūña. Jīcā wāmeena pḡa wāme ríca cḡperiya. Jīcā wāme jeto ríca cūtinucūña. Torea bairo oco caocarije cawitiri ope oco operea oco caocaeḡie cūā jīcā operea wítimasīētīña. Bairi marī pḡame jīcā rāḡḡ caroaro busḡ, ape rāḡḡ roro busḡ marī caīata, ñuētīña.

La verdadera sabiduría

¹³ Bairi ni jīcāū ūcū mḡjāā mena macāācū catūgoñamasī cū caāmata, caroa ūnierē cū caáto boya. “¡Yḡ jeto yḡ átinētōcōāḡḡ!” Í tūgoñaeḡḡ caroa ūnierē cū caáto boya. Bairo cū caápata, nipetiro camasā caroaro cū caátīānimasīrījērē masīgarāma. ¹⁴ Apei mḡjāā mena macāācū cū yerī pūnapḡ apei cū caānierē roro cū caīñḡgaripeata roque, ñuētīña. Tunu, “¡Yḡ jeto yḡ masīña yḡ caátipeere!” cū caīata, ñuētīña. Cū pḡame, “¡Camasī yḡ āniña!” caī nimicūā, bairo mee niñami. ¹⁵ Cū camasīrījē pḡame ati yepa macāāna na catūgoñarījērē bairo niña. Tiere joetiyaḡmi Dios. Wātī pḡame tie ūnie tūgoñarīqūrē na jonucūñami camasārē. ¹⁶ Bairi noo ūno caāna, aperā na caānierē roro caīñḡgaripeari majā na caāmata, o “¡jāā jeto jāā masīña jāā caátipeere!” caīrī majā na caāmata, jīcārōrē bairo ānimasīētīñama. Carorije tocānacā wāmerē āmeo átinucūñama na ūna na caānorē.

¹⁷ Dios cū camasīōrījērē cacūgorā pḡame nipetiro camasā watoare caroaro caānarē bairo átiāniñama. Tunu bairoa roro átajere āmeo áperinucūñama. Camasārē caroaro na íroanucūñama. Aperā roro cabairārē bopacooro na íñañama. Bairi nipetiri wāme caroare átinucūñama, caroaro cariape cabḡsḡrā

ānirī. ¹⁸ Bairi noa ūna caroaro ānajērē cajūgoātiānigarā p̄ame cariape caroa macāājērē quetibujū masīgarāma. Bairo na caquetibujurije p̄ame oterique cabutirore bairo camasā yerip̄u butijūgoyecutigaro caroa macāājē. Camasā p̄ame caroaro ānimasīgarāma na caquetibujurije jūgori yua.

4

La amistad con el mundo

¹ ¿Ne jūgori roro mujāā āmeo tutiyati? Mujāā majū mujāā yeri p̄nap̄u roro mujāā caátigatūgoñarījē jūgori roro mujāā āmeo tutiya. ² Apeye ūnierē mujāā bomiña. Bairo bomirā yua, aperā cacūgorārē na mujāā pajīāganucūña. Tunu bairoa aperā yayere iñarī mujāā ūgaripeaya. Bairo butiro iñaugaripeari, roro mujāā átiya, tiere bomirā. Aperā cacūgorārē roro na mujāā tutinucūña. Tunu bairoa mujāā caborijere mujāā bócaetincūña, Diore mujāā cajēnietīē wapa jūgori. ³ Diore mujāā jēniña bairāp̄ua. Bairo jēnimirācūā, caroaro mujāā jēnietinucūña. Mujāā rupau caátigarije jetore tūgoñarī, roro cū mujāā jēniña. Torec̄u, mujāā cajēnirījērē yuetiyami Dios.

⁴ Mujāā jīcā rāmārē Diore cū boo, ape rāmārē cū boeti, mujāā caba-
iata, jīcāō cō manap̄u mena caānimasīcōrē bairo mujāā āniña. “Noa ūna
ati yepa macāājērē roro caugaripea netōrā p̄ame Diore cañaterārē bairo
niñama,” ¿mujāā ī tūgoñāētiñati? Ni jīcāū ūcū ati yepa macāājērē roro cū
caugaripeanetōata, Diore cañateire bairo caācū nicōāgumi. ⁵ Torea bairo
quetibujuya Dios yaye cū caquetibujucūrīqūē cūā: “Marī Pac̄u p̄ame Espiritu
Santo marī yerip̄u cū cajoric̄ure cū mainetōmajūcōāñami. Torec̄u, apeī yeri
p̄na roquere marī yerip̄u marī cacūgoro boetimajūcōāñami,” ī quetibujuya
Dios yaye busurique. ⁶ Bairi marīrē marī jūátigumi. Tunu cū yaye busurique
aperaup̄u, atore bairo ī quetibujuya: “‘Jāā jeto jāā masīña jāā caátipeere,’
caīrārē na caátigarijere na ēñotayami Dios. ‘Dios jeto masīñami,’ caīrā roquere
caroaro mena na jūátinucūñami,” ī quetibujuya Dios busurique.

⁷ Bairi Dios cū caborore bairo jeto ása. Wātī mujāārē cū cabusujārījērē
tūgousaeticōāña. Bairi wātīrē, “M̄u caīrōrē bairo jāā áperigarā,” tutuaro
mena cū mujāā caīata, tocārōā yua mujāā patowācō jānacōāgumi. ⁸ ¡Diore cū
tūgoñāña, tame! Bairo mujāā catūgoñarō, cū cūā mujāā tūgoñagumi. Mujāā,
carorije caāna ānirī roro mujāā caátinucūrījērē jānacōāña. Caroa jetore ása.
Tunu bairoa mujāā, ricaati catūgoñarā roro mujāā catūgoñarījērē jānacōāña.
“Diore camairā nimirācūā, ati yepa macāājērē roro marī caugaripearo iñurō,”
mujāā caītūgoñarījērē jānacōāña. ⁹ Roro mujāā caátiere tūgoñarī, tūgoña
yaparuarotiya. Otiricaro cārō tūgoña yapapuya. Boyetiricaro ūnorēā,
otirotiya. Useanīrcārō ūnorēā, yapaparotiya, roro mujāā caátiere tūgoñarī.
¹⁰ Bairo mujāā tocānacāp̄ua marī Quetiupaure, “Cañuecū yu āniña. Bairi
bopacooro niñagu,” qūī busuqūēnoña. Bairo mujāā caīrō, marī Quetiupau
p̄ame mujāā netōōgumi. Cū cañajoro caānimajūrārē bairo mujāā ānio
joroque mujāā átigumi.

No juzgar al hermano

¹¹ Mujāā, yu bairārē bairo caāna, āmeo busupaeticōāña. Ni jīcāū ūcū cū
yare roro cū cabusupaiaata, o cū caátiere roro cū cañābeseata, Dios, “‘Jāmeo
maiñal!” cū caīroticūrīqūērē cabotioare bairo baiyami. “¡Dios netōrō yu
masīñal!” caīrē bairo niñami. ¹² Jīcāūā niñami cañurījē marī caátipeere
caroticūrīcū. Cūā niñami marī caátīānierē caroaro cañābesei. Cū jetoa ca-
masārē na netōōmasīñami. Tunu bairoa cū jetoa camasārē na yasiomasīñami.

Bairi mujãã ruame, ¿nopẽĩrã, “Apei cū caátiere jãã majũ jãã ìñabese masĩña,” mujãã ìñati? Bairo mujãã caĩrõ ñuẽtĩña.

Inseguridad del día de mañana

¹³ Apeye mujãã yu caĩrĩjẽrẽ tũgoya tunu: Mujãã jĩcããrã atore bairo mujãã ìña: “Àme, o ñamirõcã ti macãpu marĩ ágarã. Topu etarã, marĩ paawapatagarã jĩcã cūma majũ,” ìrãrẽ bairo mujãã ìnucũña. ¹⁴ Bairo caĩrã nimirãcũã, ni jĩcãũ ùcũ ñamirõcã ùno cabaipere mujãã masĩtĩña. Marĩ caãnie, “¿dope to baimiñati?” mujãã ì tũgoñaẽtĩña. Ñamirõcãcã oco buseri caãnierẽ bairo mujãã ãniña. Tie ruame ñamirõcãcãrẽ baumirõcũã, cabero manicoáyã tunu. Tie cabairore bairo mujãã cũã mujãã baiãninucũña. ¹⁵ Bairi atore bairo ruame roque mujãã caĩtũgoñarõ ñuña: “Dios cū caboro, topu marĩ ágarã. Tunu bairoa cū caboro, marĩ caátigarijere marĩ átimasĩgarã,” mujãã caĩtũgoñarõ ñuña. ¹⁶ Bairo cabaimiatacũãrẽ, mujãã ruame: “Jãã majũ jãã masĩña jãã caátipeere,” mujãã caĩnucũrĩjẽrẽ mujãã jãnagaetiya. Tie ùnie ì tũgoñarĩqũẽ ñuẽtĩña. ¹⁷ Bairi ni jĩcãũ ùcũ caroa átajere masĩmicũã, tie rã cū caápericõãta, roro ácu átiyami Dios cū caĩñajoro.

5

Advertencias a los ricos

¹ Mujãã, cadinero cũgonetõrĩ majã, tame, tũgoya yu caĩrĩjẽrẽ: ¡Popiye mujãã cabaipere tũgoñarĩ yapapuarotiya! ¡Bũtioro otiricarõ cãrõ tũgoña yapapuya! ² Capee ãme mujãã cacũgomirĩjẽ boayasicõagaro. Jutii caroa mujãã cũgomirĩjẽ cũãrẽ moena butua ugarerã átiyama. ³ Mujãã yaye dinero oro, plata ùnie cũã utawitiri boaro baiya. Tie rã ìñarã, nipetiro camasã, “Dinerore camairã niñama,” mujããrẽ ì masĩñama. Bairo camairã mujãã caãnoi, jicoquei popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi Dios. Mujãã ruame paio majũ mujãã jeneño netõõcõãñupã ati rũmurĩ, caãnitusari rũmurĩrẽ. ⁴ Tunu bairoa mujãã paabojari majãrẽ na mujãã wapatiesupa na cawapatamirĩjẽrẽ. Bairi Dios nocãrõ capããrã ángelea majãrẽ carotimasĩ ruame mujããrẽ na cawapajẽnirĩjẽrẽ tũgõumi. “Jããrẽ wapa joetiayama jãã quetiuparã,” paabojari majã cū na caĩrĩjẽrẽ tũgõumi. ⁵ Mujãã ati yerapu ãna, capee majũ mujãã cũgoya. Bairo cacũgorã ãnirĩ, noo mujãã rupan caboro bairo jeto mujãã cajesorijere mujãã átianinucũña. Mujãã, wecu nurĩcũrẽ na capajĩãparo jũgoye, na canuu ucũorore bairo mujãã ãnajẽ cutiya. Wecũrẽ cū na capajĩãrĩ rũmu caetareore bairo, mujãã cũãrẽ petoaca rusaya Dios roro mujããrẽ cū caátipa rũmu. ⁶ Tunu, aperã na cabuicũperimiatacũãrẽ, mujãã ruame, “Mujãã buicutiya,” na mujãã ìña. Ì yaparori bero, narẽ mujãã pajĩãrerotiya. Bairo mujãã caãto, na ruame ãmemasĩtĩñama.

La paciencia y la oración

⁷ Bairi mujãã ruame roque yu bairãrẽ bairo caãna, popiye baimirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tũgoñanetõõcõãña marĩ Quetiupau nemo cū catunuatipa rũmu caetaparo jũgoye. Wesẽ paari majõcu cū cabairijere tũgoñaña mai: Cũ ruame cū wesere caocajãjũgopeere patowãcãẽcũ coteyami. Cabero yua, cū ote, cabũtiro ìñarĩ, tunu caocomani rũmurẽ patowãcãẽcũ coteyami, tie caroa rĩca majũrẽ jegũ. ⁸ Torea bairo mujãã cũã Jesũs nemo cū catunuetaparore patowãcãẽna, cū coteya. Merẽ marĩ Quetiupau nemo cū caetapa rũmu cõñarõ baiya. Bairi tũgoñatutuacõã ninucũña.

⁹ Mujãã, yu bairãrẽ bairo caãna, ãme popiye mujãã cabairijere ãmeo busũpãieticõãña, Dios ruame roro mujãã cabusũpãirijere ìñacõñarĩ mujããrẽ

cū caĩñabeseetiparore bairo ĩrã. Camasã na caátajere caĩñabesei ati yepapu cū caetapa rãmũ cõñarõ majũ baiya. ¹⁰ Mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã tũgoñaña mai profeta majã ãnana na cabairiquere: Na ruame Dios busuriquere camasãrẽ na quetibũjnetõõñesẽãñupã. Popiye baimirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tũgoñanetõõcõãñupã. Narẽ bairo mujãã cũã popiye baimirãcũã, tũgoñanetõõcõãña roro mujãã catãmũorĩjẽrẽ. ¹¹ Bairi marĩ ruame bairo na cabairiquere tũgorã, “Useanirĩ ãñupã na ãna Dios mena catũgoñanetõmasĩrĩ majã,” marĩ ĩ tũgoñaña. Merẽ mujãã tũgoyupa Job cawãmecucu ãnacũ cũ cabairique cũãrẽ. Cũ cũã popiye baimicũã, tũgoñaecũrẽ bairo tũgoñanetõõcõãñupĩ. Tunu bairoa mujãã tũgoyupa Job popiye cũ cabairicaro bero marĩ Quetiupau cãrẽ cũ cajũátinemorĩqũẽrẽ. Marĩ Quetiupau ruame nipetiro camasãrẽ bopacooro caĩñau majũ niñami. Torecu nipetiro mujãã cũãrẽ mujãã juátinmogumi.

¹² Apeyera mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãnarẽ, mujãã yũ quetibũjnetõmoña tunu caãnimajũrĩ wãmerẽ: “Dios mena jãã ĩña,” ĩ busueticõãña. Tore bairo ape wãmerĩ cũãrẽ ĩ busueticõãña. Bairi, “Cariape jãã ĩña,” tocãrõã ĩcõãjãna ánãja. “Dios mena jãã ĩña,” ĩ busunemoẽticõãña, “Roro mujãã ĩña,” mujããrẽ Dios cũ caĩẽtiparore bairo ĩrã.

¹³ Apeyera tunu: Ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ popiye bairi cũ cayapapuata, Diore cũ jẽniãto. Apei caroaro useanirõ cũ caãmata, Diore basuriquere cũ basapeoãto. ¹⁴ Tunu apei cariau cũ caãmata, ñubueri majãrẽ cajũgoãnarẽ na cũ piiãto, “Diopure yũ na jẽnibojaãto,” ĩ. Bairi na ruame use aceituna mena cariaure cũ tuu yaparori bero, marĩ Quetiupau wãme mena ĩrĩ cũ na cajẽnibojaro boya, cũ camasĩrĩjẽ mena cariaure cũ cacatioparore bairo ĩrã. ¹⁵ Bairi Dios mena tũgoñatutuari na cajẽniata, netõcoagaro cũ riaye. Marĩ Quetiupau cũ camasĩrĩjẽ jũgori cariayecucu nimicũã, caticoagumi yua. Tunu bairo cũ ruame roriye caátacu cũ caãmata cũãrẽ, roro cũ caátajere cũ masiriy-obo jagumi Dios. ¹⁶ Bairi mujãã cũã roro mujãã caátajere ãmeo quetibũjũya mujãã majũ. Bairo quetibũjũri yua, ãmeo jẽnibojaya Diopure, mujãã riayere cũ canetõõparore bairo ĩrã. Bairi caũmũ ñe ũnie carorije wapa cacũgoecu ruame Diore butioro cũ cajẽniata, cũ cajẽnirĩjẽ cũ yueticõã cũ baletigumi Dios.

¹⁷ Tũgoñañijate profeta Elías ãnacũ cũ caátajere: Marĩrẽ bairo caãcũ cũ caãnimiatacũãrẽ, Dios ruame caroaro cũ yuyupũ butioro cũrẽ cũ cajẽnirĩjẽrẽ. “To oco ocaeparo,” Elías cãrẽ cũ caĩjẽnirõ jũgori, oco joesupi Dios ati yepare itia cãma ape cãma recomacã cãrõ yoaro majũ. ¹⁸ Cabero, “To oco ocãto tunu,” cũ caĩjẽnirõ bero, oco joyupi tunu Dios. Bairi ati yepa tunu oterique putijũgoyuparo, Elías Diore cũ cajẽnirõ jũgori.

¹⁹⁻²⁰ Apeyera tunu, mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ Jesũs busuriquere cajãnamiatacu ruame apei cũ cabeyorije jũgori Jesure tunu cũ caĩroata, netõgumi. Capee roro cũ caãtiere netõgumi, apei cũ cabeyorije jũgori. Bairi cũ bapa ruame cũ yeri pũna cayasicoabujoatajere cũ netõõ joroque cũ átibojagumi yua.

Tocãrõã niña atie queti yũ sawoaturije.

Primera Carta de SAN PEDRO

Saludo

¹ Yá, Pedro cawámecucú Jesucristo cū caquetibujurotjoricú apóstol yá ániña mujãârê cawoajou. Ati carta mena mujãâ yá woajoya mujãâ ya yeparu mai caánimirícārâ caábataticarârê. Ato cānacā yepaa macāānarê mujãâ yá woajoya: Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, ape yepa Bitinia yepa macāāna cūârê yá woajoya. ² Mujãâ, marí Pacú Dios caánijugoripaupina cū cabesejúgoricarā caāna, cū caátigajúgoteticarorea bairo cū caátiparā majūrê mujãâ woajou yá átiya. Tunu bairoa cū Yeri Espíritu Santo júgori cañurā caroarā cūrê catúgousari majā mujãâ ánio joroque ásupi. Tunu bairoa Jesucristo yucupáipú cū cariarique júgori ñe cawapa cūgoena, caroarā mujãâ ánio joroque ásupi.

Yá yarā, bairi ñiña: Nocārō paio caroare cū joáto mujãârê. Yerijōrō ānajê cutaje ũnie cāârê mujãâ cū jonemoáto marí Pacú Dios.

Una vida de esperanza

³ Marí Pacú Dios nocārō cañuu, marí Quetiupau Jesucristo pacure cū marí basapeoto: “Nocārō marírê caññamai ániñí cū macú Jesucristo caria-coatacure tunu cū cacatioricarorea bairo marí cūârê cayasirácoabujiorârê marí netōōwí. Yeri cañuríjê catiriquere marí jowí,” marí í tūgoñamasí cotecōāña. ⁴ Tirámupua cū caijúgotetirique, caroarō cū caátipeere cacúgoparā majū mujãâ ániña. Umurecōo cū tūpú caániparā majū mujãâ ánio joroque átigumi. Topú caroarō mujãâ cū caátipee pñame nicōāña. Jicā wāmeacā ũno yasietimajūcōāgaro. ⁵ Marí Pacú Dios mena mujãâ catúgoñatutuario júgori nocārō catutuañ, carotimasí ániñí, cūā, mujãâ ññaricanugōgumi, nipetiro mujãâ cū canetōōbojapeere mujãâ caēmuetamasíparore bairo í. Bairi ati umurecōo catusari rñmú caāno tiere mujãâ masíōgumi caroarō mujãâ cū caátipeere. Bairi ati umurecōo capetiro bero cū mena caániparā majū mujãâ ániña.

⁶ Bairo marí Pacú marí cū caátipeere tūgoñarí useaniríqūē mena mujãâ ániña ti rñmú caetaparo júgoye ati yeparure. Bairāpua yoari yutea mea ati yeparu mujãâ caāno capee wāmeerí majū popiye mujãâ baiāñigarā. Bairo pua, popiye mujãâ cabairo ññiña ati yeparure. ⁷ Dios mena mujãâ catúgoñatutuarije oro ũnierê bairo áno baiya. Peero butiuro caūrō mena orore joeripú caroa majū orore jenucūñama camasā cawapacútie majūrê. Torea bairo mujãâ cūā popiye roro tāmūomirācūā, Dios mena mujãâ catúgoñatutuoacōāninucūríjê roque oro netōjāñurō wapacútiya. Bairi Jesucristo nemo cū catunuati rñmú caāno, cū mena mujãâ catúgoñatutuoacōāninucūríjê júgori mujãâ ññajesogumi Dios. “Ñujññiña. Caroarō mujãâ ápú,” mujãâ ígumi. Bairo í yua, caánimajūrârê bairo caāna mujãâ ánio joroque mujãâ átigumi.

⁸ Apeyera, mujãâ roque Jesucristore caññætana nimirācūā, cūrê mairí cū yaye quetire cariape mujãâ tūgousaya. Cū mena mujãâ tūgoñatutuaya. Bairo cūrê caññætana nimirācūā, āmerê cūrê tūgousari yua, nocārō netōrō majū useaniríqūē mena mujãâ ániña. Tie cū mena mujãâ causeaniríjê pñame dope bairo í quetibujú masíā maniña marí cabusari risero mena. ⁹ Tocārō netōrō mujãâ useaniña cayasicōabujioricarârê mujãâ yerire cū canetōōrō júgori yua. Bairi Dios mena mujãâ catúgoñatutuarije júgori mena jeto cū ture mujãâ etamasígarā.

10 Merē tirāmupua masīrī majā profeta majārē na quetibujayupi Dios, cañuu ānirī caroa wāme camasā cū yarā caāniparārē cū caātipeeere. Mujāā cūārē tiere jou ātiyami yua āmerē. Bairo Dios na cū caīquetibujamiatacūārē, tirāmupure profeta majā caroaro masīpeyoesupa mai. Torena, tiere buemasīnemoñupā Dios marī cū canetōōpeeere. 11 Tunu apeyera Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori caroaro masīñupā profeta majā Jesucristo ati yepa roro popiye cū cabaipere. Tunu bairoa cū cariaro bero nocārō caroaro camasā na caānipee cūārē na masīōñupī Espiritu Santo. Tie cū camasīōrījērē tūgori yua, profeta majā pñame tūgoñacōā maniásupa. Bairi atore bairo āmeo ññupā: “¿Ñamū ūcū cū ānicūti camasārē canetōōpau? ¿Dope bairo ātiri na cū netōōāti camasārē?” Tunu bairi, “¿Di yūtea caāno marī qūī quetibujayati Espiritu Santo?” āmeo ī jēniñanucūññañupā profeta majā ānana pñame, masīnemogarā. 12 Baiřna Dios pñame, “Marī yaye rotie jeto mee niña atie Espiritu Santo cū camasīōrījē. Ape yutea macāāna cūārē cū caquetibujarije niña,” na ī tūgoñamasīō joroque ī āsupi. Bairi āmerē mujāā cūā tiere mujāā masīña Dios cū canetōōrīqūē quetire. Tie caroa queti pñame Espiritu Santo, mñarecōorpū caatācū, cū camasīōrījē jūgori caquetibujari majā mujāārē na caīquetibujariquea niña. ¡Tie queti nocārō caroa majū caāno jūgori, mñarecōo macāāna, āngelea majā majū cūā tiere masīnemogamajūcōānucūñnama!

Dios nos llama a una vida santa

13 Bairi yu yarā, caroaro tūgoñamasīcoteāña. Caroa wāme Jesucristo cū caborore bairo jeto ātiāna. Dios nocārō cañuu ānirī Jesucristo nemo cū cabuiaetari rāmū caāno caroare marī cū cajopee jetore tūgoñanemocōā ninucūña. 14 Tunu bairoa Dios pūnaarē bairo caāna ānirī caroaro cū tūgopeoya. Tirāmupū marī Pacū Diore masīēna roro mujāā rupau caborore bairo jeto mujāā caātatore bairo ātiāmerīcōāña. 15 Dios mujāārē cabesericū pñame caroū cañuu ñe ūnie carūsaecu niñami. Bairi mujāā cūā cū pūnaa caāna ānirī cūrē bairo ñe ūnie cawapa māna majū caroarā ānajēcusa. 16 Yu yarā, Dios ya tutipū cūārē atore bairo ñña: “Mujāā cūā caroarā āña. Yu, caroū cañuu yu caānimajūcōārōrēā bairo mujāā cūā carorijere āpericōāña,” ī quetibujaya.

17 Apeyera tunu Dios caññabesemasī, camasā roro na caātaje wāme cārō ni jīcāū ūcūrē ññaricaworicaro mano caññau majūrē, “Dios jāā Pacū majū mū āniña,” mujāā caīata, caroaro cariape cū mujāā ĩroagarā. Cūrē qūīroacōā ninucūña tocānacā rūmua ati yepapū mujāā caāni rāmū cārō. 18 Mujāā roquere Dios merē mujāā netōmajūcōāñupī. Mujāā ñicūjāā ānana dope bairo canetōomasīā manierē mujāā na caātiroticūrīqūērē catūgousamirīcārārē mujāā netōōmajūcōāñupī. Merē mujāā masīña mujāā carorije wapare Dios cū cawapatibojariquere. Apeye ūnie capetirije oro, apeye plata ūnie meeī mujāā canetōpee wapa āñupā. 19 Marī Quetiupau Jesucristo yucupāipū cū rīī caānimajūrījērē cū carerique jūgori roque mujāā netōñupā. Jesucristo cū majū rupauina, cordero waiħycū cañuu ñe ūnie camācūrē joemūgōjoricarore bairo tuayupi. Cū jūgori mujāā netōñupā. 20 Mai, Jesucristo pñame ati yepa camanopua, “Camasārē canetōōpau nigumi yu macā,” Dios cū caījūgoyeticūrīcū āñupī. Bairi ati yūtea catusari yūtea caāno etari mujāā cūārē mujāā netōōñupī Jesús, cū yarā mujāā caāniparore bairo yua. 21 Jesucristo jūgori cariape cū mujāā tūgousaya Diore. Jesucristo cariacoatacu cū caānimajūcōārē Dios pñame tunu cū catori, cariape nūgōārū cū ruitoritī carotimasi majū cū cūñupī. Bairi mujāā roque Dios mena mujāā tūgoñatutuaya. Cū, cū caātipee jetore cariape mujāā tūgousaya āmerē.

²² Bairi āmerē yu yarā, cariape macāñjē quetire catūgousarā ānirī mujāā yeripū ñe ūnie carorije camána majū mujāā āniña. Bairi yua, nacūbugorique mena nemojāñurō mujāā āmeo maigarā marī yarārē. Tocānacāūpūrea caroa yericutaje mujāā catūgoñawēpūrījē nipetirije mena mujāā āmeo maigarā.

²³ Āmerē caroa wāmerē catūgoñarī majā mujāā āniña. Dios mujāārē cawāma wāme yericutajere mujāā joyupi. Cawāma buiarārē bairo caāna mujāā āniña. Ati ūmurecōo macāāna camasā cayasiparā na cabuiari wāmerē bairo mee mujāā āniña. Dios yaye quetibujūrique capetietie tocānacā rūmua caānipeere bairo caāna roque mujāā āniña. ²⁴ Torea bairo iña Dios ya tutipū cūā: “Nipetiro camasā taare bairo niñama. Na camasā cutiānie, tie taa oóre bairo niña.

Būtioro caasiro taa jīniyasicoaya. Torea bairo camasā cūā yasicoayama. Caoo cūā owaa yaparo, caasiro ñacoaya. Tore bairo niñama camasā.

²⁵ Tore bairo camasā na cabaimiatacūārē,

Dios yaye busūrique roque tocānacā rūmua nicōā ninucūgaro,”

ī quetibujūya Dios ya tutipū.

Ātie yu caquetibujūrije niña caroa queti camasā na carorije wapare Dios cū canetōōrīqūē queti. Tiere merē mujāārē yu quetibujūwū.

2

¹ Bairi yu yarā, nipetirije carori wāme mujāā caātiānierē tocārōā jānacōāñā. Cañuenarē bairo mujāā caānie, apeye mujāā caītopairije cūārē jānacōāñā. Tunu bairoa mujāā roro mujāā caībusupaicoterije cūārē jānacōāñā. Tunu bairoa roro āmeo iñaugaripea pairique cūārē jānacōāñā. Roro mujāā caāmeobusupaīrije ūnie cūārē tocārōā jānacōāñā yua. Tie ūnierē īnemoeticōāñā.

² Cawīmarā buiari bero na paco ūpēcōārē ūpūrī tutuarā na caatórea bairo mujāā cūā Dios yaye quetire tūgousaya mujāā yeripū. Tie Dios yaye quetire mujāā catūgousaata, nemojāñurō yeri tutuarā mujāā ānigarā. Tore bairo cū mena mujāā catūgoñatutuaroi mujāā netōōgumi yua marī Pacu Dios. ³ Bairoa mujāā átibojagumi marī Pacu Dios, Jesús mena caāna ānirī cariapea, “Marī Quetiupañ nocārō cañuñ majū cū āniñati,” mujāā caītūgoñamasīata.

Cristo, la piedra viva

⁴ Bairi marī Quetiupañ Jesucristore nemojāñurō cū tūgousacōā ninucūñā. Cūā, Cristo niñami catiriquere cajou majū, camasā wii qūēnorā ūtāñ na cacūjūgorica caānimajūricārē bairo caācū. Cūrē camasā būtioro cū teewā. Bairo cū na cateemiatacūārē, Dios pūame cū beseyupi. Dios cū macūrē mairī caānimajūūrē bairo caācū cū cūñupī. ⁵ Mujāā cūā cacatirā nimirācūā, ūtā rupaare bairo mujāā āniña āmerē. Jesucristore catūgousarā menarē caāninemonucūrā ānirī Dios ya wiire ūtā rupaare na capeowāmuātiere bairo mujāā āniña. Tunu bairoa ti wii macāāna sacerdotea majā cañuarē bairo caāna mujāā āniña. Bairo caāna ānirī, Espiritu Santo jūgori caroa macāājē átaje Dios cū cañīajesorijere átīñā. ⁶ Bairi Dios ya tuti cūā atore bairo iña: “Tūgoya mai: Sión cawāmecuti burouñ ūtāñ caānimajūricā cawapacūtia yu cabeserica majūrē cū yu ātiya.

Touñ wii qūēnogu yu ātiya tia ūtāñ mena yua. Tia ūtāñ ñumajūcōāñā.

Apeye ūtā rupaa netōō caroa cawapacūtia majū niña.

Cūā niñami Cristo yu cajouañ. Bairi ni ūcū camasocu cūrē catūgousau yua, di rūmū ūno,

‘Cabūgoro majū Cristore cū yu boyupa,’ ī tūgoña yapapuaetigumi,”

ī quetibujūya ti tutipū.

⁷ Mújãã roque tia ütããrê bairo caãcũ Jesucristore cũ mujãã maimajũcõãña. Aperã roque Dios mena catũgoñatutuena añirĩ Jesucristore cũ boetinucũñama. Jesucristore na caboetimiatacããrê, Jesús caãnimajũũ cũ caãnipereere atore bairo ĩ quetibũjuyayupa Dios ya tutipũ:

“Wii qũñenõĩ majã ĩcã ütãã na caboetimirĩcã ãmerê yua, ti wii macããcã caãnimajũrĩcãrê bairo tuaya.”

⁸ Aperopũ ĩñupã apeye cããrê tunu:

“Ĭcã ütãã caãnimajũrĩcã mena rocawa yasigarãma camasã,”

ĩ quetibũjuyupa Dios ya tutipũ camasã cañuena na cabaipeere.

Bairi camasã cũ yaye quetire catũgõsaena yasioagarãma. Dios na ũna cañuenarê cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrêã bairo yasioagarãma.

⁹ Mujãã roque Dios ya poa macããna, cũ cabesericarã ĩcã poa macããna mujãã ãniña. Marĩ Quetiupũ reyre bairo caãcũ yarã paabojari majã sacerdotea majũ mujãã ãniña. Cũ ya yepa macããna cañurã, cũ mena caãniparã majũ mujãã ãniña. Tore bairo mujããrê ásupi Dios, nocãrõ caroaro yũ caãtiere na quetibũjnetõátõ camasãrê ĩ. Bairo mujããrê beseyupi. Canaitãrõpũ caãna mujãã caãnimiatacããrê, cũ yaye quetire mujãã catũgõsarĩje jũgori ãmerê yua, nocãrõ caroaro cabusuropũ caãnarê bairo mujãã ãnio joroque ásupi Dios. ¹⁰ Tunu bairoa tirãmupũre ĩcã poa macããna mujãã ãmewũ. Diore cũ mujãã masĩepã. Cũ yarã mee mujãã ãmu. ãme roquere yua, cũ yaye quetire tũgori cũ mena mujãã tũgoñatutuaya. Cũ ya poa macããna majũ mujãã ãniña. Cajũgoyepũre Dios bopacooro camasãrê cũ caĩñamairĩjẽrê mujãã masĩesupa. ãmerê yua, cũ mena mujãã caãnie jũgori tiere mujãã masĩcõãña. Bairi Dios cũ caĩñamairã majũ mujãã ãniña.

Vivan para servir a Dios

¹¹ Yũ bairãrê bairo caãna, yũ camairã mujããrê ñiña: Ape ınyrecõopũ caãniparã nimirãcũã, mai ati yepapũ ãna, roro mujãã rupapũ carotirore bairo átiãmerĩcõãña. Tie cañuetie pũame Dios mena marĩ caãnie to yasio joroque caãtie ñiña. Torena tiere jãnacõãña. ¹² Tunu apeyera Diore camasĩena watoa ãna, caroaro átiãña, “Jããrê busujãrẽma,” ĩrã. Bairo caãna mujãã caãnoi, na pũame cabero mujããrê roro busujãrẽtĩgarãma, caroaro mujãã caãtiere masĩrĩ yua. Bairo tiere masĩrã, “Nocãrõ catutuapũ cañuũ ñiñami Dios,” ĩgarãma, Cristo ati yepapũ tunuetari, nipetiro camasãrê na cũ caĩñabeseri rãmũ caãno.

¹³⁻¹⁴ Marĩ Quetiupapũ Jesucristo mena caãna añirĩ, ati yepa macããna quetiuparã na carotirore bairo átiãña. Na botioeticõãña. Emperador quetiupapũ ũcũ, bairi cũ carotirã cũ roca carotirã ũna cããrê na carotirore bairo ása. Cũ, quetiupapũ emperador pũame aperã camasã cañuenarê cũ ũmũ cũ roca macããnarê roro na átirotijonucũñami. Aperã caroaro átiãnajẽrê caãtiãnimasĩrã pũamerê nũcũbugorique mena na ĩñarotinuucũñami. Quetiupapũ caroti añirĩ tore bairo átinucũñami, ati yepapũ ãcũ. ¹⁵ Caroa macããjẽ roquere mujãã caãto boyami marĩ Pacũ Dios. Bairo caroa macããjẽrê mujãã caãtiãnorê ĩñarã yua, Diore camasĩena, aperã catũgõmasĩena ũna cãã mujããrê roro ĩ busupaietigarãma.

¹⁶ Dios, mujãã Quetiupapũ, ĩcãũã ñiñami. Apei maniñami. Bairo apei cũ camanimiatacããrê, mujãã pũame, “Jããrê caroti maniñami. Bairi jãã caboro jãã átimasĩña cañuetie cããrê,” ĩ tũgoña mawjiaeticõãña. Dios yarã paacortearĩ majãrê bairo caãna añirĩ caroaro átiãnimasĩña mujãã cãã cũ carotirore bairo. ¹⁷ Bairi nipetiro camasãrê marĩ canũcũbugoye caãnorê bairo na nũcũbugoya. Marĩ yarã Diore caĩroari majã mena ãmeo maiña. Marĩ Pacũ Dios

cũārē nꝯcũbugori qũĩroaya. Ati yepa macããcũ quetiuparũ emperador cũārē cũ nꝯcũbugoya.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

¹⁸ Yũ yarã, mujãã paacoteri majã cũã, mujãã quetiuparã na carotirore bairo nꝯcũbugorique mena ása. Caroaro na átibojaya paarique mujãã na carotirijere. Mujãã quetiuparã tutuaro mena carotirã cañuena, aperã cañurã mujããrē cañroarã na caãmatacũārē, caroaro nꝯcũbugorique mena na paabojaya. Na nꝯcũbugoya. ¹⁹ Mujãã, roro mujãã caáperimiatacũārē, roro mujãã na caápata, ñujãñuña bairopna. Dios cũ carotirore bairo caáticõana mujãã añiña bairãpna. Cũ roque caroaro mujãã caátiere ññajesoyami. ²⁰ Mujããrē, mujãã quetiuparã, rorije mujãã caátie wapa na catutiata roque, dope bairo mujãã í masiẽtũbujiorã. Yerijõrõ mujãã quetiuparã mena mujãã ñnimasĩẽtũbujiorã. Caroa wãmerē mujãã caátiatato bero caãnimiatacũārē, roro popiye mujãã bairo joroque mujãã na caápata roque, popiye mujãã cabairijere mujãã naãnetõcõõagarã. Tũgoñaenarē bairo tiere tũgoñanetõcõõãña. Tie ñujãñuña marĩ Pacũ Dios cũ caññajoro.

²¹ Bairo mujãã caátiaño boyami Dios. Mujãã yaye wapa jũgorina Jesucristo cañũn nimicãã, popiye tãmũowĩ. Bairo popiye tãmũomicũã, cũrē roro caãnarē na tuti ñmeemi. Cũrē ññacõrĩ mujãã cũã cũ cabairicarore bairo átianimasĩña. ²² Jesucristo pũame jĩcã wãme ñno rorije caápei, ñe ñnie wapa cacãgoecũ majũ ñmi. Ni jĩcãũ ñcũrē qũĩtoñaemi. Cariape quetibujũwĩ. ²³ Tunu roro awajari cũ na catutiro cũārē jĩcãni ñno roro na í tuti cãnamuemi. Roro popiye cũ bairo joroque na caáto cũārē, roro na átiañmeemi. Atore bairo jeto í tũgoñawĩ: “Dios jeto roro caãnarē cariape na ññabesemasĩñami na yaye wapa,” í tũgoñawĩ Dios na cũ caátipee jetore. ²⁴ Jesucristo cũ majũ rupaũina yucũpãĩpũ cũ cariarique jũgori marĩ carorije wapare netõõwĩ. Carorije marĩ caátianierē marĩ cajãnaparore bairo í, riacoãmi Jesucristo yucũpãĩpũ. Caroaro cariape caãna marĩ ñnio joroque marĩ ámi Jesús. Mujãã pũame yeri catirã mujãã caãnipee jũgori Jesucristo pũame cãmicutiri riawĩ. ²⁵ Yũ yarã, nurĩcãrã oveja waibũtoa na caboropũ ññesẽãrĩ na camawijjayasirore bairo mujãã cũã mujãã caboro átiri, caũpetietopũ cayasirãná mujãã ñnimitũpũ. Bairo caãnana nimirãcũã, ñmerē yua, carorije mujãã caátajere jãnarĩ Jesucristo yaye queti pũamerē mujãã boya. Cũ, Jesucristo roque oveja coteri majõcare bairo caãcũ ñnirĩ caroaro majũ mujãã ññacotemasĩñami.

3

Cómo deben vivir los casados

¹⁻² Mujãã, carõmia camanapũãcũna cũã, mujãã manapũã na carotirore bairo caroaro ása. Na ñroaya mujãã manapũãrē. Caroaro cariape ññajẽcũsa, jĩcããrã Diore cañroaena caroaro jĩcãrõ tũni mujãã caátiere ññarĩ cũ na catũgoũsaparore bairo ñrã. Noa ñna na caquetibujuriye mee, caroaro mujãã caátianierē ññacõrĩ roque na cũã tũgoũsajũgogarãma Jesucristore. ³⁻⁴ Mujãã, carõmia jĩcããrã netõõ nũcãjãñurõpũ mujãã wãmaganucũña mujãã rupaũ bui macããjẽrē. Caroaro netõjãñurõ mujãã wũgapeoganucũña. Tunu bairoa oro ñnie cawapacũtie mena mujãã wãmorĩrē mujãã jããganucũña. Caroa cawapacariye ñnie jutii cũārē mujãã jãñaganucũña. Tore bairo mujãã caáto ñnorẽã, mujãã pupea mujãã yeripũre qũẽnoña. Maijũgoya mujãã yeri mujãã catũgoñarĩjẽ pũame roquere. Dios yaye queti roque ati yepa macããjẽ cawapapaca netõjãñurõ caroa capetietie cawapacũtie majũ ñiña. Caroaro

yerijōrō patowācārcārcārō mano ānimasīrīqūē niña. ⁵ Torea bairo tirāmupū macāāna rōmirī ānana cūā jutii caroa na caboro ūnorēā, Dios cū caborore bairo jeto caroaro átīāniñañupā. Na yeripū caroarā wāmagoricarārē bairo āniñañupā. Dios mena tūgoñatutuayayupa. Na manapūārē na īroari caroaro na mena ānimasīñañupā. ⁶ Tore bairo cabaiānimasīrīcō āñupō Sara cawāmeccō ānacō. Cō manapū Abraham ānacūrē caroaro qūiroayayupo. Cū carotirore bairo caroaro useanirīqūē mena cū yumasīñañupō. Cō quetiupāre bairo qūiñañupō Sara. Mujāā, āme caāna carōmia cō ānacō pārāmerārē bairo caāna majū mujāā ānigarā cō ānacōrē bairo mujāā caápata. Bairo mujāā caápata, mujāā manapūārē mujāā tūgoña uwietigarā, na mena caroaro caānimasīrā ānirī.

⁷ Mujāā, caūmua canūmoacuna mujāārē ūiña: Mujāā nūmoarē na maiña. Na mena jīcā yericanarē bairo ānimasīña. Mujāā nūmoarē mujāā cajuātinetopeere na cabomasīrōrēā bairo caroaro na átiroaya. Carōmia ānirī cayeritituaena na caāno mee, jīcā yerīcuna mujāā caānoi pūgarāpūrea Dios caūu ānirī cū canetōōrīqūē jūgori, tore bairo na juāsa mujāā nūmoarē. Tore bairo āmeo átīānimasīña, ūe ūnie rusaeto jīcā yericanarē bairo pūgarāpūrea Diore mujāā cajēnimasīparore bairo Irā.

Los que sufren por hacer el bien

⁸ Bairi nipetiro mujāā tore bairo caroaro useanirō, jīcā majārē bairo yericutiri átīāninucūña. Āmeo mai āninucūña jīcāū pūnaarē bairo mujāā majū. Āmeo juātinetmoña mujāā majū. Caānimajūrārē bairo baibotioeticōāña. ⁹ Bairi tunu roro mujāārē caānarē roroa mujāā cūā na átīāmeeticōāña. Mujāārē caawajutatirā ūna cūārē na tuti āmeeticōāña. Mujāārē na caītutirorea bairo na ī tuti tunuo peoeticōāña. Bairo pūame īña: “Caroare cū joāto mujāārē Dios,” na ī jēnibojaya mujāārē cateeri majā cūārē. Bairo mujāā caápata, caroare na jonemogūmi Dios. ¹⁰ Tirāmupū cūārē torea bairo ī quetibūjuyayupa profeta majā ānana:

“Nī jīcāū ūcū camasocū caroaro useanirō mena cū caānigaata, carorije ūnierē cū busueticōāto.

‘Carori wāmerē yū busuetigū,’ ī tūgoñaposeromasīrī cū āmarō.

Tunu bairoa cū risero mena cū caītopairije ūnie cūārē qūī busueticōāto.

¹¹ Cū ūcū carorije macāājērē cūcōārīna, caroa macāājē pūamerē átīāninucūñami.

Caroaro átīānijūgoyecuti masīñami, aperā cūā yeri jōrō ānajē cutajere na caātibocāmasīparore bairo ī.

¹² Torecūna, marī Quetiupāu cañurā caroarā jetore na īñausacotegūmi.

Cūrē cū na cajēnirījē cūārē caroaro na tūgopeobojagūmi Dios.

Aperā cañuena carorā roquere na asiajāñugūmi.

Na pesure bairo caācū tuagūmi yua,” ī quetibūjuyayupa profeta majā ānana Dios ya tutipū.

¹³ Caroa macāājē jetore tocānacānia mujāā caātīānimasīata, ¿noa ūna mujāārē roro na átibujocuti? Roro átimasīēnama. ¹⁴ Bairāpūa, caroaro cariape mujāā caātīānimitacūārē, jīcāārē popiye mujāā baio joroque mujāā na caápata, yapapuaeticōāña. Useanirī āña. Noa ūnarē na tūgoña uwieticōāña. Useanirīqūē mena ānimasīña. ¹⁵ Atore bairo jeto āsa: Nūcūbūgorique mena marī Quetiupāre bairo caācū Jesucristo mena tūgoña tutuaya mujāā yeripū. Tunu apeyera caroaro tūgoña coteya. Mujāārē aperā Diore catūgousaena, “¿Ūe jūgori Jesucristo mena mujāā tūgoñatutuayati?” na cajēniñarō, caroaro mujāā caquetibūjumasīparore bairo Irā, caroaro tūgoñamasī coteya. ¹⁶ “Caānimajūrā

Dios yarã jãã ãniña,” iẽna, nucũbugorique mena na quetibũjuya. Caroaro átiãña, mujãã catũgoñamasacuti ãnie yerijõrõ to ãnimasĩõ joroque ãrã. Mujãã, Jesucristore catũgousari majãrẽ, roro caĩbusupairã pũame na majũã na caĩrĩjẽrẽ na tũgoñabooõ joroque ãrã, caroaro átiãña mujãã majũ nipetiro camasã mena.

¹⁷ Carorije mujãã caátie jũgori roro mujãã catãmuoata, ñuña. Bairopũa, netõjãñurõ ñuña caroa macããjẽrẽ caãna nimirãcũã, roro popiye mujãã caba-iata. Popiye mujãã baio joroque aperã cañuena mujãã na caãpata, ñujãñuña Dios pũame bairo cũ caboata. ¹⁸ Torecũna, Jesucristo cũ majũã jĩcãnia roro popiye baiiri riawĩ, marĩ carorije wapare netõõpeyo yaparoetagu. Cũ pũame roque cañuũ carorije caãpei nimicũã, carorã yaye wapare netõõgu, roro popiye tãmuowĩ. Mujãã cũã Dios yarã mujãã caãniparore baiiro ã, riawĩ. Marĩrẽ baiiro caãcũ ati rupau cũgori riawĩ Jesús ati yeparũre. Baiiro riamicũã, Espiritu Santo Dios Yeri cacũgon ãnirĩ tunu catiwĩ. ¹⁹ Bairo Jesús, cũ yeri pũna jeto ãcũ, preso joricaropũ caãnarẽ baiiro caãna cariaricarã yeri tũpũ ásũpi. Topũ etari na quetibũjuyupi Dios yaye quetire. ²⁰ Mai, na pũame tirũmu macãã yũtea Noé cũ caãni yũteapũ ãna, Diore cũ tũgopeoetiri cũ baibotioy-ayuparã. Noé ãnacũ pũame Dios cũ caátipeere na quetibũjuyamiñupũ. Na pũame cũ tũgoesuparã. Ti yũteapũre Dios pũame pajũtiricarõ mano caroaro na cotemiñupũ, cũmuua capairicare Noé cũ caqũẽnotoye. Bairo caroaro na cotemicũã, jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacãũ ãnaacã na netõõñãñupũ Dios ati yepare cũ caruri rũmu caãno. ²¹ Mai, ti yũteapũ oco caãnajẽ na caruarique pũame atore baiiro marĩ masiõñupã: “Oco mena marĩ cabautizarotiri rũmu caãno marĩ netõõwĩ Dios, cayasicoabujioatana marĩ caãnimitacũãrẽ. Torea bairo ãñupã tie oco tirũmu Noé cũ caãni yũteapũre,” marĩ ã masiña. Marĩ cabautizarotirije pũame marĩ rupauũ ægueri coserique ãnie mee niña. Dios marĩ Pacũ majũrẽ yeri caroa marĩ catũgoñarĩjẽrẽ cũ marĩ cajẽnemorĩjẽ ãnie niña. Baiiri yua, marĩ netõõñupĩ Dios, Jesucristo cũ macũ cariacoatacũ cũ caãnimitacũãrẽ tunu cũ cacatiorique jũgori. ²² Marĩrẽ canetõõricũ Jesucristo pũame amũrecõo Dios tũpũ ámĩ. Cũtu cariape nũgõã, carotimasĩ cũ caruiropũ niñami ãmerẽ. Baiiri yua, nipetiro ãngelea majã, aperã cacatirã seres majã cajũgoyepũre mai carotimasĩmirĩcãrã cũãrẽ carotimasĩ majũ tuayami. Cũ jeto ãmerẽ na rotipeyomasĩñami. Na cũã nipetiro cũ caĩrõrẽ baiiro áticõãñama yua.

4

Servir según los dones recibidos de Dios

¹ Baiiri mujãã cũã Jesucristo cũ majũ rupau mena popiye cũ catãmuorĩqũerẽ tũgoñarĩ popiye mujãã cabaĩpeere mujãã eñtoaetigarã. “Popiye marĩ cabairo ñugaro,” mujãã ã tũgoñagarã. Ni ãcũ caroare áticũã roro popiye cũ catãmuoata, roro átajere canetõnũcãricũ ãnirĩ carorijere cajãnarĩcãrẽ baiiro tuacõãñami. ² Bairo caãcũ ãnirĩ yua, ati yeparũ cũ caãni rũmurẽ Dios cũ caborore baiiro jeto átiãnimasĩñami. Ati yepa macããna na rupau caborore baiiro jeto na caátĩãnorẽ baiiro átiãmerĩñami yua cũ ãcũ. ³ Nocãrõ yoaro jĩcã yũtea cãrõ Diore camasĩena na caátĩãnorẽ baiiro mujãã cũã roro mujãã átiãmu. Carorije macããjẽ mujãã rupau cabori wãme ãnie jetore mujãã átiãninucũwũ. Bose rũmu caãno nucũbugoricaro mano roro majũ mujãã awajañesẽãnucũwũ. Ti rũmu caãno cacũmuorĩjẽrẽ nocãrõ paio etinetõrĩ roro mujãã cũmunucũwũ. Tunu bairoa camasã na cawericarã ãna carorãrẽ na mujãã ãroanucũwũ. ⁴ ãme roquere tore baiiro mujãã átiãninemoẽtĩña. Roro netõrõ mujãã caátĩãnajẽrẽ mujãã áperiya. Bairo roro caátĩãnana nimirãcũã,

ãmerê caroaro mujãã caátianierê ñnarĩ, mujãã baparã caãnimiricãrã pũame roro mujããrê i busunucũñama. Pũgani cãrõ tũgoñanemonucũñama, carorã caãnimiricãrã cañurãrê bairo mujãã cayeri wasoarijere ñnarĩ yua. ⁵ Na, cañuena roquere marĩ Pacu Dios caññabesegajũgoricu majũ na ññabesegumi. Caatarã, cariaricarã nipetirore na ññabesegumi na yaye wapare ti rãmu caetaro yua. ⁶ Torecuna, marĩ ñicũjãã cariaricarã ãnana cũãrê merê caroa queti Dios cã canetõõriqũerê na quetibũjuyupi Jesús, na cãã Espĩritu Santo Dios Yeri mena na ãmarõ, na yerire na yasieticõãto i. Bairãpua, na cãã nigarãma camasã nipetirore cã caññabeseri rãmu caãno cũãrê. Na cãã jicãrõ tãnia ññabese ecogarãma, camasã marĩrê bairo caãnana ãnirĩ.

⁷ Apeyera mujãã ñña: Merê ati ñmũgẽcõo capetipa rãmu cõñarõ baiya. Torena, masacatirique mena caroaro ãnajẽcusa. Nucũbugorique mena tocãnacãnia Diore cã jenicoteãninucũña ti rãmu caetaparo jũgoye. ⁸ Tunu bairoa tocãnacãũpũrea mujãã caãmeomaiãnie to ãmarõ. Bairo caroaro mujãã caãmeomaiãnimasĩata, aperã yaye wapare na mujãã masiriyobojamasĩbujorã. Cañurjẽ macããjẽ pũamerê tũgoñarĩ carorijere mujãã átijãnacõãgarã yua. ⁹ Tunu bairoa tocãnacãũpũrea caroaro mena na bocãya caetari majãrê. Na quẽnoña mujãã ya wiiripu nucũbugorique mena. Yasiroacaru roro na i busũpaeticõãña caetari majãrê. ¹⁰ Nipetirije caroa wãme cañurjẽ Dios cã cajoriquere caroaro cacãgomasĩrã ãnirĩ na juãtinemoña aperãrê. Marĩ Pacu Dios tocãnacãũpũrea cã cajogaro cãrõ caroa wãme marĩ caátianimasĩpeere marĩ juyupi. Ti wãme Dios cã cajorica wãme jicãrõ tãnia aperãrê na juãtinemoña. Mujãã caãmeojuãtijãitãro cãrõ ãmeo juãtinemoña. ¹¹ Bairi ni jicãũ ucũ mujãã mena macããcũ Dios yayere quetibũjuri majõcu cã caãmata, caroaro cariape cã quetibũjuãto Dios yaye quetire. Apei, ãmeo juãtinemomasĩrĩqũerê marĩ Pacu Dios cã cajoricu cã caãmata, cã cãã Dios cã catutuarije cã cajorije mena caroaro cã juãtinemoãto. Tore bairo jeto na átiamarõ nipetiro, Dios caroa wãme cã cajoricarã cãrõ. Tore bairo na átiamarõ nipetiro camasã Jesucristo jũgori Diore na cabasapeoparore bairo. Cã jicãũrẽã basapeorique to ãmarõ. Cã carotimasĩrjẽ to petieticõãto. ãnicõã ninucũgaro. Bairoa to baiãto.

Sufrir como cristianos

¹² Yu bairãrê bairo caãna, yu camairã, tũgoña acueticõãña roro popiye mujãã cabaipeere. Aperã Diore camasĩena roro majũ mujããrê na caãto ñnarã, “¡Agotã! ¿Nopẽĩrã tocãrõ roro popiye marĩ baiõ joroque marĩ na átiyati?” i tũgoña yapapuaeticõãña. Tie popiye bairiquere mujãã camasĩetĩẽ ñnie majũrê bairo ññaticõãña. ¹³ Bairo pũame baiya: Jesucristo popiye cã catãmũoricãrõrẽã bairo mujãã cãã cã yarã ãnirĩ roro popiye mujãã baigarã. Cã, cã cabairicarore bairo cabairã ãnirĩ tũgoña useaniña. Tore bairo mujãã caãmata, netõjãñurõ paio nigaro useanirĩqũẽ tunu nemo cã catunuatĩ rãmu caãnorê. Cã mena useanirĩ mujãã ãnigarã yua ti rãmu caetaro. ¹⁴ Bairi tunu Jesucristo yarã mujãã caãno jũgori roro popiye cabairã useanirĩ ãña mujãã, aperã roro na caĩeperi majã nimirãcũã. Useanirĩ ãña mujãã roro na caĩeperã. Mujãã roque Espĩritu Santo, Dios nocãrõ catutuaũ Yeri majũrê cacũgorã mujãã ãniña. Tocãnacãnia mujãã mena ãnicõã ninucũñami Espĩritu Santo Dios Yeri majũ. ¹⁵ Apeyera tunu jicããrã Diore camasĩena camasãrê na pajĩãña. Aperã yajanucũñama. Apeye cããrê roro na caãmeoĩrõ na mena busunemonucũñama. Tore bairo na cabairoi, roro popiye na baiõ joroque na átiyama na quetiuparã. Narê bairo ápericõãña mujãã roque. ¹⁶ Narê bairo caãperã mujãã mena macããna jicããrã na caãnimitacũãrê, Jesucristo yarã na

cañie jūgori roro popiye na cabaiata, tiere tūgoña boboeticōaña. Marī Pacu Dios roquere cū basapeoya, cū yarārē bairo cawāmecuna ānirī.

¹⁷ Merē ati rāmūrīrē etaro baiya marī cū yarārē Dios cū caññabesejūgopa rūmu. Marī, cū ya poa macāāna caññabesejūgomajūcōāñ ānirī, ζmarī berore nocārō popiye na baio joroque na cū ácuatī cūrē catūgousaena roquere yua? Roro popiye na baio joroque na átigūmi Dios cū yaye quetire catūgousaetana roquere. ¹⁸ Caññu jīcāū Diore catūgousau ūcū cū caāmata, dope iēcū majū popiyepūina netōjīātimasīñami Dios cū caññajoro. Bairi roro caāna Diore cabai-botiorā roque dope átinētōjīāticoenama. Netōōrōpū yasimajūcōāgarāma. ¹⁹ Bairi Dios cū caborore bairo, roro popiye cabairi majā nimirācāā, caroa macāājērē átīcōaña. Tiere jānaeticōaña. Nipetiro ati ūmārecōo macāājērē caātacu mena jetoa tūgoñatutuacōaña. Cū, jīcāūā majāā netōōgūmi majāā yerire. Majāārē cū caññūgoyeticūrīcārōrēā bairo átīmajūcōāgūmi.

5

Consejos para los creyentes

¹ Apeyera tunu yū quetibūjūnemogaya majāā, űubueri majā quetiuparā cabūtoa camasīrī majārē. Yū cūā majāārēā bairo cabūcu camasīrī majōcu űubueri majā quetiupau yū āniña. Yūa, Jesucristo popiye cū cabairiquere űiñawū. Torecu, cū yaye quetire yū quetibūjū masīña. Yū cūā majāā, camasīrī majā cabūtoarea bairo tunu Jesucristo atī yepapū cū catutuarije mena cū caetaro űiñagu. Jīcārōā nipetiro marī iñagarā ti rūmu caetarore. ² Dios yarā űubueri majārē caroaro na iñacoteya. Caroaro cariape na quetibūjūya majāā, űubueri majārē. Majāā narē caroaro cariape na majāā quetibūjū masīña. Caroaro átato jesoru Dios cū caborore bairo cariape na quetibūjūya. Rotimajūrīcārārē bairo ápericōaña. Cabuerā majāā caānoi, paio majāā cawapatapee cūārē tūgoñaeticōaña. Caroaro yerijōrō átīāña majāā paarique űubueriquere. ³ Tutuaro mena na majāā quetibūjūepa camasārē. “Jāā roque jāā rotimasīña űubueri majārē,” majāā ī tūgoñaepa. “Narē mairī roque caroaro mena na marī quetibūjūgarā. Caroaro mena na marī átirotigarā űubueriquere,” majāā ī tūgoñagarā. Bairo īrī caroaro ānajēcusa, bairo majāā caátīānierē űubueri majā cūā iñacōrī caroaro na caátīāniparore bairo īrā. ⁴ Bairo narē caroaro mena majāā cajūgoānimasīata, marī Quetiupau Jesucristo majāā mena ūseanigūmi. Tunu atī yepapū cū cabauetari rūmu caāno majāā jogūmi caroa yericutaje capetietie majūrē yua. Caroaro majāā caátīānajē wapa di rūmu űno cariaetie majūrē majāā jogūmi marī Quetiupau.

⁵ Torea bairo átīāña majāā, cawāmarā cūā. Cabūtoa camasīrī majā na caátīrotirote bairo caroaro átīāña. Nūcūbūgorique mena na caquetibūjūrijere caroaro na tūgousaya. Tocānacāpūna majāā nipetiro űubueri majā nūcūbūgorique mena caroaro ása cabūtoa na caquetibūjūrijere. “Jāā majū cūā jāā rotimasīña,” ī tūgoñaeticōaña. Torea bairo profeta majā cūā ī quetibūjūyupa:

“Dios pūame ni ūcū caññūgōñabotiori majōcu cū caátigarijere ēñnotanucūñami. Apei caññotiogaecu, caroaro na caññōrē bairo caátīānimasī roquere caroaro cū juátimasīñami Dios caññu ānirī,”

ī quetibūjūyupa profeta majā ānana.

⁶ Bairi Diore cabai-botiorārē bairo baieticōaña. “Dios netōrō jāā masīña,” ī tūgoñaeticōaña. “Dios jeto jīcāūā masīñami,” ī tūgoñacōaña cariapea. Bairo ī tūgoñarī caroaro majāā caāmata, Dios pūame cū caborica yūtea caetaro rotimasīrīqūē majūrē majāā jogūmi. ⁷ Tunu bairoa Dios majāārē

maimajũcõãñami. Caroaro mujãã ññaapeoyami. Bairi nipetirije dise ñnie mujãã catũgoñamacããrĩjẽrẽ Diopure cũ quetibũjnetõõña. Cũ mena tũgoñatutuaya.

⁸ Caroaro tũgoñaquẽnoña. Tũgoñamasĩña. Wãtĩ marĩ pesu merẽ yaijũũ waibũtoare ugagu cũ cauwacoterore bairo marĩ yasio joroque átigu cotei baiyami. Bairi masacatiri caroaro añajẽcsusa. Mujãã yasioremi wãtĩ. ⁹ Dios mena mujãã catũgoñatutuãnierẽ jãnaeticõãña. Bairoa marĩ Quetiupaũ Jesucristo mena tũgoñatutuacõãña. Wãtĩ cũ cabũsujãrĩjẽrẽ jĩcã wãmeacã ñno tũgoñaeticõãña. Tore bairo jeto popiye baiyama nipetiro ati mũrecõopure Diore catũgoñsari majã mujããrẽ bairo cabairã, mujãã yarã cãã. Merẽ tiere mujãã masĩña.

¹⁰ Bairãpna, jĩcã yũtea cãrõã roro mujãã tãmũogarã. Cabero yua, Dios pũame cañurã, cariape caãna majũ mujãã átigumi. Cariape catũgoñarã, catũgoñatutuarã majũ mujãã átigumi. Cũ mena mujãã catũgoñatutuario jũgori, tunu bairoa mujããrẽ camaimajũũ ãnirĩ cũ caboricarorea bairo mujãã jogumi caroare. Jesucristo mena mujãã caãnie jũgori jĩcãrõ tũnia tore bairo mujãã átigumi marĩ Pacũ Dios. ¹¹ Cũ jetorea cũ carotimasĩrĩjẽ to ãmarõ. Tocãnacã rãmna to ãnicõã ãmarõ. Bairoa to baiãto.

Saludos finales

¹² Yũ yarã, tocãrõã mujããrẽ ñi quetibũjũ woajoya. Atie petoaca ati carta mena mujãã yũ caquetibũjũjorijere marĩ yũ Silvano yũ woatubojayami. Cũ pũame cañũũ Dios mena catũgoñatutuauñĩami. Torecũ, yũ baire bairo caãcũ cũ ññaanucũña Silvanorẽ. Bairi ati carta mena mujãã, yeri tũgoñatutuarã, mujãã ãnio joroque átigu, mujãã yũ quetibũjũ woajoya. Apeye cããrẽ cariapea caãnorẽ bairo Dios mujããrẽ camai ãnirĩ caroa cũ cajoãnierẽ mujãã camasĩparore bairo ñ, yũ quetibũjũ woajoya. ¡Mujãã pũame tie queti mena tũgoñatutuacõãña!

¹³ Ati macã Babilonia cawãmecuti macã macããna, mujãã ñurotijoyama. Na cãã mujããrẽã bairo Dios cũ cabeserica poa macããna ññaama. Apei Marcos cawãmecũcũ yũ macãrẽ bairo caãcũ cãã mujãã ñurotijoyami. ¹⁴ Tunu mujããrẽ ñinemoña: Caroaro mena ãmeo mairĩ ãmeo bocãya jĩcã majãrẽ bairo.

Nipetiro mujãã Jesucristo yarãrẽ caroa yericutaje mujãã cũ jonemoãto marĩ Pacũ Dios. Bairoa to baiãto.

Tocãrõã ñña atie queti yũ sawoaturije.

Segunda Carta de SAN PEDRO

Saludo

¹ Ун, Симón Pedro cawāмессн, Jesucristore paabojari majōсн сū caquetibujerotijoricu apóstol majū ун аниña ati cartare mujāārē cawoajou. Jesucristo yarā majūrē mujāā ун woajoya. Mujāā cūā jāārēā bairo Jesucristo mena mujāā tūgoñatutuajūgoyupa. Marī Quetiupau Dios, bairi Jesucristo cariape caáсн, marīrē canetōrīcū majū cūā, jīcārō tūnia marī joyupi cū mena marī catūgoñatutuapeere. ² Bairi mujāārē ñiña: Dios, marī Quetiupau Jesucristo mena na caquetibujecūrīqūērē mujāā camasīnemorō jūgori nocārō paio caroare mujāārē na jonemoáto. Caroa yericutaje cūārē mujāā na jonemoáto.

Cualidades del cristiano

³ Dios ñe ũnie carusaecu añirī cū camasīrījē mena marī jowī nipetirije caroa macāājē marī caātiānipeere. Tunu bairoa cūrē marī camaimasīpee cūārē marī jowī marī Pacu Dios. Tore bairo marī jowī, nocārō paio cū macā marīrē cabesericu cū caātiānimasīrījērē, cū carotimasīrījē cūārē marī camasīparore bairo ī. “Унre bairo caroaro na átīānimasīáto,” ī caroare marī jowī. ⁴ Caroaro cū camasīrījē jūgori caroa wāme marī cū caátipee cū caijūgoyeticūrīqūērē marī masīōwī. Tie pñame nocārō majū paio cū caátipee ñiña. Cawapapacarijere bairo caānie ñiña. Tie jūgori marī, ati унmrecóo macāāna roro marī rupau caborore bairo caāna, tiere marī majūā caátijānimasīrā marī ānio joroque marī ásupi. Bairo marī caáto, Dios cū caānajē cutiere bairo marī ānio joroque marī ásupi.

⁵ Bairi caroaro tūgoñatutuanemoña marī Pacu Dios mena. Caroaro átīāna caroa macāājērē. Bairo caroaro átīāna, caroaro mujāā tūgousagarā cū yaye quetire. ⁶ Bairo caroaro tūgousarā yua, mujāā rupau macāājē carorije mujāā caátigarije ũnierē mujāā ēñotamasīgarā. Bairo roro caáperā añirī, caroaro yerijōrō mujāā ānimasīgarā. Bairo caroaro yerijōrō āna yua, Diore caroaro mujāā maimasīgarā. ⁷ Bairo cū maimasīrī yua, mujāā yarārē na mujāā iñamaigarā. Na mujāā juátinemogarā. Bairo na mairā, nipetiro camasā cūārē na mujāā mainemomajūcōāgarā yua.

⁸ Tie nipetirije caroaro ānajē cutajere mujāā caátimasīpeyoata, cañurā majū mujāā ānigarā. Camasārē cajuána majū mujāā ānigarā. Bairi marī Quetiupau Jesucristore cabūgoro mee cū mujāā masīña. Cūrē mujāā camasīrījē wacatimajūcōāna, nemojāñurō tiere mujāā caátimasīpeyoata. ⁹ Noa ũna aperā camasā tie caroaro ānajē cutajere na caápericōāta, camasīētīmajūcōārā nibujiorāma. Cacaapee mána caiñamasīēnarē bairo tuabujiorāma. Tunu bairoa na carorije wapa caānimirīqūērē Jesucristo cū canetōbojarique cūārē masirītipeticōābujiorāma.

¹⁰ Bairi ун yarā, ун bairārē bairo caāna, nipetirije atiere caroaro ása. Jānaeticōāna. Jesucristo cū caborore bairo jeto caroaro ása. “Jesucristo yarā cāñiparā Dios cū cabesericarā añirī caroaro marī átīānigarā,” ī tūgoñaña. Tore bairo mujāā caātiānimasīata, di rāmū ũno mujāā yasietigarā. Wātī cūā mujāā yasio joroque mujāā áperīgumī. ¹¹ Bairi tunu caroaro mujāā ānicōā nigarā. Унmrecóopu mujāā caetarī rāmū caāno marī Quetiupau Jesucristo marīrē

canetōōrīcū cū Pacu mena caroaro mujāā bocágarāma. Topu marī Quetiupau cū carotimasírīpau capetietopu cū mena mujāā ānicōā ninucūgarā yua.

¹² Bairi mai, atie yu caquetibujurijere mujāā yu quetibujunemocōā ninucūgu, tiere mujāā camasīnemoparore bairo ī. Merē mujāārē, cariape macāājē quetire na caquetibujuricaro bero caānimitacūārē, mujāā yu quetibujunemogu tunu. Tunu bairoa Jesucristo mena tūgoñatutuari caroaro cū caborore bairo mujāā caatīānimitacūārē, yu quetibujunemocōā nigu mai.

¹³ Tore bairo mujāārē yu quetibuju ānigu yu cacatiri rūmu ūno mai. Merē yu masīña baiřua. Yu, mujāārē caquetibujunemopau ūcāā ānirī atiere mujāā yu quetibuju yu. ¹⁴⁻¹⁵ Apeyera merē marī Quetiupau Jesucristo řuame “Pedro, nocārō mea m řiacoagu,” ři quetibuju masīōwī. Torecu, yu řuame yu beri caānopu cūārē atie yu caquetibujurijere mujāā masīnemocōā ninucūō joroque yu átīcūña. Noo yu camasīō cārō tiere yu quetibujucūña ati yeparure.

Los que vieron la grandeza de Cristo

¹⁶ Tunu apeyera, Jesucristo, marī Quetiupau, ati yeparu tunu cū caatīpee, cū carotimasírīpau macāājē cūārē caroa cariape macāājērē jāā quetibujuwu. Jāā majūā ī tūgoñamacārī jāā caīquetibujurique mee āmu. Jāā majūrpu cūrē jāā ĩñawū. Nocārō cū carotimasírījē, cū catunuarie cūārē jāā ĩñamajūcōāwū.

¹⁷ Jāā ĩñawū jīcā rūmu Dios, cū Pacu cūrē nucūbugorique mena cū cařbūřore. Atore bairo ī řuřocajowu nocārō carotimasī Dios cū cařrījē řuřurique: “Āni yu macū, yu camai, yu cabesericu majū řiñami. Cū mena řutioro majū yu řseaniña,” ĩ řuřocajowī Dios. ¹⁸ Jāā majūrpu tie řuřurique řuřrecōopu caatīere jāā tūgowu. Jāā řuame marī Quetiupau Jesucristo mena jāā āmu ti watoare ūtāū cařurīcřu.

¹⁹ Masīři majā profeta majā na caīquetibuju jūgoyeticūrīcārōrē bairo cariape baiwī Jesucristo. Bairi mujāā roque tiere camasīmajūcōārā ānirī tiere caroaro cariape tūgoñanemoña. Tie caroa queti profeta majā na caquetibujucūrīqūē řuame canaītārōrē jīñaworiquere bairo niña. Tiere nemojāñurō mujāā cabuenemoata, mujāā camasīpeyotiere mujāā masīnemogarā. Bairi Jesucristo, řuřurī řocōrē bairo caācū, cū catunuetari rūmu caāno tiere mujāā masī peticoagarā. ²⁰⁻²¹ Cājūgoye mai atiere caroaro tūgoña masīña: Dios ya tutīřu ape rūmu cabařeere na caquetibujuwoatucūrīqūē řuame jīcāū camasocū cū majūā cū caboro masīři cū cawoatu quetibujurique mee niña. Bairi profeta majā cū na majū na camasīřjē mena na caborore bairo na caquetibujurique mee niña. Na roque Dios cū caquetibuju rotijoricarā ānirī, Dios na cū cařrījērē Espīritu Santo cū camasīōrō jūgori quetibuju masīřupā Dios ya tutīřu.

2

Los que enseñan mentiras (Jud 4-13)

¹ Bairo na caīmitacūārē, āñupā Israel ya poa macāāna menarē profeta majā caītopairā, profeta majā Dios yarā mee caāna cūā. Na majūā na caborore bairo caīquetibujuri majā, caītopairi majā āñupā. Bairi āme cūārē ānigarāma na ūna mujāā watoare quetibujuri majā cariape caquetibujuena. Caītopairi majā nigarāma. “Caroa macāājērē jāā quetibuju yu mujāārē,” ĩ quetibujumirācūā, na catūgoñarījē cařuetiere mujāā quetibujugarāma. Bairo quetibujuri yua, marī Quetiupau mujāārē canetōōrīcūrē cū boetimajūcōāgarāma. Bairo cařuetiere na caquetibujuro jūgori Dios řuame yoaro mee na recōāgumi. Na yasio joroque na átīgumi yua na yaye wapa. ² Na cayasiparo jūgoye capāārā majū

mujãã mena macããnarê na ïtoгарãma. Capããrã majũ tũgousagarãma na yaye queti carorije macããjêrê. Na cãã caĩtori majã na caãtore bairo roro átigarãma. Bairo na caãto ïnarã yua, aperã cãã Dios yaye queti cariape macããjêrê roro ï busuepegarãma. ³ Tunu apeyera nocãrõ dinerore cabonetõrã ãnirĩ na caquetibujurije mena mujãã quetibujutori, mujãã yajagarãma mujãã cacãgorije ùnierê. Na caquetibujurije mena mujããrê ïtoepagarãma caĩtopairi majã. Bairo na caĩtoãnie jũgori na cayasipee na cotemajũcõãña. Tirãmũpũna merê, “Cañuenarê roro popiye na baio joroque na yũ átigu,” ï jũgoyeticũcõãñupĩ Dios. Na ùna cañuena netõëtĩmajũcõãgarãma.

⁴ Tũgopeoya mai: Dios tirãmũpũre ángelea majã cãrê cabaibotiorã, cãrê catũgousagaenarê, “Ñugaro, mujãã yũ reetigu,” na ïesupĩ. Bairo pũame na ásupi: Cañuena na caãno canaitĩãrõpũ na recõãñupĩ. Caũcããrĩ ope pupeapũ na jiyari na biajãcũcõãñupĩ mai cã caĩñabeseri rãmũ caetaparo jũgoye. ⁵ Tunu bairoa tirãmũpũ macããna cañuena na caãni yũteapũre, “Mujãã mena yũ ñũgu,” ïrĩ mee na rurepeyocõãñupĩ Dios, na cañuetie wapa. Na mena macããcũ Noé cawãmecũcu jetore cã netõõñupĩ cã mena macããna jĩcã wãmo peti puga pẽñũrõ cãnacãũ mena. Mai, Noé pũame cañũ caroa macããjêrê caquetibũju majũ ãniñãñupĩ. Bairi cã jetore cã yarã mena cã netõõñãñupĩ Dios. ⁶ Torea bairo cañuenarê na reyupi Dios Sodoma, ape macã Gomorra cawãmecuti macãã macããna ãnana cããrê. Ti macãã cããrê umãrecõo macãã peero mena joerecõãñupĩ. Ñe ùnie tuaricarõ mano, õwã jeto to tuo joroque ásupi Dios ti macãã macããnarê cã careri rãmũrê. Cabero tunu caãniparã cañuena na catũgoñamasĩparore bairo ï, tore bairo áti ïñoñupĩ merê. Tiere tũgoñarĩ, “Cañuenarê popiye na baio joroque na átigumi Dios,” na ï tũgoñamasĩáto ï, tore bairo ásupi. ⁷ Baiрũa, ti macãã macããcũ Lot cawãmecũcu jĩcããrêã cã rocaesupi Dios. Mai, Lot pũame Sodoma, Gomorra macãã macããna roro na caãtiãnierê ïñarĩ butiõro tũgoña yapapuanucũñupũ.

⁸ Ti macãã macããna roro umãrecõo, bairi ñami na caãtiãnierê roro na cabũsupalãnie cããrê tũgoñitiri butiõro tũgoñarĩqũê painucũñupũ. Caũmũ cañũ ãnirĩ tocãnacã rãmũa carorije na caãtiãnierê ïñarĩ cã yeripũ tũgoñarĩqũê painucũñupũ. Vopacooro baiyupũ cañuena roro na caãtiãnierê ïñarĩ. Bairi Dios pũame cã rocaesupũ, Lot cawãmecũcu carorã mena caãnacũrê. ⁹ “Marĩ Quetiupãũ masĩmajũcõãñami cã caãtipeere,” marĩ ï masĩña. “Cũ mena marĩ caãnicõãmata, marĩ Quetiupãũ pũame wãti roro marĩrê cã caãtigarijere eñõtamasĩñami, roro marĩ catãmũoetiparore bairo ï. Tunu cañuena roquere preso joricarore bairo na cũrĩ na cũgomasiñami Dios, na cã careparo jũgoye,” marĩ ï masĩña. ¹⁰ Popiye na baio joroque na átigumi Dios cañuetie na rupãũ macããjê ùnie jetore caãtiãnarê. Marĩ Quetiupãũ cã carotimasĩrĩjêrê caboena cããrê roro popiye na átigumi. Na ùna cajeyurã catũgoñamasĩãna niñama. Na caboro caãtipairã majũ niñama. Bairo caãna ãnirĩ uwiricarõ mano nocãrõ catuarã cabauenarê roro na tutirenucũñama. ¹¹ Ángelea majã roque caĩtopairã netõjãñurõ catuarã carotimasĩrã nimirãcũã, narê roro na ï busũjãepeatinucũñama Diopũre. Di rãmũ ùno roro na ï epereñaetinucũñama ángelea majã roque.

¹² Caĩtopairi majã pũame waibutoare bairo catũgoñarĩqũê mãna niñama. Catũgoñamasĩãna niñama. Waibutoa pũame na catũgoñarĩjê mena mee tore bairã na caãnie jũgori tore bairo bainucũñama. Bairo buianucũñama cabero camasã narê ñerĩ na capajãreparore bairo ïrã. Torea bairo caĩtopairã cããrê na regumi na carorije wapa Dios. ¹³ Popiye tãmũogarãma na cãã aperãrê roro na caãtieperique wapa. Na rupãũ roro caborore bairo átiãna, “;ũseanirõ

marí ãniñal!" ĩ tũgoñanucũñama, na caátipauaca jetore masĩmirãcũã. Jesucristo cũ cariarica rũmurẽ tũgoñarĩ marĩ yarã mena mujãã cabose rũmũ qũenorõ, na cũã mujãã mena bobooro, ñuetie majũ átajecuna mujãã canefarõpũ neñanucũñama. Ti rũmũ caãno yua, roro na caborore bairo áti, nucũbugorique mano useanirõ bainucũñama. Caroarã cañurãrẽ bairo na cũã na caĩtopairije mena caãna nimirãcũã, mujãã mena neñanucũñama.

14 Tunu bairoa dico ùcõ carõmiorẽ na caññaata, cõ mena roro átaje mena jeto tũgoñanucũñama. Carorije ùnierẽ caátijutiena, cajãnaena majũ niñama. Aperã cayeritutuaena caroare caátiwẽpũẽna ùnarẽ na busujãrĩ narẽ roro na átiepenucũñama. Caroaro majũ tie ùnierẽ átipeyomasĩmajũcõãnucũñama. Torenã, carorã cañuena, Dios cũ careparã majũ niñama, tame. 15 Cayasiricarãrẽ bairo ninucũñama. Jesucristo yaye queti cariape macããjẽrẽ tũgousagaetimajũcõãñama. Beor macũ Balaam cawãmecucu ãnacũrẽ bairo niñama. Cũ ãnacũ pũame roro átiri wapatarique ùnierẽ butiõro boyayupũ. 16 Bairo cũ cabairo yua, jicã rũmũ Dios pũame cũ tutiyupũ. Balaarẽ, burro camasocũre bairo cũ busũo joroque cũ ásupũ Dios. "Roro mũ átigaya. Tiere ápericõãña," qũĩ tutiyupũ burro Balaarẽ. Bairo qũĩ ãnotajãnaoñupẽ roro cũ caátigamiatajere. Pũgani ápeyupũ yua.

17 Quetibujari majã caĩtopairã oco opee caoco manierẽ bairo niñama. Oco poarire wĩno capapurõre bairo niñama. Dios yaye caroare marĩ catũgogamiatacũãrẽ, di rũmũ ùno marĩ quetibujetiyama na ùna. Bairi nocãrõ canaitĩarõ capetietopũ cayasiparã niñama. 18 Tunu apeyera, caĩtopairã netõjãñurõ botiõro caãã manie ùnierẽ ĩ busũnucũñama. Bairo caãna ãnirĩ roro na rupã caborore bairo átiãna, na busujãnucũñama Jesucristo yaye quetie catũgousajũgorãrẽ. Ati umũrecõo macããna roro na caátinucũrĩjẽ ùnierẽ cajãnamiatanarẽ na busujãnucũñama. Mai cayeri tũgoñatutuaenarẽ roro na átiepenucũñama. 19 Na pũame, "Mujããrẽ cariapea jãã ñña: Jããrẽ bairo mujãã caãmata, useanirõ mujãã ãnigarã. Mujãã caborore bairo mujãã átimasĩgarã," na ĩtonucũñama. Na majũã na yaye wapa cayasiparã nimirãcũã, tore bairo na ĩ busujãnucũñama. Na roque carorije macããjẽrẽ caátiotiepe ecorã majũ niñama. Bairi ni jicãũ ùcũ camasocu, carorijere caátijãnaecu tiere carotiepe ecorẽ bairo catuaũ niñami. 20 Apeyera tunu jicããrã mujãã mena macããna marĩ Pacũ Dios, cũ macũ marĩrẽ canetõrĩcũ yaye quetie tũgousayupa. Ati umũrecõo macããjẽ carorijere ápeyupa. Bairo catũgousajũgoricarã nimirãcũã, carorije na caátajere tunu átinemoñupã. Bairo na caátaje jũgori, ãme roquere jõpũame roro baiyama. Ati umũrecõo macããjẽ carorije caátijãnaena tiere jõpũame nemorõ carotiepe ecorãrẽ bairo majũ tuyama yua. 21 Jicoqueipũ Jesucristo yaye queti caroaro cariape macããjẽrẽ na catũgousaeto, ñumajũcõãbujioyupa. Jesucristo caroaro cũ caroticũrĩquẽrẽ tũgousari bero tunu tiere na cajãnaata roque, ñuetĩña. ãme roquere netõjãñurõ popiye baigarãma. 22 Na ùna na cabairi wãme majũ atore bairo marĩ ñicũjãã ãnana na caĩrĩcãrõ pũamata, baimajũcõãña: "Nurĩcũ yai mũño cũrĩ bero, tiere wgayami tunu." Tunu apeyera, "Yese cũã, marĩ cacoseatacu nimicũã, netõjãñurõ wguerirapũ yuguicũñanemoñami," tore bairo niñama Dios yayere tũgousari bero tunu carorije macããjẽrẽ caátinemomajũcõãninucũrã.

3

1 Yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, ati carta niña cabero macãã carta mujãã yũ sawoajonemorĩ carta majũ. Caãnijũgorica carta, bairi ati carta cããrẽ cariape mujããrẽ ñi quetibũyũ woajoya, Dios yaye quetire mujãã camasiritietiparore bairo ĩ. Pũga cartapũrea yũ quetibũyũ woajoya, tunu bairoa cariape mujãã catũgoñamasĩparore bairo ĩ. 2 Tũgoñamasĩña tirũmurũ macããna cañurã camasĩrã profeta majã na caĩquetibũyũyariquere. Tunu bairoa marĩ Quetiupau, marĩrẽ canetõõrĩcũ cũ caroticũrĩqũerẽ masiritieticõãña. Jãã, Jesucristo cũ cabuericarã, apõstolea majã jãã caquetibũyũnetõõrĩqũẽ cããrẽ masiritieticõãña. Tere tũgoñanemocõãña.

3 Bairãpua, atie cããrẽ mujãã tũgoña masĩmajũcõãgarã. Catusari yũtea caãno atĩgarãma camasã caĩtopairi majã majũ. Na rupau caborore bairo carorije jeto caãtiãni majã ùna nigarãma. Dios yaye quetire roro caĩboyetieperã capããrã nigarãma. 4 Bairo caĩeperi majã ãnirĩ atore bairo ĩ jẽniña epegarãma: “¿Dope cũ baiyupari Cristo, ‘Yũ tunuatĩgu,’ caĩmirĩcũ? Marĩ ñicũjãã na caãni rũmu, ati mũrecõo caãnijũgoripaurũ caãnatõõrẽã bairo nicõãña mai,” ĩ epegarãma. 5 Bairo caĩrã ãnirĩ Dios cũ carotimasĩrĩpau mũrecõo tirũmurũ caãnicõãjũgoatajere masĩtĩñama. Marĩ Pacũ Dios pũame cũ carotimasĩrĩjẽ mena ati mũrecõore jẽñoñũpĩ, oco mena jũgori. Tie oco mena jũgori niña ati mũrecõo ãme cããrẽ. 6 Cũ cabairotĩricarorea bairo ati mũrecõo cããrẽ ruocacõãñũpĩ Dios. Tie oco jũgorina ati yepare ruocacõãñũpĩ. 7 ãme caãni mũrecõo, ati yepa cãã Dios cũ carotirore bairo cabaĩpee cũ cacũrĩqũẽ niña. Ati mũrecõo, ati yepa cãã ãpeticoagaro cũ cabairotirore bairo yua. Peero mena yasigaro ati mũrecõo, ati yepa mena yua. Dios camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmu caãno majũ ti peero pũame ati yepa nipetiropũre joerepeticoagaro. Ti rũmu caãno Diore catũgõusaetana cãã yasicõagarãma.

8 Bairi yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, atiere masiritieticõãña: Marĩ Quetiupau Jesucristo patowãcãtĩñami. Cããrã, jĩcã rũmu pũame mil cãmari netõõbauya. Mil cãmari majũ jĩcã rũmurẽ bairo etabauya. 9 Mai, marĩ Quetiupau pũame caroa wãme cũ caãtĩpeere cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ átiwẽpũẽcũ mee baiyami. “¿Dopẽĩ tãmurĩ cũ tunuapẽriyati Jesús?” ĩ busũnucũñama jĩcããrã camasã. Bairo na caĩbusũnucũmiatacããrẽ, bairo pũame roque boyami Dios: Mujãã nipetiro Jesucristore tũgõusari bero cũ yarã mujãã caãnipẽere boyami. Bairi patowãcãrĩcãrõ mano caroaro ññajõcõãcũ baiyami. Mujãã cotei átiyami. Dios pũame ni jĩcãũ ùcũ cũ cayasirore boetiyami. Nipetiro camasã na carorije wãpare yapapuari cããrẽ na cajẽnirõ boyami. Bairo jẽnirĩ bero yua, cũ yarã majũ na caãnorẽ boocotei baiyami.

10 Bairi tunu marĩ Quetiupau cũ caãtĩpa rãmurẽ marĩ quetibũyũetiyami. “Ti rũmu majũ yũ etagũ,” ĩetĩñami. Bairi cayajari majõcũ cũ caetaroore bairo marĩ camasĩetĩ rũmu ùno majũ etagũmi ati yepapũre. Ti rũmu cũ caetari rũmu pũame bũtirore acũorije busũgaro. Tocãrõã yua ati mũrecõo yasicõagaro. Ati yepa cãã ãpeticoagaro. Nocãrõ caãniepũ cããrõ nipetirije ãpeticoagaro. Manigaro yua ati yepa.

11 Tore bairo Dios ati mũrecõore cũ caãtĩyasiopeere tũgoñarĩ mujãã pũame cũ caquetibũyũcũrĩqũerẽ caroaro mujãã catũgõusacõã ninucũrõ boya. ĩCaroarã cañurã majũ mujãã caãnicotero boya, Dios cũ carotirore bairo! 12 Dios cũ catunuetari rũmu caãno caroaro mujãã ãnicoteyugarã. Bairi tunu cũ carotirore bairo caroaro ása, tãmurĩ nemo cũ tunuatĩo joroque irã. Ti rũmu caãno ati mũrecõo pũame ãyasiãpeticoagaro. Nocãrõ caãniepũ cããrõ nipetirije ãrepeticoagaro. 13 Torena, marĩ roque sawãma mũrecõo, sawãma yepare coterã marĩ baiya. Marĩ Pacũ pũame, “Ti mũrecõore rocari bero, ape mũrecõo yũ qũẽnoyu tunu. Topũ nigarãma yũ yarã,” cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ

bairo cū caátipeere cayurã añirĩ marĩ uwietigarã ti rãmu caetaro. Cawãma umarecõo pũame cañurĩ umarecõo caroaro jeto ãna umarecõo nigaro.

¹⁴ Bairi yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, marĩ Quetiupũ cū catunuetaparo jũgoye caroaro caroa wãmerẽ marĩ áticõã ninucũgarã. Ñe ũnie wapa cacũgoena, cañurã, caroaro yerijõrõ caãnimasĩrã majũrẽ marĩ etari cū useanio joroque caroaro marĩ átianigarã cū jũgoye mai.

¹⁵ Tũgopeoya: Marĩ Quetiupũ patowãcãricãrõ mano marĩ cū cacoteata, marĩ cū canetõpeerea cotei átiyami. Nipetiro marĩ canetõpetirore bori cotei átiyami. Ato yũ caquetibũjũrore bairoa mũjãã quetibũjũ woajoyupi marĩ yũ Pablo cawãmecũcũ cūã. Marĩ Pacũ Dios, cū camasiõrĩjẽ jũgori tore bairo ĩ quetibũjũ woajoyupi marĩ yũ Pablo. ¹⁶ Tocãnacã cartapũa tore bairo Pablo cūã mũjããrẽ ĩ quetibũjũ woajonucũñami. Bairopũa, jĩcã wãmerĩ cū caquetibũjũrije masiriyo jãñunucũña, bueata. Bairi aperã camasã catũgomasiẽna, Dios mena catũgoñatutuajũgomasiẽna pũame cariape tũgoetiyama. Bairo tũgomasiẽtĩri yua, Pablo yaye quetire quetibũjũ mawijiocõãnucũñama. Tore bairo átinucũñama nipetiriye Dios yaye cū caquetibũjũcũrĩqũrẽ. Tie wapa popiye na bairo joroque na átigũmi marĩ Pacũ Dios.

¹⁷ Bairi yũ bairãrẽ bairo caãna yũ camairã, merẽ atiere caroaro majũ mũjãã masĩña yũ caquetibũjũriyere. Bairi caroaro tũgoñamasĩña. Maijũgoya mũjãã yerire. Mũjããrũ caĩtorã na caĩquetibũjũriyere mũjãã tũgõusare. Narẽ mũjãã ĩtoecore carorã na caquetibũjũriyere. Diore catũgõusarã nimirãcũã, yasirique macããjẽrẽ mũjãã tũgõusare. ¹⁸ Bairo pũame roque ása: Marĩ Quetiupũ, marĩrẽ canetõõrĩcã Jesucristore jõjãñurõ nemorõ cū camasinemopee niña mũjããrẽ nipetiri wãme cū camasã cõtianierẽ. Tunu bairoa nemojãñurõ ãmeo mainemoña. Bairi yua, cãrẽ marĩ cabasapeorije petietigaro. ãme, ape rãmu cũãrẽ nicõã ninucũgaro. Bairoa to baiáto.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Primera Carta de SAN JUAN

La palabra de vida

¹ Atie mujããrê jãã caquetibujmwoatujopee marĩ Quetiupam Jesús yaye, caroa queti niña. Cũ pñame tirãmupña ati yepa caãniparo jũgoyerpña merê caãnijũgoatãcũ niñami. Jãã pñame Jesucristo ati yeparũ etari, cũ caquetibujuriquere jãã tũgowũ. Bairi tunu jãã majũpña jãã caapee mena cũ jãã iñawũ. Bairi cãrê jãã masijãñuña. Bairo cãrê camasirã ãnirĩ, tie jãã catũgoriquere, bairi tunu jãã cañnarĩqũê cããrê mujãã quetibujm woaturorã jãã átiya. Tie jãã caquetibujjorije pñame atore bairo niña: Jesucristo, marĩ yeri marĩ cacatiãnipere cajomasĩ majũ niñami. Tiere quetibujm woaturorã jãã átiya. ² Cũ pñame ati yeparũ buiaetayupi. Cãrê jãã iñawũ. Cũ yaye caroa queti cããrê jãã tũgowũ. Tie quetire tũgori bero, merê aperã camasãrê jãã quetibujmnetõõwũ. Bairi mujãã cããrê jãã quetibujm yaya cũ yaye queti, atie, yeri capetietie macããjêrê. Mai, Jesús pñame Dios cũ pacũ tũpũ ãñupĩ. ãmerê yua, ati yutea caãnorê ati umrecoõpũ etawĩ. ³ Bairi tie jãã cañnarĩqũê, jãã catũgoriquere mujããrê jãã quetibujmjoya, jãã mena jicãrõrê bairo mujãã cũã mujãã caãnimasĩparore bairo írã. Marĩ Pacũ Dios mena, bairi cũ macũ Jesucristo mena jãã caãnorêã bairo mujãã cũã na mena mujãã caãnorê jãã boya. ⁴ Torena, mujããrê jãã i quetibujm woajoya, Dios mena marĩ causeanirĩjê ñe ñie rusaeto caãnipetiparore bairo írã.

Dios es luz

⁵ Atope bairo niña atie queti Jesucristo jããrê cũ caquetibujmcurĩqũê. Tiere mujããrê quetibujm yu átiya ãmerê: Cabusurijere bairo caãcũ cañũ niñami Dios. Bairo Dios canaitĩãrõpũ caãmei ãnirĩ carorije ñie caãpei majũ niñami. ⁶ Tunu apeyera, “Marĩ Pacũ Dios yarã jãã ãniña,” imirãcũã, canaitĩãrõpũ caãna rorije caãnarê bairo marĩ caãtiãmata, caĩtopairãrê bairo marĩ ãnibujiorã. Marĩ caãtiãnie cũã cawapa manierê bairo tuabujioro. ⁷ Bairi marĩ cũã caroaro cabusurore bairo caãcũ Dios cũ caãnorêã bairo carorijere caãperã marĩ caãmata, Dios yarã jicã majãrê bairo caãna majũ marĩ ãnigarã. Caroaro marĩ ãmeo átiãnimasĩgarã. Cũ macũ Jesucristo riĩ jũgori nipetiri wãme marĩ carorije wapare cũ canetõõrĩcãrã marĩ ãnigarã.

⁸ Tunu apeyera, “Yua, carorije wapa cacũgoecũ cañũ majũ yu ãniña,” marĩ caĩata, marĩ majũã marĩ yerire marĩ itoya. Bairo marĩ caĩata, Dios yaye queti cariape macããjêrê marĩ cũgoetiya marĩ yeripũre. ⁹ Bairi roro marĩ caãtajere Dios mena marĩ catũgoñaqũenõrõ ñuña. Bairo cũ mena tũgoñaqũenõrõ bero, cãrê marĩ cajenirõ pũgani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano atore bairo marĩ i masiña: “Dios pñame caroaro cariape marĩ átigũmi. Marĩ carorije wapare masiriyobojagũmi. Tocãnacã wãme carorije wapa marĩ cacũgorijere marĩ cosebojagũmi Dios marĩ yeripũre,” marĩ i masiña. ¹⁰ Tunu bairoa, “Carorije wãme caãtiãna majũ jãã ãniña,” marĩ caĩata cããrê, caĩtopaire bairo caãcũ cũ ãnio joroque marĩ átibujiorã Diore. Bairo caãna ãnirĩ Dios yaye quetire caboetinetõõmajũcõãrãrê bairo marĩ tuabujiorã yua.

2

Cristo, nuestro abogado

¹ Yn yarã, yn pũnaarẽ bairo caãna atie caroa quetire mujãã yn quetibujũ woajoya, carorije áperã mujãã caãniparore bairo í. Bairo yn caquetibujũgijere tũgomirãcũã, jĩcããrã roro na caápara, Dios macũ Jesús cariape caácu caũũrẽ cũ na jẽniãto. Jesús pũame marĩ Quetiupũ Diopũre marĩrẽ caquetibujũnetõõbojũ, cajuĩ majũ niĩami. ² Cũ pũame riawĩ yucpãĩrũ, marĩ carorije wapare netõõbojũ. Marĩ yaye wapa jeto meerẽ netõõbojũmasĩĩami. Nipetiro ati yera macããna cũrẽ catũgõusari majã cũãrẽ na netõõbojũmasĩĩami Jesús.

³ Dios cũ caãtiroticũrĩqũẽrẽ tie caãtirotirore bairo marĩ caápara, pũgani tũgoñanemorĩcãrõ mano merẽ marĩ masĩgarã cũ yarã marĩ caãnierẽ. ⁴ Aperã jĩcããrã, “Dios yarã majũ jãã ãniĩna,” í bũsumirãcũã, Dios cũ caãtiroticũrĩqũẽrẽ jĩcãrõ tãni na caápericõãta, caĩtopairã majũ niĩama. Na yeripũre caroa, cariape macããjẽ maniĩna. ⁵ Apei, ni jĩcãũ ùcũ pũame caroaro cariape Dios yaye bũsũriquere cũ catũgõusaata, ñe ùnie rusaricarõ mano caroaro Diore camaimasĩ majũ tuayami. Bairo marĩ caápara, Dios mena jĩcã majãrẽ bairo marĩ ãnigarã. ⁶ “Yna, Dios yau cũ mena jĩcã majõcure bairo caácu yn ãniĩna,” caĩ pũame Dios cũ caborore bairo, marĩ Quetiupũ Jesucristo cũ caãnimasĩrĩcãrõrẽã bairo cũ caãno ñũna.

El nuevo mandamiento

⁷ Yn yarã, yn bairãrẽ bairo caãna, atie roticũrĩqũẽ yn cawoatujuorije ape wãme cawãma wãme mee niĩna. Caãnijũgoripũpũna mujãã catũgojũgorique Dios yaye queti niĩna. Atie roticũrĩqũẽ cabũcu macããjẽ, merẽ mujãã catũgojũgorique quetia niĩna. Apeye mee niĩna. ⁸ Cabaimiatãcããrẽ tunu atie pũame mujããrẽ yn cawoatujuorije roticũrĩqũẽ, cawãma wãmerẽ bairo niĩna. Bairi tie roticũrĩqũẽ cariape macããjẽrẽ Jesucristorea bairo mujãã cũã tieerẽ mujãã átimasĩĩna, ãmeo mairĩqũẽ macããjẽrẽ. Bairo marĩ caãmeomairõ, canaitãrõpũ caãnarẽ bairo marĩ caãnie manigaro. Dios yaye caroaro cabusumajũrĩjẽ caãno, cabusurõpũ caãnarẽ bairo caãna majũ marĩ ãnigarã yua.

⁹ Bairi ni jĩcãũ ùcũ, “Yna, Dios yau cabusurõpũ caácu carorije caápei yn ãniĩna,” caĩ nimicũã, cũ yauere roro cũ caasiaĩñateata, canaitãrõpũna mai caãcũrẽ bairo tuacõãñami. ¹⁰ Apei pũame caroaro mairĩqũẽ mena cũ yauere caĩñau roque, cabusurõpũ caácu Dios cũ caborore bairo caácu niĩami. Bairo caácu ãnirĩ pũgani cãrõ tunu carorije macããjẽrẽ átinemogaetiyami. ¹¹ Apei, cũ yauere caĩñateri majõcu roque canaitãrõpũ caãna, carorijere caãna na caãtiere bairo carorijere caácu ãnirĩ canaitãrõpũ caãniñesẽãũrẽ bairo niĩami. Bairo caácu ãnirĩ cacaapee ñãecũrẽ bairo cũ caátõre masĩẽcũ ãñesẽãnucũĩami rorije cũ caãtie jũgori yua.

¹² Yn pũnaarẽ bairo caãna, mujããrẽ yn woajoya atiere: Dios, cũ macũ Jesús yucpãĩrũ cũ cariarique jũgori, mujãã carorije wapare cũ camasiriyobojari-carã mujãã cũã mujãã caãnoi, atiere mujãã yn woajoya. ¹³ Mujãã, cabũtoa caracna, mujããrẽ yn woajoya atie quetire, tirũmũpũna ati yera camanõpũna merẽ caãnijũgoricure mujãã camasĩrĩqũẽ jũgori. Mujãã cawãmarã cũãrẽ mujãã yn woajoya, wãtĩ caĩũecũ majũrẽ cũ mujãã catũgõpõeeto jũgori.

¹⁴ Mujãã, yn pũnaarẽ bairo caãna cũãrẽ mujãã yn woajoya, Dios marĩ Pasu yarã, cũrẽ camasĩrĩ mujãã caãnoi. Mujãã, caracna cabũtoa cũãrẽ mujãã yn woajoya atie quetire, tirũmũpũna ati yera camanõpũna merẽ caãnijũgoricure mujãã camasĩrĩqũẽ jũgori. Mujãã, cawãmarã cũãrẽ mujãã yn woajoya, yeri tutuarã caãna ãnirĩ Dios yaye quetire mujãã yeripũ caroaro Dios mena

mujãã catũgoñatutuãnie jũgori. Tunu bairoa wãti cañuecũ majũrẽ cũ mujãã catũgopeoeto jũgori mujãã yu woajoya.

¹⁵ Ati ɯmũrecóo macããjẽrẽ cañĩamainetõrãrẽ bairo baieticõãña. Ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ ati ɯmũrecóo macããjẽrẽ cũ cañĩamainetõdata, Dios marĩ Pacu majũrẽ camaiecũ niñami. ¹⁶ Nipetiri wãme ati ɯmũrecóo macããjẽ camasã na cañĩaborije pũame Dios cũ cajoriye mee niña. Ati ɯmũrecóo macããjẽ majũ roque niña. Ati wãmerẽ ati ɯmũrecóo macããna pũame bonucũñama: Roro camasã na rupaɯ caborore bairo na caátigarijere átinucũñama. Aperã na cacũgorijere bũtioro bori tiere ñũgonucũñama camasã. Aperã cũã ati ɯmũrecóo macããjẽ paio cawapacũtiere bonetõnucũñama. ¹⁷ Bairo ati ɯmũrecóo macããna camasã ati ɯmũrecóo macããjẽ capetirorea bairo cayasirãrẽ bairo tuayama, roro na caátigarije jũgori. Dios cũ caborore bairo jeto caroaro cariape caátĩacũ pũame roque tocãnacã rũmũ cañnicõãninucũpau majũ tuayami.

La verdad y la mentira

¹⁸ Yu pũnaarẽ bairo caãna, ati yũtea catũsari yũtea niña. Ati ɯmũrecóo petigarõ baiya. Bairo capetiparo jũgoye caãnoi, jĩcãũ Jesucristore cateeri majõcu cũ caatiere mujãã tũgoypa. Bairo jĩcãũ cũ caatiere mujãã catũgomiatacũãrẽ, ãmerẽ capããrã majũ niñama Jesucristore cateerã. Bairo na cabairoi, “Ati ɯmũrecóo petigarõ baiya,” marĩ ï masĩña ãmerẽ. ¹⁹ Jesucristore cateeri majã pũame marĩ mena macããna jĩcããrã nimiñupã. Bairo baimirãcũã, cariape majũrã marĩ yarã mee ãñupã. Marĩ yarã marĩrẽ bairo Dios mena macããna na caãmata, marĩ mena ãnibujiorãma. Bairo na cabairo ñnarĩ, atore bairo na marĩ ï masĩña: “Marĩ mena caãnaa nimirãcũã, marĩ mena macããna jĩcãũ pũnaarẽ bairo caãna mee ãñupã,” marĩ ï masĩña yua.

²⁰ Marĩ Quetiupau Jesucristo, cũ yeri, Espĩritu Santo majũrẽ mujãã joyupi. Bairo nipetiro mujãã Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽrẽ cacũgorã jeto mujãã ãniña. ²¹ Dios yaye cariape macããjẽrẽ mujãã camasĩõto jũgori mee mujããrẽ yu woajoya. Tiere mujãã camasĩõ jũgori roque mujãã yu quetibũju woajoya. Merẽ atore bairo mujãã ï masĩña: “Caĩtopairã na caĩrĩjẽ mee niña atie queti. Dios cariape caãcũ yaye queti roque niña,” mujãã ï masĩña. ²² Caĩtopai pũame atore bairo niñami: Jesucristo, Dios macũ, Dios cũ cajoricure, “Jesús, Mesías mee niñami,” ï bũsunucũñami. Bairo caĩbũsunucũ pũame Jesucristore cateire bairo caãcũ niñami. Bairo cũrẽ cateei ãnirĩ, Dios, Jesús pacu cũãrẽ caboecure bairo tuayami. ²³ Ni jĩcãũ ùcũ Jesure cañĩatei cũ caãmata, Jesús pacu Dios cũãrẽ cañĩatei, cũ mena macããcũ mee niñami. Apei, “Cũã niñami Jesús marĩrẽ canetõõrĩcũ,” cariape Jesure caĩbũsunucũ pũame roque, cũ pacu Dios yau, jĩcãrõrẽ bairo caãcũ niñami.

²⁴ Torenã, mujãã pũame tirũmũpu caroa queti Dios yaye mujãã catũgojũgoriquere jãnaeticõãña. Mujãã yeripũ tiere tũgoñacõã ninucũña. Bairo Dios yaye queti mujãã catũgojũgorique mujãã yeripũ cañnicõãninucũata, Dios, bairi cũ macũ Jesucristo mena jĩcãrõrẽ bairo caãna mujãã ãnigarã. ²⁵ Bairo, “Jesucristo, cũ caĩcũrĩcãrõrẽã bairo cariape marĩ jogũmi yeri capetietie majũrẽ,” marĩ ï masĩña yua.

²⁶ Aperã roro mujããrẽ caĩtogari majã na caatiparo jũgoye mujãã quetibũju woajou yu átiya, narẽ mujãã caĩtoecoetiparore bairo ï. ²⁷ Bairãpua, mujãã Jesucristo cũ cajoricu Espĩritu Santo Yeri majũrẽ mujãã cũgoya mujãã yeripũ. Espĩritu Santo pũame mujãã cũ camasĩõrõ jũgori nipetiro caroa wãme macããjẽ jetore mujãã átiãnimasĩnucũña. Espĩritu Santo cũ cabuerije cariape macããjẽ niña. Caĩtopairã na caquetibũjunucũrĩjẽrẽ bairo mee niña.

Bairi Espiritu Santo mujãärẽ cû camasĩrõ jûgori aperã mujãã na cabuepeere mujãã macãetĩña. Torena, mujãã puame Jesucristo mena macããna ãnirĩ Espiritu Santo mujãã cû caĩquetibujaricarore bairo jeto caroa macããjêrẽ áticoã ninucũña.

²⁸ Tunu bairoa yu pũnaarẽ bairo caãna, Jesucristo mena jĩcãu pũnaarẽ bairo ãnicõãña. Bairo marĩ caãmata, Jesucristo ati yepapu nemo cû caetarore tûgoñatutuarique mena, tûgoñaboboricaro mano cû marĩ cotegarã. ²⁹ Merẽ atore bairo mujãã masĩña: “Jesucristo caroaro cariape caácu cañuu majũ niñami. Tunu bairo nipetiro camasã caroa macããjê cañurĩjêrẽ caãna, Dios yarã cû pũnaarẽ bairo caãna niñama,” mujãã ĩ masĩña.

3

Hijos de Dios

¹ Nocãrõ majũ marĩ cû maiñati marĩ Pacu Dios. Bairo marĩrẽ camai ãnirĩ, “Yu pũnaa,” marĩ ĩnucũñami. Bairi cû pũnaa majũ marĩ ãniña. Aperã ati unrecõo macããna camasã Dios pũnaa marĩ caãnierẽ masĩetĩñama, Dios, marĩ Pacu cũarẽ camasiẽna ãnirĩ. ² Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna yu camairã merẽ Dios yarã cû pũnaa majũ marĩ ãniña yua. Bairo ãnimirãcã, cabero marĩ cabaípee nipetirijere marĩ masĩpeyoetiya mai. Bairãrua, atore bairo marĩ masĩña: Jesucristo ati yepapu nemo cû cabauetaro caãno, cû yarã cũrẽ bairo caãna majũ marĩ ãnigarã. Bairi Jesús ati yepapu cû caetaro, cû marĩ ĩnamajũcõãgarã, caãnimajũũrẽ bairo cû caãno yua. ³ Nipetiro atie cabaípee mena catûgoñatutuacotei puame roque cû majũã cû carorije wapare coseire bairo átiyami. Jesucristo ñe ñnie camácũ cañuu cû caãnorẽã bairo, cû cũã ñe ñnie wapa macũ carou tuayami yua.

⁴ Nipetiro carorĩ wãmerẽ caãna Dios cû carotirijere cabaibotiorã niñama. Bairi carorĩ wãme jetore átĩãninucũñama. ⁵ Merẽ caroaro mujãã masĩña atiere: Marĩ carorije wapare netõõã acũ asũpi Jesucristo ati yepapure. Jesucristo puame ñe ñnie carorijere caápei majũ niñami. ⁶ Bairi ni jĩcãũ ñcũ Jesucristo mena jĩcãrõrẽ bairo caácũ cû yaye quetire cariape catûgocõãninucũ puame carorijere áperiyami. Aperã carorijere caáticõãninucũrã puame roque Jesucristore camasiẽna majũ niñama. ⁷ Yu pũnaarẽ bairo caãna ni jĩcãũ ñcũ mujãärẽ qũitoeticõãto. Ni jĩcãũ ñcũ caroaro cariape macããjê jetore caátĩãnimasĩ cû caãmata, cañuu carou niñami Dios cû caĩñajoro. Marĩ Quetiupau Jesús cariape caácu cañuu cû caãnorẽã bairo cû cũã cariape caácu cañuu niñami. ⁸ Carorĩ wãme jetore bairoa caáticõãninucũ puame roque wãtĩ yau cû carotirijere caácu majũ niñami. Wãtĩ roque ati unrecõo caãnijûgoripaupuina carorijere caátijûgoricu majũ niñami. Bairua, merẽ asũpi Dios macũ Jesucristo ati yepapure, wãtĩ roro cû caátiere yasiorei acũ.

⁹ Jĩcãũ Dios yaye quetire catûgousau, cû macũrẽ bairo caácũ puame cawãma yerĩ pũna Dios cû cajoriquere cãgoyami. Bairo cacûgon ãnirĩ carorĩ wãmerẽ átĩãmerĩnucũñami. Bairo Dios macũ ãnirĩ carorije macããjêrẽ átigaetiyami. ¹⁰ Bairi yua, atore bairo marĩ ĩ tûgoñamasĩña: “Nipetiro carorije macããjêrẽ caátĩ majã wãtĩ cû carotirijere caãna cû pũnaarẽ bairo caãna niñama. Aperã caroa macããjêrẽ caãna puame roque Dios yarã cû caĩñabesericã, cû pũnaa majũ niñama,” marĩ ĩ tûgoñamasĩña. Bairi ni jĩcãũ ñcũ caroa macããjêrẽ caápei cû yaure bairo caácũrẽ camaicẽ Dios yau mee niñami.

Amémos unos a otros

11 Atore bairo Jesús yaye quetire mujãã tũgojũgoyupa cañni jũgoriparũpua: "Tocãnacãũpua ãmeo maiña. ãmeo juátinemoña Dios cã caborore bairo mujãã majũ," mujããrẽ i quetibujuyupa. 12 Apei Caín ãnacũrẽ bairo marĩ baieticõãrõã marĩã. Cũ, Caín ãnacũ puame cañuecũ wãtĩ yau majũ ãniñaũpĩ. Cũ bai Abel cawãmecucure cã pajããrocacõãñaũpĩ. Bairi apei jicãũ atore bairo i jẽniñabujioĩmi: "¿Dopẽĩ cũ bai Abere cũ pajããũpãrĩ?" Atore bairo baiyupa: Caín cã caátaje carorije ãñũpã. Cũ bai cã caátaje puame caroa macããjẽ ãñũpã. Bairi cã pajããrocacõãñaũpĩ Caín Abere.

13 Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, tũgoñamani ápericõãña ati umãrecõo macããna Diore camasĩena mujããrẽ na caĩñaterijere. 14 Marĩ roque yasiricaropũ cañnibujioricarã nimirãcãã, tunu cacatirã majũ cañnarẽ bairo marĩ ãniña. Tore bairo marĩ masĩña tocãnacãũpũrea marĩ yarãrẽ marĩ caãmeomairĩjẽ jũgori. Cũ yarãrẽ camaimasĩecũ puame cayasiricure bairo caãcũ riaricaropũ caãpãure bairo niñami. 15 Tocãnacãũpũ na yarã camasãrẽ cateeri majã puame pajããrĩ majã wapanarẽ bairo caãna niñama. Na ùna pajããrĩ majã yeri capetietiere na majũã cũgomasĩetĩñama. Merẽ tiere caroarõ mujãã masĩña. 16 Jesucristo marĩrẽ camainetõũ ãnirĩ yucapãĩpũ riayupĩ. Tie jũgori cariape merẽ marĩ masĩña ãmeo mairĩqũẽ majũ macããjẽrẽ. Bairi Jesucristo marĩrẽ cã caĩñamairĩcãrõrẽ bairo marĩ cãã marĩ yarã camasãrẽ ãmeo mairõtiya. 17 Capee cacũgori majõcũ, ñe ùnie carũsaecũ puame cã yau cabopacãure ñnamicũã, cãrẽ cajuátinemoecũ, cã yauge camaiecũ tuacõãñami. Dios cã cajorije ãmeo mairĩqũẽrẽ cũgoetiyami cã yeri cã catũgoñarĩjẽpũre. 18 Yũ pũnaarẽ bairo caãna, marĩ caãmeomairĩjẽ marĩ risero marĩ caĩbũsorije jeto mee to ãmarõ. "Mujããrẽ jãã juátigarã," marĩ caĩata, marĩ caĩbũsororea bairo marĩ caátiyaparoro ñũña. Cariapea marĩ caĩbũsororea bairo marĩ caátie to caãno ñũña.

Confianza delante de Dios

19 Tore bairo marĩ caátiamata, "Dios yarã cariape macããjẽrẽ caãna majũ marĩ ãnigarã," marĩ i masĩña. Bairi yua, pũgani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano Dios marĩrẽ cã canetõõpeere marĩ tũgoñaña, Dios cã caĩñajoro. 20 Tunu apeyera marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjẽpũ, "Yũna, yũ caboro yũ baiya," marĩ yeri caĩbũsujãrõ jũgori capee wãme marĩ catũgoñaata, Dios tiere masĩ peyocõãñami. Dios puame nocãrõ camasĩ ãnirĩ netõjãñurõ masĩñami nipetiri wãme marĩ yeri catũgoñarĩjẽrẽ. 21 Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna yũ camairã carorije macããjẽrẽ caãperã marĩ caãno bero caãmata, "Cabui mãna marĩ ãniña," tũgoñatutuarique mena marĩ yeripũ marĩ i masĩña Dios cã caĩñajoro. 22 Marĩ puame cã caroticũrĩqũẽrẽ marĩ tũgousaya. Tunu bairoa caroa macããjẽ Dios cã caĩñajesorije jetore marĩ átinucũña. Bairi Dios puame nipetiri wãme cãrẽ marĩ cajẽnirĩ wãmerẽ marĩ jogũmi. 23 Mai, Dios cã caroticũrĩqũẽ puame atore bairo ñña: "Dios macã Jesucristore cã tũgousaya. Tunu Jesucristo mujããrẽ cã camairõtiricarore bairo mujãã cãã mujãã majũ ãmeo maiña," i quetibujuya tie cã caroticũrĩqũẽ. 24 Dios tore bairo cã caátiroticũrĩqũẽrẽ caãna Dios yarã niñama. Dios cãã na mena nicõãñami na yeripũ. Bairo cã caãnoi, "Dios marĩ yeripũ niñami," marĩ i masĩña, cã Yeri Espĩritu Santo marĩ cã cajoricũ marĩ yeripũ cã caãno jũgori.

4

¹ Yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, yu camairã, cariape tũgoeticõãña aperã, “Dios yarã jãã ãniña,” Ìmirãcũã ricaati na caquetibũjuata. Espĩritu Santo na yeripũ na cacũgoeticõãta, na tũgousaeticõãña. “¿Cariape na quetibũjuyati?” Ìrã, na caĩrĩjêrê caroaro tũgobeseya. Ati umũrecõore capããrã niñama caĩtopairã. “Dios yaye quetire jãã cãã jãã quetibũjuya,” Ìmirãcũã, wãtĩ yaye macããjêrê ruamerê quetibũjurã átiyama. ² Bairo na caĩquetibũjurijere caroaro mũjãã catũgobesemasĩata, cariapea, “Ãnoa Dios yaye meerê quetibũjuyama,” mũjãã ì masĩgarã. Bairi jĩcãũ ùcũ, “Cariapea Jesucristo marĩrẽã bairo ati rupaũ cacũgou ati yepapũ etayupĩ,” caĩquetibũjumasĩ roque Espĩritu Santo Dios Yeri majũrê cacũgou niñami. ³ Tore bairo caĩquetibũjumasĩcũ ruame Espĩritu Santo Dios Yeri majũrê cacũgoecũ niñami. Wãtĩ, Jesucristore cateeri majõcũ yeri majũrê cacũgou niñami. Merê tirãmupũ mũjãã tũgoyupa Jesucristore cateerã ricaati yeri catũgoñarã na caetapeere. Bairi merê eta-majũcõãñama ati yepapũre wãtĩ yarã caĩtopairi majã.

⁴ Yu pũnaarê bairo caãna, mũjãã roque Dios yarã mũjãã ãniña. Caĩtopairã na caquetibũjurijere mũjãã tũgousaetiya. Na netõrõ cayeritutuarã mũjãã ãniña. Mũjãã roque, caĩtopairã ati umũrecõo macããna na yeripũ na cacũgou netõjãñurõ catutuaũ Espĩritu Santo majũrê cacũgorã mũjãã ãniña. ⁵ Na ruame ati umũrecõo macããna niñama. Bairo caãna ãnirĩ ati umũrecõo macããjêrê quetibũjunucũñama. Na caĩrĩjêrê caroaro tũgousanucũñama camasã aperã ati umũrecõo macããna ùna, Dios yarã caãmerã ãnirĩ. ⁶ Marĩ roque Dios yarã, cãtu macããna marĩ ãniña. Bairi Diore camasĩ ruame marĩ caquetibũjurijere caroaro tũgousanucũñami. Apei Diore camasĩcũ ruame marĩ caquetibũjurijere tũgousagaetiya. Tore bairo na cabairijere ìnarã, atore bairo marĩ ì masĩña: “Ãnoa caroa yeri cãtaje Dios cũ cajorije cariape macããjêrê quetibũjuyama. Ãnoa aperã ruame, caĩtopairã wãtĩ yeri pũna cacũgorã niñama,” marĩ ì tũgoña besemasĩña.

Dios es amor

⁷ Yu yarã, yu bairãrê bairo caãna yu camairã ãmeo mairĩqũe cañurijê Dios cũ cajorije niña. Bairi tocãnacãrupua nipetiro caãmeomaiparã marĩ ãniña marĩ yarãrê. Nipetiro caãmeomaimasĩrĩ majã Diore camasĩrã cũ pũnaarê bairo caãna niñama. ⁸ Dios, maimasĩrĩqũerê cajomasĩ cũ caãno jũgori marĩ caãmeomaimasĩrĩjêrê baimasĩña. Bairi ni ùcũ cũ yaure camaimasĩcũ ruame Diore camasĩcũ niñami. ⁹ Merê marĩ masĩña Dios marĩrê cũ camairĩjêrê. Tierẽ marĩ masĩõ joroque ì, ati yepapũ cũ joyupi, cũ macũ jĩcãũã caãcũrê. Cũ jũgori marĩ nipetiro Dios yarã yeri capetietiere marĩ cacũgoraporẽ bairo ì, ati yepapũ cũ joyupi. ¹⁰ Tũgoya mai. Cariape mairĩqũe caãnimajũrjêrê ati wãmerê bairo niña: Marĩ ruame Diore cũ marĩ camajũgoro mee, cũ ruame jĩcã nũgõã marĩ mairĩ, cũ macũ jĩcãũã caãcũrê cũ joyupi ati yepapũ. Bairo ati yepapũre etari bero yua, roro ropiye tãmuorĩ yucũpãĩrũ cũ carĩrique jũgori carorije wapa cacũgoenarê bairo marĩ tuao joroque marĩ ásupi.

¹¹ Yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, yu camairã, tore bairo marĩrê Dios cũ camairĩqũe to caãmata, marĩ cãã marĩ yarãrê caãmeomaiparã marĩ ãniña. Marĩ yarãrê ãmeo juátinemorotiya. ¹² Ni jĩcãũ ùcũ Diore ìñañaecũmi. Bairo marĩ camasã, Diore caĩñaena nimirãcũã, nipetiro marĩ yarãrê marĩ caãmeomaiata, Dios marĩ yeripũ nicõãñami. Bairo marĩ mena cũ caãnoi, caroaro netõjãñurõ marĩ ãmeo maimasĩgarã. ¹³ Dios, Espĩritu Santo marĩ cũ cajoricũ marĩ yeripũ cũ caãno jũgori, “Marĩ mena niñami Dios. Marĩã cũ yarã marĩ ãniña,” marĩ ì tũgoñamasĩcõãña. ¹⁴ Jãã majũrupua jãã ìñawũ Jesure ati yepapũ cũ caãno. Bairo jãã ruame cũrê caĩñarĩcãrã ãnirĩ caãnorê bairo cariape majũ atore bairo jãã ì

quetibujɔ masiña: “Cũ macũ Jesure cũ joyupi cũ pacũ Dios, ati yepa macããna na carorije wapare na netõõgu,” jãã i quetibujɔ masiña. ¹⁵ Bairi ni jicãũ ucũ Jesús Dios macũ cũ caãnierẽ caãnorẽ bairo cariape cũ catũgoñamasicõãta, Dios mena jicãrõrẽ bairo caãcũ niñami. Dios pũame cũã cũ mena nicõãñami.

¹⁶ Tore bairo cabaiãno jũgori, merẽ yua, marĩ masiña cariapea Dios marĩrẽ cũ camaiãninucũrĩjẽrẽ. Dios pũame ãmeo mairĩqũẽ macããcũ niñami. Bairi ni ucũ cũ yarãrẽ camaimasĩ, Dios yaũ majũ niñami. Dios cũã cũ mena nicõãñami. ¹⁷ Tore bairo marĩ caãmeoãto jũgori ãmeo mairĩqũẽrẽ nemojãñurõ marĩ masiõõgumi Dios. Bairo marĩrẽ cũ camasiõrõ yua, marĩ pũame tũgoña uwiricarõ mano, tũgoñatutuarique mena camasãrẽ cũ caĩñabeseri rãmurẽ marĩ cotegarã. Marĩ pũame ati yeparũre ãna, Jesucristo marĩ Quetiuɔpau cũ caãnatõrẽ bairo majũã marĩ ãniña marĩ cũã. ¹⁸ Ni jicãũ ucũ Jesucristo cũ camairĩcãrõrẽ bairo caroaro cariape jicãrõ tãni cũ yarãrẽ cũ camaimasĩata, ñe õnierẽ uwimasĩetĩñami. Bairi marĩ caãmeo maimasĩrĩjẽ Dios cũ cajorije caãnoi, ñe õnierẽ marĩ uwietiya, Dios cũ caĩñabesepa rãmũ caetaro cũãrẽ. Ni jicãũ ucũ cũ catũgoña uwiata, ãmeo maimasĩrĩqũẽ nipetirijere jicãrõ tãni cũgopetietiyami mai. Bairi uwitũgoñaami.

¹⁹ Dios pũame merẽ marĩrẽ cajũgoyerua marĩ majũgoypu. Bairi marĩ cũã Diore cũ marĩ maiña. ²⁰ Ni jicãũ ucũ, “Yũ roque Diore camai majũ yũ ãniña,” ñmicũã, cũ yaure cũ caĩñatecõãmata, caĩtopai majũ niñami. Bairi marĩ yaũ marĩ caĩñanucũrẽ marĩ camaieticõãta, nemojãñurõ marĩ maimasĩetĩbujorã Dios marĩ caĩñaetinucũũ roquere. ²¹ Jesucristo atore bairo marĩ ãtiroticũwĩ: “Ni jicãũ ucũ Diore camai, cũ yaure bairo caãcũ cũãrẽ cũ cũ maiãto,” i cũwĩ.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

¹ Bairi nipetiro Jesucristo mena tũgoñatutuari, “Jesucristo Mesías Dios cũ cajõũ majũ niñami,” caĩrã Dios yarã cũ pũnaarẽ bairo caãna majũ niñama. Bairi ni jicãũ ucũ aperã pacure cũ camaiata, cũ pũnaa cũãrẽ na maimasĩñami. Torea bairo marĩ Pacũ Diore marĩ camaiata, cũ yarã cũ pũnaarẽ bairo caãna cũãrẽ na marĩ maimasĩña. ² Diore camairã ãnirĩ marĩrẽ cũ caãtirotireore bairo jeto marĩ caãpata, cũ pũnaa cũãrẽ na marĩ camairĩjẽrẽ marĩ masicõãña. ³ Caroaro Diore marĩ camairĩjẽ pũame Dios marĩ cũ caãtiroticũrĩqũẽrẽ marĩ caãtipeyomasĩrĩjẽ niña. Bairopua Dios cũ caãtiroticũrĩqũẽ popiye netõrõ ãtaje mee niña. ⁴ Bairi tocãnacũpua Dios yarã, cũ pũnaarẽ bairo caãna pũame ati umũrecõo macããna roro na caãtiãnierẽ ññajeetinetõ nucãcõãñama. Bairi yua, Dios mena marĩ catũgoñatutuarõ jũgori ati umũrecõo macããna caĩtopairã, apeye ati umũrecõo macããjẽ carorije cũãrẽ, nipetirore marĩ tũgoetinetõnucãcõãña. ⁵ Bairi apeĩ, “Jesũs, Dios macũ majũã niñami,” caãnorẽ bairo cariape caĩtũgõusau pũame ati umũrecõo macããna roro na caãtiãnierẽ ññajeetinetõ nucãcõãñami.

El testimonio acerca del hijo de Dios

⁶ Atie jũgori Jesucristo Dios macũrẽ bairo ati yeparũ caatãcũ cũ caãnierẽ marĩ masiña: Juan oco mena cũrẽ cũ cabautizarõ cabairique, bairi yucpãĩpũ rĩau cũ caĩrĩqũẽ mena jũgori marĩ masiña Dios macũ cũ caãnierẽ. Bairopua, oco jeto mee niña. Oco, cũ rĩĩ mena jũgori marĩ masiña. Espĩritu Santo cũã torea bairo marĩ masiõñami. Cũ pũame caĩtoecu cariape majũ caque-tibujɔmasĩ niñami. ⁷ Bairi tie itia wãme majũ marĩ masiõña Jesucristo, Dios macũ cũ caãnierẽ: ⁸ Espĩritu Santo, bairi oco mena cũ cabautizarique, bairi apeye yucpãĩpũ cũ cariarique mena cũãrẽ torea bairo marĩ masiña Jesús Dios macũ cũ caãnierẽ. Tie itia wãmepua cariape jicãrõ tãni jicãrõrẽã

bairo marĩ quetibujũ masĩõña Jesús, Dios macũ cũ caãnierẽ. ⁹ Bairãrũa, camasã na caĩquetibujurijere marĩ catũgousaro ñuña. Dios cũ caquetibujurije rũame cũ macũ Jesús yaye quetire quetibujurique niña. Cañurĩjẽ majũ niña. Bairi tie roquere netõjãñurõ tũgousarotiya marĩ Pacũ Dios cũ caquetibujurije caãnimajũrĩjẽ caãnoi. ¹⁰ Bairi ni jĩcãũ ùcũ Dios macũ Jesucristore cariape catũgousaũ cũ yaye quetire cũ majũã quetibujũ masĩñami cũ yeripũ. Diore cariape catũgoesũ rũame caĩtopairi majõcure bairo tuayami, cũ macũ Jesús yaye quetibujurique quetire cariape cũ catũgogaeto jũgori. ¹¹ Tunu bairoa, atore bairo marĩ camasĩrõrẽ boyami Dios: Yeri capetietie marĩ cacũgopeere marĩ camasĩrõrẽ boyami. Cũ macũ jũgori tie cũ cajopeere marĩ camasĩrõ boyami. ¹² Bairi ni jĩcãũ ùcũ Jesucristo Dios macũ yau majũ cũ caãmata, merẽ yeri capetietiere cacũgou tuayami. Apei, Dios macũ Jesucristo yau mee caãcũ rũame roque, yeri capetietiere cacũgoesũ majũ tuayami.

Conclusión y consejos finales

¹³ Mũjãã, Dios macũ Jesucristore catũgousari majãrẽ yu quetibujũ woatujoya, merẽ yeri capetietie mũjãã cacũgorijere mũjãã camasĩparore bairo ĩ. ¹⁴ Dios marĩrẽ cũ caãtipeere caroaro cariapea marĩ tũgoña tutuacõãniña. Cũ jetore cariape cũ marĩ tũgomasiña. Bairi, “Dios cañuũ añirĩ cũ caborore bairo cãrẽ marĩ cajẽniata, marĩ tũgogũmi,” marĩ ĩ masĩña. ¹⁵ Tore bairo Diore marĩ cajẽnirõ cũ catũgorijere camasĩrã añirĩ, “Merẽ marĩ cajẽnirĩjẽrẽ jogũmi Dios cũ caborore bairo,” marĩ ĩ tũgoñamasĩcõãña.

¹⁶ Mũjãã yau ùcũ jĩcãũ carori wãme cayasiránã na caãti wãme ùnie meerẽ cũ caãpata, Diopũre cũ jẽnibojaya. Bairo Diore mũjãã cajẽnibojaro, Dios rũame mũjãã yaure cũ yeri tũgoñawasoao joroque cũ átigũmi, carori wãme cayasiránã na caãti wãme ùnie meerẽ cũ caãpata. Bairopũa, apeye carorije cayasirápãrã majũ marĩ ãnio joroque caãtie niña. Tie ùnierẽ caãcũ cũ caãmata roquere, “Diopũre cũ jẽnibojaya,” mũjããrẽ ñi masĩtĩña. ¹⁷ Bairopũa, nipetiro carori wãme marĩ caãtie, cañuetie niña. Cabaimiatacããrẽ, marĩ yasio joroque caãtimajũcõãrĩjẽ jĩcã wãmea niña.

¹⁸ Merẽ atore bairo marĩ masĩña: Dios yau rũame, Diore, cũ rapũre bairo cacũgou añirĩ carorijere áperiyami. Cũ macũ Jesucristo rũame cũ juãtinemoñami. Bairi wãtĩ cũã jĩcãni ùno roro cũ baio joroque cũ áperiyami Dios yaure. ¹⁹ Bairi tunu merẽ marĩ masĩña Dios yarã marĩ caãnierẽ. Tunu bairoa marĩ masĩña ati umũrecõo macããna nipetiro camasã wãtĩ cũ camasĩrĩjẽ mena cũ carotĩrũ na caãnierẽ. ²⁰ Apeye cããrẽ atore bairo marĩ masĩña: Ati yeparũre asupĩ Jesús, Dios macũ majũ. Cũ pacũ Dios cariape caãcãrẽ marĩ camasĩpee tũgoñarĩqũẽ cããrẽ marĩ joyupĩ. Bairi Diore cariapea cũ marĩ masĩña. Jesucristo cariape caãcũ mena jĩcãrõrẽ bairo caãna marĩ ãniña. Cũã niñami Dios caãnimajũũ, marĩrẽ yeri capetietiere cajou majũ. ²¹ Bairi yu yarã, yu pũnaarẽ bairo caãna, tũgoña masĩña. Maijũgoya mũjãã yerire. Aperã camasã na caĩroarã na jũgũẽã ùna yaye ricaati quetibujuriquere mũjãã tũgousare.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoajorije.

Segunda Carta de SAN JUAN

La verdad y el amor

¹ Уч, cabнсу camasí majũ, mujãã, Dios ya poa macããna cũ cabesericarãrẽ majãã yн woajoya ati carta mena. Bairi aperã Dios ya poa macããna caãniparã cããrẽ yн woajoya nipetiro, caãnorẽ bairo yн camairã majũrẽ. Yн jeto mee baiрна mujããrẽ yн maiña. Nipetiro aperã Dios yaye macããjẽ cariape quetire catũgori majã cãã mujããrẽ maiñama. ² Mujããrẽ ñiñamaiña Jesucristo yeri pũnarẽ caãnorẽ bairo marĩ yeripũ jĩcãrõã marĩ cacũgoro jũgori. Ti yeri pũna рнаме marĩ mena nicõã ninucũgaro tocãnacã rũmна. ³ Dios, marĩ Pacũ majũ, bairo Jesucristo cũ macũ mena caroa macããjẽ, caroare cũ jonemoãto mujããrẽ. Bairi tunu cariape yerijõrõ ãmeo ññamairĩquẽ cããrẽ mujãã cũ jonemoãto.

⁴ Apeyera бтiоро yн нсеаниña aperã jĩcããrã mujãã mena macããna caroaro cariape marĩ Pacũ Dios cũ caãnirotirore bairo na caãtiãnierẽ ññarĩ. ⁵ Bairi ãmerẽ, yн yarã, yн baiрãrẽ bairo caãna, yн camairã, marĩ nipetiro tocãnacãурна marĩ caãmeomairõ yн boya. Atie mujããrẽ yн caquetibũмwoatujoriје ape wãme, cawãma wãme quetibũмrique mee ñña. Tĩгũмрна caãnijũgoripаурна marĩ camasijũgorique ñña.

⁶ ãmeo mairĩquẽ рнаме atore bairo ãnajẽ cutaje ñña: Dios marĩ caãtiãnipere cũ caroticũrĩquẽ caĩrõrẽ bairo marĩ caãno ñña. Tie Dios cũ caroticũrĩquẽrẽ merẽ mujãã tũgoypa caãnijũgoripаурна. Tie рнаме marĩ caãmeomaimasĩrĩjẽ mena marĩ caãnipere átirotiyupa.

Los engañadores

⁷ Ati умреcõopure capããrã ãniñesẽãñama camasãrẽ caĩtoñesẽãrĩ majã. Na рнаме Jesucristo ati yerapũ marĩrẽ bairo ati rupан cacũgon majũ cũ caatãjere camasãrẽ na quetibũjetinucũñama. Bairi ni ùcũ tore bairo caĩquetibũмесу рнаме caĩtopai, Jesucristo wapacũ ùcũ majũ ññami. ⁸ Bairi tũgoña masĩña, caroaro mujãã caãtiãnie wapa caãnipere to yaseticõãto ñã. Tie mujãã caãtiãnie wapa nipetirore jĩcãrõ tãni Dios cũ cajopeere mujãã cacũgopetiro roque ñña.

⁹ Bairi ni jĩcãũ ùcũ, “Jesucristo cũ caquetibũмrique netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽrẽ yн masĩña,” caĩ рнаме Dios mena jĩcãrõrẽ bairo caãcũ mee ññami. Apei, Jesucristo cũ caquetibũмriquere bairo cariapea caquetibũм рнаме roque Dios mena, bairo cũ macũ mena cããrẽ tũgoñatutuari caroaro ãnicõã masĩñami. ¹⁰ Bairi, “Jesucristo cũ caquetibũмrique netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽrẽ yн masĩña,” caĩbotioñ ùcũ mujããrẽ cũ caĩñна etaãta, caroaro mena cũ bocã, cũ jẽnirĩ, mujãã ya wiipũ cũ quẽnoeticõãña. ¹¹ Cũ ùcũrẽ bocãri, cajẽniñ рнаме, cũ mena macããcũ rorije cũ caãtiere cũrẽã bairo caãtiãcũ taubujioñmi.

Palabras finales

¹² Bairopна, capee majũ nimiña mujããrẽ yн caquetibũмгarije. Cabaimi-atacããrẽ, ati carta mena mujããrẽ yн quetibũм woatujogaetiya. Bairi mujããrẽ yн majũрна ññан etari, mujããrẽ yн quetibũмгaya Dios yaye quetire. Bairo yн cabaiaata, nipetiro caroaro ñe ùnie рсаето нсеанирõ marĩ ãnibujiorã.

¹³ Ato macããna Dios ya poa macããna, mujããrẽ bairo caãna mujãã yarã, Dios cũ cabesericarã mujãã ññurotijoyama.

Tocãrõã ñña atie queti yн cawoajorije.

Tercera Carta de SAN JUAN

Alabanzas a Gayo

¹ Y_u camas_u camas_i majū, ati cartare m_u y_u woajoya, Gayo y_u bapa cañorē bairo y_u camai majūūrē.

² Y_u ya_u, y_u baire bairo caācū, y_u camai, atore bairo Diopure m_u y_u jēnibojaya: Dios cū cañajoro caroaro m_u cañorēā bairo nipetiri wāme caroaro m_u caātiāni wāme jeto to āmarō. Bairi tunu riaye macū caroaro m_u caāno cūārē y_u boya. ³ Būtioro y_u tūgoña useaniap_u jicāārā marī yarā atiri, Dios mena caroaro cariape m_u catūgoñatutuacōānierē y_u na caquetibujero tūgori.

⁴ Netōjāñurō useanirīqūē niña y_ura, y_u cabuerā y_u pūnaarē bairo caāna Dios cū cañirotirore bairo cariape na caātiānie quietre y_u catūgoata.

⁵ Y_u ya_u, y_u baire bairo caācū, y_u camai, caroaro n_ucūbugorique mena marī yarā aperārē na m_u qūēnonucūñupā m_u ya wiipure. Bairo jeto m_u ātiāninucūñupā aperop_u macāāna mut_u caetarā quietibujeri majārē. ⁶ Bairi jāā cañubue neñarōp_u āna, na cūā, “Būtioro jāārē camai ānirī caroaro jāā juātinucūñami Gayo,” ī busunucūñama mūrē. Bairi mūrē niña: Tunu na caetaro, na juātinemoña. Na cabopacarijere na joya, na caquetibuj_u ñesēāmasīnucūparore bairo ī. Dios cū caborore bairo na juātinemoña. ⁷ Na p_uame Jesucristo yarā, cū carotiricarā ānirī cū yaye quietre na bueñesēārānā bainucūñama aperop_u macāānarē. Bairo top_u Diore camasīēna watoap_u āna, “Jāārē juātinemoña,” na ī jēniñesēāētīnucūñama. ⁸ Torena, marī p_uame caroaro mena na marī juātinemogārē, Jesucristo yaye quieti cariape macāājērē na caquetibuj_u ñesēāmasīnucūparore bairo īrā.

La mala conducta de Diótrufes y el buen ejemplo de Demetrio

⁹ Mai, y_u p_uame jicā carta na y_u woajomiwū mut_u macāāna Dios ya poa macāāna ñubueri majārē. Bairo y_u caātimiatacūārē, Diótrufes p_uame camasārē cajūgobueri majā jāā caānierē boetinucūñupī, camasārē rotirique jetore caātinucū ānirī. ¹⁰ Bairi y_u p_uame mujāā t_up_u y_u caetari rūm_u caāno cūrē tutuaro mena cū y_u quietibuj_ug_u. Mai, cū p_uame cabūgoroa jāārē busupai ñesēānucūñami. Y_u p_uame tie cū cañesēārījē mena y_u useaniētīña. Aperā marī yarā cañubueñesēārī majārē caroaro na qūēnoetinucūñami. Tunu bairoa marī yarārē, aperā ñubueri majā na ya wiip_u na na cacūgaata, narē cūrotietinucūñami Diótrufes. Tunu bairoa narē caqūēnogarārē na acurewiyo jocōānucūñami. “Tore na tuaeticōāto Dios ya poa macāāna mena,” ī, tore bairo ātiāninucūñami.

¹¹ Bairi y_u ya_u, y_u baire bairo caācū, y_u camai, atie carorije macāājē na caātiere iñajeeticōāña. Caroa macāājē jetore ātiāninucūña. Caroa macāājērē caātiāninucū p_uame Dios mena jicārōrē bairo caācū niñami. Apei, carorije macāājē jetore caāc_u p_uame Diore camasīēcūrē bairo tuayami.

¹² Cabaimiatacūārē, apei Demetrio p_uame caroaro ātiāninucūñami. Nipe-tiro camasā, “Cañ_u niñami Demetrio,” na cañ ninucūñami. Bairi Dios cariape caācū cūā masīñami caroaro Demetrio cū caātiānierē. Bairi jāā cūā cū cabaiānierē tūgorā, tiere jāā busunucūña. Merē caroaro cariape m_u cūā m_u masīña cūrē jāā cañbusunucūñjērē.

Palabras finales

¹³ Bairna, capee ma yu quetibujugamiña. Baimicãã, woatujorique mena mure yu quetibujogaeiya. ¹⁴ Tamurĩ mure ñiñagaya tunu. Bairo mure ñiñauru roque, ma mena yu busu yu majũrna atie queti caroa macããjẽrẽ.

¹⁵ Bairi caroa yericutaje ma cũ jonemoáto Dios. Yu baparã ma ñurotijoyama. Bairi mure ñiña: Tocãnacãũrna na ñuáto marĩ yarã to macããna. Tocãrõã ñiña atie queti yu sawoajorije.

Carta de SAN JUDAS

Saludo

1 Yñ, Judas cawãmescsu Jesucristore paabojari majõcsu Santiago bai, mujããrẽ woajou yu átiya. Mujãã, nipetiro marĩ Pacu Dios cù camairã cù cabesericarã Jesucristo jùgori caroaro cù caĩnarĩcãngõrã majürẽ mujãã yu woajoya. 2 Yñ yarã, nemojãñurõ mujãã qũñmainemoáto marĩ Pacu Dios. Caroa yericutaje, caroaro ãnimasĩrĩquẽrẽ mujãã cù jonemoáto. Bwtiuro cù maiáto mujããrẽ marĩ Pacu Dios.

Los que enseñan mentiras

(2 Pe 2.1-7)

3 Yñ bairãrẽ bairo caãna, yñ camairã bwtiuro mujããrẽ yñ quetibujũ woa-joganucũmiña caroa queti Dios marĩrẽ cù canetõrĩquẽrẽ. Bairi ãmerẽ, “Tore bairo yure cawoajopee ãno,” ĩ tũgoñamicũã, mujããrẽ ape wãme woajou yu átiya. Bairi tutuaro mena ñiña mujããrẽ: Cù yaye quetire jĩcãnia quetibujucũcõã jãnásupi Dios cù ya poa macããna mena. Torena, mujãã cãã cù yarã ãnirĩ tiere jãnaeticõãña, popiye baimirãcũã. Tie queti pũgani cãrõ wasoamanigaro. 4 Bairi ãmerẽ yua, caĩtopairã cariape caquetibujũena na caquetibujũrije jùgori jĩcããrã Dios mena tũgoñawẽpũẽtĩñama. Na caboro carori wãmerẽ átinucũñama. Merẽ na ùna cañuenarẽ tirãmũpũina Dios ya tutipure, “Popiye na bairo joroque na yñ átigu. Na yasio joroque na yñ átigu rorije na caátie wapa,” ĩ jũgoyeticũñupĩ Dios. Na, camasã cañuena caĩtopairã majũ niñama. Torena, na, cañuena pũame Dios cañuu yaye quetire masĩmirãcũã, ricaati átiãnajẽ cutajere quetibujũ ãninucũñama. Bairo ãnajẽ cutiri marĩ Quetiupau jĩcããã caãcũ Jesucristore camasĩenarẽ bairo majũ bainucũñama.

5 Mujããrẽ ñi quetibujũnemoña tunu atiere merẽ mujãã camasĩmiatacũãrẽ: Marĩ Quetiupau pũame israelita majã Egipto yeparũ caãnarẽ cù cajewiyoro bero nipetiro cãrẽ catũgousaenarẽ na repeyocõãñupĩ. 6 Torena bairo ásupi Dios ángelea majã cũãrẽ cù carotirore bairo caátigaenarẽ. Bairo cãrẽ cabotiorã ãnirĩ Dios tare ãmeñupã. Dios pũame narẽ canaitĩarõpũ na joreyupi. “Topũ na pũame tocãnacã rũmua nicõã ninucũgarãma caãnimajũrĩ rũmũ yñ caĩñabeseri rũmũ caetaro cããrẽ. Popiye baigarãma na yaye wapa,” ĩrĩ, topũ na cũñupĩ marĩ Pacu Dios. 7 Na, ángelea majã cañuenarẽã bairo baiyupa Sodoma, bairi Gomorra, bairi ti macããtu caãnimacãã macããna cãã. Roro átiãñupã. Na majũ na rupau caborore bairo roro majũ ãmeo átiepeyupa. Carõmia mena átato ùnorẽã, na majũ caãmua roro ãmeo átiepe nucũñañupã. Bairo na caátie jùgori yua, Dios pũame popiye na bairo joroque peero caũpetieti peero mena na joreyupi. Tore bairo cañuenarẽ Dios cù caátajere camasĩrã ãnirĩ atore bairo marĩ ĩ tũgoñamasĩña: “Tocãnacãũpũrea popiye na bairo joroque na átigumi Dios, narẽ bairo roro na caápata,” marĩ ĩ masĩña.

8 Tie quetire masĩmirãcũã, camasĩena qũẽguericaropũ caãnarẽ bairo caãna ãnirĩ roro na rupau caborore bairo átinucũñama. Na majũ na yerire royetunucũñama. Bairo caãna ãnirĩ marĩ Quetiupau cù carotimasĩrĩjẽrẽ cabai-botiorãrẽ bairo ãninucũñama. Tunu bairoa roro na tutirenucũñama nocãrõ catutuarã cabauena cããrẽ. 9 Ángelea majã quetiupau Miguel cawãmescsu roque caĩtopairã netõrõ carotimasĩ nimicũã, narẽ bairo rorije qũĩ bũsuesupi

wātīrē. Mai, wātī puame Moisés ānacū rupaūri ānajērē bori yua, Miguere busanetōgamiñupī. Ti rūmū caāno Miguel puame roro qūī yuesupi wātīrē. Atore bairo jeto īñupī: “¡YH Quetiupaū Dios roque murē cū tutiáto!”¹⁰ Aperā caītopairi majā puame roque na caīñāñaeñē ūnie, Diota macāñjērē roro ībusenepencūñama. Apeyera masīētīmirācūā, waibutoa catūgoñariqūē mána na camasīrōrē bairo na camasīrjē ūnie puamerē na majūā na rupaū macāñjē carorijere átinucūñama. Torena, na majūā yua, cayasiparārē bairo tu-anucūñama, roro na caátie jūgori.

¹¹ ¡Roro bopacooro baigarāma caītopairi majā! Na puame Caín ānacū cū cabaiyarica wāmerē bairo na cūā roro bainucūñama. Tunu apei Balaam ānacūrē bairo dinero jetore cabonetōrā ānirī yua, Dios cū caborore bairo áperinucūñama. Tunu apei Coré ānacūrē bairo na quetiuparārē na baibotionucūñama. Tore bairo na cabairije wapa jūgori roro na baiyasio joroque na átiḡami Dios.

¹² Apeyera tunu Jesucristo cū cariarica rūmurē tūgoñarī marī yarā mena mujāā cabose rūmū qūēnorō, caītopairā cūā bobooro mujāā mena neñanucūñama. Mujāā cañubuerore na cūā neñanucūñama, cañuena nimirācūā. Ti rūmū caāno yua, roro na caborore bairo űga, eti, nūcūbūgoricaro mano űseanirō bainucūñama. Na rupaū jetore maijūgonucūñama. Tūgopeoya mai. Atore bairo niñama: Oco poari caocomanierē wīno capapujorore bairo niñama. Otericu, otei, tocānacānia carīcajoetiire bairo caāna niñama. Tii, carīcamano jūgori yua, tiire wāñrī rocamasīñama camasā. Torea bairo caītopairā cūā niñama. Dios yaye caroare marī catūgogamiatacūārē, di rūmū ūno marī quetibūjetiyama.¹³ Tunu bairoa, ria capairiya wīno jūgori tutuaro ocoturi caāto, jopo paio cañuetie witinucūña. Caītopairā cūā jopo cawitirorea bairo roro bobooro na caīrjē cañuetie witinucūña na risero na caīrjē. Tunu bairoa ñocōā na caátíwārē mawijiari capetieto nocārō canaitīārōpū cayasiránarē bairo niñama caītopairi majā cūā.

¹⁴ Enoc cawāmecucu ānacū, Adán berore jīcā wāmo peti pūga pēnirō cānacāā tuti bero macācū ānacū cūā atore bairo ī quetibūjuyayupi caītopairārē Dios cū caátipeere: “Marī Quetiupaū capāārā ángelea majā miles netōrō cārō majū mena caacūre cū ñiñajowū.¹⁵ Nipetiro ati űmūrecōo macāñarē na īñabesei acū baiwī. Cañuenarē na rei acū majū baiwī, na carorije wapa. Nipetiri wāme roro na caátie wapa, tunu bairoa roro caāna majū ānirī cūrē roro na caībusēperique wapa roro popiye na baio joroque na átiḡa baiwī. Na, cañuenarē na rei acū baiwī,” ī quetibūjuyayupi Enoc ānacū Dios cū camasīōrō jūgori.¹⁶ Na, cañuena cariape tūgoetinucūñama. Nipetiri wāme marī quetiuparā na caquetibūjuriere boetiri tiere nipetiro busūpainucūñama. Na rupaū caborore bairo jeto butiuro na caátie ūnierē bonucūñama. Tie ūnie jetore butiuro macānucūñama. Bairi yua, botiorique mena tutuaro, “Jāā, caānimajūrā jāā āniña,” ī busanetōnucūñama camasārē. Tunu aperā camasārē netōjāñurō na īroanucūñama, ītori apeye na cacūgorije ūnierē borā.

Amonestaciones a los creyentes

¹⁷ Mujāā roque yū bairārē bairo caāna, yū camairā narē bairo baieticōāña. Marī Quetiupaū Jesucristo yarā apóstolea majā na caīquetibūjucūrīqūērē tūgoñaña mujāā cūā.¹⁸ Atore bairo mujāā ī quetibūjuyupa mai: “Catusari yūtea caāno ānigarāma camasā caītopairi majā majū. Dios yaye quetiere roro caīboyetieperā capāārā nigarāma. Na rupaū caborore bairo jeto caāti majā ūna nigarāma,” mujāā ī quetibūjuyupa.¹⁹ Na ūna, caītopairi majā roque caroaro jīcārō marī ānimasētīō joroque caāna niñama. Ati űmūrecōo macāāna roro na

caatiñie ùnie jetore átiñinucũña. Bairo caña ãnirĩ Espĩritu Santo Dios Yeri majũrẽ cacũgoena majũ tuanucũña.

²⁰ Mũjãã roque, yũ bairãrẽ bairo caña yũ camairã, nocãrõ cañurĩjẽ Dios mena tũgoñatutuariquere jãnaeticõña. Maijũgoya tocãnacã rũmũa Jesucristo mena mũjãã cañierẽ. Tunu bairoa Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mũjããrẽ cũ camasiõrĩjẽ jũgori Diore cũ jẽninucũña. ²¹ Caroaro ãmeo áticõã ninucũña, marĩ Pacũ Dios caroa cũ cajorijere marĩ cũ cajocõãniparore bairo ãrã. Bairo áticotecõã ninucũña marĩ Quetiupũ Jesucristo nocãrõ marĩrẽ camai ãnirĩ yeri capetietiere marĩ cũ cajopa rũmũ caetaparo jũgoye mai.

²² Bopacooro na ãñaña aperã pũgani cãrõ tũgoñarĩ catũgoñawẽpũẽnarẽ. Cariape na quetibũjũya na ùnarẽ, caroaro na tũgoñanemo joroque ãrã. ²³ Na ùna peeropũ caãbujiorãrẽ na juátinemoña, na yeripũ Jesucristo mena na tũgoñatutuo joroque ãrã. Aperã noa ùna rorije caáticõãnigarã cũãrẽ na ãñamaiña. Bairãpũa, maijũgoya. Mũjãã yeripũ roro na caátiere mũjãã tũgõsare mũjãã cũã. Roro na caátiere ãñajesoetimajũcõña.

Alabanza final

²⁴⁻²⁵ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caña, marĩ Pacũ Dios jĩcãã caãcũ marĩrẽ canetõõrĩcũ jeto wãtĩ roro marĩrẽ cũ caátigarijere ãñotamasĩñami, roro marĩ catãmũoetiparore bairo ã. Bairo marĩ cũ caãto, ñe ùnie cawapa mãnarẽ bairo cũtũ marĩ etagarã. Ûseanirĩqũẽ mena cũ caasiyarije cabauro riaperũ marĩ etagarã. Bairĩ cãrẽã to ãmarõ caasiyarije cũ yaye. Nocãrõ cũ carotimasĩrĩjẽ cũã cũ jetorea to ãmarõ. Ati ãmũrecõo cũã cũ jũgori to baimasiãto. Tore bairo to bai ãmarõ marĩ Quetiupũ Jesucristo jũgori. Cajũgoyepũ cũãrẽ, ati yũtea cũãrẽ, bairi tocãnacã rũmũa bairo jeto to baicõãninucũ ãmarõ. Bairoa to baiãto, marĩ ã basapeoya yua marĩ Pacũ Dios majũrẽ.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoajorije.

EL APOCALIPSIS

La revelación de Jesucristo

¹ Yá yarã, atie yá cawoatupee, Dios cã macũ Jesucristore catũsari rãmũ caãno cabaibeere cũ caátibuio ññojũgoyetirique majũ ñiña. Cũ, Jesucristo pũame cũ yarã, cũ caquetibũjũrotijori majãrẽ tie yoaro mee cabaibeere cũ quetibũjũnetõrotio joroque Ì, tieie cũ átibuio ññojũgoyetiwi. Bairi Jesucristo pũame yũ, Juan cawãmecũcũ, cũ yã cũ carotimajũürẽ tie nipetirije cabaibeere yũ quetibũjũ rotijoyupi cũ yã ángel mena jũgori yua. ² Tie nipetirije yũ caĩñariqũẽ caãnorẽ bairo cariape majũ quetibũjũriqũẽ ñiña. Atie quetibũjũriqũẽ Dios yaye caroa queti Jesucristo cãã yũ cũ caquetibũjũmasĩõriqũẽ queti majũ ñiña.

³ Bairi ñiña yua: Useanirĩ cũ ãmarõ ni jĩcãũ ùcũ atie cabaibeere yũ cawoaturijere cabuenucũ. Tunu bairoa useanirĩ na ãmarõ atie Dios yãre cũ caquetibũjũriqũẽ yũ cawoaturijere caroarõ catũgoũsanucũrã yua. Tunu bairoa atie cabaibeere yũ cawoaturijere caĩquetibũjũrorõ bairo jĩcãrõ tãni caátipeyorã useanirĩ na ãmarõ. Merẽ ati ãmũrecõo capetipa rãmũ cõñarõ majũ baiya. Bairi tie quetire caroarõ na tũgoũsaãto.

Juan escribe a las siete iglesias

⁴ Yã, Juan cawãmecũcũ, mũjãã Asia yeparũ caãna, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã macãã macããna ñbueri majãrẽ mũjãã woajõũ yũ átiya. Marĩ Quetiupã caãnijũgoricũ, ãme cããrẽ caãcũ, tunu ati yeparũ caatĩpã pũame cũ yaye caroa macããjẽrẽ mũjãã cũ jonemoãto. Caroarõ yeri jõrõ ãnimasĩriqũẽ cããrẽ mũjãã cũ jonemoãto. Toreã bairo jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ, Dios carotimasĩ cũ caruiro riaperũ caãna Espĩritu Santo cãã caroare mũjãã na jonemoãto. ⁵ Tunu bairoa marĩ Quetiupã Jesucristo cariapeã Dios yaye quetire caquetibũjũnetõũ cãã caroare mũjãã cũ jonemoãto. Cũ pũame cariaoatãcũ nimicãã cacatitunu jũgoricũ majũ ñiñami. Ati yepã macããna quetiuparã reyes majã nipetiro cããrẽ carotimasĩ majũ ñiñami. Bairi tunu nipetiro ati yepã macããnarẽ camai majũ ñiñami. Bairo marĩrẽ camai majũ ãnirĩ marĩ carõrije wapare netõgũ, cũ majũã roro pajĩãecori marĩ riabojoyupi.

⁶ Tore bairo marĩ cũ cariabojarije jũgori cũ mena carotimasĩparã marĩ ãnio joroque marĩ ámi. Dios cũ pacũ yarã, cũ yaye macããjẽrẽ caquetibũjũrã sacerdotẽ majã marĩ ãnio joroque marĩ ámi. ¡Bairi cũ jetorea cũ caasiyabatorije nocãrõ cũ catutuarije to ãnicõã ninucũãmarõ tocãnacã rãmua! Bairoa to baiãto.

⁷ ¡Jã, ññamũgõjõñijate mũjãã ãmũrecõõpũre!

Merẽ atiyami Cristo oco buseri watoarũ.

Bairõ cũ caatõ nipetiro ati ãmũrecõõ macããna camasã qũĩñagarãma.

Cãrẽ ãpõã besuro mena cũ warure cajareoricãrũ cãã qũĩña acũnamajũcõãgarãma.

Tunu bairoa nipetiro camasã poari ati ãmũrecõõ macããna tutuaro mena cũ caatõ ñña acũari, bũtiorõ otigarãma.

¡Tame, roro majũ tãmũogarãma! Bairopũã, bairoa to baiãto.

⁸ Tirũmũrũ caãnijũgoricũ, ãme cããrẽ caãnicõãninucũũ, tunu nemo ati yeparũre caatĩpã marĩ Quetiupã Dios pũame atore bairo ññami: “Yã, Alfa, bairi Omegare bairo caãcũ yũ ãniña. Caãnijũgoripãrũ caãnijũgoatãcũ carotimasĩ yũ ãniña. Tunu bairoa yã yũ ãniña nipetiro ati ãmũrecõõ macããjẽ

to petio joroque caátipau,” Ìñami marí Quetiupau catutuau, nipetiro ati umurecío macããjêrê caqûenorícû majû yua.

Una visión del Cristo glorioso

⁹Yu, Juan, majãã yau, majããrêã bairo caãcû yu ãniña. Bairi yu cãã majããrêã bairo Jesucristo mena caãcû ãnirí Dios cû carotimasírîpaupû caãnipau majû yu ãniña. Yu cãã majããrêã bairo Jesucristo jûgori popiye yu tâmuonucûña. Bairo popiye tâmuomicûã, Dios yure tûgoñatutuarique cû cajoro jûgori popiye yu catãmuonucûrîjêrê yu nucãnetomasícõãnucûña. Dios yaye queti cariapea Jesucristo cãã yure cû caquetibujunetõrîqûê quetire yu caquetibujunucûrîjê jûgori, Patmos yucûpoaru yu cûrocawã, yure caboena. Bairi ti yucûpoaru yu ãmu ti watoare yua. ¹⁰Topu yu caãno yua, atore bairo baiwu: Jicã rãmu marí Quetiupaure marí cabasapeonucûrî rãmu caãno yu cañubueãno, Dios Yeri Espiritu Santo cû catutuarije mena jûgori cabusocajorije busuriquere yu tûgowu. Yu usaro pñame tutuaro busurique cabusocajorijere yu tûgowu. Bwtiuro trompeta mena putiricaro cãrõ majû tutuaro busurique busocajowu tame. ¹¹Atore bairo yure Ìquetibujocajowu: “Juan, ãme mu cañnarîjê nipetirijere jicã tuti papera tutipû woajeya. Bairo tiere woajeri, Asia yepa macããna ñubueri majã jicã wãmo peti puga pênirõ cãnacã macãã macããnarê na mu woajowa. Ati macãã macããnarê na mu woajowa: Efeso macããna, Esmirna macããna, Pérgamo macããna, Tiatira macããna, Sardis macããna, Filadelfia macããna, bairi Laodicea macããna cããrê na mu woajowa atie mu cañnarîjê quetire,” ñi quetibujawu busurique pñame yua.

¹²Bairo yure caibusocajoro tûgori yua, yu ãmejore ññajowu, yure cabusure qûññagu. Bairo ãmejore ññajowu yua, tame, jîñaworica tutuu jicã wãmo peti puga pênirõ cãnacã tutuu majûrê ññabócawu. Ti tutuu pñame oro mena qûenorícã tutuu majû ãmu. ¹³Tunu bairoa jicã wãmo peti puga pênirõ cãnacã tutuu jîñaworica tutuu watoaru caãcû jicãã camasocû bauriquere bairo cabauriquescacure cû ññabócawu. Cû pñame jutiro cayoaro, cû rûporipû caetarore jãñawî. Rupawu ãmu cû jwîro. Tunu apeyera orowê mena cû cotia caũmwarõ cãrõ esaro wêñawî. ¹⁴Cû poa cãã lana oveja poa, o cayusnaro jûgori oco buseri cañnarîjê niewe cãrõ majû botirije ãmu. Tunu cû caarpee cãã peero caũrõrê bairo majû tutuaro asiyawu. ¹⁵Tunu bairoa cû rûpori cãã ãpõã bronze peeropû joeri caroaro na capaãqûenorîqûê caroa caasiyarore bairo majû bwtiuro asiyawu. Cû cabusata cããrê, nocãrõ poero paio cabusore bairo tutuaro busawî. ¹⁶Bairi cû wãmo cariape nugõãrê jicã wãmo peti puga pênirõ cãnacã majû ñocõãrê na cûgowî. Bairo tunu cû riseropû ñosericãpãî puga nugõãtû caoro cacûgoripãî, caoripãî majû witiwu. Cû riape cãã nocãrõ tutuaro majû asiyacãnamuwû. Muipû umurecío macããcû cû caasiyarije nipe-tiro cãrõ majû asiyawu.

¹⁷Tie cabairijere ñña acuari yua, caríacure bairo cû rûpori tûpu yu ñaroca cûmusoãpû. Bairo yu cañaroca cûmurõ cû wãmo cariape nugõã mena yu pããñarî atore bairo ñiwî: “Juan yu uwieticõãña. Yua, cañnicõã jûgoatãcû majû yu ãniña. Tunu ati umurecío macããjê nipetirijere to petio joroque caátipau majû yu ãniña. ¹⁸Tunu bairoa cañnicõãninucûñ majû yu ãniña. Yure na capajãrocamiatacããrê, cacatitunu jûgoricû majû yu ãniña. Bairi tocãnacã rãmu yu ãnicõã ninucûgu yua. Yua, yu ãniña camasã na capasibujiopeere canetõñ majû. Bairi yure catãgousarã peeropû yasietigarãma.

¹⁹“Bairi Juan, tie mu caññaataje, atie cabaiatajere woajeya. ãme ato cabairije, apeye ato jûgoye cabaipee, mu cañnapee cããrê mu woatujewa,” ñi quetibujawî. ²⁰Bairo ñi quetibujû yaparori, atore bairo ñinewowî

tunu: “Ñocõã, bairi jĩñaworica tutuu mu caĩñarĩjẽ cabairijere, camasã na camasĩtĩtĩrẽ mu yu quetibujugu. Atore bairo baiya: Yu wãmo cariape ñugõãpu yu cacũgorã ñocõã jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãu caãna mu caĩñaatanarẽ bairo niñama yu yarã yu caquetibujeroticũrĩcãrã. Ñubueri majã jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacã poa macããnarẽ caquetibujurã ángelea majãrẽ bairo caãna niñama ñocõã yua. Torea bairo tunu jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacã tutuu jĩñaworica tutuu cãã yu ya poari jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacã poa caãna ñubueri majã poarire cõñarõ baiya. Tore bairo cabairijere merẽ mu masĩña yua,” ñi quetibujawĩ.

2

Mensajes a las siete iglesias. El mensaje a Efeso

¹ Bairo i quetibujũ yaparo yua, ñiwĩ: “Yu yarã, ñubueri majã Efeso macããnarẽ cajũgobueãcũrẽ atore bairo cã mi quetibujũ woajowa:

“Bairo iñami cã, ñocõã jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãu majũ cũ wãmo cariape ñugõãpu cacũgou. Tunu bairoa jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacã tutuu jĩñaworique oro mena quẽnorĩcã tutuu watoapu caãñesẽãũ majũ atore bairo iñami: ² Mujãã, Efeso macããna, mujãã caãtiãnie nipetirijere yu masĩcõãña. Tutuaro popiye yu yaye macããjẽrẽ mujãã paãninucũña. Caroaro yerijõrõã popiye tãmuomĩrãcãã, aperãrẽ na mujãã quetibujucõã ninucũña tocãnacã rũmua. Carorije caãtiãnipairã mujãã watoa caãna cããrẽ tocãnacãnia na mujãã boetinicũña. Tie cããrẽ yu masĩña merẽ. Aperã apõtolea majã mee nimĩrãcãũ, “Jãã, apõtolea majã majũ jãã ãniña,” caĩrã cããrẽ merẽ caroaro na mujãã iñacõña besemasĩcõãnucũña. Bairo na cabuerijere iñabese masĩrĩ, cariape caĩtopairã na caãnierẽ mujãã masĩcõãnucũña yua. ³ Yure tũgousajãnaena, tocãnacã rũmua yu mena mujãã tũgoñatutuacõã ninucũña. Tocãnacã rũmua yu yaye queti jũgori butiõro popiye tãmuomĩrãcãã, mujãã jutietiya.

⁴ ‘Bairo mujãã cabaimiatacããrẽ, jĩcã wãme mujãã yu caĩree niña. Caãnijũgoripau yure mujãã camairĩcãrõrẽ bairo ãmerẽ yu mujãã maiẽtĩña.

⁵ Bairo mujããrẽ ñiña: Tũgoñanemoña caãnijũgoro yure mujãã camairĩquẽrẽ. Roro mujãã cabairijere Dios mena tũgoñaquẽnorĩ caãnijũgoro mujãã caãtiãni jũgoricarore bairo átijũgoya tunu. Bairo mujãã caãpericõãta, yoaro mee yu águ mujãã tũpu. Popiye mujãã tãmuo joroque mujãã yu átigu. Roro mujãã caãtiere Dios mena mujãã cabusu quẽnoeticõãta, mujãã quetiupau jĩñaworica tutu, oro tuture bairo caãcũrẽ cã yu neweyocõãgu. ⁶ Bairo mujãã cabaimiatacããrẽ, bairopua jĩcã wãme niña caroaro mujãã caãtiãnie. Yurea bairo nicolaĩtas majã na caãtiãnajẽ cutiere mujãã boetinicũña.

⁷ ‘Bairi mujããrẽ ñiña: Mujãã, Efeso macããna, caãmoocuna mujãã ãniña. ¡Bairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cã caquetibujurijere caroaro tũgopeoya! Bairo caroaro catũgousarẽ bairo iñami Dios: Noa ñna carorije macããjẽrẽ canetõncãrãrẽ caroa catiñurĩquẽ majũrẽ na yu jogu. Caticõãnajẽrẽ cajoricu yucu ãmurecõo Dios tũpu caãni rĩcarẽ na yu ugarotigu, iñami,’ na mi woajowa to Efeso macããnarẽ,” ñirotiwĩ.

El mensaje a Esmirna

⁸ I yaparo, bairo ñinemowĩ tunu: “Atore bairo na mi woajowa ñubueri majã bairi na quetiuparã Esmirna macããna cããrẽ:

‘Bairo iñami mujãã, Esmirna macããnarẽ caãnijũgoricu, ape rũmupu cããrẽ caãnicõãniyaparopau puame. Cariacoatacu nimicãã tunu cacatitunurĩcã

majũ mujããrẽ bairo ĩ quetibujuyami: ⁹ Nipetiro roro popiye bopacooro mujãã cabainucũrĩjẽrẽ yũ masĩña. Ñe ùnie cacũgoena cabopacarã mujãã caãnie cũãrẽ yũ masĩña. Bairãpũa cariape majũrã Dios jũgori ñe ùnie carũsaena paio apeye ùnie cacũgorãrẽ bairo caãna majũ mujãã ãñiña. Apeyera judío majã mee caãna caĩtopairã roro majũ mujãã na cabasũpainucũrĩjẽ cããrẽ yũ masĩña. Na pũame, “Judío majã majũ jãã ãñiña,” munana ĩtonucũñama, wãtĩ ya poa macããna cũ yarãrẽ bairo caãna nimirãcũã yua. ¹⁰ Bairo roro popiye bopacooro mujãã cabaipeere tũgoña uwieticõãña. Baiũa, wãtĩ preso jorica wiĩpũ mujãã mena macããna jĩcããrãrẽ na cũreo joroque na átigũmi. Dope bairo nipetiro mujãã caãtiãnierẽ masĩgu, wãtĩ tore bairo átigũmi. Bairãpũa, pũga wãmo cãnacã rũmũa popiye bopacooro mujãã tãmũogarã. Bairo tocãnacã rũmũa caroarõ jĩcãrõ tãni jeto Dios mena áticõã ninucũña mujãã cariarĩ rũmũpũ yua. Bairo mujãã caãtimasĩrõ, yũ pũame tie wapa caticõãnajẽ yeri caroa majũrẽ mujãã yũ jogũ.

¹¹ ‘Mujãã, Esmirna macããna, caãmoocũna mujãã ãñiña. ¡Bairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cũ caquetibujurijere caroarõ tũgopeoya! Bairo noa ùna tiere tũgõsari yua, carorije macããjẽrẽ canetõnucãrã pũame di rũmũ ùno popiye tãmũoetigarãma umũrecõopũre yua. Pũgani cãrõ rianemoetigarãma Diotũ umũrecõopũre, ĩñami,’ na mi woajowa to Esmirna macããnarẽ,” ñirotiwĩ.

El mensaje a Pégamo

¹² Bairo ĩ quetibujũ yaparori bero, bairo ñinemowĩ tunu: “Juan, aperã ñubueri majã Pégamo macããna cũãrẽ na mũ quetibujũ woajowa. Bairo na miwã:

‘Atore bairo ĩ quetibujũjoyami mujãã Pégamo macããna ñubueri majãrẽ, ñosẽrĩcãpãĩ caoripãĩ pũga nũgõãtu caoripãĩrẽ cacũgoũ pũame: ¹³ Yũ masĩña mujãã cabairijere: Mujãã pũame wãtĩ cũ carotimasĩrĩ macã, cũ caãninucũrĩ macã tũpũ mujãã ãninucũña. Tiere yũ masĩña. Bairo ti macãtu caãna nimirãcũã, caroarõ yũ caborore bairo jeto mujãã átĩãninucũña. Bairãpũa, yũ yaye quetire catũgõsarã ãñirĩ yua, yũ yaye quetire cariapea mujãã tũgõsacõã ninucũña. Mujãã pitietiya tie quetire. Yũ yũ, yũ bapa caũũ, yũ yaye quetire caquetibujũbojũ Antipas cawãmecũcũre cũ pajĩãrocawã ti macã wãtĩ cũ caãnimacã macããna. Bairo cũ na caãtimajũcõãmiatacũãrẽ, tiwatoa caãno cũãrẽ yure mujãã tũgõsajãnaepũ.

¹⁴ ‘Bairo caroarõ mujãã caãtiãnmiatacũãrẽ, bairopũa, peeto ùnoa ñiña roro mujãã caãtiãnierẽ yũ caquetibujũpee. Ati wãmerẽ roro mujãã átĩnucũña: Mujãã mena macããna jĩcããrã wãtĩ Balaam cawãmecũcũ cũ caãtiãtirore bairo roro majũ carorije macããjẽrẽ átĩãninucũñama. Na, Balaam yaye bueriquere capitũgaenarẽ na mujãã qũenocũnucũña. Cũ, Balaam pũame apei Balac cawãmecũcũre roro israelita majãrẽ na ĩto rotiyawĩ tĩrũmũpũre. Atore bairo qũĩtorotiwĩ israelita majãrẽ: “Diore netõnucãgu, camasã na cawericarã na jũgũẽãrẽ na canuniataje waĩbũtoa riire na majũrẽã na ugarotiya. Tunu bairoa na rupã caborore bairo na majũ rupã mena na átepeãto,” qũĩ busujãwĩ Balaam, Balare. ¹⁵ Tunu bairoa apeyera mujãã mena macããna jĩcããrã nicolaĩtas majã na cabuerije carorije macããjẽrẽ capitũgaenarẽ na mujãã qũenocũnucũña. ¹⁶ Bairo mujããrẽ ñiña: Dios pũamerẽ cũ tũgõsari, roro mujãã caãtiãnierẽ tãmurĩã cũ busũqũenoña. Bairo mujãã caãpericõãta, yũ pũame jicoquei átĩ, yũ ñosẽrĩcãpãĩ yũ riseropũ cawitĩripãĩ mena na nipetiro carorãrẽ na yũ reiãgu yua.

17 'Mujãã, Pérgamo macããna, caãmoocna mujãã ãniña. ¡Bairi Espíritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cã caquetibujurijere caroaro tũgopeoya! Bairo noa ùna tiere tũgouñsari yua, carorije macããjêrê canetõnucãrãrê ugarique manã yasioropu caãnie caroa majũrê na yu ugartõgũ. Tunu bairoa ãtãpãĩ cabotiripãĩ, cawãma wãme woaturicapãĩ majũrê na yu jogu. Ni ùcũ tipãĩ woaturique catusarijere masĩcãmĩ. Tipãĩrê yu cajou jeto masĩgumi, ññami,' na mí woajowa to Pérgamo macããnarê,' ñirotiwĩ.

El mensaje a Tiatira

18 To Pérgamo macããnarê yu quetibujuyaparori bero, bairo ñinemowĩ tunu: "Juan, aperã ñubueri majã Tiatira macããna cããrê na mu quetibuju woajowa. Bairo na miwã:

'Atore bairo ï quetibujujoyami Dios macũ mujãã, Tiatira macããna ñubueri majãrê. Peero caãrĩjêrê bairo cacaapee asiyau majũ mujããrê ï joyami. Tunu apeyera cũ rupori ãpõã bronce joerique caroa caasiyarijere bairo carupooricacu ruame mujããrê atore bairo ï quetibujujoyami: 19 Mujãã caãtiãnie nipetirije yu masiña. Camasãrê caroaro na mujãã ññamaiña. Yu mena mujãã tũgõñatutuaya. Camasã cabopacarã cããrê caroaro na mujãã juãtinemonucũña. Tunu bairoa popiye tãmũonucũmirãcãã, yeri jõrõã yu yaye quetire tocãnacã rũmua na mujãã quetibujucõã ninucũña. Tunu bairoa yu masiña, yure mujãã camasĩjũgoripau caãno caroaro mujãã caãtato netõjãñurõ ãmerê caroaro átiãna mujãã átiya.

20 'Bairo caroaro mujãã caãtiãnie caãnimiatacããrê, jĩcã wãme nicõãña mujããrê yu caĩpee. To caãcõ Jezabel cawãmecucore cõ mujãã qũñenocũña. Aperopu cõ mujãã árotietiya. Cõ ruame, "Dios cũ caquetibujurotitorico yu ãniña," ñmicõã, cõ cabuerije mena, yu yarã, yu yaye quetire caquetibujurãrê na ñtonucũñamo. Na rupau caborore bairo roro na rupau mena na átiepeo joroque na ñtonucũñamo yu yarãrê. Tunu bairo wericarã na jũgũẽãrê na cajorije waibutoa riire, "Mujãã majũ cãã ugaya tiere. Tie ugaata, ñujãñuña," na ñtoquetibujunucũñamo. Tie, bairo cõ caĩto quetibujurijere yu boetiya. 21 Yu ruame merê cõrê yoaro ññacote ãniniña, roro cõ caãtiere yaparuari Dios mena cõ cabusaqũñenopeede bori yua. Cõ ruame tore bairo átiãetiri, cõ caãtiãnierê jãnagaetiyamo. Roro cõ rupau caborore bairo caũmua mena cõ caãtiepenucũrĩjê cããrê jãnagaetiyamo. 22 Bairi popiye cõ tãmũo joroque yu átiyu cõ yaye wapa yua. Yoaro riaye jeto cõ ria rãmũ catio jorique cõ yu átiyu. Torea bairo cõ mena roro na rupau caborore bairo caãtinucũrã cãã popiye na tãmũo joroque yu átiyu. Cõ, cõ caãtiãnierê bairo roro na caãtiãnierê Dios mena tũgoña yaparuari na cajãneaticõãto, yoaro popiye na baiãnio joroque na yu átiyu na cããrê.

23 Cõ pũnaa cããrê na yu pajãre peyocõãgu. Tore bairo yu caãto ñña yua, nipetiro ñubueri majã poari ruame atore bairo ï masĩgarãma: "Dios, pupea marĩ yeripu, marĩ catũgoñarĩjêpu cããrê camasĩ majũ ññami,'" ï masĩgarãma camasã. Bairi mujãã tocãnacãũpũrea di wãme ùno mujãã caãtiãnimasĩrĩcã wãme cãrõ mujãã yaye wapare yu jogu. 24 Mujãã, Tiatira macããna, cõ cabuerije macããjêrê caboena, bairi watĩ cã catuturarije macããjê camasã na camasĩetãjê ñña, na caĩrĩjê cããrê caboena rê atore bairo mujãã ñña: Ape wãme átajere mujãã yu átirotinemo peoetiya. 25 ãme mujãã caãtiãnimasĩrõrêã bairo caroaro áticõã ninucũña caroa wãmerê. Nemo ati yepapu yu tunuatõpu cããrê bairoa mujãã áticõã ninucũwã.

26 'Bairo carorije macããjêrê canetõnucãpetirã, yu caborore bairo caátijãti yaparoetarãrê camasã poarire na rotimasĩo joroque na yu átigu. 27 Yu Pacu rotimasĩrĩquêrê yu cã cajoricarorea bairo yua narê na yu jogu rotimasĩrĩquêrê. Bairo yu cajoro jũgori yua, camasã poari nipetirore caroaro majũ na rotimasĩgarãma. Tutuaro mena na rotimasĩgarãma. Carorã cañuena cããrê jotu rĩrũre pawabatorerocarore bairo na regarãma na, na cañuetie wapa. 28 Tunu bairoa cañu busuri ñocõ majũ cããrê na yu jomajũcõãgu carorijere caboeti majãrê yua.

29 'Mujãã, Tiatira macããna, caãmoocuna mujãã ãniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cã caquetibujurijere caroaro tãgopeoya!' na mi woajowa to Tiatira macããnarê," ñirotiwĩ.

3

El mensaje a Sardis

1 Bairo i quetibuju yaparori bero, bairo ñinemowĩ tunu: "Juan, aperã ñubueri majã Sardis macããna cããrê na mu quetibuju woajowa. Bairo na miwã:

'Atore bairo i quetibujuyoyami Dios Yeri jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ Espiritu majũrê cacãgou. Cũ wãmoru jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ ñocõãrê cacãgou atore bairo mujãã i joyami: Mujãã caátĩãnie nipetiri wãmerê yu masiña. Cacatirã majũ caãniparã nimirãcãũ, ãmerê cariaricarãrê bairo majũ mujãã ãniña. Tiere yu masicõãña. 2 Yu yarã, masacatiya. ãme caroaro mujãã caátĩãnierê nemojãñurõ átinemo jũgoyecusa. Tiere átijãnaeticõãña. Mujãã pũame caroa macããjêrê átijãnarã mujãã baiya. Bairi jĩcã wãme roro mujãã caátĩãnierê ñiñanucũña. Tie bairo mujãã caátinucũrĩjê cariape átaje mee niña Dios cã cañajoro.

3 Masacatiri tãgoña nemoña tunu Dios yaye quetire mujãã na caquetibuju jũgoriquere. Tie queti jetore tãgousacõã ninucũña. Mujãã carorije wapare tãgoña yaparuari Dios pũamerê cã tãgousaya tunu. Tore bairo caroaro masacatirique mena Diore tãgousari mujãã caãmericõãta, tãmurĩã mujãã tũru yu átigu yajari majõcure bairo yua. "Cũ acãmi," yũre mujãã cañyueti rãmu caãno mujãã yu popiye peyou átigu.

4 'Bairo roro jĩcããrã to Sardis macããna mujãã caátĩãniatiacũãrê, nocãnacãũ ñna niñama roro di rãmu caátĩãmerĩnucũrã. Jutiro cabotirore caũguerĩ tuenarê bairo niñama. Na roque yu mena nigarãma. Yu mena jutii cabotirijere jãnarĩ, yu mena ñesẽãgarãma, tore bairo caátiecoparã majũ caãna ãnirĩ yua. 5 Bairi na ñna canetõnucãpetirã, caroaro caátijãti yaparoetarã tore bairo nocãrõ caroa cabotirijere jutii jãñagarãma. Na wãmerĩ cãã coseetigaro cacatirã majũ wãmerê woaturica tutipũ cããrê. Yu Pacu Dios cã cañajoro pũame roque caroaro majũ na iñajesori, "Yu yarã niñama," cã ñinemogu. Cũ yarã ãngelea majã na cañajoropũ na yu juátinemogu.

6 'Mujãã, Sardis macããna, caãmoocuna mujãã ãniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cã caquetibujurijere caroaro tãgousaya!' na mi woajowa to Sardis macããnarê," ñirotiwĩ.

El mensaje a Filadelfia

7 Bairo ñi quetibujuri bero, bairo ñiwĩ tunu: "Juan, aperã ñubueri majã Filadelfia macããna cããrê na mu quetibuju woajowa. Bairo na miwã:

'Atore bairo i quetibujuyoyami cañu, cariape caacũ, mujãã Filadelfia macããnarê. Quetiupau Rey David ãnacũ yaro llave jope pããrĩcãrõrê cacãgou carotimasĩ majũ mujããrê quetibujuyoyami. To llave mena jopere cã capããrõ, noa ñna biamasẽtĩñama. Tunu bairoa to llave mena cã cabiata,

noa ūna ti jopere pãamasietĩñama. Cũ, tore cacãgou ɸame mujããrẽ ññami: ⁸ Mujãã caatiãnie nipetirijere yu masĩña. Tũgoya mai yu yarã: Mujãã riaperu jopere yu pããnucõña, mujãã cajããmasiparore bairo ĩ. Ti jopere noa ūna biamasietigarãma. Mujãã ɸame netonucãrõ majũ mujãã yeri tũgoñatutuaetiya. Baimirãcũã, yu yaye quetire caroaro mujãã tũgousaya. Yure mujãã teetiya. ⁹ Wãtĩ ya poa macããna, judío majã ãmerĩmirãcũã, “Judío majã jãã ãniña,” caĩtopairãrẽ mujãã na ĩroao joroque na yu átigu. Na ɸopopatuuri mena etanumurĩ mujãã na ĩroao joroque tutuaro na yu átirotigu. Bairo mujãã yu caátirotirore ññarĩ yua, cariapea masĩgarãma mujãã yu camairĩjẽrẽ. “Dios yarã majũ niñama na roque,” ĩrĩ mujãã ĩñagarãma. ¹⁰ Mujãã ɸame yu carotirore bairo cariape mujãã áticõã ninucũña tocãnacã rãmna. Bairo mujãã cabairo jũgori mujãã yu juátinemogu. Ati umurecõo capetiro, nipetiro ati yepa macããnarẽ tutuaro cũ caĩñabeseri rãmna caetaro, mujãã yu juátinemogu.

¹¹ Tãmurĩã mujãã tũɸu yu átigu. Bairi ãme caroaro mujãã caatiãnierẽ átiãniãnaeticõãña. Bairo jeto mujãã caatiãmata, noa ūna mujãã yaye caãnipere yasiobojetigarãma. ¹² Bairo noa ūna carorije macããjẽrẽ canetõnucãpetirãrẽ Dios ya wii templo wii macãã bota caãnimajũrĩ botare bairo na yu cũgu. Bairo caãna ãnirĩ di rãmna ūno Diore cũ aweyoetigarãma. Napure Dios ya wãme majũ na yu woatugu. Tunu bairoa yu Pacu ya macã wãme cũãrẽ napure yu woatugu. Cawãma macã Jerusalén umurecõoru caatiãna macã wãmerẽ napure yu woatugu. Yu ya wãme cawãma wãme cũãrẽ napure yu woatugu.

¹³ Mujãã, Filadelfia macããna, caãmooçna mujãã ãniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cũ caquetibujurijere caroaro tũgousaya! na mi woajowa to Filadelfia macããnarẽ,” ñirotiwĩ.

El mensaje a Laodicea

¹⁴ Bairo ñi quetibuju rotiyaparori bero, bairo ñiwĩ tunu: “Juan, aperã ñubueri majã Laodicea macããna cũãrẽ na mu quetibuju woajowa. Bairo na miwã:

‘Atore bairo ĩ quetibujuyami Dios macũ mujãã Laodicea macããna ñubueri majãrẽ. Cariape caãcũ, cariape caĩquetibuju majũ mujããrẽ quetibujuyami. Nipetiro Dios cũ caqũenorĩquẽrẽ ati umurecõo macããjẽ upau majũ mujããrẽ ĩ quetibujuyami: ¹⁵ Mujãã caatiãnie nipetirijere yu masĩña. Oco caasietie, cayusuaetiere bairo mujãã ãniña. Tiere yu masĩña. Bairi oco cayusuarije, o caasirijere bairo jicoqueia mujãã caãmata roque, ñubujoro. ¡Mujãã ɸame tore bairo cabaiparã nimirãcũã, tore bairo mujãã baietiya! ¹⁶ Oco cayusua, asipotietiere bairo mujãã ãniña yu caĩñajoropure. Bairo mujãã cabairoi, ti ocore muñoreire bairo mujãã yu recoagu cayoaropu. ¹⁷ Mujãã ɸame, “Cadinero cũgorã majũ marĩ ãniña. Ne ūnie marĩrẽ rusaetiya. Jicãrõ tãni caroaro marĩ átiãniña,” mujãã ĩ tũgoñanucũña. Bairo ĩmirãcũã, camasã catiena majũ mujãã ãniña. Cabugoro macããna caĩtopairã mujãã ãniña. Dios yaye macããjẽrẽ cacãgoena, cacaapee mána, cajutii jãñaenarẽ bairo roro mujãã baiya Dios cũ caĩñajoro. ¿Dise ɸamerẽ mujãã cũgorãati? ãme mujãã cacãgorije cawapa manie majũ tuacõãña. ¹⁸ Bairi mujããrẽ yu quetibujuya: Yu yaye nocãrõ caroa majũrẽ tũgousaya. Oro peeroro joe quẽnorĩquẽrẽ bairo caãnie majũrẽ yu jogu, yure mujãã cajeniata. Tiere mujãã yu cajoro, cariapea ñe ūnie carusaena majũ mujãã ãnigarã umurecõopure. Tunu bairoa yu roque jutii caroa cabotirije majũrẽ yu jogu mujãã cajãñapeere. Tie jutiire jãñarã, cabobotãgoñaenarẽ

bairo mujãã ãnigarã, ãmerẽ cajutii mánarẽ bairo nimirãcũã. Apeye cããrẽ carorije mujãã caátie jũgori cacaapee iñaenarẽ bairo mujãã caãnierẽ mujãã caucotĩree uco majũrẽ mujãã yu jogu. Tiere yu cajoro yua caĩnamasĩrã ãniri caroaro yu yaye quetire jĩcãrõ tũni mujãã tũgousagarã.

19 'Yu ruame yu yarã yu camairãrẽ tutuaro mena na quetibujuri na yu beyomasĩña. Bairi tutuaro mena na yu beyogu. Popiye na baio joroque yu átigu, Diore Iroari cãrẽ na catũgousaeticõãta yua. 20 Tũgoreoya mai yu caĩrjẽrẽ: Yu ruame joperu etari capiinucũũrẽ bairo yu ãniña. Bairo yu capiĩro, ni jĩcãũ ũcũ yu capiĩrijere tũgori yure cũ capããjõdata, cũ ya wiĩru catuaure bairo cũ yerĩru yu ãnicõãgu. Cãrẽ cabaracũu majũ yu tuagu yua, yure bori cũ yerĩru yu cũ cabocãñeata. 21 Bairo carorije macããjẽrẽ canetõnucãpetirãrẽ yu carotimasĩrĩrauru, na caãniparaure na yu jogu. Yu cãã carorije macããjẽrẽ yu canetõnucãrõ jũgori cũ carotimasĩrĩrauru yu Pacu yu cũ cacũricãrõrẽã bairo yu cãã na yu ruirotigu yu Pacu tũru.

22 'Mujãã, Laodicea macããna, caãmoocũna mujãã ãniña. ¡Bairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cũ caquetibujurijere caroaro tũgousaya,' na mi woajowa to Laodicea macããna cããrẽ!" ñi quetibuju rotiwĩ yua nipetiro ñubueri majã poari macããnarẽ.

4

La adoración en el cielo

1 Bairo yu cũ caĩquetibujuro bero, ñiñamũgõjowu ãmũrecõoru. Bairo iñamũgõjowu, ãmũrecõo pããnucãrõ caãnorẽ ñiñajowu. Bairo yu caĩñarõ yua, busurique nocãrõ paio trompeta putiricaro cãrõ majũ cabusuatãje yu catũgõjũgoataje ruame bairo ñiwũ tunu: "Wãmũcoasã ato yu tũru. Atie bero cabaĩree nipetirijere mũ ñiñora. Nipetirije mũ yu caĩñoree yu caĩrõrẽã bairo tãmuriã baimajũcõãgaro," ñiroyawu busurique ruame.

2 Bairo caĩrõ, jicoquei Espĩritu Santo cũ catutuarije jũgori ãmũrecõoru yu acoãrũ. Topu etari yua, ñiñaroyawu ãmũrecõoru carotimasĩ majũ ruiricaro tronorẽ. To ruiricatore jĩcãũ carui cããrẽ cũ ñiñaroyawu. 3 Cũ, to ruiricatore carui ruame bũtioro majũ asiyawĩ. Uãta jaspe, o cornalina na caĩrjẽ nocãrõ caasiyaro cãrõ majũ cũ rupau asiyawĩ. Tunu bairoa cũ caruiro buire bue beto niãmejorewu. Uãta, esmeralda na caĩrjẽrẽ bairo majũ tutuaro asiyawu ti bue beto. 4 To ruiricaro trono riapere ñiñawã apeye ruirique veinticuatro majũ caãnie cããrẽ. Tiere caruirã cããrẽ ñiñaroyawu. Tie ruirique caãno cãrõ veinticuatro majũ cabũtoa carotimasĩrã caruiãmejorerãre na ñiñaroyawu. Naa, cabũtoa ruame cabotirije jeto jutii jãñawã. Na ruporũ quetiuparã na carũpoapeoro ũno coronarẽ pesawã. Oro mena quẽnorĩquẽrẽ pesawã. 5 Carotimasĩ ruiricaro tronoru bũro cũ cayaberije, bairi nocãrõ paio busurique, apeye cabũpoparije cãã witiwũ. Tunu apeyera carotimasĩruiricaro riapere jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ cãnacãrõ majũ jĩñaworique caũrjẽ ãnucũwũ. Tie jĩñaworique ruame Dios Yeri jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ cãnacã yeri pũna majũ ãno baiwu. 6 Tunu bairoa carotimasĩruiricaro riapere ria capairiyare bairo witiwũ. Tiya oco ruame caroaro majũ iña ãmewiyorique ãmu. Eñoorõ iña ãmewiyoricatore bairo caroaro majũ oco tusuriya ãmu tiya ria.

To carotimasĩruiricaro recomacãpũre bairi to tũri cããrẽ marĩ caĩñãñaena ũna sere majã cacatirã majũ ãni ãmejorewã. Na ruame na rupauri petĩgorũna caapee cutiãmejore peticõãwã. 7 Bairi sere caãnijõgou ruame, macãnũcũ yai cajũãũ riapere bairo cacũgou ãmi. Cũ bero macããcũ nurĩcũ wescũ riapere bairo cacũgou ãmi. Apei cũ bero caãcũ camasocũ riapere bairo cacũgou bauwĩ.

Catusaᵐ pᵃame aa bauriquere bairo cabauᵐ majū wᵃnucūwī. ⁸ Na, seres majā cacatirā majū pᵃame tocānacāpᵃna jīcā pēnirō cānacā querupᵃuri jeto cūgowā. Na rupaᵐ bui, bairi na pupeapᵃ cūārē caapee cūtipeticōāwā. Bairo āna, na pᵃame ᵐmurecōo, bairi ᵓami cūārē atore bairo ī jānaema:

“¡Caroú, caroú, nocārō caroú majū niñami marī Quetiupaᵐ Dios!

Nipetiro carotimasī majū niñami.

Tīgᵓpᵃa merē caānijūgoatacu niñami.

Āme cūārē bairoa ānicōāñami.

Ape gᵓmᵃ caāno, ti yepapᵃ caāpᵃa majū niñami,” ī basapeowā jānarīcārō mano yua.

⁹⁻¹⁰ Na, seres majā pᵃame nairō majū cū basapeowā: “Cañuᵐ majū mᵃ āniña. Mᵃrē nipetiro na īroáto. Jāā mena mᵃ ᵓmajūcōāña.” Carotimasī cū caruiropᵃ carui tocānacā rᵓmᵃ caānicōācārē seres majā cū na cabasapeoro cārō, cabᵓtoa camasīrā cūā qūīroawā Diore. Na rᵓpopatuuri mena cū riapepᵃ etanumurī qūīroawā. Cū basapeorā yua, na capesarije coronarē cū caruiro riapepᵃ wejōnucūrī atore bairo ī basawā:

¹¹ “Jāā Quetiupaᵐ Dios, nipetiro na caīroapᵃa majū mᵃ āniña.

Nocārō catutuaᵐ majū mᵃ caānoi, mᵃrē īroari na basapeoáto.

Mᵃ roque nipetirije caānierē caqūēñorīcū majū mᵃ āniña.

Bairi atie nipetirije mᵃ caborore bairo jeto caānipeere ī, mᵃ qūēnojūgoyupa,” ī basawā Diore nipetiro cabᵓtoa camasīrā yua.

5

El rollo escrito y el Cordero

¹ To bero ᵓiñaroyawᵐ tunu carotimasī cū caruirore. To carui pᵃame cūgoruiwī jīcā pūrō, tunuarica pūrōrē. Capupea cabui cūārē woarica tunua āmᵃ. Ti tunua pᵃame jīcā wāmo peti pᵃga pēnirō cānacāpᵃa majū momia cōsī ūnie mena jugoo biaricaro āmᵃ. ² Tipᵃna ᵓiñaroyawᵐ tunu ángel catutuaᵐ majūrē. Nocārō tutuaro bᵃsᵓrique mena atore bairo ī jēniñawī: “¿Ni ūcū cayeri tūgoñawēpᵃ caācū ati tunua jugoorica tunuarē cū pāāmasīñati?” ³ Bairi ni jīcā ūcū mami ti tunuarē capāāmasī. ᵐmurecōo cūārē, ati yepa cūārē, ati yepa roca cūārē ti tunuarē capāāmasīpᵃa ūcū mami. Nerī, cabuemasī ūcū cūā mami. ⁴ Yᵓ pᵃame ni ūcū jīcā ti tunuarē capāāmasī, o ti tunuarē caneññan ūcū cūā, cū camanoi, bᵓtiro yᵓ yaparuawᵐ. ⁵ Bairo yaparuari yᵓ caotiro īñarī, jīcā cabᵓcu camasī cabᵓtoa mena macāācū pᵃame bairo ᵓiwī: “Tocārōā otiya. Otiesca. Merē niñami wātīrē canetōncā petiricu jīcā. Cū pᵃame roque pāāmasīgumi. Yaijūārē bairo caācū catutuaᵐ Judá ya poa macāācū David ānacū pārāmi niñami. Cū roque ti tunua jīcā wāmo peti pᵃga pēnirō cānacāpᵃa jugooriquere tūgāworī pāāmasīgumi. Marī quetibᵓjᵓgumi ti tunua woariquere,” ᵓiwī cabᵓcu camasī yua.

⁶ Bairo cabairipᵃna ᵓiñaroyawᵐ tunu waibᵓcu nurīcūrē bairo caācū Corderore. Cū, Cordero pᵃame carotimasī cū caruiro riape, cacatirā seres majā, bairi cabᵓtoa camasīrā majā watoapᵃ bauwī. Na capāñārocacōārīcū nimicā, cacati majū nucūārē bairo baunucūwī. Cū rᵓpopapᵃ jīcā wāmo peti pᵃga pēnirō cānacārō majū jawiicumi. Tunu bairoa jīcā wāmo peti pᵃga pēnirō cānacā majū caapee cūārē cūgowī. Cū jawī, bairi cū caapee cūā Dios Yeri Espiritu Santo ati yepa nipetiropᵃ cū cajoatana jīcā wāmo peti pᵃga pēnirō cānacā majūrē na cōñarō baiwa. ⁷ Bairi yua, Cordero pᵃame carotimasī cū caruiro tᵓpᵃ āmī. Cᵓtᵓ eta, cariape nᵓgōā cū cacūgoruiri tunuarē cū jᵓyanewī.

⁸ Bairo cū canerīpᵃna yua, bapāricānacā cūāna seres majā bairi cabᵓtoa masīrā majā veinticuatro majū caāna cūā na rᵓpopatuuri mena ᵓigātuwā,

Cordero riaperu qũĩroarã. Na ruame nipetiro basau, paaricaro arpare cãgowã. Tunu bairo jotu bapa oro mena qũenorĩcarure cãgowã. Incienso cajutiũurĩjẽ tirupure jãñawã. Ti coparure cajãñarĩjẽ incienso ruame Dios yarã, cã ya poa macããna na caũbuepeorije macããjẽrẽ bairo caãnie caroa majũ amũ.

⁹ Na yua, atore bairo i basawã cawãma wãme basariquere:

“Mu roque ti tunua woarica tunuarẽ nerĩ, juũoobiariquere catũgãwomasĩpau majũã mu añiña.

Torecũna, camasãrẽ na netõõgu, pajãecori mu riĩ reyupa.

Nipetiro camasã poari, nipetiro apeye busuri majã ati umurecõo macããna camasãrẽ na netõõgu, mu riĩ reyupa.

Tocãnacã yepa macããna Dios yarã na caãnparore bairo i, mu riayupa.

¹⁰ Bairo na netõõri yua, quetiuparãrẽ bairo na jããõ joroque na mu asupa.

Dios yarã sacerdote majãrẽ bairo na jããõ joroque na mu netõũpũ.

Na, nipetiro ti yepapure rotimasĩgarãma,” i basawã cabutoa camasãrã.

¹¹ To bero ñiñajoroyawu tunu. Bairo iñajou, yu tũgowu capããrã ángelea majã na cabusu ocajorijere. Carotimasĩ cũ caruiro, aperã cacatirã majũ seres majã, bairi cabutoa camasãrã tare busu amejurewã. Nocãrõ capããrã millones majũ na mena macããna ángelea majã cãã ama. ¹² Na ruame busurique tutuaro mena bairo i wã:

“Waibusu macãrẽ bairo caãcũ Cordero capajãecoricu roque catutuaũ majũ niñami.

Caũuũ nipetiro upau majũ niñami.

Ñe ùnie cã camasĩetĩẽ manimajũcõãña. Ñe cũ rusaetiya.

¡Bairi cũ jetorea nipetiro cũ na iroáto! Cũrẽ na basapeoáto.

‘Caũuũ, caũuũ majũ mu añiña mu roque,’ cũ na iroáto,” i basawã.

¹³ Tunu bairoa yu tũgowu nipetiro umurecõo macããjẽ Dios ca qũenorĩquẽ ati yepa macããjẽ cãã caĩrĩjẽrẽ. Ati yepa roca, bairi ria capairiya cãã bairo caĩbasapeorijere yu tũgowu:

“¡Carotimasĩruiricaro tronopu carui, bairi Cordero cããrẽ basapeorique to ãmarõ!

Nocãrõ caũuũ cũ caãnoi, cũ jetorea iroarique to ãmarõ.

Nocãrõ cũ catutuarije cãã tocãnacã rũma to ãnicõã ninucũáto.

¡To petieticõãto!” i basawã capããrã ángelea majã.

¹⁴ Bairo na caĩrõ tũgori, seres majã cacatirã bapariçãnacãũ caãna ruame atore bairo i yuãma: “¡Bairoa to baiáto!” i wã. Bairo caĩrĩpauve veinticuatro majũ caãna cabutoa ruame ruropatuuri mena etanumuri na iroawã, Cordero, apeĩ tronopu carui menarẽ yua.

6

Los siete sellos

¹ Tie bero ñiñajonemowũ tunu Cordero cawãmecsu ti tunuarẽ caneátacure. Cũ ruame ti tunua juũooricaro jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacãrõ juũooturicarore tũgãwotajũgowĩ. Beroa cõsĩ ùnie mena juũooricaro caãnijũgorore tũgãwotajũgowĩ. Bairo cũ catũgãwonerĩpaua, yu tũgowu seres majã mena macããcũ jĩcãũ cũ cabusucajorijere. Bapariçãnacãũ mena macããcũ buro cãrõ cũ cabusurijere yu tũgowu: “Tiaya. ¡iñau asá!” iroyawĩ.

² Bairo cũ caĩrõ iñajou, iñiãbõcawu yua caballo caboti majũrẽ. Cũ bui capesau cããrẽ cũ ñiñawã. Caballo bui capesau ruame yerubetore wãmoru nerĩ ámĩ. Quetiupau rey cũ capesaro ùno coronarẽ cũ peowĩ jĩcãũ. Tore pesari cũ

puame cū wapanarē na netōncāū ácú majū baiwī. Bairo na netōncāū ácú yua, cū wapanarē na netōncācōāwī.

³ Ti tunua jūgooturicarō cabero macāātōrē tūgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū catūgāwonerīpaana yu tūgowu seres majā jīcāū bero macāācū cū cabusurijere. Bairo űiwī: “Tiaya. jīñau asá!” ⁴ Bairo cū caīrō īñajou, űiñabócawu apei caballo cajūāū majūrē. Cū bui capesau cūārē cū űiñawū. Caballo bui capesau puame ati űm̱recóo macāāna yerijōrō na cañierē ēmamasīrīqūē catutuarijere cū jowī. Camasā tocānacāūpu na majūā āmeo pajīāō joroque átajere masīwī. Yise capairipāi majūrē cū jowī.

⁵ Ti tunua jūgooturicarō puḡaro bero macāātōrē tūgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū catūgāwonerīpaana, yu tūgowu seres majā puḡarā bero macāācū cū cabusurijere. Bairo űiwī: “Tiaya. jīñau asá!” Bairo cū caīrō īñajou, űiñabócawu apei caballo cañi majūrē. Cū bui capesau cūārē cū űiñawū. Caballo bui capesau puame nucōō cōñarīcārōrē cū wāmoru nerī ámi. ⁶ Baparićānacāū caāna cacatirā seres majā watoapu atore bairo caīrījē busuriquerē yu tūgowu: “Camasā jīcā rūmu na cawapataro cārō wapacūtiya jīcā kilo trigo poca. O itia kilo cārō wapacūtiya jīcā rūmu paarique wapa. Cabaimiatacāārē, use oco bairi roarique use cūa nicōāgaro. Yasietigarō,” bairo busuriquerē yu tūgowu.

⁷ Ti tunua jūgooturicarō itiaro bero macāātōrē tūgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū catūgāwonerīpaana, yu tūgowu seres majā itiarā bero macāācū cū cabusurijere. Bairo űiwī: “Tiaya. jīñau asá!” ⁸ Bairo cū caīrō īñajou, űiñabócawu apei caballo cajuripuan majūrē. Cū bui capesau cūārē cū űiñawū. Caballo bui capesau puame, Camasārē Riarique Caācu, wāmecumi. Cū bero ámi apei, Cariaricarā Na Caānoru Macāācū, cawāmecucu. Cū puame ati űm̱recóo macāāna baparićānacā poa caānarē jīcā poa majūrē pajīāmasīwī. Besu átaje, aua riarique, riaye mena, o waibūtoa camasā ugarā mena na yasiorique caācu āmi. Tie ati masīrīqūērē cū jowī jīcāū.

⁹ Ti tunua jūgooturicarō baparićānacārō bero macāātōrē tūgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū catūgāwonerīpaana, űiñabócawu Dios yaye quetire na caquetibujunetōrīqūē jūgori na capajīārericarārē. Waibūtoa riire na cajoemugōjori mesa altar rocapu nucūwā na ānana. ¹⁰ Na, Dios cū cacatoricarā puame busuriquerē tutuaro mena atore bairo īwā: “Jāā Quetiupau cañu majū mu āniña. Nocārō caroaro cariape majū caquetibuju mu āniña. Bairi, ¿nocārōpu ati yepa macāānarē na miñabeseiati? ¿Nocārōpu jāārē na capajīārīqūē wapa jāā mu āmebojauati? Tāmuri jāā mu āmebojawa,” qūīwā Diore. ¹¹ Bairo na caīrō bero, Dios puame jutii cabotirije cayowerijere na jowī. Na jori bero, bairo na iwī: “Rusaya mai. Paajutieticoāña. Yeriñāna peeti yutea cārō, ti yutea caetaparo jūgoye mai. Mu jāārē bairo yu yaye quetire caquetibujurā nicōāñama mai ti yeparure. Cristo yaye queti jūgori cariaparā nicōāñama. Naa, nipetiro na caneñapetietaro bero roque, na űiñabeseḡu tāmuriā yua,” na iwī.

¹² Ti tunua jūgooturicarō jīcā wāmo cānacārō bero macāātōrē tūgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū caāto, yu cañajoro yua, nocārō tutuaro majū ati yepa yuguīwu. Muīpu űm̱reco macāācū cūā yaticoámī. Bairi yua ati yepa puame naitīāpeticoápū. Boori jutiro cañiirō netōrō majū ati yepa naitīācoápū. Muīpu űami macāācū cūā jūāū, rii cuire bairo jēñacoámī. ¹³ Tunu bairoa űm̱recóo macāāna űocōā cūā ati yeparu wēēcoama. Wino tutuaro caparuro jūgori yucu higueraa rīca cacāme cawerore bairo majū wēēpeticoama. ¹⁴ Jōbui űm̱recóo cūā yasicoapu. Baunemoepū. Jīcā pūrō papera pūrōācārē tunua yasioricarore bairo jicoquei yasicoápū. Bairi űtā yucu ati yepa cañie, rīa

capairiyaru cañnie yucu poari cūā yugui w̄peticóápu. Aperopu jeto tie nipetiro w̄netanac̄apeticóápu.

¹⁵ Nipetiro ati yepa macāāna carotimasirā quetiuparā reyes cūā ac̄apeticóámá, tiere ñnarī yua. Ɔtā yucu, Ɔtā wiiripu ruticoámá. Aperā camasā quetiuparā catutuarā, soldaua quetiuparā catutuarā, cadinero cūgonetōrī majā cūā ac̄uacoama. Torea bairo tunu carotitutuarā majū camasā caroaro ñe rusaeto caāna, aperā paacoteri majā ūm̄uarē bairo caāna cūā uwijāñuwā. Nipetiro Ɔtā yuc̄pu rutipeticóámá. ¹⁶ Bairo ti yucu Ɔtā yuc̄pu áná yua, atore bairo ī otiwā: “īƆtā yucu, Ɔtā rupaa marīrē to sītōō yasioáto!” ĩwā. “Carotimasī cū caruiropu carui marī cū caññetiparore bairo marīrē to sītōō yasioáto Ɔtā yucu. Roro popiye marī tām̄uo joroque marī átiremi tronopu caruiācū. ¡Bairi Ɔtā yucu marī to ñapea yasioáto! ¹⁷ Āmerē etacoaya merē yua roro popiye marī tām̄uo joroque marī cū caátipa rām̄u. Caññitusari rām̄u camasārē cū caññabeseri rām̄u majū etacoaya yua. Bairi ti rām̄urē, ¿noa na netōmasirāati?” ĩ yapapuawā nipetiro ati yepa macāāna caññimiatana, tie cabairijere uwirā yua.

7

Los señalados de las tribus de Israel

¹ Tiere ñnarī bero, tunu ññajoroyawu ánglea majā baparcānacāñ majūrē. Na p̄ame baparcānacā jopee ūm̄recóo jopeerire nucūwā. Bairo nucūrā, na p̄ame w̄ñorē carotimasirā āma. W̄ñorē ati yepa nipetiro p̄re papurotiema. Ria capairiyaru cūārē papurotiema. Yucu ati yepa cañnie cūārē papueta ratiema. W̄ño caparubujiopeere tunuo nuc̄ōp̄eyocōāwā yua. ² Bairi apeī ángel cūārē cū ññajowu. Muip̄u cū cawām̄uatō p̄amerē amí. Cū p̄ame Dios cacatii ya wāme camasārē cū cawoatuparore cūgowī. Tore caneacū ángel p̄ame yua ūm̄recóo jopeerire baparcānacāñ caāna ángleare awajarique mena tutuaro na bus̄ajowī. Ati yepare, bairi ria capairiya cūārē royetumasirīq̄uerē camasirārē bairo na ĩwī: ³ “ĩti yepare, bairi riap̄to capairiya cūārē royetueticōāña! Yucu ti yepa cañnie cūārē royetueticōāña mai. Dios ya wāmerē marī tugarā mai marī Quetiupau yarā caānarē. Na riapoare cū wāmerē turotiya mai,” na ĩwī.

⁴ Bairo cū cañrō bero, yu tūgojoroyawu tocānacāñ majū Dios ya wāmerē catuecoatanarē. Ato cānacāñ majū āniroyawā nipetiro, israelita ya poari macāāna caāna yua: ciento cuarenta y cuatro mil majū niroyawā. Tocānacāñ majū na cōñaroyawā:

⁵ Judá ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū. Rubén ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū. Gad ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū.

⁶ Aser ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū. Neftalí ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū. Manasés ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū.

⁷ Simeón ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū. Leví ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū. Isacar ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū.

⁸ Zebulón ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū.

José ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū.

Benjamín ya poa macāāna p̄ga wāmo peti r̄pore p̄ga p̄ñirō cānacā mil majū niroyawā.

Tore bairo na cõñaroyawã israelita majã ya poarire yua. Naa, nipetiro ciento cuarenta y cuatro mil majũ ãniroyawã.

La multitud vestida de blanco

⁹ Tiera ññarĩ bero, ññañajoroyawũ tunu camasã capããrã majũrẽ. Nipetiro yepaa macããna, apeye busuri majã caãno cãrõ, bairi tocãnacã macãã macããna caãna camasãrẽ ññañajowũ. Dios carotimasĩ cã caruiro riaperũ nucũwã. Cũ macã corderore bairo caãcũ riaperũ nucũwã camasã capããrã majũ yua. Nocãrõ majũ capããrã na caãnoi, noa ùna cõñajãtia mano majũ ãma. Jutii cayowerije cabotirije majũrẽ jãñawã. Carupaño queeri, bopũũ ùnierẽ cãgori ãma nipetiro, na, camasã. ¹⁰ Bairo ãna, na pũame busurique tutuaro mena atore bairo ï awajawã:

“¡Marĩ Pacũ Dios tronopũ carui, bairi Cordero mena na camasãrĩjẽ jãgori marĩ netõñama!” ï busuwã.

¹¹ Bairi carotimasĩ cã caruiro, trono tũre cabũtoa camasãrã, bairi aperã baparcãnacãũ cacatirã seres majã na caãnorẽ nipetiro ángelea majã nucũ ãmejorewã. Na pũame na riapẽ yepa cãgõrõpũ mucũmuatĩ, Diore qũiroawã cã caruiro trono riaperũ yua. ¹² Bairo ï basapeowã Diore:

“¡Bairoa to baiãto!

Marĩ Pacũ Dios ñumajũcõãñami.

Bairi camasã nipetiro cã na basapeoãto.

Ñe ùnie cã camasãtẽtẽ carũsaecũ ññañami.

Cãrẽ ïroari, ‘Jãã mena mũ ñujãñuña,’ cã na ïãto.

Nipetiro camasã cã na ïroãto.

Dios, nipetiro camasã netõrõ carotimasĩ, catutuuaũ majũ ññañami.

Bairi cã jetorea ïroarique to ãmarõ.

To ãnicõã ninucũãmarõ tocãnacã rãmũa.

To petieticoato. ¡Bairoa to baiãto!” ï basapeowã ángelea majã cã tũre caãñiãmejorerã yua.

¹³ Tocãrõã bairo na caĩrĩraua, jĩcãũ cabũtoa camasãrĩ majã mena macããcũ atore bairo ñi jẽñiñawĩ: “¿Noa na ãñiñati jõã jutii cabotirijere cajãñarã? ¿Noorpũ na atũpari?” ñi jẽñiñawĩ cabũca.

¹⁴ Bairo cã caĩrõ: “Yũ yaũ, yũ masĩtĩña. Yũ quetibũjũya. Mũ roque mũ masĩña,” cã ñiwũ.

Bairo yũ caĩrõ, atore bairo yũ quetibũjũwĩ cabũca: “Ãnoa camasã mũ caĩñarã ññañama ti yeparyũ roro ropiye catãmuoricãrã. Camasã roro na canetõrĩ yũteare na cãã roro ropiye tãmuõñupã. Cariacoatana nimirãcũã, Cordero cã cariĩrerique jãgori cacatiricarã majũ ññañama. Corderore catũgõũsapitietana ãnirĩ ãmerẽ ato ãmurecõpũ jutii cabotirijere jãñãña yua,” ñi quetibũjũwĩ na cabairijere yua. ¹⁵ Bairo yũ quetibũjũ yaparo, bairo ñi quetibũjũnemowĩ tunu cabũca:

“Bairi Dios cã caruiro cã carotimasãrĩraũ riaperũ ññañama ãmerẽ.

Ñamii, ãmurecõo tocãnacãnia cã ya wii templo wiipũ qũiroanucũñama.

Na caĩroaũ Dios carotimasĩ cã caruiropũ carui pũame tocãnacã rãmũ na qũẽnogũmi.

Na ññaricanũgõgũmi cã catutuarije mena yua.

¹⁶ Na pũame di rãmũ ùno bopacooro aua riaetigarãma.

Ñeme jipirique cããrẽ ñeme jipietigarãma.

Muipũ ãmurecõo macããcũ cãã di rãmũ ùno pũñirõ na asietigũmi.

Caasipajũgorije ùnie mena yapapuaetigarãma yua.

17 Carotimasī cū caruiro ruiricarō recomacāp̄m caācū roque na ĩnaricanuḡōḡumi.
 Nurīcārā ovejare, jīcāū cū caqūēnorōrē bairo caroaro majū na ĩnaricanuḡōḡumi.
 Oveja na caocotigaro oco opep̄m na cū cajeátórea bairo Cordero cāā caroa catirique majū ocore na jogumi.
 Tunu bairoa Dios cūā nipetiro na cayapapuarije macāājērē na juátigumi.
 Cawīmarārē, 'Otiena,' caīrē bairo na caapee ocore paareri caroaro na useanio joroque na átigumi,"
 ĩi quetibujawī cab̄nc̄u.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

1 Ti tunua jugooturicarō jīcā pēnirō cānacārō bero macāātō, cat̄sarore tūḡāwonewī yua Cordero. Bairo cū caáto, ɯm̄n̄ecóo ñejāā mam̄u yua. Jīcā wāme ũno ɯm̄n̄ecóop̄m cab̄sumiataje bus̄ep̄m. Ȳusuj̄ap̄eticoap̄m ɯm̄n̄ecóo yua. Jīcā hora recomacā cārō yoaro jānap̄eticoap̄m.

2 Tip̄m berop̄m yua, ñiñajoroyaw̄m tunu jīcā wāmo peti p̄uga pēnirō cānacāū caāna ángelea majārē. Na p̄ame Dios cū caāno riap̄ep̄m nucūwā. Narē yua, na caāno cārō putiricarō trompetare na jowī. Jīcā wāmo peti p̄uga pēnirō cānacārō majū tie putiriquere na jowī.

3 Caberore amí apeī ángel. Werea busericap̄m ũno, oro mena na caqūēnorīcārure cāgori amí. Bairo atiri yua, waib̄nc̄u rii joem̄ḡōrīcā mesa altar t̄up̄m nucūū etawī. Bairo t̄up̄m riap̄ep̄m cū caetaro yua, paio werea ũnie cajutiñurījērē cū jowā. Ti altar oro mena na caqūēnorīcārōp̄m cū ca-joem̄ḡōjop̄arore bairo ĩrā, tie cū jowā. Ti altar p̄ame carotimasī cū caruiro riapere ām̄u. Bairi yua cū p̄ame ti jot̄up̄m tie cajutiñurījē inciensore jāārī joebusejūḡowī. Dios yarā cū ya poa macāāna nipetiro caāna cū na cajēnipeorije jīcārō mena joejoḡu amí. 4 Bairo altar buip̄m cū cajoem̄ḡōrō, Dios t̄up̄m tie bus̄ewāmu etaw̄m caroa cajutiñurījē majū yua. Dios ya poa macāāna cū na cajēnipeorije cūā cū t̄up̄m etaw̄m. 5 Bairo átiri bero yua, ángel p̄ame ti altar macāājē caūrījē nitirē paio cū jot̄up̄m jejāārī ati yepap̄m wēērocaño jocōāwī. Bairo cū cawēēñojoro, tame, paio b̄upo bus̄uw̄m. Pairo bus̄urique ocajow̄m. Tutuaro b̄upo yabew̄m. Tunu bairo yepa cūā tutuaro majū yepa yugui rocacōāwū.

Las trompetas

6 Bairo cabairipaure jīcā wāmo peti p̄uga pēnirō majū ángelea majā p̄ame na putirique jīcā wāmo peti p̄uga pēnirō caānierē jīcāū jeto putigarā coterā baiwā.

7 Bairi caānijūḡom̄ ángel putiwī cū yaro putiricarō trompetare yua. Bairo cū caputirip̄ana, tocārōā ati yepap̄ure cayus̄uari rupaaca ocorore bairo paio wēēwū. Peero cūā nocārō paio rii asuyaro ati yepap̄ure ñawū. Ati yepa ūyasicop̄m. Itia sero caānorē jīcā sero joerocaricare bairo ati yepa ūyasicop̄m. Ati yepa macāājē yuc̄m majū caānie cūā itia sero cārō ūpeticoap̄m. Taa ati yepa caānie nipetiro ūpeticoap̄m.

8 Caputijūgoat̄ac̄u bero macāācū ángel putiwī tunu cū yaro putiricarō trompetare. Tocārōā yua, jīcā macāncūrō cārō majū paio caūrī bur̄n̄aro ria capairiyap̄m ñarocapaetaw̄m. Bairo ti peero cañarocapaetaro yua, itia sero caāniatato jīcā sero cārō tiya ria riire bairo jēñacoap̄m. 9 Tunu bairo ria capairiya macāāna caāna cacatirā itia sero caāniatana jīcā sero cārō majū

riapeticoama. Tunu bairoa cūmuu capaca cūmuu tiyare cañesēāmiataje cūā itia serore jīcā sero cārō yasipeticoapu.

¹⁰ Pūgarā bero macāācū ángel putiwī cū cūā cū yaro putiricaro trompetare. Tocārōā yua, ñocō nocārō capai majū ñacoamī ati yeparu. Jīña woricaro caūrī peerore bairo caācū paio ñacoamī umurecōopai yua. Cū pñame itia serore jīcā sero cārō riyare yasiowī. Itia serore jīcā sero cārō yasiowī oco opee cūārē. ¹¹ Cū, ñocō cañaatacu pñame Amargura wāmecumi. Amargura, ĩgaro, “Cajūgūēī,” ĩgaro ĩña. Bairi itia serore jīcā sero cārō riyaa jūgūēpeticoapu. Tie carorije cajūgūēījērē etirā, camasā cūā capāārā riapeticoama.

¹² Itiarā bero macāācū ángel putiwī cū cūā cū yaro putiricaro trompetare. Tocārōā yua, muipū umureco macāācū cūā jīcā sero cārō yaticoami. Tunu bairoa jīcā sero cārō ñami macāācū muipū cūā yaticoami. Torea bairo ñocōā cūā jīcā sero cārō yaticoama. Bairi na, nā cabusuānimitate itia sero cañniataje jīcā sero cārō mamu. Naitīārō tuacōāwū. Bairi yua ñami, umurecōo cūārē caroaro jīcārō tāni jīñawoema. Ati yepare jīcārō tāni busuwoema yua.

¹³ Cabero ñiñajowu aa umurecōopu cawutēñotaure. Cū pñame bairo busuwoajowī busuñique tutuaro mena: “¡Ade tame, ade tame, ade tame! Bopacooro majū tāmūogarāma ti yepa macāāna. Ato jūgoye itiarā caputiparā na caputiro, roro bopacooro tāmūogarāma camasā. Petoaca rusaya merē catasarā itiarā ángelea majā na caputiparo,” ĩ busuwī aa pñame.

9

¹ Tunu baparcānacāū bero macāācū ángel apei putiwī cū cūā cū yaro putiricaro trompetare. Tocārōā yua, ñiñawū umurecōo macāācū ñocō ati yeparu cū cañacūmuetarore. Bairo cū cañacūmuetaro, llave, ope cañcūārī opere pāāñīcārōrē cū nuniwī. ² Cū pñame tocārōā ti ope cañcūārī opere pāācōāwī to llave mena yua. Ti ope pñame bairo cū capāārō, paio busewitiwu. Peero wese joerica peero nocārō paio caūrī peero cārō majū busewitiwu. Nocārō paio ti ope macāājē cabuseroi yua, muipure cū buse biatocoapu. Dope bairo átia mano wñorē buse bijapeticoapu. ³ Tie buseri mena witiwā yeseroare bairā caña catoarē majū yua. Na pñame ati yepa nipetirore wubatapeticoamá. Camasārē na catoajīāpeere na jowī. Cotapa cū catoaricare bairo catoarica cāgorā majū āma. ⁴ Bairo narē caroti pñame atore bairo na ĩwī: “Ti yepa macāājē yucu nipetirore mujāā ũgaepa. Ti yepa cajūmerījē taa cūārē mujāā ũgaepa. Dios ya wāmerē na riapepu catuena camasā roquere na mujāā toawa. ⁵ Bairāpua, na mujāā toajīāreepa. Jīcā wāmo cānacāū muipua cārōā na wisio ānio joroque jeto na mujāā āpa,” na ĩwī narē caroti pñame. Bairi na catoarije pūnimajūcōāwū. Jīcāū cotapa cū catoarije cārō pūnirījē toari majā āma.

⁶ ¡Tame, ti rūmu caetaro, camasā riayasioátajere bomigarāma, bñitioro capūnirō jūgori yua! Bairo bomirācūā, riamasīētīgarāma. Cariacoagarā na cañnimitacāārē, na carīāpeepua manigaro mai.

⁷ Na, yeseroa pñame caballoare bairo bauwā. Caballoa mena na cañmeoqūēparo jūgoe cañnarē bairo tutuarā majū āma yeseroa. Bairi tunu na rūpoari buire pesaricaro corona oro beto ũnorē pesawā. Na riapé cūā camasā bauriquere bairo bauwā. ⁸ Tunu bairoa carōmio poa ñapōrē bairo poa ñapōsuma. Na opi cūārē yai jūāū opire bairo cāgowā. ⁹ Na rupua cūārē āpōā coro ũno mena jāñatowā. Na pñame tutuaro majū wūwā. Caballoa capāārā na caūmarī coro mena pajīāránā, na catagā aturo cārō majū busuwu yeseroa na cawurije. ¹⁰ Tunu bairoa na pīcōō cūā cotapa pīcōrōrē bairo ānirī, cū toaricarea bairo toaricacuma. Tia na toarica jūgori jīcā wāmo cānacāū

muirna majū popiye na wisio ãnio joroque átajere cūgowā. ¹¹ Na, yeseroa quetiurau, caūcūārī ope macāācū ángel ũcū pñame bairo wāmecumi: Abadón, wāmecumi hebreo majā yaye menarē. Apera griego majā yaye pñamerē: Apolión wāmecumi narē caroti majū yua. Apolión ĩgaro, “Rorije Caácu, Reri Majōcu,” ĩgaro ĩña.

¹² Merē ĩcā wāme netōwū camasā ati yepapure roro na catāmhorĭjē. Yeseroa jūgori roro na catāmhorĭjē merē netōwū. Bairo na canetōmiatacūārē, mai puga wāme rusacōāwū camasā roro na catāmhorēe.

¹³ Bairi apei ángel ĩcā wāmo cānacāū bero macāācū putiwī cū yaro putiricaro trompetare. Tocārōā yu tūgowu busuriquere. Oro mena qūēnorĭcā mesa altar macāā jawī baparcānacā jawī caāniepu busurique busuwitiwu. Ti altar pñame Dios cū caruiro riaperu āmu. ¹⁴ Topu cabusuwitirije pñame atore bairo qūī jowu ĩcāā pēnirō cānacāū majū caácu macāācū trompetare cacūgoure: “Ángelea majā baparcānacāū caānarē tāmuri na popioja. Ria capairiya Éufrates cawāmecutiya tānipu jiyaturicarārē na popioja,” ĩ ocajowu busurique. ¹⁵ Bairo cū caīrō, apeī ángel pñame na popiowī ria capairiya Éufrates tānipu jiyatucūrĭcārā baparcānacāū caānarē yua. Camasā ati yepa macāāna itia sero caānimiatanarē ĩcā sero cārō majūrē na capajāmasāparore bairo ĩ, na popiowī. Na pñame, “Ti hora, ti rūmu, ti muiru, bairi ti cāma majū capajāparā nigarāma,” cū caīcūrĭcārā āma. ¹⁶ Capāārā majū capajāārī majā soldaua niroyawā. Baiřna, yu tūgobocawu na cacōñarārē. Ato cānacāū majū niroyawā: Doscientos millones majū niroyawā soldaua caballo bui jeto pesari capajāránā yua.

¹⁷ Bairo qūēgueire bairo yu caīñarōpu yu caīñajoata, caballo capāārā majū āma yu riaperu. Na bui capesarā cūā āpōā coro nocārō peerore bairo majū cajūārī corore jāñawā na cotiapu. Apera nocārō umurecōore bairo cajāmerĭjērē jāñawā. Apera nocārō cajuririje eware bairo caānicoorie na cotiapu jāñatowā. Na capesarā caballo pñame yaijūāū capai rupoare bairo rupoocama. Bairi yua, na riseepure peero, buseri, apeye moetie azufre cawāmecutie asuyaro witiwu. ¹⁸ Tie carorije itia wāme caballo riseepu cawitirije mena jūgori camasā ati yepa macāāna itia sero cārō yasipeticoāmā. Peero, buseri, bairi apeye azufre mena jūgori yasipeticoāmā camasā yua. ¹⁹ Na, caballo pñame na risero cawitirije mena jūgori cawiorā majū āma. Na picōō cūā āña cū rupoā mena cū cabacajārōrē bairo uwioro caātie āmu.

²⁰ Bairo camasā tie carorije mena roro na cayasicoamiatacūārē, apera cacatirusarā pñamea tūgoñamasacatiema. Mai, bairoa carorije macāājērē áticōāma. Wātīā cūārē mai bairoa na ĩroacōāma. Oro mena na cawericarā cacatienarē na ĩroacōāma. Camasā na jūgūēā caānīparā ĩrā, ũtā bronze, ũtā majū, o yucu mena na caqūēnorĭcārārē na ĩroacōānirecoawā camasā carusarā cacatirā pñame mai. Na majūā na caqūēnorĭcārā caīñaena, catūgoena, peeto ũno cūārē cajee peāmasīēnarē, mai na ĩroacōānirecoawā, uwioro ati umurecōo cabaimiatacūārē. ²¹ Tunu bairoa āmeo pajjārĭqūē cūārē pitiema. Wātī yeri pūna jūgori camasārē na cayasorije cūārē átjānaema. Carōmia mena roro na caātiepenucūrĭjē cūārē jānaema. Roro apera yaye na cayajanucūrĭjē cūārē jānaetimajūcōāwā.

1 Cabero ñiñajo royawu tunu apeí ángel catutuañ majūrē. Ʋmurecóopu oco buseri watoapu caruacáre cū ñiñajowu. Cū ruoia buire buewērē bairo bauwu. Cū riaré ruame muipū umreco macāācārē bairo butiuro asiyawu. Cū ñicāārī cāa peero cañnucūrjērē bairo butiuro asiyawu. 2 Cū wāmoru jīcā pūrō papera pūrō ũno woarica pūrōācārē cūgowī. Tunuarica pūrōrē cū capāātāpūrō majūrē cūgowī. Bairi yua ti pūrō rupatunua āmñ, jīcā pūrōā nimirōcāā. Cū ruame yua ati yeparu ruieta nucāetawī. Bairo ruietañ, cariape nugōā cū ruore ria capairiyapu peanucūñ etawī. Ape nugōā caācō nugōā ruamerē yepa caoco manopu peanucūñ etawī. 3 Bairo ruieta nucāetari busurique tutuaro mena awajawī. Yai jūāñ cārō majū tutuaro iwī. Bairo tutuaro cū caawajaro yua, jīcā wāmo peti ruğa pēñirō cānacāñ caāna buroa cū yuwā. 4 Bairo jīcā wāmo peti ruğa pēñirō cānacāñ buroa na cabusuro bero, yu ruame na cabusatajere woagu yu ápu. Bairo woagu yu caátirana, busurique umrecoópu caatíe yure cañocajirijere yu tūgowu. Bairo ñiroyawu: “¡Tame, mu woatuepa jīcā wāmo peti ruğa pēñirō cānacāñ majū buroa na cabusatajere! Tie na camasípee mee ñiña mai. Mu woatuepa tie,” cañocajirijere yu tūgowu. Bairi yu woatuepu buroa na cañatajere.

5 Tocārōā yua, ángel ria capairiyapu, bairi ati yeparu capearuietanucāūrē yu caññajoatacñ ruame cū wāmo cariape nugōārē umrecoópu ñunugōjowī. 6 Bairo átiri yua, tocānacā rñmña caācū, umrecoóre caatacu, ati yepa, bairi ria capairiya cāārē caqñenorīcū, bairi nipitiro caññepñ cārō caqñenorīcū ya wāme mena ĩrī quetibujawī. Bairo iwī: “Merē etacoaya yua ati umrecoó capetiparo. Ámea nitusaro baiya. 7 Caputitusau, jīcā wāmo peti ruğa pēñirō macāācū ángel cū trompetare cū caputijūgoripaure merē yaparo etagaro. Ati umrecoó merē manigaro yua. Dios cū caátiga jūgoyetiricarorea bairo baiyaparo etagaro. Cū yarā profeta majārē na cū caquetibujunetōrotiricarorea bairo baiyaparo etagaro yua,” ĩ busujowī ángel.

8 Mai, busurique umrecoópu caatíe yu catūgojūgoataje ruame yu busunemowū tunu. Bairi ñiwū tunu: “Juan, ácāja jī ángel tpu. Ria capairiyapu bairi ti yeparu capeanucūñ tpu ácāja. Bairo átí, pāñricā tunua cū wāmoru cū cacūgori tunuarē cū jiya neiya,” ñiroyawu busurique. 9 Bairo yure cañrē tūgori, ángel tpu yu ápu. Cū tpu etari, cū yu jēñiwū ti papera tunua cū wāmoru cū cacūgori tunuarē. Bairo cū yu cajēñirō, bairo yu yuwī: “Jan, mu yu jogu. Ʋjū, neña. Nerī bero, ugayucōāña ti pūrōrē. Bairo ti tunuarē mu caugajūgoripañ jetore mu risero beroa ocore bairo ipitigaro. Bairopña, mu caugayuro bero mu paaropu āno ruame, butiuro jūgūēgaro yua,” ĩrī yu nuniwī ángel ti tunuarē.

10 Bairo yu cū cañrō, yu ruame cū wāmoru cū cacūgori tunuarē yu newū yua. Bairo nerī, yu neugacōāwū ti pūrōrē yua. Bairo yu caugaro, cū cañatatorea bairo yu riserore mai beroa ocore bairo caroa majū ipiticoapu. Bairopña, yu paaropu yu caugajūjoro ruame roquere, yu paaro roro majū jūgūēcoápu. Carorije capirarijere marī caetijārō, capūñirōrē bairo yu paaro pūñiwū. 11 Bairo cabairipaña, bairo ñiwā: “Mai, mūrē rusacōāña Dios cū caññjērē camasārē na mu caquetibujñ āñípee. Bairo tocānacā macāā macāānarē na mu quetibujñ. Nipitiro tocānacā yepaa macāāna cāārē na mu quetibujñ. Tocānacā roa macāāna aypeu busurī majā, bairi nipitiro quetiuparā reyes cāārē na mu quetibujñemogu tunu,” ñiroyawā yua.

¹ Bairo ñi quetibujū yaparori yua, yū nuniwā cōñarīcāpāirē. Tuericure bairo cañipāirē yū nuniwā. Tipāirē yū nunirī, bairo ñiwā: “Atipāi cōñarīcāpāirē nerī ácūja Dios ya wii templo wiipū. Ti wii caesarore cōñauja. Ti wii macāā altar mesa cūārē mū cōñawā. Ti wii templo wiipū Diore cañubuepeonucūī majā camasā cūārē na mū cōñawā. Tocānacāū majū ñiñama; miwā. ² Ti wii templo macā yepa roquere mū cōñæpa. Ti yepa, merē cārē caboenaē Dios cū cajorica yepa ñiña. Na pñame Dios ya macā cañurī macā macāānarē capajīāreparā nigarāma. Yoaro cuarenta y dos muipua majū torū ānirī pajīā ānigarāma. Bairi tore mū cōñæpa. ³ Bairo na caátiano, yū pñame yū yarā quetibujuri majārē na tūpū na yū jogū. Pñgarā na yū jogū. Yū yaye macāājē yū caquetibujurotitorijere narē caquetibujunetōōparā majūrē na yū jogū. Yoaro, mil doscientos sesenta rūmurī cārō na quetibujū ānigarāma. Na pñame cawirurije, boori jutii ūnierē jutii jāñarī ágarāma,” ñi quetibujūwā.

⁴ Na, pñgarā quetibujuri majā pñame olivo yucu, bairi pñga tutuu jīñaworique ati yeparū caānierē ānicōñarā baiwā. Dios cū caññajoro ati yeparūre caānierē bairo ānicōñarā baiwā. ⁵ Narē, noa ūna roro na capa-jīāgaata, na risero cawitiri peero, peero mena na joerēcōāgarāma. Ti peero na riserorū cawitiri peero uwiomajūcōāwā. Na wapana ūnarē cajoeremajūcōāī peero āmū. Bairi ti peero mena riagarāma noa ūna na pñgarārē roro capa-jīāgarā pñame yua. ⁶ Na, quetibujuri majā pñgarā caāna, ūmerēcōo jopeere biamasirīqūērē masīwā. “To ocaeticōāto ti yepare,” ĩrā, tore bairo átajere masīwā. Dios yaye quetire na caquetibujū āniyutea cārō, “To ocaeticōāto,” ĩrā, tore bairo átimasirīqūērē masīwā. Tunu bairoa oco cūārē riī to jēñao joroque átimasirīqūērē masīwā. Capee wāmerē ati yepa macāānarē roro átajere masīwā. Caāno cārō roro popiye tāmūorīqūērē masīwā. Nocānacāni na caboro cārō camasārē roro átianimasirīqūērē masīwā, naa, quetibujuri majā yua.

⁷ Bairo na caátimasīmiatacūārē, tie quetire na caquetibujūyaparo petitaripare, cañcūārī operū cawāmūatīatacū moecū monstruo pñame na āmeo qūēgūmī. Bairo na āmeo qūērī yua, na netōnucācōāgūmī. Na pajīāre peyocōāgūmī pñgarāpñrea yua. ⁸ Na rupaūri ānajē átāwā maapū cūñareagaro. Capairi macā, marī Quetiupare na caparuarocrica macā maapū cūñareagaro. Na majū ĩrā, Sodoma, o Egipto na cañwāmetinucūī macāpū cūñagaro na rupaūri ānajē yua. ⁹ Itia rāmū ape rāmū recomacā majū yoaro na rupaūri ānajērē ĩña ānigarāma camasā. Capee macāā macāāna, camasā poari caāno cārō, apeye busūri majā caāno cārō, tocānacā yepaa macāāna caāno cārō ĩñagarāma na rupaūri ānajērē. Bairo ĩnarī na rupaūri yarotietigarāma, asiarā yua. ¹⁰ Na caquetibujurijere caboetana ānirī, ati yepa macāāna butiuro ūseanigarāma, merē na cariarijere ĩnarī. Nocārō causeanirā ānirī yua, tocānacāpñra apeye na cacūgorijere wapa manoa āmeo jogarāma. Mai, na, pñgarā profetare bairo caānana pñame na caboena, narē capatowācōrārē bairo majū narē caānana āñupā. Bairi na cariaro bero, causeanirārē bairo baigarāma.

¹¹ Bairo na cariaremiatacūārē, tame, itia rāmū ape rāmū recomacā caátō majū, Dios pñame na cationemowī tunu. Bairo cū cacatioro, catirā majū wāmūnucācōāma tunu. Bairo na cacatitunurō ĩnarī yua, nipetiro narē caññarā butiuro na uwiwā. ¹² Tocārōā yua quetibujuri majā caānana pñgarā pñame busūrique tutuaro cañcajorijere tūgowā. Ūmerēcōorū caatīe atore bairo na ĩ ocajowū: “Tiaya. Wāmūasā ato yutū ūmerēcōorū.” Tocārō oco poa watoapū wāmūcōāmā, ūmerēcōorū ánā yua. Bairo na caátō, narē caboetana na pesua cūā na ĩñawā.

¹³ Bairo na cawãmuátipaua, ati yepa bütioro majũ yuguiwũ. Ti macã macããjẽ wiiri jĩcã wiiri ñapeticoapu. Puga wãmo cãrõ cañniataje jĩcã wii cañaweyorore bairo ñapeticoapu, yepa cayuguiro jũgori yua. Camasã cãã tie jũgori jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ cãnacã mil majũ yasipeticoãma. Bairo cabairijere cañnarã cacatĩrusarã pũame yua bütioro uwiri Diore cã basapeojũgowã. Ɛmũrecóo macããcãrẽ cã basapeojũgowã yua.

¹⁴ Merẽ jĩcãrõ bero macãã yũtea roro cabairi yũtea cãã netõwũ. Merẽ puga yũtea carorije cabairije netõwũ. Bairo canetõmiatacããrẽ, mai jĩcã yũtea rusacõãña camasã roro na cabaipa yũtea. Catũsari yũtea nigaro. ¡Ayu tame! Ti yũtea macããjẽ carorije merẽ baijũgogaro majũ baiya.

La séptima trompeta

¹⁵ Bairi yua, ángel catũsau putiwĩ. Jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ cañnacãũ macããcũ catũsau majũ putiwĩ cã yaro putiricaro trompetare. Tocãrõã yua, tutuaro bũsũrique Ɛmũrecóoru ocajowũ. Atore bairo iwã:

“Ámerẽ yua ti yepa macããna na carotimasĩrjẽ peticoaya.

Marĩ Quetiupau Dios jeto cã macũ Mesías mena rotimasĩñami.

Ámerẽ yua, na jeto tocãnacã rãmna rotimasĩ ãnigarãma,” ĩ ocajowũ Ɛmũrecóoru.

¹⁶ Cabũtoa camasĩrĩ majã veinticuatro majũ caãna, Dios riapery na caruirije mena caruiãmejorerã pũame yepary mucũmuãti bütioro cã basapeowã.

¹⁷ Bairo quĩ basapeowã Diore:

“Jãã Quetiupau Dios nipetiro carotimasĩ, jãã mena mũ ñumajũcõãña.

Mũna, tirũmũrna cañnjũgoatãcũ mũ ãniña. Áme cããrẽ bairoa mũ ãnicõã ninucũña.

Ámerẽ nocãrõ mũ catutuarije mena camasã nipetirore mũ jetoa na mũ roti ãnimasĩjũgoya yua.

¹⁸ Tocãnacã yepaa macããna camasã mũ asiari mũrẽ teejãñuwã.

Bairo mũrẽ na cateemiatacããrẽ, ámerẽ etaya naa asiari roro na mũ caátipa rãmũ majũ yua.

Cariaricarã nipetirore na mũ caññabesepa rãmũ majũ etaya.

Bairo na ññabeseri yua, na yarã profeta majãrẽ na yaye wapa macããjẽrẽ na mũ jogũ.

Na sawapatapee caroa majũrẽ na mũ jogũ. Bairo mũrẽ caboetana roque ropiye tãmũogarãma.

Nipetiro mũ ya roa macããnarẽ caroa majũrẽ na mũ jogũ.

Caracarã, o penaaca caãna mũ ya wãmerẽ caĩroari majã nipetirore caroa majũrẽ na mũ jogũ.

Nipetiro na pũame mũ mena Ɛseanigarãma yua.

Ati yeparye carotimasĩrã camasãrẽ roro caãna roquere na mũ repeyocoagu yua,” quĩ basapeowã Diore cabũtoa camasĩrĩ majã pũame.

¹⁹ Tocãrõã yua, Dios ya wii templo wii majũ Ɛmũrecóoru macãã wii jope pããñcãsoary. Ti wiire ñiñajowũ Ɛmũrecóoru. Bairo yũ caññajoro, bauwũ ti wii rurearye Dios ya pata rocapata pũame. Bairo cabauriparye, tame, bütioro bũro yabewũ. Bütioro bũsũrique ocajowũ. Tame, bũroa cãã tutuaro majũ raawã. Yepa cãã bütioro yuguiwũ. Tunu bairoa ocarõ cãrõ majũ cayũsari rupaaca ati yeparye ñacũmuwũ.

¹ Ato jūgoye ati yepa roro cabaipeere ʌmʌresóopu ʌñojūgoyetiwa. Bairi cabero ʌññajowu ʌmʌresóopu cabairijere tunu. ¡Tame, carómio muipʌ watoapʌ jǎñarǐ buiaeta ʌncǎwō! Muipʌ ʌmʌresco macǎācǎpʌre jǎñaoǎ bairo bauwō. Apei muipʌ ʌñami macǎācǎ buire peanucǎwō. Tunu bairoa cō ɣpʌoa buire pesawō pesarica beto coronarē. Ti beto ɣpʌme ɣpʌga wǎmo peti ɣpʌore ɣpʌga pēnirō cǎnacǎñ majū ʌnocǎācʌpʌ. ² Cō, carómio, bairirupʌ caācō majū bauwō. Bairi ɣutioro awajarique mena cō macǎ cǎ cabuiaparo jūgoye wisiowō. ɔopacooro wisiowō, cō macǎrē cǎgogo jūgoye. ³ Cō berore apeye tunu ʌmʌresóopu bauññonemowǎ tunu. ¡Tame, moecǎ marǐ caññañaecǎ ũcǎ dragón cawǎmesʌcʌ caǐjǎñ majū buiaetanucǎwǐ! Cǎ ɣpʌme jǐcǎ wǎmo peti ɣpʌga pēnirō cǎnacǎ majū ɣpʌocʌmǐ. Ti ɣpʌoo ɣpʌme petiro ɣpʌga wǎmo cǎrō majū jawiicʌpʌ. Bairi tunu tocǎnacǎāpʌ ǎpǎā beto corona quetiupʌ yaro ũnoǎ cǎgowǐ dragón. ⁴ Bairi yua, cǎ ɣpʌme ʌnocǎ itia sero cañnarē jǐcǎ sero cǎrō majū cǎ pǐcǎrō mena na paabato wēēcǎjowǐ. Bairo cǎ caáto, ati yepapʌ ʌñawǎ ʌnocǎ yua. Bairo átiyaparori, carómio camacǎ cutigo riapepʌ etanucǎrǐ cō cotewǐ. Cō macǎ cǎ cabuiaripʌa jicoquei cǎācǎrē cō jiya ɣgarocaweyocǎñ cotei baiwǐ. ⁵ Tocǎrōā yua, carómio macǎ, cañmʌ majū buiawǐ. Cǎ ɣpʌme nipetiro ati yepaa macǎānarē quetiupʌ cañnipʌ majū ǎmǐ. Nipetiro tocǎnacǎ macǎā macǎānarē tutuaro majū carotimasǐpʌ ǎmǐ cō macǎ. Bairo cǎ cabuiaripʌa yua, Dios ɣpʌme cǎ caruirotʌ ʌmʌresóopu cǎ nejocǎwǐ, dragón cǎ ɣgaremi, ǐ. ⁶ Bairo Dios cǎ caáto, cǎācǎ paco ɣpʌme desierto cayucʌmano camasǎ manopʌ ruticoámó. Dios cǎrē cǎ cacǎgaricaro, cō cǎ caqǎēno jūgoyeti bojaricaropʌ acoámó. Bairi Dios cǎrē topʌ ɣgarique mena cō juátinemo ǎninucǎgʌmǐ. Yoaro mil doscientos sesenta rǎmʌrǐ cǎrō majū ɣgarique mena cō juátǎñninucǎgʌmǐ Dios. Bairi cō ɣpʌme topʌ acoámó.

⁷ Tie cabairo bero, ʌññajowu tunu ʌmʌresóopu ǎmeo qǎērǐqǎērē. ɣpʌgata ǎmeo qǎēwǎ: Miguel cawǎmesʌcʌ cǎ yarǎ aperǎ ángelea majǎ cañurǎ mena cǎ ǎmeo qǎēwǐ dragōrē. Dragón cǎā cǎ yarǎ ángelea majǎ cañuena mena ǎmeo qǎēcǎnamuwǐ Miguere. ⁸ Dragōjǎā ɣpʌme tutuaro na ǎmeo qǎēmǐwǎ Miguejǎārē. Bairǎpʌ na ɣpʌme na ǎmeo qǎējǎtiema Miguejǎārē. Miguejǎā ɣpʌme na netōñcǎcǎwǎ. Bairi yua, ʌmʌresóore na ǎnirotiema. Na cañiparo matʌ ʌmʌresóopʌre merē. ⁹ Bairi dragón cabʌcʌ, moecǎ ǎññ, wǎtǐ, o Satanás cawǎmesʌcʌ tirǎmʌpʌ caññjūgoatacure cǎ wēēne rocacǎjowǎ yua ati yepapʌ. Nipetiro ati yepa macǎānarē cañtopairicure cǎ rocacǎwǎ. Dragón, bairi cǎ yarǎ cañuena mena ati yepapʌ cǎ wēēne rocañocǎwǎ.

¹⁰ Tocǎrōā yua, ɣsʌrique tutuaro ʌmʌresóopu caocajorijere yʌ tǎgowʌ. Bairo ǐ ocajowʌ:

“ǎme majū Dios marǐ cǎ canetōrǐ rǎmʌ etaya. Dios catutuapʌ carotimasǐ ǎññrǐ marǐ netōññami.

Cǎ macǎ Mesías cǎā cǎ carotimasǐrǐjē mena dragōrē cǎ netōñcǎcǎwǐ. Bairi merē Dios, cǎ macǎ mena cǎ carotimasǐrǐpʌ etaya.

Dios ɣpʌme cǎ catutuarije jūgorǐ marǐ yarǎ ti yepa macǎānarē roro cabʌsʌjǎnucǎñ wǎtǐā quetiupʌre cǎ rocacǎññami.

Cǎ caññajoropʌ ʌmʌresóo, ʌñami, ‘Roro átiyama mʌ yarǎ,’ roro narē cañsʌjǎnucǎñrē merē cǎ rocacǎññami yua.

Bairi ǎmea Dios marǐ netōpeti etamajǎcǎññami.

¹¹ Marǐ yarǎ ti yepa macǎāna wǎtǐrē cǎ netōñcǎcǎññama.

Wecʌ nurǐcǎrē bairo caācǎ Cordero ti yepapʌ na yaye wapa cǎ cariírebojariquere carǐi na catǎgorique jūgorǐ cǎ netōñcǎcǎññama wǎtǐrē.

Aperã Dios yayere caquetibujuri majã na caĩriqũẽrẽ cariapea catãgoricarã ãniri wãtirẽ cã netõncãcõãñama yua.

Popiye baimirãcãã, uwiricaro mano tũgoñanarẽ bairo tũgoñanetõcõãwã. Dios yayere na caquetibujuri je jũgori narẽ na capajãregamiatacũãrẽ, uwiricaro mano camasãrẽ quetibujucõã ninucũwã.

Tie jũgori ãmerẽ wãtirẽ cã netõñama yua.

¹² Tame, bairo ãmerẽ ato unũrecõo macããna nipetiro marĩ useanito!

Ati unũrecõo mena nipetiro marĩ useanito yua.

¡Ade tame! Bairo caroarõ marĩ caãnipaure ti yera macããna catuarã roque bopacooro baigarãma.

Ria capairiya macããna cãã bairo roro bopacooro baigarãma.

Wãtãã quetiurã unũrecõõrni cawerocañojoescoatã rũame bairo roro na átigumi.

Petoaca peerõrni cã caãra yũtea cacõñarõrẽ masĩmicãã, tutuaro asiarique mena ti yera macããnarẽ roro na átigumi baiũa.

Ãmeacã jeto roro narẽ átĩ áyami baiũa ti yerarũgẽ, ĩ ocajowũ busũrique unũrecõõrni.

¹³ Bairo wãtĩ dragõn rũame ati yerarũ rocañojoesori yua, carõmio camacã cãtiatacore tutuaro mena cõ usawĩ. ¹⁴ Bairo cõ cã causaro ñnarĩ, Dios rũame aa yaye querũrũrẽrẽ cõ jowĩ. Apero cayõarõrni wãtirẽ cõ cawũrutiparore bairo ĩ, cõ jowĩ. Desierto cayucũmano cayõarõrni cõ cawũrutiparore bairo ĩ, cõ jowĩ aa querũrũrẽrẽ. To cayõarõrni Dios rũame cõ cũrĩ itia cãma are cãma recomacã majũ ugarique mena cõ cã cajuátinemo ãniparõrni cõ carutiãpeere cõ querũrũrĩ jowĩ. ¹⁵ Bairo yua, pĩno caroagõn rũame cã riserõrni oco paio rjẽñowĩ. Cã risero mena oco jẽñõrĩ ria pairiya qũẽnowĩ, cõ, carõmiorẽ tie oco mena cõ rurocacõãgn. Tiya ria cã risero mena cã cajẽñõataya cõ to ãmayurocacõãto ĩ, qũẽnomiwĩ pĩno tiya riare. ¹⁶ Bairo cã cajẽñõmiatacũãrẽ, Dios rũame cõ juãmi. Yerarũ pairi ope, ope jẽñowĩ. Ti operũ ria pĩno cã risero mena cã cajẽñõmiataya rũame ãmayujõ rocacõãwũ. ¹⁷ Bairo Dios carõmiorẽ cã caátibojaro ñnarĩ butiõro majũ asiacoami carõmio mena. Bairo cõrẽ pajãmasiẽtĩnamirĩ yua, cõ yarã, cõ pãrãmerã carusarã mena ãmeo qũẽĩ ámi. Dios cã carotiõre bairo caátĩãna, tunu bairoa Jesús cã caquetibujurique cããrẽ caroaro catãgõnsarã mena ãmeo qũẽĩ ámi. ¹⁸ Bairo ácũ yua, ria capairiya tãnipũa tuacõãwĩ pĩno moecũ caroagõn rũame yua.

13

Los dos monstruos

¹ Bairo cabairo bero, ññajoroyawũ tunu ria capairiyarũgẽ. Bairo yũ cañajoro, pĩno caroagõn monstruo riarũ pãmetawĩ. Cã rũame jicã wãmo peti rũga pẽnirõ cãnacã majũ rũroocũmi. Tunu bairoa rũga wãmo petiõ cãnacãã majũ jawiicũmi cã rũpore. Tunu apeyera tocãnacãrũna pesarica beto coronarẽ pesawĩ cã rũpore. Tie cã rũpoo riãpõa buire rori je Dios cã caboetie cã cañajorore woaturique tusawũ. ² Cã, monstruo, yũ cañãan rũame yajũãũrẽ bairo bauriquestũmi. Cã rũpori cãã macãncũ macããcũ bũco rũporire bairo ãmũ. Tunu bairoa macãncũ yai riserore bairo riserocũmi. Bairo yua, dragõn rũame tutuariquere cã jowĩ monstruore. Cã caruiro trono cããrẽ cã jowĩ. Tutuaro rotimasĩrĩqũẽ cããrẽ cã jomajũcõãwĩ dragõn monstruore. ³ Mai, cã, monstruo rũame jicã cã rũpõare roro majũ paio cãmirõcũmi. Bairo rũna, ti cãmirõ yaticoasura. Bairo pairi cãmirõ cũgori cã cariacatiriquere ñnarĩ nipetiro ati unũrecõo macããna butiõro qũĩña acũacoama. Bairo qũĩña acũari yua, cã caquetibujurique macããjẽrẽ cã tũgõnsawã capããrã camasã

cañuena. ⁴ Tunu bairoa apei dragōrē qũiroawā. Rotimasĩrĩqũē tutuariquere monstrore cū cajoataje jũgori butioro qũiroawā. Bairi monstroo cāārē atore bairo qũĩ basapeowā: “¡Ni ũcũ monstrore bairo catutuau majũ macāmi! ¡Ni jĩcāũ ũcũ cū mena āmeoqũē netōnucāmasĩēcũmi!”

⁵ Tunu apeyera monstroo rorije cū busuo joroque cū ámi dragón. Dios cū catũgojesoetie ũnie majũrē cū busubotio joroque cū ámi. Tunu bairoa yoaro mee jāñurĩā cuarenta y dos muipua cārō majũ camasārē cū carotimasĩpeere cū jowĩ. Baiɾua, Dios pũame roro cū caátĩānierē jānaoemi mai. ⁶ Bairi monstroo pũame cū caátĩrotirore bairo ámi: Diore rorije majũ qũĩ busuepewĩ. Dios cū catũgojesoetiere cū busuwĩ. Cū ya arua templo wii macāā arua santuario cāārē roro ĩ busuwĩ. Dios yarā ũmurecōo macāāna cāārē roro na ĩ botioepewĩ. ⁷ Tunu bairoa Dios ya poa macāāna caāna mena cū āmeoqũē rotiwĩ monstrore. Narē āmeoqũē jĩātiri tãnipu cū rotiwĩ. Tunu bairoa nipetiro camasā poari apeye busuri majā tocānacā macāā macāāna tocānacā yepaa macāānarē cū carotimasĩpeere cū jowĩ. ⁸ Cū, monstrore nipetiro ati ũmurecōo macāāna Dios ya wāmerē cawoatua mána qũĩroagarāma. Dios ati yepare cū caqũēnorĩpaɾpua Cordero capajĩāecoricu ya tuti Dios mena cacatĩāniparā majũ wāme woaturica tutire cawoatueoetana nipetiro qũĩroagarāma.

⁹ Bairi majjāā caāmoocuna ānirĩ atie quetire caroaro tũgopeoya:

¹⁰ “Bairi preso jorica wiipũ caápárā na caāmata, preso jorica wiipua āmajũcōāgarāma.

Aperā ñosēricāpāi mena na capajĩāreparā na caāmata, ñosēricāpāi menapua na pajĩāregarāma.”

Bairo cabairi yutea caetaro, mujjāā, Dios ya poa macāāna ānirĩ cū mena jeto tũgoñatutuaya. Cū mena tũgoñawēpũña.

¹¹ To bero ñiñaroyawu tunu monstroo ati yepa rocai cabuiaetanũcāārē. Cū pũame pũgaro jawiicami narĩcũ corderore bairo yua. Baimicāā, moecũ dragōrē bairo rorije busurique cumi. ¹² Tunu bairoa caānijũgoatacu monstroo cū camasĩrĩjē nipetirijere cū masibojapeticōāwĩ yepai cawitietaatacu cūā. Bairo masĩrĩ yua, monstroo caānijũgoatacu cū caĩñajoropu ati ũmurecōo macāāna camasā nipetirore cūrē na ĩroarotiwĩ. Pairo cacāmirō cutacu nimicūā, cacatĩricu monstrore na ĩroarotiwĩ monstroo yepai cabuiaetaatacu pũame yua. ¹³ Tunu apeye caĩñañamanie ũnierē paca áti ĩñowĩ camasārē. Acuorijere áti ĩñowĩ. ũmurecōopuĩ peero ati yeparu to ñaatĩnucōĩ joroque áti ĩñowĩ nipetiro camasā na caĩñajoropu. ¹⁴ Tie, apei monstroo caānijũgoatacu jũgori cū caĩñajoropu cū caátĩ ĩñomasĩrĩjē mena camasā ati yepa macāānarē na ĩtowĩ. Tunu bairo cū monstroo na caĩroau bauriquere bairo cabauure na qũēnorotiwĩ. Pairo cāmirō yise mena capataecoricu nimicūā, cacaticoacure bairo cabauure na qũēnorotiwĩ. ¹⁵ Bairo cūrē na caweqũēno yaparoro bero yua, apei cabero macāācũ monstroo pũame wericure cū catio joroque cū átimasĩwĩ. Cū, na caweatacu pũame caānijũgoata monstrore ĩñacōrĩ na caweatacu āmi. Bairi yua, apei monstroo pũame wericure cū busumasĩō joroque cū ámi. Bairo cū busurotiri yua, noa ũna cūrē cabasapeonarē na pajĩārerotiwĩ. ¹⁶ Tunu bairoa apeyera tocānacāpũrea cū ya wāmerē na wāmo cariare nũgōā, o na riapoare na woaturotio joroque ámi. Cawĩmarā, cabũtoa cāārē, paio cadinerocuna cāārē, cabopacarā cāārē, paacoteri majā, bairi na quetiuparā nipetirore bairo na woatu rotiwĩ. ¹⁷ Bairi yua, noa ũna cū ya wāmerē na riapopu, o na wāmopu na cacũgoeticōāta, apeye ũnierē nuni, o

wapati átimasĩema. Cũ, monstruo ya wãme, o cũ númerore na cacãgoepata, tore bairo noa ùna átimasĩema.

¹⁸ Bairi atiere caroaro catãgomasĩrã majũ tãgomasĩrotiya. Bairi ni ùcũ caroaro cũ númerore catãgobócamasĩ cũ caãmata, cũ ya númerore quetibũjũya. Ti número ñame jĩcãũ caũmũ yarõ número majũ ñiña. Yũ roque ti númerore yũ masiña. Atore bairo ñiña: seiscientos sesenta y seis, ñiña.

14

El canto de los 144,000

¹ Cabero tunu ñiñajoroyawũ oveja nurĩcũ macũrẽ bairo caãcũ Cordero cawãmesucũ Siõn ùtã burõpũ canucũrẽ. Cũ mena cũ tũpũre capããrã camasã ciento cuarenta y cuatro mil majũ bauwã. Na ñame Cordero, bairi cũ Pacũ ya wãme mena na riapoarũ cawoatuecoricarã jeto ãma. ² Bairo narẽ ñnarĩ bero yua, yũ tãgowũ busũrique umãrecóorũ caatiere. Nocãrõ paio roero cabusũrore bairo busũwũ. Bũpo tutuaro cũ capanucũrõ cãrõ majũ busũwũ. Paricaro arpare tocãnacãũrũna tore pari majã capããrã na capaãnierẽ yũ tãgowũ. ³ Bairi na, basari majã ñame carõ cawãma wãme basariquere basapeo ãma quetiurã cũ caruio trono riaperũ. Vapariãnacãũ caãna seres majã cacatirã bairi cabũtoa camasĩrĩ majã riaperũ basapeoãma. Bairo na cabasarijere ni jĩcãũ ùcũ basajĩãtimsĩemi. To caãna ciento cuarenta y cuatro mil jeto basamasĩwã. Na ñame ati yepa macããna mena macããna Dios cũ canetõrĩcãrã ãma. ⁴ Aperã carõmia mena na rupaãre roro caãtiepeetana ãma. Carõmio ùcõ mena roro átiepesupa. Dios macũ Corderore bairo caãcũ jetore tocãnacã rãmũ cũ tãgoũsayupa. Di rãmũ ùno cũ aweyoesupa. Camasã ati umãrecóo macããna mena macããna, Dios yarã caãnijũgorã majũ ãma. Tunu bairo cũ macũ Cordero yarã caãnijũgorã majũ ãma. ⁵ Tunu bairoa di rãmũ ùno cabũgoroa itoesupa. Ñe ùnie jĩcã wãme carorije caãperatana majũ ãma Dios cũ cañĩajorore.

Los mensajes de los tres ángeles

⁶ To bero ñiñajoroyawũ tunu jĩcãũ ángel umãrecóorũ cawutẽñota ácãre. Bairi cũ ñame yua carõa queti capetietie majũrẽ ati yepa macããnarẽ na quetibũjũcũ baiwĩ. Tocãnacã yepã macããna, tocãnacã masa poari macããna, bairi tocãnacã wãme apeye busũri majã, tocãnacã macãã macããna cũãrẽ na quetibũjũ ácũ baiwĩ. ⁷ Bairi yua cũ, ángel ñame busũrique tutuaro mena ñwĩ: “Dios tutuaro cũ cañĩabesepa rãmũ merẽ etacoaya. Bairi Dios roquere cũ ñucãbũgoya. Dios jettore cũ basapeoya, ‘Mũ, jĩcãũã mũ ãniña caũmũ majũ,’ qũĩ basapeoya. Bairi umãrecóo, ati yepa, ria capairiya, oco opee cũãrẽ caqũẽnorĩcũ Diore cũ basapeoya,” i busũjowĩ.

⁸ Bairo cũ caĩbusũro bero, apeĩ ángel cabero macããcũ cũã bairo i busũwĩ: “¡Merẽ yua, merẽ yua, capairi macã Babilonia macããrẽ rocacõãñami Dios! Ti macã macããna roro ati yepa macããna camasã poarire na jũgoãma. ‘Jããrẽ bairo mũjãã cũã mũjãã rupã mena capee wãme átiepeya,’ na itoepewã ti macã macããna ati yepa macããna camasãrẽ. Bairi ãmerẽ yua, Dios na rei átiyami ti macãã macããnarẽ,” i busũwĩ.

⁹ Cũ berore apeĩ pũgarã bero macããcũ ángel busũwĩ. Bairo ñwĩ: “Ni jĩcãũ ùcũ moecũ monstruo, o cũ bauriquere bairo cabauũ na cawericũre caĩroaũre roro cũ tãmõ joroque cũ átigumi Dios. Ni ùcũ monstruo ya wãmerẽ cũ riapoarũ, o cũ wãmorũ cawoatutotire roro cũ átigumi Dios. ¹⁰ Roro majũ na átigumi Dios. Aperãrẽ use oco carorije ñimarẽ bairo caãnierẽ na etio joroque caãcũre bairo roro na átipacogumi. Nocãrõ caasianetõũ ãnirĩ carorãrẽ

carorije cū caqũenyurique mena roro majũ bopacooro na átigumi. Tunu bairoa peero, asufre mena asuyaro na joeregumi. Cū yarā cañurā ángelea majā bairi cū macū Corderojāārī na caññajoropũ na joeregumi Dios. ¹¹ Tie caññjẽ buseri pũame tocānacā rũmũa cũmarĩ caño cārõ nicõã ninucũgaro. Di rũmũ ũno, di ñami ũno yerijãrĩqũẽ manigaro monstrore caĩroarãrẽ. Cũ, monstro, bairi cū bauriquere bairo cabauũ na cawericũre caĩroarã, o cū ya wãmerẽ cawoaturotiricarã nipetiro tocānacā rũmũa popiye baigarãma. Di rũmũ ũno yerijãetigarãma yua,” ĩ busuwĩ ángel pũgarã bero macããcũ pũame.

¹² Bairi mũjãã Dios yarã caãna, jnetõjãñurõ tãgoñatutuaya Dios mena! Cũ mena jeto tãgoñawẽpũña. Cũ caroticũrĩcãrõrẽ bairo jeto átĩcõã ninucũña. Jesũs cããrẽ tocānacā rũmũa cū quetire tãgousacõã ninucũña. Atore bairo jicãrõ tãni cabairã roque cariaepa Dios yarã majũ nigarãma.

¹³ Tocãrõã yũ tãgonemowũ tunu busurique umũrecóopũ caatiere. Bairo ĩroyawũ busurique: “Atie yũ caññjẽrẽ woatuya: ‘USeanĩrĩ na ãmarõ ato jũgoyere di rũmũ marĩ Quetiupaure tãgousajãnaetiri cariaparã. Bairina, na cariaro beropũ cū mena useanigarãma, ĩ ocajowũ.”

“Bairo majũã baigarãma. Dios yaye jũgori popiye capaaticarã ãnĩrĩ tocãrõã yerijãgarãma. Bairo popiye na capaaticquere masĩrĩ na jũátigumi yua,” ĩ busunemowĩ Espĩritu Santo cãã.

La cosecha de la tierra

¹⁴ Tocãrõã ñĩñamũgõ jowũ umũrecóopũ. Bairo ññajou, ññĩñaroyawũ oco buseri poa cabotiri poa majũrẽ. Ti poa buire carui camasocũ bauriquere bairo cabauũ cũãrẽ cū ññĩñajoroyawũ. Cũ rũpoapũ corona oro mena qũẽnorĩcã beto oro betore pesawĩ. Tunu bairoa yisericapãĩ yawĩa caoripãĩ ote jericapãĩrẽ cū wãmorũ cãgowĩ. ¹⁵ Tocãrõã apeĩ ángel templo wiipũ witiãmĩ. Bairo witietari yua, busurique tutuaro mena atore bairo qũĩ awajajowĩ oco buseri poapũ caruire: “ĩTãmurĩ, mũ yisericapãĩ mena pajure jeya otere! Merẽ tiere jericã yũtea etacoaya. Ti yepa macããjẽ ote merẽ bũtinetõcoaya,” qũĩ jowĩ ángel.

¹⁶ Bairo cū caññjẽrẽ tãgori, oco buseri poa buipũ carui pũame cū yise mena ati yepapũre pajure jecõãwĩ ati yepa macããjẽ otere yua.

¹⁷ Cũ cabusuro berore, tunu apeĩ ángel witiãmĩ templo wii umũrecóo macãã wiipũre. Cũ cãã yise ote jericapãĩ caoripãĩrẽ neamĩ. ¹⁸ Bairi tunu apeĩ ángel altar mesapũ caññiatacu witietawĩ. Cũ pũame peerore carotimasĩ, ti altar macãã peerore cacoteatacu ãmi. Bairi busurique tutuaro mena, apeĩ ángel yisericapãĩ caoripãĩrẽ caneácũre atore bairo qũĩ jowĩ: “ĩMũ yise caoripãĩ mena pajure jeĩja oterique usere! Tipãĩ mena ti yepapũ caññie use weseeri macããjẽrẽ pajure jeĩja usere. Merẽ ti yepa macããjẽ use ñĩmajũcoaya,” qũĩ busujowĩ. ¹⁹ Bairo cū caññjẽrẽ tãgori yua, yisericapãĩ caoripãĩrẽ cacãgou ángel pũame ati yepapũ pajurejowĩ. Ati yepa macããjẽ use weseripũ pajure jewĩ use oteriquere. Bairo pajurejeri bero nocãrõ paio usere ripegarã na cacũrõ ũnopũ jeneñoetowĩ, tie use to ripe ecoo joroque ĩ. Tore bairo ángel cū caátie pũame bairo ĩgaro baiya: Roro popiye camasã na baijo joroque Dios cū caátipeere ĩñorõ baiya. ²⁰ Bairi yua, use pũame ti macãã eñotario carũgoyepũ ripe ecowũ. Bairo riperique yua, use oco jericapũre paio riĩ jeto witiwũ. Pairo ucũãrõ nurĩcã caballo riseropũ caetaparo cãrõ majũ etawũ. Tunu bairo trescientos kilõmetros cãrõ majũ esaro nibatawũ tie riĩ.

¹ To bero apewe ʔmʔrecóopu acʔorije cabaicōña nucāetarijere ñiñajowu. Tame, jicā wāmo peti puga pēnirō cānacāu majū ángelea majā baujaetanucāwā. Jicā wāmo peti puga pēnirō cānacā wāme roro na caátipee Dios na cū carotirije mena baujaetanucāwā. Tie roro na caátipee mena merē Dios cū caasiarijere átirotitusagu baiwī.

² Tunu bairoa ñiñaroyawu ria capairiya oco tusurije ñña ámwiyoricaya peero asuyaro cañiyare. Tiya tūnipure nucūroyawā camasā Dios cū cajoatato arpare cacūgorā. Mai, na pʔame moecū monstuore, o cū cabauriquere bairo cabauare catūgogaetibotoricará áma. Dios jetore bori cū, moecū wāme macāātō número cūārē catuecoetana canetōrīcārā majū áma. ³ Bairi na pʔame Moisés ānacū Dios ya cū paabojari majōcʔu yaye basariquere basawā. Dios macū Cordero yaye basarique mena atore bairo ī basawā:

“Nocārō carotimasī majū mʔ āniña. Nipetirije mʔ caátie ñumajūcōāña. Mʔ roque Quetiupʔu nipetirore carotimasī majū mʔ āniña. Dise mʔ carotimasiētē maniña.

Caria, cariape majū ñña nipetirije mʔ caátianie.

Nipetiro camasā poari Quetiupʔu Rey majū mʔ āniña mʔ roque.

⁴ Bairi, ¿noa ūna mʔrē na uwietibujioctī? ¿Noa ūna mʔrē ĩroari na basapeotibujioctī?

Bairi mʔ jetorea na basapeoáto. Mʔ jetoa mʔ āniña cañu mʔ majū.

Bairi nipetiro camasā poari macāāna átiri, mʔ jetorea mʔ basapeogarāma.

Bairi merē na mʔ áti ĩñoñupā nocārō tutuaro camasārē mʔ caátimasĩrjērē,” ĩ basawā na pʔame yua, tiya tūnipu nucūrī.

⁵ Bairo na caĩbasaro bero, ñiñajoroyawu tunu. Tame, ʔmʔrecóopu Dios ya arʔa santuario pāānucācoapʔu. Dios camasārē cū caroticūrīqūē caāni arʔa majū pāānucācoapʔu yua. ⁶ Ti arʔa, Dios ya arʔapʔu jicā wāmo peti puga pēnirō cānacāu caāniatana ángelea majā witiamá. Jicā wāmo peti puga pēnirō cānacāu caāna jicā wāmo peti puga pēnirō cānacā wāme carorijere caátitasaparā majū witiamá. Juti, lino mena qūēnorīqūē caugeri manie, caasiyarije majūrē jāñawā. Tunu bairoa wēñarīcāwē, oro mena qūēnorīcāwērē na cotiapʔu esaro wēñarī witiamá. ⁷ Narē yua, bapari cānacāu seres majā cacatirā mena macāācū jicāu pʔame jotʔu bapaari oro mena qūēnorīqūērē na jowī tocānacāpurea. Ti bapaaripʔure carorije, roro camasārē Dios cū caátirotijorije capūnirījē majū jāñaroyawu. Dios, tocānacā rūmʔa caānicōāninucūu majū roro cū caátirotijorije ámu ti bapaaripʔure. ⁸ Tocārōā yua, Dios ya arʔa santuario pʔame busejiracoapʔu. Dios cū catutuarije cū carotimasĩrjē cātʔi caátie majū ámu tie buseri. Bairi ti arʔa Dios ya arʔare noa ūna jāāmaslēma. Jicā wāmo peti puga pēnirō cānacāu caāna ángelea majā jicā wāmo peti puga pēnirō cānacā wāme rorije na caátipee cabaipetiparo jūgoye ti arʔare noa ūna jāāmaslēma.

16

Las copas del castigo

¹ Bairi yua, to bero ya tūgojowu basarique tutuaro Dios ya arʔapʔu caocajo witiirijere. Tie basarique atore bairo na ĩjoroyawu jicā wāmo peti puga pēnirō cānacāu caāna ángelea majārē: “Ma yua, ti yepapʔu ánāja. Dios nocārō roro majū cūrē caboenarē cū caátirotijorije ti jotʔu macāājērē pobatowērājā ti yepapʔu,” ĩ wiyogowu Dios ya arʔapʔu basarique.

² Bairo caĩocajorijere tūgori yua, caānijūgou ángel átí, cū yarʔu macāājē capūnirījērē ati yepapʔu pobatowēcōājowī. Bairo cū capobatowērō bero, moecū monstuo ya wāmerē, bairi cūrē bairo cabau mʔerīcʔu ya wāme cūārē

cawoatuecoricarã nipetirore camii boarique na etawu. Cañuetie, capũnirĩjẽ majũ cãmii boarique na etawu.

³ Cũ berore apeĩ cabero macããcũ ángel átí, cũ yarũ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ ria capairiya jesaropũ pobatowẽjowĩ. Bairo cũ caáto, tiya ria oco pũame riĩ jẽñacoarũ. Camasocu pajĩãrocaricu riĩre bairo jẽñacoarũ tiya oco. Tocãrõã yua, tiya macããna cacatiãnimiatana rusaricaro mano riapeticoámã.

⁴ Cũ berore apeĩ pũgarã bero caãcũ ángel átí, cũ cũã cũ yarũ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ riyaa, bairi oco opeerũ cũãrẽ pobatowẽjowĩ. Bairo cũ caáto yua, ti riyaa macããjẽ oco riĩ jẽñapeticoápũ. ⁵ Tocãrõã yua, oco quetiupau ángel atore bairo cũ caĩrĩjẽrẽ yũ tũgowu:

“Dios, mũã, cañũũ majũ mũ ãniña. Tirũmũrũ cũãrẽ, ãme cũãrẽ cañnicõãninucũũ mũ ãniña.

Bairi camasãrẽ na carorije wapa tore bairo átiri na mũ cañĩabeserije ñũjãñũña. Cariapea tore bairo mũ caátimasĩpee niña.

⁶ Na majũ, mũ yarã, mũ ya poa macããnarẽ roro na pajĩãrewã.

Mũ yarã profeta majãrẽ roro na pajĩãrewã.

Bairi ãmerẽ mũ pũame oco riĩ cajẽñarĩjẽrẽ na etio joroque na mũ átiya na yaye wapa yua.

¡Na majũ na yaye wapa ãmerẽ roro tãmuõñama!” ĩ busujowĩ oco quetiupau ángel.

⁷ Bairo cũ caĩbusuro bero, busurique altar mesapũ cabusuwitirije cũãrẽ yũ tũgowu. Atore bairo ĩwũ: “Dios jãã Quetiupau, catutuaũ majũ, bairoa mũ baiya. Caãnorẽ bairo cariapea jĩcãrõ tũni camasãrẽ na miñabeseya ãmerẽ,” ĩ ocajowũ.

⁸ Tunu cũ berore apeĩ itiarã bero caãcũ ángel átí, cũ cũã cũ yarũ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ muĩpũ mũmureco macããcũ buire pobatojowĩ. Bairo cũ caáto yua, muĩpũ mũmureco macããcũ pũame tutuaro peero cãrõ majũ asiwĩ. Tutuaro mena muĩpũ cũ caasijoe reparore bairo ĩ, tore bairo ámi ángel. ⁹ Bairo cũ caáto yua, muĩpũ peero mena camasã roro majũ joe ecowã. Bairo roro majũ tãmuõmirãcũã, roro na caátajere tũgoña yapapuari Dios pũamerẽ cũ tũgoũsajũgoema. Diore qũĩroari cũ basapeoema. Bairo qũĩroapeere, Dios cũ catũgojesoetie ùnie pũamerẽ roro ĩbusuwã. Dios roro na caátaje wapa roro na cũ caátiere carotimasĩ cũ caãnimiatãcũãrẽ, tore bairo roro cũ busupaiwã.

¹⁰ Tunu cũ berore apeĩ, bapariãnacũũ bero caãcũ ángel átí, cũ cũã cũ yarũ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ moecũ monstruo cũ caruĩropũ pobatowẽjowĩ. Tocãrõã nipetiro cũ caroti ãnimasĩrĩpau naitĩãpeticoarũ. Baunemoepũ yua. Bairo cabairo yua, camasã pũame butioro roro majũ tãmuõrĩ na ñemerõ bacarũpoturi tũni majũ wisiwã. ¹¹ ¡Tame, tocãrõ roro majũ mai tãmuõmirãcũã, roro na caátiere átijãnagaema! Bairo pũame baiwã: Dios cũ caátie, roro na cãmii capũnirõ jũgori nemojãñurõ mũmurecoo macããcũ Diore roro majũ cũ tutimacãwã. Dios cũ caboetiere busupaiwã.

¹² Tunu cũ berore apeĩ, jĩcã wãmo cãrõ petiro bero caãcũ ángel átí, cũ cũã cũ yarũ macããjẽ capũnirĩjẽrẽ ria capairiya Éufrates cawãmecutiyapũ pobatowẽjowĩ. Tocãrõã yua, tiya ria bopocũmu peticoarũ. Muĩpũ cũ cawãmuatõĩ caaná quetiuparã reyes tiyare na capẽñanetõ masĩparore bairo ĩ yua, tore bairo ámi.

¹³ Bairo cabairo ñiñajoroyawũ tunu. ¡Tame, monstruo riseropũ, dragón riseropũ, bairi na yaũ profeta caĩtopai riseropũ, itiarã majũ wãtĩ yeri pũna witiwã na riseerũre yua! Itiarã wãtĩã cañuena majũ ùmamurẽ bairo cabaurã witiwã na riseerũre. ¹⁴ Na pũame wãtĩ yeri pũna cañuena majũ ãma. Átijẽño

ĩnorĩqũērē caátĩ ĩnomasĩrã ãma. Bairi tunu ati um̃nrecóo macããna quetiuparã reyes nipetirore na neñojoránã baiwã. Dios nocãrõ carotimasĩ ya rũmu caetaro, na, quetiuparã mena jĩcãrõ Diore cã ãmeo qũęgarã na neñoránã baiwã.

¹⁵ Bairi mai, tũgoñanemoñijate Jesucristo ati yeparũ ãcũ marĩ cã caĩcũrĩqũērē: “¡Tame, ati yeparũ nemo yũ caatĩ rũmurē, ‘Cũjãã,’ caĩã mano yajari majõcũ cã caetarore bairo yũ etagũ! Bairi ni ùcũ masacatiri yũ caetari rũmurē caãnicotei useanirĩ cã ãmarõ. Carorije caãpei ãnirĩ jutii jãñapetire bairo yũ caetari rũmurē caroaro caãnicotei useanirĩ cã ãmarõ. Bairo caroaro caãnicotei roro tãmuoetigũ. Cajutii macãrē bairo roro bobooro cã yũ etatãmuoetigũ,” marĩ ĩ quetibũjũcũwĩ Jesús.

¹⁶ Bairo yua, itiarã caãna ũtamurē bairo cabaurã wãtĩ yeri pũna rũame hebreo yaye mena Armagedón cawãmecũtipaurũ na neñowã reyes quetiuparãrē.

¹⁷ Tocãrõã yua, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ mena caãcũ catusau ángel átĩ, catusarije capũnirijē cã yarũ macããjērē pobatowē jowĩ. Wĩno, atie marĩ cayerijorije nipetirore pobatojowĩ. Bairo cã caátõa, um̃nrecóo macã arũa Dios ya arũa santuariorũ busũrique witiwũ. Tutuaro majũ quetiuparũ cã carũiorũ caĩjorije ocajowũ. Atore bairo ĩ ocajowũ Dios cã cabũsjorije: “¡Tocãrõã to ãmarõ! Merē yũ átipeyo yaparoya yua,” ĩ ocajoroyawũ busũrique.

¹⁸ Bairo cabũsũro bero, tocãrõã butioro cabũro yaberije yabewũ. Capee busũrique ocajowũ. Butioro bũpo cãã pawĩ. ¡Tame, ati yepa cãã netõnũcãrõ majũ yuguiwũ yua! Diwatoa ũno ati yepare camasã na caãñijũgoro berore, tocãrõ tutuaro yepa yuguiñaesupa. ¹⁹ Bairo cayuguiro yua, capairi macã Babilonia ãnatõ itia sero majũ yuguiwẽsoarũ. Tunu bairo ati um̃nrecóorũ caãnie macãã cãã pewēpeticoarũ. Dios, Babilonia macããna roro majũ na caãtiãnirē tũgoñabocãri popiye na baio joroque na átigu baiwĩ. Roro na mena asianetõrĩ ti macã capairi macã macããnarē vino carorije capũnirijē majũrē na etio joroque caãcũre bairo roro na átibuitipacogũ baiwĩ. ²⁰ Tunu bairoa areyera, riarũ caãnie yucũpoari, bairi ati macãnũcũrõ cãã yasipeticoarũ. ²¹ Tunu bairoa um̃nrecóorũ caatĩ oco weta cuiri cayũsũrije ati yepa nipetirore wẽwũ. Tie rũame cuarenta kilos cãrõ netõrõ canũcãrĩ cuiri majũ wẽwũ camasãrē. Bairo roro majũ tie narē cawẽpearo ĩñarĩ yua, camasã rũame Diore rorije majũ cã tutimacãwã. Roro majũ na átibuitipacowĩ Dios ti macã capairi macã ãnatõ macããnarē yua.

17

Condención de la gran prostituta

¹ Tie cabairo bero, atore bairo baiwũ tunu. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ caãnacã caãna, capũnirijē jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã bapaarige capobatowẽátana mena macããcũ jĩcãũ ángel yutũ etawĩ. Bairo yutũ etari, ñiwĩ: “Tiaya mai yũ mena. Mũ ñiñõpa carõmio, caãmũna mena roro caátiepenucũõrē Dios roro bopacooro cõ cã caátipeere. Oco bui, riarũ caruiore roro cã caátipacopeere mũ ñiñõpa,” ñiwĩ. ² “Cõ, carõo mena, quetiuparã ati um̃nrecóo macããna reyes na ruparũ caborore bairo roro átiepenucũwã. Roro majũ cõ ruparũ cõ caátieperije mena na átimecũõ epenucũwõ ati yepa macããna camasãrē. Roro ãco cõ caeticũmurijē use oco mena na átimecũõ epenucũwõ camasãrē,” ñi quetibũjuwĩ ángel, caãmũnarē caepeo cõ cabairijere.

³ To bero Espĩritu Santo cã camasĩõrĩjē jũgori qũęguericarore bairo yũ caĩñarõrũ yũ caĩñaata yua, desierto camasã manorũ yũ necoámĩ ángel. Torũ

ñiñaroyawu jicã carõmio moecã monstroo cajũãu bui caruioorore. Cũ, monstroo ruame Dios cũ caĩñajesoetie patore cũ rupaure woaturique cacãgou ãmi. Jicã wãmo peti ruãa pẽnirõ cãnacã majũ ruoocumi. Tunu bairoa ti ruoo nipetiro ruãa wãmo petiro cãnacã majũ jawiicuru. ⁴ Cõ, carõmio, monstroo bui caruiõ ruame jutii cajũãruarje apeye cajũãrjẽ mena asuyaro jãnarĩqũecũmo. Tunu bairoa cõ rupaure capee wãmagariquecũmo: Oro mena, ãtã rupaaca caroa caasiyarje mena, ãtããcã caroa cabotirije mena wãmagawõ. Pairo tie ãnierẽ cõ rupauru busawõ. Apeyera cõ wãmoru copa jotu oro mena qũẽnoricãruure cãgoruiwõ. Ti ruãre tocãnacã wãme carorije Dios cũ cateerijẽ majũ jãñawũ. Carorije cõ rupaũ jũgori caũma mena roro cõ caãtinucũrjẽ cũã ti ruãru ãnicõñarõrẽ bairo jãñawũ. ⁵ Tunu bairoa cõ riapoa buire itia wãme ãmu woaturique caĩñãña manie majũ. Atore bairo i tusawu: CAPAIRI MACã BABILONIA, CAHMARẽ CAãTIROTIUPERã RõMIRI PACO, BAIRI NIPETIRO CAROARãRẽ CATEERIJE PACO, i woaturique tusawu cõ riapopure. ⁶ Tere iñarĩ bero yua, yu tũgoñamasacati rocajowu. ¡Tame, cõ ruame Dios ya roa macããna cõ capajãrericarã rií mena cãmumecũõ baiwõ! Jesũs yaye quetire na caquetibũjurije jũgori cõ capajãrericarã yaye rií mena cãmumecũõ baiwõ.

Bairo cõ cabairijere iñarĩ yu ruame yu acuanetõcoaru. ⁷ Bairo yu cabairo iñarĩ yua, ángel ruame ñiwĩ: “¿Norẽi miñaacuayati, tame?” ñiwĩ. “Mai, mu yu quetibũju masĩõgu cõ, carõmio, cõ cabaiãnierẽ. Tunu bairoa cõ carui monstroo, jicã wãmo peti ruãa pẽnirõ cãnacã majũ, ruãa wãmo petiro cãrõ majũ cajawiiicuru cũ cabaiãnie cũãrẽ mu yu quetibũju masĩõgu,” ñiwĩ. ⁸ Bairi yua, bairo ñiwĩ: “Cũ, monstroo caroogou, mu caĩñau ruame tirũmuru atore caãnimiricũ niñã. ãmerẽ baiãna maami mai. ãmerẽ manimicãũ, cabero caũcũãrĩ operu caãniatacu wãmuetagumi, peero caũpetietoru cũ cayasimajũũ ápãro jũgoye yua. Cũ, monstroore iñarã, ati yepa macããna camasã qũñã acũacoagarãma. Ati mũmrecõo Dios cũ caqũẽnojũgori rãmũruina Dios ya tutiru na wãme catusaena cãrẽ iñarã, qũñã acũacoagarãma. Cũ, monstroo tirũmũrũre caãnacũ, cabero tunu caãtirũre qũñãrã, qũñã acũacoagarãma,” ñi quetibũjuwĩ ángel.

⁹ Bairi ñinewowĩ tunu ángel: “Atie yu caquetibũjurije cabũgoro macããjẽ mee niña. Ni ãcũ cariape catũgoñarĩqũẽscu, catũgojĩãti majũ tũgopeyorique niña: Jicã wãmo peti ruãa pẽnirõ cãnacã ruoo ruame jicã wãmo peti ruãa pẽnirõ cãnacã ãtã burĩ carõmio cõ caruirijere cõñarõ baiya. Tunu bairoa ti ruoo, jicã wãmo peti ruãa pẽnirõ cãnacãũ caãna reyes quetiuparãrẽ na ãnicõñarõ baiya. ¹⁰ Bairi na, quetiuparã reyes, jicã wãmo peti ruãa pẽnirõ cãnacãũ caãna mena macããna jicã wãmo petiro cãrõ merẽ yasipeticoama. Ruãarã yua rusayama. Jicãũ ãme ati yũteare quetiuparu reyre bairo niñami. Apei quetiuparu ruame mai etatiyami. Cũ, quetiuparu, na tusau etau, yoari yũteare quetiuparu ãniãmerĩgumi. Yoaro mee yasicuagumi. ¹¹ Moecã monstroo jajũgoyerũre caãnimiricũ ãmerẽ camãcũ cũã quetiuparu rey niñami. Jicã wãmo peti ruãa pẽnirõ cãnacãũ quetiuparã caãna bero macããcũ quetiuparu rey niñami cũ cũã. Cũ mena jicã wãmo peti itia pẽnirõ majũ niñama yua quetiuparã reyes. Tunu bairoa cũ, monstroo ruame aperã quetiuparã jicã wãmo peti ruãa pẽnirõ cãnacãũ mena macããcũ niñami. Cũ ruame yua, yasi majũũ ácu baiyami. Cũ tsayae niña yua.

¹² “Apeyera tunu ruãa wãmo petiro cãnacã jawii mu caĩñaataje ruame aperã quetiuparã ruãa wãmo petiro cãnacãũ caãnarẽ cõñarõ baiya. Na ruame mai quetiuparã reyre bairo jããetĩñama. Vairãrua quetiuparã reyre bairo na

cajããĩ rãmurẽ jĩcã hora cãrõã rotimasĩgarãma. Torea bairo monstroo cũã na mena jĩcãrõ yoaro mea rotimasĩgumi. ¹³ Bairi yua, pũga wãmo petiro cãnacã caãna quetiuparã na majũ jĩcãrõrẽ bairo tũgoñaqũenõrĩ monstroo cũ carotijãgoro bogarãma. Cũ catutuarije, cũ carotimasĩrĩjẽrẽ cũ átirotigarãma. Na pũame cũ rocare rotimasĩgarãma. ¹⁴ Bairo na, quetiuparã, monstroo mena neñarĩ Dios macũ Cordero mena ãmeo qũegarãma. Bairo cũrẽ na caãmeoqũẽmiatacũãrẽ, Cordero pũame na netõ nũcãcõãgumi. Dios yarã caãniparã cũ cabesericarã cũrẽ caĩroarã mena na netõ nũcãcõãgumi Cordero, na, quetiuparãrẽ yua. Torecũna cũ, Cordero, cabũgoro macããcũ mee niñami. Cũ roque quetiuparã quetiuparũ majũ niñami. Quetiuparã reyes quetiuparũ rey majũ niñami,” ñi quetibũjũwĩ ángel.

¹⁵ Bairo ñi quetibũjũri bero, ñinewõĩ tunu ángel: “Carõmio caũmũarẽ caepepaio cũ caruiataje oco mũ caĩñaataje pũame camasãrẽ ĩcõñarõ baiya. Camasã na caãni macãã, apeye busuri majã, tocãnacã yepaa macããnarẽ ĩcõñarõ baiya. ¹⁶ Bairi apeyera monstroo ya jawiire bairo pũga wãmo petiro cãrõ caãniatana quetiuparã reyes cũ, carõmio, carõore cũ teejãñugarãma yua. Cũ rocacõãgarãma. Capee cawapacũtiere cacãgomirĩcõrẽ yua jutii mãcõ cũ átirocacõãgarãma. Bairo átiyaparori, cũ riire ũgarecõãgarãma. Bairo átiri cũ ãnacõ rii carũsaata, peerõpũ joere peyocõãgarãma yua. ¹⁷ Dios pũame cũ caborore bairo na átio joroque ĩ, na yeripũ tore bairo na átirotigumi. Bairo cũ caãtirotiroi yua, jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩqũẽ cutiri, reyre bairo na caãnierẽ jãnacõãgarãma. Monstroo jetore yua, na carotimasĩmiatajere cũ átirotigarãma. Dios tore bairo na caáto, cũ cabori yũtea capetietarõpũ tore bairo átijãnagarãma. ¹⁸ Bairi cũ, carõmio, mũ caĩñaataco pũame capairi macãrẽ nicõñaõ baiyamo. Cõã niñamo Babilonia capairi macã. Ti macã pũame ati yepa macããna reyes quetiuparãrẽ roro na átio joroque ápũ carorije ti macã macããjẽ mena yua,” ñi quetibũjũwĩ ángel carõo carõmio yũ caĩñaataco cũ cabairijere.

18

La caída de Babilonia

¹ Atiere yũ cũ caquetibũjũro bero, ñiñajoroyawũ apei ángel mũnũrecõõpũ caruiacãre. Tutuaro carotimasĩ majũ ãmi. Bairo cũ catutuarije, cũ caasiyabatorije pũame ati yepare busuta cũmuetawũ yua. ² Cũ yua, busurique tutuaro mena atore bairo ĩ awajajowĩ:

“Merẽ yasicoaya, merẽ yasicoaya capairi macã Babilonia ãnatõ!

¡Carorã, wãtĩ yeri pũna na caãni macã jẽñaacoaya!

Capããrã carorã caãno cãrõ na caãni macã majũ jẽñaacoaya.

Carõãrã waibũtoa moena, masateeri majã na caãni macã jẽñaacoaya.

³ ¡Tame, roro majũ baiwã ti macã macããna!

Roro ti macã macããna na rupaũ caborore bairo na caátie mena ati mũnũrecõo macããna camasã poarire na átimecũõwã.

Na caátie na ũgarĩpeao joroque roro na átijũgoyecũma ti macã macããna.

Carõmia caũmũarẽ na caátiepemecũõrõrẽ bairo ti macã macããna cũã ati mũnũrecõo macããna reyes quetiuparãrẽ roro na átijũgoyecũma.

Tunu bairoa nuniwapatari majã cũã Babilonia macããna roro na caátie wap-
atirerije mena jũgori paĩro cadinerocuna majũ jẽñawã,” ĩ busuwĩ ángel.

⁴ Tunu apei mũnũrecõõpũ cũ cabusujorijere yũ tũgowũ. Bairo ĩ ocajowũ:
“Mũjãã, yũ yarã, yũ ya poa macããna caãna tãmurĩ witiya ti macããrẽ.

Ti macārē āmerīcōāña tocārōā. Mujāā cūā ti macā macāāna na caátiere mujāā ĩnacōrē.

Bairo narē ĩnacōrī roro mujāā caápara, mujāā cūā roro tie wapa mujāā tām̄ogarā.

Roro ti macā macāāna na caátie wapa na catām̄orījē mujāā etare.

⁵ ¡Tame, paio majū ñiña roro na caátianajē cutie ti macārē!

Bairo roro na caátie p̄ame jīcā puti jeneñoata, um̄recóop̄u tujuat̄aro cārō majū etabujoro.

Bairo roro majū na caátie ĩnarī na yaye wapa na rei átiyami Dios yua.

⁶ Bairo ti macā macāāna aperārē roro na caátatore bairo roro na tām̄oáto na cūā āmerē.

Narē roro na caátibuitiricarō netōjāñurō buipearo roro na tām̄oáto ti macā macāāna.

Aperārē p̄nietirā na caq̄ñenoriq̄ñē ocōre p̄gani cārō nemojāñurō p̄ñirījē átiri na tīārārē bairo roro na ása na cūārē na yaye wapa.

⁷ Ti macā macāāna roro tūgoñariq̄ñē cutiri tūgoña botiowā.

Camecūrārē bairo tūgoñariq̄ñē cutiri yua, na caborije netōjāñurō apeye ūnierē wapatirewā.

Tore bairo na caátieperica t̄ania na cūā roro popiye tām̄orī na yaparuáto āmerē yua.

Bair̄ap̄ua, atore bairo ĩ tūgoñamigarāma na yerip̄u: ‘Atoa caroaro majū jāā ānicōāña.

Jīcāō quetiupao reina cō caruirore bairo caroaro majū jāā āniña.

Carōmio cawapeaore bairo mee jāā āniña.

Bairi di r̄m̄u ūno roro jāā tām̄oetigarā,’ ĩ tūgoñamigarāma.

⁸ Bairo na catūgoñabotiorije jūgori yua, jīcā r̄m̄ua capee roro na catām̄opee na etagaro:

Riarique, bopacooro tām̄orīq̄ñē, aua riarique na etagaro.

Peero mena joe ecogarāma. Dios roque na netōrō catutuañ majū ñiñami.

Cū, Dios, Quetiupañ majū caācū ānirī roro na tām̄o joroque āmerē na átiyami yua,” caīquetibujorije bus̄arique re yu tūgowñ um̄recóop̄u.

⁹ Bairi Babilonia macā macāāna mena roro na rupañ caborore bairo caátiepericarā quetiuparā ati yepa macāāna reyes ti macā cayasiro ĩnarī otimacāgarāma. Na caborije netōjāñurō cabugoro apeye ti macā macāājērē cawapati eperericarā nipetiro ti macā yasiro cañbusewām̄uát̄iere ĩnarī bopacooro otimacāgarāma. ¹⁰ Bairo ti macā roro cañyasirijere ĩña uwiri yua, jōp̄ūā tuacōāgarāma. Top̄ua tuari atore bairo ĩgarāma:

“¡Ade tame, roro bopacooro majū Babilonia capairi macā ānatō tām̄oña yua! Catutuari macā cañnimiata macā roro majū āmerē tām̄oña yua.

‘Roro majū baigaro ti macā,’ marī caēt̄ip̄aure ti macā cayasipee etaya yua,” ĩ otiusagarāma.

¹¹ Aperā nuniwapatari majā ati yepa macāāna cūā torea bairo ĩ yaparuagarāma. Bopacooro cabairijere ĩnarī ti macārē otimacāgarāma: “Marī canuniñesēārījērē noa ūna wapatienama yua,” ĩrā, butioro ti macā ānatōrē otiusagarāma. ¹² Na p̄ame atiere ti macārē nunirī wapatanicūñupā: Orose, āpōā platare, ūtā rupaaca caroa cabaurijeacarē, ūtā caroa cabotirije perlare, jut̄ip̄airī caroa majū lino mena q̄ñenoriq̄ñērē, jut̄i cajūāpuarijere, jut̄i caroa esemenirījē, cajūārījē cūārē caāno cārōrē nuninucūñupā. Tunu bairoa yucu caroa cajutiñurījē cūārē caāno cārō nuninucūñupā. Tunu bairoa apeyera marfil mena caroa majū paaq̄ñenoriq̄ñērē, yucu caroa mena q̄ñenoriq̄ñērē, ūtā bronce mena q̄ñenoriq̄ñērē, āpōā hierro mena q̄ñenoriq̄ñērē, apeye ūtā mármol na cañrījē mena na capaaq̄ñenoriq̄ñē ūnie caāno cārōrē nuninucūñupā

ti macãpure. ¹³ Tunu torea bairo nuni ñesëãnucũñupã ugarique cãarë: Ugarique canela cawãmecutiëre, ugarique jãasuri que cajutiñuri jërë, apeye cajutiñuri jë werea ùnie cãarë, o apeye caroa cajutiñuri jë ùnie mirra cãarë, tunu bairoa wãmagarã rupaa turique cajutiñuri jë cãarë nuni ñesëãnucũñupã. Bairo tunu etirique use ocõre, ugarique roari que use, trigo wetare, bairi trigo carupa rupaa cãarë nuni ñesëãnucũñupã. Torea bairo nuni ñesëãnucũñupã: Waibutoa caapeye ùmarã cãarë, wecna oveja nuricãrã cãarë, caballoa cãarë, caatari rupaa caballoa na ca ùmarã rupaa cãarë nuni ñesëãnucũñupã. Bairi, tame, camasã paacoteri majã ùna cãarë moenarë bairo na wapatiepe ñesëãnucũñupã. Tore bairo na canuniñesëã nucũmiriqũerë ti macãrë dope bairo nunimasietigarãma yua.

¹⁴ Bairo na, canunimasietiparã ãniri ti macãpũ canuni wapatamiricãrã yua, atore bairo i otiusagarãma ti macãã ãnatõrë:

“¡Ade tame, mujãã Babilonia macããna mujãã yasimajũcoaya ãmerë yua!

Yucũ ríca caroa majũ mujãã caugajesorijere bairo caroa mujãã cacãgomiataje cãã yasipeticoaya ãmerë yua.

Nipetiro paio cawapacutie mujãã cawapatamiataje, bairi caroaro jesoroa mujãã cacãgoãnimitateje cãã yasipetimajũcoaya.

Tame, tie pugani baunemotetigaro,” i usagarãma, ti macã ãnatõ cayasiro ñnarĩ yua.

¹⁵ Bairi tore bairo na cacãgorijere canuniwapataricarã, o aperã ti macã jãgori paio cadinerocũna majũ cajëñaricãrã cãã, jõpũã ti macã cayasiro ñnarĩ oti usagarãma. Roro majũ ti macã ãnatõrë Dios cã caatiasorijere ñnauwiri jõpũã bopacooro ti macã ãnatõrë oti usagarãma. ¹⁶ Bairo Igarãma:

“¡Ade tame, roro bopacooro majũ capairi macã ãnatõ tãmuõña yua!

Ti macã caroa macã majũ nimiarpũ.

Carõmio, caroa jutii lino mena quëñorĩqũerë cajãñaruioe bairo caroa macã nimiarpũ.

Jutii cajũãpuarije, caroa cajũãrĩjë cajãñaorë bairo nimiarpũ.

Carõmio, caroa oro mena, perla mena, bairi ãtã cabotiri rupaaca mena cawãmagaatacore bairo caroa macã nimiarpũ ti macã.

¹⁷ Bairo caroa macã majũ nimirõcãã, jãmerë yua, caãno tusarõa ti macã caãnimiatateje cape cawapacutie mena jicãrõã yasicoaya!” i usagarãma, ti macã cayasiro ñnarĩ yua.

Tunu bairoa nipetiro ria capairiya macãã cũmuu capaca cũmuu quetiuparã, aperã ria capairiya tũnirë riarpũ caãñesëãrĩ majã, aperã ti cũmurë paacoteri majã cãã jõpũã tuari ñna ãnigarãma. Nipetiro riarpua tocãnacã rãmuu tuari capaocãã ninucũrã roro cabairijere ñnarĩ jõpũã ññajocãã nigarãma. ¹⁸ Bairo ti macã ãnatõ caãrĩjë buserire ñnarĩ, atore bairo i awajagarãma: “¿Di macã, ape macã, caroa macã capairi macã majũ to ãñupari? ¡Di macãrë i cõñamasãã mano!”

¹⁹ Bairo i yapapuari yua, na rupõa buirire õwãrë maapeogarãma. Bũtioro bopacooro ti macã ãnatõrë oti macãgarãma. Bairo i otiawajagarãma:

“¡Ade tame, roro bopacooro majũ capairi macã ãnatõ tãmuõña yua!

Ti macã jãgori nipetiro marĩã riare cũmuu mena cañesëãrã paio marĩ wapatanucũwã.

Ti macã caãnie cawapa pacarije mena paio marĩ wapatanucũwã.

¡ãmerë yua, caãno tusarõa, ‘Roro majũ baigaro ti macã,’ marĩ caietipangë ti macã yasicoaya!” i otiusagarãma, ti macã cayasiro ñnarĩ yua, ñi quetibujwĩ ángel.

²⁰ Bairo ñi quetibujũ yaparori bero, bairo ñemowĩ:

“Bairi mujãã, umãrecõo macããna, ti macã cayasiro jãgori ãmerë useaniri ãña. Mujãã nipetiro Dios ya poa macããna useaniri ãña ãmerë.

Mujãã, apóstolea majã, bairi profeta majã cãã useanirĩ ãña.

Ti macã macããna mujããrẽ roro na caátaje wapare ãmerẽ Dios caroaro mujãã ãmebojayami.

Bairi caroaro useanirĩ ãña mujãã nipetiro yua, ti macãrẽ cã cayasioro jũgori,”
ĩwĩ ángel.

²¹ Tocãrõã yua, jĩcãũ ángel catutuaũ majũ buiaetari jĩcã ãtãrẽ newãmuojowĩ. Ëtã oricare wããrĩcãrẽ bairi tii caãniarẽ newãmuojowĩ. Tiare yua ria capairiyapũ werocañaua jori, atore bairo ãwĩ:

“Tia ãtãrẽ bairo ti macã capairi macã Babilonia ãnatõ riarũ rocañaua rujoecogaro.

Pũgani baunemoetigaro yua.

²² Bairi yua ti macã átãwããrĩrũ di rãmũ ãno arpare parique ãnie, tãrõã putirique ãnie o trompeta mena putirique ãnie basa ocaro ocajoetigaro.

Tunu bairoa tocãnacã wãme caroa ãnierẽ capaaqũẽno ãnimirĩcãrã cãã jĩcãũ ãcũ manigarãma.

Tunu bairoa ti macã macããna ãtã tii na caorica wããĩ ocajonucũrĩqũẽ ãnie cãã tũgonemoa mano yua.

²³ Tunu bairoa jĩcã ãno jĩñaworica caũbusuworije ãnie cãã bauetigaro ti macãrẽ.

Tunu bairoa na cawãmojiyari rãmũ caãno na caboserãmũ qũẽnoawaja ãnucũataje ãnie cãã ocajonemoetigaro.

Nipetiro ti macã macããna na causeanimitaje manigaro yua.

Ti macã macããna nuniwapatari majã ati yepa macããna catutuarã majũ caãnimirĩcãrã na caãnimiatacããrẽ, ti macã yasicoagaro.

Na pũame roro majũ camasãrẽ na ãtoepewã.

Ati yepa macãã poari nipetiro camasã poarire carorije na camasãrĩjẽ mena na ãtoepewã.

Bairi ti macã macããnarẽ na reyami Dios yua,” i bũsũwĩ ángel.

²⁴ Ti macã Babilonia macããna roro majũ Dios yarã profeta majãrẽ, bairi Dios ya poa macããna caãna cããrẽ na pajãre ãnucũñupã. Nipetiro ati yerapũre capajãecoricãrã cããrẽ Babilonia macããna jetoa tore bairo roro na ásupa.

19

¹ Cabero yũ tũgoroyawũ capããrã ãmũrecõopũ bũsũrique tutuaro mena na caãocajorijere. Atoe bairo i ocajowã:

“iMarĩ Quetiupaũre cã marĩ basapeoto! Marĩ Quetiupaũ marĩrẽ canetõũ majũ niñami.

Marĩ Quetiupaũ Dios, nocãrõ cañũ nipetiro netõrõ catutuaũ majũ niñami.

² Cã, Dios roque caãnorẽ bairo cariapea jĩcãrõ tãni camasãrẽ caĩñabesei niñami.

Bairi cariapea Babilonia macãrẽ rocayami yua ãmerẽ.

Ti macã macããna roro majũ na caãtiãnie mena ati yepa macããna camasãrẽ na royetuwã.

Dios yarã paacoteri majãrẽ ti macã macããna na capajãrerique wapa ãmerẽ na ãmebojayami Dios.”

³ To bero ãnemowã tunu:

“iMarĩ Quetiupaũre cã marĩ basapeoto!

Ti macã Babilonia macã caũrĩjẽ buseri tocãnacã rãmũ busewãmucõã ninucũgaro,” i bũsũocajowã ãmũrecõopũ.

4 Bairi yua, cabũtoa camasĩrĩ majã veinticuatro majũ caãna, bairi aperã cacatirã seres majã baparcãnacãu caãna cãã Diore butiõro qũĩroawã. Yerapũ ñĩgãtu cũmuãti, cũ caruiro tronopũ carui Diore butiõro qũĩroawã. Bairo qũĩroarã atore bairo ĩwã: “¡Bairoa to baiãto! ¡Marĩ Quetiupãure cã marĩ basapeoto!” ĩwã. 5 Bairo na caĩrĩpãure yua busãrique Dios cã caruiro tronopũ caãtie atore bairo ĩ ocajowũ: “¡Nipetiro muĩjãã, cawĩmarã, bairi cabũtoa cãã marĩ Pacũ Diore cã basapeoya! Nipetiro muĩjãã cãrẽ caĩroarã, cãrẽ canũcãbugori majã cã basapeoya,” ĩ ocajowũ busãrique.

La fiesta de las bodas del Cordero

6 To bero yũ tãgonemowũ tunu capããrã camasã busãrique pairo mena na cabũnocajõrore bairo caĩrĩjẽrẽ. Poero pairo cabũnocajõrore bairo busãwũ. Bũro pariquire pairo tutuaro mena cabũsãrijere bairo tutuaro caocajõrãrẽ yũ tãgowũ. Bairo ĩ ocajowã:

“¡Marĩ Quetiupãure cã marĩ basapeoto!

ãmerẽ marĩ Quetiupãũ Dios ñe ũnie carũsaecu catutuãũ majũ cã carotimasĩjãgoroi cã marĩ basapeoto.

7 Cordero ya bõse rũmũ merẽ etacoaya.

Cũ yarã cã ya poa macããna mena cã caãnipa rũmũ etacoaya.

Jĩcãũ caũmũ cã cawãmojiyari rũmũrẽ bairo bõse rũmũ etacoaya yua.

Cũ nũmo caãnipaõre bairo Cordero yarã caroaro qũẽnoyurã átiyama.

Bairi ãmerẽ marĩ useanito.

Marĩ yeripũ tãgoña useanirĩ cã marĩ ĩroãto.

8 Jĩcãũ nũmorẽ bairo caãna Cordero yarã pũame caroa jutii lino mena qũẽnorĩqũẽ, caũguerĩ manie, caasiyarijere jãñarã átiyama.

Bairina, tie jutii caroa majũ lino mena qũẽnorĩqũẽ pũame Dios yarã caroarã caãna roro caãperã na caãnajẽ cãtiere ĩcõñarõ baiya,” ĩ busãnocajowã ʘmũrecõõpũ.

9 To bero ñiwĩ tunu ángel: “Atie Dios cã caĩrĩjẽrẽ woatuya: ‘Useanirĩ na ãmarõ noa ũna Cordero cã cawãmojiyari bõse rũmũ caãno na capiijõricarã pũame,’” ñiwĩ. Tunu ñinemowĩ ángel: “Atie mũ cawoatujeataje cariapea Dios cã cabũsãrije majũ ñiña,” ñiwĩ.

10 Bairo cã caĩrõ, yũ pũame yũ rãpo patuuri mena yũ etanumuwũ ángel rãpori tãpũ, qũĩroagũ yua. Bairo yũ caãto ĩñarĩ, bairo ñiwĩ: “Tame, yure tore bairo ápericõãña. Yũ cãã mũrẽã bairo caãcũ Dios yãũ cã paabõjari majõcũ yũ ãniña. Mũ yarã aperã Jesús yaye queti cã caquetibũjũcũĩrĩqũẽrẽ cajãnaenarẽ bairo yũ cãã Dios paabõjari majõcũ yũ ãniña. Bairi yure ĩroaeticõãña. Dios roquere tore bairo qũĩroaya,” ñi quetibũjuwĩ ángel.

Tie Jesús cã caquetibũjũcũĩrĩqũẽ pũame caroaro jĩcãrõ tãni profeta majã Dios yarã na quetibũju masĩõ joroque caãtie ñiña.

El jinete del caballo blanco

11 Cabero ʘmũrecõõpũ capãñũcãetarore ñiñajowũ. Bairo ʘmũrecõõpũ capãñũcãetaro yua, jĩcãũ caballo caboti majũ, cã bui capesãũ camasõcũ mena baujaetanũcãwĩ. Cã, caballo caboti bui capesãũ pũame atore bairo wãmecũmi: “Cũ Caĩrõrẽã Bairo Jĩcãrõ Tũni Caãcũ, Caãnorẽ Bairo Cariape Caãcũ,” wãmecũmi, pũga wãme. Caroaro cariape carotimasĩ cariapea cã warana cããrẽ caãmeoqũẽmasĩ ãnirĩ tore bairo wãmecũmi. 12 Cã, caballo bui capesãũ caarpe pũame peero caũwitiirije cãrõ pairo asiyawũ. Cã rãpoa buipũre caape quetiupãũ cã capesãrije ũnie coronarẽ pesawĩ. Tunu bairoa jĩcã wãme woaturique camasĩã manierẽ cũgowĩ. Cã jeto tie woaturiquere

masiŵi. ¹³ Tunu bairoa jutiuro riipɛ catuatatore jāñawī. Cū wāme yua atore bairo woaturique āmu: “Dios Yaye Quetire Caquetibajuri Majōcu” wāmesumi. ¹⁴ Cū berore cū usawā pajīārī majā umurecōo macāāna. Jutiū caroa caugueri manie lino mena qūēnorīqūē cabotirije majūrē jāñawā. Na cūā caballo cabotirā bui pesarī cū usawā. ¹⁵ Cū riseropɛ ñosēricāpāi caoripāi majūrē cāgowī. Tipāi mena ati yepa macāāna camasā poarire cū cacāmitupapāi āmu. Tipāi cacūgon ānirī tutuaro jīcārō tāni rotimasī ānigumi. Use ocore ripe jei, cū rɛpori mena tutuaro pea abori caācure bairo tutuaro na átiri na iñabesegumi camasārē. Roro majū na ātigumi. Apherē use oco carorije nimarē bairo caānierē na etio joroque caācure bairo roro na ātipacogumi. Dios nipetiro carotimasī ñe ũnie carusaecu asiari tore bairo cū caātirotirijere na etio joroque ātigumi. ¹⁶ Cū, caballo caboti bui capesau pɛame jutiuro cayoaro cū cajāñarō, cū isepato buire atore bairo woaturique cāgowī: QUETIUPARĀ CAĀNA QUETIUPAŦ MAJŪ NIŦAMI, QUETIUPARĀ REYES QUETIUPAŦ REY MAJŪ NIŦAMI, ī woarique tusawɛ cū isepato buire.

¹⁷ Tie bero ñiñaroyawɛ tunu jīcāū āngel muipɛ umureco macāācū tɛpu canucūrē. Cū pɛame busurique tutuaro mena nipetiro aa majā ũna carīi caugarā cawurārē na awaja piineñowī. Bairo na iŵi: “¡Tiaya, neñarasā mujāā cūā! Dios paio cū caugarique pajīārījērē ugarasā. ¹⁸ Quetiuparā reyes, bairi pajīārī majā quetiuparā riire ugarasā. Tunu bairoa caūmɛa catutuarā rii, caballo rii, bairi caballo bui capesamiatana rii cūārē ugarasā. Nipetiro Dios cū careparā riire ugarasā. Paacoteri majā, bairi na quetiuparā, cawīmarā cabutoa cūā nipetiro riire ugarasā,” na ī piineñowī āngel cawurā ugari majārē.

¹⁹ Bairo cū caīrō bero yua, ñiñajowɛ. Tame, moecū monstroo, bairi quetiuparā reyes ati yepa macāāna cūā na ũmɛa pajīārī majā mena neñarā baiwā, pajīagarā. Caballo caboti bui capesau, cū ũmɛa pajīārī majā mena caācūrē cū āmeo qūēgarā, neñarā baiwā. ²⁰ Bairo na caneñarō yua, caballo caboti bui capesau pɛame moena pugarārē na ñewī. Monstroo, bairi apeī cū yau profeta mee caācū caītopai mena na ñewī. Mai, cū, profeta caītopai pɛame caīñaña manie caacɔorije ũnierē monstroo cū caīñajoropɛ camasārē caāti iñoricū āmi. Tie cū caāti iñomasīrījē mena, cū, caītopai pɛame camasārē caītoepericɛ āmi. Bairo na ītori yua, monstroo ya wāmerē na riapoa, o na wāmorɛ na cawoaturotiricɛ āmi. Tunu bairoa cū caātījēño iñomasīrījē jūgori cū monstroore bairo cabauɛ na cawericɛ cūārē na īroao joroque caātacu āmi. Bairi yua, monstroo cū caītopai mena pugarāpɛrea na ñerī peero capairira caūrōpɛ na weenerocañuacōā jowī caballo caboti bui capesau pɛame yua. Cacatirārēā ũtabɛcɛrare bairo azufre mena asuyaro caūrīrapɛ na recōāwī yua. ²¹ Bairo narē na reyparori bero yua, aperā, na ānana mena caneñamiatana pɛamerā caballo caboti bui capesau cū riseropɛ cawitiripāi yise mena na pajīarepɛyocōāwī. Bairo cū capajīarerā camasā rii ānajērē yua nipetiro ugari majā cawurā ugarepɛyocōāwā. Aa ũna, yucaā ũna na rii ānajērē ugarepɛyocōāwā yua.

20

Los mil años

¹ Bairo cabairijere yɛ caīñarō bero, ñiñajowɛ tunu apeī āngel umurecōopɛ caruicāre. Ope caācūrī opere pāāricārō llavere cūgori ruiamī. Āpōāwē

jiyaricawē cadena cūārē cū wāmopu nerī ruiamí. ² Tiwē cū cacūgoriwē cadenawē mena dragōrē cū jiyawī. Moecū āña caroagou cabucu cañijūgoatācu wātī, o Satanás cawāmecucure cū jiyawī yua ángel. Yoaro mil cūmaarī cārō majū cū jiyacūrocau āmi, camasārē tocānacā yutea cū caītoetiparore bairo ī. ³ Bairo cū jiyari bero yua, ope caūcūārī opepu cū rocajājocōāwī. Bairo cū rocajājōri ti ope jopere nebiatucōāwī. Nebiaturi bero, ti jopere apeye ūnie mena jūgoo biatucōāwī usuro majū yua. Mil cūmaarī cārō majū mai yoari yutea atī yepa macāāna camasā poarire cū caītoetiparore bairo ī, tore bairo cū āmi. Bairo mil cūmaarī canetōrō bero majū yua, cū pāāwiyogūmi tunu. Bairo cū pāāwiyomicūā, yoari yutea cū ānirotietigūmi. Yoaro mee cū rocamajūcōāgūmi.

⁴ Ūñānemoroyawu tunu trono ruirique capee cañnierē. Tie ruiriquepu caruīrā cūārē na űñāroyawu. Na puame camasīrī majā, camasārē űñabese masīrīqūērē caupaātana carotimasīrā āma. Tunu bairoa űñāroyawu Jesús yaye queti jūgori aperā na carūpoa patarericarā yeri ānajērē. Jesús yaye queti bairi Dios yaye caroa quetire caroaro na catāgousarije jūgori na capajīrericarā ānana yerire űñāwā. Na ānana puame monstroo, bairi cūrē bai cabauu na cawericu cūārē caīroetana āma. Tunu bairoa cū monstroo wāmerē na riapoapu o na wāmopu cūārē cawoatuecoetana āma. Na puame na capajīrīcārā nimirācūā, Dios cū cacatioricarā majū āma. Na cūā Jesucristo mena mil cūmaarī majū camasārē carotīāni masīparā āma. ⁵ Mai, aperā Cristo yarā cariaricarā caānarē na catioemi Dios. Mil cūmaarī canetōrō bero roquere nipetiro na cationemogūmi yua Dios. Mai, na puame Cristo yarā, Dios cū cacatiojūgorā majū āna baiwā. ⁶ Bairi useanirī na āmarō noa ūna Dios cū cacatio jūgoripare cacatioecoricarā yua! Bairina merē Dios ya poa macāāna mena macāāna cañnīparā majū tuagarāma. Bairi useanirī na āmarō. Merē yua na puame puāni cārō carianemotiparā tuacōāgarāma. Puāni caria memorārē bairo baietigarāma. Dios yarā sacerdotea majū roque tuagarāma. Cristo yarā sacerdoteare bairo caāna majū tuagarāma yua. Bairo catuarā ānirī Cristo mena jīcārō, mil cūmaarī majū camasārē na quetiuparārē bairo na rotimasī ānigarāma.

Derrota del diablo

⁷ Bairo mil cūmaarī canetōtatato bero, Satanás wātī puame preso joricu cañniatacu preso wiyocogūmi. Ti ope caūcūārī opepu cañniatacu pāāwiyocogūmi tunu. ⁸ Bairo ti opepu cañniatacu witiētari, atī yepa macāāna nipetiropu caāna camasā poarire na űtoñesēāāgūmi. Gog apeī Magog cawāmecucna cūārē na űtoñāgūmi. Na yarā pajīārī majā mena neñarī pajīāgarā na coteāto ī, tore bairo na űtoñāgūmi. Gog apeī Magog yarā pajīārī majā puame capāārā majū nigarāma. Ria capairiya paputiro macāājē paa tūni majū capāārā nigarāma.

⁹ Bairi na, nipetiro yua, atī yepa jesanūcā petiropu ēñota āmejoregarāma. Dios ya poa macāāna na cañnipaurire ēñotagarāma. Dios ya macā cū camairī macārē ēñotamigarāma. Bairo na caēñota āmejoremiatacūārē, Dios puame űmrecōo macāā peero mena na űñojore peyocōāgūmi. Jīcāū űcū rusaricaro mano na joerepeyocōāgūmi wātī Satanás cū caītoatanarē yua.

¹⁰ Bairo narē caītomiatacu wātī puame yua űtabucura azufre mena caūrīrapu rocañūaocogūmi. Monstroo apeī caītopai profeta mena na cū caweneroca űñajoricaropna cū cūārē cū rocagūmi Dios. Tira caūrīrapua yua tocānacā rāmua, űnamī caāno cārō bopacooro tāmuocōā ninucūgarāma. Di rāmū űno yerijāetigarāma.

El juicio ante el gran trono blanco

¹¹ Cabero ñiñajowu tunu ruiricarore trono capaireore. Quetiupau cū caruiro cabotirore ñiñajowu. To ruiricarore carui cūārē cū ñiñajowu. Bairo topu carui riape cū caññarōā yua, ati yepa bairi umurecōo cūā peticoapu. Caāno tusaroa yua yasimajūsoapu. Pūgani noo ūnoru baunemoepū. ¹² Bairo cabairo yua, tocārōā ñiñaroyawu cariaricarā ānanarē. Quetiuparā rotiri majā caānimajūrā, aperā paacoteri majā ūmuarē bairo caāna cūārē na ñiñaroyawu. Quetiupau cū caruiro trono riapere nucūwā. Bairo na canucūrō papera tutiirire pāāwī Quetiupau pūame yua. Ape tuti cacaticōānīparā Dios yarā na caāno cārō na wāmerirē cū cawoaturica tuti cūārē pāāwī. Bairo ti tutiirire pāārī bero yua, ti tutiiripū na caātaje woaturique nipetirijere ñnacōñarī na ññabesewī. Dope bairo caroaro na caātajere, o roro na caātaje cūārē jīcārō tūnia na ññabesewī nipetiro cariaricarā ānanarē yua. ¹³ Bairo ria capairiyapu oco mena jūgori cariaricarā cūā catiri topu āma. Ati yepa jesaropu caānimirīcārā cūā merē catiri topu āma. Bairo ria cariaricarā, aperā ati yepapu cariaricarā cūā nipetiro topu jeto nicōñapeticōāwā. Na, nipetirore Quetiupau pūame dope bairo caroaro na caātajere, o roro na caātaje cūārē jīcārō tūnia na ñnacōñarī na ññabesewī. ¹⁴ Cabero riaricarō cawāmecutore, bairi cariaricarā na caāno cūārē azufre mena caūrīrapu recōāwī Dios. Pūgani cārō marī cariaetiparore bairo ī, peeropu recōāwī yua. Bairo ti peeropu caāná pūame cacatitunurīcārā nimirīcūā, pūgani carianemorārē bairo baiwā. Jīcāni riari bero, tunu roro popiye rianemorīcārō āmu ti peero. ¹⁵ To azufre mena caūrīrapu cacatiānīparā wāmerē woaturica tutipū cawāmetusaena pūamerē na reñuajocōāwī Dios. Topu tocānacā rūmua popiye bopacooro tāmucōā ninucūgarāma.

21

El cielo nuevo y la tierra nueva

¹ Bairo tie cabaipetietaro bero, ñiñawū yua cawāma umurecōore. Tunu bairoa yepa cūārē cawāma yepa majūrē ñiñawū. Caānijūgorica umurecōo, bairi caānijūgomirīcā yepa cūā cayasipetiātato bero āmu. Ria capairiya, ria pūto cūā yasicoapu. Bairo tie caānijūgomirīqūē cabucu umurecōo cabucu yepa cūā tocārōā mamū yua. ² Tunu bairoa ñiñaroyawu macā caroa macā majūrē. Ti macā pūame cawāma macā Jerusalén āmu. Dios cū caññajoro umurecōorū caruiatiāta macā majū āmu. Caroaro qūēnoyu peyocōārīcā macā āmu. Jīcāo carōmio cō manapu caāniparure caroa jutii jāñarī cō cacoterore bairo caroa macā majū āmu. ³ Tocārōā yu tūgowu tutuaro busarique quetiupau cū caruiro tronopū caatīere. Atore bairo ījoroyawu busarique: “Āmerē Dios camasā mena niñami. Na mena tocānacā rūmua nicōā ninucūgūmi. Na, camasā, cū yarā cū ya poa macāāna nīgarāma. Cū, Dios, cū majūā na Quetiupau Dios nīgūmi. ⁴ Cū, Dios pūame nipetiro na caapee ocore paaregūmi. Bairo yua, narē di rūmū riarique manīgaro. Bopacooro bairique, otirique cūā manīgaro. Roro pūnirō tūgoñarīqūē ūnie cūā manīgaro yua. Cajūgoyerū nipetiro wāme roro bairique caānimirīqūē peticoapu. Bairo roro tāmūorīqūē manīgaro yua,” ī ocajowu busarique.

⁵ Bairo caññajoro bero, tronopū carui pūame atore bairo īwī: “Yua, nipetiro caānimirīqūērē cawāma jeto yu ātiwasoaya,” īwī. Bairo ī yaparori, īnemowī tunu: “Yū caññjē cariaepa cabairiye majū niña. Yū caññrorea bairo cabaipēe majū niña. Bairo yū caññjērē woatuya,” īwī.

⁶ Bairo īrī bero, yu pūamerē ñiwī: “Merē nipetiro yu ātipeyo yaparōetaya. Yua, Alfa bairi Omegare bairo caācū yu āniña. Caānijūgoriparūna

cañijūgoatácu carotimasī yu añiña. Tunu bairoa yua yu añiña nipetiro ati umegécóo macāājē to petio joroque caátipau. Bairi ñeme jipiricarore bairo yure cabonetōrārē oco caroa caticōānājē majūrē na yu jogu. Wapa jēniricārō mano na yu jogu. ⁷ Bairi ni ūcū carorije átajere canetōnucāūrē tie caroa cū cacaticōā ninucūpeere cū yu jogu. Bairo cū jori yua, cū Quetiupau Dios yu añigu. Cū pñame yu macārē bairo caācū nigūmi. ⁸ Aperā cañuena roquere azufre mena caūrīrapu na yu recōāgu: Aperārē uwirā yure cañroajānapairā, yu yaye quetire carii catāgoena roque peeropu ágarāma. Tunu bairoa caasiapairā, camasārē pajīārī majā, roro aperā na rupau mena caátiepepairā, carorije cūmuafē ūnerē caátīānīpairā, bairi wericarārē cañroapairā, caítopairā cūā nipetiro azufre mena caūrīrapu ágarāma. Topu na ūna carorārē na yu recōāgu. Topure ánā yua, pñgani cārō carianemorōrē bairo roro tāmōo āninucūgarāma,” ñi quetibujūwī Dios.

La nueva Jerusalén

⁹ Bairo Dios yu cū caīquetibujuro bero, ángel jīcāu yu tpu etawī. Jīcā wāmo peti pñga pēnirō cānacāu jīcā wāmo peti pñga pēnirō cānacā wāme riariquere caátitusaátana ángelea mena macāācū āmi. Cū pñame yutu etari yua, bairo ñiwī: “Tiaya yu mena mai. Cordero nūmo cañnīpaore mu ñiñopa,” ñiwī. ¹⁰ Bairo cū cañrō, Espiritu Santo yu cū camasōrījē jūgori qūēguericarore bairo yu caññarōpu yu caññaata yua, capairi buro ūtā buro, caūmuarī buropu yu necoámí ángel. Topu capairi macā Jerusalén macā caroa macā majūrē ñiñowī. Dios cū caññajoro, umegécóopu caruiatīata macā caroa macā majū āmu. ¹¹ Ti macā pñame Dios cū caasiyarije mena butiro majū asiyabatowu. Caroa ūtāācā caasiyarica cawapapacaricare bairo asiyawu. Ūtā jaspe cawāmecutia caasiyarore bairo asiyawu. Tunu bairoa eñoorō iña āmewiyoricarore bairo caroaro tusuri macā majū āmu. ¹² Tunu bairoa ti macārē eñotarica turiro cūā pairō ūmuarī turiro āmu. Ti macā rupa macārēā eñota āmejorerico āmu. To eñotarico pñame pñga wāmo petiro rapore pñga pēnirō cānacā jopee majū jopeericapu. Ti jopeerire tocānacā jopepūrea jīcāu jeto ángelea majā cotewā. Tunu bairoa tocānacā jopepūrea Israel yepa macāāna pñga wāmo petiro rapore pñga pēnirō cānacā poa caāna cañnijūgoricarā wāmerī tusawu. Jīcāu wāme jeto jīcā jopere woaturique tusawu. ¹³ Bairi yua, atore bairo jopeeri weerique āmu: Muipr cū cawāmuatōre itia jope āmu. Muipr cū carocajārī tua cūārē itia jope āmu. Cawarua jope cūārē itia jope āmu. Bairi ape nūgōā warua jope cūārē itia jopea āmu. ¹⁴ Tunu bairoa ti macā eñotarica turirore cajūgo tutuaripaurire pñga wāmo peti rapore pñga pēnirō cānacā jeto ūtāpārī cūjūgorique āmu. Tipārīpūre pñga wāmo peti rapore pñga pēnirō cānacāu jāā, Cordero yarā, cū cabesericarā apóstolea majā wāme tusawu.

¹⁵ Mai, yure caquetibujū ángel pñame jīcāu cōñarīcū oro mena qūēñorīcūrē cūgowī. Tii cōñarīcū mena ti macārē cōñagu āmi. Ti macā jopeeri, ti macā eñotarica turiro cūārē cōñagu āmi. ¹⁶ Ti macā baparicānacā nūgōāpua jīcārō tūni esari macā āmu. Bairi cayoaro cūā, caesaro cūā jīcārō tūnia yoawū. Bairi yua, ángel pñame tii cōñarīcū mena cōñawī ti macārē. Bairi dos mil doscientos kilómetros cārō yoaro majū cōñawī. Bairi ti macā cayoaro ti macā caūmuarō, ti macā caesaro cūā jīcārō tūni jeto yoaro cōñawī ángel. ¹⁷ Ti macārē cōñarī bero, ti macārē eñota āmejorerica turiro cūārē cōñañawī. Camasā ati yepa macāāna cōñarīcā wāmei cōñawī. Bairi tore bairo cū cacōñata yua, sesenta y cinco metros cārō majū ūmuarō āmu ti macā eñotarico.

¹⁸ Bairi tunu ti macã ãñota ãmejorericaror pũame ùtã caroa jaspe cawãmecutie mena qũenorĩcãrõ ãmu. Ti macã pũame caroa majũ oro mena qũenorĩcã macã ãmu. Caroaro majũ uguerĩ mano ãñoorõrẽ bairo ñña ãmewiyorica macã ãmu. Caroa macã majũ ãmu. ¹⁹⁻²⁰ Bairi tunu ti macã ãñotarica turirorẽ cajũgotutuarije ùtã caroa majũ mena na cacũjũgorique ãmu. Tocãnacã wãmerpua ùtã rupaa cawapacutie mena wãmagorique ãmu tipaurire. Atie ùnie caroa ùtã cawapacutie mena wãmagorique ãmu:

Cañijũgoro ti macã ãñotaricarorẽ cajũgotutuario jaspe mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Cabero macããtõ cajũgotutuario zafiro mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Pũgaro bero macããtõ ágata cawãmecutie mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Itiario bero macããtõ esmeralda cawãmecutie mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Baparicãnacãrõ bero macããtõ ónice cawãmecutie mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Jĩcã wãmo peti bero macããtõ cornalina cawãmecutie mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnirõ bero macããtõ crisólito mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ bero macããtõ berilo cawãmecutie mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Jĩcã wãmo peti tia pẽnirõ bero macããtõ topacio cawãmecutie mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Jĩcã wãmo peti baparicãnacã pẽnirõ bero macããtõ crisoprasa mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Pũga wãmo cãrõ peti bero macããtõ jacinto mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Bairi yua, catũsaro cãã amatista cawãmecutie ùtã mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Tore bairo tie wãme ùtã mena ti macã ãñotaricarorẽ catutuapee pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacãpua cañnierẽ qũenõjũgoricaror ãmu. ²¹ Tunu bairoa pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã jopeeri majũ cañnie cãã ùtã cawapapacarije perla cawãmecutie mena qũenorĩcã jopeeri ãmu. Tocãnacã jopepũrea tie ùtã perla jĩcã mena qũenorĩcã jopeeri ãmu. Bairi tunu ti macã átãwã cañnimajũrĩwã cãã caroa majũ caasiyarije oro majũ mena qũenorĩcãwã ãmu. Caroaro majũ uguerĩ mano ãñoorõrẽ bairo ñña ãmewiyoricawã ãmu.

²² Apeyera tunu ti macãpũre Dios yapaũ ùno santuario mamũ yua. Merẽ Quetiuparaũ Dios ñe ùnie carũsaesũ catutuaũ cũ caãno ãmu. Bairi topũre santuario mamũ. Dios catutuaũ ñe ùnie carũsaesũ, cũ macũ Cordero mena santuario bairo caãna merẽ ãnicõãwã topũre. ²³ Bairi tunu ti macã ñe ùnie rũsaerũ. Muĩpũ ùmũreco macããcũ, o ñami macããcũ ùcũ cãã ti macãrẽ cũ cajĩñabusuwopee mamũ. Merẽ Dios cũ caasiyabatorije mena jũgori ti macã caroaro jĩcãrõ tũni busuwopeticõãwã. Tunu bairoa cũ macũ Cordero cãã jĩñaworicare bairo caãcũ ti macãrẽ cajĩñawonemou majũ ãmi. ²⁴ Bairi nipetiro camasã poari caãno cãrõ ti ùmũreco macããna camasã Dios yarã cũ caasiyabatorije mena jũgori ãnimasĩgarãma. Tunu bairoa nipetiro ti yepa macããna quetiuparã reyes ti macãpũ cawapacutie na cacũgorije nipetirijere cũ nunigarãma Diore. ²⁵ Tunu bairoa ti macã jopeeri cãã di rũmu ùno bia manigarõ. Pããrĩqũẽ jeto nicõã ninucũgarõ tocãnacã rũmũpua. Ñami roque manigarõ ti macãrẽ yua. ²⁶ Bairi ati yepa macããna cãã nipetiro caroa majũ na cacũgomirĩqũẽ cawapacutiere ti macãpũ nunirãgarãma. Diore cũ jogarãma. ²⁷ Dise ùnie carorije macããjẽ roque peeto ùno ti macãpũre jããmasĩtĩgumi. Tunu bairoa ñi ùcũ ãmerẽ Dios cũ cateerije ùnierẽ caãcũ cãã jããmasĩtĩgumi. Caĩtopai, ñitoriquere caãtĩpai cãã jããmasĩtĩgumi. Dios yarã caãna cacatiãniparã wãmerẽ woaturica tutipũ cawoatuecoricarã jeto ti macãrẽ jããmasĩgarãma. Ti tuti Cordero ya tutipũ cawoatuecoricarã jeto jããmasĩgarãma yua ti macãrẽ.

22

¹ Bairo tiere yu caññapetiro bero yua, jicāñ ángel ñiñowī ria cañgueri maniya majūrē. Tiya oco pñame catiāñajē majūrē cajoriya āmu. Ēñoorōrē bairo caroaro majū ñña āmewiyorica yua caroa oco tusuriya āmu. Baiiri tiya, Quetiupau Dios bairi Cordero mena na caruiro trono rocane niwitiwū. ² Tunu bairoa ti macā átawā caññimajūrīwā recomacārē tiya āmu. Baiiri tiwā recomacārē, ria tāni pñga nūgōā tñpñ cūārē yuca putinucūwū. Tii pñame catiāñajē majūrē cajoricū āmu. Jicāñ muipñ bero jeto carica catinucūrīcū āmu. Bairo ĩgu ñiña: Jicā cūmarē pñga wāmo peti rñpore pñga pēñirō cānacāni jeto caricacutīi āmu. Baiiri tii pññ cūā ati yepa macāñna camasā poarire na catiomasiñiqūē āmu. ³ Baiiri tunu ti macārñe carorije áticūrīcārōrē bairo caññie manigaro. Ti macārñ Dios, bairi cū macā Cordero mena na caruiro cūā topñ nigarō. Baiiri cū yarā cū canetōrīcārā cūtu macāñnarē bairo cañña jeto quñroagarāma. ⁴ Na pñame cariapea Diore quññamajūcōāgarāma. Tunu bairoa na riape buire tocāñacāñpñna Dios ya wāmerē na riapopñ woaturicarā nigarāma. ⁵ Ti macārñe ñami manigaro yua. Baiiri ti macārē cañña jññaworīque ũnie, o muipñ ũmñreco macāñcū ũcū cū cajññaworīje ũnie cūārē boetigarāma. Quetiupau majū cañcū Dios pñame roque narē jññawogumi. Cū caasiyabatorije mena na jññawogumi yua. Bairo topñ āna yua, na pñame Dios mena tocāñacā rñmñna nicōā ninucūgarāma. Na cūā rotimasīcōā ninucūgarāma tocāñacā rñmñna yua.

La venida de Jesucristo está cerca

⁶ Cabero ángel ñiwī: “Atie yu caññjē cariapea cabairije majū ñiña. Yu caññōrēā bairo cariapea cabaipee majū ñiña. Quetiupau Dios, cū yarā profeta majārē caroaro jicārō tāni cū yaye quetire na quetibujñ masīō joroque na caātīnucūñna mñ tñpñ yu joami. Cū yarā cañña, cū yaye quetire caquetibujñ āñinucūrā tāmuriā cabaipee, cū caātipeeere na camasiñpore bairo ĩ, yu quetibujñ rotijoami,” ñiwī ángel.

⁷ Tocārōā Jesús pñame atore bairo ĩ ocajowī: “Tūgopeoya muñjāñ. ¡Petoaca rusaya muñjāñ tñpñ yu caatīparo! Yoaro mee yu atīgn muñjāñ tñpñ. Baiiri aseanirī cū āmarō ni ũcū caroa queti yu caquetibujñ jūgoyticūrījērē carii catūgon. ¡Cariapea cabaipeeere yu caquetibujñcūrījē ati tutipñ woaturiquere carii catūgon aseanirī cū āmarō!” ĩ ocajowī Jesús.

⁸ Baiiri yua, Juan, atie cabaipeeere yu majūrñna ñiñawū. Nipetirije atie cū caññjērē yu majūrñna yu tūgowñ. Bairo atiere tūgo, ñña, átiri bero tiere yure caññoatacu ángel rñpori tñpñ yua yu etanumuwū, quñroagu. ⁹ Bairo yu caāto ññari, bairo ñiwī ángel: “Tame, tore bairo yure ápericōāñña. Yu cūā murēā bairo cañcū Dios yan cū paabojari majōcñ yu āñiña. Tunu bairoa mñ yarā aperā profeta majā Jesús yaye queti cū caquetibujñcūrīqūērē cajāñnaenarē bairo yu cūā Dios paabojari majōcñ yu āñiña. Nipetiro ati tuti woaturique caññierē carii catūgousarārēā bairo cañcū yu āñiña yu cūā. Baiiri yure ĩroaeticōāñña. Dios roquere tore bairo quñroaya,” ĩ quetibujñwī ángel.

¹⁰ Bairo ñi quetibujñ yaparori bero, ñinemowī tunu: “Atie caroa queti cabaipeeere yasioporñ mñ cūēpā. Tie ati tutipñ mñ cawoaturijere yasioporñ mñ cūēpā. Nipetiro camasārē na mñ quetibujñnetōwā tie queti yoaro mee cabaipeeere. Merē cōññamajūcōāñña ti tutipñ caññetibujñrore bairo cabaiPETI-etapa rñmñ yua. ¹¹ ¡Tame, merē cōññamajūcōāñña! Baiiri carōñ carorije cañcñ, carorijere cū átiacuáto. Carōñ caññuete majūrē cañcñ cūā bairoa cū átiacuáto. Apei caroa macāñjērē caātiñinucūñ roque nemojāñurō caroare cū átinemoáto. Tunu bairoa, ‘Dios yan majū yu āñigu,’ caññīcū cūā tocāñacā rñmñna nemojāñurō Dios cū caborore bairo cū áticōā ninucūāmarō,’ ñiwī ángel.

12 Bairo ángel yu cū caīquetibujero, Jesús p̄ame bairo ĩroyawī: “¡Tūgopeoya mujāā! Yoaro mee yu atígu mujāā t̄pu. Caroaro mujāā caatiānajē wapa caroa mujāā yu cajopeere yu jeatímajūcōāgu. Tocānacāūr̄p̄rea caroa wāme o rori wāme mujāā caátajere ĩnacōñarī bero, yu cajopee wapare yu jeatímajūcōāgu.

13 Ȳna, Alfa, bairi Omegare bairo caācū yu āniña. Caānijūgorip̄p̄rea caānijūgoatācu carotimasī yu āniña. Tunu bairoa yua, yu āniña nipetiro ati um̄recōo macāājē to petio joroque caátip̄a,” ĩ ocajowī Jesús am̄recōop̄a.

14 Bairi useanirī na āmarō noa ūna carorijere áperā caāna. Na jutiire coseweri ūgueri mánarē bairo caāna carorije cawapa cūgoena useanirī na āmarō. Na ūna roque yuca, Dios yau catiricu macāājērē cabócamasīparā nigarāma. Tunu bairoa Dios ya macā cawāma macārē jāāmasīgarāma. 15 Aperā carorā catūgoñamasīēna roque ti macārē jāāmasīētīgarāma. Ti macā jūgoep̄rea tucōāgarāma. Carorije cūmuafē ūnierē, na rup̄a caborore bairo caátiepairā, camasārē capajīāpairā, wericarārē caīroapairā, ĩtopairiquere caborā ānirī tie jetore caatiāninucūpairā cūā ti macārē jāāmasīētīgarāma.

16 Bairo tunu yu tūgonemowū: “Ȳn, Jesús, m̄ t̄pu cū yu joap̄u ángel yu yaure. Nipetirijere yu caquetibuj̄u rotijorijere ĩbueri majā poarire na m̄ caquetibuj̄u netōōparore bairo ĩ, cū yu joap̄u m̄ t̄pu ángel yu yaure. Ȳna, David ānacū p̄rāmi caānitusa yu āniña. Ȳna, cabusatīp̄a caāno b̄t̄iōro caasiya n, busuri ñocōrē bairo caācū yu āniña,” ĩwī Jesús.

17 Bairo cū caīrō bero, Esp̄ritu Santo, bairi Corderore catūgoṁsarā Dios yarā cūā bairo ĩwā: “¡Tāmurī tiaya jāā t̄pu!” ĩwā. Bairi aperā noa ūna atie cū caīrījērē cariapē catūgorā, “¡Tāmurī tiaya jāā t̄pu!” q̄ūñna mujāā cūā. Neme jip̄iricarore bairo noa ūna b̄t̄iōro Diore caborārē caroa caticōānajē majūrē na joḡumi. Na carorije wapare na netōōḡumi. peeto ūno wapa jēnirīcārō mano na joḡumi catirique majūrē.

18 Bairi mujāā, atie caroa queti cabaip̄ee ati tuti yu cawoaturijere caroaro majū tūgoṁsaya. Caroaro jīcārō t̄ni majū ása. Bairi mujāārē ñiña: Ni ūcū rīcaati ati tuti caīrō netōjāñurō buipearo cū caquetibuj̄u netōāta, Dios roro netōrō cū átiḡumi. Ati tutip̄u roro camasārē cū caátipeere caquetibuj̄ero netōjāñurō nemorō roro cū átīpacoḡumi. 19 Tunu bairoa ni ūcū ati tuti caquetibuj̄urije caroa queti cabaip̄eere peeto ūnorē boetiri cū cayasioata, yuca catirīque macāājērē cajoricu rīcare cū ūgarotietiḡumi. Tunu bairoa ati tutip̄u yu caquetibuj̄uri macā Dios ya macā majū cūārē cū jāārotietiḡumi.

20 Bairi atie yu cawoaturijere cariap̄ea ȳre caquetibuj̄u p̄ame bairo ĩnemoñami: “Bairoa yu baigu. Yoaro mee yu atígu mujāā t̄pu,” ĩñami.

Bairi yu p̄ame cū ñiña Jesure: “M̄ caīrōrē bairoa to baiáto. Yu Quetiup̄a tāmurīā tiaya jāā t̄pu,” cū ñiña.

21 Marī Quetiup̄a Jesús caroa majūrē mujāā cū jonemoáto mujāā nipe-tirore. Bairoa to baiáto.